

W. J. Johnson (New)

Προλετάριοι όλων τῶν χωρῶν, ἐνωθεῖτε!

ΛΕΝΙΝ

**ΑΠΑΝΤΑ
ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ**

20

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА ПРИ ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА • 1973

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ

20

Νοέμβρης 1910 – Νοέμβρης 1911

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»

ΑΘΗΝΑ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ὁ εἰκοστός τόμος τῶν Ἀπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιλαμβάνει τὰ ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1910 ὡς τό Νοέμβρη τοῦ 1911.

Τά χρόνια 1910-1911 ἦταν χρόνια στροφῆς στήν κοινωνικοπολιτική ζωή τῆς χώρας. Ἡ περίοδος τῆς κυριαρχίας τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἀντίδρασης, πού ἄρχισε ὕστερα ἀπό τήν ἦττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907, πλησίαζε στό τέλος της. Στίς μάζες μεγάλωνε ὁ ἀναβρασμός, δυνάμωνε ἡ ἐπίγνωση τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία.

Σημαντικές ἀλλαγές παρατηροῦνταν αὐτά τά χρόνια καί στήν οἰκονομία τῆς χώρας. Ὑστερα ἀπό μιά μακρόχρονη ὕφεση πού κράτησε ὡς τό 1909, ἄρχισε μιά ἀναζωογόνηση τῆς βιομηχανίας, πού τό 1910 μετατράπηκε σέ βιομηχανική ἀνοδο. Αὐξήθηκε ἡ παραγωγή τῶν σπουδαιότερων κλάδων τῆς βιομηχανίας, μεγάλωσε ἡ συγκέντρωση τῆς παραγωγῆς καί τοῦ κεφαλαίου. Μέ τήν ἀριθμητική αὐξηση τοῦ προλεταριάτου, ἀναπτυσσόταν καί ἡ συγκέντρωσή του στίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις.

Ὡστόσο, τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας ἐξακολουθοῦσαν νά τήν ἐμποδίζουν οἱ ἰσχυρές ἐπιβιώσεις τῆς δουλοπαροικίας. Ὅλα αὐτά ὄξυναν τίς κοινωνικοοικονομικές ἀντιθέσεις, δυνάμωναν τήν ἀνάπτυξη τῆς νέας ἐπαναστατικῆς κρίσης στή χώρα.

Τόν τσαρισμό δέν μπόρεσαν νά τόν σώσουν ἀπό τήν ἐπερχόμενη ἐπανάσταση τά βήματα πού ἔκανε γιά νά μετατρέψει τή Ρωσία σέ ἀστική μοναρχία, οἱ προσπάθειές του νά λύσει μ' αὐτό τόν τρόπο τά προβλήματα πού πρόβαλλε ὅλη ἡ πορεία ἀνάπτυξης τῆς χώρας στόν καπιταλιστικό δρόμο. Δέν δικαίωσε τίς ἐλπίδες τῆς μοναρχίας ἡ ΙΙΙ Δούμα, ὅπου κυριαρχοῦσε ὁ συνασπισμός τῶν ὀχτωβριστῶν καί τῶν καντέτων, ἐκπροσώπων τῆς μεγαλοτσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί τῶν κορυφῶν τοῦ ἐμποροβιομηχανικοῦ κεφαλαίου. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τοῦ Στολίπιν ἦταν ἡ καταστροφή, ἡ ἐξαθλί-

ωση τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ σιτοδεία τοῦ 1911 προκάλεσε τό λιμό πού ἀγκάλιασε 30 περίπου ἑκατομμύρια ἀγροτῶν καί ὄξυνε τήν κατάσταση στό χωριό.

Ἐν τῷ Λένιν στά ἄρθρα «Οἱ καντέτοι γιά τά «δυό στρατόπεδα» καί γιά ἓνα «λογικό συμβιβασμό»», «Καντέτοι καί ὀχτωβριστές», «Ἡ σημασία τῆς κρίσης», «Στολίπιν καί ἐπανάσταση» κ.ἄ. πού συμπεριλαμβάνονται σέ τοῦτο τόν τόμο, ἔκανε ἀνάλυση τῶν κοινωνικοοικονομικῶν προτσές πού συντελοῦνταν στή χώρα. Ἡ ὄξυνση τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων, ἡ παραπέρα δεξιοποίηση τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ἡ ἔνταση τῶν διαμαρτυριῶν τῶν μαζῶν, ὅλα αὐτά σήμαιναν ὅτι ἡ πολιτική τοῦ Στολίπιν εἶχε ὀλοκληρωτικά χρεοκοπήσει. «Ἐν τῷ Στολίπιν προσπάθησε — ἔγραφε ὁ Λένιν — νά βάλει τό καινούργιο κρασί σέ παλιό ἀσκή, προσπάθησε νά μετασχηματίσει τήν παλιά ἀπολυταρχία σέ ἀστική μοναρχία, καί ἡ χρεοκοπία τῆς πολιτικῆς τοῦ Στολίπιν εἶναι χρεοκοπία τοῦ τσαρισμοῦ πάνω στόν τελευταῖο αὐτό, τελευταῖο νοητό γιά τόν τσαρισμό δρόμο» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 339).

Ἐν τῷ ὑπόκωφος ἀναβρασμός πού μεγάλωνε στά δημοκρατικά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ ἄρχισε στά μέσα τοῦ 1910 νά παίρνει τή μορφή ἀνοιχτῆς πάλης. Πρώτη ἐκδηλώνεται ἐνάντια στόν τσαρισμό ἡ ἐργατική τάξη. ἤδη ἀπό τό καλοκαίρι φάνηκαν καθαρά οἱ ἐνδείξεις γιά τήν ἀναζωογόνηση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Αὐξήθηκε σημαντικά ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν, οἱ ἴδιες οἱ ἀπεργίες ἄρχισαν νά παίρνουν ὄλο καί περισσότερο ἐπιθετικό χαρακτήρα. Τό 1911 ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς ἀπεργίες ξεπερνοῦσε τίς 100 χιλιάδες, δηλ. δύο φορές μεγαλύτερος ἀπό τό 1910. Τό 1912 κατέβηκαν σέ ἀπεργία πάνω ἀπό ἓνα ἑκατομμύριο ἐργάτες. Ἐν τῷ προλεταριάτο ξεσηκώθηκε ἡ ἀγροτιά καί ἄρχισε νά ἐκδηλώνεται ἐνεργά ἐνάντια στήν αὐθαιρεσία τῶν τσιφλικάδων καί τῶν κουλάκων.

Ἐν τῷ Λένιν, πού βρισκόταν ἐκπατρισμένος στό Παρίσι, παρακολουθοῦσε προσεκτικά ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς δραστηριότητος τῆς ἐργατικῆς τάξης, τήν ἀνάπτυξη τῆς γενικῆς δημοκρατικῆς ἀνόδου στή Ρωσία. Τά ἔργα τοῦ Λένιν εἶναι διαποτισμένα ἀπό τή βαθιά πίστη στίς δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, στίς δυνάμεις τῶν λαϊκῶν μαζῶν πού ξεσηκωνόνταν ξανά στήν πάλη κατά τῆς ἀπολυταρχίας. «Μήπως εἶναι ἡ ἀρχή τῆς στροφῆς;» — ἔτσι ὀνομάζεται τό ἄρθρο του, γραμμένο τό Νοέμβρη τοῦ 1910, καί μέ τό ὄποιο ἀρχίζει αὐτός ὁ

τόμος. Στο άρθρο «Ἀρχή τῶν διαδηλώσεων» ὁ Λένιν ἔγραφε: «Ἡ πρώτη κιόλας ἀρχή τοῦ ἀγώνα μᾶς ἔδειξε πάλι πῶς εἶναι ζωντανές οἱ δυνάμεις ἐκεῖνες πού κλόνισαν τήν τσαρική ἐξουσία τό 1905 καί πού θά τήν γκρεμίσουν στήν ἐπερχόμενη ἐπανάσταση» (σελ. 78).

Ἡ πρόγνωση τοῦ Λένιν δικαιώθηκε ὀλοκληρωτικά. Οἱ ἀπεργίες καί οἱ διαδηλώσεις τοῦ 1910-1911 ἦταν ἡ ἀρχή τῆς νέας ἰσχυρῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου.

Μπροστά στό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης ἔμπαινε τό καθῆκον νά τεθεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς ἀναπτυσσόμενης ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, πού ἔπρεπε νά ὀδηγήσει τό προλεταριάτο, σέ συμμαχία μέ τήν ἀγροτιά, στή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία. Οἱ καινούργιες συνθήκες ἔβαζαν μπροστά στό κόμμα τό καθῆκον τῆς πρακτικῆς καθοδήγησης τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἐνάντια στόν τσαρισμό, δηλ. τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος, τῶν συγκεντρώσεων καί διαδηλώσεων, τῆς ζύμωσης μέσα στίς μάζες στήν ἐπικείμενη ἐκλογική καμπάνια γιά τήν IV Κρατική δούμα. Ἡ πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν καθηκόντων — τῆς πλατιᾶς χρησιμοποίησης ὅλων τῶν νόμιμων δυνατοτήτων γιά τό δυνάμωμα τῶν δεσμῶν μέ τίς μάζες, γιά τήν πάλη ὑπέρ τῶν συμφερόντων τῶν μαζῶν — μποροῦσε νά γίνει μόνο ὅταν συσπειρώνονταν ἀποφασιστικά ὅλα τά πραγματικά κομματικά στοιχεῖα μέσα στίς παράνομες κομματικές ὀργανώσεις.

Στό μεταξύ τό κόμμα περνοῦσε βαθιά κρίση. Πρός τά τέλη τοῦ 1910 ξεκαθαρίστηκε ὀριστικά πῶς οὔτε οἱ λικβινταριστές-γκολοσοφικοί, οὔτε οἱ ὀτζοβιστές-βπεριοντοφικοί ἐφαρμόζουν τίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ. Ἡ φραξιονιστική ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Γκόλος Σοτσιαλ-Ντεμοκράτα» ἔξακολουθοῦσε νά βγαίνει. Ὁ Μάρτοφ καί ὁ Ντάν πού ἦταν μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ κόμματος, τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ», τορπίλιζαν τή δουλιά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐμπόδιζαν τήν ἐφαρμογή τῆς λενινιστικῆς γραμμῆς. Οἱ λικβινταριστές-γκολοσοφικοί χρησιμοποιοῦσαν τήν ὑπεροχή πού εἶχαν στό Γραφεῖο Εξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά νά ἐμποδίζουν τούς μπολσεβίκους νά βάλουν τάξη στή δουλιά τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος.

Στή Ρωσία οἱ λικβινταριστές, οἱ ἀποκαλούμενοι ἀνεξάρτητοι-λεγκαλιστές μ' ἐπικεφαλῆς τόν Πότρεσοφ, στίς στήλες τῶν περιοδικῶν τους «Νάσα Ζαριά» καί «Ντιέλο Ζίζνι» δια-

κήρυσσαν ὅτι τό παράνομο κόμμα εἶναι ἀνύπαρκτο, καί ὅτι τό καθῆκον τοῦ δυναμώματός του εἶναι «ἀντιδραστική οὐτοπία». Οἱ γκολοσοφικοί ἐκδήλωναν ἀνοιχτά τήν ὑποστήριξή τους πρὸς τοὺς ἀνεξάρτητους-λεγκαλιστές κι' ἔτσι κατρακύλησαν ὀριστικά στίς θέσεις τοῦ λικβινταρισμοῦ.

Οἱ βπεριοντοφικοί δημιούργησαν τό ἀντιμπολσεβίτικο κέντρο στή λεγόμενη κομματική, στήν οὐσία ὅμως φραξιονιστική σχολή στή Μπολῶνια. Δήλωναν ὅτι ὁ ὀτσοβισμός ἀποτελεῖ μιά «νόμιμη ἀπόχρωση» στό κόμμα καί προπαγάνδιζαν ἀντιμαρξιστικές φιλοσοφικές ἀπόψεις.

Ἐπί Τρότσκι τράβηξε ἀνοιχτά τό δρόμο τῆς διάσπασης τοῦ κόμματος. Στήν ομάδα τῶν τροτσκιστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ὁ Τρότσκι πέρασε μιά ἀπόφαση πού καλοῦσε νά συγκληθεῖ «παγκομματική» συνδιάσκεψη, χωρίς καί ἐνάντια στήν ΚΕ. Στήν οὐσία αὐτόν κιόλας τόν καιρό ὁ Τρότσκι σκαρώνει τόν ἀντικομματικό συνασπισμό τῶν λικβινταριστῶν, τῶν ὀτσοβιστῶν, τῶν τροτσκιστῶν, πού ὀριστικά διαμορφώθηκε τόν Αὐγούστο τοῦ 1912 καί πού πῆρε τήν ὀνομασία: συνασπισμός τοῦ Αὐγούστου.

Ἐπί Λένιν στό σημείωμά του: «Τό ἐρύθημα αἰδοῦς τοῦ ὑποκριτῆ καί ταρτούφου Τρότσκι» καί στό ἄρθρο «Σχετικά μέ τήν κατάσταση τοῦ κόμματος» χαρακτήρισε τόν Τρότσκι σάν προδότη τῶν συμφερόντων τοῦ κόμματος καί τή στάση του σάν τυχοδιωκτισμό καί ἀπό ἰδεολογική ἄποψη, — συνένωση ὄλων τῶν ἐχθρῶν τοῦ μαρξισμοῦ, — καί ἀπό κομματικοπολιτική ἄποψη, — ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν μέ φράσεις γιά τή δυνατότητα «κοινῆς δουλιᾶς» μέ τοὺς γκολοσοφικούς καί τοὺς βπεριοντοφικούς, — καί ἀπό ὀργανωτική ἄποψη — προετοιμασία σύγκλησης ἀντικομματικῆς συνδιάσκεψης.

Τό κόμμα τήν περίοδο αὐτή βρέθηκε οὐσιαστικά χωρίς καθοδηγητικό κέντρο. Οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές πού εἶχαν ἐκλεγεί στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου), ἀρνήθηκαν νά δουλέψουν στό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ καί μάλιστα δήλωσαν ὅτι ἡ ἴδια ἡ ὑπαρξη τῆς ΚΕ εἶναι ἐπιζήμια. Τό Μάρτη τοῦ 1911, ὕστερα ἀπό τίς συλλήψεις στή Ρωσία τῶν μπολσεβίκων μελῶν τῆς ΚΕ, τό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ ἔπαψε νά ὑπάρχει.

Στίς συνθήκες τῆς βαθιᾶς κρίσης πού περνοῦσε τό κόμμα, μόνο οἱ μπολσεβίκοι, μ' ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν διατήρησαν τήν πίστη τους στή σημαία τοῦ κόμματος, μπῆκαν ἐπικεφαλῆς τῆς πάλης γιά τήν πραγματική ἐνότητα ὄλων τῶν κομματικῶν

στοιχείων πάνω στη βάση ἀρχῶν. Ἀργότερα ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τήν περίοδο αὐτή τῆς ζωῆς τοῦ κόμματος, ἔγραφε: «Τά δύο χρόνια πού πέρασαν ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια, πού σέ πολλούς ὀλιγόπιστους ἤ ἐρασιτέχνες σοσιαλδημοκράτες οἱ ὅποιοι δέν θέλουν νά καταλάβουν τίς τρομερές δυσκολίες αὐτοῦ τοῦ προβλήματος, φαίνονται σάν χρόνια τιποτένιων, ἀτέλειωτων καί παράλογων ραδιουργιῶν, διάλυσης καί ἀποσύνθεσης, ἦταν χρόνια πού ἔβγαλαν τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ἀπό τό βάλτο τῶν λικβινταριστικῶν καί ὀτσοβιστικῶν ταλαντεύσεων καί τό ὀδήγησαν στό σωστό δρόμο» (Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 310 - 311).

Ἐν τῷ Λένιν πρόβαλε, σέ ἀντίβαρο στόν χωρίς ἀρχές ἀντικομματικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου τοῦ Τρότσκι μέ τούς γκολοσοφικούς καί τούς βπεριοντοφικούς, τό καθῆκον τοῦ δυναμώματος τοῦ συνασπισμοῦ τῶν μπολσεβίκων μέ τούς κομματικούς-μενσεβίκους.

Ἀπό τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1910, στό Παρίσι ἄρχισε νά βγαίνει ἡ μπολσεβίκικη ἔφημερίδα «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», στήν ὁποία ἔπαιρναν μέρος οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι. Ὁ Λένιν ἔβαλε τό ζήτημα ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐπανεκδοθεῖ ὁ νόμιμος μαρξιστικός τύπος στή Ρωσία, ν' ἀναπτυχθεῖ ἀπό τίς στήλες του ἡ πάλι γιά τό κόμμα, ἐνάντια στούς λικβινταριστές, γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἰδεολογικῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1910 ἄρχισαν νά βγαίνουν: ἡ μπολσεβίκικη νόμιμη ἔφημερίδα «Ζβεζντά» στήν Πετρούπολη καί τό μαρξιστικό φιλοσοφικό, κοινωνικοοικονομικό περιοδικό «Μίσλ» στή Μόσχα. Ὁ Λένιν ἀπό τό ἔξωτερικό καθοδηγοῦσε ἰδεολογικά αὐτά τά ὄργανα. Σ' αὐτά δημοσιεύτηκαν πάνω ἀπό 50 ἄρθρα του.

Ἡ ἐκτίμηση ἀπό μέρος τῶν μπολσεβίκων τῆς κατάστασης τοῦ κόμματος δόθηκε ἀπό τόν Λένιν στίς ἐργασίες πού συμπεριλαμβάνονται σέ τοῦτο τόν τόμο: στό «Ἀνοιχτό γράμμα πρὸς ὄλους τούς κομματικούς σοσιαλδημοκράτες» ἀπό μέρος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», στά γράμματα πρὸς τό κλιμάκιο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Ρωσία, στή δήλωση «Πρὸς τήν Κεντρική Ἐπιτροπή», στό ἄρθρο «Σχετικά μέ τήν κατάσταση τοῦ κόμματος» κ.ἄ. Τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τήν κατάσταση τοῦ κόμματος» ἐκδόθηκε στίς 23 ἢ 24 τοῦ Δεκέμβρη 1910 (5 ἢ 6 τοῦ Γενάρη 1911) σέ ξεχωριστό ἀνάτυπο ἀπό τό φύλ. ἀρ. 19 τῆς ἔφημερίδας «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ», μέ σκοπό τήν πλατιά ἐνημέρωση τῶν μελῶν τοῦ κόμματος γιά τίς ἀντικομματικές ἐνέργειες τῶν λικβινταριστῶν (γκο-

λοσοφικῶν καί ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν) καί τοῦ Τρότσκι.

Ὁ Λένιν κάνει ἀποφασιστικά βήματα γιά τό ξεσκέπασμα τῆς φραξιονιστικῆς ἀντικομματικῆς πολιτικῆς τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν βπεριοντοφικῶν, γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος. Οἱ μπολσεβίκοι δήλωσαν ὅτι δέν θεωροῦν πιά τόν ἑαυτό τους δεσμευμένο μέ τήν τυπική ἐνότητα μέ τούς γκολοσοφικούς καί τούς βπεριοντοφικούς, πού παραβίασαν τίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ. Στίς 22 τοῦ Νοέμβρη (5 τοῦ Δεκέμβρη) 1910 ὁ Λένιν μαζί μέ ἄλλους μπολσεβίκους ὑπόβαλε δήλωση στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ μέ τό αἶτημα ἄμεσης σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ. Ὡστόσο, οἱ λικβινταριστές πού εἶχαν ἐδραιωθεῖ στό ΓΕΚΕ ἀντιδροῦσαν μέ κάθε τρόπο στή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας.

Ἐνάμιση χρόνο γινόταν ἐντατική πάλη ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς λικβινταριστές-γκολοσοφικούς γιά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας. Στίς 28 τοῦ Μάη ὡς τίς 4 τοῦ Ἰούνη (10 - 17 τοῦ Ἰούνη) 1911 στό Παρίσι ἔγινε σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού βρίσκονταν στό ἐξωτερικό. Ἡ σύσκεψη συγκλήθηκε ἀπό τόν Λένιν καί ἄλλους μπολσεβίκους, παρά τή θέληση τοῦ λικβινταριστικοῦ ΓΕΚΕ, πού τορπίλισε τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας. Ἀπό τό «Γράμμα πρὸς τή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού βρίσκονται στό ἐξωτερικό», γραμμένο ἀπό τόν Λένιν, φαίνεται σέ τί ἔκρυθμη κατάσταση συγκλήθηκε ἡ σύσκεψη, τί δύσκολη πάλη ἔκαναν οἱ μπολσεβίκοι γιά νά ὑπερνικήσουν τήν ἀντίσταση τῶν λικβινταριστῶν. Στά ντοκουμέντα πού γράφτηκαν πρὶν τή σύσκεψη — στήν «Περίληψη (σχέδιο) ἔκθεσης τῶν τριῶν μπολσεβίκων μελῶν τῆς ΚΕ στήν ἀνεπίσημη σύσκεψη τῶν ἐννιά μελῶν τῆς ΚΕ» καί στήν ἔκθεση γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος (πού δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σέ τοῦτο τόν τόμο), — ὁ Λένιν δείχνει ὅτι ἡ σύγκληση τῆς σύσκεψης ἦταν ἡ μοναδικά ἐφικτή καί ἡ μοναδικά σωστή διέξοδος ἀπό τή δύσκολη κατάσταση στήν ὁποία εἶχε ὀδηγήσει τό κόμμα ἡ ἀποδιοργανωτική δράση τῶν γκολοσοφικῶν, τῶν βπεριοντοφικῶν καί τοῦ Τρότσκι. Καθῆκον τοῦ κόμματος, ὑπόδειχνε ὁ Λένιν, εἶναι νά συσπειρώσει τούς ἐργάτες-μέλη τοῦ κόμματος στή Ρωσία γιά τήν ἀνοιχτή ἐπίθεση ἐναντία στούς ἀνεξάρτητους-λεγκαλιστές, γιά τήν προετοιμασία τῶν ἐκλογῶν τῆς IV Κρατικῆς δούμας καί τήν ἐκλογή στή Δούμα ὑποψηφίων τῶν ἐργατῶν πού ἔχουν συνείδηση τοῦ κινδύνου πού ἀπο-

τελεῖ τό ρεῦμα αὐτό, καθῆκον τοῦ κόμματος εἶναι ν' ἀρχίσει ἀμέσως τή δουλιὰ γιά τή δημιουργία τῆς Ρωσικῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς μέ σκοπό τή σύγκληση τῆς παγκομματικῆς συνδιάσκεψης.

Στά ντοκουμέντα πού σχετίζονται μέ τίς ἐργασίες τῆς σύσκεψης ἀπεικονίζεται ἡ πάλη τοῦ Λένιν γιά νά δοθεῖ μιά τέτια κατεύθυνση στή δουλιὰ της, πού ἡ νίκη της θά σήμαινε πραγματικά βήματα πρὸς τή συνένωση καί τή συσπείρωση τοῦ κόμματος. Τά ὑλικά τῆς σύσκεψης σέ σύγκριση μέ τίς προηγούμενες ἐκδόσεις τῶν Ἀπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, παρουσιάζονται πολύ πιά πλήρη σέ τοῦτο τόν τόμο. Γιά πρώτη φορά δημοσιεύονται στόν τόμο αὐτό τά πρακτικά ὀχτώ ὀμιλιῶν τοῦ Λένιν πάνω στά ζητήματα γιά τήν ἀνακήρυξη σέ σῶμα τῆς σύσκεψης καί γιά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ, ὅπου ὁ Λένιν ἀντέκρουσε τίς προσπάθειες τοῦ μπουντιστῆ καί τοῦ γκολοσοφικοῦ νά τορπιλίσουν τή σύσκεψη. Γιά πρώτη φορά συμπεριλαμβάνονται στά Ἀπαντα τά δημοσιευμένα νωρίτερα — τό 1933 — στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXV ντοκουμέντα: «Πρόταση πάνω στήν ἀπόφαση γιά τή σύγκληση τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης», ὅπου ὁ Λένιν ἔβαλε τό ζήτημα τῆς δημιουργίας τῆς Ρωσικῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς καί «Δήλωση» διαμαρτυρίας ἐνάντια στή συμμετοχή γκολοσοφικῶν καί βπεριοντοφικῶν στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης.

Ἡ σύσκεψη τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε ἀποφάσεις πού ἀπέβλεπαν στήν ἀνασυγκρότηση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, καταδίκασε τή γραμμή τοῦ λικβινταριστικοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ, ἀνακοίνωσε τήν πλήρη ρήξη μαζί του, σύστησε ἐπιτροπή γιά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ, Ὀργανωτική ἐπιτροπή γιά τή σύγκληση παγκομματικῆς συνδιάσκεψης καί Τεχνική ἐπιτροπή γιά τήν ἐξυπηρέτηση τοῦ Ἐκδοτικοῦ τοῦ κόμματος, τῶν μεταφορῶν κτλ.

Ἡ σύσκεψη εἶχε σοβαρή σημασία γιά τή ζωή τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν, ἐκτιμώντας τά γεγονότα πού ἔγιναν στό κόμμα τόν Ἰούνη-Ἰούλη 1911, καί πρίν ἀπ' ὅλα τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης, ἔγραφε: «Ἡ θεμελιακή γραμμή τῆς ὀλομέλειας (ἐκκαθάριση τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἀπό τά ἀστικά ρεύματα τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ) ἀπαλλάχτηκε τώρα ἀπό τά λικβινταριστικά κέντρα πού τήν ἔκρυβαν» (σελ. 311).

Μέ βάση τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τοῦ Ἰούνη οἱ μπολσε-

βίκοι ανάπτυξαν ακόμη πιο πλατιά τη δουλιά για τη δημιουργία μιας πραγματικής ενότητας όλων των κομματικών στοιχείων, για τη συσπείρωση των παράνομων κομματικών οργανώσεων στη Ρωσία. Τα εμπειρα κομματικά στελέχη μπολσεβίκοι που έστειλε ο Λένιν στη Ρωσία, στηριζόμενα στις παράνομες κομματικές οργανώσεις, έκαναν δουλιά για τη δημιουργία της Ρωσικής Οργανωτικής Επιτροπής (ΡΟΕ) που προετοίμασε το 1912 τη σύγκληση της VI κομματικής συνδιάσκεψης (της Πράγας).

Ένα από τα μέτρα που πήρε ο Λένιν για το δυνάμωμα του κόμματος ήταν η δημιουργία την άνοιξη του 1911 κομματικής σχολής στο Λονζιμό (κωμόπολη κοντά στο Παρίσι), με σκοπό την κατάρτιση κομματικών στελεχών από εργάτες. Στη σχολή έρχονταν για τα μαθήματα αντιπρόσωποι των κομματικών οργανώσεων των σπουδαιότερων προλεταριακών κέντρων της Ρωσίας. Ο Λένιν ήταν ο ιδεολογικός καθοδηγητής της σχολής. Έκανε στη σχολή 29 διαλέξεις πολιτικής οίκονομίας, 12 για το αγροτικό ζήτημα, 12 για τη θεωρία και την πρακτική του σοσιαλισμού στη Ρωσία. Στόν τόμο δημοσιεύεται για πρώτη φορά η δήλωση διαμαρτυρίας που έγραψε ο Λένιν στις 17 (30) του Ιούλη 1911 για τις ενέργειες των συμφιλιωτιστών που τορπίλισαν την επιχορήγηση της σχολής του Λονζιμό.

Ο Λένιν, δίνοντας πρωταρχική σημασία στο δυνάμωμα των κομματικών οργανώσεων της Ρωσίας, ταυτόχρονα, άμεσα μετά τη σύσκεψη του Ιούνη των μελών της ΚΕ, παίρνει μέτρα για τη συσπείρωση των μπολσεβίκων του έξωτερικού. Στις 18 του Ιούνη (1 του Ιούλη) 1911 παίρνει μέρος στη συνέλευση της II Παρισινής ομάδας του ΣΔΕΚΡ και προτείνει την απόφαση για την κατάσταση του κόμματος, που είχε γράψει ο ίδιος. Η συνέλευση κατά πλειοψηφία ψήφισε την απόφαση του Λένιν και τάχθηκε με το μέρος των αποφάσεων της σύσκεψης του Ιούνη των μελών της ΚΕ. Στο ντοκουμέντο αυτό, όπως επίσης και στόν πρόλογο της προσούρας «Δυό κόμματα» και στό άρθρο «Συζήτηση λεγκαλιστή με αντίπαλο του λικβινταρισμού», ο Λένιν έφιστᾶ ιδιαίτερα την προσοχή στό γεγονός ότι οί λεγκαλιστές-ανεξάρτητοι και οί γκολοσοφικοί όχι μονάχα επιτίθενται ενάντια στό παράνομο κόμμα, αλλά και τραβοῦν τό δρόμο της δημιουργίας καινούργιου νόμιμου κόμματος, που ο Λένιν τό αποκαλεί «εργατικό» κόμμα του Στολίπιν. Καμιά συμφωνία με τούς παράγοντες αυτού του καινούργιου κόμματος, έγραφε ο Λένιν, δέν μπορεί νά γίνει. Μιά τέτια συμφωνία μπορεί μονάχα «νά βάλει φρένο στην

ἀνασυγκρότηση τοῦ ΣΔΕΚΡ, νά τό μπλέξει σ' ἓνα καινούργιο παιχνίδι μέ τούς γκολοσοφικούς (ἤ μέ τούς λακέδες τους τύπου Τρότσκι), τούς βπεριοντοφικούς κτλ» (σελ. 314).

Ἐο συμφιλιωτισμός ἦταν σοβαρό ἐμπόδιο στό δρόμο γιά τή συσπείρωση καί τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος. Ὑστερα ἀπό τή σύσκεψη τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, οἱ συμφιλιωτιστές μέσα στίς ἐπιτροπές πού δημιούργησε ἡ σύσκεψη, ἀκολουθοῦσαν φραξιονιστική πολιτική, ἀρνοῦνταν νά ὑποταχθοῦν στίς ἀποφάσεις τῆς Ρωσικῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς καί στά ἐντυπά τους κατηγοροῦσαν τούς μπολσεβίκους γιά φραξιονισμό καί ἀδιαλλαξία, δικαιολογοῦσαν τίς ἀντικομματικές ἐνέργειες τῶν λικβινταριστῶν. Ἐο Λένιν στά ἄρθρα «Ἐ κατάσταση τοῦ κόμματος», «Ἐ Ἀπό τό στρατόπεδο τοῦ «ἐργατικοῦ» κόμματος τοῦ Στολίπιν (Ἐ αφιερώνεται στούς «συμφιλιωτιστές» καί στούς «συμβιβαστές» μας)», «Ἐ καινούργια ὁμάδα τῶν συμφιλιωτιστῶν ἤ τῶν ἐνάρετων» ἀποκάλυψε τόν κίνδυνο τοῦ συμφιλιωτισμοῦ καί ἰδιαίτερα τοῦ τροτσκισμοῦ πού προπαγάνδιζε τό συμβιβασμό ἀνάμεσα σ' ὅλες χωρίς ἐξαίρεση τίς ὁμάδες. Ἐο Λένιν, χαρακτηρίζοντας τόν Τρότσκι σάν διορισμένο δικηγόρο, λακέ τῶν λικβινταριστῶν, ἔγραφε: «Ἐ Ὅποιος ὑποστηρίζει τήν ὁμαδούλα τοῦ Τρότσκι, ὑποστηρίζει τήν πολιτική τῆς ψευτιᾶς καί τῆς ἐξαπάτησης τῶν ἐργατῶν, τήν πολιτική τῆς συγκάλυψης τοῦ λικβινταρισμοῦ» (σελ. 330). Ἐνάμεσα στήν ὁμάδα τῶν συμφιλιωτιστῶν τοῦ Παρισιοῦ καί στούς τροτσκιστές δέν ὑπῆρχε οὐσιαστική διαφορά. Οἱ συμφιλιωτιστές, ἔλεγε ὁ Λένιν, εἶναι ἀπλῶς ἀσυνεπεῖς τροτσκιστές, ἀπλά φερέφωνα τοῦ Τρότσκι.

Οἱ προσπάθειες τῶν λικβινταριστῶν νά θεμελιώσουν θεωρητικά τήν ἀπάρνηση ἀπό μέρους τους τῶν ἐπαναστατικῶν σκοπῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἡ ἀναθεώρηση τῶν φιλοσοφικῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ πού ἐπιχειροῦσαν νά κάνουν οἱ ρῶσοι μαχιστές τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ», τό ἀναπτυσσόμενο ἐνδιαφέρον στίς μάζες γιά τίς γενικές θεωρητικές βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ στήν περίοδο τῆς «χώνεψης» τῶν διδαγμάτων τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907, ὅλα αὐτά ἔβαλαν μπροστά στό κόμμα τό καθῆκον νά προσέξει πιό βαθιά τά ζητήματα τῆς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ καί τίς θεμελιακές βάσεις τῆς τακτικῆς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. «Ἐν εἶναι τυχαῖο, ἀλλά ἀναπόφευκτο τό γεγονός — ἔγραφε ὁ Λένιν — ὅτι ἡ θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ, «οἱ βασικές ἀρχές» ὅλης τῆς κοσμοαντίληψῆς μας, ὅλου τοῦ κομματικοῦ μας προγράμματος καί τῆς τακτικῆς μας, προ-

ωθήθηκαν τώρα σέ μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ κόμματος» (σελ. 61).

Ἡ ὑπεράσπιση τῶν βάσεων τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας ἀπό τίς διαστρεβλώσεις της ἀπό μέρος τοῦ ὀπορτουνισμού (τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ, τοῦ ρεφορμισμού) καί τοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ, πού ἰδιόμορφη ἐκδήλωσή τους στή Ρωσία ἦταν ὁ λικβινταρισμός καί ὁ ὀτζοβισμός, ἀποτελοῦσε ἐπιτακτικό καθῆκον τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν. Στό χείμαρρο τῶν παρεκκλίσεων τῶν ἀποστατῶν ἀπό τό μαρξισμό, πού κατέκλυζε τίς στήλες τῶν ἐφημερίδων καί τῶν περιοδικῶν τῶν ὀπορτουνιστῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί τῆς Ρωσίας, ὁ Λένιν ἀντιπαρέθετε τή βαθιά ἐπιστημονική ἀνάλυση τῶν ριζῶν τοῦ ὀπορτουνισμού, ἔδειξε τόν κίνδυνο πού περικλείνει γιά τό ἐργατικό κίνημα.

Ἐν τῷ Λένιν στά ἄρθρα «Ἐπί τῷ μαρξισμῷ καί τῷ περιοδικῷ «Νάσα Ζαριά»», «Οἱ καταλυτές μας (Γιά τόν κ. Πότερσοφ καί τόν Β. Μπαζάροφ)», «Ἡ κοινωνική διάρθρωση τῆς ἐξουσίας, οἱ προοπτικές καί ὁ λικβινταρισμός», «Σημειώσεις πολεμικῆς», «Συζήτηση λεγκαλιστῆ μέ ἀντίπαλο τοῦ λικβινταρισμοῦ», «Παλιές, μά πάντα νέες ἀλήθειες», «Τό μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος», δείχνει ὅτι οἱ λικβινταριστές προπαγανδίζουν ἀστικοφιλελεύθερες ιδέες πού δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τό μαρξισμό, ὅτι αὐτοί κατρακύλησαν ὀριστικά στό δρόμο τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς, στό δρόμο τοῦ ρεφορμισμού.

Ἐν τῷ Λένιν ἀποκάλυψε μέ ἐξαιρετική βαθύτητα καί ὀλόπλευρα τίς πηγές πού γεννοῦν τό ρεφορμισμό στήν ἐργασία του «Ἐπί τῷ ρεφορμισμῷ στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία». Λόγω τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς γρήγορης ἀνόδου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἔγραφε, ἡ ἀστική τάξη πέρασε σέ καινούργια τακτική, προβάλλοντας τό σύνθημα «μεταρρυθμίσεις ἐναντία στήν ἐπανάσταση». Ἡ ἀστική τάξη, μέ ἀντάλλαγμα μεσοβέζικες παραχωρήσεις καί ἀσήμαντες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, προσπαθεῖ νά ὑπονομεύσει τήν ἐνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης, νά ἐπιβραδύνει τήν καταστροφή τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος, νά δυσκολέψει τήν πραγματοποίηση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, στίς συνθήκες τῆς Ρωσίας ὁ ρεφορμισμός τρεφόταν ἀπό τήν καθυστέρηση τῆς χώρας, ἀπό τήν τάση τῆς μάζας τῶν μικροϊδιοκτητῶν νά ταλαντεύεται. Ἐν τῷ Λένιν χαρακτήριζε τήν ἀπάρνηση ἀπό μέρος τῶν λικβινταριστῶν τοῦ συνθήματος τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου σάν τήν πιό χοντροκομμένη μορφή ρεφορμισμού

στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία, καί τή δήλωσή τους ὅτι ἡ ἀστική ἐπανάσταση ἀποπερατώθηκε, σάν συγκάλυψη μέ λόγια τῆς παραίτησής τους ἀπό κάθε ἐπανάσταση.

Σέ τοῦτο τόν τόμο δημοσιεύονται οἱ ἐργασίες ὅπου ἔχει βρεῖ τήν ἀντανάκλασή της ἡ ἀνειρήνευτη πάλη τοῦ Λένιν ἐνάντια στό ρεφορμισμό καί στόν ὀπορτουνισμό στή II Διεθνή. Στίς ἐργασίες αὐτές ἀνήκουν: «Οἱ διαφωνίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης», «Δυό κόσμοι», «Τό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας» κ.ἄ.

Γιά τήν κατανόηση τῶν πηγῶν τοῦ ὀπορτουνισμοῦ καί τῶν αἰτίων πού προκαλοῦν τίς διαφωνίες τακτικῆς στό παγκόσμιο ἐργατικό κίνημα, μεγάλη σημασία ἔχει τό ἄρθρο «Οἱ διαφωνίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης». Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τά κύρια ρεύματα πού παρεκκλίνουν ἀπό τό μαρξισμό στόν τομέα τῆς θεωρίας καί τῆς τακτικῆς, τονίζει ὅτι αὐτά εἶναι ὁ ἀναθεωρητισμός (ὀπορτουνισμός, ρεφορμισμός) καί ὁ ἀναρχισμός (ἀναρχοσυνδικαλισμός, ἀναρχοσοσιαλισμός). Καί οἱ δυό αὐτές παρεκκλίσεις ἀπό τό μαρξισμό παρατηροῦνται μέ διάφορες μορφές καί μέ διάφορες ἀποχρώσεις σέ ὅλες τίς καπιταλιστικές χῶρες. Ὁ Λένιν ἐξηγεῖ ὅτι τίς βασικές αἰτίες τῶν παρεκκλίσεων ἀπό τό μαρξισμό πρέπει νά τίς ἀναζητοῦμε στό οἰκονομικό σύστημα καί στό χαρακτήρα τῆς ἀνάπτυξης ὅλων τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν. Μιά ἀπό τίς αἰτίες ἐμφάνισης τῶν διαφωνιῶν στό ἐργατικό κίνημα εἶναι τό τράβηγμα σ' αὐτό καινούργιων «νεοσύλλεκτων», καινούργιων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ, πού συχνά ἀφομοιώνουν μόνο μερικές πλευρές τοῦ μαρξισμοῦ καί πού δέχονται τήν ἐπίδραση τῆς ἀστικῆς καί τῆς μικροαστικῆς κοσμοαντίληψης. Ἡ ἄμεση ἐπίδραση τῆς μικροαστικῆς κοσμοαντίληψης στό ἐργατικό κίνημα ἐκδηλώνεται στό ὅτι οἱ ἀναθεωρητές, καθώς καί οἱ ἀναρχικοί, θεωροῦν ὅτι ἀλληλοαποκλείονται τά χαρακτηριστικά ἐκεῖνα γνωρίσματα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πού προσιδιάζουν στή μιά ἢ τήν ἄλλη περίοδο ἀνάπτυξής του. Οἱ ἀναθεωρητές, λογουχάρη, ἀρνοῦνται τή διδασκαλία ὅτι ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἓνα ἅλμα, θεωροῦν τίς μεταρρυθμίσεις, πού ταιριάζουν ἀπόλυτα στό ἀστικό καθεστῶς, σάν μερική πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Οἱ ἀναρχικοί ἀρνοῦνται τήν ἀνάγκη τῆς «ψιλοδουλιᾶς», τῆς συστηματικῆς, ἐπίμονης δουλιᾶς μέσα στίς μάζες, ιδιαίτερα τήν ἀνάγκη χρησιμοποίησης τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βήματος, πράγμα πού στήν οὐσία ὀδηγεῖ στό νά παραιτοῦνται ἀπό τήν προετοιμασία γιά τή μελλον-

τική επίθεση κατά τοῦ καπιταλισμοῦ. «Καί οἱ πρῶτοι καί οἱ δεύτεροι — ἔγραφε ὁ Λένιν — φρενάρουν τό πιό βασικό, τό πιό ἐπεῖγον ζήτημα: τή συσπείρωση τῶν ἐργατῶν σέ ὀργανώσεις μεγάλες, ἰσχυρές, πού νά λειτουργοῦν καλά, καί νά εἶναι σέ θέση νά λειτουργοῦν καλά κάτω ἀπό ὅποιεσδήποτε συνθήκες, σέ ὀργανώσεις διαποτισμένες ἀπό τό πνεῦμα τῆς ταξικῆς πάλης, πού νά ἔχουν σαφή ἐπίγνωση τῶν σκοπῶν τους καί νά διαπαιδαγωγοῦνται μέ τήν πραγματική μαρξιστική κοσμοαντίληψη» (σελ.69-70). Ἀνάλογα μέ τήν τακτική τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη ἀναπτύσσεται ἡ μιά ἢ ἡ ἄλλη τάση στό ἐργατικό κίνημα: ἡ ἐπίθεση, ἡ πίεση κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης προκαλεῖ τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ, ἐνῶ ἡ στροφή τῆς ἀστικῆς τάξης πρὸς τίς μερικές παραχωρήσεις προκαλεῖ τήν ἀνάπτυξη τοῦ δεξιοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Στό ἄρθρο «Δυό κόσμοι», ἀφιερωμένο στά συμπεράσματα τοῦ συνεδρίου τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος πού ἔγινε στό Μαγδεμβούργο, ὁ Λένιν μέ συγκεκριμένο παράδειγμα ἔδειξε τό ρόλο τῶν ὀπορτουνιστῶν στό ἐργατικό κίνημα. Οἱ ὀπορτουνιστές, ἔγραφε ὁ Λένιν, εἶναι διαποτισμένοι ἀπό τήν πίστη στήν ἀστική τάξη, στήν ἀστική «νομιμότητα», ὑποκλίνονται μπροστά της, θεωροῦν αὐτή τή νομιμότητα «αἰώνια», καί ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ σοσιαλισμός μπορεῖ νά χωρέσει στά πλαίσιά της. Δέν καταλαβαίνουν πώς ὅλη αὐτή ἡ «νομιμότητα» θά γίνει στάχτη μόλις ἡ ὑπόθεση θίξει τό βασικό καί κύριο: τήν ἀστική ἰδιοκτησία. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι στό συνέδριο ἐκδηλώθηκαν μέ σαφήνεια δυό ἀπόψεις: ἡ ἄποψη τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης, πού ἐκφράστηκε στήν ὁμιλία τοῦ Μπέμπελ, καί ἡ ρεφορμιστική ἄποψη πού τήν ἐκπροσώπευσε ὁ Φράνκ κ.ἄ. Οἱ ρεφορμιστές, γράφει ὁ Λένιν, χρησιμοποιοῦν τήν ἀστική «νομιμότητα» γιά τή λεγόμενη θετική δουλιά, γιά τούς συνασπισμούς μέ τούς φιλελευθέρους, θυσιάζουν τά ζωτικά συμφέροντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος σέ ἐφήμερα ἐπιφανειακά ὀφέλη. Ἡ ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου, λέει ὁ Λένιν, μπορεῖ σέ ὀρισμένες ἱστορικές περιόδους νά στηριχτεῖ στήν ἀστική νομιμότητα, αὐτό ὅμως ὀδηγεῖ ἀναπόφευκτα στήν ἀνοιχτή σύγκρουση, στό δίλημμα: ἢ «νά κάνεις στάχτη» τό ἀστικό κράτος ἢ αὐτό νά σέ τσακίσει καί νά σέ πνίξει.

Τό ἄρθρο «Τό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας» εἶναι ἀφιερωμένο στό ξεσκέπασμα τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ, μιᾶς ἀπό τίς μορφές τοῦ ὀπορτουνισμοῦ,

πού στίς συνθῆκες τῆς διαρκῶς αὐξανόμενης ἀπειλῆς τοῦ παγκόσμιου ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἀποτελοῦσε τεράστιο κίνδυνο γιά τό ἐργατικό κίνημα.

Ἡ μελέτη τῆς πείρας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος βοηθάει νά ξεκαθαρίσουμε μέ συγκεκριμένα παραδείγματα τήν οὐσία τῆς μαρξιστικῆς τακτικῆς, τήν ταξική σημασία τῶν παρεκκλίσεων ἀπό τό μαρξισμό, βοηθάει νά διεξάγεται μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία ἢ πάλη ἐνάντια σ' αὐτές τίς παρεκκλίσεις, αὐτά εἶναι τά συμπεράσματα πού βγάζει ὁ Λένιν στά ἄρθρα του τά ἀφιερωμένα στήν ἀποκάλυψη τῶν ριζῶν τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ, στήν ἀποκάλυψη τοῦ κινδύνου πού αὐτός περικλείνει.

Ἐπόδειγμα δημιουργικῆς ἀνάπτυξης τοῦ μαρξισμοῦ ἀποτελεῖ τό ἄρθρο «Μερικές ἰδιομορφίες τῆς ἱστορικῆς ἀνάπτυξης τοῦ μαρξισμοῦ». Ὁ Λένιν, ὑπενθυμίζοντας τή γνωστή θέση τοῦ Ἐνγκελς ὅτι ὁ μαρξισμός δέν εἶναι δόγμα, μά ὁδηγός γιά δράση, τονίζει ὅτι ὅποιος ἀφήνει νά τοῦ ξεφύγει ἡ δημιουργική πλευρά τοῦ μαρξισμοῦ, πού ὑπογραμμίζεται σ' αὐτή τή θέση, κάνει τό μαρξισμό τερατόμορφο, μονόπλευρο, ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτόν τή «ζωντανή ψυχή» του, ὑποσκάπτει τίς θεμελιακές θεωρητικές του βάσεις, τή διαλεκτική, ὑποσκάπτει τή σύνδεσή του μέ τά πρακτικά καθήκοντα τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἱστορικῆς ἐποχῆς.

Ὁ σωστός καθορισμός τῶν κοθηκόντων τοῦ κόμματος καί τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας στίς συνθῆκες πού τά θυελλώδη ἐπαναστατικά γεγονότα τοῦ 1905-1907 τά ἀκολούθησε ἡ περίοδος τῆς ἀντίδρασης, μποροῦσε νά γίνει μόνο μέ τή δημιουργική ἐφαρμογή τοῦ μαρξισμοῦ στίς καινούργιες κοινωνικοπολιτικές συνθῆκες. Ὁ Λένιν τονίζει ὅτι τά βασικά προγραμματικά καθήκοντα τοῦ κόμματος δέν ἄλλαζαν στή διάρκεια τῶν χρόνων αὐτῶν, ἀφοῦ δέν ἄλλαζε, βασικά, καί ὁ συσχετισμός ἀνάμεσα στίς τάξεις. Τά συγκεκριμένα ὅμως καθήκοντα καί οἱ μέθοδοι πάλης ἄλλαζαν ἀνάλογα μέ τή διαμορφωμένη κοινωνικοπολιτική κατάσταση. Ἀνάλογα μέ τήν κατάσταση, στό μαρξισμό, σάν διδασκαλία ζωντανῆς καθοδήγησης γιά δράση, προβάλλονταν σέ πρώτη γραμμῆ οἱ διαφορές πλευρές του. Στά ἐπαναστατικά χρόνια 1905-1907 σέ πρώτη γραμμῆ προβλήθηκαν τά ζητήματα τῆς τακτικῆς, ἡ πραγματοποίηση μετασχηματισμῶν σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς τῆς χώρας. Στίς καινούργιες συνθῆκες, στά 1907-1910, στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης, ὅταν οἱ μάζες ἔπρεπε ν' ἀφομοιώσουν, νά ἐπεξεργαστοῦν τήν ἐπαναστατική πείρα, ὅταν

τό προλεταριάτο καί τό κόμμα του συγκέντρωναν δυνάμεις γιά τή μελλοντική επίθεση ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, σέ πρώτη γραμμή προβλήθηκε ἡ πάλη τοῦ κόμματος γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ, ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις στόν τομέα τῆς θεωρίας. Ἦταν μιά πάλη ἐνάντια στήν ἀναθεώρηση τῶν γενικῶν φιλοσοφικῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ, πάλη ἐνάντια στούς δογματιστές, πού ἦταν ἀνίκανοι νά καταλάβουν τό δημιουργικό χαρακτήρα τοῦ μαρξισμοῦ, μά ἐπαναλάβαιναν τά συνθήματα πού τά εἶχαν ἀποστηθίσει, καί, τέλος, ἦταν πάλη ἐνάντια στούς ρεφορμιστές πού καλύπτονταν κάτω ἀπό μαρξιστική φρασεολογία, ἐνῶ στήν πράξη εἶχαν κατρακυλήσει στήν προπαγάνδισι τῶν ἀστικοφιλελεύθερων ἰδεῶν. Ὁ Λένιν καλοῦσε τούς ἐπαναστάτες μαρξιστές νά συσπειρωθοῦν γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν θεωρητικῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ, τῶν θεμελιακῶν του θέσεων, πού τίς διαστρέβλωναν οἱ ὀπορτουμιστές.

Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν πάνω στά ζητήματα τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας καί τῆς τακτικῆς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἐξόπλισαν τούς μπολσεβίκους μέ τή σαφή κατανόηση τῶν σπουδαιότερων θεωρητικῶν ζητημάτων κι' ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο στήν πάλη τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν ἐνάντια στόν ὀπορτουισμό στό ρωσικό καί στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Τά ἄρθρα αὐτά δέν ἔχουν λιγότερη σημασία καί γιά τό σημερινό στάδιο τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ καί κομμουνιστικοῦ κινήματος. Οἱ ἀνανεωμένες ἀπό τούς σημερινούς ἀναθεωρητές ὀπορτουιστικές θεωρίες ἀποτελοῦν νέα προσπάθεια νά ὑποκαταστήσουν τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό μ' ἓνα νέο, δῆθεν τελειοποιημένο «μαρξισμό». Οἱ θεωρίες αὐτές δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τή μαρξιστικολενινιστική διδασκαλία, διαστρεβλώνουν τίς βασικές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ, ἐκφράζουν τήν ἀστική ἰδεολογία στή θεωρία καί στήν πρακτική. Οἱ ἀναθεωρητές, ἐπαναλαμβάνοντας τίς χιλιοειπωμένες φράσεις τῶν μπερνσταϊνικῶν γιά τή δυνατότητα συνεργασίας ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί στούς καπιταλιστές, προσπαθοῦν ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ σημερινή καπιταλιστική κοινωνία ἀναπτύσσεται πρός τήν κατεύθυνση τῆς ἀμβλυνσης τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων, ὅτι συντελεῖται ἓνα προτσές βαθμιαίας μετατροπῆς τοῦ καπιταλισμοῦ σέ σοσιαλισμό. Σέ πολλές χῶρες οἱ ἀναθεωρητές, πού ξαναζωντανεύουν τίς παλιές θεωρίες τῶν λικβινταριστῶν τῆς Ρωσίας, προβάλλουν τήν ἀπαίτηση τῆς ἀντικατάστασης τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων μέ πλατιές ἀταξικές ὀργανώσεις πού νά συνενώνουν τά διάφορα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ.

Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν, πού κατευθύνονται ἐνάντια στόν ὀπορτουניσμό καί στά ὁποῖα ἀποκαλύπτονται οἱ ταξικές ρίζες τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ, ὁ κίνδυνος πού περικλείνει γιά τό ἐργατικό κίνημα, καθώς καί ὁ κίνδυνος ἀπό τή δογματική κατανόηση τοῦ μαρξισμοῦ, ἐξοπλίζουν τούς κομμουνιστές ὅλων τῶν χωρῶν στήν πάλη τους ἐνάντια στίς διαστρεβλώσεις τῆς μαρξιστικο-λενινιστικῆς διδασκαλίας, γιά τή δημιουργική ἐφαρμογή τῶν θεμελιακῶν του θέσεων στή σημερινή πραγματικότητα, γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ μαρξισμοῦ.

Σέ τοῦτο τόν τόμο ἔχουν περιληφθεῖ πολλά ἄρθρα πού γράφτηκαν ἀπό τόν Λένιν μέ τήν εὐκαιρία τῶν πενηντάχρονων τῆς «ἀγροτικῆς» μεταρύθμισης τοῦ 1861: «Πενήντα χρόνια ἀπό τήν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας», «Ἄπ' ἀφορμή μιά ἐπέτειο», ««Ἡ ἀγροτική μεταρύθμιση» καί ἡ προλεταριακή ἀγροτική ἐπανάσταση». Τά ἄρθρα αὐτά ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα ἐπιδέξιας χρησιμοποίησης τῆς ἐπετειακῆς χρονολογίας ἐνός σοβαροῦ ἱστορικοῦ γεγονότος γιά μιά βαθιά ἐπιστημονική ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, τῶν συνεπειῶν του, γιά τόν καθορισμό τῆς σύνδεσης τοῦ γεγονότος αὐτοῦ μέ τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ κόμματος στό ἀντίστοιχο στάδιο. Ὁ Λένιν, καθορίζοντας τή σύνδεση ἀνάμεσα στόν ἀστικό χαρακτήρα τῆς δουλοπαροικιακῆς «ἀγροτικῆς» μεταρύθμισης τοῦ 1861 καί τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τοῦ Στολίπιν, βγάζει τό συμπέρασμα ὅτι καμιά ἀστική μεταρύθμιση πού πραγματοποιοῦν οἱ φεουδάρχες δέν μπορεῖ νά ἀποτρέψει τήν ἐπανάσταση, καί ὅτι σκοπός τῆς πάλης τοῦ κόμματος καί τῆς ἐργατικῆς τάξης παραμένει, ὅπως καί πρῶτα, ἡ ἀνατροπή τοῦ τσαρισμοῦ.

Παράλληλα ὁ Λένιν παρακολουθεῖ τίς ἱστορικά διαμορφωμένες κατευθύνσεις καί τάσεις στήν κοινωνικοπολιτική ζωή τῆς Ρωσίας, καί τίς καθορίζει σάν φιλελεύθερη τάση καί σάν δημοκρατική τάση. Ἡ πάλη αὐτῶν τῶν τάσεων πρέπει τελικά νά καθορίσει τήν ἐκβασή τῆς πάλης γιά τό νέο κοινωνικό καθεστῶς τῆς χώρας. Ἡ φιλελεύθερη τάση στήν ἀνάπτυξή της ὁδήγησε στή δημιουργία τοῦ κόμματος τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης: τῶν καντέτων. Ἡ δημοκρατική, ἡ ἐπαναστατική τάση εἶχε τήν ἀρχή της ἀπό τόν Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι. Ὁ Λένιν χαρακτήρισε τόν Τσερνισέβσκι ὄχι μονάχα σάν τόν πιό συνεπή ἐκφραστή τῆς δημοκρατικῆς τάσης, ὄχι μόνο σάν σοσιαλιστή-οὐτοπιστή, ἀλλά καί σάν ἐπαναστάτη δημοκράτη, πού εἶδε καθαρά τό φεουδαρχικό χαρακτήρα τῆς μεταρύθμισης τοῦ 1861, τή δουλοπρέπεια τῶν φιλελευ-

θέρων μπροστά στους ισχυρούς, τό φόβο τους μπροστά στην επανάσταση, καί διάδιδε, «παρά τά εμπόδια καί τούς φραγμούς τῆς λογοκρισίας, τήν ιδέα τῆς ἀγροτικῆς επανάστασης, τήν ιδέα τῆς πάλης τῶν μαζῶν γιά τήν ἀνατροπή ὅλων τῶν παλιῶν ἐξουσιῶν» (σελ. 180-181).

Ἀργότερα, μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, ἡ δημοκρατική τάση διχάστηκε: σέ δημοκρατική καί σέ σοσιαλιστική. Διάδοχοι τῆς δημοκρατικῆς τάσης ἦταν οἱ τρουνοβίκοι, ἐκπρόσωποι τῆς μικροαστικῆς ἀγροτικῆς μάζας. Φορέας τῆς σοσιαλιστικῆς τάσης ἔγινε ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας, πού δημιούργησε τό μαρξιστικό προλεταριακό κόμμα. Συνδέοντας τή φιλελεύθερη καί τή δημοκρατική τάση μέ τούς δύο ἐνδεχόμενους δρόμους ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας — τό δρόμο τῆς προσαρμογῆς τῆς χώρας στό παλιό φεουδαρχικό καθεστῶς καί τό δρόμο τῆς ριζικῆς ἐξάλειψης, τῆς συντριβῆς τοῦ παλιοῦ — ὁ Λένιν καλοῦσε τό κόμμα νά παλέψει γιά τή νίκη τοῦ δεύτερου δρόμου πού ἀνταποκρινόταν στά ζωτικά συμφέροντα τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ν' ἀπαλλάξει τούς ταλαντευόμενους ἀπό τήν ἐπιροή τῶν φιλελευθέρων, καί παλεύοντας σταθερά ἐναντία σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τοῦ ρεφορμισμού καί τοῦ ὀπορτουνισμού, νά ὀδηγήσει τό προλεταριάτο, σέ συμμαχία μέ τήν ἀγροτιά στή νέα επανάσταση.

Τεράστια σημασία γιά τό κόμμα εἶχε ἡ κατάρτιση προλεταριακῶν ἐπαναστατικῶν στελεχῶν ἀπό τό περιβάλλον τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν. Ἐπιφανῆς ἐκπρόσωπος τῆς γενιᾶς τῶν προλεταρίων ἐπαναστατῶν, πού πέρασε μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν τό σχολεῖο τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, ἦταν ὁ ἐργάτης-μπολσεβίκος Ἰβάν Βασίλιεβιτς Μπάμπουσκιν πού δούλεψε κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν τό 1895 στήν «Ἐνωση ἀγῶνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης». Στή μνήμη τοῦ προλετάριου αὐτοῦ ἐπαναστάτη, ἀφοσιωμένου ὀλόψυχα στήν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὁ Λένιν ἀφιέρωσε τή νεκρολογία «Ἰβάν Βασίλιεβιτς Μπάμπουσκιν», πού περιλαμβάνεται σέ τοῦτο τόν τόμο. Ὁ Λένιν ὑπογραμμίζει ὅτι ἀκριβῶς μέ τήν ἥρωική, τήν ἐπίμονη δουριά μέσα στίς μάζες τέτιων πρωτοπόρων ἐργατῶν σάν τόν Μπάμπουσκιν δημιουργήθηκε τό πραγματικά προλεταριακό, ἐπαναστατικό κόμμα στή Ρωσία. «Χωρίς τέτιους ἀνθρώπους — ἔγραφε ὁ Λένιν — ὁ ρωσικός λαός θά ἔμενε γιά πάντα λαός σκλάβων, λαός δούλων. Μέ τέτιους ἀνθρώπους ὁ ρωσικός λαός θά κατακτήσει τήν πλήρη ἀπελευθέρωση ἀπό κάθε ἐκμετάλλευση» (σελ.85).

Μιά σειρά άρθρα πού περιέχονται σέ τοῦτο τόν τόμο εἶναι ἀφιερωμένα στά ζητήματα τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, στή μνήμη τῶν ἡγετῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἀνάμεσα σ' αὐτά εἶναι τά ἄρθρα «Πάουλ Ζίνγκερ», «Λόγος πού ἐκφωνήθηκε ἐξονόματος τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν κηδεῖα τοῦ Πῶλ καί τῆς Λάουρα Λαφάργκ στίς 20 τοῦ Νοέμβρη (3 τοῦ Δεκέμβρη), 1911» κ.ἄ.

Στό ἄρθρο «Στή μνήμη τῆς Κομμούνας», ὁ Λένιν ἔκανε βαθιά ἀνάλυση τῆς οὐσίας τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ, σάν τῆς πρώτης στόν κόσμο ἐργατικῆς κυβέρνησης, πού τά μέτρα της κατευθύνονταν ἐνάντια στίς βάσεις τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος. Ἡ ἥρωική πάλη τῶν παρισινῶν κομμουνάρων, τό παράδειγμα τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης τῆς Κομμούνας ἀνέβασαν τό ἠθικό ἑκατομμυρίων ἐργατῶν, ἀναπτέρωσαν τίς ἐλπίδες τους καί προσέλκυσαν τή συμπάθειά τους πρός τό μέρος τοῦ σοσιαλισμοῦ. «Ἡ ὑπόθεση τῆς Κομμούνας— ἔγραφε ὁ Λένιν, — εἶναι ὑπόθεση τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, ὑπόθεση τῆς ὀλοκληρωτικῆς πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς ἀπελευθέρωσης τῶν ἐργαζομένων, εἶναι ὑπόθεση τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου. Καί μέ τήν ἔννοια αὐτή τό ἔργο τῆς Κομμούνας εἶναι ἀθάνατο» (σελ. 229).

Στόν τόμο περιέχονται τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν πού εἶναι ἀφιερωμένα στό μεγάλο ρῶσο συγγραφέα Λ. Ν. Τολστόι: «Λ. Ν. Τολστόι», «Ὁ Λ. Ν. Τολστόι καί τό σύγχρονο ἐργατικό κίνημα», «Ὁ Τολστόι καί ἡ προλεταριακή πάλη» καί «Ὁ Λ. Ν. Τολστόι καί ἡ ἐποχή του».

Τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τόν Τολστόι, πού δημοσιεύτηκαν στά μπολσεβίκικα ἔντυπα ὄργανα στό ἐξωτερικό καί στή Ρωσία, ἀποκάλυψαν ὀλόπλευρα καί βαθιά ὅλη τήν ποικιλομορφία τῆς δημιουργίας τοῦ Τολστόι, φανέρωσαν τή σύνδεση τῆς δημιουργίας του μέ τά θεμελιακά ζητήματα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Στά ἄρθρα αὐτά δείχνεται ἡ τεράστια δύναμη τῆς κριτικῆς τοῦ Λ. Ν. Τολστόι στούς κοινωνικούς θεσμούς τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Τήν κριτική αὐτή, τόνιζε ὁ Λένιν, τή διάκρινε τό πάθος, ἡ δύναμη τοῦ αἰσθήματος, ἡ πειστικότητα, ἡ φρεσκάδα, ἡ εἰλικρίνεια, τό θάρρος στήν προσπάθειά του νά βρεῖ τήν πραγματική αἰτία τῆς δυστυχίας τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἀντικαθρεφτίζοντας στά ἔργα του ἀληθινά, μ' ὅλη τή δύναμη τοῦ μεγάλου ταλέντου του, τήν ἱστορική ἰδιομορφία ὀλόκληρης τῆς προεπαναστατικῆς ἐποχῆς, ἐποχῆς προετοιμασίας τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης στίς συνθήκες

ένός πολύ αναπτυγμένου καπιταλισμοῦ, τή δύναμη καί τήν ἀδυναμία τοῦ μαζικοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος, ὁ μέγας καλλιτέχνης ἔγινε ἔτσι προσφιλέσις κι' ἀγαπητός στήν ἐργατική τάξη. Ταυτόχρονα ὁ Λένιν ἀποκάλυψε τήν ἀντιφατικότητα τῶν ἀπόψεων τοῦ Τολστόι, πού ἤθελε νά συμβιβάσει τήν πάλη ἐνάντια στή δουλοπαροικία καί στήν ἀστυνομοκρατία μέ τό κήρυγμα τῆς «μῆ ἀντίστασης στό κακό». Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τή δημιουργία τοῦ Τολστόι μπορεῖ κανεῖς νά τήν ἐκτιμήσει σωστά μονάχα ἀπό τή σκοπιά τῆς ἐπαναστατικῆς ἐργατικῆς τάξης, πού ἀπόδειξε στήν πράξη τήν ἀφοσίωσή της στό λαό, τήν ἰκανότητα νά παλεύει ἐνάντια στήν ἀσυνεπῆ ἀστική δημοκρατία, συμπεριλαμβανόμενης καί τῆς ἀγροτικῆς δημοκρατίας. Τήν καλλιτεχνική κληρονομιά τοῦ Τολστόι ἢ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας τή χρησιμοποίησε στόν ἀγώνα ἐνάντια στή δουλοπαροικία, τήν ἀστυνομοκρατία, γιά νά συσπειρώσει τίς μάζες στήν πάλη γιά μιά καινούργια κοινωνική τάξη πραγμάτων.

Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τόν Τολστόι «καθρέφτη τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης». Ἡ παγκόσμια σημασία τοῦ Τολστόι, τόνιζε ὁ Λένιν, ἀντανεκλά τήν παγκόσμια σημασία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν, τά ἀφιερωμένα στόν Τολστόι, ἀποτελοῦν θαυμάσιο ὑπόδειγμα βαθιάς μαρξιστικῆς ἀνάλυσης τῶν φαινομένων τῆς λογοτεχνικῆς δημιουργίας, διαλεκτικῆς ἀποκάλυψής τους καί ἔχουν τεράστια, θεμελιακή σημασία γιά τήν ἐπεξεργασία τῆς μαρξιστικῆς αἰσθητικῆς.

Τά ἔργα τοῦ Β. Ι. Λένιν πού γράφτηκαν στήν περίοδο τοῦ δυναμώματος τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου εἶναι διαποτισμένα ἀπό τήν ἀπεριόριστη πίστη στίς δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, στή νίκη τῆς ἐπερχόμενης ἐπανάστασης. Ἡ ἐπιστημονική πρόβλεψη τοῦ Λένιν, ἐπιβεβαιώθηκε ἀπό τήν ἱστορία.

* * *

Στό μέρος «Προπαρασκευαστικά ὑλικά» δημοσιεύεται τό σχέδιο τῆς διάλεξης γιά τό μάθημα «Ἀρχές τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας», πού ἔκανε ὁ Λένιν στή «Σχολή κοινωνικῶν ἐπιστημῶν» στό Παρίσι τό Φλεβάρη τοῦ 1911 καί τό σχέδιο τῆς διάλεξης «Τό μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος», πού ἔκανε ὁ Λένιν στό Παρίσι στίς 14 (27) τοῦ Νοέμβρη 1911.

*Τό Ἰνστιτούτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τοῦ ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ*

ΜΗΠΩΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΤΡΟΦΗΣ;

Αυτό τό φύλλο εἶχε πιά σελιδοποιηθεῖ¹ ὅταν πήραμε τίς ἐφημερίδες τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας τῆς 12 τοῦ Νοέμβρη. Ὅσο λιγοστές κι' ἄν εἶναι οἱ εἰδήσεις πού δημοσιεύει ὁ νόμιμος τύπος, ὥστόσο, ἐκεῖνο πού βγαίνει ἀναμφισβήτητα ἀπ' αὐτές εἶναι πῶς σέ μιά σειρά πόλεις ἔγιναν συγκεντρώσεις φοιτητῶν, διαδηλώσεις, πορεῖες διαμαρτυρίας στούς δρόμους ἐνάντια στή θανατική ποινή, μέ ὁμιλίες ἐνάντια στήν κυβέρνηση. Στή διαδήλωση τῆς Πετρούπολης στίς 11 τοῦ Νοέμβρη, ἀκόμη καί σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι»² πού ἡ στάση της εἶναι πέρα γιά πέρα ὀχτωβριστική, πῆραν μέρος τουλάχιστο 10.000 ἄτομα στό Νιέβσκι. Ἡ ἴδια ἐφημερίδα γράφει πῶς ἀπό τή μεριά τῆς Πετρούπολης «στό Σπίτι τοῦ λαοῦ προσχώρησαν στή διαδήλωση πολλοί ἐργάτες. Στή γέφυρα Τοῦτσκοφ ἡ διαδήλωση σταμάτησε. Τό ἀστυνομικό ἀπόσπασμα δέν μπόρεσε μέ κανένα τρόπο νά σταματήσει τή διαδήλωση καί τό πλῆθος πέρασε μέ τραγούδια καί σημαῖες στή μεγάλη λεωφόρο τοῦ Βασίλιεβσκι Ὁστροβ. Μόνο στό Πανεπιστήμιο ἡ ἀστυνομία κατόρθωσε νά διαλύσει τό πλῆθος».

Ἡ ἀστυνομία καί ὁ στρατός κράτησαν, ἐννοεῖται, πραγματικά ρωσική στάση.

Ἀναβάλλοντας γιά τό ἐρχόμενο φύλλο τήν ἐκτίμηση αὐτῆς τῆς ἀναμφισβήτητα δημοκρατικῆς ἀνόδου, δέν μποροῦμε νά μὴν ποῦμε ἐδῶ λίγα λόγια γιά τή στάση τῶν διάφορων κομμάτων ἀπέναντι στή διαδήλωση. Ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι», πού στίς 11 τοῦ μήνα δημοσίευσε τήν ψεύτικη εἶδηση ὅτι ἡ διαδήλωση ματαιώθηκε, στίς 12 γράφει πῶς δῆθεν οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν ἔβγαλαν καμιά ἀπόφαση, ἐνῶ ὀρισμένοι βουλευτές τους πῆραν ἀκόμη καί ἀρνητική θέση, καί μόνο οἱ

τρουντοβίκοι³ στήν απόφασή τους ἔκριναν ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά ἐμποδίσουν τή διαδήλωση. Δέν ἀμφιβάλλουμε ὅτι αὐτή ἡ εἶδηση πού ἐκθέτει τούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές μας εἶναι ψεύτικη· πιθανόν ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» νά τήν ἔχει ἐπινοήσει μέ τήν ἴδια κακεντρέχεια πού ἐπινόησε καί τή χθεσινή της εἶδηση γιά ματαίωση τῆς διαδήλωσης. Ἡ «Γκόλος Μοσκβί»⁴ γράφει στίς 12 τοῦ μήνα πώς «ἐκτός ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες, οἱ βουλευτές ὅλων τῶν κομμάτων παίρνουν ἀρνητική θέση ἀπέναντι στήν ἐκδήλωση τῶν φοιτητῶν στούς δρόμους».

Εἶναι φανερό πώς τά ὄργανα τῶν καντέτων καί τῶν ὀχτωβριστῶν ἐπίμονα «ἀποφεύγουν νά ποῦν τήν ἀλήθεια», τρομοκρατημένα ἀπό τίς ἐντελῶς παράλογες καί γελοῖες κραυγές τῶν δεξιῶν, πού ἰσχυρίζονται ὅτι «τά νήματα πού κινοῦν τή διαδήλωση ξεκινοῦν ἀπό τά ἀνάκτορα τῆς Ταυρίδας».

Τό ὅτι οἱ καντέτοι⁵ φέρθηκαν ἀναξιόπρεπα εἶναι γεγονός. Ἡ «Ρέτς»⁶ στίς 11 τοῦ μήνα, μέρα τῆς διαδήλωσης, δημοσίευσε ἔκκληση τῶν καντέτων βουλευτῶν, πού συνιστοῦσε νά μή γίνει ἡ διαδήλωση. Ἡ αἰτιολόγηση καί στήν ἔκκληση αὐτή καί στό κύριο ἄρθρο τῆς «Ρέτς» εἶναι πραγματικά ἀναίσχυντη: «δέν πρέπει νά ἀμαυρώνονται» οἱ μέρες πένθους! «τό νά ὀργανώνονται διαδηλώσεις καί νά συνδέονται μέ τή μνήμη τοῦ Τολστόι» σημαίνει ὅτι «λείπει ἡ εἰλικρινής ἀγάπη πρὸς τήν ἱερή του μνήμη»!! κτλ. καί γίνεται μέ καθαρά ὀχτωβριστικο πνεῦμα (συγκρίνετε τό κύριο ἄρθρο τῆς «Γκόλος Μοσκβί» τῆς 11 τοῦ μήνα πού ἀναφέρει σχεδόν κατά λέξη τίς ἴδιες φράσεις).

Εὐτυχῶς ἡ ὑπουργία τρικλοποδιά πού ἔβαλαν οἱ καντέτοι στή δημοκρατία δέν πέτυχε. Ἡ διαδήλωση παρόλα αὐτά ἔγινε. Κι' ἂν ἡ ἀστυνομική «Ροσσίγια»⁷ ἐξακολουθεῖ νά κατηγορεῖ γιά ὅλα τούς καντέτους, μέ τή σοφιστεία πώς βλέπει «ὑποδαύλιση» ἀκόμη καί στήν ἔκκλησή τους, ὡστόσο στή Δούμα⁸, ὅπως λέει ἡ «Γκόλος Μοσκβί», καί οἱ ὀχτωβριστές⁹ καί οἱ ἄκροι δεξιοί (Σούλγκιν) ἐκτίμησαν τήν ὑπηρεσία τῶν καντέτων, τούς ἀναγνώρισαν ὅτι ἦταν «ἀντίθετοι πρὸς τή διαδήλωση».

Ἡ ὁποῖος ἀπ' ὅλη τήν πορεία τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία δέν ἔμαθε ὅτι ἡ ὑπόθεση τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας δέν ἔχει ἐλπίδα ἐπιτυχίας ὅσο τό καθοδηγοῦν οἱ καντέτοι, ὅσο δέν ξέρει νά φυλάγεται ἀπό τίς προδοσίες τῶν καντέτων, ἄς διδαχτεῖ ἄλλη μιά φορά ἀπό τά γεγονότα τῆς σημερι-

νῆς πολιτικῆς, ἀπό τήν ἱστορία τῆς διαδήλωσης τῆς 11 τοῦ Νοέμβρη.

Ἡ πρώτη ἀπαρχή τῆς δημοκρατικῆς ἀνόδου εἶναι ἡ ἀπαρχή τῶν καντέτικων ἀτιμιῶν.

-- -- --

Ἐς σημειώσουμε ἀκόμη τήν εἶδηση τῆς «Γκόλος Μοσκβί», ὅτι οἱ ἐργάτες πρότειναν δῆθεν στούς φοιτητές νά ὀργανώσουν μεγαλειώδη διαδήλωση στίς 11 τοῦ μήνα. Ἐδῶ ὑπάρχει ἀσφαλῶς δόση ἀλήθειας, γιατί σήμερα (15 (28) τοῦ Νοέμβρη) οἱ ἐφημερίδες τοῦ Παρισιοῦ δημοσιεύουν τήν εἶδηση γιά σύλληψη στήν Πετρούπολη 13 μελῶν τοῦ Γραφείου τῶν συνδικάτων, ἐπειδή προσπάθησαν νά ὀργανώσουν ἐργατική διαδήλωση.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 18,
16 (29) τοῦ Νοέμβρη 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

—————

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΜΟΥΡΟΜΤΣΕΦ

(ΣΗΜΕΙΩΜΑ)

«Αὐτή ἡ Δούμα—γράφει ἡ καντέτικη «Ρέτς», παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τήν πρώτη συνεδρίαση τῆς τέταρτης συνόδου τῆς μαυροεκατονταρχίτικης Δούμας—σήμερα ξέκοψε ὀριστικά καί ἀμετάκλητα ἀπό τοὺς λαϊκοὺς πόθους καί τήν ἐθνική συνείδηση». Αὐτά λέγονται, φυσικά, γιατί καί οἱ μαυροεκατονταρχίτες καί οἱ ὀχτωβριστές ἀρνήθηκαν νά τιμήσουν τή μνήμη τοῦ προέδρου τῆς I Δούμας, Μούρομτσεφ.

Θά ἦταν δύσκολο νά διατυπωθεῖ πιό παραστατικά ἀπ' ὅ,τι στή φράση πού ἀναφέραμε ὅλη ἡ ὑποκρισία τῆς ἀποψης πού ὑποστηρίζουν οἱ φιλελεύθεροί μας, ὅσοναφορᾶ τόν ἀγώνα γιά τήν ἐλευθερία γενικά, καί τή διαδήλωση ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ Μούρομτσεφ, εἰδικά.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ διαδήλωση ἐνάντια στήν τσαρική κυβέρνηση, ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, ἐνάντια στή μαυροεκατονταρχίτικη Δούμα ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ Μούρομτσεφ ἦταν ἀπαραίτητη, ὅτι ἡ διαδήλωση ἔγινε, ὅτι πῆραν μέρος σ' αὐτή τά πιό διαφορετικά καί τά πιό πλατιά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, τά πιό διαφορετικά κόμματα, ἀπό τοὺς σοσιαλδημοκράτες ὡς τοὺς καντέτους, τοὺς «προοδευτικούς»¹⁰ καί τοὺς πολωνοὺς ὀχτωβριστές (τό πολωνικό κόλο¹¹). Δέν ὑπάρχει ἐπίσης καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐκτίμηση πού ἔκαναν οἱ καντέτοι γιά τή διαδήλωση αὐτή ἔδειξε γιά ἑκατοστή καί χιλιοστή φορά πόσο ξένοι εἶναι πρὸς τή δημοκρατία, πόσο ὀλέθριο πράγμα εἶναι γιά τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας στή Ρωσία, νά καθοδηγοῦν τήν ὑπόθεση αὐτή οἱ καντέτοι μας, ἢ ἔστω καί νά συμμετέχουν στήν καθοδήγηση τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς.

“Ολοι οί δημοκράτες καί ὅλοι οί φιλελεύθεροι πῆραν καί ἔπρεπε νά πάρουν μέρος στή διαδήλωση ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ Μούρομτσεφ, γιατί μέσα στό σκοτάδι τοῦ καθεστῶτος τῆς μαύρης Δούμας ἡ διαδήλωση αὐτή ἔδοσε τή δυνατότητα νά γίνει μιά ἀνοιχτή καί σχετικά πλατιά ἐκδήλωση διαμαρτυρίας ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Ἡ ἀπολυταρχία τοῦ τσάρου ἔκανε ἀπεγνωσμένο ἀγῶνα ἐνάντια στήν καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ὀργάνων στή Ρωσία. Ἡ ἀπολυταρχία νόθευε καί ἀλλοίωνε τόν τρόπο σύγκλησης τοῦ πρώτου κοινοβουλίου στή Ρωσία, ὅταν τό προλεταριάτο καί ἡ ἐπαναστατική ἀγροτιά τῆς ἐπέβαλαν μέ τό μαζικό τους ἀγῶνα τήν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς σύγκλησης. Ἡ ἀπολυταρχία χλεύαζε καί ἔβριζε τή δημοκρατία, τό λαό, ἐφόσον ἡ φωνή τοῦ λαοῦ, ἡ φωνή τῆς δημοκρατίας ἀκούγονταν στήν Ἰ Δούμα¹². Ἡ ἀπολυταρχία καταδιώκει τώρα ἀκόμη καί τήν ἀνάμνηση αὐτῆς τῆς ἀσθενικῆς προβολῆς τῶν αἰτημάτων τῆς δημοκρατίας στήν Ἰ Δούμα (ἡ προβολή αὐτῶν τῶν αἰτημάτων τόν καιρό τῆς Ἰ Δούμας καί ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας ἦταν πολύ πιά ἀσθενική, πιά ἐλλειπής, πιά περιορισμένη, λιγότερο ζωντανή ἀπό τίς ἐπάλξεις πού δημιούργησε τό κύμα τοῦ νόμιμου μαζικοῦ ἀγῶνα τό φθινόπωρο τοῦ 1905).

Νά γιατί ἡ δημοκρατία καί ὁ φιλελευθερισμός μποροῦσαν καί ἔπρεπε νά κατεβαίνουν μαζί σέ διαδήλωση διαμαρτυρίας ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, σέ κάθε εὐκαιρία πού θύμιζε στίς μάζες τήν ἐπανάσταση. Κατεβαίνοντας ὅμως σέ κοινή διαδήλωση, δέν μποροῦσαν νά μήν ἐκδηλώσουν ὁ καθένας τή δική του στάση, ὅσοναφορᾶ τήν ἐκτίμηση τῶν καθηκόντων τῆς δημοκρατίας γενικά καί τήν ἱστορία τῆς Ἰ Δούμας, εἰδικότερα. Καί ἡ πρώτη προσπάθεια γιά μιά τέτια ἐκτίμηση ἔδειξε τήν ἀνυπόφορη κακομοιριά, τήν πολιτική ἀδυναμία καί τήν πολιτική κουταμάρα τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ μας.

Σκεφτεῖτε το μόνο: ἡ μαύρη Δούμα «σήμερα», 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1910, «ξέκοψε ὀριστικά καί ἀμετάκλητα» ἀπό τό λαό! Δηλαδή, ὡς τώρα δέν ἦταν ξεκομμένη ἀμετάκλητα ἀπό τό λαό! Δηλαδή, ἂν συμμετεῖχε στήν ἀπότιση τιμῆς στή μνήμη τοῦ Μούρομτσεφ θά ἀποσοβοῦσε, ἦταν σέ θέση ν' ἀποσοβῆσει, τό «ξέκομμα» ἀπό τίς «λαϊκές διαθέσεις», δηλαδή τό ξέκομμα τούτων ἢ ἐκείνων τῶν ἀντεπαναστατῶν μας ἀπό τή δημοκρατία. Καταλάβετε το λοιπόν, κύριοι, ἐσεῖς πού ἔχετε τήν ἀξίωση νά φέρετε τόν ὑψηλό τίτλο τοῦ δημοκράτη, πῶς ἐσεῖς οἱ ἴδιοι, περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον, μειώνετε τή σημασία

τῆς διαδήλωσης, τὴν ἐκχυδαΐζετε, ὅταν βάζετε τὸ ζήτημα κατὰ τέτιο τρόπο. «Καί μέ τὴν ἐλάχιστη ἠθικοπολιτικὴ ἐκτίμηση τῆς III Δούμας—γράφει ἢ «Ρέτς»—θά ἦταν παράλογο νά σκεφτεῖ κανεὶς πὼς θά εἶναι ἱκανὴ νά ἀποφύγει αὐτὸ τὸ στοιχειῶδες χρέος τῆς νά τιμήσει ἀπὸ τὸ βῆμα τὸ ὄνομα ἐκείνου πού μέ τόση ἀξιοπρέπεια καὶ λαμπρότητα τὴν ἐγκαινίασε (!!)

καὶ τὴν τίμησε». Πρόσφεραν ὑπηρεσίες, δέν μπορεῖς νά πεῖς: ὁ Μούρομτσεφ «τὴν» ἐγκαινίασε καὶ «τὴν» τίμησε, τὴν III Δούμα! Ἄθελά τους οἱ καντέτοι εἶπαν μ' αὐτές τίς λέξεις τὴν πικρὴ ἀλήθεια, ὅτι δηλ. ἡ προδοσία τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ καὶ τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας σέ βάρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα καὶ τῆς ἐξέγερσης στό τέλος τοῦ 1905 «ἐγκαινίασε καὶ τίμησε» τὴν ἐποχὴ τῆς ἀντεπανάστασης γενικά καὶ τῆς III Δούμας εἰδικότερα. «Ὑποθέταμε — γράφει ἢ «Ρέτς», — πὼς ἢ χούφτα τῶν πολιτικῶν θορυβοποιῶν δέν θά ἦταν σέ θέση νά πνίξει τὴ φωνὴ τῆς εὐπρέπειας καὶ τοῦ τάκτ τῆς πλειοψηφίας τῆς Δούμας». Γιά φαντάσου λοιπόν! ἐπρόκειτο καὶ πρόκειται γιά «εὐπρέπεια καὶ τάκτ», καὶ ὄχι γιά διαμαρτυρία ἐνάντια στὴν ἀπολυταρχία. Τὸ ζήτημα δέν τὸ βάζουν ἔτσι, ὅτι δηλ. ἡ δημοκρατία «ξεκόβει» ἀπὸ τὴν ἀντεπανάσταση, ἀλλὰ ὅτι ὁ φιλελευθερισμὸς *συνενώνεται* μέ τὴν ἀντεπανάσταση. Ὁ φιλελευθερισμὸς στέκεται στή βάση τῆς ἀντεπανάστασης, καλώντας τοὺς ἐκπροσώπους τῆς, τοὺς ὀχτωβριστές, νά συμμετάσχουν στὴν ἀπότιση τιμῆς στή μνήμη τοῦ Μούρομτσεφ, ὄχι γιά νά διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια στὴν ἀπολυταρχία, ἀλλὰ γιά νά δείξουν «εὐπρέπεια καὶ τάκτ». Ὁ Μούρομτσεφ «ἐγκαινίασε καὶ τίμησε» (ὑπάρχουν λοιπόν τέτιες ἀποκρουστικὲς λέξεις!) τὸ πρῶτο δῆθεν κοινοβούλιο πού συγκάλεσε ὁ τσάρος· σεῖς, κύριοι ὀχτωβριστές, παρακάθεστε στό τρίτο δῆθεν κοινοβούλιο, πού συγκάλεσε ὁ τσάρος, δέν θά εἶναι λοιπόν «ἀπρέπεια καὶ ἔλλειψη τάκτ» νά ἀρνηθεῖτε νά ἐκπληρώσετε ἓνα «στοιχειῶδες καθῆκον»; Αὐτὸ τὸ ἐντελῶς μικρὸ παράδειγμα, καὶ μόνο αὐτός ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἐπίσημου ὀργάνου τῶν καντέτων, πόσο ὑπέροχα ἐκφράζει ὅλη τὴν ἰδεολογικὴ καὶ πολιτικὴ σαπίλα τοῦ φιλελευθερισμοῦ μας. Ἡ γραμμὴ του δέν εἶναι νά ἀναπτύσσει τὴ δημοκρατικὴ συνείδηση τῶν μαζῶν, ἀλλὰ νά πείθει τὴν ἀπολυταρχία, τοὺς μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες καὶ τοὺς συμμάχους τους, τοὺς ὀχτωβριστές. Γι' αὐτὸ ἢ μοίρα του — ἢ ἀναπόφευκτη καὶ ἀναπότρεπτη μοίρα ἐνός παρόμοιου ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ σέ κάθε ἀστικο-δημοκρατικὴ ἐπανάσταση — εἶναι νά μένει αἰώνια δοῦλος τῆς

μοναρχίας καί τῶν φεουδαρχῶν, νά δέχεται αἰώνια κλωτσιές ἀπό αὐτούς.

Ἄν οἱ καντέτοι βουλευτές καταλάβαιναν ἔστω καί στό ἐλάχιστο τά καθήκοντα τῆς δημοκρατίας, δέν θά φρόντιζαν καί στήν III Δούμα γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ «στοιχειώδους χρέους» ἀπό μέρος τῶν ὀχτωβριστῶν, ἀλλά γιά τή διαδήλωση μπροστά στό λαό. Δέν χρειαζόταν γι' αὐτό νά καταθέσουν δήλωση στόν πρόεδρο (ἢ ἀνακοίνωση μιᾶς τέτιας δήλωσης, σύμφωνα μέ τήν § 120 τοῦ κανονισμοῦ, ἐξαρτιέται ἀπό τή γνώμη τοῦ προέδρου), ἀλλά νά πετύχουν μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο νά μπεῖ τό ζήτημα γιά συζήτηση.

Ἄν οἱ καντέτοι συντάκτες καταλάβαιναν ἔστω καί στό ἐλάχιστο τά καθήκοντα τῆς δημοκρατίας, δέν θά κατηγοροῦσαν τούς ὀχτωβριστές γιά ἔλλειψη τάκτ, ἀλλά θά ἐξηγοῦσαν ὅτι ἡ διαγωγή τῆς III Δούμας ἴσα-ἴσα δείχνει καθαρά τή σημασία τῆς διαδήλωσης ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ Μούρομτσεφ, ὅτι ἴσα-ἴσα ἀνάγει τό ζήτημα ἀπό φιλισταϊκή-μικροαστική φλυαρία γιά «εὐπρέπεια καί τάκτ» σέ ζήτημα πολιτικῆς ἐκτίμησης τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος καί τοῦ ρόλου τῶν διάφορων κομμάτων.

Ἡ διαδήλωση ὅμως ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ Μούρομτσεφ δέν μποροῦσε παρά νά προβάλει ἐπίσης κι' ἕνα ἄλλο ζήτημα, συγκεκριμένα τό ζήτημα τῆς ἱστορικῆς σημασίας τῆς I Δούμας. Δέν ἀξίζει τόν κόπο νά ποῦμε ὅτι οἱ καντέτοι, πού εἶχαν τήν πλειοψηφία σ' αὐτήν, καί πού ἐκεῖνο τόν καιρό ἦταν συνεπαρμένοι ἀπό τίς ἐλπίδες γιά καντέτικη κυβέρνηση, «εἰρηνικό» πέρασμα στήν ἐλευθερία, ἐδραίωση τῆς ἡγεμονίας τους μέσα στή δημοκρατία, ἐκθειάζουν τόν Μούρομτσεφ σάν «ἐθνικό ἥρωα». Οἱ τρουντοβίκοι στό πρόσωπο τοῦ κ. Ζίλκιν ἔφτασαν στό σημεῖο νά προσχωρήσουν σ' αὐτή τή φιλελεύθερη χορωδία καί νά τιμήσουν ἀνοιχτά τόν Μούρομτσεφ σάν πολιτικό «δάσκαλο» τῶν ἀριστερῶν κομμάτων.

Μιά τέτια ἐκτίμηση τῆς I Δούμας ἀπό τούς καντέτους καί τούς τρουντοβίκοις ἔχει σπουδαία σημασία, γιατί δείχνει πόσο ἐξαιρετικά χαμηλό εἶναι τό επίπεδο τῆς πολιτικῆς συνείδησης τῆς ρωσικῆς «κοινωνίας». Μιά «κοινωνία» πού ἐνθουσιάζεται ἀπό τόν πολιτικό ρόλο τῶν καντέτων στήν I Δούμα, δέν ἔχει τό δικαίωμα νά παραπονιέται γιά τόν Στολίπιν καί τήν III Δούμα: ἔχει ἀκριβῶς τήν κυβέρνηση πού τῆς ἀξίζει. Ἡ ἡγεμονία τοῦ φιλελευθερισμοῦ στό ρωσικό ἀπελευθερωτικό κίνημα δείχνει ὅπωςδήποτε ὅτι τό κίνημα εἶναι ἀδύνατο

καί ὅτι δέν ἐξαλείφεται ἡ κυριαρχία τῶν βάρβαρων τσιφλικάδων. Μόνο ὁ παραμερισμός τοῦ φιλελευθερισμοῦ ἀπό τό προλεταριάτο καί ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου ἔδιναν νίκες στήν ἐπανάσταση καί εἶναι σέ θέση νά δόσουν κι' ἄλλες.

Ἡ ἐποχή τῆς I Δούμας ἦταν μιά περίοδος πού τό νικημένο τό Δεκέμβρη προλεταριάτο συγκέντρωνε δυνάμεις γιά μιά καινούργια ἐξόρμηση. Ἡ ἐπαναστατική ἀπεργία, πού εἶχε ἐξασθενήσει ὕστερα ἀπό τό Δεκέμβρη, γινόταν καί πάλι ἰσχυρή· τούς ἐργάτες τούς ἀκολουθοῦσαν οἱ ἀγρότες (οἱ ἀγροτικές ταραχές τήν ἀνοιξη τοῦ 1906 ἀγκάλιασαν τά 46% τῶν νομῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας)· δυνάμωσαν οἱ «στάσεις» τῶν στρατιωτῶν. Μπροστά στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἔμπαινε τό δίλημμα: ἢ νά βοηθήσει τή νέα ἐπαναστατική ἐξόρμηση τῶν μαζῶν, ὅποτε ἡ νίκη ἐνάντια στόν τσαρισμό θά ἦταν ἐφικτή, ἢ νά ξεκόψει ἀπό τήν ἐπανάσταση καί νά διευκολύνει ἔτσι τή νίκη τοῦ τσαρισμοῦ. Νέα ἀνοδος τοῦ μαζικοῦ ἀγῶνα, νέες ταλαντεύσεις τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀναποφασιστικότητα καί καιροσκοπισμός τοῦ τσαρισμοῦ, νά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἐποχῆς τῆς I Δούμας, νά ποιά εἶναι ἡ ταξική βάση αὐτῆς τῆς περιόδου τῆς ρωσικῆς ἱστορίας.

Οἱ καντέτοι σάν κυρίαρχο κόμμα μέσα στήν I Δούμα, καί ὁ Μούρομτσεφ σάν ἓνας ἀπό τούς ἀρχηγούς τοῦ κόμματος αὐτοῦ, ἔδειξαν πλήρη ἔλλειψη κατανόησης τῆς πολιτικῆς κατάστασης καί ἔκαναν καινούργια προδοσία σέ βάρος τῆς δημοκρατίας. Ξέκοψαν ἀπό τήν ἐπανάσταση, καταδίκαζαν τό μαζικό ἀγῶνα, τοῦ ἔβαζαν κάθε λογῆς ἐμπόδια καί προσπαθοῦσαν νά ἐκμεταλλευτοῦν τήν ἀναποφασιστικότητα τοῦ τσαρισμοῦ, φοβερίζοντάς τον μέ τόν μπαμπούλα τῆς ἐπανάστασης καί ἀπαιτώντας μιά συναλλαγή (=καντέτικη κυβέρνησις) ἐξονόματος τῆς ἐπανάστασης. Εἶναι εὐνόητο ὅτι ἡ τακτική αὐτή ἦταν προδοσία ἀπέναντι στή δημοκρατία καί μιά ἀνίσχυρη δῆθεν «συνταγματική» καυχησιολογία ἀπέναντι στόν τσαρισμό. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ τσαρισμός ἀπλῶς κέρδιζε χρόνο γιά νά συγκεντρώσει τίς δυνάμεις του, «καμωνόταν» ὅτι διαπραγματεύεται μέ τούς καντέτους καί προετοίμαζε τή διάλυση τῆς Δούμας καί τό κυβερνητικό πραξικόπημα. Τό προλεταριάτο καί ἓνα μέρος τῆς ἀγροτιᾶς ξεσηκώθηκαν σέ νέο ἀγῶνα τήν ἀνοιξη τοῦ 1906, τό φταίξιμό τους ἢ τό ἀτύχημά τους ἦταν ὅτι δέν πάλεψαν ἀρκετά ἀποφασιστικά καί ὁ ἀριθμός τους δέν ἦταν ἐπαρκής. Οἱ φιλελεύθεροι τήν ἀνοιξη τοῦ 1906 ἐνθουσιάζονταν μέ τό παιχνίδι τοῦ συντάγματος καί

τίς διαπραγματεύσεις μέ τόν Τρέποφ, καταδικάζοντας εκείνους καί ἐμποδίζοντας τό ἔργο ἐκείνων πού ἦταν οἱ μόνοι ἱκανοί νά τσακίσουν τούς Τρέποφ.

Οἱ ἄστοί φαρισαῖοι ἀγαποῦν τό ἀπόφθεγμα: *de mortuis aut bene aut nihil* (γιά τούς νεκρούς πρέπει ἢ νά μή μιᾶς, ἢ νά λές καλά λόγια). Τό προλεταριάτο χρειάζεται τήν ἀλήθεια καί γιά τούς ζωντανούς πολιτικούς ἄνδρες καί γιά τούς νεκρούς, γιατί ἐκεῖνοι πού πραγματικά ἀξίζουν νά λέγονται πολιτικοί ἄνδρες, ὅταν ἐπέρχεται ὁ φυσικός τους θάνατος, δέν πεθαίνουν πολιτικά. Τό νά λέει κανείς ἕνα συμβατικό ψέμα γιά τόν Μούρομτσεφ σημαίνει πώς ζημιώνει τήν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου καί τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας, διαφθείρει τή συνείδηση τῶν μαζῶν. Τό νά λέει κανείς τήν πικρή ἀλήθεια γιά τούς καντέτους καί γιά ἐκείνους πού ἄφησαν νά ἄγονται (καί νά φέρονται) ἀπό τούς καντέτους, σημαίνει πώς τιμάει τό μεγαλεῖο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης, σημαίνει πώς βοηθάει τήν ἐπιτυχία τῆς δεύτερης.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 18,
16 (29) τοῦ Νοέμβρη 1910
Ἑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΙ

Γιά τό συνέδριο τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος στό Μαγδεμβούργο ἔχουν γραφεῖ κιόλας πολλά σέ ὅλες τίς ἐφημερίδες, καί ὅλα τά βασικά γεγονότα τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ, ὅλες οἱ περιπέτειες τῆς πάλης εἶναι ἀρκετά γνωστές¹³. Ἡ ἐξωτερική πλευρά τῆς πάλης τῶν ἀναθεωρητῶν ἐνάντια στούς ὀρθόδοξους, τά δραματικά ἐπεισόδια τοῦ συνεδρίου τραβοῦσαν ὑπερβολικά τήν προσοχή τῶν ἀναγνωστῶν σέ βάρος τῆς προσπάθειας νά ἐξηγηθεῖ ἀπό ἄποψη ἀρχῶν τί σημασία ἔχουν ἡ πάλη αὐτή καί οἱ ἰδεολογικοπολιτικές ρίζες τῶν διαφωνιῶν. Στό μεταξύ οἱ συζητήσεις τοῦ Μαγδεμβούργου—κυρίως πάνω στό ζήτημα τῆς ψηφοφορίας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Μπάντεν ὑπέρ τοῦ προὑπολογισμοῦ— ἔδωσαν πολυτιμότερα στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τούς δύο κόσμους ἰδεῶν καί τίς δύο ταξικές τάσεις μέσα στό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Γερμανίας. Ἡ ψηφοφορία ὑπέρ τοῦ προὑπολογισμοῦ εἶναι μόνο μιά ἀπό τίς ἐκδηλώσεις τῆς διάστασης αὐτῆς ἀνάμεσα στούς δύο κόσμους, διάστασης τόσο βαθιάς, πού δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι θά ἐκδηλωθεῖ ἀπό πολύ πιό σοβαρές, πολύ πιό βαθιές καί σπουδαῖες αἰτίες. Καί τώρα πού στή Γερμανία ὅλοι βλέπουν καθαρά τήν ἐπερχόμενη μεγάλη ἐπαναστατική θύελλα, πρέπει νά δοῦμε τίς συζητήσεις τοῦ Μαγδεμβούργου σάν μιά μικρή ἐπιθεώρηση ἑνός μικροῦ τμήματος τοῦ στρατοῦ (ἐπειδή τό ζήτημα τῆς ψηφοφορίας ὑπέρ τοῦ προὑπολογισμοῦ εἶναι μόνο ἕνα μικρό μέρος ἀπό τά βασικά ζητήματα τῆς τακτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας) πρὶν τήν ἔναρξη τῆς ἐκστρατείας.

Τί ἔδειξε αὐτή ἡ ἐπιθεώρηση σχετικά μέ τό πῶς καταλαβαίνουν τά καθήκοντά τους τά διάφορα τμήματα τοῦ προλεταριακοῦ στρατοῦ; Τί μᾶς λέει ἡ ἐπιθεώρηση αὐτή γιά τό ποιὰ

στάση θά κρατήσουν τά διάφορα αὐτά τμήματα τοῦ προλεταριακοῦ στρατοῦ; Αὐτά εἶναι τά ζητήματα στά ὅποια σκοπεύουμε νά σταθοῦμε.

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό μιά προσωπική (ἀπό πρώτη ματιά) σύγκρουση. Ὁ ἀρχηγός τῶν ἀναθεωρητῶν, ὁ Φράνκ, τόνιζε ἐπίμονα, ὅπως καί ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Μπάντεν, ὅτι ὁ ὑπουργός φόν Μπόντμαν στήν ἀρχή ἀρνιόταν νά ἀναγνωρίσει τήν «ἰσοτιμία» τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος μέ τά ἄλλα, τά ἀστικά κόμματα, καί ὕστερα σάν νά ἀνακάλεσε αὐτή τήν «προσβολή». Ὁ Μπέμπελ, παίρνοντας ἀφορμή ἀπ' αὐτό, εἶπε στήν ὁμιλία του:

«...Ἄν ἓνας ὑπουργός τοῦ σημερινοῦ κράτους, ἓνας ἐκπρόσωπος τοῦ σημερινοῦ κρατικοῦ καί κοινωνικοῦ καθεστῶτος, —καί σκοπός τοῦ σημερινοῦ κράτους, σάν πολιτικοῦ ὀργάνου, εἶναι ἡ ὑπεράσπιση τοῦ σημερινοῦ κρατικοῦ καί κοινωνικοῦ καθεστῶτος ἐνάντια σ' ὅλες τίς ἐπιθέσεις ἀπό μέρους τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ὑπεράσπιση στήν ἀνάγκη καί μέ τή βία, —ἂν ἓνας τέτιος ὑπουργός λέει πώς δέν ἀναγνωρίζει τήν ἰσοτιμία τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἔχει ἀπόλυτα δίκιο ἀπό τήν πλευρά του». Ὁ Φράνκ διακόπτει τόν Μπέμπελ καί φωνάζει: «Ἀνήκουστο!». Ὁ Μπέμπελ συνεχίζει καί τοῦ ἀπαντᾷ: «Ἐγώ τό βρίσκω ἀπόλυτα φυσικό». Ὁ Φράνκ ἀναφωνεῖ καί πάλι: «Ἀνήκουστο!».

Γιατί συγχύστηκε τόσο ὁ Φράνκ; Ἐπειδή εἶναι πέρα γιά πέρα διαποτισμένος ἀπό τήν πίστη στήν ἀστική «νομιμότητα», στήν ἀστική «ἰσοτιμία», χωρίς νά καταλαβαίνει τά ἱστορικά ὅρια τῆς νομιμότητας αὐτῆς, χωρίς νά καταλαβαίνει πώς ὅλη αὐτή ἡ νομιμότητα πρέπει, ἀναπόφευκτα πρέπει, νά γίνει θρύψαλα μόλις ἡ ὑπόθεση θίξει τό βασικό καί κύριο ζήτημα τῆς διατήρησης τῆς ἀστικῆς ἰδιοκτησίας. Ὁ Φράνκ εἶναι πέρα γιά πέρα ἐμποτισμένος ἀπό μικροαστικές συνταγματικές ἀταπάτες· γι' αὐτό δέν καταλαβαίνει τήν ἱστορική συμβατικότητα τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν, ἀκόμη καί σέ μιά χώρα σάν τή Γερμανία· πιστεύει στήν ἀπόλυτη σημασία, στήν ἀπόλυτη δύναμη τοῦ ἀστικοῦ (πιό σωστά: τοῦ ἀστικοφεουδαρχικοῦ) συντάγματος στή Γερμανία καί προσβάλλεται πραγματικά ἀπό τό ὅτι ἓνας συνταγματικός ὑπουργός δέν θέλει ν' ἀναγνωρίσει «ἰσοτιμία» σ' αὐτόν, τόν Φράνκ, πού εἶναι μέλος τοῦ κοινοβουλίου, ἄνθρωπος πού ἐνεργεῖ ἐντελῶς σύμφωνα μέ τό νόμο. Συνεπαρμένος ἀπό τή νομιμότητα αὐτή, ὁ Φράνκ φτάνει ὡς τό σημεῖο νά ξεχνάει τό ἀσυμβίβαστο τῆς ἀστικῆς τά

ξης μέ τό προλεταριάτο καί χωρίς νά τό θέλει περνᾶ στή θέση ἐκείνων πού θεωροῦν τήν ἀστική αὐτή νομιμότητα αἰώνια, πού νομίζουν πώς ὁ σοσιαλισμός μπορεῖ νά χωρέσει στά πλαίσια τῆς νομιμότητας αὐτῆς.

Ὁ Μπέμπελ μεταφέρει τό ζήτημα ἀπό τίς συνταγματικές αὐτές ἀταπάτες, πού προσιδιάζουν στήν ἀστική δημοκρατία, στό πραγματικό ἔδαφος τῆς ταξικῆς πάλης. Μπορεῖ «νά μᾶς προσβάλλει» τό γεγονός ὅτι ὁ ὑπερασπιστής αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος δέν ἀναγνωρίζει ἰσοτιμία σύμφωνα μέ τό ἀστικό δίκαιο σέ μᾶς, τούς ἐχθρούς ὀλόκληρου τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος; Ἄφοῦ καί μόνο τό ὅτι ἐπιτρέπω στόν ἑαυτό μου νά νομίζει ὅτι μπορεῖ νά μέ προσβάλλει ἕνα τέτιο πράγμα, δείχνει τήν ἀστάθεια τῶν σοσιαλιστικῶν μου πεποιθήσεων!

Καί ὁ Μπέμπελ προσπαθεῖ νά ἐξηγήσει στόν Φράνκ τίς σοσιαλδημοκρατικές ἀπόψεις μέ παραστατικά παραδείγματα. Δέν μποροῦσε νά μᾶς «προσβάλλει» — ἔλεγε ὁ Μπέμπελ στόν Φράνκ — ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάντια στούς σοσιαλιστές¹⁴. ἤμασταν γεμάτοι ὀργή καί μίσος, «κι' ἂν μπορούσαμε τότε, θά ριχνόμασταν στή μάχη, πράγμα πού τό θέλαμε ὀλόψυχα, καί θά κάναμε θρύψαλα ὅ,τι στεκόταν ἐμπόδιο στό δρόμο μας» (θυελλώδεις ἐπευφημίες ἐπιδοκιμασίας, σημειώνουν στό σημείο αὐτό τά στενογραφημένα πρακτικά). «Θά ἤμασταν προδότες τῆς ὑπόθεσῆς μας, ἂν δέν τό κάναμε αὐτό» (Σωστά!). «Δέν μπορούσαμε ὅμως νά τό κάνουμε».

Μέ προσβάλλει τό γεγονός ὅτι ἕνας συνταγματικός ὑπουργός δέν ἀναγνωρίζει ἰσοτιμία στούς σοσιαλιστές, σκέπτεται ὁ Φράνκ. Δέν πρέπει νά σᾶς προσβάλλει — λέει ὁ Μπέμπελ — τό ὅτι ἀρνιέται τήν ἰσοτιμία ἕνας ἄνθρωπος πού πρίν λίγο καιρό σᾶς καταδυναστεύε, καταπατώντας ὅλες τίς «ἀρχές», πού ἦταν ὑποχρεωμένος νά σᾶς καταδυναστεύει, ὑπερασπίζοντας τό ἀστικό καθεστῶς, καί πού θά εἶναι ὑποχρεωμένος αὔριο νά σᾶς καταδυναστεύει (ὁ Μπέμπελ δέν τό εἶπε αὐτό, μά τό ἄφησε νά νοηθεῖ καθαρά· γιά ποιό λόγο ὁ Μπέμπελ ἦταν τόσο προσεκτικός, ὥστε νά περιορίζεται σέ ὑπαινιγμούς, θά τό ποῦμε ὅταν ἔρθει ἡ σειρά του). Θά ἤμασταν προδότες, ἂν δέν πνίγαμε αὐτούς τούς ἐχθρούς τοῦ προλεταριάτου, ἐφόσον εἶχαμε τή δυνατότητα νά τό κάνουμε.

Δυό κόσμοι ἰδεῶν: ἀπό τό ἕνα μέρος ἡ ἄποψη τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης, πού σέ ὀρισμένες ἱστορικές περιόδους μπορεῖ νά στηριχτεῖ στήν ἀστική νομιμότητα, πού ὀδηγεῖ ὅμως ἀναπόφευκτα στή λύση, στήν ἀνοιχτή σύγκρουση,

στό δίλημμα: ἢ «νά κάνεις θρύψαλα» τό ἀστικό κράτος ἢ αὐτό νά σέ τσακίσει καί νά σέ πνίξει. Ἐπί τό ἄλλο μέρος ἢ ἄποψη τοῦ ρεφορμιστῆ, τοῦ μικροαστοῦ, πού δέν βλέπει τό δάσος πίσω ἀπό τά δέντρα, πού πίσω ἀπό τά μιχλιμπίδια τῆς συνταγματικῆς νομιμότητας δέν βλέπει τή σκληρή ταξική πάλη, στήν ἀπομακρυσμένη ἐπαρχία κάποιου μικροῦ κράτους ξεχνάει τά μεγάλα ἱστορικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας.

Οἱ ρεφορμιστές νομίζουν πώς εἶναι πραγματικοί πολιτικοί, ἄνθρωποι τῆς θετικῆς δουλιᾶς, δημόσιοι ἄνδρες. Στούς ἀφέντες τῆς ἀστικῆς κοινωνίας συμφέρει νά καλλιεργοῦν μέσα στό προλεταριάτο αὐτές τίς παιδιάστικες αὐταπάτες, οἱ σοσιαλδημοκράτες ὅμως πρέπει νά τίς διαλύουν ἀλύπητα. Τά λόγια γιά ἰσοτιμία εἶναι «λόγια χωρίς κανένα νόημα», ἔλεγε ὁ Μπέμπελ. «Ὅποιος μπορέσει νά ξεγελάσει μέ τό δόλωμα αὐτῶν τῶν φράσεων ὀλόκληρη τή σοσιαλιστική ομάδα, αὐτός εἶναι δημόσιος ἄνδρας—εἶπε ὁ Μπέμπελ, προκαλώντας τά γέλια ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου—ἐκεῖνοι, ὅμως, πού ξεγελοῦνται δέν εἶναι καθόλου πιά δημόσιοι ἄνδρες». Αὐτό εἰπώθηκε πολύ εὔστοχα γιά τούς κάθε λογῆς ὀπορτουμιστές τοῦ σοσιαλισμοῦ, πού ἀφήνουν νά τούς ξεγελάει οἱ ἐθνικοφιλελεύθεροι στή Γερμανία¹⁵, οἱ καντέτοι στή Ρωσία. «Οἱ ἀρνητές—ἔλεγε ὁ Μπέμπελ—πετύχαιναν συχνά πολύ περισσότερα ἀπ' ὅ,τι οἱ ἄνθρωποι τῆς λεγόμενης θετικῆς δουλιᾶς. Ἡ ὀξεία κριτική, ἢ ὀξεία ἀντιπολίτευση βρίσκει πάντα εὐνοϊκό ἔδαφος, ἂν ἡ κριτική αὐτή εἶναι δίκαιη, καί ἡ δική μας κριτική, ἀσφαλῶς, εἶναι δίκαιη».

Οἱ ὀπορτουμιστικές φράσεις γιά θετική δουλιά σέ πολλές περιπτώσεις σημαίνουν δουλιά πού ἐξυπηρετεῖ τούς φιλελεύθερους, γενικά δουλιά πού ἐξυπηρετεῖ ἄλλους, πού κρατοῦν στά χέρια τήν ἐξουσία, πού καθορίζουν τόν προσανατολισμό τῆς δράσης ἐνός δοσμένου κράτους, μιᾶς δοσμένης κοινωνίας, μιᾶς δοσμένης ομάδας. Καί ὁ Μπέμπελ ἔβγαλε ἄμεσα αὐτό τό συμπέρασμα, ὅταν δήλωσε πώς «σέ μᾶς, στό κόμμα δέν εἶναι λίγοι οἱ τέτιοι ἐθνικοφιλελεύθεροι πού ἀκολουθοῦν ἐθνικοφιλελεύθερη πολιτική». Γιά παράδειγμα ἔφερε τόν Μπλόχ, τό γνωστό διευθυντή τῆς λεγόμενης (σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Μπέμπελ—λεγόμενης) «Μηνιαίας Σοσιαλιστικῆς Ἐπιθεώρησης» («Sozialistische Monatshefte»)¹⁶. «Οἱ ἐθνικοφιλελεύθεροι δέν ἔχουν θέση μέσα στό κόμμα μας»,—δήλωσε ἀνοιχτά ὁ Μπέμπελ κάτω ἀπό τή γενική ἐπιδοκιμασία τοῦ συνεδρίου.

Κοιτάξτε τόν κατάλογο τῶν συνεργατῶν τῆς «Μηνιαίας Σοσιαλιστικῆς Ἐπιθεώρησης». Ἐκεῖ βρίσκονται ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουניσμοῦ. Ἐκεῖ δέν κουράζονται νά παινεύουν τή στάση τῶν λικβινταριστῶν μας. Μήπως δέν πρόκειται ἐδῶ γιά δύο κόσμους ἰδεῶν, ὅταν ὁ ἀρχηγός τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας χαρακτηρίζει τό διευθυντή τοῦ ὄργάνου αὐτοῦ ἐθνικοφιλελεύθερο;

Οἱ ὀπορτουνιστές ὅλου τοῦ κόσμου κλίνουν πρὸς τήν πολιτική συνασπισμοῦ μέ τούς φιλελευθέρους, καί πότε τή διακηρύσσουν καί τήν ἐφαρμόζουν καθαρά καί ἀνοιχτά, καί πότε προπαγανδίζουν ἢ δικαιολογοῦν τίς ἐκλογικές συμφωνίες μέ τούς φιλελευθέρους, τήν ὑποστήριξη τῶν συνθημάτων τους κτλ. Ὁ Μπέμπελ ἐπανειλημμένα ξεσκέπασε ὅλη τήν καρδιά, ὅλη τήν ψευτιά τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, καί μποροῦμε νά ποῦμε χωρίς ὑπερβολή, πὼς τά λόγια του πρέπει νά τά ξέρει καί νά τά θυμᾶται κάθε σοσιαλδημοκράτης.

«Ἄν ἐγώ, σάν σοσιαλδημοκράτης, κλείσω συμμαχία μέ τά ἀστικά κόμματα, τότε μποροῦμε νά ποῦμε μέ βεβαιότητα 1000 στά 1, πὼς δέν θά κερδίσουν οἱ σοσιαλδημοκράτες, ἀλλά τά ἀστικά κόμματα, ἐνῶ ἐμεῖς θά χάσουμε. Αὐτό εἶναι πολιτικός νόμος πού λέει ὅτι παντοῦ ὅπου οἱ δεξιοί καί οἱ ἀριστεροί κλείνουν συμμαχία, οἱ ἀριστεροί χάνουν, οἱ δεξιοί κερδίζουν...

Ἄν κλείσω πολιτική συμμαχία μέ ἕνα κόμμα ἐχθρικό ἀπό ἀποψη ἀρχῶν πρὸς ἐμένα, τότε θά ὑποχρεωθῶ κατανάγκη νά προσαρμόζω τήν τακτική μου, δηλαδή τίς μεθόδους μου πάλης γιά νά μή διασπάσω τή συμμαχία αὐτή. Τότε πιά δέν θά μπορῶ νά κάνω ἀμείλικτη κριτική, δέν θά μπορῶ νά κάνω πάλι στή βάση ἀρχῶν, γιατί τότε θά θίξω τούς συμμάχους μου· θά εἶμαι ἀναγκασμένος νά σωπαίνω, νά κρύβω πολλά πράγματα, νά δικαιολογῶ ἐκεῖνο πού δέν πρέπει νά δικαιολογεῖται, νά συγκαλύπτω ἐκεῖνο πού δέν πρέπει νά συγκαλύπτεται».

Ὁ ὀπορτουνισμός γι' αὐτό καί εἶναι ὀπορτουνισμός, γιατί θυσιάζει τά ζωτικά συμφέροντα τοῦ κινήματος σέ ἐφήμερα ὀφέλη ἢ σέ ὑπολογισμούς πού στηρίζονται στήν πιό κοντόφθαλμη, ἐπιπόλαιη ἐκτίμηση. Ὁ Φράνκ ἔλεγε μέ πάθος στό Μαγδεμβούργο ὅτι οἱ ὑπουργοί στό Μπάντεν «θέλουν νά τραβήξουν ἐμᾶς, τούς σοσιαλδημοκράτες, γιά νά δουλέψουμε μαζί»!

Δέν πρέπει νά κοιτᾶμε πρὸς τά πάνω, ἀλλά πρὸς τά κάτω, λέγαμε τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης στούς ὀπορτουνιστές μας πού ἐπανειλημμένα ἐνθουσιάζονταν ἀπό τίς διάφορες προοπτικές τῶν καντέτων. Ὁ Μπέμπελ, ἔχοντας ὑπόψη τούς διάφορους Φράνκ, ἔλεγε στόν τελικό του λόγο στό Μαγδεμβούργο: «Γιά τίς μάζες εἶναι ἀκατανόητο ὅτι ὑπάρχουν σοσιαλ-

δημοκράτες πού, δίνοντας ψήφο ἐμπιστοσύνης, ὑποστηρίζουν μιά κυβέρνηση πού οἱ μάζες μέ μεγάλη εὐχαρίστηση θά τήν ἔβγαζαν ἐντελῶς ἀπό τή μέση. Συχνά ἔχω τήν ἐντύπωση πώς ἓνα μέρος ἀπό τούς ἀρχηγούς μας ἔπαψε νά νιώθει τά βάσανα καί τή δυστυχία τῶν μαζῶν (θυελλώδεις ἐπιδοκιμασίες), πώς δέν ξέρουν τήν κατάσταση τῶν μαζῶν». Καί «παντοῦ στή Γερμανία μέσα στίς μάζες ἔχει συσσωρευτεῖ ἓνα τεράστιο ἀπόθεμα ἀγανάκτησης».

«Ζοῦμε — εἶπε ὁ Μπέμπελ σέ ἄλλο μέρος τοῦ λόγου του — σέ μιά περίοδο πού ἰδιαίτερα δέν ἐπιτρέπονται οἱ σάπιοι συμβιβασμοί. Οἱ ταξικές ἀντιθέσεις δέν ἀμβλύνονται, ἀλλά ὀξύνονται. Μᾶς περιμένουν πολύ, πολύ σοβαρές μέρες. Τί θά γίνει ὕστερα ἀπό τίς ἐπικείμενες ἐκλογές; Θά περιμένουμε καί θά δοῦμε. Ἄν ἡ ὑπόθεση φτάσει στό σημεῖο νά ξεσπάσει τό 1912 εὐρωπαϊκός πόλεμος, τότε θά δεῖτε τί ἔχουμε νά δοκιμάσουμε, ποιά θέση θά ὑποχρεωθοῦμε νά πάρουμε. Ἀσφαλῶς ὄχι ἐκείνη πού πῆραν τώρα οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Μπάντεν».

Τή στιγμή πού ὀρισμένοι ἐπαναπαύονται αὐτάρεσκα μέ τήν κατάσταση πραγμάτων, ἡ ὁποία ἔγινε συνηθισμένο φαινόμενο στή Γερμανία, ὁ Μπέμπελ στρέφει ὁ ἴδιος ὅλη τήν προσοχή του καί συμβουλεύει καί τό κόμμα νά στρέψει τήν προσοχή του στήν ἀλλαγή πού ἐπέρχεται ἀναπόφευκτα. «Ὅλα αὐτά πού ζήσαμε ὡς τώρα εἶναι ἀψιμαχίες προφυλακῶν, μικροπράγματα», — ἔλεγε ὁ Μπέμπελ στόν τελικό του λόγο. Ὁ κύριος ἀγώνας εἶναι μπροστά. Καί ἀπό τήν ἀποψη τοῦ κύριου αὐτοῦ ἀγώνα ὅλη ἡ τακτική τῶν ὀπορτουνιστῶν εἶναι τό ἀποκορύφωμα τῆς ἀσυνέπειας καί τῆς μυωπίας.

Μιλώντας γιά τό μελλοντικό ἀγώνα, ὁ Μπέμπελ περιορίζεται σέ ὑπαινιγμούς. Οὔτε μιά φορά δέν λέει ἀνοιχτά ὅτι ἡ ἐπανάσταση ἐπέρχεται στή Γερμανία, ἄν καί ἀναμφισβήτητα τό σκέπτεται, — ὅλες οἱ ὑποδείξεις του ὅτι οἱ ἀντιθέσεις ὀξύνονται, ὅτι εἶναι δύσκολο νά γίνουν μεταρρυθμίσεις στήν Πρωσία, ὅτι ἡ κυβέρνηση καί οἱ ἰθύνουσες τάξεις ἔχουν φτάσει σέ ἀδιέξοδο, ὅτι μεγαλώνει ἡ ἀγανάκτηση μέσα στίς μάζες, ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νά ξεσπάσει εὐρωπαϊκός πόλεμος, ὅτι δυναμώνει ἡ οἰκονομική καταπίεση λόγω τῆς ἀκρίβειας τῆς ζωῆς, τῆς συνένωσης τῶν κεφαλαιοκρατῶν σέ τράστ καί καρτέλ κτλ. κτλ., — ὅλα συγκλίνουν ἐκδηλα στό νά ἐξηγήσουν στό κόμμα καί στίς μάζες τό ἀναπόφευκτο τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα.

Γιατί εἶναι τόσο προσεκτικός ὁ Μπέμπελ, γιατί περιορίζεται μόνο σέ κατευθυντήριες ὑποδείξεις; Ἐπειδή ἡ ἀναπτυσσόμενη ἐπανάσταση στή Γερμανία ἀντιμετωπίζει μιά εἰδική,

ιδιόμορφη πολιτική κατάσταση, πού δέν μοιάζει μέ άλλες εποχές στίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης σέ άλλες χώρες καί πού γι' αὐτό τό λόγο ἀπαιτεῖ ἀπό τούς ἀρχηγούς τοῦ προλεταριάτου νά ἐκπληρώσουν κάποιο νέο καθῆκον. Τό κύριο χαρακτηριστικό τῆς ιδιομορφίας αὐτῆς τῆς πρίν τήν ἐπανάσταση κατάστασης εἶναι ὅτι ἡ ἐπερχόμενη ἐπανάσταση ἀναπόφευκτα δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι μιά ἀσύγκριτα πιό βαθιά, πιό σοβαρή, μιά ἐπανάσταση πού θά τραβήξει πιό πλατιές μάζες σ' ἓνα πιό δύσκολο, ἐπίμονο, μακρόχρονο ἀγώνα, ἀπ' ὅ,τι ὅλες οἱ προηγούμενες ἐπαναστάσεις. Καί ταυτόχρονα αὐτή τήν πρίν τήν ἐπανάσταση κατάσταση τή διακρίνει μιά μεγαλύτερη (σέ σύγκριση μέ τήν προηγούμενη) κυριαρχία τῆς νομιμότητας, πού στέκει φραγμός στό δρόμο ἐκείνων πού ἔβαλαν σέ ἰσχύ τή νομιμότητα αὐτή. Νά ποιά εἶναι ἡ ιδιομορφία τῆς κατάστασης, νά σέ ποιό σημεῖο τό καθῆκον εἶναι δύσκολο καί καινούργιο.

Ἡ εἰρωνεία τῆς ἱστορίας τό ἔφερε ἔτσι, ὥστε οἱ κυρίαρχες τάξεις τῆς Γερμανίας, πού δημιούργησαν τό ἰσχυρότερο κράτος μέσα σ' ὅλη τή δεύτερη πεντηκονταετία τοῦ 19ου αἰώνα, πού ἐδραίωσαν τίς προϋποθέσεις γιά τήν πιό γρήγορη καπιταλιστική πρόοδο καί τίς προϋποθέσεις γιά τήν πιό σταθερή συνταγματική νομιμότητα, νά κοντοζυγώνουν τώρα ὀλοφάνερα σέ μιά κατάσταση πού τή νομιμότητα αὐτή, τή νομιμότητά τους θά ὑποχρεωθοῦν νά τή σπάσουν, γιά νά διατηρήσουν τήν κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης.

Τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Γερμανίας στή διάρκεια μισοῦ περίπου αἰώνα χρησιμοποίησε ὑποδειγματικά τήν ἀστική νομιμότητα, δημιούργησε τίς καλύτερες προλεταριακές ὀργανώσεις, ὑπέροχες ἐκδόσεις, καί ἀνέβασε στό πιό ὑψηλό ἐπίπεδο (ὅσο ψηλά μπορεῖ νά φτάσει στίς συνθήκες τοῦ καπιταλισμοῦ) τή συνειδητότητα καί τή συνοχή τῆς σοσιαλιστικῆς προλεταριακῆς πρωτοπορίας.

Τώρα πλησιάζει ὁ καιρός πού ἡ περίοδος αὐτή τοῦ μισοῦ αἰώνα τῆς γερμανικῆς ἱστορίας πρέπει, ἀπό ἀντικειμενικά αἷτια πρέπει, νά ἀντικατασταθεῖ ἀπό μιά ἄλλη περίοδο. Ἡ ἐποχή τῆς χρησιμοποίησης τῆς νομιμότητας πού δημιούργησε ἡ ἀστική τάξη ἀντικαθίσταται ἀπό τήν ἐποχή τῶν μεγάλων ἐπαναστατικῶν μαχῶν, καί μάλιστα οἱ μάχες αὐτές ἀπό τήν ἴδια τους τή φύση θά σημάνουν τήν καταστροφή ὅλης τῆς ἀστικῆς νομιμότητας, ὅλου τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, καί ὡς πρός τή μορφή πρέπει νά ἀρχίσουν (καί ἀρχίζουν) μέ τίς

γεμάτες σύγχυση μάταιες προσπάθειες τῆς ἀστικῆς τάξης νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τή νομιμότητα πού ἡ ἴδια δημιούργησε. καί πού τῆς ἔγινε ἀνυπόφορη! «Πυροβολεῖστε πρῶτοι, κύριοι ἀστοί!» —μ' αὐτά τά λόγια διατύπωσε ὁ Ἑνγκελς τό 1894 τήν ἰδιομορφία τῆς κατάστασης καί τήν ἰδιομορφία τῶν καθηκόντων τακτικῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου¹⁷.

Τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο δέν θά ξεχάσει οὔτε γιά μιὰ στιγμή πώς θά ἔχει νά κάνει, καί θά ἔχει ἀναπόφευκτα νά κάνει ἐπαναστατικό μαζικό ἀγώνα, πού σπάζει ὅλη καί τήν κάθε λογῆς νομιμότητα τῆς καταδικασμένης σέ θάνατο ἀστικῆς κοινωνίας. Καί ταυτόχρονα τό κόμμα πού χρησιμοποίησε θαυμάσια τήν πενηντάχρονη νομιμότητα τῆς ἀστικῆς τάξης ἐναντία στήν ἀστική τάξη, δέν ἔχει κανένα λόγο νά παραιτηθεῖ ἀπό τίς εὐκολίες ἐκεῖνες τοῦ ἀγώνα, ἀπό τό σύν ἐκεῖνο στή μάχη, δηλ. ἀπό τό ὅτι ὁ ἐχθρός μπερδεύτηκε στήν ἴδια του τή νομιμότητα, ὅτι ὁ ἐχθρός εἶναι ἀναγκασμένος «νά πυροβολήσει πρῶτος», εἶναι ἀναγκασμένος νά παραβιάσει τήν ἴδια του τή νομιμότητα.

Νά ποῦ βρίσκεται ἡ ἰδιομορφία τῆς πρίν τήν ἐπανάσταση κατάστασης στή σημερινή Γερμανία. Νά γιατί εἶναι τόσο προσεκτικός ὁ γηραιός Μπέμπελ, πού στρέφει ὅλη τήν προσοχή στόν ἐπικείμενο μεγάλο ἀγώνα, πού κατευθύνει ὅλη τή δύναμη τοῦ τεράστιου ταλέντου του, τῆς πείρας του, τοῦ κύρους του ἐναντία στούς κοντόφθαλμους καί ἀσυνεπεῖς ὀπορτουμιστές, πού δέν καταλαβαίνουν τόν ἀγώνα αὐτό, δέν κάνουν γιά ἡγέτες του καί πού θά χρειαστεῖ, ἴσως, τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης νά μεταβληθοῦν ἀπό καθοδηγητές σέ καθοδηγούμενους, ἀκόμη καί σέ ἀνθρώπους πού θά πεταχτοῦν στόν κάλαθο τῶν ἀχρήστων.

Στό Μαγδεμβούργο διαφώνησαν μέ τούς ἡγέτες αὐτούς, τούς καταδίκασαν, τούς ἐπέδωσαν ἐπίσημο τελεσίγραφο, σάν σέ ἀνθρώπους πού ἐκπροσωποῦν ὅλα ἐκεῖνα τά ἀσταθῆ, ἀδύνατα, μολυσμένα ἀπό τήν ἀστική νομιμότητα στοιχεῖα, τά ὁποῖα ἔχουν συσσωρευτεῖ στή μεγάλη ἐπαναστατική στρατιά, τά ἀποβλακωμένα ἀπό τήν εὐλαβική ὑπόκλιση μπροστά σ' αὐτή τή νομιμότητα, μπροστά σ' ὅλη τή στενότητα μιᾶς ἀπό τίς ἐποχές τῆς δουλοκτησίας, δηλ. μιᾶς ἀπό τίς ἐποχές τῆς ἀστικῆς κυριαρχίας. Τό γερμανικό προλεταριάτο, κατακρίνοντας τούς ὀπορτουμιστές, ἀπειλώνοντας τους μέ διαγραφή, κατέκρινε ταυτόχρονα μέσα στήν ἰσχυρή ὀργάνωσή του ὅλα τά ἀδρανῆ, ἀναποφάσιστα, πλαδαρά στοιχεῖα, τά ἀνίκανα

νά ξεκόψουν από τήν ψυχολογία τῆς ἀστικῆς κοινωνίας πού πεθαίνει. Ἡ πρωτοπόρα τάξη, κατακρίνοντας τούς κακοῦς ἐπαναστάτες στούς κόλπους της, ἔκανε μιά ἀπό τίς τελευταῖες ἐπιθεωρήσεις τῶν δυνάμεών της, προτοῦ μπεῖ στό δρόμο τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης.

* * *

Τή στιγμή πού ἡ προσοχή ὅλων τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν σ' ὅλο τόν κόσμο ἦταν στραμμένη στό πῶς οἱ γερμανοί ἐργάτες ἐτοιμάζονται γιά τόν ἀγώνα, πῶς ἐκλέγουν τή στιγμή πού θά τόν ἀρχίσουν, πῶς παρακολουθοῦν προσεκτικά τόν ἐχθρό καί ἀπαλλάσσονται ἀπό τίς ἀδυναμίες τοῦ ὀπορτουניσμοῦ, οἱ ὀπορτουνιστές ὅλου τοῦ κόσμου τρίβουν χαιρέκακα τά χέρια τους ἀπ' ἀφορμή τίς διαφωνίες ἀνάμεσα στήν Λούξεμπουργκ καί στόν Κάουτσκι σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τῆς δοσμένης στιγμῆς, σχετικά μέ τό ἂν τώρα ἤ ὄχι ἀκόμη τώρα, τούτη τή στιγμή ἤ τήν ἐπόμενη στιγμή ἐπέρχεται καί θά ἐπέλθει ἓνα ἀπό ἐκεῖνα τά σημεία στροφῆς, ὅπως ἦταν ἡ 9 τοῦ Γενάρη γιά τή ρωσική ἐπανάσταση. Οἱ ὀπορτουνιστές ἔτριβαν χαιρέκακα τά χέρια τους, προσπαθοῦσαν νά ὑποδαλίσουν αὐτές τίς διαφωνίες πού δέν εἶχαν πρωταρχική σημασία καί στίς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ «Σοτσιαλιστίτσесκι Ἐξεμείσιατσνικ», καί στήν «Γκόλος Σοτσιαάλ-Ντεμοκράτα» (Μαρτίνοφ), καί στό «Ζίζν», στό «Βοζροζντένιγε»¹⁸, κτλ. λικβινταριστικά ὄργανα, καί στή «Neue Zeit»¹⁹ (Μάρτοφ)*. Ἡ ἀθλιότητα τῶν μεθόδων αὐτῶν τῶν ὀπορτουνιστῶν ὅλων τῶν χωρῶν ἔχει ἀποτυπωθεῖ στό Μαγδεμβούργο, ὅπου οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες τῆς Γερμανίας δέν ἔπαιζαν κανένα σημαντικό ρόλο. Οἱ ὀπορτουνιστές πολύ νωρίς ἄρχισαν νά τρίβουν χαιρέκακα τά χέρια τους. Τό συνέδριο τοῦ Μαγδεμβούργου ψήφισε τό πρῶτο μέρος τῆς ἀπόφασης πού πρότεινε ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ, καί ὅπου ὑποδείχνεται ἄμεσα ἡ μαζική ἀπεργία σάν μέσο πάλης.

«Σοτσιαάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 18,
16 (29) τοῦ Νοέμβρη 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιαάλ-Ντεμοκράτ»

* Στή «Neue Zeit» δόθηκε κατηγορηματική ἀπάντηση στόν Μάρτοφ ἀπό τόν σ. Κάρσκι.

Λ. Ν. ΤΟΛΣΤΟΙ.

Πέθανε ὁ Λέων Τολστόι. Ἡ παγκόσμια σημασία του σάν καλλιτέχνη, ἡ παγκόσμια φήμη του σάν στοχαστή καί κήρυκα, ἀντικαθρεπτίζουν, ἡ κάθε μιά μέ τόν τρόπο της, τήν παγκόσμια σημασία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Λ. Ν. Τολστόι ἔκανε τήν ἐμφάνισή του σάν μέγανος καλλιτέχνης ἀκόμη ἀπό τόν καιρό τῆς δουλοπαροικίας. Σέ πολλά μεγαλοφυῆ ἔργα πού ἔγραψε στό διάστημα τῶν πενήντα καί πάνω χρόνων τῆς φιλολογικῆς του δράσης, περιέγραψε κυρίως τήν παλιά, τήν προεπαναστατική Ρωσία, πού ἐξακολουθοῦσε νά μένει καί ὕστερα ἀπό τό 1861 σέ κατάσταση μισοδουλοπαροικίας, τή Ρωσία τοῦ χωριοῦ, τή Ρωσία τοῦ τσιφλικᾶ καί τοῦ ἀγρότη. Ὁ Λ. Τολστόι, περιγράφοντας τήν περίοδο αὐτή τῆς ἱστορικῆς ζωῆς τῆς Ρωσίας, κατόρθωσε νά βάλει στά ἔργα του τόσο μέγανος ζητήματα, κατόρθωσε νά φτάσει σέ τέτιο καλλιτεχνικό ὕψος, πού τά ἔργα του πῆραν μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις στήν παγκόσμια λογοτεχνία. Ἡ ἐποχή τῆς προετοιμασίας τῆς ἐπανάστασης σέ μιά ἀπό τίς χῶρες πού δυναστεύονταν ἀπό τοὺς φεουδάρχες πρόβαλε, χάρη στό μεγαλοφυές φώτισμά της ἀπό τόν Τολστόι, σάν ἓνα βῆμα πρὸς τὰ μπρὸς στήν καλλιτεχνική ἀνάπτυξη ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὁ Τολστόι-καλλιτέχνης εἶναι γνωστός σέ μιά ἐλάχιστη μειοψηφία ἀκόμη καί στή Ρωσία. Γιά νά γίνουν τὰ μέγανος του ἔργα πραγματικό κτῆμα ὅλων, χρειάζεται ἀγώνας καί ἀγώνας ἐνάντια στό κοινωνικό καθεστῶς πού καταδίκασε ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους στήν ἀμάθεια, στήν ἀποβλάκωση, στή δουλιὰ κατέργου καί στήν ἐξαθλίωση· χρειάζεται ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση.

Καί ὁ Τολστόι δέν ἔδωσε μόνο λογοτεχνικά ἔργα, πού πάντα

θά τά ἐκτιμοῦν καί θά τά διαβάζουν οἱ μάζες, ὅταν θά δημιουργήσουν ἀνθρώπινες συνθῆκες ζωῆς γιά τόν ἑαυτό τους, ἀφοῦ ἀνατρέψουν τό ζυγό τῶν τσιφλικάδων καί τῶν καπιταλιστῶν, ἀλλά κατόρθωσε μέ ὑπέροχη δύναμη νά μεταδόσει τήν ψυχολογία τῶν πλατιῶν μαζῶν πού καταπιέζονται ἀπό τό σημερινό καθεστώς, νά περιγράψει τήν κατάστασή τους, νά ἐκφράσει τό αὐθόρμητο αἶσθημά τους, αἶσθημα διαμαρτυρίας καί ἀγανάκτησης. Ὁ Τολστόι πού ἀνήκε κυρίως στήν ἐποχή 1861-1904, ἐνσάρκωσε μέ καταπληκτική παραστατικότητα στά ἔργα του —καί σάν καλλιτέχνης καί σάν στοχαστής καί κήρυκας— τά χαρακτηριστικά τῆς ἱστορικῆς ἰδιομορφίας ὅλης τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης, τή δύναμη καί τήν ἀδυναμία της.

Ἐνα ἀπό τά κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς ἐπανάστασής μας εἶναι ὅτι ἦταν ἀγροτική ἀστική ἐπανάσταση σέ μιά ἐποχή πολύ μεγάλης ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ σ' ὅλο τόν κόσμο καί σχετικά μεγάλης ἀνάπτυξής του στή Ρωσία. Ἦταν ἀστική ἐπανάσταση, γιατί τό ἄμεσο καθῆκον της ἦταν ἡ ἀνατροπή τῆς τσαρική ἀπολυταρχίας, τῆς τσαρική μοναρχίας καί ἡ κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί ὄχι ἡ ἀνατροπή τῆς κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀγροτιά εἰδικά δέν κατανοοῦσε αὐτό τό τελευταῖο καθῆκον, δέν κατανοοῦσε τή διαφορά του ἀπό τά πιό κοντινά καί ἄμεσα καθήκοντα τοῦ ἀγῶνα. Καί ἦταν ἀγροτική ἀστική ἐπανάσταση, γιατί οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες ἔβαζαν σέ πρώτη γραμμή τό πρόβλημα τῆς ἀλλαγῆς τῶν βασικῶν συνθηκῶν ζωῆς τῆς ἀγροτιᾶς, τῆς συντριβῆς τῆς παλιᾶς μεσαιωνικῆς γαιοκτησίας, «τοῦ καθαρίσματος τοῦ ἐδάφους» γιά τόν καπιταλισμό, γιατί οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες πρόβαλαν στό στίβο τή λίγο-πολύ ἀνεξάρτητη ἱστορική δράση τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν.

Στά ἔργα τοῦ Τολστόι ἐκφράστηκε καί ἡ δύναμη καί ἡ ἀδυναμία, καί ἡ ἰσχὺς καί ἡ στενότητα ἀκριβῶς τοῦ μαζικοῦ κινήματος τῶν ἀγροτῶν. Ἡ φλογερή, ἡ γεμάτη πάθος, πολλές φορές ἀμείλικτα αὐστηρή διαμαρτυρία του ἐνάντια στό κράτος καί τήν ἀστυνομική-ἐπίσημη ἐκκλησία δίνει τήν ψυχολογία τῆς πρωτόγονης ἀγροτικῆς δημοκρατίας, στήν ὁποία οἱ αἰῶνες τοῦ δουλοπαροικιακοῦ καθεστῶτος, τῆς ὑπαλληλοκρατικῆς ἀσυδοσίας καί ληστείας, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἰησουϊτισμοῦ, τῆς ἀπάτης καί τῆς ἀγυρτείας συσσωρεύσαν βουνά ὀργῆς καί μίσους. Ἡ ἀδιάλλακτη ἄρνηση ἀπό μέρους του τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς δίνει τήν ψυχολογία τῶν ἀγροτικῶν

μαζών σε μία ιστορική στιγμή που η παλιά μεσαιωνική γαιοκτησία και των τσιφλικάδων και του δημοσίου είχε γίνει όριστικά αφόρητο εμπόδιο για την παραπέρα ανάπτυξη της χώρας, και που η παλιά αυτή γαιοκτησία, ήταν αναπόφευκτα καταδικασμένη στην πιο απότομη και ανελήθητη καταστροφή. Τό ακατάπαυστο και γεμάτο από βαθύτατο αίσθημα και φλογερότατη αγανάκτηση κατηγορώ του ενάντια στον καπιταλισμό δίνει όλη τη φρίκη του πατριαρχικού αγρότη που πάνω του ρίχνεται ένας καινούργιος, άορατος, ακατανόητος έχθρος, που έρχεται κάπου από την πόλη ή κάπου από τό εξωτερικό, καταλύοντας όλα τά «θεμέλια» της ζωής του χωριού, φέρνοντας μαζί του πρωτοφανέρωτη καταστροφή, εξαθλίωση, λιμοκτονία, βαρβαρότητα, πορνεία, σύφιλη, όλα τά δεινά της «έποχής της πρωταρχικής συσσώρευσης», έπαυξημένα στό εκατονταπλάσιο μέ τη μεταφορά στό ρωσικό έδαφος των νεότερων τρόπων ληστείας, που έπεξεργάστηκε ο κύριος Κουπόν²⁰.

Ο φλογερός όμως διαμαρτυρόμενος, ο γεμάτος πάθος κατηγορος, ο μεγάλος κριτικός έδειξε ταυτόχρονα στά έργα του μία τέτια έλλειψη κατανόησης των αιτίων της κρίσης και των μέσων για την απαλλαγή από την έπερχόμενη κρίση στη Ρωσία, που θά ταίριαζε μόνο σ' ένα πατριαρχικό, άπλοϊκό αγρότη και όχι σ' ένα συγγραφέα μέ ευρωπαϊκή μόρφωση. Ο άγώνας ενάντια στό δουλοπαροικιακό και άστυνομικό κράτος, ενάντια στη μοναρχία, μετατρεπόταν στά έργα του σε άρνηση της πολιτικής, κατάληγε στη διδασκαλία της «μή αντίστασης στό κακό», οδήγησε στην ολοκληρωτική απομάκρυνσή του από τον έπαναστατικό άγώνα των μαζών τό 1905-1907. Ο άγώνας ενάντια στην επίσημη εκκλησία ταυτιζόταν μέ την κήρυξη μιās νέας, αποκαθαρμένης θρησκείας, δηλαδή ενός νέου, αποκαθαρμένου, ραφιναρισμένου δηλητήριου για τίς καταπιεζόμενες μάζες. Η άρνηση της άτομικής ιδιοκτησίας γής δέν οδήγοϋσε στη συγκέντρωση όλου του άγώνα ενάντια στον πραγματικό έχθρο, ενάντια στην τσιφλικάδικη γαιοκτησία και τό πολιτικό όργανο της εξουσίας της, δηλ. τη μοναρχία, αλλά σε όνειροπαρμένους, άόριστους, άνίσχυρους αναστεναγμούς. Τό κατηγορώ του ενάντια στον καπιταλισμό και τά δεινά που φέρνει στις μάζες ανακατευόταν μέ μία τελείως παθητική στάση απέναντι στην παγκόσμια απελευθερωτική πάλη που κάνει τό διεθνές σοσιαλιστικό προλεταριάτο.

Οί αντιφάσεις των αντιλήψεων του Τολστόι δέν είναι αντι-

φάσεις τῆς προσωπικῆς του μόνο σκέψης, ἀλλά ἀντανάκλαση τῶν ἐξαιρετικά πολύπλοκων, ἀντιφατικῶν συνθηκῶν, τῶν κοινωνικῶν ἐπιδράσεων, τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων, πού καθόριζαν τήν ψυχολογία τῶν διαφόρων τάξεων καί τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς κοινωνίας τῆς Ρωσίας στήν περίοδο μετά τή μεταρύθμιση, ὅμως πρὶν τήν ἐπανάσταση.

Καί γι' αὐτό ὁ Τολστόι μπορεῖ νά ἐκτιμηθεῖ σωστά μόνο ἀπό τή σκοπιά τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου, μόνο ἀπό τή σκοπιά τῆς τάξης ἐκείνης, πού μέ τόν πολιτικό της ρόλο καί μέ τόν ἀγῶνα της τόν καιρό τῆς πρώτης ἐκδήλωσης τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν, τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης, ἀπόδειξε ὅτι ἔχει τήν ἀποστολή νά εἶναι ὁ ἡγέτης τοῦ ἀγῶνα γιά τήν ἐλευθερία τοῦ λαοῦ καί γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν μαζῶν ἀπό τήν ἐκμετάλλευση, ἀπόδειξε τήν ἀπεριόριστη ἀφοσίωσή της στήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας καί τήν ἰκανότητά της νά παλέψει ἐνάντια στό στενό πνεῦμα καί στήν ἀσυνέπεια τῆς ἀστικῆς (συμπεριλαμβανομένης καί τῆς ἀγροτικῆς) δημοκρατίας.

Ρίξτε μιά ματιά στήν ἐκτίμηση πού κάνουν γιά τόν Τολστόι οἱ κυβερνητικές ἐφημερίδες. Χύνουν κροκοδείλια δάκρυα καί διαβεβαιώνουν ὅτι σέβονται τό «μεγάλο συγγραφέα» καί ταυτόχρονα ὑπερασπίζουν τήν «ἱερά» σύνοδο. Ἐνῶ οἱ ἅγιοι πατέρες μόλις πρὶν λίγο διέπραξαν μιά ἐξαιρετικά σιχαμερή προστυχιά, στέλνοντας παπάδες στόν ἐτοιμοθάνατο γιά νά ἐξαπατήσουν τό λαό καί νά ποῦν ὅτι ὁ Τολστόι «μετανόησε». Ἡ Ἱερά σύνοδος ἀφόρησε τόν Τολστόι. Τόσο τό καλύτερο. Τό κατόρθωμά της αὐτό θά παρθεῖ ὑπόψη, ὅταν θά ἔρθει ἡ ὥρα πού ὁ λαός θά κανονίσει τοὺς λογαριασμούς του μέ τοὺς ρασοφόρους ὑπαλλήλους, μέ τοὺς ἐν Χριστῷ χωροφύλακες, μέ τοὺς σκοτεινοὺς ἱεροεξεταστὲς πού ὑποστήριζαν τὰ πογκρόμ κατὰ τῶν ἑβραίων καί τοὺς ἄλλους ἄθλους τῆς μαυροεκατονταρχίτικης τσαρικῆς συμμορίας.

Ρίξτε μιά ματιά στήν ἐκτίμηση πού κάνουν γιά τόν Τολστόι οἱ φιλελεύθερες ἐφημερίδες. Οἱ ἐφημερίδες αὐτές πᾶνε νά ξεφύγουν μέ κενές, ρουτινιασμένες-φιλελεύθερες, κοινότυπες-καθηγητικές φράσεις γιά «φωνή τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητας», γιά «ὁμόφωνη ἀπήχηση στόν κόσμο», γιά «ιδέες τῆς ἀλήθειας, τοῦ καλοῦ» κτλ. γιά τίς ὁποῖες τόσο μαστίγωνε ὁ Τολστόι—καί μαστίγωνε μέ τό δίκιο του—τήν ἀστική ἐπιστήμη. Δέν μποροῦν νά ποῦν καθαρά καί ξάστερα τή γνώμη τους γιά τίς ἀπόψεις τοῦ Τολστόι σχετικά μέ τό κρά-

τος, τήν ἐκκλησία, τήν ἀτομική ἰδιοκτησία γῆς, τόν καπιταλισμό, ὄχι γιατί τούς ἐμποδίζει ἢ λογοκρισία· ἀντίθετα, ἢ λογοκρισία τούς βοηθάει νά βγοῦν ἀπό τή δυσκολία! ἀλλά γιατί κάθε μιά θέση τῆς κριτικῆς τοῦ Τολστόι εἶναι καί ἕνας μπάτσος κατά τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ· γιατί καί μόνο ὁ ἄφοβος, ὁ εἰλικρινής, ὁ ἀμείλικτα αὐστηρός τρόπος πού ὁ Τολστόι βάζει τά πιό ἐπίμαχα, τά πιό δύσκολα ζητήματα τῆς ἐποχῆς μας *χτυπᾶ ἄμεσα* τίς στερεότυπες φράσεις, τίς κοινότυπες ὑπεκφυγές, τά παρελκυστικά «πολιτισμένα» ψέματα τῆς φιλελεύθερης (καί φιλελευθεροναροντικίστικης) δημοσιολογίας. Οἱ φιλελεύθεροι εἶναι μ' ὅλη τους τή δύναμη ὑπέρ τοῦ Τολστόι, μ' ὅλη τους τή δύναμη ἐνάντια στή σύνοδο, καί ταυτόχρονα εἶναι ὑπέρ... τῶν βεχιστῶν²¹, μέ τούς ὁποίους «μπορεῖ νά διαφωνεῖ κανείς», μέ τούς ὁποίους ὅμως «πρέπει» νά συζητῇ σ' ἕνα κόμμα, «πρέπει» νά δουλεύει μαζί τους στή φιλολογία καί στήν πολιτική. Καί τούς βεχιστές τούς ἀσπάζεται ὁ Ἄντόνι Βολίνσκι.

Οἱ φιλελεύθεροι προβάλλουν σέ πρώτη γραμμή τό ὅτι ὁ Τολστόι εἶναι «μιά μεγάλη συνείδηση». Μήπως αὐτό δέν εἶναι κενή φράση πού τήν ἐπαναλαμβάνουν σέ χίλιους τόνους καί ἢ «Νόβογε Βρέμια»²² καί ὅλοι οἱ ὅμοιοί της; Μήπως αὐτό δέν δείχνει ὅτι παρακάμπτουν τά συγκεκριμένα ἐκεῖνα ζητήματα τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ, πού ἔβαλε ὁ Τολστόι; Μήπως αὐτό δέν προβάλλει σέ πρώτη γραμμή ἐκεῖνο πού ἐκφράζει τίς προλήψεις τοῦ Τολστόι καί ὄχι τή διάνοιά του, ἐκεῖνο πού ἀνήκει στό παρελθόν καί ὄχι στό μέλλον, τήν ἄρνηση ἀπό μέρος του τῆς πολιτικῆς καί τό κήρυγμά του γιά ἠθική αὐτοτελειοποίηση καί ὄχι τή θυελλώδη διαμαρτυρία του ἐνάντια σέ κάθε ταξική κυριαρχία;

Πέθανε ὁ Τολστόι καί πέρασε στό παρελθόν ἢ προεπαναστατική Ρωσία, πού ἢ ἀδυναμία καί ἢ ἀνικανότητά της ἐκφράζονται στή φιλοσοφία καί περιγράφονται στά ἔργα τοῦ μεγαλοφυῆ καλλιτέχνη. Στήν κληρονομιά του ὅμως ὑπάρχει ἕνα πράγμα πού δέν πέρασε στό παρελθόν, ἕνα πράγμα πού ἀνήκει στό μέλλον. Τήν κληρονομιά αὐτή τήν παίρνει καί πάνω στήν κληρονομιά αὐτή δουλεύει τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας. Τό προλεταριάτο θά ἐξηγήσει στίς μάζες τῶν ἐργαζομένων καί τῶν ἐκμεταλλευομένων τή σημασία τῆς κριτικῆς τοῦ Τολστόι γιά τό κράτος, τήν ἐκκλησία, τήν ἀτομική ἰδιοκτησία γῆς ὄχι γιά νά περιοριστοῦν οἱ μάζες στήν αὐτοτελειοποίηση καί τούς ἀναστεναγμούς γιά μιά ὑποφερτή ζωή, ἀλλά

για να σηκωθούν και για να καταφέρουν ένα καινούργιο χτύπημα ενάντια στην τσαρική μοναρχία και στην τσιφλικάδικη γαιοκτησία, που τό 1905 μόλις ύπονομεύθηκαν έλαφρά και που πρέπει να εκμηδενιστούν. Τό προλεταριάτο θά εξηγήσει στις μάζες τήν κριτική του Τολστόι για τόν καπιταλισμό, όχι για να περιοριστούν οι μάζες σέ κατάρες κατά του κεφαλαίου και τής εξουσίας του χρήματος, αλλά για να μάθουν σέ κάθε βήμα τής ζωής τους και τής πάλης τους να στηρίζονται στις τεχνικές και κοινωνικές κατακτήσεις του καπιταλισμού, να μάθουν να συσπειρώνονται στην ένιαία στρατιά των εκατομμυρίων σοσιαλιστών αγωνιστών που θά ανατρέψουν τόν καπιταλισμό και θά δημιουργήσουν τή νέα κοινωνία, όπου δέν θά ύπάρχει εξαθλίωση του λαού και εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», αρ. φύλ. 18,
16 (29) του Νοέμβρη 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τής έφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ

Στήν όλομέλεια τῆς ΚΕ τό Γενάρη τοῦ 1910²³ ἐμεῖς, σάν ἐκπρόσωποι τῆς μπολσεβίκικης ομάδας, διαλύσαμε τήν ομάδα μας καί παραδόσαμε τά χρήματα καί τήν ἄλλη περιουσία πού ἀνήκαν σ' αὐτή σέ τρεῖς γνωστούς παράγοντες τῆς διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας. Ἡ παράδοση τῶν χρημάτων καί τῆς ἄλλης περιουσίας, καθώς καί ἡ διάλυση τῆς ομάδας, ἦταν πράξεις πού ἔγιναν μέ ὄρους. Μέ ποιούς ὄρους κάναμε αὐτές τίς πράξεις εἶναι γνωστό ἀπό τή δήλωσή μας στήν ἴδια όλομέλεια, δήλωση πού ἔγινε δεκτή ἀπό τήν όλομέλεια καί δημοσιεύτηκε στό πρῶτο κιόλας φύλλο τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου, πού βγήκε μετά τήν όλομέλεια.

Μέ λίγα λόγια οἱ ὄροι αὐτοί καθόριζαν ὅτι καί οἱ ἄλλες ομάδες (καί κατά πρῶτο λόγο ἡ ομάδα τῶν γκολοσοφικῶν, δηλ. τῶν μενσεβίκων πού ἐκδίδουν καί ὑποστηρίζουν τήν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα») πρέπει νά ἐκπληρώσουν νομιμόφρονα, δηλ. τίμια καί ὡς τό τέλος τό χρέος τους, καί συγκεκριμένα (1) νά παλέψουν ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτσοβισμό²⁴, πού ἀναγνωρίστηκαν μέ ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς όλομέλειας σάν ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπίδρασης πάνω στό προλεταριάτο καί (2) νά διαλύσουν τίς ομάδες τους.

Σήμερα, ὕστερα ἀπό τήν πείρα ἐνός χρόνου, τήν ἀναμονή ἐνός χρόνου, πειστήκαμε ἀπόλυτα καί ὀριστικά πώς δέν ἔχει ἐκπληρωθεῖ οὔτε ὁ πρῶτος οὔτε ὁ δεύτερος ὄρος, οὔτε ἀπό τούς γκολοσοφικούς οὔτε ἀπό τούς βπεριοντοφικούς²⁵.

Συνέπεια αὐτῆς τῆς πεποίθησῆς μας ἦταν, 1ο, ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα»²⁶, καί 2ο, ἡ δήλωση γιά τήν ἐπιστροφή τῶν χρημάτων καί τῆς περιουσίας, δήλωση πού τήν ὑποβάλαμε στήν ΚΕ αὐτές τίς μέρες, στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1910.

4 "Απαντα Λένιν. Τόμος 20.

Ύστερα από τή δήλωση αὐτή τό ζήτημα τυπικά καί οὐσιαστικά ἔχει ὡς ἑξῆς. Ἐμεῖς δόσαμε μέ ὄρους τήν περιουσία καί ὅλες μας τίς δυνάμεις γιά νά ὑποστηρίξουμε τήν ἀντικβινταριστική καί ἀντιοτζοβιστική δουλιὰ γιά τήν ἀνασυγκρότηση τοῦ κόμματος καί τήν ἀποκατάσταση τῆς πλήρους ἐνότητάς του. Ἡ παραβίαση ἀπό μέρους τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν βπεριοντοφικῶν τῶν ὄρων πού εἶχαν οἱ ἴδιοι ἀποδεχτεῖ, χαλάει τή συμφωνία μας. Διαλύοντας αὐτή τή συμφωνία, πού τήν παραβίασαν οἱ λικβινταριστές καί οἱ ὀτζοβιστές, θά ἐξακολουθήσουμε νά δουλεύουμε γιά τήν ἀνασυγκρότηση τοῦ κόμματος καί τήν ἀποκατάσταση τῆς πλήρους ἐνότητάς του, γιά τήν ἐφαρμογή τῆς ἀντικβινταριστικῆς καί ἀντιοτζοβιστικῆς γραμμῆς, τή δουλιὰ ὅμως αὐτή πρέπει νά τήν κάνομε ὄχι μέ ἐκείνους τούς συμμάχους πού ἡ ὀλομέλεια δέχτηκε (γιατί δόθηκε πίστη στίς ὑποσχέσεις τους) νά συμμετάσχουν στά κομματικά κεντρικά ὄργανα. Ἐφόσον, σύμφωνα μέ τή γενική ἀναγνώριση καί τίς ἐπανεπιλημμένες δηλώσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων, στήν ὀλομέλεια καί σέ ἄλλες κομματικές συνελεύσεις, συνδιασκέψεις κτλ. ἀκριβῶς ἡ δική μας, ἡ μπολσεβίκικη ὀμάδα θεωροῦνταν πάντα ἡ πιά ὑπεύθυνη γιά τήν κατάσταση μέσα στό κόμμα, θεωροῦμε χρέος μας νά ἐκθέσουμε ἀνοιχτά τίς ἀπόψεις μας γιά τήν κατάσταση μέσα στό κόμμα καί γιά τή σημασία τῶν πράξεών μας.

Ἡ ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 εἶχε πολύ μεγάλη σημασία στήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας. Καθόρισε ὀριστικά τή γραμμὴ τακτικῆς τοῦ κόμματος γιά τήν ἐποχὴ τῆς ἀντεπανάστασης καί στήν ἀπόφασή της ἀνάπτυξε τίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη 1908²⁷, τονίζοντας ὅτι ὁ λικβινταρισμός καί ὁ ὀτζοβισμός εἶναι ἐκδηλώσεις τῆς ἐπίδρασης τῆς ἀστικῆς τάξης πάνω στό προλεταριάτο. Ἡ ὀλομέλεια ἔβαλε σέ συνέχεια τό ζήτημα τῆς ἐξάλειψης τῶν ὀμάδων μέσα στό κόμμα μας, δηλ. τῆς ἀνάγκης νά δημιουργηθεῖ πραγματικὴ ἐνότητα τοῦ ἐργατικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, σέ σύνδεση μέ τόν καθορισμό τῶν ἰδεολογικῶν καί πολιτικῶν καθηκόντων τοῦ κόμματος στή δοσμένη ἱστορικὴ περίοδο.

Οἱ δύο αὐτές πράξεις τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη τοῦ 1910 ἔχουν, κατὰ τή γνώμη μας, ἱστορικὴ σημασία, καί τά ἀποτελέσματά τους εἶναι πολύ πιά σπουδαῖα, πολύ πιά ζωτικά, πολύ πιά σταθερά ἀπ' ὅ,τι θά νόμιζε ἕνας ἐπιπόλαιος παρατηρητής.

Τά αποτελέσματα ὅμως αὐτά ἀχρηστεύθηκαν ἐντελῶς ἀπὸ τὴ μπερδεμένη λογοκοπία πού ἔγινε γύρω ἀπ' αὐτά. Δέν ὑπάρχει τίποτε τόσο ἐχθρικό πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τόσο βλαβερό, ὅσο ἡ λογοκοπία. Καί ἡ «συμφιλιωτιστική» λογοκοπία δέν εἶναι λιγότερο βλαβερή καί δέν ἀποπροσανατολίζει λιγότερο τοὺς ἀνθρώπους, ἀπ' ὅ,τι ἡ ὀτσοβιστική καί λικβινταριστική λογοκοπία. Αὐτὴ ἡ «συμφιλιωτιστική» λογοκοπία θολώνει τὴν οὐσία τῆς ὑπόθεσης, δημιουργεῖ μιά κατάσταση ὅπου τὰ ζητήματα ἀντιμετωπίζονται μὲ ἀναστεναγμούς καί εὐσεβεῖς πόθους, ἀντὶ νὰ παίρνονται ὑπόψη οἱ πραγματικές τάσεις καί ὁ πραγματικός συσχετισμὸς τῶν δυνάμεων μέσα στό κόμμα, καί, μέ τίς ἀπόπειρες νὰ παίξει τὴν ἔνωση μέ ἐκείνους πού δέν θέλουν τώρα καί δέν μποροῦν τώρα νὰ ἐνωθοῦν, ἐμποδίζει τὴν προσέγγιση ἐκείνων, πού μποροῦν καί πρέπει νὰ προσεγγίσουν.

Στό διάστημα τοῦ χρόνου πού πέρασε ὕστερα ἀπὸ τὴν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη ἡ λογοκοπία αὐτὴ ἐξαντλήθηκε καί ἔδειξε τοὺς καρπούς της. Ἄν τὸ κόμμα βγάλει τώρα διδάγματα ἀπὸ τὴν πικρὴ πείρα τῶν ἡρώων τῆς «συμφιλιωτιστικῆς» λογοκοπίας, βγάλει διδάγματα γιὰ τὸ πῶς δέν πρέπει νὰ καταπιάνεται μέ τὸ ἔργο τοῦ «συμφιλιωτισμοῦ» καί τῆς ἐξάλειψης τῶν ὀμάδων, τότε θὰ ἀποδειχτεῖ ὅτι ὁ χρόνος πού πέρασε μετὰ τὴν ὀλομέλεια δέν πῆγε χαμένος.

Ἡ λογοκοπία κατάληγε στό συμπέρασμα ὅτι ἀρκεῖ νὰ πάρουμε μερικές «ὑποσχέσεις» γιὰ ἐξάλειψη τῶν ὀμάδων, ὅτι ἀρκεῖ τὰ κεντρικά ὄργανα νὰ συγκροτηθοῦν ἀπὸ τὰ πιό ποικίλα στοιχεῖα, ὅτι ἀρκεῖ «νὰ ἰσοροπήσουν» τὰ ἀντιτιθέμενα στοιχεῖα, καί θὰ ἔχει γίνει ἓνα σοβαρὸ βῆμα πρὸς τὴν ἐξάλειψη τῶν ὀμάδων.

Ἡ πείρα τοῦ ἐνός χρόνου ἔδειξε, καί δέν μποροῦσε νὰ μὴ δείξει, πῶς ἡ μέθοδος τῶν ὀπαδῶν τῆς λογοκοπίας χρεωκόπησε ὀλοκληρωτικά. Τίποτε δέν μπορεῖ νὰ χτίσει κανεὶς πάνω σὲ «ὑποσχέσεις», εἶναι γελοῖο νὰ στηρίζει κανεὶς ὅ,τιδήποτε στὴ συνένωση ἀνομοιογενῶν στοιχείων πού δέν μποροῦν νὰ ἐνωθοῦν. Ὅλα ὅσα στίς ἀποφάσεις καί στά μέτρα τῆς ὀλομέλειας εἶχαν στηριχθεῖ στὴ λογοκοπία, ὅλα αὐτά ἀποδείχτηκαν ἀπὸ τὴν ἄλλη κιόλας μέρα σαπουνόφουσκες. Καί οἱ ἀποφάσεις καί τὰ ψηφίσματα καί τὰ τεχνητὰ συγκροτημένα ὄργανα ἀποδείχτηκαν στήν πράξη νεκρὸ γράμμα, νεκρά ὄργανα. Ἐνῶ, ὅ,τι στό ἔργο τῆς ὀλομέλειας ἀνταποκρινόταν στήν πραγματικότητα, ἀναπτύχθηκε, στερεώθηκε, φάνηκε στὴ

δουλιά, βρήκε νέες μορφές ύπαρξης έξω από τις αποφάσεις, ανεξάρτητα απ' αυτές.

Είναι δύσκολο νά φανταστεί κανείς δίδαγμα πίο έποπτικό και πίο έποικοδομητικό από τό δίδαγμα αυτό τών γεγονότων, τά όποια διαδραματίστηκαν μέσα στό χρόνο πού πέρασε μετά τήν όλομέλεια, δίδαγμα πού δόθηκε στους άνθρώπους, οί όποιοι ένθουσιάστηκαν από τή λογοκοπία, από τους μάταιους εύσεβείς πόθους, από τό παιχνίδι μέ τό μοίρασμα τών θέσεων στά όργανα κτλ.

Ποιό ήταν αυτό πού στό έργο τής όλομέλειας άνταποκρινόταν στήν πραγματικότητα; Αυτό πού άνταποκρινόταν στήν πραγματικότητα ήταν ότι τόνισε τή σύνδεση πού ύπάρχει ανάμεσα στό ιδεολογικοπολιτικό περιεχόμενο τής κομματικής δουλιās και στήν εξάλειψη τών ομάδων. Αυτό πού άνταποκρινόταν στήν πραγματικότητα ήταν ή προσέγγιση εκείνων τών ομάδων ή ρευμάτων, πού συμφωνούσαν όχι στή φτηνή συμφιλιοτιστική λογοκοπία, όχι στις ύποσχέσεις και στά ταξίματα, όχι στό παιχνίδι τής κατανομής τών θέσεων στά κεντρικά όργανα, αλλά στή δουλιά, συμφωνούσαν στόν τρόπο πού κατοοοῦσαν τά ιδεολογικοπολιτικά καθήκοντα τής στιγμής, συμφωνούσαν στήν πράξη σχετικά μέ τήν τοποθέτηση αυτών τών καθηκόντων, σχετικά μέ τήν πραγματοποίησή τους.

Όσον καιρό μιλούσαν για τήν εξάλειψη τών ομάδων μέ ρητορικές και φτηνές φράσεις άνθρωποι πού δέν καταλάβαιναν οὔτε τίς αντικειμενικές αιτίες τών διαφωνιών, οὔτε τήν πραγματική κατάσταση πού εξασφάλιζε στήν πράξη τήν ανεξαρτησία από τό κόμμα στις γνωστές ομάδες τών λογίων (όπως ή ομάδα του Πότρεσοφ και Σίας, είτε ή ομάδα τών μαχιστών και ότζοβιστών λογίων²⁸), τά λόγια έμεναν κούφια, άνώφελα λόγια. Από τότε όμως πού στις δυό βασικές και κύριες ομάδες, πού έβαλαν τή σφραγίδα τους σ' όλη τήν ιστορία του έργατικού κινήματος τόν καιρό τής επανάστασης και μάλιστα κάτι περισσότερο: σ' όλη τήν ιστορία τής επανάστασης στή Ρωσία, άρχισε λόγω τής αλλαγής τών αντικειμενικών συνθηκών, νά μεγαλώνει ή προσέγγιση στή δουλιά, ή προσέγγιση στήν κατανόηση αυτών τών αντικειμενικών συνθηκών, καμιά προσπάθεια τών μηχανοράφων, πού θέλουν νά ύποσκάψουν τήν προσέγγιση αυτή ή νά προκαλέσουν δυσπιστία προς αυτή, δέν θά μπορέσει νά σταματήσει τό προτσές πού άρχισε.

Ἡ πραγματική κατάσταση πού δημιουργήθηκε μέσα στό κόμμα ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια ξεκαθαρίστηκε πέρα γιά πέρα στό χρόνο πού μᾶς πέρασε. Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί ὑπόγραψαν τίς ἀποφάσεις γιά ἀγώνα ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό, ἐνῶ στήν πράξη ὄλη τους τήν προπαγάνδα καί ζύμωση, ὄλη τους τήν πρακτική δουλιᾶ τήν ἔκαναν καί τήν κάνουν ἀκριβῶς μέ τήν ἔννοια τῆς ὑποστήριξης καί τῆς ὑπεράσπισης τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ.

Τό γεγονός αὐτό δείχνει, σέ ὅσους ἔχουν μάτια γιά νά βλέπουν, πόσο ἀνεδαφική εἶναι ἡ πολιτική πού ἀρκεῖται σέ ἀποφάσεις στά χαρτιά, πόσο ἐπιζήμια εἶναι τά λόγια πού ἔρχονται σέ διάσταση μέ τά ἔργα.

Παρακάτω. Γεγονός εἶναι πῶς καί οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί οὔτε γιά μιά στιγμή δέν ἔπαψαν νά ἔχουν αὐτοτελεῖς ὀμάδες. Καί οἱ δύο ὀμάδες ὑπάρχουν ὅπως καί πρῶτα καί ἔχουν πληρέστατη οὐσιαστική ἀνεξαρτησία ἀπό τό κόμμα, μέ δικά τους ταμεῖα, δικά τους ὀργανα, δικά τους πρακτορεῖα. Γιά τούς ὀτζοβιστές μορφή τῆς φραξιονιστικῆς τους ὀργάνωσης εἶναι ἡ λεγόμενη «σχολή» τοῦ ἐξωτερικοῦ (στήν πραγματικότητα ἡ σχολή αὐτή εἶναι ὀργανο γιά τή συστηματική ἐπιλογή στελεχῶν καί τή σχεδιασμένη διεξαγωγή τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς ἔξω ἀπό τό κόμμα καί ἐνάντια στό κόμμα)²⁹. Ἡ «σχολή» διαθέτει ἰδιαίτερο ἐκδοτικό μηχανισμό καί μέσα μεταφορᾶς. Ἡ φραξιονιστική ὀργάνωση τῶν γκολοσοφικῶν εἶναι περισσότερο *lose* (περισσότερο «ἐλεύθερη», λιγότερο διαμορφωμένη), τόν κύριο μάλιστα ρόλο τόν παίζουν ὀμάδες ἀπόλυτα ἀνεξάρτητες ἀπό τό κόμμα, ἡ ὀμάδα τοῦ κ. Πότρεσοφ καί Σίας, ἡ ὀμάδα τῶν 16, ἡ ὀμάδα τῶν Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι καί Σίας³⁰. Οἱ γκολοσοφικοί συμμετέχουν πολύ δραστήρια σ' αὐτές τίς ὀμάδες, κατευθύνοντας ἐνάντια στό κόμμα ὄλη τήν προπαγανδιστική, διαφωτιστική καί ὀργανωτική δουλιᾶ, ἐνῶ ταυτόχρονα δέν παραιτοῦνται ἀπό τά κομματικά ὀργανα γιά νά ὑπονομεύουν συστηματικά τή σημασία τους καί νά τά ἀποσυνθέτουν ἀπό τά μέσα.

Κάθε κομματικός σοσιαλδημοκράτης δέν μπορεῖ νά μή βλέπει ποῦ ὀδηγεῖ αὐτή ἡ κατάσταση.

Στόν τομέα τῆς φιλολογίας ἡ πείρα ἐνός χρόνου ἔδειξε πῶς τό ΚΟ διευθύνεται στήν πράξη ἀπό τούς μπολσεβίκους σὺν τούς πλεχανοφικούς³¹ ἐνάντια στούς γκολοσοφικούς πού παρακάθονται στή σύνταξη. Ἡ ζωή ξεπέρασε τά πλαίσια πού

δημιούργησε ή συμφιλιωτιστική λογοκοπία: οί «συμφιλιωτιστές» τών υποσχέσεων, οί «συμφιλιωτιστές» έξεπαγγέλματος, οί «συμφιλιωτιστές» κατεντολήν τών λικβινταριστικῶν κεντρικῶν ὀργάνων ἀποδείχτηκαν μόνιμη τροχοπέδη γιά τή δουλιά. Καί ὁ Πλεχάνοφ καί οί ὁμοϊδεάτες του, πού δέν ἔδοσαν καμιά υπόσχεση στήν ὀλομέλεια, πού δέν ἀνάλαβαν καμιά ὑποχρέωση, ἀποδείχτηκαν στήν πράξη φορεῖς τῆς κομματικῆς γραμμῆς.

Ἡ κατάφωρη ἀντίθεση ἀνάμεσα στή μορφή καί στήν οὐσία, ἀνάμεσα στά λόγια καί στά ἔργα, ἀνάμεσα στήν ὀλοφάνερα ὑποκριτική ὕπαρξη δῆθεν κομματικοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου (τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ) καί στήν οὐσιαστική δουλιά στό ΚΟ, παραμερίζοντας τό συλλογικό αὐτό ὄργανο, φέρνει τή μεγαλύτερη ἀποσύνθεση στήν κομματική ζωή. Γιά νά σταματήσει αὐτή ἡ ἀποσύνθεση, ὁ ὑποβιβασμός τών ἐπίσημων κομματικῶν ὀργάνων σ' ἓνα ρόλο πού προκαλεῖ τούς δικαιολογημένους ἐμπαιγμούς καί τήν ἀγαλλίαση τών ἐχθρῶν τοῦ κόμματος, πρέπει νά ἀφήσουμε ἀμέσως τήν ὑποκρισία καί νά ποῦμε ἀνοιχτά αὐτό πού ὑπάρχει, νά ὁμολογήσουμε ἀνοιχτά ὅτι ἡ κομματική δουλιά διεξάγεται ἀπό δύο ὀμάδες.

Στόν τομέα τῆς ἐνοποίησης στό ἐξωτερικό δέν ἔγινε ἀπολύτως τίποτε μέσα σ' αὐτό τό χρόνο. Οἱ ὀμάδες παραμένουν διασπασμένες παντοῦ ὅπου καί πρίν ἦταν διασπασμένες. Οἱ ὀμάδες τών μενσεβίκων-λικβινταριστῶν μεταβλήθηκαν ἀνοιχτά σέ ὀμάδες ὑποστήριξης τῆς «Γκόλος». Προσέγγιση σημειώθηκε καί ἄρχισε στήν πράξη μόνο ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς πλεχανοφικούς. Τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς³² σάν συντονιστής τῆς δουλιᾶς τών σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔγινε ὁ περίγελος πού δικαιολογημένα τόν κοροϊδεύουν καί οἱ βπεριοντοφικοί καί οἱ γκολοσοφικοί, βλέποντας μέ ἱκανοποίηση πώς τό κομματικό κέντρο παίζει τό ρόλο ἑνός συλλογικοῦ ὀργάνου πού ἀσχολεῖται μέ προβοκατόρικες ὑποθέσεις καί μ' ἓναν χαρτοπόλεμο πού δέν χρειάζεται σέ κανέναν.

Στόν πίο σοβαρό τομέα, καί συγκεκριμένα στόν τομέα τῆς κατά τόπους ὀργανωτικῆς δουλιᾶς στή Ρωσία, στό διάστημα αὐτοῦ τοῦ χρόνου δέν ἔγινε ἀπολύτως τίποτε πρὸς ὄφελος τοῦ κόμματος. Ἡ ΚΕ, πού εἶχε ἀναλάβει νά καλεῖ τούς διάφορους Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι, μέ βάση τίς «ὑποσχέσεις» πού ἔδοσαν στήν ὀλομέλεια, καταγινόταν ἐπίμονα μ' αὐτή τήν εὐχάριστη καί ἄξια γιά ἓναν ἐπαναστάτη δουλιά νά καλεῖ τό

κόμμα αὐτούς πού τό κοροϊδεύουν καί ἐξακολουθοῦν νά τό βλάπτουν, χωρίς ὥστόσο νά κατορθώσει μέσα σ' ἕνα χρόνο «νά καλέσει» κανέναν. Καί στό μεταξύ οἱ ἀντικομματικές ὁμάδες δυνάμωσαν τίς ὀργανώσεις τους ἐνάντια στό κόμμα: ἐνισχύθηκαν τά στελέχη καί ἀναπτύχθηκε ἡ ὁμάδα τῶν βπεριοντοφικῶν, ἐνισχύθηκε ἡ ὁμάδα τοῦ κ. Πότερσοφ καί τά ἄλλα λικβινταριστικά ὄργανα, πού συνέχισαν τό κήρυγμα ἐνάντια στό κόμμα σέ μιά σειρά λέσχες, συνεταιρισμούς κτλ., πού συνέχισαν τίς μηχανοραφίες ἐνάντια στό κόμμα μέσα στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα στή Δούμα. Ὁ ρόλος τῆς ΚΕ, πού ἀσχολοῦνταν στό διάστημα αὐτό μέ τό «νά καλεῖ» τοῦς λικβινταριστές ἢ νά δίνει τυπικές ἀπαντήσεις στίς «στρεψόδικες» ὑποθέσεις τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν βπεριοντοφικῶν, εἶναι πραγματικά ταπεινωτικός ρόλος, κι' ἐμεῖς δέν πρέπει νά ἐπιτρέψουμε στούς ἐχθρούς τοῦ κόμματος νά ὑποβιβάζουν τήν ΚΕ ὡς αὐτό τό ρόλο.

Μόνο ἄνθρωποι πού τοῦς λείπει τελείως ἡ ἱκανότητα νά σκέπτονται, ἢ ἄνθρωποι πού θέλουν νά ἀσχολοῦνται μέ μικρο-ραδιουργίες, μποροῦν νά μή βλέπουν ἀκόμη πώς ἡ συνέχιση αὐτῆς τῆς κατάστασης στά κομματικά κεντρικά ὄργανα προετοιμάζει ἀναπόφευκτα τό θρίαμβο τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀτσοβιστῶν, πού μέ ἱκανοποίηση βλέπουν ὅτι ἡ ΚΕ ἔμπλεξε καί ἐξακολουθεῖ νά μπλέκεται στή συμφιλίωτιστική λογοκοπία, στό παιχνίδι τῆς συμφιλίωσης μέ ἐκείνους πού δέν θέλουν νά συμφιλιωθοῦν μέ τό κόμμα.

Οἱ λικβινταριστές καί οἱ ὀτσοβιστές κατάλαβαν θαυμάσια τή συμφιλίωτιστική λογοκοπία καί τή χρησιμοποίησαν θαυμάσια ἐνάντια στό κόμμα. Ὁ ἥρωας τῆς λογοκοπίας αὐτῆς, ὁ Τρότσκι, ἔγινε ἐντελῶς φυσιολογικά ὁ ἥρωας καί ὁ μόνιμος συνήγορος τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀτσοβιστῶν, μέ τοῦς ὁποίους σέ τίποτε δέν εἶναι σύμφωνος θεωρητικά καί σέ ὅλα εἶναι σύμφωνος στήν πράξη.

Καί οἱ λικβινταριστές καί οἱ βπεριοντοφικοί ἔμαθαν θαυμάσια, μέ τήν καλοπροαίρετη βοήθεια αὐτοῦ τοῦ δικηγόρου, τήν τακτική: νά ὀρκίζονται ὅσο θέλετε σέ θεούς καί δαίμονες ὅτι εἶναι κομματικοί. Αὐτό τό ἐπαναλαβαίνει ἡ «Γκόλος» καί ἡ πλατφόρμα τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ», ἐνῶ στήν πράξη ἐξακολουθοῦν νά ἀποδιοργανώνουν τό κόμμα καί νά διεξάγουν ὅλη τή δουλιὰ μέ ἀντικομματικό πνεῦμα. Ἡ τυπική «συμφιλίωση» στά λόγια ἔγινε ὄπλο στά χέρια τῶν λικβινταριστῶν τῆς «Γκόλος» καί τῶν βπεριοντοφικῶν.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐμεῖς, σάν ἐκπρόσωποι τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος, δέν μποροῦμε νά παίζουμε τό ρόλο ἀνθρώπων πού τούς κοροϊδεύουν. Ἀφοῦ περιμέναμε ὀλόκληρο χρόνο, ἀφοῦ κάναμε ὅ,τι ἦταν δυνατό γιά νά ἐξηγήσουμε ἀπό τίς στήλες τοῦ ΚΟ τήν ἀντικομματικότητα τῶν βπεριοντοφικῶν, τῶν γκολοσοφικῶν καί τοῦ Τρότσκι, δέν μποροῦμε νά ἀναλάβουμε τήν εὐθύνη ἀπέναντι στό κόμμα γιά ὄργανα πού καταγίνονται μέ τό «νά καλοῦν» τούς λικβινταριστές καί νά δίνουν τυπικές ἀπαντήσεις στίς «ὑποθέσεις» τῶν βπεριοντοφικῶν. Δέν θέλουμε σκευωρίες, ἀλλά δουλιά.

Θέλουμε νά δουλέψουμε ἀπό κοινοῦ μέ ὅσους θέλουν νά δουλέψουν καί ἀπόδειξαν στήν πράξη τήν ἱκανότητά τους νά δουλεύουν μέ κομματικό πνεῦμα, δηλ. κυρίως μέ τούς κομματικούς μενσεβίκους καί μέ τούς πραγματικά ἐκτός φράξιας σοσιαλδημοκράτες. Δέν θέλουμε νά ἀπαντᾶμε στίς σκευωρίες ἐκείνων πού δέν θέλουν νά δουλέψουν μαζί μέ τό κόμμα, ἀλλά θέλουν νά δουλεύουν μέ τόν κ. Πότρεσοφ καί τούς ὀτζοβιστές.

Ἡ κατάσταση στή Ρωσία εἶναι τέτια, πού ἀπό τίς κομματικές ὀργανώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπαιτεῖται ἐπιτακτικά ἐντατική καί μονιασμένη δουλιά. Ἡ τρίχρονη περίοδος τῶν χρυσῶν ἡμερῶν τῆς ἀντεπανάστασης (1908-1910), ὅπως φαίνεται, φτάνει στό τέλος της καί τή διαδέχεται ἡ περίοδος τῆς ἀνόδου. Καί οἱ ἀπεργίες τό φετεινό καλοκαίρι, καί οἱ διαδηλώσεις ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ Τολστόι τό δείχνουν αὐτό καθαρά. Ἡ ὀργανωτική δουλιά τοῦ κόμματος στή Ρωσία ἔχει ἀδυνατίσει στό ἔπακρο καί τήν ἀδυναμία αὐτή τήν ἐκμεταλλεύονται μέ τόν πῖο ἀναίσχυντο τρόπο οἱ βπεριοντοφικοί καί οἱ γκολοσοφικοί, ἀναπτύσσοντας τήν ἀντικομματική τους δουλιά μέ τή βοήθεια τῶν φραξιονιστικῶν κέντρων τῆς Ρωσίας καί τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Κάτω ἀπό τέτιες συνθῆκες τό νά συνεχίσουμε τό παιχνίδι τῆς συμφιλίωσης μέ τά φραξιονιστικά αὐτά κέντρα, νά κλείνουμε ὑποκριτικά τά μάτια στό ζήτημα τῆς ἀνεξαρτησίας τους, «νά καλοῦμε» τούς ἐκπροσώπους τους σέ κοινό ἀγῶνα ἐνάντια στήν ἴδια τήν πολιτική τους, νά τούς καλύπτουμε μπροστά στό κόμμα καί νά δεχόμαστε μέλη τους στά κεντρικά ὄργανα, σημαίνει νά καταδικάζουμε τόν ἑαυτό μας σέ μιά διχόνοια χωρίς διέξοδο. Αὐτό σημαίνει νά φρενάρουμε τή δουλιά τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού καί χωρίς αὐτό ἔχει φρεναριστεῖ τόσο, ὥστε στή διάρκεια ἐνός χρόνου δέν ἔγινε οὔτε μιά συνεδρίαση τῆς ΚΕ στή Ρωσία, δέν μπόρεσε νά ὀργα-

νωθεῖ ὄχι μόνο καμιά συνδιάσκεψη, ἀλλά ἀκόμη καί εἰδική σύσκεψη τῶν τοπικῶν στελεχῶν τοῦ κόμματος, (τή στιγμή πού ἡ «σχολή» τῶν ὀτσοβιστῶν καί τά νόμιμα ὄργανα τῶν λικβινταριστῶν κατόρθωσαν ἐπανειλημμένα νά ὀργανώσουν ἐνάντια στό κόμμα κάθε εἴδους συσκέψεις, συνεδριάσεις στελεχῶν, ἀνταποκριτῶν τοῦ περιοδικοῦ κτλ.).

Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἀπαλλαχτοῦμε ἀπό τήν εὐθύνη γι' αὐτόν τόν πλήρη μαρασμό τῆς δουλιᾶς τῶν κεντρικῶν ὀργάνων πού μπλέχτηκαν στό παιχνίδι τῆς συμφιλίωσης μέ τούς γκολοσοφικούς καί νά ἀρχίσουμε ἀμέσως νά δουλεύουμε ἀνεξάρτητα καί πολύ ἐντατικά γιά νά συσπειρώσουμε τούς ὀρθόδοξους μπολσεβίκους, τούς κομματικούς μενσεβίκους καί τούς ἐκτός φράξιας σοσιαλδημοκράτες γιά τήν ὀργάνωση συσκέψεων, συνδιασκέψεων, γραφείων περιοχῶν, ὁμάδων σύνδεσης μέ τήν κομματική φιλολογία κτλ. Ἄκριβῶς γιά μιά τέτια δουλιά, μόνη ἱκανή νά βγάλει στήν πράξη τό κόμμα ἀπό τό ἀδιέξοδο καί νά ἀπαλλάξει τά κεντρικά ὄργανα ἀπό τίς «ἐρωτοτροπίες» μέ τούς γκολοσοφικούς, καλοῦμε ὄλους τούς κομματικούς σοσιαλδημοκράτες.

Ἄπό μέρος ἐπίσης τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας διακηρύξαμε πρίν ἀπό τήν ὀλομέλεια, τήν ἀνοιξη τοῦ 1909, ὅτι ἀκολουθοῦμε πολιτική προσέγγισης μέ τούς κομματικούς μενσεβίκους καί ἀπό τότε ἡ πολιτική αὐτή ἔφερε θαυμάσια ἀποτελέσματα, παρὰ τήν ἀποτυχημένη προσπάθεια νά πιστέψουμε στίς «ὑποσχέσεις» τῶν γκολοσοφικῶν καί νά τούς βλέπουμε σάν κομματικούς. Ὅλα ὅσα ἔγιναν ἀπό τότε γιά νά ἐδραιωθεῖ πραγματικά ἡ κομματική γραμμή καί ὄχι τά κηρύγματα τῶν βπεριοντοφικῶν καί ἡ ὑπεράσπιση τοῦ λικβινταρισμοῦ ἀπό τούς γκολοσοφικούς, γιά νά προσεγγίσει πραγματικά ὁ βασικός πυρήνας τῶν δύο κύριων ὁμάδων, ὅλα αὐτά τά κάναμε ἀνεξάρτητα ἀπό τίς ἀποτυχημένες αὐτές προσπάθειες συμφιλίωσης μέ τούς γκολοσοφικούς. Καί ὅταν ἀπαλλασσόμαστε ἀπό τήν εὐθύνη γιά τή συνέχιση τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν, εἴμαστε βέβαιοι πώς θά πετύχουμε ἀκόμη μεγαλύτερη προσέγγιση στή δουλιά καί μέσω τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» καί μέσω τοῦ νόμιμου τύπου καί μέσω τῆς δράσης στό ἐξωτερικό τῆς ὁμάδας τῶν ὀπαδῶν τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» καί τῆς ὁμάδας τῶν ὀπαδῶν τοῦ Πλεχάνοφ.

Ἐστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια, πού ἔβαλε ἐντελῶς ξεκάθαρα τό ζήτημα γιά τίς ὁμάδες καί τή διάλυσή τους, πού ἔβαλε τό ζήτημα αὐτό γιά πρώτη φορά σέ σύνδεση μέ τήν ἰδεολογικο-

πολιτική γραμμή τῶν ἰδίων αὐτῶν ὁμάδων, δηλ. γιά πρώτη φορά τό ἔβαλε πάνω στό ἔδαφος τῆς πραγματικότητας, παίρνοντας ὑπόψη τήν πραγματική προσέγγιση στή δουλιά καί ὄχι τίς κούφιεσ ὑποσχέσεις, τίς τυπικές ἐπαγγελίες καί τήν ἀνάλογη λογοκοπία, ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια καί τόν ἔλεγχο ἐπί ἓνα χρόνο τῶν ἀποτελεσμάτων της, δέν μπορεῖ πιά νά συνεχίζεται τό παλιό ὑποκριτικό κρυφτούλι.

Πρέπει νά ἐνεργήσουμε ἀνοιχτά. Πρέπει νά ἔχουμε τό θάρρος νά λέμε σὺτό πού ὑπάρχει. Ἐάν ἡ ΚΕ θελήσει νά πει ἀνοιχτά καί καθαρά στό κόμμα αὐτό πού ὑπάρχει, ἡ ἀπλή αὐτή δήλωση θά εἶναι στά χέρια της ἓνα ὄπλο μέ τεράστια δύναμη, ἑκατό φορές πιά βαρυσήμαντο ἀπό ὁποιοσδήποτε ἀποφάσεις, εὐχές, καταδίκες, διαγραφές κτλ.

Τό νά πεις αὐτό πού ὑπάρχει σημαίνει νά ἀναγνωρίσεις ὅτι ἡ προσπάθεια διάλυσης ὄλων τῶν ὁμάδων, δυστυχῶς, τορπιλίστηκε ἀπό τοὺς γκολοσοφικούς καί τοὺς βπεριοντοφικούς, ἡ προσέγγιση ὅμως τοῦ βασικοῦ πυρήνα, ἡ προσέγγιση τῶν πραγματικά κομματικῶν στοιχείων τῶν δύο κύριων ὁμάδων, ἡ προσέγγισή τους μέ τά κομματικά στοιχεῖα τῶν ἐθνικῶν καί τῶν ἐκτός φράξιας σοσιαλδημοκρατῶν ἔκανε ἓνα βῆμα πρὸς τά μπρός. Ὅταν ὁ Τρότσκι καί οἱ ὅμοιοί του συνήγοροι τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀτζοβιστῶν δηλώνουν πὼς ἡ προσέγγιση αὐτή εἶναι «χωρίς πολιτικό περιεχόμενο», τότε οἱ φράσεις αὐτές πιστοποιοῦν μόνο τήν παντελή ἔλλειψη ἀρχῶν πού χαρακτηρίζει τόν Τρότσκι καί τήν πραγματική ἐχθρότητα τῆς πολιτικῆς του ἀπέναντι στήν πολιτική τῆς πραγματικῆς (καί ὄχι αὐτῆς πού περιορίζεται μόνο σέ ὑποσχέσεις) διάλυσης τῶν ὁμάδων. Τό νά ὑπόσχεται τῆ διάλυση αὐτή ὕστερα ἀπό ἓνα χρόνο ἔλεγχου τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ὀλομέλειας, σημαίνει ἀπλῶς ὅτι εἶσαι τσαρλατάνος. Ἐάν ὅμως ἡ διάλυση τῶν ὁμάδων εἶναι κούφια φράση, ἡ προσέγγιση τῶν βασικῶν ρευμάτων τῶν δύο κύριων ὁμάδων εἶναι γεγονός. Ἐκ τῆς ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό δέν βγαίνουν οὔτε «συνασπισμοί», οὔτε μεγαλόστομες ὑποχρεώσεις, οὔτε ὑποσχέσεις γιά ἐξάλειψη τῶν διαφωνιῶν, ἀλλά βγαίνει ἡ πραγματικὴ δυνατότητα νά οἰκοδομήσουμε τό κόμμα στήν πράξη, στηριζόμενοι στή συνεργασία ἓνος μέρους τῶν μενσεβίκων καί ἓνος μέρους τῶν μπολσεβίκων.

Ἐάν ἡ ΚΕ θελήσει μέ πλήρη συνέπεια νά ἀκολουθήσει τό δρόμο μιᾶς τέτιας ἀναγνώρισης καί μιᾶς τέτιας δουλιᾶς, ἂν θελήσει ὄλα τά κεντρικά ὄργανα νά τά κάνει ὄργανα γιά μιά

τέτια προσέγγιση, νά τά ἀπαλλάξει τελείως ἀπό τίς ἀνάρμοστες καί ἐπιζήμιες «ἐρωτοτροπίες» μέ τούς γκολοσοφικούς, ἢ ἀπό τίς «προσκλήσεις» πρὸς τούς γκολοσοφικούς, ἂν θελήσει νά δώσει τή δυνατότητα γιά μιὰ δουλιὰ χωρίς διχόνοιες, τότε ἐμεῖς ὀλόψυχα καί μ' ὅλες μας τίς δυνάμεις θά ὑποστηρίξουμε τήν πολιτική αὐτή, πού οὐσιαστικά ἐφαρμόσαμε ἀπό τήν ἀνοιξη τοῦ 1909, δηλ. σχεδόν δυό ὀλόκληρα χρόνια τώρα.

Ἄν ἡ ΚΕ δέν θελήσει νά βγάλει τό ἀναπόφευκτο αὐτό συμπέρασμα ἀπό τά διδάγματα τῆς ὀλομέλειας καί τά ἀποτελέσματα τῆς, τότε τή διεξαγωγή τῆς κομματικῆς δουλιᾶς* καί τή δουλιὰ γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητας ἄς τήν ἀφήσει στήν ἔνωση τῶν γκολοσοφικῶν, τῶν βπεριοντοφικῶν καί τοῦ Τρότσκι. Αὐτό θά εἶναι πιό εἰλικρινές καί πιό τίμιο, καί μεῖς φεύγουμε ἀπό αὐτό τό συνασπισμό πού ἔδειξε στήν πράξη τήν ἀντικομματικότητά του.

Φυσικά, δέν ἔχουμε καμιά αὐταπάτη ὅτι μερικοί ἄνθρωποι (καί ἀνάμεσα σ' αὐτούς, σίγουρα, θά εἶναι καί οἱ δοκιμασμένοι συνήγοροι τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀτζοβιστῶν), παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τήν ἐνέργειά μας αὐτή, θά βάλουν τίς φωνές γιά «διάσπαση». Ὅσο ἀνόητες, ὅσο ὑποκριτικές κι' ἂν εἶναι οἱ φωνές αὐτές, πρέπει νά σταθοῦμε στίς πιθανές αὐτές ἀντιρήσεις, γιά νά καταστήσουμε προσεκτικούς τούς ἀπληροφόρητους.

Ἄπό τυπική πλευρά δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐνέργειά μας—δήλωση γιά ἐπιστροφή τῶν χρημάτων, σταμάτημα τῆς συμφωνίας πού κλείστηκε ἀπό μέρος μας μέ αὐστηρά καθορισμένους ὅρους,—εἶναι ἀπόλυτα νόμιμη. Οἱ ὅροι τῆς συμφωνίας μας μέ τήν ΚΕ ἔχουν ἀνακοινωθεῖ ἀνοιχτά, ἔχουν δημοσιευθεῖ στό ΚΟ, ἔχουν γίνει ὁμόφωνα δεκτοί ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή στήν ὀλομέλεια. Ἡ ΚΕ, ὅταν ἀποδέχτηκε τούς ὅρους αὐτούς ἐξονόματος ὅλου τοῦ κόμματος καί τούς δημοσίευσε στό ΚΟ τοῦ κόμματος, ἀναγνώρισε ἔτσι ἐντελῶς συγκεκριμένα πῶς μόνο ὅταν ἐφαρμοστοῦν στήν πράξη οἱ ὅροι αὐτοί μπορεί ἡ ΚΕ νά ἀπαιτεῖ ἀπό μᾶς συγκεκριμένο τρόπο δράσης. Κανένας δέν θά μπορέσει νά ἀρνηθεῖ πῶς οἱ ὅροι αὐ-

* Παρακάτω στό χειρόγραφο εἶναι μιὰ δυσανάγνωστη σβησμένη γραμμή: Ἡ Σύντ.

τοί δέν ἐφαρμόστηκαν ἀπό τούς γκολοσοφικούς καί τούς βπεριοντοφικούς, παρά τό ὅτι ὑπόγραψαν τήν ἀπόφαση. Γι' αὐτό ἀπό τυπική πλευρά, τό δικαίωμά μας νά διαλύσουμε τή συμφωνία εἶναι ἀδιαφιλονίκητο. Διαλύοντας τή συμφωνία, ἀναλαμβάνουμε νά κάνουμε αὐτοτελή ἀγώνα ὑπέρ τῆς κομματικότητας, αὐτοτελή δουλιὰ γιά τήν οἰκοδόμησι τοῦ κόμματος χωρίς ἐκείνους πού ἡ πείρα ἐνός χρόνου ἔδειξε ὅτι δέν θέλουν νά δουλέψουν πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση, ἀλλά μέ ἐκείνους τούς μενσεβικούς καί τούς ἐκτός φράξιας πού ἀπόδειξαν τό ἀντίθετο. Ἐφόσον ἡ συμφωνία, πού ἔγινε μέ τόν ξεκάθαρο καί ἀκριβή ὄρο νά δουλεύουν οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί μέ κομματικό πνεῦμα, παραβιάστηκε ἀπ' αὐτούς, ἔχουμε ἀπόλυτο δικαίωμα καί χρέος νά διαλύσουμε τή συμφωνία μέ τέτοιους ἀνθρώπους πού κοροΐδεψαν τό κόμμα καί νά ψάξουμε νά βροῦμε ὅλες τίς δυνατές μορφές προσέγγισης μέ τούς ἀνθρώπους πού ὑποστηρίζουν τό κόμμα.

Πολύ σπουδαιότερη ὅμως ἀπό τήν τυπική πλευρά τῆς ὑπόθεσης εἶναι ἡ πραγματική κατάσταση πραγμάτων. Ἀπό τήν πλευρά αὐτή ἀποκαλύπτεται ἐξαιρετικά καθαρά ἡ ὑποκρισία τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν βπεριοντοφικῶν, πού καί στήν ὀλομέλεια καί ὕστερα ἀπ' αὐτήν ἐξακολουθοῦν νά γράφουν στόν τύπο γιά τήν κομματικότητά τους. Ἡ ὑποκρισία αὐτῶν τῶν διαβεβαιώσεων, τό κατάφωρο ψέμα πού κρύβουν οἱ κραυγές αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων γιά διάσπαση εἶναι πράγματα τόσο ἔκδηλα πού δέν ἀξίζει τόν κόπο νά χάσουμε πολλά λόγια γι' αὐτά. Ἰσα-ἴσα οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί δημιούργησαν ἀμέσως ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια,—πιό σωστά: δέν σταμάτησαν νά δημιουργοῦν, παρά τίς ὑποσχέσεις τους στήν ὀλομέλεια,—πραγματική διάσπαση, αὐτοί ἴσα-ἴσα συνέχιζαν ὅλο τό χρόνο τή διάσπαση αὐτή, τήν ἐνίσχυαν, ὑποστήριζαν τήν ἀνεξαρτησία ἀπέναντι στό κόμμα τῆς ὀμάδας τοῦ Πότερσοφ καί Σίας, τῆς ὀμάδας τῶν λικβινταριστῶν, τῶν ὀργανωτῶν τῆς «μαχιστικῆς» σχολῆς κτλ. κτλ. Τό νά ἀνεχόμεστε ἀκόμη τήν παραμονή τέτιων διασπαστῶν στά κομματικά κεντρικά ὄργανα σημαίνει ὅτι χαντακῶνουμε ὀριστικά τήν ὑπόθεση τοῦ κόμματος. Τό νά ἀφήνουμε νά συνεχίζεται ἡ προηγούμενη κατάσταση, ἐνῶ οἱ διασπαστές αὐτοί ἐκμεταλλεύτηκαν τήν παραμονή τους στά κομματικά κεντρικά ὄργανα γιά νά φρενάρουν κάθε δουλιὰ, γιά νά ἀποσυνθέσουν τό κόμμα ἀπό τά μέσα πρὸς ὄφελος τοῦ κ. Πότερσοφ ἢ τῶν ἀρχηγῶν τῆς «μαχιστικῆς» σχολῆς, σημαίνει ὅτι καταφέρουμε πολύ μεγάλο καί

άνεπανόρθωτο χτύπημα στην υπόθεση της ένότητας του κόμματος.

Ἐκείνη ἡ στιγμή ἔχει εἰπωθεῖ ὅτι «οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Καί μεῖς, ὕστερα ἀπὸ τὴν πείρα τῆς ὀλομέλειας, πρέπει νὰ ξαναποῦμε: δὲν εἶναι κομματικός στήν πράξη ὁ καθένας πού λέει φτηνά λόγια γιά τὴν κομματικότητα. Οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί διέσπασαν τὸ κόμμα ὕστερα ἀπὸ τὴν ὀλομέλεια. Αὐτό εἶναι γεγονός. Ὁ Τρότσκι ἦταν συνήγορός τους σ' αὐτὴ τὴ δουλιὰ. Κι' αὐτό ἐπίσης εἶναι γεγονός.

Δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσο γιά νὰ σταματήσουμε τὴ διάσπαση, γιά νὰ ἐμποδίσουμε τὸ ξάπλωμά της, ἐκτός ἀπὸ τὸ νὰ στερεώσουμε, νὰ σταθεροποιήσουμε, νὰ ἐπικυρώσουμε ἐπίσημα τὴν προσέγγιση ἐκείνων πού στήν πράξη ἔκαναν κομματικὴ δουλιὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὀλομέλεια, δηλ. τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων καί τῶν μπολσεβίκων.

Κάνοντας γνωστὲς τίς ἀπόψεις μας γιά τὴν κατάσταση μέσα στὸ κόμμα σ' ὅλους τοὺς κομματικούς μενσεβίκους, στοὺς ἐκτός φράξιας κομματικούς σοσιαλδημοκράτες καί στοὺς μπολσεβίκους, καθὼς καί σ' ὅλες τίς ἐθνικὲς σοσιαλδημοκρατικὲς ὀργανώσεις, καλοῦμε τίς ὀμάδες τῶν μπολσεβίκων στή Ρωσία ν' ἀρχίσουν ἀμέσως νὰ συσπειρώνονται γύρω ἀπὸ τὴν ἡμερὶδα «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*» καί ν' ἀρχίσουν νὰ προετοιμάζουν τίς συσκέψεις καί τίς συνδιασκέψεις πού εἶναι ἀπαραίτητες γιά τὴν ἀνασυγκρότηση τοῦ κόμματος καί πού πρέπει ν' ἀρχίσουν ἀναπόφευκτα, λόγω τῆς δοσμένης κατάστασης πραγμάτων, ἀπὸ τίς πιὸ μικρὲς, ἀνεπίσημες καί ὄχι τυπικὲς προσπάθειες. Δὲν ἔχει τὴ θέση του νὰ γίνῃ πιὸ λεπτομερειακὰ λόγος στὸν τύπο γιά τὸ χαρακτῆρα τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν.

Καλοῦμε καί τίς ὀμάδες τῶν μπολσεβίκων τοῦ ἐξωτερικοῦ νὰ ἀναδιοργανωθοῦν κατὰ τέτιο τρόπο, ὥστε νὰ διακόψουν κάθε σχέση μέ τοὺς βπεριοντοφικούς, πού ἀπόδειξαν πέρα γιά πέρα τὴν ἀντικομματικότητά τους καί, ἀνεμπόδιστοι ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτῶν τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ὀτσοβισμού, ν' ἀρχίσουν συστηματικὴ δουλιὰ γιά τὸ δυνάμωμα τοῦ κόμματος, γιά τὴν προσέγγιση μέ τοὺς κομματικούς πού προέρχονται ἀπὸ τίς ἄλλες ὀμάδες, γιά τὴν ὀργάνωση κοινῶν λεσχῶν, διαλέξεων, ὀμιλιῶν κτλ., ν' ἀρχίσουν προπαρασκευαστικὲς ἐνέρ-

γειες για τήν πραγματική ένοποίηση στό έξωτερικό ὄλων ἐκείνων πού δέν ἀκολουθοῦν τήν «Βπεριόντ» καί τή «Γκόλος». Ἐάν ἐκεῖ πού ὑπάρχουν γκολοσοφικοί εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ ὑπαρξη δυό παράλληλων ομάδων, τότε για τούς μπολσεβίκους εἶναι ἀνάρμοστο νά ἀνέχονται ἄλλο στίς ομάδες τους τούς ἀντικομματικούς βπεριοντοφικούς. Αὐτοί μποροῦν νά βροῦν ἄσυλο στούς γκολοσοφικούς.

Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα»

*Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 22 τοῦ Νοέμβρη
(5 τοῦ Δεκέμβρη) 1910*

*Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Γενάρη 1932
στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 21*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

Ο Λ. Ν. ΤΟΛΣΤΟΙ· ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ³³

Οί ρῶσοι ἐργάτες σ' ὅλες σχεδόν τίς μεγάλες πόλεις τῆς Ρωσίας ἔχουν πάρει θέση σχετικά μέ τό θάνατο τοῦ Λ. Ν. Τολστόι καί ἐκφράσανε, μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο, τά αἰσθήματά τους πρὸς τό συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ἔδοσε μιά σειρά ἀπό τά πιό θαυμάσια καλλιτεχνικά ἔργα, πού τόν τοποθετοῦν ἀνάμεσα στούς μεγάλους συγγραφεῖς ὅλου τοῦ κόσμου, πρὸς τό στοχαστή πού μέ τεράστια δύναμη, πεποίθηση καί εἰλικρίνεια ἔβαλε μιά σειρά ζητήματα πού ἀφοροῦν τά κύρια χαρακτηριστικά τοῦ σύγχρονου πολιτικοῦ καί κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Τά αἰσθήματα αὐτά ἐκφράστηκαν σέ ὅλη τους τήν ἔκταση στό τηλεγράφημα πού ἔστειλαν οἱ ἐργάτες βουλευτές τῆς III Δούμας³⁴ καί δημοσιεύτηκε στίς ἔφημερίδες.

Ὁ Λ. Τολστόι ἄρχισε τή φιλολογική του δράση σέ μιά ἐποχή πού ὑπῆρχε ἀκόμη τό δουλοπαροικιακό καθεστῶς, μά πού τό καθεστῶς αὐτό ζοῦσε ὀλοφάνερα τίς τελευταῖες του μέρες. Ἡ κύρια δράση τοῦ Τολστόι πιάνει τήν περίοδο ἐκείνη τῆς ἱστορίας τῆς Ρωσίας, πού βρίσκεται ἀνάμεσα στά δύο σημεῖα στροφῆς της, ἀνάμεσα στό 1861 καί στό 1905. Στήν περίοδο αὐτή οἱ συνέπειες τοῦ δουλοπαροικιακοῦ καθεστῶτος, οἱ ἄμεσες ἐπιβιώσεις του διαπότιζαν πέρα γιά πέρα ὅλη τήν οἰκονομική (ἰδιαίτερα στό χωριό) καί ὅλη τήν πολιτική ζωή τῆς χώρας. Καί ταυτόχρονα αὐτή ἀκριβῶς ἡ περίοδος ἦταν περίοδος γοργῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπό τά κάτω καί ἐπιβολῆς του ἀπό τά πάνω.

Ποῦ ἐκδηλώνονταν οἱ ἐπιβιώσεις τοῦ δουλοπαροικιακοῦ καθεστῶτος; Περισσότερο καί καθαρότερα στό γεγονός ὅτι στή Ρωσία, χώρα κυρίως ἀγροτική, ἡ γεωργία στήν περίοδο αὐτή βρισκόταν στά χέρια τῶν καταστραμμένων, τῶν ἐξαθλι-

ωμένων αγροτών που εφαρμόζαν έναν παλιό, πρωτόγονο τρόπο οικονομίας στους παλιούς δουλοπαροικιακούς κλήρους, που είχαν κουτσουρευτεί τό 1861 προς όφελος των τσιφλικάδων. Καί από τήν άλλη μεριά ή γεωργία βρισκόταν στά χέρια των τσιφλικάδων, που στήν Κεντρική Ρωσία καλλιεργούσαν τή γή μέ τή δουλιά του αγρότη, μέ τό αλέτρι του αγρότη, μέ τό άλλογο του αγρότη, γιά τά «ότρέζκι», τά λιβάδια, τίς ποτίστρες που παραχωρούσαν στους αγρότες. Στήν ούσία αυτό ήταν τό παλιό δουλοπαροικιακό σύστημα οικονομίας. Τό πολιτικό καθεστώς τής Ρωσίας στήν περίοδο αυτή ήταν επίσης πέρα γιά πέρα διαποτισμένο από τή δουλοπαροικία. Αυτό φαίνεται καί από τήν κρατική όργάνωση προτου αρχίσουν οί πρώτες αλλαγές της τό 1905, καί από τήν κυρίαρχη έπιροή των ευγενών-γαιοκτημόνων στις κρατικές υποθέσεις καί από τήν παντοδυναμία των δημοσίων υπαλλήλων, που κι' αυτοί βασικά ήταν, κυρίως οί άνώτεροι, ευγενείς-γαιοκτήμονες.

Αυτή ή παλιά πατριαρχική Ρωσία ύστερα από τό 1861 άρχισε νά καταστρέφεται γρήγορα κάτω από τήν επίδραση του παγκόσμιου καπιταλισμου. Οί αγρότες πεινούσαν, άργοπεθαίναν, καταστρέφονταν όσο ποτέ άλλοτε καί έφευγαν γιά τήν πόλη, παρατώντας τή γή. Κατασκευάζονταν μέ γοργούς ρυθμούς σιδηροδρομικές γραμμές, φάμπρικες καί εργοστάσια, χάρη στή «φτηνή εργασία» των καταστραμμένων αγροτών. Στή Ρωσία αναπτύσσονταν τό μεγάλο χρηματιστικό κεφάλαιο, καθώς καί τό μεγάλο εμπόριο καί ή βιομηχανία.

Αυτό ακριβώς τό γρήγορο, επίπονο, σκληρό σπάσιμο όλων των παλιών «βάθρων» τής παλιής Ρωσίας βρήκε τήν έκφρασή του στά έργα του Τολστόι-καλλιτέχνη, στις αντιλήψεις του Τολστόι-στοχαστή.

Ο Τολστόι ήξερε θαυμάσια τή Ρωσία του χωριου, τή ζωή του τσιφλικά καί του αγρότη. Στά λογοτεχνικά του έργα έδοσε από τή ζωή αυτή τέτιες εικόνες που συγκαταλέγονται στα καλύτερα έργα τής παγκόσμιας λογοτεχνίας. Τό σκληρό σπάσιμο όλων των «παλιών βάθρων» τής Ρωσίας του χωριου όξυνε τήν προσοχή του, βάθυνε τό ενδιαφέρον του γιά όσα γίνονταν γύρω του, τόν έκανε ν' αλλάξει όλη τήν κοσμοθεωρία του. Ο Τολστόι από καταγωγή καί ανατροφή ανήκε στήν άνώτατη τσιφλικάδικη άριστοκρατία τής Ρωσίας, όμως ξέκοψε απ' όλες τίς συνηθισμένες αντιλήψεις του περιβάλλοντος αυτού καί, στα τελευταία του έργα, επιτέθηκε μέ τή γεμάτη πάθος κριτική του ενάντια σ' όλο τό σύγχρονο κρατικό, εκ-

κλησιαστικό, κοινωνικό, οικονομικό σύστημα, πού βασίζεται στην υποδούλωση τῶν μαζῶν, στην ἐξαθλίωσή τους, στην καταστροφή τῶν ἀγροτῶν καί τῶν μικρονοικοκυρέων γενικά, στή βία καί τήν ὑποκρισία, πού διαποτίζουν ἀπό τά πάνω ὡς τά κάτω ὅλη τή σύγχρονη ζωή.

Ἡ κριτική τοῦ Τολστόι δέν εἶναι καινούργια. Δέν εἶπε τίποτε πού νά μήν εἶχε εἰπωθεῖ πολύ πρὶν ἀπ' αὐτόν καί στήν εὐρωπαϊκή καί στή ρωσική φιλολογία ἀπό ἐκείνους πού στέκονταν στό πλευρό τῶν ἐργαζομένων. Τό χαρακτηριστικό ὅμως γνώρισμα τῆς κριτικῆς τοῦ Τολστόι καί ἡ ἱστορική της σημασία εἶναι ὅτι ἡ κριτική αὐτή ἐκφράζει μέ μιὰ δύναμη πού προσιδιάζει μόνο στούς μεγαλοφυεῖς καλλιτέχνες τήν ἀλλαγὴ πού ἔγινε στίς ἀντιλήψεις τῶν πλατύτατων λαϊκῶν μαζῶν τῆς Ρωσίας τῆς περιόδου πού ἀναφέραμε, καί συγκεκριμένα τῆς Ρωσίας τοῦ χωριοῦ, τῆς Ρωσίας τῆς ἀγροτιᾶς. Γιατί ἡ κριτική τοῦ σημερινοῦ συστήματος στά ἔργα τοῦ Τολστόι διαφέρει ἀπό τήν κριτική πού κάνουν στό ἴδιο σύστημα οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ σύγχρονου ἐργατικοῦ κινήματος ἀκριβῶς κατά τό ὅτι ὁ Τολστόι μένει μέ τήν ἄποψη τοῦ πατριαρχικοῦ, τοῦ ἀφελῆ ἀγρότη, τήν ψυχολογία τοῦ ὁποίου καί μεταφέρει ὁ Τολστόι στήν κριτική του καί στή διδασκαλία του. Τήν κριτική τοῦ Τολστόι τή διακρίνει τέτια δύναμη αἰσθήματος, τέτιο πάθος, πειστικότητα, φρεσκάδα, εἰλικρίνεια, θάρρος στήν προσπάθεια «νά φτάσει ὡς τή ρίζα», νά βρεῖ τήν πραγματική αἰτία τῆς δυστυχίας τῶν μαζῶν, ἀκριβῶς γιατί ἡ κριτική αὐτή ἀντικαθρεπτίζει πραγματικά τή μεταστροφή στίς ἀντιλήψεις τῶν ἑκατομμυρίων ἀγροτῶν πού μόλις ἀπαλλάχτηκαν ἀπό τό δουλοπαροικιακό καθεστῶς καί εἶδαν πῶς ἡ ἐλευθερία αὐτή σημαίνει καινούργιες φρίκες καταστροφῆς, λιμοκτονία, ἄστεγη ζωὴ ἀνάμεσα στούς «ἐξυπνάκηδες» τῆς πόλης κτλ. Ὁ Τολστόι ἀντικαθρεπτίζει τίς διαθέσεις τους τόσο πιστά, ὥστε κι' ὁ ἴδιος ἔμπασε στή διδασκαλία του τήν ἀφέλειά τους, τήν ἀδιαφορία τους πρὸς τήν πολιτική, τό μυστικισμό τους, τήν ἐπιθυμία τους νά φύγουν ἀπό τόν κόσμον, τή «μὴ ἀντίσταση στό κακό», τίς ἀνίσχυρες κατάρεις κατά τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς «ἐξουσίας τοῦ χρήματος». Τή διαμαρτυρία τῶν ἑκατομμυρίων ἀγροτῶν καί τήν ἀπελπισία τους, νά τί περιέχει ἡ διδασκαλία τοῦ Τολστόι.

Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ σημερινοῦ ἐργατικοῦ κινήματος βρίσκουν πῶς ἔχουν πολλούς λόγους νά διαμαρτύρονται, δέν ἔχουν ὅμως λόγο νά ἀπελπίζονται. Ἡ ἀπελπισία εἶναι χαρακτηριστικό τῶν τάξεων πού χάνονται, ἐνῶ ἡ τάξη τῶν μισθω-

τῶν ἐργατῶν ἀναπόφευκτα μεγαλώνει, ἀναπτύσσεται καί δυναμώνει σέ κάθε καπιταλιστική κοινωνία, μαζί καί τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀπελπισία χαρακτηρίζει ὅσους δέν καταλαβαίνουν τίς αἰτίες τοῦ κακοῦ, δέν βλέπουν τή διέξοδο, εἶναι ἀνίκανοι νά παλέψουν. Τό σημερινό βιομηχανικό προλεταριάτο δέν ἀνήκει σ' αὐτές τίς τάξεις.

«Νάς Πούτ», ἀρ. φύλ. 7,
28 τοῦ Νοέμβρη 1910
Ἑπογραφή: Β. Ἴ - ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Νάς Πούτ»

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ³⁵

Στή ζωή τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας στό ἐξωτερικό συνέβηκαν, ἐντελῶς πρόσφατα, γεγονότα πού δείχνουν καθαρά ὅτι ἡ «κρίση ἐνότητας» τοῦ κόμματος πλησιάζει πρὸς τή λύση. Γι' αὐτό θεωρῶ χρέος μου νά σᾶς γνωστοποιήσω—ἀποκλειστικά καί μόνο γιά νά σᾶς κρατήσω ἐνήμερους—ποιά εἶναι ἡ σημασία τῶν τελευταίων γεγονότων, ποιά πρόκειται νά εἶναι (σύμφωνα μέ τήν ὅλη πορεία τῶν πραγμάτων) ἡ ἐπικείμενη λύση καί ποιά θέση ὑποστηρίζουν οἱ ὀρθόδοξοι μπολσεβίκοι.

Στήν «Γκόλος» ἀρ. φύλ. 23, στό ἄρθρο «Ποῦ φτάσαμε;» ὁ Μάρτοφ μιλάει εἰρωνικά γιά τήν ὀλομέλεια, γιά τό ὅτι μέσα σ' ἓνα χρόνο τό κλιμάκιο τῆς ΚΕ στή Ρωσία δέν συνεδρίασε οὔτε μιά φορά καί δέν ἔγινε τίποτε γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων. Ἐννοεῖται, «ξεχνάει» νά προσθέσει ὅτι ἐκεῖνος πού τορπίλισε τήν ΚΕ στή Ρωσία εἶναι ἀκριβῶς ἡ λικβινταριστική ὁμάδα τῶν κ.κ. Πότερσοφ, δηλ. «ξεχνάει» τό γνωστό γεγονός τῆς ἄρνησης πού πρόβαλαν ὁ Μιχαήλ, ὁ Ρόμαν καί ὁ Γιούρι καί τή δήλωσή τους ὅτι ἡ ἴδια ἡ ὑπαρξη τῆς ΚΕ εἶναι ἐπιζήμια. Ἡ ΚΕ στή Ρωσία τορπιλίστηκε. Ὁ Μάρτοφ ἀγάλλεται γι' αὐτό. Τό ὅτι ἀγάλλονται γι' αὐτό καί οἱ βπεριοντοφικοί εἶναι αὐτονόητο (αὐτή ἡ ἀγαλλίαση ἐκδηλώνεται κιόλας στό τεῦχος ἀρ. 1 τῆς συλλογῆς «Βπεριόντ»). Ἀπό τή χαρά του ὁ Μάρτοφ δέν μπόρεσε νά κρατηθεῖ καί τοῦ ξέφυγε τό μυστικό. Κραυγάζει θριαμβολογώντας: «ἡ νομιμότητα τούς σκοτώνει (τούς μπολσεβίκους ἢ «τόν πολωνομπολσεβίκο συνασπισμό»)». Μέ αὐτό ἐννοεῖ ὅτι, ἐξαιτίας τοῦ τορπιλισμοῦ τῆς ΚΕ ἀπό τούς λικβινταριστές, δέν ὑπάρχει νόμιμη κομματική διέξοδος ἀπό τήν κατάσταση πού δημιουρ-

γήθηκε. Για τούς λικβινταριστές δέν ὑπάρχει, ἐννοεῖται, τίποτε πιό εὐχάριστο ἀπό μιά ἀδιέξοδη κατάσταση τοῦ κόμματος.

Μά ὁ Μάρτοφ βιάστηκε πάρα πολύ. Οἱ μπολσεβίκοι διαθέτουν ἀκόμη ἓνα ἐξαιρετικά νόμιμο μέσο, πού τό πρόβλεψε εἰδικά ἡ ὀλομέλεια καί δημοσιεύτηκε (ἐξονόματες τῆς ὀλομέλειος) στό φύλ. ἀρ. 11 τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου. Τό μέσο αὐτό εἶναι: ἡ αἴτηση ἐπιστροφῆς τῶν χρημάτων, ἐπειδή οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί δέν ἐκπλήρωσαν καθόλου τούς ὄρους γιά τή διάλυση τῶν φραξιονιστικῶν ὁμάδων καί τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό. Γιατί μ' αὐτούς ἀκριβῶς τούς ὄρους, πού εἶναι σαφῶς διατυπωμένοι, παράδοσαν οἱ μπολσεβίκοι τά οἰκονομικά τους στήν ΚΕ.

Καί νά, στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1910 (μέ τό νέο ἡμερολόγιο) οἱ μπολσεβίκοι, πού εἶχαν ὑπογράψει τούς ὄρους στήν ὀλομέλεια, ὑπόβαλαν αἴτηση ἐπιστροφῆς τῶν χρημάτων. Κανονικά ἡ αἴτηση αὐτή *συνεπάγεται τή σύγκληση ὀλομέλειας*. Ἐάν ὅμως, λέει ἡ ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας, σέ διάστημα τριῶν μηνῶν ἀπό τήν ἡμέρα τῆς ὑποβολῆς τῆς αἴτησης «δέν κατορθωθεῖ» (κατά λέξη!) νά συγκληθεῖ ὀλομέλεια, τότε συγκαλεῖται ἐπιτροπή ἀπό 5 μέλη τῆς ΚΕ: τρεῖς ἀπό τούς ἐθνικούς, 1 μπολσεβίκος καί 1 μενσεβίκος.

Ἐδῶ οἱ γκολοσοφικοί προδόθηκαν ἀμέσως. Ὁ γκολοσοφικός Ἰγκορ, μέλος τοῦ ΓΕΚΕ, διαισθανόμενος τήν πολιτική τῶν ρώσων λικβινταριστῶν, κατάθεσε δήλωση ὅτι αὐτός εἶναι κατά τῆς ὀλομέλειας. Αὐτός εἶναι, λέει, ὑπέρ τῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ τορπιλισμός ἐδῶ τῆς νομιμότητας ἀπό τούς γκολοσοφικούς εἶναι ὀλοφάνερος, γιατί ἡ σύγκληση τῆς ὀλομέλειας μπορεί νά γίνει καί προτοῦ λήξει ἡ προθεσμία τῶν τριῶν μηνῶν. Ὑστερα ἀπό τήν αἴτηση δέν ἐπιτρέπεται οὔτε κἀν νά ἀνακινήσουν ζήτημα ἐπιτροπῆς.

Ὁ ὑπολογισμός τοῦ λικβινταριστῆ Ἰγκορ, πού ὑπηρετεῖ πιστά τούς προδότες τοῦ κόμματος, τούς κ.κ. Πότερσοφ καί Σία, εἶναι πολύ ἀπλός: ἡ ὀλομέλεια εἶναι κυρίαρχο σῶμα καί, συνεπῶς, ἡ σύγκλησή της δίνει τή δυνατότητα διεξόδου ἀπό ὅλη τήν κομματική κρίση. Ἡ ἐπιτροπή ὅμως δέν εἶναι κυρίαρχο σῶμα, δέν ἔχει κανένα δικαίωμα, ἐκτός ἀπό τήν ἐξέταση τῆς ἀξίωσης πού προβάλλεται μέ τήν αἴτηση (ἀποφασίζουν γι' αὐτή, γιά τήν ἀξίωση, τρεῖς γερμανοί). Ἐτσι, οἱ λικβινταριστές (καί τά τσιράκια τους στό ἐξωτερικό, οἱ γκολοσοφικοί) ἀφοῦ τορπίλισαν τήν ΚΕ στή Ρωσία, τορπιλίζουν τώρα κάθε ΚΕ. Θά δοῦμε ἂν θά πετύχουν καί τό δεύτερο αὐτό τορπι-

λισμό. Οί πολωνοί τοῦ ΓΕΚΕ³⁶ ψηφίζουν ὑπέρ τῆς ὀλομέλεια. Τό ζήτημα ἐξαρτᾶται τώρα ἀπό τοὺς λεττονούς καί τοὺς μπου-ντιστές³⁷ πού δέν ἀπάντησαν ἀκόμη. Ὁ ἀντιπρόσωπός μας στό ΓΕΚΕ³⁸ ὑπόβαλε καί διένειμε ἔντονη διαμαρτυρία ἐνάντια στόν Ἰγκορ (ἐπισυνάπτω ἀντίγραφα καί τῆς δήλωσης τοῦ Ἰγκορ καί τῆς διαμαρτυρίας αὐτῆς).

Τό ζήτημα τέθηκε καθαρά. Ἡ πάλη γιά τήν ὀλομέλεια εἶναι πάλη γιά τή νομιμότητα, πάλη γιά τό κόμμα. Ἡ πάλη τῶν γκολοσοφικῶν ἐνάντια στήν ὀλομέλεια εἶναι πάλη ἐνάντια στήν κομματική διέξοδο ἀπό τήν κρίση, ἐνάντιο στή νομιμότητα.

Ὁ Πλεχάνοφ καί οἱ φίλοι του, πού τοὺς ἐνημερώσαμε γιά κάθε μας ἐνέργεια, εἶναι ἀπόλυτα σύμφωνοι μαζί μας γιά τήν ἀνάγκη νά συγκληθεῖ ὀλομέλεια. Καί αὐτοί εἶναι ὑπέρ τῆς ὀλομέλεια· τώρα συζητιέται ἕνα σχέδιο κοινοῦ διαβήματός μας μ' αὐτή τήν ἔννοια, καί στό προσεχές μέλλον ἢ θά κάνουμε κοινή δήλωση μέ τοὺς πλεχανοφικούς ἢ θά γραφτεῖ ἄρθρο στό Κεντρικό Ὀργανο πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα.

Σέ συνέχεια, στίς 26 τοῦ Νοέμβρη (μέ τό νέο ἡμερολόγιο) 1910 ὁ Τρότσκι εἰσηγήθηκε στή λεγόμενη κομματική λέσχη τῆς Βιέννης (ὄμιλος τροτσκιστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, πιόνια στά χέρια τοῦ Τρότσκι) καί ψηφίστηκε ἀπόφαση πού τήν ἐξέδωσε σέ ξεχωριστό ἀνάτυπο. Τό ἐπισυνάπτω.

Ἐδῶ κηρύχτηκε ἀνοιχτός πόλεμος ἐνάντια στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ὄργανο τῶν μπολσεβίκων καί τῶν πλεχανοφικῶν. Τά ἐπιχειρήματα δέν εἶναι καινούργια. Ἡ δήλωση ὅτι σήμερα δέν ὑπάρχει ἀπό ἄποψη ἀρχῶν «σοβαρός λόγος» γιά ἀγώνα ἐνάντια στοὺς γκολοσοφικούς καί τοὺς βπεριοντοφικούς ξεπερνάει τά ὅρια τῆς κωμικότητας καί τῆς ὑποκρισίας. Εἶναι πασίγνωστο ὅτι οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί οὔτε κἀν διανοήθηκαν νά διαλύσουν τίς ὀμάδες τους, ὅτι οἱ γκολοσοφικοί στήν πράξη ὑποστηρίζουν ἀπόλυτα τοὺς λικβινταριστές, τοὺς Πότερσοφ καί Σία, ὅτι οἱ βπεριοντοφικοί ἴδρυσαν στό ἐξωτερικό (μέ πόρους γνωστῆς προέλευσης) φραξιονιστική σχολή ὅπου διδάσκουν τό μαχισμό, διδάσκουν ὅτι ὁ ὀτσοβισμός εἶναι «νόμιμη ἀπόχρωση» (κατά λέξη παρμένο ἀπό τήν πλατφόρμα τους) κτλ. κ.ο.κ.

Ἡ ἔκκληση τοῦ Τρότσκι νά δουλέψει τό κόμμα «μονιασμένα» μέ τοὺς γκολοσοφικούς καί τοὺς βπεριοντοφικούς εἶναι ἐξοργιστική ὑποκρισία καί λογοκοπία. Εἶναι πασίγνωστο ὅτι ἕνα ὀλόκληρο χρόνο ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια

οί γκολοσοφικοί και οί βπεριοντοφικοί (πού ύποστηρίζονται κρυφά από τόν Τρότσκι) δούλευαν «μονιασμένα» ενάντια στό κόμμα. Μόνο οί μπολσεβίκοι και οί πλεχανοφικοί έκαναν μονιασμένα ένα όλόκληρο χρόνο πραγματική κομματική δουλιά και στό Κεντρικό Όργανο και στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» και στήν Κοπεγχάγη³⁹ και στά ρωσικά νόμιμα όργανα.

Άν όμως δέν είναι καινούργιες οί ενέργειες του Τρότσκι ενάντια στό συνασπισμό των μπολσεβίκων και των πλεχανοφικών, είναι ώστόσο καινούργια ή κατακλείδα τής απόφασής του πού λέει ότι ή λέσχη τής Βιέννης (μέ άλλα λόγια ο Τρότσκι) όργάνωσε «παγκομματικό ταμείο για τήν προετοιμασία και τή σύγκληση συνδιάσκεψης του ΣΔΕΚΡ».

Αυτό ναί, είναι καινούργιο. Είναι ανοιχτή ενέργεια για διάσπαση. Είναι ανοιχτή παραβίαση τής κομματικής νομιμότητας και άπαρχή του τυχοδιωκτισμού του Τρότσκι πού πάνω του θά σπάσει τά μούτρα του. Είναι φανερό ότι αυτό αποτελεί διάσπαση. Τήν ενέργεια του Τρότσκι, τό «ταμείο» του Τρότσκι τό ύποστηρίζουν μόνο οί γκολοσοφικοί και οί βπεριοντοφικοί. Για συμμετοχή των μπολσεβίκων και των πλεχανοφικών δέν μπορεί ούτε καν λόγος νά γίνεται. Οί λικβινταριστές (γκολοσοφικοί) στή Ζυρίχη έχουν ύποστηρίξει κιόλας τόν Τρότσκι, κι' αυτό είναι ευνόητο. Είναι πολύ πιθανό και ενδεχόμενο «όρισμένα» «ποσά» των βπεριοντοφικών νά διατεθούν για τόν Τρότσκι. Άπ' αυτό, όπως καταλαβαίνετε, θά ενισχυθεί άπλως ο τυχοδιωκτικός χαρακτήρας τής ενέργειάς του.

Είναι φανερό ότι ή ενέργεια αυτή παραβιάζει τήν κομματική νομιμότητα, γιατί δέν γίνεται καθόλου λόγος για τήν ΚΕ. Μόνο ή ΚΕ μπορεί νά συγκαλέσει συνδιάσκεψη. Έκτός άπ' αυτό ο Τρότσκι, απομακρύνοντας από κοντά του τόν αντιπρόσωπο τής ΚΕ στήν «Πράβντα»⁴⁰ τόν Αύγουστο του 1910, στερήθηκε έτσι μόνος του κάθε νομιμότητας και μετάτρεψε τήν «Πράβντα» από όργανο πού τό ύποστήριζε ο αντιπρόσωπος τής ΚΕ, σε όργανο καθαρά φραξιονιστικό.

Έτσι λοιπόν: τό ζήτημα ξεκαθαρίστηκε, ή κατάσταση διασαφηνίστηκε. Οί βπεριοντοφικοί συγκέντρωσαν «όρισμένα» «κονδύλια» για τόν άγώνα ενάντια στό κόμμα, για τήν υπεράσπιση τής «νόμιμης απόχρωσης» (του ότζοβισμού). Ο Τρότσκι στό τελευταίο φύλλο τής «Πράβντα» (και στή διάλεξη στή Ζυρίχη) έρωτοτροπεϊ σε όλη τή γραμμή μέ τούς βπεριοντοφικούς. Οί λικβινταριστές στή Ρωσία τορπίλισαν

τήν ΚΕ τῆς Ρωσίας. Οἱ λικβινταριστές στό ἔξωτερικό θέλουν νά τορπιλίσουν τήν ὀλομέλεια τοῦ ἔξωτερικοῦ, δηλ. νά τορπιλίσουν κάθε ΚΕ. Ὁ Τρότσκι, ἐπωφελούμενος ἀπ' αὐτήν τήν «παραβίαση τῆς νομιμότητας», καταπιάνεται μέ τή ὀργανωτική διάσπαση, ἰδρύοντας «δικό του» ταμεῖο γιά τή «δική του» συνδιάσκεψη.

Οἱ ρόλοι ἔχουν μοιραστεῖ. Οἱ γκολοσοφικοί ὑπερασπίζονται τοὺς Πότρεσοφ καί Σία σάν «νόμιμη ἀπόχρωση». Οἱ βπεριοντοφικοί ὑπερασπίζονται τόν ὀτζοβισμό σάν «νόμιμη ἀπόχρωση». Ὁ Τρότσκι θέλει νά ὑπερασπίζει «ἐκλαϊκευτικά» καί τούτους καί ἐκείνους καί νά συγκαλέσει τή δική του συνδιάσκεψη (ἴσως μέ χρήματα τῶν βπεριοντοφικῶν). Τριμερῆς συμμαχία (Πότρεσοφ+Τρότσκι+Μαξίμοφ) ἐνάντια στή διμερῆ (μπολσεβίκων καί πλεχανοφικῶν). Ἡ διάταξη τέλειωσε. Ὁ ἀγώνας ἄρχισε.

Καταλαβαίνετε γιάτί ἀποκαλῶ τήν ἐνέργεια τοῦ Τρότσκι τυχοδιωκτισμό. Εἶναι τυχοδιωκτισμός ἀπό κάθε ἄποψη.

Εἶναι τυχοδιωκτισμός ἀπό ἰδεολογική ἄποψη. Ὁ Τρότσκι συγκεντρώνει ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τοῦ μαρξισμοῦ, συνενώνοντας τόν Πότρεσοφ καί τόν Μαξίμοφ πού μισοῦν τόν «λενινιστικο-πλεχανοφικό» (ὅπως τοὺς ἀρέσει νά τόν λένε) συνασπισμό. Ὁ Τρότσκι συνενώνει ὅλους ἐκείνους πού θέλουν καί ποθοῦν τήν ἰδεολογική ἀποσύνθεση ὅλους ἐκείνους πού δέν τοὺς ἐνδιαφέρει ἢ ὑπεράσπιση τοῦ μαρξισμοῦ ὅλους τοὺς φιλισταίους πού δέν καταλαβαίνουν γιά ποιό λόγο γίνεται ὁ ἀγώνας καί δέν θέλουν νά μάθουν, νά σκέπτονται καί νά ἀναζητοῦν τίς ἰδεολογικές ρίζες τῆς διάστασης. Στήν ἐποχή μας, ἐποχή διασπορᾶς, διάσπασης καί ταλαντεύσεων, ὁ Τρότσκι εὐκόλα μπορεῖ νά γίνει ὁ «ἥρωας τῆς ἡμέρας», νά συσπειρώσει γύρω του καθετί τό χυδαῖο. Ἡ χρεοκοπία ὅμως αὐτῆς τῆς ἀπόπειρας θά εἶναι τόσο μεγαλειωδέστερη ὅσο πιο ἀπροκάλυπτα πραγματοποιηθεῖ.

Εἶναι τυχοδιωκτισμός ἀπό κομματική-πολιτική ἄποψη. Ὅλα τά σημάδια δείχνουν τώρα ὅτι πραγματική ἐνοποίηση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος μπορεῖ νά γίνει μόνο πάνω στή βάση μιᾶς εἰλικρινοῦς καί ἀμετάκλητης καταδίκης τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ. Εἶναι φανερό ὅτι ὁ Πότρεσοφ (καί οἱ γκολοσοφικοί) καί οἱ βπεριοντοφικοί δέν ξέκοψαν οὔτε ἀπό τόν ἕναν οὔτε ἀπό τόν ἄλλο. Ὁ Τρότσκι τοὺς συσπειρώνει, ἐξαπατώντας κατεργάρικα τόν ἑαυτό του, ἐξαπατώντας τό κόμμα, ἐξαπατώντας τό προλετα-

ριάτο. Στήν πραγματικότητα ὁ Τρότσκι δέν θά πετύχει τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τό δυνάμωμα τῶν ἀντικομματικῶν ομάδων τοῦ Πότρεσοφ καί τοῦ Μαξίμοφ. Ἡ χρεοκοπία αὐτοῦ τοῦ τυχοδιωκτισμοῦ εἶναι ἀναπόφευκτη.

Τέλος, εἶναι τυχοδιωκτισμός ὀργανωτικός. Συνδιάσκεψη μέ βάση τό «ταμῆιο» τοῦ Τρότσκι, χωρίς τήν ΚΕ, σημαίνει διάσπαση. Ἡ πρωτοβουλία ἄς μείνει στόν Τρότσκι. Ἄς πέσει στίς πλάτες του καί ἡ εὐθύνη.

Τρία συνθήματα δίνουν τήν ὅλη οὐσία τῆς σημερινῆς κομματικῆς κατάστασης:

1) Δυνάμωμα καί ὀλόπλευρη ὑποστήριξη τῆς συμμαχίας καί τῆς συσπείρωσης τῶν πλεχανοφικῶν καί τῶν μπολσεβίκων γιά τήν υπεράσπιση τοῦ μαρξισμοῦ, γιά τήν ἀπόκρουση τῆς ιδεολογικῆς ἀποσύνθεσης, γιά τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό.

2) Πάλη γιά τήν ὀλομέλεια, γιά νόμιμη διέξοδο ἀπό τήν κομματική κρίση.

3) Πάλη ἐνάντια στό διασπαστικό καί χωρίς ἀρχές τυχοδιωκτισμό τοῦ Τρότσκι, πού συνενώνει τούς Πότρεσοφ καί Μαξίμοφ κατά τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

*Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα
ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Δεκέμβρη 1910*

*Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1941 στό περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια»
τεῦχ. 1*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό δακτυλογραφημένο
ἀντίγραφο*

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Τό ζήτημα τῆς κρίσης τοῦ κόμματός μας κατέλαβε πάλι τήν πρώτη θέση στό σοσιαλδημοκρατικό τύπο τοῦ ἐξωτερικοῦ καί προκαλεῖ ἔντονες συζητήσεις, ἀπορίες καί ταλαντεύσεις στούς πλατιούς κομματικούς κύκλους. Γι' αὐτό τό λόγο τό Κεντρικό Ὅργανο τοῦ κόμματος πρέπει νά φωτίσει ὀλόπλευρα αὐτό τό ζήτημα. Τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ στό 23ο φύλλο τῆς «Γκόλος» καί ἡ ὁμιλία τοῦ Τρότσκι, πού πῆρε τή μορφή «ἀπόφασης» «τῆς λέσχης τῆς Βιέννης» τῆς 26 τοῦ Νοέμβρη 1910 καί ἐκδόθηκε σέ ξεχωριστό φυλλάδιο, βάζουν μπροστά στούς ἀναγνώστες μέ τέτιον τρόπο τό ζήτημα τῆς κρίσης πού διαστρεβλώνεται τελείως ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης.

Πίσω ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ καί τήν ἀπόφαση τοῦ Τρότσκι κρύβονται καί ὀρισμένες πρακτικές ἐνέργειες, καί ἐνέργειες πού στρέφονται ἐναντία στό κόμμα. Τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ εἶναι ἡ φιλολογική μόνο μορφή πού πῆρε ἡ καμπάνια πού ἀνάλαβαν οἱ γκολοσοφικοί μέ σκοπό νά τορπιλίσουν τήν ΚΕ τοῦ κόμματός μας. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Τρότσκι πού καλεῖ τίς τοπικές ὀργανώσεις νά προετοιμάσουν «παγκομματική συνδιάσκεψη», παρά καί ἐνάντια στή θέληση τῆς ΚΕ, ἐκφράζει τό ἴδιο ἐκεῖνο πράγμα πού εἶναι καί σκοπός τῶν γκολοσοφικῶν: νά διαλύσουν τά μισητά στούς λικβινταριστές κεντρικά ὄργανα, καί μαζί μ' αὐτά νά διαλύσουν καί τό κόμμα, σάν ὀργάνωση. Δέν ἀρκεῖ νά βγάξουμε στή φόρα τίς ἀντικομματικές αὐτές ἐνέργειες τῶν γκολοσοφικῶν καί τοῦ Τρότσκι, πρέπει καί νά παλεύουμε ἐναντία σ' αὐτές. Οἱ σύντροφοι πού ἀγαποῦν τό κόμμα καί θέλουν τήν ἀναγέννησή του πρέπει ν' ἀντιταχθοῦν μέ τόν πῖο ἀποφασιστικό τρόπο σέ ὄλους ἐκείνους πού, ξεκινώντας ἀπό καθαρά φραξιονιστικούς καί παραταξιακούς ὑπολογισμούς καί συμφέροντα, ἐπιδιώκουν νά διαλύσουν τό κόμμα.

Τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ «Ποῦ φτάσαμε;» εἶναι μιά ἄσχημα καλυμμένη εἰρωνεία τῶν ἀποφάσεων τῆς ὀλομέλειας καί μιά λικβινταριστική κραυγή χαρᾶς γιά τίς ἀποτυχίες τοῦ κόμμα-τος. «Τό ὀλιγάριθμο κλιμάκιο τῆς ΚΕ δέν κατάφερε νά συνεδριάσει οὔτε μιά φορά στή Ρωσία» —γράφει καί ὑπογραμμίζει ὁ Μάρτοφ, τρελλός, κι' αὐτός, ἀπό τή χαρά πού προξενεῖ σ' ὄλους τούς λικβινταριστές ἢ ἐξαγγελία ἑνός τέτιου γεγονότος.

Δυστυχῶς ὁ Μάρτοφ ἔχει δίκιο. Τό κλιμάκιο τῆς ΚΕ στή Ρωσία δέν κατάφερε νά συνεδριάσει. Μόνο πού μάταια νομίζει ὁ Μάρτοφ πώς μπορεῖ νά παρακάμψει τό ζήτημα τοῦ ποιός τορπίλισε τήν ΚΕ στή Ρωσία. Ἐκτός ἀπό τά ἀστυνομικά ἐμπόδια πού ὑπῆρχαν γιά τή σύγκλησή της, ὑπῆρξε καί ἕνα ἐμπόδιο ὄχι ἀστυνομικό, ἀλλά πολιτικό. Εἶναι ἡ γνωστή ἄρνηση τοῦ Μιχαήλ, τοῦ Ρόμαν καί τοῦ Γιούρι νά παρουσιαστοῦν στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ, ἔστω καί γιά θέμα πρόσληψης μόνο· εἶναι ἡ δήλωση τῶν ἴδιων πάλι προσώπων ὅτι «θεωροῦν ἐπιζήμια καί τήν ἴδια τήν ὑπαρξη τῆς ΚΕ».

Δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητήσῃ κανεῖς ὅτι ἡ ἄρνηση νά παρουσιαστοῦν ἔστω καί σέ μιά συνεδρίαση γιά θέμα πρόσληψης, ἢ ἄρνηση νά παρουσιαστοῦν ὕστερα ἀπό πρόσκληση τῶν ἀνθρώπων πού δουλεύουν, ἀντιμετωπίζοντας ἀναρίθμητα ἀστυνομικά ἐμπόδια, ἀποτελεῖ τορπιλισμό τῆς ΚΕ. Δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητήσῃ κανεῖς ὅτι ἡ πολιτική αὐτή πράξη, πού συνοδεύεται ἀπό μιά αἰτιολόγηση μέ λόγους ἀρχῆς, προέρχεται ἀπό ἀνθρώπους πού ἀνήκουν στήν ομάδα τῶν «ἐπιφανέστερων» ρώσων συνεργατῶν τῆς «Γκόλος» (γράμμα τῶν 16 στό φύλ. ἀρ. 19-20 τῆς «Γκόλος»), ἀπό ἀνθρώπους πού ἀνήκουν στίς λικβινταριστικές νόμιμες ομάδες τῶν κ. Πότερσοφ καί Σίας. Ὅλα αὐτά εἶναι γεγονότα. Ἡ ομάδα τῶν λεγκαλιστῶν-ἀνεξάρτητων, ἐχθρῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας, νά ποιός τορπίλισε τήν ΚΕ στή Ρωσία.

Ὅταν ὁ Ἀξελρόντ διαβεβαιώνει (στό φύλ. ἀρ. 23 τῆς «Γκόλος»), ὅτι τό «παρατσούκλι» λικβινταριστῆς χρησιμοποιεῖται τάχα «χωρίς διάκριση», ὅταν φτάνει ὡς τόν παραλογισμό νά λέει ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε τάχα ἱκανοί νά ἀποκαλοῦμε λικβινταριστές ἀνθρώπους πού κουράστηκαν ἢ ἔχουν ἐξουθενωθεῖ στήν πάλη γιά ἕνα κομμάτι ψωμί, ὅταν, λέγοντας μιά τέτια μωρία, παρακάμπτει σιωπηρᾶ ἐκείνη ἀκριβῶς τήν ομάδα καί ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς ομάδες τῶν λικβινταριστῶν, πού τό ΚΟ τοῦ κόμματος τίς ἀνάφερε ὀνομαστικά, τότε εἶναι περιττό νά ἀποδείχνει κανεῖς τό ἀνέντιμο αὐτῶν τῶν ὑπεκφυγῶν. Ὅταν ὁ Μάρτοφ

καί οί ἄλλοι γκολοσοφικοί κάνουν πώς «φιλονικοῦν» μέσω τῆς «Γκόλος» μέ τούς λικβινταριστές τῆς Ρωσίας, χαρακτηρίζοντας τίς ἐνέργειές τους «ἐπιπολαιότητες» (!!), «συμβουλευόντάς» τους νά περιμένουν ἀκόμη (ὁ Μάρτοφ γιά τόν Λεβίτσκι στό φύλ. ἀρ. 23) καί ταυτόχρονα συνεργάζονται ὀλοκληρωτικά μαζί τους, συγκροτοῦν μαζί μ' αὐτούς ἰδιαίτερη ὁμάδα στό ἐξωτερικό γιά νά παλέψουν ἐνάντια στό κόμμα καί γιά νά ὑποστηρίξουν τούς ἐχθρούς τοῦ κόμματος, τούς κυρίους Πότερσοφ, τότε μπροστά μας ἔχουμε ἀπλούστατα μιά ἀπό τίς πολλές ἐκδηλώσεις πολιτικῆς ὑποκρισίας. Κανένας πολιτικά σκεπτόμενος ἄνθρωπος δέν θά πεῖ ὅτι ὁ κ. Μιλιουκόφ παλεύει τάχα στά σοβαρά ἐνάντια στούς βεχιστές ὅταν «φιλονικεῖ» μαζί τους, τούς ἀποκαλεῖ «ἐπιπόλαιους» καί ταυτόχρονα συνεργάζεται στενά μαζί τους στόν πολιτικό τομέα. Ὁ καθένας θά παραδεχτεῖ ὅτι ὁ κ. Μιλιουκόφ ἀποδείχνει ἔτσι τήν ὑποκρισία του, χωρίς νά ἀναιρεῖ καθόλου τό γεγονός τῆς πολιτικῆς ἀλληλεγγύης του πρός τούς βεχιστές. Κανένας πολιτικά σκεπτόμενος ἄνθρωπος δέν θά πεῖ ὅτι ὁ κ. Στολίπιν καί ἡ κυβέρνησή του ἀγωνίζονται τάχα στά σοβαρά ἐνάντια στή μαύρη ἑκατονταρχία, ὅταν «φιλονικοῦν» μαζί της (σπή «Ροσσίγια»), κατηγορώντας την γιά «ἐπιπολαιότητα», ἐνῶ ταυτόχρονα συνεργάζονται στενά μαζί της. Ὁ καθένας θά παραδεχτεῖ ὅτι ὁ κ. Στολίπιν καί ἡ τσαρική κυβέρνηση ἀποδείχνουν ἔτσι ἀπλῶς τήν ὑποκρισία τους, χωρίς νά ἀναιροῦν καθόλου τό γεγονός τῆς πολιτικῆς ἀλληλεγγύης τους πρός τούς Πουρισκέβιτς.

Ἄν ὅμως ἡ πολιτική ὑποκρισία τῆς «Γκόλος» πρέπει νά εἶναι φανερή γιά τόν καθένα, ὁ ὑπαινιγμός τοῦ Μάρτοφ ὅτι ἡ «νομιμότητα σκοτώνει» δῆθεν τούς ἐπίσημους ἐκπρόσωπους τοῦ κόμματος, δέν μπορεῖ νά εἶναι σαφής γιά τούς 999 ἀπό τούς 1000 ἀναγνώστες, γιάτί ὁ ὑπαινιγμός αὐτός σκόπιμα διατυπώθηκε ἀόριστα.

Χρέος τοῦ ΚΟ εἶναι νά διαλύσει τή θολούρα γύρω ἀπ' τίς κομματικές ὑποθέσεις, γιά νά καταλάβουν ὅλοι ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῶν διαφωνιῶν.

Ὁ Μάρτοφ ἔχει ὑπόψη του ὅτι ἐκτός ἀπό μιά ἀπόφαση τῆς ΚΕ καμιά ἄλλη νόμιμη κομματική διέξοδος ἀπό τήν κρίση δέν ὑπάρχει. Συνεπῶς, ἂν οἱ ρῶσοι λικβινταριστές πέτυχαν νά τορπιλίσουν τήν ΚΕ στή Ρωσία (κι' ἂν οἱ λικβινταριστές τοῦ ἐξωτερικοῦ πετύχουν νά τορπιλίσουν τή σύγκληση τῆς ΚΕ ἔστω καί στό ἐξωτερικό), ἡ κατάσταση θά φτάσει στό

ἀδιέξοδο ἀπό τήν ἄποψη τῆς νομιμότητας. Καί ὁ Μάρτοφ χαίρεται προκαταβολικά: ἡ ΚΕ, λέει, τορπιλίστηκε ὀριστικά, νόμιμη διέξοδος δέν ὑπάρχει, οἱ λικβινταριστές, λέει, κέρδισαν τό παιχνίδι.

Ὁ Μάρτοφ βιάστηκε. Ὅ,τι εἶχαν στό μυαλό τους ὁ κ. Πότερσοφ καί οἱ ἄλλοι ἐχθροί τοῦ κόμματος τό ξεστόμισε πολύ πρόωρα ὁ Μάρτοφ.

Ναί, ὁ Μάρτοφ ἔχει δίκιο! Τή μοναδική διέξοδο ἀπό τήν κρίση τοῦ κόμματος μπορεῖ νά τή βρεῖ ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή. Συνεπῶς, ἂν ἐξαιτίας τῶν ἀστυνομικῶν καί τῶν πολιτικῶν ἐμποδίων πού ἀναφέρθηκαν πιο πάνω δέν μπορούμε νά συγκαλέσουμε τήν ΚΕ στή Ρωσία, τότε πρέπει νά τή συγκαλέσουμε στό ἐξωτερικό. Αὐτός εἶναι ὁ μοναδικός τρόπος νά βρεθεῖ διέξοδος ἀπό τήν κρίση. Καί ἕνα ἀπό τά κομματικά ρεύματα, πού στήν τελευταία ὀλομέλεια τῆς ΚΕ ἔκλεισαν συμφωνία σχετικά μέ τήν ἀπό κοινοῦ κομματική δουλιὰ ἔξω ἀπό φραξιονιστικά πλαίσια, δηλ. οἱ μπολσεβίκοι, ἔκανε ἕνα βῆμα γιά νά ἐπισπευσθεῖ ἡ μοναδική διέξοδος ἀπό τήν κομματική κρίση. Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ μπολσεβίτικου ρεύματος παράδοσαν τά οικονομικά τῆς μπολσεβίτικης ὁμάδας στή διάθεση τοῦ κόμματος μέ τόν ὅρο: ταυτόχρονα μέ τή διάλυση τοῦ δικοῦ τους, τοῦ μπολσεβίτικου φραξιονιστικοῦ κέντρου νά διαλυθοῦν καί τά φραξιονιστικά κέντρα: τῶν μενσεβίκων (γκολοσοφικῶν) καί τῶν ὀτσοβιστῶν («βπεριοντοφικῶν»). Αὐτός ὁ ὅρος δέν ἐκπληρώθηκε. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, τό καθοδηγητικό ὄργανο τῆς ὁμάδας τῶν γκολοσοφικῶν, ἡ «Γκόλος Σοτσιαλ-Ντεμοκράτα», ἄρχισε νά προστατεύει καί νά συγκαλύπτει ἐνσυνείδητα, τούς ἐσωτερικούς ἐχθρούς τοῦ κόμματος, ἐνάντια στούς ὁποίους ἡ ΚΕ ὁμόφωνα μᾶς ἀνάθεσε νά παλέψουμε μέ τόν πιο ἀποφασιστικό τρόπο, γιατί ἀποτελοῦν ἀστικές καί ἐχθρικές πρὸς τό κόμμα παρεκκλίσεις ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία. Οἱ μπολσεβίκοι, μπροστά σ' αὐτή τή φανερή παραβίαση τῶν ὄρων τῆς συμφωνίας πού κλείστηκε στήν ὀλομέλεια ἀνάμεσα σέ ὅλα τά κομματικά ρεύματα καί ὁμάδες, μπροστά σ' αὐτή τήν κατάφωρα ἀντικομματική πολιτική ἐνός ἀπό τά συμβαλλόμενα μέρη, θεώρησαν ἀναγκαῖο νά ζητήσουν νά τούς ἐπιστραφοῦν τά χρήματα πού παράδοσαν μέ ὄρους στό κόμμα ἐδῶ καί ἕνα χρόνο. Στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1910 οἱ μπολσεβίκοι κατάθεσαν σχετική δήλωση γι' αὐτό στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄν στήν περίπτωσή αὐτή οἱ μπολσεβίκοι ἐνήργησαν σωστά ἢ ὄχι θά τό

κρίνει τό ὄργανο πού προβλέπεται ἀπό τήν ὀλομέλεια. Ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης εἶναι ὅτι τώρα, ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος κατάθεσαν τήν αἴτησή τους, ἡ σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό ἀποτελεῖ ἀνάγκη ὄχι μόνο γιά τήν ἀναζήτηση διεξόδου ἀπό τήν ἐσωτερική κρίση τοῦ κόμματος: ἀποτελεῖ ἀνάγκη πού τήν ἐπιβάλλει γιά ὅλα τά ρεύματα καί ὀμάδες πού ἔκλεισαν τή συμφωνία τῆς 6 τοῦ Γενάρη 1910 ἡ ἀνειλημμένη τους σχετική ὑποχρέωση— ἡ ἀπόφαση πού ψήφισαν ὁμόφωνα*. Ἡ σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ ἔγινε ὄχι μόνο κομματική ἀνάγκη, ἀλλά καί νομική ὑποχρέωση. Βλέπουμε ξανά ὅτι ἄλλη νόμιμη διεξοδος ἀπό τήν κατάσταση—ἐκτός ἀπό τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ—δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει...

Ἐδῶ ἀκριβῶς ἀποκαλύφθηκε ἀμέσως ἡ πολιτική τῶν γκολοσοφικῶν.

Σύμφωνα μέ τή ρητή καί σαφέστατη ἀπόφαση τῆς ΚΕ, θά νόμιζε κανεῖς ὅτι, ὕστερα ἀπό τήν αἴτηση τῶν μπολσεβίκων, στό ΓΕΚΕ δέν ἔμενε τίποτε ἄλλο, παρά νά συγκαλέσει ὀλομέλεια, καί μόνο ἂν οἱ προσπάθειες γιά σύγκληση δέν στέφονταν μέ ἐπιτυχία στή διάρκεια τριῶν μηνῶν, νά καταφύγουμε στόν ἄλλο τρόπο λύσης τοῦ ζητήματος, πού προβλέφθηκε ἀπό τήν ΚΕ. Οἱ γκολοσοφικοί ὀμως ἐνήργησαν διαφορετικά.

Στίς 12 τοῦ Δεκέμβρη ὁ γκολοσοφικός Ἰγκόριεφ, μέλος τοῦ ΓΕΚΕ, κατάθεσε γραπτή δήλωση ὅτι εἶναι ἐνάντια στή σύγκληση ὀλομέλειας, καί ὅτι συμφωνεῖ μόνο νά συκληθεῖ ἡ ἐπιτροπή!

Εἶναι φανερό πού βρίσκεται ἐδῶ ἡ οὐσία: ἡ ὀλομέλεια εἶναι κυρίαρχο σῶμα καί ὅταν θά συνέλθει μπορεῖ νά βρεῖ

* Τό ζήτημα ἔχει ἔτσι: στήν ὀλομέλεια κλείστηκε συμφωνία τῆς ΚΕ μέ ὀρισμένους ἐκπροσώπους τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος γιά παράδοση μέ ὄρους τῶν οἰκονομικῶν τους στό κόμμα, συμφωνία πού ἀναγνωρίστηκε σάν κομματικός νόμος, σάν πηγή νομιμότητας γιά τό κόμμα. Ἡ συμφωνία αὐτή δημοσιεύτηκε στό ΚΟ (ἀρ. φύλ. 11) ὅπου κοινοποιήθηκε καί ἡ ὄλη διαδικασία πού καθόρισε ἡ ὀλομέλεια σχετικά μέ τή συμφωνία αὐτή. Τό βασικό εἶναι ὅτι προβλέφθηκε ἡ σύγκληση ὀλομέλειας (στό ἐξωτερικό) σέ περίπτωση πού οἱ μπολσεβίκοι καταθέσουν αἴτηση ὅτι οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί παραβίασαν τούς ὄρους τῆς ἐνοποίησης. «Ἄν μέσα σέ τρεῖς μῆνες—λέει ἡ ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας, πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 11 τοῦ ΚΟ—ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος καταθέσουν τήν αἴτησή τους, δέν κατορθωθεῖ γιά τόν ἄλφα ἢ βῆτα λόγο νά συνέλθει ὀλομέλεια, τότε συγκαλεῖται» εἰδική ἐπιτροπή.

νόμιμη διέξοδο από τήν κρίση, από τήν απαράδεκτη κατάσταση πραγμάτων στη Ρωσία. Ἀντίθετα ἡ ἐπιτροπή δέν εἶναι κυρίαρχο σῶμα, δέν ἔχει κανένα δικαίωμα (ἐκτός ἀπό τήν ἐξέταση τῆς ἀξίωσης τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τά χρήματα), καί δέν μπορεί νά βρεῖ καμιά νόμιμη διέξοδο ἀπό τήν κρίση.

Ἔγινε ὅπως λέει ἡ παροιμία: ὅποιος σκάβει τό λάκκο τοῦ ἄλλου, πέφτει μέσα ὁ ἴδιος!

Δέν πρόφτασε ὁ Μάρτοφ νά ὑποδείξει μέ εὐγένεια στό κόμμα τό «λάκκο» τῆς ἀδιέξοδης τάχα ἀπό τήν ἄποψη τῆς νομιμότητας κατάστασης, στόν ὁποῖο οἱ λικβινταριστές μέ μεγάλη χαρά θά ἔβλεπαν νά πέφτει τό ἐπίσημο κόμμα, καί βρέθηκε μέσα σ' αὐτό τό λάκκο ὁ γκολοσοφικός Ἰγκόριεφ!

Οἱ ρῶσοι λικβινταριστές τορπίλισαν τήν ΚΕ στη Ρωσία. Τώρα οἱ λικβινταριστές τοῦ ἐξωτερικοῦ τορπιλίζουν τήν ΚΕ καί στό ἐξωτερικό. Οἱ λικβινταριστές ἀγαλλιοῦν, δοκιμάζοντας προκαταβολικά τή μεγάλη χαρά (γιά τόν Στολίπιν καί τούς λικβινταριστές): ἀνυπαρξία κάθε ΚΕ. Τί εὐλογία γιά τούς κυρίους Πότρεσοφ, γιά τήν ομάδα τῶν «βπεριοντοφικῶν»!

Δέν θά ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ μέ τούς ἐλιγμούς τοῦ γκολοσοφικοῦ Ἰγκόριεφ καί τήν ἀντίκρουσή τους μέ τήν ἀντιδήλωση ἑνός μπολσεβίκου-μέλους τοῦ ΓΕΚΕ*. Θά σημειώσουμε μόνο ὅτι ὁ γκολοσοφικός Ἰγκόριεφ ἦταν τόσο προνοητικός, ὥστε νά δηλώσει ἀνοιχτά ὅτι ἀντιτίθεται στη σύγκληση τῆς ὀλομέλειας, ἀκόμη κι' ἂν αὐτή συγκαλοῦνταν μέ βάση τό κοινό καταστατικό (γι' αὐτό τό ζήτημα χρειάζεται ὁμοφωνία στό ΓΕΚΕ), κι' ὄχι μέ βάση τήν εἰδική ἀπόφαση γιά τήν περίπτωση πού θά ὑποβληθεῖ αἴτηση. Ὁ γκολοσοφικός Ἰγκόριεφ βρίσκει τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας «πολύ δύσκολη» ὑπόθεση κτλ. Εἶναι εὐνόητο: γιά τούς λικβινταριστές καί ἡ ἴδια ἡ ὑπαρξη τοῦ παράνομου κόμματός μας εἶναι πάρα πολύ «δύσκολη» ὑπόθεση. Ἡ ὀλομέλεια θά εἶναι κυρίως ἐμιγκρέδικη, αὐτό εἶναι τό δεύτερο «ἐπιχείρημα» τοῦ γκολοσοφικοῦ Ἰγκόριεφ. Αὐτό ὅμως δέν ἐμποδίζει τούς γκολοσοφικούς νά ὑποστηρίζουν μέ ὅλες τίς δυνάμεις τους τό καθαρά ἐμιγκρέδικο σχέδιο σύγκλησης «παγκομματικῆς» συνδιάσκεψης ἀπό τόν Τρότσκι, παρά καί ἐνάντια στη θέληση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς...

* Ὁ σύντροφος αὐτός μέ γράμμα πρὸς τή σύνταξη τοῦ ΚΟ μᾶς παρακαλεῖ νά τόν βοηθήσουμε νά ἐνημερώσει τό κόμμα σχετικά μέ τίς ἀπόπειρες τῶν γκολοσοφικῶν νά τορπιλίσουν τήν ὀλομέλεια.

Οί γκολοσοφικοί ἀποφάσισαν νά τορπιλίσουν *ὀπωσδήποτε* κάθε ΚΕ!

Ἐμεῖς πρέπει, σέ συνέχεια, νά στρέψουμε τήν προσοχή τῶν μελῶν τοῦ κόμματος στό πιό γενικό ζήτημα, στό ζήτημα τῆς κατάστασης στό ΣΔΕΚΡ. Τό κόμμα μας, ὅπως καί κάθε ἐπαναστατικό κόμμα, μπορεῖ νά ὑπάρχει καί νά ἀναπτύσσεται μόνο μέ τόν ὄρο: οἱ ἐπαναστάτες νά θέλουν νά βοηθᾶνε, ἔστω καί στοιχειωδῶς, ὁ ἕνας τόν ἄλλο στή διεξαγωγή τῆς κοινῆς δουλιᾶς.

Ὄταν τά καταστατικά καί οἱ ἀποφάσεις τοῦ κόμματος (ἢ «νομιμότητα» τοῦ κόμματος) δέν χρησιμεύουν γιά νά διευκολύνουν αὐτή τήν ἀπό κοινοῦ δουλιά, ἀλλά γίνονται γάντζοι, πού τήν φρενάρουν ἀπό τά μέσα στά πιό βασικά κομματικά ὄργανα, τότε ἡ κομματική δουλιά μετατρέπεται σέ ἀσχημη κωμωδία. Σέ κάθε ἄλλο κόμμα οἱ δυσκολίες σύγκλησης τῆς ΚΕ θά γεννοῦσαν ἀμέσως δεκάδες μορφές καί τρόπους παράκαμψης τῶν ἀστυνομικῶν ἐμποδίων καί ἀναζήτησης ὄλο καί καινούργιων μεθόδων δουλιᾶς. Σέ μᾶς ὅμως οἱ φραξιονιστές πού βρίσκονται μέσα στό κόμμα ὑπηρετοῦν ἄλλοι τούς κ.κ. Πότρεσοφ, ἄλλοι τούς ἀνοιχτούς ὀτσοβιστές καί τούς μισοαναρχικούς πού βρίσκονται ἔξω ἀπό τό κόμμα. Ἡ «νομιμότητα» στά χέρια ἀνθρώπων, σάν τόν γκολοσοφικό Ἰγκόριεφ, μετατρέπεται σέ μέσο γιά νά βλάπτουν τό κόμμα ἀπό τά μέσα, νά φρενάρουν τή δουλιά, νά βοηθοῦν τούς κ.κ. Πότρεσοφ γιά νά διαλύσουν τό κόμμα*. Μιά τέτια κατάσταση εἶναι ἀπαράδεκτη. Καί δέν θά τή διορθώσουν «οἱ καλοπροαίρετες ἀποφάσεις» πού δικαιολογημένα τίς εἰρωνεύεται ὁ ἴδιος ὁ Μάρτοφ. Γιά νά βοηθήσουμε στή διόρθωση τῆς κατάστασης πρέπει πρῶτ' ἀπόλα νά τήν καταλάβουμε. Πρέπει νά καταλάβουμε γιά ποιό λόγο εἶναι κουτό, ἀνάξιο καί γελοῖο νά συντάσσουμε καλοπροαίρετες ἀποφάσεις γιά κοινή δουλιά μέ κυρίους, ὅπως οἱ Πότρεσοφ καί Σία. Ὄταν τό κόμμα καταλάβει ὅτι ἐδῶ ὑπάρχουν δυό ἀσυμβίβαστες πολιτικές, ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει ζήτημα σοσιαλδημοκρατισμοῦ ἢ φιλελευθερισμοῦ, τότε θά βρεῖ γρήγορα διέξοδο. Τότε θά μπορέσουμε νά δημιουργή-

* Καί ὅταν ὁ Μάρτοφ εἰρωνεύεται τά ἐπίσημα κομματικά ὄργανα, λέγοντας ὅτι ἡ «νομιμότητα τά σκοτώνει», ἔχει δίκιο ἐφόσον οἱ τέτιες «νόμιμες» (δημιουργημένες, δηλ. σύμφωνα μέ τό καταστατικό ἢ μέ ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας) μορφές «σκοτώνουν» τή γόνιμη δουλιά αὐτῶν τῶν ὀργάνων, τά ὁποῖα ἐπιτρέπουν στούς Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι, στούς γκολοσοφικούς (μέσω τοῦ Ἰγκόριεφ) κτλ. νά φρενάρουν τή δουλιά.

σουμε «νομιμότητα» ὄχι γιά νά μπορούν νά βάζουν οἱ λικβινταριστές μ' αὐτή τή νομιμότητα τρικλοποδιές στό κόμμα.

Πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὅτι ὀφείλουμε νά εὐχαριστήσουμε τόν κ. Πότερσοφ καί τούς φίλους του, καθώς καί τόν γκολοσοφικό Ἰγκόριεφ καί τούς φίλους του πού εὐκολύνουν τόσο πολύ τό κόμμα νά τό καταλάβει αὐτό.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ Τρότσκι, πού ἐξωτερικά φαίνεται ὅτι δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τήν εἰρωνεία τοῦ Μάρτοφ γιά τίς ἀποτυχίες τοῦ κόμματος, μέ τόν τορπιλισμό τῆς ΚΕ ἀπό τούς γκολοσοφικούς, στήν πραγματικότητα συνδέεται καί μέ τά δύο μέ ἀδιάρηκτο δεσμό, τό δεσμό τοῦ «συμφέροντος». Πολλοί μέσα στό κόμμα δέν καταλαβαίνουν ἀκόμη σέ τί συνίσταται αὐτός ὁ δεσμός. Ἡ ἀπόφαση τῆς Βιέννης τῆς 26 τοῦ Νοέμβρη 1910 ἀσφαλῶς θά τούς βοηθήσει νά καταλάβουν τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης.

Ἡ ἀπόφαση ἀποτελεῖται ἀπό τρία μέρη: 1) ἀπό τήν κήρυξη τοῦ πολέμου ἐνάντια στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» (ἐκκλήση «νά ἀποκρουστεῖ» αὐτή «ἀποφασιστικά», «σάν καινούργια ἐπιχείρηση μιᾶς φραξιονιστικῆς ομάδας», σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Τρότσκι). 2) ἀπό τήν πολεμική ἐνάντια στή γραμμή τοῦ μπολσεβίκικου-πλεχανοφικοῦ «συνασπισμοῦ». 3) ἀπό τή γνωστοποίηση ὅτι «ἡ συνέλευση τῆς λέσχης τῆς Βιέννης (δηλ. ὁ Τρότσκι καί ὁ ὄμιλός του) ἀποφασίζει νά ὀργανώσει παγκομματικό ταμεῖο γιά τήν προετοιμασία καί τή σύγκληση συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ».

Στό πρῶτο μέρος δέν θά σταθοῦμε καθόλου. Ὁ Τρότσκι ἔχει ἀπόλυτα δίκιο, ὅταν λέει ὅτι ἡ «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» εἶναι «ἰδιωτική ἐπιχείρηση» καί ὅτι δέν «εἶναι ἐξουσιοδοτημένη νά μιλάει ἐξονόματος ὅλου τοῦ κόμματος».

Τοῦ κάκου ὅμως ξεχνάει ὁ Τρότσκι ὅτι μιά τέτια ἐξουσιοδότηση ἐπίσης δέν ἔχουν οὔτε αὐτός οὔτε ἡ «Πράβντα» του. Τοῦ κάκου ἀποσιωπᾶ — ὅταν λέει ὅτι ἡ ὀλομέλεια χαρακτήρισε τή δουλιά τῆς «Πράβντα» σάν ὀφέλιμη — τό γεγονός ὅτι ἡ ὀλομέλεια ὄρισε ἀντιπρόσωπο τῆς ΚΕ στή σύνταξη τῆς «Πράβντα». Ἡ ἀποσιώπηση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, τή στιγμή πού γίνεται λόγος γιά τίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας σχετικά μέ τήν «Πράβντα», δέν μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ ἀλλιῶς, παρά σάν ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν. Καί ἡ ἐξαπάτηση αὐτή ἀπό μέρους τοῦ Τρότσκι εἶναι τόσο περισσότερο κακοήθης, ὅταν παρθεῖ ὑπόψη ὅτι τόν Αὐγουστο τοῦ 1910 ὁ Τρότσκι ἀπομάκρυνε ἀπό τήν «Πράβντα» τόν ἀντιπρόσωπο τῆς ΚΕ. Ὑ-

στερα από τό γεγονόςός αυτό, ύστερα από τή διακοπή τής σύνδεσης τής «Πράβντα» μέ τήν ΚΕ, ή έφημερίδα τοῦ Τρότσκι δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μιά «ἰδιωτική ἐπιχείρηση» πού δέν κατάφερε μάλιστα νά ἐκπληρώσει τίς ὑποχρεώσεις, πού ἀνάλαβε. Ὡσπου νά συνέλθει ξανά ή ΚΕ, δέν ὑπάρχει ἄλλος γιά νά κρίνει τή στάση τής «Πράβντα» ἀπέναντι στήν ΚΕ, ἐκτός ἀπό τόν ἀντιπρόσωπο τής ΚΕ, πού ὁρίστηκε ἀπό τήν ὀλομέλεια καί πού χαρακτηρίσε τή διαγωγή τοῦ Τρότσκι ἀντικομματική.

Νά τί βγαίνει ἀπό τό ζήτημα σχετικά μέ τό ποιός «εἶναι ἐξουσιοδοτημένος νά μιλάει ἐξονόματος ὅλου τοῦ κόμματος», πού τόσο ἐπίκαιρα ἀνακίνησε ὁ Τρότσκι.

Κάτι περισσότερο. Ἐφόσον (κι' ὡσότου) οἱ ἀνεξάρτητο-λικβινταριστές λεγκαλιστές θά τορπιλίζουν τήν ΚΕ στή Ρωσία, ἐφόσον (κι' ὡσότου) οἱ γκολοσοφικοί θά τορπιλίζουν τήν ΚΕ στό ἐξωτερικό, τό μοναδικό ὄργανο πού εἶναι «ἐξουσιοδοτημένο νά μιλάει ἐξονόματος ὅλου τοῦ κόμματος», παραμένει τό *Κεντρικό Ὁργανο*.

Γι' αὐτό καί μεῖς δηλώνουμε ἐξονόματος ὅλου τοῦ κόμματος ὅτι ὁ Τρότσκι ἀκολουθεῖ ἀντικομματική πολιτική· ὅτι τορπιλίζει τήν κομματική νομιμότητα, παίρνει τό δρόμο τοῦ τυχοδιωκτισμοῦ καί τής διάσπασης, ὅταν στήν ἀπόφασή του δέν λέει οὔτε λέξη γιά τήν ΚΕ (σάν νά συμφώνησε κιόλας μέ τούς γκολοσοφικούς ὅτι ή ΚΕ θά τορπιλιστεῖ!), ὅταν ἀνακοινώνει ἐξονόματος μιᾶς μόνο ὀμάδας τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅτι «ὀργανώνεται ταμεῖο γιά τή σύγκληση συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ». Ἄν οἱ προσπάθειες τῶν λικβινταριστῶν νά τορπιλίσουν τήν ΚΕ πετύχαιναν, ἐμεῖς, σάν τό μοναδικό ὄργανο, ἐξουσιοδοτημένο νά μιλάει ἀπό μέρος ὅλου τοῦ κόμματος, θά δηλώναμε ἀμέσως ὅτι δέν ἔχουμε καμιά σχέση μέ «τό ταμεῖο» καί τά σχέδια τοῦ Τρότσκι καί ὅτι θά θεωρήσουμε παγκομματική μόνο τή συνδιάσκεψη πού θά συγκαλέσει τό *Κεντρικό Ὁργανο* καί ὄχι ὁ ὀμιλος τοῦ Τρότσκι*.

Ἐφόσον ὀμως τά γεγονότα δέν ἔχουν κρίνει ἀκόμη ὀριστικά τό ζήτημα τοῦ τορπιλισμοῦ τής ΚΕ, ὑπάρχει ἐλπίδα νά βρεθεῖ μιά τελείως νόμιμη κομματική διέξοδος.

Καλώντας τά μέλη τοῦ κόμματος νά παλέψουν ἀποφασιστικά γι' αὐτή τή νόμιμη κομματική διέξοδο, θά προσπαθήσουμε νά ἐξηγήσουμε «τίς βασικές ἀρχές» τής διαφωνίας πού

* Εἶναι ἀδιαφιλονίκητο ὅτι ή πραγματική παγκομματική συνδιάσκεψη πού θά συγκληθεῖ ἀπό τήν ΚΕ πρέπει νά γίνει ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα.

οί γκολοσοφικοί καί ὁ Τρότσκι βιάζονται νά τή φτάσουν ὡς τή διάσπαση, οἱ πρῶτοι μέ τό νά τορπιλίζουν τήν ΚΕ, ὁ δεύτερος μέ τό νά τήν ἀγνοεῖ καί «νά ὀργανώνει ταμεῖο» γιά τή σύγκληση «συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ» (μή γελάτε!) ἀπό τόν ὄμιλο τοῦ Τρότσκι.

Ὁ Τρότσκι γράφει στήν ἀπόφασή του ὅτι ἡ πάλη πού διεξάγουν οἱ «λενινιστές καί οἱ πλεχανοφικοί» (ὁ Τρότσκι, ἀντικατασταίνοντας μέ πρόσωπα τά ρεύματα: μπολσεβικισμός καί κομματικός μενσεβικισμός, θέλει νά δείξει τήν περιφρόνησή του, ἀλλά δείχνει ἀπλῶς ὅτι εἶναι ἀνίκανος νά καταλάβει) «στερεῖται σήμερα κάθε βασικῆς ἀρχῆς».

Τό ΚΟ καλεῖ τούς σοσιαλδημοκράτες ὅλης τῆς Ρωσίας νά ξεκαθαρίσουν ἀκριβῶς αὐτές τίς βασικές ἀρχές: ἄς καταπιαστοῦμε μ' αὐτό ἀκριβῶς τό ἐνδιαφέρον ζήτημα, ὅσο διεξάγεται «ἢ χωρίς ἐνδιαφέρον» πάλη γιά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας!

Ἀντιγράφουμε κατά λέξη τά ἐπιχειρήματα πού ἐπικαλεῖται ὁ Τρότσκι, ὅταν δηλώνει ὅτι ἡ πάλη τοῦ ΚΟ στερεῖται κάθε βασικῆς ἀρχῆς:

«...Ἀνάμεσα σέ ὅλα (ὑπογράμμιση τοῦ Τρότσκι) τά κομματικά ρεύματα ἔχει ριζώσει βαθιά ἡ πεποίθηση ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἀνασυγκροτηθεῖ ἡ παράνομη ὀργάνωση, νά συνδυαστεῖ ἡ νόμιμη καί ἡ παράνομη δουλιά, νά ἀκολουθηθεῖ συνεπῆς σοσιαλδημοκρατική τακτική, καί τίς βασικές αὐτές κατευθύνσεις ἡ τελευταία ὀλομέλεια τίς χάραξε ὁμόφωνα.

Ἡ δυσκολία σήμερα, ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια, δέν βρίσκεται στή διακήρυξη αὐτῶν τῶν ἀληθειῶν, ἀλλά στήν ἐφαρμογή τους στήν πράξη. Καί ὁ δρόμος πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή βρίσκεται στήν ὁμόθυμη ἀπό κοινοῦ δουλιά ὅλων τῶν τμημάτων τοῦ κόμματος: τῶν «γκολοσοφικῶν», τῶν «πλεχανοφικῶν», τῶν «λενινιστῶν», τῶν «βπεριοντοφικῶν», τῶν ἐκτός φράξιας, γιατί τό κόμμα πνευματικά ἔχει ξεπεράσει τήν περίοδο τῆς παιδικῆς ἡλικίας καί εἶναι καιρός ὅλα τά μέλη του νά συνειδητοποιηθοῦν καί νά δροῦν στό μέλλον σάν ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, πατριῶτες τοῦ κόμματός τους, χωρίς φραξιονιστικές ὀνομασίες. Καί ἡ συνεργασία αὐτή πρέπει νά γίνεται μέσα σέ παγκομματικά πλαίσια καί ὄχι γύρω ἀπό φραξιονιστικά ὄργανα».

Νά ἕνα δεῖγμα μετατροπῆς ὠραίων λέξεων σέ ξεφτισμένες φράσεις, πού σκεπάζουν τήν πιό μεγάλη ἀναλήθεια, τήν πιό μεγάλη ἐξαπάτηση καί ἐκείνων πού τούς μεθάει ἡ φρασεολογία, καί ὅλου τοῦ κόμματος.

Γιατί ἀποτελεῖ καθαρῆ καί κατάφωρη ἀναλήθεια ὅτι μέσα σέ ὅλα τά κομματικά ρεύματα ἐδραιώθηκε, τάχα, γερά ἡ πεποίθηση γιά τήν ἀνάγκη νά ἀνασυγκροτηθεῖ ἡ παράνομη ὀργάνωση. Κάθε φύλλο τῆς «Γκόλος» δείχνει ὅτι οἱ γκολοσο-

φικοί θεωρούν τήν ομάδα τῶν κ. Πότρεσοφ καί Σίας κομματικό ρεῦμα, καί ὄχι μόνο τή «θεωροῦν» σάν τέτια, ἀλλά καί συμμετέχουν συστηματικά στή «δουλιά» της. Δέν εἶναι λοιπόν γελοῖο, δέν εἶναι αἰσχρός, τώρα, ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια, νά παίξει κανείς τό κρυφτούλι, νά ἐξαπατᾷ τόν ἑαυτό του, νά ἐξαπατᾷ καί τούς ἐργάτες, νά ξεμπλέκει μέ λογοκοπικές ὑπεκφυγές τή στιγμή πού πρόκειται γιά «ἐφαρμογή στήν πράξη» κι' ὄχι γιά φρασεολογία;

Ναί ἤ ὄχι; Θεωρεῖ ἤ δέν θεωρεῖ ὁ Τρότσκι τούς κ. Πότρεσοφ καί Σία, πού κατονομάστηκαν συγκεκριμένα ἀπό τό ΚΟ, «κομματικό ρεῦμα»; Τό ζήτημα αὐτό εἶναι ἀκριβῶς ζήτημα «ἐφαρμογῆς στήν πράξη» τῶν ἀποφάσεων τῆς ὀλομέλειας, καί τό ΚΟ εἶναι ἕνας χρόνος τώρα πού ἔβαλε τό ζήτημα αὐτό καθαρά, ὠμά, ἀπερίφραστα, τό ἔβαλε ἔτσι πού νά ἀποκλείεται κάθε ὑπεκφυγή!

Ὁ Τρότσκι προσπαθεῖ ξανά καί ξανά νά ξεφύγει μέ παρασιώπηση ἤ μέ λογοκοπία, γιατί τοῦ χρειάζεται νά κρύψει ἀπό τούς ἀναγνώστες καί τό κόμμα τήν ἀλήθεια καί συγκεκριμένα ὅτι οἱ ὀμάδες τοῦ κ. Πότρεσοφ, τῶν 16 κτλ., πού ἔχουν ἔντελῶς διαχωριστεῖ ἀπό τό κόμμα καί εἶναι τελείως φραξιονιστικές, ὄχι μόνο δέν ἀνασυγκροτοῦν τήν παράνομη ὀργάνωση, ἀλλά καί τορπιλίζουν τήν ἀνασυγκρότησή της, δέν ἀκολουθοῦν κανενός εἴδους σοσιαλδημοκρατική τακτική. Ὁ Τρότσκι ἔχει ἀνάγκη νά κρύψει ἀπό τό κόμμα τήν ἀλήθεια ὅτι οἱ γκολοσοφικοί ἀποτελοῦν ἐπίσης ξεχωριστή ἀπό τό κόμμα ὀμάδα τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού, στήν οὐσία, ἐξυπηρετεῖ τούς λικβινταριστές στή Ρωσία.

Καί οἱ «βπεριοντοφικοί»; Ὁ Τρότσκι ξέρει θαυμάσια ὅτι ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια καί αὐτοί δυνάμωσαν καί ἀνάπτυξαν τή δική τους ξεχωριστή ὀμάδα, μέ μέσα μή ἐξαρτώμενα ἀπό τό κόμμα, μέ ιδιαίτερη φραξιονιστική σχολή, ὅπου δέν διδάσκεται καθόλου ἡ «συνεπῆς σοσιαλδημοκρατική τακτική», ἀλλά ὅτι ὁ «ὀτζοβισμός εἶναι νόμιμη ἀπόχρωση», ὅπου διδάσκονται οἱ ὀτζοβιστικές ἀπόψεις γιά τό ρόλο τῆς III Δούμας, ἀπόψεις πού εἶναι διατυπωμένες στή φραξιονιστική πλατφόρμα τῆς «Βπεριόντ».

Ὁ Τρότσκι ἀποσιωπᾷ τήν ἀναντίρητη αὐτή ἀλήθεια, γιατί ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ τούς πραγματικούς σκοπούς τῆς πολιτικῆς του. Καί οἱ πραγματικοί σκοποὶ ξεκαθαρίζονται ὅλο καί περισσότερο καί γίνονται ὀλοφάνεροι ἀκόμη καί γιά τούς ἐλάχιστους διορατικούς συντρόφους. Οἱ πραγματικοί

αὐτοί σκοποί εἶναι ὁ ἀντικομματικός συνασπισμός τῶν Πότρεσοφ μέ τούς βπεριοντοφικούς, πού τόν ὑποστηρίζει καί τόν ὀργανώνει ὁ Τρότσκι. Ἡ ἀποδοχή τῶν ἀποφάσεων τοῦ Τρότσκι (ὅπως «τῆς Βιέννης») ἀπό μέρος τῶν γκολοσοφικῶν, οἱ ἐρωτοτροπίες τῆς «Πράβντα» μέ τούς βπεριοντοφικούς, τά παραμύθια τῆς «Πράβντα» ὅτι τάχα στή Ρωσία κατά τόπους δροῦν μόνο βπεριοντοφικοί καί τροτσκιστές, ἡ διαφήμιση τῆς φραξιονιστικῆς σχολῆς τῶν βπεριοντοφικῶν ἀπό τήν «Πράβντα», ἡ ἀνοιχτή ὑποστήριξη τῆς σχολῆς αὐτῆς ἀπό τόν Τρότσκι, ὅλα αὐτά εἶναι γεγονότα πού δέν μπορεῖ νά τά κρύψει κανείς γιά πολύν καιρό. Τό σουβλί στό σακκί δέν κρύβεται.

Τό περιεχόμενο τῆς πολιτικῆς τοῦ Τρότσκι εἶναι «ἡ ὁμόθυμη δουλιά» τῆς «Πράβντα» μέ τίς ομάδες τῶν κ.κ. Πότρεσοφ καί τῶν βπεριοντοφικῶν. Ἡ κατανομή τῶν ρόλων σ' αὐτό τό συνασπισμό εἶναι φανερή: οἱ κ.κ. Πότρεσοφ συνεχίζουν ἀνεξάρτητα ἀπό τό κόμμα τή λεγκαλιστική τους δουλιά, τή διάλυση τῆς σοσιαλδημοκρατίας, οἱ «γκολοσοφικοί» συγκροτοῦν τμήμα αὐτῆς τῆς ομάδας στό ἐξωτερικό, καί ὁ Τρότσκι ἀναλαμβάνει τό ρόλο συνηγόρου, πού διαβεβαιώνει τό ἀφελές κοινό ὅτι «ἀνάμεσα σέ ὅλα τά κομματικά ρεύματα ἔχει ριζωθεῖ βαθιά» «ἡ συνεπῆς σοσιαλδημοκρατική τακτική». Οἱ βπεριοντοφικοί ἀποκτοῦν ἐπίσης ἕνα συνήγορο, ὁ ὁποῖος ὑπερασπίζει τήν ἐλευθερία τῆς φραξιονιστικῆς τους σχολῆς, ὁ ὁποῖος καλύπτει τήν πολιτική τους μέ ὑποκριτική, κοινότυπη φρασεολογία. Ὁ συνασπισμός αὐτός θά ὑποστηρίξει φυσικά τό «ταμεῖο» τοῦ Τρότσκι καί τήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη πού συγκαλεῖ ὁ ἴδιος, γιατί καί οἱ κ.κ. Πότρεσοφ καί οἱ βπεριοντοφικοί ἀποκτοῦν στήν περίπτωση αὐτή ὅ,τι τούς χρειάζεται, δηλ. τήν ἐλευθερία γιά τίς ομάδες τους, τήν καθιέρωσή τους, τήν συγκάλυψη τῆς δράσης τους, τή δικολαβίστικη ὑπεράσπισή τους μπροστά στούς ἐργάτες.

Καί ἀκριβῶς ἀπό τήν ἀποψη τῶν «βασικῶν ἀρχῶν» ἐμεῖς δέν μπορούμε νά μήν ἀναγνωρίσουμε ὅτι ὁ συνασπισμός αὐτός εἶναι τυχοδιωκτισμός στήν κυριολεξία. Ὁ Τρότσκι δέν τολμάει νά πεῖ ὅτι στό πρόσωπο τοῦ Πότρεσοφ, στούς ὀτσοβιστές βλέπει τούς πραγματικούς μαρξιστές, τούς ἀληθινούς ὑπερασπιστές τῶν ἀρχῶν τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς θέσης ἑνός τυχοδιώκτη, τό ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένος νά ἐλίσσεται διαρκῶς. Γιατί ὅλος ὁ κόσμος βλέπει καί ξέρει ὅτι οἱ κ.κ. Πότρεσοφ καί οἱ ὀτσοβιστές ἔχουν ὅλοι τους τή δική τους γραμμή (ἀντισοσιαλδημο-

κρατική γραμμή) καί τήν ἀκολουθοῦν, ἐνῶ οἱ διπλωμάτες τῆς «Γκόλος» καί τῆς «Βπεριόντ» δέν κάνουν τίποτε ἄλλο παρά νά τοὺς συγκαλύπτουν.

Ἡ πιό βαθιά αἰτία πού ὁ νέος συνασπισμός εἶναι καταδικασμένος σέ χρεοκοπία, ὅσο μεγάλες καί ἂν θά εἶναι οἱ ἐπιτυχίες του ἀνάμεσα στά φιλισταϊκά στοιχεῖα, ὅσα «ποσά» κι' ἂν συγκεντρώσει ὁ Τρότσκι ἀπό «πηγές» βπεριοντοφικές καί ποτρεσοφικές, βρίσκεται στό ὅτι ὁ συνασπισμός αὐτός εἶναι χωρίς ἀρχές. Δέν εἶναι τυχαῖο, ἀλλά ἀναπόφευκτο τό γεγονός ὅτι ἡ θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ, «οἱ βασικές ἀρχές» ὅλης τῆς κοσμοαντίληψῆς μας, ὅλου τοῦ κομματικοῦ μας προγράμματος καί τῆς τακτικῆς μας προωθήθηκαν τώρα σέ μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ κόμματος. Δέν εἶναι τυχαῖο, ἀλλά ἀναπόφευκτο τό ὅτι ὕστερα ἀπό τήν ἀποτυχία τῆς ἐπανάστασης προκλήθηκε σέ ὅλες τίς τάξεις τῆς κοινωνίας, ἀνάμεσα στίς πιό πλατιές λαϊκές μάζες, τό ἐνδιαφέρον γιά τίς ἴδιες τίς βάσεις τῆς κοσμοαντίληψης, μαζί καί τῶν ζητημάτων τῆς θρησκείας καί τῆς φιλοσοφίας, μαζί καί τῶν ἀρχῶν τῆς δικῆς μας, τῆς μαρξιστικῆς διδασκαλίας στό σύνολό της. Δέν εἶναι τυχαῖο, ἀλλά ἀναπόφευκτο τό γεγονός ὅτι οἱ μάζες πού ἡ ἐπανάσταση τίς τράβηξε στόν ὄξυ ἀγῶνα γύρω ἀπό τά ζητήματα τακτικῆς πρόβαλαν — στήν ἐποχή αὐτή πού δέν ὑπάρχει ἀνοιχτή δρᾶση — ἀπαιτήσεις γιά γενικές θεωρητικές γνώσεις. Πρέπει νά ἐξηγήσουμε καί πάλι σ' αὐτές τίς μάζες τίς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ ἡ ὑπεράσπιση τῆς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ προωθείται καί πάλι στήν πρώτη γραμμή. Ὅταν ὁ Τρότσκι δηλώνει ὅτι ἡ προσέγγιση τῶν κομματικῶν μενσεβίκων μέ τοὺς μπολσεβίκους «εἶναι κενή ἀπό πολιτικό περιεχόμενο» καί «ἀσταθής», δείχνει ἀπλῶς τό μέγεθος τῆς ἀμάθειάς του, δείχνει ἀπλῶς τή δική του κενότητα. Οἱ βασικές ἀκριβῶς ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ εἶναι πού θριάμβευσαν στήν πάλη τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια στίς «βπεριοντοφικές» μή σοσιαλδημοκρατικές ιδέες, στήν πάλη τῶν κομματικῶν μενσεβίκων ἐνάντια στοὺς κ.κ. Πότρεσοφ καί τοὺς γκολοσοφικούς. Αὐτή ἀκριβῶς ἡ προσέγγιση στό ζήτημα τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ μαρξισμοῦ ἀποτέλεσε τήν πραγματική βάση μιᾶς ἀληθινῆς ὁμόθυμης δουλιᾶς τῶν κομματικῶν μενσεβίκων μέ τοὺς μπολσεβίκους ἐπί ἓνα ὀλόκληρο χρόνο ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια. Αὐτό εἶναι γεγονός καί ὄχι λόγια, ὄχι ὑποσχέσεις, ὄχι «καλοπροαίρετες ἀποφάσεις». Καί ὅποιες κι' ἂν ἦταν οἱ διαφωνίες τῶν μενσεβίκων καί τῶν μπολσεβίκων στό παρελ-

θόν και όποιες κι' αν είναι και στό μέλλον (μόνο τυχοδιώκτες είναι ίκανοί νά παρασύρουν τό πλήθος μέ ύποσχέσεις για εξαφάνιση τών διαφωνιών, για «εξάλειψη» τους μέ τή μία είτε τήν άλλη απόφαση) τό ιστορικό αυτό γεγονός δέν μπορεί νά απαλειφθει. Μόνο ή έσωτερική ανάπτυξη τών ίδιων τών βασικών ομάδων, μόνο ή δική τους ιδεολογική εξέλιξη μπορεί νά αποτελέσει έγγύηση ότι θά εξαφανιστούν οι ομάδες πραγματικά, μέ τήν προσέγγισή τους, μέ τή δοκιμασία τους στην κοινή δουλιά. Κι' αυτό άρχισε νά γίνεται ύστερα από τήν όλομέλεια. Όμόθυμη δουλιά του Πότρεσοφ μέ τούς βπεριοντοφικούς και τον Τρότσκι δέν είδαμε ακόμη, είδαμε μόνο διπλωματία τών όμίλων, παιχνίδι μέ τά λόγια, άλληλεγγύη στις ύπεκφυγές. Τήν όμόθυμη δουλιά τών κομματικών μενσεβίκων μέ τούς μπολσεβίκους τήν είδε τό κόμμα στη διάρκεια ενός χρόνου και καθένας πού είναι ίκανός νά εκτιμήσει τό μαρξισμό, καθένας πού θεωρεί πολύτιμες «τίς βασικές αρχές» του σοσιαλδημοκρατισμού ούτε για μία στιγμή δέν θά αμφιβάλλει ότι τά $\frac{9}{10}$ τών εργατών και από τίς δυό ομάδες θά είναι υπέρ αυτής της προσέγγισης.

Ό συνασπισμός του Τρότσκι μέ τον Πότρεσοφ και τούς βπεριοντοφικούς είναι τυχοδιωκτισμός από τήν άποψη ακριβώς «των βασικών αρχών». Δέν είναι λιγότερο σωστό αυτό και από τήν άποψη τών κομματικών-πολιτικών καθηκόντων. Πραγματικά, ή όλομέλεια υπόδειξε όμόφωνα αυτά τά καθήκοντα. Τά καθήκοντα όμως αυτά δέν συνοψίζονται καθόλου στην κοινότυπη τούτη φράση: συνδυασμός της νόμιμης και της παράνομης δουλιάς (και οι καντέτοι «συνδυάζουν» τή νόμιμη «Ρέτς» μέ τήν παράνομη «καντέτικη» ΚΕ), πού ό Τρότσκι τή διαλέγει επίτηδες για νά φανεϊ άρεστός στους κ.κ. Πότρεσοφ και στους βπεριοντοφικούς, οι όποιοι δέν είναι καθόλου ενάντια στις κούφιας φράσεις και στις κοινοτυπίες.

«Οι ιστορικές συνθήκες ανάπτυξης του σοσιαλδημοκρατικού κινήματος στην εποχή της αστικής άντεπανάστασης — λέει ή απόφαση της όλομέλειας — προκαλει αναπόφευκτα, σαν έκδήλωση της αστικής έπιροής πάνω στο προλεταριάτο, από τή μία μεριά, τήν άρνηση του παράνομου Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, τήν ύποτίμηση του ρόλου και της σημασίας του, τήν προσπάθεια νά κουτσουρευτούν οι προγραμματικοί στόχοι και τά καθήκοντα τακτικής, καθώς και τά συνθήματα της επαναστατικής σοσιαλδημοκρατίας κτλ., κι' από τήν άλλη μεριά, τήν άρνηση της δουλιάς της σοσιαλδημοκρατίας μέσα στη Δούμα και της χρησιμοποίησης των νόμιμων δυνατοτήτων, τή μή κατανόηση της σπουδαιότητας του ενός και του άλλου, τήν άνικανότητα νά προσαρμόσουμε τήν επαναστατική-σοσιαλδημοκρατική τακτική στις ιδιόμορφες ιστορικές συνθήκες της σημερινής στιγμής κτλ.»

“Υστερα από πείρα ενός χρόνου δέν επιτρέπεται νά αποφεύγουμε νά δόσουμε άνοιχτή απάντηση στό ζήτημα τῆς πραγματικῆς σημασίας αὐτῶν τῶν ὑποδείξεων. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι στήν ὀλομέλεια ὅλοι οἱ ἐθνικοί (στούς ὁποίους προσχώρησε τότε καί ὁ Τρότσκι πού προσχωρεῖ πάντοτε σέ κάθε πλειοψηφία τούτης εἴτε ἐκείνης τῆς στιγμῆς) δήλωσαν γραπτά, ὅτι «στήν οὐσία θά ἦταν καλό νά ὀνομαστεῖ λικβινταρισμός τό ρεῦμα πού ἀναφέρεται στήν ἀπόφαση, καί ἐνάντια στό ὁποῖο πρέπει νά παλέψουμε».

Ἡ πείρα ενός χρόνου ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια ἔδειξε στήν πράξη ὅτι ἐκεῖνος πού ἐνσαρκώνει αὐτή τήν ἀστική ἐπιροή πάνω στό προλεταριάτο εἶναι ἀκριβῶς οἱ ὀμάδες τοῦ Πότρεσοφ, ἡ ὀμάδα ἀκριβῶς τῶν βπεριοντοφικῶν. Ἡ παράκαμψη τοῦ ὀλοφάνερου αὐτοῦ γεγονότος εἶναι ἀκριβῶς τυχοδιωκτισμός, γιατί μέχρι σήμερα κανένας δέν τόλμησε ἀκόμη νά πει ἀνοιχτά ὅτι οἱ Πότρεσοφ καί Σία δέν ἀκολουθοῦν λικβινταριστική γραμμή, ὅτι ἡ ἀναγνώριση τοῦ ὀτζοβισμού σάν «νόμιμης ἀπόχρωσης» ἀνταποκρίνεται στή γραμμή τοῦ κόμματος. Δέν πῆγε στά χαμένα ἡ ζωή ενός χρόνου ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια. Ἀποκτήσαμε πλουσιότερη πείρα. Εἶδαμε στήν πράξη τήν ἐκδήλωση τῶν τάσεων πού εἶχαν σημειωθεῖ τότε. Εἶδαμε τίς ὀμάδες πού ἐνσάρκωσαν αὐτές τίς τάσεις. Καί τώρα δέν μπορεῖ πιά νά ξεγελάει κανεῖς πλατιά κάπως στρώματα ἐργατῶν μέ κουβέντες πού λένε οἱ ἀντικομματικές αὐτές ὀμάδες περί «ὀμόθυμης δουλιᾶς» σέ πνεῦμα δῆθεν «κομματικό».

Τέλος, τρίτο, ἡ πολιτική τοῦ Τρότσκι εἶναι τυχοδιωκτισμός κι’ ἀπό ὀργανωτική ἄποψη, γιατί, ὅπως δείξαμε κιόλας, ὑποσκάπτει τήν κομματική νομιμότητα καί, μέ τό νά ὀργανώνει συνδιάσκεψη ἐξονόματος μιᾶς μόνο ὀμάδας τοῦ ἐξωτερικοῦ (εἴτε ἐξονόματος τοῦ συνασπισμοῦ τῶν δύο ἀντικομματικῶν ὀμάδων, τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν βπεριοντοφικῶν), παίρνει ἀνοιχτά τό δρόμο τῆς διάσπασης. ὄντας ἐξουσιοδοτημένοι νά μιλάμε ἐξονόματος ὄλου τοῦ κόμματος, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ὑπερασπίσουμε ὡς τό τέλος τήν κομματική νομιμότητα. Δέν θέλουμε ὅμως σέ καμιά περίπτωση ἐξαιτίας τῶν μορφῶν «τῆς νομιμότητας» νά μή δοῦν τά μέλη τοῦ κόμματος τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης. Ἀντίθετα, ἐμεῖς ἐπισύρουμε τήν κύρια προσοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀκριβῶς στήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης, πού συνοψίζεται στό ὅτι ὑπάρχει συνασπισμός ἀνάμεσα στούς γκολοσοφικούς καί στούς βπεριοντοφικούς, ὁ ὁποῖος ἐξασφαλίζει πλήρη ἐλευθερία στή λικβιντα-

ριστική δράση τῶν κ.κ. Πότρεσοφ καί στήν ὀτσοβιστική διάλυση τοῦ κόμματος.

Ἐμεῖς καλοῦμε ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες σέ ἀποφασιστική πάλη γιά τήν κομματική νομιμότητα, στήν πάλη ἐναντία στόν ἀντικομματικό συνασπισμό γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ μαρξισμού καί γιά τήν ἐκκαθάριση τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ ἀπό τό φιλελευθερισμό καί τόν ἀναρχισμό.

P. S.* Ἡ ἔκδοση τοῦ παραπάνω ἄρθρου σέ ξεχωριστό ἀνάτυπο (αὐτό ἔγινε μέ ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν δύο ἀντιπροσώπων τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος καί τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς πολωνικῆς ὀργάνωσης) προκάλεσε ἀπό τήν πλευρά τῶν δύο ἄλλων μελῶν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς—τῶν γκολοσοφικῶν—διαμαρτυρία πού κυκλοφόρησε σέ ξεχωριστό φυλλάδιο. Στό φυλλάδιο αὐτό οἱ συντάκτες του δέν θίγουν οὐσιαστικά τό περιεχόμενο τοῦ ἄρθρου «Σχετικά μέ τήν κατάσταση τοῦ κόμματος», ἀλλά κατηγοροῦν τήν πλειοψηφία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς 1) γιά παράβαση τῶν νόμιμων δικαιωμάτων τους, τῶν δύο δηλ. συνυπεύθυνων συντακτῶν, 2) γιά «ἀστυνομική κατάδοση». Ἐμεῖς θεωροῦμε πώς τό πιό σωστό εἶναι, μιά καί δέν πρόκειται γιά διαφορά πάνω σέ ζητήματα ἀρχῶν καί τακτικῆς, ἀλλά γιά ὀργανωτικές πλεκτάνες καί προσωπικούς διαπληκτισμούς, νά παραπεμφθεῖ ἡ ὅλη ὑπόθεση στήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Νομίζουμε ὅτι ὅλοι οἱ κομματικοί σύντροφοι, καί χωρίς νά περιμένουν τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ πάνω στό ζήτημα αὐτό, θά μπορέσουν νά ἐκτιμήσουν ὅπως ἀξίζει τίς μεθόδους «πολεμικῆς» τῶν δύο μελῶν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν.

*Γράφηκε ὄχι ἀργότερα
ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Δεκέμβρη 1910*

Δημοσιεύτηκε στίς 23 ἢ 24 τοῦ Δεκέμβρη 1910 (στίς 5 ἢ 6 τοῦ Γενάρη 1911) σέ ξεχωριστό ἀνάτυπο ἀπό τήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 19. Τό ἄρθρο μαζί μέ τό ὑστερόγραφο ξαναδημοσιεύτηκε στίς 13 (26) τοῦ Γενάρη 1911 στό Παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 19-20

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ ἀνάτυπου, πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τοῦ Παραρτήματος

* Postscriptum=ὑστερόγραφο. Σημ. μετ.

ΟΙ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

I

Οί βασικές διαφωνίες σέ θέματα τακτικῆς στό σημερινό εργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς ἀνάγονται στόν ἀγώνα ἐνάντια σέ δύο μεγάλα ρεύματα πού ἀπομακρύνονται ἀπό τό μαρξισμό, ὁ ὁποῖος ἔχει γίνει στήν πράξη ἡ κυρίαρχη θεωρία στό κίνημα αὐτό. Τά δύο αὐτά ρεύματα εἶναι ὁ ἀναθεωρητισμός (ὀπορτουνισμός, ρεφορμισμός) καί ὁ ἀναρχισμός (ἀναρχοσυνδικαλισμός, ἀναρχοσοσιαλισμός). Καί οἱ δύο αὐτές ἀποκλίσεις ἀπό τή μαρξιστική θεωρία καί τή μαρξιστική τακτική (πού κυριαρχοῦν στό εργατικό κίνημα) ἐκδηλώνονται στά πενήντα καί πάνω χρόνια τῆς ἱστορίας τοῦ μαζικοῦ εργατικοῦ κινήματος μέ διάφορες μορφές καί διάφορες ἀποχρώσεις σέ ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες.

Καί μόνο τό γεγονός αὐτό δείχνει πῶς δέν πρέπει νά ἀποδίδουμε τίς ἀποκλίσεις αὐτές οὔτε στό τυχαῖο, οὔτε στά λάθη ὀρισμένων προσώπων ἢ ὀμάδων, οὔτε ἀκόμη καί στήν ἐπίδραση τῶν ἐθνικῶν ἰδιομορφιῶν ἢ παραδόσεων κτλ. Δέν μπορεῖ παρά νά ὑπάρχουν βασικές αἰτίες πού βρίσκονται στό οἰκονομικό καθεστῶς καί στό χαρακτήρα ἀνάπτυξης ὄλων τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν καί πού γεννοῦν συνεχῶς τίς ἀποκλίσεις αὐτές. Τό μικρό βιβλιαράκι τοῦ ὀλλανδοῦ μαρξιστῆ Ἀντόν Πάννεκουκ: «Οἱ διαφωνίες σέ θέματα τακτικῆς στό εργατικό κίνημα» (Anton Pannekoek. «Die taktischen Differenzen in der Arbeiterbewegung». Hamburg, Erdmann Dubber, 1909) πού ἐκδόθηκε πέρσι, ἀποτελεῖ μιά ἐνδιαφέρουσα προσπάθεια νά μελετηθοῦν ἐπιστημονικά τά αἷτια αὐτά. Παρακάτω θά ἐκθέσουμε στόν ἀναγνώστη τά συμπεράσματα τοῦ Πάννεκουκ, πού δέν μπορεῖ νά μήν τά παραδεχτεῖ κανεῖς σάν ἀπόλυτα σωστά.

Μιά από τις πιο βαθιές αιτίες που γεννοῦν περιοδικές διαφωνίες πάνω στην τακτική εἶναι τό ἴδιο τό γεγονός τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἐάν δέν μετράει κανείς τό κίνημα αὐτό μέ τό μέτρο κάποιου φανταστικοῦ ἰδανικοῦ, ἀλλά τό ἐξετάζει σάν πρακτικό κίνημα κοινῶν ἀνθρώπων, τότε θά φανεῖ καθαρά πώς ἡ στρατολογία νέων καί νέων «νεοσυλλέκτων», τό τράβηγμα νέων στρωμάτων τῶν ἐργαζομένων μαζῶν δέν μπορεῖ παρά νά συνοδεύεται ἀναπόφευκτα μέ ταλαντεύσεις στόν τομέα τῆς θεωρίας καί τῆς τακτικῆς, μέ τήν ἐπανάληψη παλιῶν λαθῶν, μέ τήν προσωρινή ἐπιστροφή σέ παλιές ἀντιλήψεις καί παλιές μεθόδους κτλ. Γιά τήν «ἐκπαίδευση» τῶν νεοσυλλέκτων τό ἐργατικό κίνημα κάθε χώρας ξοδεύει κατά περιόδους περισσότερο ἢ λιγότερα ἀποθέματα δραστηριότητας, προσοχῆς, χρόνου.

Παρακάτω. Ἡ ταχύτητα ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ δέν εἶναι ἡ ἴδια στίς διάφορες χῶρες καί στούς διάφορους τομεῖς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ὁ μαρξισμός ἀφομοιώνεται ἀπό τήν ἐργατική τάξη καί ἀπό τούς θεωρητικούς της πιο εὔκολα, πιο γρήγορα, πιο ὀλοκληρωμένα καί πιο σταθερά, σέ συνθήκες πολύ μεγάλης ἀνάπτυξης τῆς μεγάλης βιομηχανίας. Οἱ οικονομικές σχέσεις που εἶτε εἶναι καθυστερημένες, εἶτε καθυστεροῦν στήν ἀνάπτυξή τους, προκαλοῦν συνεχῶς τήν ἐμφάνιση τέτιων ὀπαδῶν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, που ἀφομοιώνουν μόνο μερικές πλευρές τοῦ μαρξισμοῦ, μόνο ὀρισμένες πλευρές τῆς νέας κοσμοαντίληψης ἢ ὀρισμένα συνθήματα καί διεκδικήσεις, χωρίς νά εἶναι σέ θέση νά ξεκόψουν ἀποφασιστικά ἀπό ὅλες τίς παραδόσεις τῆς ἀστικῆς κοσμοαντίληψης γενικά, τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς κοσμοαντίληψης εἰδικά.

Ἐπειτα, μόνιμη πηγή τῶν διαφωνιῶν εἶναι ὁ διαλεκτικός χαρακτήρας τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, που προχωρεῖ ἀνάμεσα ἀπό ἀντιθέσεις καί μέσω τῶν ἀντιθέσεων. Ὁ καπιταλισμός εἶναι προοδευτικός, ἐπειδή καταστρέφει τούς παλιούς τρόπους παραγωγῆς καί ἀναπτύσσει τίς παραγωγικές δυνάμεις, μά ταυτόχρονα, σέ ὀρισμένο βαθμό τῆς ἐξέλιξης, φρενάρει τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἀναπτύσσει, ὀργανώνει, βάζει σέ πειθαρχία τούς ἐργάτες, καί ταυτόχρονα πνίγει, καταπιέζει, ὀδηγεῖ στόν ἐκφυλισμό, στήν ἐξαθλίωση κτλ. τόν πληθυσμό. Ὁ καπιταλισμός μόνος του δημιουργεῖ τό νεκροθάφτη του, μόνος του δημιουργεῖ τά στοιχεῖα τοῦ νέου συστήματος, ἐνῶ ταυτόχρονα τά μεμονωμένα αὐτά στοι-

ЗВѢЗДА

еженедѣльная газета.

Адресъ конторы и редакціи С.-Петербурга, Б. Московская д. 10, кв. 0.
Контора открыта съ 11 до 4 ч. вечера. Приемъ въ редакцію съ 4 до 6 ч. вечера.

Запросъ экспедиціи объ одоженіи событіяхъ
Чумыи заболѣваніи въ Астраханской губ.
Дѣло Божитыча Увольненіи студентовъ
Гибель эскадрона во Франціи.
Статья Плеханова о Толстомъ.

Газета печатается въ № 13 1/2
въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ
свѣтъ 1 р. 00

Съ редакціей по адресу: Б. Московская д. 10, кв. 0.
Въ конторѣ: С. П. Петербургъ, Б. Московская д. 10, кв. 0.

Современный

№ 12 Мирь № 12

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

Книжный магазинъ Г. И. Общественнаго Бюро

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

За ОДИНЪ рубль

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

Наша задача.

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

Въ конторѣ: С. П. Петербургъ, Б. Московская д. 10, кв. 0.

ЗНАНИЕ.

Тридцать второй оборонки.

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

СОЛЮХЪ-КАРАШКЪ

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

МОЛОДЕЖЬ.

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

Не нашли...

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

Въ числѣ 1 р. 00 коп. на 12 стр. въ свѣтъ 1 р. 00

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἡμερησίας «Ζβζντά», ἀρ. φύλ. 1, τῆς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1910, στήν ὁποία δημοσιεύτηκε τὸ ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Οἱ διαφωνίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης»

Σμίκρυνση

χειῖα, χωρίς τό «ἄλμα», δέν ἀλλάζουν τίποτε ἀπό τή γενική κατάσταση τῶν πραγμάτων, δέν θίγουν τήν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου. Ὁ μαρξισμός, σάν θεωρία τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ, ξέρει νά βρίσκει τίς ἀντιθέσεις αὐτές τῆς πραγματικῆς ζωῆς, τῆς ζωντανῆς ἱστορίας τοῦ καπιταλισμοῦ καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Εἶναι ὅμως αὐτονόητο πώς οἱ μάζες διδάσκονται ἀπό τή ζωή καί ὄχι ἀπό τά βιβλία, καί γι' αὐτό τά μεμονωμένα πρόσωπα ἢ ὁμάδες πάντα ὑπερβάλλουν, ἀνάγουν σέ μονόπλευρη θεωρία, σέ μονόπλευρο σύστημα τακτικῆς πότε τό ἓνα καί πότε τό ἄλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης, πότε τό ἓνα καί πότε τό ἄλλο «δίδαγμα» τῆς ἀνάπτυξης αὐτῆς.

Οἱ ἀστοί θεωρητικοί, οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ δημοκράτες, ἐπειδή δέν κατανοοῦν τό μαρξισμό, ἐπειδή δέν κατανοοῦν τό σημερινό ἐργατικό κίνημα, μεταπηδοῦν διαρκῶς ἀπό τή μιά ἀνίσχυρη ἀκρότητα στήν ἄλλη. Πότε ἐξηγοῦν ὅλο τό ζήτημα μέ τό ὅτι κακοί ἄνθρωποι «ἐξωθοῦν» τή μιά τάξη ἐνάντια στήν ἄλλη, πότε αὐτοπαρηγοροῦνται μέ τό ὅτι τό ἐργατικό κόμμα εἶναι «εἰρηνικό κόμμα μεταρρυθμίσεων». Σάν ἄμεσο προϊόν αὐτῆς τῆς ἀστικῆς κοσμοαντίληψης καί τῆς ἐπίδρασῆς της πρέπει νά θεωροῦμε καί τόν ἀναρχοσυνδικαλισμό καί τό ρεφορμισμό, πού ἀρπάζονται ἀπό τή μιά πλευρά τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἀνάγουν τή μονομέρεια σέ θεωρία, κηρύσσουν ἀλληλοαποκλειόμενες τίς τάσεις ἢ τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ κινήματος αὐτοῦ, πού ἀποτελοῦν εἰδική ἰδιομορφία τούτης ἢ ἐκείνης τῆς περιόδου, τούτων ἢ ἐκείνων τῶν συνθηκῶν δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἐνῶ ἡ πραγματική ζωή, ἡ πραγματική ἱστορία περιλαβαίνει μέσα της τίς διαφορετικές αὐτές τάσεις, ὅπως ἡ ζωή καί ἡ ἀνάπτυξη στή φύση περιλαμβάνουν καί τήν ἀργή ἐξέλιξη καί τά γρήγορα ἄλματα, τίς διακοπές τοῦ βαθμιαίου.

Οἱ ἀναθεωρητές θεωροῦν λογοκοπία ὅλους τούς συλλογισμούς σχετικά μέ τά «ἄλματα» καί μέ τήν ἀντίθεση—ἀπό ἄποψη ἀρχῶν—τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πρὸς ὅλη τήν παλιά κοινωνία. Παίρνουν τίς μεταρρυθμίσεις γιά μερική πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ ἀναρχοσυνδικαλιστής ἀποκρούει τήν «ψιλοδουλιά», ἰδιαίτερα τή χρησιμοποίηση τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βήματος. Στήν πράξη ἡ τελευταία αὐτή τακτική καταλήγει στήν ἀναμονή «μεγάλων ἡμερῶν», μιά καί δέν εἶναι σέ θέση νά συγκεντρώσει τίς δυνάμεις πού δημιουργοῦν τά μεγάλα γεγονότα. Καί οἱ πρῶτοι καί οἱ δεύτεροι φρε-

νάρουν τό πιό βασικό, τό πιό ἐπεΐγον ζήτημα: τή συσπείρωση τῶν ἐργατῶν σέ ὀργανώσεις μεγάλες, ἰσχυρές, πού νά λειτουργοῦν καλά, καί νά εἶναι σέ θέση νά λειτουργοῦν καλά κάτω ἀπό ὅποιεσδήποτε συνθήκες, σέ ὀργανώσεις διαποτισμένες ἀπό τό πνεῦμα τῆς ταξικῆς πάλης, πού νά ἔχουν σαφή ἐπίγνωση τῶν σκοπῶν τους καί νά διαπαιδαγωγοῦνται μέ τήν πραγματική μαρξιστική κοσμοαντίληψη.

Στό σημεῖο αὐτό ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ νά κάνουμε μιά μικρή παρέκβαση καί νά σημειώσουμε μέσα σέ παρένθεση, γιά νά ἀποφύγουμε ἐνδεχόμενες παρεξηγήσεις, πώς ὁ Πάννεκουκ συνοδεύει τήν ἀνάλυσή του μέ παραστατικά παραδείγματα παρμένα ἀποκλειστικά ἀπό τήν ἱστορία τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἰδιαίτερα τῆς Γερμανίας καί τῆς Γαλλίας, χωρίς νά ἔχει διόλου ὑπόψη του τή Ρωσία. Ἐάν κάπου φαίνεται πώς ὑπονοεῖ τή Ρωσία, αὐτό ὀφείλεται μόνο στό ὅτι οἱ βασικές τάσεις πού γεννοῦν καί τίς ὀρισμένες ἀποκλίσεις ἀπό τή μαρξιστική τακτική παρουσιάζονται καί σέ μᾶς, παρά τίς τεράστιες πολιτιστικές, βιοτικές καί ἱστορικοοικονομικές διαφορές τῆς Ρωσίας ἀπό τή Δύση.

Τέλος, ἐξαιρετικά σοβαρή αἰτία πού γεννάει τίς διαφωνίες ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού παίρνουν μέρος στό ἐργατικό κίνημα, εἶναι οἱ ἀλλαγές στήν τακτική πού ἀκολουθοῦν οἱ ἰθύνουσες τάξεις γενικά, ἢ ἀστική τάξη εἰδικά. Ἐάν ἡ τακτική τῆς ἀστικῆς τάξης ἦταν πάντα ὀμοιόμορφη ἢ ἔστω πάντα ὀμοιότυπη, ἢ ἐργατική τάξη γρήγορα θά μάθαινε νά ἀπαντᾷ μέ τήν ἴδια ὀμοιόμορφη ἢ ὀμοιότυπη τακτική. Στήν πράξη ἢ ἀστική τάξη ὄλων τῶν χωρῶν ἐπεξεργάζεται ἀναπόφευκτα δύο συστήματα διοίκησης, δύο μεθόδους πάλης γιά νά ὑπερασπίσει τά συμφέροντά της καί τήν κυριαρχία της, καί μάλιστα οἱ δύο αὐτές μέθοδοι πότε ἀντικαθιστοῦν ἢ μιά τήν ἄλλη, πότε περιπλέκονται μεταξύ τους σέ διάφορους συνδυασμούς. Πρῶτο, εἶναι ἡ μέθοδος τῆς βίας, ἡ μέθοδος τῆς ἄρνησης κάθε παραχώρησης στό ἐργατικό κίνημα, ἡ μέθοδος τῆς ὑποστήριξης ὄλων τῶν παλιῶν καί ξεπερασμένων θεσμῶν, ἡ μέθοδος τῆς ἀδιάλλακτης ἄρνησης τῶν μεταρρυθμίσεων. Τέτια εἶναι ἡ οὐσία τῆς συντηρητικῆς πολιτικῆς πού στή Δυτική Εὐρώπη ὄλο καί περισσότερο παύει νά εἶναι πολιτική τῶν τάξεων τῶν γαιοκτημόνων, καί γίνεται ὄλο καί περισσότερο μιά ἀπό τίς ποικιλομορφίες τῆς γενικῆς πολιτικῆς τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ δεύτερη μέθοδος εἶναι ἡ μέθοδος τοῦ «φιλελευθερισμοῦ», τῶν βημάτων πρὸς τήν πλευρά τῆς ἀνάπτυξης τῶν πολιτικῶν

δικαιωμάτων, πρὸς τὴν πλευρὰ τῶν μεταρρυθμίσεων, τῶν παραχωρήσεων κτλ.

Ἡ ἀστική τάξη περνάει ἀπὸ τὴ μιά μέθοδο στὴν ἄλλη ὄχι ἐξαιτίας τῶν κακόβουλων προθέσεων ὀρισμένων προσώπων ἢ τυχαῖα, ἀλλὰ ἐξαιτίας τῆς βαθιᾶς ἀντιφατικότητος τῆς ἴδιας τῆς θέσης της. Μιά ὁμαλή καπιταλιστική κοινωνία δέν μπορεῖ νά ἀναπτύσσεται μέ ἐπιτυχία, ἂν δέν ἔχει σταθεροποιημένο ἀντιπροσωπευτικό σύστημα, ἂν δέν ὑπάρχουν ὀρισμένα πολιτικά δικαιώματα γιὰ τὸν πληθυσμό, πού δέν μπορεῖ παρά νά τὸν διακρίνει κάποια σχετικὰ ὑψηλὴ ἀπαιτητικότητα ἀπὸ «πολιτιστικὴ» ἄποψη. Αὐτὴ τὴν ἀπαιτητικότητα γιὰ ἓνα ὀρισμένο μίνιμουμ πολιτισμοῦ, τὴ γεννᾷ οἱ συνθήκες τοῦ ἴδιου τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς μέ τὴν ὑψηλὴ τεχνικὴ του, τὸ πολυσύνθετο, τὴν εὐλυγισία, τὴν εὐκινησία του, τὴν ταχύτητα ἀνάπτυξης τοῦ παγκόσμιου συναγωνισμοῦ κτλ. Οἱ ταλαντεύσεις τῆς τακτικῆς τῆς ἀστικῆς τάξης, οἱ μεταπτώσεις ἀπὸ τὸ σύστημα τῆς βίας στό σύστημα τῶν δῆθεν παραχωρήσεων προσιδιάζουν γι' αὐτὸ τὸ λόγο στὴν ἱστορία ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν κατὰ τὴν τελευταία πεντηκονταετία· ταυτόχρονα οἱ διάφορες χῶρες ἐφαρμόζουν κατὰ προτεραιότητα τὴ μιά ἢ τὴν ἄλλη μέθοδο γιὰ μιά ὀρισμένη περίοδο. Λογουχάρη ἡ Ἀγγλία στὴν εἰκοσαετία 1860-1880 ἦταν ἡ κλασικὴ χώρα τῆς «φιλελεύθερης» ἀστικῆς πολιτικῆς, ἡ Γερμανία στὴν εἰκοσαετία 1870-1890 ἀκολούθησε τὴ μέθοδο τῆς βίας κτλ.

Ὅταν στὴ Γερμανία κυριαρχοῦσε αὐτὴ ἡ μέθοδος, εἶχαμε σάν μονόπλευρη ἀπήχηση τοῦ ἑνός ἀπὸ τὰ συστήματα αὐτὰ τῆς ἀστικῆς διακυβέρνησης τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ, ἢ, ὅπως τὸν ἔλεγαν τότε, τοῦ ἀναρχισμοῦ στό ἐργατικό κίνημα (οἱ «νέοι» στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1880-1890⁴¹, ὁ Γιόχαν Μόστ στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1880-1890). Ὅταν τὸ 1890 ἄρχισε ἡ στροφή πρὸς τίς «παραχωρήσεις», ἡ στροφή αὐτή, ὅπως πάντα, ἀποδείχτηκε ἀκόμη πιὸ ἐπικίνδυνη γιὰ τὸ ἐργατικό κίνημα καί δημιούργησε μιά ἐξίσου μονόπλευρη ἐκδήλωση τοῦ ἀστικοῦ «μεταρρυθτισμοῦ»: τὸν ὀπορτουνισμό στό ἐργατικό κίνημα. «Ὁ πραγματικός, ὁ ἀντικειμενικός σκοπὸς τῆς φιλελεύθερης πολιτικῆς τῆς ἀστικῆς τάξης— λέει ὁ Πάννεκουκ— εἶναι νά παραπλανήσῃ τοὺς ἐργάτες, νά φέρει τὴ διάσπαση στίς γραμμές τους, νά μετατρέψῃ τὴν πολιτικὴ τους σέ ἀνίσχυρο ἐξάρτημα τοῦ πάντα ἀνίσχυρου καί ἐφήμερου δῆθεν-μεταρρυθτισμοῦ».

Συχνά ή άστική τάξη για όρισμένο χρονικό διάστημα πετυχαίνει τούς σκοπούς της μέ τή «φιλελεύθερη» πολιτική πού εΐναι, σύμφωνα μέ τή σωστή παρατήρηση του Πάννεκουκ, ή «πιό πονηρή» πολιτική. Ένα μέρος τών εργατών, ένα μέρος τών εκπροσώπων τους κάπου-κάπου ξεγελιέται από τίς φαινομενικές παραχωρήσεις. Οί άναθεωρητές διακηρύσσουν ότι ή διδασκαλία για τήν ταξική πάλη «έχει παλιώσει», ή αρχίζουν νά ακολουθοϋν μιά πολιτική πού οϋσιαστικά άποτελεΐ άρνησή της. Τά ζίγκ-ζάγκ τής άστικής τακτικής προκαλοϋν τό δυνάμωμα του άναθεωρητισμοϋ μέσα στό εργατικό κίνημα καί συχνά κάνουν τίς διαφωνίες μέσα σ' αυτό νά φτάσουν ως τήν άνοιχτή διάσπαση.

Όλες οί αίτίες αυτοϋ του είδους προκαλοϋν διαφωνίες ως προς τήν τακτική μέσα στό εργατικό κίνημα, μέσα στό προλεταριακό περιβάλλον. Δέν ύπάρχει όμως καί δέν μπορεί νά ύπάρξει σινικό τεΐχος ανάμεσα στό προλεταριάτο καί στά προσκείμενα σ' αυτό στρώματα τής μικροαστικής τάξης, μαζί καί τής άγροτιάς. Έννοεΐται ότι τό πέραςμα όρισμένων προσώπων, ομάδων καί στρωμάτων από τή μικροαστική τάξη στό προλεταριάτο δέν μπορεί παρά νά προκαλέσει, από τήν πλευρά του προλεταριάτου, ταλαντεύσεις στην τακτική του.

Η πείρα του εργατικοϋ κινήματος τών διαφόρων χωρών βοηθάει νά ξεκαθαριστεί πάνω σέ συγκεκριμένα πρακτικά ζητήματα ή οϋσία τής μαρξιστικής τακτικής, βοηθάει τίς νεότερες χώρες νά ξεχωρίζουν πιό καθαρά τήν πραγματική ταξική σημασία τών άποκλίσεων από τό μαρξισμό καί νά παλεύουν πιό πετυχημένα ενάντια στις άποκλίσεις αυτές.

«Ζβεζντά», άρ. φύλ. 1,
16 του Δεκέμβρη 1910
Υπογραφή: Β. Ίλίη

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τής έφημερίδας
«Ζβεζντά»

Ο ΤΟΛΣΤΟΙ· ΚΑΙ Η ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΠΑΛΗ

Ὁ Τολστόι μέ τεράστια δύναμη καί εἰλικρίνεια μαστίγωνε τίς κυρίαρχες τάξεις, ξεσκέπαζε μέ μεγάλη παραστατικότητα τήν ἐσωτερική ψευτιά ὄλων τῶν θεσμῶν, πού μέ τή βοήθειά τους κρατιέται ἡ σημερινή κοινωνία: ἐκκλησία, δικαστήρια, μιλιταρισμός, «νόμιμος» γάμος, ἀστική ἐπιστήμη. Ἡ διδασκαλία του ὅμως ἤρθε σέ πλήρη ἀντίθεση μέ τή ζωή, τή δουλιά καί τόν ἀγώνα τοῦ νεκροθάφτη τοῦ σημερινοῦ συστήματος: τοῦ προλεταριάτου. Ποιανοῦ ἄποψη ἀντικαθρέπτιζε ἡ διδασκαλία τοῦ Λέοντα Τολστόι; Μέ τό στόμα του μιλοῦσε ὅλη ἡ πολυάριθμη μάζα τῶν ἑκατομμυρίων τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, πού μισεῖ πιά τούς ἀφέντες τῆς σημερινῆς ζωῆς, πού δέν ἔχει φτάσει ὅμως ἀκόμη ὡς τό συνειδητό, τό συνεπῆ, μέχρι τέλους, ἀνειρήνευτο ἀγώνα ἐνάντιά τους.

Ἡ ἱστορία καί ἡ ἔκβαση τῆς μεγάλης ρωσικῆς ἐπανάστασης ἔδειξαν πώς τέτια ἀκριβῶς ἦταν ἡ μάζα ἐκείνη πού βρέθηκε ἀνάμεσα στό συνειδητό, τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο καί στούς ἀποφασιστικούς ὑπερασπιστές τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος. Ἡ μάζα αὐτή — κυρίως ἡ ἀγροτιά — ἔδειξε στή διάρκεια τῆς ἐπανάστασης πόσο μεγάλο εἶναι τό μίσος της γιά τό παλιό, πόσο ἔντονα αἰσθάνεται ὅλο τό ἄχθος τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος, πόσο μεγάλη εἶναι μέσα της ἡ αὐθόρμητη τάση νά λυτρωθεῖ ἀπ' αὐτά καί νά βρεῖ καλύτερη ζωή.

Καί ταυτόχρονα ἡ μάζα αὐτή ἔδειξε στό διάστημα τῆς ἐπανάστασης πώς δέν εἶναι ἀρκετά συνειδητή στό μίσος της, δέν εἶναι συνεπῆς στόν ἀγώνα της, καί στίς ἀναζητήσεις της γιά καλύτερη ζωή περιορίζεται μέσα σέ στενά ὅρια.

Ἡ μεγάλη λαοθάλασσα πού ἀναταράχτηκε ὡς τά κατάβαθὰ της ἀντικαθρεπτίστηκε στή διδασκαλία τοῦ Τολστόι μέ ὅλες τίς ἀδυναμίες της καί μέ ὅλες τίς δυνατές πλευρές της.

Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας, μελετώντας τά λογοτεχνικά

ἔργα τοῦ Λέοντα Τολστόι, θά μάθει καλύτερα τούς ἐχθρούς της, καί ὅλος ὁ ρωσικός λαός, βλέποντας μέ κριτικό μάτι τή διδασκαλία τοῦ Τολστόι, ὀφείλει νά καταλάβει ποιά ἦταν ἡ δική του ἀδυναμία, πού δέν τοῦ ἐπέτρεψε νά φέρει σέ πέρας τό ἔργο τῆς ἀπελευθέρωσής του. Αὐτό πρέπει νά τό καταλάβει γιά νά τραβήξει μπροστά.

Αὐτήν ἀκριβῶς τήν κίνηση πρὸς τά μπρός ἐμποδίζουν ὅλοι ὅσοι ἀνακηρύσσουν τόν Τολστόι «κοινή συνείδηση», «δάσκαλο τῆς ζωῆς». Αὐτό εἶναι ἓνα ψέμα πού τό διαδίδουν συνειδητά οἱ φιλελεύθεροι, θέλοντας νά ἐκμεταλλευτοῦν τήν ἀντίθετη πρὸς τήν ἐπανάσταση πλευρά τῆς διδασκαλίας τοῦ Τολστόι. Αὐτό τό ψέμα, ὅτι ὁ Τολστόι εἶναι «δάσκαλος τῆς ζωῆς», τό ἐπαναλαμβάνουν ξοπίσω ἀπό τούς φιλελευθέρους καί μερικοί πρῶην σοσιαλδημοκράτες.

Ὁ ρωσικός λαός θά πετύχει τήν ἀπελευθέρωση μόνο ὅταν καταλάβει ὅτι δέν εἶναι ὁ Τολστόι πού θά τόν διδάξει πῶς νά κατακτήσει μιά καλύτερη ζωή, ἀλλά τό προλεταριάτο, ἡ τάξη ἐκείνη πού ὁ Τολστόι δέν καταλάβαινε τή σημασία της καί πού εἶναι ἡ μόνη ἱκανή νά συντρίψει τόν παλιό κόσμο πού μισοῦσε ὁ Τολστόι.

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 2,
18 (31) τοῦ Αὐγούστου 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΩΝ

Ύστερα από τρία χρόνια επανάστασης, από τό 1905 ως τό 1907, ή Ρωσία ἔζησε τρία χρόνια ἀντεπανάστασης, από τό 1908 ως τό 1910, τρία χρόνια μαύρης Δούμας, ἑνός ὀργίου βίας καί αὐθαιρεσίας, ἐπίθεσης τῶν καπιταλιστῶν ἐνάντια στούς ἐργάτες, ἀφαίρεσης τῶν κατακτήσεων πού εἶχαν πετύχει οἱ ἐργάτες. Ἡ τσαρική ἀπολυταρχία, πού τό 1905 δέν τσακίστηκε, μά μονάχα γονάτισε, συγκέντρωσε τίς δυνάμεις της, συνενώθηκε μέ τούς τσιφλικάδες καί τούς καπιταλιστές στήν III Δούμα κι' ἐπανεφέρε στή Ρωσία τήν παλιά τάξη πραγμάτων. Ἀκόμη πιά βαρύς ἦταν ὁ ζυγός τῶν καπιταλιστῶν πάνω στούς ἐργάτες, πιά ξετσιπώτες οἱ παρανομίες καί ἡ αὐθαιρεσία τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων στήν πόλη καί ἰδιαίτερα στό χωριό, ἀκόμη πιά ἄγρια τά ἀντίποινα σέ βάρος τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας, ἀκόμη πιά συχνές οἱ θανατικές καταδίκες. Ἡ τσαρική κυβέρνηση, οἱ τσιφλικάδες καί οἱ καπιταλιστές ἐκδικοῦνταν μέ λύσσα τίς ἐπαναστατικές τάξεις, καί κατά πρῶτο λόγο τό προλεταριάτο, γιά τήν ἐπανάσταση, λές καί βιάζονταν νά ἐπωφεληθοῦν ἀπό τό διάλειμμα πού παρουσίασε ὁ μαζικός ἀγώνας γιά νά ἐξοντώσουν τούς ἐχθρούς τους.

Ἐπάρχουν ὅμως καί ἐχθροί πού μπορεῖς σέ μερικές μάχες νά τούς τσακίσεις, μπορεῖς νά τούς συντρίψεις προσωρινά, δέν μπορεῖς ὅμως νά τούς ἐξοντώσεις. Ἡ ὀλοκληρωτική νίκη τῆς ἐπανάστασης εἶναι πέρα γιά πέρα κατορθωτή, καί μιά τέτια νίκη θά ἐκμηδένιζε ὀλότελα τήν τσαρική μοναρχία, θά σάρωνε ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς τούς φεουδάρχες-τσιφλικάδες, θά ἔδινε ὅλη τή γῆ τους χωρίς ἀποζημίωση στούς ἀγρότες, θά ἀντικαθιστοῦσε τήν ὑπαλληλοκρατική διακυβέρνηση μέ τή δημοκρατική αὐτοδιοίκηση καί τήν πολιτική ἐλευθερία. Τέτιοι μετασχηματισμοί εἶναι ὄχι μόνο κατορθωτοί, ἀλλά καί ἀπαραίτητοι σέ κάθε χώρα στόν 20ό αἰῶνα, ἔχουν ἤδη πραγματοποιηθεῖ σέ ὅλα τά εὐρωπαϊκά κράτη, ἄλλοῦ περισσότερο καί ἄλλοῦ λιγότερο, ὕστερα ἀπό ἕναν περισσότερο ἢ λιγότερο μακρόχρονο καί ἐπίμονο ἀγώνα.

Καμιά όμως νίκη της αντίδρασης, ακόμη και η πιο πλήρης, κανένας θρίαμβος της αντεπανάστασης δεν μπορεί να εκμηδενίσει τους εχθρούς της τσαρικής απολυταρχίας, τους εχθρούς της τσιφλικάδικης και της καπιταλιστικής καταπίεσης, γιατί οι εχθροί αυτοί είναι τα εκατομμύρια των εργατών, πού όλο και περισσότερο συγκεντρώνονται στις πόλεις και στις μεγάλες φάμπρικες, στα εργοστάσια, στους σιδηροδρόμους. Οι εχθροί αυτοί είναι η αγροτιά πού καταστρέφεται και πού η ζωή της είναι πολύ πιο δύσκολη τώρα πού οι τοπάρχες των ζέμστροβ και οι πλούσιοι αγρότες συνενώνονται για να ληστεύουν νόμιμα, για να αφαιρούν τη γη από τους αγρότες σέ συμφωνία με την τσιφλικάδικη Δούμα και μέ την υποστήριξη όλων των τσιφλικάδικων και στρατιωτικών αρχών. Τέτιοι εχθροί σάν την εργατική τάξη, σάν την αγροτική φτωχολογία, δεν μπορεί να εκμηδενιστούν.

Και βλέπουμε τώρα, πώς ύστερα από τρία χρόνια αφηνιασμένου όργιου της αντεπανάστασης οι λαϊκές μάζες, πού περισσότερο από κάθε άλλη φορά καταπιέζονται, καταπνίγονται, βασανίζονται, τρομοκρατούνται μέ λογής-λογής διώξεις, αρχίζουν πάλι να σηκώνουν κεφάλι, πάλι να ξυπνούν και ν' αρχίζουν τόν άγώνα. Τριών χρόνων θανατικές καταδίκες, διώξεις, άγρια αντίποινα έξόντωσαν δεκάδες χιλιάδες από τους «εχθρούς» της απολυταρχίας, έκλεισαν στις φυλακές και έστειλαν στις εξορίες εκατοντάδες χιλιάδες, τρομοκράτησαν εκατοντάδες και εκατοντάδες χιλιάδες άλλους. Τα εκατομμύρια όμως και οι δεκάδες εκατομμύρια τώρα πιά δεν είναι αυτά πού ήταν πρίν από την επανάσταση. Τα εκατομμύρια αυτά ποτέ ως τώρα στην ιστορία της Ρωσίας δεν είχαν πάρει τέτια διδακτικά, πειστικά μαθήματα, ποτέ δεν είχαν ζήσει μιά τόσο άνοιχτή πάλη των τάξεων. Τό ότι μέσα σ' αυτά τα εκατομμύρια και τις δεκάδες εκατομμύρια άρχισε ένας καινούργιος βαθύς, υπόκωφος αναβρασμός, αυτό φαίνεται από τις άπεργίες του φετεινού καλοκαιριού και τις πρόσφατες διαδηλώσεις.

Οι εργατικές άπεργίες στή Ρωσία και στή διάρκεια της προετοιμασίας της επανάστασης και στή διάρκεια της ίδιας της επανάστασης ήταν τό πιο διαδομένο μέσο πάλης του προλεταριάτου, της πρωτοπόρας αυτής τάξης πού είναι η μόνη ως τό τέλος συνεπής επαναστατική τάξη της σημερινής κοινωνίας. Οι οικονομικές και πολιτικές άπεργίες πότε διαδέχονταν η μιά την άλλη, πότε περιπλέκονταν σέ ένα αδιάσπαστο σύνολο και συσπείρωναν τις μάζες των εργατών ενάντια στην

τάξη τῶν καπιταλιστῶν καί τήν ἀπολυταρχική κυβέρνησι, ἀνατάραζαν ὅλη τήν κοινωνία, ξεσήκωναν τήν ἀγροτιά στόν ἀγῶνα.

Ὅταν τό 1895 ἄρχισαν οἱ ἀπανωτές μαζικές ἀπεργίες, αὐτό σήμαινε ὅτι ἄρχισε ἡ περίοδος τῆς προετοιμασίας τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης. Ὅταν τό Γενάρη τοῦ 1905 μέσα σ' ἓνα μήνα ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ξεπέρασε τίς 400 χιλιάδες, αὐτό σήμαινε ὅτι ἄρχισε πιά ἡ ἴδια ἡ ἐπανάσταση. Καί στά τρία χρόνια τῆς ἐπανάστασης ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν, παρά τό ὅτι σιγά-σιγά ἔπεφτε (σχεδόν 3 ἑκατομμύρια τό 1905, 1 ἑκατομμύριο τό 1906, 750.000 τό 1907), ἦταν τόσο μέγας, ὅσο δέν ἦταν ποτέ ὡς τώρα σέ καμιά χώρα τοῦ κόσμου.

Ὅταν τό 1908 ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἔπεσε μονομιᾶς ἀπότομα (176 χιλιάδες) κι' ἀκόμη πιά ἀπότομα τό 1909 (64 χιλιάδες), αὐτό σήμαινε τό τέλος τῆς πρώτης ἐπανάστασης, ἡ πιά σωστά τῆς πρώτης περιόδου τῆς ἐπανάστασης.

Καί νά, ἀπό τό καλοκαίρι αὐτῆς τῆς χρονιάς ἀρχίζει πάλι ἡ ἀνοδος. Ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες μεγαλώνει καί μεγαλώνει πολύ γρήγορα. Ἡ περίοδος τῆς ἀπόλυτης κυριαρχίας τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἀντίδρασης τελείωσε. Ἀρχίζει μιά περίοδος νέας ἀνόδου. Τό προλεταριάτο πού ὑποχωροῦσε — ἔστω καί μέ μεγάλα διάλειμματα — ἀπό τό 1905 ὡς τό 1909 συγκεντρώνει δυνάμεις καί ἀρχίζει νά περνάει στήν ἐπίθεση. Ἡ ἀναζωογόνηση σέ ὀρισμένους κλάδους τῆς βιομηχανίας ὀδηγεῖ ἀμέσως στήν ἀναζωογόνηση τῆς προλεταριακῆς πάλης.

Τό προλεταριάτο ἄρχισε. Οἱ ἄλλες, οἱ ἀστικές, οἱ δημοκρατικές τάξεις καί στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, ἀκολουθοῦν. Ὁ θάνατος τοῦ μετριοπαθοῦς-φιλελεύθερου, ξένου πρὸς τή δημοκρατία, προέδρου τῆς I Δούμας Μούρομτσεφ, προκάλεσε τήν πρώτη δειλή ἀρχή τῶν διαδηλώσεων. Ὁ θάνατος τοῦ Λέοντα Τολστόι προκαλεῖ — γιά πρώτη φορά ὕστερα ἀπό μακρόχρονο διάλειμμα — διαδηλώσεις στούς δρόμους μέ συμμετοχή κυρίως φοιτητῶν, ἐνμέρει ὅμως καί ἐργατῶν. Τό σταμάτημα τῆς δουλιᾶς σέ ὀλόκληρη σειρά φάμπρικες καί ἐργοστάσια τήν ἡμέρα τῆς κηδείας τοῦ Τολστόι δείχνει τήν ἀρχή, ἂν καί πολύ περιορισμένη, τῶν ἀπεργιῶν-διαδηλώσεων.

Τώρα τελευταῖα οἱ θηριωδίες τῶν τσαρικῶν δεσμοφυλάκων, πού βασάνισαν στή Βόλογκντα καί στό Ζερεντοῦγε τούς ριγμένους στά κάτεργα συντρόφους μας πού καταδιώκονταν γιά τόν ἡρωϊκό τους ἀγῶνα στήν ἐπανάσταση, δυνάμωσαν ἀκόμη πιά πολύ τόν ἀναβρασμό μέσα στούς φοιτητές. Παντοῦ στή

Ρωσία γίνονται συγκεντρώσεις και συλλαλητήρια, ή αστυνομία εισβάλλει βίαια στα πανεπιστήμια, δέρνει τούς σπουδαστές, τούς πιάνει, διώκει τις έφημερίδες για την παραμικρή αληθινή λέξη σχετικά με τις ταραχές και μ' όλα αυτά δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να δυναμώνει τις ταραχές.

Τό προλεταριάτο άρχισε. 'Η δημοκρατική νεολαία ακολουθεϊ. 'Ο ρωσικός λαός ξυπνάει για ένα νέο άγώνα, τραβάει σε μία νέα επανάσταση.

'Η πρώτη κιόλας αρχή του άγώνα μās έδειξε πάλι πώς είναι ζωντανές οι δυνάμεις εκείνες που κλόμισαν την τσαρική εξουσία τό 1905 και που θά την γκρεμίσουν στην έπερχόμενη επανάσταση. 'Η πρώτη κιόλας αρχή του άγώνα μās έδειξε πάλι τη σημασία του μαζικοῦ κινήματος. Καμιά δίωξη, καμιά τιμωρία δεν μπορεί να σταματήσει τό κίνημα, μιά και ξεσηκώθηκαν οι μάζες, μιά κι' άρχισαν να μπαίνουν σε κίνηση τά εκατομμύρια των μαζών. Οι διωγμοί άπλως ανάβουν τόν άγώνα, τραβούν σ' αυτόν όλο και νέες φάλαγγες μαχητών. Καμιά δολοφονική απόπειρα των τρομοκρατών δεν θά βοηθήσει τις καταπιεζόμενες μάζες και καμιά δύναμη πάνω στη γη δεν θά σταματήσει τις μάζες, όταν ξεσηκωθούν.

Τώρα οι μάζες άρχισαν να ξεσηκώνονται. 'Η άνοδος αυτή ίσως να είναι γρήγορη, ίσως να είναι άργή και με διαλείμματα, όπωςδήποτε όμως τραβάει προς την επανάσταση. Τό προλεταριάτο της Ρωσίας βάδιζε μπροστά απ' όλους τό 1905. 'Αναπολώντας τό ένδοξο αυτό παρελθόν, πρέπει να έντείνει τώρα όλες τις προσπάθειές του για να ανασυγκροτήσει, να έδραιώσει, να αναπτύξει την όργάνωσή του, τό κόμμα του, τό Σοσιαλδημοκρατικό εργατικό κόμμα της Ρωσίας. Τό κόμμα μας περνάει τώρα δύσκολες μέρες, είναι όμως άκατανίκητο, όπως άκατανίκητο είναι και τό προλεταριάτο.

Στή δουλιά, λοιπόν, σύντροφοι! Καταπιαστείτε παντού με την οικοδόμηση της όργάνωσης, με τη δημιουργία και τό δυνάμωμα των εργατικών σοσιαλδημοκρατικών κομματικών πυρήνων, με την ανάπτυξη της οικονομικής και πολιτικής ζύμωσης. Στήν πρώτη ρωσική επανάσταση τό προλεταριάτο δίδαξε στις λαϊκές μάζες να αγωνίζονται για την έλευθερία, στη δεύτερη επανάσταση πρέπει να τις οδηγήσει στη νίκη!

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», άρ. φύλ. 2,
18 (31) του Δεκέμβρη 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα
με τό κείμενο της έφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ;

Στίς ἐφημερίδες γίνονται συζητήσεις ἀπ' ἀφορμή τό καινούργιο βιβλίο τοῦ πρώην ὑπουργοῦ Γεωργίας Ἑρμόλοφ γιά τή «σύγχρονη ἐπιδημία πυρκαγιῶν στή Ρωσία». Ὁ φιλελεύθερος τύπος σημείωσε πώς οἱ πυρκαγιές στό χωριό ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση δέν λιγόστεψαν, ἀλλά πλήθυναν. Οἱ ἀντιδραστικές ἐφημερίδες ἀρπάχτηκαν ἀπό τίς φωνασκίες καί τίς κραυγές τοῦ Ἑρμόλοφ γιά «ἀτιμωρησία τῶν ἐμπρηστῶν», γιά «τρομοκρατία στό χωριό» κτλ. Ὁ ἀριθμός τῶν πυρκαγιῶν στό χωριό μεγάλωσε ἐξαιρετικά: λογουχάρη, στό κυβερνεῖο Ταμπόφ ἀπό τό 1904 οἱ πυρκαγιές διπλασιάστηκαν, στό κυβερνεῖο Ὀρλόφ αὐξήθηκαν $2\frac{1}{2}$ φορές, τοῦ Βορόνεζ τριπλασιάστηκαν. «Οἱ κάπως εὐκατάστατοι ἀγρότες — γράφει τό ὄλο δουλοπρέπεια ἀπέναντι στήν κυβέρνηση «Νόβογε Βρέμια» — θέλουν νά ἔχουν χοῦτορ*, προσπαθοῦν νά ἀρχίσουν νέα καλλιέργεια, μά ἀντιμετωπίζουν, σάν νά βρίσκονται σέ ἐχθρική χώρα, τόν παρτιζάνικο ἀποκλεισμό ἀπό τούς ἐξαγριωμένους ἀπελεύθερους τοῦ χωριοῦ. Τούς καΐνε καί τούς κυνηγοῦν, τούς κυνηγοῦν καί τούς καΐνε «σέ σημείο πού τούς ἔρχεται νά τά παρατήσουν ὅλα καί νά πάρουν τά μάτια τους νά φύγουν»».

Οἱ ὀπαδοί τῆς τσαρικήσ κυβέρνησης εἶναι ὑποχρεωμένοι νά κάνουν μιά δυσάρεστη ὁμολογία! Γιά μᾶς, τούς σοσιαλδημοκράτες, τά νέα στοιχεῖα παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον, γιατί δείχνουν ἀκόμη μιά φορά τήν ψευτιά τῆς κυβέρνησης καί τήν ἀξιοθρήνητη ἀδυναμία τῆς φιλελεύθερης πολιτικῆς.

Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἔδειξε πέρα γιά πέρα πώς ἡ παλιά τάξη πραγμάτων στό ρωσικό χωριό ἔχει καταδικαστεῖ ἀμετά-

* —χοῦτορ = ἀγρόκτημα. Σημ. μετ.

κλητα από τήν ιστορία. Καμιά δύναμη στόν κόσμο δέν θά μπορέσει νά ἐδραιώσκει αὐτή τήν τάξη πραγμάτων. Πῶς μπορεῖ νά γίνει ἡ ἀλλαγή της; Οἱ ἀγροτικές μάζες ἀπάντησαν σ' αὐτό τό ἐρώτημα μέ τίς ἐξεγέρσεις τους τό 1905, ἀπάντησαν μέσω τῶν βουλευτῶν τους στήν I καί II Δούμα⁴². Ἡ τσιφλικάδικη γῆ πρέπει νά παρθεῖ ἀπό τούς τσιφλικάδες χωρίς ἀποζημίωση. Ὅταν 30.000 τσιφλικάδες (μέ τόν Νικόλαο Ρομάνοφ ἐπικεφαλῆς) ἔχουν 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆς καί τά 10 ἑκατομμύρια ἀγροτικά νοικοκυριά ἔχουν σχεδόν τήν ἴδια ἔκταση, τό ἀποτέλεσμα σ' ὅλη τήν ἐθνική οἰκονομία δέν μπορεῖ νά εἶναι τίποτε ἄλλο παρά σκλαβιά, ἀπελπιστική ἐξαθλίωση, καταστροφή καί μαρασμός. Καί τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα καλοῦσε τούς ἀγρότες σέ ἐπαναστατικό ἀγώνα. Οἱ ἐργάτες ὅλης τῆς Ρωσίας μέ τίς μαζικές τους ἀπεργίες τοῦ 1905 συνένωναν καί κατηύθυναν τήν πάλη τῶν ἀγροτῶν. Τό σχέδιο τῶν φιλελευθέρων «νά συμφιλιώσουν» τούς ἀγρότες μέ τούς τσιφλικάδες πάνω στή βάση τῆς «ἐξαγορᾶς μέ δίκαια τιμή» ἦταν μιά τιποτένια, ἀξιοθρήνητη, προδοτική ὑπεκφυγή.

Πῶς θέλει νά μετασχηματίσει τό παλιό σύστημα στό χωριό ἡ κυβέρνηση τοῦ Στολίπιν; Αὐτή θέλει νά ἐπιταχύνει τήν ὀλοκληρωτική καταστροφή τῶν ἀγροτῶν, νά διατηρήσει τίς τσιφλικάδικες γαῖες, νά βοηθήσει μιά μηδαμινή χούφτα πλούσιων ἀγροτῶν «νά ἔχουν χοῦτορ», νά κερδίσουν ὅσο μποροῦν περισσότερη κοινοτική γῆ. Ἡ κυβέρνηση κατάλαβε πῶς ὅλη ἡ μάζα τῶν ἀγροτῶν εἶναι ἐνάντια της καί προσπαθεῖ νά βρεῖ συμμάχους ἀπό τούς πλούσιους ἀγρότες.

Γιά νά πραγματοποιηθεῖ ἡ κυβερνητική «μεταρύθμιση» χρειάζονται «20 χρόνια ἡσυχίας», εἶπε κάποτε ὁ ἴδιος ὁ Στολίπιν. «Ἡσυχία» ὀνομάζει τήν ὑποταγή τῶν ἀγροτῶν, τήν ἔλλειψη ἀγώνα ἐνάντια στή βία. Καί χωρίς τή βία τῶν τοπαρχῶν τῶν ζέμστβο καί τῶν ἄλλων ἀρχῶν, χωρίς τή βία σέ κάθε βῆμα, χωρίς τή βία πάνω σέ δεκάδες ἑκατομμύρια, χωρίς τήν κατάπνιξη καί τῆς παραμικρῆς ἐκδήλωσης τῆς αὐτοτέλειάς τους, ἡ στολιπινική «μεταρύθμιση» δέν μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ.

«Ἡσυχία» ὄχι μόνο γιά 20, ἀλλά οὔτε καί γιά τρία χρόνια δέν ἐξασφάλισε καί δέν μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει ὁ Στολίπιν: νά ἡ δυσάρεστη ἀλήθεια πού τή θύμισε στούς ὑπηρέτες τοῦ τσάρου τό βιβλίο τοῦ πρώην ὑπουργοῦ γιά τίς πυρκαγιές στό χωριό.

Γιά τούς ἀγρότες δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἄλλη διέξοδος ἀπ' αὐτή τήν κατάσταση τῆς ἀπελπιστικῆς

ἀνέχειας, τῆς ἀθλιότητος, τῆς λιμοκτονίας, ὅπου τοὺς ρίχνει ἡ κυβέρνησις, ἐκτός ἀπὸ τῆ μαζικῆ πάλης μαζί μέ τό προλεταριάτο γιά τήν ἀνατροπή τῆς τσαρική ἐξουσίας. Ἡ προετοιμασία τῶν δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου γιά ἕνα τέτιο ἀγώνα, ἡ δημιουργία, ἡ ἀνάπτυξη, ἡ στερέωση τῶν προλεταριακῶν ὀργανώσεων, νά ποιό εἶναι τό ἄμεσο καθῆκον τοῦ ΣΔΕΚΡ.

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 2,
18 (31) τοῦ Δεκέμβρη 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»

ΙΒΑΝ ΒΑΣΙΛΙΕΒΙΤΣ ΜΠΑΜΠΟΥΣΚΙΝ

(ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ)

Ζοῦμε σέ τέτιες καταραμένες συνθήκες πού μπορεί νά συμβεῖ τοῦτο τό πράγμα: ἓνα μεγάλο κομματικό στέλεχος, ἡ περηφάνεια τοῦ κόμματος, ἓνας σύντροφος πού ἔδοσε ἀνεπιφύλακτα ὅλη του τή ζωή στήν ἐργατική ὑπόθεση, χάνεται χωρίς ν' ἀφήσει ἴχνη. Καί οἱ πῖο δικοί του ἄνθρωποι, ὅπως ἡ γυναίκα του καί ἡ μάνα του, καί οἱ πῖο κοντινοί του σύντροφοι χρόνια ὀλόκληρα δέν ξέρουν τί ἀπέγινε: βασανίζεται κάπου στά κάτεργα, χάθηκε σέ καμιά φυλακή ἢ βρῆκε ἡρωϊκό θάνατο σέ σύγκρουση μέ τόν ἐχθρό; Αὐτό ἔγινε μέ τόν Ἰβάν Βασίλιεβιτς, πού τόν τουφέκισε ὁ Ρεννενκάμπφ. Γιά τό θάνατό του μάθαμε μόλις τελευταῖα.

Τό ὄνομα τοῦ Ἰβάν Βασίλιεβιτς εἶναι ἀγαπητό καί ἀκριβό ὄχι μόνο γιά τό σοσιαλδημοκράτη. "Ολοὶ ὅσοι τόν γνώριζαν, τόν ἀγαποῦσαν καί τόν σέβονταν γιά τή δραστηριότητά του, γιά τά μετρημένα λόγια του, γιά τή βαθιά, συνεπή ἐπαναστατικότητα του καί τή φλογερή ἀφοσίωσή του στήν ἐργατική ὑπόθεση. Ἐργάτης τῆς Πετρούπολης τό 1895 μέ μιά ὀμάδα ἀπό ἄλλους συνειδητούς συντρόφους, καθοδηγεῖ δραστήρια τή δουλιά στή Νιέβσκαγια Ζαστάβα ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῶν ἐργοστασίων Σεμιάνικοφ, Ἀλεξάντροφ, ὑαλουργίας, συγκροτεῖ ὀμίλους, ὀργανώνει βιβλιοθῆκες καί ὁ ἴδιος ὅλο τόν καιρό μορφώνεται μέ ζῆλο.

"Ὅλες οἱ σκέψεις του κατευθύνονται στό πῶς νά ἐπεκτείνει τή δουλιά. Συμμετέχει δραστήρια στή σύνταξη τοῦ πρώτου προπαγανδιστικοῦ φυλλάδιου πού ἐκδόθηκε στήν Πετρούπολη τό φθινόπωρο τοῦ 1894, τοῦ φυλλάδιου πού ἀπευθυνόταν στούς ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου Σεμιάνικοφ, καί τό κυκλοφορεῖ ὁ ἴδιος προσωπικά. "Ὅταν στήν Πετρούπολη σχηματίζεται ἡ «Ἐνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς

τάξης»⁴³ ὁ Ἴβάν Βασίλιεβιτς γίνεται ἓνα ἀπό τὰ πιά δραστήρια μέλη τῆς καί δουλεύει σ' αὐτήν ὡς τή μέρα τῆς σύλληψῆς του. Ἡ ἰδέα γιά τήν ἔκδοση στό ἑξωτερικό μιᾶς πολιτικῆς ἔφημερίδας πού θά προωθοῦσε τήν ὑπόθεση τῆς ἐνοποίησης καί τῆς ἐδραίωσης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἔγινε ἀντικείμενο συζήτησης μέ τούς παλιούς συντρόφους του πού δούλευαν στήν Πετρούπολη—τούς ἰδρυτές τῆς «Ἴσκρα»⁴⁴—καί βρῆκε τήν πιά θερμή ὑποστήριξη ἀπό μέρος του. Ὅσον καιρό ὁ Ἴβάν Βασίλιεβιτς εἶναι ἐλεύθερος, ἡ «Ἴσκρα» δέν ἀντιμετωπίζει ἔλλειψη ἀπό καθαρά ἐργατικές ἀνταποκρίσεις. Κοιτάξτε τὰ πρῶτα 20 φύλλα τῆς «Ἴσκρα», ὅλες αὐτές οἱ ἀνταποκρίσεις ἀπό τό Σούι, τό Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, τό Ὀρέχοβο-Ζούεβο καί ἄλλα μέρη τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας, σχεδόν ὅλες πέρασαν ἀπό τὰ χέρια τοῦ Ἴβάν Βασίλιεβιτς, πού προσπαθοῦσε νά ἀποκαταστήσει τήν πιά στενή σύνδεση ἀνάμεσα στήν «Ἴσκρα» καί στούς ἐργάτες. Ὁ Ἴβάν Βασίλιεβιτς ἦταν ὁ πιά τακτικός ἀνταποκριτής τῆς «Ἴσκρα» καί φλογερός ὁπαδός τῆς. Ἀπό τήν Κεντρική περιοχή ὁ Μπάμπουσκιν πάει στό Νότο, στό Αἰκατερινοσλάβ, ὅπου τόν πιάνουν καί τόν κλείνουν στίς φυλακές τοῦ Ἀλεξάντροβσκ. Ἀπό τό Ἀλεξάντροβσκ πριονίζει τὰ κάγκελα τοῦ παράθυρου καί δραπετεύει μαζί μ' ἓναν ἄλλο σύντροφο. Χωρίς νά ξέρει καμιᾶ ξένη γλώσσα κατορθώνει καί φτάνει στό Λονδίνο, ὅπου βρισκόταν τότε ἡ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα». Πολλά συζητήθηκαν ἐκεῖ, πολλά ζητήματα ἐξετάστηκαν ἀπό κοινού. Ὁ Ἴβάν Βασίλιεβιτς ὅμως δέν εἶχε τήν τύχη νά πάρει μέρος στό δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος... ἡ φυλακή καί ἡ ἐξορία τόν ἔθεσαν ἐκτός μάχης γιά πολύν καιρό. Τό ἀνερχόμενο ἐπαναστατικό κίνημα ἀνέδειχνε νέα στελέχη, νέους κομματικούς παράγοντες, ἐνῶ ὁ Μπάμπουσκιν ἐκεῖνο τόν καιρό ζοῦσε στό μακρινό Βορά, στό Βερχογιάνσκ, ξεκομμένος ἀπό τήν κομματική ζωή. Δέν ἔχανε τόν καιρό του, μελετοῦσε, ἐτοιμαζόταν γιά τόν ἀγώνα, ἀσχολοῦνταν μέ τούς ἐργάτες, τούς συνεξοριστούς του, προσπαθοῦσε νά τούς κάνει συνειδητούς σοσιαλδημοκράτες καί μπολσεβίκους. Τό 1905 ἔφτασε ἡ ἀμνηστία καί ὁ Μπάμπουσκιν κίνησε γιά τή Ρωσία. Ἀλλά καί στή Σιβηρία ἐκεῖνο τόν καιρό ὁ ἀγώνας φούντωνε, καί ἐκεῖ ἦταν ἀπαραίτητοι ἄνθρωποι σάν τόν Μπάμπουσκιν. Μπῆκε στήν ἐπιτροπή τοῦ Ἴρκούτσκ καί ρίχτηκε μέ τὰ μοῦτρα στή δουλιά. Χρειάστηκε νά μιλάει σέ συνελεύσεις, νά κάνει σοσιαλδημοκρατική ζύμωση καί νά ὀργανώνει τήν ἐξέγερση. Τόν καιρό πού ὁ Μπάμπου-

σκιν μέ πέντε άλλους συντρόφους — τά όνόματά τους δέν έφτασαν ώς έμās — μετέφερε στήν Τσιτά* ένα μεγάλο φορτίο όπλισμοϋ μέσα σέ χωριστό βαγόνι, έπιτέθηκε στό τραϊνο τό καταδιωκτικό απόσπασμα τοϋ Ρεννενκάμπφ** και οί έξι, χωρίς καμιά δίκη, εκτελέστηκαν άμέσως στήν άκρη ενός πρόχειρα σκαμμένου κοινοϋ τάφου. Πέθαναν σάν ήρωες. Για τό θάνατό τους διηγήθηκαν αϋτόπτες μάρτυρες στρατιώτες και σιδηροδρομικοί, πού ήταν στό ίδιο τραϊνο. 'Ο Μπάμπουσκιν έπεσε θύμα τής άγριας εκδίκησης τών πραιτωριανών τοϋ τσάρου, πεθαίνοντας, όμως, ήξερε πώς ή υπόθεση στήν όποία άφιέρωσε όλη του τή ζωή δέν θά χαθεί, πώς θά τή συνεχίσουν δεκάδες, εκατοντάδες χιλιάδες, εκατομμύρια άλλα χέρια, πώς γι' αϋτή τήν υπόθεση θά εξακολουθήσουν νά πεθαίνουν άλλοι σύντροφοι-εργάτες, πού δέν θά σταματήσουν τόν άγώνα, παρά μόνο όταν νικήσουν...

* * *

'Υπάρχουν άνθρωποι πού επινόησαν και διαδίδουν τό παραμύθι πώς τό Σοσιαλδημοκρατικό εργατικό κόμμα τής Ρωσίας είναι κόμμα «διανοουμενίστικο», πώς οί εργάτες είναι αποσπασμένοι άπ' αϋτό, πώς οί εργάτες στή Ρωσία είναι σοσιαλδημοκράτες χωρίς σοσιαλδημοκρατία, πώς έτσι ήταν κυρίως πρίν άπό τήν επανάσταση και σέ σημαντικό βαθμό και στό διάστημα τής επανάστασης. Οί φιλελεύθεροι διαδίδουν αϋτό τό ψέμα άπό μίσος ενάντια στον επαναστατικό άγώνα τών μαζών, πού τόν καθοδηγοϋσε τό 1905 τό ΣΔΕΚΡ, και όρισμένοι σοσιαλιστές αντιγράφουν αϋτή τήν άπατηλή θεωρία άπό άπερισκεψία ή επιπολαιότητα. 'Η βιογραφία τοϋ 'Ιβάν Βασίλιεβιτς Μπάμπουσκιν, ή δεκάχρονη σοσιαλδημοκρατική δράση αϋτοϋ τοϋ *ίσκριστη-εργάτη* αποτελεί ζωντανή διάψευση τής ψευτιās τών φιλελευθέρων. 'Ο Ι. Β. Μπάμπουσκιν είναι ένας άπό τούς πρωτοπόρους εκείνους εργάτες πού 10 χρόνια πρίν άπό τήν επανάσταση άρχισαν νά δημιουργοϋν τό εργατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Χωρίς τήν ακούραστη, τήν ήρωϊκή, επίμονη δουλιά *τέτιων* πρωτοπόρων ανθρώπων μέσα στις προλεταριακές μάζες, τό ΣΔΕΚΡ δέν θά ζοϋσε οϋτε 10 μήνες,

* 'Αργότερα διαπιστώθηκε ότι ό όπλισμός μεταφέρθηκε άπό τήν Τσιτά. 'Η *Σύντ.*

** 'Αργότερα διαπιστώθηκε ότι αϋτό ήταν τό καταδιωκτικό απόσπασμα τοϋ Α. Ν. Μέλλερ-Ζακομέλσκι. 'Η *Σύντ.*

ὄχι δέκα χρόνια. Μόνο χάρη στή δράση *τέτιων* πρωτοπόρων, μόνο χάρη στήν ὑποστήριξή τους, τό ΣΔΕΚΡ ἀναπτύχθηκε κατά τό 1905 σ' ἓνα κόμμα πού *συγχωνεύτηκε ἀδιάρηκτα* μέ τό προλεταριάτο τίς μεγάλες μέρες τοῦ Ὀχτώβρη καί τοῦ Δεκέμβρη, πού διατήρησε τή σύνδεση αὐτή στό πρόσωπο τῶν *ἐργατῶν βουλευτῶν* ὄχι μόνο στή II, ἀλλά καί στήν III, τή μαυροεκατονταρχίτικη Δούμα.

Οἱ φιλελεύθεροι (καντέτοι) θέλουν νά μετατρέψουν σέ λαϊκό ἥρωα τόν πρόεδρο τῆς I Δούμας Σ. Α. Μούρομτσεφ πού πέθανε τελευταῖα. Ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, δέν πρέπει νά ἀφήνουμε νά μᾶς διαφύγει ἡ εὐκαιρία γιά νά ἐκφράσουμε τήν περιφρόνηση καί τό μίσος ἐνάντια στήν τσαρική κυβέρνηση πού καταδίωκε ἀκόμη καί τέτιους μετριοπαθεῖς καί ἀβλαβεῖς ὑπαλλήλους, σάν τόν Μούρομτσεφ. Ὁ Μούρομτσεφ δέν ἦταν παρά ἓνας φιλελεύθερος ὑπάλληλος. Δέν ἦταν οὔτε κἀν δημοκράτης. Φοβόταν τόν ἐπαναστατικό ἀγῶνα τῶν μαζῶν. Δέν περίμενε τήν ἐλευθερία γιά τή Ρωσία ἀπό ἓνα τέτιο ἀγῶνα, ἀλλά ἀπό τήν καλή θέληση τῆς τσαρική ἀπολυταρχίας, ἀπό τή συμφωνία μέ τό χειρότερο καί ἀνελέητο αὐτό ἐχθρό τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Τέτιους ἀνθρώπους εἶναι γελοῖο νά τούς βλέπουμε σάν λαϊκοὺς ἥρωες τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Καί τέτιοι λαϊκοὶ ἥρωες ὑπάρχουν. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι σάν τόν Μπάμπουσκιν. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού ὄχι ἓνα καί δύο, ἀλλά 10 ὀλόκληρα χρόνια πρὶν ἀπό τήν ἐπανάσταση ἀφιέρωσαν ὀλοκληρωτικά τόν ἑαυτό τους στόν ἀγῶνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού δέν χαράμισαν τόν ἑαυτό τους σέ ἀνώφελες τρομοκρατικές πράξεις μεμονωμένων ἀτόμων, ἀλλά δροῦσαν ἐπίμονα, σταθερά μέσα στίς προλεταριακές μάζες, βοηθώντας στήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησής τους, τῆς ὀργάνωσής τους, τῆς ἐπαναστατικῆς τους πρωτοβουλίας. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού μπῆκαν ἐπικεφαλῆς τοῦ ἔνοπλου μαζικοῦ ἀγῶνα ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία, ὅταν ἐπῆλθε ἡ κρίση, ὅταν ἡ ἐπανάσταση ξέσπασε, ὅταν ἑκατομμύρια καί ἑκατομμύρια μπῆκαν σέ κίνηση. Ὅλα ὅσα ἀποσπάστηκαν ἀπό τήν τσαρική ἀπολυταρχία, ἀποσπάστηκαν ἀποκλειστικά μέ τήν πάλη τῶν μαζῶν πού καθοδηγοῦνταν ἀπό ἀνθρώπους σάν τόν Μπάμπουσκιν.

Χωρίς τέτιους ἀνθρώπους ὁ ρωσικός λαός θά ἔμενε γιά πάντα λαός σκλάβων, λαός δούλων. Μέ τέτιους ἀνθρώπους ὁ ρωσικός λαός θά κατακτήσει τήν πλήρη ἀπελευθέρωση ἀπό κάθε ἐκμετάλλευση.

Πέρασε κιόλας ἡ πέμπτη ἐπέτειος τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1905. Θά τιμοῦμε τὴν ἐπέτειο αὐτή, φέρνοντας στή μνήμη μας τοὺς πρωτοπόρους ἐργάτες πού ἔπесαν στὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸν ἐχθρό. Παρακαλοῦμε τοὺς συντρόφους ἐργάτες νά συγκεντρῶνουν καί νά μᾶς στέλνουν τίς ἀναμνήσεις γιὰ τὸν ἀγῶνα αὐτὸν καί συμπληρωματικὲς πληροφορίες γιὰ τὸν Μπάμπουσκιν, καθὼς καί γιὰ ἄλλους σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες πού ἔπесαν στήν ἐξέγερση τοῦ 1905. Σκοπεύουμε νά ἐκδόσουμε μιά μπροσούρα μέ τὴ βιογραφία τῶν ἐργατῶν αὐτῶν. Ἡ μπροσούρα αὐτή θά εἶναι ἡ καλύτερη ἀπάντηση σέ κάθε λιγόπιστο, σέ ὅποιον ὑποτιμᾷ τὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ ἐργατικὸ κόμμα τῆς Ρωσίας. Ἡ μπροσούρα αὐτή θά εἶναι τὸ καλύτερο ἀνάγνωσμα γιὰ τοὺς νεαροὺς ἐργάτες, πού θά διδάσκονται ἀπ' αὐτὴν πῶς πρέπει νά ζεῖ καί νά δρᾷ κάθε συνειδητὸς ἐργάτης.

*«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 2,
18 (31) τοῦ Δεκέμβρη 1910*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τὸ κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»*

ΜΕΡΙΚΕΣ ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ

Ἡ διδασκαλία μας, ἔλεγε ὁ Ἐνγκελς γιά τόν ἑαυτό του καί τό διάσημο φίλο του, δέν εἶναι δόγμα, μά καθοδήγηση γιά δράση. Στήν κλασική αὐτή θέση ὑπογραμμίζεται μέ ἐξαιρετική δύναμη καί ἐκφραστικότητα ἡ πλευρά ἐκείνη τοῦ μαρξισμοῦ, πού πολλές φορές μᾶς διαφεύγει. Καί ὅταν μᾶς διαφεύγει, κάνουμε τό μαρξισμό μονόπλευρο, τερατόμορφο, νεκρό, τοῦ ἀφαιροῦμε τή ζωντανή ψυχή του, ὑποσκάπτουμε τίς κύριες θεωρητικές του βάσεις: τή διαλεκτική, τή διδασκαλία γιά τήν ὀλόπλευρη καί γεμάτη ἀντιθέσεις ἱστορική ἐξέλιξη· ὑποσκάπτουμε τή σύνδεσή του μέ τά συγκεκριμένα πρακτικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς, πού μποροῦν νά ἀλλάζουν σέ κάθε νέα στροφή τῆς ἱστορίας.

Καί ἀκριβῶς στήν ἐποχή μας, ἀνάμεσα σ' ἐκείνους πού ἐνδιαφέρονται γιά τίς τύχες τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία, συναντᾶς πολύ συχνά ἀνθρώπους πού τούς διαφεύγει αὐτή ἀκριβῶς ἡ πλευρά τοῦ μαρξισμοῦ. Κι' ὅμως ὁ καθένας βλέπει καθαρά πώς τά τελευταῖα χρόνια ἡ Ρωσία πέρασε τέτιες ἀπότομες καμπές πού ἄλλαζαν μέ ἐξαιρετική ταχύτητα καί ἐξαιρετικά ἀπότομα τήν κατάσταση, τήν κοινωνικοπολιτική κατάσταση πού καθορίζει ἀπευθείας καί ἄμεσα τίς συνθήκες δράσης, καί, συνεπῶς, καί τά καθήκοντα τῆς δράσης. Δέν μιλάω φυσικά γιά τά γενικά καί βασικά καθήκοντα πού δέν ἀλλάζουν στίς στροφές τῆς ἱστορίας, μιά καί δέν ἀλλάζει ὁ βασικός συσχετισμός ἀνάμεσα στίς τάξεις. Εἶναι ἐντελῶς φανερό ὅτι ἡ γενική αὐτή κατεύθυνση τῆς οικονομικῆς (καί ὄχι μόνο τῆς οικονομικῆς) ἐξέλιξης τῆς Ρωσίας, ὅπως καί ὁ βασικός συσχετισμός ἀνάμεσα στίς διάφορες τάξεις τῆς ρωσικῆς κοινωνίας, δέν ἄλλαξε στά τελευταῖα, ἄς ποῦμε, ἕξι χρόνια.

Τά καθήκοντα ὅμως τῆς ἐπικείμενης καί ἄμεσης δράσης

ἄλλαζαν σ' αὐτό τό διάστημα πολύ ἀπότομα, ὅπως ἄλλαζε ἡ συγκεκριμένη κοινωνικοπολιτική κατάσταση, καί, συνεπῶς, καί στό μαρξισμό, πού εἶναι μιά ζωντανή διδασκαλία, δέν μπορούσαν νά μήν προβάλλονται στήν πρώτη γραμμή οἱ διαφορές πλευρές του.

Γιά νά ἐξηγήσουμε αὐτή τή σκέψη, ἄς δοῦμε ποιές ἦταν οἱ ἀλλαγές στή συγκεκριμένη κοινωνικοπολιτική κατάσταση τά τελευταῖα ἕξι χρόνια. Βλέπουμε ἀμέσως ὅτι ἡ περίοδος αὐτή χωρίζεται σέ δύο τριετίες: ἡ μιά τελειώνει πάνω-κάτω τό καλοκαίρι τοῦ 1907 καί ἡ ἄλλη τό καλοκαίρι τοῦ 1910. Τήν πρώτη τριετία τή χαρακτηρίζουν ἀπό καθαρά θεωρητική ἄποψη γρήγορες ἀλλαγές στά βασικά γνωρίσματα τοῦ πολιτικοῦ καθεστώτος τῆς Ρωσίας, ἐνῶ ἡ πορεία αὐτῶν τῶν ἀλλαγῶν ἦταν πολύ ἀνώμαλη, τό πλάτος τῶν ταλαντεύσεων καί πρὸς τά ἐδῶ καί πρὸς τά ἐκεῖ πολύ μεγάλο. Ἡ κοινωνικοοικονομική βάση τῶν ἀλλαγῶν αὐτῶν τοῦ «ἐποικοδομήματος» ἦταν μιά τόσο ἀνοιχτή, ἐπιβλητική, μαζική δράση ὅλων τῶν τάξεων τῆς ρωσικῆς κοινωνίας στά πιά διαφορετικά πεδία (κοινοβουλευτική καί ἐξωκοινοβουλευτική δράση, τύπος, συνδικάτα, συγκεντρώσεις κτλ.) πού δέν παρατηρεῖται συχνά στήν ἱστορία.

Ἀπεναντίας, τή δεύτερη τριετία τή χαρακτηρίζει — τό ξαναλέμε ὅτι τούτη τή φορά περιοριζόμαστε στήν καθαρά θεωρητική «κοινωνιολογική» ἄποψη — μιά ἐξέλιξη τόσο ἀργή, πού ἰσοδυναμεῖ σχεδόν μέ στασιμότητα. Καμιά κάπως σημαντική ἀλλαγή στό πολιτικό καθεστῶς. Καμιά ἢ σχεδόν καμιά ἀνοιχτή καί πολύπλευρη δράση τῶν τάξεων στούς περισσότερους «στίβους», ὅπου εἶχε ξετυλιχτεῖ αὐτή ἡ δράση στήν προηγούμενη περίοδο.

Ἡ ὁμοιότητα τῶν δύο περιόδων βρίσκεται στό ὅτι ἡ ἐξέλιξη τῆς Ρωσίας ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι καί στή μιά καί στήν ἄλλη περίοδο ἡ προηγούμενη καπιταλιστική ἐξέλιξη. Ἡ ἀντίφαση αὐτῆς τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης μέ τήν ὑπαρξη ὀλόκληρης σειρᾶς ἀπό φεουδαρχικούς, μεσαιωνικούς θεσμούς δέν εἶχε ἐξαλειφθεῖ, ἔμενε ὅπως ἦταν, χωρίς νά ἐξομαλύνεται, καί μάλλον ὀξυνόταν μέ τή διείσδυση ὀρισμένων ἐπιμέρους ἀστικῶν στοιχείων στόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο θεσμό.

Ἡ διαφορά τῆς μιᾶς περιόδου ἀπό τήν ἄλλη βρίσκεται στό ὅτι κατά τήν πρώτη περίοδο στό προσκήνιο τῆς ἱστορικῆς δράσης ἔμπαινε τό πρόβλημα: ποιό ἀκριβῶς ἀποτέλεσμα θά ἔχουν οἱ γοργές καί ἀνώμαλες ἀλλαγές πού ἀναφέραμε πιά πάνω; Τό περιεχόμενο αὐτῶν τῶν ἀλλαγῶν δέν μπορούσε νά

μὴν εἶναι ἀστικό, λόγω τοῦ καπιταλιστικοῦ χαρακτήρα τῆς ἐξέλιξης τῆς Ρωσίας, ὑπάρχει ὅμως ἀστική τάξη καὶ ἀστική τάξη. Ἡ μεσαία καὶ ἡ μεγάλη ἀστική τάξη, πού θέλει ἓνα λίγο-πολύ μετρημένο φιλελευθερισμό, ἀπό τὴν ἴδια τὴν ταξική της θέση φοβόταν τὶς ἀπότομες ἀλλαγές καὶ προσπαθοῦσε νὰ διατηρήσει σημαντικά ὑπολείμματα τῶν παλιῶν θεσμῶν καὶ στό ἀγροτικό καθεστῶς καὶ στό πολιτικό «ἐποικοδόμημα». Ἡ μικροαστική τάξη τοῦ χωριοῦ, ἡ ὁποία περιπλέκεται μέ τὴν ἀγροτιά πού ζεῖ «μέ τὴ δουλιὰ τῶν χεριῶν της», δέν μπορούσε νὰ μὴν ἐπιδιώκει ἄλλον εἶδος ἀστικούς μετασχηματισμούς, πού ἀφήνουν πολύ λιγότερη θέση στά κάθε λογῆς μεσαιωνικά ὑπολείμματα. Οἱ μισθωτοὶ ἐργάτες, στό βαθμό πού ἔβλεπαν συνειδητά τὰ γεγονότα πού διαδραματίζονταν γύρω τους, δέν μπορούσαν νὰ μὴν ἐπεξεργαστοῦν μιά ξεκάθαρη θέση ἀπέναντι σ' αὐτὴ τὴ σύγκρουση δυὸ διαφορετικῶν τάσεων πού καὶ οἱ δυὸ τους ἔμεναν στά πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, καθόριζαν ὅμως ἐντελῶς διαφορετικὲς μορφές αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος, ἐντελῶς διαφορετικὴ ταχύτητα στὴν ἐξέλιξή του, διαφορετικό πλάτος τῶν προοδευτικῶν του ἐπιδράσεων.

Ἔτσι, ἡ ἐποχὴ τῆς περασμένης τριετίας προώθησε στὴν πρώτη γραμμὴ στό μαρξισμό, ὄχι τυχαῖα, μὰ ἀναγκαστικά τὰ προβλήματα πού καθιερώθηκε νὰ τὰ λέμε προβλήματα τακτικῆς. Δέν ὑπάρχει τίποτε πῖο λαθεμένο ἀπὸ τὴ γνώμη ὅτι τάχα οἱ συζητήσεις καὶ οἱ διαφωνίες πάνω σ' αὐτὰ τὰ προβλήματα ἦταν συζητήσεις «διανοουμένων», ἦταν «πάλη γιὰ τὴν ἐπιρροή πάνω στό ἀνώριμο προλεταριάτο», ἐκφράζανε τὴν «προσαρμογὴ τῆς διάνοησης στό προλεταριάτο», ὅπως νομίζουν οἱ κάθε λογῆς βεχιστές. Ἀπεναντίας, ἐπειδὴ ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ τάξη ἔφτασε στὴν ὀριμότητα, δέν μπορούσε νὰ μείνει ἀδιάφορη μπροστὰ στὴ σύγκρουση τῶν δυὸ διαφορετικῶν τάσεων τῆς ὅλης ἀστικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας, καὶ οἱ θεωρητικοὶ ἐκπρόσωποι αὐτῆς τῆς τάξης δέν μπορούσε παρά νὰ δόσουν τὶς θεωρητικὲς διατυπώσεις πού ἀνταποκρίνονται (ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, σέ εὐθεία ἢ ἀνάστροφη ἀντανάκλαση) σ' αὐτὲς τὶς διαφορετικὲς τάσεις.

Στὴ δεύτερη τριετία δέν ἔμπαινε στὴν ἡμερήσια διάταξη ἡ σύγκρουση τῶν διαφορετικῶν τάσεων τῆς ἀστικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας, γιατί καὶ τὶς δυὸ αὐτὲς τάσεις τὶς εἶχε τσακίσει ἡ «μαύρη ἀντίδραση», τὶς εἶχε ἀπωθήσει, τὶς εἶχε ρίξει σέ δεύτερη μοίρα, τὶς εἶχε πνίξει γιὰ ὀρισμένο διάστημα. Καὶ ἡ μεσαιωνικὴ μαύρη ἀντίδραση δέν γέμισε μόνο τό προσκῆνιο,

γέμισε καί τίς καρδιές τῶν πιά πλατιῶν στρωμάτων τίς ἀστικῆς κοινωνίας μέ βεχικές διαθέσεις, μ' ἓνα πνεῦμα κατάπτωσης, ἀπάρνησης. Αὐτό πού ἔβγαινε στήν ἐπιφάνεια δέν ἦταν ἡ σύγκρουση δυό μεθόδων μετασχηματισμοῦ τοῦ παλιοῦ, μά τό χάσιμο τῆς πίστεως σέ ὁποιονδήποτε μετασχηματισμό, τό πνεῦμα τῆς «ὑποταγῆς» καί τῆς «μετάνοιας», τό πάθος γιά ἀντικοινωνικές θεωρίες, ἡ μόδα τοῦ μυστικισμοῦ κτλ.

Κι' αὐτή ἡ καταπληκτικά ἀπότομη ἀλλαγὴ δέν ἦταν οὔτε τυχαία, οὔτε ἀποτέλεσμα μόνο τῆς «ἐξωτερικῆς» πίεσης. Ἡ προηγούμενη ἐποχὴ ἀναμόχλευε τόσο βαθιά τά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, πού ἐπὶ γενεές, ἐπὶ αἰῶνες στέκονταν μακριά ἀπό τά πολιτικά ζητήματα, ξένα πρὸς αὐτά, ὥστε ἡ «ἐπανεκτίμηση ὅλων τῶν ἀξιῶν», ἡ καινούργια δουλιὰ πάνω στά βασικά προβλήματα, τό καινούργιο ἐνδιαφέρον γιά τὴ θεωρία, γιά στοιχειώδεις γνώσεις, γιά τὴ μελέτη ἀπὸ τό ἄλφα, γεννήθηκε φυσιολογικά καί ἀναπόφευκτα. Τά ἑκατομμύρια πού ξύπνησαν μονομιᾶς ἀπὸ τό μακρόχρονο ὕπνο, πού βρέθηκαν ἀμέσως μπροστά σέ σοβαρότατα προβλήματα, δέν μπορούσαν νά κρατηθοῦν πολὺ σ' αὐτό τό ὕψος, δέν μπορούσαν νά τά βγάλουν πέρα χωρίς ἀνάπαυλα, χωρίς ἐπιστροφή στά στοιχειώδη προβλήματα, χωρίς μιὰ νέα προετοιμασία, πού θά τοὺς βοηθοῦσε «νά χωνέψουν» τά ἐξαιρετικά πλούσια διδάγματα καί νά δόσουν τὴ δυνατότητα σέ ἀσύγκριτα πιά πλατιές μάζες νά τραβήξουν καί πάλι μπροστά, τούτη τὴ φορά πολὺ πιά σταθερά, πιά συνειδητά, πιά σίγουρα, πιά σθεναρά.

Ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἱστορικῆς ἀνάπτυξης ἦταν τέτια πού στήν πρώτη περίοδο στήν ἡμερήσια διάταξη ἔμπαινε ἡ πραγματοποίηση ἄμεσων μετασχηματισμῶν σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς τῆς χώρας, καί στή δεύτερη ἡ ἐπεξεργασία τῆς πείρας, ἡ ἀφομοίωσή της ἀπὸ τά πιά πλατιά στρώματα, ἡ διείσδυσή της, ἂν μπορούμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι, στό ὑπέδαφος, στά καθυστερημένα στρώματα τῶν διαφόρων τάξεων.

Ἄκριβῶς ἐπειδὴ ὁ μαρξισμὸς δέν εἶναι νεκρὸ δόγμα, δέν εἶναι κάποια τελειωμένη, ἔτοιμη, ἀμετάβλητη θεωρία, μά ζωντανὴ καθοδήγηση γιά δράση, ἀκριβῶς γι' αὐτό δέν μπορούσε παρά νά ἀντανაკλᾷ τὴν καταπληκτικὰ ἀπότομη ἀλλαγὴ τῶν ὄρων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἄντανάκλαση αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς ἦταν μιὰ βαθιὰ ἀποσύνθεση, μιὰ σύγχυση, λογιῆς-λογιῆς ταλαντεύσεις, μέ λίγα λόγια μιὰ σοβαρότατη ἐσωτερικὴ κρίση τοῦ μαρξισμοῦ. Ἡ ἀποφασιστικὴ ἀντίσταση σ' αὐτὴ τὴν ἀποσύνθεση, ἡ ἀποφασιστικὴ καί ἐπίμονη πάλη γιά τὴν ὑπερά-

σπιση τῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ μπῆκε καί πάλι στήν ἡμερήσια διάταξη. Τά ἐξαιρετικά πλατιά στρώματα τῶν τάξεων πού κατά τή διατύπωση τῶν καθηκόντων τους δέν μποροῦν νά παρακάμπτουν τό μαρξισμό, στήν προηγούμενη ἐποχή εἶχαν ἀφομοιώσει τό μαρξισμό πολύ μονόπλευρα, διαστρεβλωμένα, ἀποστηθίζοντας τό ἓνα ἢ τό ἄλλο «σύνθημα», τή μιά ἢ τήν ἄλλη ἀπάντηση στά ζητήματα τακτικῆς, χωρίς καί νά καταλαβαίνουν τά μαρξιστικά κριτήρια αὐτῶν τῶν ἀπαντήσεων. Ἡ «ἐπανεκτίμηση ὅλων τῶν ἀξιῶν» στούς διάφορους τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ὀδήγησε στήν «ἀναθεώρηση» τῶν πιό ἀφηρημένων καί γενικῶν φιλοσοφικῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ. Ἡ ἐπίδραση τῆς ἀστικῆς φιλοσοφίας μέ τίς πολυποίκιλες ἰδεαλιστικές της ἀποχρώσεις ἐκδηλώθηκε μέ τήν ἐπιδημία τοῦ μαχισμοῦ μέσα στούς μαρξιστές. Ἡ ἐπανάληψη τῶν «συνθημάτων» πού εἶχαν ἀποστηθίσει, χωρίς ὅμως νά τά καταλαβαίνουν καί νά βαθαίνουν σ' αὐτά, ὀδήγησε στήν πλατιά διάδοση μιᾶς κούφιας φρασεολογίας, πού στήν πράξη κατάληξε σέ τελείως μή μαρξιστικά, μικροαστικά ρεύματα, σάν τόν ἀπροκάλυπτο ἢ ντροπαλό «ὀτζοβισμό» ἢ στήν ἀναγνώριση τοῦ ὀτζοβισμοῦ «σάν νόμιμης ἀπόχρωσης» τοῦ μαρξισμοῦ.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, τό πνεῦμα τοῦ βεχισμοῦ, τό πνεῦμα τῆς ἀπάρνησης, πού ἀγκάλιασε τά πιό πλατιά στρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης, διαπότισε καί τό ρεῦμα πού προσπαθεῖ νά βάλει τή μαρξιστική θεωρία καί πράξη στήν κοίτη τῆς «μετριοπάθειας καί τῆς τάξης». Ἐδῶ μαρξιστική ἔμεινε πιά μόνο ἡ φρασεολογία, πού περιβάλλει τούς διαποτισμένους πέρα γιά πέρα ἀπό τό πνεῦμα τοῦ φιλελευθερισμοῦ συλλογισμούς γιά «ἱεραρχία» καί «ἡγεμονία» κτλ.

Σκοπός αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου δέν μπορεῖ, βέβαια, νά εἶναι ἡ ἐξέταση αὐτῶν τῶν συλλογισμῶν. Ἀρκεῖ νά τούς ἀναφέρουμε, γιά νά δείξουμε παραστατικά ὅσα εἶπαμε παραπάνω γιά τό βάθος τῆς κρίσης πού περνᾷ ὁ μαρξισμός, γιά τή σχέση αὐτῆς τῆς κρίσης μέ τήν ὅλη κοινωνικοοικονομική κατάσταση τῆς σημερινῆς περιόδου. Δέν μπορεῖ ν' ἀδιαφορεῖ κανεῖς γιά τά προβλήματα πού ἀνακίνησε αὐτή ἡ κρίση. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό βλαβερό καί ἀντίθετο μέ τίς ἀρχές μας, ἀπό τήν προσπάθεια ν' ἀπαλλαγεῖς ἀπ' αὐτά τά προβλήματα μέ τή λογοκοπία. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό σημαντικό ἀπό τή συσπείρωση ὅλων τῶν μαρξιστῶν, πού κατανοοῦν τό βάθος τῆς κρίσης καί τήν ἀνάγκη τῆς καταπολέμησής της, μέ σκοπό τήν ὑπεράσπιση τῶν θεωρητικῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ καί τῶν θεμελιακῶν

του ἀρχῶν, πού διαστρεβλώνονται ἀπό τίς πιό ἀντίθετες πλευρές μέ τή διάδοση τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς στούς διάφορους «συνοδοιπόρους» τοῦ μαρξισμοῦ.

Ἡ περασμένη τριετία ὑποχρέωσε νά πάρουν συνειδητά μέρος στήν κοινωνική ζωή πλατιά στρώματα πού συχνά γιά πρώτη φορά τώρα ἀρχίζουν νά γνωρίζονται πραγματικά μέ τό μαρξισμό. Ὁ ἀστικός τύπος δημιουργεῖ σχετικά μ' αὐτό πολύ περισσότερες πλάνες ἀπό πρίν καί τίς διαδίδει πιό πλατιά. Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες ἡ ἀποσύνθεση μέσα στό μαρξισμό γίνεται ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνη. Γι' αὐτό τό λόγο ἡ κατανόηση τῶν αἰτιῶν αὐτῆς τῆς ἀναπόφευκτης στίς μέρες μας ἀποσύνθεσης καί ἡ συσπείρωση γιά μιá συνεπή πάλη ἐναντίον της, ἀποτελεῖ γιά τούς μαρξιστές τό καθῆκον τῆς ἐποχῆς μέ τήν πιό ἄμεση καί ἀκριβή σημασία τῆς λέξης.

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 2,
23 τοῦ Δεκέμβρη 1910
Ἑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΗΣ «ΕΠΙΦΥΛΑΞΗΣ»

Τό δέκατο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά»⁴⁵ τῶν κ. Πότερσοφ καί Σίας, πού μόλις τό πήραμε, δείχνει τέτια καταπληκτικά δείγματα ἐλαφρότητας, ἢ πιά σωστά: ἔλλειψης ἀρχῶν στήν ἐκτίμηση τοῦ Λέοντα Τολστόι, πού εἶναι ἀνάγκη νά σταθοῦμε τώρα ἀμέσως σ' αὐτά, ἔστω καί σύντομα.

Νά τό ἄρθρο τοῦ Β. Μπαζάροφ, καινούργιου μαχητῆ τοῦ στρατοῦ τοῦ Πότερσοφ. Ἡ σύνταξη δέν συμφωνάει μέ «ὀρισμένες θέσεις» αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου, χωρίς νά λέει, φυσικά, σοιές εἶναι αὐτές οἱ θέσεις. Μιά καί ἔτσι εἶναι πολύ εὐκολόπερο νά σκεπαστεῖ ἡ σύγχυση! "Ὅσο γιά μᾶς δυσκολευόμαστε νά βροῦμε ποιές θέσεις αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου δέν θά προκαλοῦσαν ἀγανάκτηση σ' ἕναν ἄνθρωπο πού ἐκτιμάει ἔστω καί στό ἐλάχιστο τό μαρξισμό. «Ἡ διανόησή μας — γράφει ὁ Μπαζάροφ — ἡ τσακισμένη κι' ἀποκαμωμένη, πού μετατράπηκε σ' ἕνα ἄμορφο διανοητικό καί ἠθικό βαλτονέρι καί ἔφτασε στό τελευταῖο ὄριο τῆς πνευματικῆς ἀποσύνθεσης, ἀναγνώρισε ὁμόφωνα τόν Τολστόι — ὁλόκληρο τόν Τολστόι — γιά συνειδησή της». Αὐτό εἶναι ψέμα. Εἶναι λογοκοπία. Ἡ διανόησή μας γενικά, καί ἡ διανόηση τῆς «Νάσα Ζαριά» εἰδικά, μοιάζει πολύ μέ «ἀποκαμωμένη», ἀλλά δέν ἔδειξε καί δέν μπορούσε νά δείξει καμιά «ὁμοφωνία» στήν ἐκτίμηση τοῦ Τολστόι, ποτέ δέν ἐκτίμησε καί δέν μπορούσε νά ἐκτιμήσει σωστά ὁλόκληρο τόν Τολστόι. Καί ἀκριβῶς ἡ ἔλλειψη ὁμοφωνίας σκεπάζεται μέ μιά πάρα πολύ βαθιά, ὑποκριτική καί πέρα γιά πέρα ἀντάξια τῆς «*Νόβογε Βρέμια*» λογοκοπία γιά «συνειδηση». Ὁ Μπαζάροφ δέν παλεύει ἐνάντια στό «βαλτονέρι», ἀλλά ἐνθαρύνει τό βαλτονέρι.

Ὁ Μπαζάροφ «θέλει νά ὑπενθυμίσει ὀρισμένες ἀδικίες (!!)

ἀπέναντι στόν Τολστόι, γιά τίς ὁποῖες φταῖνε οἱ ρῶσοι διανοούμενοι γενικά, καί μεῖς, οἱ ριζοσπάστες διάφορων κατευθύνσεων, εἰδικά». Στή φράση αὐτή τό μόνο πού εἶναι ἀλήθεια εἶναι πώς ὁ Μπαζάροφ, ὁ Πότερσοφ καί Σία εἶναι ἀκριβῶς «ριζοσπάστες διάφορων κατευθύνσεων», τόσο ἐξαρτημένοι ἀπό τό γενικό «βαλτονέρι», πού τόν καιρό τῆς πιά ἀσυγχώ-

ρητης αποσιώπησης τῶν βασικῶν ἀσυνεπειῶν καί ἀδυναμιῶν τῆς κοσμοαντίληψης τοῦ Τολστόι αὐτοί τρέχουν δειλά-δειλά ξοπίσω ἀπ' «ὄλους», φωνασκώντας γιά «ἀδικία» κατά τοῦ Τολστόι. Δέν θέλουν νά μεθοῦν «μ' ἓνα ναρκωτικό ἐξαιρετικά διαδομένο μεταξύ μας καί πού ὁ Τολστόι τό ἀποκαλεῖ «μανία τῆς συζήτησης»», τέτιες ἀκριβῶς κουβέντες, τέτιοι μελωδικοί σκοποί, χρειάζονται στούς φιλισταίους, πού μέ ἄπειρη περιφρόνηση ἀποφεύγουν τή συζήτηση γιά ὅποιεσδήποτε ἀρχές πού ὑποστηρίζονται ὀλοκληρωτικά καί μέ συνέπεια.

«Ἡ κύρια δύναμη τοῦ Τολστόι βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι, ἀφοῦ πέρασε ἀπό ὅλες τίς βαθμίδες τῆς τυπικῆς γιά τούς σύγχρονους μορφωμένους ἀνθρώπους ἀνάλυσης, μπόρεσε νά βρεῖ τή σύνθεση...». Ψέματα. Ἰσα-ἴσα τή σύνθεση δέν μπόρεσε, πιά σωστά: δέν μποροῦσε νά τή βρεῖ ὁ Τολστόι, οὔτε στίς φιλοσοφικές βάσεις τῆς κοσμοθεωρίας του, οὔτε στήν κοινωνικοπολιτική διδασκαλία του. «Γιά πρώτη φορά ὁ Τολστόι (!) ἀντικειμενοποίησε, δηλ. δημιούργησε ὄχι μόνο γιά τόν ἑαυτό του, ἀλλά καί γιά τούς ἄλλους, ἐκείνη τήν καθαρά ἀνθρώπινη (οἱ ὑπογραμμίσεις παντοῦ εἶναι τοῦ ἴδιου τοῦ Μπαζάρφ) θρησκεία, πού ὁ Κόντ, ὁ Φόϋερμπαχ καί ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ μποροῦσαν μόνο ὑποκειμενικά (!) νά τήν ὄνειροπολοῦν» κτλ. κτλ.

Οἱ κουβέντες αὐτές εἶναι χειρότερες ἀπό τό συνηθισμένο φιλισταϊσμό. Εἶναι ἐξωραϊσμός τοῦ «βαλτονεριοῦ» μέ ψεύτικα χρώματα, ἱκανός μονάχα νά ἐξαπατήσει τούς ἀνθρώπους. Ὁ Φόϋερμπαχ πρὶν ἀπό μισό αἰῶνα καί πάνω, μή μπορώντας «νά βρεῖ τή σύνθεση» στήν κοσμοθεωρία του, πού ἀπό πολλές ἀπόψεις ἀποτελοῦσε τήν «τελευταία λέξη» τῆς γερμανικῆς κλασικῆς φιλοσοφίας, μπερδεύτηκε σ' ἐκεῖνα τά «ὑποκειμενικά ὄνειρα» πού ἡ ἀρνητική τους σημασία ἔχει ἤδη ἀπό καιρό ἀξιολογηθεῖ ἀπό τούς πραγματικά προοδευτικούς «ἐκπρόσωπους τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ». Τό νά λέει κανεῖς τώρα πώς ὁ Τολστόι «γιά πρώτη φορά ἀντικειμενοποίησε» αὐτά τά «ὑποκειμενικά ὄνειροπολήματα» σημαίνει ὅτι καταφεύγει στό στρατόπεδο τῶν ἀνθρώπων πού κάνουν πρὸς τά πίσω, σημαίνει ὅτι κολακεύει τό φιλισταϊσμό, σημαίνει ὅτι σεγοντάρει τό βεχισμό.

«Εἶναι αὐτονόητο πώς τό κίνημα πού θεμελίωσε ὁ Τολστόι (!;) πρέπει νά ὑποστῇ βαθιές ἀλλαγές, ἂν πραγματικά εἶναι προορισμένο νά παίξει μεγάλο κοσμοϊστορικό ρόλο: ἡ ἐξιδανίκευση τῆς πατριαρχικῆς-ἀγροτικῆς ζωῆς, ἡ ἔλξη πρὸς τή φυσική οἰκονομία καί πολλά ἄλλα οὐτοπιστικά

χαρακτηριστικά του τολστοϊσμοῦ, πού τώρα προβάλλονται (!) στην πρώτη γραμμή καί φαίνονται σάν νά εἶναι τά πιά οὐσιαστικά, στην πραγματικότητα εἶναι ἴσα-ἴσα ὑποκειμενικά στοιχεῖα, πού δέν συνδέονται ὅσο χρειάζεται μέ τή βάση τῆς τολστοϊκῆς «θρησκείας».

Ἔτσι λοιπόν ὁ Τολστόι «ἀντικειμενοποίησε» «τά ὑποκειμενικά ὄνειροπολήματα» τοῦ Φόϋερμαχ, καί ἐκεῖνο πού ὁ Τολστόι ἀντικαθρέπτισε στά μεγαλοφυῆ λογοτεχνικά του ἔργα καί στή γεμάτη ἀντιφάσεις διδασκαλία του, οἱ οἰκονομικές ιδιομορφίες τῆς Ρωσίας τοῦ περασμένου αἰώνα, πού σημείωσε ὁ Μπαζάροφ, αὐτά «εἶναι ἀκριβῶς τά ὑποκειμενικά στοιχεῖα» τῆς διδασκαλίας του. Νά τί θά πεῖ νά λές ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Ἐπιπλέον: γιά τή «διανόηση, τήν τσακισμένη κι' ἀποκαμωμένη» (κτλ. ὅπως εἰπώθηκε παραπάνω), δέν ὑπάρχει τίποτε πιά εὐχάριστο, πιά ἐπιθυμητό, πιά προσφιλέ, δέν ὑπάρχει τίποτε πού νά εὐνοεῖ περισσότερο τό ἀποκάμωμά της, ὅσο αὐτή ἢ μεγαλοποίηση τῶν «ἀντικειμενοποιημένων» ἀπό τόν Τολστόι «ὑποκειμενικῶν ὄνειροπολημάτων» τοῦ Φόϋερμαχ κι' αὐτή ἢ ἀπόσπαση τῆς προσοχῆς ἀπό τά συγκεκριμένα ἐκεῖνα ἱστοροοικονομικά καί πολιτικά προβλήματα πού «σήμερα προβάλλονται σέ πρώτη γραμμή»!

Τοῦ Μπαζάροφ, φυσικά, δέν τοῦ ἀρέσει ἰδιαίτερα ἡ «αὐστηρή κριτική» «ἀπό μέρους τῆς ριζοσπαστικῆς διανόησης», κριτική πού τήν προκάλεσε ἡ διδασκαλία τῆς μή ἀντίστασης στό κακό. Γιά τόν Μπαζάροφ «εἶναι φανερό πώς ἐδῶ δέν χρειάζεται νά γίνεται λόγος γιά παθητικότητα καί ἀπάθεια». Διασαφηνίζοντας τή σκέψη του ὁ Μπαζάροφ ἐπικαλεῖται τό γνωστό μῦθο γιά τόν «Ἰβάν τόν Κουτό» καί προτείνει στόν ἀναγνώστη «νά φανταστεῖ πώς δέν εἶναι ὁ βασιλιάς τῶν κατασαρίδων πού στέλνει τούς στρατιῶτες του ἐνάντια στούς κουτούς, ἀλλά ὁ ἴδιος ὁ ἀρχηγός τους Ἰβάν, πού ἔγινε λογικός, πώς ὁ Ἰβάν μέ τή βοήθεια τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν, πού στρατολογήθηκαν μέσα ἀπό τούς ἴδιους τούς κουτούς, καί, συνεπῶς, συγγενεύουν μαζί του σ' ὅλη τους τήν ψυχοσύνθεση, θέλει νά ἀναγκάσει τούς ὑπηκόους του νά ἐκτελέσουν κάποιες ἄδικες ἀξιώσεις του. Εἶναι ὀλοφάνερο πώς οἱ κουτοί, πού εἶναι σχεδόν ἄοπλοι καί δέν ἔχουν ἰδέα ἀπό στρατιωτική ὀργάνωση, οὔτε νά ὄνειρευτοῦν μποροῦν ὑλική νίκη ἐνάντια στό στρατό τοῦ Ἰβάν. Ἀκόμη καί μέ τήν πιά ἐνεργητική «ἀντίσταση καί χρησιμοποίηση βίας» οἱ κουτοί δέν μποροῦν νά νικήσουν τόν Ἰβάν μέ ὑλική πίεση, ἀλλά μόνο μέ ἠθική πίεση, δηλ. μόνο μέ τή λεγόμενη ἠθική «ἀποσύνθεση» τῶν

στρατιωτῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰβάν»... «Ἡ ἀντίσταση τῶν κουτῶν μέ τή χρησιμοποίηση βίας φέρνει τό ἴδιο ἀποτέλεσμα (μόνο πού εἶναι χειρότερο καί ἀπαιτεῖ περισσότερες θυσίες), πού θά φέρει καί ἡ ἀντίσταση χωρίς βία»... «Ἡ μή ἀντίσταση στό κακό μέ τή βία, ἢ γενικότερα ἢ ἄρμονία μέσων καί σκοποῦ (!!)

δέν εἶναι καθόλου μιά ἰδέα πού προσιδιάζει μόνο στούς ἐξωκοινωνικούς ἠθικοδιδασκάλους. Ἡ ἰδέα αὐτή εἶναι ἀπαραίτητο συστατικό μέρος κάθε ὀλοκληρωμένης κοσμοαντίληψης».

Ἔτσι σκέπτεται ὁ καινούργιος μαχητής τοῦ στρατοῦ τοῦ Πότρεσοφ. Δέν μπορούμε νά ἀναλύσουμε ἐδῶ τούς συλλογισμούς του, ἴσως ὅμως νά εἶναι ἄρκετό γιά πρώτη φορά νά ἐπαναλάβουμε ἀπλῶς τό βασικό τους περιεχόμενο καί νά προσθέσουμε τρεῖς λέξεις: εἶναι καθαρότατος βεχισμός.

Ἀπό τίς τελικές συγχορδίες τῆς καντάτας πάνω στό θέμα ὅτι δέν φυτρώνουν τά ἀφτιά πάνω ἀπό τό μέτωπο: «Δέν ὑπάρχει λόγος νά παρουσιάζεται ἡ ἀδυναμία μας σάν δύναμη, σάν ἀνωτερότητα ἀπέναντι στήν «ἀπάθεια» καί στήν «περιορισμένη διανοητικότητα» (καί ἀπέναντι στήν ἀσυνέπεια τῶν συλλογισμῶν;) τοῦ Τολστόι. Αὐτό δέν πρέπει νά λέγεται, ὄχι μόνο γιατί ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν ἀλήθεια, ἀλλά καί γιατί μᾶς ἐμποδίζει νά διδασκόμαστε ἀπό τόν μεγαλύτερο ἄνδρα τῆς ἐποχῆς μας».

Μάλιστα. Μάλιστα. Μόνο πού δέν ὑπάρχει λόγος νά θυμώνετε, κύριοι, καί νά ἀπαντᾶτε μέ γελοίους παλληκαρισμούς καί βρισιές (ὅπως ὁ κ. Πότρεσοφ στά τεύχη 8-9 τοῦ «Νάσα Ζαριά») ὅταν σᾶς ὑμνοῦν, σᾶς ἐπιδοκιμάζουν καί σᾶς ἀσπάζονται οἱ Ἰζγκόγεφ. Ἀπό τούς ἀσπασμούς αὐτούς δέν θά ἐπέλθει ἡ κάθαρση οὔτε γιά τούς παλιούς, οὔτε γιά τούς καινούργιους μαχητές τοῦ στρατοῦ τοῦ Πότρεσοφ.

Τό γενικό ἐπιτελεῖο αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ ἐφοδίασε τό ἄρθρο τοῦ Μπαζάροφ μέ μιά «διπλωματική» ἐπιφύλαξη. Δέν εἶναι ὅμως πολύ καλύτερο καί τό κύριο ἄρθρο τοῦ κ. Νεβέντομσκι πού δημοσιεύεται χωρίς καμιά ἐπιφύλαξη. «Ὁ Λέων Τολστόι—γράφει αὐτός ὁ ρήτορας τῆς σύγχρονης διανόησης — συγκεντρώνοντας μέσα του καί ἐνσαρκώνοντας σέ ὀλοκληρωμένη μορφή τούς κύριους πόθους καί τίς τάσεις τῆς μεγάλης ἐποχῆς τῆς πτώσης τῆς δουλείας στή Ρωσία, στάθηκε καί ἡ καθαρότατη, τελείως ὀλοκληρωμένη ἐνσάρκωση τῆς πανανθρώπινης ἰδεολογικῆς ἀρχῆς, τῆς ἀρχῆς τῆς συνείδησης».

Μπούμ, μπούμ, μπούμ... Ὁ Μ. Νεβέντομσκι, συγκεντρώνοντας μέσα του καί ἐνσαρκώνοντας σέ ὀλοκληρωμένη μορ-

φή τούς βασικούς τρόπους τοῦ στόμφου πού χαρακτηρίζουν τή φιλελευθεροαστική δημοσιολογία, στάθηκε καί ἡ καθαρότητα, τελείως ὀλοκληρωμένη ἐνσάρκωση τῆς πανανθρώπινης ἰδεολογικῆς ἀρχῆς, τῆς ἀρχῆς τῆς ἀερολογίας.

Ἐκὼς μιά τελευταία φράση:

«Μπροστά σ' ὅλους αὐτούς τούς εὐρωπαίους θαυμαστές τοῦ Τολστόι, σ' ὅλους αὐτούς τούς Ἀνατόλ Φράνς μέ διάφορα ὀνόματα, καί μπροστά στά κοινοβούλια, πού μέ τεράστια πλειοψηφία καταψήφισαν πρὶν λίγο καιρό τήν κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς, καί τώρα τίμησαν ὀρθιοί τό μεγάλο ὀλοκληρωμένο ἄνθρωπο, μπροστά σ' ὅλο αὐτό τό βασίλειο μιᾶς μέσης, μεσοβέζικης κατάστασης, μιᾶς ἐπιφυλακτικότητος, πόσο μεγαλειώδους, πόσο ἰσχυρῆ, καμωμένη ἀπό ἀτόφιο καθαρὸ μέταλλο ὀρθώνεται ἡ μορφή τοῦ Τολστόι, αὐτή ἡ ζωντανή ἐνσάρκωση τῆς ἐνιαίας ἀρχῆς».

Οὐφ! Τά λέει ὀμορφα, ἐνῶ ὅλα αὐτά εἶναι ψέματα. Ἡ μορφή τοῦ Τολστόι δέν εἶναι καμωμένη οὔτε ἀπό ἀτόφιο, οὔτε ἀπό καθαρὸ, οὔτε κἀν ἀπό μέταλλο. Κι' «ὅλοι αὐτοί» οἱ ἄστοι θαυμαστές του «τίμησαν ὀρθιοί» τή μνήμη του ἀκριβῶς ὀχι γιὰ τήν «ἀκεραιότητά» του, ἀλλὰ ἀκριβῶς γιὰ τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπό τήν ἀκεραιότητα.

Ἐκὼς κ. Νεβέντομσκι ἄφησε ἄθελά του νά τοῦ ξεφύγει μόνο μιά καλή λεξούλα. Ἡ λεξούλα αὐτή — ἐπιφυλακτικότητα — συνιστᾷ ἐξίσου καλά τούς κυρίους τοῦ «Νάσα Ζαριά», ὀπως τούς συνιστᾷ καί ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Μπαζάροφ γιὰ τή διανόηση πού ἀναφέραμε παραπάνω. Μπροστά μας ἔχουμε ὀλους μαζί τούς ἥρωες τῆς «ἐπιφύλαξης». Ἐκὼς Πότρεσοφ δηλώνει μέ ἐπιφύλαξη πὼς δέν συμφωνεῖ μέ τούς μαχιστές, ἄν καί τούς ὑπερασπίζει. Ἐκὼς σύνταξη δηλώνει μέ ἐπιφύλαξη πὼς δέν συμφωνεῖ μέ «ὀρισμένες θέσεις» τοῦ Μπαζάροφ, ἄν καί ὁ καθένας βλέπει καθαρὰ πὼς ἐδῶ δέν πρόκειται γιὰ ὀρισμένες θέσεις. Ἐκὼς Πότρεσοφ δηλώνει μέ ἐπιφύλαξη πὼς τὸν συκοφάντησε ὁ Ἰζγκόγεφ. Ἐκὼς Μάρτοφ δηλώνει μέ ἐπιφύλαξη πὼς δέν συμφωνεῖ πέρα γιὰ πέρα μέ τὸν Πότρεσοφ καί τὸν Λεβίτσκι, ἄν καί σ' αὐτούς ἀκριβῶς προσφέρει τίς πιστές πολιτικές ὑπηρεσίες του. Ἐκὼς ὀλοι αὐτοί μαζί δηλώνουν μέ ἐπιφύλαξη πὼς δέν συμφωνοῦν μέ τὸν Τσερεβάνιν, ἄν καί οἱ περισσότεροι ἐγκρίνουν τό δεύτερο λικβινταριστικὸ βιβλίο του πού ἐπαυξάνει τό «πνεῦμα» τοῦ πρώτου τέκνου του. Ἐκὼς Τσερεβάνιν δηλώνει μέ ἐπιφύλαξη πὼς δέν συμφωνεῖ μέ τὸν Μάσλοφ. Ἐκὼς Μάσλοφ δηλώνει μέ ἐπιφύλαξη πὼς δέν συμφωνεῖ μέ τὸν Κάουτσκι.

Ἐκὼς ὀλους μαζί συμφωνοῦν μόνο στό ὀτι δέν συμφωνοῦν

μέ τόν Πλεχάνοφ καί ὅτι ὁ Πλεχάνοφ συκοφαντικά τούς κατηγορεῖ γιά λικβινταρισμό, ὅτι δῆθεν δέν εἶναι σέ θέση νά ἐξηγήσει τή σημερινή του προσέγγιση μέ τούς χθεσινούς του ἀντιπάλους.

Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ἀπλό ἀπό τήν ἐξήγηση αὐτῆς τῆς προσέγγισης, πού εἶναι ἀκατανόητη γιά τούς ἀνθρώπους τῶν ἐπιφυλάξεων. "Όταν εἶχαμε ἀτμομηχανή, διαφωνούσαμε πολύ ἔντονα γιά τό ἄν ἦ ταχύτητα, ἄς ποῦμε, 25 ἢ 50 βέρστια τήν ὥρα ἀνταποκρίνεται στή στερεότητα τῆς ἀτμομηχανῆς καί στά ἀποθέματα καυσίμων κτλ. Ἡ συζήτηση γύρω ἀπ' αὐτό, ὅπως καί γύρω ἀπό κάθε ζήτημα πού προκαλεῖ ζωνηρή συγκίνηση, διεξαγόταν μέ πάθος καί συχνά μέ μένος. Ἡ συζήτηση αὐτή — ἀδιάφορο ποιό ζήτημα τήν προκάλεσε — διεξάγεται φανερά, μπροστά σ' ὄλους, μέχρι τέλους, δέν συγκαλύπτεται μέ καμιά «ἐπιφύλαξη». Καί κανείς μας δέν σκέπτεται νά ἀναιρέσει ὀτιδήποτε, ἢ νά μιξοκλάψει ἀπ' ἀφορμή «τό μένος τῆς συζήτησης». "Όταν ὅμως ἡ ἀτμομηχανή τσακίστηκε, ὅταν κείτεται στό βάλτο, τριγυρισμένη ἀπό τούς διανοούμενους τῶν «ἐπιφυλάξεων», πού χαχανίζουν πρόστυχα γιατί δέν «ὑπάρχει τί νά διαλύσουμε», γιατί δέν ὑπάρχει πιά ἀτμομηχανή, τότε ἐμᾶς, τούς χθεσινούς «μενόμενους συζητητές» μᾶς ἐνώνει ἓνα κοινό ἔργο. Χωρίς νά ἀπαρνούμαστε τίποτε, χωρίς νά ξεχνᾶμε τίποτε, χωρίς νά δίνουμε καμιά ὑπόσχεση γιά ἐξάλειψη τῶν διαφωνιῶν, δουλεύουμε ἀπό κοινοῦ. Στρέφουμε ὅλη μας τήν προσοχή καί ὅλες μας τίς προσπάθειες στό νά σηκώσουμε τήν ἀτμομηχανή, νά τήν ἀνακαινίσουμε, νά τή στερεώσουμε, νά τή δυναμώσουμε, νά τή βάλουμε στίς γραμμές· γιά τήν ταχύτητά της καί γιά τή στροφή τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου δείκτη ἔχουμε τόν καιρό νά συζητήσουμε ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα. Τό ἄμεσο καθῆκον στίς δύσκολες μέρες μας εἶναι νά δημιουργήσουμε κάτι ἱκανό νά ἀποκρούσει τούς ἀνθρώπους τῶν «ἐπιφυλάξεων» καί τούς «ἀποκαμωμένους διανοούμενους», πού ὑποστηρίζουν ἄμεσα καί ἔμμεσα τό «βαλτονέρι» πού κυριαρχεῖ. Τό ἄμεσο καθῆκον εἶναι νά βγάζουμε, ἔστω καί κάτω ἀπό τίς πιό δύσκολες συνθῆκες, τό μετάλλευμα, νά βγάζουμε τό σίδηρο, νά χύνουμε τό ἀτσάλι τῆς μαρξιστικῆς κοσμοθεωρίας καί τῶν ἐποικοδομημάτων πού ἀντιστοιχοῦν σ' αὐτή τήν κοσμοθεωρία.

«Μίσλ»), τεῦχος 1,
Δεκέμβρης τοῦ 1910
Ἑπογραφή: Β. Ι.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ
«Μίσλ»

ΤΟ ΕΡΥΘΗΜΑ ΑΙΔΟΥΣ ΤΟΥ ΥΠΟΚΡΙΤΗ ΚΑΙ ΤΑΡΤΟΥΦΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ

Ὁ ὑποκριτής καί ταρτοῦφος Τρότσκι μίλησε μέ πάθος στήν ὀλομέλεια ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό. Ὅρκιζόταν σέ θεούς καί δαίμονες ὅτι εἶναι κομματικός. Ἐπαιρνε ἐπιχορήγηση.

Μετά τήν ὀλομέλεια ἡ ΚΕ ἐξασθένησε, δυνάμωσαν οἱ βπεριοντοφικοί, οἰκονόμησαν χρήματα. Σταθεροποιήθηκαν οἱ λικβινταριστές πού μέ τό περιοδικό «Νάσα Ζαριά» ἐλεεινολογοῦσαν τό παράνομο κόμμα μπροστά στά μάτια τοῦ Στολίπιν.

Ὁ ὑποκριτής καί ταρτοῦφος Τρότσκι ἀπομάκρυνε ἀπό τήν «Πράβντα» τόν ἐκπρόσωπο τῆς ΚΕ καί ἄρχισε νά γράφει στή «Vorwärts»⁴⁶ λικβινταριστικά ἄρθρα. Παρά τή ρητή ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς σχολῆς⁴⁷ πού εἶχε ὀριστεῖ ἀπό τήν ὀλομέλεια, ἀπόφαση πού καθόριζε ὅτι κανένας κομματικός δάσκαλος δέν πρέπει νά πάει στή φραξιονιστική σχολή τῶν βπεριοντοφικῶν, ὁ ὑποκριτής καί ταρτοῦφος Τρότσκι πῆγε ἐκεῖ καί συζήτησε μέ τούς βπεριοντοφικούς τό σχέδιο τῆς συνδιάσκεψης. Τό σχέδιο αὐτό τό δημοσίευσε τώρα ἡ ὀμάδα «Βπεριόντ» σέ φυλλάδιο.

Καί ὁ ὑποκριτής καί ταρτοῦφος αὐτός κόβεται καί φωνάζει γιά τήν κομματικότητά του, διαβεβαιώνοντας πώς αὐτός δέν προσκύνησε καθόλου τούς βπεριοντοφικούς καί τούς λικβινταριστές.

Αὐτό εἶναι τό ἐρύθημα αἰδοῦς τοῦ ὑποκριτῆ καί ταρτούφου Τρότσκι.

*Γράφτηκε ἀργότερα
ἀπό τίς 2 (15) τοῦ Γενάρη 1911*

*Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21
τοῦ Γενάρη 1933 στήν ἐφημερίδα
«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 21*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

Η ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΕΝΟΣ ΡΩΣΟΥ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΗ

Αυτό τόν υπότιτλο έδωσε ο αντιπρόσωπος του Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-έπαναστατῶν⁴⁸ κ. Ρουμπανόβιτς στό ἄρθρο του τό ἀφιερωμένο στό θάνατο του Καραούλοφ, πού δημοσιεύτηκε στή γαλλική σοσιαλιστική ἐφημερίδα «L' Humanité»⁴⁹. Σταδιοδρομία πραγματικά διδακτική.

Ύστερα ἀπό τήν 1 τοῦ Μάρτη τοῦ 1881 ὁ Καραούλοφ ἔφτασε στό Παρίσι καί πρότεινε στόν ἀρχηγό τῆς «Ναρόντ-ναγια Βόλια»⁵⁰ νά τοῦ ἀνατεθεῖ ἡ ἀνασυγκρότηση τῆς ὀργάνωσης. Ὁ διευθυντής τοῦ «Βέστνικ Ναρόντνοϊ Βόλι»⁵¹, ὁ κατοπινά ἀποστάτης Τιχομίροφ, τοῦ ἔδωσε τήν ἐξουσιοδότηση. Ὁ Καραούλοφ γύρισε στή Ρωσία μέ τόν Λοπάτιν, τόν Σουχόμλιν καί ἄλλους. Τό 1884 πιάνεται στό Κίεβο, περνάει ἀπό δίκη καί καταδικάζεται σέ 4 χρόνια καταναγκαστικά ἔργα, ἐνῶ οἱ σύντροφοί του καταδικάζονται σέ θάνατο εἴτε σέ ισόβια καταναγκαστικά ἔργα.

Πῶς νά ἐξηγηθεῖ αὐτή ἡ «παράδοξη — σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ κ. Ρουμπανόβιτς — ἐπιείκεια»; Λένε — μᾶς πληροφορεῖ ὁ κ. Ρουμπανόβιτς — ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ στρατοδικείου ἔμεινε κατάπληκτος ἀπό τήν ὁμοιότητα πού εἶχε ὁ Καραούλοφ μέ τό γιό του, ὁ ὁποῖος πέθανε κάτω ἀπό τραγικές συνθήκες. «Ὑπάρχει ὅμως καί μιά ἄλλη ἐξήγηση τῆς παράδοξης αὐτῆς ἐπιείκειας», προσθέτει ὁ κ. Ρουμπανόβιτς, χωρίς νά ἀναφέρει ποιά εἶναι ἡ ἐξήγηση αὐτή*.

Ἡ πρόσφατη ὥστόσο «σταδιοδρομία» τοῦ Καραούλοφ δέν ἀφήνει καμιά ἀμφιβολία. Τό 1905 ὁ Καραούλοφ τάχθηκε τόσο ἀνοιχτά ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες, ὥστε οἱ ἐκλογεῖς

* Πρόκειται, προφανῶς, γιά ὑπόνοιες ὅτι ὁ Καραούλοφ ἔκανε «εἰλικρινή ὁμολογία».

τόν μαύρισαν στίς ἐκλογές τῆς I καί τῆς II Δούμας. «Ἄν βρεθῶ μπροστά σέ δύο στρατόπεδα — εἶπε σέ συγκέντρωση ὁ Καραοῦλοφ (σύμφωνα μέ πληροφορία τῆς «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι»⁵²) — τό ἓνα μέ τά κυβερνητικά στρατεύματα καί τό ἄλλο μέ τούς ἐπαναστάτες καί τό περιβόητο σύνθημα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, θά ταχθῶ ἀδίσταχτα μέ τό πρῶτο ἐνάντια στό δεύτερο». Δέν εἶναι παράξενο ὅτι ὁ Βίττε κατέβαλε φροντίδες γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Δέν εἶναι παράξενο ὅτι ὁ Καραοῦλοφ κατεῖχε στήν III Δούμα μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις ἀνάμεσα στούς πιό αἰσχρούς ἀντεπαναστάτες καντέτους μέ τήν ὑποκριτική φρασεολογία πάντα στό στόμα.

Τό παράξενο εἶναι ὅτι βρίσκονται ἄνθρωποι πού εἶναι ἱκανοί νά θεωροῦν τόν ἑαυτό τους ὅτι συμπαθεῖ τή δημοκρατία καί πού τώρα πού πέθανε ὁ Καραοῦλοφ τόν τιμοῦν σάν «δημοκράτη», σάν «ἀγωνιστή» κτλ.

Τό παράξενο εἶναι ὅτι ὁ κ. Ρουμπανόβιτς, ἐκπρόσωπος τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν, μπορεῖ νά γράφει στό γαλλικό σοσιαλιστικό ὄργανο: «τοῦ πρώην ἐσέρου, πού πέρασε στό στρατόπεδο τῶν μετριοπαθῶν, πολλά τοῦ συγχωροῦνται, γιατί κατάφερε νά θίξει τίς πιό εὐαίσθητες χορδές» (πρόκειται γιά τή συνεδρίαση τῆς Δούμας στήν ὁποία οἱ δεξιοί ἀποκάλεσαν τόν Καραοῦλοφ ἄνθρωπο τῶν κατέργων, κι' αὐτός ἀπάντησε ὅτι εἶναι περήφανος γι' αὐτό).

Τό νά «συγχωροῦν» τή σταδιοδρομία ἐνός ἀποστάτη γιά μιά ἐντυπωσιακή φράση εἶναι μέσα στό πνεῦμα τῶν ἐσέρων. Ἀποστάτες ὑπάρχουν σέ ὅλα τά ἐπαναστατικά κόμματα, σέ ὅλες τίς χῶρες κι' ἀνάμεσά τους βρίσκονται πάντοτε ἀριστοτέχνες στό νά δημιουργοῦν ἐντυπώσεις. Νά δηλώνουν ὅμως δημόσια ἐπαναστάτες, ἐκπρόσωποι «ἐπαναστατικῶν» κομμάτων, ὅτι «πολλά συγχωροῦνται» στόν ἀποστάτη γιά μιά ἔξυπνη ἀναφώνηση, αὐτό δέν συμβαίνει συχνά. Γιά ἓνα τέτιο πράγμα χρειάζεται νά ὑπάρχει στό δῆθεν «ἐπαναστατικό» κόμμα πολύ μεγάλο ποσοστό φιλελευθέρων μέ βόμβα. Γιά ἓνα τέτιο πράγμα χρειάζεται νά μποροῦν οἱ φιλελεύθεροι πού ἔμειναν χωρίς βόμβα νά βολεύονται στά «ἐπαναστατικά» κόμματα πού ἀδιαφοροῦν τελείως γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν, τῶν ἐπαναστατικῶν ἐντολῶν, τῆς ἐπαναστατικῆς τιμῆς καί τοῦ ἐπαναστατικοῦ χρέους.

Ἐπάρχει κι' ἓνα ἄλλο, πιό σπουδαῖο δίδαγμα πού βγαίνει ἀπό τή «σταδιοδρομία τοῦ ρώσου τρομοκράτη». Εἶναι τό

δίδαγμα τῆς ταξικῆς πάλης, ἡ ἀπόδειξη ὅτι μόνο οἱ ἐπαναστατικές τάξεις μποροῦν σήμερα στή Ρωσία ν' ἀποτελοῦν τό στήριγμα τῶν σοβαρῶν κάπως ἐπαναστατικῶν κομμάτων. Δέν εἶναι μόνο ὁ Καραοῦλοφ, εἶναι ἡ μάζα τῆς ἀστικῆς διανόησης, πού ἐνῶ μέχρι πρὶν λίγο καιρό ἦτανε δημοκρατική καί μάλιστα ἐπαναστατική, γύρισε τώρα τίς πλάτες στή δημοκρατία καί τήν ἐπανάσταση. Αὐτό δέν εἶναι τυχαῖο, ἀλλά ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάπτυξης τῆς ταξικῆς συνείδησης τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης, πού ἀπό τήν πείρα εἶδε πόσο κοντά εἶναι ἡ στιγμή πού τό «στρατόπεδο» τῆς μοναρχίας καί τό στρατόπεδο τῆς ἐπανάστασης θά βρεθοῦν ἀντιμέτωπα, πού ἀπό τήν πείρα εἶδε τί ἐκλογή θά ἀναγκαστεῖ νά κάνει τότε αὐτή, ἡ ἀστική τάξη.

Ὅποιος θέλει νά διδαχτεῖ ἀπό τά μεγάλα διδάγματα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, πρέπει νά καταλάβει ὅτι μόνο ἡ ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου, μόνο ἡ ὀργάνωση αὐτῆς τῆς τάξης, μόνο τό ξεκαθάρισμα τοῦ κόμματός της ἀπό τοὺς μικροαστοὺς «συνοδοιπόρους», ἀπό τήν ἔλλειψη ἀρχῶν, τίς ταλαντεύσεις καί τήν ἀστάθεια πού τοὺς χαρακτηρίζει, μπορεῖ νά ὀδηγήσει ξανά, καί ἀσφαλῶς θά ὀδηγήσει ξανά, στή νίκη τοῦ λαοῦ ἐνάντια στή μοναρχία τῶν Ρομάνοφ.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 19-20,
13 (26) τοῦ Γενάρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Ο Λ. Ν. ΤΟΛΣΤΟΪ· ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ

Ἡ ἐποχή στήν ὁποία ἀνήκει ὁ Λ. Ν. Τολστόι καί ἡ ὁποία καθρεπτίστηκε μέ θαυμάσια παραστατικότητα τόσο στή μεγαλοφυῆ λογοτεχνικά του ἔργα, ὅσο καί στή διδασκαλία του, εἶναι ἡ ἐποχή μετά τό 1861 καί ὡς τό 1905. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ λογοτεχνική δράση τοῦ Τολστόι ἄρχισε νωρίτερα ἀπ' ὅ,τι ἄρχισε ἡ περίοδος αὐτή καί τέλειωσε ἀργότερα ἀπ' αὐτήν. Ὡστόσο ὁ Λ. Τολστόι διαμορφώθηκε ὁλότελα, σάν καλλιτέχνης καί σάν στοχαστής, σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίοδο, ὁ μεταβατικός χαρακτήρας τῆς ὁποίας δημιούργησε ὅλα τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά καί τῶν ἔργων τοῦ Τολστόι καί τοῦ «τολστοϊσμοῦ».

Στήν «Ἄννα Καρένινα» μέ τό στόμα τοῦ Κ. Λέβιν ὁ Λ. Τολστόι ἐξέφρασε μέ ἐξαιρετική σαφήνεια σέ τί συνοψιζόταν ἡ στροφή πού ἔγινε στή ρωσική ἱστορία στό μισό αὐτόν αἰῶνα.

«...Οἱ συζητήσεις γιά τή σοδιά, τή μίσθωση τῶν ἐργατῶν κτλ., πού θεωροῦνταν ἀπό συνήθεια σάν κάτι τό τιποτένιο, καί ὁ Λέβιν τό ἤξερε αὐτό... τώρα γιά τόν Λέβιν ἦταν οἱ μόνες πού εἶχαν σημασία. «Αὐτό, ἴσως, νά μήν εἶχε σημασία τήν ἐποχή τῆς δουλοπαροικίας ἢ νά μήν εἶχε σημασία στήν Ἀγγλία. Καί στίς δύο περιπτώσεις οἱ ἴδιες οἱ συνθήκες εἶναι καθορισμένες· σέ μᾶς ὅμως, τώρα, πού τό πᾶν ἀναποδογυρίστηκε καί οἱ νέες συνθήκες μόλις διαμορφώνονται, τό ζήτημα πῶς θά διαμορφωθοῦν οἱ συνθήκες αὐτές εἶναι τό μόνο σοβαρό ζήτημα στή Ρωσία», σκεπτόταν ὁ Λέβιν» (Ἄπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. Χ. σελ. 137).

«Σέ μᾶς τώρα τό πᾶν ἀναποδογυρίστηκε καί οἱ νέες συνθήκες μόλις διαμορφώνονται» — εἶναι δύσκολο νά φανταστεῖς πió εὐστοχο χαρακτηρισμό τῆς περιόδου 1861-1905. Ἐκεῖνο πού «ἀναποδογυρίστηκε» εἶναι πολύ γνωστό, ἢ τουλάχιστο τό ξέρεי καλά ὁ κάθε ρῶσος. Εἶναι ἡ δουλοπαροικία καί ὅλο «τό παλιό καθεστῶς» πού ἀντιστοιχοῦσε σ' αὐτήν. Ἐκεῖνο πού «μόλις διαμορφώνεται» εἶναι τελείως ἄγνωστο,

ξένο, άκατανόητο για τήν πιό πλατιά μάζα του πληθυσμου. Για τον Τολστόι αυτό τό «μόλις διαμορφωνόμενο» άστικό καθεστώς διαγράφεται θολά σαν σκιάχτρο στο παράδειγμα της Άγγλίας. Άκριβώς σαν σκιάχτρο, γιατί κάθε προσπάθεια να ξεκαθαρίσει ο ίδιος τά βασικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού συστήματος αυτής της «Άγγλίας», τή σύνδεση αυτού του συστήματος με τήν κυριαρχία του κεφαλαίου, με τό ρόλο του χρήματος, με τήν εμφάνιση και ανάπτυξη της ανταλλαγής, ο Τολστόι τήν αποκρούει, όπως λέμε, καταρχήν. "Όπως και οι ναρόντικοι δέν θέλει να δει, κλείνει τά μάτια, αποδιώχνει τή σκέψη ότι αυτό πού «διαμορφώνεται» στη Ρωσία δέν είναι τίποτε άλλο παρά άστικό σύστημα.

Είναι σωστό ότι τό πιό σημαντικό, άν όχι τό «μόνο σημαντικό» ζήτημα από τήν άποψη των άμεσων καθηκόντων της όλης κοινωνικοπολιτικής δράσης στη Ρωσία για τήν περίοδο 1861-1905 (άκόμη και για σήμερα), ήταν τό ζήτημα «πώς θά διαμορφωθεί» αυτό τό σύστημα, τό άστικό σύστημα, πού παίρνει πολύ διαφορετικές μορφές στην «Άγγλία», στη Γερμανία, στην Άμερική, στη Γαλλία κτλ. Για τον Τολστόι όμως μιά τέτια ξεκάθαρη, συγκεκριμένη ιστορική τοποθέτηση του ζητήματος είναι κάτι τό τελείως ξένο. Κρίνει άφηρημένα, παραδέχεται μόνο τήν άποψη των «αιώνίων» αρχών της ήθικης, των αιώνίων άληθειών της θρησκείας, χωρίς να καταλαβαίνει πως ή άποψη αυτή είναι ή ιδεολογική μόνο αντανάκλαση του παλιού («άναποδογυρισμένου») συστήματος, του δουλοπαροικιακού συστήματος, του συστήματος ζωής των ανατολικών λαών.

Στη «Λουκέρνη» (γράφτηκε τό 1857) ο Λ. Τολστόι διακηρύσσει ότι ή άναγνώριση του «πολιτισμου» σαν άγαθού είναι «φανταστική γνώση» πού «καταστρέφει τίς ένστικτώδεις, τίς πιό μακάριες πρωτόγονες άνάγκες του καλού στην ανθρώπινη φύση». «Έναν, μόνο έναν άλάθητο οδηγητή έχουμε — άναφωνεί ο Τολστόι — τό Παγκόσμιο Πνεύμα πού μās διαποτίζει» ("Άπαντα, ρωσ. έκδ., τόμ. II, σελ. 125).

Στό έργο «Η δουλεία της εποχής μας» (γράφτηκε τό 1900), ο Τολστόι, επαναλαβαίνοντας με περισσότερο ζήλο αυτή τήν επίκληση του Παγκόσμιου Πνεύματος, χαρακτηρίζει τήν πολιτική οίκονομία «είκονική επιστήμη», γιατί παίρνει σαν «υπόδειγμα» «τή μικρή Άγγλία πού βρίσκεται σε μιά έντελώς έξαιρετική κατάσταση», αντί να παίρνει σαν υπόδειγμα «τήν κατάσταση των ανθρώπων όλου του κόσμου σ' όλη τήν

περίοδο τῆς ἱστορίας». Ποιός εἶναι αὐτός ὁ «ὄλος κόσμος» μᾶς τό λέει τό ἄρθρο «Ἡ πρόοδος καί ὁ ὀρισμός τῆς μόρφωσης» (1862). Τήν ἄποψη τῶν «ἱστορικῶν», πού λένε ὅτι ἡ πρόοδος εἶναι δῆθεν «γενικός νόμος γιά τήν ἀνθρωπότητα» ὁ Τολστόι τήν ἀποκρούει, ἐπικαλούμενος «ὅλη τή λεγόμενη Ἐνατολή» (IV, σελ. 162). «Δέν ὑπάρχει γενικός νόμος κίνησης τῆς ἀνθρωπότητας πρὸς τά μπρός — δηλώνει ὁ Τολστόι — πράγμα πού μᾶς τό ἀποδείχνουν οἱ στάσιμοι λαοί τῆς Ἐνατολῆς».

Ἐτολστοϊσμός στό πραγματικό ἱστορικό του περιεχόμενο εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀνατολίτικου καθεστῶτος, τοῦ ἀσιατικοῦ καθεστῶτος. Ἀπό δῶ ἀπορέει καί ὁ ἀσκητισμός καί ἡ μή ἀντίσταση στό κακό μέ τή βία καί ἡ μεγάλη ἀπαισιοδοξία καί ἡ πεποίθηση ὅτι «ὅλα εἶναι μηδέν», «κάθε τί τό ὑλικό εἶναι μηδέν» («Τό νόημα τῆς ζωῆς», σελ. 52), καί ἡ πίστη στό «Πνεῦμα», τήν «ἀρχή τοῦ παντός», ἀρχή ἀπέναντι στήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι παρά «ἐργάτης» «πού ἔχει προορισμό νά σώσει τήν ψυχή του» κτλ. Ἐτολστόι μένει πιστός στήν ἰδεολογία αὐτή καί στή «Σονάτα τοῦ Κρόιτσερ», ὅταν λέει πῶς ἡ «χειραφέτηση τῶν γυναικῶν δέν βρίσκεται στά σχολειά, οὔτε στά κοινοβούλια, ἀλλά στήν κρεββατοκάμαρα», καί στό ἄρθρο τοῦ 1862 ὅπου διακήρυσσε ὅτι τά Πανεπιστήμια βγάζουν μόνο «νευρασθενικούς, ἄρρωστους φιλελεύθερους» πού «δέν χρειάζονται καθόλου στό λαό», «ἀποσπασμένους χωρίς κανένα σκοπό ἀπό τό προηγούμενο περιβάλλον», πού «δέν βρίσκουν θέση στή ζωή» κτλ. (IV, σελ. 136-137).

Ἡ ἀπαισιοδοξία, ἡ μή ἀντίσταση στό κακό, ἡ προσφυγή στό «Πνεῦμα» εἶναι ἡ ἰδεολογία πού παρουσιάζεται ἀναπόφευκτα σέ μιά ἐποχή, ὅπου ὅλο τό παλιό καθεστῶς «ἔχει ἀναποδογυριστεῖ» καί ἡ μάζα πού διαπαιδαγωγήθηκε στό παλιό αὐτό καθεστῶς, πού γαλουχήθηκε μέ τίς ἀρχές, τίς συνήθειες, τίς παραδόσεις, τίς δοξασίες αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος, δέν βλέπει καί δέν μπορεῖ νά δεῖ τί εἶδους εἶναι τό «διαμορφωμένο» καινούργιο καθεστῶς, ποιές εἶναι οἱ κοινωνικές δυνάμεις πού «τό διαμορφώνουν» καί πῶς ἀκριβῶς τό «διαμορφώνουν», ποιές κοινωνικές δυνάμεις εἶναι ἱκανές νά φέρουν τήν ἀπολύτρωση ἀπό τίς ἀναρίθμητες, τίς ἐξαιρετικά μεγάλες συμφορές πού χαρακτηρίζουν τίς περιόδους «κατάρρευσης».

Ἡ περίοδος 1862-1904 ἦταν στή Ρωσία μιά τέτια ἀκριβῶς περίοδος κατάρρευσης, τότε πού τό παλιό γκρεμιζόταν

μπροστά στα μάτια όλων, ενώ τό νέο μόλις διαμορφωνόταν, καί οί κοινωνικές δυνάμεις πού τό διαμόρφωναν ἐκδηλώθηκαν γιά πρώτη φορά ἔμπρακτα, σέ πλατιά πανεθνική κλίμακα, σέ μαζική, ἀνοιχτή δράση στά πιό διαφορετικά πεδία μόνο τό 1905. Καί ὕστερα ἀπό τά γεγονότα τοῦ 1905 στή Ρωσία ἀκολούθησαν ἀνάλογα γεγονότα σέ πολλά κράτη τῆς ἴδιας αὐτῆς «Ἀνατολῆς», πού τή «στασιμότητά» της ἐπικαλοῦνταν ὁ Τολστόι τό 1862. Τό 1905 ὑπῆρξε ἡ ἀρχή τοῦ τέλους τῆς «ἀνατολίτικης» στασιμότητας. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ὁ χρόνος αὐτός ἔφερε μαζί του τό ἱστορικό τέλος τοῦ τολστοϊσμοῦ, τό τέλος ὅλης ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, πού μπορούσε καί ὄφειλε νά γεννήσει τή διδασκαλία τοῦ Τολστόι, ὄχι σάν κάτι τό ἀτομικό, ὄχι σάν καπρίτσιο ἢ ἰδιορυθμία, ἀλλά σάν ἰδεολογία τῶν συνθηκῶν στίς ὁποῖες ζοῦσαν πραγματικά γιά ἓνα ὀρισμένο διάστημα ἑκατομμύρια καί ἑκατομμύρια ἄνθρωποι.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Τολστόι εἶναι ἀναντίρητα οὐτοπική, καί ὡς πρὸς τό περιεχόμενό της ἀντιδραστική στήν πιό ἀκριβή καί πιό βαθιά σημασία αὐτῆς τῆς λέξης. Ἀπ' αὐτό ὅμως δέν βγαίνει καθόλου οὔτε ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτή δέν ἦταν σοσιαλιστική, οὔτε ὅτι δέν περιεῖχε κριτικά στοιχεῖα, ἱκανά νά προσφέρουν πολύτιμο ὕλικό γιά τή διαφώτιση τῶν πρωτοπόρων τάξεων.

Ἐπάρχει σοσιαλισμός καί σοσιαλισμός. Σέ ὅλες τίς χῶρες μέ καπιταλιστικό τρόπο παραγωγῆς ὑπάρχει σοσιαλισμός, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τήν ἰδεολογία τῆς τάξης πού ἔρχεται ν' ἀντικαταστήσει τήν ἀστική τάξη, καί σοσιαλισμός, ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ στήν ἰδεολογία τῶν τάξεων πού ἔρχεται νά τίς ἀντικαταστήσει ἢ ἀστική τάξη. Ὁ φεουδαρχικός σοσιαλισμός, π.χ., εἶναι σοσιαλισμός τοῦ τελευταίου εἴδους καί τό χαρακτήρα ἑνός τέτιου σοσιαλισμοῦ τόν ἀξιολόγησε ἀπό καιρό, πρὶν ἀπό 60 χρόνια καί πάνω, ὁ Μάρξ μαζί μέ τήν ἀξιολόγηση τοῦ σοσιαλισμοῦ ἄλλων μορφῶν⁵³.

Πᾶμε παρακάτω. Τά κριτικά στοιχεῖα χαρακτηρίζουν τήν οὐτοπική διδασκαλία τοῦ Λ. Τολστόι κατά τόν ἴδιο τρόπο πού χαρακτηρίζουν καί πολλά ἄλλα οὐτοπικά συστήματα. Δέν πρέπει ὅμως νά ξεχνᾶμε τή βαθυστόχαστη παρατήρηση τοῦ Μάρξ ὅτι ἡ σημασία τῶν κριτικῶν στοιχείων στόν οὐτοπικό σοσιαλισμό «εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογη πρὸς τήν ἱστορική ἐξέλιξη». Ὅσο περισσότερο ἀναπτύσσεται, ὅσο περισσότερο συγκεκριμένο χαρακτήρα ἀποκτᾶ ἡ δράση τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων πού «διαμορφώνουν» τήν καινούργια Ρω-

σία καί φέρνουν τήν ἀπολύτρωση ἀπό τά σύγχρονα κοινωνικά δεινά, τόσο γρηγορότερα ὁ κριτικο-οὐτοπικός σοσιαλισμός «χάνει κάθε πρακτικό νόημα καί κάθε θεωρητική δικαίωση».

Ἐδῶ καί εἴκοσι πέντε χρόνια τά κριτικά στοιχεῖα τῆς διδασκαλίας τοῦ Τολστόι μποροῦσαν κάποτε νά ἦταν ὠφέλιμα στήν πράξη γιά μερικά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, παρά τά ἀντιδραστικά καί οὐτοπικά χαρακτηριστικά τοῦ τολστοϊσμοῦ. Στή διάρκεια τῆς τελευταίας, ἄς ποῦμε, δεκαετίας αὐτό δέν μποροῦσε νά γίνει, γιατί ἡ ἱστορική ἐξέλιξη προχώρησε πολύ ἀπό τό 1880 ὡς τό τέλος τοῦ περασμένου αἰώνα. Στίς μέρες μας ὅμως, ὕστερα ἀπό τό ὅτι μιά σειρά γεγονότα, πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω, ἔβαλαν τέρμα στήν «ἀνατολίτικη» στασιμότητα, στίς μέρες μας, ὅπου οἱ συνειδητά ἀντιδραστικές ιδέες τῶν «βεχιστῶν», ἀντιδραστικές μέ τή στενά-ταξική, ἐγωϊστικά-ταξική ἔννοια πῆραν τόσο μεγάλη διάδοση ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη,— πού οἱ ιδέες αὐτές μόλυναν ἀκόμη κι' ἕνα μέρος τῶν σχεδόν μαρξιστῶν, δημιουργώντας τό «λικβινταριστικό» ρεῦμα,— στίς μέρες μας κάθε ἀπόπειρα ἐξιδανίκευσης τῆς διδασκαλίας τοῦ Τολστόι, δικαίωσης ἢ μετριασμοῦ τῆς «μῆ ἀντίστασής» του, τῆς προσφυγῆς του στό «Πνεῦμα», τῶν ἐκκλήσεών του γιά «ἠθική αὐτοτελειοποίηση», τῆς θεωρίας του γιά «συνείδηση» καί γενική «ἀγάπη», τοῦ κηρύγματός του γιά ἀσκητισμό καί μυστικοπάθεια κτλ., προκαλοῦν τήν πιό ἄμεση καί τήν πιό μεγάλη ζημιά.

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 6,
22 τοῦ Γενάρη 1911
Ἑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σχετικά με τή δήλωσή μας υπάρχουν (καί διαδίδονται έσκεμμένα από τούς λικβινταριστές-γκολοσοφικούς) ψεύτικες φήμες καί θεωροῦμε ὑποχρέωσή μας νά ἀπαντήσουμε σ' αὐτές, ἐκθέτοντας σύντομα τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης καί τῶν ἀπόψεών μας.

Τυπικά τό ζήτημα εἶναι ὅτι στήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 κλείστηκε συμφωνία ἀνάμεσα στίς ὀμάδες καί στό κόμμα. Μέ βάση τή συμφωνία ἡ ὀμάδα μας ἀνάλαβε τήν ὑποχρέωση νά διαλυθεῖ, ἄν διαλυθοῦν καί οἱ ἄλλες ὀμάδες. Ὁ ὄρος δέν τηρήθηκε. Ἀποκτοῦμε καί πάλι τήν ἐλευθερία τῆς πάλης ἐνάντια στούς φιλελευθέρους καί στούς ἀναρχικούς πού ἐνθαρῦνονται ἀπό τόν ἀρχηγό τῶν «συμφιλιοτιστῶν», τόν Τρότσκι. Τό ζήτημα τῶν χρημάτων παίζει γιά μᾶς δευτερεύοντα ρόλο, ἄν καί, φυσικά, δέν ἔχουμε σκοπό νά παραδόσουμε τά χρήματα στήν ὀμάδα τοῦ συνασπισμοῦ τῶν λικβινταριστῶν+ἀναρχικοί+Τρότσκι, καί δέν παραιτούμαστε διόλου ἀπό τό δικαίωμά μας νά ξεσκεπάσουμε μπροστά στή διεθνή σοσιαλδημοκρατία τό συνασπισμό αὐτό, τίς οἰκονομικές του «βάσεις» (τά περίφημα «κονδύλια» τῶν βπεριοντοφικῶν, πού τά προστατεύουν ἀπό τό ξεσκεπάσμα ὁ Τρότσκι καί οἱ γκολοσοφικοί) κτλ.*

Οὐσιαστικά ἐμεῖς ἀπαλασσόμαστε τῆς εὐθύνης γιά τήν ἐπίδραση πού εἶχε στήν ἀποσύνθεση τοῦ κόμματος, ἡ «συμ-

* Τό δικαίωμα ἀντιπροσώπευσης τῆς ὀμάδας μας ἔχει δοθεῖ στήν ἐξάδα τοῦ plenum. Ἀπό τίς ἔξι ψήφους ἔχουμε τίς τέσσερις: τρεῖς στό Παρίσι καί μιά μέ ἐξουσιοδότηση (γραπτή) τοῦ Μεσκόβσκι. Ἄν ὁ Μεσκόβσκι σκέπτεται νά παραιτηθεῖ, θ' ἀπευθυνθοῦμε στά ὑπόλοιπα τακτικά καί ἀναπληρωματικά⁵⁴ μέλη τῆς ΚΕ μπολσεβίκους πού ἐκλέχτηκαν στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, θά ἀπευθυνθοῦμε ἐπίσης στούς μπολσεβίκους πού μέ τή δουλιὰ τους ἔχουν ἀποκτήσει ἐπιροή.

φιλιωτιστική» πολιτική (δηλ. ἡ πολιτική πού βοηθάει τούς γκολοσοφικούς-φιλελευθέρους καί τούς βπεριοντοφικούς-ἀναρχικούς). Προειδοποιήσαμε τό κόμμα ἐπίσημα καί ἀνοιχτά ἀκόμη πρὶν βγεῖ τό φύλ. ἀρ. 12 τοῦ ΚΟ, δηλώνοντας στό φυλλάδιο «Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα» ὅτι ἐξυφαίνεται συνωμοσία ἐνάντια στό κόμμα*.

Ἄν κάποιος νόμισε πῶς λέμε ὑπερβολές, τά γεγονότα μᾶς δικαίωσαν ἀπόλυτα καί κατηγορηματικά. Οἱ λικβινταριστές-φιλελεύθεροι ἔξω ἀπό τό κόμμα δυνάμωσαν, δημιούργησαν ὁμάδα πέρα γιά πέρα ἐχθρική («Νάσα Ζαριά», «Βοζροζντένιγε», «Ντιέλο Ζίζνι»⁵⁵) ἀπέναντι στή σοσιαλδημοκρατία καί ἔτοιμη νά τορπιλίσει τήν ὑπόθεση τοῦ κόμματος στίς ἐκλογές τῆς IV Δούμας. Οἱ γκολοσοφικοί βοηθοῦσαν τούς κ. κ. Πότερσοφ καί Σία νά διαλύσουν τό κόμμα, χαλώντας καί φρενάροντας τή δουλιά τῶν κεντρικῶν ὀργάνων ἀπό τά μέσα. Τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ — τό μοναδικό μόνιμο ὄργανο πρακτικῆς δράσης — ἔπεσε στά χέρια τῶν λικβινταριστῶν ἐνμέρει ἀπό ἀδυναμία τῆς Μπούντ καί τῶν λεττονῶν, ἐνμέρει λόγω τῆς ἀνοιχτῆς βοήθειας πού ἔδωσαν στούς γκολοσοφικούς τά λικβινταριστικά στοιχεῖα τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν ὀργανώσεων. Τό ΓΕΚΕ ὄχι μόνο δέν ἔκανε τίποτε γιά τήν ἔνωση τῶν κομματικῶν στό ἐξωτερικό, ὄχι μόνο δέν βοήθησε καθόλου στόν ἀγῶνα ἐνάντια στούς γκολοσοφικούς καί τούς βπεριοντοφικούς, ἀλλά καί ἔκρυβε τά ἀντικομματικά «κονδύλια» τῶν ἀναρχικῶν καί τίς ἐνέργειες τῶν φιλελευθέρων.

Οἱ βπεριοντοφικοί χάρη στή «συμφιλιωτιστική» ὑποστήριξη τοῦ Τρότσκι καί τῆς «Γκόλος», στέριωσαν καί ἔγιναν ὁμάδα μέ μέσα μεταφορᾶς, μέ δίχτυ στελεχῶν, δυνάμωσαν πολύ ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910.

Αὐτό πού εἶχε παρουσιαστεῖ ὀλοκάθαρα στήν ὀλομέλεια (ἡ ὑπεράσπιση λογουχάρη τῆς ἀναρχικῆς σχολῆς ἀπό τόν Τρότσκι + γκολοσοφικοί) ὀλοκληρώθηκε. Ὁ συνασπισμός τῶν φιλελευθέρων καί τῶν ἀναρχικῶν μέ τή βοήθεια τῶν συμφιλιωτιστῶν καταστρέφει ξεδιάντροπα τά ὑπολείμματα τοῦ κόμματος ἀπό τά ἔξω καί βοηθάει νά τό διαλύουν ἀπό τά μέσα. Τό παιχνίδι μέ τούς τύπους σχετικά μέ τήν «πρόσκληση» τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν τροτσκιστῶν στά κεντρικά ὄργανα ἐξασθενεῖ τελικά καί τούς κομματικούς, πού καί χωρίς αὐτό εἶναι ἀδύνατοι.

* Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 206-214. Ἡ Σύγντ.

Ἀπαλλασσόμενοι ἀπό τήν εὐθύνη γιά τό παιχνίδι αὐτό, θά ἀκολουθοῦμε χῶρια ἀπ' αὐτό τήν κομματική μας γραμμή προσέγγισης μέ τούς πλεχανοφικούς καί ἀνελέητου ἀγῶνα ἐνάντια στό συνασπισμό. Εἶναι αὐτονόητο πῶς θά ὑποστηρίξουμε μέ κάθε τρόπο ὅλες τίς ἐνέργειες τῆς ΚΕ, ἄν κατορθώσει νά συγκληθεῖ στή Ρωσία, νά ἀνασυγκροτήσῃ τόν κεντρικό μηχανισμό στή Ρωσία, νά δημιουργήσῃ κομματική ὀργανωτική βάση στό ἐξωτερικό (στή θέση τοῦ λικβινταριστικοῦ ΓΕΚΕ) καί νά ἀρχίσει τή δουλιὰ ἐνάντια στούς φιλελευθέρους καί στούς ἀναρχικούς.

Τελειώνοντας, δυό λόγια γιά τή διάσπαση πού τή χρησιμοποιοῦν γιά φοβέρα οἱ «συμφιλιωτιστές». Ἡ διάσπαση *de facto* τώρα πιά εἶναι πλήρης, γιατί οἱ ὀπαδοί τοῦ Πότρεσοφ καί οἱ βπεριοντοφικοί ξέκοψαν πέρα γιά πέρα καί κανένας δέν θά τούς ἐπαναφέρει στήν κομματική γραμμή. Ἄν ἡ ΚΕ τούς καταδικάσει κατηγορηματικά σάν φιλελευθέρους καί ἀναρχικούς, δέν θά ὑπάρξει διάσπαση *de jure*, γιατί δέν μποροῦν νά ὑποστηρίξουν τή γραμμή τους. Ἄν τά κεντρικά ὄργανα πάψουν νά παίζουν «προσκαλώντας» τούς φιλελευθέρους ὑπηρέτες τοῦ Πότρεσοφ (τούς γκολοσοφικούς) καί τούς βπεριοντοφικούς, τότε δέν θά ὑπάρξει διάσπαση *de jure* καί οἱ ἐργάτες θά ἐγκαταλείψουν ὀριστικά καί τούς βπεριοντοφικούς καί τούς ὀπαδούς τοῦ Πότρεσοφ. Μιά διαφορετική πολιτική, ἐνθαρύνοντας τούς ὀπαδούς τοῦ Πότρεσοφ καί τούς βπεριοντοφικούς, θά κάνει τή διάσπαση μακρόχρονη. Ὅσο γιά μᾶς, ἐμεῖς σάν ἐξουσιοδοτημένοι ἐκπρόσωποι τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος, πού ἡ ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 ἀναγνώρισε τήν ἡγετική σημασία του, παραιτούμαστε ἐντελῶς ἀπ' αὐτή τή «διαφορετική» πολιτική.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος, πού ὑπόγραψαν στήν ὀλομέλεια συμφωνία μέ τήν ΚΕ καί ἔχουν ἐξουσιοδότηση (μέ πληρεξούσιο ἀπό τόν Μεσκόβσκι) νά τήν ἀκυρώσουν.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 22 τοῦ Γενάρη
(4 τοῦ Φλεβάρη) 1911

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1933
στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΝΑΣΑ ΖΑΡΙΑ»⁵⁶

Στή «Ζβεζντά»⁵⁷, ἀρ. φύλ. 4, εἶχε σημειωθεῖ σωστά στήν ἐπισκόπηση τοῦ τύπου, ὅτι ὁ λικβινταρισμός, καί σέ συνάφεια μ' αὐτόν καί ἡ ἐκτίμηση τοῦ ζητήματος τῆς ἡγεμονίας, ἐνδιαφέρει σήμερα τούς μαρξιστικούς κύκλους καί ὅτι ἡ πολεμική πάνω στό σοβαρό αὐτό ζήτημα, γιά νά εἶναι γόνιμη, πρέπει νά εἶναι πολεμική ἀρχῶν «καί ὄχι προσωπική καί κακόβουλη πολεμική, ὅπως τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά»».

Συμμεριζόμενος ἀπόλυτα τή γνώμη αὐτή, θά ἀγνοήσω τελείως τίς ἐπιθέσεις αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ σχετικά μέ τό ὅτι μπορεῖ τάχα νά καταλάβει κανείς μόνο γιά ποιόν καί ὄχι γιά ποιό πράγμα γίνεται λόγος («Νάσα Ζαριά», τεῦχος 11-12, σελ. 47). Θά ἀνατρέξω ἀπευθείας στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά» ἐνός χρόνου — αὐτό θά εἶναι στήν κατάλληλη στιγμή, γιατί τό ὄργανο αὐτό κλείνει ἕνα χρόνο — καί θά προσπαθήσω νά δείξω γιά ποιό πράγμα γίνεται σ' αὐτό λόγος.

Τό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά» βγήκε τό Γενάρη τοῦ 1910. Στό δεύτερο κιόλας τεῦχος, τοῦ Φλεβάρη, ὁ κ. Πότερσοφ δήλωσε ὅτι μέσα στά «μικροζητήματα» εἶναι καί ἡ διαμάχη τῶν μαχιστῶν μέ τούς μαρξιστές καί τό ζήτημα τοῦ λικβινταρισμοῦ. «Διότι, θά ρωτήσω τόν ἀναγνώστη — ἔγραφε ὁ κ. Πότερσοφ — μπορεῖ, τό καλοκαίρι τοῦ 1909, νά ὑπάρχει λικβινταριστικό ρεῦμα, σάν ἀντικειμενική πραγματικότητα καί ὄχι σάν πλάσμα ἀρρωστιάρικης φαντασίας, νά ὑπάρχει σάν ρεῦμα διαλυτικό, ρεῦμα πού διαλύει ἐκεῖνο πού δέν μπορεῖ πιά νά διαλυθεῖ, ἐκεῖνο πού στήν πραγματικότητα δέν ὑπάρχει πιά σάν ὀργανωμένο σύνολο;» (σελ. 61).

Ὁ κ. Πότερσοφ, μέ τήν ἀποτυχημένη αὐτή ἀπόπειρα νά παρακάμψει τό ζήτημα, ἔδοσε τήν καλύτερη, ἀπροσδόκητη, σέ ἡροστρατική τόλμη, ἐπιβεβαίωση τῆς ἄποψης πού καταπιάστηκε νά ἀνασκευάσει. Τό Γενάρη καί Φλεβάρη ἀκριβῶς

του 1910 ο κ. Πότερσοφ δέν μπορούσε νά μήν ξέρει ὅτι οἱ ἀντίπαλοί του δέν θά συμφωνοῦσαν μέ τή δική του ἐκτίμηση τῆς συγκεκριμένης κατάστασης πραγμάτων. Αὐτό σημαίνει πώς εἶναι ἀδύνατο νά προσπαθήσει νά ξεφύγει μέ τόν ἰσχυρισμό ὅτι τάχα «δέν ὑπάρχει τίποτε», «καί δέν μπορεῖ νά κριθεῖ κάτι πού δέν ὑπάρχει». Τό ζήτημα δέν εἶναι, ἂν τό $\frac{1}{10}$ εἴτε τό $\frac{1}{20}$ εἴτε τό $\frac{1}{100}$ εἴτε ὁποιοδήποτε ἄλλο κλάσμα ἰσοῦται στήν πράξη μέ τό μηδέν. Τό ζήτημα εἶναι, ἂν ὑπάρχει ρεῦμα πού νά θεωρεῖ τό κλάσμα αὐτό ἄχρηστο. Τό ζήτημα εἶναι, ἂν ὑπάρχει καταρχήν διαφωνία σχετικά μέ τή σημασία αὐτοῦ τοῦ κλάσματος, σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντί του, σχετικά μέ τήν αὔξησή του κτλ. Ἀπαντώντας οὐσιαστικά σ' αὐτό ἀκριβῶς τό ζήτημα μέ τό ὅτι «δέν ὑπάρχει», ὅτι εἶναι «μηδέν», ὅτι «τό μηδέν καί εἶναι μηδέν», ὁ κ. Πότερσοφ ἐξέφρασε θαυμάσια τό λικβινταριστικό ρεῦμα πού τό ἀρνεῖται. Στήν ἐπίθεσή του ὑπῆρχε μόνο μεγάλη «μοχθηρία» (σύμφωνα μέ τήν εὐστοχη ἔκφραση τῆς ἐπισκόπησης τοῦ τύπου στό φύλ. ἀρ. 4 τῆς «Ζβεζντά»), καί δέν ὑπῆρχε μόνο εὐθύτητα καί δημοσιογραφική σαφήνεια. Καί ἐπειδή ἀκριβῶς δέν πρόκειται γιά πρόσωπα, ἀλλά γιά ρεῦμα, ἔσπευσε ἡ Μόσχα νά βοηθήσει τήν Πετρούπολη. Τό περιοδικό «Βοζροζντένιγε» τῆς Μόσχας στό τεῦχος ἀρ. 5 τῆς 30 τοῦ Μάρτη 1910, παραθέτοντας ἐπιδοκιμαστικά περικοπές ἀπό τόν κ. Πότερσοφ ἔγραφε: «Δέν ὑπάρχει τί νά διαλύσει κανεῖς, καί, θά προσθέσουμε ἀπό μέρους μας, τό ὄνειρο τῆς ἀνασυγκρότησης αὐτῆς τῆς ἱεραρχίας, μέ τήν παλιά της» κτλ. «μορφή εἶναι ἀπλῶς ἐπιζήμια καί ἀντιδραστική οὐτοπία» (σελ. 51).

Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι πρόκειται ἀκριβῶς ὄχι γιά τήν παλιά μορφή, ἀλλά γιά τήν παλιά οὐσία. Εἶναι ἐπίσης ὀλοφάνερο ὅτι τό ζήτημα τῆς «διάλυσης» εἶναι ἀδιάσπαστα συνδεμένο μέ τό ζήτημα τῆς «ἀνασυγκρότησης». Τό «Βοζροζντένιγε» ἔκανε ἕνα μικρό βῆμα μπροστά σέ σύγκριση μέ τόν κ. Πότερσοφ, ἐξέφρασε τήν ἴδια γνώμη λιγάκι πιό καθαρά, πιό ἀνοιχτά, πιό τίμια. Ἐδῶ δέν ὑπάρχουν πρόσωπα, ὑπάρχει ρεῦμα. Τά πρόσωπα μπορεῖ νά μήν τά διακρίνει ἡ εὐθύτητα, ἀλλά ἡ πονηριά, τά ρεύματα ὅμως ἐκδηλώνονται μέ τίς πιό διαφορετικές εὐκαιρίες, μέ τίς πιό διαφορετικές ὀψεις καί μορφές.

Ὁ κ. Μπαζάροφ, λογουχάρη, ἦταν κάποτε μπολσεβίκος καί ἴσως νά ἐξακολουθεῖ νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του τέτιον— στήν ἐποχή μας συμβαίνουν πολλά περίεργα. Στό τεῦχος ὅμως τοῦ Ἀπρίλη τοῦ περιοδικοῦ «Νάζα Ζαριά» ὁ κ. Μπαζάροφ

διάψευσε τόσο πετυχημένα, τόσο εϋστοχα (για τόν Πότρεσοφ) τόν κ. Πότρεσοφ, ώστε χαρακτήρισε τό «περιβόητο ζήτημα τῆς ἡγεμονίας» κυριολεκτικά «μιά ἀπό τίς πιό μεγάλες καί πιό μηδαμινές παρεξηγήσεις» (σελ. 87). Σημειώστε: ὁ κ. Μπαζάροφ ἀποκαλεῖ τό ζήτημα αὐτό «περιβόητο», δηλ. ζήτημα πού ἔχει ἤδη ἀνακινηθεῖ, πού ἦταν ἤδη γνωστό τόν Ἄπρίλη τοῦ 1910! Σημειώνουμε αὐτό τό γεγονός. Εἶναι ἐξαιρετικά σημαντικό. Σημειώνουμε ὅτι ἡ δήλωση τοῦ κ. Μπαζάροφ πώς «οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά ἡγεμονία» (σελ. 88) σέ συνθήκες πού ἡ μικροαστική τάξη τῶν πόλεων καί τοῦ χωριοῦ «θά ἔχει ἀρκετά ριζοσπαστικές διαθέσεις ἀπέναντι στά πολιτικά προνόμια» κτλ., «ἀλλά θά εἶναι διαποτισμένη ἀπό ἔντονο ἐθνικιστικό πνεῦμα», δείχνει στήν πραγματικότητα ὅτι δέν μπορεῖ καθόλου νά καταλάβει τήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας καί ὅτι τήν ἀπαρνιέται. Ἡ πάλι ἐνάντια στόν «ἐθνικισμό», τό ξεκαθάρισμα τῶν «διαθέσεων» πού αὐτός γεννάει καί πού ὁ Μπαζάροφ τίς προϋποθέτει, εἶναι ἀκριβῶς τό ἔργο τοῦ «ἡγεμόνα». Ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ ἔργου δέν μετριέται μέ ἀποτελέσματα πού μποροῦν νά φανοῦν γρήγορα, ἄμεσα, σήμερα. Ὑπάρχουν ἐποχές πού τά ἀποτελέσματα τῆς ἀντιμετώπισης τοῦ ἐθνικισμοῦ, τῆς ἀντιμετώπισης τοῦ πνεύματος τῆς στασιμότητας, τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ὁ ὁποῖος, ἄς τό ποῦμε μέ τήν εὐκαιρία, εἶναι ἐπίσης μιά ἐκδήλωση τῆς ἐπιροῆς τῆς ἀστικής τάξης πάνω στό προλεταριάτο, ὅπως εἶναι καί ὁ ἐθνικισμός πού κυριεύει κάποτε ἕνα μέρος τῶν ἐργατῶν, ὑπάρχουν ἐποχές πού αὐτά τά ἀποτελέσματα ἐκδηλώνονται μόνο ὕστερα ἀπό χρόνια, ὕστερα ἀπό πολλά, κάποτε, χρόνια. Συμβαίνει νά σιγοκαίει ἢ σπιθίτσα χρόνια ὀλόκληρα, ἢ μικροαστική ὅμως τάξη νομίζει, διαλαλεῖ καί διακηρύσσει ὅτι δέν ὑπάρχει, ὅτι ἐξαφανίστηκε, ἔσβησε, κτλ. Στήν πραγματικότητα ὡστόσο ἡ σπιθίτσα αὐτή ὑπάρχει, ἀποκρούει τό πνεῦμα τῆς ἀπογοήτευσης καί τῆς ἀπάρνησης καί ἀνάβει ὕστερα ἀπό μακρόχρονη περίοδο. Ὁ ὀπορτουνισμός παντοῦ καί πάντοτε ἀρπάζεται ἀπό τό τώρα, ἀπό τή στιγμή, ἀπό τό σήμερα, χωρίς νά εἶναι σέ θέση νά καταλάβει τή σύνδεση τοῦ «χτές» μέ τό «αὔριο». Ὁ μαρξισμός ἀπαιτεῖ σαφή κατανόηση αὐτῆς τῆς σύνδεσης, κατανόηση ἔμπρακτη καί ὄχι στά λόγια. Γι' αὐτό ὁ μαρξισμός βρίσκεται σέ ἀνειρήνευτη ἀντίθεση μέ τό λικβινταριστικό ρεῦμα γενικά, μέ τήν ἄρνηση τῆς ἡγεμονίας εἰδικότερα.

Ὑστερα ἀπό τήν Πετρούπολη, ἢ Μόσχα. Ὑστερα ἀπό τό μενσεβίκο κ. Πότρεσοφ, ὁ πρῶην μπολσεβίκο κ. Μπαζάροφ.

“Υστερα από τόν Μπαζάροφ, ό κ. Β. Λεβίτσκι, πίο εϋθύς καί πίο τίμιος αντίπαλος από τόν κ. Πότρεσοφ. Στο τεϋχος του Ιούλη του περιοδικού «Νάσα Ζαριά» ό κ. Λεβίτσκι γράφει: «Αν ή προηγούμενη (μορφή συσπείρωσης των συνειδητών εργατών) ήταν ό ήγεμόνας στην πανεθνική πάλη για την πολιτική ελευθερία, ή μελλοντική θά είναι τό ταξικό (υπογράμμιση του κ. Λεβίτσκι) κόμμα των μαζών που αρχίζουν τό ιστορικό τους κίνημα» (σελ. 103).

Σ’ αυτή καί μόνο τή φράση έχει εκφραστεί, συμπυκνωθεί καί αποτυπωθεί μέ εξαιρετική επιτυχία τό πνεϋμα που χαρακτηρίζει όλα τά γραφόμενα των κ.κ. Λεβίτσκι, Πότρεσοφ, Μπαζάροφ, του «Βοζροζντένιγε», του «Νάσα Ζαριά» καί του «Ντιέλο Ζίζνι». Θα μπορούσαμε νά συμπληρώσουμε, ν’ αντικαταστήσουμε, ν’ αναπτύξουμε, νά εξηγήσουμε μέ εκατοντάδες περικοπές την περικοπή που αναφέραμε από τά γραφόμενα του Β. Λεβίτσκι. Η περικοπή αυτή αποτελεί μία «κλασική» φράση σαν την περιβόητη διατύπωση του Μπέρνσταϊν «τό κίνημα είναι τό πᾶν, ό τελικός σκοπός δέν είναι τίποτε»⁵⁸ ή του Προκοπόβιτς (ἀπ’ τό Credo του 1899): οί εργάτες—οικονομική πάλη, οί φιλελεύθεροι—πολιτική⁵⁹.

Ο κ. Λεβίτσκι δέν έχει δίκιο από θεωρητική ἄποψη, όταν αντιπαραθέτει την ήγεμονία στο ταξικό κόμμα. Αυτή καί μόνο ή αντιπαραθέση φτάνει για νά μπορεί κανείς νά πει: δέν είναι ό μαρξισμός, αλλά ό φιλελευθερισμός τό κόμμα εκείνο που τό ακολουθεί στην πράξη τό περιοδικό «Νάσα Ζαριά». Μόνο οί θεωρητικοί του φιλελευθερισμού σ’ όλο τόν κόσμο (θυμηθείτε ἔστω καί τόν Ζόμπарт καί τόν Μπρεντάνο) ἔννοουν τό ταξικό εργατικό κόμμα ὅπως τό «ἔννοει» ό Λεβίτσκι. Ἀπό την ἄποψη του μαρξισμού ή τάξη που ἀρνιέται την ιδέα της ήγεμονίας ή που δέν την καταλαβαίνει, δέν είναι τάξη ή δέν είναι ἀκόμη τάξη, αλλά συντεχνία ή ἄθροισμα από διάφορες συντεχνίες.

Ἀλλά ἐνῶ ό κ. Λεβίτσκι δέν πιστεύει στο μαρξισμό, πιστεύει ὡστόσο ἀπόλυτα στο «Νάσα Ζαριά», δηλαδή στο λικβινταριστικό ρεύμα. Εἶπε τή μεγάλη ἀλήθεια για την οὐσία αὐτοῦ του ρεύματος. Στο παρελθόν (για τούς ὀπαδούς αὐτοῦ του ρεύματος) ὑπῆρχε ή «ήγεμονία», στο μέλλον αυτή δέν θά ὑπάρχει, δέν πρέπει νά ὑπάρχει· καί σήμερα; Σήμερα ὑπάρχει τό ἄμορφο μίγμα που τό αποτελεί ό κύκλος των συγγραφέων καί των φίλων-ἀναγνωστών των περιοδικών «Νάσα Ζαριά», «Βοζροζντένιγε», «Ντιέλο Ζίζνι» καί που τώρα, τό καλοκαίρι

του 1911, ασχολείται ακριβώς με την προπαγάνδισή της άποψης ότι τό πέραςμα από την ήγεμονία του παρελθόντος στό μελλοντικό αλλά Μπρεντάνο ταξικό (μέ τό ἴδιο δικαίωμα μπορεί νά πει κανείς ταξικό αλλά Στρούβε, ἢ αλλά Ἰζγκόγεφ) κόμμα⁶⁰ εἶναι ἀναγκαῖο, ὑποχρεωτικό, χρήσιμο, νομοτελειακό. Τό ὅτι ἡ ἀμορφία εἶναι μιά ἀπό τίς ἀρχές του λικβινταρισμοῦ, τό εἶπαν ἀνοιχτά οἱ ἀντίπαλοί του ἀκόμη ἀπό τό 1908, ἕνα χρόνο πρίν ἀπό τήν ἔκδοσή του περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά». Ἐάν ὁ κ. Μαγέβσκι ρωτάει, τό Δεκέμβρη του 1910, τί εἶναι λικβινταρισμός, ἄς πάρει τήν ἀπάντησή πού ἔχει δοθεῖ ἐπίσημα ἀκριβώς ἐδῶ καί δύο χρόνια⁶¹. Στήν ἀπάντησή αὐτή θά βρεῖ ἕναν πολύ ἀκριβή καί ὀλοκληρωμένο χαρακτηρισμό του περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά», πού ἐκδόθηκε ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπό τό χαρακτηρισμό αὐτό. Πῶς μπορούσε νά συμβεῖ αὐτό; Αὐτό μπορούσε νά συμβεῖ, γιατί δέν ἀφοροῦσε οὔτε ἀφορᾶ πρόσωπα, ἀλλά ρεῦμα πού ἄρχισε νά διαφαίνεται τό 1907 (βλ. π.χ. τό τέλος τῆς μπροσούρας του ἴδιου του κ. Τσερεβάνιν γιά τά γεγονότα τῆς ἀνοιξῆς του 1907⁶²), τό 1908 ἐκδηλώθηκε καθαρά, στά τέλη του 1908 δόθηκε ἐκτίμησή ἀπό τούς ἀντιπάλους του καί τό 1910 δημιούργησε τό νόμιμο ἔντυπο ὄργανό του καί ἄλλα ὄργανα.

Τό νά λέει κανείς: στό παρελθόν ὑπῆρχε ήγεμονία, ἐνῶ στό μέλλον πρέπει νά ὑπάρχει «ταξικό κόμμα», σημαίνει ὅτι δείχνει καθαρά τή σύνδεση του λικβινταρισμοῦ μέ τήν ἀπόρνηση τῆς ήγεμονίας καί τή ρήξη αὐτοῦ του ρεύματος μέ τό μαρξισμό. Ὁ μαρξισμός λέει: ἐπειδή στό παρελθόν ὑπῆρχε ήγεμονία, γι' αὐτό, συνεπῶς, ἀπό τό σύνολο τῶν ἐπαγγελμάτων, τῶν εἰδικότητων, τῶν συντεχνιῶν ἀναπτύχθηκε ἡ τάξη, γιατί ἡ συναίσθησή ἀκριβῶς τῆς ιδέας τῆς ήγεμονίας, ἡ ἐφαρμογή της ἀκριβῶς στή ζωή μέ τή δράση της μετατρέπει τό σύνολο τῶν συντεχνιῶν σέ τάξη. Καί μιά καί ἀναπτύχθηκαν σέ «τάξη» κανένας ἐξωτερικός ὄρος, καμιά δυσχέρεια, καμιά ἀναγωγή του συνόλου σέ κλάσμα, καμιά ἀγαλλίαση τῶν βεχιστῶν, καμιά λιποψυχία τῶν ὀπορτουμιστῶν δέν εἶναι σέ θέση νά πνίξουν αὐτό τό φυτό. Ἐς μή «διακρίνεται» τό φυτό αὐτό στήν ἐπιφάνεια (οἱ κ.κ. Πότρεσοφ, δέν τό βλέπουν, εἴτε κάνουν πῶς δέν τό βλέπουν, γιατί δέν θέλουν νά τό δοῦν), ὥστόσο ὑπάρχει, ζεῖ, διατηρεῖ καί στό παρόν τό «παρελθόν» καί τό μεταβιβάζει στό μέλλον. Μιά καί ἡ ήγεμονία ὑπῆρχε στό παρελθόν, γιά τό λόγο αὐτό οἱ μαρξιστές εἶναι ὑποχρεωμένοι παρά καί ἐνάντια σέ κάθε ἀπαρνητή, νά ὑπερασπίσουν τήν

ιδέα της καί σήμερα καί στό μέλλον, ένα τέτιο ιδεολογικό καθήκον ανταποκρίνεται απόλυτα στίς υλικές συνθήκες πού από τίς συντεχνίες δημιούργησαν τήν τάξη, εξακολουθοῦν νά τή δημιουργοῦν, νά τήν πλαταίνουν, νά τή δυναμώνουν, δυναμώνουν τήν αντίστασή της σέ κάθε «ἐκδήλωση ἐπιροῆς τῆς ἀστικής τάξης».

Καί τό περιοδικό «Νάσα Ζαριά» συγκεντρώνει ἀκριβῶς καί ἐκδηλώνει ένα ὀλόκληρο χρόνο τήν ἀστική ἐπιροή πάνω στό προλεταριάτο. Ὁ λικβινταρισμός ὄχι μόνο ὑπάρχει σάν ρεῦμα ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους πού ἐπιθυμοῦν νά εἶναι ὀπαδοί τῆς δοσμένης τάξης, ἀλλά καί παρουσιάζεται σάν ένα ἀπό τά ρυάκια τοῦ πλατιοῦ καί κοινοῦ γιά μερικές τάξεις «ἀνάδρομου» ρεύματος, πού χαρακτηρίζει ὅλη τήν τριετία 1908-1910 καί πού θά εἶναι, πιθανόν, χαρακτηριστικό γιά κάμποσα χρόνια ἀκόμη. Στό ἄρθρο αὐτό ἤμουνα ὑποχρεωμένος νά περιοριστῶ στό χαρακτηρισμό αὐτοῦ τοῦ ρυακιοῦ σύμφωνα μέ περικοπές ἀπό τά τεύχη 2-7 τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά». Στά ἐπόμενα ἄρθρα ἐλπίζω νά ἀσχοληθῶ μέ τά τεύχη 10, 11, 12 αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ καί νά ἀποδείξω πιό λεπτομερειακά τήν ὀρθότητα τῆς σκέψης ὅτι τό ρυάκι τοῦ λικβινταρισμοῦ εἶναι ἀπλῶς ένα μέρος τοῦ ρεύματος τοῦ βεχισμοῦ.

*Γράφηκε ἀργότερα ἀπό τίς 22 τοῦ Γενάρη
(4 τοῦ Φλεβάρη) 1911*

*Δημοσιεύτηκε στίς 22 τοῦ Ἀπρίλη 1911
στό τεύχος 3 τοῦ περιοδικοῦ
«Σοβρεμένναγια Ζίζν» (Μπακοῦ)
Ἐπογραφή: Β. Ἰ λ ί ν*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ*

ΟΙ ΚΑΤΑΛΥΤΕΣ ΜΑΣ

(ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΠΟΤΡΕΣΟΦ ΚΑΙ ΤΟΝ Β. ΜΠΑΖΑΡΟΦ)

Υπάρχουν δημοσιεύματα πού ὄλη ἡ σημασία τους βρίσκεται στὸν ἡροστρατικό τους χαρακτήρα. Τὸ πιό κοινότυπο δημοσιολογικό ἔργο, ὅπως, λογουχάρη, οἱ γνωστές «Προϋποθέσεις» τοῦ Ἐντουαρντ Μπέρνσταϊν, ἀποκτᾶ ἐξαιρετική πολιτική σημασία, γίνεται διακήρυξη ἐσωμαρξιστικοῦ ρεύματος, πού ἀπομακρύνεται σέ ὄλη τή γραμμή ἀπό τὸ μαρξισμό. Τέτια ἐξαιρετική σημασία, ἐξαιτίας τοῦ ἡροστρατικοῦ τους χαρακτήρα, ἔχουν, ἀναμφίβολα, τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Πότρεσοφ γιὰ τὰ μικροζητήματα, πού δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικό «Νάσα Ζαριά» στὸ τεῦχος τοῦ Φλεβάρη τοῦ περασμένου χρόνου καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Β. Μπαζάροφ στὸ τεῦχος τοῦ Ἀπρίλη τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ. Φυσικά, τὰ ζητήματα πού θίγονται σ' αὐτὰ τὰ ἄρθρα ἀπέχουν πολὺ ἀπό τὸ νά εἶναι τόσο σοβαρά, τόσο πλατιά, νά ἔχουν τή διεθνή σημασία πού εἶχαν τὰ ζητήματα πού ἀνακίνησε (σωστότερα: πρόβαλε ὕστερα ἀπό τήν ἀστική τάξη), ὁ Μπέρνσταϊν, γιὰ μᾶς ὅμως, τοὺς ρώσους, στήν περίοδο 1908-1909-1910; τὰ ζητήματα αὐτὰ ἔχουν τεράστια, κεφαλαιώδη σημασία. Γι' αὐτό τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Πότρεσοφ καί τοῦ Β. Μπαζάροφ δέν πάλιωσαν καί εἶναι ἀνάγκη νά μιλήσουμε ὅπωςδήποτε γι' αὐτά.

I

Ὁ κ. Πότρεσοφ, πού ἀγαπάει τήν περίτεχνη, ἐπιτηδευμένη καί παρατραβηγμένη φρασεολογία, ἀφιερώνει τὸ ἄρθρο του στὸ «σύγχρονο δράμα τῶν κοινωνικοπολιτικῶν μας κατευθύνσεων». Στήν πραγματικότητα ἀπολύτως τίποτε τὸ δραματικό δέν παρουσίασε καί δέν μποροῦσε νά παρουσιάσει στή μετεπαναστατική ἐξέλιξη τοῦ φιλελευθερισμοῦ, τοῦ ναροντι-

κισμοῦ καί τοῦ μαρξισμοῦ, γιά τήν ὁποία καταπιάστηκε νά μιλήσει. Ἐντίθετα, στούς συλλογισμούς τοῦ κ. Πότερσοφ τά κωμικά στοιχεῖα εἶναι ἄφθονα.

«Ἀκριβῶς ὁ φιλελευθερισμός — γράφει ὁ κ. Πότερσοφ — σάν ἰδεολογικό ρεῦμα, παρουσιάζει τήν εἰκόνα τῆς πιο μεγάλης ἀποσύνθεσης καί τῆς πιο μεγάλης ἀδυναμίας. Ἄς πά- ρουμε π.χ. τή ρωγμή πού ὅλο καί βαθαίνει ἀνάμεσα στόν πρα- κτικό φιλελευθερισμό καί στό φιλελευθερισμό πού θεωρητικο- λογεῖ», ἀνάμεσα στόν «ἐμπειρισμό» τῆς «Ρέτς» τοῦ Μιλιουκόφ καί τίς θεωρίες τῶν βεχιστῶν.

— Φτάνει πιά, φίλτατε! Ἡ ρωγμή πού ὅλο καί βαθαίνει, ἀνοιξε ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνο πού ἐσεῖς καί οἱ ὅμοιοί σας μισοφι- λελεύθεροι λέγατε καί πιστεύατε γιά τούς καντέτους τό 1905-1906-1907 καί σ' ἐκεῖνο πού ἀναγκαστήκατε νά ἀναγνωρίσετε, μπερδευόμενοι καί ἀντιφάσκοντες, στά 1909-1910. Ἡ ἀντί- φαση ἀνάμεσα στόν «ἐμπειρισμό» τῶν πρακτικῶν φιλελευ- θέρων καί τῶν θεωριῶν τῶν κυρίων à la Στροῦβε, ἐκδηλώθηκε πολύ καθαρά πρὶν ἀκόμη ἀπό τό 1905: γιά θυμηθεῖτε πῶς τά μπερδευε τό τοτινό «Ὁσβομποζντένιγε»⁶³, σέ κάθε του ἀπόπει- ρα «νά θεωρητικολογήσει». Ἄν τώρα ἀρχίζετε νά ἀντιλαμβάνε- στε ὅτι ὁ φιλελευθερισμός «ἀποδείχτηκε» τάχα «διχασμένος» (αὐτό ἀποτελεῖ καί πάλι σχῆμα λόγου, κενολογία, γιατί ἴσα- ἴσα οἱ βεχιστές δέν ξέκοψαν ἀπό τή «Ρέτς» ἢ ἀντίστροφα, ἀλλά τά βόλεψαν, τά βολεύουν καί θά τά βολέψουν μεταξύ τους θαυμάσια), «στεῖρος», ὅτι «κρέμεται στόν ἀέρα», ὅτι αὐ- τός δέν εἶναι παρά ἡ «λιγότερο σταθερή» (sic!*) «μερίδα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας», «καλός κομιστής ψηφοδελτίων» κτλ., τότε οἱ κραυγές σας γιά τό «δράμα» τοῦ φιλελευθερισμοῦ δέν μαρτυροῦν παρά τήν κωμικοτραγική χρεοκοπία τῶν αὐταπα- τῶν σας. Ὁ φιλελευθερισμός «ἀποδείχτηκε» ἡ λιγότερο στα- θερή μερίδα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἴσα-ἴσα ὄχι σήμερα, οὔτε στήν τριετία 1908-1910, ἀλλά στήν προηγούμενη ἀκρι- βῶς τριετία. Οἱ «λιγότερο σταθεροί» εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ψευτο- σοσιαλιστές πού προσφέρουν στό κοινό τή μουστάρδα μετά τό δεῖπνο. Τό ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό τῆς προηγούμενης τριετίας σχετικά μέ τό ζήτημα πού ἐξετάζει ὁ κ. Πότερσοφ εἶναι ὁ φιλελευθερισμός πού «κρέμεται στόν ἀέρα», ὁ «στεῖ- ρος», ὁ «κομιστής ψηφοδελτίων» κτλ. Ἡ ἀναγνώριση τοῦ τέ- τιου χαρακτήρα τοῦ φιλελευθερισμοῦ ἦταν τότε πολιτικό κα-

*—ἔτσι! Ἡ Σύντ.

θῆκον τῆς ἡμέρας, ἡ προειδοποίηση τῶν μαζῶν ἦταν ἐπιτακτική ὑποχρέωση ὄχι μόνο τῶν σοσιαλιστῶν, ἀλλά καί τῶν συνεπῶν δημοκρατῶν. Εἶχε σημασία νά γίνει τό Μάρτη τοῦ 1906 καί ὄχι τό Φλεβάρη τοῦ 1910 ἡ προειδοποίηση ὅτι ὁ φιλελευθερισμός τῶν καντέτων κρέμεται στόν ἀέρα, ὅτι εἶναι στεῖρος, ὅτι οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες θά μετατρέψουν σέ μηδαμινότητα, σέ κωμωδία τούς «καλούς κομιστές ψηφοδελτίων», ὅτι οἱ καντέτικες νίκες εἶναι ἓνα ἀσταθές ζίγκ-ζάγκ ἀνάμεσα στό «σοβαρό» συνταγματισμό (διάβαζε: δῆθεν συνταγματισμό) τῶν Σίποφ ἢ τῶν Γκουτσκόφ καί στόν ἀγῶνα γιά τή δημοκρατία τῶν στοιχείων ἐκείνων πού δέν κρέμονται στόν ἀέρα, καί δέν ἱκανοποιοῦνται μέ τήν τρυφερή ἐνατένιση τῶν ψηφοδελτίων. Γιά θυμηθεῖτε, φίλτατε, ποιός ἔλεγε αὐτή τήν ἀλήθεια γιά τούς φιλελευθέρους τότε πού ἔπρεπε, τό Μάρτη τοῦ 1906; ⁶⁴

Τό χαρακτηριστικό γνώρισμα, ἡ ἰδιομορφία τῆς τριετίας μας (1908-1910) δέν εἶναι καθόλου ἡ «στεριρότητα», ὁ «ἀνεδαφισμός» κτλ. τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἀντίθετα. Ἀπό τήν ταξική ἀδυναμία τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ἀπό τό φόβο του μπροστά στή δημοκρατία, ἀπό τήν πολιτική του φτώχεια τίποτε δέν ἄλλαξε, ἡ ἀδυναμία του ὅμως αὐτή ἔφτασε στό ἀπόγειο τότε πού ὑπῆρχαν οἱ δυνατότητες νά δείξει δύναμη, τότε πού οἱ συνθῆκες ἔδωσαν στούς φιλελευθέρους ἀπόλυτη ὑπεροχή, ἔστω καί σέ ἓνα ὀρισμένο πεδίο δράσης. Ὅταν οἱ καντέτοι εἶχαν τήν πλειοψηφία π.χ. στήν I Δούμα, μπορούσαν νά χρησιμοποιήσουν αὐτή τήν πλειοψηφία καί γιά νά ἐξυπηρετήσουν τή δημοκρατία καί γιά νά φρενάρουν τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας καί γιά νά βοηθήσουν τή δημοκρατία (ἔστω καί σέ μικρή κλίμακα, ἄς ποῦμε, στήν ὀργάνωση τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν γῆς) καί γιά νά χτυπήσουν τή δημοκρατία πισώπλατα. Γιά τήν περίοδο λοιπόν αὐτή τό χαρακτηριστικό ἦταν ὅτι οἱ καντέτοι «κρέμονταν στόν ἀέρα», ὅτι ὁ «καλός κομιστής ψηφοδελτίων» ἀποδείχτηκε συντάκτης ἐντολῶν γιά τή μελλοντική Δούμα τῶν ὀχτωβριστῶν καί τίποτε ἄλλο.

Κατά τήν ἐπόμενη τριετία οἱ καντέτοι, παραμένοντας τέτιοι πού εἶναι, τέτιοι πού ἦταν πάντα, «κρέμονται στόν ἀέρα» λιγότερο ἀπό πρίν. Ἐσεῖς, κ. Πότερσοφ, μοιάζετε ἀκριβῶς μέ τόν ἥρωα τοῦ λαϊκοῦ ἔπους, πού δέν λέει τήν ὥρα ἀκριβῶς πού χρειάζεται τίς ἐπιθυμίες καί τίς γνώμες του. Οἱ βεχιστές τοῦ 1909 «κρέμονται στόν ἀέρα» λιγότερο ἀπό τόν Μούρομτσεφ τοῦ 1906, γιατί οἱ βεχιστές προσφέρουν σοβαρή ὑπηρεσία,

προσφέρουν πραγματική ύπηρεσία στήν τάξη πού διαθέτει μεγάλη δύναμη στήν ἐθνική οἰκονομία τῆς Ρωσίας, συγκεκριμένα στούς γαιοκτήμονες καί στούς καπιταλιστές. Οἱ βεχιστές βοηθοῦν τούς ἀξιότιμους αὐτούς ἀνθρώπους νά συγκεντρώσουν ὄπλα γιά τήν ἰδεολογικοπολιτική τους πάλη ἐνάντια στή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό: αὐτό εἶναι ἕνα ἔργο πού καμιά διάλυση τῆς Δούμας, καμιά γενικά πολιτική ἀναταραχή πάνω στό σημερινό κοινωνικοοικονομικό ἔδαφος δέν μπορεῖ νά τό καταστρέψει. "Ὅσο θά ὑπάρχει ἡ τάξη τῶν γαιοκτημόνων-τσιφλικάδων καί τῶν καπιταλιστῶν θά ὑπάρχουν καί οἱ ἐντολοδόχοι τους δημοσιολόγοι σάν τούς Ἰζγκόγεφ, Στροῦβε, Φράνκ, καί Σία. Τό «ἔργο» ὅμως τῶν Μούρομτσεφ καί τῶν καντέτων τῆς πρώτης Δούμας μποροῦσε γενικά «νά καταστραφεῖ» (γιατί σ' αὐτούς δέν ὑπῆρχαν ἔργα, ἀλλά λόγια πού δέν ἐξυπηρετοῦν τό λαό, ἀλλά τόν διαφθείρουν) μέ τή διάλυση τῆς Δούμας.

Οἱ καντέτοι τῆς τρίτης Δούμας εἶναι τό ἴδιο κόμμα, μέ τήν ἴδια ἰδεολογία, μέ τήν ἴδια πολιτική, μέ τά ἴδια, σέ σημαντικό βαθμό, πρόσωπα, ὅπως καί οἱ καντέτοι τῆς πρώτης Δούμας. Καί ἀκριβῶς γι' αὐτό οἱ καντέτοι τῆς τρίτης Δούμας «κρέμονται στόν ἀέρα» πολύ λιγότερο ἀπ' ὅ,τι οἱ καντέτοι τῆς πρώτης. Δέν τό καταλαβαίνετε αὐτό, φίλτατε κ. Πότρεσοφ; Τότε τοῦ κάκου ἀναλάβετε νά μιλήσετε γιά τό «σύγχρονο δράμα τῶν κοινωνικοπολιτικῶν μας κατευθύνσεων»! Θά σᾶς πῶ μάλιστα ἐμπιστευτικά ὅτι καί στό μέλλον, ἴσως γιά ἀρκετά σημαντικό χρονικό διάστημα, ἡ πολιτική δράση τῶν καντέτων δέν θά εἶναι «στεῖρα», ὄχι μόνο λόγω τῆς ἀντιδραστικῆς «μεγάλης εὐφορίας» τῶν βεχιστῶν, ἀλλά καί λόγω τοῦ ὅτι, ὅσο θά ὑπάρχουν στή δημοκρατία πολιτικοί χάνοι, θά ἔχουν τί νά φᾶνε τά σκυλόψαρα τοῦ φιλελευθερισμοῦ. "Ὅσο θά ὑπάρχει μιά τέτια ἀστάθεια στό σοσιαλισμό, τέτια πλαδαρότητα στή δημοκρατία, πού ἀπεικονίζεται τόσο παραστατικά στίς φυσιογνωμίες à la Πότρεσοφ, ὡς τότε ἡ τέχνη «τῶν ἐμπειρικῶν» τοῦ φιλελευθερισμοῦ πάντα φτάνει γιά νά ψαρεύονται τέτιοι χάνοι. Μή στενοχωρεῖστε, καντέτοι: ἔχετε μέ τί νά ζήσετε ὅσο ὑπάρχουν οἱ Πότρεσοφ!

II

Ἦ κ. Πότρεσοφ, μιλώντας γιά τό ναροντικισμό, τά καταφέρνει ἀκόμη χειρότερα. Τούς καντέτους τούς ἀποκαλεῖ

ЦѢНА 30 КОП.

МЫСЛЬ

ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ
ФИЛОСОФСКИЙ И ОБЩЕСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛЪ.

№ 2.
ЯНВАРЬ.
1911.

СОДЕРЖАНІЕ:

Г. ПЛЕХАНОВЪ. Смѣшеніе представлений (окончаніе).—
Н. Р—КОВЪ. Современная русская аграрная политика
и виды на будущее (окон.).—В. ИЛЬИНЪ. О статистикѣ
стачекъ въ Россіи (гл. II).—Г. Ц—ЧЪ. Къ вопросу объ
иностранныхъ капиталахъ въ Россіи.—В. ИЛЬИНЪ.
Наши упразднители (о г. Потресовѣ и В. Базаровѣ).
НА ТЕМЫ ДНЯ:—ГР. Законъ о лишеніи отдыха торгово-
промышленныхъ служащихъ. — ПОЛЕМИЧЕСКІЯ ЗА-
МѢТКИ: Р.—1) «Вѣхи» о Толстомъ. 2) Благодушный
либераль. 3) Совѣтъ г. Клейнборту — ИНОСТРАННОЕ
ОБОЗРѢНІЕ: Х. Л. РАППОПОРТЪ. Дѣйствительность
и мечты. П. ОРЛОВСКІЙ. Литературные наброски.—
ОБЩЕСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЖИЗНЬ. — БИ-
БЛИОГРАФІЯ.—НЕКРОЛОГЪ: П. Зингеръ.

МОСКВА.

Τό έξώφυλλο τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ», ἀρ. τεύχ. 2, Γενάρης τοῦ 1911,
ὅπου δημοσιεύτηκαν: τό δεύτερο κεφάλαιο τοῦ ἄρθρου
τοῦ В.І. Λένιν «Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία»
καί ἡ ἀρχή τοῦ ἄρθρου «Οἱ καταλυτές μας
(Γιά τόν κ. Πότρεσοφ καί τόν В. Μπαζάροφ)»

Σμίκρυνση

«πρώην δημοκράτες», ακόμη και «πρώην φιλελευθέρους». Για τήν αγροτιά λέει: «Ἄν ἡ αγροτιά ἔχει μπεῖ στήν πολιτική ζωή (κατά τή γνώμη τοῦ κ. Πότρεσοφ ἡ αγροτιά δέν ἔχει μπεῖ ακόμη σ' αὐτή τή ζωή) θά ἄρχιζε νά γράφει ἕνα ἐντελῶς καινούργιο κεφάλαιο τῆς ἱστορίας — τήν ἱστορία τῆς αγροτικῆς δημοκρατίας — καί θά ἔβαζε ἔτσι σταυρό στήν παλιά δημοκρατία τῶν διανοουμένων, τῶν ναρόντικων».

Ἔτσι λοιπόν, οἱ καντέτοι εἶναι πρώην καί οἱ αγρότες μελλοντικοί δημοκράτες. Καί ποῦ εἶναι οἱ σημερινοί; Ἡ μήπως δέν ὑπῆρχε στή Ρωσία δημοκρατία, μαζική δημοκρατία στά 1905-1907; δέν ὑπάρχει στή Ρωσία στά 1908-1910; Ὁ Πότρεσοφ κρύβει τό σήμερα μέ διάφορες «παρακαμπτικές» φράσεις, πού παρακάμπτουν τήν οὐσία τοῦ ζητήματος, γιατί ἡ ἀνοιχτή καί ἀπλή ἀναγνώριση τοῦ πραγματικοῦ σήμερα χτυπάει κατά πρόσωπο ὅλη τή λικβινταριστική φιλοσοφία τῶν κ.κ. Πότρεσοφ. Ἡ ἀπλή καί ἀνοιχτή αὐτή ἀναγνώριση τοῦ ἐντελῶς ἀδιαφιλονίκητου σήμερα ἱστορικοῦ γεγονότος βρίσκεται στό ὅτι οἱ καντέτοι ποτέ δέν ἀντιπροσώπευαν στή Ρωσία μιὰ κάπως μαζική δημοκρατία, δέν ἐφάρμοσαν ποτέ δημοκρατική πολιτική, ἐνῶ ἡ αγροτιά, ἡ ἴδια αὐτή «αγροτιά τῶν ἑκατομμυρίων», γιά τήν ὁποία μιλάει καί ὁ κ. Πότρεσοφ, ἀντιπροσώπευε καί ἀντιπροσωπεύει αὐτή τήν ἀστική δημοκρατία (μέ ὅλο τόν περιορισμένο χαρακτήρα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας). Ὁ κ. Πότρεσοφ προσπαθεῖ νά ἀποφύγει τό βασικό αὐτό ζήτημα, γιά νά σώσει ἀκριβῶς τή λικβινταριστική φιλοσοφία. Δέν θά τή σώσετε!

Ὁ κ. Πότρεσοφ, προσπαθώντας νά παρακάμψει τό παρελθόν καί τό παρόν τῆς αγροτικῆς δημοκρατίας, πέφτει πάλι σέ γκάφα, μιλώντας μέ πεποίθηση γιά τό μέλλον. Πάλι καθυστερήσατε, φίλτατε! Ἐσεῖς ὁ ἴδιος μιλάτε γιά τά «πιθανά ἀποτελέσματα τοῦ Νόμου τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη», δηλ. ἀναγνωρίζετε ὁ ἴδιος τή δυνατότητα (φυσικά, καθαρά ἀφηρημένη) τῆς ἐπιτυχίας του⁶⁵. Σέ περίπτωση ὅμως μιᾶς τέτιας ἐπιτυχίας, τό «καινούργιο κεφάλαιο τῆς ἱστορίας» μπορεῖ νά εἶναι κεφάλαιο ὄχι μόνο ἀπό τήν ἱστορία τῆς αγροτικῆς δημοκρατίας, ἀλλά καί ἀπό τήν ἱστορία τῶν μεγαλοβαιοκτημόνων.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς αγροτικῆς οἰκονομίας στή Ρωσία καί, συνεπῶς, καί τῆς γαιοκτησίας καί τῆς αγροτικῆς πολιτικῆς δέν μπορεῖ νά ἀκολουθήσει παρά τόν καπιταλιστικό δρόμο. Τό αγροτικό πρόγραμμα τῶν ναρόντικων, στήν οὐσία του, μέ τή μορφή π.χ. τῆς γνωστῆς πλατφόρμας τῶν 104 (I καί II

Δούμα ⁶⁶), ὄχι μόνο δέν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν καπιταλιστική αὐτή ἀνάπτυξη, ἀλλά, ἀντίθετα, σημαίνει τή δημιουργία συνθηκῶν γιά τήν πιό πλατιά καί τήν πιό γρήγορη καπιταλιστική ἀνάπτυξη. Τό σημερινό ἀγροτικό πρόγραμμα σημαίνει, ἀντίθετα, τήν πιό ἀργή, τήν πιό περιορισμένη καί περισσότερο φορτωμένη μέ τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας καπιταλιστική ἀνάπτυξη. Οἱ ἀντικειμενικές, ἱστοριοοικονομικές συνθῆκες δέν ἔχουν κρίνει ἀκόμη ποιό ἀπό τά δύο προγράμματα θά καθορίσει σέ τελευταία ἀνάλυση τή μορφή τῶν ἀστικῶν ἀγροτικῶν σχέσεων τῆς νέας Ρωσίας.

Αὐτά εἶναι τά ἀπλά γεγονότα πού ἀναγκαστικά τά μπερδεύουν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ λικβινταρισμοῦ.

«Μέσα σέ ὅλες τίς ἀλλαγές — γράφει ὁ κ. Πότερσοφ σχετικά μέ τίς ἀλλαγές στή δημοκρατία τῶν διανοουμένων, τῶν ναρόντικων — ἀμετάβλητο ἔμεινε μόνο ἓνα: στή διανοουμενίστικη ἰδεολογία πού ἔχει ἀγροτικό ὑπόβαθρο ἢ συγκεκριμένη ἀγροτιά μέχρι τώρα (!) δέν ἐπέφερε τή δική της διόρθωση».

Αὐτό εἶναι καθαρά βεχική καί τελείως ἀπατηλή φράση. Τό 1905, στήν ἀνοιχτή ἱστορική σκηνή βρισκόταν ἡ πιό «συγκεκριμένη», ἡ πιό ἀπλή, ἡ μαζική ἀγροτιά, πού ἐπέφερε ὀλόκληρη σειρά «διορθώσεις» «στή διανοουμενίστικη ἰδεολογία» τῶν ναρόντικων καί τῶν ναροντικιστικῶν κομμάτων. Οἱ ναρόντικοι δέν κατάλαβαν ὅλες αὐτές τίς διορθώσεις, ἡ ἀγροτιά ὅμως τίς ἔκανε. Τό 1906 καί 1907 ἡ πιό «συγκεκριμένη» ἀγροτιά συγκρότησε ἐργασιακές ομάδες καί ἐκπόνησε τό σχέδιο τῶν 104, ἐπιφέροντας ἔτσι μιά σειρά διορθώσεις, μερικές ἀπό τίς ὁποῖες τίς εἶχαν σημειώσει καί οἱ ναρόντικοι. Εἶναι π.χ. γενικά ἀναγνωρισμένο ὅτι «ἡ συγκεκριμένη» ἀγροτιά ἀποκάλυψε τίς νοικοκυριστικές τάσεις της καί ἀντί τῆς «κοινοτήτας» προτίμησε τήν προσωπική καί τή συντροφική γαιοκτησία.

Οἱ βεχιστές, ξεκαθαρίζοντας τό φιλελευθερισμό ἀπό τή δημοκρατία καί μετατρέποντάς τον συστηματικά σέ ὑπηρετή τῆς χρηματοσακούλας, ἐκπληρώνουν σωστά τόν ἱστορικό τους προορισμό, ὅταν δηλώνουν ὅτι τό κίνημα τοῦ 1905-1907 ἦταν κίνημα διανοουμένων καί βεβαιώνουν ὅτι ἡ συγκεκριμένη ἀγροτιά δέν ἐπέφερε τίς δικές της διορθώσεις στή διανοουμενίστικη ἰδεολογία. Τό κωμικοτραγικό τοῦ λικβινταρισμοῦ βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι δέν βλέπει μέ τί τρόπο οἱ διαβεβαιώσεις του μετατράπηκαν σέ ἀπλή ἐπανάληψη τῶν ἰδεῶν τῶν βεχιστῶν.

III

Ἡ μετατροπή αὐτή γίνεται ἀκόμη πῶς φανερόν, ὅταν ὁ κ. Πότρεσοφ περνάει στίς κρίσεις γιά τό μαρξισμό. Οἱ διανοούμενοι — γράφει — «ἐπισκίαζαν... μέ τήν κομματική συγκρότησή τους κατά ὁμίλους τό προλεταριάτο». Δέν θά μπορέσετε νά ἀρνηθεῖτε τό γεγονός, ὅτι τήν ἰδέα αὐτή τήν ἔβαλε ἡ ἀστική τάξη στήν πῶς πλατιά κυκλοφορία καί μέσω τῆς συλλογῆς «Βέχι», καί μέ ὅλο τό φιλελεύθερο τύπο, καί τή χρησιμοποίησε κατά τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Ἄξελρόντ στήν ἴδια ἐπιφυλλίδα, στήν ὁποία πρόβαλε αὐτή τήν ἰδέα, ἔγραφε γιά τή «σκανδαλιάρια-ἱστορία», πού θά μπορούσε νά προμηθεύσει στήν ἀστική δημοκρατία ἀρχηγό ἀπό τή σχολή τοῦ μαρξισμοῦ. Ἡ σκανδαλιάρια-ἱστορία χρησιμοποίησε τό λάκκο πού ὁ Ἄξελρόντ ἀπειλοῦσε μέ εὐγένεια νά ἀνοίξει στούς μπολσεβίκους, γιά νά ρίξει στό λάκκο αὐτό τόν ἴδιο τόν Ἄξελρόντ!

Ἄν πάρετε τά ἀντικειμενικά ἱστορικά γεγονότα, τότε ὅλα αὐτά, ὅλη ἡ ἐποχή τοῦ 1905-1907, ἀκόμη καί οἱ ἐκλογές γιά τή II Δούμα (ἄν πάρουμε γιά παράδειγμα ἕνα γεγονός ὄχι ἀπό τά πῶς σοβαρά, ἀλλά ἀπό τά πῶς ἀπλά) ἀπόδειξαν ὀριστικά ὅτι ἡ «κομματική συγκρότηση κατά ὁμίλους» δέν «ἐπισκίαζε» τόν προλετάριο, ἀλλά πέρασε ἄμεσα στήν κομματική καί συνδικαλιστική ὀργάνωση τῶν πλατιῶν μαζῶν τοῦ προλεταριάτου.

Ἄς περάσουμε ὅμως στό κύριο, στήν «οὐσία» τοῦ ἥρωστρατικοῦ δημοσιεύματος τοῦ κ. Πότρεσοφ. Ὁ κ. Πότρεσοφ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ μαρξιστική σκέψη «μεθάει μέ τό χασίς τῶν μικροζητημάτων» — ἀγώνας ἐνάντια στό μαχισμό καί ἀγώνας ἐνάντια στό λικβινταρισμό — «συζητώντας γιά ὅλα, γιά ὅ,τι θέλετε, ἐκτός μόνο γιά ἐκεῖνο πού ἀποτελεῖ τό νεῦρο μιᾶς τέτιας κοινωνικοπολιτικῆς κατεύθυνσης, ὅπως εἶναι ὁ μαρξισμός, ἐκτός μόνο γιά τά ζητήματα τῆς οἰκονομίας καί τά ζητήματα τῆς πολιτικῆς». Πόσα τέτια ζητήματα ὑπάρχουν, ἀναφωνεῖ ὁ κ. Πότρεσοφ. «Πῶς πάει ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας; τί ἀνακατατάξεις δυνάμεων προκαλεῖ αὐτή ἀθόρυβα κάτω ἀπό τίς συνθήκες τῆς ἀντίδρασης; τί συντελεῖται στό χωριό καί στήν πόλη; τί ἀλλαγές φέρνει αὐτή ἡ ἀνάπτυξη στήν κοινωνική σύνθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας κτλ. κτλ.; Ποῦ εἶναι οἱ ἀπαντήσεις, ἡ μιά πρώτη προσπάθεια ἀπάντησης στά ἐρωτήματα αὐτά; Ποῦ εἶναι ἡ οἰκονομική σχολή τοῦ ρωσικοῦ μαρξισμοῦ;»

Ἐπάντηση, πάντως μιά πρώτη ἤδη προσπάθεια ἐπάντησης, δόθηκε ἀπό τήν ἴδια «ἱεραρχία» πού ὁ κ. Πότρεσοφ ἀρνεῖται μέ ἐμπάθεια καί ὑποκρισία τήν ὑπαρξή της. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ρωσικοῦ κρατικοῦ συστήματος στούς τρεῖς τελευταίους αἰῶνες μᾶς δείχνει ὅτι ἄλλαζε τόν ταξικό του χαρακτήρα πρὸς μιά ὀρισμένη κατεύθυνση. Ἡ μοναρχία τοῦ 17ου αἰῶνα μέ τή Δούμα τῶν βογιάρων δέν μοιάζει μέ τή μοναρχία τῆς ὑπαλληλοκρατίας καί τῶν εὐγενῶν τοῦ 18ου αἰῶνα. Ἡ μοναρχία τῆς πρώτης πεντηκονταετίας τοῦ 19ου αἰῶνα δέν εἶναι ἴδια μέ τή μοναρχία τοῦ 1861-1904. Στά 1908-1910 διαγράφηκε καθαρά μιά νέα φάση, πού σήμαινε ἓνα ἀκόμη βῆμα πρὸς τήν ἴδια κατεύθυνση, ἡ ὁποία μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ κατεύθυνση πρὸς τήν ἀστική μοναρχία. Σέ στενή σύνδεση μέ τό βῆμα αὐτό βρίσκεται καί ἡ III Δούμα καί ἡ σημερινή μας ἀγροτική πολιτική. Ἐτσι ἡ νέα φάση δέν εἶναι τυχαῖο γεγονός, ἀλλά ἰδιόμορφη βαθμίδα τῆς καπιταλιστικῆς ἐξέλιξης τῆς χώρας. Ἡ νέα αὐτή φάση, χωρίς νά λύνει τά παλιά προβλήματα, γιατί δέν εἶναι σέ θέση νά τά λύσει, καί συνεπῶς, χωρίς νά τά ἐξαλείφει ἀπαιτεῖ νά ἐφαρμοστοῦν νέες μεθοδοὶ προετοιμασίας γιά μιά παλιά λύση τῶν παλιῶν προβλημάτων. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ ἰδιομορφία αὐτῆς τῆς ἄχαρης, ἄτονης καί δύσκολης φάσης, πού ἀποδείχτηκε ὅμως ἀναπόφευκτη. Ἀπό τήν ἰδιομορφία αὐτῆ τῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν της ἰδιαίτερων γνωρισμάτων προκύπτει καί ἡ ἰδιομορφία τῶν ἰδεολογικῶν ομάδων στούς κόλπους τοῦ μαρξισμοῦ. Ὅσοι παραδέχονται τίς νέες μεθόδους προετοιμασίας γιά μιά παλιά λύση τῶν παλιῶν προβλημάτων συμφωνοῦν πάνω σέ μιά κοινή, πρακτική βάση, πάνω σ' ἓνα κοινό καθῆκον τῆς δοσμένης περιόδου, ἂν καί ἐξακολουθοῦν νά διαφωνοῦν πάνω στό ζήτημα τοῦ τρόπου πού θά ἔπρεπε κατά τήν προηγούμενη περίοδο νά ἐφαρμοστεῖ, στή μιά ἢ τήν ἄλλη στιγμή, ἢ νά προωθηθεῖ ἡ παλιά λύση. Ὅσοι ἀρνοῦνται (ἢ δέν καταλαβαίνουν) τίς νέες μεθόδους προετοιμασίας, ἢ ὅτι μπροστά μας στέκουν τά παλιά προβλήματα, ὅτι ἐμεῖς τραβᾶμε γιά τήν παλιά τους λύση, στήν πραγματικότητα ἐγκαταλείπουν τή μαρξιστική βάση, στήν πραγματικότητα γίνονται αἰχμάλωτοι τῶν φιλελευθέρων (ὅπως οἱ Πότρεσοφ, Λεβίτσκι κ.ἄ.) ἢ τῶν ἰδεαλιστῶν καί τῶν συνδικαλιστῶν (ὅπως ὁ Β. Μπαζάροφ κ.ἄ.).

Ὄντας αἰχμάλωτοι ξένων ἀνθρώπων καί ξένων ἰδεῶν, καί ὁ Πότρεσοφ καί ὁ Μπαζάροφ μέ τούς ὁμοϊδεάτες τους, τά μπερδεύουν ἀναπόφευκτα καί πέφτουν στήν πιο κωμική καί τήν

πιό ύποκριτική θέση. Ὁ κ. Πότρεσοφ φωνάζει χτυπώντας τό στήθος του: «ποῦ εἶναι αὐτή ἢ πρώτη προσπάθεια καί τί ἀπάντηση εἶναι αὐτή;». Ὁ Μάρτοφ, πού γνωρίζει ἐπίσης καλά τήν ἀπάντηση αὐτή, προσπαθεῖ νά πείσει τό κοινό ὅτι δῆθεν ἡ ἀπάντηση αὐτή ἀναγνωρίζει «τήν ἐξουσία τῆς ἀστικής τάξης»: συνηθισμένη μέθοδος τῶν φιλελευθέρων νά ἐκμεταλλεύονται τήν ἀναγκαστική προσωρινή σιωπή τοῦ ἀντιπάλου! Καί συνάμα μᾶς ρωτοῦν μέ ὕφος προσβλημένου: τί εἶναι λικβινταρισμός; Μά νά, αὐτή ἀκριβῶς ἡ μέθοδος, ἐντιμότατοι, ὅταν οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν τήν ἀξίωση νά ἀνήκουν στό «σύνολο», ἐκμεταλλευόμενοι τήν ἐξασθένισή του, βεβαιώνουν τό κοινό ὅτι δέν ὑπάρχει «ἀπάντηση» (τή στιγμή πού ἡ «ἀπάντηση» ἔχει δοθεῖ ἀκριβῶς ἀπό τό «σύνολο») εἶναι κιόλας μιά ἀπό τίς μεθόδους τοῦ λικβινταρισμοῦ (ἂν ὄχι τῆς ἀποστασίας).

Ὁ λικβινταρισμός εἶναι ἓνα «πλάσμα μιᾶς ἄρρωστιάρικης φαντασίας», γράφει ὁ κ. Πότρεσοφ, γιατί δέν μπορεῖ κανεῖς νά διαλύσει κάτι «πού δέν ἐπιδέχεται διάλυση, κάτι πού στήν πραγματικότητα δέν ὑπάρχει πιά σάν ὀργανωμένο σύνολο».

Στεροῦμαι τῆς δυνατότητας νά μεταδόσω στόν ἀναγνώστη ὀλοκληρωτικά τήν ἄποψή μου γι' αὐτές τίς γραμμές. Γιὰ νά τή μεταδόσω κατά προσέγγιση θά ρωτήσω τόν ἀναγνώστη: πῶς λέγεται ὁ ἄνθρωπος, πού οἱ πιό στενοί ὀμοϊδεάτες καί συνάδελφοί του ἀποδέχονται τίς συμφέρουσες σ' αὐτούς προτάσεις τοῦ «συνόλου» (ἀκριβῶς σάν «συνόλου»), καί ὁ ὁποῖος τήν ἄλλη μέρα δηλώνει στόν τύπο ὅτι «σύνολο» δέν ὑπάρχει;

Στό σημεῖο αὐτό τελεῖα.

Μπαίνει ἓνα ζήτημα ἀρχῆς: μπορεῖ ἡ ἄποψη σχετικά μέ τήν ἀνάγκη τῆς παλιᾶς λύσης τῶν παλιῶν προβλημάτων νά ἀλλάζει ἀνάλογα μέ τό βαθμό ἀποσύνθεσης — ἂν θέλετε μάλιστα τῆς ἐξαφάνισης — τοῦ «συνόλου»; Καθένας καταλαβαίνει πῶς δέν μπορεῖ. Ἄν οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες, ἂν τά βασικά οἰκονομικά καί πολιτικά γνωρίσματα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς ἀπαιτοῦν νά δοθεῖ ἡ παλιά λύση, τότε, ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ ἀποσύνθεση, ὅσο μικρότερο μέρος ἀπόμεινε ἀπό τό «σύνολο», τόσο περισσότερο πρέπει νά ἀνησυχεῖ κανεῖς, μέ τόσο μεγαλύτερη θερμότητα πρέπει νά μιλάει ὁ δημοσιολόγος γιά τήν ἀναγκαιότητα τοῦ «συνόλου». Ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, πρέπει νά δεχτοῦμε τίς νέες μεθόδους προετοιμασίας, ποιός ὅμως πρέπει νά τίς ἐφαρμόσει; Εἶναι φανερό πῶς πρέπει νά τίς ἐφαρμόσει τό «σύνολο». Εἶναι φανερό πῶς τά καθήκοντα τοῦ δημο-

σιολόγου, για εκείνους που έχουν καταλάβει τη σημασία της περιόδου που περνάμε, τις βασικές πολιτικές ιδιομορφίες της, βρίσκονται σε διαμετρική αντίθεση προς την όλη γραμμή των κυρίων Πότρεσοφ. Δεν μπορεί να γίνει καν λόγος ότι θα διανοηθεί κάποιος να αμφισβητήσει σοβαρά τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην «απάντηση» που εξέθεσα παραπάνω (στό ζήτημα σχετικά με την οικονομία και την πολιτική της δοσμένης στιγμής) και στον αντιλικβινταρισμό.

Από την τοποθέτηση του ζητήματος στη βάση των γενικών αρχών θα περάσουμε στη συγκεκριμένα-ιστορική τοποθέτηση. Στην περίοδο 1908-1910 διαγράφηκε καθαρά στο μαρξισμό το ρεύμα που κηρύσσει την ανάγκη της παλιάς λύσης και εφαρμόζει την ανάλογη γραμμή. Διαγράφηκε και ένα άλλο ρεύμα που και στά τρία αυτά χρόνια αντιδρούσε στην παραδοχή της «παλιάς λύσης» και στη δημιουργία των παλιών βασικών μορφών του συνόλου. Είναι γελοίο να αρνείται κανείς αυτό το γεγονός. Διαγράφηκε και ένα τρίτο ρεύμα που και στά τρία αυτά χρόνια δεν καταλάβαινε τις νέες μορφές προετοιμασίας, τη σημασία της δράσης μέσα στην III Δούμα κτλ. Οι άνθρωποι αυτοί μετέτρεψαν την παραδοχή της παλιάς λύσης σε φράση που την αποστήθισαν, χωρίς όμως να την καταλαβαίνουν, που την επαναλάβαιναν από συνήθεια, αλλά δεν την εφαρμόζαν συνειδητά, μελετημένα, ανάλογα με την κατάσταση που είχε αλλάξει (που είχε αλλάξει έστω και στον τομέα της δουλειάς στη Δούμα, και, φυσικά, όχι μόνο σ' αυτόν τον τομέα).

Η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο λικβινταρισμό και στη γενική μικροαστική κατάσταση «κούρασης» είναι όλοφάνερη. Οι «κουρασμένοι» (κουρασμένοι ιδιαίτερα από την άπραξία) δεν φροντίζουν να επεξεργαστούν ακριβή απάντηση στο ζήτημα της οικονομικής και πολιτικής εκτίμησης της σημερινής στιγμής: όλοι τους διαφωνούν με την εκτίμηση που δόθηκε παραπάνω και αναγνωρίστηκε από όλους επίσημα σαν εκτίμηση εξονόματος του συνόλου, ωστόσο φοβούνται όλοι τους και να σκεφτούν ακόμη να αντιπαραθέσουν δική τους ακριβή εκτίμηση, έστω και μία εκτίμηση εκ μέρους των συνεργατών των λικβινταριστικών περιοδικών «Νάσα Ζαριά», «Ζίζν» κτλ. Οι «κουρασμένοι» επαναλαμβάνουν: τό παλιό δεν υπάρχει, τό παλιό δεν είναι βιώσιμο, απονεκρώθηκε κτλ. κτλ., όμως δεν είναι διατεθειμένοι να κουράσουν τον εαυτό τους για να βρουν απάντηση, καθαρά πολιτική, με ακρίβεια

διατυπωμένη, απάντηση στό υποχρεωτικό (γιά κάθε τίμιο δημοσιολόγο υποχρεωτικό) ἐρώτημα: τί ἀκριβῶς χρειάζεται στή θέση τοῦ παλιοῦ; χρειάζεται μήπως νά ἀνασυγκροτήσουμε «ἐκεῖνο πού δέν ἐπιδέχεται (τάχα) διάλυση, γιατί ἔχει ἤδη διαλυθεῖ» (σύμφωνα μέ τόν Πότρεσοφ); Αὐτοί δέν εἶναι διατεθειμένοι νά κουράσουν τόν ἑαυτό τους μέ τέτια ζητήματα. Τρία χρόνια βρίζουν τό παλιό, τό διασύρουν — ἰδιαίτερα ἀπό θέσεις στίς ὁποῖες ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος γιά τούς ὑπερασπιστές τοῦ παλιοῦ — καί, ἀγκαλιάζοντας τρυφερά τούς Ἰζγκόγεφ * ἀναφωνοῦν: τί μικρολογίες, τί φαντασιοκοπίες εἶναι οἱ συζητήσεις αὐτές γιά λικβινταρισμό!

Γιά τέτιους «κουρασμένους», γιά τόν κ. Πότρεσοφ καί Σία, δέν μπορεῖ νά ἐπαναλάβει κανείς τό γνωστό στίχο: «αὐτοί δέν πρόδοσαν, κουράστηκαν νά σηκώνουν τό σταυρό τους: τούς ἐγκατέλειψε μεσοστρατίς τό πνεῦμα τῆς ὀργῆς καί τῆς θλίψης»⁶⁸.

Τέτιοι «κουρασμένοι» πού ἀνεβαίνουν στό βῆμα τοῦ δημοσιολόγου καί προσπαθοῦν νά δικαιολογήσουν ἀπ' αὐτοῦ τήν «κούρασή» τους ἀπό τό παλιό, τήν ἀπροθυμία τους νά δουλέψουν πάνω στό παλιό, εἶναι ἀκριβῶς ἄνθρωποι πού ὄχι μόνο «κουράστηκαν», ἀλλά καί πρόδοσαν.

IV

Ὁ κ. Πότρεσοφ περιλαμβάνει στά «μικροζητήματα» καί τή φιλοσοφική πάλη τῶν ὑλιστῶν, τῶν μαρξιστῶν, ἐνάντια στούς μαχιστές, δηλ. ἐνάντια στούς ἰδεαλιστές. Ὁ κ. Πότρεσοφ εἶναι βαθιά ἀγανακτισμένος ἀπό τή «βακχική κραιπάλη (—«φίλε μου Ἄρκάντι Νικολάγεβιτς, μή μιᾶς τόσο ὁμορφα!»⁶⁹) αὐτῆς τῆς φιλοσόφησης» καί ἀναφέροντας ἀπό τούς ὑλιστές τόν Πλεχάνοφ καί μένα μᾶς χαρακτηρίζει «πολιτικούς τοῦ χτές». Διαβάζοντας αὐτές τίς ἐκφράσεις γέλασα πολύ. Ἀλήθεια, ὁ κομπασμός ἐδῶ εἶναι τόσο φανερός καί τόσο διασκεδαστικός, πού θά ἄξιζε νά δόσουμε στό λαγό μας ἕνα κομματάκι ἀπό τό ἀφτί τῆς ἀρκούδας. Ὁ Πλεχάνοφ κτλ. εἶναι «πολιτικοί τοῦ χτές»! Σημερινός πολιτικός εἶναι, προφανῶς, ὁ Πότρεσοφ καί τά «παλληκάρια» του. Χαριτωμένο καί ἀποκαλυπτικό.

* Βλ. τό ἄρθρο του στό περιοδικό «Ρούσκαγια Μίσιλ»⁶⁷ τοῦ 1910 γιά τόν βεχιστή Πότρεσοφ. Ἀπό κάτι τέτιους ἐναγκαλισμούς ὁ κ. Πότρεσοφ ποτέ δέν θά ἀπαλλαγεῖ.

Όταν τυχαίνει, σάν ἔξαίρεση, νά πεῖ ὁ Ἄρκάντι Νικολάγεβιτς κανένα λογάκι χωρίς ὑπεκφυγές καί μορφασμούς, συντρίβει ὁ ἴδιος τόν ἑαυτό του κατά τόν πιό ὑπέροχο τρόπο. Σκεφτεῖτε λίγο, Ἄρκάντι Νικολάγεβιτς, δοκιμάστε νά σκεφτεῖτε: ἔσεῖς ἀρνεῖστε τό λικβινταρισμό σάν πολιτικό ρεῦμα πού ξεχωρίζει ὄχι τό μενσεβικισμό ἀπό τόν μπολσεβικισμό, ἀλλά τόν Πότρεσοφ καί Σία ἀπό τόν Πλεχάνοφ καί τούς μπολσεβίκους μαζί παρμένους. Καί μαζί μέ τήν ἄρνηση αὐτή ἀποκαλεῖτε τόν Πλεχάνοφ καί τόν ὑποφαινόμενο «πολιτικούς τοῦ χτές». Κοιτάξτε λοιπόν πόσο ἀδέξιος εἴστε: ἐμεῖς (ὁ Πλεχάνοφ μαζί μέ μένα) μποροῦμε νά ὀνομαστοῦμε πολιτικοί τοῦ χτές ἀκριβῶς μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ χτεσινή ὀργάνωση σάν μορφή τοῦ χτεσινοῦ (χτεσινοῦ ἀπό τήν πλευρά τῶν βάσεών του) κινήματος, εἶναι γιά μᾶς ὑποχρεωτική καί σήμερα. Ἄπό τόν Πλεχάνοφ μᾶς χωρίζαν ἔντονα καί ἐξακολουθοῦν νά μᾶς χωρίζουν τά ζητήματα τά σχετικά μέ τί ἐνέργειες ἔπρεπε νά κάνει στή μιά ἢ τήν ἄλλη στιγμή αὐτή ἡ χτεσινή ὀργάνωση μέ βάση αὐτό τό χτεσινό κίνημα, μᾶς προσεγγίζει ὅμως ἡ πάλι ἐνάντια στούς ἀνθρώπους πού σήμερα ἀρνοῦνται ἀκριβῶς τίς βάσεις τοῦ χτεσινοῦ κινήματος (σ' αὐτές ὑπάγεται καί τό ζήτημα τῆς ἡγεμονίας, στό ὁποῖο θά περάσω ἀμέσως), ἀκριβῶς τίς βάσεις τῆς χτεσινῆς ὀργάνωσης.

Λοιπόν, Ἄρκάντι Νικολάγεβιτς, δέν καταλαβαίνετε καί τώρα τί εἶναι λικβινταρισμός; Πιστεύετε καί τώρα ὅτι μέ τόν Πλεχάνοφ μᾶς ἔνωσε κάποιο μακιαβελικό σχέδιο⁷⁰, ἢ κάποια κακόβουλη ἐπιθυμία νά ἀντικαταστήσουμε τήν «κατενίκηση» τοῦ λικβινταρισμοῦ «μέ τήν πάλι σέ δύο μέτωπα»;

Ἄλλά ἄς ἐπανέλθουμε «στή βακχική κραιπάλη φιλοσοφησης».

«Ξέρουμε — γράφει ὁ κ. Πότρεσοφ — πόσο βαθιά χαραχτηκε τότε στή συνείδηση τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἡ πάλι τοῦ Ἐνγκελς ἐνάντια στόν Ντύρινγκ καί τί ζωντανή καί συγκεκριμένη σημασία εἶχαν στήν πραγματικότητα γιά τό κίνημα τῆς γερμανικῆς ἐργατικῆς τάξης οἱ πιό ἀφηρημένες θά νόμιζε κανεῖς, θέσεις...» Οἱ πιό ἀφηρημένες θέσεις εἶχαν ζωντανή καί συγκεκριμένη σημασία! Πάλι φρασεολογία καί τίποτε περισσότερο ἀπό φρασεολογία. Δοκιμάστε νά ἐξηγήσετε ἄν «ξέρετε», τί «ζωντανή καί συγκεκριμένη σημασία» εἶχε ἡ θέση τοῦ Ἐνγκελς πού ἔλεγε ὅτι οἱ φιλοσοφικοί στοχασμοί τοῦ Ντύρινγκ γιά τό χρόνο καί τό χῶρο ἦταν λαθεμένες! Τό κακό γιά σᾶς εἶναι ἀκριβῶς ὅτι ἀποστηθίσατε καί λέτε

σάν μαθητής: «ή διαμάχη του Ένγκελς με τον Ντύρινγκ είχε μεγάλη σημασία», όμως δεν σκεφτήκατε τί σημαίνει αυτό, και γι' αυτό επαναλαμβάνετε αυτό που αποστηθίσατε με λαθεμένη, φοβερά λαθεμένη μορφή. Δεν μπορεί να λέει κανείς, ότι οι «πιό άφηρημένες θέσεις (του Ένγκελς ενάντια στον Ντύρινγκ) είχαν στήν πραγματικότητα ζωντανή και συγκεκριμένη σημασία για τό κίνημα τής γερμανικής εργατικής τάξης». Οι πιο άφηρημένες θέσεις του Ένγκελς είχαν τή σημασία ότι έξηγοῦσαν στους θεωρητικούς τής εργατικής τάξης που βρισκόταν τό λάθος τῶν παρεκκλίσεων από τον ύλισμό προς τον ποζιτιβισμό και τον ιδεαλισμό. Άν λοιπόν έσεΐς δίνατε μιά τέτια, δηλ. κάπως φιλοσοφικά διατυπωμένη, έκθεση τῶν απόψεων του Ένγκελς, αντί να λέτε ήχηρές μά κούφιας φράσεις για «βαθύ χάραγμα», για «ζωντανή και συγκεκριμένη σημασία τῶν πιο άφηρημένων θέσεων», θά βλέπατε άμέσως ότι ή επίκληση τής διαμάχης του Ένγκελς με τον Ντύρινγκ στρέφεται ενάντια σας⁷¹.

«...Ξέρουμε — συνεχίζει ο κ. Πότερσοφ — τό ρόλο που έπαιξε στήν ιστορία τής διαμόρφωσης του ρωσικού μαρξισμού ή πάλη ενάντια στήν ύποκειμενική κοινωνιολογία...»

Και δεν ξέρετε τό ρόλο που έπαιξαν οι ποζιτιβιστικές και ιδεαλιστικές διδασκαλίες του Λαβρόφ και Μιχαηλόβσκι στά λάθη τής ύποκειμενικής κοινωνιολογίας; Σέ σῆς, Άρκάντι Νικολάγεβιτς, κάθε πυροβολισμός και άστοχία. Όταν κάνει κανείς ιστορικό παραλληλισμό, πρέπει να ξεχωρίζει και να ύποδείχνει με ακρίβεια τίς όμοιότητες τῶν διάφορων γεγονότων, γιατί άλλιῶς, αντί για ιστορική σύγκριση, θά προκύψει άερολογία. Άν πάρουμε τον ιστορικό παραλληλισμό που κάνετε, πρέπει να ρωτήσουμε: θά ήταν έφικτή ή «διαμόρφωση» του ρωσικού μαρξισμού, άν ο Μπέλτοφ δεν έξηγοῦσε τίς βάσεις του φιλοσοφικού ύλισμού και τή σημασία τους για τήν άνασκευή τῶν θέσεων του Λαβρόφ και του Μιχαηλόβσκι⁷²; Στο έρώτημα αυτό μιά μονάχα άπάντηση μπορεί να δοθεΐ, και ή άπάντηση αυτή — άν βγάλει κανείς συμπέρασμα από έναν ιστορικό παραλληλισμό σχετικά με τή διαμάχη με τους μαχιστές — στρέφεται ενάντια στον κ. Πότερσοφ.

«...Και ακριβῶς επειδή έμεΐς τά ξέρουμε όλα αυτά» (φυσικά! είδαμε πιά τί σημαίνει όταν ο κ. Πότερσοφ γράφει: «έμεΐς τά ξέρουμε όλα αυτά»), «θέλουμε να αποκατασταθεΐ έπιτέλους μιά πραγματική, ζωντανή σύνδεση ανάμεσα στή φιλοσοφική διαμάχη που μᾶς άπασχολεΐ και στό μαρξιστικό

κοινωνικοπολιτικό ρεύμα, τὰ καθήκοντά του καί τίς ἐπιδιώξεις του. Ἄλλά γιά τήν ὥρα...» — ἀκολουθεῖ παραπομπή στό γράμμα τοῦ Κάουτσκι σχετικά μέ τό ὅτι ὁ μαχισμός εἶναι Privatsache (ιδιωτική υπόθεση), ὅτι ἡ διαμάχη γύρω ἀπ' αὐτόν εἶναι «ὀπτασία» κτλ.

Ἡ παραπομπή στόν Κάουτσκι εἶναι πρότυπο μικροαστικής κρίσης. Τό ζήτημα δέν εἶναι ὅτι ὁ Κάουτσκι «δέν ἔχει ἀρχές», ὅπως εὐφρολογεῖ (εὐφρολογεῖ ἀλλά Ἰζγκόγεφ) ὁ κ. Πότρεσοφ, ἀλλά ὅτι ὁ Κάουτσκι δέν ξέρει κι' οὔτε διατείνεται ὅτι ξέρει πῶς ἔχουν τὰ πράγματα μέ τό ρωσικό μαχισμό. Ὁ Κάουτσκι παραδέχεται στό γράμμα του ὅτι ὁ Πλεχάνοφ εἶναι γνώστης τοῦ μαρξισμοῦ, ἐκφράζει τήν πεποίθησή του γιά τό ἀσυμβίβαστο τοῦ ιδεαλισμοῦ μέ τό μαρξισμό, καί τή γνώμη ὅτι ὁ μαχισμός δέν εἶναι ιδεαλισμός (ἤ: κάθε μαχισμός δέν εἶναι ιδεαλισμός). Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ὁ Κάουτσκι κάνει λάθος στό τελευταῖο σημεῖο καί ιδιαίτερα ὡς πρός τόν ρωσικό μαχισμό. Τό λάθος του αὐτό συγχωρεῖται ἀπολύτως, γιατί δέν μελέτησε τό μαχισμό στό σύνολό του, ἔγραψε ἕνα ιδιωτικό γράμμα μέ τόν προφανή σκοπό νά προφυλάξει ἀπό μιᾶ μεγαλοποίηση τῶν διαφωνιῶν. Κάτω ἀπό τέτιες συνθήκες τό νά ἐπικαλεῖται ἕνας ρῶσος μαρξιστής-συγγραφέας τόν Κάουτσκι σημαίνει ὅτι παρουσιάζει καθαρά μικροαστική νωθρότητα σκέψης καί δειλία στόν ἀγῶνα. Ὁ Κάουτσκι, ὅταν ἔγραψε τό γράμμα του τό 1908, μπορούσε νά ἐλπίζει ὅτι ὁ μαχισμός μέ μιᾶ ὀρισμένη ἐρμηνεῖα μπορεῖ «νά συμβιβαστεῖ» μέ τόν ὕλισμό, τό νά ἐπικαλεῖται ὅμως κανεῖς — στή Ρωσία τό 1909-1910 — πάνω στό ζήτημα αὐτό τόν Κάουτσκι σημαίνει ὅτι ἀναλαβαίνει νά συμβιβάσει τούς ρώσους μαχιστές μέ τούς ὕλιστές. Θά καταπιαστεῖ ἄραγε στά σοβαρά μ' αὐτό ὁ κ. Πότρεσοφ ἢ κάποιος ἄλλος;

Ὁ Κάουτσκι δέν εἶναι ἄνθρωπος χωρίς ἀρχές, ἐνῶ οἱ Πότρεσοφ καί Σία, πού ἐπιθυμοῦν νά ἀνακηρύξουν τό μαχισμό «ιδιωτική υπόθεση», εἶναι ὑπόδειγμα ἔλλειψης ἀρχῶν μέσα στό σύγχρονο ρωσικό μαρξισμό. Ὁ Κάουτσκι ἦταν ἀπόλυτα εἰλικρινής καί δέν ἦταν καθόλου ἄνθρωπος χωρίς ἀρχές, ὅταν τό 1908, χωρίς νά ἔχει διαβάσει τούς ρώσους μαχιστές, τούς συμβούλευε νά συμφιλιωθοῦν μέ τόν Πλεχάνοφ, σάν γνώστη τοῦ μαρξισμοῦ, σάν ὕλιστή, γιατί ὁ Κάουτσκι τάχθηκε πάντα καί τάχθηκε καί στό γράμμα αὐτό ὑπέρ τοῦ ὕλισμοῦ καί ἐναντία στόν ιδεαλισμό. Ἀντίθετα, στούς κ.κ. Πότρεσοφ καί Σία, πού κρύβονται πίσω ἀπό τόν Κάουτσκι τό 1909-1910,

δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος εἰλικρίνειας, οὔτε κόκκος σεβασμοῦ τῶν ἀρχῶν.

Δέν βλέπετε, κ. Πότρεσοφ, νά ὑπάρχει μιά πραγματική ζωντανή σύνδεση ἀνάμεσα στή φιλοσοφική διαμάχη καί στό μαρξιστικό ρεῦμα; Ἐπιτρέψτε λοιπόν σέ μένα, τόν πολιτικό τοῦ χτές, νά σᾶς ἀναφέρω εὐσεβάστως τά παρακάτω π.χ. περιστατικά καί γνῶμες: 1) Ἡ διαμάχη γιά τό τί εἶναι φιλοσοφικός ὕλισμός, γιατί οἱ παρεκκλίσεις ἀπ' αὐτόν εἶναι λαθεμένες, γιατί εἶναι επικίνδυνες καί ἀντιδραστικές, συνδεόταν πάντοτε «μέ πραγματική ζωντανή σύνδεση» μέ «τό μαρξιστικό κοινωνικοπολιτικό ρεῦμα», ἀλλιῶς τό τελευταῖο αὐτό δέν θά ἦταν μαρξιστικό, δέν θά ἦταν κοινωνικοπολιτικό, δέν θά ἦταν κᾶν ρεῦμα. Τήν «πραγματικότητα» τῆς σύνδεσης αὐτῆς μποροῦν νά τήν ἀμφισβητοῦν μόνο οἱ στενοκέφαλοι «ρεαλιστές πολιτικοί» τοῦ ρεφορμισμού ἢ τοῦ ἀναρχισμού. 2) Μέ τόν πλοῦτο καί τήν πολυμέρεια τοῦ ιδεολογικοῦ περιεχομένου τοῦ μαρξισμού δέν εἶναι καθόλου παράξενο ὅτι στή Ρωσία, ὅπως καί στίς ἄλλες χῶρες, οἱ διαφορετικές ἱστορικές ἐποχές προωθοῦν ιδιαίτερα πότε τή μιά καί πότε τήν ἄλλη πλευρά τοῦ μαρξισμού. Στή Γερμανία πρὶν ἀπό τό 1848 προωθήθηκε ιδιαίτερα ἡ φιλοσοφική διαμόρφωση τοῦ μαρξισμού, τό 1848 οἱ πολιτικές ιδέες τοῦ μαρξισμού, στίς δεκαετίες 1850-1860 καί 1860-1870 ἡ οἰκονομική διδασκαλία τοῦ Μάρξ. Στή Ρωσία πρὶν τήν ἐπανάσταση προωθήθηκε ιδιαίτερα ἡ ἐφαρμογή τῆς οἰκονομικῆς διδασκαλίας τοῦ Μάρξ στή δική μας πραγματικότητα, στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης ἢ μαρξιστική πολιτική, καί μετά τήν ἐπανάσταση ἢ μαρξιστική φιλοσοφία. Αὐτό δέν σημαίνει πῶς ἐπιτρέπεται κάποτε νά ἀγνοοῦμε μιά ἀπό τίς πλευρές τοῦ μαρξισμού· αὐτό σημαίνει μόνο ὅτι τό νά δείχνουμε περισσότερο ἐνδιαφέρον γιά τή μιά ἢ τήν ἄλλη πλευρά δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τίς ὑποκειμενικές ἐπιθυμίες, ἀλλά ἀπό τό σύνολο τῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν. 3) Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ περίοδος τῆς κοινωνικῆς καί πολιτικῆς ἀντίδρασης, ἡ ἐποχή τῆς «ἀφομοίωσης» τῶν πλούσιων διδαγμάτων τῆς ἐπανάστασης εἶναι μιά περίοδος ὅπου τά βασικά θεωρητικά, μαζί καί τά φιλοσοφικά, ζητήματα γιά κάθε ζωντανή κατεύθυνση προωθοῦνται σέ μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις. 4) Στά προοδευτικά ρεύματα τῆς ρωσικῆς σκέψης δέν ὑπάρχει μιά τόσο μεγάλη φιλοσοφική παράδοση σάν ἐκείνη πού στούς γάλλους συνδέεται μέ τούς ἐγκυκλοπαιδιστές τοῦ 18ου αἰῶνα, στούς γερμανούς μέ τήν ἐποχή τῆς κλασικῆς φιλοσοφίας ἀπό τόν

Κάντ ὡς τόν Χέγγελ καί τόν Φόϋερμαχ. Γι' αὐτό ἡ φιλοσοφική «ἐμβάθυνση» γιά τήν πρωτοπόρα ἀκριβῶς τάξη τῆς Ρωσίας ἦταν ἀπαραίτητη καί δέν εἶναι καθόλου παράξενο τό ὅτι αὐτή ἡ «ἐμβάθυνση» πού ἀργοπόρησε, ἄρχισε ἀφοῦ πρῶτα, στήν περίοδο τῶν πρόσφατων μεγάλων γεγονότων, ἡ πρωτοπόρα αὐτή τάξη ὠρίμασε τελείως γιά νά παίξει τόν αὐτοτελή ἱστορικό της ρόλο. 5) Ἡ φιλοσοφική αὐτή «ἐμβάθυνση» προετοιμαζόταν ἀπό παλιά καί σέ ἄλλες χῶρες τοῦ κόσμου στό βαθμό, π.χ., πού ἡ νέα φυσική ἔθεσε μιά σειρά νέα προβλήματα μέ τά ὁποῖα ἔπρεπε «νά τά βγάλει πέρα» ὁ διαλεκτικός ὑλισμός. Ἀπό τήν πλευρά αὐτή ἡ «δική μας» (κατά τήν ἔκφραση τοῦ Πότρεσοφ) φιλοσοφική διαμάχη δέν ἔχει μόνο μιά ὀρισμένη, δηλ. ρωσική σημασία. Ἡ Εὐρώπη ἔδοσε τό ὑλικό γιά τό «φρεσκάρισμα» τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης, καί ἡ ἀργοπορημένη Ρωσία, στήν περίοδο τῆς ὑποχρεωτικῆς κάλμας τοῦ 1908-1910, ρίχτηκε μέ ἰδιαίτερη «δίψα» στό ὑλικό αὐτό. 6) Ὁ Μπελοουσόφ ἀποκάλεσε τελευταῖα τήν III Δούμα θεοσεβή Δούμα. Ἀπό τήν πλευρά αὐτή ἔπιασε σωστά τήν ταξική ἰδιομορφία τῆς III Δούμας καί δίκαια στιγματίσε τήν ὑποκρισία τῶν καντέτων.

Ὅλη γενικά ἡ δική μας ἀντίδραση, καί ἰδιαίτερα ἡ φιλελεύθερη (βεχική, καντέτικη) ἀντίδραση δέν «τό ἔριξαν» στή θρησκεία τυχαῖα, ἀλλά ἀναγκαστικά. Μόνο τό ρόπαλο, μόνο τό κνοῦτο δέν φτάνει. Τό ρόπαλο ὥστόσο ἔσπασε. Οἱ βεχιστές βοηθοῦν τήν πρωτοπόρα ἀστική τάξη νά ἀποκτήσει ἕνα πιο σύγχρονο ἰδεολογικό ρόπαλο, ἕνα πνευματικό ρόπαλο. Ὁ μαχισμός, σάν παραλλαγή τοῦ ἰδεαλισμοῦ, εἶναι ἀντικειμενικά ὄπλο τῆς ἀντίδρασης, φορέας τῆς ἀντίδρασης. Γι' αὐτό σέ μιά ἱστορική περίοδο (1908-1910) πού «στήν κορυφή» βλέπουμε ὄχι μόνο τή «θεοσεβή Δούμα» τῶν ὀχτωβριστῶν καί τῶν Πουρισκέβιτς, ἀλλά καί τούς θεοσεβεῖς καντέτους, καί τή θεοσεβή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἡ πάλι μέ τό μαχισμό στή «βάση» δέν εἶναι τυχαία, ἀλλά ἀναπόφευκτη.

Ὁ κ. Πότρεσοφ «διευκρίνισε», ὅτι «δέν θά θίξει τώρα» τή «θεοπλασία». Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι πού ξεχωρίζει τόν χωρίς ἀρχές καί φιλισταῖο δημοσιολόγο Πότρεσοφ ἀπό τόν Κάουτσκι. Ὁ Κάουτσκι δέν ἤξερε τίποτε οὔτε γιά τή θεοπλασία τῶν μαχιστῶν, οὔτε γιά τούς θεοσεβεῖς βεχιστές καί γι' αὐτό μποροῦσε νά λέει ὅτι κάθε μαχισμός δέν εἶναι ἰδεαλισμός. Ὁ Πότρεσοφ αὐτό τό ξέρει καί ὅταν «δέν θίγει» τό βασικό (βασικό γιά ἐκεῖνον πού βλέπει μέ στενά «δημοσιολογικό πνεῦμα»),

υποκρίνεται. Χαρακτηρίζοντας τήν πάλη ἐνάντια στό μαχισμό «ιδιωτική υπόθεση», ὁ κ. Πότερσοφ καί ἡ παρέα του μετατρέπονται ἀπό «κοινωνικοπολιτική ἄποψη» σέ συνεργούς τῶν βεχιστῶν.

V

Ἀφήνοντας τόν κ. Πότερσοφ καί περνώντας στόν Μπαζάροφ, πρέπει πρῶτ' ἀπόλα νά σημειώσουμε ὅτι στό ζήτημα τῆς φιλοσοφικῆς διαμάχης, ἀντικρούοντας τόν πρῶτο, ἀπαντήσαμε ταυτόχρονα καί στό δεύτερο. Πρέπει νά προσθέσουμε μόνο ἓνα πράγμα: ἡ ἀνοχή τοῦ Β. Μπαζάροφ ἀπέναντι στόν κ. Πότερσοφ, ἡ προσπάθειά του νά βρεῖ στόν Πότερσοφ μιᾶ «δόση ἀλήθειας» εἶναι ἐντελῶς κατανοητές, γιατί ὁ κ. Πότερσοφ (ὅπως καί ὅλοι οἱ λικβινταριστές), ἐνῶ καί στά λόγια καί τυπικά διαχωρίζει τίς εὐθύνες του ἀπό τό μαχισμό, στήν οὐσία τοῦ παραχωρεῖ τό πιό οὐσιαστικό. Ὁ μαχισμός σάν ρεῦμα καί σάν ὁμάδα μέ «πλατφόρμα» δέν τολμάει νά ζητήσῃ τίποτε ἄλλο παρά νά ἀναγνωριστεῖ ὅτι ἡ ρήξη του μέ τό μαρξισμό εἶναι «ιδιωτική υπόθεση»! Γι' αὐτό δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ Πότερσοφ καί ὁ Μπαζάροφ κάνουν τά γλυκά μάτια ὁ ἓνας στόν ἄλλον. Ἡ ὁμάδα τῶν λικβινταριστῶν δημοσιολόγων καί ἡ ὁμάδα τῶν μαχιστῶν δημοσιολόγων εἶναι πραγματικά ἀλληλέγγυες στό νά περιφρουρήσουν, στήν περίοδο διάσπασης πού περνᾶμε, τήν «ἐλευθερία διάσπασης» ἀπό τοὺς ὀπαδούς τοῦ μαρξισμοῦ, ἀπό τοὺς ὑπερασπιστές τῶν θεωρητικῶν βάσεων τοῦ μαρξισμοῦ. Καί ἡ ἀλληλεγγύη αὐτή δέν περιορίζεται σέ φιλοσοφικά ζητήματα, ὅπως δείχνει ἀκόμη καί ὁ Β. Μπαζάροφ μέ τό ἄρθρο του.

Λέω: ἀκόμη καί, γιατί ἀκριβῶς ὁ Μπαζάροφ διακρινόταν πάντα γιά τήν πιό στοχαστική στάση του ἀπέναντι στά σοβαρά προβλήματα τῆς πολιτικῆς. Αὐτό πρέπει νά τό ἀναφέρουμε γιά νά ἐκτιμήσουμε τή σημασία πού ἔχουν οἱ ἀπίστευτες ταλαντεύσεις ἐνός τέτιου ἀνθρώπου, καί ὄχι μόνο γιά νά ὑπογραμμίσουμε τήν ὠφελιμότητα στό παρελθόν δράση τοῦ δημοσιολόγου πού ζήλεψε τίς δάφνες τοῦ Ἡρόστρατου.

Ἡροστρατισμός εἶναι, π.χ., ἡ δήλωση τοῦ Μπαζάροφ: «Μιᾶ ἀπό τίς πιό μεγάλες καί πιό μηδαμινές παρεξηγήσεις τῶν ἡμερῶν μας θεωρῶ τό περιβόητο ζήτημα τῆς «ἡγεμονίας»». Τοὺς μαχιστές τοῦ περιβάλλοντός μας λές καί τοὺς καταδιώκει κάποια μοίρα: μερικοὶ περιφρουροῦν «τήν ἐλευθερία διάσπασης», δηλώνοντας ὅτι ὁ ὀτζοβισμός εἶναι νόμιμη ἀπόχρω-

ση, ἄλλοι, πού καταλαβαίνουν τήν ἀνοησία καί τή βλαβερότητα τοῦ ὀτσοβισμού, δίνουν, στόν τομέα τῆς πολιτικῆς, ἀνοιχτά τό χέρι στους λικβινταριστές. Καί στό «Νάσα Ζαριά» καί στό «Ζίζν» καί στό «'Ομπστσέστβεννογε Ντβιζένιγε»⁷³ οἱ λικβινταριστές κάνουν ἄμεσα καί ἔμμεσα πόλεμο ἐνάντια ἀκριβῶς στήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας. Διαπιστώνουμε μέ λύπη ὅτι ὁ Μπαζάροφ πέρασε στό στρατόπεδό τους.

Ποιά εἶναι στήν οὐσία τά ἐπιχειρήματά του; Πρίν ἀπό πέντε χρόνια ἡ ἡγεμονία ἦταν γεγονός. «Σήμερα, γιά λόγους πολύ εὐνόητους, ἡ ἡγεμονία αὐτή ὄχι μόνο ἐξαφανίστηκε, ἀλλά καί μετατράπηκε ἐντελῶς στό ἀντίθετό της». Ἀπόδειξη: «στίς μέρες μας ἡ ἀπολάκτιση τοῦ μαρξισμού εἶναι ἀπαραίτητος ὄρος δημοφιλίας στους δημοκρατικούς κύκλους τῆς κοινωνίας». Παράδειγμα ὁ Τσουκόβσκι.

Διαβάζεις καί δέν πιστεύεις στά μάτια σου: ὁ Μπαζάροφ πού ἤθελε νά εἶναι μαρξιστής, μετατρέπεται σέ πρῶην ἄνθρωπο, ἱκανό νά πάρει ἀλά μπρατσέ τους κ.κ. Πότρεσοφ.

Δέν φοβάστε τό θεό, Β. Α. Μπαζάροφ. Οἱ Τσουκόβσκι καί οἱ ἄλλοι φιλελεύθεροι, καθώς καί τό πλῆθος τῶν δημοκρατῶν-τρουντοβίκων πάντα «ἀπολάκτιζαν» τό μαρξισμό, ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπό τό 1906, ὥστόσο δέν ἦταν «γεγονός» ἡ «ἡγεμονία» τό 1906; Βγῆτε λιγάκι ἔξω ἀπό τό φιλελεύθερο δημοσιολογικό μαγαζάκι, δέστε π.χ. τή στάση τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν τῆς τρίτης Δούμας ἀπέναντι στους ἐργάτες βουλευτές. Μιά ἀπλή ἀντιπαραβολή τῶν ἀναμφισβήτητων γεγονότων πού σχετίζονται μέ τήν πολιτική τους στάση στά τρία χρόνια, ἀκόμη καί μία ἀπλή σύγκριση τῶν δικῶν τους προτάσεων καί τῶν προτάσεων τῶν καντέτων, ἀφήνοντας πιά τήν ἀντιπαραβολή τῶν πολιτικῶν δηλώσεων στή Δούμα μέ τίς συνθήκες ζωῆς τῶν πλατιῶν στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ τήν ἴδια ἐποχή, ἀποδείχνει κατά τόν πιό ἀναμφισβήτητο τρόπο ὅτι ἡ ἡγεμονία εἶναι καί τώρα γεγονός. Ἡγεμονία τῆς ἐργατικῆς τάξης σημαίνει δική της (καί τῶν ἐκπροσώπων της) πολιτική ἐπίδραση πάνω στά ἄλλα στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ μέ τήν ἔννοια τῆς ἐκκαθάρισης τοῦ δημοκρατισμοῦ τους (ὅταν ὑπάρχει δημοκρατισμός) ἀπό τίς μή δημοκρατικές προσμίξεις, μέ τήν ἔννοια τῆς κριτικῆς τῆς στενότητος καί τῆς μυωπίας κάθε ἀστικοῦ δημοκρατισμοῦ, μέ τήν ἔννοια τῆς πάλης ἐνάντια στόν «καντετισμό» (ἄν ἀποκαλέσουμε ἔτσι τό φθοροποιό ἰδεολογικό περιεχόμενο τῶν λόγων καί τῆς πολιτικῆς τῶν φιλελευθέρων) κτλ. κτλ. Δέν ὑπάρχει τίποτε τό πιό χαρακτηριστικό

γιά τήν ἐποχή μας ἀπό τό ὅτι ὁ Μπαζάροφ μπόρεσε νά γράψει τέτια ἀπίστευτα πράγματα, καί ἀπό τό ὅτι μιά ὁμάδα δημοσιογράφων, πού ἐπίσης θεωροῦν τόν ἑαυτό τους φίλο τῶν ἐργατῶν καί ὁπαδό τοῦ μαρξισμοῦ, τόν χτύπησαν γιά τά γραφόμενά του αὐτά χαϊδευτικά στίς πλάτες!

«Εἶναι τελείως ἀδύνατο νά προδικάσουμε πῶς θά πάει ἡ ὑπόθεση τῆ στιγμῆ τῆς ἐπερχόμενης ἀνόδου — διαβεβαιώνει ὁ Μπαζάροφ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ λικβινταριστικοῦ περιοδικοῦ. — Ἄν ἡ πνευματική ὄψη τῆς δημοκρατίας τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ θά εἶναι πάνω-κάτω ἐκείνη πού ἦταν πρίν ἀπό πέντε χρόνια, ἡ ἡγεμονία τοῦ μαρξισμοῦ θά γίνει πάλι γεγονός... Δέν ἀποκλείεται ὅμως καθόλου τό νά ὑποθέσει κανεῖς ὅτι ἡ φυσιογνωμία τῆς δημοκρατίας θά ἀλλάξει σημαντικά. Ἄς ὑποθέσουμε π.χ., ὅτι ἡ μικροαστική τάξη τῶν ρωσικῶν χωριῶν καί πόλεων θά ἔχει ἀρκετά ριζοσπαστικές διαθέσεις ἀπέναντι στά πολιτικά προνόμια τῶν κυρίαρχων τάξεων, θά εἶναι ἀρκετά συσπειρωμένη καί δραστήρια, ἀλλά διαποτισμένη ἀπό ἔντονο ἐθνικιστικό πνεῦμα. Μιά καί οἱ μαρξιστές δέν μποροῦν σέ καμιά περίπτωση νά συμβιβαστοῦν μέ τόν ἐθνικισμό ἢ τόν ἀντισημιτισμό, εἶναι ὀλοφάνερο πῶς στίς συνθήκες πού ἀναφέραμε οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά ἡγεμονία».

Αὐτό ὄχι μόνο δέν εἶναι σωστό, ἀλλά εἶναι καί φοβερὰ παράλογο. Ὅταν τό μίσος πρὸς τά προνόμια συνδέεται σέ ὀρισμένα στρώματα μέ τόν ἐθνικισμό, δέν εἶναι μήπως ἔργο τοῦ ἡγεμόνα νά ἐξηγήσει ὅτι μιά τέτια σύνδεση ἐμποδίζει τήν κατάργηση τῶν προνομίων; Μπορεῖ μήπως ἡ πάλη ἐναντία στά προνόμια νά μή συνδεθεῖ μέ τήν πάλη τῶν μικροαστῶν πού ὑποφέρουν ἀπό τόν ἐθνικισμό, ἐναντία στοὺς μικροαστοὺς πού κερδίζουν ἀπό τόν ἐθνικισμό; Κάθε ἀγώνας κάθε μικροαστικῆς τάξης ἐναντία σέ κάθε λογῆς προνόμια φέρνει πάντοτε τά ἴχνη τῆς μικροαστικῆς στενότητας, τῆς συμβιβαστικότητας, καί ὁ ἀγώνας ἐναντία στίς ιδιότητες αὐτές εἶναι ἔργο ἀκριβῶς τοῦ «ἡγεμόνα». Ὁ Μπαζάροφ σκέπτεται ὅπως οἱ καντέτοι, ὅπως οἱ βεχιστές. Πιό σωστά: ὁ Μπαζάροφ πέρασε στό στρατόπεδο τῶν Πότρεσοφ καί Σίας, πού ἀπό καιρό πιά σκέπτονται ἔτσι.

Ὅ,τι δέν ὑπάρχει στήν ἐπιφάνεια, δέν ὑπάρχει καί καθόλου. Ὅ,τι δέν βλέπουν οἱ Τσουκόβσκι καί Πότρεσοφ, δέν εἶναι πραγματικό. Αὐτές εἶναι ἀφειτηριακές θέσεις τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ Μπαζάροφ, πού ἔρχονται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τό μαρξισμό. Ὁ μαρξισμός μᾶς διδάσκει ὅτι ὅσο θά ὑπάρχει καπιταλισμός, οἱ μικροαστικές μάζες θά ὑποφέρουν ἀναπόφευκτα ἀπό τά ἀντιδημοκρατικά προνόμια (ἀπό θεωρητική πλευρά τά προνόμια αὐτά στόν καθαρὸ καπιταλισμό «δέν

είναι υποχρεωτικά», ή έκκαθάρισή του ὅμως ἀπ' αὐτά θά κρατήσῃ ὡς τό θάνατό του), θά ὑποφέρουν ἀπό τήν οἰκονομική καταπίεση. Γι' αὐτό, ὅσο θά ὑπάρχει καπιταλισμός, μόνιμο καθῆκον τοῦ «ἡγεμόνα» εἶναι νά ἐξηγεῖ τήν πηγὴ αὐτῶν τῶν προνομίων καί αὐτῆς τῆς καταπίεσης, νά ἀποκαλύπτει τίς ταξικές τους ρίζες, νά δίνει τό παράδειγμα τῆς πάλης ἐναντίον τους, νά ξεσκεπάζει τήν καρδιά τῶν φιλελεύθερων μεθόδων πάλης κτλ. κτλ.

Ἔτσι σκέπτονται οἱ μαρξιστές. Ἔτσι βλέπουν τά καθήκοντα τοῦ «ἡγεμόνα» στό στρατόπεδο πού οἱ ὄροι τῆς ζωῆς του δέν ἐπιτρέπουν συμβιβασμούς μέ τά προνόμια, στό στρατόπεδο ὄχι μόνο τῶν προλετάρων, ἀλλά καί τῶν μισοπρολεταριακῶν καί τῶν μικροαστικῶν μαζῶν. Οἱ Τσουκόβσκι ὅμως νομίζουν ὅτι, μιά καί τό στρατόπεδο αὐτό ἐκτοπίστηκε, συνθλίφτηκε, ρίχτηκε στήν παρανομία, αὐτό σημαίνει ὅτι «ἐξαφανίστηκε καί ἡ ἡγεμονία», σημαίνει ὅτι «τό ζήτημα τῆς ἡγεμονίας μετατράπηκε σέ μιά μηδαμινὴ παρεξήγηση».

Ὅταν βλέπω τόν Μπαζάροφ νά λέει τέτια ἐπαίσχυντα πράγματα, ἀλά μπρατσέ μέ τούς Πότερσοφ, Λεβίτσκι καί Σία, πού διαβεβαιώνουν τήν ἐργατικὴ τάξη ὅτι δέν τῆς χρειάζεται ἡγεμονία, ἀλλά ταξικό κόμμα, ὅταν βλέπω, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, τόν Πλεχάνοφ νά κάνει «σαματά» (κατά τήν περιφρονητικὴ ἔκφραση τοῦ ὑπέροχου Πότερσοφ) καί γιά τά πιό μικρά σημάδια σοβαρῶν ταλαντεύσεων στό ζήτημα τῆς ἡγεμονίας, λέω μέσα μου: οἱ μπολσεβίκοι θά ἦταν τέτιοι ἀκριβῶς φανατικοὶ φραξιονιστές, ὅπως τούς παρασταίνουν οἱ ἐχθροὶ τους, ἂν σέ μιά τέτια κατάσταση δίσταζαν ἔστω καί γιά ἓνα λεπτό, ἂν ἀμφέβαλαν ἔστω καί γιά ἓνα δευτερόλεπτο ὅτι χρέος τους — χρέος πού ἀπορέει ἀπό ὅλες τίς παραδόσεις τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ἀπό ὅλο τό πνεῦμα τῆς διδασκαλίας του καί τῆς πολιτικῆς του — εἶναι νά δόσουν τό χέρι στόν Πλεχάνοφ καί νά τοῦ ἐκφράσουν τήν πλήρη συντροφικὴ τους συμπάθεια. Μέ τόν Πλεχάνοφ μᾶς χώριζαν καί μᾶς χωρίζουν διαφωνίες σχετικὰ μέ τό πῶς ἔπρεπε νά ἐνεργήσουν οἱ «ἡγεμόνες» στό παρελθόν, στή μιά ἢ τήν ἄλλη περίπτωση, εἴμαστε ὅμως σύντροφοι στήν περίοδο τῆς ἀποσύνθεσης, σύντροφοι στόν ἀγῶνα ἐνάντια στοὺς ἀνθρώπους γιά τοὺς ὁποίους τό ζήτημα τῆς ἡγεμονίας εἶναι «ἡ πιό μηδαμινὴ παρεξήγηση», ἐνῶ οἱ Πότερσοφ, Μπαζάροφ κ.ἄ. εἶναι γιά μᾶς ἄνθρωποι ξένοι, ἔχι λιγότερο ξένοι ἀπό τοὺς Τσουκόβσκι.

Ἄς τό πάρουν αὐτό ὑπόψη οἱ ἀφελεῖς ἐκεῖνοι πού βρίσκουν

ὅτι ἡ πολιτική προσέγγισης μέ τόν Πλεχάνοφ εἶναι «φραξιονιστική», στενή πολιτική, πού ἐπιθυμοῦν νά τήν «ἐπεκτείνουμε» ὡς τό συμβιβασμό μέ τούς Πότρεσοφ, Μπαζάροφ κ.ἄ., πού δέν θέλουν μέ κανένα τρόπο νά καταλάβουν, γιατί ἕναν τέτιο «συμβιβασμό» τόν θεωροῦμε εἴτε ἀθεράπευτη βλακεία, εἴτε ἄθλια μηχανοραφία.

*«Μίσλ», ἀρ. τεύχ. 2 καί 3,
Γενάρης καί Φλεβάρης τοῦ 1911
Ἑπογραφή: Β. Ἰλίν*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ
«Μίσλ»*

ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΓΙΑ ΤΑ «ΔΥΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ» ΚΑΙ ΓΙΑ ΕΝΑ «ΛΟΓΙΚΟ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟ»

Ἡ ἀπάντηση πού ἔδωσε ἡ «Ρέτς» στό ἡμιέπισημο ὄργανο τῆς κυβέρνησης, σχετικά μέ τό «σύνθημα» τῶν ἐκλογῶν γιά τήν IV Δούμα καί τή σημερινή πολιτική διάταξη τῶν δυνάμεων, εἶναι ἓνα ἐνδιαφέρον καί ἀξιοσημεῖωτο φαινόμενο.

Ἡ «Ρέτς» συμφωνεῖ μέ τήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι» ὅτι «ἡ πάλη στίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα θά διεξαχθεῖ ἀνάμεσα σέ δύο μόνο στρατόπεδα, τούς προοδευτικούς καί τούς δεξιούς». «Ἡ ψῆφος δέν θά δοθεῖ ὑπέρ τῶν κομμάτων οὔτε ὑπέρ τῶν ξεχωριστῶν ὑποψηφίων, ἀλλά ὑπέρ τῆς σταθεροποίησης τοῦ συνταγματικοῦ καθεστῶτος τῆς Ρωσίας ἢ κατά». (Ἐξαιρετικά χαριτωμένη αὐτή ἡ λέξη: «σταθεροποίηση»!) «Ἡ πολιτική ἔννοια αὐτοῦ τοῦ συνθήματος... εἶναι ἡ ἀντικειμενική ἀναγνώριση τοῦ ἀναμφισβήτητου γεγονότος ὅτι ἡ κυβερνητική πολιτική συνένωσε καί πάλι ὅλη τήν ἀντιπολίτευση, ὅλους ὅσους βρίσκονται δεξιότερα καί ἀριστερότερα ἀπό τούς καντέτους». Οἱ καντέτοι θά ἀποτελέσουν «τό κέντρο αὐτῆς τῆς πολιτικά ἑτερόκλητης ομάδας», παίρνοντας ὅμως μέρος σ' αὐτήν, «δέν θά παραιτηθοῦν ἀπό τό προηγούμενο πρόγραμμα καί τήν τακτική τους, ὅπως δέν παραιτήθηκαν οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀπό τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τους, παίρνοντας μέρος στούς πρῖν ἀπό τόν Ὀχτώβρη συνασπισμούς» (κύριο ἄρθρο, 21 τοῦ Γενάρη).

«Κύριοι, μπορούμε νά ἀπαντήσουμε ἐμεῖς σ' ὅλα τά ἡμιέπισημα καί ἐπίσημα ὄργανα, ἐκεῖνος πού μᾶς ἔνωσε δέν εἶναι κανεῖς ἄλλος παρά ἐσεῖς οἱ ἴδιοι... Σήμερα στή Ρωσία ὅσο προχωροῦμε, τόσο περισσότερα πολιτικά ρεύματα συγχωνεύονται στά δύο μεγάλα στρατόπεδα, ὑπέρ ἢ κατά τοῦ συντάγματος... Τό καθῆκον μας τώρα εἶναι ἓνα καί μόνο, καί πάλι ἓνα καί μόνο, ὅπως καί πρῖν ἀπό τίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη...» (στό ἴδιο).

Κατά τήν ἐκτίμηση αὐτῶν τῶν σκέψεων, πρέπει νά ξεχω-

ρίζουμε τό ζήτημα σχετικά μέ τίς συνθήκες τῶν ἐκλογῶν γιά τήν IV Δούμα ἀπό τό ζήτημα σχετικά μέ τήν κοινωνικο-πολιτική σημασία τῶν ἀλλαγῶν πού συζητιοῦνται (τοῦ «συνθήματος» καί τῆς διάταξης τῶν δυνάμεων). Οἱ συνθήκες μέσα στίς ὁποῖες θά γίνουν γενικά οἱ ἐκλογές καί ἰδιαίτερα στήν ἐπαρχία, θά ὑποχρεώσουν, ἀσφαλῶς, τήν «ἀντιπολίτευση» νά χρησιμοποιοῦσε σέ πιά πλατιά κλίμακα ἀπό πρίν τόν ἀκαθόριστο ἀκομματικό ὄρο: «προοδευτικοί». Ἡ ἄρνηση νομιμοποίησης ἀκόμη καί τέτιων κομμάτων, ὅπως εἶναι οἱ καντέτοι, θά ὀδηγήσει ἀναπότρεπτα στό παραπάνω, καί ἡ ἀμηχανία τοῦ ἡμιεπίσημου ὀργάνου τῆς κυβέρνησης σχετικά μ' αὐτό, εἶναι, φυσικά, καθαρῆ ὑποκρισία. Στίς μεγάλες πόλεις, ὅπως τό παραδέχονται καί οἱ ἴδιοι οἱ καντέτοι, στό ἴδιο μάλιστα κύριο ἄρθρο, θά ὑποβάλουν ὑποψηφιότητα ἀνεξάρτητοι ὑποψήφιοι τῶν «περισσότερο ἀριστερῶν», κατά τήν ἔκφραση τῆς «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*», «ὀμάδων». Ἀπό δῶ γίνεται κιόλας φανερό ὅτι δέν μπορεῖ νά μιλάει κανείς γιά δύο στρατόπεδα.

Σέ συνέχεια ἡ «*Ρέτς*» θέλησε νά ξεχάσει τελείως τήν ὑπαρξη ἐργατικῆς κουρίας, τήν ὁποία ἔχει ξεχωρίσει ὁ σημερινός ἐκλογικός νόμος. Τέλος, σχετικά μέ τίς ἐκλογές στό χωριό (ἀγροτικό) πρέπει νά ποῦμε ὅτι καί ἡ λέξη ἀκόμη «προοδευτικοί» θά ἀποφεύγεται ἀναμφίβολα, τό πραγματικό ὅμως «κέντρο» τῶν «πολιτικά ἑτερόκλητων» ἢ πολιτικά ἀκαθόριστων ὀμάδων, ἀσφαλῶς, δέν θά εἶναι οἱ καντέτοι.

Σέ τί λοιπόν συνοψίζεται ἡ συζήτηση γιά τά δύο στρατόπεδα; Σέ τοῦτο: οἱ καντέτοι, μιλώντας γιά τή σημερινή πολιτική κατάσταση, ἐπιθυμοῦν νά περιορίσουν τόν ὀρίζοντά τους μόνο στά στοιχεῖα ἀπό τά ὁποῖα ἀποτελεῖται ἡ πλειοψηφία τῆς τρίτης Δούμας. Οἱ κύριοι καντέτοι μόνο τή μηδαμινή μερίδα τοῦ πληθυσμοῦ πού ἐκπροσωπεῖται ἀπ' αὐτά τά στοιχεῖα εὐαρεστοῦνται νά τήν ἀναγνωρίσουν γιά πολιτικά «στρατόπεδα». Ὡς τώρα ἡ μικρή αὐτή γωνίτσα τῆς τρίτης τοῦ Ἰούνη χωριζόταν βασικά σέ δεξιούς, ὀχτωβριστές καί καντέτους. (Εἶναι γνωστό ὅτι τή φυσιογνωμία τῆς III Δούμας τήν καθόριζαν, σέ τελευταία ἀνάλυση, δύο πλειοψηφίες: ἡ πλειοψηφία δεξιῶν-ὀχτωβριστῶν καί ἡ πλειοψηφία ὀχτωβριστῶν-καντέτων.) Τώρα, (σύμφωνα μέ τίς προβλέψεις τῆς «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*», μέ τίς ὁποῖες συμφωνεῖ καί ἡ «*Ρέτς*») τά τρία αὐτά στοιχεῖα θά χωριστοῦν σέ δύο «στρατόπεδα», τούς δεξιούς καί τούς προοδευτικούς.

Ἀναγνωρίζουμε ἀπόλυτα ὅτι στή βάση αὐτῶν τῶν προ-

βλέψεων τῶν φιλελευθέρων δέν βρίσκονται μόνο οἱ ἐπιθυμίες τῶν φιλελευθέρων, ἀλλά καί ἀντικειμενικά γεγονότα, δηλ. οἱ ἀλλαγές τῆς πολιτικῆς κατάστασης καί τῶν πολιτικῶν διαθέσεων τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης. Δέν ἐπιτρέπεται ὅμως νά ξεχνοῦμε ὅτι μπορεῖ κανεῖς νά μιλάει γιά δύο στρατόπεδα, περιορίζοντας τό ὀπτικό του πεδίο μόνο στήν πλειοψηφία τῆς τρίτης Δούμας. Δέν ἐπιτρέπεται νά ξεχνοῦμε ὅτι ἡ πραγματική σημασία ὅλων αὐτῶν τῶν συζητήσεων περιορίζεται ἀπό τήν τάση νά προσεγγίσουν, νά συγχωνευτοῦν, νά ἐνωθοῦν τά «στρατόπεδα» τῶν ὀχτωβριστῶν καί τῶν καντέτων σέ ἕνα προοδευτικό «στρατόπεδο» (μέ τή σιωπηρή, ἐννοεῖται, ἀναγνώριση ὅτι μιά μεγάλη ἢ μικρή μερίδα τοῦ στρατόπεδου τῶν ὀχτωβριστῶν θά περάσει στό δεξιό στρατόπεδο). Ὅταν οἱ καντέτοι λένε: «μᾶς» ἔνωσαν, τό καθῆκον «τό δικό μας» εἶναι καί πάλι ἕνα καί μόνο κτλ., τά λόγια αὐτά: «ἐμεῖς», «ἐμᾶς», τό «δικό μας», ἀφοροῦν στήν πραγματικότητα τούς ὀχτωβριστές καί τούς καντέτους καί τίποτε περισσότερο.

Πάνω σέ τί, λοιπόν, «τούς» ἔνωσαν; ποιός εἶναι ὁ σκοπός «τους»; ποιό εἶναι τό σύνθημά «τους» γιά τίς ἐκλογές τῆς IV Δούμας; «Ἡ σταθεροποίηση τοῦ συντάγματος»,—ἀπαντοῦν ἡ *Ρούσκιγε Βέντομοστι* καί ἡ «*Ρέτς*». Ἡ ἀπάντηση αὐτή φαινομενικά μόνο εἶναι συγκεκριμένη, στήν πραγματικότητα ὅμως δέν λέει τίποτε τό συγκεκριμένο, καί συνάμα καταλήγει σέ μιά τελείως κενή ὑπόδειξη γιά κάποια ἀκαθόριστη «μέση γραμμή» ἀνάμεσα στούς ὀχτωβριστές καί στούς καντέτους. Γιατί καί ὁ Μιλιουκόφ καί ὁ Γκουτσκόφ εἶναι σύμφωνοι ὅτι «ἔχουμε, δόξα τῷ θεῷ, σύνταγμα», ὀνειροπολοῦν ὅμως νά ἐνωθοῦν γιά τή «σταθεροποίηση» ὄχι ἐκείνου «πού ἐμεῖς» ἔχουμε, ἀλλά ἐκείνου πού δέν ἔχουμε. Ὀνειροπόλημα, καί μάλιστα ὄχι πολύ συνετό ὀνειροπόλημα, εἶναι ἐπίσης καί τό ὅτι ὁ Μιλιουκόφ καί ὁ Γκουτσκόφ, σήμερα καντέτοι καί ὀχτωβριστές, αὔριο «προοδευτικοί», θά μπορούσαν νά συμφωνήσουν στόν καθορισμό τοῦ περιεχομένου τοῦ συντάγματος πού θέλουν. Δέν θά συμφωνοῦσαν οὔτε σχετικά μέ τίς νομικές διατυπώσεις τοῦ συντάγματος, οὔτε σχετικά μέ τή διευκρίνιση ποιῶν πραγματικῶν τάξεων τά πραγματικά συμφέροντα πρέπει νά ἱκανοποιεῖ καί νά περιφρουρεῖ αὐτό τό σύνταγμα. Γι' αὐτό ἡ πραγματική σημασία τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ συνθήματος συνοψίζεται στό ὅτι οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι, πού τούς ἐνώνει ἕνα «ἀρνητικό καθῆκον, τό καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντια στόν κοινό ἀντίπαλο» (ἐκφραση τῆς «*Ρέτς*» στό ἴδιο κύριο ἄρθρο),

δέν μπορούν νά καθορίσουν τά θετικά τους καθήκοντα, δέν μπορούν νά βροῦν στίς γραμμές τῶν στρατοπέδων τους τίς δυνάμεις ἐκεῖνες πού θά εἶχαν τήν ἱκανότητα νά τούς βγάλουν ἀπό τό νεκρό σημεῖο.

Ἡ ἀναγνώριση ὅτι βρίσκονται πραγματικά σέ νεκρό σημεῖο, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά βγοῦν ἀπ' αὐτό, — ἀνάγκη καί γιά τούς ὀχτωβριστές καί γιά τούς καντέτους — ὅτι καί οἱ πρῶτοι καί οἱ δεύτεροι εἶναι τελείως ἀνίσχυροι νά βγοῦν ἀπ' αὐτό μόνοι τους, διατυπώθηκε πολύ παραστατικά στίς κρίσεις τῆς «Ρέτς» ἀπ' ἀφορμή τό μερικότερο ζήτημα ἑνός «λογικοῦ συμβιβασμοῦ».

«Καί, ἄν στή διάρκεια τῶν συζητήσεων στή Δούμα γιά τό ἀποχετευτικό σύστημα τῆς Πετρούπολης — διαβάζουμε στό κύριο ἄρθρο τῆς «Ρέτς» τῆς 20 τοῦ Γενάρη — ἡ ὄχι ὑγιῆς βάση τῆς συζήτησης καλυπτόταν κάπως, ἄν ἔγινε ἀκόμη καί γιά τό κέντρο (δηλ. τούς ὀχτωβριστές) δυνατό νά προσχωρήσει στό λογικό συμβιβασμό πού πρότεινε ἡ ὁμάδα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας καί τόν ἀποδέχτηκε ἡ αὐτοδιοίκηση τῆς πόλης, ὥστόσο ἡ ἐπέμβαση τοῦ Π. Α. Στολίπιν ξέσκισε βάνουσα τόν πέπλο (ἐνῶ, ἐσεῖς, κύριοι καντέτοι, θά θέλατε τά ἀκανθώδη ζητήματα νά μένουν καλυμμένα;) καί ἀποκάλυψε τό ἴδιο τό παλιό ὑπόβαθρο τῆς πολιτικῆς πάλης τοῦ κράτους ἐνάντια στήν αὐτοδιοίκηση, ὑπόβαθρο πού ἀπό καιρό ἔχει προκαλέσει σέ ὅλους ἀποστροφή».

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη παρουσιάζεται μέ τή μορφή ἑνός ἐντελῶς ἀθῶου πλάσματος, πού ὀνειρεύεται «λογικούς συμβιβασμούς» πάνω σέ ἐπιχειρηματική καί ὄχι σέ πολιτική βάση, ἐνῶ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν «μή συνταγματικῶν», τῶν παλιῶν ἀρχῶν, παρουσιάζονται στό ρόλο τῶν πολιτικῶν παιδαγωγῶν, πού ξεσκίζουν τόν πέπλο, πού ἀποκαλύπτουν τό ταξικό ὑπόβαθρο! Ὁ λογικός συμβιβασμός βρίσκεται, ἀναστενάζει ὁ φιλελεύθερος, στήν ἱκανοποίηση ἐκείνου πάνω στό ὅποιο συμφώνησαν οἱ καντέτοι, οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ ἀκομματικοί καρχαρίες τοῦ κεφαλαίου (ἡ αὐτοδιοίκηση τῆς Πετρούπολης). Τίποτε τό λογικό δέν ὑπάρχει στό νά κάνουμε ἐμεῖς ὑποχωρήσεις ἀπέναντί σας, ἀπαντάει ἡ κυβέρνησις· τό μόνο λογικό εἶναι νά κάνετε ἐσεῖς ὑποχωρήσεις ἀπέναντί μας.

Τό μικροζητηματάκι τῆς ἐξυγίανσης τῆς Πετρούπολης, τῆς κατανομῆς τῶν ρόλων καί τῶν δικαιωμάτων ἀνάμεσα στήν αὐτοδιοίκηση καί στήν ἀπολυταρχία, ἔδοσε ἀφορμή νά διασαφηνιστοῦν ἀλήθειες, πού δέν ἔχουν μικρή σημασία.

Τί εἶναι «λογικότερο», στ' ἀλήθεια, οἱ ἐπιθυμίες, τὰ ὄνειρο-πολήματα, οἱ ἀπαιτήσεις ὅλης τῆς ἀστικής τάξης ἢ ἡ ἐξουσία ἄς ποῦμε, τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν;⁷⁴

Γιά τή «Ρέτς», ὅπως καί γιά ὅλο τό Κόμμα τῶν καντέτων, τό κριτήριο τῆς «λογικότητας» τοῦ συμβιβασμοῦ βρίσκεται στό ὅτι τόν ἐπιδοκίμασαν οἱ ἄνθρωποι τῶν ὑποθέσεων, οἱ ἐπιχειρηματίες, οἱ καρχαρίες, οἱ ἴδιοι οἱ ὀχτωβριστές, οἱ ἴδιοι οἱ μεγαλοεπιχειρηματίες τῆς αὐτοδιοίκησης τῆς Πετρούπολης. Ἡ ἀντικειμενική ὅμως πραγματικότητα — ὅσο κι' ἂν τή στολίζουν μέ πέπλα σάν τή φράση: «ἔχουμε, δόξα τῷ θεῷ, σύνταγμα» — ξεσχίζει ἀρκετά βάνουσα αὐτούς τούς συμβιβασμούς κι' αὐτά τά πέπλα.

Συμπέρασμα : ἐσεῖς μᾶς ἐνώσατε, λέει ἡ «Ρέτς» στό ἡμιεπίσημο ὄργανο τῆς κυβέρνησης. — Ποιούς «ἐμᾶς»; — Ὅπως φαίνεται, τούς ὀχτωβριστές καί τούς καντέτους. — Πάνω σέ ποιά βάση ἐγινε ἡ ἐνωση; — Πάνω σ' ἓνα κοινό σκοπό: σταθεροποίηση τοῦ συντάγματος. — Καί τί πρέπει νά ἐννοοῦμε μέ τίς λέξεις σύνταγμα καί σταθεροποίησή του; — Ἐνα λογικό συμβιβασμό ἀνάμεσα στούς ὀχτωβριστές καί στούς καντέτους. — Ποιό εἶναι τό κριτήριο τῆς λογικότητας τέτιων συμβιβασμῶν; — Ἡ ἐπιδοκιμασία τους ἀπό τούς χειρότερους ἐκπροσώπους τοῦ ρωσικοῦ «κολουπαγεφικοῦ» καπιταλισμοῦ⁷⁵, σάν τούς κύριους τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς Πετρούπολης. — Καί ποιό εἶναι τό πρακτικό ἀποτέλεσμα τῶν τέτιων λογικῶν συμβιβασμῶν; — Τό ὅτι ὁ Π. Α. Στολίπιν ἢ τό Κρατικό Συμβούλιο, ἢ ὁ Τολματσόφ κτλ.κτλ. «ξεσχίζουν βάνουσα» αὐτούς τούς συμβιβασμούς... ὦ, ἔξυπνοι πολιτικοί!..

...Καί τί λέτε, δέν θά ὑπάρξει στίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα τρίτο στρατόπεδο, πού νά τό χαρακτηρίζει ἡ συναίσθηση τοῦ πόσο παράλογη, γελοία, ἀφελής εἶναι ἡ καντέτικη πολιτική τοῦ «λογικοῦ συμβιβασμοῦ»; Τί λέτε γι' αὐτό, κύριοι τῆς «Ρέτς» καί τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι»;

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 8,
5 τοῦ Φλεβάρη 1911
Ἐπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΟΠΑΡΟΙΚΙΑΣ

Στίς 19 τοῦ Φλεβάρη 1911 συμπληρώνονται 50 χρόνια ἀπό τήν ἡμέρα τῆς κατάργησης τῆς δουλοπαροικίας στή Ρωσία. Παντοῦ ἐτοιμάζονται νά γιορτάσουν τήν ἐπέτειο αὐτή. Ἡ τσαρική κυβέρνησις παίρνει ὅλα τά μέτρα ὥστε στίς ἐκκλησίες καί στά σχολεῖα, στούς στρατῶνες καί στίς δημόσιες ὀμιλίες νά ἐκτεθοῦν ἀποκλειστικά οἱ μαυροεκατονταρχίτικες ἀπόψεις γιά τή λεγόμενη «ἀπελευθέρωσις» τῶν ἀγροτῶν. Ἀπό τήν Πετρούπολη ἀποστέλλονται ἐσπευσμένα ἐγκύκλιοι σ' ὅλη τή Ρωσία, πού συνιστοῦν σέ ὅλα τά ἰδρύματα νά μήν προμηθεύονται γιά νά μοιράσουν στό λαό ἄλλα βιβλία καί προσοῦρες ἐκτός ἀπό ἐκεῖνα πού ἐκδίδει ἡ «Ἐθνική λέσχη», δηλ. ἕνα ἀπό τά πύ ἀντιδραστικά κόμματα τῆς τρίτης Δούμας. Σέ μερικά μέρη ὀρισμένοι κυβερνητες, δείχνοντας περισσότερο ζήλο, ἔφτασαν μάλιστα στό σημεῖο νά διαλύσουν τίς ἐπιτροπές (π.χ. τῶν ζέμστρο) γιορτασμοῦ τῆς ἐπετείου τῆς ἀγροτικῆς «μεταρρύθμισης», πού συγκροτήθηκαν χωρίς τήν ἀστυνομική «καθοδήγησις», τίς διαλύουν, γιὰτί δέν ἔδειξαν ἀρκετή προθυμία νά ὀργανώσουν τό γιορτασμό αὐτό, ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ κυβέρνηση τῆς μαυροεκατονταρχίας.

Ἡ κυβέρνηση ἀνησυχεῖ. Βλέπει ὅτι ὅσο καί κατατρεγμένος, φοβισμένος, ἀσυνειδητοποιήτος καί καθυστερημένος κι' ἄν εἶναι τοῦτος ἢ ἐκεῖνος ὁ ἐργάτης ἢ ὁ ἀγρότης, ὡστόσο, καί μόνο ἡ ἀνάμνησις ὅτι πρίν ἀπό μισό αἰῶνα καταργήθηκε ἡ δουλοπαροικία, δέν μπορεῖ νά μήν ἀναταράξει, νά μή συγκινήσει τό λαό πού καταπιέζεται ἀπό τή Δούμα τῶν τσιφλικάδων, τῶν ἀφεντάδων, τό λαό πού ὑποφέρει σήμερα περισσότερο ἀπό πρίν, ἐξαιτίας τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς βίας καί τῆς καταπίεσις τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων, μέ τήν ἀστυνομία τους καί τοὺς ὑπαλλήλους τους.

Στά κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης τά τελευταῖα ὑπολείμ-

ματα τῆς δουλοπαροικίας σαρώθηκαν ἀπό τίς ἐπαναστάσεις τοῦ 1789 στή Γαλλία, τοῦ 1848 στήν πλειονότητα τῶν ἄλλων χωρῶν. Στή Ρωσία τό 1861 ὁ λαός, πού ἑκατοντάδες χρόνια ἦταν σκλάβος τῶν τσιφλικάδων, δέν ἦταν σέ θέση νά ξεσηκωθεί σ' ἓνα πλατύ, ἀνοιχτό, συνειδητό ἀγώνα γιά τήν ἐλευθερία. Οἱ ἀγροτικές ἐξεγέρσεις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἦταν μεμονωμένες, κατατεμαχισμένες, αὐθόρμητες «ἀνταρσίες» καί καταπνίγονταν εὐκόλα. Ἡ κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας δέν ἔγινε ἀπό τόν ἐξεγερμένο λαό, ἀλλά ἀπό τήν κυβέρνηση, πού, ὕστερα ἀπό τήν ἥττα στόν Κριμαϊκό πόλεμο ⁷⁶, εἶδε ὅτι εἶναι τελείως ἀδύνατο νά διατηρηθεῖ τό καθεστῶς τῆς δουλοπαροικίας.

Στή Ρωσία τούς ἀγρότες τούς «ἀπελευθέρωναν» οἱ ἴδιοι οἱ τσιφλικάδες, ἡ τσιφλικάδικη κυβέρνηση τοῦ ἀπολυταρχικοῦ τσάρου καί οἱ ὑπάλληλοί της. Καί οἱ «ἀπελευθερωτές» αὐτοί ὀργάνωσαν ἔτσι τήν ὑπόθεση, ὥστε οἱ ἀγρότες πέρασαν «στήν ἐλευθερία» ἐντελῶς ξεγυμνωμένοι, βγῆκαν ἀπό τή σκλαβιά τῶν τσιφλικάδων καί πέρασαν στό ζυγό τῶν ἰδίων τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἐγκαθέτων τους.

Οἱ εὐγενεῖς τσιφλικάδες ἀφέντες «ἀπελευθέρωναν» μέ τέτιον τρόπο τούς ρώσους ἀγρότες, ὥστε πάνω ἀπό τό ἓνα πέμπτο τῆς γῆς τῶν ἀγροτῶν πέρασε στά χέρια τῶν τσιφλικάδων. Γιά τά δικά τους τά χωράφια, τά ποτισμένα μέ ἰδρώτα καί αἷμα, οἱ ἀγρότες ὑποχρεώθηκαν νά πληρώσουν «ἐξαγορά», δηλ. χαράτσι, στούς χτεσινούς δουλοκτηῆτες. Οἱ ἀγρότες πλήρωσαν στούς τσιφλικάδες ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια ἀπ' αὐτό τό χαράτσι, πράγμα πού εἶχε σάν συνέπεια τήν ὄλο καί μεγαλύτερη καταστροφή τους. Οἱ τσιφλικάδες δέν περιορίστηκαν μόνο νά ἀρπάξουν τή γῆ τῶν ἀγροτῶν, νά παραχωρήσουν στούς ἀγρότες τή χειρότερη γῆ, πού κάποτε ἦταν τελείως ἀχρηστη, ἀλλά καί ἔστησαν ἓνα σωρό παγίδες, δηλαδή μοίρασαν ἔτσι τή γῆ, πού γιά τούς ἀγρότες δέν ἔμειναν οὔτε βοσκοτόπια, οὔτε λιβάδια, οὔτε δάση, οὔτε ποτίστρες. Οἱ ἀγρότες, στήν πλειονότητα τῶν κυβερνεῖων τῆς κυρίως Ρωσίας ἔμειναν καί μετά τήν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας κάτω ἀπό τήν ἴδια, τήν ἀφόρητη σκλαβιά τῶν τσιφλικάδων. Οἱ ἀγρότες παρέμειναν καί ὕστερα ἀπό τήν ἀπελευθέρωση «κατώτερο» στρῶμα, φορολογούμενα κτήνη, κατώτερη ράτσα. Ἡ διορισμένη ἀπό τούς τσιφλικάδες διοίκηση τούς κορόϊδευε, τούς ἀπομυζοῦσε μέ τούς φόρους, τούς μαστίγωνε, χειροδικοῦσε καί τούς φερνόταν πρόστυχα.

Σέ καμιά χώρα τοῦ κόσμου ἡ ἀγροτιά δέν δοκίμασε καί μετά τήν «ἀπελευθέρωση» τέτιο ρήμαγμα, τέτια φτώχεια, τέτιες ταπεινώσεις καί τέτιους ἐξευτελισμούς, ὅπως στή Ρωσία.

Ὡστόσο, ἡ κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας ἀνατάραξε ὅλο τό λαό, τόν ξύπνησε ἀπό τόν προαιώνιο ὕπνο, τόν δίδαξε νά ἀναζητάει ὁ ἴδιος διέξοδο, νά διεξάγει ὁ ἴδιος τόν ἀγώνα γιά πλήρη ἐλευθερία.

Μετά τήν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας στή Ρωσία ὅλο-ένα καί πιό γοργά ἀναπτύσσονταν οἱ πόλεις, πλήθαιναν οἱ φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια, κατασκευάζονταν σιδηροδρομικές γραμμές. Τή Ρωσία τῆς δουλοπαροικίας τή διαδεχόταν ἡ καπιταλιστική Ρωσία. Στή θέση τοῦ δουλοπάροικου ἀγρότη, τοῦ καθηλωμένου στή γῆ, τοῦ ἐξουθενωμένου, τοῦ ριζωμένου στό χωριό του, τοῦ ἀγρότη πού πίστευε στούς παπάδες καί φοβόταν τή «διοίκηση», ἀναπτύχθηκε μιά καινούργια γενιά ἀγροτῶν, πού ἔχουν ἀσχοληθεῖ καί μέ διάφορα ἄλλα προσωρινά ἐπαγγέλματα, πού ἔχουν ζήσει καί σέ πόλεις, κάτι διδάχτηκαν ἀπό τήν πικρή πείρα τῆς περιπλανητικῆς ζωῆς καί τῆς μισθωτῆς δουλιᾶς. Στίς μεγάλες πόλεις, στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια μεγάλωνε συνεχῶς ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν. Βαθμιαῖα ἄρχισαν νά συγκροτοῦνται ἐνώσεις ἐργατῶν γιά κοινή πάλη ἐνάντια στούς καπιταλιστές καί στήν κυβέρνηση. Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας, διεξάγοντας τήν πάλη αὐτή, βοήθησε τά ἑκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν νά σηκωθοῦν, νά ὀρθώσουν τό ἀνάστημά τους, νά ἀπαλλαχτοῦν ἀπό τίς συνήθειες τῶν δουλοπάροικων σκλάβων.

Τό 1861 οἱ ἀγρότες ἦταν ἱκανοί μόνο γιά «ἀνταρσίες». Ὑστερα ἀπό τό 1861 οἱ ρῶσοι ἐπαναστάτες, στήν ἥρωϊκή τους προσπάθεια νά ξεσηκώσουν τό λαό στόν ἀγώνα, δεκάδες χρόνια ἔμεναν μόνοι καί ἔπεφταν κάτω ἀπό τά χτυπήματα τῆς ἀπολυταρχίας. Κατά τό 1905 ἡ ρωσική ἐργατική τάξη δυνάμωσε καί ἀναπτύχθηκε ὕστερα ἀπό τό μακρόχρονο ἀπεργιακό ἀγώνα, ὕστερα ἀπό τή μακρόχρονη προπαγανδιστική, διαφωτιστική καί ὀργανωτική δουλιά πού ἔκανε τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Καί ἡ ἐργατική αὐτή τάξη ὀδήγησε ὅλο τό λαό, ὀδήγησε τά ἑκατομμύρια τῆς ἀγροτιᾶς στήν ἐπανάσταση.

Ἡ τσαρική ἀπολυταρχία τραντάχτηκε ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Ἡ ἐπανάσταση αὐτή δημιούργησε γιά πρώτη φορά στή Ρωσία ἀπό τόν ὄχλο τῶν μουζίκων, τῶν ἐξουθενωμένων ἀπό τήν καταραμένη δουλοπαροικιακή σκλαβιά, ἕνα

λαό πού ἄρχισε νά καταλαβαίνει τά δικαιώματά του, πού ἄρχισε νά νιώθει τή δύναμή του. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἔδειξε γιά πρώτη φορά στήν τσαρική κυβέρνηση, στούς ρώσους τσιφλικάδες, στή ρωσική ἀστική τάξη ὅτι ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἄτομα μετατρέπονται σέ πολίτες, γίνονται ἀγωνιστές καί δέν ἐπιτρέπουν νά τούς μεταχειρίζονται σάν ὑποζύγια καί κοινωνικά κατακάθια. Ἡ πραγματική ὅμως ἀπελευθέρωση τῶν μαζῶν ἀπό τήν καταπίεση καί τήν αὐθαιρεσία ποτέ καί πουθενά στόν κόσμο δέν κερδίθηκε μέ ἄλλο μέσο παρά μόνο μέ τήν αὐτοτελή, μέ τήν ἥρωική καί συνειδητή πάλη τῶν ἴδιων τῶν μαζῶν.

Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 τράνταξε μόνο, ἀλλά δέν ἐκμηδένισε τήν ἀπολυταρχία. Αὐτή ἐκδικεῖται τώρα τό λαό. Ἡ τσιφλικάδικη Δούμα βασανίζει καί καταπιέζει ἀκόμη πιό σκληρά τό λαό. Ἡ δυσσαρέσκεια καί ἡ ἀγανάκτηση μεγαλώνουν παντοῦ ξανά. Ὑστερα ἀπό τό πρῶτο βῆμα θά ἀκολουθήσει τό δεύτερο. Ὑστερα ἀπό τήν ἀρχή τοῦ ἀγῶνα θά ἀκολουθήσει ἡ συνέχεια. Ὑστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἐπέρχεται μιά νέα, μιά δεύτερη ἐπανάσταση. Ὑπόμνηση καί κάλεσμά της ἀποτελεῖ ἡ ἐπέτειος τῆς κατάργησης τῆς δουλοπαροικίας.

Μᾶς χρειάζεται μιά «δεύτερη 19 τοῦ Φλεβάρη», κλαψουρίζουν οἱ φιλελεύθεροι. Λάθος. Ἐτσι μιλοῦν μόνο οἱ δειλοὶ ἀστοί. Ὑστερα ἀπό τό 1905, μιά δεύτερη «19 τοῦ Φλεβάρη» ἀποκλείεται. Δέν μπορεί «νά ἀπελευθερώσει κανεῖς ἀπό τά πάνω», ἕνα λαό πού διδάχτηκε (καί διδάσκεται ἀπό τήν πείρα τῆς τσιφλικάδικης, τῆς III Δούμας) νά παλεύει ἀπό τά κάτω. Δέν μπορεί «νά ἀπελευθερώσει κανεῖς ἀπό τά πάνω» ἕνα λαό πού ἐπικεφαλῆς του τέθηκε, ἔστω καί μιά φορά, τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο.

Οἱ μαυροεκατονταρχίτες τό καταλαβαίνουν καί γι' αὐτό φοβοῦνται τήν ἐπέτειο τοῦ 1861. «Τό 61, — ἔγραφε στήν ἐφημερίδα «Νόβογε Βρέμια», τό πιστό μαντρόσκυλο τῆς τσαρικής μαυροεκατονταρχίας, ὁ Μένσικοφ, — τό 61 δέν μπόρεσε νά ἀποτρέψει τό ἐννιακόσια πέντε».

Ἡ μαυροεκατονταρχίτικη Δούμα καί ἡ λύσσα μέ τήν ὁποία ἡ τσαρική κυβέρνηση διώκει τούς ἐχθρούς της δέν ἀποτρέπουν, ἀλλά ἐπισπεύδουν τή νέα ἐπανάσταση. Ἡ σκληρή πείρα τοῦ 1908-1910 διδάσκει στό λαό τήν ἀνάγκη ἑνός νέου ἀγῶνα. Ὑστερα ἀπό τίς ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν τό καλοκαίρι (1910) ἄρχισαν οἱ ἀπεργίες τῶν φοιτητῶν τό χειμῶνα. Ὁ νέος

ἀγώνας ἀναπτύσσεται, ἴσως πῶς ἀργά ἀπ' ὅ,τι θὰ θέλαμε, ὅμως ἀναπτύσσεται, σίγουρα καί ἀναπόφευκτα.

Ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία, ξεκαθαρίζοντας τίς γραμμές της ἀπό τοὺς λιγόπιστους πού ἀρνήθηκαν τὴν ἐπανάσταση καί τὸ παράνομο κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀναπτύσσει τίς γραμμές της καί συσπειρώνεται γιὰ τίς ἐπερχόμενες μεγάλες μάχες.

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 3,
8 (21) τοῦ Φλεβάρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τὸ κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»

ΠΑΟΥΛ ΖΙΝΓΚΕΡ

ΠΕΘΑΝΕ ΣΤΙΣ 18 (31) ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ 1911

Στίς 5 τοῦ Φλεβάρη αὐτοῦ τοῦ χρόνου ἡ γερμανική σοσιαλ-δημοκρατία κήδεψε ἕναν ἀπό τούς πιά παλιούς ἀρχηγούς της, τόν Πάουλ Ζίνγκερ. Ὅλος ὁ ἐργατικός πληθυσμός τοῦ Βερολίνου — πολλές ἑκατοντάδες χιλιάδες — ὕστερα ἀπό ἔκκληση τοῦ κόμματος, πῆρε μέρος στήν κηδεία, πῆγε νά τιμήσει τόν ἄνθρωπο πού ἔδοσε ὅλες του τίς δυνάμεις, ὅλη του τή ζωή στήν ὑπόθεση τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ποτέ τό Βερολίνο τῶν τριῶν ἑκατομμυρίων δέν εἶδε μιά τέτια συγκέντρωση λαοῦ. Ὅχι λιγότεροι ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο ἄνθρωποι πῆραν μέρος ἢ παρακολούθησαν τή νεκρική πομπή. Κανένας ἀπό τούς ἰσχυρούς τῆς γῆς δέν τιμήθηκε ποτέ μέ τέτια κηδεία. Μπορεῖ κανείς νά διατάξει δεκάδες χιλιάδες φαντάρους νά παραταχθοῦν στούς δρόμους τήν ὥρα τῆς ἐκφορᾶς τῆς σοροῦ κάποιου βασιλιᾶ, ἢ κάποιου στρατηγοῦ πού ἔγινε διάσημος γιά τήν ἐξόντωση τῶν ἐξωτερικῶν καί ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν, δέν μπορεῖ ὅμως νά ξεσηκώσει τόν πληθυσμό μιᾶς τεράστιας πόλης, ἂν ἡ μάζα τῶν ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων δέν εἶναι ὀλόψυχα ἀφοσιωμένη στόν ἀρχηγό της, στήν ὑπόθεση τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῆς ἴδιας αὐτῆς μάζας ἐνάντια στήν καταπίεσή της ἀπό τήν κυβέρνηση καί τήν ἀστική τάξη.

Ὁ ἴδιος ὁ Πάουλ Ζίνγκερ ἀνῆκε στήν ἀστική τάξη, καταγόταν ἀπό οἰκογένεια ἐμπόρων, καί γιά ἕνα ἀρκετά μεγάλο διάστημα ἦταν πλούσιος ἐργοστασιάρχης. Στήν ἀρχή τῆς πολιτικῆς του δράσης εἶχε προσχωρήσει στήν ἀστική δημοκρατία. Σέ ἀντίθεση ὅμως ἀπό τή μάζα τῶν ἀστῶν δημοκρατῶν καί φιλελευθέρων, πού ξεχνοῦν πολύ γρήγορα τήν ἀγάπη τους πρὸς τήν ἐλευθερία ἀπό τό φόβο τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὁ Ζίνγκερ ὑπῆρξε φλογερός, εἰλικρινής, συνεπής μέχρι τέλους καί ἀτρόμητος δημοκράτης. Οἱ ταλα-

ντεύσεις, ή δειλία, οί προδοσίεις τής άστικής δημοκρατίας δέν τόν παρέσυραν, αλλά προκαλοῦσαν τήν αντίδρασή του, τοῦ στερέωναν όλοένα καί περισσότερο τήν πεποίθηση, ότι μόνο τό κόμμα τής έπαναστατικής εργατικής τάξης είναι ίκανό νά όδηγήσει ώς τό τέλος τό μεγάλο άγώνα για τήν έλευθερία.

Στά 1860-1870, τότε πού ή γερμανική φιλελεύθερη άστική τάξη γύριζε δειλά τις πλάτες της στην αναπτυσσόμενη επανάσταση στη Γερμανία, κάνοντας παζάρια με τήν κυβέρνηση τών τσιφλικάδων, συμβιβασμούς με τή βασιλική παντοδυναμία, ό Ζίνγκερ στράφηκε αποφασιστικά προς τό σοσιαλισμό. Τό 1870, όταν όλη ή άστική τάξη είχε μεθύσει από τις νίκες ενάντια στη Γαλλία, καί όταν πλατιές μάζες τοῦ πληθυσμοῦ είχαν παρασυρθεϊ από τήν αίσχρή, μισάνθρωπη, «φιλελεύθερη» προπαγάνδα τοῦ έθνικισμοῦ καί τοῦ σωβινισμοῦ, ό Ζίνγκερ υπόγραφε διαμαρτυρία ενάντια στην απόσπαση τής Άλσατίας καί Λωραίνης από τή Γαλλία. Τό 1878, όταν ή άστική τάξη βοηθοῦσε τήν αντιδραστική, τσιφλικάδικη (τών «γιοῦνκερ», όπως λένε οί γερμανοί) κυβέρνηση τοῦ Βίσμαρκ νά ψηφίσει τόν έκτακτο νόμο ενάντια στους σοσιαλιστές, νά διαλύσει τά εργατικά συνδικάτα, νά κλείσει τις εργατικές εφημερίδες, νά αρχίσει άτέλειωτες διώξεις κατά τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου, ό Ζίνγκερ μπήκε όριστικά στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Καί από τότε ή ζωή τοῦ Ζίνγκερ είναι αδιάρηκτα συνδεδεμένη με τήν ιστορία τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ εργατικοῦ κόμματος τής Γερμανίας. Αφοσιώθηκε όλόψυχα στό δύσκολο έργο τής επαναστατικής οργάνωσης. Έδωσε στό κόμμα όλες του τις δυνάμεις, όλα του τά πλούτη, όλες τις έξαιρετικές οργανωτικές ικανότητές του, όλο τό ταλέντο τοῦ καθοδηγητῆ καί τοῦ ανθρώπου τής πρακτικῆς δουλιᾶς. Ο Ζίνγκερ ήταν από τους λίγους, από τους έξαιρετικά σπάνιους μπορεί νά πει κανείς ανθρώπους πού προέρχονται από τήν άστική τάξη, τους όποιους ή μακρόχρονη ιστορία τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ιστορία προδοσιών, δειλίας, συναλλαγών με τήν κυβέρνηση, δουλικότητας τών άστῶν πολιτικάντηδων δέν τους αδυνατίζει, δέν τους διαφθείρει, αλλά τους άτσαλώνει, τους μετατρέπει σε επαναστάτες ως τό μεδούλι. Σπάνιοι είναι οί τέτιοι άνθρωποι πού προέρχονται από τήν άστική τάξη καί προσχωροῦν στό σοσιαλισμό, καί μόνο σε τέτιους σπάνιους ανθρώπους, πεπειραμένους από τήν πολύχρονη πάλη, πρέπει νά έχει εμπιστοσύνη τό προλεταριάτο, αν θέλει νά σφυρηλατήσει ένα δικό

του εργατικό κόμμα, ικανό να ανατρέψει τή σύγχρονη σκλαβιά τής αστικής τάξης. Ὁ Ζίνγκερ ἦταν ἀμείλικτος ἐχθρός τοῦ ὀπορτουνισμοῦ στίς γραμμές τοῦ γερμανικοῦ εργατικοῦ κόμματος, καί ἔμεινε ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἀκλόνητα πιστός στήν ἀδιάλλακτη, ἐπαναστατική-σοσιαλδημοκρατική πολιτική.

Ὁ Ζίνγκερ δέν ἦταν οὔτε θεωρητικός, οὔτε δημοσιολόγος, οὔτε ἐξαίρετος ρήτορας. Ἦταν πρῶτ' ἀπόλα καί περισσότερο ἀπόλα ἄνθρωπος τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς, ὀργανωτής τοῦ παράνομου κόμματος τόν καιρό τοῦ ἔκτακτου νόμου, δημοτικός σύμβουλος (τοῦ Βερολίνου) καί βουλευτής ὕστερα ἀπό τήν κατάργηση αὐτοῦ τοῦ νόμου. Κι' αὐτός ὁ ἄνθρωπος τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς, πού διέθετε τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ χρόνου του στίς καθημερινές μικροδουλιές, στήν τεχνικοκοινοβουλευτική καί κάθε ἄλλη «πρακτική» δουλιά, ἦταν μέγας, γιατί δέν ἔκανε αὐτά τά μικροπράγματα εἶδωλο, δέν ὑπόκυψε στήν τόσο συνηθισμένη καί τόσο αἰσχρή τάση ἐγκατάλειψης τῆς σκληρῆς πάλης, τῆς πάλης ἀρχῶν στό ὄνομα, τάχα, αὐτῆς τῆς «πρακτικῆς» ἢ «θετικῆς» δουλιᾶς. Ἀντίθετα, ὁ Ζίνγκερ, πού ἀφιέρωσε ὅλη του τή ζωή στή δουλιά αὐτή, κάθε φορά πού προέκυπτε ζήτημα σχετικά μέ τό βασικό χαρακτήρα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῆς εργατικῆς τάξης, σχετικά μέ τούς τελικούς σκοπούς του, ζήτημα συνασπισμῶν (συμμαχιῶν) μέ τήν αστική τάξη, παραχωρήσεων στή μοναρχία κτλ. ἦταν πάντα ἐπικεφαλῆς τῶν πιό σθεναρῶν καί τῶν πιό αποφασιστικῶν ἀγωνιστῶν ἐνάντια σέ κάθε ἐκδήλωση ὀπορτουνισμοῦ. Ὁ Ζίνγκερ, τήν ἐποχή τοῦ ἔκτακτου νόμου κατά τῶν σοσιαλιστῶν μαζί μέ τόν Ἐνγκελς, τόν Λήμπκνεχτ καί τόν Μπέμπελ, πάλευε σέ δύο μέτωπα: καί ἐνάντια στούς «νέους», τούς μισοαναρχικούς, πού δέν παραδέχονταν τήν κοινοβουλευτική πάλη, καί ἐνάντια στούς μετριοπαθεῖς «λεγκαλιστές μέ κάθε θυσία». Ὁ Ζίνγκερ μέ τήν ἴδια αποφασιστικότητα πάλεψε ἀργότερα ἐνάντια στούς ἀναθεωρητές.

Ὁ Ζίνγκερ στάθηκε ἄξιος τοῦ μίσους τῆς αστικῆς τάξης, μίσος πού τόν συνόδευσε ὡς τόν τάφο. Οἱ ἀστοί πού μισοῦσαν τόν Ζίνγκερ (οἱ γερμανοί φιλελεύθεροι καί οἱ δικοί μας καντέτοι) σημειώνουν μέ χαιρεκακία ὅτι μέ τό θάνατό του χάνεται ἓνας ἀπό τούς τελευταίους ἐκπροσώπους τῆς «ἥρωικῆς» περιόδου τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, δηλ. τῆς περιόδου ὅπου ἡ πίστη τῶν ἡγετῶν στήν ἐπανάσταση, στήν περιφρούρηση τῆς πραγματικά ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς ἀρχῶν ἦταν τόσο δυνατή, τόσο καθαρή, τόσο ἄμεση. . . Τόν Ζίνγκερ —

λένε οί φιλελεύθεροι άστοί — θά τόν διαδεχτοῦν μετριοπαθεῖς, συνετοί ήγέτες, «άναθεωρητές», άνθρωποι τῶν μετρημένων άξιώσεων καί τῶν μικροῦπολογισμῶν. Δέν χωράει άμφιβολία ότι ή άνάπτυξη τοῦ έργατικοῦ κόμματος προσελκύει συχνά πολλούς όπορτουμιστές στίς γραμμές του. Δέν χωράει άμφιβολία ότι στήν έποχή μας οί άνθρωποι πού προέρχονται από τήν άστική τάξη φέρνουν στό προλεταριάτο πολύ περισσότερο τή διστακτικότητα τους, τή στενότητα σκέψης, ή τήν τάση για λογοκοπία, καί λιγότερο τή σταθερότητα τῶν έπαναστατικῶν πεποιθήσεων. "Ας μήν χαίρονται όμως οί έχθροί πρόωρα! Οί έργατικές μάζες καί στή Γερμανία καί στίς άλλες χῶρες όλοένα καί περισσότερο συσπειρώνονται στή στρατιά τῆς έπανάστασης καί ή στρατιά αὐτή θά άναπτύξει στό κοντινό μέλλον τίς δυνάμεις της, γιατί ή έπανάσταση άναπτύσσεται καί στή Γερμανία καί στίς άλλες χῶρες.

Πεθαίνουν οί γηραιοί έπαναστάτες ήγέτες, άναπτύσσεται όμως καί δυναμώνει ή νεαρή στρατιά τοῦ έπαναστατικοῦ προλεταριάτου.

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», άρ. φύλ. 3,
8 (21) τοῦ Φλεβάρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς έφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΜΕΝΣΙΚΟΦ, ΓΚΡΟΜΟΜΠΟ·Ι·, ΙΖΓΚΟΓΕΦ

Ἡ δήλωση τῶν 66 βιομηχάνων τῆς Μόσχας⁷⁷, πού, σύμφωνα μέ τόν ὑπολογισμό κάποιας μοσχοβίτικης ἡμερίδας, ἀντιπροσωπεύουν μισό δισεκατομμύριο ρούβλια κεφάλαιο, ἔδωσε ἀφορμή νά γραφτοῦν μιά σειρά ἐξαιρετικά πολύτιμα καί χαρακτηριστικά ἄρθρα σέ διάφορα ὄργανα τοῦ τύπου. Τά ἄρθρα αὐτά, ἐκτός ἀπό τό ὅτι φωτίζουν πολύ καθαρά τήν πολιτική κατάσταση στή δοσμένη στιγμή, δίνουν καί ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιά πολλά σοβαρά καί θεμελιακά ζητήματα, πού ἀφοροῦν τήν ὅλη ἐξέλιξη τῆς Ρωσίας στόν 20ό αἰώνα.

Νά πῶς ὁ κ. Μένσικοφ ἐκθέτει στό «Νόβογε Βρέμια» τήν ἄποψη τῶν δεξιῶν κομμάτων καί τῆς κυβέρνησης:

«Μά ὅλοι αὐτοί οἱ Ριαμπουσίνσκι, οἱ Μορόζοφ καί λοιποὶ δέν καταλαβαίνουν ὅτι σέ περίπτωση ἀνατροπῆς θά κρεμαστοῦν ὅλοι τους, ἢ, στήν καλύτερη περίπτωση, θά καταντήσουν ζητιάνοι;» «Τή δυνατή αὐτή φράση» ὁ Μένσικοφ τήν παίρνει, κατά τά λεγόμενά του («Νόβογε Βρέμια», ἀρ. φύλ. 12549), «ἀπό γράμμα σπουδαστῆ ἑνός πολύ ἐπαναστατικοῦ ἰνστιτούτου». Καί ὁ ἀρθρογράφος προσθέτει ἀπό μέρους του: «Παρά τή φοβερή προειδοποίηση τοῦ 1905, οἱ ἀνώτερες τάξεις τῆς Ρωσίας, μαζί καί οἱ ἔμποροι, καταλαβαίνουν πάρα πολύ ἄσχημα τήν ἐπερχόμενη καταστροφή». «Μάλιστα, κ.κ. Ριαμπουσίνσκι, Μορόζοφ καί λοιποὶ ὅμοιοί σας! Ἄνεξάρτητα ἀπό τό φλέρτ πού κάνετε μέ τήν ἐπανάσταση καί παρόλα τά πιστοποιητικά φιλελευθερισμοῦ πού βιάζεστε νά ἐξασφαλίσετε, ἔσεῖς ἀκριβῶς θά εἴσαστε τά πρῶτα θύματα τῆς ἀνατροπῆς πού ἐτοιμάζεται. Θά σᾶς κρεμάσουν πρώτους (ὄχι γιατί κάνατε κάποιο ἔγκλημα, ἀλλά γιά ἐκεῖνο πού ἔσεῖς τό νομίζετε ἀρετή), ἀπλούστατα γιατί ἔχετε μισό δισεκατομμύριο ρούβλια, γιά τά ὅποια τόσο καυχιόσαστε». «Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη,

περιλαβαίνοντας και τούς μεσαίους ευγενείς, τούς υπαλλήλους και τούς εμπόρους, προχωρεί ξέγνοιαστα προς τό χειλος τῆς επαναστατικῆς ἀβύσσου μαζί μέ τούς τίτλους τῆς, τά ἀξιώματά τῆς και τά κεφάλαιά τῆς». «Ἄν, τέλος, φτάσει ἡ στιγμή πού οἱ φιλελεύθεροι ὑποκινητές τῆς ἀνταρσίας θά συρθοῦν στήν κρεμάλα, ἄς θυμηθοῦν πόσο ἤπια τούς φέρθηκε ἡ παλιά κρατική ἐξουσία, πόσο πρόθυμα τούς ἄκουγε, πόσο φρόντιζε γι' αὐτούς και πόσο λίγες ἀξιώσεις πρόβαλλε ἀπέναντι στά κούφια τους κεφάλια. Κι' ἀκριβῶς τή μαύρη γι' αὐτούς ἐκείνη ὥρα, ἄς συγκρίνουν τίς εὐεργεσίες τοῦ ριζοσπαστικοῦ καθεστῶτος μέ τό παλιό, τό πατριαρχικό».

Αὐτά γράφει τό ἀνεπίσημο ἡμιεπίσημο ὄργανο τῆς κυβέρνησης στίς 17 τοῦ Φλεβάρη, τήν ἴδια ἀκριβῶς μέρα πού τό ἐπίσημο ἡμιεπίσημο ὄργανο «Ροσσίγια» ἔκανε τά ἀδύνατα δυνατά γιά νά ἀποδείξει μέ τή βοήθεια τῆς «Γκόλος Μοσκβί» πῶς ἡ «ἐνέργεια» τῶν 66 «δέν μπορεί νά θεωρηθεῖ ὅτι ἐκφράζει τή γνώμη τῶν ἐμπόρων τῆς Μόσχας». «Τό συνέδριο τῶν εὐγενῶν εἶναι ὀργάνωση, γράφει ἡ «Ροσσίγια», ἐνῶ οἱ 66 ἔμποροι πού, ὅπως δηλώνουν και οἱ ἴδιοι, ἐνεργοῦν σάν ἰδιῶτες, δέν εἶναι ὀργάνωση».

Ἄβολο πράγμα νά ἔχει κανείς δυό ἡμιεπίσημα ὄργανα! Τό ἓνα χτυπάει τό ἄλλο. Τό ἓνα βεβαιώνει ὅτι τήν «ἐνέργεια» τῶν 66 δέν πρέπει νά τή θεωροῦμε ὅτι ἐκφράζει ἔστω και τή γνώμη τῶν ἐμπόρων τῆς Μόσχας. Τό ἄλλο ἐπίσης βεβαιώνει ὅτι ἡ «ἐνέργεια» ἔχει πολύ εὐρύτερη σημασία, ἐκφράζει τή γνώμη ὄχι μόνο τῶν ἐμπόρων τῆς Μόσχας και ὄχι μόνο τῶν ἐμπόρων, ἀλλά ὅλης γενικά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Ὁ κ. Μένσικοφ σπεύδει, ἐξονόματος τῆς «παλιάς κρατικῆς ἐξουσίας», νά καταστήσει προσεκτική τή φιλελεύθερη αὐτή ἀστική τάξη: μήπως δέν φροντίζουμε ἐμεῖς γιά σένα;

Δέν ὑπάρχει, ἀσφαλῶς, καμιά χώρα στήν Εὐρώπη ὅπου, στή διάρκεια τοῦ 19ου αἰῶνα, νά μήν ἀκούστηκε ἑκατοντάδες φορές αὐτή ἡ ἐκκλήση τῆς «παλιάς κρατικῆς ἐξουσίας», καθώς και τῶν εὐγενῶν και τῆς ἀντιδραστικῆς δημοσιογραφίας, πού ἀπευθύνεται πρὸς τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἐκκλήση «νά μήν ὑποκινεῖ»... Καί οἱ ἐκκλήσεις αὐτές ποτέ δέν βοηθοῦσαν, μ' ὄλο πού ἡ «φιλελεύθερη ἀστική τάξη» ὄχι μόνο δέν ἤθελε «νά ὑποκινήσει», ἀλλά, ἀντίθετα, ἀντιπάλευε τούς «ὑποκινητές» μέ τόση δραστηριότητα και εἰλικρίνεια, μέ ὅση οἱ 66 ἔμποροι καταδικάζουν τίς ἀπεργίες. Τόσο οἱ καταδίκες, ὅσο και οἱ ἐκκλήσεις εἶναι ἀνίσχυρες, ὅταν τό ζήτημα σχετί-

ζεται μέ τό σύνολο τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῆς κοινωνίας, πού κάνουν τή μιά ἢ τήν ἄλλη τάξη νά νιώθει ὅτι ἡ κατάσταση εἶναι ἀνυπόφορη καί νά μιλάει γι' αὐτό. Ὁ κ. Μένσικοφ ἐκφράζει σωστά τά συμφέροντα καί τήν ἄποψη τῆς κυβέρνησης καί τῶν εὐγενῶν, ὅταν φοβερίζει τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη μέ τόν μπαμπούλα τῆς ἐπανάστασης καί τήν ἐπικρίνει γιά ἐλαφρότητα. Οἱ 66 ἔμποροι ἐκφράζουν σωστά τά συμφέροντα καί τήν ἄποψη τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ὅταν ἐπικρίνουν τήν κυβέρνηση καί καταδικάζουν τούς «ἀπεργούς». Οἱ ἀμοιβαῖες ὅμως ἐπικρίσεις εἶναι μόνο τό σύμπτωμα πού δείχνει, ἀναμφισβήτητα, τίς μεγάλες «ἐλλείψεις τοῦ μηχανισμοῦ», τό γεγονός δηλ. ὅτι, παρόλη τήν ἐπιθυμία τῆς «παλιάς κρατικῆς ἐξουσίας» νά ἱκανοποιήσῃ τήν ἀστική τάξη, νά κάνει ἕνα βῆμα πρὸς τό μέρος της, νά τῆς ἐξασφαλίσῃ στή Δούμα μιά πολύ σημαντική θεσοῦλα, παρά τήν ἐξαιρετικά ἰσχυρή καί πολύ εἰλικρινή ἐπιθυμία τῆς ἀστικῆς τάξης νά βολευτεῖ στήν παλιά κρατική ἐξουσία, νά συζήσῃ, νά τὰ ταιριάσῃ μ' αὐτήν καί νά προσαρμοστεῖ σ' αὐτήν, ὡστόσο, «προσαρμογή» δέν γίνεται! Νά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης, νά ποιά εἶναι ἡ βάση της, ὅσο γιά τίς ἀμοιβαῖες ἐπικρίσεις, εἶναι ἀπλῶς παιχνιδίσματα.

Ὁ κ. Γκρομομπούι στή «Γκόλος Μοσκβί» ἀπευθύνει τήν ἀναγκαῖα προειδοποίηση στήν «κυβέρνηση» (ἀρ. φύλ. 38 τῆς 17 τοῦ Φλεβάρη, ἄρθρο: «Ἀναγκαῖα προειδοποίηση»). «Καμιά ἐκδήλωση «ἰσχυρῆς» ἐξουσίας, γράφει, καμιά ἀποφασιστική παρόρμηση δέν θά δόσουν στήν πατρίδα τήν ἡσυχία, ὅσο δέν θά συμβαδίζουν μέ τίς μεταρρυθμίσεις πού ἔχουν καθυστερήσει πάρα πολύ». (Ὁ κ. Γκρομομπούι δέν γράφει καί τόσο γραμματισμένα, ὡστόσο ἡ ἔννοια τοῦ λόγου του εἶναι σαφέστατη.) «Καί ἡ σύγχυση, σάν ἀποτέλεσμα τῆς κρίσης πού παρατείνεται, δέν μπορεί νά θεωρηθεῖ σάν «force majeure» γιά τή μή ἐξόφληση τῶν γραμματίων». (Ἄστοχη σύγκριση, κ. δημοσιολόγε τῶν ὀχτωβριστῶν ἐμπόρων: πρῶτο, τά γραμμάτια εἶναι ἀνυπόγραφα· καί δεύτερο, κι' ἂν ἀκόμη ἦταν ἐνυπόγραφα, πού θά βρεθεῖ τό ἐμπορικό δικαστήριον, στό ὁποῖο θά μπορούσατε νά ἀπευθυνθεῖτε, καί ποιός εἶναι ὁ δικαστικός κλητήρας καί οἱ λοιποί πού θά μπορούσαν νά κάνουν τήν εἴσπραξη; Γιά σκεφτεῖτε λιγάκι, κ. Γκρομομπούι, καί θά δεῖτε ὅτι κόμμα τῶν πλαστῶν γραμματίων στήν πολιτική δέν εἶναι μόνο τό Κόμμα τῶν ὀχτωβριστῶν, ἀλλά καί τό Κόμμα τῶν καντέτων.) «Σέ μιά τέτια περίπτωση ἡ σύγχυση δέν μπορεί

παρά νά δυναμώνει... τίς ταραχές τῶν σπουδαστῶν θά τίς ἀκολουθήσουν πολλά ἄλλα πού τά ζήσαμε κιόλας. Ἐάν στρέψετε τό καράβι πρὸς τά πίσω, θά δεῖτε τό δρόμο πού ἔχει διανυθεῖ». «Οἱ ἐλπίδες πού στηρίχτηκαν στούς ἀδύνατους διαψεύστηκαν, μπορεῖ νά διαψευστοῦν καί οἱ ἐλπίδες πού στηρίζονται στούς δυνατούς. Ἡ ἐξουσία δέν ἔχει νά ἐπιδείξει τίποτε. Οἱ ὑπολογισμοί της γιά κατευνασμό μποροῦν νά διαλυθοῦν σάν καπνός, σέ ὅποιεσδήποτε ἐκλογές». (Ὁ κ. Γκρομπούι ἔχει ὑπόψη του τίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα.) «Ἐάν ἀρχίσουν τῶν καρβάνια τῆς ἀντιπολίτευσης νά περνοῦν ἀπό τά σημεῖα ὅπου ὑπῆρχε σκιά μόνο ἐξουσίας, ἂν ἡ ἐξουσία, πού ἀπομάκρυνε ἀπό κοντά της τά μετριοπαθῆ στοιχεῖα, μείνει μόνη της, οἱ ἐκλογές θά μετατραποῦν τότε γι' αὐτήν σέ πικρή ἥττα καί ὅλο τό καθεστῶς θά κλονιστεῖ, γιατί δέν εἶναι καθεστῶς δικαίου».

Ὁ Μένσικοφ ἐπικρίνει τήν ἀστική τάξη «ὅτι ὑποκινεῖ» τήν «ἐπανάσταση», ἡ ἀστική τάξη ἐπικρίνει τοῦς Μένσικοφ «ὅτι δυναμώνουν τή σύγχυση». «Παλιά, μά πάντα νέα ἱστορία».

Ὁ ἐξωμότης Ἰζγκόγεφ, ἀπ' ἀφορμή τό ἴδιο θέμα, ἐπιχειρεῖ στήν καντέτικη «Ρέτς» νά βγάλει μερικά κοινωνιολογικά συμπεράσματα, χωρίς νά ἀναλογίζεται πόσο ἀπερίσκεπτο εἶναι νά καταπιάνονται μέ τή δουλιὰ αὐτή οἱ καντέτοι γενικά, καί εἰδικότερα οἱ ἐξωμότες. Στό ἄρθρο «Ἀντιπαραβολή» (τῆς 14 τοῦ Φλεβάρη) παραβάλλει τό συνέδριο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν μέ τήν ἐνέργεια τῶν 66 ἐμπόρων τῆς Μόσχας. «Οἱ ἐνωμένοι εὐγενεῖς, γράφει, ξέπεσαν ὡς τόν Πουρισκέβιτς, οἱ βιομήχανοι τῆς Μόσχας μίλησαν σάν δημόσιοι ἄνδρες». Στό παρελθόν, συνεχίζει ὁ κ. Ἰζγκόγεφ, «οἱ εὐγενεῖς πρόσφεραν στό λαό σοβαρές ὑπηρεσίες στόν τομέα τοῦ πολιτισμοῦ», ἀλλά «μέ τήν πολιτιστική δουλιὰ ἀσχολοῦνταν μόνο μιά μειοψηφία, ἐνῶ ἡ πλειοψηφία τήν κατάτρεχε». «Αὐτός ὅμως εἶναι γενικά ὁ ἱστορικός νόμος: προοδευτικά δρᾷ μόνο ἡ μειοψηφία τῆς δοσμένης τάξης».

Ὡραῖα, πολύ ὠραῖα: «αὐτός εἶναι, γενικά, ὁ ἱστορικός νόμος». Αὐτά λέει ἡ καντέτικη «Ρέτς» μέ τό στόμα τοῦ κ. Ἰζγκόγεφ. Ὡστόσο, ἐξετάζοντας τό πράγμα ἀπό πιο κοντά, εἶδαμε μέ ἐκπληξή μας ὅτι οἱ «γενικοί ἱστορικοί νόμοι» δέν ἐπεκτείνουν τή δράση τους πέρα ἀπό τά ὅρια τῶν φεουδαρχῶν εὐγενῶν καί τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Πραγματικά. Ἐς θυμηθοῦμε τή συλλογή «Βέχι» στήν ὁποία ἔγραψε ὁ ἴδιος αὐτός κ. Ἰζγκόγεφ καί ἐνάντια στήν ὁποία ἔκαναν πολεμική

οἱ πῖο ἐπιφανεῖς καντέτοι κατὰ τρόπο πού ἔθιγαν τίς λεπτομέρειες καί δέν ἄγγιζαν τό βασικό, τό κύριο, τό οὐσιαστικό. Τό οὐσιαστικό στή συλλογή «Βέχι», πού τό συμμερίζονται καί ὅλοι οἱ καντέτοι καί πού διατυπώθηκε χίλιες φορές ἀπό τούς κ.κ. Μιλιουκόφ καί Σία, συνίσταται στό ὅτι οἱ ἄλλες τάξεις τῆς Ρωσίας, ἐκτός ἀπό τούς ἀντιδραστικούς εὐγενεῖς καί τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἔδειξαν τό πρόσωπό τους (στήν πρώτη δεκαετία τοῦ αἰῶνα μας) μέ τή δράση τῆς μειοψηφίας τους πού κυριαρχήθηκε ἀπό τή «μέθη», πού παρασύρθηκε ἀπό τούς «διανοούμενους» «ἠγέτες» καί εἶναι ἀνίκανη νά ὑψωθεῖ ὡς τήν «κρατική» ἄποψη. «Πρέπει, ἐπιτέλους, νά ἔχουμε τό θάρρος νά ὁμολογήσουμε, ἔγραφε ὁ κ. Ἴζγκόγεφ στή συλλογή «Βέχι», ὅτι στίς Κρατικές μας δοῦμες ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν, ἐξαιρώντας τριάντα-σαράντα καντέτους καί ὀχτωβριστές, δέν ἔδειξαν ὅτι κατέχουν τίς γνώσεις πού μέ τή βοήθειά τους θά μπορούσε κανεῖς νά καταπιαστεῖ μέ τή διακυβέρνηση καί τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Ρωσίας». Αὐτά λέγονται, ὅπως καθένας τό καταλαβαίνει, γιά τούς ἀγρότες βουλευτές, τούς τρουντοβίκους καί τούς ἐργάτες βουλευτές.

Ἔτσι λοιπόν, «γενικά ὁ ἱστορικός νόμος» συνίσταται στό ὅτι «δρᾶ προοδευτικά μόνο ἡ μειοψηφία τῆς δοσμένης τάξης». Ὅταν δρᾶ ἡ μειοψηφία τῆς ἀστικῆς τάξης, αὐτή εἶναι προοδευτική μειοψηφία, πού δικαιώνεται ἀπό τό «γενικό ἱστορικό νόμο». «Τό ἠθικό κύρος ἐπεκτείνεται σέ ὁλόκληρη τήν τάξη, φτάνει μόνο ἡ μειοψηφία νά ἔχει τή δυνατότητα νά δουλεύει», μάς διδάσκει ὁ κ. Ἴζγκόγεφ. Ὅταν ὅμως δρᾶ ἡ μειοψηφία τῶν ἀγροτῶν ἢ τῶν ἐργατῶν, αὐτό δέν ἀντιστοιχεῖ καθόλου στόν «ἱστορικό νόμο», δέν εἶναι καθόλου ἡ «προοδευτική μειοψηφία τῆς δοσμένης τάξης», ἡ μειοψηφία αὐτή δέν ἔχει καθόλου τό «ἠθικό κύρος» νά μιλάει ἐξονόματος «ὁλόκληρης» τῆς τάξης· κάθε ἄλλο, αὐτή εἶναι μειοψηφία, παραπλανημένη ἀπό «τούς διανοούμενους», μειοψηφία ἀντικρατική, ἀντιιστορική, ἀνεδαφική κτλ., κατὰ τά γραφόμενα τῆς συλλογῆς «Βέχι».

Γιά τούς καντέτους γενικά, τούς βεχιστές εἰδικότερα, εἶναι ριψοκίνδυνο νά κάνουν γενικεύσεις, γιατί κάθε ἀπόπειρα γενίκευσης ἀπό μέρος τους ἀποκαλύπτει, ἀναπόφευκτα, τή στενότητα συγγένεια πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στίς σκέψεις τῶν καντέτων καί τοῦ Μένσικοφ.

Οἱ ἐφημερίδες «Ροσσίγια» καί «Ζέμστσυνα»⁷⁸ κάνουν τό συλλογισμό: οἱ 66 ἔμποροι εἶναι μειοψηφία πού σέ καμιά περίπτωση δέν ἀντιπροσωπεύει τήν τάξη, μειοψηφία πού δέν κα-

τέχει οὔτε τίς γνώσεις, οὔτε τήν ἰκανότητα «νά διακυβερνήσει καί νά ἀναδιοργανώσῃ τή Ρωσία», καί μάλιστα δέν εἶναι κἀν ἔμποροι, ἀλλά διεφθαρμένοι «διανοούμενοι» κτλ. κτλ.

Οἱ Ἴζγκόγεφ καί οἱ Μιλιουκόφ κάνουν τό συλλογισμό: οἱ τρουντοβίκοι καί οἱ ἐργάτες βουλευτές εἶναι π.χ. μειοψηφία στίς Κρατικές μας δοῦμες, ἡ ὁποία σέ καμιά περίπτωση δέν ἀντιπροσωπεύει τίς τάξεις τους (δηλ. τά $\frac{9}{10}$ τοῦ πληθυσμοῦ), μειοψηφία πού παραπλανήθηκε ἀπό τούς «διανοούμενους» καί πού δέν κατέχει οὔτε τίς γνώσεις, οὔτε τήν ἰκανότητα «νά διακυβερνήσει καί νά ἀναδιοργανώσῃ τή Ρωσία» κτλ. κτλ.

Ἄπό ποῦ προέρχεται ἡ πληρέστατη αὐτή ἐσωτερική συγγένεια τῶν συλλογισμῶν τῆς «Ροσσίγια» καί τῆς «Ζέμστσιννα» ἀπό τή μιά μεριά, τῆς «Ρέτζ» καί τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι» ἀπό τήν ἄλλη; Ἄπό τό ὅτι, παρόλη τή διαφορά τῶν τάξεων πού ἐκπροσωποῦν, καί τά πρῶτα καί τά δεύτερα ὄργανα ἐκπροσωποῦν τίς τάξεις πού δέν εἶναι πιά ἰκανές γιά καμιά οὐσιαστική, αὐτοτελή, δημιουργική, ἀποφασιστική, προοδευτική ἱστορική δράση. Ἄπό τό ὅτι, ὄχι μόνο τά πρῶτα, ἀλλά καί τά δεύτερα δημοσιογραφικά ὄργανα, ὄχι μόνο οἱ ἀντιδραστικοί, ἀλλά καί οἱ φιλελεύθεροι, ἐκπροσωποῦν τήν τάξη πού φοβᾶται τήν ἱστορική αὐτοτελή δράση τῶν ἄλλων, τῶν πύ πλατιῶν στρωμάτων, ομάδων καί μαζῶν τοῦ πληθυσμοῦ, τῶν ἄλλων τάξεων πού εἶναι πολυπληθέστερες.

Ὁ κ. Ἴζγκόγεφ, σάν ἐξωμότης «μαρξιστής», θά δεῖ ἐδῶ ἀσφαλῶς μιά χτυπητή ἀντίφαση, δηλ. ἀπό τή μιά μεριά παραδεχόμεστε τήν καπιταλιστική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας, καί, συνεπῶς, τήν ἐμφυτη τάση αὐτῆς τῆς ἀνάπτυξης γιά μιά στόν ἀνώτατο βαθμό πλήρη καί στόν ἀνώτατο βαθμό ἀμιγή κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης καί στόν οἰκονομικό καί στόν πολιτικό τομέα, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά διακηρύσσουμε ὅτι ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη εἶναι πιά ἀνίκανη γιά μιά αὐτοτελή, δημιουργική, ἱστορική δράση!

Ἡ «ἀντίφαση» αὐτή εἶναι ἀντίφαση τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας καί ὄχι ἀντίφαση λαθεμένου συλλογισμοῦ. Τό ἀναπόφευκτο τῆς ἀστικῆς κυριαρχίας δέν σημαίνει καθόλου ὅτι ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη εἶναι ἰκανή νά παρουσιάσει μιά τέτια αὐτοτελή δράση πού ὑπαγορεύεται ἀπό τήν ἱστορία, πού θά μπορούσε νά τήν ἀπαλλάξει ἀπό τήν «ἐξάρτηση» τῶν Πουρισκέβιτς. Πρῶτο, ἡ ἱστορία δέν ἀκολουθεῖ καθόλου ἕναν ἀπλό καί ὁμαλό δρόμο, ὥστε ὁ κάθε ἱστορικά ὄριμος μετασχηματισμός νά σημαίνει ὅτι ἀκριβῶς ἡ τάξη πού κυρίως ἔχει

συμφέρον απ' αυτόν, διαθέτει ταυτόχρονα και αρκετή ώριμότητα και δύναμη για να πραγματοποιήσει αυτό το μετασχηματισμό. Δεύτερο, εκτός από τη φιλελεύθερη αστική τάξη, υπάρχει και άλλη αστική τάξη: λογουχάρη, όλη ή αγροτιά, παρμένη στη μάζα της, δεν είναι τίποτε άλλο από δημοκρατική αστική τάξη. Τρίτο, η ιστορία της Ευρώπης μας δείχνει ότι υπήρξαν αστικοί, ως προς το κοινωνικό τους περιεχόμενο, μετασχηματισμοί που πραγματοποιήθηκαν από στοιχεία κάθε άλλο παρά αστικά. Τέταρτο, η ιστορία της Ρωσίας τα τελευταία πενήντα χρόνια μας δείχνει το ίδιο πράγμα...

Όταν οι θεωρητικοί και οι ηγέτες του φιλελευθερισμού αρχίζουν να σκέπτονται όπως σκέπτονται οι βεχιστές, οι Καραούλοφ, Μακλάκοφ, Μιλιουκόφ, αυτό σημαίνει ότι μια σειρά από ιστορικές συνθήκες προκάλεσαν σε όλη τη φιλελεύθερη αστική τάξη μια τέτια «τάση προς τα πίσω», έναν τέτιο φόβο της κίνησης προς τα μπρός, ώστε η κίνηση να γίνει χωρίς τη φιλελεύθερη αστική τάξη, πάνω απ' αυτή, παρά τους φόβους της. Και ο καυγάς αυτός με τις άμοιβαίες κατηγορίες του Γκρομομπούι κατά του Μένσικοφ και του Μένσικοφ κατά του Γκρομομπούι* για «ένίσχυση της άνταρσίας», είναι απλώς σύμπτωμα του ότι η ιστορική αυτή κίνηση προς τα μπρός αρχίζει να γίνεται αισθητή σε όλους...

«Η σημερινή κοινωνία — γράφει στο ίδιο άρθρο ο κ. Ίζγκόγεφ — που είναι θεμελιωμένη πάνω στην αρχή της ατομικής ιδιοκτησίας, είναι ταξική κοινωνία, δεν μπορεί προς το παρόν να είναι αλλιώτικη. Τη θέση της τάξης που πέφτει επιδιώκει πάντα να την καταλάβει μια άλλη τάξη».

Τί έξυπνος άνθρωπος, διαλογίζεται ο κ. Μιλιουκόφ, διαβάζοντας παρόμοια μακρινάρια στην έφημερίδα του «Ρέτς». — Πάντως είναι ευχάριστο να έχει κανείς έναν καντέτο που στά 25 του χρόνια ήταν σοσιαλδημοκράτης, και στά 35 «λογικεύτηκε» και μεταμελήθηκε για τις πλάνες του.

Δέν είναι συνετό εκ μέρους σας κ. Ίζγκόγεφ να αρχίζετε τις γενικεύσεις. Η σημερινή κοινωνία είναι ταξική κοινωνία, πολύ καλά. Μπορεί όμως σε μια ταξική κοινωνία να υπάρχει έξωταξικό κόμμα; Ασφαλώς τό μαντεύετε πώς δεν μπορεί να υπάρχει. Γιατί λοιπόν δείχνετε τόση άδεξιότητα, ώστε να δημηγορείτε για «ταξική κοινωνία» στο όργανο ενός κόμμα-

* Των φιλελεύθερων εμπόρων κατά των ευγενών και των ευγενών κατά των φιλελεύθερων εμπόρων.

τος πού θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ὑπερήφανο καί πιστεύει ὅτι προσφέρει ὑπηρεσία μέ τό ὅτι (καί κατά τή γνώμη ἐκείνων πού ἀναγνωρίζουν ὄχι μόνο στά λόγια καί ὄχι μόνο γιά ἐπιφυλλιδιακή φλυαρία πώς ἡ σημερινή κοινωνία εἶναι ταξική, — φανερώνει μ' αὐτό τήν ὑποκρισία του εἴτε τή μυωπία του, —) — αὐτοανακηρύσσεται ἐξωταξικό κόμμα;

Ὄταν στρέφετε τό πρόσωπό σας πρὸς τούς ἐνωμένους εὐγενεῖς καί τούς φιλελεύθερους ἐμπόρους τῆς Μόσχας, φωνασκεῖτε ὅτι ἡ σημερινή κοινωνία εἶναι ταξική. Ὄταν ὅμως ἀναγκάζεστε, ὅταν τά δυσάρεστα (ἄχ, τί φοβερά δυσάρεστα!) γεγονότα σᾶς ἀναγκάζουν νά στρέψετε, ἔστω καί γιά μιά στιγμή, τό πρόσωπό σας πρὸς τήν ἀγροτιά ἢ τούς ἐργάτες, τότε ἀρχίζετε νά κατακεραυνώνετε τή στενή, τήν ἀπονεκρωμένη, τήν ἀποστεωμένη, τήν ἀνήθικη, τήν ὑλιστική, τήν ἄθρη, τήν ἀντεπιστημονική «θεωρία» τῆς ταξικῆς πάλης. Ὡχ, θά ἦταν καλύτερα, κ. Ἴζγκόγεφ, νά μήν καταπιανόσαστε μέ κοινωνιολογικές γενικεύσεις. Ἄχ, ποῦ πᾶτε ξυπόλυτος στ' ἀγκάθια!

«...Τή θέση τῆς τάξης πού πέφτει ἐπιδιώκει πάντα νά τήν καταλάβει μιά ἄλλη τάξη...»

Ὄχι πάντα, κ. Ἴζγκόγεφ. Συμβαίνει ὥστε καί οἱ δύο τάξεις, καί ἐκείνη πού πέφτει καί ἐκείνη πού «ἐπιδιώκει» νά πάει μπροστά, νά ἔχουν ἀρκετά πιά σαπίσει, ἢ μιά, φυσικά, περισσότερο, ἢ ἄλλη λιγότερο, πάντως ὅμως καί οἱ δύο νά ἔχουν σαπίσει ἀρκετά. Συμβαίνει ὥστε ἡ τάξη πού «ἐπιδιώκει» νά πάει μπροστά, νιώθοντας τή σαπίλα της αὐτή, νά φοβᾶται νά κάνει ἕνα βῆμα μπροστά καί, ἂν τό κάνει, σπεύδει ταυτόχρονα νά κάνει ὅπωςδήποτε δύο βήματα πίσω. Συμβαίνει νά ὑπάρχει φιλελεύθερη ἀστική τάξη (αὐτό ἔγινε π.χ. στή Γερμανία καί ιδιαίτερα στήν Πρωσσία), ἡ ὁποία φοβᾶται «νά καταλάβει τή θέση» τῆς τάξης πού πέφτει, καί κατευθύνει ὅλες τίς προσπάθειές της στό νά «μοιραστεῖ τή θέση» ἢ, πιο σωστά, στό νά καταλάβει μιά θεσοῦλα, ἔστω καί λακέ, φτάνει μόνο νά μήν καταλάβει τή θέση τῆς τάξης «πού πέφτει», φτάνει μόνο νά μήν ὠθήσει ὡς τήν «πτώση» τήν τάξη πού πέφτει. Συμβαίνει κι' αὐτό, κ. Ἴζγκόγεφ.

Σέ ἱστορικές ἐποχές πού συμβαίνει αὐτό τό πράγμα, οἱ φιλελεύθεροι μποροῦν νά προξενήσουν (καί προξενοῦν) πολύ μεγάλη ζημιὰ σ' ὅλη τήν κοινωνική ἐξέλιξη, ἂν καταφέρουν νά ἐμφανιστοῦν γιά δημοκράτες, γιατί ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί τούς ἄλλους, ἀνάμεσα στούς φιλελευθέρους καί

στους δημοκράτες, βρίσκεται ακριβώς στο ότι οι πρώτοι φοβοῦνται «νά καταλάβουν τή θέση» ἐνῶ οι δεύτεροι δέν τό φοβοῦνται αὐτό. Καί οι φιλελεύθεροι καί οι δημοκράτες πραγματοποιοῦν τόν ἀστικό μετασχηματισμό πού ἱστορικά ἔχει ὠριμάσει, ὅμως οι πρώτοι φοβοῦνται νά τόν πραγματοποιήσουν, τόν φρενάρουν μέ τό φόβο τους, ἐνῶ οι δεύτεροι — τρέφοντας συχνά πλῆθος αὐταπάτες σχετικά μέ τά ἀποτελέσματα τοῦ ἀστικοῦ μετασχηματισμοῦ — ἀφιερώνουν ὅλες τους τίς δυνάμεις καί δίνουν ὅλη τους τήν ψυχή γιά τήν πραγματοποίησή του.

Γιά νά φανοῦν παραστατικά οι γενικοί αὐτοί κοινωνιολογικοί συλλογισμοί, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά φέρω γιά παράδειγμα ἕναν φιλελεύθερο πού δέν ἐπιδιώκει, ἀλλά, ἀντίθετα, φοβᾶται «νά καταλάβει τή θέση» τῆς τάξης πού πέφτει, καί πού (συνειδητά ἢ ἀσυνείδητα, ἀδιάφορο) ἔξαπατᾶ γι' αὐτό μέ τόν πιο ἔλεεινό τρόπο τόν πληθυσμό, λέγοντας ὅτι εἶναι «δημοκρατίας». Ὁ φιλελεύθερος αὐτός εἶναι ὁ τσιφλικάς Α. Ε. Μπερεζόβσκι ὁ Α', μέλος τῆς ΙΙΙ Δούμας, καντέτος, ὁ ὁποῖος τόν καιρό τῶν συζητήσεων πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα (τό 1908) ἔβγαλε στή Δούμα τόν παρακάτω λόγο πού ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος κ. Μιλιουκόφ τόν ἐπιδοκίμασε, ἀποκαλώντας τον «ὑπέροχο» λόγο. Τολμοῦμε νά πιστεύουμε ὅτι, λόγω τῶν ἐκλογῶν πού πλησιάζουν, ἡ ὑπόμνηση τοῦ λόγου αὐτοῦ δέν εἶναι περιττή.

«...Πιστεύω βαθιά — ἔλεγε ὁ κ. Μπερεζόβσκι στίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη 1908 στήν Κρατική δούμα, ὑποστηρίζοντας τό ἀγροτικό νομοσχέδιο — ὅτι τό σχέδιο αὐτό εἶναι πολύ πιο ὠφέλιμο καί γιά τούς γαιοκτήμονες, καί τό λέω αὐτό, κύριοι, ἐπειδή ξέρω τή γεωργία, γιατί σ' ὅλη μου τή ζωή ἀσχολοῦμαι μ' αὐτή καί εἶμαι γαιοκτήμονας... Δέν πρέπει ν' ἀρπάξετε ἀπό τό ξερό γεγονός τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως, νά ἀγανακτεῖτε γι' αὐτό, νά λέτε ὅτι αὐτό εἶναι βία, ἀλλά πρέπει νά κοιτάξετε τί βγαίνει ἀπ' αὐτήν τήν πρόταση, τί πρότειναν π.χ. στό σχέδιό τους τά 42 μέλη τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. Τό σχέδιο περιεῖχε μόνο τήν ἀναγνώριση ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπαλλοτριωθοῦν κατά πρώτο λόγο οι γαῖες πού δέν τίς ἐκμεταλλεύονται οι ἴδιοι οι κάτοχοί τους, πού καλλιεργοῦνται μέ συνεργα καί ζῶα τῶν ἀγροτῶν, καί, τέλος, νοικιάζονται. Ὑστερα τό Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας ὑποστήριζε τή δημιουργία τοπικῶν ἐπιτροπῶν, οι ὁποῖες, ἀφοῦ δούλευαν κάμποσο χρόνο, ἴσως μάλιστα μερικά χρόνια, θά ἔπρεπε νά ξεκαθαρίσουν ποιές γαῖες ὑπόκεινται σέ ἀπαλλοτριώση, ποιές δέν ὑπόκεινται καί πόση γῆ χρειάζεται γιά νά ἱκανοποιηθοῦν οι ἀγρότες. Ἡ συγκρότηση τῶν ἐπιτροπῶν αὐτῶν θά γινόταν ἔτσι, ὥστε τά μισά ἀπό τά μέλη τους νά εἶναι ἀγρότες καί τά μισά μή ἀγρότες, καί μοῦ φαίνεται ὅτι μέ βάση αὐτή τή γενική συγκεκριμένη θέση θά ξεκαθαριζόταν ἐπί τόπου, ὅπως πρέπει, καί ἡ ἔκταση τῆς γῆς πού πρέπει ν' ἀπαλλοτριωθεῖ, καί ἡ ἔκταση τῆς γῆς πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά τούς ἀγρότες,

καί, τέλος, οί ἴδιοι ἀγρότες θά πείθονταν ὡς ποιό βαθμό μποροῦν νά ἱκανοποιηθοῦν οί δίκαιες ἀπαιτήσεις τους καί ὡς ποιό βαθμό ἡ ἐπιθυμία τους νά πάρουν πολλή γῆ εἶναι συχνά λαθεμένη καί ἀβάσιμη. Αὐτά τά στοιχεῖα θά γύριζαν ἔπειτα στή Δούμα, πού θά τά ἐπεξεργαζόταν. Σέ συνέχεια, τά στοιχεῖα αὐτά, θά διαβιβάζονταν στό Συμβούλιο τοῦ Κράτους καί, τέλος, θά ὑποβάλλονταν γιά ἐπικύρωση στήν ἀνώτατη ἀρχή. Αὐτή συγκεκριμένα εἶναι ἡ διαδικασία πού ἡ κυβέρνησις, ἄγνωστο γιά ποιό λόγο, τή φοβήθηκε, διέλυσε τή Δούμα καί μᾶς ἔφερε στή σημερινή κατάστασις. Ἀποτέλεσμα τῆς σχεδιασμένης αὐτῆς ἐργασίας θά ἦταν, ἀναμφίβολα, ἡ ἱκανοποίηση τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ καί ὁ συνδεδεμένος μ' αὐτές κατευνασμός καί ἡ διατήρησις τῶν συγχρονισμένων ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, πού τό Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας δέν ἐπιθύμησε ποτέ τή διάλυσή τους, χωρίς νά ὑπάρχει ἀπόλυτη ἀνάγκη» (Στενογραφημένα πρακτικά, σελ. 398).

Ὅταν ὁ κ. Ἰζγκόγεφ, πού ἀνήκε στό ἴδιο μέ τόν κ. Μπερζόβσκι κόμμα, γράφει στό ἄρθρο «Ἀντιπαραβολή»: «Ἡ Ρωσία εἶναι χώρα δημοκρατική καί δέν μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ καμιᾶ ὀλιγαρχία, οὔτε νέα, οὔτε παλιά», ἡ ἔννοια παρόμοιων λόγων μᾶς εἶναι πιά τελείως σαφής. Ἡ Ρωσία δέν εἶναι καθόλου δημοκρατική χώρα, καί ποτέ καί σέ καμιᾶ περίπτωσι δέν θά μπορέσει νά γίνει δημοκρατική χώρα, ὅσο λίγο-πολύ πλατιά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ θά θεωροῦν δημοκρατικό ἓνα κόμμα σάν τό καντέτικο. Αὐτή εἶναι ἡ πικρὴ ἀλήθεια πού χρειάζεται στό λαό χίλιες φορές περισσότερο ἀπ' ὅ,τι τό γλυκό ψέμα πού λένε οί κύριοι καντέτοι, οί ἐκπρόσωποι τῆς ἀσυνεποῦς, τῆς ταλαντευόμενης, τῆς χωρίς ἀρχές φιλελεύθερης ὀλιγαρχίας. Ἡ ὑπόμνησις τῆς πικρῆς αὐτῆς ἀλήθειας εἶναι τόσο πιά ἀναγκαία, ὅσο περισσότερο προβάλλουν στήν ἡμερήσια διάταξις «καυγάδες» σάν τούς καυγάδες τῶν Μένσικοφ μέ τούς 66 καί τόν Γκρομομπόι.

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 11,
26 τοῦ Φλεβάρη 1911
Ἐπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Ἐπειδή εἶναι ἐνδεχόμενη καί πιθανή ἡ σύγκληση τῆς ΚΕ στή Ρωσία, θεωροῦμε ὑποχρέωσή μας νά ἐκθέσουμε τίς ἀπόψεις μας πάνω σέ μερικά βασικά ζητήματα, πού ἀφοροῦν τή θέση μας σάν ὑπεύθυνων προσώπων ἀπέναντι στό κόμμα.

1. Στήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910, ἐμεῖς, σάν ὑπεύθυνοι ἐκπρόσωποι τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος, κλείσαμε συμφωνία μέ τήν ΚΕ, πού δημοσιεύτηκε στό 11ο φύλλο τοῦ ΚΟ. Ἡ αἴτησή μας, τήν ὁποία ἐπέδωσαν τρία ἐξουσιοδοτημένα πρόσωπα, πού εἶχαν πληρεξούσιο καί τοῦ Μεσκόβσκι, ἀποτελεῖ στήν οὐσία ἀκύρωση αὐτῆς τῆς συμφωνίας, μιά καί προκλήθηκε ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ γκολοσοφικοί καί βπεριοντοφικοί δέν ἐκπλήρωσαν τούς ὅρους αὐτῆς τῆς συμφωνίας, πού εἶχαν διατυπωθεῖ μέ ἀκρίβεια. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι, μιά καί ἀναγκαστήκαμε νά ἐπιδόσουμε αὐτή τήν αἴτηση, ἀπό τό γεγονός ὅτι στήν πραγματικότητα δέν ὑπῆρχε ΚΕ καί ὅτι ἄρχισε ἡ διάσπαση στό ἐξωτερικό, εἴμαστε πρόθυμοι νά τήν ἀποσύρουμε ἢ νά δεχτοῦμε τήν ἀναθεώρηση τῆς συμφωνίας, ἂν ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή κατορθώσει νά συγκληθεῖ καί νά ἀποκαταστήσει τήν κομματική δουλιά καί τήν κομματική γραμμή πού παραβίασαν οἱ ὀμάδες πού ἀναφέρθηκαν.

2. Ἡ κομματική αὐτή γραμμή καθορίστηκε μέ σαφήνεια ἀπό τήν ὀλομέλεια καί μάταια προσπαθοῦν νά τήν μπερδέψουν οἱ γκολοσοφικοί, ὁ Τρότσκι καί Σία. Ἡ γραμμή αὐτή συνίσταται στό ὅτι θεωρεῖ καί τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό ἄστική θεωρία, πού ἀσκεῖ καταστροφική ἐπίδραση πάνω στό προλεταριάτο. Ὑστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια καί παραβιάζοντας τίς ἀποφάσεις της, καί τά δύο αὐτά ρεύματα ἀναπτύχθηκαν καί διαμορφώθηκαν στίς ἀντικομματικές ὀμάδες τῶν ποτρεσοφικῶν καί γκολοσοφικῶν ἀπό τή μιά μεριά καί τῶν

βπεριοντοφικῶν ἀπό τήν ἄλλη. Τόν κομματικό δρόμο πού ὑπόδειξε ἡ ὀλομέλεια τόν ἀκολούθησαν ἀπό τούς μενσεβίκους μόνο οἱ λεγόμενοι κομματικοί ἢ πλεχανοφικοί, δηλ. ἐκεῖνοι πού πάλευαν καί παλεύουν ἀποφασιστικά ἐνάντια στούς ποτρεσοφικούς καί τούς γκολοσοφικούς.

3. Γι' αὐτό, σάν ἐκπρόσωποι τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος, διαμαρτυρόμαστε ἔντονα γιά τίς ἐπιθέσεις τῶν γκολοσοφικῶν κατά τοῦ *Ἰννοκέντι*, ἐπειδή αὐτός ἀρνήθηκε τό καλοκαίρι τοῦ 1910 νά ἀναγνωρίσει σάν ὑποψήφιους γιά πρόσληψη τούς μενσεβίκους πού παρέμεναν γκολοσοφικοί, ἢ δέν εἶχαν ἀποδείξει ἐντελῶς τήν κομματικότητά τους μέ τά ἔργα τους. Ἐνεργώντας ἔτσι, ὁ *Ἰννοκέντι* — κύριος ἐκπρόσωπος μιᾶς διαφορετικῆς ἀπό τή δική μας ἀπόχρωσης μέσα στόν μπολσεβικισμό — ἐνεργοῦσε σωστά, καί ἔχουμε γραπτές ἀποδείξεις ὅτι αὐτός, σάν ἐκπρόσωπος ἀκριβῶς μιᾶς ἰδιαίτερης ἀπόχρωσης, καθόρισε μπροστά σέ μάρτυρες ἀπό τήν P.S.D.* μέ τόν τρόπο πού ἀναφέραμε, τίς ἀρχές τῆς κομματικότητας, πού ἐνώνουν ὅλους τούς μπολσεβίκους.

4. Ἡ ἀπόπειρα τῶν γκολοσοφικῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ νά προτείνουν, ἐξονόματος τῆς ὀμάδας τοῦ ἐξωτερικοῦ πού δρᾷ διασπαστικά, τούς «δικούς» τους ὑποψήφιους γιά πρόσληψη στήν ΚΕ εἶναι ὀλοφάνερη κοροϊδία. Ἐάν στήν ὀλομέλεια μπορούσαν νά ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού πίστεψαν εἰλικρινά στήν ὑπόσχεση τῶν μενσεβίκων ὅτι θά παλέψουν ἐνάντια στούς λικβινταριστές, σήμερα, ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο, εἶναι πιά ὀλοφάνερο ὅτι στό ζήτημα αὐτό δέν μπορεῖ νά ἔχει κανείς ἐμπιστοσύνη στούς γκολοσοφικούς. Διαμαρτυρόμαστε ἔντονα γιά τήν ὑποβολή τῶν ὑποψηφιοτήτων τῆς ὀμάδας τῶν λικβινταριστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ζητᾶμε νά ἐρωτηθοῦν οἱ πλεχανοφικοί τῆς Ρωσίας, πού, ἀναμφίβολα, μποροῦν νά ὑποδείξουν ὑποψηφίους ἀπό τούς κομματικούς-μενσεβίκους.

5. Ὁ διασπαστικός χαρακτήρας τῶν ἐνεργειῶν τῶν γκολοσοφικῶν, τῶν βπεριοντοφικῶν καί τοῦ Τρότσκι ἔχει διαπιστωθεῖ τώρα ἐντελῶς ὄχι μόνο ἀπό τούς μπολσεβίκους καί τούς πολωνούς (στό ΚΟ), ἀλλά καί ἀπό τούς πλεχανοφικούς (βλ. ἀπόφαση τῶν πλεχανοφικῶν τοῦ Παρισιοῦ). Διαπιστώνουμε ὅτι τό πρῶτο ἀποφασιστικό βῆμα γιά τή διάσπαση—ἀνακοίνωση γιά τή σύγκληση συνδιάσκεψης καί τή δημιουργία «ταμείου» γι' αὐτήν χωρίς νά ξέρει ἡ ΚΕ—τό ἔκανε ὁ Τρότ-

*—Πολωνική σοσιαλδημοκρατία. Ἡ Σύντ.

σκι στίς 26.XI.1910· ἡ αἴτησή μας (τῆς 5.XII.1910) ἦταν ἡ ἀπάντηση πού εἴμασταν ἀναγκασμένοι νά δόσουμε στήν ἐνέργεια αὐτή. Ἡ σχολή τῶν βπεριοντοφικῶν ἔγινε ἓνα ἀπό τά κέντρα αὐτῆς τῆς διάσπασης: ὁ Τρότσκι πῆρε μέρος σ' αὐτήν, παρά τή ρητή ἀπόφαση τῆς κομματικῆς ἐπιτροπῆς τῆς σχολῆς. Οἱ γκολοσοφικοί μᾶς κατηγόρησαν *στόν τύπο* ὅτι «ἀποδιοργανώσαμε» τή σχολή αὐτή. Θεωρώντας χρέος μας νά ἀποδιοργανώσουμε τίς ἀντικομματικές ομάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀπαιτοῦμε νά ὀριστεῖ ἐξεταστική ἐπιτροπή γιά τό «ταμεῖο» αὐτῆς τῆς σχολῆς καί τή βοήθεια πού τῆς ἔδωσαν ὁ Τρότσκι καί οἱ γκολοσοφικοί. Οἱ γκολοσοφικοί, φωνασκώντας γιά ἀπαλλοτριωτικές ἐνέργειες, στίς ὁποῖες βάλαμε ὀριστικά τέρμα στήν ὀλομέλεια, ὄχι μόνο ἐκβιάζουν, ἀλλά καί καλύπτουν μέ τίς φωνασκίες αὐτές τήν ἠθική (κι' ὄχι μόνο ἠθική) βοήθεια πού δίνουν στούς παραβάτες τῆς ἀπόφασης τῆς ὀλομέλειας.

6. Ὁ πλεχανοφικός Ὀλγκίν ἀποκάλυψε τό γεγονός ὅτι ὁ Ντάν ἐρμήνευσε ἀπροκάλυπτα τήν ἐπιθυμία τῶν γκολοσοφικῶν νά μεταφερθεῖ ἡ ΚΕ στή Ρωσία: θεωροῦν πιθανή (ἢ ἀναπόφευκτη) τή σύλληψή της. Τό κομματικό δικαστήριον πρέπει νά ἀποφανθεῖ πάνω σ' αὐτό. Ὅποιος παρακολούθησε τήν πολιτική τῶν γκολοσοφικῶν στόν περασμένο χρόνο δέν θά ἀμφιβάλλει ὅτι στήν πράξη τορπίλιζαν καί φρέναραν τήν ΚΕ. Οἱ ἀναπληρωματικοί γκολοσοφικοί τοῦ Λονδίνου ὄχι μόνο ὑπάρχουν, ἀλλά καί διεξάγουν πολιτική δουλιὰ μέ ἀντικομματικό πνεῦμα καί στά συνδικάτα καί στόν τύπο. Μέ τό νά μήν παρουσιάζονται στίς συνεδριάσεις τῆς ΚΕ ἐπιβεβαιώνουν τό λικβινταρισμό τους. Γι' αὐτό εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά προειδοποιήσουμε τοὺς συντρόφους τῆς ΚΕ στή Ρωσία, πού δροῦν κάτω ἀπό ἀφάνταστα δύσκολες συνθῆκες (γιατί ὅλοι τους εἶναι γνωστοί στήν ἀστυνομία) ὅτι στό κόμμα τοὺς ἀπειλεῖ καί ἐσωτερικός ἐχθρός. Δέν μποροῦμε νά κάνουμε χωρίς μιά κάποια βάση στό ἐξωτερικό, ἄν δέν θέλουμε νά διατρέξουμε τόν κίνδυνον, ὥστε καί μόνο ἓνα σοβαρό χτύπημα τῆς ΚΕ νά λύσει τά χέρια τῶν ποτρεσοφικῶν πού δροῦν διασπαστικά. Δέν ἐπιτρέπεται νά ἀφήσουμε στό ἐξωτερικό τό ΓΕΚΕ πού ἀκολουθεῖ τώρα πολιτική ἐνίσχυσης τῶν βπεριοντοφικῶν, τῶν γκολοσοφικῶν καί τοῦ Τρότσκι. Δέν ἐπιτρέπεται νά πιστεύουμε στίς ὑποσχέσεις μέ λόγια εἴτε στήν «ὑπογραφή» τῶν ἀποφάσεων: ἄν θέλει κανεῖς νά εἶναι ρεαλιστής πολιτικός καί νά μήν παρασύρεται μόνο ἀπό τίς τυπικότητες, πρέπει νά ἐξετάζει τά ἰδεολογικά-πολιτικά ρεύματα πού ἀναπτύσσονται ἀπό

τό εργατικό κίνημα και από τις άντεπαναστατικές επιδράσεις πάνω σ' αυτό.

Αυτά τὰ ρεύματα γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν από τό 1908, προσέγγισαν τούς πλεχανοφικούς μέ τούς μπολσεβίκους και δημιούργησαν τό συνασπισμό τῶν ὀπαδῶν και τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς διάσπασης, τό συνασπισμό τῶν γκολοσοφικῶν, τῶν βπεριοντοφικῶν και τοῦ Τρότσκι.

Τό ἄμεσο μέλλον τοῦ κόμματός μας (ἐδῶ δέν ἐπιτρέπεται νά κλείνουμε τά μάτια) θά τό καθορίσει ἀναπόφευκτα ἡ πάλη πάνω σ' αὐτήν ἀκριβῶς τή γραμμή. Καί τήν πάλη αὐτή δέν τήν προκαλεῖ ἡ θέληση τῶν προσώπων ἢ τῶν ὀμάδων, ἀλλά οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, πού ἀναφέρθηκαν στήν ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας.

Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ μπολσεβίκικου ρεύματος, πού ἔκλεισαν τό Γενάρη τοῦ 1910 τή συμφωνία μέ τήν ΚΕ (τρεις και μέ τόν πληρεξούσιο ἑνός τετάρτου, τοῦ Μεσκόβσκι)⁷⁹.

Γράφηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1911

*Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931
στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XV III*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟ

Τά πενήντάχρονα τῆς λεγόμενης ἀγροτικῆς μεταρύθμισης ἀνακινοῦν πολλά ἐνδιαφέροντα ζητήματα. Ἀπ' αὐτά μποροῦμε νά θίξουμε ἐδῶ μόνο μερικά οἰκονομικά καί ἱστορικά ζητήματα, ἀφήνοντας γιά ἄλλη φορά τά δημοσιολογικά, μέ τή στενότερη σημασία τῆς λέξης, θέματα.

Πρὶν ἀπό 10-15 χρόνια, τότε πού οἱ συζητήσεις ἀνάμεσα στούς ναρόντικους καί στούς μαρξιστές γίνονταν γιά πρώτη φορά μπροστά σέ πλατύ κοινό, ἡ διαφωνία στήν ἐκτίμηση τῆς λεγόμενης ἀγροτικῆς μεταρύθμισης ἔπιανε συχνά μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις στή συζήτηση αὐτή. Γιά τούς θεωρητικούς τοῦ ναροντικισμοῦ—π.χ. τό γνωστό κ. Β. Β. ἢ Νικολάι-ον—οἱ βάσεις τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης τοῦ 1861 παρουσίαζαν κάτι τό θεμελιακά διαφορετικό ἀπό τόν καπιταλισμό καί θεμελιακά ἐχθρικό πρὸς αὐτόν. Ἔλεγαν ὅτι τό Διάταγμα τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη νομιμοποιοῦσε «τόν ἐφοδιασμό τοῦ παραγωγοῦ μέ μέσα παραγωγῆς», καθιέρωνε τή «λαϊκή παραγωγή» σέ ἀντίθεση ἀπό τήν καπιταλιστική. Στό Διάταγμα τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη ἔβλεπαν τήν ἐγγύηση τῆς μὴ καπιταλιστικῆς ἐξέλιξης τῆς Ρωσίας.

Οἱ μαρξιστές ἀπό τότε ἀκόμη ἀντιπαράθεταν στή θεωρία αὐτή μιά θεμελιακά διαφορετική ἄποψη. Τό Διάταγμα τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη εἶναι ἓνα ἀπό τά ἐπεισόδια στήν ἀντικατάσταση τοῦ δουλοπάροικου (ἢ φεουδαρχικοῦ) τρόπου παραγωγῆς ἀπό τόν ἀστικό (καπιταλιστικό). Σύμφωνα μέ τήν ἄποψη αὐτή, στό Διάταγμα δέν ὑπάρχουν ἄλλα ἱστορικά-οἰκονομικά στοιχεῖα. Ὁ «ἐφοδιασμός τοῦ παραγωγοῦ μέ μέσα παραγωγῆς» εἶναι μιά κούφια ὠραιοπαθῆς φράση, πού σκεπάζει τό ἀπλό γεγονός ὅτι οἱ ἀγρότες, πού ἦταν μικροπαραγωγοί στή γεωργία, μετατράπηκαν ἀπό παραγωγοί προϊόντων φυσι-

κῆς, κυρίως, οικονομίας σέ ἐμπορευματοπαραγωγούς. Τό κατά πόσο στήν περίπτωση αὐτή ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐμπορευματικῆς, ἀκριβῶς, παραγωγῆς στό ἀγροτικό νοικοκυριό τῶν διάφορων περιοχῶν τῆς Ρωσίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἦταν μεγάλη ἢ μικρή, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Εἶναι ὅμως ἀναμφίβολο ὅτι ὁ «ἀπελευθερωνόμενος» ἀγρότης ἔμπαινε στίς συνθῆκες τῆς ἐμπορευματικῆς, ἀκριβῶς, παραγωγῆς καί ὄχι σέ κάποιες ἄλλες. Ἔτσι, ἡ «ἐλεύθερη ἐργασία» πού ἀντικατάστησε* τή δουλοπαροικιακή ἐργασία δέν σήμαινε τίποτε ἄλλο παρά τήν ἐλεύθερη ἐργασία τοῦ μισθωτοῦ ἐργάτη ἢ τοῦ μικροῦ ἀνεξάρτητου παραγωγοῦ σέ συνθῆκες ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς, δηλ. σέ καπιταλιστικές κοινωνικο-οικονομικές σχέσεις. Ἡ ἐξαγορά ὑπογραμμίζει ἀκόμη πιά παραστατικά τόν τέτιο χαρακτήρα τῆς μεταρύθμισης, γιατί ἡ ἐξαγορά δίνει ὄθηση στή χρηματική οἰκονομία, δηλ. μεγαλώνει τήν ἐξάρτηση τοῦ ἀγρότη ἀπό τήν ἀγορά.

Οἱ ναρόντικοι θεωροῦσαν τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀγρότη μέ γῆ σάν μή καπιταλιστική ἀρχή, σάν «ἀπαρχή» αὐτοῦ πού ἀποκαλοῦσαν «λαϊκή παραγωγή». Τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀγρότη χωρίς γῆ, τή θεωροῦσαν καπιταλιστική ἀρχή. Τήν ἄποψη αὐτή οἱ ναρόντικοι (ἰδιαίτερα ὁ κ. Νικολάι-ον) τή βάσιζαν στή διδασκαλία τοῦ Μάρξ, ἐπικαλούμενοι τή θέση πού λέει ὅτι βασικός ὅρος τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς εἶναι ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ ἐργαζόμενου ἀπό τά μέσα παραγωγῆς. Περίεργο φαινόμενο: ὁ μαρξισμός ἀρχίζοντας ἀπό τήν 9η ἀκόμη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα (ἂν ὄχι νωρίτερα), ἦταν μιά τόσο ἀναμφισβήτητη, ἔμπρακτα κυρίαρχη δύναμη στίς πρωτοπόρες κοινωνικές διδασκαλίες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, πού στή Ρωσία γιά πολύν καιρό θεωρίες, ἐχθρικές πρὸς τό μαρξισμό, δέν μπορούσαν νά ταχθοῦν ἀνοιχτά ἐνάντια στό μαρξισμό. Οἱ θεωρίες αὐτές μετᾶτρεπαν τό μαρξισμό σέ σοφιστεία, τόν παραποιοῦσαν (πολλές φορές ἀσύνειδα). Οἱ θεωρίες αὐτές ἔδειχναν σάν νά στηρίζονται οἱ ἴδιες σέ μαρξιστική βάση καί προσπαθοῦσαν «σύμφωνα μέ τόν Μάρξ» νά ἀναιρέσουν τήν ἐφαρμογή τῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ στή Ρωσία! Ἡ ναροντικιστική θεωρία τοῦ κ. Νικολάι-ον διεκδικοῦσε τόν τίτλο τῆς «μαρξιστικῆς» θεωρίας (1880-1890) καί κα-

* Στό μέτρο πού γινόταν πραγματικά μιά τέτια ἀλλαγὴ· θά δοῦμε παρακάτω ὅτι ἡ ἀλλαγὴ αὐτή γινόταν μέ πολύ πιά πολύπλοκο τρόπο, ἀπ' ὅ,τι θά μπορούσε νά φανεῖ ἀπό πρώτη ματιά.

τόπι ή φιλελευθεροαστική θεωρία τῶν κ.κ. Στροῦβε, Τουγκάν-Μπαρικόβσκι καί Σίας ἄρχιζε ἀπό τήν πλήρη «σχεδόν» ἀναγνώριση τοῦ Μάρξ, ἀναπτύσσοντας τίς ἀπόψεις της καί προπαγανδίζοντας τό φιλελευθερισμό της, κάτω ἀπό τό κάλυμμα τῆς «παραπέρα κριτικῆς ἀνάπτυξης» τοῦ μαρξισμοῦ. Θά χρειαστεῖ, ἴσως, νά ἀσχοληθοῦμε πολλές φορές μ' αὐτό τό ἰδιόμορφο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς ἀνάπτυξης τῶν κοινωνικῶν θεωριῶν στή Ρωσία ἀπό τά τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα (καί ὡς τό σημερινό ὀπορτουניσμό-λικβινταρισμό πού γαντζώνεται ἀπό τή μαρξιστική ὀρολογία γιά νά σκεπάσει τό ἀντιμαρξιστικό περιεχόμενο).

Αὐτή τή στιγμή μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ἐκτίμηση ἀπό τοὺς ναρόντικους τῆς «μεγάλης μεταρύθμισης». Εἶναι ριζικά λαθεμένη ἡ ἄποψη ὅτι τό 1861 ἡ ἐπιδίωξη μετατροπῆς τῶν ἀγροτῶν σέ ἀκτήμονες ἦταν καπιταλιστική ἐπιδίωξη, ἐνῶ ἡ ἐπιδίωξη χορήγησης σ' αὐτούς κλήρου (γῆς) ἦταν ἀντικαπιταλιστική, σοσιαλιστική (οἱ καλύτεροι ἀπό τοὺς ναρόντικους θεωροῦσαν τόν ὄρο «λαϊκή παραγωγή» ψευδώνυμο τοῦ σοσιαλισμοῦ πού τό ἐπέβαλαν οἱ φραγμοί τῆς λογοκρισίας). Ἡ ἄποψη αὐτή εἶναι ὀλότελα ἀντιστορική, μεταφέρει τήν «ἔτοιμη» διατύπωση τοῦ Μάρξ («διατύπωση» πού ἰσχύει μόνο γιά τήν πολύ ἀναπτυγμένη ἐμπορευματική παραγωγή) καί τήν τοποθετεῖ σέ δουλοπαροικιακή βάση. Στήν πραγματικότητα ἡ μετατροπή τῶν ἀγροτῶν σέ ἀκτήμονες τό 1861, στίς περισσότερες περιπτώσεις, δέν σήμαινε δημιουργία ἐλεύθερου ἐργάτη μέσα σέ καπιταλιστική παραγωγή, ἀλλά δημιουργία ὑποδουλωμένου (δηλ. στήν πραγματικότητα μισοδουλοπάροικου ἢ, ἀκόμη, σχεδόν δουλοπάροικου) ἐνοικιαστῆ τῆς ἴδιας γῆς τοῦ «ἀφέντη», τοῦ τσιφλικᾶ. Στήν πραγματικότητα οἱ «κλήροι» τοῦ 1861, στίς περισσότερες περιπτώσεις, δέν σήμαιναν δημιουργία ἐλεύθερου ἀνεξάρτητου γεωργοῦ, ἀλλά καθήλωση στή γῆ τοῦ ὑποδουλωμένου ἐνοικιαστῆ, πού στήν πραγματικότητα εἶναι ὑποχρεωμένος νά κάνει τήν ἴδια ἀγγαρεία μέ τή μορφή τῆς καλλιέργειας τῆς τσιφλικάδικης γῆς μέ δικά του ἐργαλεῖα γιά νά ἐξασφαλίσει βοσκή γιά τά ζῶα του, βοσκοτόπια, λιβάδια, γιά νά ἐξασφαλίσει τήν ἀπαραίτητη καλλιεργήσιμη γῆ κτλ.

Στό βαθμό πού ὁ ἀγρότης ἀπελευθερωνόταν πραγματικά, κι' ὄχι μόνο τυπικά, ἀπό τίς δουλοπαροικιακές σχέσεις, (ἡ οὐσία τους εἶναι «ἡ γαιοπρόσοδος μέ δουλια», δηλ. ἡ δουλιά τοῦ κληροῦχου ἀγρότη γιά τόν τσιφλικᾶ), στόν ἴδιο αὐτό βαθ-

μό ἔμπαινε στίς συνθῆκες τῶν ἀστικῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Ἡ πραγματική ὅμως αὐτή ἀπελευθέρωση ἀπό τίς δουλοπαροικιακές σχέσεις γινόταν πολύ πιά περίπλοκα ἀπ' ὅ,τι νόμιζαν οἱ ναρόντικοι. Ἡ πάλι τῶν ὀπαδῶν τῆς μετατροπῆς τῶν ἀγροτῶν σέ ἀκτήμονες καί τῶν ὀπαδῶν «τῆς χορήγησης κλήρων» ἦταν τότε συχνά μόνο ἔκφραση τῆς πάλης τῶν δύο τσιφλικάδικων στρατοπέδων, τῆς διαμάχης ἂν γιά τόν τσιφλικά εἶναι συμφερότερο νά ἔχει ἐνοικιαστή, (εἶτε ἀκτήμονα ἀγρότη «πού νά τόν ξεπληρώνει μέ δουλιά») εἶτε «κληροῦχο», δηλ. ἀγρότη καθηλωμένο, δεμένο μ' ἓνα κομμάτι γῆς πού δέν μπορεί νά τόν ζήσει καί εἶναι ὑποχρεωμένος νά ψάχνει νά βρεῖ «μεροκάματα» (=νά ὑποδουλωθεῖ στόν τσιφλικά).

Καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά, εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ὅσο περισσότερη γῆ θά ἔπαιρναν οἱ ἀγρότες κατά τήν ἀπελευθέρωση, ὅσο φτηνότερα θά τήν ἔπαιρναν, τόσο πιά γρήγορα πιά πλατιά καί πιά ἐλεύθερα θά συντελοῦνταν ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία, τόσο πιά γρήγορα θά ἐξαφανίζονταν τά ὑπολείμματα τῶν δουλοπαροικιακῶν καί ὑποδουλωτικῶν σχέσεων, τόσο πιά σημαντική θά ἦταν ἡ ἐσωτερική ἀγορά, τόσο πιά ἐξασφαλισμένη θά ἦταν ἡ ἀνάπτυξη τῶν πόλεων, τῆς βιομηχανίας καί τοῦ ἐμπορίου.

Τό λάθος τῶν ναρόντικων ἦταν ὅτι ἔβλεπαν τό ζήτημα οὐτοπικά, ἀφηρημένα, ἔξω ἀπό τίς σχέσεις τῆς συγκεκριμένης ἱστορικῆς κατάστασης. Διακήρυσσαν ὅτι ὁ «κληῖρος» εἶναι ἡ βάση τῆς ἀνεξάρτητης μικρῆς γεωργίας, ὅτι δηλ. στό βαθμό πού αὐτό ἦταν σωστό, «ὁ κληροῦχος» ἀγρότης γινόταν ἐμπορευματοπαραγωγός, ἔπεφτε σέ ἀστικές συνθῆκες. Στήν πραγματικότητα ὅμως «ὁ κληῖρος» ἦταν πολύ συχνά τόσο μικρός καί τόσο ἐπιβαρυσμένος μέ ὑπέρογκες πληρωμές, ἦταν χωρισμένος τόσο ἀσύμφορα γιά τόν ἀγρότη καί τόσο «συμφερτικά» γιά τόν τσιφλικά, πού ὁ «κληροῦχος» ἀγρότης ἔπεφτε ἀναπόφευκτα σέ κατάσταση ἀπελπιστικῆς ὑποδούλωσης, παρέμενε στήν οὐσία στίς δουλοπαροικιακές σχέσεις, ἔκανε τίς ἴδιες ἀγγαρεῖες (μέ τή μορφή πληρωμῆς τοῦ ἐνοικίου μέ δουλιά κτλ.).

Ἔτσι, στό ναροντικισμό ἐνυπῆρχε ἡ διπλή τάση, πού οἱ μαρξιστές τή χαρακτήρισαν ἀπό τότε ἀκόμη, ὅταν μιλοῦσαν γιά φιλελευθεροναροντικιστικές ἀπόψεις, γιά φιλελευθεροναροντικιστική ἐκτίμηση κτλ. Στό βαθμό πού οἱ ναρόντικοι ἐξωράϊζαν τή μεταρύθμιση τοῦ 1861, λησμονώντας ὅτι στήν πραγματικότητα ἡ «χορήγηση κλήρου» σήμαινε στίς περισ-

σότερες φορές εξασφάλιση τοῦ τσιφλικάδικου νοικοκυριοῦ μέ φτηνά καί καθηλωμένα στό χωράφι ἐργατικά χέρια, μέ φτηνή ὑποδουλωτική ἐργασία, στόν ἴδιο βαθμό γλιστροῦσαν (πολλές φορές χωρίς νά τό καταλαβαίνουν) στήν ἄποψη τοῦ φιλελευθερισμοῦ, στήν ἄποψη τοῦ φιλελεύθερου ἀστοῦ, ἢ ἀκόμη καί τοῦ φιλελεύθερου τσιφλικᾶ, γίνονταν στόν ἴδιο βαθμό ἀντικειμενικά ὑπερασπιστές ἐνός τύπου καπιταλιστικῆς ἐξέλιξης, πού βαρύνεται περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον μέ τσιφλικάδικες παραδόσεις, πού συνδέεται περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον μέ τό δουλοπαροικιακό παρελθόν καί πού ἀπελευθερώνεται ἀπ' αὐτό πολύ πιά ἀργά, πολύ πιά δύσκολα.

Στό βαθμό πού οἱ ναρόντικοι, χωρίς νά ἐξιδανικεύουν τή μεταρύθμιση τοῦ 1861, ὑποστήριζαν μέ θερμή καί εἰλικρίνεια τήν καταβολή ὅσο τό δυνατό μικρότερων ἀποζημιώσεων καί τή χορήγηση ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερων «κλήρων» χωρίς κανένα περιορισμό, μέ τήν ταυτόχρονη εξασφάλιση μιᾶς ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερης πολιτιστικῆς, νομικῆς κτλ. ἀνεξαρτησίας τοῦ ἀγρότη, στόν ἴδιο βαθμό ἦταν ἀστοί δημοκράτες. Τό μοναδικό τους ἐλάττωμα ἦταν ὅτι ὁ δημοκρατισμός τους δέν ἦταν πάντοτε συνεπής καί ἀποφασιστικός, δέν εἶχαν μάλιστα καταλάβει ὅτι ὁ χαρακτήρας του ἦταν ἀστικός. Σέ μᾶς, ἄς τό ποῦμε ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἀκόμη καί σήμερα, οἱ πιά «ἀριστεροί» σοσιαλναρόντικοι μέ τή λέξη «ἀστικός», στήν παραπάνω σημασία, ἐννοοῦσαν συχνά κάτι σάν... «πολιτική», ἐνῶ στήν πραγματικότητα ὁ ὅρος ἀστική δημοκρατία εἶναι, ἀπό μαρξιστική ἄποψη, ὁ μοναδικά ἀκριβῆς ἐπιστημονικός χαρακτηρισμός.

Αὐτή ἡ διπλή, ἡ φιλελεύθερη καί ἡ δημοκρατική τάση τοῦ ναροντικισμοῦ ἐκδηλώθηκε πολύ καθαρά ἀπό τήν ἐποχή ἀκόμη τῆς μεταρύθμισης τοῦ 1861. Δέν μποροῦμε ἐδῶ νά ἀσχοληθοῦμε λεπτομερέστερα μέ τήν ἀνάλυση αὐτῶν τῶν τάσεων καί εἰδικότερα μέ τή σχέση τοῦ οὐτοπικοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τή δεύτερη ἀπ' αὐτές, καί θά περιοριστοῦμε νά ἀναφέρουμε ἀπλῶς τή διαφορά τῶν ἰδεολογικοπολιτικῶν κατευθύνσεων, τοῦ Καβέλιν, ἄς ποῦμε, ἀπό τή μιά μεριά, καί τοῦ Τσερνισέβσκι, ἀπό τήν ἄλλη.

Ἄν ρίξουμε μιά γενική ματιά στήν ἀλλαγὴ τῆς ὅλης διάρθρωσης τοῦ ρωσικοῦ κράτους στό 1861, πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι ἡ ἀλλαγὴ αὐτή ἦταν ἓνα βῆμα πρὸς τή μετατροπὴ τῆς φεουδαρχικῆς μοναρχίας σέ ἀστική μοναρχία. Αὐτό εἶναι σωστό ὄχι μόνο ἀπό οἰκονομική, ἀλλά καί ἀπό πολιτική ἄποψη.

Ἄρκεῖ νά θυμηθεῖ κανεῖς τό χαρακτήρα τῆς μεταρύθμισης στό δικαστικό τομέα, στόν τομέα τῆς διοίκησης, τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης καί τῶν ἄλλων μεταρρυθμίσεων πού ἀκολούθησαν τήν ἀγροτική μεταρύθμιση τοῦ 1861, γιά νά πειστεῖ ὅτι ἡ θέση αὐτή εἶναι σωστή. Μπορεῖ νά διαφωνεῖ κανεῖς γιά τό ἂν τό «βῆμα» αὐτό ἦταν μεγάλο ἢ μικρό, γρήγορο ἢ ἀργό, ἢ κατεύθυνση ὅμως πού ἀκολούθησε αὐτό τό βῆμα εἶναι τόσο καθαρή καί διασαφηνίστηκε τόσο καλά ἀπόλα τά γεγονότα πού ἀκολούθησαν, ὥστε εἶναι ζήτημα ἂν μποροῦν νά ὑπάρχουν γι' αὐτήν δύο γνῶμες. Ἡ ὑπογράμμιση αὐτῆς τῆς κατεύθυνσης εἶναι τόσο πιά ἀναγκαία, ὅσο πιά συχνά συμβαίνει νά ἀκοῦμε στήν ἐποχή μας ἀστόχαστες κρίσεις ὅτι «βήματα» πρὸς τή μετατροπή τῆς φεουδαρχικῆς μοναρχίας σέ ἀστική μοναρχία γίνονται, τάχα, στή Ρωσία μόλις τά τελευταῖα χρόνια.

Ἄπό τίς δύο κατευθύνσεις τοῦ ναροντικισμοῦ πού ἀναφέρθηκαν, ἡ δημοκρατική, πού στηριζόταν στή συνειδητότητα καί τήν αὐτενέργεια τῶν μή τσιφλικάδικων, τῶν μή γραφειοκρατικῶν καί τῶν μή ἀστικῶν κύκλων, ἦταν τό 1861 ἐξαιρετικά ἀδύνατη. Γι' αὐτό καί ἡ ὑπόθεση δέν τράβηξε πιά πέρα ἀπό ἓνα πολύ μικρό «βῆμα» πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς μετατροπῆς τῆς φεουδαρχικῆς μοναρχίας σέ ἀστική μοναρχία. Ἡ ἀδύνατη ὅμως αὐτή τάση ὑπῆρχε καί τότε. Ἐκδηλώνονταν καί κατοπινά, πότε πιά ἔντονα, πότε πιά ἀδύνατα, τόσο στή σφαῖρα τῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν, ὅσο καί στή σφαῖρα τοῦ κοινωνικοῦ κινήματος σέ ὅλη τήν περίοδο μετά τή μεταρύθμιση. Ἡ τάση αὐτή μεγάλωνε μέ τό πέρασμα κάθε δεκαετίας αὐτῆς τῆς περιόδου, τροφοδοτούμενη ἀπό τό κάθε βῆμα τῆς οικονομικῆς ἐξέλιξης τῆς χώρας καί, συνεπῶς, ἀπό τό σύνολο τῶν κοινωνικῶν, νομικῶν, καί πολιτιστικῶν συνθηκῶν.

Σαράντα τέσσερα χρόνια ὕστερα ἀπό τήν ἀγροτική μεταρύθμιση καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη τάση πού τό 1861 μόλις εἶχαν διαφανεῖ, βρῆκαν μιά ἀρκετά πλήρη καί καθαρή ἔκφραση στά πιά διαφορετικά πεδία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, στίς διάφορες περιπέτειες τοῦ κοινωνικοῦ κινήματος, στή δράση τῶν πλατιῶν μαζῶν τοῦ πληθυσμοῦ καί τῶν μεγάλων πολιτικῶν κομμάτων. Οἱ καντέτοι καί οἱ τρουντοβίκοι—παίρνοντας καί τόν ἓνα καί τόν ἄλλο ὄρο στήν πιά πλατιά του ἔννοια—εἶναι οἱ ἄμεσοι ἀπόγονοι καί διάδοχοι, οἱ ἄμεσοι φορεῖς αὐτῶν τῶν δύο τάσεων πού εἶχαν ἐκδηλωθεῖ ἤδη ἐδῶ καί μισό αἰῶνα. Ἡ σύνδεση ἀνάμεσα στό 1861 καί στά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν 44 χρόνια ἀργότερα, εἶναι ἀναμφισβήτητη καί ὀλοφάνερη.

Καί μόνο τό γεγονός ὅτι καί οἱ δύο αὐτές τάσεις στή διάρκεια μισοῦ αἰῶνα ἐπέζησαν, δυνάμωσαν, ἀναπτύχθηκαν, μεγάλωσαν μαρτυρεῖ ἀναντίρητα τή δύναμη αὐτῶν τῶν τάσεων, ὅτι οἱ ρίζες τους βρίσκονται βαθιά στήν ὅλη οἰκονομική διάρθρωση τῆς Ρωσίας.

Ἐο δημοσιολόγος Μένσικοφ διατύπωσε στή «Νόβογε Βρέμια» τή σύνδεση αὐτῆς τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης μέ τά πρόσφατα γεγονότα, στό παρακάτω ἰδιόμορφο κατεβατό: «τό 61 δέν μπόρεσε νά ἀποτρέψει τό ἐνιακόσια πέντε, συνεπῶς, γιατί νά φωνάζουμε γιά τό μεγαλεῖο μιᾶς μεταρύθμισης, πού χρεοκόπησε τόσο θλιβερά;» («Νόβογε Βρέμια», ἀρ. φύλ. 12512 τῆς 11 τοῦ Γενάρη, «Ἐχρηστη ἐπέτειος»).

Μέ τά λόγια αὐτά ὁ Μένσικοφ ἔθιξε ἄθελά του τό ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρον ἐπιστημονικο-ιστορικό ζήτημα, πρῶτο, τῆς ἀμοιβαίας σχέσης τῆς μεταρύθμισης μέ τήν ἐπανάσταση γενικά καί, δεύτερο, τῆς σύνδεσης, ἐξάρτησης, συγγένειας τῶν κοινωνικο-ιστορικῶν κατευθύνσεων, ἐπιδιώξεων, τάσεων τοῦ 1861 καί τοῦ 1905-1907.

Ἡ ἐννοια τῆς μεταρύθμισης εἶναι, ἀναμφισβήτητα, ἀντίθετη πρός τήν ἐννοια τῆς ἐπανάστασης· ἡ παραγνώριση αὐτῆς τῆς ἀντίθεσης, ἡ παραγνώριση τῶν ὁρίων πού χωρίζουν τίς δύο ἐννοιες, ὀδηγεῖ πάντοτε στά πιό σοβαρά λάθη σ' ὅλους τούς ἱστορικούς συλλογισμούς. Ἡ ἀντίθεση ὅμως αὐτή δέν εἶναι ἀπόλυτη, τό ὄριο αὐτό δέν εἶναι νεκρό, ἀλλά ζωντανό, κινητό ὄριο, πού πρέπει νά ξέρεις νά τό καθορίζεις σέ κάθε χωριστή συγκεκριμένη περίπτωση. Ἡ μεταρύθμιση τοῦ 1861 ἔμεινε μόνο μεταρύθμιση, λόγω τῆς ἐξαιρετικῆς ἀδυναμίας, τῆς ἔλλειψης συνειδητότητας, τῆς διασποράς τῶν κοινωνικῶν στοιχείων, πού τά συμφέροντά τους ἐπέβαλαν νά γίνει ὁ μετασχηματισμός.

Γι' αὐτόν τό λόγο τά φεουδαρχικά χαρακτηριστικά τῆς μεταρύθμισης αὐτῆς ἦταν τόσο ἰσχυρά, γι' αὐτόν τό λόγο ὑπῆρχαν σ' αὐτήν τόσο πολλά στοιχεῖα γραφειοκρατικῆς παραμόρφωσης, γι' αὐτόν τό λόγο ἦταν τόσο μέγала τά δεινά πού προξένησε στήν ἀγροτιά. Ἡ ἀγροτιά μας ὑπόφερε πολύ περισσότερο ἀπό τήν ἀνεπαρκή ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, παρά ἀπό τόν καπιταλισμό.

Ἡ μεταρύθμιση ὅμως αὐτή, πού ἔμεινε μεταρύθμιση ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας ὀρισμένων κοινωνικῶν στοιχείων, παρόλα τά ἐμπόδια καί τούς φραγμούς, δημιούργησε τίς συνθῆκες γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη αὐτῶν τῶν στοιχείων, τίς συνθῆκες

πού πλάτυναν τή βάση πάνω στήν όποία ξετυλιγόταν ή παλιά αντίθεση, πού πλάτυναν τόν κύκλο τῶν ομάδων, τῶν στρωμάτων, τῶν τάξεων τοῦ πληθυσμοῦ, πού μπορούσαν νά πάρουν συνειδητά μέρος στό «ξετύλιγμα» αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων. Γι' αὐτό καί συνέβηκε ὥστε οἱ ἐκπρόσωποι τῆς δημοκρατικῆς τάσης, πού ἦταν συνειδητά ἐχθρική πρὸς τό φιλελευθερισμό στήν περίοδο τῆς μεταρύθμισης τοῦ 1861, οἱ όποῖοι φαίνονταν τότε (καί πολύν καιρό ἀργότερα) ἀπροσγείωτες μονάδες, ὅταν ὠρίμασαν οἱ ἀντιθέσεις, πού τό 1861 ἦταν σέ ἐμβρυώδη σχεδόν κατάσταση, ἀποδείχτηκαν στήν πραγματικότητα ὅτι ἦταν ἀσύγκριτα πιά «προσγειωμένοι». Ἐκεῖνοι πού πῆραν μέρος στή μεταρύθμιση τοῦ 1861 καί τήν ἔβλεπαν* ἀπό μεταρρυθμιστική ἄποψη, ἀποδείχτηκε ὅτι βρίσκονται πιά «προσγειωμένοι», παρά οἱ φιλελεύθεροι μεταρρυθμιστές. Ἡ ἱστορία θά θυμᾶται πάντα τούς πρώτους σάν πρωτοπόρους ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς, καί τούς δεύτερους σάν ἀνθρώπους ἀναποφάσιστους, χωρίς χαρακτήρα, ἀνίσχυρους μπροστά στίς δυνάμεις τοῦ παλιοῦ καί τοῦ ξεπερασμένου.

Οἱ ναρόντνικοι, ἀρχίζοντας ἀπό τό 1861 (καί οἱ πρόδρομοί τους νωρίτερα, πρίν ἀπό τό 1861) καί σέ συνέχεια, στή διάρκεια μισοῦ καί πάνω αἰῶνα, προπαγάνδιζαν πάντα στίς θεωρίες τους ἕναν ἄλλο, δηλ. μή καπιταλιστικό, δρόμο ἀνάπτυξης γιά τή Ρωσία. Ἡ ἱστορία ἀνάτρεψε πλήρως τό λάθος τους αὐτό. Ἡ ἱστορία ἀπόδειξε ἀπόλυτα — καί τά γεγονότα τοῦ 1905-1907, ή δράση τῶν διαφόρων τάξεων τῆς ρωσικῆς κοινωνίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τό ἐπιβεβαίωσαν πολύ παραστατικά — ὅτι ἡ Ρωσία ἀναπτύσσεται καπιταλιστικά καί ὅτι ἄλλος δρόμος γιά τήν ἀνάπτυξή της δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει. Θά ἦταν ὅμως κακός μαρξιστής ἐκεῖνος πού ἀπό τήν ἴδια αὐτή ἱστορία τοῦ μισοῦ αἰῶνα δέν ἔμαθε ὡς τά σήμερα ποιά ἦταν ἡ πραγματική σημασία αὐτῶν τῶν ἐπιδιώξεων νά ἀκολουθηθεῖ γιά τήν πατρίδα «ἄλλος» δρόμος, ἐπιδιώξεων πού ἐπί πενήντα χρόνια καλύπτονταν μέ μιά λαθεμένη ἰδεολογία.

Ἡ σύγκριση τοῦ 1861 μέ τό 1905-1907 δείχνει πεντακάθαρα ὅτι ἡ πραγματική αὐτή ἱστορική σημασία τῆς ἰδεολογίας τῶν ναρόντνικων βρισκόταν στήν ἀντιπαράθεση δυό δρόμων καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης: ὁ ἕνας δρόμος προσάρμοζε τή νέα, τήν καπιταλιστική Ρωσία στήν παλιά, ὑπότασσε τήν πρώτη

*Ἐδῶ πιθανόν νά ἔχει γίνει λάθος γραφομηχανῆς. Σύμφωνα μέ τό νόημα θά ἔπρεπε: «δέν τήν ἔβλεπαν». Ἡ Σύνητ.

στή δεύτερη, επιβράδυνε τήν πορεία τῆς ἀνάπτυξης, ἐνῶ ὁ δεύτερος δρόμος ἀντικαθιστοῦσε τήν παλιά μέ τή νέα, παραμέριζε τελείως τούς παλιούς φραγμούς ἀνάπτυξης τοῦ νέου, ἐπιτάχυνε τήν πορεία ἀνάπτυξης. Τά προγράμματα τῶν καντέτων καί τῶν τρουντοβίκων, σάν φιλελεύθερο τό ἕνα καί δημοκρατικό τό ἄλλο—μέ τήν ἀσυνέπεια καί κάποτε μέ τήν ἀσάφεια καί τήν ἔλλειψη συνειδητότητας καί τῶν δύο προγραμμάτων—ἐκφράζανε ἀνάγλυφα τήν ἀνάπτυξη αὐτή τῶν *πραγματικῶν* δρόμων, πού βρίσκονται καί οἱ δύο στά *πλαίσια* τοῦ καπιταλισμοῦ, καί πού πραγματοποιοῦνται σταθερά περισσότερο ἀπό μισόν αἰῶνα.

Καί ἡ σημερινή ἐποχή ἀπαιτεῖ μέ ἰδιαίτερη ἐπιμονή ἀπό μᾶς νά καταλάβουμε καλά τίς συνθήκες τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου δρόμου ἀνάπτυξης, νά ἔχουμε σαφή ἀντίληψη τῶν δύο τάσεων τοῦ 1861 καί τῆς παραπέρα ἀνάπτυξῆς τους. Εἴμαστε μάρτυρες μιᾶς παραπέρα ἀλλαγῆς ὀλόκληρης τῆς συγκρότησης τοῦ ρωσικοῦ κράτους, ἑνός *ἀκόμη* βήματος στό δρόμο τῆς μετατροπῆς τῆς φεουδαρχικῆς μοναρχίας σέ ἀστική μοναρχία. Τό νέο αὐτό βῆμα, πού εἶναι τόσο ἀβέβαιο, τόσο ἀσταθές, τόσο ἀνεπιτυχές, τόσο ἀνίσχυρο ὅσο καί προηγούμενα, βάζει μπροστά μας τά παλιά προβλήματα. Τό πρόβλημα ποιός ἀπό τούς δύο δρόμους καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας θά καθορίσει τελικά τήν ἀστική της συγκρότηση, ἡ ἱστορία δέν τό ἔχει λύσει ἀκόμη: οἱ ἀντικειμενικές δυνάμεις ἀπό τίς ὁποῖες ἐξαρτιέται ἡ λύση δέν ἐξαντλήθηκαν ἀκόμη. Δέν μπορούμε νά προβλέψουμε ἀπό τά πρῖν ποιά θά εἶναι αὐτή ἡ λύση, προτοῦ συγκεντρωθεῖ ἡ ἀναγκαία πείρα ἀπό ὅλες τίς προστριβές, τίς συγκρούσεις, τίς διαμάχες πού ἀποτελοῦν τή ζωή τῆς κοινωνίας. Δέν μπορούμε νά προβλέψουμε ἀπό τά πρῖν ποιά θά εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν δύο αὐτῶν τάσεων πού ἐκδηλώνονται ἀπό τό 1861. Ὅμως μπορούμε—καί πρέπει—νά ἐπιτύχουμε σαφή ἐπίγνωση τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης τάσης, νά ἐπιτύχουμε ὥστε οἱ μαρξιστές (κι' ἐδῶ βρίσκεται ἕνα ἀπό τά καθήκοντά τους σάν «ἡγεμόνες» μέσα στό χάος τῆς διάσπασης, τῆς διασπορᾶς, τῆς ὀλιγοπιστίας καί τῆς ὑπόκλισης μπροστά στίς ἐπιτυχίες τῆς στιγμῆς) νά προσφέρουν τή συμβολή τους, — σ' αὐτή τή συνισταμένη— ὄχι ἀρνητικά (ὅπως ὁ λικβινταρισμός καί γενικά κάθε ἀνίσχυρο σούρσιμο πίσω ἀπό τοῦτες ἡ ἐκεῖνες τίς ἀπαισιόδοξες διαθέσεις), ἀλλά θετικά, ὑπερασπίζοντας τά συμφέροντα τῆς ἐξέλιξης στό σύνολό της, τῶν βασικῶν καί τῶν πῖο οὐσιαστικῶν της συμφερόντων.

Οί εκπρόσωποι τῆς δημοκρατικῆς τάσης προχωροῦν πρὸς τὸ σκοπὸ τους, ταλαντευόμενοι καί πέφτοντας διαρκῶς κάτω ἀπὸ τὴν ἐξάρτηση τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἡ ἀντίδραση στίς ταλαντεύσεις αὐτές, ἡ ἐκμηδένιση τῆς ἐξάρτησης αὐτῆς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πῖό βασικά ἱστορικά καθήκοντα τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία.

«Μίσλ», ἀρ. τεύχ. 3,
Φλεβάρης τοῦ 1911
Ἑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τὸ κείμενο τοῦ περιοδικοῦ
«Μίσλ»

Η «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΥΘΜΙΣΗ» ΚΑΙ Η ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΑ-ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ἡ ἐπέτειος, πού τόσο τή φοβόταν ἡ μοναρχία τῶν κυρίων Ρομάνοφ καί πού ἀπ' ἀφορμή της συγκινήθηκαν μέ τόση ὑπερευαισθησία οἱ φιλελεύθεροι τῆς Ρωσίας, γιορτάστηκε. Ἡ τσαρική κυβέρνηση τή γιόρτασε, κυκλοφορώντας πλατιά «στό λαό» τίς μαυροεκατονταρχίτικες ἐπετειακές προσοῦρες τῆς «Ἐθνικῆς λέσχης», συλλαμβάνοντας ὅλους τούς «ὑποπτους», ἀπαγορεύοντας τίς συγκεντρώσεις ὅπου θά μπορούσε κανείς νά περιμένει νά ἐκφωνηθοῦν λόγοι πού τό περιεχόμενό τους νά ἔμοιαζε κάπως μέ δημοκρατικό, βάζοντας πρόστιμο καί φιμώνοντας τίς ἐφημερίδες, ἀπαγορεύοντας τά «ἀνατρεπτικά» κινηματογραφικά ἔργα.

Οἱ φιλελεύθεροι γιόρτασαν τήν ἐπέτειο, χύνοντας ξανά καί ξανά δάκρυα γιά τήν ἀνάγκη μιᾶς «δεύτερης 19 τοῦ Φλεβάρη» («Βέστνικ Ἐβρόπι»⁸⁰), ἐκφράζοντας αἰσθήματα νομιμοφροσύνης (τό πορτραῖτο τοῦ τσάρου στήν πρώτη σελίδα τῆς «Ρέτς»), μιλώντας γιά τήν ἀποθάρυνσή τους σάν πολίτες, γιά τήν ἀστάθεια τοῦ «συντάγματος» τῆς χώρας, γιά τό «ὀλέθριο σπάσιμο» τῶν «προαιώνιων ἀρχῶν τῆς γαιοκτησίας» πού προκλήθηκε ἀπό τήν ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν κτλ., κτλ.

Ὁ Νικόλαος Β', σέ γράμμα πού ἐκφράζει τήν εὐαρέσκειά του στόν Στολίπιν, δήλωσε πώς ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν, δηλ. ἡ παράδοση τῆς γῆς τῶν ἀγροτῶν στή ληστρική ἀσυδοσία μιᾶς χούφτας ἐκμεταλλευτῶν, κουλάκων, εὐπόρων μουζίκων καί ἡ παράδοση τοῦ χωριοῦ στήν ἐξουσία τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων, ἀποτελεῖ ἀκριβῶς ὀλοκλήρωση τῆς «μεγάλης μεταρύθμισης» τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη 1861.

Καί πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὅτι ὁ Νικόλαος ὁ Ματοβαμμένος, ὁ πρῶτος τσιφλικάς τῆς Ρωσίας, βρίσκεται πιό κοντά

στήν ιστορική αλήθεια, παρά οί δικοί μας υπερευαίσθητοι φιλελεύθεροι. Ὁ πρῶτος τσιφλικάς καί ὁ κυριότερος φεουδάρχης κατάλαβε — πιό σωστά: ἀφομοίωσε ἀπό τά κηρύγματα τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν — τήν ἀλήθεια τῆς ταξικῆς πάλης, ὅτι οί «μεταρρυθμίσεις» πού κάνουν οί φεουδάρχες δέν μποροῦν παρά νά εἶναι φεουδαρχικές σ' ὅλη τους τή μορφή, δέν μποροῦν παρά νά συνοδεύονται ἀπό ἕνα καθεστῶς κάθε εἴδους βίας. Οἱ καντέτοι μας, καί γενικά οἱ φιλελεύθεροί μας, φοβοῦνται τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν μαζῶν, πού μόνο αὐτό εἶναι ἱκανό νά ἐξαλείψει ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς τούς φεουδάρχες-τσιφλικάδες καί τήν παντοδυναμία τους μέσα στό ρωσικό κράτος, καί ὁ φόβος αὐτός τούς ἐμποδίζει νά καταλάβουν τήν ἀλήθεια ὅτι ὅσο δέν ἔχουν ἀνατραπεῖ οἱ φεουδάρχες, ὅλων τῶν εἰδῶν οἱ μεταρρυθμίσεις — καί ἰδιοίτερα οἱ ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις — δέν μπορεῖ νά μήν ἔχουν φεουδαρχική μορφή, φεουδαρχικό χαρακτήρα καί τρόπο ἐφαρμογῆς. Τό νά φοβᾶται κανείς τήν ἐπανάσταση, νά ὀνειρεύεται μεταρρυθμίσεις καί νά κλαψουρίζει, γιατί στήν πραγματικότητα οἱ «μεταρρυθμίσεις» πραγματοποιοῦνται ἀπό τούς φεουδάρχες μέ φεουδαρχικό τρόπο, εἶναι ἀποκορύφωμα ποταπότητας καί βλακειίας. Ὁ Νικόλαος Β' ἔχει πολύ περισσότερο δίκιο καί πολύ καλύτερα διδάσκει τό ρωσικό λαό νά σκέπτεται, ὅταν «τόν βάζει» κατάματα μπροστά στήν ἐκλογή: φεουδαρχικές «μεταρρυθμίσεις» ἢ λαϊκή ἐπανάσταση πού θά ἀνατρέψει τούς φεουδάρχες.

Ἡ 19 τοῦ Φλεβάρη 1861 ἦταν φεουδαρχική μεταρρύθμιση, πού οἱ δικοί μας φιλελεύθεροι μποροῦν νά τήν ἐξωραΐζουν καί νά τήν παρουσιάζουν σάν «εἰρηνική» μεταρρύθμιση μόνον ἐπειδή τό ἐπαναστατικό κίνημα στή Ρωσία ἦταν τότε ἀδύνατο ὡς τό ἔσχατο σημεῖο καί ἀνάμεσα στίς καταπιεζόμενες μάζες δέν ὑπῆρχε ἀκόμη καθόλου μιά ἐπαναστατική τάξη. Τό διάταγμα τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη 1906 καί ὁ νόμος τῆς 14 τοῦ Ἰούνη 1910 εἶναι φεουδαρχικές μεταρρυθμίσεις πού ἔχουν τό ἴδιο ἀστικό περιεχόμενο, ὅπως καί ἡ μεταρρύθμιση τοῦ 1861, οἱ φιλελεύθεροι ὅμως δέν μποροῦν νά τήν παρουσιάσουν γιά «εἰρηνική» μεταρρύθμιση, δέν μποροῦν τόσο εὐκόλα ν' ἀρχίσουν νά τήν ἐξωραΐζουν (ἄν καί ἀρχίζουν κιόλας νά τό κάνουν, π.χ., στή «Ραμπότσαγια Μίσλ»), γιατί μπορεῖ κανείς νά ξεχάσει τούς μεμονωμένους ἐπαναστάτες τοῦ 1861, μά δέν μπορεῖ νά ξεχάσει τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Στό 1905 γεννήθηκε στή Ρωσία ἡ ἐπαναστατική τάξη, τό προλεταριάτο, πού μπόρεσε νά ξεσηκώσει καί νά τραβήξει στό ἐπαναστατικό κίνημα καί

τήν αγροτική μάζα. Καί ὅταν σέ μιά ὁποιαδήποτε χώρα γεννηθεῖ ἡ ἐπαναστατική τάξη, καμιά δίωξη δέν μπορεῖ νά τήν καταπνίξει, μπορεῖ νά χαθεῖ μόνο μέ τό χαμό ὅλης τῆς χώρας, μπορεῖ νά πεθάνει μόνο ἀφοῦ νικήσει.

Ἄς θυμηθοῦμε τά βασικά χαρακτηριστικά τῆς αγροτικῆς μεταρύθμισης τοῦ 61. Ἡ περιβόητη «ἀπελευθέρωση» ἦταν ἐπαίσχυντη ληστεία σέ βάρος τῶν ἀγροτῶν, ἦταν μιά σειρά ἀπό ἐκβιασμούς καί καθαρὸς ἐμπαιγμός τῶν ἀγροτῶν. Μέ τήν εὐκαιρία τῆς «ἀπελευθέρωσης» στά μαυρόγαια κυβερνεῖα ἀφαίρεσαν ἀπό τοὺς ἀγρότες πάνω ἀπό τό $\frac{1}{5}$ τῆς γῆς τους. Σέ μερικά κυβερνεῖα ἀφαίρεσαν ἀπό τοὺς ἀγρότες ὡς τό $\frac{1}{3}$, ἀκόμη καί ὡς τά $\frac{2}{5}$ τῆς γῆς τους. Μέ τήν εὐκαιρία τῆς «ἀπελευθέρωσης» τά χωράφια τῶν ἀγροτῶν χωρίστηκαν ἀπό τά τσιφλικάδικα ἔτσι πού στοὺς ἀγρότες δόθηκαν ἀμμουδερά χωράφια, ἐνῶ τά τσιφλικάδικα χωράφια ἔμπαιναν σάν σφήνα στά χωράφια τῶν ἀγροτῶν, γιά νά εἶναι εὐκολότερο στοὺς εὐγενεῖς νά ὑποδουλώσουν τοὺς ἀγρότες καί νά τοὺς νοικιάζουν τή γῆ μέ τοκογλυφικές τιμές. Μέ τήν εὐκαιρία τῆς «ἀπελευθέρωσης» ὑποχρέωσαν τοὺς ἀγρότες «νά ἐξαγοράζουν» τή δική τους γῆ καί τοὺς ἔγδερναν, παίρνοντας δύο καί τρεῖς φορές παραπάνω ἀπό τήν πραγματική τιμή τῆς γῆς. Γενικά ὅλη ἡ «ἐποχή τῶν μεταρρυθμίσεων» τοῦ 1860-1870 ἄφησε τόν ἀγρότη φτωχό, ἐξουθενωμένο, ἀμόρφωτο καί ὑποταγμένο στόν τσιφλικά-φεουδάρχη καί στόν τομέα τῆς δικαιοσύνης καί στόν τομέα τῆς διοίκησης καί στόν τομέα τῆς ἐκπαίδευσης καί στόν τομέα τῶν ζέμστβο.

Ἡ «μεγάλη μεταρύθμιση» ἦταν φεουδαρχική μεταρύθμιση καί δέν μποροῦσε νά εἶναι διαφορετική, γιατί τήν ἔκαναν οἱ φεουδάρχες. Καί ποιά δύναμη τοὺς ἀνάγκασε νά κάνουν τή μεταρύθμιση; Ἡ δύναμη τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης πού ὠθοῦσε τή Ρωσία στό δρόμο τοῦ καπιταλισμοῦ. Οἱ τσιφλικάδες-φεουδάρχες δέν μποροῦσαν νά ἐμποδίσουν τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀνταλλαγῆς ἐμπορευμάτων τῆς Ρωσίας μέ τήν Εὐρώπη, δέν μποροῦσαν νά συγκρατήσουν τίς παλιές μορφές οἰκονομίας πού εἶχαν γκρεμιστεῖ. Ὁ Κριμαϊκός πόλεμος ἀποκάλυψε τή σαπίλα καί τήν ἀδυναμία τῆς δουλοπαροικιακῆς Ρωσίας. Οἱ αγροτικές «ἀνταρσίες» πού ὀλοένα καί δυνάμωναν στίς δεκαετίες πρὶν ἀπό τήν ἀπελευθέρωση, ἀνάγκασαν τόν πρῶτο τσιφλικά, τόν Ἀλέξανδρο Β', νά παραδεχτεῖ ὅτι ἦταν καλύ-

τερα νά γίνει ή ἀπελευθέρωση ἀπό τό πάνω, παρά νά περιμένει κανείς ὥσπου νά γίνει ή ἀνατροπή ἀπό τά κάτω.

Ἡ «ἀγροτική μεταρύθμιση» ἦταν ἀστική μεταρύθμιση πού ἔγινε ἀπό τούς φεουδάρχες. Ἦταν ἓνα βῆμα πρὸς τή μετατροπή τῆς Ρωσίας σέ ἀστική μοναρχία. Τό περιεχόμενο τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης ἦταν ἀστικό, καί τό περιεχόμενο αὐτό ἐκδηλωνόταν τόσο ἐντονότερα, ὅσο λιγότερο περικόπτονταν τά χωράφια τῶν ἀγροτῶν, ὅσο πιό πλήρης ἦταν ὁ χωρισμός τους ἀπό τά τσιφλικάδικα χωράφια, ὅσο πιό χαμηλό ἦταν τό χαράτσι στούς τσιφλικάδες (δηλ. ή «ἐξαγορά»), ὅσο πιό ἀπαλλαγμένοι ἀπό τήν ἐπίδραση καί τήν πίεση τῶν τσιφλικάδων τακτοποιοῦνταν οἱ ἀγρότες τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης περιοχῆς. Στό βαθμό πού ὁ ἀγρότης ξέφευγε ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ τσιφλικᾶ, στόν ἴδιο βαθμό ἔπεφτε στήν ἐξουσία τοῦ χρήματος, ἔμπαινε στίς συνθῆκες τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς, ἔπεφτε στήν ἐξάρτηση τοῦ κεφαλαίου πού μόλις γεννιόταν. Καί μετά τό 61 ή ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία προχώρησε μέ τέτια ταχύτητα, ὥστε μέσα σέ λίγες δεκαετίες ἔγιναν ἀλλαγές πού σέ μερικές παλιές χῶρες τῆς Εὐρώπης χρειάστηκαν ὀλόκληροι αἰῶνες.

Ἡ περιβόητη πάλη τῶν τσιφλικάδων καί τῶν φιλελευθέρων, πού τόσο τή μεγαλοποίησαν καί τήν ἐξωράισαν οἱ φιλελεύθεροι καί φιλελευθερο-ναρόντικοι ἱστορικοί μας, ἦταν πάλη στούς κόλπους τῶν κυρίαρχων τάξεων, κατά τό μεγαλύτερο μέρος πάλη στούς κόλπους τῶν τσιφλικάδων, ἦταν πάλη ἀποκλειστικά γιά τήν ἔκταση καί τίς μορφές τῶν παραχωρήσεων. Οἱ φιλελεύθεροι, ὅπως καί οἱ φεουδάρχες, ὑποστήριζαν τήν ἀρχή τῆς ἀναγνώρισης τῆς ἰδιοκτησίας καί τῆς ἐξουσίας τῶν τσιφλικάδων, καταδικάζοντας μέ ἀγανάκτηση κάθε ἐπαναστατική ἰδέα γιά κατάργηση τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῆς, γιά ὀλοκληρωτική ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας αὐτῆς.

Οἱ ἐπαναστατικές αὐτές ἰδέες δέν μπορούσαν νά μή βασανίζουν τή σκέψη τῶν δουλοπάροικων ἀγροτῶν. Καί ἂν οἱ αἰῶνες σκλαβιάς εἶχαν ἐξουθενώσει καί ἀποχαυνώσει τόσο πολύ τίς ἀγροτικές μάζες, ὥστε τόν καιρό τῆς μεταρύθμισης νά μήν εἶναι ἱκανές νά κάνουν τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπό σποραδικές, ξεχωριστές ἐξεγέρσεις, μάλλον «ἀνταρσίες», πού δέν τίς φώτιζε καμιά πολιτική συνείδηση, ὥστόσο ὑπῆρχαν καί τότε στή Ρωσία ἐπαναστάτες πού ἔπαιρναν τό μέρος τῆς ἀγροτιᾶς καί καταλάβαιναν ὅλη τή στενότητα, ὅλη τήν ἀθλιότητα τῆς περιβόητης «ἀγροτικῆς μεταρύθμισης», ὅλο τό δουλο-

παροικιακό χαρακτήρα της. Ἐπικεφαλῆς αὐτῶν τῶν ἐξαιρετικά ὀλιγάριθμων τότε ἐπαναστατῶν ἦταν ὁ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι.

Ἡ 19 τοῦ Φλεβάρη 1861 ἐκφράζει τὴν ἀπαρχὴ μιᾶς νέας ἀστικῆς Ρωσίας, πού ξεπήδησε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς δουλοπαροικίας. Οἱ φιλελεύθεροι τοῦ 1860-1870 καὶ ὁ Τσερνισέβσκι εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τῶν δυὸ ἱστορικῶν τάσεων, τῶν δυὸ ἱστορικῶν δυνάμεων πού ἀπὸ τότε κι' ὡς τὰ σήμερα καθορίζουν τὴν ἔκβαση τῆς πάλης γιὰ μιὰ νέα Ρωσία. Νά γιατί τὴ μέρα τῆς πεντηκοστῆς ἐπετείου τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη τό συνειδητό προλεταριάτο πρέπει νά καταλάβει ὅσο τό δυνατὸ καλύτερα ποιά ἦταν ἡ οὐσία τῶν δυὸ τάσεων καὶ ποιά ἦταν ἡ ἀμοιβαία σχέση τους.

Οἱ φιλελεύθεροι ἤθελαν «νά ἀπελευθερώσουν» τὴ Ρωσία «ἀπὸ τὰ πάνω», χωρὶς ν' ἀνατρέψουν οὔτε τὴ μοναρχία τοῦ τσάρου, οὔτε τὴ γαιοκτησία καὶ τὴν ἐξουσία τῶν τσιφλικάδων, παροτρύνοντάς τους μόνο νά κάνουν «παραχωρήσεις» στό πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Οἱ φιλελεύθεροι ἦταν καὶ παραμένουν ἐκφραστὲς καὶ ὑπερασπιστὲς τῆς ἀστικῆς τάξης, πού δέν μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ τὴ δουλοπαροικία, φοβᾶται ὅμως τὴν ἐπανάσταση, φοβᾶται τό κίνημα τῶν μαζῶν πού εἶναι ἱκανὸ νά ἀνατρέψει τὴ μοναρχία καὶ νά ἐκμηδενίσει τὴν ἐξουσία τῶν τσιφλικάδων. Γι' αὐτό οἱ φιλελεύθεροι περιορίζονται «στὴν πάλη γιὰ μεταρρυθμίσεις», «στὴν πάλη γιὰ δικαιώματα», δηλ. στό μοίρασμα τῆς ἐξουσίας ἀνάμεσα στοὺς φεουδάρχες καὶ τὴν ἀστικὴ τάξη. Μ' ἓνα τέτιο συσχετισμὸ δυνάμεων δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθοῦν κανενὸς εἴδους ἄλλες «μεταρρυθμίσεις», ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνες πού πραγματοποιοῦν οἱ φεουδάρχες, κανενὸς εἴδους ἄλλα «δικαιώματα», ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνα πού τὰ περιορίζει ἡ ἀὐθαιρεσία τῶν φεουδαρχῶν.

Ὁ Τσερνισέβσκι ἦταν σοσιαλιστῆς-οὐτοπιστῆς πού ὄνειρευόταν τό πέρασμα στό σοσιαλισμὸ μέσω τῆς παλιᾶς, μισοφεουδαρχικῆς, ἀγροτικῆς κοινότητας. Ὁ Τσερνισέβσκι δέν ἔβλεπε, καὶ δέν μπορούσε νά δεῖ στὰ 1860-1870 ὅτι μόνο ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἱκανὴ νά δημιουργήσει τοὺς ὑλικούς ὄρους καὶ τὴν κοινωνικὴ δύναμη γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Τσερνισέβσκι ὅμως δέν ἦταν μόνο σοσιαλιστῆς-οὐτοπιστῆς. Ἦταν ἐπίσης καὶ ἐπαναστάτης δημοκράτης πού ἤξερε νά ἐπιδρᾷ πάνω σέ ὅλα τὰ πολιτικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς του μέ πνεῦμα ἐπαναστατικὸ, διαδίδοντας —παρὰ τὰ ἐμπόδια καὶ τοὺς φραγμούς τῆς λογοκρισίας— τὴν ἰδέα τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης,

τήν ιδέα τῆς πάλης τῶν μαζῶν γιά τήν ἀνατροπή ὄλων τῶν παλιῶν ἐξουσιῶν. Τήν «ἀγροτική μεταρύθμιση» τοῦ 61, πού οἱ φιλελεύθεροι στήν ἀρχή τήν ἐξωράιζαν κι' ἀργότερα μάλιστα τήν ἐκθείαζαν, τήν ἀποκάλεσε *κακοήθεια*, γιατί ἔβλεπε καθαρά τό φεουδαρχικό χαρακτήρα της, ἔβλεπε καθαρά ὅτι οἱ κ.κ. φιλελεύθεροι ἀπελευθερωτές γδέρνουν τούς ἀγρότες. Τούς φιλελεύθερους τοῦ 1860-1870 ὁ Τσερνισέβσκι τούς ἀποκαλοῦσε «*φλύαρους, καυχησιάρηδες καί βλάκες*»⁸¹, γιατί ἔβλεπε καθαρά τό φόβο τους μπροστά στήν ἐπανάσταση, τήν ἀστάθειά τους καί τή δουλοπρέπειά τους μπροστά στήν ἐξουσία τῶν ἰσχυρῶν.

Οἱ δύο αὐτές ἱστορικές τάσεις ἀναπτύσσονταν στή διάρκεια τοῦ μισοῦ αἰῶνα πού κύλησε ὕστερα ἀπό τίς 19 τοῦ Φλεβάρη, κι' ὀλοένα καί πιά καθαρά, πιά χτυπητά καί πιά ἀποφασιστικά ξεχώριζαν ἢ μιά ἀπό τήν ἄλλη. Ἀναπτύσσονταν οἱ δυνάμεις τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης, πού ἔλεγε ὅτι πρέπει νά ἀρκεῖται κανείς στήν «πολιτιστική» δουλιά κι' ἀπόφευγε τήν ἐπαναστατική παράνομη δουλιά. Ἀναπτύσσονταν οἱ δυνάμεις τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ, πού στήν ἀρχή ἀποτελοῦσαν ἓνα κράμα μέσα στήν οὐτοπιστική ἰδεολογία καί στή διανοουμενίστικη πάλη τῶν ναροντοβόλτσι καί τῶν ἐπαναστατῶν ναρόντικων, καί πού ἀπό τό 1890-1900 ἄρχισαν νά χωρίζουν στό βαθμό πού γινόταν τό πέρασμα ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη τῶν τρομοκρατῶν καί τῶν ξεχωριστῶν προπαγανδιστῶν στήν πάλη τῶν ἴδιων τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων.

Ἡ δεκαετία πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση, ἀπό τό 1895 ὡς τό 1904, μάς παρουσιάζει ἀνοιχτές πιά ἐκδηλώσεις καί σταθερή ἀνάπτυξη τῆς προλεταριακῆς μάζας, ἀνάπτυξη τοῦ ἀπεργιακοῦ ἀγῶνα, ἀνάπτυξη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς ζύμωσης καί ὀργάνωσης, ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ἀκολουθώντας τή σοσιαλιστική πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου, ἄρχιζε νά ρίχνεται στό μαζικό ἀγῶνα, ἰδίως μετά τό 1902, καί ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική ἀγροτιά.

Οἱ δύο αὐτές τάσεις, πού τό 61 μόλις εἶχαν ἀρχίσει νά διαφαίνονται στή ζωή, μόλις-μόλις εἶχαν ἀρχίσει νά παρουσιάζονται στόν τύπο, μέ τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἀναπτύχθηκαν, μεγάλωσαν, βρῆκαν τήν ἐκφρασή τους στό κίνημα τῶν μαζῶν, στόν ἀγῶνα τῶν κομμάτων στά πιά διαφορετικά πεδία δράσης, στόν τύπο, στίς συγκεντρώσεις, στά συνδικάτα, στίς ἀπεργίες, στήν ἐξέγερση, στίς Κρατικές δοῦμες.

Ἡ φιλελευθερομοναρχική ἀστική τάξη δημιούργησε τό Κόμμα τῶν καντέτων καί τό Κόμμα τῶν ὀχτωβριστῶν, πού στήν ἀρχή συνυπῆρχαν στό ἴδιο ζέμστβικο-φιλελεύθερο κίνημα (ὡς τό καλοκαίρι τοῦ 1905), ὕστερα διαμορφώθηκαν σάν δύο διαφορετικά κόμματα πού συναγωνίζονταν (καί συναγωνίζονται) ἄγρια μεταξύ τους, τό ἓνα προβάλλοντας τό φιλελεύθερο κυρίως «πρόσωπό» του καί τό ἄλλο κυρίως τό μοναρχικό, ἀλλά συμφωνοῦσαν πάντα στό πιό οὐσιαστικό: νά κατηγοροῦν τούς ἐπαναστάτες, νά βρίζουν τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη, νά ὑποκλίνονται μπροστά στό «συνταγματικό» φύλλο συκῆς τῆς ἀπολυταρχίας, ὅπως μπροστά σέ σημαία. Καί τά δύο κόμματα ἦτανε καί εἶναι «αὐστηρῶς συνταγματικά», δηλ. περιορίζονται σέ πλαίσια δράσης, πού μπορούσε νά τά δημιουργήσει ἡ μαυροεκατονταρχία τοῦ τσάρου καί τῶν φεουδαρχῶν, χωρίς νά παραχωρεῖ τήν ἐξουσία της, χωρίς νά ἐγκαταλείπει τήν ἀπολυταρχία της, χωρίς νά θυσιάζει οὔτε καπίκι ἀπό τά «καθαγιασμένα ἀπό τούς αἰῶνες» δουλοκτητικά της ἔσοδα, οὔτε τό παραμικρότερο προνόμιο ἀπό τά «καλῶς κεκτημένα» δικαιώματά της.

Ἡ δημοκρατική τάση καί ἡ σοσιαλιστική τάση ἀποχωρίστηκαν ἀπό τή φιλελεύθερη καί ξεχώρισαν καί μεταξύ τους. Τό προλεταριάτο ὀργανώθηκε καί ἄρχισε νά δρᾷ ξεχωριστά ἀπό τήν ἀγροτιά, συσπειρωμένο γύρω ἀπό τό ἐργατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα του. Ἡ ἀγροτιά ὀργανώθηκε στήν ἐπανάσταση ἀσύγκριτα πιό ἀδύνατα, οἱ ἐκδηλώσεις της ἦταν σέ πολύ μεγάλο βαθμό πιό σκόρπιες, πιό ἀδύνατες, τό ἐπίπεδο τῆς συνειδητότητάς της ἦταν πολύ χαμηλότερο καί οἱ μοναρχικές (καθώς καί οἱ ἀδιάρρηκτα συνδεμένες μ' αὐτές συνταγματικές) αὐταπάτες συχνά παρέλυαν τή δραστηριότητά της, τήν ἔκαναν ἐξάρτημα τῶν φιλελευθέρων καί κάποτε καί τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν, τῆς καλλιεργοῦσαν κούφιος ὄνειροπολήσεις σχετικά μέ τή «γῆ τοῦ θεοῦ», ἐκεῖ πού χρειαζόταν ἐπίθεση ἐνάντια στούς εὐγενεῖς-γαιοκτήμονες μέ σκοπό τήν πλήρη ἐκμηδένιση αὐτῆς τῆς τάξης. Παρόλα αὐτά, γενικά, ἡ ἀγροτιά, σάν μάζα, πάλευε ἀκριβῶς ἐνάντια στούς τσιφλικάδες, δροῦσε ἐπαναστατικά, καί σ' ὅλες τίς Δοῦμες — ἀκόμη καί στήν τρίτη, μέ τήν παραμορφωμένη πρὸς ὄφελος τῶν φεουδαρχῶν ἀντιπροσωπεία της — δημιούργησε τίς ἐργασιακές ὁμάδες πού παρά τίς συχνές ταλαντεύσεις τους, ἐκπροσωποῦσαν τήν πραγματική δημοκρατία. Οἱ καντέτοι καί οἱ τρουντοβίκοι τοῦ 1905-1907 ἐκφράσανε στό μαζικό κίνημα, καί διαμόρφωσαν

πολιτικά, τή θέση καί τίς τάσεις τῆς ἀστικῆς τάξης, τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς, ἀπό τή μιά μεριά, καί τῆς ἐπαναστατικοδημοκρατικῆς, ἀπό τήν ἄλλη.

Τό 1861 γέννησε τό 1905. Ὁ φεουδαρχικός χαρακτήρας τῆς πρώτης «μεγάλης» ἀστικῆς μεταρύθμισης δυσκόλεψε τήν ἀνάπτυξη, φόρτωσε τούς ἀγρότες μύρια βάσανα ἀπό τά χειρότερα κι' ἀπό τά πικρότερα, δέν ἄλλαξε ὅμως τήν πορεία τῆς ἀνάπτυξης, δέν ἀπότρεψε τήν ἀστική ἐπανάσταση τοῦ 1905. Ἡ μεταρύθμιση τοῦ 61 ἀνάβαλε τή λύση, ἀνοίγοντας κάποια βαλβίδα, δίνοντας κάποιο περιθώριο ἀνάπτυξης στόν καπιταλισμό, δέν ἐξαφάνισε ὅμως τήν ἀναπόφευκτη λύση, πού στά 1905 ξετυλίχτηκε σέ ἀσύγκριτα εὐρύτερο πεδίο, μέ τήν ἐπίθεση τῶν μαζῶν κατά τῆς ἀπολυταρχίας τοῦ τσάρου καί τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων. Ἡ μεταρύθμιση πού πραγματοποιήθηκε ἀπό τούς φεουδάρχες τήν ἐποχή πού οἱ καταπιεζόμενες μάζες ἦταν τελείως καθυστερημένες, γέννησε τήν ἐπανάσταση τήν ἐποχή πού εἶχαν ὀριμάσει τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα στίς μάζες αὐτές.

Ἡ τρίτη Δούμα καί ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν εἶναι ἡ δεύτερη ἀστική μεταρύθμιση πού γίνεται ἀπό τούς φεουδάρχες. Ἄν ἡ 19 τοῦ Φλεβάρη 1861 ἦταν τό πρῶτο βῆμα στό δρόμο πρὸς τή μετατροπή τῆς καθαρᾶ φεουδαρχικῆς ἀπολυταρχίας σέ ἀστική μοναρχία, ἡ περίοδος 1908-1910 ἀποτελεῖ τό δεύτερο καί τό πιο σοβαρό βῆμα πάνω στόν ἴδιο αὐτό δρόμο. Πέρασαν $4\frac{1}{2}$ περίπου χρόνια ἀπό τότε πού ἐκδόθηκε τό διάταγμα τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη 1906. Πέρασαν πάνω ἀπό $3\frac{1}{2}$ χρόνια ἀπό τίς 3 τοῦ Ἰούνη 1907 καί τώρα ὄχι μόνο ἡ καντέτικη, ἀλλά σέ σημαντικό βαθμό καί ἡ ὀχτωβριστική ἀστική τάξη πείθεται γιά τήν «ἀποτυχία» τοῦ «συντάγματος» τῆς 3 τοῦ Ἰούνη καί τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τῆς 3 τοῦ Ἰούνη. «Ὁ πιο δεξιός καντέτος» — ὅπως σωστά χαρακτηρίστηκε τελευταῖα ὁ μισοοχτωβριστής κ. Μακλάκοφ — εἶπε στήν Κρατική δούμα μέ ὄλο του τό δίκιο στίς 25 τοῦ Φλεβάρη ἐξονόματος τῶν καντέτων καί τῶν ὀχτωβριστῶν, ὅτι «εἶναι δυσάρεστημένα σήμερα στή χώρα τά στοιχεῖα ἐκεῖνα τοῦ κέντρου πού θέλουν περισσότερο ἀπόλα μιά σταθερή εἰρήνη καί φοβοῦνται ἕνα νέο ξέσπασμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κύματος». Ἔνα εἶναι τό γενικό σύνθημα: «ὄλοι λένε, συνέχισε ὁ κ. Μακλάκοφ, ὅτι ἂν συνεχίσουμε νά βαδίζουμε στό δρόμο στόν ὁποῖο τώρα μᾶς πηγαίνουν, θά ὀδηγηθοῦμε σέ δεύτερη ἐπανάσταση».

Τό γενικό σύνθημα τῆς καντέτικης-ὀχτωβριστικῆς ἀστι-

κῆς τάξης τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1911 ἐπιβεβαιώνει τὴν ὀρθότητα τῆς ἐκτίμησης τῆς κατάστασης πού ἔκανε τὸ κόμμα μας μετὴν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη 1908. «Οἱ βασικοὶ παράγοντες τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς, λέει ἡ ἀπόφαση, πού προκάλεσαν τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἐξακολουθοῦν νὰ δροῦν, καὶ σέ μιά τέτια οἰκονομική καὶ πολιτική κατάσταση ὠριμάζει ἀναπόφευκτα μιά νέα ἐπαναστατική κρίση».

Τελευταῖα ἓνας πληρωμένος κοντυλοφόρος τῆς μαυροεκατονταρχίτικης τσαρικήσ κυβέρνησης, ὁ Μένσικοφ, ἔγραφε στή «Νόβογε Βρέμια» ὅτι ἡ μεταρύθμιση τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη «σημείωσε θλιβερὴ ἀποτυχία», γιατί «τό 61 δέν μπόρεσε νὰ ἀποτρέψει τὸ ἐνιακόσια πέντε». Τώρα, οἱ πληρωμένοι συνήγοροι καὶ βουλευτές τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης μιλοῦν γιὰ ἀποτυχία τῶν «μεταρρυθμίσεων» τῆς 9.XI.1906 καὶ τῆς 3.VI.1907, γιατί οἱ «μεταρρυθμίσεις» αὐτές ὀδηγοῦν σέ δεύτερη ἐπανάσταση.

Καὶ οἱ δύο αὐτές δηλώσεις, ὅπως καὶ ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ φιλελεύθερου καὶ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στά 1861-1905, προσφέρουν πολὺ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ νὰ ξεκαθαρίσουμε τὸ σπουδαιότατο ζήτημα τῆς σχέσης ἀνάμεσα στή μεταρύθμιση καὶ στήν ἐπανάσταση, τοῦ ρόλου τῶν μεταρρυθμιστῶν καὶ τῶν ἐπαναστατῶν στὸν κοινωνικό ἀγώνα.

Οἱ ἀντίπαλοι τῆς ἐπανάστασης, ἄλλοι μέ μῖσος καὶ τρίξιμο τῶν δοντιῶν, ἄλλοι μέ πίκρα καὶ ἀπογοήτευση, ὁμολογοῦν ὅτι οἱ «μεταρρυθμίσεις» τοῦ 61 καὶ τοῦ 1907-1910 ἦταν ἀποτυχημένες, γιατί δέν ἀποτρέπουν τὴν ἐπανάσταση. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πού εἶναι ὁ ἐκπρόσωπος τῆς μόνης συνεποῦς ἐπαναστατικῆς τάξης τῶν ἡμερῶν μας, στήν ὁμολογία αὐτὴ ἀπαντάει: οἱ ἐπαναστάτες ἔπαιξαν σοβαρότατο ἱστορικό ρόλο στὸν κοινωνικό ἀγώνα καὶ σέ ὅλες τίς κοινωνικές κρίσεις ἀκόμη καὶ τότε, ὅταν οἱ κρίσεις αὐτές ὀδηγοῦσαν κατευθείαν μόνο σέ μεσοβέζικες μεταρρυθμίσεις. Οἱ ἐπαναστάτες εἶναι οἱ ἡγέτες ἐκείνων τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, οἱ ὁποῖες πραγματοποιοῦν ὅλους τούς μετασχηματισμούς· οἱ μεταρρυθμίσεις εἶναι δευτερεῦον προϊόν τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης.

Οἱ ἐπαναστάτες τοῦ 61 ἔμειναν μονάδες καὶ ἔπαθαν, ὅπως φαίνεται, ὀλοκληρωτικὴ ἦττα. Στὴν πραγματικότητα αὐτοὶ ἀκριβῶς ἦταν οἱ μεγάλοι ἀγωνιστές τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὅσο ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τόσο πῖο καθαρὰ παρουσιάζεται σέ μᾶς τὸ μεγαλεῖο τους, τόσο πῖο φανερὴ γί-

νεται ή άθλιότητα καί ή πενιχρότητα τῶν φιλελεύθερων ρεφορμιστῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

Ἡ ἐπαναστατική τάξη τοῦ 1905-1907, τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο, ἔπαθε, ὅπως φαίνεται, ὀλοκληρωτική ἥττα. Καί οἱ φιλελεύθεροι μοναρχικοί καί οἱ λικβινταριστές ἀπό τούς δῆθεν-μαρξιστές μᾶς ξεκούφανα, φωνάζοντας ὅτι τό προλεταριάτο προχώρησε τάχα «πολύ μακριά», ὅτι ἔφτασε νά κάνει «ὑπερβασίες», ὅτι παρασύρθηκε ἀπό τήν «αὐθόρμητη ταξική πάλη», ὅτι γοητεύτηκε ἀπό τήν ὀλέθρια ἰδέα τῆς «ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου» κτλ., κτλ. Στήν πραγματικότητα τό «φταίξιμο» τοῦ προλεταριάτου ἦταν μόνο ὅτι δέν προχώρησε ἄρκετά μακριά, τό «φταίξιμο» ὅμως αὐτό δικαιολογεῖται ἀπό τήν κατάσταση στήν ὁποία βρίσκονταν τότε οἱ δυνάμεις του καί ἐξαγοράζεται μέ τήν ἀκούραστη ἐπαναστατική-σοσιαλδημοκρατική δουλιὰ στά χρόνια καί τῆς πιό λυσσασμένης ἀντίδρασης, μέ τόν ἀλύγιστο ἀγῶνα ἐνάντια σέ κάθε ἐκδήλωση τοῦ ρεφορμισμού καί τοῦ ὀπορτουνισμού. Στήν πραγματικότητα ὅ,τι ἀποσπάστηκε ἀπό τούς ἐχθρούς, ὅ,τι κατακτήθηκε σταθερά, αὐτό ἀποσπάστηκε καί διατηρεῖται μόνο στό βαθμό πού ἡ ἐπαναστατική πάλη εἶναι ἰσχυρή καί ζωντανή σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς προλεταριακῆς δουλιᾶς. Στήν πραγματικότητα μονάχα τό προλεταριάτο ὑπεράσπισε ὡς τό τέλος τό συνεπή δημοκρατισμό, ξεσκεπάζοντας ὅλη τήν ἀστάθεια τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ἀποσπώντας τήν ἀγροτιά ἀπό τήν ἐπίδρασή του, προχωρώντας μέ ἥρωική τόλμη στήν ἔνοπλη ἐξέγερση.

Κανένας δέν εἶναι σέ θέση νά προβλέψει κατά πόσο θά πραγματοποιηθοῦν πραγματικά δημοκρατικοί μετασχηματισμοί στή Ρωσία τήν ἐποχή τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων της, εἶναι ὅμως ἔξω ἀπό κάθε ἀμφιβολία ὅτι μόνο ἡ ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου θά καθορίσει τό βαθμό καί τήν ἐπιτυχία τῶν μετασχηματισμῶν. Ἀνάμεσα στίς φεουδαρχικές «μεταρρυθμίσεις» πού ἔγιναν μέ ἀστικό πνεῦμα καί στή δημοκρατική ἐπανάσταση πού καθοδηγεῖται ἀπό τό προλεταριάτο μποροῦν νά ὑπάρχουν μόνο οἱ ἀνίσχυρες, οἱ ἀσταθεῖς, οἱ χωρίς ἰδεολογικό περιεχόμενο ταλαντεύσεις τοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τοῦ ὀπορτουνιστικοῦ ρεφορμισμού.

Ρίχνοντας μιά γενική ματιά στήν ἱστορία τῆς Ρωσίας τοῦ τελευταίου μισοῦ αἰῶνα, στά χρόνια 1861-1905, τό μόνο πού μποροῦμε νά κάνουμε εἶναι νά ἐπαναλάβουμε μέ ἀκόμη μεγαλύτερη πεποίθηση τά λόγια τῆς κομματικῆς μας ἀπόφασης: «σκοπός τοῦ ἀγῶνα μας ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἡ ἀνατροπή τοῦ

τσαρισμοῦ, ἢ κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό τό προ-
λεταριάτο, πού θά στηρίζεται στά ἐπαναστατικά στρώματα τῆς
ἀγροτιᾶς καί θά περατώσει τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανά-
σταση μέ τή σύγκληση παλλαϊκῆς συντακτικῆς συνέλευσης
καί τήν ἐγκαθίδρυση λαοκρατικῆς δημοκρατίας»⁸².

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 21-22,
19 τοῦ Μάρτη (1 τοῦ Ἀπρίλη) 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΟΙ ΔΙΑΛΥΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΡΟΛΟ ΤΩΝ «ΔΙΑΛΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ»

Πρίν ἀκριβῶς ἀπό ἕνα χρόνο, τό Κεντρικό Ὑπόργανο τοῦ κόμματός μας δημοσίευσε τό παρακάτω, βασικῆς σημασίας, γράμμα τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ πρὸς τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ:

«...Ἐμεῖς (δηλ. τό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ) ἀπευθυνθήκαμε στούς σ.σ. Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι μέ τήν πρόταση νά ἀναλάβουν δουλιὰ, μᾶς ἀπάντησαν ὅμως πῶς θεωροῦν ἐπιζήμιες ὄχι μόνο τίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας, ἀλλά βρίσκουν ἐπιζήμια καί τήν ἴδια τήν ὑπαρξη τῆς ΚΕ. Πάνω σ' αὐτή τή βάση ἀρνοῦνται ἀκόμη καί νά παρουσιαστοῦν σέ μιά συνεδρίαση πού θά ἐξετάσει τό ζήτημα τῆς πρόσληψης».*

Τό πράγμα ἦταν περισσότερο ἀπό καθαρό. Στό πρόσωπο τοῦ Μιχαήλ, τοῦ Ρόμαν καί τοῦ Γιούρι ἔχουμε νά κάνουμε μέ ἀνοιχτούς ἀποστάτες, πού θεωροῦν ὅτι ἡ «διπλωματία» καί οἱ ὑπεκφυγές στό πνεῦμα τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος» περιττεύουν καί δηλώνουν ἀνοιχτά ὅτι ξεκόβουν ἀπό τό κόμμα μας. Συγκρούστηκαν δυό «τακτικές»: ἡ μιά — τῶν Μάρτοφ, Ντάν καί Σίας, — ἐπιδιώκει νά ἀποσυνθέσει τό «παλιό» κόμμα ἀπό τά μέσα, νά κρατάει τό παλιό κόμμα σέ μιά νοσηρή κατάσταση, ὥσπου νά δυναμώσουν οἱ «σοσιαλδημοκράτες» τοῦ Στολίπιν, οἱ λικβινταριστές· ἡ ἄλλη — τῶν Πότερσοφ, Λεβίτσκι, Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι καί Σίας — ξεκινάει ἀπό τή θέση ὅτι τό παιχνίδι τῆς ὑπονόμευσης τοῦ παλιοῦ κόμματος ἀπό τά μέσα δέν ἀξίζει δεκάρα κι' ὅτι πρέπει ἡ ὑπόθεση νά τραβήξει ἀμέσως γιά μιά ἀνοιχτή ρήξη μέ τό ΣΔΕΚΡ.

Ἡ δημοσίευση τῆς δήλωσης τῶν κ.κ. Μιχαήλ, Ρόμαν καί

* Βλ. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 212. Ἡ Σύντ.

Γιούρι χάλασε φοβερά τό παιχνίδι τῶν φίλων τους καί τῶν προστατῶν τους τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Δέν μποροῦσε ὅμως νά γίνει τίποτε: ὁ Ντάν, ὁ Μάρτοφ καί Σία ἀναγκάστηκαν νά ἐξαφανίσουν τά ἴχνη καί σέ συνέχεια, «ἀπό τή μιά μεριά» νά σταθοῦν ἀλληλέγγυοι μέ τούς τρεῖς ἀποστάτες πού ἀναφέραμε καί «ἀπό τήν ἄλλη» «νά διαχωρίσουν τίς εὐθύνες τους» λιγάκι ἀπ' αὐτούς. Ὁ Μάρτοφ εἶχε μάλιστα τήν τόλμη — *δέκα μῆνες ὕστερα ἀπό τή δημοσίευση τῆς ἀποκήρυξης τοῦ κόμματος ἀπό τούς τρεῖς φίλους του* (στό προτελευταῖο, τό 23ο φύλλο τῆς «Γκόλος») — νά κατηγορήσει τούς τρεῖς κυρίους γιά «ἐλαφρομυαλιά»...

Νά ὅμως πού ὁ τροχός τῆς «ἱστορίας» (τῆς ἱστορίας τοῦ λικβινταρισμοῦ) ἔκανε ἀκόμη μιά στροφή. Πολλά περιστατικά — κυρίως ἡ ἀντίδραση στό λικβινταρισμό ἀπό τήν πλευρά μερικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ομάδων πού δροῦν στόν ἀνοιχτό στίβο — ἔκαναν τούς κυρίους Πότρεσοφ, Λεβίτσκι, Μιχαήλ, Ρόμαν καί Σία νά βάλουν νερό στό κρασί τους καί νά προσεγγίσουν τή «σοφή», καί περισσότερο συνετή «τακτική» πού ἐξαφανίζει τά ἴχνη à la Ντάν καί Μάρτοφ. Αὐτό ἔδωσε τή δυνατότητα νά ἐμφανισθεῖ — *ἕσ τε ρ α ἀ π ὅ ἔ ν α χ ρ ὀ ν ο!* — καί ἡ «διάψευση» τοῦ ντοκουμέντου πού ἀναφέρθηκε παραπάνω.

Εἶναι περιττό νά εἰπωθεῖ ὅτι ἡ «διάψευση» πού ἐμφανίστηκε στήν «Γκόλος» (μέ τό χτυπητό τίτλο: «Ὁ μύθος πού διαλύθηκε») εἶναι *πέρα γιά πέρα ψεύτικη*. Γίνεται φανερό ὅτι οἱ τρεῖς ἀποστάτες πού ἀναφέραμε ἀρνήθηκαν «ἐπίσημα» νά μποῦν στήν ΚΕ ἢ νά πάρουν μέρος ἔστω καί σέ μιά συνεδρίαση γιά πρόσληψη μόνο «ἀπό προσωπικούς λόγους». Καί μόνο «ἀργότερα, σέ ἰδιωτική (ἐντελῶς λοιπόν «ἰδιωτική») συζήτηση, ἀνταλλάξαμε μ' αὐτόν (δηλ. τόν ἀντιπρόσωπο τῆς ΚΕ ⁸³) μερικές σκέψεις (πολιτικοῦ πιά χαρακτήρα), πού μᾶς ὑποχρέωσαν (δηλ. τούς Ρόμαν, Μιχαήλ καί Γιούρι) νά ἀπορίψουμε τήν πρόταση πού μᾶς ἔγινε».

Ἔτσι λοιπόν, ἄρθρο 1ο τῆς «διάψευσης»: ἡ δήλωση πού ἀνάφερε τό ΚΟ ἔγινε μόνο «σέ ἰδιωτική συζήτηση», ἀφοῦ πρῶτα ἔβγαλαν τόν ἐπίσημο μανδύα. Ἀλήθεια, πόσο ριζικά ἀλλάζει τήν ὑπόθεση «τό περιστατικό» αὐτό «πού μετριάζει» ἐξαιρετικά «τό φταίξιμο»;..

Τί εἶπαν λοιπόν οἱ κύριοι Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι στήν «ἰδιωτική» αὐτή «συζήτηση» *σύμφωνα μέ τά ἴδια τους τά λόγια*; Αὐτοί δέν εἶπαν ὅτι οἱ ἀποφάσεις τῆς ΚΕ εἶναι ἐπιζήμιες, τόλμησαν, βλέπετε, ἀπλῶς νά παρατηρήσουν ὅτι «ὁ ρό-

μος πού χάραξε ή ολομέλεια δέν ενισχύει, αλλά εξασθενίζει τή θέση τής ΚΕ», ότι ή χρησιμοποίηση τών νόμιμων δυνατοτήτων πού υπόδειξε ή ΚΕ στό κόμμα «οδήγησε καί οδηγεί στή διάλυση τών νόμιμων εργατικῶν οργανώσεων», ότι τό πρῶτο κιόλας βήμα πού ἔκανε στήν κατεύθυνση αὐτή ή ΚΕ (ή δημοσίευση τής ἀπόφασης γιά τήν κομματική συνδιάσκεψη) «ἔδωσε στήν κυβέρνηση τό προκάλυμμα» γιά τή διάλυση τών εργατικῶν οργανώσεων. Ἀλήθεια, δέν νομίζετε ότι αὐτό δέν εἶναι καθόλου τό ἴδιο μέ τή γνώμη τοῦ αντιπροσώπου τής ΚΕ, πού σύμφωνα μέ τά λόγια του οἱ τρεῖς λικβινταριστές ὑποψήφιοι τοῦ Λονδίνου «θεωροῦν τήν ἀνάμιξη τής ΚΕ στό αὐθόρμητο προτσές τής συγκέντρωσης τών σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων μέσα στίς νόμιμες οργανώσεις ὅμοια μέ τήν ἀπόσπαση τοῦ ἐμβρύου ἀπό τήν κοιλιά τής μάνας τό δεύτερο μήνα τής ἐγκυμοσύνης»; Ὠραία «διάψευση»!

Πᾶμε παρακάτω. Αὐτοί δέν εἶπαν καθόλου ὅτι ή ὕπαρξη τής ΚΕ εἶναι ἐπιζήμια, θεός φυλάξοι! Αὐτοί — ἐντελῶς «ιδιωτικά», φυσικά, — ἐκφράσανε ἀπλῶς τή γνώμη ὅτι θά ἦταν πολύ καλύτερα, ἂν στή θέση τής ΚΕ ὑπῆρχε μιά «ὀμάδα πρωτοβουλίας», ἀπό τήν ὁποία «κανένας νά μή ζητάει ταυτότητα» (δηλ. κομματική ταυτότητα), ὅπως κάποτε δέν ζητοῦσε κανένας τέτια (δηλ. «ταυτότητα») ἀπό τήν ὀμάδα τής «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά»* ⁸⁴. Οἱ Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι «διάψευσαν» τή βασική κατηγορία μέ τήν ἴδια σχεδόν ἐπιτυχία μέ ὅση ὁ συνάδελφός τους Ἰγκόριεφ «διάψευσε» τελευταῖα τίς κατηγορίες γιά συνωμοσία κατά τής ΚΕ καί τοῦ κόμματος, τίς ὁποῖες ἀπάγγειλαν κατά τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰγκόριεφ οἱ σύντροφοι κομματικοί-μενσεβίκοι, ὁ Πλεχάνοφ καί ὁ Α. Μοσκόβσκι... Ἐκεῖνο πού χρειάζεται, βλέπετε, δέν εἶναι ή ΚΕ, αλλά μιά «ὀμάδα πρωτοβουλίας», ὅπως «ή ὀμάδα τής «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά»». Ἀλλά, ἐννοεῖται, ή ὀμάδα τής «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά» ἦταν ἐπαναστατική-σοσιαλδημοκρατική ὀμάδα, ἐνῶ οἱ κ.κ. Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι θέλουν λικβινταριστική ὀμάδα πρωτοβουλίας. Τό ζήτημα ὅμως τώρα δέν εἶναι αὐτό. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι οἱ τρεῖς σύμμαχοι τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν — σύμφωνα μέ τά ἴδια τά λεγόμενά τους — πρότειναν νά ἀντικατασταθεῖ ή ΚΕ μέ μιά ιδιωτική ὀμάδα πρωτοβουλίας, ἀπό τήν ὁποία κανένας νά μήν μπορεῖ νά ζητήσῃ τήν καταραμένη «ταυ-

* Βλ. «Γκόλος», παράρτημα τοῦ φύλ. ἀρ. 24, σελ. 3.

τότητα» καί πού νά μπορεῖ νά κάνει ὅ,τι θέλει στόν τομέα τῆς «διάλυσης». «Διάψευσαν»!..

Ἐνα ἀπό τά «κεντρικά σημεῖα» τῆς «διάψευσης» τῶν Ρόμαν, Μιχαήλ καί Γιούρι εἶναι καί τό παραμύθι ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ, πού τούς κάλεσε νά παρουσιαστοῦν «ἔστω καί σέ μιά συνεδρίαση» τοῦ κλιμακίου, τούς παραπλάνησε λέγοντας πώς αὐτός (δηλ. ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ) καί οἱ ἄλλοι «μπολσεβίκοι τῆς Ρωσίας» φλέγονται ἀπό τήν ἐπιθυμία «νά χειραφετηθοῦν ἀπό τήν καθοδηγητική ἐπίδραση τοῦ λενινιστικοῦ ὀμίλου». Ἡ δήλωση αὐτή τοῦ μπολσεβίκου τῆς Ρωσίας πού μεταδίδεται ἀπό τούς τρεῖς λικβινταριστές χαροποιεῖ ιδιαίτερα τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» ἢ ὁποία ἐλπίζει νά δικαιολογήσει μέ τή δήλωση αὐτή κάποιον ἢ κάτι. Ὡστόσο οἱ κύριοι «γκολοσοφικοί» τά μέρδεψαν ὁλότελα καί μιλοῦν οἱ ἴδιοι ἐνάντια στόν ἑαυτό τους. Ἐλεος, ἀξιότιμοι συντάκτες τῆς «Γκόλος». Ἄς δεχτοῦμε ὅτι ὁ μπολσεβίκος πού παρουσιάστηκε στούς φίλους σας ἀπό μέρος τῆς ΚΕ ἦταν ἀντίθετος μ' ἐκεῖνο πού ἐσεῖς ἀποκαλεῖτε «λενινιστικό ὄμιλο». Τόσο τό χειρότερο γιά σᾶς. Γιατί ὁ μπολσεβίκος αὐτός εἶναι ἐκεῖνος ἀκριβῶς πού ἔγραψε τό γράμμα σχετικά μέ τήν ἀποκήρυξη τοῦ κόμματος ἀπό τούς τρεῖς φίλους σας, πού τό δημοσιεύσαμε στό 12ο φύλλο τοῦ ΚΟ. Ἄν αὐτός ὁ μπολσεβίκος δέν εἶναι ὁπαδός τοῦ «λενινιστικοῦ», ὅπως τόν ἀποκαλεῖτε ἐσεῖς, «ὀμίλου», τόσο πῶς ἀμερόληπτη ἔπρεπε νά εἶναι γιά σᾶς ἢ ὑπόδειξή του. Ἄς δεχτοῦμε ὅτι τά μέλη τῆς ΚΕ πού σᾶς προσκάλεσαν ἦταν ἀντίπαλοι τοῦ «λενινιστικοῦ ὀμίλου»*, ἀλλά τότε τό φταίξιμο τῶν τριῶν λικβινταριστῶν, πού δέν θέλησαν ἀκόμη καί μέ τόσο εὐνοϊκές γι' αὐτούς συνθῆκες νά μποῦν στήν ΚΕ, θά ἔπρεπε, ἀπό τή δική σας ἀποψη, νά ἦταν ἀκόμη μεγαλύτερο. Τί συνέβη μέ τούς κυρίους «γκολοσοφικούς»; Αὐτοί συνήθως ἐξαφανίζονται τά ἴχνη πῶς... ἔξυπνα.

* Ἐνάντια σ' ἕναν ἄλλον ἀπό τούς «μπολσεβίκους τῆς Ρωσίας» τῆς ΚΕ οἱ γκολοσοφικοί ἀπαγγέλλουν τήν παρακάτω κατηγορία: αὐτός, βλέπετε ἔβαλε «ἐμπόδια γιά τήν πρόσληψη γκολοσοφικῶν στήν ΚΕ, δηλώνοντας ὅτι οἱ μπολσεβίκοι, μέλη τῆς ΚΕ...θά ἐπιτρέψουν τήν πρόσληψη μόνο ἐκείνων τῶν ὑποψηφίων πού θά ὑπογράψουν προκαταβολικά μιά ἀποκήρυξη τοῦ «λικβινταρισμοῦ»». Τό μέλος τῆς ΚΕ ἐνάντια στό ὁποῖο οἱ γκολοσοφικοί ἀπαγγέλλουν μιά τόσο σοβαρή κατηγορία δέν μπορεῖ τώρα νά ἀπαντήσῃ τό ἴδιο στούς κ.κ. λικβινταριστές⁸⁵. Γι' αὐτό θά ἀπαντήσουμε ἐμεῖς στή θέση του: ἄν ὅ,τι λέτε ἐσεῖς γι' αὐτό τό μέλος τῆς ΚΕ εἶναι ἀληθινό, τότε ἀπό κομματική ἀποψη εἶχε ἀπόλυτα δίκιο καί ἐνήργησε πέρα γιά πέρα μέσα στό πνεῦμα τῆς ὀλομέλειας.

Πολύ ανάποδα ἤρθαν τὰ πράγματα γιά σᾶς, κύριοι! Πιό ανάποδα ἀκόμη καί ἀπό τή «διάψευση» τοῦ «Γραφείου πληροφοριῶν» τοῦ Στολίπιν.

Ἡ «διάψευσή» σας, κύριοι «γκολοσοφικοί», δέν σᾶς βγῆκε σέ καλό, ὅπως ἀκριβῶς δέν σᾶς βγῆκαν σέ καλό καί τὰ τελευταῖα σας «γεμάτα ραδιουργίες» φυλλάδια. Ἐσεῖς θελήσατε «νά ἀποδείξετε πάρα πολλά» — νά ἀποδείξετε ὅτι, τάχα, ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες εἶναι κομματικοί — καί γι' αὐτό δέν ἀποδείξατε τίποτε. Σκεφτεῖτε ἔστω καί λιγάκι: χτές βγάλατε τό φυλλάδιο τῶν 58 (πόσοι ἀπό αὐτούς τούς 58 εἶναι ὑποκριτές καί πόσοι ἐξαπατημένοι;), ὅπου παρουσιάζετε τούς ἀντιπάλους σας («τό λενινιστικό ὄμιλο») σάν τέρατα τῶν τεράτων, «συμμορία» κτλ. Καί τήν ἄλλη μέρα ἐσεῖς (ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος») βγάζετε φυλλάδιο μέ «πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων», ὅπου δηλώνετε ὅτι: ὅλα θά πᾶνε θαυμάσια, ἂν δόσουν σέ μᾶς (δηλ. στούς γκολοσοφικούς) σέ ὅλα τὰ κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος ἰσοψηφία μέ τὰ τέρατα αὐτά, μέ τούς ἀνθρώπους πού ἔκαναν μιά σειρά «ἐγκλήματα» κτλ., κτλ. Πότε, τέλος πάντων, κύριοι, ἐνεργεῖτε «γιά τό καλό τοῦ κόμματος» καί πότε φροντίζετε γιά τόν ἑαυτό σας; στήν πρώτη ἢ στή δεύτερη περίπτωση; Γι' αὐτά... τὰ εὔοσμα φυλλάδια τῆς «Γκόλος» ὅπως καί γιά τὰ παραρτήματά της, ὅπου «ὅλα πᾶνε κατ' εὐχήν», μέχρι καί οἱ ὀτζοβιστές τῆς Γενεύης, πού αὐτοαποκαλοῦνται «ἰδεολογικός ὄμιλος τῶν μπολσεβίκων», δέν θά ἄξιζε νά κάνει κανεῖς λόγο, ἂν δέν ἔριχναν τόσο δυνατό φῶς στήν ὅλη πολιτική τῶν γκολοσοφικῶν...

Συνεχίστε τίς προσπάθειές σας, κύριοι «διαλυτές τῶν μύθων», συνεχίστε! Ἐνα μύθο μᾶς βοηθᾶτε πραγματικά νά διαλύσουμε: τό μύθο ὅτι τάχα ἔχει ἀπομείνει σέ σᾶς κάτι πού ἔχει σχέση μέ τήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 21-22,
19 τοῦ Μάρτη (1 τοῦ Ἀπρίλη) 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ Ο ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΣ

Τά ζητήματα πού ἀναφέρονται στόν τίτλο κατέχουν, ἀπό τήν πλευρά τῆς σπουδαιότητας, μιὰ ἀπό τίς πρῶτες θέσεις, ἄν ὄχι τήν πρώτη, στό σύστημα τῶν ἀπόψεων τοῦ μαρξιστῆ πού θέλει νά προσανατολιστεῖ στή γύρω του πραγματικότητα. Ἡ περίοδος τοῦ 1908-1910 παρουσιάζει, ἀναμφισβήτητα, κάποια ἰδιομορφία. Τό χαρακτηριστικό στήν κοινωνική διάρθρωση τῆς κοινωνίας καί τῆς ἐξουσίας εἶναι οἱ ἀλλαγές πού, ἄν δέν ἐξηγηθοῦν, δέν μπορεῖ κανεῖς νά κάνει οὔτε βῆμα σέ ὅποιονδήποτε τομέα τῆς κοινωνικῆς δράσης. Ἀπό τήν ἐξήγηση αὐτῶν τῶν ἀλλαγῶν ἐξαρτᾶται τό ζήτημα τῶν προοπτικῶν, ἐννοώντας, φυσικά, μ' αὐτό ὄχι τίς κούφιες μαντεῖες γιά πράγματα πού κανένας δέν τά ξέρει, ἀλλά τίς βασικές τάσεις τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς πολιτικῆς ἐξέλιξης, τίς τάσεις πού ἡ συνισταμένη τους καθορίζει τό κοντινό μέλλον τῆς χώρας, τίς τάσεις πού καθορίζουν τά καθήκοντα, τήν κατεύθυνση καί τό χαρακτήρα τῆς δράσης κάθε συνειδητοῦ κοινωνικοῦ παράγοντα. Καί τό τελευταῖο αὐτό ζήτημα, τό ζήτημα τῶν καθηκόντων, τῆς κατεύθυνσης καί τοῦ χαρακτήρα τῆς δράσης, συνδέεται ἄμεσα μέ τό ζήτημα τοῦ λικβινταρισμοῦ.

Γι' αὐτό δέν εἶναι παράξενο πού οἱ μαρξιστές, ἀπό τό 1908 κιόλας, μόλις ξεκαθαρίστηκε, ἢ ἄρχισε νά ξεκαθαρίζεται ὅτι μπροστά μας ἔχουμε κάποια καινούργια, ἰδιόμορφη περίοδο τῆς ρωσικῆς ἱστορίας, ἔβαλαν στήν ἡμερήσια διάταξη τά ζητήματα ἀκριβῶς τῆς κοινωνικῆς διάρθρωσης τῆς ἐξουσίας, τῶν προοπτικῶν καί τοῦ λικβινταρισμοῦ, ἔδειξαν τόν ἀδιάρηκτο δεσμό αὐτῶν τῶν ζητημάτων, καί τά ὑπόβαλαν σέ συστηματική ἐξέταση. Σέ συνέχεια δέν περιορίστηκαν σέ μιὰ ἀπλή ἐξέταση — αὐτό θά ἦταν ἓνα εἶδος φιλολογίας μέ τήν κακή σημασία τῆς λέξης, αὐτό θά μπορούσε νά γίνει μόνο σ'

ένα κύκλο συζητητῶν διανοουμένων πού δέν ἔχουν συναίσθηση τῆς εὐθύνης τους καί δέν τούς ἐνδιαφέρει ἡ πολιτική, ὄχι, οἱ μαρξιστές ἐπεξεργάστηκαν μίαν ἀκριβολογημένη διατύπωση τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐξέτασης, καί μάλιστα τέτια, πού νά μπορεῖ ν' ἀποτελέσει ὁδηγό ὄχι μόνο γιά τό μέλος τοῦ δοσμένου φιλολογικοῦ κύκλου, ὄχι μόνο γιά τόν ἄνθρωπο πού, ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, συνδέεται μέ μιά ὀρισμένη κατηγορία διανοουμένων, ἀλλά γιά ὅποιονδήποτε, γιά κάθε συνειδητό ἐκπρόσωπο τῆς τάξης πού θεωρεῖ τό μαρξισμό δική του ἰδεολογία. Πρός τά τέλη τοῦ 1908 ἡ ἀπαραίτητη αὐτή ἐργασία εἶχε τελειώσει.

Στό 2ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μας⁸⁶ ἔχω ἤδη μιλήσει γιά τά βασικά συμπεράσματα αὐτῆς τῆς ἐργασίας. Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἀναφέρω ἐδῶ μερικές γραμμές ἀπό τό ἄρθρο μου ἐκεῖνο, γιά νά γίνει πιά κατανοητή ἡ παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ ζητήματος.

«Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ρωσικοῦ κρατικοῦ συστήματος στούς τρεῖς τελευταίους αἰῶνες μᾶς δείχνει ὅτι ἄλλαζε τόν ταξικό του χαρακτήρα πρὸς μιά ὀρισμένη κατεύθυνση. Ἡ μοναρχία τοῦ 17ου αἰῶνα μέ τή Δούμα τῶν βογιάρων δέν μοιάζει μέ τή μοναρχία τῆς ὑπαλληλοκρατίας καί τῶν εὐγενῶν τοῦ 18ου αἰῶνα. Ἡ μοναρχία τῆς πρώτης πεντηκονταετίας τοῦ 19ου αἰῶνα δέν εἶναι ἴδια μέ τή μοναρχία τοῦ 1861-1904. Στά 1908-1910 διαγράφηκε καθαρά μιά νέα φάση, πού σήμαινε ἕνα ἀκόμη βῆμα πρὸς τήν ἴδια κατεύθυνση, ἡ ὁποία μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ κατεύθυνση πρὸς τήν ἀστική μοναρχία. Σέ στενή σύνδεση μέ τό βῆμα αὐτό βρίσκεται καί ἡ III Δούμα καί ἡ σημερινή μας ἀγροτική πολιτική. Ἐτσι ἡ νέα φάση δέν εἶναι τυχαῖο γεγονός, ἀλλά ἰδιόμορφη βαθμίδα τῆς καπιταλιστικῆς ἐξέλιξης τῆς χώρας. Ἡ νέα αὐτή φάση, χωρίς νά λύνει τά παλιά προβλήματα, γιατί δέν εἶναι σέ θέση νά τά λύσει, καί συνεπῶς χωρίς νά τά ἐξαλείφει, ἀπαιτεῖ νά ἐφαρμοστοῦν νέες μέθοδοι προετοιμασίας γιά μιά παλιά λύση τῶν παλιῶν προβλημάτων» (2ο τεῦχος, σελ. 43). Καί μερικές γραμμές πιά κάτω: «Ὅσοι ἀρνοῦνται, ἢ δέν καταλαβαίνουν... ὅτι μπροστά μας στέκουν τά παλιά προβλήματα, ὅτι ἐμεῖς τραβᾶμε γιά τήν παλιά τους λύση, στήν πραγματικότητα ἐγκαταλείπουν τή μαρξιστική βάση, στήν πραγματικότητα γίνονται αἰχμάλωτοι τῶν φιλελευθέρων (ὅπως οἱ Πότρεσοφ, Λεβίτσκι κ.ἄ.)» (σελ. 44)*.

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 124. Ἡ Σύντ.

“Οποια στάση κι’ ἄν κρατήσῃ κανείς ἀπέναντι στὸν κύκλο τῶν ἰδεῶν πού ἐκφράζουν αὐτές οἱ θέσεις, ζήτημα εἶναι ἄν θά μπορέσῃ νά ἀρνηθεῖ τῇ στενότατῃ σύνδεσῃ καὶ ἀλληλοεξάρτησῃ τῶν διαφόρων σημείων τῆς ἐκτίμησῃ αὐτῆς γιὰ τῇ δοσμένην περίοδο. Πάρτε π.χ. τὸ διάταγμα τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη 1906 (τὸ νόμο τῆς 14 τοῦ Ἰούνη 1910): εἶναι ἐντελῶς ἀναμφισβήτητο ὅτι τὸ διάταγμα αὐτὸ ἔχει πολὺ ἐκδηλοῦ ἀστικό χαρακτήρα, καὶ σημαίνει βασικὴ στροφὴ τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς, πού ἀπὸ καιρὸ ἀκολουθοῦσαν οἱ «κορυφές» ἀπέναντι στὴν κοινότητα καὶ τοὺς κληρούχους. Ὡστόσο δὲν τόλμησαν μέχρι σήμερα ἀκόμη καὶ ἄνθρωποι, ὅπως οἱ καντέτοι, πού δὲν ἔχουν καθόλου ἀρχές, ἄνθρωποι πού πᾶνε ὅπου φυσήξῃ ὁ ἄνεμος, νά ὑποστηρίξουν ὅτι ἡ βασικὴ αὐτὴ στροφὴ ἔλυσε ἤδη τὸ ζήτημα, ὅτι δημιούργησε ἤδη τίς καινούργιες βάσεις τῆς καπιταλιστικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ὅτι ἐξάλειψε ἤδη τὰ παλιὰ προβλήματα. Ἡ σχέση τοῦ νόμου τῆς 14 τοῦ Ἰούνη 1910 μὲ τὸ σύστημα τῶν ἐκλογῶν γιὰ τὴν III Δούμα καὶ μὲ τὴν κοινωνικὴ τῆς σύνθεσῃ εἶναι ὀλοφάνερη. Ὁ νόμος αὐτός δὲν μποροῦσε νά ψηφιστεῖ, δὲν μποροῦσαν νά παρθοῦν μιά σειρά μέτρα γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ του, ἄν δὲν ὑπῆρχε συμμαχία τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας μὲ τοὺς φεουδαρχικούς (θά χρησιμοποιήσουμε αὐτὴ τὴν πανευρωπαϊκὴ ἐκφραση, πού δὲν εἶναι τελείως ἀκριβῆς) τσιφλικάδες καὶ τίς κορυφές τῆς ἐμποροβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης. Συνεπῶς, μπροστὰ μας ἔχουμε μιά ἰδιόμορφη βαθμίδα τῆς ὅλης καπιταλιστικῆς ἐξέλιξης τῆς χώρας. Καταργεῖ μήπως ἡ βαθμίδα αὐτὴ τὴ διατήρησῃ τῆς «ἐξουσίας καὶ τῶν ἐσόδων» — μιλώντας μὲ τὴν κοινωνιολογικὴ ἔννοια — τῶν γαιοκτημόνων φεουδαρχικοῦ τύπου; Ὁχι, δὲν τὴν καταργεῖ. Ὅπως καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς, οἱ ἀλλαγές πού ἔγιναν σ’ αὐτὸ τὸν τομέα, δὲν ἐξαλείφουν τὰ βασικά χαρακτηριστικά τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, τῶν παλιῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων. Ἀπὸ δῶ γίνεται εὐνόητο καὶ τὸ βασικὸ καθῆκον τοῦ συνειδητοῦ κοινωνικοῦ παράγοντα: νά ὑπολογίσει τίς καινούργιες αὐτές ἀλλαγές, νά τίς «χρησιμοποιήσῃ», νά τίς συλλάβῃ — ἄν μποροῦμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι — καὶ ταυτόχρονα νά μὴν ἀφήσῃ νά παρασυρθεῖ ἀνίσχυρος ἀπὸ τὸ ρεῦμα, νά μὴν ἀπορίψῃ τίς παλιές ἀποσκευές, νά διατηρήσῃ τὸ βασικὸ ὄχι μόνον στὴ θεωρία, στὸ πρόγραμμα καὶ στὶς ἀρχές τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ στὶς μορφές δράσης.

Γεννιέται τὸ ἐρώτημα: τί στάση κράτησαν ἀπέναντι στὴν καθαρὰ διατυπωμένη αὐτὴ ἀπάντησῃ στὰ «ἀκανθώδη προβλή-

ματα», ἀπέναντι στήν ἀνοιχτή καί σαφή αὐτή ἔκθεση τῶν συγκεκριμένων ἀπόψεων οἱ «ἰδεολογικοί καθοδηγητές», πού εἶναι συγκεντρωμένοι γύρω ἀπό τίς ἐκδόσεις τύπου «Βοζροζ-ντένιγε», «Ζίζν», «Ντιέλο Ζίζνι», «Νάσα Ζαριά» κτλ., κ.κ. Πότρεσοφ καί Μάρτοφ, Ντάν καί Ἀξελρόντ, Λεβίτσκι καί Μαρτίνοφ; Ἡ στάση πού κράτησαν δέν ἦταν στάση πολιτικῶν, «ἰδεολογικῶν καθοδηγητῶν», ὑπεύθυνων δημοσιολόγων, ἀλλά στάση μιᾶς κατηγορίας φιλολογούντων, ἑνός ὀμίλου διανοουμένων, στάση ἐλεύθερων σκοπευτῶν ἐλεύθερων ὁμάδων μιᾶς ἀδελφότητας ἀνθρώπων πού γράφουν. Εἰρωνεύτηκαν μέ συγκατάβαση — σάν ἄνθρωποι πού ξέρουν νά ἐκτιμήσουν τή μόδα καί τό πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, πού καθιερώθηκαν στά σαλόνια τῶν φιλελευθέρων — τήν παλιωμένη, τήν ξεπερασμένη, τήν παράξενη τάση νά δίνονται σαφεῖς ἀπαντήσεις στά ἀκανθώδη προβλήματα. Τί χρειάζονται οἱ σαφεῖς διατυπώσεις, ὅταν μπορεῖ κανεῖς νά γράφει ὅπου τοῦ ἀρέσει, γιά ὅ,τι τοῦ ἀρέσει, ὅ,τι τοῦ ἀρέσει, ὅπως τοῦ ἀρέσει; Ὅταν οἱ κ.κ. Μιλιουκόφ καί οἱ κ.κ. Στροῦβε προσφέρουν θαυμάσια πρότυπα τῶν ὠφελημάτων, τῶν ἀνέσεων καί τῶν πλεονεκτημάτων πού ἐξασφαλίζει ἡ παρέκκλιση ἀπό τίς σαφεῖς ἀπαντήσεις, ἀπό τίς ἀκριβεῖς διατυπώσεις τῶν ἀπόψεων, ἀπό τά σαφῶς διατυπωμένα professions de foi* κτλ.; Ὅταν τοῦς Ἰβάν Ἀμνήμονες (καί ἰδιαίτερα τοῦς Ἰβάν, πού δέν ἀγαποῦν νά θυμοῦνται τίς παλιές σαφεῖς διατυπώσεις) τοῦς ἐκτιμοῦν καί τοῦς σέβονται οἱ πιά πλατιοί κύκλοι τῆς «κοινωνίας»;

Ἔτσι, μέσα σέ τρία ὀλόκληρα χρόνια δέν εἶδαμε ἀπό τήν πλευρά ὅλης αὐτῆς τῆς φιλολογικῆς παρέας οὔτε τήν παραμικρότερη προσπάθεια νά ἀντιπαραθέσει τή δική της σαφή ἀπάντηση στά «ἀκανθώδη προβλήματα». Ἀλληγορίες καί κούφιες ὑποθέσεις ὅσες θέλετε, καθαρῆ ὅμως ἀπάντηση καμιά. Ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς παρέας πού ἐξετάζουμε ἦταν ἡ ἀγάπη πρὸς τήν ἀσάφεια, δηλ. ἡ ἀγάπη πρὸς τό γνώρισμα ἐκεῖνο πού, ἀκριβῶς τότε πού δινόταν καθαρῆ ἀπάντηση στά ἀκανθώδη προβλήματα, ἀναγνωρίστηκε κατὰ τόν πιά συγκεκριμένο, τόν πιά ἀκριβή καί σαφή τρόπο, σάν συστατικό στοιχεῖο τῆς ἔννοιας τοῦ λικβινταρισμοῦ. Ἐνα ἀπό τά βασικά χαρακτηριστικά τοῦ λικβινταρισμοῦ εἶναι ἀκριβῶς νά πλέει σύμφωνα μέ τό ρεῦμα σάν ἄμορφη μάζα, νά συγκινεῖται ἀπό τήν ἀσάφειά του, «νά βάζει σταυρό» σέ καθετί πού ἀντι-

* —προγράμματα. Ἡ Σύντ.

τίθεται στό ἀκαθόριστο παρόν. Οἱ ὀπορτουλιστές παντοῦ καί πάντοτε ἀκολουθοῦν παθητικά τό ρεῦμα, ἱκανοποιοῦνται μέ ἀπαντήσεις «ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία», ἀπό συνέδριο (κατά τῆς μέθης) σέ συνέδριο (ἐργοστασιακό)⁸⁷, ἱκανοποιοῦνται ἀπό τήν ἀποχώρηση ἀπό τό ἕνα «σωματεῖο» (ἔστω καί τό πῖό σεβαστό καί ὠφέλιμο: ἐπαγγελματικό, καταναλωτικό, ἐκπολιτιστικό, ἐγκράτειας κτλ.) καί τήν προσχώρηση σέ ἄλλο σωματεῖο κτλ. Ὁ λικβινταρισμός εἶναι τό σύνολο τῶν τάσεων πού εἶναι χαρακτηριστικές κάθε ὀπορτουλισμοῦ γενικά καί ἐκδηλώνονται μέ καθορισμένες συγκεκριμένες μορφές σέ ὀρισμένη περίοδο τῆς ρωσικῆς ἱστορίας σέ μιά ἀπό τίς κοινωνικοπολιτικές μας κατευθύνσεις.

Ἡ ἱστορία διατήρησε μόνο δύο ἀκριβεῖς γνῶμες τῶν λικβινταριστῶν στή «σαφή ἀπάντηση» (στά ἀκανθώδη προβλήματα) πού ἐκτέθηκε παραπάνω. Ἡ πρώτη γνώμη: τό ἐπίθετο ἀστικός θά ἔπρεπε νά τό ἀντικαταστήσουμε μέ τό ἐπίθετο πλουτοκρατικός. Μιά τέτια ἀντικατάσταση θά ἦταν, ὡστόσο, τελείως λαθεμένη. Ἡ ἐποχή τοῦ 1861-1904 μᾶς δείχνει αὐξηση τῆς ἐπιροῆς τῆς πλουτοκρατίας στούς πῖό διαφορετικούς τομεῖς τῆς ζωῆς καί συχνά μάλιστα μᾶς δείχνει ὅτι ἡ ἐπιροή αὐτή κυριαρχεῖ. Στήν ἐποχή τοῦ 1908-1910 βλέπουμε, σέ διάκριση ἀπό τήν «πλουτοκρατία», πώς οἱ ἀστοί, ἀποκτώντας συνείδηση τῆς τάξης τους καί παίρνοντας ὑπόψη τά διδάγματα πού ἔδωσε ἡ περασμένη τριετία στήν ταξική τους αὐτεπίγνωση, δημιουργοῦν ἰδεολογία, πού εἶναι θεμελιακά ἐχθρική καί ἀπέναντι στό σοσιαλισμό (ὄχι τόν πανευρωπαϊκό, ὄχι τό σοσιαλισμό γενικά, ἀλλά τό ρωσικό συγκεκριμένα) καί ἀπέναντι στή δημοκρατία. Κάτι περισσότερο. Ἡ ἀστική τάξη εἶναι ὀργανωμένη σέ πανεθνική κλίμακα, δηλ. ἀκριβῶς σάν τάξη πού μιά ὀρισμένη μερίδα της ἀντιπροσωπεύεται μόνιμα (καί ἀντιπροσωπεύεται πολύ σημαντικά) στήν III Δούμα. Τέλος, καί στήν ἀγροτική πολιτική τοῦ 1908-1910 ὑπάρχει ἕνα σύστημα ἐφαρμογῆς ἑνός καθορισμένου σχεδίου ἀνάπτυξης τῶν ἀστικῶν ἀγροτικῶν σχέσεων. Τό σχέδιο αὐτό μέχρι σήμερα «δέν πετυχαίνει», αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, ἡ ἀποτυχία ὅμως αὐτή εἶναι ἀποτυχία ἑνός ἀπό τά ἀστικά συστήματα σέ συνθηκές ἀναμφισβήτητης «ἐπιτυχίας» τῆς πλουτοκρατίας στό χωριό, δηλ. ἡ ἀγροτική πλουτοκρατία κερδίζει ἀσφαλῶς καί ἀπό τήν ἀγροτική πολιτική τοῦ 1908-1910, τό ἀστικό ὅμως καθεστώς, γιά τό ὁποῖο προσφέρονται τόσες θυσίες, δέν μπορεῖ παρόλα αὐτά «νά βολευτεῖ». Μέ λίγα λόγια ἡ πρόταση νά

χρησιμοποιηθεῖ ὁ ὄρος «πλουτοκρατικός» εἶναι ἀπό κάθε ἄποψη ἀποτυχημένη, πολύ περισσότερο πού καί οἱ ἴδιοι οἱ λικβινταριστές προτιμοῦν, ὅπως φαίνεται, νά λησμονήσουν τήν πρόταση αὐτή.

Ἡ ἄλλη γνώμη: ἡ ἀπάντηση πού ἐκτέθηκε παραπάνω δέν εἶναι, λέει, σωστή, γιατί περιορίζεται στή συμβουλή, «νά χωθοῦμε ἐκεῖ ὅπου μιά φορά εἴχαμε»... ἀποτυχίες⁸⁸. Αὐτή ἡ σύντομη, ἀλλά δυναμική γνώμη εἶναι πολύτιμη, γιατί ἐκφράζει ἀνάγλυφα τά συμπεράσματα ἀπό ὅλα τά δημοσιεύματα τῶν λικβινταριστῶν, ἀρχίζοντας ἀπό τό ποτρεσοφικό «Ὀμπστσέστ-βεννογε Ντβιζένιγε» καί τελειώνοντας μέ τόν κ. Λεβίτσκι στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά». Τό περιεχόμενο αὐτῆς τῆς γνώμης εἶναι καθαρά ἀρνητικό· περιορίζεται στό νά κατακρίνει τίς τάσεις «νά χωθοῦμε ἐκεῖ», χωρίς νά κάνει καμιά θετική ὑπόδειξη σχετικά μέ τό ποῦ πρέπει «νά χωθοῦμε». Κολυμπῆστε, λέει, κατά πῶς πάει τό ρεῦμα, κατά πῶς κολυμποῦν «ὄλοι», καί ὅσο γιά τίς γενικεύσεις σχετικά μέ τό ποῦ ὁδηγεῖ αὐτό καί ποῦ πρέπει νά ὁδηγήσει, δέν ἀξίζει ν' ἀσχολεῖστε μ' αὐτές.

Ἄλλά ὅσο κι' ἂν θά ἤθελαν οἱ ὀπορτουμιστές νά παρακάμψουν κάθε γενίκευση, ν' ἀποφύγουν τίς «δυσάρεστες» συζητήσεις γιά μιά σαφή ἀπάντηση στά «ἀκανθώδη προβλήματα», ὥστόσο αὐτό ἀποδείχνεται πᾶρόλα αὐτά ἀδύνατο. Διῶξε τόν ἥλιο ἀπό τήν πόρτα, θά μπεῖ ἀπό τό παράθυρο. Ἡ εἰρωνεία τῆς ἱστορίας ἔφερε τά πράγματα ἔτσι, ὥστε οἱ ἴδιοι οἱ λικβινταριστές, πού τούς ἀρέσει νά λένε ὅτι εἶναι ἄνθρωποι «πρωτόποροι», ἄνθρωποι ἀπαλλαγμένοι «ἀπό τό συντηρητισμό» καί πού τό 1908 στίς ὑποδείξεις ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά δοθεῖ σαφῆς ἀπάντηση ἔκαναν περιφρονητικό μορφασμό, ἀναγκάστηκαν, ἐνάμιση χρόνο σχεδόν ἀργότερα, τό καλοκαίρι τοῦ 1910, νά πάρουν ὑπόψη τους αὐτές τίς ὑποδείξεις. Καί τούς ἀνάγκασαν νά τό κάνουν τά γεγονότα πού μεσολάβησαν μέσα στό ἴδιο τους τό στρατόπεδο. Εἶχαν παραιτηθεῖ τελείως ἀπό τοῦ νά δόσουν σαφή ἀπάντηση, πού τή ζητοῦσαν κάποιες ἀξιοκαταφρόνητες, ξεπερασμένες, ἀπονεκρωμένες, τιποτένιες, ἐπιζήμιες «ἄχρηστες θέσεις», ὅταν ἔξαφνα, ἐνάμιση χρόνο μετά, ἐμφανίζεται μέσα στοῦς ἴδιους τούς λικβινταριστές ἕνα «ρεῦμα» πού ζητοῦσε ἐπίσης σαφή ἀπάντηση καί πού ἔδινε μέ τόλμη σαφή ἀπάντηση!

Στό ρόλο τοῦ «τολμηροῦ» ἐμφανίστηκε, ὅπως καί ἔπρεπε νά τό περιμένουμε, ὁ Γιούρι Λάριν, ἀλλά τή φορά αὐτή ὄχι μόνος

του. "Όπως είναι γνωστό, ο Λάριν είναι τό enfant terrible* του όπορτουνισμού. Κατά τή γνώμη τών όπορτουνιστών, τόν Λάριν τόν διακρίνει ή πολύ φοβερή άδυναμία νά παίρνει στά σοβαρά, νά πιστεύει ειλικρινά, νά εξετάζει βαθυστόχαστα τίς τάσεις πού παρουσιάζονται σ' αὐτούς, προσπαθεῖ νά τίς συναρμολογήσει σέ κάτι τό ολοκληρωμένο, νά έμβαθύνει σ' αὐτές, νά πάρει σαφεῖς άπαντήσεις, νά βγάλει πρακτικά συμπεράσματα. "Όσοι έχουν διαβάσει τό βιβλίο του Λάριν γιά τό πλατύ εργατικό κόμμα — τό βιβλίο αὐτό εκδόθηκε πρίν άπό 3-4 χρόνια — θά θυμοῦνται, άσφαλώς, πώς έπνιξε στήν θερμή του άγκαλιά τήν περιβόητη ιδέα του 'Αξελρόντ γιά τό εργατικό συνέδριο.

'Από τό Μάρτη του 1910 ο Λάριν άρχισε νά δημοσιεύει σειρά άρθρων στό «Βοζροζντένιγε» πάνω άκριβώς στό ζήτημα τής κοινωνικής διάρθρωσης τής εξουσίας, τών προοπτικών καί του λικβινταρισμού. Μαζί του ένώθηκε ο κ. Πιλέτσκι. Καί οί δύο δημοσιολόγοι, πού καταπιάστηκαν μέ θερμή νεοφώτιστων μέ τά ζητήματα αὐτά, γιά τά όποία του κάκου άναζητοῦσαν νά βροῦν σαφή άπάντηση στό δικό τους, τό λικβινταριστικό στρατόπεδο, άρχισαν νά τά λένε όρθά-κοφτά. Γιά δουλοπαροικία, λέει, στή σύγχρονη Ρωσία είναι περιττό νά μιλάει κανείς, ή εξουσία έχει ήδη μετατραπεί σέ άστική. «Καί τό πρώτο καί τό δεύτερο στοιχείο — λέει ο Λάριν, ξεχωρίζοντας τό περιβόητο «τρίτο στοιχείο» — μποροῦν νά κοιμοῦνται ήσυχα: ο 'Οχτώβρης του 1905 δέν βρίσκεται στήν ήμερήσια διάταξη» («Βοζροζντένιγε», τεῦχος 9-10, σελ. 20). «'Αν διάλυαν τή Δούμα, θά τή συγκαλοῦσαν γρηγορότερα άπ' ό,τι έκανε ή μετεπαναστατική Αὐστρία πού κατάργησε τό σύνταγμα τό 1851 γιά νά τό ψηφίσει πάλι τό 1860, ύστερα άπό 9 χρόνια, χωρίς καμιά επανάσταση, άπλώς επειδή τό επέβαλαν τά συμφέροντα τής μερίδας εκείνης τών κυρίαρχων τάξεων, πού είχε τή μεγαλύτερη έπιροή καί είχε ανασυγκροτήσει τήν οικονομία της πάνω σέ καπιταλιστική βάση. Σέ συνέχεια, ο άγώνας ανάμεσα στά διάφορα στρώματα τών κυρίαρχων τάξεων, άφοῦ στερεωθεί τό κοινωνικό σύστημα τών καπιταλιστικών σχέσεων, θά υποχρεώσει αὐτές τίς τάξεις καί στή χώρα μας, όπως έγινε παντοῦ, νά διευρύνουν τά πλαίσια του εκλογικού δικαιώματος...» (στό ίδιο, σελ. 26). «Τό προτσές του συγχρωτισμού τής Ρωσίας μέ τόν καπιταλιστικό κόσμο...

* —άτακτο παιδί. 'Η Σύντ.

βρίσκει τήν ολοκλήρωσή του καί στόν πολιτικό τομέα. Ἡ ολοκλήρωση αὐτή ἀποκλείει, στό στάδιο πού περνᾶμε, ἕνα πανεθνικό ἐπαναστατικό κίνημα, ὅπως ἐκεῖνο πού εἶχαμε τό 1905» (σελ. 27).

«Ἔτσι, μιά καί ἡ ἐξουσία» (σύμφωνα μέ τά συμπεράσματα τοῦ Λάριν) «καθόλου δέν βρίσκεται «σχεδόν ολοκληρωτικά» στά χέρια τῶν γαιοκτημόνων φεουδαρχῶν, τότε καί ἡ πάλη γιά τήν ἐξουσία τῶν «καπιταλιστῶν γαιοκτημόνων καί ἐργοστασιαρχῶν» ἐνάντια στούς φεουδάρχες δέν μπορεῖ νά μετατραπεῖ σέ πανεθνική πάλη ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα ἐξουσία» (τεῦχος 11, σελ. 9)... «Τό νά καθορίζεις τήν τακτική σου γραμμή, ὑπολογίζοντας σέ ἕνα ἐπικείμενο «πανεθνικό ξεσήκωμα», θά σήμαινε νά καταδικάζεις τόν ἑαυτό σου σέ ἄκαρπη ἀναμονή» (στό ἴδιο, σελ. 11). «Δέν μπορεῖ νά κάθεται κανείς ἀνάμεσα σέ δύο καρέκλες. Ἄν δέν ἄλλαξε τίποτε στόν κοινωνικό χαρακτήρα τῆς ἐξουσίας, τότε καί τά καθήκοντα καί οἱ μορφές δράσης πρέπει νά εἶναι οἱ προηγούμενες, τότε τό μόνο πού μένει εἶναι «νά παλέψουμε ἐνάντια στούς λικβινταριστές». Ὅσοι ὅμως θέλουν νά προχωρήσουν, νά οἰκοδομήσουν τό καινούργιο σέ ἀντικατάσταση, συνέχιση, ἐξύμνηση τοῦ παλιοῦ πού κατάρρευσε κι' ἐγινε ἄχρηστο, αὐτοί ἄς ἀναλογιστοῦν μέ συνέπεια τούς ὅρους τῆς οἰκοδόμησης» (στό ἴδιο, σελ. 14).

Δέν εἶναι λοιπόν ἀφελῆς αὐτός ὁ Λάριν; Ζητάει νά εἶναι οἱ ὀπορτουμιστές «συνεπεῖς», «νά μήν κάθονται ἀνάμεσα σέ δύο καρέκλες»!

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Βοζροζντένιγε» τά ἔχασε. Στό τεῦχος 9-10, δηλώνοντας ὅτι δέν συμφωνάει μέ τόν Λάριν, γράφει: «ὑπάρχει φρεσκάδα σκέψης» (στόν Λάριν), ὅμως «τά ἄρθρα τοῦ Γιούρι Λάριν δέν μᾶς ἔπεισαν». Στό τεῦχος ἀρ. 11, ἐξονόματος προφανῶς τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀντιμετώπισε τόν Λάριν ὁ Β. Μίροφ, πού ἀναγνώρισε ὅτι στό πρόσωπο τοῦ Λάριν καί τοῦ Πιλέτσκι «ἔχουμε μπροστά μας ἕνα ὀρισμένο ρεῦμα, πού θεωρητικά δέν ἔχει ἀκόμη ἀρκετά διαμορφωθεῖ, πού μιλάει ὅμως μέ πολύ σαφή γλώσσα» (πολύ μεγάλη ἀδυναμία κατά τή γνώμη τῶν ὀπορτουμιστῶν!). «Ὁ Λάριν ἔθιξε ἀνάμεσα στ' ἄλλα — ἔγραφε ὁ κ. Μίροφ — καί τελείως ἀπροσδόκητα» (γιά φαντάσου! ὁ ἀνήσυχος αὐτός Λάριν μέ τήν «πολύ σαφή γλώσσα» προκαλεῖ πάντα δυσάρεστα πράγματα στούς φίλους του!) «καί ἕνα ἄλλο ζήτημα, τό ζήτημα τοῦ λικβινταρισμοῦ. Νομίζουμε ὅτι δέν ὑπάρχει στενή σύνδεση ἀνάμεσα στίς μορφές τῆς κομματικῆς συγκρότησης καί τοῦ

χαρακτήρα τῆς ρωσικῆς κυβέρνησης, καί ἐμεῖς διατηροῦμε τό δικαίωμα νά μιλήσουμε γι' αὐτό ἰδιαίτερα» (σελ. 22, τεῦχος τῆς 7 τοῦ Ἰούλη 1910).

«Ἰδιαίτερα μίλησε» κιόλας, ἐξονόματος αὐτοῦ τοῦ «ἐμεῖς» ὁ Λ. Μάρτοφ στό τεῦχος ἀρ. 1 τοῦ «Ζίζν» (30 τοῦ Αὐγούστου 1910), πού δήλωσε ὅτι «μόνο νά συμφωνήσει μπορεῖ» (σελ. 4) μέ τόν Β. Μίροφ καί τή Συντακτική ἐπιτροπή ἐνάντια στόν Λάριν. Ἔτσι, τήν τελευταία λέξη σ' ὅλη αὐτή τή συζήτηση ἀνάμεσα στούς λικβινταριστές τήν εἶπε ὁ Λ. Μάρτοφ.

Ἄς ἐξετάσουμε λοιπόν τήν τελευταία αὐτή λέξη τοῦ λικβινταρισμοῦ.

Ἐν τῷ Μάρτοφ καταπιάνεται μέ τό ζήτημα, ὅπως κάνει πάντα, μέ πολλή θερμότητα καί μέ μεγάλη... «ἐπιδεξιότητα». Ἀρχίζει ἀπό τό ἐξῆς: «τήν ἀστική τάξη στήν ἐξουσία ἢ τήν ἄρχουσα ἀστική τάξη ἄρχισαν νά ἀναζητοῦν ἐπισταμένα στή χώρα μας ἀμέσως ὕστερα ἀπό τίς 3.VI.1907». «Τό καθεστῶς τῆς 3 τοῦ Ἰούνη εἶναι καθεστῶς κυριαρχίας τῆς ρωσικῆς ἐμποροβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτό τό σχῆμα τό παραδέχονταν ἐξίσου καί ἡ παραπάνω ὁμάδα τῶν μενσεβίκων-δημοσιολόγων (Λάριν, Πιλέτσκι) καί οἱ ἀντίποδες τους, οἱ ὀρθόδοξοι μπολσεβίκοι, πού τό 1908 ἔγραφαν γιά τήν ἐμφάνιση τῆς ἀστικῆς μοναρχίας στή Ρωσία».

Δέν εἶναι, λοιπόν, αὐτό θαῦμα «ἐπιδεξιότητας»; Ὁ Λάριν κατηγορεῖ τόν Μάρτοφ ὅτι κάθεται ἀνάμεσα σέ δύο καρέκλες καί παραδέχεται ἀνοιχτά, χωρίς ὑπεκφυγές καί πονηριές, ὅτι πρέπει νά παλέψουμε ἐνάντια στούς λικβινταριστές, ἀνδέν μεταβάλλουμε ριζικά τήν ἀπάντηση πού ἔδοσαν στά ἀκανθώδη προβλήματα οἱ «ὀρθόδοξοι».

Καί ὁ Μάρτοφ κάνει «ἐπιδέξια» τοῦμπες στόν ἀέρα καί προσπαθεῖ νά πείσει τούς ἀναγνώστες (πού, τόν Αὐγούστο τοῦ 1910, δέν εἶχαν καμιά δυνατότητα ν' ἀκούσουν τήν ἄλλη πλευρά), ὅτι «αὐτό τό σχῆμα» «τό παραδέχονταν ἐξίσου» καί ὁ Λάριν καί οἱ «ὀρθόδοξοι»!!

Ἡ ἐπιδεξιότητα αὐτή εἶναι ἐπιδεξιότητα τοῦ Μπουρένιν ἢ τοῦ Μένσικοφ⁸⁹, γιατί δέν μπορεῖ νά φανταστεῖ κανεῖς πῶς ἐπαίσχυντη... παραποίηση τῆς ἀλήθειας.

«Στίς δημοσιολογικές συζητήσεις πού ὀργανώνονται στόν τύπο ξεχνοῦν συνήθως ποιός συγκεκριμένα «ἄρχισε»», γράφει ἀνάμεσα στ' ἄλλα ὁ Μάρτοφ στό ἴδιο φύλλο. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτό συμβαίνει στίς φιλολογικές συζητήσεις, ὅπου δέν γίνεται καν λόγος γιά ἐπεξεργασία μιᾶς καθαρῆς, ἀκριβολο-

γημένης απάντησης στά ακανθώδη προβλήματα. Ἐμεῖς ὅμως ἔχουμε νά κάνουμε ἀκριβῶς ὄχι μέ «συζήτηση» φιλόλογων καί ὄχι μέ φιλολογική μόνο «συζήτηση», ὅπως τό ξέρει αὐτό θαυμάσια, λεπτομερῶς, αὐθεντικά καί ἄμεσα ὁ Λ. Μάρτοφ πού παραπλανᾷ τούς ἀναγνῶστες τοῦ περιοδικοῦ «Ζίζν». Ὁ Μάρτοφ ξέρει θαυμάσια ποιὰ εἶναι ἡ σαφής απάντηση πού ἔδοσαν καί ὑποστηρίζουν οἱ «ὀρθόδοξοι». Ὁ Μάρτοφ ξέρει πολύ θαυμάσια ὅτι ἐνάντια σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν απάντηση ἀγωνίζεται ὁ Λάριν, ἀποκαλώντας την «ἀποστεωμένο τύπο», «πύργους χτισμένους στήν ἄμμο» κτλ. Ὁ Μάρτοφ ξέρει θαυμάσια ὅτι αὐτός ὁ ἴδιος καί ὄλοι οἱ ὁμοϊδεάτες του καί οἱ συνάδελφοί του ἀπόριψαν τή σαφή απάντηση πού ἔδοσαν οἱ «ὀρθόδοξοι». Ὁ Μάρτοφ ξέρει θαυμάσια «ποιός συγκεκριμένα ἄρχισε»· ποιός ἄρχισε (καί τέλειωσε) τήν ἐπεξεργασία μιᾶς ἀκριβολογημένης απάντησης καί ποιός ἀρκέστηκε νά γελάσει πνιχτά καί νά ἐκφράσει τή διαφωνία του, χωρίς νά δώσει καί χωρίς νά δίνει καμιά απάντηση.

Εἶναι ἀδύνατο νά φανταστεῖ κανεῖς ἕνα τέχνασμα πιο ἐξοργιστικό, πιο ἀσυνείδητο ἀπό τό τέχνασμα αὐτό τοῦ Λ. Μάρτοφ! Ὁ Λάριν μέ τήν εὐθύτητά του καί τήν εἰλικρίνειά του ἔθιξε πολύ τούς διπλωμάτες τοῦ λικβινταρισμοῦ, παραδεχόμενος (ἔστω κι' ὕστερα ἀπό 1½ χρόνο) ὅτι δέν μποροῦν νά ἀποφύγουν μιᾶ ἀκριβολογημένη απάντηση. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πικρή. Καί ὁ Λ. Μάρτοφ προσπαθεῖ νά ἐξαπατήσει τόν ἀναγνώστη, παρουσιάζοντας τά πράγματα ἔτσι, ὥστε νά φαίνεται ὅτι τάχα ὁ Λάριν παραδέχεται τό «ἴδιο σχῆμα» μέ τούς ὀρθόδοξους, ἐνῶ στήν πραγματικότητα τό ἕνα σχῆμα εἶναι ἀντίθετο ἀπό τό ἄλλο: ἀπό τό σχῆμα τοῦ Λάριν προκύπτει ἡ δικαίωση τοῦ λικβινταρισμοῦ, ἀπό τό σχῆμα τῶν «ὀρθόδοξων» προκύπτει ἡ καταδίκη τοῦ λικβινταρισμοῦ.

Ὁ Μάρτοφ, γιά νά καλύψει τό τέχνασμα του, ἀρπάζει μιᾶ λεξούλα ἀπό τό «σχήμα» καί διαστρεβλώνει τήν ἀλληλοσύνδεσή της μέ τά συμφραζόμενα (μέθοδος πού οἱ Μπουρένιν καί Μένσικοφ τήν ἔχουν φτάσει στήν τελειότητα). Οἱ ὀρθόδοξοι, βεβαιώνει ὁ Μάρτοφ, ἔγραφαν γιά «ἐμφάνιση τῆς ἀστικῆς μοναρχίας στή Ρωσία», — ὁ Λάριν γράφει ὅτι δέν ὑπάρχει λόγος οὔτε κἀν νά μιλάμε γιά δουλοπαροικία στή Ρωσία, ὅτι ἡ ἐξουσία εἶναι πιά ἀστική, — «ἄρα» τά σχήματα τοῦ Λάριν καί τῶν ὀρθόδοξων εἶναι «ἴδια»!! Ἡ ταχυδακτυλουργία τέλειωσε. Ὁ ἀναγνώστης πού πιστεύει τόν Μάρτοφ ἐξαπατήθηκε.

Στήν πραγματικότητα ὅμως τό «σχήμα», ἡ πιο σωστά: ἡ

ἀπάντηση τῶν ὀρθόδοξων λέει ὅτι ἡ παλιά ἐξουσία στή Ρωσία «*κάνει ἓνα ἀκόμη βῆμα στό δρόμο τῆς μετατροπῆς της σέ ἀστική μοναρχία*», συνάμα ὑποστηρίζεται ἓνας τέτιος ἀκριβῶς δρόμος καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης πού «*θά ἄφηνε στά χέρια τῶν γαιοκτημόνων φεουδαρχικοῦ ἀκριβῶς τύπου τήν ἐξουσία καί τά ἔσοδά τους*», ὅτι σάν ἀποτέλεσμα τῆς κατάστασης αὐτῆς «*οἱ βασικοί παράγοντες τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ζωῆς, πού προκάλεσαν*» τήν πρώτη κρίση στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα, «*ἐξακολουθοῦν νά δροῦν*».

Ἐν τῷ Λάριν λέει: ἡ ἐξουσία εἶναι πιά ἀστική, γι' αὐτό γιά «*διατήρηση τῆς ἐξουσίας*» στά χέρια τῶν φεουδαρχῶν μιλοῦν μόνο οἱ ὀπαδοί τοῦ «*ἀποστεωμένου τύπου*», γι' αὐτό οἱ «*βασικοί παράγοντες*» τῆς προηγούμενης ἀνόδου δέν ἐξακολουθοῦν νά δροῦν, γι' αὐτό πρέπει νά χτίσουμε κάτι τό καινούργιο «*σέ ἀντικατάσταση «τοῦ παλιοῦ πού ἔγινε ἄχρηστο*»».

Οἱ «*ὀρθόδοξοι*» λένε: ἡ ἐξουσία κάνει ἀκόμη ἓνα βῆμα στό δρόμο τῆς μετατροπῆς της σέ ἀστική (ὄχι ἐξουσία γενικά, ἀλλά) μοναρχία, συνάμα ἡ πραγματική ἐξουσία παραμένει, διατηρεῖται στά χέρια τῶν φεουδαρχῶν, ἔτσι πού οἱ «*βασικοί παράγοντες*» τῶν προηγούμενων τάσεων, τοῦ προηγούμενου τύπου ἐξέλιξης, «*ἐξακολουθοῦν νά δροῦν*», καί γι' αὐτό ὅσοι μιλοῦν γιά «*τό παλιό πού ἔγινε ἄχρηστο*» εἶναι λικβινταριστές, αἰχμάλωτοι οὐσιαστικά τῶν φιλελευθέρων.

Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στά δύο σχήματα, στίς δύο ἀπαντήσεις εἶναι φανερή. Μπροστά μας ἔχουμε δύο διαφορετικές ὀλοκληρωμένες ἀπαντήσεις πού ὀδηγοῦν σέ διαφορετικά συμπεράσματα.

Ἐν τῷ Μάρτοφ ταχυδακτυλουργεῖ à la Μπουρένιν, ὅταν ἐπικαλεῖται τό γεγονός ὅτι καί στίς δύο ἀπαντήσεις «*γίνεται λόγος*», λέει, γιά «*ἐμφάνιση τῆς ἀστικῆς μοναρχίας*». Μέ τό ἴδιο δικαίωμα θά μποροῦσε νά ἐπικαλεστεῖ τό γεγονός ὅτι καί οἱ δύο ἀπαντήσεις παραδέχονται τή συνεχιζόμενη καπιταλιστική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας! Μέ βάση τή γενική ἀναγνώριση (ἀπ' ὄλους τούς μαρξιστές καί ἀπ' ὄλους ἐκείνους πού ἐπιθυμοῦν νά εἶναι μαρξιστές) τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης, γίνεται συζήτηση γιά τό επίπεδο, τή μορφή καί τούς ὄρους τῆς ἀνάπτυξης αὐτῆς. Ἐν τῷ Μάρτοφ ὅμως μπερδεύει τό διαφιλονικούμενο ζήτημα, γιά νά παρουσιάσει τό ἀδιαφιλονίκητο σάν ἀντικείμενο συζήτησης! Μέ βάση τή γενική ἀναγνώριση (ἀπ' ὄλους τούς μαρξιστές καί ἀπ' ὄλους ἐκείνους πού ἐπιθυμοῦν νά εἶναι μαρξιστές) τῆς ἀνάπτυξης τῆς παλιάς ἐξου-

σίας στό δρόμο τῆς μετατροπῆς τῆς σέ ἀστική μοναρχία, γίνεται συζήτηση γιά τό βαθμό, τή μορφή, τίς συνθήκες, τήν πορεία αὐτῆς τῆς μετατροπῆς, ἐνῶ ὁ Μάρτοφ μπερδεύει τό διαφιλονικούμενο ζήτημα (ἐξακολουθοῦν ἄραγε νά δροῦν οἱ προηγούμενοι παράγοντες; ἐπιτρέπεται ἄραγε ν' ἀπαρνηθοῦμε τίς παλιές μορφές; κτλ.), γιά νά παρουσιάσει τό ἀδιαφιλονίκητο γιά ἀντικείμενο συζήτησης!

Τό ὅτι ἡ ἐξουσία στή Ρωσία τό 19ο καί 20ό αἰῶνα ἀναπτύσσεται γενικά «στό δρόμο τῆς μετατροπῆς τῆς σέ ἀστική μοναρχία», ὁ Λάριν δέν τό ἀμφισβητεῖ, ὅπως δέν τό ἀμφισβήτησε μέχρι σήμερα κανένας λογικός ἄνθρωπος πού ἐπιθυμεῖ νά εἶναι μαρξιστής. Ἡ πρόταση νά ἀντικαταστήσουμε τό ἐπιθετο ἀστικός μέ τή λέξη πλουτοκρατικός δέν ἐκτιμᾷ σωστά τό βαθμό τῆς μετατροπῆς. Ὁ Λάριν ὅμως δέν τολμάει νά ἀμφισβητήσῃ καταρχήν ὅτι ὁ πραγματικός «δρόμος», ὁ δρόμος τῆς ἀντικειμενικῆς ἐξέλιξης, συνίσταται ἀκριβῶς σ' αὐτή τή μετατροπή. Ἄς δοκιμάσει νά ὑποστηρίξει ὅτι ἡ μοναρχία τοῦ 1861-1904 (πού εἶναι, χωρίς ἀμφιβολία, λιγότερο καπιταλιστική σέ σύγκριση μέ τή σημερινή) δέν ἀποτελεῖ, σέ σύγκριση μέ τήν ἐποχή τοῦ Νικολάου, τήν ἐποχή τῆ δουλοπάροικη, ἕνα βῆμα «στό δρόμο τῆς μετατροπῆς τῆς σέ ἀστική μοναρχία»!

Ὁ Μάρτοφ ὄχι μόνο δέν δοκιμάζει νά ὑποστηρίξει ἕνα τέτιο πράγμα, ἀλλά, ἀντίθετα, «συμφωνεῖ» μέ τόν Β. Μίροφ πού, ἀντικρούοντας τόν Λάριν, ἐπικαλεῖται ἀκριβῶς τόν ἀστικό χαρακτήρα τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Βίττε, καθώς ἐπίσης καί τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ 1860-1870⁹⁰!

Ἄς κρίνει τώρα ὁ ἀναγνώστης γιά τήν «ἐπιδεξιότητα» τοῦ Μίροφ καί τοῦ Μάρτοφ. Στήν ἀρχή ἐπαναλαμβάνουν ἐνάντια στόν Λάριν τά ἐπιχειρήματα πού πρίν ἀπό ἐνάμιση χρόνο τά χρησιμοποίησαν οἱ «ὀρθόδοξοι» ἐνάντια στούς στενοῦς φίλους, ὁμοϊδεάτες καί συναδέλφους τοῦ Μάρτοφ καί Μίροφ καί μετά βεβαιώνουν τόν ἀναγνώστη ὅτι τά «σχήματα» τοῦ Λάριν καί τῶν «ὀρθόδοξων» εἶναι ἴδια.

Αὐτό δέν εἶναι μονάχα πρότυπο λογιωτατισμοῦ ἐνάντια στήν πολιτική (γιατί ἡ πολιτική ἀπαιτεῖ σαφεῖς ἄμεσες ἀπαντήσεις, ἐνῶ οἱ λόγιοι ἀρκοῦνται συχνά σέ φλυαρίες, χωρίς νά μπαίνουν στήν οὐσία), αὐτό εἶναι πρότυπο ὑποβιβασμοῦ τῆς δημοσιολογίας στό επίπεδο τοῦ μπουρενινισμοῦ.

‘Ο Μάρτοφ, αναφερόμενος στά λόγια του Λάριν πού παραθέσαμε πιό πάνω, ὅτι «άν δέν ἄλλαξε τίποτε κτλ., τό μόνο πού μένει εἶναι νά παλέψουμε ἐνάντια στους λικβινταριστές», τοῦ ἀπαντάει:

«Νομίζαμε μέχρι σήμερα ὅτι τά καθήκοντά μας καθορίζονται ἀπό τήν κοινωνική συγκρότηση τῆς κοινωνίας ὅπου δροῦμε, ἐνῶ οἱ μορφές τῆς δράσης μας καθορίζονται, πρῶτο, ἀπό τά καθήκοντα αὐτά, καί δεύτερο, ἀπό τίς πολιτικές συνθήκες. Γι’ αὐτό ὁ κοινωνικός χαρακτήρας τῆς ἐξουσίας δέν ἔχει ἄμεση (ὑπογράμμιση τοῦ Μάρτοφ) σχέση μέ τόν καθορισμό τῶν καθηκόντων μας καί τῶν μορφῶν δράσης».

Αὐτή δέν εἶναι ἀπάντηση, ἀλλά κούφια παρελκυστική φράση. ‘Ο Μάρτοφ προσπαθεῖ καί πάλι νά μπερδέψει τό ζήτημα, νά μεταφέρει τή συζήτηση ἄλλου. Τό ζήτημα δέν εἶναι ἄν ὁ κοινωνικός χαρακτήρας τῆς ἐξουσίας συνδέεται ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα μέ τά καθήκοντα καί τίς μορφές δράσης. Ἄς δεχτοῦμε πώς ἡ σύνδεση αὐτή εἶναι ἔμμεσα, ἡ ὑπόθεση ἀπ’ αὐτό δέν ἀλλάζει καθόλου, μιά καί ἀναγνωρίζεται ὅτι ὑπάρχει στενή καί ἀδιάσπαστη σύνδεση. ‘Ο Μάρτοφ ὅμως δέν τολμάει νά πεῖ οὔτε λέξη ἐνάντια στήν ἀναγνώριση τῆς στενῆς καί ἀδιάρρηκτης σύνδεσης. Ἡ παραπομπή του στίς «πολιτικές συνθήκες» εἶναι στάχτη στά μάτια τοῦ ἀναγνώστη. Τό νά ἀντιπαραθέτει κανείς «τόν κοινωνικό χαρακτήρα τῆς ἐξουσίας» στίς «πολιτικές συνθήκες» εἶναι τόσο παράλογο, ὅσο θά ἦταν ἄν ἐγώ ἀντιπαραθέτα τίς γαλότσες πού φτιάχνουν οἱ ἄνθρωποι στά παπούτσια τῆς βροχῆς. Τά παπούτσια τῆς βροχῆς δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά γαλότσες. Καί δέν ὑπάρχουν ἄλλες γαλότσες ἐκτός ἀπ’ αὐτές πού φτιάχνουν οἱ ἄνθρωποι. ‘Ο χαρακτήρας τῆς ἐξουσίας δέν ἀντιπροσωπεύει τίποτε ἄλλο παρά τίς πολιτικές συνθήκες. Καί δέν ὑπάρχει ἄλλος χαρακτήρας τῆς ἐξουσίας ἐκτός ἀπό τόν κοινωνικό.

Στό τέλος βγαίνει ὅτι ὁ Μάρτοφ «εἶπε» πολλά καί διάφορα, ἀπόφυγε ὅμως ν’ ἀπαντήσῃ στόν Λάριν. Καί ἀπόφυγε νά ἀπαντήσῃ γιατί δέν εἶχε τί νά τοῦ ἀπαντήσῃ. ‘Ο Λάριν ἔχει ἀπόλυτα δίκιο, ὅταν λέει ὅτι ἡ ἄποψη γιά «τόν κοινωνικό χαρακτήρα τῆς ἐξουσίας» (τήν οικονομική οὐσία της, ἄν θέλουμε νά μιλήσουμε ἀκριβέστερα) συνδέεται στενά καί ἀδιάρρηκτα μέ τίς ἀπόψεις γιά «τά καθήκοντα καί τίς μορφές δράσης». Αὐτή τή σύνδεση τήν ἀναγνωρίζουν καί τήν ἐφαρμόζουν καί ὁ Λάριν καί οἱ «ὀρθόδοξοι». Στίς ἀπόψεις τοῦ Μάρτοφ (καί τῶν ὁμοϊδεατῶν του) σύνδεση δέν ὑπάρχει. Γι’ αὐτό

ὁ Μάρτοφ εἶναι ὑποχρεωμένος νά ἐλίσσεται καί νά προσπαθεῖ νά ξεφύγει μέ τά «παπούτσια τῆς βροχῆς».

Ἐκκοῦστε παρακάτω:

«Στούς μενσεβίκους αὐτούς (ὁ Μάρτοφ ἐπικαλεῖται σάν παράδειγμα τόν Κόγκαν, «Ὀμπραζοβάνιγε» 1907) διαφαινόταν λίγο-πολύ καθαρά ἡ ἰδέα μιᾶς βαθμιαίας, ἄς ποῦμε, ὀργανικῆς «ἐνσωμάτωσης» τῆς ἐργατικῆς τάξης στή «νόμιμη χώρα»* πού ἀπόκτησε στοιχεῖα συνταγματικοῦ καθεστῶτος: μιᾶς βαθμιαίας ἐπέκτασης τῶν ἀστικῶν προνομίων τῆς 3 τοῦ Ἰούνη» (καί ὄχι τῆς «πλουτοκρατίας»; ἔ;) «στούς πλατιούς κύκλους τῆς δημοκρατίας. Ἐάν αὐτή ἦταν ἡ πραγματικά θεμελιακή βάση τοῦ σύγχρονου «λικβινταρισμοῦ» σέ εἰσαγωγικά, ἡ τοῦ σύγχρονου «λεγκαλισμοῦ», τότε θά εἴχαμε μπροστά μας μιά πραγματική κατάργηση τῶν παραδόσεών μας, ἕναν πραγματικό λεγκαλισμό, πού ἔχει ἀναχθεῖ σέ ἀρχή, ἕνα ἀποφασιστικό ξέκομμα ἀπ' ὄλο τό παρελθόν μας. Ἐναντίον σ' ἕναν τέτοιου εἴδους λικβινταρισμό θά ἔπρεπε νά διεξάγουμε σοβαρό ἀγώνα... Εἶναι λοιπόν γραφτό μας νά δοῦμε τούς ρεφορμιστές νά σέρονται πρὸς ἕνα ἀνακαινισμένο καθεστῶς τολματσοφισμοῦ;» Στό σημεῖο αὐτό ὑπάρχει σημείωση τοῦ Μάρτοφ: «Ἐγώ, ἐννοεῖται(!), δέν ὑποπτεύομαι τόν Λάριν ὅτι ἔχει ρεφορμιστικές τάσεις».

Ἡ μακροσκελής αὐτή περικοπή μᾶς ἦταν ἀπαραίτητη γιά νά δείξουμε στόν ἀναγνώστη ὅσο γίνεται πιο παραστατικά τή «νοοτροπία» τοῦ Μάρτοφ. Ἐναγνωρίζει ὅτι στόν Κόγκαν (μενσεβίκο πού συνεργάζεται συστηματικά σέ ὑπεύθυνες «ἐργασίες» μέ τόν Μάρτοφ) «διαφαίνεται λίγο-πολύ καθαρά» ὁ ρεφορμισμός. Παραδέχεται ὅτι, ἂν ὁ ρεφορμισμός ἀποτελοῦσε τή θεμελιακή βάση τοῦ λικβινταρισμοῦ, αὐτό θά σήμαινε «ξέκομμα ἀπό τό παρελθόν». Πετᾶει μιά ἠχηρή, χτυπητή, ἐντυπωσιακή φράση ἐναντίον στούς «ρεφορμιστές πού σέρονται» κτλ. Καί τελειώνει... μέ τί νομίζετε; μέ τή διαβεβαίωση ὅτι, ἐννοεῖται, «δέν ὑποπτεύεται» τόν Λάριν ὅτι ἔχει ρεφορμιστικές «τάσεις»!!

Ἐλλά αὐτή εἶναι ἀκριβῶς ἡ γλώσσα πού μιλάει ὁ Ἐντου-

* Ἴσως αὐτός ὁ γαλλισμός, πού μοῦ φαίνεται τελείως ἀνεπιτυχής, νά μὴν εἶναι κατανοητός σέ ὄλους τούς ἀναγνώστες. «Νόμιμη χώρα» εἶναι ἢ κατὰ λέξη μετάφραση τῆς γαλλικῆς ἔκφρασης pays légal. Μέ τόν ὄρο αὐτό ἐννοοῦν τίς τάξεις ἢ ὁμάδες, στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ πού ἀντιπροσωπεύονται στό κοινοβούλιο καί πού ἔχουν συνταγματικά προνόμια, σέ ἀντίθεση μέ τή μάζα τοῦ λαοῦ. Ἐνάμεσα σ' ἄλλα αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό γιά νά ἐκτιμήσουμε τίς ταλαντεύσεις τοῦ Μάρτοφ. Δέν θέλει ν' ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ Ρωσία τοῦ 1908-1910 ἔκανε «ἕνα ἀκόμη βῆμα πρὸς τό δρόμο τῆς μετατροπῆς τῆς σέ ἀστική μοναρχία». Παραδέχεται ὅμως ὅτι ἡ «ἀστική τάξη» (καί ὄχι ἡ «πλουτοκρατία») «ἀπόκτησε» στίς 3.VI.1907 «στοιχεῖα συνταγματικοῦ καθεστῶτος». Ὅποιος μπορεῖ, ἄς καταλάβει!

αρντ Μπέρνσταϊν, ό Ζάν Ζωρές ή ό Ράμσεϋ Μακντόναλντ. "Όλοι αϋτοί «παραδέχονται» ότι σέ μερικούς όπαδούς τών «άκρων» «διαφαίνεται»... κάτι τό όχι καλό, ρεφορμισμός, φιλελευθερισμός. "Όλοι αϋτοί παραδέχονται ότι, άν ό φιλελευθερισμός ήταν «ή θεμελιακή βάση» τής πολιτικής τους, αϋτό θά σήμαινε «ξέκομμα άπό τό παρελθόν». "Όλοι αϋτοί πετοϋν ήχηρές, χτυπητές, έντυπωσιακές φράσεις ένάντια στους «φιλελευθέρους πού σέρνονται» κτλ. Καί όλοι τελειώνουν...μέ τή διαβεβαίωση ότι δέν ύποπτεύονται τους Λάριν...συγγνώμη, τους δικούς τους, τους περισσότερο ειλικρινείς, τους περισσότερο «εϋθείς» συντρόφους, όμοϊδεάτες, φίλους, συναδέλφους, συνεργάτες, ότι έχουν φιλελευθεροαστικές τάσεις.

Καί έδω άκριβώς βρίσκεται ή οϋσία, ότι ό Λάριν στά άρθρα πού αναφέρθηκαν έξέθεσε ένα «σύστημα» άπόψεων τοϋ πίο αναμφισβήτητου, τοϋ πίο γνήσιου ρεφορμισμοϋ! Νά τό άρνηθει κανείς αϋτό, σημαίνει νά μή θέλει νά δεϊ εκείνο πού είναι όλοφάνερο, σημαίνει νά αφαιρεί κάθε νόημα άπό τήν έννοια τοϋ ρεφορμισμοϋ. "Αν όμως έσεϊς αρχίσετε «νά ανασκευάζετε» τόν Λάριν, «νά καταδικάζετε» τόν «σέ γενικές γραμμές» ρεφορμισμό, νά πετᾶτε ήχηρές φράσεις ένάντια σ' εκείνους «πού σέρνονται», καί τήν ίδια στιγμή νά βεβαιώνετε χωρίς περιστροφές ότι «δέν ύποπτεύομαστε» τόν Λάριν για ρεφορμισμό, τότε αϋτοξεσκεπάζετε τελείως. "Αποδείχνετε έτσι καθαρά ότι για σᾶς ή επίκληση τής «σέ γενικές γραμμές» έχθρας σας πρός τόν «σέ γενικές γραμμές» ρεφορμισμό μοιάζει μέ τόν όρκο μέ τόν όποϊο ό ψιλικατζής συνοδεϋει τίς διαβεβαιώσεις του: «πιστέψτε με, μά τό θεό, μοϋ κοστίζει άκριβότερα».

Πιστέψτε, μά τό θεό: τόν σέ γενικές γραμμές ρεφορμισμό τόν καταδικάζω, δέν «ύποπτεύομαι» όμως τόν Λάριν για ρεφορμισμό (σιχαμερός κόσμος πραγματικά αϋτοί οί καχύποπτοι όρθόδοξοι!) καί μέ τόν Λάριν συμφωνῶ άπόλυτα όσοναφορᾶ τή λικβινταριστική πρακτική.

Αϋτή είναι ή «αναπτυγμένη διατύπωση» τοϋ σύγχρονου ρωσικοϋ όπορτουνισμοϋ.

Νά ή εφαρμογή τής διατύπωσης αϋτῆς άπό τόν ίδιο τόν Μάρτοφ, πού οί άφελείς (ή όσοι δέν καταλαβαίνουν τό βάθος τής νέας αναδιάταξης) τόν θεωροϋσαν μέχρι σήμερα «σίγουρο» μή λικβινταριστή:

«Η τακτική πού διαγράφεται στή δράση τών λεγόμενων «λικβινταριστών»—γράφει ό Μάρτοφ στή σελ. 9-10—είναι «τακτική πού βάζει στό επίκεντρο τό νόμιμο εργατικό κίνημα, πού προσπαθει νά τό πλατύνει

πρός όλες τις δυνατές κατευθύνσεις και αναζητεί στο *έσωτερικό* (υπογράμμιση του Μάρτοφ) αυτού του νόμιμου εργατικού κινήματος και μόνο εκεί»—(σημειώστε το: και μόνο εκεί!)—«τά στοιχεία για την αναγέννηση του κόμματος».

Αυτά λέει ο Λ. Μάρτοφ. Ἄλλά αυτό ακριβῶς είναι ρεφορμισμός που σέρνεται προς τό καθεστῶς του ανακαινισμένου τολματισμοῦ. Τήν υπογραμμισμένη λέξη «σέρνεται» τή δανείστηκα ἀπό τόν ἴδιο τόν Μάρτοφ, γιατί ἔχει σημασία τό γεγονός, ὅτι ὁ Μάρτοφ στά λόγια που τώρα μόλις παράθεσα κηρύσσει *στήν πραγματικότητα ἀκριβῶς* τό σούρσιμο. Ὅσους ὄρκους και κατάρες κατά του «ἐπίσημου ρεφορμισμοῦ» κι' ἄν βάζετε πλάι σέ ἕνα τέτιο κατά του ρεφορμισμοῦ κήρυγμα, ἡ *ὑπόθεση* καθόλου δέν ἀλλάζει. Στήν πράξη, λέγοντας: «και μόνο εκεί», λέγοντας: «στό ἐπίκεντρο», ὁ Μάρτοφ ἐφαρμόζει ρεφορμιστική ἀκριβῶς γραμμή (στίς ἰδιαίτερες συνθήκες τῆς Ρωσίας του 1908-1910), ὅσο για τήν ἐπίκληση του θεοῦ, τίς ὑποσχέσεις, τίς διαβεβαιώσεις, τούς ὄρκους, ἄς τά πιστέψουν οἱ νεοσοῖ τῆς πολιτικῆς.

«...Οἱ συζητήσεις του Μάρξ μέ τόν Βίλλιχ-Σάππερ στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1850-1860 διεξάγονταν ἀκριβῶς (!!) γύρω ἀπό τό ζήτημα τῆς σημασίας τῶν μυστικῶν ὀργανώσεων και τῆς δυνατότητας νά καθοδηγήσουν μέσα ἀπ' αὐτές τόν πολιτικό ἀγῶνα... Οἱ μπλανκιστές (στή Γαλλία του 1860-1870) «έτοιμάζονταν» γι' αὐτά τά γεγονότα (για τή χρεοκοπία του βοναπαρτισμοῦ), ὀργανώνοντας μυστικές ὀργανώσεις και κλείνοντας μέσα σ' αὐτές τούς μεμονωμένους ἐργάτες, ἐνῶ τό γαλλικό τμήμα τῶν μαρξιστῶν... πήγαινε στίς ἐργατικές ὀργανώσεις, τίς θεμελίωνε, «πάλευε για τή νομιμότητα» μ' ὅλα τά μέσα...»

Μά ἀκριβῶς οὔτε τό ἕνα οὔτε τό ἄλλο παράδειγμα ἔχουν καμιά σχέση μέ τό ζήτημα. Ἄνάμεσα στόν Μάρξ και στόν Βίλλιχ, στά 1850-1860, ἀνάμεσα στους μπλανκιστές⁹¹ και στους μαρξιστές στά 1860-1870, ἡ συζήτηση δέν γινόταν καθόλου για τό ἄν πρέπει νά αναζητοῦμε «μόνο» στίς «εἰρηνικές, στίς ἀνεκτές» (Μάρτοφ, σελ. 10, τεῦχος ἀρ. 1 του «Ζίζν») ὀργανώσεις «τά στοιχεία για τήν αναγέννηση του κόμματος». Ὁ Μάρτοφ τό ξέρει αὐτό θαυμάσια και μάταια προσπαθεῖ νά παραπλανήσει τούς ἀναγνώστες. Και οἱ δύο αὐτές συζητήσεις δέν ἀφοροῦσαν τήν «αναγέννηση» του εργατικοῦ κόμματος, γιατί δέν μποροῦσαν τότε νά συζητοῦν για αναγέννηση ἑνός πράγματος που ὡς *ἐκεῖνον τόν καιρό* δέν ὑπῆρξε καθόλου. Και οἱ δύο συζητήσεις ἀφοροῦσαν ἀκριβῶς τό ζήτημα, ἄν χρειάζεται γενικά *ἐργατικό* κόμμα, που νά στηρίζεται στό

ἐργατικό κίνημα, δηλ. ταξικό κόμμα. Αυτό ἀκριβῶς ἀμφισβητοῦσαν καί ὁ Βίλλιχ καί οἱ μπλανκιστές στά 1860-1870, ὅπως τό ξέρει πολύ καλά ὁ Μάρτοφ, πού μάταια προσπαθεῖ, μέ κουβέντες γιά ἐκεῖνο πού τώρα εἶναι ἀδιαφιλονίκητο, νά σκεπάσει ἐκεῖνο πού τώρα εἶναι διαφιλονικούμενο. Ὁ Μάρξ ὄχι μόνο στά 1850-1860 καί στά 1860-1870 δέν ὑποστήριξε ποτέ τήν ἀποψη νά ἀναζητοῦμε τά στοιχεῖα γιά τήν ἀναγέννηση ἢ γιά τή δημιουργία τοῦ κόμματος «μόνο» στίς εἰρηνικές καί τίς ἀνεκτές ὀργανώσεις, ἀλλά ἀκόμη καί στά τέλη τῆς δεκαετίας 1870-1880, σέ περίοδο ἀσύγκριτα πιά ὑψηλῆς βαθμίδας ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς ἀστικῆς μοναρχίας, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς κήρυξαν ἀμείλικτο πόλεμο ἐναντία στούς γερμανούς ὀπορτουμιστές, πού ἐξαφάνιζαν τό πρόσφατο παρελθόν τοῦ Γερμανικοῦ «κόμματος», πού λυποῦνταν γιά τίς «ἀκρότητες», πού μιλοῦσαν γιά «περισσότερο πολιτισμένες» μορφές κινήματος («ἐξευρωπαϊσμός» στή γλώσσα τῶν σύγχρονων ρώσων λικβινταριστῶν), πού ὑποστήριζαν τή γνώμη ὅτι «μόνο» στίς «εἰρηνικές καί ἀνεκτές» ὀργανώσεις πρέπει «νά ἀναζητοῦμε τά στοιχεῖα τῆς ἀναγέννησης» κτλ.

«Ἀνακεφαλαιώνω—γράφει ὁ Μάρτοφ.—Γιά τή θεωρητική θεμελίωση καί τήν πολιτική δικαιολόγηση ἐκείνου τό ὅποιο κάνουν τώρα οἱ μενσεβίκοι, πού ἔμειναν πιστοί στό μαρξισμό, εἶναι ὑπεραρκετό τό γεγονός ὅτι τό σημερινό καθεστῶς ἀποτελεῖ ἕναν ἐσωτερικά ἀντιφατικό συνδυασμό τῆς ἀπολυταρχίας μέ τό συνταγματισμό, καί ὅτι ἡ ρωσική ἐργατική τάξη εἶναι ὠριμη γιά ν' ἀρπάξει, ὅπως καί οἱ ἐργάτες τῶν προηγμένων χωρῶν τῆς Δύσης, τό καθεστῶς αὐτό ἀπό τήν ἀχίλλειο πτέρνα τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν».

Τά λόγια αὐτά τοῦ Μάρτοφ («εἶναι ὑπεραρκετό») εἶναι ὑπεραρκετά γιά νά κάνουμε καί μεῖς τή δική μας ἀνακεφαλαιώση. Ὁ Μάρτοφ βρίσκει ὅτι «εἶναι ὑπεραρκετό» ἐκεῖνο πού παραδέχονται καί οἱ καντέτοι καί μιά ὁμάδα ἀπό τοῦς ὀχτωβριστές. Ἴσα-ἴσα ἢ «Ρέτς» ἔθεσε τό Γενάρη τοῦ 1911 τό ζήτημα ἀκριβῶς ὅπως πρότεινε ὁ Μάρτοφ νά τεθεῖ τόν Αὐγούστο τοῦ 1911: ἀντιφατικός, λέει, ὁ συνδυασμός τοῦ συνταγματισμοῦ μέ τόν ἀντισυνταγματισμό· δύο στρατόπεδα: τό ἕνα ὑπέρ τοῦ συντάγματος καί τό ἄλλο κατά τοῦ συντάγματος. Γιά τόν Μάρτοφ «εἶναι ὑπεραρκετό» ὅ,τι εἶναι ὑπεραρκετό καί γιά τή «Ρέτς». Ἐδῶ δέν ὑπάρχει οὔτε ἴχνος μαρξισμοῦ. Ἐδῶ ὁ μαρξισμός ἐξανεμίστηκε καί ἀντικαταστάθηκε ἀπό τό φιλελευθερισμό. Γιά τό μαρξιστή σέ καμιά περίπτωση δέν εἶναι «ἀρκετό» τό ὅτι ἔχουμε «ἀντιφατικό συνδυασμό». Ὁ

μαρξισμός αρχίζει μόνο εκεί όπου αρχίζει ή επίγνωση, ή κατανόηση ότι ή αλήθεια αυτή δεν είναι αρκετή, ότι αυτή περιέχει μιά κουταλιά αλήθειας κι' ένα βαρέλι αναλήθειας, ότι αυτή σκεπάζει τό βάθος τῶν αντιθέσεων, εξωραϊζει τήν πραγματικότητα, απορίπτει τά μόνα δυνατά μέσα για διέξοδο από τήν κατάσταση.

«Ἀντιφατικός συνδυασμός» τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος μέ τό συνταγματισμό δεν ὑπάρχει μόνο στή σύγχρονη Ρωσία, ὑπάρχει καί στή σύγχρονη Γερμανία, ἀκόμη καί στή σύγχρονη Ἑγγλία (ή βουλή τῶν λόρδων· ή ανεξαρτησία τοῦ στέμματος ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ στίς ὑποθέσεις τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς κτλ.). Γεννιέται τό ἐρώτημα: ποιά θέση ἀντικειμενικά (δηλ. ἀνεξάρτητα ἀπό τούς εὐσεβεῖς πόθους καί τούς καλοπροαίρετους λόγους) ὑποστηρίζει ὁ πολιτικός ἐκεῖνος πού δηλώνει ὅτι για τό ρῶσο «εἶναι ὑπεραρκετό» νά παραδεχτεῖ ὅ,τι εἶναι σωστό καί για τή Γερμανία καί για τήν Ἑγγλία; Ἐνας τέτιος πολιτικός ἀντικειμενικά κρατάει θέση φιλελεύθερου καντέτου. Σέ μᾶς ἀκόμη καί ἕνας κάπως συνεπῆς ἀστός δημοκράτης δεν μπορεῖ νά ὑποστηρίζει καί δεν ὑποστηρίζει μιά τέτια θέση. *Ἡ τελευταία λέξη* τοῦ Μάρτοφ, ή διατύπωσή του, πού κλείνει καί ἀνακεφαλαιώνει τήν ὅλη συζήτηση τῶν λικβινταριστῶν, ἀποτελεῖ μιά ἐξαιρετικά ἀκριβή, ἐκπληκτικά σαφή, ἐξαντλητικά ὀλοκληρωμένη ἔκφραση τῶν φιλελεύθερων ἀπόψεων, πού διοχετεύονται κάτω ἀπό δῆθεν μαρξιστική σημαία.

Ὅταν οἱ φιλελεύθεροι — καί ὄχι μόνο οἱ καντέτοι, ἀλλά ἀκόμη καί μιά μερίδα τῶν ὀχτωβριστῶν — λένε ὅτι για τή θεωρητική θεμελίωση καί τήν πολιτική δικαιολόγηση τῆς δράσης μας εἶναι ὑπεραρκετό νά ἀναγνωρίσουμε τόν ἐσωτερικό ἀντιφατικό συνδυασμό τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος μέ τό συνταγματισμό, τότε οἱ φιλελεύθεροι μένουν τελείως πιστοί στον ἑαυτό τους. Μέ τά λόγια αὐτά δίνουν μιά πραγματικά ἀκριβολογημένη φιλελεύθερη διατύπωση, τή διατύπωση τῆς φιλελεύθερης πολιτικῆς τοῦ 1908-1910 (ἂν ὄχι τοῦ 1906-1910). Ὁ μαρξιστής ὅμως ἀποκαλύπτει τό μαρξισμό του μόνο ὅταν καί στό βαθμό πού ἐξηγεῖ τήν ἀνεπάρκεια καί τήν ψευτιά τῆς διατύπωσης αὐτῆς, ή ὁποία παραμερίζει τό ἰδιαίτερο ἐκεῖνο γνώρισμα πού ξεχωρίζει θεμελιακά, ριζικά τίς ρωσικές «ἀντιθέσεις» ἀπό τίς ἀγγλικές καί τίς γερμανικές. «Εἶναι ὑπεραρκετό νά ἀναγνωρίσουμε ὅτι στή χώρα μας πολλά πράγματα ἀντιφάσκουν πρὸς τό συνταγματισμό», λέει ὁ φιλελεύθερος.

«Δέν εἶναι καθόλου ἀρκετή μιά τέτια ἀναγνώριση, ἀπαντάει ὁ μαρξιστής. Εἶναι ἀπαραίτητο νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι δέν ὑπάρχει ἡ στοιχειώδης, ἡ βασική, ἡ κύρια, ἡ οὐσιαστική, ἡ ἀπαραίτητη βάση γιά τό «συνταγματισμό» γενικά. Τό βασικό λάθος τοῦ φιλελευθερισμοῦ συνίσταται ἀκριβῶς στό ὅτι παραδέχεται πώς ἡ βάση αὐτή ὑπάρχει, τή στιγμή πού δέν ὑπάρχει, καί τό λάθος αὐτό ἐξηγεῖ τήν ἀδυναμία τοῦ φιλελευθερισμοῦ καί ἐξηγεῖται ἀπό τήν ἀδυναμία τοῦ ἀστικοῦ συναισθηματισμοῦ».

Μεταφράζοντας τήν πολιτική αὐτή ἀντινομία στή γλώσσα τῆς οἰκονομίας, μποροῦμε νά τή διατυπώσουμε ὡς ἐξῆς: ὁ φιλελεύθερος θεωρεῖ ὅτι ὁ δρόμος τῆς οἰκονομικῆς (καπιταλιστικῆς) ἀνάπτυξης εἶναι πιά δοσμένος, καθορισμένος, τελειωμένος, ὅτι πρόκειται γιά τό ξεκαθάρισμα τῶν ἐμποδίων, τῶν ἀντιθέσεων ἀπό τό δρόμο αὐτό. Ὁ μαρξιστής θεωρεῖ ὅτι ὁ δοσμένος αὐτός δρόμος τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης δέν βγάζει μέχρι τή στιγμή ἀπό τό ἀδιέξοδο, παρά τίς ἀναμφισβήτητες ἀστικές προόδους πού σημειώθηκαν στήν οἰκονομική ἐξέλιξη, ὅπως εἶναι ἡ 9 τοῦ Νοέμβρη 1906 (ἢ ἡ 14.VI.1910), ὅπως εἶναι ἡ III Δούμα κ.ἄ. καί ὅτι ὑπάρχει ἄλλος δρόμος καπιταλιστικῆς ἐπίσης ἀνάπτυξης, δρόμος πού μπορεῖ νά ὀδηγήσει στήν πλατιά λεωφόρο, δρόμος πού πρέπει νά τόν ὑποδείχνουμε, νά τόν ἐξηγοῦμε, νά τόν προετοιμάζουμε, νά τόν ὑποστηρίξουμε, νά τόν ἐφαρμόζουμε στή ζωή, παρόλες τίς ταλαντεύσεις, παρόλη τήν ὀλιγοπιστία καί ὀλιγοψυχία τοῦ φιλελευθερισμοῦ.

Ὁ Μάρτοφ κάνει πολεμική στόν Λάριν σάν νά ἦταν τάχα πολύ «ἀριστερότερος» ἀπό τόν Λάριν. Καί πολλοί ἀφελεῖς ἀφήνονται νά ἐξαπατηθοῦν, λέγοντας: ὁ Πότρεσοφ, ὁ Λεβίτσκι, ὁ Λάριν εἶναι, φυσικά, λικβινταριστές, αὐτοί εἶναι, φυσικά, ἄκροι δεξιοί, σάν τούς δικούς μας, ἄς ποῦμε, Ρουανέ, ὡστόσο ὁ Μάρτοφ, ὁ Μάρτοφ δέν εἶναι λικβινταριστής! Στήν πράξη ὅμως οἱ ἐντυπωσιακές φράσεις τοῦ Μάρτοφ ἐνάντια στόν Λάριν, ἐνάντια στούς ρεφορμιστές πού σέρνονται δέν εἶναι παρά στάχτη στά μάτια, γιατί στά συμπεράσματά του, στήν τελευταία λέξη του, στήν ἀνακεφαλαίωσή του, ὁ Μάρτοφ ἐνισχύει ἀκριβῶς τόν Λάριν. Ὁ Μάρτοφ δέν εἶναι καθόλου «ἀριστερότερος» ἀπό τόν Λάριν, εἶναι ἀπλῶς περισσότερο διπλωμάτης, περισσότερο ἀνακόλουθος ἀπό τόν Λάριν, κρύβεται μέ περισσότερο πονηριά πίσω ἀπό τά παρδαλά κουρελάκια τῶν δῆθεν «μαρξιστικῶν» φράσεων. Τό συμπέρασμα

τοῦ Μάρτοφ: «εἶναι ὑπεραρκετό» νά ἀναγνωρίσουμε τόν ἀντιφατικό συνδυασμό, αὐτό ἀκριβῶς ἀποτελεῖ ἐπιβεβαίωση τοῦ λικβινταρισμοῦ (καί φιλελευθερισμοῦ), πού θέλει καί ὁ Λάριν. Ὁ Λάριν ὅμως θέλει νά δικαιολογήσει αὐτό τό συμπέρασμα, νά τό ἀποδείξει, νά ἐμβαθύνει σ' αὐτό, νά τό στηρίξει σέ ἀρχές. Καί ὁ Μάρτοφ λέει στόν Λάριν, ὅπως ὁ Φόλμαρ, ὁ Ἄουερ καί ἄλλοι, «οἱ παλιές ἀλεποῦδες» τοῦ ὀπορτουניσμοῦ, ἔλεγαν στό νεαρό ὀπορτουνιστή Ἐντουαρντ Μπέρνσταϊν: «Ἀγαπητέ Λάριν... δηλ. ἀγαπητέ Ἐντι (ὑποκοριστικό τοῦ Ἐντουαρντ) εἶσαι γαῖδούρι! Αὐτό πρέπει νά τό κάνεις, δέν πρέπει ὅμως νά μιλάς γι' αὐτό». «Ἀγαπητέ Λάριν, γιά μᾶς τούς δύο εἶναι «ὑπεραρκετή» ἢ λικβινταριστική πρακτική, «ὑπεραρκετή» ἢ φιλελεύθερη ἀναγνώριση τῶν ἀντιθέσεων τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος μέ τό συνταγματισμό, ὅμως — πρὸς θεοῦ — μήν προχωρεῖτε, μήν «βαθαίνετε», μήν ζητᾶτε σαφήνεια καί ὀλοκλήρωση στηριγμένη σέ ἀρχές, μήν κάνετε ἐκτίμηση τῆς «τωρινῆς στιγμῆς», γιατί αὐτό ξεσκεπάζει καί τούς δύο μας. Θά ἐνεργοῦμε, ἀλλά δέν θά μιλάμε».

Ὁ Μάρτοφ διδάσκει τόν Λάριν νά εἶναι ὀπορτουνιστής. Δέν πρέπει νά κάθεται κανεῖς ἀνάμεσα σέ δύο καρέκλες, λέει ὁ Λάριν στόν Μάρτοφ, ζητώντας μιά στηριγμένη σέ ἀρχές ἐξήγηση καί δικαιολόγηση τοῦ προσφιλοῦς καί στούς δύο λικβινταρισμοῦ.

—Τί ὀπορτουνιστής εἶστε λοιπόν, ὕστερα ἀπ' αὐτό, ἀπαντάει ὁ Μάρτοφ, ἀφοῦ δέν ξέρετε νά κάθεστε ἀνάμεσα σέ δύο καρέκλες; Τί ὀπορτουνιστής εἶστε, ὕστερα ἀπ' αὐτό, ὅταν ἐπιδιώκετε ἀκριβολογημένη, ἄμεση καί σαφή, στηριγμένη σέ ἀρχές δικαιολόγηση τῆς πρακτικῆς; Ὁ πραγματικός ὀπορτουνιστής πρέπει νά κάθεται ἀκριβῶς ἀνάμεσα σέ δύο καρέκλες, πρέπει νά ὑποστηρίξει ἀκριβῶς τήν «τακτική-προτσές» (θυμηθεῖτε τόν Μαρτίνοφ καί τόν Κριτσέβσκι τῆς ἐποχῆς τοῦ 1901), πρέπει νά ἀκολουθεῖ τό ρεῦμα, ἐξαφανίζοντας τά ἴχνη, παρακάμπτοντας κάθε εἶδους προσήλωση στίς ἀρχές. Ὁ Μπέρνσταϊν τά καταφέρνει τώρα πιά (ὕστερα ἀπό τά μαθήματα τοῦ Φόλμαρ, τοῦ Ἄουερ κτλ.), νά εἶναι ἀναθεωρητής, χωρίς νά προτείνει καμιά ἀλλαγή στό ὀρθόδοξο profession de foi⁹² τῆς Ἐρφούρτης. Κι' ἐμεῖς πρέπει νά ξέρουμε νά εἴμαστε λικβινταριστές, χωρίς νά προτείνουμε καμιά ἀλλαγή στήν ὀρθόδοξη ἐπίσημη ἀπάντηση (1908) στά «ἀκανθώδη προβλήματα» τῆς τρέχουσας στιγμῆς⁹³. Γιά νά εἶσαι πραγματικός ὀπορτουνιστής, ἀκριβέ καί ἀγαπητέ Λάριν, πρέπει στήν πράξη, στήν

πρακτική σου, στό χαρακτήρα τῆς δουλιᾶς σου νά σέρνεσαι, ἐνῶ στά λόγια, μπροστά στό κοινό, στίς ἀγορεύσεις, στόν τύπο, ὄχι μόνο νά μήν ψάχνεις νά βρεῖς θεωρίες πού νά δικαιολογοῦν τό σούρσιμο, ἀλλά, ἀντίθετα, νά φωνάζεις ὅσο γίνεται πιά δυνατά ἐνάντια σέ κείνους πού σέρνονται καί νά ὀρκίζεσαι μέ ὅσο τό δυνατό περισσότερο ζῆλο σέ θεούς καί δαίμονες ὅτι ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἀπό ἐκείνους πού σέρνονται.

Ἐὸ Λάριν σῶπασε. Στό βάθος τῆς ψυχῆς του δέν μπόρεσε, ἴσως, νά μήν ἀναγνωρίσει ὅτι ὁ Μάρτοφ εἶναι πιά ἐπιδέξιος διπλωμάτης, πιά ραφιναρισμένος ὀπορτουνιστής.

Τήν τελική διατύπωση τοῦ Μάρτοφ πρέπει νά τήν ἐξετάσουμε καί ἀπό μιά ἄλλη πλευρά: «εἶναι ὑπεραρκετό» νά ἀναγνωρίσουμε τόν ἀντιφατικό συνδυασμό τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος μέ τό συνταγματισμό. Συγκρίνετε τή διατύπωση αὐτή μέ τήν περιβόητη διατύπωση τοῦ Β. Λεβίτσκι: «Ὁχι ἡγεμονία, ἀλλά ταξικό κόμμα» («Νάσα Ζαριά», τεῦχος ἀρ. 7). Στή διατύπωση αὐτή ὁ Λεβίτσκι, (ὁ Λάριν τοῦ «Νάσα Ζαριά») ἐξέφρασε ἀπλῶς πιά ἀνοιχτά, μέ περισσότερη εἰλικρίνεια, μέ περισσότερη προσήλωση σέ ἀρχές, ἐκεῖνο πού μπερδεψε, σκέπασε, στόλισε μέ ἐπιτηδευμένες φράσεις ὁ Πότρεσοφ, ξεκαθαρίζοντας καί ξαναδουλεύοντας τό ἄρθρο του ἐνάντια στήν ἡγεμονία, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν τελεσιγράφων τοῦ Πλεχάνοφ.

Ἡ διατύπωση τοῦ Μάρτοφ καί ἡ διατύπωση τοῦ Λεβίτσκι εἶναι οἱ δύο ὄψεις τοῦ ἴδιου νομίσματος. Ἡ ἐξήγηση αὐτοῦ τοῦ πράγματος γιά τόν Μάρτοφ, πού κάνει πῶς δέν καταλαβαίνει τή σύνδεση τῆς ιδέας τῆς ἡγεμονίας μέ τό ζήτημα τοῦ λικβινταρισμοῦ, θά ἀποτελέσει ἀντικείμενο τοῦ ἐπόμενου ἄρθρου.

P. S. Τό ἄρθρο αὐτό εἶχε ἤδη δοθεῖ γιά στοιχειοθέτηση, ὅταν λάβαμε τό 2ο τεῦχος τοῦ «Ντιέλο Ζίζνι» μέ τό τέλος τοῦ ἄρθρου τοῦ Γιούρι Λάριν: «Ἐπί δεξιᾶ—καί μεταβολή!». Ὁ ρεφορμισμός πού ὁ Λ. Μάρτοφ «ἐννοεῖται, δέν ὑποπτεύεται» ὅτι ὑπάρχει στόν Γιούρι Λάριν, ἐκτίθεται μέ τήν ἴδια ὅπως καί πρίν σαφήνεια ἀπό τόν Λάριν στό νέο λικβινταριστικό περιοδικό. Θά περιοριστοῦμε γιά τήν ὥρα νά παραθέσουμε τήν οὐσία τοῦ ρεφορμιστικοῦ προγράμματος:

«Κατάσταση σύγχυσης καί ἀοριστίας, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀπλῶς δέν ξέρουν τί νά περιμένουν ἀπ' τήν αὐριανή ἡμέρα, τί καθήκοντα νά βάλουν μπροστά

τους, νά τί σημαίνει ἡ διάθεση τῆς ἀκαθόριστης ἀναμονῆς, οἱ ἀμυδρές ἐλπίδες πότε γιά ἐπανάληψη τῆς ἐπανάστασης καί πότε γιά «τότε θά δοῦμε». Καθῆκον τῆς στιγμῆς δέν εἶναι ἡ ἀκαρπῆ ἀναμονή οὔριου ἄνεμου, ἀλλά ἡ καλλιέργεια στούς πλατιούς κύκλους τῆς καθοδηγητικῆς ἰδέας ὅτι στήν καινούργια ἱστορική περίοδο πού ἄρχισε γιά τή ρωσική ζωή, ἡ ἐργατική τάξη δέν πρέπει νά ὀργανώνεται «γιά τήν ἐπανάσταση», οὔτε «γιά τήν ἀναμονή τῆς ἐπανάστασης», ἀλλά ἀπλῶς γιά τή σθεναρή καί σχεδιασμένη ὑπεράσπιση τῶν ἰδιαίτερων συμφερόντων της σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς· γιά τή συγκέντρωση καί τήν ἐκγύμναση τῶν δυνάμεών της μέ τήν πολύμορφη καί σύνθετη αὐτή δράση· γιά τήν καλλιέργεια καί τή συσσωρευση μέ τόν τρόπο αὐτό σοσιαλιστικῆς συνείδησης γενικά· γιά νά ἀποκτήσει τήν ἰκανότητα νά προσανατολίζεται (νά καταλαβαίνει) — καί νά ὑπερασπίζει τόν ἑαυτό της!—μέσα στίς πολύπλοκες ἀμοιβαῖες σχέσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων τῆς Ρωσίας στήν ἐπικείμενη, ὕστερα ἀπό τήν οἰκονομικά ἀναπόφευκτη αὐτοεξάντληση τῆς φεουδαρχικῆς ἀντίδρασης, συνταγματική ἀνακαίνισή της, εἰδικά» (σελ. 18).

Τό μακρινάρι αὐτό ἐκφράζει μέ ἀκρίβεια ὅλο τό πνεῦμα καί ὅλο τό νόημα τοῦ «προγράμματος» τοῦ Λάριν καί ὄλων τῶν λικβινταριστικῶν γραφόμενων τοῦ «Νάσα Ζαριά», τοῦ «Βοζροζντένιγε», τοῦ «Ντιέλο Ζίζνι» καί ἄλλων μέχρι τό «ὑπεραρκετό» τοῦ Λ. Μάρτοφ πού ἀναλύσαμε. Τό μακρινάρι αὐτό εἶναι ὁ πιό καθαρός καί ὀλοκληρωμένος ρεφορμισμός. Δέν μποροῦμε τώρα νά ἀσχοληθοῦμε μέ τό μακρινάρι αὐτό. Δέν μποροῦμε νά τό ἀναλύσουμε ἐδῶ ὅσο χρειάζεται λεπτομερειακά. Γι' αὐτό θά περιοριστοῦμε σέ σύντομες παρατηρήσεις. Οἱ ἀριστεροί καντέτοι, οἱ ἐξωκομματικοί σοσιαλιστές, οἱ μικροαστοί δημοκράτες (ὅπως οἱ «ἐνέσοι»⁹⁴) καί οἱ ρεφορμιστές ἀπό τούς ἀνθρώπους ἐκείνους πού ἐπιθυμοῦν νά εἶναι μαρξιστές, προπαγανδίζουν στούς ἐργάτες τό πρόγραμμα: συγκεντρώνετε τίς δυνάμεις σας, διαπαιδαγωγεῖτε τόν ἑαυτό σας, ἐκπαιδεύεστε, ὑπερασπίζετε τά συμφέροντά σας ἀπλῶς γιά νά ὑποστηρίξετε τόν ἑαυτό σας στήν ἐπικείμενη συνταγματική ἀνακαίνιση. Τό πρόγραμμα αὐτό περικόπτει, στενεύει, εὐνουχίζει τά πολιτικά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης τό 1908-1911 στόν ἴδιο βαθμό πού οἱ «οἰκονομιστές» εὐνούχιζαν τά καθήκοντα αὐτά τό 1896-1901. Οἱ παλιοί «οἰκονομιστές», πού ἐξαπατοῦσαν καί τόν ἑαυτό τους καί τούς ἄλλους, ἀρέσκονταν νά ἐπικαλοῦνται τό Βέλγιο (τήν ἀριθμητική ὑπεροχή τοῦ ρεφορτισμοῦ στούς βέλγους τήν ἐξήγησαν τελευταῖα οἱ ὑπέροχες ἐργασίες τοῦ ντέ-Μάν καί τοῦ Μπρουκέρ· θά ἐπανέλθουμε στίς ἐργασίες αὐτές)· οἱ νεο-οικονομιστές, δηλ. οἱ λικβινταριστές, ἀρέσκονται νά ἐπικαλοῦνται τήν Αὐστρία πού τό 1867 ἀπόκτησε σύνταγμα εἰρηνικά. Καί οἱ πα-

λιοί «οικονομιστές» καί οί δικοί μας λικβινταριστές διαλέγουν παραδείγματα, περιπτώσεις, ἐπεισόδια ἀπό τήν ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τῆς δημοκρατίας στήν Εὐρώπη, τότε πού οί ἐργάτες, γιά τόν ἄλφα ἤ βήτα λόγο, ἦταν ἀδύνατοι, ἀσυνειδητοποιήτοι, ἐξαρτημένοι ἀπό τήν ἀστική τάξη, καί τά παραδείγματα αὐτά τά παρουσιάζουν σάν πρότυπα γιά τή Ρωσία. Καί οί «οικονομιστές» καί οί λικβινταριστές εἶναι οί φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο.

«Μίσλ»), ἀρ. τεύχ. 4,
Μάρτης τοῦ 1911
Ἑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ
«Μίσλ»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ

Στό τεύχος αρ. 2 του «Νάσα Ζαριά» ο κ. Μπ. Μπογκντάνοφ, στό άρθρο: «Αποτελέσματα του βιοτεχνικού συνεδρίου» διατυπώνει τά συμπεράσματά του κατά τόν έξῆς τρόπο:

«Ἡ τάση νά ξεκόψουμε ἀπό τήν παλιά παρανομία καί νά περάσουμε στήν περίοδο μιᾶς πραγματικά ἀνοιχτῆς κοινωνικῆς καί πολιτικῆς δράσης, νά τό καινούργιο πού χαρακτηρίζει καί τή νέα φάση του ἔργατικού μας κινήματος»(σελ.73).«Σέ περίοδο ὄξυνσης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, στίς παραμονές τῶν συμπληρωματικῶν ἐκλογῶν τῆς Μόσχας, τῶν γενικῶν ἐκλογῶν γιά τήν IV Δούμα, γίνεται μέ ιδιαίτερη ὀξύτητα αἰσθητή ἡ ἔλλειψη τῆς ἐπίδρασης τῆς πολιτικά-ὀργανωμένης μερίδας του προλεταριάτου. Ὅλη ἡ δουλιά πού ἔγινε τά τελευταῖα χρόνια ἀπό τούς ὀργανωμένους ἐργάτες, ὀδηγεῖ στό δρόμο τῆς ἀναγέννησης τῆς ἀνεξάρτητης αὐτῆς πολιτικῆς δύναμης. Καί συνειδητά εἴτε ἄθελα ὅλοι ὅσοι παίρνουν μέρος στό κίνημα αὐτό γίνονται στελέχη του κόμματος του προλεταριάτου πού ἀναγεννιέται. Καί τό καθῆκον τῆς ὀργανωμένης του μερίδας δέν εἶναι τόσο νά ἐπιταχύνει τό κίνημα αὐτό, νά τό διαμορφώσει πρόωρα καί νά τό σταθεροποιήσει, ὅσο τό νά δρᾷ πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς ἀνάπτυξης του κινήματος αὐτοῦ, νά του δώσει τή μεγαλύτερη δυνατή ἔκταση, τραβώντας σ' αὐτό ὅσο τό δυνατό πλατύτερες μάζες καί ξεκόβοντας ἀποφασιστικά ἀπό τήν ἀδράνεια τῆς παρανομίας, ἀπό τή χαρακτηριστική γι' αὐτήν ἀποναρκωτική ἀτμόσφαιρα» (σελ. 74-75).

Μέχρι τώρα, τέτιες κραυγές γιά τήν «ἀποναρκωτική» ἀτμόσφαιρα καί παρόμοια ὑστερικά ξεφωνητά καί ἐκκλήσεις «νά ξεκόψουμε» ἀπ' αὐτήν, συναντούσαμε μόνο στίς ἔφημερίδες τύπου «Νόβογε Βρέμια» καί στά γραπτά τῶν ὀργανισμένων ἀποστατῶν του φιλελευθερισμοῦ, ὅπως του κ. Στροῦβε καί Σίας. Μέχρι τώρα ὁ κάπως ἀξιοπρεπῆς καί ἔντιμος πολιτικός τύπος θεωροῦσε σάν κανόνα νά μήν ἐπιτίθεται ἀπό ὀρισμένες θέσεις ἐνάντια σέ κάτι πού δέν μπορεῖ νά ὑποστηριχτεῖ ἀπό τίς ἴδιες αὐτές θέσεις. Δυό χρόνια τώρα, ἡ παρέα τῶν λικβινταριστῶν, στήν ὁποία ἀνήκουν οἱ κ.κ. Μπ. Μπογκντάνοφ, Λεβίτσκι, Πότερσοφ κτλ., «ξεπερνάει» μέ ἐπιτυχία τήν πα-

λιωμένη αυτή δημοκρατική προκατάληψη, διαλέγοντας συστηματικά για τίς εκκλήσεις της «νά ξεκόψουμε αποφασιστικά» κτλ. τέτιες ακριβώς και μόνο τέτιες θέσεις, όπου οί λικβινταριστές έχουν εξασφαλισμένο τό μονοπώλιο στό δοσμένο ζήτημα. Σέ μᾶς μένει μόνο νά καταγράψουμε «τόν προεξασφαλισμένο» αυτόν πόλεμο ἐνάντια «στήν ἀποναρκωτική ἀτμόσφαιρα» και νά στηλιτεύσουμε τούς παλληκαράδες.

Οί κ.κ. Μπογκντάνοφ, Λεβίτσκι και Πότερσοφ κάνουν ταχυδακτυλουργία, όταν λένε ὅτι οί ἐργάτες ἐπιδιώκουν νά δράσουν ἀνοιχτά, και βγάζουν τό συμπέρασμά τους ὅτι οί ἐργάτες ἐπιδιώκουν νά ξεκόψουν ἀπό «τήν ἀποναρκωτική ἀτμόσφαιρα». Ἡ ταχυδακτυλουργία εἶναι ὑπολογισμένη σέ τοῦτο, ὅτι ἐμεῖς, οί ἀντίπαλοι τοῦ λικβινταρισμοῦ, δέν μποροῦμε νά ἀναφέρουμε γεγονότα, τά ὁποῖα εἶναι γνωστά σ' αὐτούς τούς κ.κ. Μπ. Μπογκντάνοφ και μιλοῦν για τήν ἀγανάκτηση τῶν ἐργατῶν πού στά διάφορα συνέδρια τάσσονται ἀνοιχτά ἐνάντια στούς διανοούμεενους, οί ὁποῖοι προτείνουν «νά ξεκόψουμε». Οί ἐργάτες στίς ἀρχές τοῦ 1911 ἐπιδιώκουν — και ἄς εἰπωθεῖ αὐτό, πρὸς μεγάλη τους τιμή — τό ἴδιο δραστήρια νά βγοῦν στήν ἀνοιχτή πολιτική δράση, ὅπως ἐπιδίωκαν π.χ. στίς ἀρχές τοῦ 1905, οὔτε τότε ὅμως, οὔτε τώρα οί ἐργάτες δέν ξεσηκώθηκαν ἐνάντια στήν «ἀποναρκωτική ἀτμόσφαιρα», δέν ἤθελαν, οὔτε θέλουν, «νά ξεκόψουν» ἀπ' αὐτήν. Για τάση «νά ξεκόψουν αποφασιστικά», θά εἶναι σωστό νά μιλάμε μόνο για τούς ἀποστάτες διανοούμεενους.

Πραγματικά, ἄς ἐμβαθύνει καλά ὁ ἀναγνώστης στό παρακάτω γεγονός. Μιά ὁμάδα δημοσιολόγων μιλάνε ἐπίμονα — ἰδίως ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1910 κι' ἐδῶ — «για τάση νά ξεκόψουμε ἀπό τό παλιό» και «νά περάσουμε στή φάση μιᾶς πραγματικά ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης». Ἡ ὁμάδα αὐτή μόνο στό χρονικό διάστημα πού ἀναφέρθηκε ἐξέδοσε πάνω ἀπό 20 τεύχη τῶν περιοδικῶν της («Νάσα Ζαριά», «Βοζροζντένιγε», «Ζίζν», «Ντιέλο Ζίζνι»), χωρίς ν' ἀναφέρουμε τά ξεχωριστά βιβλία, τίς προσοῦρες και τά ἄρθρα στά περιοδικά και στίς ἐφημερίδες, πού δέν ἔχουν εἰδικά λικβινταριστικό χαρακτήρα. Γεννιέται τό ἐρώτημα: πῶς μπόρεσε, λοιπόν, νά συμβεῖ ὥστε οί δημοσιολόγοι πού ἐργάζονται τόσο δραστήρια στό δημοσιολογικό πεδίο και πού μιλοῦν μέ τόση πεποίθηση για τήν ἀνάγκη «νά ξεκόψουμε αποφασιστικά ἀπό τό παλιό» και «νά περάσουμε στή φάση μιᾶς πραγματικά ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης», νά μήν ἀποφασίσουν, νά μήν τολμήσουν ὡς τώρα

οί ἴδιοι, ἢ ὁμάδα τους, «νά ξεκόψουν ἀποφασιστικά» ἀπό «τό παλιό», καί «νά περάσουν στή φάση μιᾶς πραγματικά ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης» μέ πρόγραμμα, πλατφόρμα, τακτική «πού νά ξεκόβουν ἀποφασιστικά» ἀπό τήν «ἀποναρκωτική ἀτμόσφαιρα»;

Τί σημαίνει αὐτή ἡ κωμωδία; Αὐτή ἡ ὑποκρισία; Μιλοῦν γιά «ἀναγέννηση τῆς πολιτικῆς δύναμης», κατακεραυνώνουν συνάμα τήν «ἀποναρκωτική ἀτμόσφαιρα», ζητᾶνε νά ξεκόψουμε ἀπό τό παλιό, κηρύσσουν «τήν πραγματικά ἀνοιχτή πολιτική δράση» καί ταυτόχρονα δέν ἀντικαθιστοῦν αὐτό τό παλιό μέ κανένα πρόγραμμα, μέ καμιά πλατφόρμα, μέ καμιά τακτική, μέ καμιά ὀργάνωση! Γιατί οἱ δικοί μας λεγκαλιστές, πού ἐπιθυμοῦν νά εἶναι μαρξιστές, δέν ἔχουν οὔτε τόση πολιτική ἐντιμότητα, ὅση ἔχουν οἱ κ.κ. Πεσεχόνοφ καί οἱ ἄλλοι δημοσιολόγοι τοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτσβο»⁹⁵, οἱ ὁποῖοι ἀπό πολύ νωρίτερα (ἀπό τό 1905-1906) μίλησαν γιά τό ζήτημα τῆς ἀποναρκωτικῆς ἀτμόσφαιρας καί γιά τήν ἀνάγκη «νά περάσουμε στή φάση μιᾶς πραγματικά ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης» καί οἱ ὁποῖοι ἔκαναν αὐτό πού ἔλεγαν, δηλ. πραγματικά «ξέκοψαν ἀποφασιστικά ἀπό τό παλιό», ἐμφανίστηκαν πραγματικά μέ «ἀνοιχτό» πρόγραμμα, πλατφόρμα, τακτική, ὀργάνωση;

Ἡ ἐντιμότητα στήν πολιτική εἶναι ἀποτέλεσμα δύναμης, ἡ ὑποκρισία ἀποτέλεσμα ἀδυναμίας. Οἱ κ.κ. Πεσεχόνοφ καί Σία εἶναι δυνατοί ἀνάμεσα στούς ναρόντικους καί γι' αὐτό ἐνεργοῦν πραγματικά «ἀνοιχτά». Οἱ κ.κ. Μπ. Μπογκντάνοφ, Λεβίτσκι, Πότερσοφ καί Σία εἶναι ἀδύνατοι ἀνάμεσα στούς μαρξιστές, συναντοῦν σέ κάθε βῆμα ἀντίσταση ἀπό τήν πλευρά τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, καί γι' αὐτό ὑποκρίνονται, κρύβονται, δέν τολμοῦν νά ἐμφανιστοῦν ἀνοιχτά μέ πρόγραμμα καί τακτική «πραγματικά ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης».

Οἱ κ.κ. Πεσεχόνοφ καί Σία εἶναι τόσο δυνατοί ἀνάμεσα στούς ναρόντικους, ὥστε μεταφέρουν τό ἐμπόρευμά τους κάτω ἀπό τή δική τους σημαία. Οἱ κ.κ. Μπ. Μπογκντάνοφ, Λεβίτσκι, Πότερσοφ, Μάρτοφ εἶναι τόσο ἀδύνατοι ἀνάμεσα στούς μαρξιστές, ὥστε εἶναι ὑποχρεωμένοι νά μεταφέρουν τό ἐμπόρευμά τους κάτω ἀπό ξένη σημαία. Στό διανοουμενίστικο περιοδικάκι («Νάσα Ζαριά») κάνουν τό θηρίο καί ξεφωνίζουν: «ἱεραρχία» δέν ὑπάρχει, «νά ξεκόψουμε ἀποφασιστικά ἀπό τό παλιό», «νά περάσουμε στή φάση μιᾶς πραγματικά ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης». Μπροστά στούς ἐργάτες

ὅμως ὁ λικβινταριστής μας συμπεριφέρεται σύμφωνα μέ τήν παροιμία: «Μπροστά στό παλληκάρι γίνεται ἄρνι».

Μπροστά στούς ἐργάτες οἱ ἥρωές μας, πού εἶναι ἐνθουσιώδεις θαυμαστές τῆς «ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης», ἐνεργοῦν ἀκριβῶς ὄχι ἀνοιχτά, δέν προτείνουν κανένα ἀνοιχτό πρόγραμμα, τακτική, ὀργάνωση. Ἐπό δῶ βγαίνει καί ἡ σοφή διπλωματία τοῦ κ. Μπ. Μπογκντάνοφ πού, βγάζοντας τά «συμπεράσματα» ἀπό τό βιοτεχνικό συνέδριο, συμβουλεύει «νά μήν ἐπιταχύνουμε» τό κίνημα πρός τήν κατεύθυνση τῆς πραγματικά ἀνοιχτῆς πολιτικῆς δράσης, νά μήν «τό διαμορφώνουμε πρόωρα». Θά ἔλεγε κανείς πῶς ὁ κ. Μπ. Μπογκντάνοφ δοκίμασε νά διατυπώσει τά λικβινταριστικά του σχέδια μπροστά στούς ἐργάτες καί κἀηκε. Ὁ ἀποστάτης διανοούμενος συνάντησε ἀντίσταση μέσα στούς ἐργάτες πού, καί στά λάθη τους, ἐνεργοῦν μέ περισσότερη εὐθύτητα, ἀπαιτοῦν ἄμεση ἀπάντηση («νά ξεκόψουμε ἀπό τό παλιό; ἐμφανιστεῖτε λοιπόν ἀνοιχτά καί τίμια μέ τό δικό σας τό καινούργιο!»). Καί ὁ κ. Μπ. Μπογκντάνοφ, σάν τήν ἄλεπού τοῦ Κριλόφ, παρηγορεῖ τόν ἑαυτό του: εἶναι ἄγουρα τά σταφύλια! δέν χρειάζεται πρόωρη διατύπωση — μέ τό παλιό νά ξεκόψουμε, νά ξεκόψουμε ὅμως ἔτσι, πού ἀνάμεσα στούς ἐργάτες νά ἀνεμίζουμε τή σημαία αὐτοῦ τοῦ παλιοῦ — καί ὅσο γιά τό νέο, νά μήν βιαζόμαστε.

Θά πεῖτε: αὐτό σημαίνει νά κάθεται κανείς ἀνάμεσα σέ δύο καρέκλες. Ἐλλά ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται καί ἡ οὐσία κάθε ὀπορτουניσμοῦ. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐκδηλώνεται καί ἡ φύση τοῦ σύγχρονου ἀστοῦ διανοούμενου, πού παίζει μαρξισμό. Ὁ κ. Στροῦβε ἔπαιζε μαρξισμό στά 1894-1898. Οἱ κ.κ. Μπ. Μπογκντάνοφ, Λεβίτσκι, Πότερσοφ παίζουν μαρξισμό στά 1908-1911. Οἱ «οἰκονομιστές» τοῦ καιροῦ ἐκείνου καί οἱ λικβινταριστές τῶν ἡμερῶν μας εἶναι φορεῖς τῆς ἴδιας ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο.

«Μίσλ», ἀρ. τεύχ. 4,
Μάρτη τοῦ 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ
«Μίσλ»

ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΚΑΙ ΟΧΤΩΒΡΙΣΤΕΣ

Ἡ περιβόητη «κυβερνητική κρίση» καί ἡ ἐκλογή νέου προέδρου τῆς Κρατικῆς δούμας⁹⁶ ἔδωσε γιά μιά ἀκόμη φορά ὑλικό σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κοινωνικῆς φύσης καί τῆς πολιτικῆς σημασίας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων καί τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν. Ἡ ρωσική φιλελεύθερη, μέ τό συμπάθειο, ἀστική τάξη ἔδειξε γιά ἑκατοστή καί χιλιοστή φορά τό πρόσωπό της. Ὁ ἀναγνώστης ξέρει ἤδη ἀπό τίς καθημερινές ἐφημερίδες καί ἀπό τό προηγούμενο φύλλο τῆς «Ζβεζντά» τί λογῆς εἶναι αὐτό τό πρόσωπο. Ὡστόσο, δέν θά εἶναι περιττό νά βγάλουμε ὀρισμένα συμπεράσματα, γιατί ὁ καντέτικος τύπος πού ἔχει στή χώρα μας τή μεγαλύτερη κυκλοφορία «κατακεραυνώνει» πρόθυμα τούς ὀχτωβριστές, ἀλλά ἀσχολεῖται ἀνόρεκτα μέ τά συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπό τή δική του συμπεριφορά.

Ἄς θυμηθοῦμε τή στάση τοῦ Κόμματος τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» κατά τήν ἐκλογή τοῦ νέου προέδρου τῆς Κρατικῆς δούμας. Στίς 21 τοῦ Μάρτη ἡ «Ρέτς» σπεύδει ν' ἀνακοινώσει: «Ἡ ὁμάδα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας ἀποφάσισε νά ψηφίσει ὑπέρ τοῦ Μ. Ἀλεξέγενκο, ἂν ὑποβληθεῖ ἢ ὑποψηφιότητά του γιά τό ἀξίωμα τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς δούμας. Ἄν ὅμως ὑποβληθεῖ ἢ ὑποψηφιότητα τοῦ Ροντζιάνκο, τότε ἡ ὁμάδα θά ψηφίσει κατά». Οἱ συνταγματικοί «δημοκράτες» προσφέρουν τίς ὑπηρεσίες τους στούς «ἀριστερούς» ὀχτωβριστές. Κάτι περισσότερο. Τό κύριο ἄρθρο τῆς «Ρέτς» τῆς ἴδιας ἡμερομηνίας ἀνακηρύσσει τόν Ἀλεξέγενκο πρόσωπο «σεβαστό ἀπ' ὅλους» καί ἐπιχειρεῖ νά ἐκφράσει τήν ἄποψη ὅλης τῆς Κρατικῆς δούμας: ἂν οἱ δεξιοί, λέει, ὑποστηρίξουν τήν ὑποψηφιότητα τῆς πλειοψηφίας τῶν ὀχτωβριστῶν (δηλ. τήν ὑποψηφιότητα τοῦ Ἀλεξέγενκο) πιθανόν ἡ Κρατική δούμα νά «ἐπανέλθει στήν ὁμοφωνία» μέ τήν ὁποία ἔγινε δεκτή στήν

ἀρχή ἢ ὑποψηφιότητα τοῦ Χομιακόφ. «Ἡ ὁμοφωνία αὐτή θά ἔδειχνε ὅτι ὅλη ἡ Δούμα, στό σύνολό της, κατανοεῖ τήν ἐξαιρετική σοβαρότητα τῆς στιγμῆς».

Αὐτά ἔγραφε ἡ «Ρέτς». «Ὅλη ἡ Δούμα, στό σύνολό της», οὔτε λίγο οὔτε πολύ. Πιό συχνά θά πρέπει νά τό θυμόμαστε αὐτό στίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα!

Οἱ καντέτοι ξέρουν θαυμάσια πώς οἱ δεξιοί ὑποστηρίζουν ἀπό λόγους ἀρχῆς ὅτι ἡ Δούμα δέν πρέπει νά ἔχει δικαιώματα, ὅτι οἱ ἐθνικιστές δικαιολογοῦν καί ὑπερασπίζουν τόν Στολίπιν καί τήν παράβαση τοῦ ἄρθρου 87. Καί παρόλα αὐτά, οἱ καντέτοι, μονάχα γιά νά ψηφιστεῖ ὁ Ἀλεξέγενκο, εἶναι πρόθυμοι νά τά ξεχάσουν ὅλα καί νά ἀνακηρύξουν ὁμόφωνη «ὅλη τή Δούμα, στό σύνολό της», ἄν καί ξέρουν ἐπίσης θαυμάσια ὅτι οἱ ἐργάτες βουλευτές σέ καμιά περίπτωση δέν θά δεχτοῦν νά ἐξαγοραστοῦν χάρι τῆς «ὁμοφωνίας» τῆς III Δούμας, ὅπως δέν ἐξαγοράστηκαν καί κατά τήν ἐκλογή τοῦ Χομιακόφ.

Τό ζήτημα εἶναι καθαρό: οἱ καντέτοι δέν ὑπολογίζουν τούς ἐργάτες βουλευτές καί τούς τρουντοβίκους. Χωρίς αὐτούς, μαζί ὅμως μέ τούς δεξιούς, μέ τόν Μάρκοφ τό Β' καί τόν Πουρισκέβιτς, ἡ III Δούμα εἶναι «ὅλη ἡ Δούμα, στό σύνολό της». Αὐτό βγαίνει ἀπό τά γραφόμενα τῆς «Ρέτς». Καί ἡ κρίση της αὐτή χαράζει σωστά τή διαχωριστική γραμμή, πού τόσο συχνά καί τόσο πολλοί ἄνθρωποι τήν καταλάβαιναν ἀνάποδα: εἶναι ἡ γραμμή πού χωρίζει τούς φεουδάρχες καί τήν ἀστική τάξη (καί μάλιστα τήν πιό «φιλελεύθερη», δηλ. τήν καντέτικη) ἀπό τή μιά μεριά, καί τούς ἀγρότες καί ἐργάτες, δηλ. τή δημοκρατία, ἀπό τήν ἄλλη. Ἐμεῖς, χωρίς τή δημοκρατία, ἀλλά μαζί μέ τούς δεξιούς, ἀποτελοῦμε «ὅλη τή Δούμα, στό σύνολό της», λένε οἱ καντέτοι. Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ καντέτοι, διεκδικώντας τόν τίτλο τοῦ δημοκράτη, ἐξαπατοῦν τό λαό. Αὐτό σημαίνει ὅτι γιά τούς καντέτους οἱ φεουδάρχες καί ἡ ἀστική τάξη εἶναι τό «ἐμεῖς», ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι δέν λογαριάζονται.

Τό ἀσήμαντο ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου προέδρου τῆς Κρατικῆς δούμας μᾶς θύμισε γιά πολλοστή φορά τήν πολύ σημαντική ἀλήθεια ὅτι οἱ καντέτοι δέν εἶναι δημοκράτες, ἀλλά φιλελεύθεροι μετριοπαθεῖς ἀστοί πού λαχταροῦν τήν «ὁμοφωνία» «ὅλης» τῆς βουλῆς τῶν ἀρχιαντιδραστικῶν καί τῶν ὀχτωβριστῶν. Ἀνταγωνισμός μέ τούς ὀχτωβριστές, νά ὁ χαρακτήρας τῆς καντέτικης «πάλης» ἐνάντια σ' αὐτούς. Οἱ καντέτοι παλεύουν ἐνάντια στούς ὀχτωβριστές, αὐτό εἶναι ἀναμφισβή-

τητο. Δέν παλεύουν ὅμως ἐνάντια σ' αὐτούς σάν ἐκπρόσωποι μιᾶς τάξης, οὔτε σάν ἐκπρόσωποι πλατιῶν στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ, γιά τήν ἀντικατάσταση τῆς παλαιᾶς ἐξουσίας στήν ὁποία προσαρμόζονται οἱ ὀχτωβριστές, ἀλλά σάν ἀνταγωνιστές τους, πού ἐπιθυμοῦν νά προσαρμοστοῦν στήν ἴδια αὐτή ἐξουσία, νά ἐξυπηρετήσουν τά συμφέροντα τῆς ἴδιας αὐτῆς τάξης, νά τήν προφυλάξουν ἀπό τήν ἀπαιτητικότητα τῶν πλατιῶν στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ (τῆς δημοκρατίας γενικά καί τῆς προλεταριακῆς δημοκρατίας εἰδικότερα). Νά προσαρμοστοῦν κάπως διαφορετικότερα στήν ἴδια αὐτή ἐξουσία, νά τί ἐπιδιώκουν οἱ καντέτοι, νά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς πολιτικῆς τους, πολιτικῆς φιλελευθέρων ἀστῶν. Καί ὁ ἀνταγωνισμός αὐτός μέ τούς ὀχτωβριστές, ἡ πάλη νά πάρουν τή δική τους θέση, προσδίνει ιδιαίτερη «ὀξύτητα» στήν καντέτικη πάλη. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ιδιαίτερη ἔχθρα τῶν δεξιῶν καί τῶν ὀχτωβριστῶν ἀπέναντι στούς καντέτους, ἔχθρα εἰδικῆς μορφῆς: «ἐκεῖνοι» (οἱ δημοκράτες) θά τούς ἐξοντώσουν, «αὐτοί» (οἱ καντέτοι) θά τούς ἀπωθήσουν ἀπό τήν πρώτη θέση στή δεύτερη· ἡ πρώτη προοπτική προκαλεῖ ἕναν θεμελιακά ἀνειρήνευτο πόλεμο ζωῆς ἢ θανάτου· ἡ δεύτερη προοπτική προκαλεῖ ἕναν ἀγώνα θέσεων, ἕναν ἀγώνα ραδιουργιῶν, μιάν ἄμιλλα μεθόδων γιά νά κερδίσουν τήν ἴδια αὐτή πλειοψηφία τῶν γαῖοκτημόνων καί τῶν ἀστῶν ἢ νά ἐξασφαλίσουν τήν ἐμπιστοσύνη τῆς ἴδιας αὐτῆς παλαιᾶς ἐξουσίας.

Ἡ εἰκόνα πού παρουσίασε ἡ III Δούμα τήν ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου προέδρου ἔδειξε παραστατικά αὐτή τή διαφορά.

Ὁ καντέτος χρονικογράφος «τῶν κοινοβουλευτικῶν κύκλων» συνεχίζει στή «Ρέτς» τῆς 23 τοῦ Μάρτη νά ἐκθειάζει τόν Ἀλεξέγενκο: «ἄνθρωπος τελείως ἀνεξάρτητος» (αὐτό λέγεται γιά ἕναν ὀχτωβριστή, πού δέχτηκε τήν τρίτη τοῦ Ἰούνη μέ μεγάλη χαρά!) «καί μέ ἀναπτυγμένο τό αἶσθημα τῆς ἀξιοπρέπειάς του» κτλ., κτλ.

Νά ποιά εἶναι τό καντέτικο μέτρο τῆς αὐστηρῆς νομιμότητας: νά μήν διαμαρτύρονται γιά τήν τρίτη τοῦ Ἰούνη καί νά διαμαρτύρονται γιά τίς 14 τοῦ Μάρτη. Αὐτό θυμίζει τό ἀμερικανικό ρητό: ἄν κλέψεις ἕνα κομμάτι ψωμί, θά σέ κλείσουν στή φυλακή, ἐνῶ ἄν κλέψεις ἕνα σιδηρόδρομο, θά σέ διορίσουν γερουσιαστή.

Ὁ κ. Λιτόβτσεφ, πού εἶναι ὑπεύθυνος στή «Ρέτς» γιά τή στήλη «Στούς κοινοβουλευτικούς κύκλους», στίς 23 τοῦ Μάρ-

τη ἔγραφε ὅτι γιά τούς ἀριστερούς ὀχτωβριστές καί τούς καντέτους «ἡ μισή ἡμέρα πέρασε μέσα σέ ἀνησυχία: κι' ἂν ξαφνικά συμφωνήσει;» (ὁ Ροντζιάνκο, πού ἔκανε ὅτι ἀρνεῖται).

Πῶς λοιπόν νά μή διεξάγεται σκληρή πάλη ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς ἀντιπάλους τους, ὅταν τό ζήτημα περιστρέφεται γύρω ἀπό ἓνα ἀντικείμενο τόσο οἰκεῖο, τόσο ἄμεσα αἰσθητό γιά ὅλη τήν III Δούμα: «κι' ἂν ξαφνικά ὁ Ροντζιάνκο συμφωνήσει;»!

Ὁ Ροντζιάνκο συμφώνησε. Ἡ εἰκόνα πού παρουσίασε ἡ ἐκλογή ἦταν τέτια, πού οἱ δεξιοί καί οἱ ἐθνικιστές γελοῦσαν ὄλο χαρά, χειροκροτοῦσαν μέ ἐνθουσιασμό. Οἱ «ἀριστεροί» ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι σιωποῦσαν ἐπίμονα, σιωποῦσαν συστηματικά: ἔχασαν τόν ἀγώνα στό στίβο πού διάλεξαν οἱ ἴδιοι· δέν μποροῦσαν νά χαροῦν· ἦταν ὑποχρεωμένοι νά σιωποῦν. Οἱ καντέτοι «σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας» ψήφισαν ὑπέρ τοῦ ἐθνικιστῆ Βολκόνσκι. Οἱ δημοκράτες, καί μόνο οἱ δημοκράτες, βροντοφώναξαν, δήλωσαν ἀνοιχτά καί καθαρά ὅτι δέν παίρνουν μέρος στήν ἐκλογή τοῦ νέου προέδρου τῆς III Δούμας, ὅτι δέν φέρνουν καμιά εὐθύνη (λόγια τοῦ Βοϊλόσνικοφ) γιά «τήν ὅλη δράση τῆς III Δούμας».

Τήν ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς, στήν 86η συνεδρίαση τῆς Δούμας, κατά τόν ἀγώνα τῶν ἀντιπάλων μίλησαν μόνο ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς III Δούμας, Ροντζιάνκο, καί ὁ Μπουλάτ μέ τόν Βοϊλόσνικοφ. Οἱ ἄλλοι κράτησαν σιωπή.

Ὁ Βοϊλόσνικοφ τόνισε σωστά, ἐξονόματος ὅλων τῶν συναδέλφων τῆς ομάδας του, ὅτι οἱ καντέτοι «λόγω τῶν ιδιομορφιῶν τῆς πολιτικῆς τους θέσης στήριζαν πάντα ὅλες τίς ἐλπίδες τους στούς συνδυασμούς μέσα στή Δούμα» καί τούς εἰρωνεύτηκε σάν εὐκολόπιστους φιλελευθέρους.

Ἡ πολιτική θέση τῶν καντέτων καί οἱ ιδιομορφίες της ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ταξική φύση τοῦ κόμματος αὐτοῦ. Τό κόμμα αὐτό εἶναι ἀντιδημοκρατικό φιλελευθεροαστικό κόμμα. Γι' αὐτό ἀκριβῶς οἱ καντέτοι «στηρίζουν πάντα τίς ἐλπίδες τους στούς συνδυασμούς μέσα στή Δούμα». Αὐτό εἶναι σωστό μέ διπλή ἔννοια: πρῶτο, μέ τήν ἔννοια τῆς ἀντιπαράθεσης ἐκείνου πού γίνεται μέσα στή Δούμα σ' ἐκεῖνο πού γίνεται ἔξω ἀπό τή Δούμα, δεύτερο, μέ τήν ἔννοια τοῦ «συνδυασμοῦ» τῶν κοινωνικῶν ἐκείνων στοιχείων, τῶν τάξεων ἐκείνων πού ἀντιπροσωπεύουν «ὅλη» τήν III Δούμα.

Μόνο οἱ ἐργάτες βουλευτές καί οἱ τρουντοβίκοι, ἀπ' ἀφορμή τήν ἐκλογή τοῦ Ροντζιάνκο πού σήμαινε νίκη τῶν ἐθνικι-

στῶν, ἔκαναν δηλώσεις πού δέν ἀπόβλεπαν σέ «συνδυασμούς μέσα στή Δούμα», δηλώσεις πού ξεκαθάριζαν τή στάση τῆς δημοκρατίας γενικά καί τῆς προλεταριακῆς δημοκρατίας εἰδικότερα ἀπέναντι σ' ὅλη τήν τρίτη Δούμα, ἀπέναντι στήν 3η τοῦ Ἰούνη, στούς ὀχτωβριστές καί στούς καντέτους μαζί. Ἡ δήλωση αὐτή ἦταν ἓνα καλό κατευόδιο στόν Ροντζιάνκο καί σ' ὅλη τήν πλειοψηφία «του», ἦταν μιὰ καλή προειδοποίηση πού ἔγινε στήν «ὑπεύθυνη»,— ὑπεύθυνη ἀπέναντι στήν τρίτη Δούμα καί ἀπέναντι στούς ὀπαδούς τῆς τρίτης τοῦ Ἰούνη — φιλελεύθερη «ἀντιπολίτευση» ἀπό μέρος τῶν πολιτικῶν κομμάτων, «πού εἶναι ὑπεύθυνα» ἀπέναντι σέ κάποιον ἄλλον.

«Ζβεζντά»), ἀρ. φύλ. 16,
2 τοῦ Ἀπρίλη 1911
Ἐπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ

Πέρασαν σαράντα χρόνια από τόν καιρό τῆς ἀνακήρυξης τῆς Παρισινῆς Κομμούνας. Σύμφωνα μέ τά καθιερωμένα, τό γαλλικό προλεταριάτο τίμησε μέ συγκεντρώσεις καί διαδηλώσεις τή μνήμη τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐπανάστασης τῆς 18 τοῦ Μάρτη 1871 καί στό τέλος τοῦ Μάη θά καταθέσει ξανά στεφάνια στούς τάφους τῶν κομμουνάρων πού ἐκτελέστηκαν, τῶν θυμάτων τῆς φοβερῆς «ἐβδομάδας τοῦ Μάη» κι' ἐπάνω στούς τάφους τους θά δώσει καί πάλι ὄρκο νά παλέψει ἀκούραστα ὡς τόν πλήρη θρίαμβο τῶν ἰδεῶν τους, ὡς τήν πλήρη ἀποπεράτωση τοῦ ἔργου πού μᾶς κληροδότησαν.

Ἄλλά γιατί τό προλεταριάτο, ὄχι μόνο τό γαλλικό, ἀλλά καί ὅλου τοῦ κόσμου, τιμᾷ στό πρόσωπο τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Παρισινῆς Κομμούνας τούς προδρόμους του; Καί ποιᾶ εἶναι ἡ κληρονομιά τῆς Κομμούνας;

Ἡ Κομμούνα γεννήθηκε αὐθόρμητα· κανένας δέν τήν εἶχε προετοιμάσει συνειδητά καί σχεδιασμένα. Ὁ ἀποτυχημένος πόλεμος μέ τή Γερμανία, τά βάσανα τόν καιρό τῆς πολιορκίας, ἡ ἀνεργία στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου καί ἡ καταστροφή τῆς μικροαστικῆς τάξης, ἡ ἀγανάκτηση τῶν μαζῶν ἐνάντια στίς ἀνώτερες τάξεις καί ἐνάντια στίς ἀρχές, πού εἶχαν δείξει πλήρη ἀνικανότητα, ὁ ὑπόκωφος ἀναβρασμός στούς κόλπους τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού ἦταν δυσαρεστημένη μέ τήν κατάστασή της καί ἐπιδίωκε ἕνα ἄλλο κοινωνικό σύστημα, ἡ ἀντιδραστική σύνθεση τῆς Ἐθνοσυνέλευσης, πού ἀποτελοῦσε κίνδυνο γιά τήν τύχη τῆς δημοκρατίας, ὅλα αὐτά καί πολλά ἄλλα μαζεύτηκαν, μέ ἀποτέλεσμα νά σπρώξουν τόν πληθυσμό τοῦ Παρισιοῦ στήν ἐπανάσταση τῆς 18 τοῦ Μάρτη, ἡ ὁποία παράδοσε ἀπροσδόκητα τήν ἐξουσία στά χέρια τῆς ἐθνοφρουρᾶς, στά χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς μικροαστικῆς τάξης πού εἶχε προσχωρήσει σ' αὐτήν.

Αυτό ήταν ένα γεγονός πρωτοφανές στην ιστορία. Ὡς τότε ἡ ἐξουσία βρισκόταν συνήθως στά χέρια τῶν τσιφλικάδων καί τῶν καπιταλιστῶν, δηλ. σέ ἐντολοδόχους τους, πού συγκροτοῦσαν τή λεγόμενη κυβέρνηση. Ὑστερα ὅμως ἀπό τήν ἐπανάσταση τῆς 18 τοῦ Μάρτη, ὅταν ἡ κυβέρνηση τοῦ κ. Θιέρσου μέ τό στρατό της, τήν ἀστυνομία καί τούς ὑπαλλήλους της ἔφυγε ἀπό τό Παρίσι, ὁ λαός ἔμεινε κύριος τῆς κατάστασης καί ἡ ἐξουσία πέρασε στό προλεταριάτο. Στή σημερινή ὅμως κοινωνία, τό προλεταριάτο, πού οἰκονομικά εἶναι ὑποδουλωμένο στό κεφάλαιο, δέν μπορεῖ νά κυριαρχήσει πολιτικά, ἂν δέν σπάσει τίς ἀλυσίδες του πού τό κρατοῦν δεμένο στό κεφάλαιο. Καί νά γιατί τό κίνημα τῆς Κομμούνας ὄφειλε νά πάρει ἀναπόφευκτα σοσιαλιστική χροιά, δηλαδή νά ἐπιδιώξει τήν ἀνατροπή τῆς κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξης, τῆς κυριαρχίας τοῦ κεφαλαίου, τήν καταστροφή τῶν ἴδιων τῶν θεμελίων τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

Στήν ἀρχή τό κίνημα αὐτό ἦταν πάρα πολύ μπερδεμένο καί ἀκαθόριστο. Προσχώρησαν σ' αὐτό καί πατριῶτες πού ἔλπιζαν ὅτι ἡ Κομμούνα θά ξαναρχίσει τόν πόλεμο ἐνάντια στούς γερμανούς καί θά τόν φέρει σέ νικηφόρο τέρμα. Τό ὑποστήριξαν καί οἱ μικροί καταστηματάρχες πού τούς ἀπειλοῦσε ἡ καταστροφή, ἂν δέν δινόταν ἀναστολή στήν ἐξόφληση τῶν γραμματίων καί στήν καταβολή τῶν ἐνοικίων (ἡ κυβέρνηση δέν ἤθελε νά δώσει αὐτή τήν ἀναστολή, ὅμως ἡ Κομμούνα τήν ἔδωσε). Τέλος, στίς ἀρχές τό συμπαθοῦσαν ἐνμέρει καί οἱ ἀστοί δημοκράτες πού φοβοῦνταν ὅτι ἡ ἀντιδραστική Ἐθνοσυνέλευση («ἡ χωριατιά», οἱ ἄξεστοι τσιφλικάδες) θά ἐπαναφέρει τή μοναρχία. Τόν κύριο ὅμως ρόλο στό κίνημα αὐτό τόν ἔπαιζαν, φυσικά, οἱ ἐργάτες (ιδίως οἱ χειροτέχνες τοῦ Παρισιοῦ), ἀνάμεσα στούς ὁποίους τά τελευταῖα χρόνια τῆς Δεύτερης αὐτοκρατορίας εἶχε γίνει δραστήρια σοσιαλιστική προπαγάνδα, καί πολλοί ἀπ' αὐτούς ἀνῆκαν καί στή Διεθνή⁹⁷.

Μόνον οἱ ἐργάτες ἔμειναν ὡς τό τέλος πιστοί στήν Κομμούνα. Οἱ ἀστοί δημοκράτες καί οἱ μικροαστοί γρήγορα ξέκοψαν ἀπ' αὐτήν: τούς πρώτους τούς φόβισε ὁ ἐπαναστατικο-σοσιαλιστικός, ὁ προλεταριακός χαρακτήρας τοῦ κινήματος· οἱ δεύτεροι ξέκοψαν, ὅταν εἶδαν ὅτι ἦταν καταδικασμένο σέ ἀναπόφευκτη ἥττα. Μόνον οἱ γάλλοι προλετάριοι ὑποστήριξαν ἄφοβα καί ἀκούραστα τή δική τους κυβέρνηση, μόνον αὐτοί μάχονταν καί πέθαιναν γι' αὐτήν, δηλ. γιά τήν ὑπόθεση

τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά ἓνα καλύτερο μέλλον ὄλων τῶν ἐργαζομένων.

Ἐγκαταλειμμένη ἀπό τούς χτεσινούς της συμμάχους καί χωρίς καμιά ὑποστήριξη ἡ Κομμούνα ἔμελλε ἀναπόφευκτα νά ἡττηθεῖ. Ὡλη ἡ ἀστική τάξη τῆς Γαλλίας, ὅλοι οἱ τσιφλικάδες, οἱ χρηματιστές, οἱ ἐργοστασιάρχες, ὅλοι οἱ μεγάλοι καί οἱ μικροί κλέφτες, ὅλοι οἱ ἐκμεταλλευτές ἐνώθηκαν ἐναντίον της. Ἡ ἀστική αὐτή συμμαχία, πού ὑποστηριζόταν ἀπό τόν Βίσμαρκ (αὐτός ἀπελευθέρωσε ἀπό τή γερμανική αἰχμαλωσία 100.000 γάλλους φαντάρους γιά νά ὑποτάξουν τό ἐπαναστατημένο Παρίσι), πέτυχε νά ξεσηκώσει τούς καθυστερημένους ἀγρότες καί τήν ἐπαρχιακή μικροαστική τάξη ἐναντία στό παρισινό προλεταριάτο καί νά κυκλώσει τό μισό Παρίσι μ' ἓνα σιδερένιο κλοιό (τό ἄλλο μισό ἦταν μπλοκαρισμένο ἀπό τό γερμανικό στρατό). Σέ μερικές μεγάλες πόλεις τῆς Γαλλίας (Μασσαλία, Λυών, Σέντ-Ἐτιέν, Ντιζόν κ.ἄ.) οἱ ἐργάτες ἔκαναν ἐπίσης ἀπόπειρες νά καταλάβουν τήν ἐξουσία, νά ἀνακηρύξουν τήν Κομμούνα καί νά βοηθήσουν τό Παρίσι, οἱ ἀπόπειρες ὅμως αὐτές κατάληξαν γρήγορα σέ ἀποτυχία. Καί τό Παρίσι, πού ὕψωσε πρῶτο τή σημαία τῆς προλεταριακῆς ἐξέγερσης, ἀφέθηκε στίς δικές του μόνο δυνάμεις καί καταδικάστηκε σέ σίγουρη καταστροφή.

Γιά νά νικήσει ἡ κοινωνική ἐπανάσταση πρέπει νά ὑπάρχουν τουλάχιστο δύο ὅροι: ὑψηλή ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καί κατάλληλη προετοιμασία τοῦ προλεταριάτου. Τό 1871 ὅμως καί οἱ δύο αὐτοί ὅροι δέν ὑπῆρχαν. Ὁ γαλλικός καπιταλισμός ἦταν ἀκόμη ἀδύνατα ἀναπτυγμένος καί ἡ Γαλλία ἦταν τότε χώρα κυρίως τῶν μικροαστῶν (βιοτέχνες, ἀγρότες, μικροκαταστηματάρχες κ.ἄ.). Ἀπό τήν ἄλλη μεριά δέν ὑπῆρχε ἐργατικό κόμμα, δέν ὑπῆρχε προετοιμασία καί μακρόχρονη ἐξάσκηση τῆς ἐργατικῆς τάξης πού στή μεγάλη πλειοψηφία της δέν καταλάβαινε καί πολύ καθαρά τά καθήκοντά της καί τούς τρόπους τῆς πραγματοποίησής τους. Δέν ὑπῆρχε οὔτε σοβαρή πολιτική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου, οὔτε μαζικά συνδικάτα καί συνεταιριστικές ἐνώσεις...

Τό βασικό ὅμως πού ἔλειψε ἀπό τήν Κομμούνα ἦταν ὁ χρόνος, ἡ ἐλευθερία νά ἐξετάσει προσεκτικά τήν κατάσταση καί νά καταπιαστεῖ μέ τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματός της. Δέν πρόφτασε ἡ Κομμούνα ν' ἀρχίσει τό ἔργο της, καί ἡ κυβέρνηση, πού εἶχε ἐγκατασταθεῖ στίς Βερσαλίες, ἀρχισε, μέ τήν ὑποστήριξη ὅλης τῆς ἀστικῆς τάξης, τίς πολεμικές ἐπι-

χειρήσεις ἐνάντια στό Παρίσι. Καί ἡ Κομμούνα ἔπρεπε νά σκεφτεῖ πρῶτ' ἀπόλα γιά τήν αὐτοάμυνά της. Καί ὡς τό τέλος, πού ἐπῆλθε στίς 21-28 τοῦ Μάη, δέν εἶχε καιρό νά σκεφτεῖ σοβαρά γιά τίποτε ἄλλο.

Ὡστόσο, παρά τίς τόσο δυσμενεῖς συνθῆκες, παρά τήν ὀλιγόχρονη ὕπαρξή της, ἡ Κομμούνα πρόφτασε νά πάρει κάμποσα μέτρα, πού εἶναι ἀρκετά γιά νά χαρακτηρίσουν τό πραγματικό της νόημα καί τούς πραγματικούς της σκοπούς. Ἡ Κομμούνα ἀντικατάστησε τό μόνιμο στρατό, τό τυφλό αὐτό ὄργανο στά χέρια τῶν κυρίαρχων τάξεων, μέ τό γενικό ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ· θέσπισε τό χωρισμό τῆς ἐκκλησίας ἀπό τό κράτος, κατέργησε τόν προϋπολογισμό τῶν θρησκευμάτων (δηλ. τή μισθοδοσία τῶν παπάδων ἀπό τό κράτος), ἔδωσε στή λαϊκή μόρφωση καθαρά κοσμικό χαρακτήρα καί κατάφερε ἔτσι ἰσχυρό χτύπημα στούς ρασοφόρους χωροφύλακες. Στόν καθαρά κοινωνικό τομέα λίγα πρόφτασε νά κάνει, ὥστόσο αὐτά τά λίγα ἀποκαλύπτουν ἀρκετά καθαρά τό χαρακτήρα της, σάν λαϊκῆς, ἐργατικῆς κυβέρνησης: ἀπαγόρευσε τή νυκτερινή δουλιὰ στά ἀρτοποιεῖα· κατέργησε τό σύστημα τῶν προστίμων, τή νομιμοποιημένη αὐτή ληστεία τῶν ἐργατῶν· τέλος, ἔκδοσε τό περίφημο διάταγμα, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ὅλες οἱ φάμπρικες, τά ἐργοστάσια καί τά ἐργαστήρια, πού ἐγκαταλείφθηκαν ἢ κλείστηκαν ἀπό τούς ἰδιοκτῆτες τους παραδίνονταν στούς ἐργατικούς συνεταιρισμούς γιά νά ξαναρχίσουν τήν παραγωγή. Καί σάν νά ἤθελε νά ὑπογραμμίσει τό χαρακτήρα της, χαρακτήρα μιᾶς πραγματικά δημοκρατικῆς, προλεταριακῆς κυβέρνησης, ἡ Κομμούνα καθόρισε ὅτι ἡ ἀμοιβή τῶν ὑπαλλήλων τῆς διοίκησης καί τῆς κυβέρνησης ὅλων τῶν βαθμῶν δέν πρέπει νά ξεπερνάει τό κανονικό ἐργατικό μεροκάματο καί σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά ξεπερνάει τά 6.000 φράγκα τό χρόνο (λιγότερο ἀπό 200 ρούβλια τό μήνα).

Ὅλα αὐτά τά μέτρα ἔδειχναν ἀρκετά καθαρά ὅτι ἡ Κομμούνα ἀποτελεῖ θανάσιμη ἀπειλή γιά τόν παλιό κόσμο, τό θεμελιωμένο στήν ὑποδούλωση καί στήν ἐκμετάλλευση. Γι' αὐτό ἡ ἀστική κοινωνία δέν μπορούσε νά κοιμηθεῖ ἤσυχα, ὅσο στό Δημαρχεῖο τοῦ Παρισιοῦ ἀνέμιζε ἡ κόκκινη σημαία τοῦ προλεταριάτου. Καί ὅταν τελικά, ἡ ὀργανωμένη κυβερνητική δύναμη κατόρθωσε νά καταβάλλει τήν ἄσχημα ὀργανωμένη δύναμη τῆς ἐπανάστασης, οἱ βοναπαρτικοί στρατηγοί, πού τίς ἔφαγαν ἀπό τούς γερμανούς καί ἔκαναν τό γενναῖο ἀπέναντι στούς νικημένους συμπατριῶτες τους, οἱ γάλλοι

αὐτοί Ρενενκάμπφ καί Μέλλερ-Ζακομέλσκι, ὀργάνωσαν μιά σφαγή, πού δέν εἶχε ξαναδεῖ τό Παρίσι. Περίπου 30.000 κάτοικοι τοῦ Παρισιοῦ σκοτώθηκαν ἀπό τήν ἐξαγριωμένη φανταρία, 45.000 περίπου πιάστηκαν καί ἀργότερα πολλοί ἀπ' αὐτούς ἐκτελέστηκαν, χιλιάδες στάλθηκαν στά κάτεργα καί στήν ἐξορία. Γενικά τό Παρίσι ἔχασε περίπου 100.000 ἀπό τά παιδιά του καί ἀνάμεσα σ' αὐτά τούς καλύτερους ἐργάτες ἀπ' ὅλα τά ἐπαγγέλματα.

Ἡ ἀστική τάξη ἱκανοποιήθηκε. «Μέ τό σοσιαλισμό ξοφλήσαμε τώρα γιά πολύν καιρό!», ἔλεγε ὁ ἀρχηγός της, ὁ αἰμοδιψής νάνος, ὁ Θιέρσος, ὕστερα ἀπό τό αἱματηρό λουτρό πού ἔκανε μέ τούς στρατηγούς του στό παρισινό προλεταριάτο. Τοῦ κάκου ὅμως ἔκρωζαν τά ἀστικά αὐτά κοράκια. Ὑστερα ἀπό ἕξι περίπου χρόνια μετά τήν καταστολή τῆς Κομμούνας, ὅταν πολλοί μαχητές της ἔλυωναν ἀκόμη στά κάτεργα καί στίς ἐξορίες, στή Γαλλία ἄρχιζε κιόλας ἕνα νέο ἐργατικό κίνημα. Ἡ καινούργια σοσιαλιστική γενιά, πλουτισμένη μέ τήν πείρα τῶν προδρόμων της, πού δέν ἦταν ὅμως καθόλου ἀπογοητευμένη ἀπό τήν ἦττα τους, ἄρπαξε τή σημαία πού ἔπεσε ἀπό τά χέρια τῶν μαχητῶν τῆς Κομμούνας καί τήν ἔφερε μέ πεποίθηση καί τόλμη μπροστά μέ τά συνθήματα: «ζήτω ἡ κοινωνική ἐπανάσταση! ζήτω ἡ Κομμούνα!». Καί ὕστερα ἀπό ἄλλα δύο χρόνια τό νέο ἐργατικό κόμμα, μέ τή ζύμωση πού ἀνάπτυξε στή χώρα, ὑποχρέωσε τίς κυρίαρχες τάξεις νά ἀπελευθερώσουν τούς αἰχμαλώτους κομμουνάρους πού βρισκόνταν ἀκόμη στά χέρια τῆς κυβέρνησης.

Τή μνήμη τῶν μαχητῶν τῆς Κομμούνας τήν τιμοῦν ὄχι μόνο οἱ γάλλοι ἐργάτες, ἀλλά καί τό προλεταριάτο ὅλου τοῦ κόσμου. Γιατί ἡ Κομμούνα δέν πάλευε γιά κάποιο τοπικό, εἴτε στενά ἐθνικό σκοπό, ἀλλά γιά τήν ἀπελευθέρωση ὅλης τῆς ἐργαζόμενης ἀνθρωπότητας, ὅλων τῶν ταπεινῶν καί καταφρονεμένων. Ἡ Κομμούνα, σάν πρωτόπορος μαχητής τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, ἀπόσπασε τή συμπάθεια τοῦ προλεταριάτου παντοῦ ὅπου αὐτό ὑποφέρει καί ἀγωνίζεται. Ἡ εἰκόνα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου της, ἡ μορφή τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης, πού πῆρε καί κράτησε στά χέρια της πάνω ἀπό δύο μῆνες τήν πρωτεύουσα τοῦ κόσμου, τό θέαμα τῆς ἠρωϊκῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί τά μαρτύριά του μετά τήν ἦττα, ὅλα αὐτά ἀνέβασαν τό ἠθικό ἑκατομμυρίων ἐργατῶν, ἀναπτέρωσαν τίς ἐλπίδες τους, καί τράβηξαν τή συμπάθειά τους πρὸς τό μέρος τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ βροντή τῶν κανονιῶν

τοῦ Παρισιοῦ ἀφύπνισε τὰ πιά καθυστερημένα στρώματα τοῦ προλεταριάτου, πού ἦταν βυθισμένα σ' ἓνα βαθύ ὕπνο καί ἔδοσε παντοῦ ὄθησι στό δυνάμωμα τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας. Νά γιατί τό ἔργο τῆς Κομμούνας δέν πέθανε· ζεῖ μέχρι σήμερα στόν καθένα ἀπό μᾶς.

Ἡ ὑπόθεσι τῆς Κομμούνας εἶναι ὑπόθεσι τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασις, ὑπόθεσι τῆς ὀλοκληρωτικῆς πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς ἀπελευθέρωσις τῶν ἐργαζομένων, εἶναι ὑπόθεσι τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου. Καί μέ τήν ἔννοια αὐτή τό ἔργο τῆς Κομμούνας εἶναι ἀθάνατο.

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 4-5,
15 (28) τοῦ Ἀπρίλη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Ἡ περιβόητη κυβερνητική καί πολιτική κρίση, γιά τήν ὁποία τόσα ἔγραψαν καί γράφουν οἱ ἔφημερίδες, ἀνακινεῖ ζητήματα πολύ σοβαρότερα ἀπό ὅ,τι πιστεύουν οἱ φιλελεύθεροι πού θορυβοῦν περισσότερο ἀπ' ὅλους. Λένε: ἡ κρίση βάζει ζήτημα παραβίασης τοῦ συντάγματος. Στήν πραγματικότητα ἡ κρίση βάζει τό ζήτημα ὅτι οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι ἔχουν λαθεμένη ἀντίληψη σχετικά μέ τό σύνταγμα, ὅτι καί τά δύο κόμματα πλανιῶνται οἰκτρά σ' αὐτό τόν τομέα. Ὅσο πιά πλατιά διαδίδεται ἡ πλάνη αὐτή, τόσο πιά ἐπιτακτική γίνεται ἡ ἀνάγκη νά τήν ἐξηγοῦμε. Ὅσο περισσότερο οἱ καντέτοι προσπαθοῦν, κάτω ἀπό τό θόρυβο τῶν κατηγοριῶν τους ἐνάντια στόν ὀχτωβρισμό, νά διαδόσουν τίς λαθεμένες ιδέες γιά τό «συνταγματικό», δῆθεν, χαρακτήρα τῆς κρίσης, ιδέες πού εἶναι κοινές στούς ὀχτωβριστές καί στούς καντέτους, τόσο μεγαλύτερη σημασία ἔχει νά ἐξηγοῦμε αὐτή τήν κοινότητα ιδεῶν πού ἀποκαλύφθηκε τώρα.

Ἄς θυμηθοῦμε τίς πρόσφατες κρίσεις τῆς «Ρέτς» καί τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι» σχετικά μέ τό σύνθημα τῶν ἐκλογῶν γιά τήν IV Δούμα. Ὑπέρ τοῦ συντάγματος ἢ κατά, ἔτσι θά μπεῖ καί μπαίνει κιόλας τό ζήτημα, διαβεβαίωσαν καί τά δύο κυριότερα καντέτικα ὄργανα.

Κοιτάξτε τώρα τίς κρίσεις τῶν ὀχτωβριστῶν. Νά ἓνα χαρακτηριστικό ἄρθρο τοῦ κ. Γκρομομπούι στήν «Γκόλος Μοσκβί» (τῆς 30 τοῦ Μάρτη): «Ἀνασκαμμένη μυρμηγκοφωλιά». Ὁ ὀχτωβριστής δημοσιολόγος προσπαθεῖ νά πείσει τούς καλόπιστους, κατά τή γνώμη του, ὑπερασπιστές τοῦ κ. Στολίπιν, πού τούς «φοβίζει τό πέρασμα στήν ἀντιπολίτευση», ἀποδείχνοντας ὅτι «κάνουν λαθεμένες ἐνέργειες». «Γιά τούς συνταγματικούς — ἀναφωνεῖ ὁ κ. Γκρομομπούι — τό παράπτωμα τῆς παραβίασης τοῦ συντάγματος εἶναι τόσο βαρύ, ὥστε κανένα ἄλλο ἀντίβαρο δέν μπορεῖ νά τό ἀντισταθμίσει». Τί μποροῦμε

νά ποῦμε σχετικά μέ τήν οὐσία τοῦ ζητήματος; ρωτάει ὁ κ. Γκρομπούι καί ἀπαντάει:

«Πάλι τό πρωτόγονο ὄπλο, ἐθνικισμός, βουλευτικές παροτρύνσεις, ἀνάγκη τοῦ κράτους: ἀλίμονο, ὅλα αὐτά τά ἔχουμε ἤδη ἀκούσει, ἀκούσαμε καί ὑποσχέσεις πού ὕστερα δέν ἐκπληρώθηκαν».

Ἡ πολιτική τοῦ Στολίπιν, ἦταν γιά τούς ὀχτωβριστές (ὅπως καί γιά τούς συντάκτες τῆς συλλογῆς «Βέχι», πού κατάλαβαν πιά βαθιά ἀπ' ὅλους καί ἔκφρασαν πιά καθαρά ἀπ' ὅλους τό πνεῦμα τοῦ καντετισμοῦ) μιά παραπλανητική «ὑπόσχεση». Ἡ «ὑπόσχεση», σύμφωνα μέ τήν ὁμολογία τῶν ὀχτωβριστῶν, δέν ἐκπληρώθηκε.

Τί σημαίνει αὐτό;

Στήν οὐσία ἡ πολιτική τοῦ Στολίπιν δέν ἦταν ὑπόσχεση, ἀλλά πολιτική καί οἰκονομική πραγματικότητα τῆς τελευταίας τετραετίας (ἂν ὄχι πενταετίας) τῆς ρωσικῆς ζωῆς. Καί ἡ 3 τοῦ Ἰούνη 1907 καί ἡ 9 τοῦ Νοέμβρη 1906 (ἡ 14 τοῦ Ἰούνη 1910) δέν ἦταν ὑποσχέσεις, ἀλλά πραγματικότητες. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς μεγάλης γαιοκτησίας τῶν εὐγενῶν καί οἱ κορυφές τοῦ ἐμποροβιομηχανικοῦ κεφαλαίου, ὀργανωμένοι σέ ἐθνική κλίμακα, ἐφάρμοζαν, πραγματοποιοῦσαν αὐτή τήν πολιτική. Καί ἂν τώρα ἡ φωνή τοῦ ὀχτωβριστικοῦ, τοῦ μοσχοβίτικου (καί συνεπῶς καί τοῦ πανρωσικοῦ) κεφαλαίου, λέει: «δέν ἐκπληρώθηκε», αὐτό θά πεῖ ὅτι γίνεται ἀπολογισμός ὀρισμένης περιόδου τῆς πολιτικῆς ἱστορίας, ὀρισμένου συστήματος προσπαθειῶν «νά ἐκπληρωθοῦν», μέσω τῆς III Κρατικῆς δούμας, μέσω τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τοῦ Στολίπιν καί τά λοιπά, οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς, οἱ ἀπαιτήσεις τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας. Οἱ ὀχτωβριστές καπιταλιστές βοηθοῦσαν μέ ὅλη τήν εὐσυνειδησία, μέ ὅλο τό ζῆλο, χωρίς νά λυπηθοῦν τή ζωή τους, χωρίς νά λυπηθοῦν ἀκόμη καί τό πούγγι τους, αὐτές τίς προσπάθειες καί τώρα ἀναγκάζονται νά ἀναγνωρίσουν: ἡ ὑπόσχεση δέν ἐκπληρώθηκε.

Δηλαδή, δέν πρόκειται καθόλου γιά ἀθέτηση τῶν ὑποσχέσεων, οὔτε γιά «παραβίαση τοῦ συντάγματος» — γιατί εἶναι γελοῖο νά ἀποσπᾶς τήν 14η τοῦ Μάρτη 1911 ἀπό τήν 3η τοῦ Ἰούνη 1907, — ἀλλά πρόκειται γιά τό ὅτι οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς δέν μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν μ' αὐτό πού οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι τό λένε «σύνταγμα».

Οἱ ἀπαιτήσεις αὐτές τῆς ἐποχῆς δέν μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν μέ τό «σύνταγμα» πού ἔδοσε τήν πλειοψηφία

στούς καντέτους (I και II Δούμα), δέν μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν μέ τό «σύνταγμα» πού ἔκανε τό Κόμμα τῶν ὀχτωβριστῶν νά παίξει ἀποφασιστικό ρόλο (III Δούμα). Καί ὅταν οἱ ὀχτωβριστές λένε τώρα: «δέν ἐκπληρώθηκε», ἡ σημασία αὐτῆς τῆς ὁμολογίας, ἡ σημασία τῆς κρίσης πού προκάλεσε αὐτή τήν ὁμολογία, συνίσταται στή μεγάλη, τή δεύτερη, τήν ὀριστική χρεοκοπία πού ἔπαθαν οἱ συνταγματικές ἀταπάτες καί τοῦ καντετισμοῦ καί τοῦ ὀχτωβρισμοῦ.

Ἡ δημοκρατία μετακίνησε τό παλιό ἀπό τή θέση του. Οἱ καντέτοι, κατακρίνοντας τή δημοκρατία γιά «ὑπερβασίες», ὑποσχέθηκαν νά πραγματοποιήσουν τό καινούργιο μέ τή βοήθεια τοῦ εἰρηνικοῦ «συντάγματος». Αὐτό δέν ἐκπληρώθηκε. Τό καινούργιο ἄρχισε νά τό πραγματοποιεῖ ὁ κ. Στολίπιν μέ τέτιο τρόπο, ὥστε οἱ ἀλλαγμένες μορφές νά μπορέσουν νά ἐνισχύσουν τό παλιό, ὥστε ἡ ὀργάνωση τῶν ἀρχιαντιδραστικῶν-τσιφλικάδων καί τῶν στυλοβατῶν τοῦ κεφαλαίου νά ἐνισχύσει τό παλιό, ὥστε ἡ ἀτομική ἰδιοκτησία γῆς, ἀντί τῆς κοινότητας, νά δημιουργήσει καινούργιο στρῶμα ὑπερασπιστῶν τοῦ παλιοῦ. Οἱ ὀχτωβριστές δούλεψαν μαζί μέ τόν κ. Στολίπιν χρόνια καί χρόνια γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος, «χωρίς νά τούς ἀπειλεῖ» ἡ δημοκρατία πού εἶχε προσωρινά τσακιστεῖ.

Δέν ἐκπληρώθηκε.

Ἐπαληθεύτηκαν τά λόγια ἐκείνων πού τόνιζαν ὅτι, σέ ἐποχές γρήγορων καί ριζικῶν ἀλλαγῶν, ὅπως ἡ ἐποχή στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα στή Ρωσία, οἱ συνταγματικές ἀταπάτες εἶναι μάταιες καί ἐπιζήμιες.

Ἡ τριετία τῆς ὀχτωβριστικῆς III Δούμας, τοῦ ὀχτωβριστικοῦ «συντάγματος», τῆς ὀχτωβριστικῆς «εἰρηνικῆς καί ἐγκάρδιας» συμβίωσης μέ τόν Στολίπιν δέν πέρασε χωρίς νά ἀφήσει ἴχνη: ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας προχώρησε· ἀναπτύχθηκαν, ξεδιπλώθηκαν, ἔδειξαν τί ἀξίζουν (καί ἐξαντλήθηκαν) «τά δεξιά» — τά κάθε λογῆς «δεξιά» — πολιτικά κόμματα.

Ἡ ἀγροτική πολιτική τῆς III Δούμας ἔδειξε ἔμπρακτα προστά στή μάζα τῶν χωριῶν καί τῶν ἀπόμερων περιοχῶν τῆς Ρωσίας τό περιεχόμενό της, ἀνατάρραξε τίς ἀπό αἰῶνες ἀποτελματωμένες ἀνησυχίες, ἀποκάλυψε καί ὄξυνε ἀπότομα τίς ὑπάρχουσες ἀντιθέσεις, ἀποθράσυνε τόν κουλάκο καί φώτισε τούς ἀντίποδες του. Δέν πῆγε στά χαμένα ἡ τρίτη Δούμα. Δέν πῆγαν στά χαμένα καί οἱ δύο πρῶτες Δοῦμες, πού ἐκφράσαν

τόσο πολλές καλές, αγαθές, άθώες και άνίσχυρες εϋχές. Μέ τό μανδύα τής «συνταγματικῆς» κρίσης τοῦ 1911 ἐκδηλώθηκε ἡ ασύγκριτα βαθύτερη ἀπό πρίν χρεοκοπία τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν τοῦ 1906-1910.

Καί οἱ καντέτοι καί οἱ ὀχτωβριστές συναντιοῦνταν, στήν οὐσία, στό ἐξῆς: στήριζαν τήν πολιτική τους πάνω στίς αὐταπάτες αὐτές. Ἦταν αὐταπάτες τής φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, αὐταπάτες τοῦ κέντρου· ἡ διαφορά τοῦ «ἀριστεροῦ» κέντρου (τῶν καντέτων) ἀπό τό «δεξιό» κέντρο (τῶν ὀχτωβριστῶν) δέν ἦταν οὐσιαστική, μιά καί λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν, καί τό ἓνα καί τό ἄλλο, ἦταν καταδικασμένα σέ χρεοκοπία. Τό παλιό μετακινήθηκε ἀπό τή θέση του. Τό καινούργιο δέν τό πραγματοποίησε οὔτε τό ἀριστερό οὔτε τό δεξιό κέντρο. Τό ζήτημα, ποιός καί πῶς θά τό πραγματοποιήσει αὐτό τό ἱστορικά ἀναπόφευκτο καινούργιο πού δέν μπορεῖ νά παραμεριστεῖ, μένει ἀνοιχτό. Ἡ σημασία τής «συνταγματικῆς» κρίσης βρίσκεται στό ὅτι οἱ κύριοι τής κατάστασης, οἱ ὀχτωβριστές, ἀναγνώρισαν ὅτι τό ζήτημα αὐτό εἶναι καί πάλι «ἀνοιχτό», προσυπογράφοντας: «δέν ἐκπληρώθηκε» ἀκόμη καί κάτω ἀπό τίς δικές τους, τίς πιό «σοβαρές» θά ἔλεγε κανείς, τίς ἐμπορικά πιό σοβαρές, τίς κερδοσκοπικά νηφάλιες, τίς μοσχοβίτικα σεμνές προσδοκίες. Ἡ σημασία τής «συνταγματικῆς» κρίσης βρίσκεται στό ὅτι ὅλη ἡ στενότητα, ὅλη ἡ πενιχρότητα, ὅλη ἡ ἀδυναμία τοῦ συνθήματος πού ρίχτηκε ἀπό τούς καντέτους (ποιός εἶναι ὑπέρ τοῦ συντάγματος, ποιός εἶναι κατά τοῦ συντάγματος) ἀποκαλύφθηκε μέ τήν πείρα τῶν κύριων ὀχτωβριστῶν.

Ἡ δημοκρατία ἀποδείχνει τήν ἀνεπάρκεια αὐτοῦ τοῦ συνθήματος. Ὁ ὀχτωβρισμός ἐπιβεβαίωσε τά ἀποδεικτικά αὐτά μέ τήν πείρα μιᾶς ἀκόμη περιόδου τής ρωσικῆς ἱστορίας. Οἱ καντέτοι δέν θά πετύχουν νά στρέψουν τήν ἱστορία πρὸς τά πίσω, πρὸς τίς προηγούμενες ἀφελεῖς συνταγματικές αὐταπάτες.

«Οἱ ὀρθόδοξοι ὀχτωβριστές — γράφει ὁ κ. Γκρομοπόι — νευριάζουν δηλώνουν ὅτι θά βγοῦν ἀπό τό γραφεῖο, δέν ξέρουν τί νά κάνουν μέ τούς συνταγματικούς συντρόφους τους. Ἀδικαιολόγητες ἀνησυχίες. Πρέπει νά εἶναι ἡσυχιοι, μέ τή συναίσθηση ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι μέ τό μέρος τους, καί ὅτι ἡ ἀλήθεια αὐτή εἶναι τόσο στοιχειώδης, τόσο ἀναγνωρισμένη ἀπό ὅλους, ὥστε γιά τήν ὑπεράσπισή της νά μήν χρειάζονται Κοπέρνικοι καί Γαλιλαῖοι. Πρέπει νά κάνουν ἤρεμα τή δουλιά τους, δηλ. νά ἀναγνωρίσουν παράνομες τίς παράνομες ἐνέργειες καί, χωρίς νά ὑποχωροῦν σέ κανενός εἶδους συμβιβασμούς, νά ἀπορίψουν ὅπωςδήποτε τόν παράνομο νόμο».

Αὐταπάτη, κ. Γκρομομποί! Χωρίς «Κοπέρνικους καί Γαλιλαίους» δέν γίνεται. Οἱ προσδοκίες σας «δέν ἐκπληρώθηκαν» καί χωρίς αὐτούς δέν γίνεται.

«...Ρίχνοντας μιά ματιά σ' ὅλη αὐτή τήν ἀνασκαμμένη, τήν πολυάριθμη μυρμηγκοφωλιά, στόν ἐξυπηρετικό τύπο, στούς ἐξυπηρετικούς ρήτορες, στούς ἐξυπηρετικούς βουλευτές» (ὀλοκληρώστε κ. Γκρομομποί : τήν ἐξυπηρετική, τή δουλόμενη ἀστική τάξη), «μποροῦμε μόνο, ἀφοῦ σάν ἄνθρωποι τούς λυπηθοῦμε, νά τούς ὑπενθυμίσουμε ἤρεμα ὅτι δέν μποροῦν πιά ἀπλῶς νά ἐξυπηρετοῦν τόν Στολίπιν, μποροῦν μόνο νά τόν ὑπηρετοῦν».

Ὁ Π. Α. Στολίπιν ὅμως δέν εἶναι μονάδα, ἀλλά τύπος, δέν εἶναι ὁ μόνος, ἀλλά «ζευγάρι» μέ τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν. Οἱ κύριοι ὀχτωβριστές προσπάθησαν νά τά ταιριάσουν μαζί του κατά καινούργιο τρόπο, μέ τή Δούμα, μέ τό «σύνταγμα», μέ τήν ἀστική πολιτική τῆς τολματσοφικῆς καταστροφῆς τῆς κοινότητας, καί ἄν αὐτή ἢ ἀπόπειρα δέν πέτυχε, δέν φταίει καθόλου ὁ Στολίπιν.

«...Μά ὅλη ἡ δύναμη τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ βρίσκεται στή σύνδεσή τους μέ τό λαό, καί ἄν αὐτοί (οἱ δεξιοί ὀχτωβριστές) μέ τό ἴδιο τό γεγονός τῆς ὑποστήριξης (ὑποστήριξης τοῦ Στολίπιν καί τῆς παραβίασης τοῦ συντάγματος ἀπό τόν Στολίπιν) χάνουν τή «φυσιολογία» τους, τί ἀξία ἔχουν ὕστερα ἀπ' αὐτό;»

Ποῦ φτάσαμε! Οἱ ὀχτωβριστές μιᾶνε γιά «σύνδεση μέ τό λαό», πού ἀποτελεῖ τή «δύναμη τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ»! Αὐτό εἶναι, φυσικά, γελοῖο! Δέν εἶναι ὅμως περισσότερο γελοῖο ἀπό τούς λόγους τῶν καντέτων στήν I καί τή II Δούμα γιά «σύνδεση μέ τό λαό», πλάι στούς λόγους τῶν ἰδίων ἐνάντια π.χ. στίς τοπικές ἐπιτροπές γῆς. Τά λόγια, πού στό στόμα τῶν καντέτων καί τῶν ὀχτωβριστῶν εἶναι γελοῖα, δέν εἶναι καθόλου γελοῖα αὐτά καθαυτά, ἀλλά σημαντικά. Τά λόγια αὐτά, παρά τή θέληση ἐκείνων πού τώρα τά λένε, ἐκφράζουν γιά πολλοστή φορά τή χρεοκοπία τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν, πού εἶναι ἕνας ὠφέλιμος καρπός τῆς «συνταγματικῆς» κρίσης.

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 18,
16 τοῦ Ἀπρίλη 1911
Ἐπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Πολλά εὐρωπαϊκά σοσιαλιστικά κόμματα, τῆς Γαλλίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Ὀλλανδίας (τό ὀπορτουμιστικό του τμήμα), τό Σοσιαλδημοκρατικό τῆς Ἀγγλίας, τό «Ἀνεξάρτητο ἐργατικό»⁹⁸, τῆς Ἀγγλίας, ἐπωφελήθηκαν ἀπό τίς γιορτές τοῦ Πάσχα (16 τοῦ Ἀπρίλη μέ τό καινούργιο ἡμερολόγιο) γιά νά κάνουν τά συνέδριά τους. Θά ἐπιστήσουμε τήν προσοχή τοῦ ἀναγνώστη σέ μερικά ζητήματα πού συζητήθηκαν στά συνέδρια τῶν δύο τελευταίων κομμάτων.

Τό τριακοστό πρῶτο ἐτήσιο συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας (S.D.P.) ἔγινε στό Κόβεντρι. Τό πιό ἐνδιαφέρον ζήτημα πού συζήτησε ἦταν τό ζήτημα «τῶν ἐξοπλισμῶν καί τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς». Εἶναι γνωστό ὅτι τά τελευταῖα χρόνια καί ἡ Ἀγγλία καί ἡ Γερμανία ἐξοπλίζονται μέ ἐξαιρετική ἐντατικότητα. Ὁ συναγωνισμός τῶν χωρῶν αὐτῶν στήν παγκόσμια ἀγορά ὀξύνεται ὀλοένα καί περισσότερο. Ἡ πολεμική σύγκρουση προβάλλει ὄλο καί πιό ἀπειλητικά. Ὁ ἀστικός σωβινιστικός τύπος καί τῶν δύο χωρῶν τροφοδοτεῖ τίς λαϊκές μάζες μέ ἑκατομμύρια καί ἑκατομμύρια ἐμπρηστικά ἄρθρα, πού στρέφονται ἐνάντια στόν «ἐχθρό» καί εἶναι γεμάτα κραυγές γιά τόν ἀναπόφευκτο κίνδυνο «τῆς γερμανικῆς ἐπιδρομῆς» ἢ «τῆς ἀγγλικῆς ἐπίθεσης», μέ κραυγές γιά τήν ἀνάγκη ἐντατικῶν ἐξοπλισμῶν. Οἱ σοσιαλιστές τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Γερμανίας, καθώς καί τῆς Γαλλίας (πού ἡ Ἀγγλία πολύ πρόθυμα θά τήν τραβοῦσε στόν πόλεμο, γιά νά ἔχει στήν ἡπειρωτική Εὐρώπη στρατό τῆς ξηρᾶς ἐνάντια στή Γερμανία) δίνουν μεγάλη προσοχή στήν ἀπειλή τοῦ πολέμου, παλεύουν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις ἐνάντια στόν ἀστικό σωβινισμό καί ἐνάντια στούς ἐξοπλισμούς, προσπα-

θώντας μέ κάθε τρόπο νά ἐξηγήσουν στά πιό καθυστερημένα στρώματα τοῦ προλεταριάτου καί τῆς μικροαστικῆς τάξης τί συμφορές φέρνει μαζί του ὁ πόλεμος, ὁ ὁποῖος ἐξυπηρετεῖ ἀποκλειστικά καί μόνο τά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Θλιβερή ἐξαίρεση ἀνάμεσα στούς σοσιαλιστές ἀποτέλεσαν μερικοί ἐπιφανεῖς ἡγέτες τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας καί ἀνάμεσα σ' αὐτούς ὁ Χάιντμαν. Ὁ ἡγέτης αὐτός τρομοκρατήθηκε ἀπό τίς κραυγές τοῦ ἀστικοῦ ἀγγλικοῦ τύπου γιά «τό γερμανικό κίνδυνο» καί ἔφτασε στό σημεῖο νά ὑποστηρίξει ὅτι ἡ Ἀγγλία βρίσκεται στήν ἀνάγκη νά ἐξοπλιστεῖ γιά λόγους ἄμυνας, ὅτι ἡ Ἀγγλία χρειάζεται ἰσχυρό στόλο, ὅτι ὁ Γουλιέλμος εἶναι ἡ ἐπιτιθέμενη πλευρά.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Χάιντμαν συνάντησε ἀντίσταση, καί μάλιστα ἰσχυρή ἀντίσταση στούς κόλπους τοῦ ἴδιου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Πολλές τοπικές ομάδες τάχθηκαν μέ ἀποφάσεις τους κατηγορηματικά ἐναντίον του.

Τό συνέδριο — ἢ, γιά νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἀγγλική ἔκφραση, πού ἀπό τήν πλευρά τῆς σημασίας δέν ἀντιστοιχεῖ στή ρωσική, ἢ «συνδιάσκεψη» — τοῦ Κόβεντρι ὑποχρεώθηκε νά δώσει λύση σ' ἓνα ἐπίμαχο ζήτημα. Ἡ ἀποψη κατηγορηματικά ἐχθρική ἀπέναντι σέ κάθε λογῆς σωβινισμό ἦταν ἡ ἀπόφαση τῆς ομάδας τοῦ Χάκνεϋ (Hackney — περιφέρεια βορειοανατολικά τοῦ Λονδίνου). Τό Κεντρικό ὄργανο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος «Justice»⁹⁹ στόν ἀπολογισμό τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου παραθέτει μόνο τό τέλος αὐτῆς τῆς («ἐκτενοῦς», λέει) ἀπόφασης, πού ἀπαιτεῖ ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σέ κάθε αὔξηση τῶν ἐξοπλισμῶν, ἐνάντια σέ κάθε ἀποικιακή καί ἐπιθετική οἰκονομική πολιτική. Ἡ Ζέλντα Κάγκαν πού ὑποστήριξε τήν ἀπόφαση αὐτή, ὑπογράμμισε ὅτι ἡ Ἀγγλία εἶναι ἀκριβῶς ἐκείνη πού ἀκολουθεῖ τά τελευταῖα 40 χρόνια ἐπιθετική πολιτική, ὅτι ἡ Γερμανία δέν θά κέρδιζε τίποτε ἀπό τή μετατροπή τῆς Ἀγγλίας σέ ἐπαρχία της, ὅτι παρόμοιος κίνδυνος δέν ὑπάρχει. «Ὁ ἀγγλικός στόλος ὑπάρχει γιά τή διατήρηση τῆς αὐτοκρατορίας. Ποτέ ὡς τώρα τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα δέν ἔπεσε σέ τόσο σοβαρό, σέ τόσο βαρῦ λάθος, ὅπως σήμερα, πού ταυτίζουν τό κόμμα μέ τούς σωβινιστές, οἱ ὁποῖοι ἐπισείουν τό φόβητρο τοῦ πολέμου. Ἐξαιτίας τοῦ λάθους αὐτοῦ — εἶπε ἡ Κάγκαν — οἱ ἄγγλοι σοσιαλδημοκράτες ἔβαλαν τόν ἑαυτό τους ἔξω ἀπό τό διεθνές κίνημα».

Τόν Χάιντμαν τόν ὑποστήριξε ὅλη ἡ ΚΕ («Ἐκτελεστική

ἐπιτροπή») τοῦ κόμματος μαζί — πρέπει νά τό πεῖ κανείς μέ ντροπή — καί ὁ Χ. Κβέλτς. Ἡ «τροποποίηση» πού πρότεινε αὐτός ἔλεγε, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, τά παρακάτω: «ἡ συνδιάσκεψη θεωρεῖ σήμερα σάν ἄμεσο σκοπό τή διατήρηση ἐπαρκοῦς (adequate) στόλου γιά τήν ἐθνική ἄμυνα»!.. Πλάι σ' αὐτά ἐπαναλαμβάνονται, φυσικά, καί ὅλα τά «καλά καί παλιά λόγια», καί γιά πάλι ἐνάντια στήν ἱμπεριαλιστική πολιτική, καί γιά πόλεμο ἐνάντια στόν καπιταλισμό κτλ. Ὅλα ὅμως αὐτά, ἐννοεῖται, δηλητηριάζονται μέ μιά κουταλιά φαρμάκι, δηλ. μέ τή φράση ἀστικής ὑπεκφυγῆς, πού εἶναι ταυτόχρονα φράση καθαρά ἀστική, σωβινιστική, πού ἀναγνωρίζει τήν ἀνάγκη τῆς διατήρησης «ἐπαρκοῦς» στόλου. Καί αὐτά λέγονται τό 1911, πού ὁ ἀγγλικός ναυτικός προϋπολογισμός παρουσίασε ὀλοκάθαρα τάσεις γιά μιά τεράστια αὔξηση, καί σέ χώρα πού ὁ στόλος της «ὑπερασπίζει καί περιφρουρεῖ» τήν «αὐτοκρατορία», δηλαδή μαζί καί τίς Ἰνδίες, ὅπου 300 περίπου ἑκατομμύρια πληθυσμοῦ ἔχουν παραδοθεῖ στήν καταλήστευση καί στή βία τῆς ἀγγλικῆς γραφειοκρατίας, ὅπου οἱ «φωτισμένοι» ἄγγλοι δημόσιοι ἄνδρες, ὅπως ὁ φιλελεύθερος καί «ριζοσπάστης» Μόρλεϋ (Morley) ἐκτοπίζουν γιά πολιτικά ἐγκλήματα, *μαστιγώνουν* γιά πολιτικά ἐγκλήματα τοὺς ἰθαγενεῖς!

Τί ἐλεεινές σοφιστεῖες ἀναγκάστηκε νά χρησιμοποιήσει ὁ Κβέλτς φαίνεται π.χ. ἀπό τήν παρακάτω περικοπή τοῦ λόγου του (ὅπως τόν δημοσιεύει ἡ «Justice», πού ὑποστηρίζει τόν Χάιντμαν)!.. «Ἐφόσον ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε τήν ἐθνική αὐτονομία, πρέπει νά ἔχουμε καί ἐθνική ἄμυνα, καί μιά τέτια ἄμυνα πρέπει νά εἶναι ἐπαρκῆς, ἀλλιῶς εἶναι ἄχρηστη. Εἴμαστε ἐχθροί τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ἀδιάφορο ἂν πρόκειται γιά τόν ἀγγλικό εἴτε τό γερμανικό· οἱ μικρές ἐθνότητες πού βρίσκονται κάτω ἀπό τήν πρωσική κυριαρχία μισοῦν τό δεσποτισμό της, καί τά μικρά ἔθνη πού ἀπειλοῦνται ἀπό αὐτήν βλέπουν τό βρετανικό στόλο καί τή γερμανική σοσιαλδημοκρατία σάν τή μοναδική τους ἐλπίδα...»

Νά πόσο γρήγορα κατρακυλοῦν οἱ ἄνθρωποι πού πῆραν τόν κατήφορο τοῦ ὀπορτουניσμοῦ! Ὁ βρετανικός στόλος πού βοηθάει στήν ὑποδούλωση τῶν Ἰνδιῶν (πού δέν εἶναι δά καί πολύ «μικρή» ἐθνότητα), τοποθετεῖται πλάι στή γερμανική σοσιαλδημοκρατία σάν ὑπερασπιστής τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν... Δίκιο εἶχε ἡ Ζ. Κάγκαν ὅταν ἔλεγε ὅτι ποτέ ὡς τώρα ἡ ἀγγλική σοσιαλδημοκρατία δέν ντρόπιασε τόσο τόν ἑαυτό της. Ποτέ δέν ἀποκαλύφθηκε τόσο καθαρά ὁ σεχταρι-

στικός της χαρακτήρας, πού τόν σημείωσε και τόν καταδίκασε από καιρό ο Ένγκελς¹⁰⁰, όσο τώρα στό εύκολο αυτό πέρασμα, ακόμη και ανθρώπων σαν τόν Κβέλτς, μέ τό μέρος τῶν σωβινιστῶν.

Κατά τήν ψηφοφορία οἱ ψῆφοι μοιράστηκαν στή μέση: 28 ὑπέρ τῆς «Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς» καί 28 κατά. Γιά νά κερδίσουν τή θλιβερή νίκη ὁ Χάιντμαν καί ὁ Κβέλτς ἀναγκάστηκαν νά ἐφαρμόσουν τήν ψηφοφορία κατά ὀμάδες. Αὐτή τούς ἔδωσε 47 ψήφους ὑπέρ καί 33 κατά.

Στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα βρέθηκαν ἄνθρωποι πού ὕψωσαν τήν πιά ἔντονη φωνή διαμαρτυρίας ἐνάντια στό σωβινισμό μέσα στίς γραμμές τους, βρέθηκε μιά πολύ ἰσχυρή μειοψηφία γιά ἓνα σοβαρό ἀγώνα. Στό «Ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα» τά πράγματα εἶναι χειρότερα: ἐκεῖ ὁ ὀπορτουνισμός δέν εἶναι κάτι τό παράξενο. Ἐκεῖ τό ζήτημα ἄν πρέπει οἱ σοσιαλιστές καί οἱ ἐργάτες νά ὑποστηρίξουν τούς ἐξοπλισμούς, τό συζητοῦν τελείως ἤρεμα στά ἄρθρα γιά «συζήτηση» τοῦ ἐπίσημου ὀργάνου τοῦ κόμματος «The Labour Leader»¹⁰¹ (ἄρ. φύλ. 16, τῆς 21 τοῦ Ἀπρίλη 1911).

Ὁ ἀνταποκριτής τῆς «Vorwärts» στό Λονδίνο παρατήρησε σωστά ὅτι τήν καλύτερη κριτική τῆς θέσης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τήν ἔκανε τό ἄρθρο τῆς ὑπερσωβινιστικῆς ἐφημερίδας «Daily Mail»¹⁰², πού ἐγκωμίασε τή σοφία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἡγετῶν. «Εἶναι παρήγορο, — ἔτσι ἀρχίζει τό ἄρθρο τῆς ἀγγλικῆς σωβινιστικῆς ἐφημερίδας, — εἶναι παρήγορο νά βλέπεις ὅτι, ὅσο κι' ἄν εἶναι ἀνόητες μερικές ιδέες τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος στή χώρα μας, ὅσο ἀνεφάρμοστα κι' ἄν εἶναι μερικά ἰδανικά του, ὑπάρχει, τουλάχιστο, ἓνα σοβαρῆς σημασίας ζήτημα, στό ὁποῖο τό κόμμα αὐτό καθοδηγεῖται ἀπό τή λογική καί τήν ὀρθοφροσύνη».

Πραγματικά παρήγορο φαινόμενο στό συνέδριο τοῦ «Ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κόμματος» πού συνῆλθε στό Μπίρμιγχαμ ἦταν τό γεγονός ὅτι μέσα ἀπό τίς γραμμές του ἀκούστηκαν σθεναρές καί ἔντονες φωνές διαμαρτυρίας ἐνάντια στήν ὀπορτουνιστική πολιτική, πολιτική ἐξάρτησης ἀπό τούς φιλελευθέρους, πού ἐφαρμόζει τό κόμμα αὐτό γενικά καί εἰδικά ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος Ράμσεϋ Μακντόναλντ. Ἀπαντώντας στήν κατηγορία ὅτι οἱ ἐργατικοί βουλευτές πολύ λίγο μιλάνε στή Βουλὴ τῶν κοινοτήτων γιά σοσιαλισμό, ὁ Ρ. Μακντόναλντ ἀπάντησε μέ παρθενική ὀπορτουνιστική ἀφέλεια ὅτι οἱ «προπαγανδιστικοί λόγοι» στό κοινοβούλιο δέν ταιριά-

ζουν και πολύ. «Ἡ μεγάλη ἀποστολή τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων, δήλωσε ὁ Μακντόναλντ, βρίσκεται στό νά μετατρέπει σέ νομοθεσία τό σοσιαλισμό πού ἐμεῖς κηρύσσουμε στή χώρα». Ὅσο γιά τή διαφορά τῆς ἀστικής κοινωνικῆς μεταρρύθμισης ἀπό τό σοσιαλισμό, ὁ ὁμιλητής ξέχασε νά μιλήσει! Εἶναι ἔτοιμος νά περιμένει τό σοσιαλισμό ἀπό τό ἀστικό κοινοβούλιο...

Ὁ Λέοναρντ Χώλλ (Hall) ἀνάφερε στό λόγο του ὅτι «τό 1892 τό Ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα ιδρύθηκε μέ τόν εἰδικό σκοπό νά ξεσκεπάσει τήν πολιτική τοῦ «Ἐκλογικοῦ συνδέσμου ἐργασίας» («Labour Electoral League») πού ἦταν ἀπλῶς πτέρυγα τοῦ φιλελευθερισμοῦ, νά παλέψει ἐνάντια στήν πολιτική αὐτή καί νά τήν ἐκμηδενίσει. Θάψαμε τό πτώμα (ἐκμηδενίζοντας αὐτόν τό σύνδεσμο), τό πνεῦμα ὅμως, φαίνεται, ξαναζωντάνεψε στό σημερινό «Ἐργατικό κόμμα». Καί ἀκριβῶς τήν πολιτική τοῦ Συνδέσμου ἐφάρμοσε στους λόγους του, στά γράμματά του, στά βιβλία του ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος αὐτοῦ».

Ἐνα ἄλλο μέλος τοῦ I.L.P* καί μέλος τοῦ κοινοβουλίου, ὁ Τζώρτζ Λένσπερυ (Lansbury) ἐπέκρινε δριμύτατα τήν πολιτική τῆς κοινοβουλευτικῆς «ἐργατικῆς» ὁμάδας γιά τήν ἐξάρτησή της ἀπό τούς φιλελευθέρους, γιά τό φόβο της «μή βλάβη» τῆ φιλελεύθερη κυβέρνηση. «Ἐνίωσα τόν ἑαυτό μου πολλές φορές — εἶπε ὁ Λένσπερυ — τόσο ντροπιασμένο ἀπό τή διαγωγή τῶν ἐργατικῶν βουλευτῶν, πού σκέφτηκα νά παραιτηθῶ. Οἱ φιλελεύθεροι προσπαθοῦν πάντα νά ἀπασχολοῦν τή βουλή μέ μικροζητήματα καί οἱ ἐργατικοί βουλευτές δέν ξέρουν νά ἀποσπάσουν τήν ἀνεξαρτησία τους». «Δέν ξέρω καμιά περίπτωση — εἶπε ὁ Λένσπερυ — πού οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ τώρηδες νά μήν πρόβαλαν ἕνα ὁποιοδήποτε «σπουδαῖο» ζήτημα γιά νά παραμερίσουν τό ζήτημα τῆς ἐξαθλίωσης τῶν μαζῶν, τό ζήτημα τῆς φτώχειας. Κάθομαι στή Βουλή τῶν κοινοτήτων καί μπροστά μου στέκουν οἱ μορφές τῶν ἐργατῶν, ἀντρῶν καί γυναικῶν, πού δούλεψαν ἀκούραστα στίς τρῶγλες τοῦ Μπόου καί τοῦ Μπρόμλυ (περιφέρειες τοῦ Λονδίνου, στό Ἴστεντ, φτωχοσυνοικίες), γιά νά μέ στείλουν στό κοινοβούλιο. Αὐτοί δούλεψαν, γιά νά ἐκλεγῶ ἐγώ, γιατί πίστευαν ὅτι δέν εἶμαι τό ἴδιο μέ τούς φιλελευθέρους καί τούς τώρηδες.

* — Independent Labour Party—Ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα. Ἡ Σύντ.

Αὐτοί μέ ἔστειλαν γιά νά θέσω τό ζήτημα τῆς φτώχειας, τῆς φτώχειας, τῆς φτώχειας... Σᾶς καλῶ — εἶπε ὁ ὁμιλητής ἀπευθυνόμενος πρὸς τό συνέδριο — νά δημιουργήσουμε ἕνα γερὸ κόμμα στή Βουλή τῶν κοινοτήτων, ἕνα κόμμα τελείως ξένο πρὸς κάθε παραχώρηση ἀπέναντι στούς φιλελευθέρους καί τούς τὸρηδες. Δέν πρέπει νά λυπόμαστε τούς φιλελευθέρους πιά πολύ ἀπό τούς συντηρητικούς (τὸρηδες), ὅταν οἱ φιλελεύθεροι δέν ἐνεργοῦν σωστά. Οἱ ἐργάτες πού μοχθοῦν καί δυστυχοῦν δέν περιμένουν τίποτε οὔτε ἀπό τούς φιλελευθέρους, οὔτε ἀπό τούς τὸρηδες· ἡ μοναδική τους ἐλπίδα, ἡ μοναδική τους σωτηρία εἶναι οἱ δικές τους ὀργανωμένες προσπάθειες... Πρέπει νά δείξουμε στούς ἐργάτες πού ζοῦν στίς τρῶγλες τοῦ Λονδίνου ὅτι καί στό κοινοβούλιο μένουμε πιστοί σ' ἐκεῖνα πού λέμε ἔξω ἀπό τό κοινοβούλιο, καί συγκεκριμένα: ὅτι οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ τὸρηδες εἶναι ἐχθροί τοῦ λαοῦ, ὅτι ὁ σοσιαλισμός εἶναι ἡ μοναδική του ἐλπίδα».

Ὁ λόγος τοῦ Λένσπερυ διακοπτόταν ἀπό τά θυελλώδη χειροκροτήματα τῶν συνέδρων, πού ἐπιφύλαξαν στόν ὁμιλητή, ὅταν τέλειωσε, πραγματική ἀποθέωση. Στή Γερμανία οἱ τέτοιου εἴδους λόγοι εἶναι συνηθισμένοι. Στήν Ἑγγλία εἶναι καινούργιο πράγμα. Καί ὅταν ἀρχίζουν νά ἀκούγονται τέτιοι λόγοι, ὅταν εἰς ἐργάτες ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου τοῦ «Ἀνεξάρτητου (πολύ συχνά ἀνεξάρτητου, δυστυχῶς, ἀπό τό σοσιαλισμό καί ἐξαρτώμενου ἀπό τούς φιλελευθέρους) ἐργατικοῦ κόμματος» χειροκροτοῦν αὐτούς τούς λόγους, τότε ἔχουμε τό δικαίωμα νά συμπεράνουμε ὅτι τό πνεῦμα τῆς προλεταριακῆς πάλης κερδίζει καί στήν Ἑγγλία ἔδαφος σέ βάρος τῆς διπλωματίας τῶν ὀπορτουμιστῶν βουλευτῶν τύπου Μακντόναλντ. (Σημειώνουμε σέ παρένθεση ὅτι ὁ Μακντόναλντ αὐτός σέ πρόσφατο μήνυμά του πρὸς τούς ἰταλούς ρεφορμιστές, πού ἦταν ἔτοιμοι νά πάρουν μέρος σέ ἀστική κυβέρνηση, τούς ἔκφρασε τήν ἀπόλυτη συμπάθειά του, ἀλλά καί τήν ἀντιπάθειά του ἀπέναντι στή «στεγνή θεωρία».)

Οἱ λόγοι τοῦ Χώλλ, τοῦ Λένσπερυ καί τῶν ἄλλων δέν ἄλλαξαν τήν πολιτική τοῦ «Ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κόμματος». Ἐπικεφαλῆς αὐτοῦ τοῦ κόμματος παρέμεινε ὁ Μακντόναλντ καί ἡ πολιτική του θά ἐξακολουθήσει νά εἶναι ὅπως καί πρὶν ὀπορτουμιστική. Οἱ ἀστικές ἐπιδράσεις πάνω στό προλεταριάτο εἶναι ἰσχυρές, ἰδιαίτερα στίς δημοκρατικές χῶρες. Οἱ λόγοι ὅμως αὐτοί δέν περνοῦν χωρίς νά ἀφήσουν ἴχνη, ὑποσκάπτουν τήν ἐπιροή τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν

όπορτουμιστῶν. "Όταν οί ἄγγλοι θά ίδρύσουν καθημερινή ἔφημερίδα (γι' αὐτό σκέπτονται σοβαρά καί τά δύο κόμματα) οί τέτιοι καί μόνο οί τέτιοι λόγοι θά μπαίνουν στό νοῦ καί στήν καρδιά τῆς ἐργατικῆς τάξης. Οί φιλελεύθεροι ὅλων τῶν χωρῶν, μαζί καί τῆς Ρωσίας, ἀγαλλιοῦν καί γελοῦν τώρα πού βλέπουν ὅτι στό ἀγγλικό ἐργατικό κίνημα κυριάρχησε ὁ ὀπορτουμισμός. Μά «θά γελάσει καλύτερα, ὅποιος γελάσει τελευταῖος».

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 18,
16 τοῦ Ἀπρίλη 1911
Ἑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἔφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΛΕΓΚΑΛΙΣΤΗ ΜΕ ΑΝΤΙΠΑΛΟ ΤΟΥ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΥ ¹⁰³

Λεγκαλιστής. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ ἐξαιρετική ὄξυνση τῆς πάλης καί τῶν συζητήσεων μέ τούς λικβινταριστές στό σοσιαλδημοκρατικό τύπο ἄναψε ὑπερβολικά τά πάθη καί σκέπασε ὡς ἓνα βαθμό τήν οὐσία τῆς διαφορᾶς.

Ἀντικβινταριστής. Μήπως συμβαίνει τό ἀντίθετο; Μήπως ἡ ὄξυνση τῆς πάλης προκλήθηκε ἀπό τό βάθος τῆς ιδεολογικῆς διαφορᾶς; Ἡ μήπως περάσατε κι' ἐσεῖς στό στρατόπεδο τῶν «ταλαντευόμενων» — μ' ἄλλα λόγια τῶν «συμφιλιωτιστῶν» — πού προσπαθοῦν νά γεφυρώσουν τό χάσμα μέ κούφιεσ φράσεις καί πομπώδεισ κοινοτοπίεσ;

Λεγκαλιστής. Ὦ, ὄχι, δέν εἶμαι καθόλου διατεθειμένος νά «συμφιλιώσω». *Ἀπεναντίας.* Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι οἱ λικβινταριστές δέν εἶναι ἀρκετά συνειδητοί καί γι' αὐτό δέν εἶναι καί ἀρκετά ἀποφασιστικοί. Αὐτοί προχωροῦν ἀκόμη ψηλαφητά, ἀναπτύσσονται, ἂν μπορεῖ κανεῖς νά ἐκφραστεῖ ἔτσι, αὐθόρμητα. Αὐτοί φοβοῦνται ἀκόμη νά ὀλοκληρώσουν τίς σκέψεισ τους. Ἀπό δῶ προέρχεται καί ἡ ἀσυνέπειά τους, ἡ σύγχυση, ἡ ἀστάθεια, πού οἱ ἀντίπαλοι τίς παίρνουν γιά ὑποκρισία, γιά ἀγύρτικεσ μεθόδουσ πάλης ἐνάντια στό παράνομο κόμμα κτλ. Ἡ ὑπόθεση καταλήγει σέ διαπληκτισμοῦσ καί τό πλατύ κοινό, πού γι' αὐτό γίνονται οἱ συζητήσεσ, παύει νά καταλαβαίνει περί τίνουσ πρόκειται. Ἡν οἱ λικβινταριστές εἶχαν λιγότερο ἐπιδέξιουσ διπλωμάτεσ καί περισσότερη ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτό τους, θά ἀπόδειχναν γρηγορότερα τό δίκιο τους καί θά σᾶσ συντριβαν.

Ἀντικβινταριστής. Φοβερό ὄνειρο, ἀλλά... θά ἦταν ἐνδιαφέρον νά ἀκούσουμε τά ἐπιχειρήματά σας.

Λεγκαλιστής. Οἱ λικβινταριστές, κατά τή γνώμη μου, ἔχουν δίκιο. Αὐτοί πρέπει νά δεχτοῦν τό παρατσούκλι πού τούς κόλ-

λησαν: λεγκαλιστές. Ἐμεῖς θά τό δεχτοῦμε καί θά ἀποδείξουμε ὅτι ἀκριβῶς οἱ λεγκαλιστές εἶναι ἐκεῖνοι πού δίνουν τή μοναδικά σωστή, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ, ἀπάντηση στά ἀκανθώδη προβλήματα τοῦ σημερινοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας. Παραδέχεστε ἤ ὄχι ὅτι ἡ περίοδος πού περνᾶμε ἀποτελεῖ μιά κάποια ἰδιόμορφη βαθμίδα τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας;

Ἐντιλικβινταριστής. Τό παραδέχομαι.

Λεγκαλιστής. Τό παραδέχεστε μόνο στά λόγια, ὅπως καί οἱ περιβόητες ἀποφάσεις σας τοῦ «Δεκέμβρη» (1908). Ἐν ἐξετάσουμε σοβαρά αὐτή τήν παραδοχή, θά δοῦμε ὅτι αὐτή σημαίνει πῶς ἡ νόμιμη ὑπαρξη, ἅς ποῦμε, τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν III Δούμα δέν εἶναι τυχαῖο γεγονός, ἀλλά ἀναπόσπαστο συστατικό μέρος τῆς «τρέχουσας στιγμῆς». Οἱ πολιτικές συνθήκες τῆς δοσμένης περιόδου στό σύνολό τους, οἱ συνθήκες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στό σύνολό τους, εἶναι τέτιες πού κάνουν δυνατή καί ἀναγκαία τήν ὑπαρξη φανερῆς νόμιμης σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή Δούμα, κάνουν δυνατή καί ἀναγκαία τήν ὑπαρξη φανεροῦ νόμιμου ἐργατικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

Ἐντιλικβινταριστής. Μήπως εἶναι ριψοκίνδυνο αὐτό τό ἄλμα ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας στό ἐργατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα;

Λεγκαλιστής. Δέν εἶναι καθόλου ριψοκίνδυνο. Ἡ οὐσία τοῦ ὅλου ζητήματος βρίσκεται μόνο στό ὅτι οἱ μορφές ὑπαρξης τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν III Δούμα μᾶς δόθηκαν ἀπέξω, ἐμεῖς χρειάστηκε μόνο νά τίς δεχτοῦμε, νά μποῦμε ἅς ποῦμε, σέ ἔτοιμο οἶκημα, ἐνῶ τίς μορφές ὑπαρξης τοῦ νόμιμου ἐργατικοῦ κόμματος πρέπει νά τίς βροῦμε μόνοι μας. Ἐδῶ χρειάζεται πρωτοβουλία, ἀγῶνας γιά καινούργιες μορφές. Ἐκεῖνοι πού ἐσεῖς τούς ἀποκαλεῖτε περιφρονητικά λικβινταριστές ἄρχισαν αὐτόν τόν ἀγῶνα, μπῆκαν στόν καινούργιο δρόμο, ἀλλά, δυστυχῶς, μέ τό ἕνα μόνο πόδι. Δυστυχῶς, αὐτοί δειλιάζουν ἀκόμη, κοιτάζουν πρὸς τά πίσω, περιορίζονται σέ ἡμίμετρα. Στήν ἀρχή τοῦ νέου δρόμου αὐτό εἶναι ἀναπόφευκτο, ἔστω, ὕστερα ὅμως ἀπό τήν ἀρχή, ἀκολουθεῖ ἡ συνέχεια. Καί ἡ ἀστάθεια τῶν πρώτων βημάτων θά ἐκλείψει καί τά λάθη θά διορθωθοῦν.

Ἐντιλικβινταριστής. Θαυμάσια. Δέν κάνετε τόν κόπο νά ἐξηγήσετε ποιά εἶναι τά λάθη αὐτά καί πῶς θά διορθωθοῦν;

Λεγκαλιστής. Εὐχαρίστως θά τό ἐξηγήσω. Δέν μπορεῖ

νά προβλέψει κανείς τί λογῆς ἀκριβῶς θά εἶναι τό αὐριανό νόμιμο ἐργατικό κόμμα, ὥστόσο, δέν μπορούμε νά μή βλέπουμε τή γενική κατεύθυνση στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Παίρνοντας τήν κατεύθυνση αὐτή σάν δοσμένη, μπορῶ μέ τόλμη νά σκιαγραφήσω τήν εἰκόνα τοῦ νόμιμου κόμματος, ξέροντας ὅτι ἡ πραγματικότητα δέν θά εἶναι ἀκριβῶς τέτια, θά εἶναι ὅμως *τέτιου εἴδους*. Καί γιά νά σᾶς σκιαγραφήσω αὐτή τήν εἰκόνα, δέν χρειάζεται καθόλου νά καταπιαστῶ μέ «ἐπινοήσεις». Μοῦ φτάνει μόνο νά προσέξω τά διδάγματα πού δίνει ἡ ζωή, ἡ πείρα τῆς δουλιᾶς στίς καινούργιες, τίς μετεπαναστατικές συνθήκες. Μοῦ φτάνει νά συνοψίσω τήν πείρα αὐτή, νά ἀπορίψω τίς λεπτομέρειες, νά πιάσω τό βασικό νόημα. Ὑπάρχει νόμιμη ἐργατική ἐκπροσώπηση στή Δούμα. Ὑπάρχει νόμιμη σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα. Τή συκοφαντοῦν, τήν παρακολουθοῦν οἱ χαφιέδες, τῆς ἀπαγορεύουν τίς συνεδριάσεις, συλλαμβάνουν τούς ἔμπειρους ἀνθρώπους της, θά τή σκορπίσουν, ἴσως, αὔριο στίς φυλακές καί στούς τόπους ἐξορίας. Τό νόμιμο κόμμα δέν ἀποκλείει καθόλου, ὅπως νομίζουν οἱ δικοί σας κοντόφθαλμοι ὄπαδοί, τίς δικαστικές καί ἀστυνομικές διώξεις. Ἡ νόμιμη ὅμως ὁμάδα, παρά τίς διώξεις, ὑπάρχει. Ὑπάρχουν νόμιμα ἐργατικά συνδικάτα, λέσχες, νόμιμα μαρξιστικά περιοδικά καί ἐβδομαδιαῖα περιοδικά, τά συκοφαντοῦν ἀκόμη πιά πολύ, τά κλείνουν, τά πνίγουν μέ τά πρόστιμα, οἱ διευθυντές τους ἕνα μήνα διεύθυνσης τόν πληρώνουν, ἴσως, μέ ἐνάμιση μήνα φυλακή, τά συνδικάτα συνεχῶς διαλύονται, καί παρόλα αὐτά ὑπάρχουν. Σκεφτεῖτε καλά πάνω στό γεγονός αὐτό. Ἄλλο πράγμα εἶναι νά μήν ὑπάρχουν νόμιμα ἐργατικά συνδικάτα, νόμιμος μαρξιστικός τύπος, νόμιμοι σοσιαλδημοκράτες βουλευτές, ὅπως συνέβαινε πρίν ἀπό τό 1905, καί ἄλλο πράγμα εἶναι νά ὑπάρχουν, *ἀνεξάρτητα* ἀπό τίς ἀδιάκοπες διώξεις, *ἀνεξάρτητα* ἀπό τά ἀλλεπάλληλα κλεισίματα, ὅπως συμβαίνει ὕστερα ἀπό τό 1907. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται καί τό καινούργιο τῆς κατάστασης. Ἀπό αὐτό τό «καινούργιο» ἀκριβῶς πρέπει νά ξέρουμε νά πιαστοῦμε, γιά νά τό πλατύνουμε, νά τό δυναμώσουμε, νά τό σταθεροποιήσουμε.

Ἀντικλιβινταριστής. Ἀρχίσατε μέ τήν ὑπόσχεση νά εἶστε περισσότερο τόλμηρός, περισσότερο συνεπής λεγκαλιστής ἀπό ἐκείνους πού ἔχουν ἐμφανιστεῖ ὡς τώρα, γιά τήν ὥρα ὅμως τό μόνο πού κάνετε εἶναι νά ἐπαναλαβαίνετε τά λόγια πού ἔχουν πεῖ ἀπό καιρό ὅλοι οἱ κλιβινταριστές.

Λεγκαλιστής. Έχω πεί ήδη ότι ή εικόνα του συνεπούς, του από πεποίθηση λεγκαλισμού προβάλλει μόνη της από τήν προσεκτική παρατήρηση τής πείρας τής ζωής. Στήν πραγματικότητα υπάρχουν ήδη όλα τά επιμέρους στοιχεία του νόμιμου εργατικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος. Πρέπει νά ποῦμε καθαρά καί ξάστερα αὐτό πού ὑπάρχει. Πρέπει νά παραδεχτοῦμε ἄφοβα ὅτι, σήμερα-αὔριο, τά σκόρπια αὐτά στοιχεία θά συγκεντρωθοῦν, πρέπει νά συγκεντρωθοῦν, καί ἕνα τέτιο κόμμα θά ἐμφανιστεῖ. Τό κόμμα αὐτό πρέπει νά ἰδρυθεῖ καί θά ἰδρυθεῖ. Θά τό διώκουν, αὐτό ὅμως θά ὑπάρχει, τά χρόνια πού δέν ὑπῆρχε νόμιμο εργατικό κόμμα θά τά διαδεχτοῦν τά χρόνια τής ἀσταθοῦς ὑπαρξης του νόμιμου εργατικού κόμματος, πού θά διακόπτεται ἀπό τίς μαζικές διώξεις, καί αὐτά θά τά ἀκολουθήσουν τά χρόνια του καθαρά εὐρωπαϊκοῦ νόμιμου σοσιαλδημοκρατικού κόμματος στή Ρωσία. Τά χρόνια γιά τήν ὑπαρξη του νόμιμου σοσιαλδημοκρατικού κόμματος ἤρθαν κιόλας. Τό κόμμα αὐτό εἶναι κιόλας περισσότερο πραγματικό παρά ή δική σας παρανομία πού συμπαραλιάστηκε κατὰ 99%. Γιά νά συσπειρωθοῦν ὀριστικά οἱ λεγκαλιστές, γιά νά κάνουν τή δράση τους περισσότερο σίγουρη, συστηματική, συνεπή, δέν πρέπει νά φοβοῦνται νά ποῦν αὐτό πού ὑπάρχει, δέν πρέπει νά φοβοῦνται νά ποῦν μέ τό ἀληθινό της ὄνομα αὐτή τήν πραγματικότητα, δέν πρέπει νά φοβοῦνται νά ρίξουν τό σύνθημα, νά ὑψώσουν τή σημαία. Ἄς τήν ἀποσπάσουν ἀπό τά χέρια μας τά δικαστήρια καί ή ἀστυνομία, ἄς τήν ἀποσπάσουν δεκάδες φορές, δέν μποροῦν νά τήν καταστρέψουν, δέν μποροῦν νά τήν ἀποσπάσουν γιά πολύ, γιατί ή σημαία αὐτή γενικεύει αὐτό πού ὑπάρχει, αὐτό πού ἀναπτύσσεται, αὐτό πού δέν μπορεί νά μήν ἀναπτυχθεῖ.

Ἀντικλιβινταριστής. Στήν οὐσία, στήν οὐσία. Ἄλλιως θά σᾶς θυμίσω τήν παροιμία: καλά κελαϊδάει τό πουλί, μά πού ὅμως θά καθήσει. Ὑποσχεθήκατε νά μιλήσετε καθαρά. Μιλήστε, λοιπόν, πίο καθαρά, πίο συγκεκριμένα: τί θά εἶναι γραμμένο στή σημαία σας;

Λεγκαλιστής. Ἀκριβῶς αὐτοῦ ἤθελα νά φτάσω. Ἰδρύουμε νόμιμη ἔνωση βοήθειας του εργατικοῦ κινήματος. Βάση ἀρχῶν αὐτῆς τής ἔνωσης εἶναι ὁ μαρξισμός. Σκοπός τής ἔνωσης εἶναι ὁ μετασχηματισμός τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν τής ζωῆς πάνω στίς ἀρχές του μαρξισμοῦ, ἐξαφάνιση τῶν τάξεων, ἐξαφάνιση τής ἀναρχίας στήν παραγωγή κτλ. Ἄμεσος σκοπός του νόμιμου κόμματος, δηλ. τής ἔνωσῆς μας: ὀλοκληρωτικός

ἐκδημοκρατισμός τοῦ κρατικοῦ καί τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος· βοήθεια γιά τή δημοκρατική λύση τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος μέ βάση τίς μαρξιστικές ἀπόψεις· εὐρύτατη ἐργατική νομοθεσία. Τέλος, μέσα δράσης τῆς νέας ἔνωσης: ὅλα τά νόμιμα μέσα προπαγάνδας, ζύμωσης καί ὀργάνωσης.

Ἀντιλικβινταριστής. Νομίζετε, λοιπόν, ὅτι ἡ κυβέρνησή μας θά ἀναγνωρίσει μιά τέτια ἔνωση;

Λεγκαλιστής. Μήν ἀνησυχεῖτε, δέν εἶμαι καθόλου τόσο ἀφέλης, ὥστε νά τό νομίζω αὐτό. Φυσικά ἡ ἔνωσή μας δέν θά ἀναγνωριστεῖ, δέν μπορεῖ ὅμως νά θεωρηθεῖ καί παράνομη καί ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται τό καθῆκον μας. Σέ κάθε κυβερνεῖο ὁ ἕνας ἐργάτης ὕστερα ἀπό τόν ἄλλο θά συντάσσει τό καταστατικό μιᾶς τέτιας ἔνωσης καί θά τό ὑποβάλλει στίς ἀρχές γιά ἔγκριση. Αὐτό θά εἶναι συνεπές, σταθερή πάλη γιά τή νομιμότητα. Τούς ἰδρυτές καί τά μέλη μιᾶς τέτιας ἔνωσης δέν μποροῦν νά τούς διώκουν γιά τά «φοβερά» σημεῖα τοῦ προγράμματος τοῦ τωρινοῦ μας δῆθεν κόμματος, γιατί τό ΣΔΕΚΡ σήμερα εἶναι ἀπλῶς δῆθεν κόμμα, καί τά «φοβερά» σημεῖα τοῦ προγράμματός του, ὅπως ἡ λαοκρατία, ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου — ἀφήνοντας πιά τά «φοβερά» σημεῖα τῶν πολυάριθμων ἀποφάσεων γιά ἔνοπλη ἐξέγερση κτλ. — δέν φοβίζουν κανένα, δέν ἔχουν καμιά σημασία, δέν παίζουν κανένα ρόλο, ἄν δέν ὑπολογίσουμε τό «ρόλο» ἐκεῖνο πού ἔχει σάν ἀποτέλεσμα νά στέλνονται στό κάτεργο ἄνθρωποι, πού στήν πραγματικότητα τίποτε τό παράνομο δέν κάνουν. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία, αὐτή εἶναι ἡ σημερινή κωμικοτραγική κατάσταση τοῦ κόμματος. Τό νεκρό πνίγει τό ζωντανό. Τά «σημεῖα» τῶν διάφορων ἀποφάσεων, καί τοῦ παλιοῦ κομματικοῦ προγράμματος πού πάλιωσαν πού ἀπορίφθηκαν στήν πράξη ἀπό τή ζωή, πού ἀχρηστεύθηκαν, πού μπῆκαν πραγματικά στό ἀρχεῖο, ἐξυπηρετοῦν μόνο τούς ἐχθρούς μας, βοηθοῦν μόνο νά μᾶς πνίγουν, χωρίς νά παρέχουν κανένα, μά ἀπολύτως κανένα ὄφελος στό σημερινό πραγματικό κίνημα, στήν πραγματική σοσιαλδημοκρατική δουλιὰ πού γίνεται τώρα καί στήν III Δούμα καί στά νόμιμα περιοδικά καί στίς ἐφημερίδες καί στά νόμιμα συνδικάτα καί στά νόμιμα συνέδρια κτλ. κτλ. Νά γιατί γιά μᾶς τούς λεγκαλιστές ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος δέν βρίσκεται καθόλου στό νά γλυτώσουμε ἀπό τούς πῖο ἐπικίνδυνους διωγμούς καί κυρώσεις (ὅπως εἶναι ἔτοιμοι νά συμπεράνουν οἱ δικοί σας ὀπαδοί πού εἶναι, μέ συγχωρεῖτε γιά τήν ἔκφραση, ἐκπαιδευμένοι στή συκοφάν-

τηση τῶν λικβινταριστῶν), ἀλλά, πρῶτο, στή σημασία ἀπό ἀποψη ἀρχῶν τοῦ νόμιμου ἐργατικοῦ κινήματος καί, δεύτερο, στήν ἐκμετάλλευση τῶν ἀντιθέσεων τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος. Ναί, ναί, κύριε παλιοημερολογίτη, οἱ ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ δέν βρίσκονται καθόλου στό σύνολο τῶν λέξεων πού ἀποστηθίσατε, οὔτε στούς μιά γιά πάντα ὑποχρεωτικούς «ὀρθόδοξους» τύπους, ἀλλά στή βοήθεια πού θά δοθεῖ στό πλατύ ἐργατικό κίνημα, στή βοήθεια πού θά δοθεῖ στήν ὀργάνωση καί στήν αὐτενέργεια τῶν μαζῶν. Ἄς μὴν εἰπωθοῦν «ὀλοκληρωμένα» τοῦτα ἢ ἐκεῖνα τά λόγια — ξέρω θαυμάσια ὅτι ἐσεῖς καί οἱ ὀπαδοί σας εἰδικεύεστε στήν «ὀλοκλήρωση» ἐκείνου πού δέν εἰπώθηκε ὀλοκληρωμένα ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας, ἀπό τό νόμιμο περιοδικό κτλ. — ἄς ὑπάρχουν λόγια πού δέν θά ἔχουν εἰπωθεῖ «ὀλοκληρωμένα», ὅμως ἡ ὑπόθεση θά πάει μπροστά. Θά τραβηχτοῦν στό κίνημα πλατύτερα στρώματα ἐργατῶν. Θά γίνει τό ἀποφασιστικό βῆμα πρὸς τή γενίκευση τῶν νόμιμων ἐκδηλώσεων. Κάθε συνειδητός ἐργάτης θά πολεμήσει τό καθεστῶς πού τόν καταπιέζει ἐκμεταλλεζόμενος ἀκριβῶς τήν ἀντίφαση πού ἀποτελεῖ τό κυριότερο γνώρισμα αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος, πού εἶναι γιά τή δοσμένη περίοδο περισσότερο χαρακτηριστική γιά τό καθεστῶς αὐτό, τήν ἀντίφαση ἀνάμεσα στήν τυπική ἀναγνώριση τῆς νόμιμότητος καί τήν ἄρνησή της στήν πράξη, ἀνάμεσα στό ὅτι «ἐπιτρέπουν» τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας καί στίς προσπάθειες νά μὴν «ἐπιτρέψουν» τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἀνάμεσα στήν ἀναγνώριση τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων στίς ἐπίσημες δηλώσεις καί στήν καταδίωξή τους στήν πράξη. Ἡ ζωντανή ψυχή τοῦ μαρξισμοῦ βρίσκεται στήν ἐκμετάλλευση τῶν ἀντιθέσεων αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος πού καταπιέζει τό προλεταριάτο καί ὄχι στούς ἀποστεωμένους τύπους. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται μιά ἀπό τίς κύριες, θά πῶ κάτι πεισσότερο, μιά ἀπό τίς βασικές αἰτίες τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, στό ὅτι δηλ. αὐτή ἤξερε πάντα νά θυσιάζει τόν τύπο χάρη τῶν συμφερόντων τοῦ κινήματος. Κατάφερε, ὕστερα ἀπό τό 1871, νά δημιουργήσει κόμμα, πού τό πρόγραμμά του ἀναγνώριζε μόνο «νόμιμα» μέσα πολιτικῆς δράσης. Κατάφερε νά ἀναπτύξει τό πῖο ἰσχυρό στόν κόσμο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα μέ ἓνα σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα, πού ἦταν πολύ «πιό νόμιμο» ἀπό ὅ,τι τό δικό μας, γιατί δέν περιέχει καί δέν περιεῖχε ποτέ τή λαοκρατία. Ἐσεῖς ὅμως, ἐσεῖς εἶστε ἔτοιμοι νά παρουσιάσετε

στόν κόσμο ένα πρότυπο «υποδειγματικά-ριζοσπαστικού» σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος σέ συνθήκες υποδειγματικά-ριζικής έλλειψης μιᾶς μαζικής σοσιαλδημοκρατικής ὀργάνωσης, ενός μαζικού σοσιαλδημοκρατικού κινήματος.

Ἀντικβινταριστής. Ἀπό τό σχέδιό σας βγαίνει ὡς τώρα, στήν πραγματικότητα, μόνο ένα «μαζικό κίνημα» εἰσερχόμενων ἢ ἐξερχόμενων χαρτιῶν στίς ἀρμόδιες γιά τούς συλλόγους καί τά σωματεῖα ἀρχές, ἐφόσον στό κάθε κυβερνεῖο κάθε συνειδητός ἐργάτης θά ἀντιγράψει καί θά ὑποβάλλει πρὸς ἔγκριση τό σχέδιό σας γιά τή νόμιμη μαρξιστική «ένωση». Ἐπειδή, ὅπως λέτε κι' ἐσεῖς, τήν ένωση αὐτή δέν θά τήν ἐπιτρέψουν, τότε κανένα νόμιμο κίνημα καί μάλιστα καμιά «νόμιμη ένωση» δέν θά ἀνοίξει πουθενά ἄλλοῦ παρά μόνο στή λεγκαλιστική φαντασία σας. Προτοῦ ὅμως σᾶς ἀπαντήσω λεπτομερειακά, θά ἤθελα νά σᾶς κάνω ἀκόμη μιά ἐρώτηση: πῶς τή φαντάζεστε ἐσεῖς τή νόμιμη αὐτή μαρξιστική «ένωση»; θά ὑπάρχει στή θέση τοῦ παλιοῦ, δηλαδή τοῦ τωρινοῦ κόμματος, ἢ θά ὑπάρχει μαζί μ' αὐτό;

Λεγκαλιστής. Ἄ, μάλιστα. Θίξατε ένα πολύ ἐνδιαφέρον ζήτημα! Ἐδῶ βρίσκεται ένα ἀπό τά θλιβερά λάθη τῶν ἐπίσημων ἀρχηγῶν τοῦ λικβινταρισμοῦ. Φοβοῦνται νά κάνουν ένα σοβαρό βῆμα πρὸς τά μπρὸς στόν ἀναμφισβήτητα σωστό δρόμο καί ταυτόχρονα κάνουν πολλά, ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνα, τελείως ἄχρηστα γιά τήν ὑπόθεση, βήματα πρὸς τή μεριά ἀκριβῶς τοῦ ὀπορτουניσμοῦ. Ἐγώ ὅμως θά ἔλεγα: μπορεί κανεῖς νά εἶναι λεγκαλιστής, χωρίς νά εἶναι λικβινταριστής. Ὁφείλει νά εἶναι κανεῖς λεγκαλιστής, χωρίς νά εἶναι ὀπορτουνιστής. Εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀναγνωρίσουμε τίς νόμιμες μορφές τοῦ κινήματος, εἶναι ἀπαραίτητο νά τίς ἀναγνωρίσουμε ὄχι κατά τό μισό, ὄχι μόνο στά λόγια, ἀλλά στά σοβαρά καί στήν πράξη, δηλ. νά ἰδρῦσουμε ἀμέσως νόμιμο μαρξιστικό ἐργατικό κόμμα· νά ἀπαρνηθεῖ ὅμως κανεῖς τήν ἐπανάσταση εἶναι ἀπαράδεκτος ὀπορτουνισμός, καί μιά τέτια ἀπάρνηση τῆς ἐπανάστασης διαφαίνεται σέ πολλούς, πάρα πολλούς, ἂν ὄχι στήν πλειοψηφία τῶν λικβινταριστῶν μας. Παραίτηση ἀπό τήν ἡγεμονία εἶναι ὀπορτουνισμός πού τόν καταδικάζω ἀποφασιστικά. Δέν χρειάζεται νά παραιτηθοῦμε ἀπό τίποτε, δέν χρειάζεται νά διαλύσουμε τίποτε. Τό νέο, τό νόμιμο κόμμα πρέπει νά ὑπάρχει μαζί μέ τό παλιό, πλάι σ' αὐτό. Αὐτά θά ἀλληλοσυμπληρώνονται.

Χαμογελάτε; Ἐδῶ ὅμως δέν ὑπάρχει τίποτε τό ἄστεῖο.

Θά πεῖτε: «λογιστική διπλογραφία». Καί γώ θά σᾶς ρωτήσω: μήπως ἡ συνύπαρξη τοῦ νόμιμου καί τοῦ παράνομου τύπου δέν παρουσιάζει ἕνα φαινόμενο τελείως ἀνάλογο μέ τό σχέδιό μου, ἢ πῶς σωστά: μέ τό συμπέρασμά μου ἀπ' ὅλα τά διδάγματα τῆς σύγχρονης πείρας; Ἐάν ὡς τό 1905 οἱ πολιτικοί πρόσφυγες δέν μποροῦσαν νά γράφουν στό νόμιμο τύπο, ἄν τότε ἔκλειναν τά ἔντυπα ὄργανα ἐξαιτίας τῆς δημοσίευσης ἄρθρων τῶν πολιτικῶν προσφύγων ἔστω καί μέ ψευδώνυμο, δέν εἶναι τάχα χαρακτηριστικό γιά τήν ἀντιφατική ἐποχή μας τό γεγονός ὅτι ὅλοι οἱ γνωστοί πολιτικοί πρόσφυγες γράφουν μέ τά ὀνόματά τους καί στόν παράνομο καί στό νόμιμο τύπο; Ἐσεῖς συμβιβάζεστε μ' αὐτή τή «λογιστική διπλογραφία»; Ἀπ' αὐτή καμιά «σύγχυση» δέν προκύπτει. Μόνο ἡ ρουτίνα — τίποτε ἄλλο ἀπό τή ρουτίνα — σᾶς ἐμποδίζει νά καταλάβετε ὅτι ἡ «λογιστική διπλογραφία» αὐτή ὑπαγορεύεται ἀπ' ὅλες τίς συνθήκες τῆς ἐποχῆς μας, ὅτι πρέπει νά κατέχουμε τίς ἀντιφάσεις της, νά ξέρουμε νά δράσουμε πάνω στό ἔδαφος — καί πάνω στό ἔδαφος — ὅπου διαδραματίζονται τά πῶς σοβαρά γεγονότα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. «Τό συνδυασμό τῆς παράνομης καί τῆς νόμιμης δουλιᾶς» ὅλοι ἔσεῖς τόν ἀναγνωρίζετε στά λόγια. Παραδεχτεῖτε τον λοιπόν καί στήν πράξη. Ἐφοῦ εἶπατε τό Α, μή φοβᾶστε νά πεῖτε καί τό Β. Ἐφοῦ ἀναγνωρίσατε τή βασική θέση στήν τακτική καί στήν ὀργάνωση γενικά, μή φοβᾶστε νά τήν ἀναγνωρίσετε καί στήν ὀργάνωση τοῦ κόμματος. Ξεκόψτε, λοιπόν, ἐπιτέλους, ἀποφασιστικά, σοβαρά, εἰλικρινά ἀπ' αὐτή τήν παράλογη, ἀναρχική προκατάληψη ἀπέναντι στή νομιμότητα.

Ἀντικβινταριστής. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό κακό γιά σᾶς, ὅτι ἔσεῖς παίζετε μέ τή νομιμότητα, ἔσεῖς «νομιμοφέρνετε», ἐνῶ οἱ γερμανοί στηρίζονταν στή νομιμότητα πού ὑπῆρχε πραγματικά. Τό παράδειγμα γιά τό νόμιμο καί τόν παράνομο τύπο μιλάει πολύ καθαρά ἐναντίον σας. Ὅταν ὁ παράνομος σοσιαλδημοκράτης πάει στό νόμιμο τύπο νά γράψει ἐκεῖνο πού στό νόμιμο τύπο ἐπιτρέπεται νά γραφεῖ, δέν παίζει μέ τή νομιμότητα, ἀλλά ἐπωφελεῖται πραγματικά ἀπό τή νομιμότητα πού ὑπάρχει πραγματικά σέ τοῦτα ἢ ἐκεῖνα τά στενά πλαίσια. Τό δικό σας ὅμως νόμιμο ἐργατικό κόμμα, ἢ ἡ μαρξιστική ἔνωση (ὅπως καί τό «νόμιμο ἐργατικό κόμμα» τῶν λικβινταριστῶν; ἀπό τούς ὁποίους οὐσιαστικά δέν διαφέρετε καθόλου) εἶναι ἡ λεγκαλιστική φαντασιοκοπία καί τί-

ποτε περισσότερο, γιατί έσείς ό ίδιος αναγνωρίζετε ότι κανένας δέν θά τά έπιτρέψει, ότι *στήν πραγματικότητα* οί δῆθεν «νόμιμες» αὐτές ένώσεις δέν μπορούν νά ύπάρξουν νόμιμα. Όπως στους αναρχοσυνδικαλιστές βασιλεύει ή «έπαναστατική γυμναστική», έτσι καί σέ σās προκύπτει μιά «λεγκαλιστική γυμναστική». Αν στους καντέτους ύπάρχει νόμιμα ένα νόμιμα άνύπαρκτο κόμμα, ή αίτία δέν βρίσκεται στό ότι οί καντέτοι άφομοίωσαν τήν αντιφατική μορφή, αλλά στό ότι τό *περιεχόμενο* τῆς δουλιās τους δέν περιέχει τίποτε τό έπαναστατικό, δέν περιέχει καμιά δημοκρατική όργανωτική δράση μέσα στίς μάζες. Τό περιεχόμενο τῆς δουλιās τους είναι φιλελευθερομοναρχικό, καί ή άπολυταρχία μπορεί νά έπιτρέψει, μπορεί νά άνέχεται μιά τέτια πολιτική δράση. Τή δράση όμως τών μαρξιστῶν μέσα στήν έργατική τάξη ή άπολυταρχία δέν μπορεί νά τήν άνέχεται καί είναι άφέλεια νά προσπαθοῦμε νά βοηθήσουμε στήν ύπόθεση μέ μεταμφιέσεις. Όστόσο ή δική σας «νόμιμη ένωση», όπως καί τό «νόμιμο έργατικό κόμμα» τών λικβινταριστῶν, είναι άκριβῶς ένωση μέ *ψευδώνυμο*, είναι παιχνίδι μεταμφιεσμένων, γιατί στήν πραγματικότητα ύπολογίζετε στους σοσιαλδημοκράτες. Οί άσαφείς, οί άκαθόριστες διατυπώσεις πού διαλέγετε γιά νά καθορίσετε τό σκοπό, τήν πλατφόρμα, τήν τακτική τῆς «ένωσῆς» σας είναι φραστικό περικάλυμμα, χάρτινη υπεράσπιση, είναι ή ίδια λεγκαλιστική γυμναστική. Τό κόμμα μας πρέπει νά παίρνει μέρος στή Δούμα, νά δημιουργεί *νόμιμα* συνδικάτα, νά δράστά νόμιμα συνέδρια· ή άρνηση τῆς δουλιās αὐτῆς είναι αναρχισμός ή διανοουμενίστικος μηδενισμός, καί στήν παραδοχή τῆς δράσης *αὐτοῦ* τοῦ είδους περιλαμβάνεται ό ύπολογισμός τῶν καινούργιων συνθηκῶν τῆς νέας έποχῆς. *Νομιμότητα* όμως γιά πολιτική δράση δέν μπορεί άκόμη νά ύπάρχει (έκτός από μιά τέτια δράση σάν τή δράση τῶν διανοουμένων όπορτουμιστῶν), γιατί δέν έχουν κατακτηθεῖ οί όροι γιά μιά τέτια νομιμότητα, καί τό «νά σερνόμαστε» πρὸς αὐτήν είναι άκαρπο όνειροπόλημα. Γιά τούς γερμανούς τοῦ 1871 είχε δημιουργηθεῖ πέρα γιά πέρα μιά τέτια νομιμότητα, είχε ολοκληρωθεῖ έντελῶς ό άστικός μετασχηματισμός τῆς χώρας, είχαν εξαφανιστεῖ τελείως οί συνθήκες γιά ένα άμεσα έπαναστατικό κίνημα: *στίς αντικειμενικές* αὐτές συνθήκες, καί όχι στήν τέχνη τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν βρίσκεται ή αίτία πού έξηγεί, γιατί *μπόρεσε* νά δημιουργηθεῖ *πραγματικά* νόμιμο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί όχι κόμμα πού παίζει μέ τή

νομιμότητα, πού ασχολεῖται μέ τή «λεγκαλιστική γυμναστική».

Ἡ ἀντιγραφὴ ἀπό ἓνα τέτιο νόμιμο κόμμα ἐτούτων ἢ ἐκείνων τῶν νόμιμων σημείων τοῦ προγράμματος, τῶν ἀποφάσεων κτλ. καί ἡ μεταφορὰ μιᾶς τέτιας «νομιμότητας» στή Ρωσία εἶναι ἓνα ἀφελές ὄνειροπόλημα, ἓνα ἄσκοπο παιχνίδι, γιατί δέν μπορεῖτε νά μεταφέρετε στή Ρωσία τή γερμανική ὀλοκλήρωση τῆς ἀστικής ἐπανάστασης, τή γερμανική ἱστορία τοῦ πλήρους δημοκρατισμοῦ, τή γερμανική «ἐπανάσταση ἀπό τὰ πάνω» τοῦ 1860-1870¹⁰⁴, τή γερμανική πραγματική νομιμότητα. Ὑπάρχουν τέτιες μοναρχικές χῶρες ὅπου δροῦν νόμιμα δημοκρατικά κόμματα· καί ποιά θά εἶναι στήν πραγματικότητα ἡ ρωσική νομιμότητα, ὅταν ὀλοκληρωθοῦν οἱ ἀστικές ἐπαναστάσεις στή Ρωσία, ὅταν διαμορφωθεῖ καί στή χώρα μας ἓνα σύστημα τόσο ἀστικό, ὅσο καί στήν Εὐρώπη, αὐτό θά τό δοῦμε ὕστερα ἀπό τίς ἐπερχόμενες μάχες, αὐτό θά τό καθορίσουν τά ἀποτελέσματα τῶν μαχῶν αὐτῶν. Σήμερα τό καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά ξέρει νά προετοιμάζεται καί νά προετοιμάζει τίς μάζες γιά τήν ἐπανάσταση μέσα στίς ἰδιαίτερες συνθῆκες τῆς ἐποχῆς τοῦ καθεστῶτος τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη.

Νόμιμο κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀνοιχτό ἐργατικό κόμμα σέ τέτιες συνθῆκες εἶναι κούφια φράση πού ἔχει ὑπόβαθρο τῆ νομιμοποίηση... τῆς ὁμάδας τῶν ὀπορτουμιστῶν-λεγκαλιστῶν. Ἡ τέτια νομιμοποίηση τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» εἶναι γεγονός. Ἡ τέτια νομιμοποίηση τῆς ὁμάδας τῶν δικῶν μας νόμιμων, λικβινταριστῶν δημοσιογράφων εἶναι γεγονός. Δέν εἶναι τυχαῖο, ἀλλά ἀναγκαῖο, δέν εἶναι ἀποτέλεσμα «λάθους» ἐτούτων ἢ ἐκείνων τῶν λικβινταριστῶν, ἀλλά ἀπόρροια τῆς κοινωνικῆς σύνθεσης ὅλων τῶν διανοουμενιστικῶν λικβινταριστικῶν ὁμάδων, τό ὅτι πρὸς αὐτές τείνουν καί ὀφείλουν νά τείνουν τά ὀπορτουμιστικά στοιχεῖα πού τρέφουν τήν ἰδέα τῆς ἀπάρνησης τῆς ἐπανάστασης, τῆς παραίτησης ἀπό τήν ἡγεμονία. Ὁ ξεχωρισμός τοῦ λεγκαλιστῆ ἀπ' αὐτοῦς τοῦς ἀνθρώπους μόνο σάν εὐσεβῆς πόθος μπορεῖ νά γίνεῖ στήν πραγματικότητα εἶναι ἀξεχώριστοι. Οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς ἐποχῆς πού ζοῦμε εἶναι τέτιες, ὥστε ἡ νομιμοποίηση τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν», ἡ νομιμοποίηση τῆς ὁμάδας τῶν λικβινταριστῶν δημοσιολόγων νά εἶναι ἐφικτή καί ἀναπόφευκτη, ἐνῶ ἡ νομιμοποίηση τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος εἶναι μόνο λόγια.

Τό παράνομο κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης ὑπάρχει, καί μιά

μεγάλη, ακόμη και ή πίο μεγάλη έξασθένισή του και ή διάλυση τής πλειοψηφίας τῶν ὀργανώσεών του στίς μέρες μας, δέν ὑπονομεύουν τήν ὕπαρξή του. Οἱ κύκλοι και οἱ ὀμάδες ἀνασυγκροτοῦν ξανά και ξανά τήν ἐπαναστατική παρανομία. Τό ζήτημα συνοψίζεται στό ἐξῆς: ποιά ὀργανωμένη δύναμη, ποιά ἰδεολογική παράδοση, ποιό κόμμα εἶναι ἱκανό νά ἐπηρεάζει και θά ἐπηρεάζει τή νόμιμη δράση τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν στή Δούμα, τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων, τῶν ἐργατικῶν λεσχῶν, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν στά διάφορα νόμιμα συνέδρια: τό ἐπαναστατικό-προλεταριακό κόμμα, τό ΣΔΕΚΡ, ἢ ἢ ὀπορτουμιστική ὀμάδα τῶν λικβινταριστῶν δημοσιολόγων. Νά ποιό εἶναι τό πραγματικό περιεχόμενο «τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό», νά ποιό εἶναι τό ἀντικειμενικό ὑπόβαθρο πού δημιουργεῖ σ' αὐτή τή σύγκρουση τό χάσμα ἀνάμεσα στούς δύο ἀντίπαλους. Καί κανενός εἶδους εὐσεβεῖς πόθοι, κανένας ξεχωρισμός στά λόγια τοῦ λεγκαλισμοῦ ἀπό τό λικβινταρισμό δέν μποροῦν νά γεφυρώσουν τό χάσμα αὐτό.

«Ντισκουσιόννι Λιστόκ», ἀρ. φύλ. 3,
29 τοῦ Ἀπρίλη (12 τοῦ Μάη) 1911
Ὑπογραφή: Μ π. Β. Κ ο υ π ρ ι ά ν ο φ

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ
«Ντισκουσιόννι Λιστόκ»*

«ΘΛΙΨΗ» ΚΑΙ «ΝΤΡΟΠΗ»

Κάθε κρίση αποκαλύπτει τήν οὐσία τῶν φαινομένων ἢ τῶν προτσές, ἀπομακρύνει τό ἐπιφανειακό, τό ἐπουσιῶδες, τό ἐξωτερικό, φανερώνει τίς πιό βαθιές ρίζες τῶν ὅσων συμβαίνουν. Πάρτε, π.χ. τήν πιό συνηθισμένη καί ἐλάχιστα περίπλοκη κρίση στόν τομέα τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων, ὅπως εἶναι κάθε ἀπεργία. Τίποτε ἄλλο δέν ἀποκαλύπτει τόσο καλά τίς πραγματικές σχέσεις ἀνάμεσα στίς τάξεις, τήν πραγματική φύση τῆς σύγχρονης κοινωνίας, τήν ὑποταγή τῆς τεράστιας μάζας τοῦ πληθυσμοῦ στή δύναμη τῆς πείνας, τήν προσφυγή τῆς εὐπορης μειοψηφίας στήν ὀργανωμένη βία, γιά νά διατηρήσει τήν κυριαρχία της. Πάρτε τίς ἐμπορικές καί βιομηχανικές κρίσεις: τίποτε δέν ἀναιρεῖ τόσο καθαρά τούς παντοειδεῖς λόγους τῶν ἀπολογητῶν καί ἀποστόλων τῆς «ἁρμονίας τῶν συμφερόντων», τίποτε δέν ἀποκαλύπτει τόσο ἀνάγλυφα ὅλο τό μηχανισμό τοῦ σύγχρονου, τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, ὅλη τήν «ἀναρχία τῆς παραγωγῆς», ὅλο τόν κατατεμαχισμό τῶν παραγωγῶν, ὅλο τόν πόλεμο τοῦ καθενός ἐναντία σέ ὅλους, καί ὅλων ἐναντία στόν καθένα. Πάρτε, τέλος, μιά τέτια κρίση ὅπως εἶναι ὁ πόλεμος: ὅλοι οἱ πολιτικοί καί κοινωνικοί θεσμοί ὑποβάλλονται σέ ἔλεγχο καί δοκιμασία «μέ τή φωτιά καί μέ τό σίδηρο». Ἡ δύναμη καί ἡ ἀδυναμία τῶν θεσμῶν καί τοῦ καθεστῶτος κάθε λαοῦ κρίνεται ἀπό τήν ἔκβαση καί τίς συνέπειες τοῦ πολέμου. Ἡ οὐσία τῶν διεθνῶν σχέσεων στόν καπιταλισμό, δηλαδή ἡ ἀνοιχτή καταλήστευση τοῦ ἀδύνατου, ἀποκαλύπτεται πεντακάθαρα.

Ἡ σημασία τῆς δικῆς μας περιβόητης «κοινοβουλευτικῆς» κρίσης συνίσταται ἐπίσης στό ὅτι ἀποκάλυψε τίς βαθιές ἀντιθέσεις τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ καί πολιτικοῦ καθεστῶτος τῆς Ρωσίας. Δυστυχῶς τά περισσότερα ἀπό τά μετέχοντα καί δρῶντα πρόσωπα τῆς κρίσης — ἐνμέρει συνειδητά, ἐνμέρει ἀπό ἀπερισκεψία ἢ γιάτί ὑποτάσσονται στή ρουτίνα καί στήν παράδοση — ὄχι μόνο δέν βάζουν γιά σκοπό τους νά ἐξηγή-

σου» τήν κρίση, νά δείξουν τίς πραγματικές αἰτίες τῆς καί τῆ σημασία τῆς, ἀλλά, ἀντίθετα, κάνουν τό πᾶν γιά νά τήν ἀποκρύψουν μέ μιά ἀκατάσχετη φρασεολογία. Ἡ «μεγάλη μέρα» τῆς III Δούμας, ἡ μέρα τῶν συζητήσεων μέ τόν Στολίπιν, ἡ 27 τοῦ Ἀπρίλη, ἦταν μεγάλη μέρα «κοινοβουλευτικῆς» ἀερολογίας. Ὅσο ὁμως ἀκατάσχετος κι' ἄν ἦταν ὁ χεῖμαρος τῶν φράσεων τοῦ ἴδιου τοῦ Στολίπιν, τῶν φίλων του καί τῶν ἀντιπάλων του, παρόλα αὐτά δέν κατάφεραν νά πνίξουν τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης. Καί ὅσο περισσότερο τά καθημερινά ὄργανα τοῦ τύπου μας, μέ τήν ἐπανάληψη φιλελεύθερων φράσεων, μέ λεπτομέρειες καί νομικούς τύπους προσπαθοῦν νά ἀποσπάσουν τήν προσοχή τοῦ ἀναγνώστη, τόσο πιά ἐπίκαιρο εἶναι νά ρίξουμε ἀκόμη μιά φορά μιά γενική ματιά στήν εἰκόνα πού παρουσίασε ἡ κρίση τῆς 27 τοῦ Ἀπρίλη.

Τό βασικό ἐπιχείρημα στό λόγο τοῦ Στολίπιν ἦταν ἡ ὑπεράσπιση «τῶν δικαιωμάτων τοῦ στέμματος» ἀπό κάθε «περιορισμό». «Ἡ σημασία τοῦ ἄρθρου 87 — εἶπε ὁ Στολίπιν — καθορίζει τά δικαιώματα τοῦ στέμματος καί δέν μπορεῖ νά περιοριστεῖ, χωρίς νά δημιουργηθεῖ κακό προηγούμενο». Ὁ Στολίπιν ἐξεγείρεται ἐνάντια στή «δυσφήμιση τοῦ δικαιώματος τῆς ἀνώτατης ἀρχῆς νά χρησιμοποιεῖ τό ἄρθρο 87 σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις, πού προέκυψαν πρίν ἀπό τή διάλυση τῆς βουλῆς». «Τό δικαίωμα αὐτό εἶναι ἀδιαφιλονίκητο, — δήλωσε ὁ Στολίπιν, — στηρίζεται, ἔχει γιά βάση τίς πραγματικές συνθήκες». «Κάθε ἄλλη ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος εἶναι ἀπαράδεκτη, θά παραβίαζε τήν ἔννοια καί τό πνεῦμα τοῦ νόμου, θά καταργοῦσε καί τό δικαίωμα τοῦ μονάρχη νά ἐκδίδει ἔκτακτα διατάγματα».

Ὅλα αὐτά εἶναι πολύ καθαρά καί δέν εἶναι μόνο λόγια. Τό ζήτημα μπαίνει μέ κυνικότητα, «ρεαλιστικά». Τό στέμμα καί οἱ ἀπόπειρες περιορισμοῦ... Ἄν προκύψει διαφωνία γιά τό ποιός πρέπει, σέ τελευταία ἀνάλυση, νά ἐρμηνεύσει τήν ἔννοια τοῦ δικαιώματος, τή διαφωνία αὐτή τή λύνει ἡ δύναμη. Ὅλα αὐτά εἶναι πολύ καθαρά καί δέν εἶναι μόνο λόγια.

Ἀντίθετα, καθαρότατη φρασεολογία καί σαλτιμπαγκισμός, νομικιστικά πλάσματα ἦταν οἱ «παράφορες, οἱ φλογερές, οἱ γεμάτες πάθος καί αὐτοπεποίθηση» κατηγορίες τοῦ Μακλάκοφ: «μέ μεγάλη θλίψη καί μέ μεγάλη ντροπή» (περιγραφή τῆς «Ρέτς» τῆς 28 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 4) ἄκουσα μερικούς νά ἐπικαλοῦνται τό στέμμα. Ὁ Μακλάκοφ ἀπό μέρος ὅλου τοῦ λεγόμενου «συνταγματικοῦ κέντρου» (δηλ. ἀπό μέρος

τῶν καντέτων καί τῶν ὀχτωβριστῶν) ὑπερασπίζει τό συνηθισμένο πλάσμα τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας. Ἡ καντέτικη ὅμως ἢ ἡ καντετοοχτωβριστική «ὑπεράσπιση» καταλήγει σέ κούφια φρασεολογία. Τί θέση εἶχε ἐδῶ ἡ θλίψη καί ἡ ντροπή, ὅταν πρόκειται γιά ζήτημα δύναμης; Ἡ ἀστική τάξη πού ἐπιθυμεῖ νά ἔχει σύνταγμα θλίβεται, γιατί τό στέμμα δέν παραχωρεῖ σύνταγμα, καί «ντρέπεται» γι' αὐτό. Τό στέμμα «ντρέπεται» πού θά μπορούσαν νά τοῦ ἐπιβάλλουν ἕνα σύνταγμα, θεωρώντας το σάν «περιορισμό» καί «θλίβεται» γιά ὅλες τίς ὀποιεσδήποτε ἐρμηνεῖες ὀποιουδήποτε νόμου πού θά ἀπόβλεπε στόν «περιορισμό».

Δυό πλευρές. Δυό ἐρμηνεῖες τοῦ δικαιώματος. Θλίψη καί ντροπή κι' ἀπό τίς δυό πλευρές. Ἡ μόνη διαφορά εἶναι ὅτι ἡ μιά πλευρά «θλίβεται καί ντρέπεται» *μονάχα*: ἐνῶ ἡ ἄλλη δέν μιλάει οὔτε γιά θλίψη, οὔτε γιά ντροπή, ἀλλά λέει ὅτι ὁ περιορισμός εἶναι «ἀπαράδεκτος».

Δέν εἶναι μήπως φανερό ὅτι στήν πραγματικότητα πρέπει νά «ντρέπονται» γιά μιά τέτια κατάσταση, πρέπει νά ντρέπονται γιά τήν ἀδυναμία τους ἀκριβῶς οἱ κύριοι Μακλάκοφ, ἀκριβῶς ὅλη ἡ καντέτικη καί ὀχτωβριστική ἀστική μας τάξη; Ὁ πληρεξούσιος τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν μιλάει μέ κυνικότητα γιά τήν κρίση πού ὁ ἴδιος προκάλεσε μέ κυνικότητα, προκαλεῖ, ρίχνει τό ξίφος στήν πλάστιγγα. Καί ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, σάν ἕνας ἐμποράκος φοβισμένος ἀπό τό διοικητή τῆς πόλης, ὑποχωρεῖ δειλά, καί, ὑποχωρώντας, μουρμουρίζει: λυποῦμαι, ντρέπομαι... πού μέ κακομεταχειρίζεστε ἔτσι!

«Θά σᾶς πῶ — λέει μέ πάθος ὁ Μακλάκοφ — ὅτι εἶμαι περισσότερο συνταγματικός ἀπό τόν πρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (φαντάζομαι πόσο γέλασε μέσα του καί στό σπίτι του ὁ Στολίπιν γιά τά λόγια αὐτά: τό ζήτημα, ἀγαπητέ, δέν εἶναι νά ἀνακηρύσσεις τόν ἑαυτό σου συνταγματικό, τό ζήτημα εἶναι ποιός ἔχει τή δύναμη νά καθορίσει ἂν ὑπάρχει σύνταγμα καί τί εἶδους σύνταγμα εἶναι αὐτό!), ἀλλά καί ὄχι λιγότερο ἀπ' αὐτόν μοναρχικός». (Ὁ Στολίπιν χαμογελάει περισσότερο ἱκανοποιημένος: αὐτό ἦταν, στήν ἀρχή ἀπέιλησε καί μετά ζητάει συγγνώμη! Μεγάλος παλληκαράς, τέλος πάντων, αὐτός ὁ Μακλάκοφ.) «Θεωρῶ παραφροσύνη τή δημιουργία μοναρχίας ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχουν γι' αὐτήν ρίζες, ἀλλά θεωρῶ ἐξίσου παραφροσύνη τήν ἄρνησή της ἐκεῖ ὅπου οἱ ἱστορικές της ρίζες εἶναι γερές...».

Ἐφοῦ στήν ἀρχή ἀπειλήσῃ κι' ἔπειτα ζήτησε συγγνώμη, τώρα ἀρχίζει νά παραθέτῃ ἐπιχειρήματα ὑπέρ τοῦ Στολίπιν. ὦ, ὑπέροχε βουλευτή τοῦ φιλελευθερισμοῦ! ὦ, ἀσύγκριτε ἀρχηγέ τοῦ «συνταγματικοῦ» (*lucus a non lucendo**: τοῦ «συνταγματικοῦ» λόγω τῆς ἔλλειψης συντάγματος) κέντρου, τοῦ καντετοοχτωβριστικοῦ κέντρου!

«Ὁ πρόεδρος τοῦ Ἑπισημοῦ Συμβουλίου — ἀστραποβροντάει ὁ ρήτοράς μας τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» (διάβαζε: τῆς ἱστορικῆς μας λαϊκῆς σκλαβιάς) — μπορεῖ νά εἶναι ἀκόμη στήν ἐξουσία, θά τόν κρατήσῃ σ' αὐτήν καί ὁ φόβος τῆς ἐπανάστασης πού τή δημιουργοῦν οἱ πράκτορες τοῦ ἴδιου (φω-νέ-ς ἀπό τὰ δεξιὰ: «ντροπή»· θόρυβος)... θά τόν κρατήσῃ καί ὁ κίνδυνος τῆς δημιουργίας προηγούμενου»!!

Ἀφήγησις γιά τό πῶς ὁ Ἰβάν Ἰβάνοβιτς ντρόπιασε τόν Ἰβάν Νικήφοριτς, καί πῶς ὁ Ἰβάν Νικήφοριτς ντρόπιασε τόν Ἰβάν Ἰβάνοβιτς. Εἶναι ντροπή νά μήν τηρεῖς τούς καθιερωμένους κανόνες τοῦ συνταγματισμοῦ, λέει ὁ Ἰβάν Ἰβάνιτς στόν Ἰβάν Νικήφοριτς. Εἶναι ντροπή νά ἀπειλεῖς μέ τήν ἐπανάσταση, πού καί ὁ ἴδιος τή φοβᾶσαι, πού δέν τήν πιστεύεις, πού δέν τή βοηθᾶς, λέει ὁ Ἰβάν Νικήφοριτς στόν Ἰβάν Ἰβάνιτς.

Τί νομίζετε, ἀναγνώστη, ποιός ἀπό τούς δύο αὐτούς πού μάλωσαν «ντρόπιασε» περισσότερο τόν ἄλλον;

Ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ «συνταγματικοῦ κέντρου» Λβόφ Α' μίλησε ὕστερα ἀπό τόν Γκεγκετσκόρι, ὁ ὁποῖος Γκεγκετσκόρι, πολύ σωστά διασαφήνισε ὅτι ὁ φιλελεύθερος τύπος παρουσιάζει λαθεμένα τήν κρίση σάν «συνταγματική», ὅτι οἱ καντέτοι «ὑποστήριζαν μέ τό στόμα τῶν ὁμιλητῶν τους τήν ἐγκληματική αὐταπάτη σχετικά μέ τό συνταγματικό κέντρο», ὅτι γιά τό σύνταγμα χρειάζεται ἀκόμη κάποιο κίνημα (ἀποτυχημένο ἦταν μόνο ἐκεῖνο πού ἀνάφερε ὁ Γκεγκετσκόρι στό τέλος τοῦ λόγου του γιά τήν «ἀναρχία»: δέν ἦτανε ἡ λέξις αὐτή πού ἔπρεπε νά εἰπωθεῖ ἐδῶ).

Σύμφωνα μέ τά λεγόμενα τοῦ Λβόφ Α' θά μπορούσε κανεῖς γιά μιά στιγμή νά νομίσει ὅτι ἀκόμη καί μερικοί τσιφλικάδες κάτι κατάλαβαν ἀπό τίς ἐπεξηγήσεις τοῦ Γκεγκετσκόρι. «Αὐτό πού ἔγινε — λέει ὁ Λβόφ Α' — δείχνει πραγματικά ὅτι ἐμεῖς δέν ἔχουμε σύνταγμα, δέν ἔχουμε κοινοβουλευτισμό,

* — εἰρωνική ἔκφρασις πού δέν μεταφράζεται, καί κατά λέξις σημαίνει: «ἡ λέξις δασάκι προέρχεται ἀπό τή λέξις δέν φέγγει» (στή λατινική γλώσσα ἡ λέξις «δασάκι» εἶναι ὁμώνυμη μέ τή λέξις «φῶς»). Ἡ Σύντ.

ἀλλά οὔτε καί βασικούς νόμους δέν ἔχουμε, καί γενικά δέν ἔχουμε κανένα ὀργανωμένο καθεστῶς (νάτα μας! Καί ἡ ὕπαρξη τῶν τσιφλικάδων δέν σημαίνει μήπως ὅτι ἔχουμε ὀργανωμένο τσιφλικάδικο καθεστῶς; σᾶς προδίδει ἡ γλώσσα σας, κύριοι τοῦ «συνταγματικοῦ κέντρου»), ἔχουμε μονάχα αὐθαιρεσία (αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἓνα ἀπό τά βασικά καί τά πιά οὐσιαστικά γνωρίσματα τοῦ ὀργανωμένου τσιφλικάδικου καθεστῶτος) καί δημαγωγία».

Λέγοντας δημαγωγία ὁ «προοδευτικός» τσιφλικάς Νικολάι Νικολάγεβιτς Λβόφ Α΄ ἐννοεῖ κάτι τό πάρα πολύ δυσάρεστο. Ἀκοῦστε παρακάτω:

«Τή δημαγωγία αὐτή τή χρησιμοποιοῦν οἱ ἄνθρωποι πού βρίσκονται στήν ἐξουσία γιά νά ἐνισχύσουν τή δική τους ἐπιροή καί τή δική τους ἐξουσία. Αὐτή τή δημαγωγία θά τή χρησιμοποιήσουν καί οἱ ἄλλοι, πού θέλουν ν' ἀρπάξουν τήν ἐξουσία»... (Οὐφ... τί ἐξοργιστική, τί ἀνήθικη ἐπιδίωξη! ἐνῶ οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι ἀστοί ἀπέχουν τόσο μακριά ἀπό μιά τέτλια ἐπιδίωξη, ὅσο ὁ οὐρανός ἀπό τή γῆ. Μόνο στή σάπια Δύση ἡ ἀνήθικη ἀστική τάξη ἐπιδιώκει νά καταλάβει τήν ἐξουσία καί δημιούργησε μάλιστα καί κάτι λαθεμένες θεωρίες ὅτι τάχα μονάχα ἡ ἀστική ἐξουσία ἐξασφαλίζει τό ἀστικό σύνταγμα. Ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι, ἔχουμε διαφωτιστεῖ ἀπό τό ἠθικό καί ἰδεαλιστικό κήρυγμα τοῦ Στροῦβε, τοῦ Μπερντιάγεφ καί Σίας, καί γι' αὐτό νομίζουμε ὅτι ἡ ἐξουσία πρέπει νά παραμείνει στά χέρια τῶν Τολματσόφ, καί ὅσο γιά τίς ἐντολές σχετικά μέ τήν πραγματική συνταγματική χρησιμοποίηση αὐτῆς τῆς ἐξουσίας πρέπει νά τίς γράφουν οἱ Μακλάκοφ)... «γιά τούς ὁποίους ἡ δημαγωγία εἶναι πολύ πιά οἰκεῖο μέσο. Νά φοβᾶστε τή δημαγωγία αὐτή, γιατί μποροῦν νά θυσιαστοῦν σ' αὐτήν τά πάντα: καί ἡ ἀξιοπρέπειά σας, καί ἡ περιουσία σας, καί ἡ τιμή σας, καί ὁ πολιτισμός τῆς Ρωσίας».

Καλά τά λέει ὁ «προοδευτικός» Νικολάι Νικολάγεβιτς Λβόφ Α΄. Σχετικά μάλιστα μέ τήν «περιουσία» τό λέει ἀρκετᾶ καθαρά: ἂν π.χ. ὁ τσιφλικάς εἶχε χτές 10.000 ντεσιατίνες καί σήμερα τοῦ ἔμειναν 50 ντεσιατίνες, αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ 9.950 ντεσιατίνες «θυσιάστηκαν» στή «δημαγωγία». Αὐτό εἶναι καθαρό. Αὐτό δέν εἶναι φρασεολογία. Σχετικά ὅμως μέ τήν «ἀξιοπρέπεια» καί τήν «τιμή» τό πράγμα δέν εἶναι καί τόσο καθαρό· μήπως ὁ προοδευτικός μας θέλει νά πεῖ ὅτι ὁ τσιφλικάς μπορεῖ νά εἶναι «ἀξιοπρεπής» καί «ἐντιμος» ἄνθρωπος μόνον ὅταν κατέχει 10.000 ντεσιατίνες γῆς καί ὅτι θά γίνει

όπωςδήποτε ανάξιος και ανέντιμος όταν χάσει τις 9.950 ντεσιατίνες; Ή μήπως ο Λβόφ Α΄ θέλει να πει ότι ή αξιοπρέπεια και ή τιμή θά θυσιαστούν στη δημαγωγία, αν δέν καθοριστεί δίκαιη τιμή, π.χ. 500 ρούβλια, πάνω-κάτω, κατά ντεσιατίνα;

Σχετικά μέ τόν «πολιτισμό τής Ρωσίας» ο «προοδευτικός» Λβόφ Α΄ τά μέρδεψε κυριολεκτικά. Ή αν ειπε τήν αλήθεια, ότι δέν έχουμε ούτε σύνταγμα, ούτε κοινοβουλευτισμό, ούτε βασικούς νόμους, αυτό σημαίνει ότι δέν έχουμε ούτε πολιτισμό, και εκείνο πού δέν υπάρχει δέν μπορεί και να θυσιαστεί. Ή αν ο Λβόφ Α΄ ειπε τήν αλήθεια, αυτό σημαίνει ότι ο πολιτισμός μας έχει θυσιαστεί στο «όργανωμένο (τσιφλικάδικο) καθεστώς» μας. Μήπως του ξέφυγε του «προοδευτικού» μας; μήπως ήθελε να πει ότι τό οργανωμένο τσιφλικάδικο καθεστώς μας θά θυσιαστεί στον πολιτισμό τής Ρωσίας; μήπως μία τέτια ακριβώς, υποθετική, τροπή των γεγονότων ήθελε να τήν αποκαλέσει δημαγωγία; μήπως όταν έλεγε «να φοβᾶστε αυτή τή δημαγωγία», ήθελε να πει ότι ή πλειοψηφία τής τρίτης Δούμας πρέπει να φοβᾶται μία τέτια υποθετική τροπή των γεγονότων;

Ή αφήγηση για τό πώς ο Ίβάν Ίβάνιτς κατηγοροῦσε για δημαγωγία τόν Ίβάν Νικήφοριτς και ο Ίβάν Νικήφοριτς τόν Ίβάν Ίβάνιτς. Εἶστε δημαγωγός, ειπε ο Ίβάν Ίβάνιτς στον Ίβάν Νικήφοριτς, γιατί βρίσκεστε στην εξουσία και τή χρησιμοποιείτε για να ενισχύσετε τήν έπιροή σας και τήν εξουσία σας, και συνάμα επικαλείστε τά εθνικά συμφέροντα του πληθυσμου. Ή Οχι, εσεἰς ειπε δημαγωγός, ειπε ο Ίβάν Νικήφοριτς στον Ίβάν Ίβάνιτς, γιατί εσεἰς φωνάζετε δυνατά από δημόσιο βήμα ότι εδώ υπάρχει μόνο αυθαιρεσία και δέν υπάρχουν ούτε σύνταγμα, ούτε βασικοί νόμοι και συνάμα κάνετε μέ αρκετή αγένεια υπαινιγμό για κάποια θυσία τής παρουσίας μας.

Ποιός αποκάλυψε στο τέλος σαν δημαγωγό τόν άλλο δέν είναι γνωστό. Είναι όμως γνωστό πώς, όταν τσακώνονται δύο λωποδύτες, βγαίνει πάντα κάποιο όφελος.

«Ζβεζντά», αρ. φύλ. 21,
7 του Μάη 1911
Ή Υπογραφή: Β. Ίλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τής έφημερίδας
«Ζβεζντά»

*Η ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ*¹⁰⁵

28 ΤΟΥ ΜΑΗ - 4 ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ (10 - 17 ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ) 1911

*Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1933
στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV.
μέρος τῶν ντοκουμέντων
δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο
καί τά πρακτικά*

1

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ
ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ
ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Τό σημειωματάκι τοῦ Ἰγκόριεφ τῆς 1.VI.1911 δείχνει γιά μιὰ ἀκόμη φορά τό ἐξοργιστικό *παιχνίδι* πού παίζεται σχετικά μέ τή σύγκληση τῆς ΚΕ, τήν πολιτική τῆς παρέλκυσης καί τοῦ τορπιλισμοῦ της, πού ἀπό καιρό τώρα, καί γιά πολλούς μῆνες, ξεσκεπάζει τό ΚΟ τοῦ κόμματός μας.

Εἶναι τελείως ψεύτικος ὁ ἰσχυρισμός τοῦ Ἰγκόριεφ ὅτι τάχα ὁ Γιούντιν καί ὁ Κοστρόφ ἀποτελοῦν τώρα τό προσωρινό Γραφεῖο, ἢ ἔστω καί ἓνα μέρος του. Τόν καιρό πού ὁ Μακάρ καί ὁ Λίντοφ (ἔστερα ἀπό τόν Ἰννοκέντι) γιά πολλούς μῆνες ἀποτελοῦσαν τήν ὀργάνωση τοῦ Γραφείου, διάλεγαν τά στελέχη, ἔκαναν σειρά ἀπό περιοδεῖες γιά ὑποθέσεις τῆς κεντρικῆς ὀργάνωσης, ὀργάνωναν συσκέψεις μέ τά στελέχη καί τούς ὑποψήφιους γιά πρόσληψη (ὁ Μακάρ μέ τόν Κατσάπ καί ἄλλους, μέ τόν Μιλιούτιν καί ἄλλους), κρατοῦσαν σύνδεση μέ τό παγκομματικό κέντρο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς στή Δούμα, μέ τούς σοσιαλδημοκρατικούς ὁμίλους τῆς πρωτεύουσας στήν περίοδο τῶν ἐκλογῶν (Μόσχα) κτλ. κτλ.

Καμιὰ παρόμοια δουλιά δέν ἔκαναν οὔτε ὁ Γιούντιν οὔτε ὁ Κοστρόφ. Καί οἱ δύο τους δέν παρουσίασαν καμιὰ, ἀπολύτως καμιὰ τέτια δράση.

Κανένα ἐπίσημο ὄργανο τοῦ κόμματος στό ἐξωτερικό (οὔτε τό ΚΟ, οὔτε τό ΓΕΚΕ) δέν ἔλαβε οὔτε μιὰ ἐπίσημη γνωστοποίηση γιά «πρόσληψη» τοῦ Γιούντιν καί τοῦ Κοστρόφ στό Γραφεῖο.

Μετά τή σύλληψη τοῦ Μακάρ καί τοῦ Λίντοφ, ἐπί δ υ ό

μῆνες καί πάνω κανένας δέν ἔλαβε οὔτε σημείωμα οὔτε γράμμα, δέν ἀκούστηκε οὔτε λέξη γιά τόν Γιούντιν καί τόν Κοστρόφ, γιά τή δουλιά τους στό Γραφεῖο. Ὅχι μόνο κανένας δέν ἀναγνώριζε τόν Γιούντιν καί τόν Κοστρόφ γιά Γραφεῖο (ὅπως εἶχαν ἀναγνωρίσει ὅλοι χωρίς συζήτηση τόν Μακάρ καί τόν Λίντοφ), ἀλλά καί οἱ Γιούντιν καί Κοστρόφ δέν ζήτησαν οὔτε δεκάρα, μά οὔτε κἀν ἀνακοίνωσαν στό ΓΕΚΕ (ὅπως ἀνακοίνωσαν ὁ Μακάρ καί ὁ Λίντοφ) ὅτι συγκρότησαν αὐτοί τό Γραφεῖο.

Ἐποστηρίζουμε ὅτι, μιά κι' ἔχουν ἔτσι τά πράγματα, ὁ ἰσχυρισμός τοῦ Ἰγκόριεφ ὅτι ὁ Κοστρόφ καί ὁ Γιούντιν ἀποτελοῦν τό «Γραφεῖο» εἶναι ἐμπαιγμός σέ βάρος τοῦ κόμματος, ἐξαπάτηση τοῦ κόμματος. Καί μεῖς θά ξεσκεπάσουμε τήν ἀπάτη αὐτή.

Παρακάτω. Θεωροῦμε ὅτι σήμερα, ὕστερα ἀπό τήν πείρα τοῦ Ἰνοκ, τοῦ Μακάρ καί ἄλλων, ὕστερα ἀπό τίς ἀποκαλύψεις τοῦ Ὀλγκίν¹⁰⁶ κτλ., τό νά ἀνασυγκροτεῖς τήν ΚΕ στή Ρωσία ἀπό τά παλιά μέλη τῆς ΚΕ πού ἐκλέχτηκαν στό Λονδίνο, ἀποτελεῖ δουλιά πού ἐξυπηρετεῖ ἄμεσα τόν Στολίπιν. Προειδοποιοῦμε τό κόμμα νά φυλαχτεῖ ἀπό κείνους πού ψαρεύουν τούς ἀκατατόπιστους, στέλνοντας, μέσα σέ συνθήκες ἀφόρητες, μέλη τῆς ΚΕ σέ ἀποστολές ἀπραγματοποίητες, κατευθείαν στά χέρια τῆς ἀστυνομίας.

Τέλος, σχετικά μέ τό «σχέδιο» τοῦ Ἰγκόριεφ, πού δέν τό παρουσίασε στό ΓΕΚΕ, τό ἀνακοινώνει ὅμως μέ τό σημείωμα τῆς 1.VI.1911, νά συγκαλέσει τήν ὀλομέλεια μετά ἀπό ἕνα μήνα, ἐφιστοῦμε τήν προσοχή τοῦ κόμματος στήν καινούργια ραδιουργία τῶν λικβινταριστῶν σχετικά μέ τή σύγκληση τῆς ΚΕ.

Ἐκεῖνο πού εἶναι δυνατό νά γίνει μετά ἕνα μήνα δέν εἶναι ἡ σύγκληση τῆς ΚΕ, ἀλλά μόνο ἕνα «κουβάλημα» εἰκονικῶν μελῶν τῆς ΚΕ, νά ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς ραδιουργίας τῶν γκολοσοφικῶν!

Στή δουλιά τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς οἱ μπολσεβίκοι ἔχασαν, ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια, τέσσερα μέλη τῆς ΚΕ (Μεσκόβσκι + Ἰνοκέντι + Μακάρ + Λίντοφ). Οἱ μενσεβίκοι οὔτε ἕνα, γιατί κανένας δέν δούλεψε!!

Καί νά τώρα οἱ γκολοσοφικοί τολμοῦν νά προτείνουν προθεσμία ἕνος μήνα, ὑπολογίζοντας νά κουβαλήσουν κυρίους σάν τόν «Πιότρ», πού ὀλόκληρο ἐνάμιση χρόνο (ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια) δέν ἐνδιαφέρθηκε οὔτε μιά φορά γιά τή δου-

λιά και δέν ἔκανε ἀπολύτως τίποτε γι' αὐτή, και μάλιστα δέν παρουσιάστηκε οὔτε μιά φορά στό Γραφεῖο. Οἱ γκολοσοφικοί ξέρουν πώς μέσα σ' ἓνα μήνα εἶναι ἀδύνατο νά «συγκεντρωθοῦν» οἱ μπολσεβίκοι πού βρίσκονται στίς ἐξορίες μέ δικαστική ἢ διοικητική ἀπόφαση!!

Αὐτοί ἔστειλαν τήν ΚΕ στή Ρωσία «γιά νά συλληφθεῖ»!

Περίμεναν τή σύλληψη ὅλων τῶν μπολσεβίκων.

Διαφύλαξαν ὅλους τούς μενσεβίκους πού δέν δούλεψαν και εἶναι εἰκονικά μέλη.

Θέλους νά ὀρίσουν προθεσμία ἑνός μήνα γιά νά μπορέσουν τά εἰκονικά μέλη τῆς ΚΕ, ὅπως ὁ Πιότρ, νά παρουσιαστοῦν και νά μή μπορέσουν οἱ μπολσεβίκοι, πού δούλεψαν, οὔτε κάν νά εἰδοποιηθοῦν!

Μάταια νομίζουν ὅτι τό παιχνίδι αὐτό τῶν λικβινταριστῶν σχετικά μέ τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας δέν θά ξεσκεπαστεῖ μπροστά στό κόμμα!

Γράφτηκε ἀνάμεσα
στίς 19 και 23 τοῦ Μάη
(1 και 5 τοῦ Ἰούνη) 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

2

ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΣΧΕΔΙΟ) ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ
ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ
ΣΤΗΝ ΑΝΕΠΙΣΗΜΗ ΣΥΣΚΕΨΗ
ΤΩΝ ΕΝΝΙΑ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ

1. Τό ιστορικό τῶν προσπαθειῶν γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς ΚΕ στή Ρωσία.

Δυό περίοδοι:

(α) I. 1910 - VIII. (ἤ IX.) 1910.

Δυό μπολσεβίκοι, μέλη τῆς ΚΕ, στήν προσπάθειά τους νά συγκαλέσουν τήν ΚΕ, πιάστηκαν. Πολλές φορές εἶχαν ὀρίσει συνεδριάσεις τῆς ΚΕ. Οὔτε οἱ Μιχαήλ+Γιούρι+Ρόμαν, οὔτε κανένας ἄλλος μενσεβίκος παρουσιάστηκε, ἔστω καί μιά φορά.

(β) Τέλη 1910 - ἄνοιξη 1911.

Τό καινούργιο Γραφεῖο συγκροτήθηκε ἀπό δυό μπολσεβίκους μέλη τῆς ΚΕ. Κανένας μενσεβίκος δέν τούς βοήθησε ἔστω καί κατ' ἐλάχιστο στή δουλιά τους (ἐπαφή μέ τά στελέχη τῆς ΚΕ, μέ τήν ὀμάδα τῆς Δούμας, μέ τούς σοσιαλδημοκράτες τῆς Μόσχας στήν περίοδο τῶν ἐκλογῶν κτλ.).

Ἕνας μενσεβίκος (ὁ Κοστρόφ) παρουσιάστηκε στό Γραφεῖο μιά ἤ δυό φορές γιά «νά ψηφίσει»!

Καί οἱ δυό μπολσεβίκοι πιάστηκαν.

Συμπέρασμα: ὄλοι οἱ μπολσεβίκοι, μέλη τῆς ΚΕ, πιάστηκαν γιά δουλιά τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, καί πάνω στή δουλιά αὐτή.

Ἀπό τούς μενσεβίκους, μιά μερίδα (Μιχαήλ+Γιούρι+Ρόμαν) ἀρνήθηκαν κάθε συμμετοχή, ἕνας (ὁ Πιότρ) μέσα σέ 1½ χρόνο δέν εἶχε οὔτε τήν παραμικρότερη συμμετοχή, καί

ένας άλλος (ὁ Κοστρόφ) μέσα σέ $1\frac{1}{2}$ χρόνο παρουσιάστηκε δύο φορές (τό 1911!) στό Γραφεῖο, χωρίς νά συμμετέχει καθόλου στή δουλιὰ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὑστερα ἀπό τή σύλληψη τῶν μπολσεβίκων, στή διάρκεια $2\frac{1}{2}$ μηνῶν, ὁ μενσεβίκος αὐτός δέν ἔκανε καμιὰ ἐνέργεια, δέν ἔγραψε οὔτε καν ἓνα γράμμα ὅτι ἀνασυγκροτεῖ τήν ΚΕ.

Γι' αὐτό, τή δήλωση τοῦ Ἰγκόριεφ ὅτι ὁ μενσεβίκος αὐτός μαζί μέ τόν μπουντιστή ἀποτελοῦν τώρα τό Γραφεῖο (πού ἐπίσημα οὔτε καν ἀνακοινώθηκε στό ΓΕΚΕ καί δέν ἀναγνωρίστηκε ἀπό κανέναν) τή θεωροῦμε καθαρό ἐμπαιγμό.

2. Εἶναι σήμερα ἐφικτή ἡ ἀνασύσταση τῆς ὀλομέλειας στό ἐξωτερικό;

Νομικά: ἀπό τούς 15, παρόντες εἶναι 9. Τυπικά αὐτοί μποροῦν (α) νά ἀνακηρύξουν τόν ἑαυτό τους ὀλομέλεια. Μιά τέτια ἐνέργεια, ὄντας ἀπό τυπική πλευρά ἀδιαφιλονίκητη, μπορεῖ ἴσως νά γίνει μόνο μέ τήν ὑπεροχή μιᾶς ψήφου, δηλαδή στήν περίπτωση πού παρθεῖ ἀπόφαση μέ 5, ἀπό τούς 9, ὑπέρ καί 4 κατά. Ἡ σημασία μιᾶς τέτιας ἐνέργειας, ἀμεμπτης ἀπό τυπική πλευρά, εἶναι στήν πραγματικότητα μηδαμινή: δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι κάτω ἀπό τέτιες συνθῆκες δέν εἶναι δυνατό νά παίξει τό ρόλο τῆς ἡ ΚΕ.

(β). Τυπικά εἶναι ἐπίσης δυνατό αὐτά τά παρόντα 9 μέλη τῆς ΚΕ νά φέρουν ἀπό τή Ρωσία τούς ἀναπληρωματικούς. Τί θά σημαίνει αὐτό στήν πράξη; Οἱ μενσεβίκοι μποροῦν «νά κουβαλήσουν» εἴτε τούς λικβινταριστές τους (Μιχαήλ+Γιούρι+Ρόμαν κτλ.), πού ὕστερα ἀπό τή γνωστή ἐκδήλωση τῶν Μιχαήλ+Γιούρι+Ρόμαν, κανένας τίμιος κομματικός ἄνθρωπος δέν τούς ἀναγνωρίζει γιά μέλη τῆς ΚΕ, εἴτε τά δύο μέλη τῆς ΚΕ, πού ἦταν στήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη τοῦ 1910 καί πού ἀπό τότε μέχρι σήμερα, μέσα σέ $1\frac{1}{2}$ χρόνο, δέν ἔκαναν καμιὰ δουλιὰ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ προθεσμία μέσα στήν ὁποία μποροῦν νά τούς φέρουν εἶναι ἀκαθόριστη.

Οἱ μπολσεβίκοι μποροῦν νά φέρουν ἀκόμη δύο δικούς τους ἀναπληρωματικούς γιά νά συμπληρώσουν τούς 3 παρόντες μπολσεβίκους. Γιά νά φέρουν αὐτούς τούς ἀναπληρωματικούς χρειάζεται δουλιὰ πολλῶν μηνῶν: νά ἐπικοινωνήσουν μέ τούς ἐξόριστους, νά ὀργανώσουν ἀποδράσεις, νά βροῦν τά μέσα συντήρησης τῶν οἰκογενειῶν τους κτλ. κτλ. Δέν μποροῦμε νά ποῦμε πόσοι μῆνες θά χρειαστοῦν γιά τή «δουλιὰ» αὐτή.

Ἡ πραγματική σημασία πού ἔχει γιά τό κόμμα ἡ ἀκαθόριστα μακρόχρονη αὐτή δουλιὰ τῆς μεταφορᾶς τῶν «κανονι-

κῶν» ἀναπληρωματικῶν μελῶν, πού στήν πραγματικότητα δέν μποροῦν νά κάνουν τώρα δουλιὰ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς στή Ρωσία, δέν θά ἰσοδυναμεῖ ἀπλῶς μέ μηδενικό. Θά εἶναι χειρότερη ἀπό μηδενικό, γιατί τό *παιχνίδι* τῆς κατανομῆς τῶν θέσεων στήν κορυφή; θά κρύψει ἀπό τίς τοπικές κομματικές ὁμάδες τή θλιβερή πραγματικότητα πού ἀπαιτεῖ δραστήρια πρωτοβουλία.

Τό νά συνεχίζει κανεῖς, ὕστερα ἀπό 1¹/₂ χρόνο ἀποτυχημένες προσπάθειες ἀνασυγκρότησης τῆς ΚΕ, νά βαυκαλίζεται τό κόμμα μέ «ἀόριστες ὑποσχέσεις»: αὔριο «θά ἔχετε» ΚΕ, θά σήμαινε ὅτι κοροϊδεύει τό κόμμα. Ἐμεῖς δέν εἴμαστε διατεθειμένοι νά πάρουμε μέρος σέ μιά τέτια κοροϊδία.

3. Εἶναι περιττό νά εἰπωθεῖ ὅτι οἱ προσπάθειες νά συγκεντρωθοῦν τώρα οἱ ἀναπληρωματικοί στή Ρωσία, γιά νά ἀνασυγκροτηθεῖ ἐκεῖ ἡ ΚΕ, μποροῦν νά προέρχονται μόνον ἀπό τούς ὀπαδούς τοῦ Στολίπιν. Ἡ ἀστυνομία γνωρίζει ὅλους τούς ἀναπληρωματικούς καί τούς παρακολουθεῖ, ὅπως ἀπόδειξαν οἱ ἐπανελλημμένες συλλήψεις τοῦ Ἰννοκέντι καί τοῦ Μακάρ. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο καί τό κύριο. Καί δεύτερο, ἡ πρόσληψη συντρόφων ἀπό τή Ρωσία, πού εἶναι ὁ πραγματικός σκοπός μιᾶς τέτιας σύγκλησης, δέν μπορεῖ νά γίνει τώρα, γιατί δέν ὑπάρχουν ἀναπληρωματικοί (πιάστηκαν τήν τελευταία φορά μαζί μέ τόν Μακάρ) καί ἡ ὁμοφωνία πού ἀπαιτεῖται ἀπό τό καταστατικό γιά τήν πρόσληψη μενσεβίκων εἶναι ἀνέφικτη, γιατί κανένας μπολσεβίκος (αὐτό τό δήλωσε κιόλας ὁ Ἰνοκ στόν Σβερτσκόφ) δέν θά δεχτεῖ νά μπεῖ στήν ΚΕ, οὔτε ἓνας λικβινταριστής (ἤ καί γκολοσοφικός).

4. Ἡ *πραγματική* κατάσταση τοῦ κόμματος εἶναι σήμερα τέτια, πού κατά τόπους ὑπάρχουν σχεδόν παντοῦ κομματικές ἐργατικές ὀμαδοῦλες καί πυρῆνες πού εἶναι τελείως ἀσχημάτιστοι, ἐξαιρετικά μικροί καί ἀσήμαντοι καί δέν συνέρχονται κανονικά. Παντοῦ, καί στά συνδικάτα, καί στίς λέσχες κτλ., παλεύουν ἐνάντια στούς λικβινταριστές-λεγκαλιστές. Μεταξύ τους δέν συνδέονται. Πολύ σπάνια βλέπουν τύπο. Στούς ἐργάτες ἔχουν κύρος. Στίς ὀμαδοῦλες αὐτές συσπειρώνονται οἱ μπολεβίκοι+πλεχανοφικοί καί ἐνμέρει ἐκεῖνοι ἀπό τούς «βπεριοντοφικούς» πού διάβασαν «βπεριοντοφικό» τύπο, ἢ ἄκουσαν βπεριοντοφικούς ὁμιλητές, δέν προσχώρησαν ὅμως ἀκόμη στήν ξεχωριστή ὀμάδα τῶν βπεριοντοφικῶν πού δημιουργήθηκε στό ἐξωτερικό.

Ἡ ἀντικομματική αὐτή ὀμάδα ἔχει ἀναμφισβήτητα κάποια,

ἄν καί μικρή, ἐπιροή σέ μιά μερίδα ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης. Εἶναι τελείως ἀποδειγμένο ὅτι ἡ ὁμάδα αὐτή δέν ὑποτάσσεται σέ καμιά ΚΕ, κι' ὅσο μπορεῖ ἐμποδίζει τή σοσιαλδημοκρατική δουλιὰ (ὡς τώρα δέν ἔκανε ἀνοιχτή ἔκκληση γιά συμμετοχή στίς ἐκογές γιά τήν IV Δούμα καί ἐξακολουθεῖ νά ἐρωτοτροπεῖ μέ τούς ὀτζοβιστές).

Ἄσύγκριτα πιά σοβαρή ἀντικομματική καί ἀντισοσιαλδημοκρατική δύναμη παρουσιάζει ἡ ὁμάδα τῶν *ἀνεξάρτητων λεγκαλιστῶν* («Νάσα Ζαριά» + «Ντιέλο Ζίζνι» + «Γκόλος Σ. Ντ.»). Ἔχει πλήρως ἀποδειχτεῖ ὅτι αὐτοί δέν ὑποτάσσονται σέ καμιά ΚΕ, καί κοροϊδεύουν δημόσια τίς ἀποφάσεις της. Νά ἐφαρμόσουν τίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας («νά μήν ὑποτιμᾶται» ἡ σημασία τοῦ παράνομου κόμματος κτλ.) δέν μποροῦν, γιατί δέν θέλουν. Δέν μποροῦν νά μήν ἐφαρμόσουν ἀντίθετη γραμμή.

Κανένας εὐσυνείδητος σοσιαλδημοκράτης δέν μπορεῖ νά ἀμφιβάλλει ὅτι οἱ «ἀνεξάρτητοι λεγκαλιστές» ἐτοιμάζονται γιά τίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα καί θά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές, *ἀνεξάρτητα ἀπό τό κόμμα καί ἐνάντια στό κόμμα.*

Τό καθῆκον τῶν μελῶν τοῦ κόμματος εἶναι ξεκάθαρο: νά μήν ἐπιτρέψουν πιά οὔτε τήν παραμικρότερη χρονοτριβή, νά μήν ἀναβάλουν οὔτε γιά μιά μέρα τήν ἄμεση δράση ἐνάντια στούς ἀνεξάρτητους λεγκαλιστές, νά καλέσουν ἀνοιχτά καί ἀποφασιστικά τούς κομματικούς ἐργατικούς ὀμίλους τῆς Ρωσίας ν' ἀρχίσουν τήν προετοιμασία γιά τίς ἐκλογές καί κατὰ τίς ἐκλογές νά κάνουν προσεκτικούς τούς ἐργάτες καί νά τούς στρέψουν ἐνάντια στούς «ἀνεξάρτητους λεγκαλιστές», νά παλέψουν ἐνάντιά τους καί νά ψηφίσουν μόνο ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κατάλαβαν τόν κίνδυνο πού προέρχεται ἀπό τό ρεῦμα αὐτό, μόνο τούς ἀπόλυτα κομματικούς ἐργάτες.

Αὐτό εἶναι τό ἄμεσο καθῆκον τοῦ κόμματός μας. Κάθε παρέκκλιση ἀπό τήν τοποθέτηση αὐτή τοῦ ζητήματος, πού τό ἔθεσε ἀντικειμενικά ἡ ζωή (καί οἱ ἀνεξάρτητοι λεγκαλιστές), κάθε ὑπεκφυγή, χρονοτριβή, κάθε ἀπόπειρα νά ἐπαναληφθεῖ τό παιχνίδι τῶν «ὑποσχέσεων» καί τῶν «διαβεβαιώσεων» τῶν λεγκαλιστῶν, ἀπειλοῦν τό κόμμα μέ τόν πιά μεγάλο κίνδυνο.

5. Τό πρακτικό μας συμπέρασμα: πρέπει νά προτείνουμε στή σύσκεψη τῶν 9 νά ἀπευθύνει στό κόμμα ὅπωςδήποτε καί ἀμέσως ἔκκληση πού νά ἐκθέτει εἰλικρινά καί ὀλοκληρωμένα τήν ἀποτυχία τῆς σύγκλησης τῆς ΚΕ στή Ρωσία, νά καλεῖ τούς τοπικούς ὀμίλους νά ἀναπτύξουν πρωτοβουλία καί

νά συγκροτήσουν κατά περιοχές οργανωτικές επιτροπές και σέ συνέχεια κεντρική οργανωτική επιτροπή, και νά αρχίσουν αποφασιστικό, άμεσο, σταθερό άγώνα ενάντια στους «ανεξάρτητους λεγκαλιστές».

Ἡ ἔκκληση αὐτή πρέπει νά ἐνισχυθεῖ μέ μιá ἐπίσημη ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ μόνο στήν περίπτωση πού ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἐννιά μελῶν τῆς ΚΕ, καί ὄχι τά πέντε, συμφωνήσουν νά ἀναγνωρίσουν τόν ἑαυτό τους γιά ὀλομέλεια καί νά ἀρχίσουν αποφασιστική πάλη ενάντια στήν ὀμάδα (φράξια) τῶν ἀνεξάρτητων λεγκαλιστῶν. Εἶναι αὐτόνοητο ὅτι μιá τέτια πάλη εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ τή συμμετοχή τῶν παραπάνω λεγκαλιστῶν στά κεντρικά ὄργανα, πού ἐπί ἐνάμιση χρόνο τά ὑπονόμευαν, ἔβαζαν φρένο στή δουλιά τους, τά ἐξασθενίζαν καί τά «κρατοῦσαν σέ νοσηρή κατάσταση».

*Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 19 καί 23 τοῦ Μάη
(1 καί 5 τοῦ Ἰούνη) 1911*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

3

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ¹⁰⁷

“Υστερα από τήν όλομέλεια τής ΚΕ τό Γενάρη τοῦ 1910, οί μπολσεβίκοι κατέβαλαν όλες τίς προσπάθειές τους γιά νά συμπληρωθεῖ ἡ ΚΕ καί νά ξαναρχίσει τή δράση της. Τά μέλη τής ΚΕ Μακάρ καί Ἰννοκέντι ἤρθαν σέ ἐπαφή μέ τίς τοπικές κομματικές οργανώσεις καί τά μέλη τοῦ κόμματος, στελέχη τοῦ νόμιμου ἐργατικοῦ κινήματος, καθόρισαν μαζί μ’ αὐτούς τούς ὑποψήφιους γιά πρόσληψη στήν ΚΕ κτλ. Οί προσπάθειες ὅμως τῶν μπολσεβίκων μελῶν τής ΚΕ κατάληξαν στό νά πιαστοῦν καί οί δύο. Γιά τή δουλιά μέσα στή Ρωσία δέν βρῆκαν καμιά βοήθεια ἀπό μέρος τῶν γκολοσοφικῶν. Οί ἀντιπρόσωποι τῶν μενσεβίκων Μιχαήλ, Γιούρι, Ρόμαν πού εἶχαν ἐκλεγεῖ στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου καί τώρα πέρασαν στίς γραμμές τῶν ἀνεξάρτητων λεγκαλιστῶν, ὄχι μόνο ἀρνήθηκαν νά δουλέψουν στήν ΚΕ, ἀλλά καί δήλωσαν ὅτι θεωροῦν τήν ἴδια τήν ὑπαρξή της ἐπιζήμια γιά τό ἐργατικό κίνημα.

Ἐφοῦ πέρασαν μερικοί μῆνες, τό 1910 ὁ σ. Μακάρ καί ὁ σ. Βιαζέμσκι πού δραπέτευσαν ἀπό τήν ἐξορία δημιουργοῦν ξανά Γραφεῖο γιά τή σύγκληση τής ΚΕ*. Στή δουλιά τους ἔπαιρνε μέρος καί ὁ μπουντιστής Γιούντιν, μέλος τοῦ Γραφείου. Σέ διάστημα 6 μηνῶν ἔρχονται ξανά σέ ἐπαφή μέ τίς τοπικές οργανώσεις, καθορίζουν τούς ὑποψήφιους γιά τήν ΚΕ, στέλνουν οργανωτές, παίρνουν μέρος μαζί μέ τήν ομάδα τής Δούμας στήν ὁργάνωση τής ἐκλογικῆς καμπάνιας γιά τίς συμπληρωματικές ἐκλογές στή Μόσχα.

Ἐπίσης ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τῶν μενσεβίκων κατάφεραν νά

* Τό προσωρινό αὐτό Γραφεῖο ἀναγνωρίστηκε τόσο ἀπό τίς ἐθνικές οργανώσεις, ὅσο καί ἀπό τό ΓΕΚΕ καί τό ΚΟ τοῦ κόμματός μας.

έρθουν σέ έπαφή μονάχα μέ τόν σ. Κοστρόφ πού μιά ή δύο φορές ήρθε μόνο και μόνο για νά κάνει χρήση του δικαιώματος τής ψήφου του, αν ή υπόθεση φτάσει ως τή σύγκληση τής ΚΕ.

Ύστερα από εξάμηνη δράση οί μπολσεβίκοι μέλη τής ΚΕ πιάστηκαν μαζί μέ μερικούς υποψήφιους για πρόσληψη στην ΚΕ, τόν αντικαταστάτη του γραμματέα και μιά σειρά άλλα πρόσωπα πού είχαν κάποια σχέση μέ τή δράση του Γραφείου. Σέ γράμμα τους πού έστειλαν μέσα από τή φυλακή ύστερα από τή σύλληψή τους οί σύντροφοι τής ΚΕ διαπιστώνουν ότι οί χωροφύλακες στή διάρκεια πολλών μηνών τους παρακολουθούσαν συστηματικά και ήταν πληροφορημένοι για όλες τους τίς ενέργειες και επίσης ότι είναι σίγουρη ή προβοκάτσια πού σχετίζεται μέ τήν προετοιμασία τής σύγκλησης τής ΚΕ στή Ρωσία. Ύστερα από τή σύλληψη των δύο μελών του Γραφείου (του Μακάρ και του Βιαζέμσκι), οί Γιούντιν και Κοστρόφ, πού έμειναν ελεύθεροι στή διάρκεια 2¹/₂ μηνών, δεν παρουσίασαν καμιά δράση, δεν έστειλαν κανένα γράμμα ούτε στό ΓΕΚΕ ούτε στό ΚΟ.

Αποτέλεσμα 1¹/₂ χρόνου δουλειάς για τήν ανασυγκρότηση τής ΚΕ στή Ρωσία είναι νά βρίσκονται στην έξορία και στή φυλακή 4 μέλη της μπολσεβίκοι (οί Μεσκόβσκι, Ίννοκέντι, Μακάρ, Βιαζέμσκι). Από τίς έρευνες τής χωροφυλακής και από ολοκληρη σειρά συλλήψεων ξεκαθαρίστηκε αδιαφιλονίκητα ότι όλα τά αναπληρωματικά μέλη τής ΚΕ πού είχαν εκλεγεί στό συνέδριο του Λονδίνου ήταν μέ όλες τίς λεπτομέρειες γνωστά στις αρχές και είχε οργανωθεί ή άγρυπνη παρακολούθησή τους. Κάθε καινούργια προσπάθεια σύγκλησης τής ΚΕ στή Ρωσία κάτω από όλες αυτές τίς συνθήκες θά σήμαινε βέβαιη άποτυχία, χωρίς καμιά έλπίδα επιτυχίας.

Μοναδική δυνατή διέξοδος από τήν κατάσταση πού είχε δημιουργηθεί ήταν ή σύγκληση όλομέλειας στό έξωτερικό. Στο έξωτερικό βρίσκονται 9 άτομα πού έχουν δικαίωμα νά παίρνουν μέρος στην όλομέλεια¹⁰⁸. Αυτοί αποτελούν πάνω από τό μισό τής όλης σύνθεσής της (15 άτομα). Νομικά αυτοί είναι σέ θέση, και ουσιαστικά οφείλουν, νά ανακηρυχτούν σέ όλομέλεια.

Η πρόταση για αναβολή τής ανακήρυξης τής όλομέλειας, ώσπου νά συγκεντρωθούν τά υπόλοιπα μέλη της, θά σήμαινε παραπέρα καθυστέρηση για πολλούς μήνες.

Έκτός από τους Μιχαήλ, Γιούρι και Ρόμαν πού δήλωσαν

άνοιχτά ότι ξεκόβουν μέ τήν ΚΕ καί ὅτι ἐπιθυμοῦν τή διάλυση τοῦ κόμματος, οἱ μενσεβίκοι μποροῦν νά «φέρουν» τόν Κοστρόφ καί τόν Πιότρ. Οἱ μπολσεβίκοι μποροῦν νά φέρουν τόν Μεσκόβσκι, τόν Ἰννοκέντι, τόν Ροζκόφ καί τόν Σάμμερ. Εἶναι ἀδύνατο νά πεῖ κανεῖς πόσοι μῆνες θά χρειαστοῦν γι' αὐτή τή δουλιά.

Ἡ πραγματική σημασία γιά τό κόμμα αὐτῆς τῆς ἀκαθόριστα μακρόχρονης «δουλιᾶς γιά τή μεταφορά» τῶν κανονικῶν ἀναπληρωματικῶν μελῶν ἰσοδυναμεῖ, ὕστερα ἀπό τήν πείρα πού δοκιμάσαμε, μέ μηδέν. Καί χειρότερα ἀπό μηδέν, γιατί αὐτό κρύβει ἀπό τίς τοπικές ὀργανώσεις καί ὀμάδες τή θλιβερή πραγματικότητα πού ἀπαιτεῖ δραστήρια πρωτοβουλία, τήν κρύβει μέ τό παιχνίδι τῆς διανομῆς τῶν θέσεων στήν κορυφή. Ὑστερα ἀπό ἀνεπιτυχεῖς προσπάθειες 1½ χρόνου γιά τήν ἐπανάληψη τῆς δράσης τῆς ΚΕ, τό νά βαυκαλίζεις τό κόμμα μέ ἀτέλειωτες ἀναβολές, αὐτό σημαίνει νά κοροϊδεύεις τό κόμμα. Καί ἐμεῖς δέν ἔχουμε διάθεση νά συμμετάσχουμε σέ μιά τέτια κοροϊδία.

Ἡ πραγματική κατάσταση τοῦ κόμματος εἶναι σήμερα τέτια πού κατά τόπους ὑπάρχουν σχεδόν παντοῦ μικρές κομματικές ἐργατικές ὀμαδοῦλες καί πυρῆνες πού δέν συνέρχονται κανονικά. Παντοῦ ἔχουν μεγάλο κύρος ἀνάμεσα στούς ἐργάτες. Παντοῦ παλεύουν τούς λικβίνταριστές-λεγκαλιστές στά συνδικάτα, στίς λέσχες κτλ. Γιά τήν ὥρα δέν ἔχουν ἐπαφή μεταξύ τους. Ἐντυπο ὑλικό πολύ σπάνια βλέπουν. Στίς ὀμάδες αὐτές συσπειρώνονται οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ κομματικοί μενσεβίκοι καί ἐνμέρει ὀρισμένοι ἀπό τούς «βπεριοντοφικούς», οἱ ὁποῖοι δέν προσχώρησαν στήν ξεχωριστή «βπεριοντοφική» ὀμάδα πού δημιουργήθηκε στό ἐξωτερικό.

Ἡ ὀμάδα τῆς «Βπεριόντ» ὅλο αὐτό τό διάστημα μετά τήν ὀλομέλεια, τό χρησιμοποιοῦσε ἔτσι πού ἀπό τό ἐξωτερικό νά δυναμώνει καί νά διαχωρίζει ὀργανωτικά τήν ὀμάδα της. Οἱ ἀντιπρόσωποί της ἀποχώρησαν ἀπό τή σύνταξη τοῦ «Ντισκουσιόννι Λιστόκ»¹⁰⁹ καί ἀπό τήν Ἐπιτροπή τῆς σχολῆς τῆς ΚΕ. Ἡ ὀμάδα «Βπεριόντ» δέν ἐκπλήρωσε τίς ἀποφάσεις τῆς τελευταίας ὀλομέλειας καί μάλιστα ἐμπόδιζε ὅσο μποροῦσε τή γενική κομματική δουλιά τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Στό νόμιμο καί στόν παράνομο κομματικό τύπο ἀπό πολύ ἤδη καιρό ἔχει ἀρχίσει ἡ προετοιμασία γιά τίς ἐπικείμενες ἐκλογές. Στό μεταξύ ἡ ὀμάδα «Βπεριόντ» σ' αὐτή τήν ἐξαιρετικά σοβαρή γιά τό κόμμα πολιτική ἐκδήλωση ὄχι μονάχα

δέν βοηθάει τό κόμμα, μά οὔτε καί εἶπε ἀνοιχτά, ἄν ὑποστηρίξει τή συμμετοχή στίς ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα, ἢ ἄν καταδικάζει τή συμμετοχή σ' αὐτές. Μάλιστα οἱ καθοδηγητές τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ» στά πιά πρόσφατα ἄρθρα τους ἐξακολουθοῦν νά ἐρωτοτροποῦν μέ τούς ὀτσοβιστές.

Ἄσύγκριτα πιά σοβαρή ἀντικομματική καί ἀντισοσιαλδημοκρατική δύναμη παρουσιάζει ἡ ὁμάδα τῶν *ἀνεξάρτητων λεγκαλιστῶν* («Νάσα Ζαριά», «Ντιέλο Ζίζνι» καί οἱ γκολοσοφικοί ἐκεῖνοι πού, ὅπως οἱ Ντάν, Μάρτοφ καί Σία, τούς καλύπτουν). Ἔχει πλήρως ἀποδειχτεῖ ὅτι δέν ὑποτάσσονται σέ καμιά ΚΕ καί κοροϊδεύουν δημόσια τίς ἀποφάσεις της. Δέν μποροῦν καί δέν θέλουν νά ἐφαρμόσουν τίς ἀποφάσεις τῆς τελευταίας ὀλομέλειας («Νά μήν ὑποτιμιέται ἡ σημασία τοῦ παράνομου κόμματος» κτλ.). Δέν μποροῦν νά μήν ἐφαρμόσουν *ἀντίθετη* γραμμή.

Κανένας σοσιαλδημοκράτης δέν μπορεῖ ν' ἀμφιβάλλει ὅτι ἀπό τούς «ἀνεξάρτητους λεγκαλιστές» μπορεῖ νά περιμένει κανείς ὅτι θά διεξάγουν αὐτοτελή ἐκλογική καμπάνια γιά τήν IV Δούμα *ἀνεξάρτητα* ἀπό τό κόμμα καί *ἐνάντια* στό κόμμα.

Τό καθῆκον τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μελῶν τοῦ κόμματος εἶναι ξεκάθαρο: εἶναι ἀνάγκη ἀνοιχτά καί ἀποφασιστικά νά κληθοῦν οἱ κομματικοί ὀργανωτικοί κύκλοι στή Ρωσία ν' ἀρχίσουν ἀμέσως νά ἐτοιμάζονται γιά τίς ἐκλογές. Εἶναι ἀνάγκη νά ἀναδείχνονται σάν σοσιαλδημοκράτες ὑποψήφιοι *μονάχα* οἱ ἀπόλυτα κομματικοί ἄνθρωποι, μονάχα οἱ σύντροφοι πού ἔχουν συνειδητοποιήσει τόν κίνδυνο τοῦ λικβινταριστικοῦ ρεύματος. Δέν πρέπει νά ἀναβάλλεται οὔτε γιά μιά μέρα ἡ *ἀνοιχτή* ἐπίθεση ἐνάντια στούς ἀνεξάρτητους λεγκαλιστές, εἶναι ἀνάγκη νά ἐπιστηθεῖ ἀμέσως ἡ προσοχή τῶν ἐργατῶν γιά τόν κίνδυνο πού ἀπειλεῖ τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στίς ἐκλογές ἀπό τήν πλευρά τῶν ἀνεξάρτητων λεγκαλιστῶν.

Αὐτό εἶναι τό ἄμεσο καθῆκον τοῦ κόμματός μας. Κάθε παρέκκλιση ἀπό τήν τοποθέτηση αὐτή τοῦ ζητήματος πού τό ἔθεσε ἀντικειμενικά ἡ ζωή (καί οἱ ἀνεξάρτητοι λεγκαλιστές), κάθε χρονοτριβή, κάθε ἀπόπειρα νά ἐπαναληφθεῖ τό παιχνίδι τῶν «ὑποσχέσεων» καί τῶν «διαβεβαιώσεων» τῶν λεγκαλιστῶν, ἀπειλοῦν τό κόμμα μέ τόν πιά μεγάλο κίνδυνο.

Τό πρακτικό μας συμπέρασμα: ἡ σύσκεψη τῶν 9 πρέπει ὅπωςδήποτε καί ἀμέσως ν' ἀπευθύνει στό κόμμα ἑκκλήση πού νά ἐκθέτει εἰλικρινά καί ὀλοκληρωμένα τήν ἀποτυχία τῆς

σύγκλησης τῆς ΚΕ στή Ρωσία, νά καλεῖ τούς τοπικούς ὁμίλους νά ἀναπτύξουν πρωτοβουλία καί νά συγκροτήσουν τοπικές καί περιοχικές ἐπιτροπές, νά συγκροτήσουν καί νά ὑποστηρίξουν τήν κεντρική ὀργανωτική ἐπιτροπή, νά δημιουργήσουν καί νά ὑποστηρίξουν ἔντυπα σοσιαλδημοκρατικά ὄργανα (στά ὁποῖα, ὅπως καί στή «Ζβεζντά», πού ἐκδίδεται μέ τή συμμετοχή καί τήν ὑποστήριξη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, δέν πρέπει νά ὑπάρχει θέση γιά τούς λικβινταριστές), ν' ἀρχίσουν ἀποφασιστικό, σταθερό ἀγώνα ἐνάντια στούς «ἀνεξάρτητους λεγκαλιστές» καί νά τραβήξουν στή δουλιά τούς ἀντιπροσώπους τῶν πραγματικά κομματικῶν στοιχείων, ἀνεξάρτητα ἀπό ρεύματα. Στήν περίπτωση πού ὄχι μόνο τά 5 μέλη τῆς ΚΕ ἀπό τά 9, ἀλλά μιά σοβαρή πλειοψηφία τῶν 9 αὐτῶν συμφωνήσει νά ἀνακηρυχτεῖ σέ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ, τότε ἡ σύσκεψη αὐτή τῆς ΚΕ πρέπει ἀμέσως νά προβεῖ σέ πρόσληψη νέων μελῶν, νά δημιουργήσει ὀργανωτική ἐπιτροπή γιά τή σύγκληση συνδιάσκεψης καί νά ἀπασχοληθεῖ μέ τήν πρακτική προετοιμασία γιά τίς ἐκλογές στήν IV Δούμα. Στήν ὀργανωτική ἐπιτροπή καί στήν ΚΕ πρέπει νά μποῦν ἀμέσως ἀντιπρόσωποι τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων. Ἡ σύσκεψη τῆς ΚΕ πρέπει ν' ἀκολουθήσει γραμμή ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στήν ὁμάδα τῶν ἀνεξάρτητων λεγκαλιστῶν. Καί εἶναι αὐτονόητο πώς μιά τέτια πάλη δέν συμβιβάζεται μέ τή συμμετοχή τῶν ἀνεξάρτητων λεγκαλιστῶν στά κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος, πού ἐπί ἐνάμιση χρόνο τά ὑπὸ νόμευαν, ἔβαζαν φρένο στή δουλιά τους, τά ἐξασθενίζαν καί τά «κρατοῦσαν σέ νοσηρή κατάσταση».

*Γράφηκε ἀνάμεσα
στις 19 καί 23 τοῦ Μάη
(1 καί 5 τοῦ Ἰούνη) 1911*

*Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά
μέ βάση ἀντίγραφο πού γράφηκε
ἀπό τόν Φ. Ε. Τζεοζίνσκι*

4

ΟΜΙΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΨΗΣ

28 ΤΟΥ ΜΑΗ (10 ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ)

1 110

Παρόλο πού τό κόμμα επί 1¹/₂ χρόνο βασανίζεται από τήν ἀναβολή τῆς ὀλομέλειας, ὅμως οἱ ἐθνικές ὀργανώσεις θά ἔπρεπε ἀπό πολύ ἤδη καιρό νά ἐκλέξουν ἀντιπροσώπους. Ὁ σύντρ. λεττονός ἔβαλε τό ζήτημα ἐντελῶς διαφορετικά, ἀπό ὅτι τό ἔβαλε ὁ μπουντιστής. Εἶπε πώς, ἂν καί δέν ἔχει ἐκλεγεί, ὅμως, λόγω τῶν συνθηκῶν σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας, θεωροῦσε τόν ἑαυτό του ὑποχρεωμένο νά πάρει μέρος, μέ σκοπό νά παρουσιάσει μετά ἔκθεση στήν ΚΕ τῆς περιοχῆς Λεττονίας, καί πώς οἱ ἀποφάσεις θ' ἀποκτήσουν ἰσχύ γιά τήν περιοχὴ τῆς Λεττονίας μόνον ὕστερα ἀπό ἔγκριση τῆς ΚΕ τῆς περιοχῆς Λεττονίας.

2

Ἐδῶ πραγματικά ἐξαπατοῦν τούς συντρόφους¹¹¹. Ξέρουμε πώς ὁ Μακάρ καί ὁ Λίντοφ κάνανε κάτι, ἤρθαν σέ ἐπαφή μέ τίς ὀργανώσεις, καθόρισαν ὀργανωτές, ἤρθαν σέ ἐπαφή μέ τούς ἀναπληρωματικούς. Πιάστηκαν. Ἀπό αὐτούς πού ἔμειναν δέν πήραμε ὡς τά τώρα καμιὰ εἴδηση ἀπό κανένα. Μάλιστα δέν πληροφόρησαν οὔτε τό ΚΟ, οὔτε τό ΓΕΚΕ. Καμιὰ δουλιὰ δέν ἔγινε. Δέν μπορεῖ πιά νά ἐξαπατᾶται παραπέρα τό κόμμα μέ τό Ρωσικό γραφεῖο καί τή Ρωσική ΚΕ. Σύγκληση τῆς ΚΕ στή Ρωσία εἶναι λογοκοπία πού βοηθάει τόν Στολίπιν. Στή δήλωση τοῦ Ἰόννοφ ἀναφέρεται ὅτι αὐτός θά στείλει

δική του πρόσκληση στην ΚΕ της Μπούντ¹¹². Μά πότε θά τή στείλει; Πόσος καιρός πέρασε από τότε; Γιατί δέν υπάρχει απάντηση; 'Ο 'Ιόνοφ γράφει ὅτι μιά πού δέν ἔχει ἐξουσιοδότηση, δέν μπορεί νά πάρει μέρος στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ. Μά γιατί τότε βρίσκεται ἐδῶ ὁ Λίμπερ; Προτείνω νά παρθεῖ ἀπόφαση ἀπ' ἀφορμή τήν απάντηση τοῦ 'Ιόνοφ, γιατί ἀπ' αὐτήν βγαίνει ὀλοκάθαρα πώς γίνεται σκευωρία.

3

Συνοψίζουμε αὐτά πού εἰπώθηκαν γιά τό Γραφεῖο. 'Αποδείχτηκε πώς πρόκειται γιά τά μέλη τοῦ Γραφείου πού ἀπόμειναν. Γιά τή δουλιά εἰπώθηκε πώς καμιά δουλιά δέν ἔγινε. 'Ο σύντρ. 'Αντριάνοφ, ἐπιφανής μενσεβίκος, ἄν δούλευε, ἡ δουλιά του θά ἦταν ὅπωςδῆποτε γνωστή στούς μενσεβίκους. 'Ακόμη καί οἱ πιά στενοί ὁμοϊδεάτες του δέν ξέρουν τίποτε γι' αὐτό. 'Η ἐξακολούθηση τοῦ παιχνιδιοῦ πώς κάπου υπάρχει Γραφεῖο, σημαίνει ἐξαπάτηση τοῦ κόμματος. 'Ο Μπέρ δέν μπορεί νά ἔρθει σ' ἐπαφή μέ τήν ΚΕ τῆς Μπούντ λόγω τῶν συλλήψεων. Τί θά κάνει τό κόμμα; Δέν μπορεί νά περιμένει. 'Εδῶ χρειάζεται ὅπωςδῆποτε νά παρθεῖ πρωτοβουλία.

4

'Ο Μπέρ φωνάζει γιά νόμιμη διέξοδο καί ταυτόχρονα πάλεψε ἀποφασιστικά μέσα στό ΓΕΚΕ ἐνάντια στή νόμιμη διέξοδο πρὸς ὄφελος τῶν λικβινταριστῶν¹¹³. 'Η στάση του αὐτή μέ ὑποχρεώνει νά ἀμφιβάλλω γιά τήν εἰλικρίνεια τῶν δηλώσεων του καί νά περιμένω ἀπό τήν πλευρά του νέες ἀπόπειρες τορπιλισμοῦ τῶν γενικῶν κομματικῶν ὀργάνων.

*Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τά πρακτικά*

5

**ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΣΕ ΣΩΜΑ**

Ἡ σύσκεψη, διαπιστώνοντας ὅτι ὅλα τὰ μέλη τῆς ΚΕ πού ζοῦν στό ἐξωτερικό κλήθηκαν νά πάρουν μέρος στή σύσκεψη αὐτή καί παρουσιάστηκαν ὅλα, ἐκτός ἀπό ἓνα, θεωρεῖ τόν ἑαυτό της σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού βρίσκονται στό ἐξωτερικό καί βάζει στήν ἡμερήσιά της διάταξη τό ζήτημα τῆς ἀνασυγκρότησης τῆς ΚΕ σέ σύνδεση μέ τή γενική κατάσταση τοῦ κόμματος.

*Γράφηκε στίς 28 τοῦ Μάη
(10 τοῦ Ἰούνη) 1911*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

6

ΟΜΙΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ

30 ΤΟΥ ΜΑΗ (12 ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ)

1 114

Διαπιστώνω ότι τό κατώτερο ὄργανο (τό ΓΕΚΕ) στή διάρ-
κεια 1 1/2 χρόνου παραβίαζε τίς ἀποφάσεις καί ἀρνιόταν νά
συγκαλέσει τό ἀνώτερο ὄργανο. Εἶμαι ἀναγκασμένος νά κάνω
αὐτή τή διαπίστωση καί νά ἐπιστήσω τήν προσοχή γιά νά μή
δοθεῖ καμιά ἐμπιστοσύνη στό ὄργανο αὐτό, πού 1 1/2 ἤδη χρόνο
προσπαθεῖ νά κλείσει στό κόμμα τό δρόμο γιά τήν ἀνασυγκρό-
τηση τοῦ κεντρικοῦ του ὀργάνου.

2

Τονίζω ὅτι ἀπό τήν ἀνοιξη ἀκόμη τοῦ 1910 ἔχουμε γράμμα
ἀπό τόν Ἴνοκ πού λέει πώς παρακολουθοῦνται τά μέλη τῆς ΚΕ.
Παλέψαμε μέ ὅλα τά μέσα ἐνάντια στό ρωσικό τυχοδιωκτι-
σμό ¹¹⁵. Ὁ Μακάρ ξανάρχισε τήν ὑπόθεση τό 1910 καί ἡ ἀπο-
στολή χρημάτων ἀποκάλυψε ἀμέσως τό μάταιο τῆς προσπά-
θειας αὐτῆς. Φάνηκε ἀμέσως καθαρά πώς σύγκληση τῆς ΚΕ
στή Ρωσία σημαίνει στάλισμο στή φυλακή. Ἀπό τήν ἀνοιξη
τοῦ 1908 ὡς τήν ὀλομέλεια τοῦ 1910 οὔτε μιά φορά δέν συνῆλ-
θε ἡ ΚΕ στή Ρωσία. Ἡ ἱστορία τῆς σύγκλησης τῆς ΚΕ στή
Ρωσία δείχνει τό ἀνέφικτο τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Δέν ἔπρεπε νά
σταλεῖ ἡ ΚΕ στή Ρωσία, γιατί ἦταν σάν νά τήν στέλνεις στή
φυλακή.

3 116

Μέσα στόν 1¹/₂ χρόνο δουλιᾶς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πιάστηκαν 4 μπολσεβίκοι. Δέν πιάστηκε οὔτε ἕνας μενσεβίκος, γιατί δούλευαν γιά τή δημιουργία στολιπινικοῦ κόμματος. Δέν μᾶς γράψανε οὔτε ἕνα γράμμα καί σταμάτησαν τήν ἀλληλογραφία γιά συνωμοτικούς λόγους. Οἱ μενσεβίκοι ὄχι μόνο δέν δούλεψαν γιά τή συγκρότηση τῆς ΚΕ, ἀλλά ἀρνήθηκαν ἀκόμη καί νά παρουσιαστοῦν γιά τήν πρόσληψη (Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι), ὁ Πιότρ δέν πάτησε καθόλου στό Γραφεῖο, ὁ Κοστρόφ ὑπῆρχε ἀπλῶς ἐκεῖ κοντά. Εἶναι ἀδιαφιλονίκητο τό γεγονός ὅτι δούλεψαν μόνο οἱ μπολσεβίκοι.

4

Σχετικά μέ τόν Λιούμπιτς ἔχουμε γράμμα τοῦ Ἴνοκ μέ τήν ὑπόδειξη ὅτι αὐτός συμφώνησε νά δουλέψει. Ὅσο γιά τόν Πιότρ ἔχουμε μόνο τήν πληροφορία ὅτι δέν πάτησε καθόλου στό Γραφεῖο. Τό μέλος τῆς ΚΕ εἶναι ὀλοκάθαρο πῶς πρέπει νά πάει νά δουλέψει στήν ΚΕ. Ὁ Μαρτίνοφ εἶναι ἐμιγκρές = Μπογκντάνοφ, Νικήτα. Ἄν προσκληθεῖ, τότε πρέπει νά προσκληθοῦν αὐτοί καί ὁ Βίκτορ. Ὁ Μιχαήλ, ὁ Γιούρι κι' ὁ Ρόμαν δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τήν ΚΕ. Εἶναι ἄνθρωποι πού φτιάχνουν στολιπινικό-ἐργατικό κόμμα, ἀσχολοῦνται μέ δράση ἢ ὁποία ἔχει καταδικαστεῖ ἀποφασιστικά ἀπό τήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη. Καί μέ τούς δημιουργούς τοῦ στολιπινικοῦ κόμματος καί μέ αὐτούς πού τούς βοηθᾶνε, ἐμεῖς δέν ἔχουμε τίποτε τό κοινό.

*Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τά πρακτικά*

7

ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ
ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ

Ἡ Ὄργανωτική ἐπιτροπή ¹¹⁷ προσελκύει στή δουλιὰ γιά τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης τούς ἀντιπροσώπους τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων στή Ρωσία καί τούς συντρόφους μέ κύρος, πού ἀναπτύσσουν δράση μέσα στίς μάζες, ἔτσι πού αὐτοί, κατά τό δυνατόν, νά συγκροτήσουν ἀμέσως ρωσικό κλιμάκιο πού νά κάνει ὅλη τήν πρακτική δουλιὰ γιά τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης, κάτω ἀπό τό γενικό ἔλεγχο τῆς Ὄργανωτικῆς ἐπιτροπῆς, μέ τήν ἔννοια τῆς ἐκπλήρωσης τῶν ὁδηγιῶν, πού ὑποδείχνονται στίς ἀποφάσεις καί στό γράμμα τῆς ὀλομέλειας.

Γράφτηκε τήν 1 (14) τοῦ Ἰούνη 1911

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

8

ΔΗΛΩΣΗ ¹¹⁸

Ψηφίζοντας τήν απόφαση στό σύνολό της ¹¹⁹ γιά νά συντελέσουμε ὅσο εἶναι δυνατό στήν προσέγγιση ὅλων χωρίς ἐξαίρεση τῶν κομματικῶν στοιχείων, διαμαρτυρόμαστε κατηγορηματικά ἐνάντια στήν τυχόν πρόσκληση στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή τῶν γκολοσοφικῶν καί βπεριοντοφικῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, τῶν ἐκπροσώπων δηλ. τῶν ἀντικομματικῶν ὁμάδων πού διαμορφώθηκαν στό ἐξωτερικό σέ ξεχωριστές φράξιες, πού ἔδειξαν στή διάρκεια ἐνάμιση χρόνου μετά τήν ὀλομέλεια ὅτι εἶναι ἱκανοί νά δροῦν μόνο ἐνάντια στό κόμμα, μόνο βάζοντας φρένο στή δουλιὰ του, μόνο βοηθώντας τό ἀνεξάρτητο λεγκαλιστικό ἐργατικό κόμμα ἢ τούς ὀτζοβιστές.

N. Λένιν

Γράφτηκε τήν 1 (14) τοῦ Ἰούνη 1911

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
χειρόγραφο*

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ

«ΜΑΖΙ ΤΟ ΚΑΝΑΜΕ ΑΥΤΟ»

Στήν «ϊστορική» συνεδρίαση τῆς Δούμας πού ἔγινε στίς 27 τοῦ Ἀπρίλη ὁ κ. Τεσλένκο ἀντέκρουσε τόν κ. Στολίπιν καί μέ τά παρακάτω, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, λόγια:

«Ὁ πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου εἶπε στήν Κρατική δούμα: μάλιστα, κ.κ., θά ἔρθω σέ βοήθειά σας στό πιό σύντομο χρονικό διάστημα. Ἐσεῖς ἀσφαλῶς θά τά κανονίσετε ἔτσι μέ τό νόμο γιά τούς παλαιόθρησκους, ὥστε πρῖν ἀπό τίς διακοπές νά ἀποριφθεῖ, καί ὕστερα, κατά τή διάρκεια τῶν διακοπῶν, νά ψηφιστεῖ. Διέκρινα μάλιστα στά λεγόμενά του ἕναν τόνο οἰκειότητας, ἕναν τόνο σάν νά μᾶς ἔλεγαν ἐδῶ: ναι, μαζί τό κάναμε. Μέ συγχωρεῖτε, κ.κ., ἂν θυμήθηκα ἄθελά μου τή σκηνή ἀπό τόν «Ἐπιθεωρητή», ὅπου ὁ διοικητής τῆς πόλης λέει: «Ἄ, ἦρθατε νά παραπονεθεῖτε γιά μένα;! Θυμηθεῖτε ὅμως ὅτι μαζί κάναμε κι' αὐτό κι' ἐκεῖνο». Καί νομίζω, κ.κ., ὅτι ἐκεῖνοι πού προηγούμενα ὑπολόγιζαν, ἴσως, σ' αὐτή τή βοήθεια, ἐκεῖνοι πού τήν ὑπολογίζουν, ἴσως, γιά τό μέλλον, νομίζω ὅτι θά πρέπει νά βρέθηκαν σέ δυσάρεστη θέση καί, ἴσως, νά σκέφτηκαν, καί εἶναι καλά ἂν σκέφτηκαν: ὁ θεός νά μᾶς φυλάξει ἀπό τέτιους φίλους, καί ὅσο γιά τούς ἐχθρούς τά βγάζουμε πέρα μόνοι μας».

Ὅπως σημειώνεται στά στενογραφημένα πρακτικά, ὁ κ. Τεσλένκο ἀπόσπασε γιά τό μακρινάρι αὐτό «χειροκροτήματα ἀπό τ' ἀριστερά», ἀπό τίς θέσεις προφανῶς τῆς ομάδας τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας. Οἱ καντέτοι εἶδαν ἐδῶ μιά πετυχημένη εἰρωνία σέ βάρος τῶν ὀχτωβριστῶν. Στήν περίπτωση ὅμως αὐτή, ὅπως καί σέ πολλές ἄλλες, χειροκροτοῦσαν χωρίς νά συλλάβουν τό βαθύτερο νόημα τῶν λόγων πού ξέφυγαν ἀπό τό στόμα τοῦ ὁμιλητῆ τους. Χειροκροτοῦσαν, νομίζοντας πώς τά λόγια αὐτά θίγουν μόνο τούς ὀχτωβριστές, δυσφημοῦν μόνο αὐτόν, τόν ἰδιαίτερα μισητό ἀνταγωνιστή τους. Δέν κατάλαβαν ὅτι ἡ πετυχημένη φρασούλα τοῦ κ. Τεσλένκο, ἂν ἀναλύσει

κανείς σοβαρά τή σημασία της, είναι μιά αλήθεια πού κάθεται καρφί στό μάτι καί τῶν ὀχτωβριστῶν καί τῶν καντέτων. Ἄξιζι νά ἀσχοληθοῦμε μέ τήν αλήθεια αὐτή, γιατί θίγει ἕνα ἀπό τά πιό βασικά ζητήματα τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Ρωσίας τῶν τελευταίων πέντε-ἕξι χρόνων — καί τί χρόνων!

«Μαζί μ' ἐσᾶς τό κάναμε αὐτό», καλά τό εἶπατε κ. Τεσλένκο. Ἄλλά θά εἶναι, ἴσως, πιό σωστό νά εἰπωθεῖ: καλά ἔγινε καί ἐπαναλήφθηκε ἐκεῖνο, πού πολλές φορές εἰπώθηκε στίς «ἀριστερές» «συγκεντρώσεις», τίς ὁποῖες τόσο περιφρονοῦν συνήθως οἱ κύριοι καντέτοι. «Μαζί μ' ἐσᾶς τό κάναμε αὐτό». Τά λόγια αὐτά καθόλου δέν ἀφοροῦν μόνο τά νομοσχέδια τῆς III Δούμας, καθόλου δέν ἀφοροῦν μόνο τήν περιβόητη «μανία τῶν μικροζητημάτων». Ἀφοροῦν καί ὅλα ἐκεῖνα πού «ἔκαναν» ἀπό τά τέλη τοῦ 1905 «μαζί» καί οἱ κ.κ. Στολίπιν καί ὅλη ἡ φιλελεύθερη ἢ φιλελευθερίζουσα ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας. Ὁ «οἰκεῖος τόνος» πού διέκρινε ὁ καντέτος ὁμιλητής στόν κ. Στολίπιν, δέν εἶναι τωρινός: στήν πραγματικότητα ὁ τόνος αὐτός χαρακτηρίζει ὅλους τούς λόγους τοῦ Στολίπιν, τήν ὅλη πολιτική τῶν Στολίπιν ἀπέναντι στήν ἀστική τάξη (πού ἐξάλλου ἔχει, στό πρόσωπο τῶν ὀχτωβριστῶν καί τῶν καντέτων βουλευτῶν, τήν πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν στήν τρίτη Δούμα).

Ὁ οἰκεῖος τόνος — πού σέ κάθε σοβαρή τροπή τῶν γεγονότων μετατρέπεται σέ βάνουση συμπεριφορά, ἀκόμη καί σέ βία — ὀφείλεται στό ὅτι ὄχι μόνο οἱ ὀχτωβριστές, ἀλλά καί οἱ καντέτοι πετοῦν μόνο γιά ἐπίδειξη ρητορείας, ἀποκλειστικά γιά νά ἀποσπάσουν χειροκροτήματα (αὐτό τό ξέρουν θαυμάσια οἱ Στολίπιν), φράσεις ὅπως «ὁ θεός νά μᾶς φυλάξει ἀπό τέτιους φίλους» (δηλ. ἀπό τούς Στολίπιν), «ὅσο γιά τούς ἐχθρούς» (δηλ. πρέπει νά ὑποθέσουμε καί τή δεξιά ἀντίδραση καί τήν ἀριστερή... πῶς νά τό ποῦμε πιό μαλακά;.. «ἀπαιτητικότητα») «τά βγάζουμε πέρα μόνοι μας».

Ἄν οἱ φράσεις αὐτές δέν ἦταν μόνο φράσεις, ἡ Ρωσία θά εἶχε ἤδη ἀπαλλαγεῖ ἐντελῶς καί ἀμετάκλητα «ἀπό τούς τέτιους φίλους». Ἡ οὐσία ὅμως βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι οἱ καντέτοι πετοῦν παρόμοιες φράσεις μόνο στό κορύφωμα τῶν «ἀντιπολιτευτικῶν» ἀγορεύσεων· δέν μποροῦν νά ἀγορεύουν ἀπό τό παγκρατικό βῆμα μέ ἀντιπολιτευτικό πνεῦμα, χωρίς ἕνα κάποιο, ἔστω καί τό πιό ἐλαφρό, ἐπίχρισμα δημοκρατισμοῦ. Γι' αὐτό καί ξεφεύγουν κάτι τέτιες διακηρύξεις δημοκρατισμοῦ, πού εἶναι πολύ ὠφέλιμο νά τίς παραβάσουμε μέ τά ἔργα τῶν ἰδίων τῶν καντέτων. Ὁ ἱστορικός ρόλος τῆς ἀστι-

κῆς τάξης πού παίζει μέ τό δημοκρατισμό (ἢ ἀπειλεῖ τόν ἐχθρό ἀπό τά δεξιά μέ τό δημοκρατισμό) βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι αὐτό τό «παιχνίδι» λέξεων προσφέρει κάποτε σέ μερικά στοιχεῖα τῶν κατώτερων λαϊκῶν στρωμάτων σοβαρή ὑπηρεσία, ἀφυπνίζει τήν εἰλικρινή καί βαθιά δημοκρατική σκέψη. «Ὅταν οἱ ἐπάνω παίζουν βιολί, οἱ κάτω ἐκδηλώνουν τήν ἐπιθυμία νά χορέψουν». Ἡ λατινική παροιμία λέει: *littera scripta manet* — τά γραπτά μένουν. Καί τά λεγόμενα δέν χάνονται πάντα, ἀκόμη κι' ἂν εἰπώθηκαν ἀπλῶς γιά νά εἰπωθοῦν καί νά προκαλέσουν ἐντύπωση.

Αὐτό δέν σημαίνει, φυσικά, ὅτι ἐπιτρέπεται νά παίρνουμε τήν ὑποκριτική φρασεολογία τῶν καντέτων γιά γνήσιο νόμισμα, ὅτι ἐπιτρέπεται νά τή χαρακτηρίζουμε ἢ νά τή θεωροῦμε δημοκρατισμό. Αὐτό ὅμως σημαίνει ὅτι κάθε ὑποκριτική φράση τῶν καντέτων πού λέγεται μέ πνεῦμα δημοκρατισμοῦ πρέπει νά τή χρησιμοποιοῦμε, πρῶτο, γιά νά δείξουμε τή διάσταση ἀνάμεσα στά λόγια καί στά ἔργα τοῦ ἀνθρώπου πού μιλάει, καί, δεύτερο, γιά νά δείξουμε τήν πραγματική, τή ζωτική, τήν ἄμεση σημασία τοῦ δημοκρατισμοῦ γιά τά «κατώτερα στρώματα» μέχρι τά ὁποῖα φτάνουν οἱ ἐντυπωσιακές φράσεις τῶν ρητόρων τῶν ἀνακτόρων τῆς Ταυρίδας.

Οἱ συλλογισμοί τοῦ κ. Τεσλένκο πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω εἶναι ὑποκριτικοί ὄχι γιατί ὁ Τεσλένκο ὁ ἴδιος ὑποκρίθηκε: αὐτός μπορεῖ ἀπλῶς νά παρασύρθηκε ἀπό τό χείμαρο τῆς ἀντιπολιτευτικῆς του ρητορείας. Ἡ ὑποκρισία ἐδῶ συνίσταται στό ὅτι τά λόγια τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων βρίσκονται σέ διάσταση μέ τά ἔργα αὐτοῦ τοῦ κόμματος σέ ὅλες τίς σημαντικές περιόδους τῆς νεότερης ρωσικῆς ἱστορίας.

Θυμηθεῖτε τά γεγονότα τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1905. Τί ἔκανε τήν ἐποχή ἐκείνη ὁ προκάτοχος τοῦ κ. Στολίπιν; Ὁργάνωνε τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν ¹²⁰ καί τίς ἐκλογές γι' αὐτήν. Τί ἔκανε ὁ κ. Τεσλένκο καί οἱ ὁμοϊδεάτες του; Ὁργάνωναν, στό μέτρο τῶν δυνάμεών τους καί σύμφωνα μέ τήν «εἰδικότητα» τῆς κοινωνικῆς τους δουλιᾶς, τίς ἴδιες πάλι ἐκλογές. Ὁ κ. Μπουλίγκιν (καί ὁ κ. Στολίπιν) μέ τό δίκιο του μπορεῖ νά πεῖ στόν κ. Τεσλένκο, «μαζί μ' ἐσᾶς τό κάναμε αὐτό». Καί ὁ κ. Τεσλένκο «τό ἔκανε μαζί» ἀκριβῶς γιατί φοβόταν νά μείνει χωρίς τούς «φίλους» του, γιά τούς ὁποίους τώρα, τόσο ἐπιβλητικά, τόσο ἱπποτικά-γενναῖα, λέει: «ὁ θεός νά μᾶς φυλάξει ἀπό τέτιους φίλους»...

Θυμηθείτε τὰ γεγονότα πού συνέβηκαν τρεῖς μῆνες ὕστερα ἀπό τήν ἔκδοση τοῦ νόμου γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Τί ἔκανε τότε ὁ προκάτοχος τοῦ Στολίπιν; Ἀντιτάχθηκε, π.χ., στό κίνημα τῶν ταχυδρομικῶν καί τηλεγραφικῶν ὑπαλλήλων καί στίς πολυάριθμες διακλαδώσεις ἀνάλογων κινήματων. Ὁ κ. Τεσλένκο, ἤ, τουλάχιστο, τό κόμμα του, στό πρόσωπο τῶν κ. κ. Στροῦβε, Καραοῦλοφ καί ἄλλων, ἀντιτάχθηκε μέ τόν τρόπο του στό ἴδιο αὐτό κίνημα. Ὁ κ. Βίττε (καί ὁ κ. Στολίπιν) μέ τό δίκιο του μπορεῖ νά πεῖ στούς κ.κ. Τεσλένκο «μαζί μ' ἐσᾶς τό κάναμε αὐτό». Τήν ἴδια στάση κράτησαν τήν 1η τοῦ Μάη τοῦ 1906 ἀπέναντι στήν ἐργατική γιορτή, λίγο ἀργότερα ἀπέναντι στίς «τοπικές ἐπιτροπές γῆς», τήν ἴδια τακτική ἐφάρμοσαν τό 1907 συστηματικά καί σταθερά ἀπέναντι στούς βουλευτές τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν τῆς δεύτερης Δούμας κτλ. κτλ.

Ὁ γνωστός καντέτος δημοσιολόγος κ. Ἰζγκόγεφ, ἐξετάζοντας αὐτή τήν πολύχρονη πολιτική τοῦ κόμματός του, κατάληξε σέ σωστό συμπέρασμα, ὅταν ἔγραφε στή συλλογή «Βέχι»: «Πρέπει, στό κάτω-κάτω, νά ἔχουμε τό θάρρος νά ὁμολογήσουμε ὅτι στίς Κρατικές μας δοῦμες ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν, ἐκτός ἀπό τριάντα-σαράντα καντέτους καί ὀχτωβριστές, δέν ἔδειξαν ὅτι κατέχουν τίς γνώσεις, μέ τή βοήθεια τῶν ὁποίων θά μπορούσε κανείς νά καταπιαστεῖ μέ τή διακυβέρνηση καί τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Ρωσίας».

Ἡ «θαραλέα ὁμολογία» τοῦ κ. Ἰζγκόγεφ εἶναι θαραλέα, ἐπειδή ὁ ἀρθρογράφος, παραμερίζοντας ὅλα τὰ προσχήματα καί κάθε διπλωματία, ἄφησε νά τοῦ ξεφύγει ἐδῶ ἡ ἀλήθεια. Οἱ καντέτοι στίς «Κρατικές μας δοῦμες» καθοδηγοῦνταν πραγματικά ἀπό τήν τσιφλικάδικη, ἀστική, φιλελευθερομοναρχική «γνώση», πού δέν μπορούσε νά ἱκανοποιήσει «τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν», ἰδιαίτερα τῶν ἀριστερῶν. Καί εἶναι, φυσικά, αὐτονόητο ὅτι ὁ Στολίπιν πάλευε ἐνάντια στούς τελευταίους αὐτούς βουλευτές, στηριζόμενος ἀκριβῶς στίς «γνώσεις» (στά συμφέροντα καί στίς ἀπόψεις, εἶναι σωστότερα νά ποῦμε) «τῶν τριάντα-σαράντα καντέτων καί ὀχτωβριστῶν». Ὁ κ. Στολίπιν μέ τό δίκιο του μπορεῖ νά πεῖ σ' ὀλόκληρο τό καντέτικο κόμμα: «μαζί μ' ἐσᾶς τό κάναμε αὐτό» δηλ. παλέψαμε μέ τήν ἀδεξιότητα, τήν ἀπειρία, τήν ἀμάθεια τῶν ἀγροτῶν καί ἐργατῶν.

Τό βασικό συμπέρασμα ἀπό τή φετεινή σύνοδο τῆς Δούμας εἶναι ὅτι ἡ ἐξαιρετική «οἰκειότητα» τοῦ Στολίπιν ἀπέναντι στήν πλειοψηφία τῆς III Δούμας — καί συγκεκριμένα

ἀπέναντι στήν ἀστική, τήν ὀχτωβριστική-καντέτικη πλειοψηφία της— ἀποδείχτηκε ἀνυπόφορη καί γι' αὐτήν ἀκόμη τήν πολύ ὑπομονητική πλειοψηφία. Ἡ παλιά ἐξουσία κακομεταχειρίζεται μέ οἰκειότητα τήν ἀστική τάξη πού νιώθει πολύ καλά τή σημασία της στίς νέες, στίς σύγχρονες οἰκονομικές συνθῆκες καί ποθεῖ τήν αὐτοτέλεια, ἀκόμη καί τήν ἐξουσία. Τό ἐπεισόδιο μέ τό ἄρθρο 87 ἀποκάλυψε αὐτή τήν οἰκειότητα τόσο ἀπότομα καί ἔθιξε συνάμα κάποιους ἀπό τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ κόσμου αὐτοῦ μέ τόση ἀγένεια, ὥστε καί οἱ πῖο ὑπομονητικοὶ ἄνθρωποι ἄρχισαν νά μουρμουρίζουν. Δέν ἔχουν ὅμως τή δύναμη νά προχωρήσουν πέρα ἀπό τά μουρμουρητά. Εἶναι χειροπόδαρα δεμένοι καί γι' αὐτό δέν μποροῦν νά τραβήξουν πῖο πέρα. Εἶναι δεμένοι μέ τό ὅτι σ' ὅλη τή διάρκεια τῶν τελευταίων ἐτῶν, στίς πῖο σημαντικές στιγμές τῆς ρωσικῆς ἱστορίας, ἔστρεφαν μέ φόβο τά νῶτα τους στό πλατύ λαϊκό κίνημα, ἀπομακρύνονταν μέ ἐχθρότητα ἀπό τή δημοκρατία— τήν πραγματική, τή ζωντανή, τή δρώσα, τή μαζική δημοκρατία— τή χτυποῦσαν πισώπλατα, ὅπως τή χτυποῦσε καί ὁ Στολίπιν. Καί, δεμένοι μ' αὐτά, οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι τιμωροῦνται τώρα ὅπως τοὺς ἀξίζει· στήν οὐσία δέν ἔχουν τίποτε ν' ἀντιτάξουν, ὅταν ὁ Στολίπιν, πού τοὺς κακομεταχειρίζεται μέ οἰκειότητα, τοὺς λέει: ἄν ἐγώ εἶμαι ἐχθρός τῆς δημοκρατίας, ὡστόσο, κι' ἐσεῖς, ἀγαπητοί, τή φοβηθήκατε, «μαζί μ' ἐσᾶς τό κάναμε αὐτό».

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 24,
28 τοῦ Μάη 1911
Ἑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΠΑΛΙΕΣ, ΜΑ ΠΑΝΤΑ ΝΕΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Τά γεγονότα πού προκάλεσαν τήν ἀπουσία ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν ἀπό τό 2ο συνέδριο τῶν ἐργοστασιακῶν γιατρῶν τῆς Μόσχας, εἶναι γνωστά στόν ἀναγνώστη ἀπό τίς ἐφημερίδες ¹²¹. Δέν μποροῦμε νά ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ μέ τή λεπτομερειακή ἔκθεση καί ἀνάλυση τῆς σημασίας αὐτῶν τῶν γεγονότων. Θά ἀναφέρουμε μόνο τά πολύ χαρακτηριστικά σχόλια τῆς «Ρέτς» τῆς 14 τοῦ Ἀπρίλη, δηλ. τήν ἡμέρα τῆς ἑναρξης τοῦ συνεδρίου, ὅπως διατυπώθηκαν στό κύριο ἄρθρο της, πού γράφτηκε τήν παραμονή τῶν γεγονότων αὐτῶν.

«Δυστυχῶς — ἔγραφε τό ὄργανο τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων — στή συμμετοχή αὐτή (συμμετοχή τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν) μπαίνουν ἐξωτερικά ἐμπόδια. Εἶναι πολύ καλά γνωστό ποιά τύχη περιμένει μερικούς πάρα πολύ φλογερούς ὁμιλητές. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν θέλουν νά μιλήσουν γιά τίς δυσκολίες πού τούς ἐμποδίζουν νά συγκεντρώσουν τήν προσοχή τους σέ εἰδικά ζητήματα, γιά τό ὅτι τούς εἶναι ἀδύνατο νά ὀργανώσουν μιά πλήρη ἐκπροσώπηση στό συνέδριο, γιά ἐμπόδια πού παρεμβάλλονται στίς ὀργανώσεις τους καί γιά πολλά ἄλλα πού ἀπέχουν ἐπίσης πολύ ἀπό τό πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου καί πού ἡ συζήτησή τους ἀποσπᾷ τήν προσοχή ἀπό τά καθορισμένα θέματα, κάποτε μάλιστα ὀδηγεῖ καί σέ ἀνεπιθύμητες συνέπειες. Ἡ ἠλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα ἐξηγεῖ καί τήν ἀδιαλλαξία πού παρουσιάζουν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν ἀπέναντι στούς «ἀστούς» ὁμιλητές, ἀπέναντι σ' ὅλα τά μέτρα τῆς κυβέρνησης καί στή δυνατότητα συνεργασίας μέ τούς ἀντιπροσώπους τῶν ἄλλων κοινωνικῶν ομάδων».

Ὅλο αὐτό τό μακρινάρι εἶναι χαρακτηριστικό δεῖγμα ἀνίσχυρων πόθων, πού ἡ ἀδυναμία τους ἐξηγεῖται ὄχι ἀπό τήν τυχαία σύνθεση, ἢ ἀπό κάποιες ἰδιομορφίες τοῦ παραπάνω φιλελεύθερου κόμματος, τοῦ δοσμένου ζητήματος κτλ., ἀλλά ἀπό πολύ πιά βαθιές αἰτίες, δηλ. ἀπό τίς ἀντικειμενικές συνθήκες στίς ὁποῖες βρέθηκε γενικά ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη στή Ρωσία τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ποθεῖ

μιά τέτια «τάξη πραγμάτων», ὅπου νά μπορούσε νά ἔχει ἀπέναντί της ἐργάτες, πού νά μήν ἔχουν τήν τάση «νά ρητορεύουν πάρα πολύ φλογερά», νά εἶναι ἀρκετά «ἀνεκτικοί» ἀπέναντι στήν ἀστική τάξη, ἀπέναντι στήν ἰδέα τῆς συνεργασίας μέ τήν ἀστική τάξη, «ἀπέναντι σ' ὅλα τά μέτρα τῆς κυβέρνησης». Ἡ ἀστική τάξη ποθεῖ μιά τέτια τάξη πραγμάτων, ὅπου αὐτοί οἱ σεμνοί, οἱ «συνεργαζόμενοι» μαζί της ἐργάτες, νά μπορούν «νά συγκεντρώσουν τήν προσοχή τους στά εἰδικά ζητήματα» τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, νά συμφωνοῦν μέ μετριοφροσύνη νά μπαλώνουν τό καφτάνι τοῦ Τρίσκα* τῆς ἀστικῆς μέριμνας γιά τό «μικρότερο ἀδελφό». Μέ λίγα λόγια, οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι ποθοῦν μιά τάξη πραγμάτων πάνω-κάτω σάν ἐκείνη πού βλέπουμε τώρα στήν Ἑγγλία ἢ στή Γαλλία, σέ διάκριση ἀπό τήν Πρωσία. Στήν Ἑγγλία καί στή Γαλλία ἡ ἀστική τάξη κυριαρχεῖ ὀλοκληρωτικά καί σχεδόν (ἐκτός ἀπό ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις) ἄμεσα, ἐνῶ στήν Πρωσία τά πρωτεῖα βρίσκονται στά χέρια τῶν φεουδαρχῶν, τῶν γιοῦνκερ, τῶν μοναρχικῶν στρατοκρατῶν. Στήν Ἑγγλία καί στή Γαλλία ἡ ἀστική τάξη χρησιμοποιεῖ πολύ συχνά, ἐλεύθερα καί πλατιά τή μέθοδο τῆς προσέλκυσης μέ τό μέρος της ἀνθρώπων πού προέρχονται ἀπό τό προλεταριάτο ἢ προδοτῶν τῆς ὑπόθεσής του (Τζῶν Μπέρνς, Μπριάν) σάν «συνεργάτες» πού μέ ἡρεμία «συγκεντρώνουν τήν προσοχή τους στά εἰδικά ζητήματα» καί διδάσκουν τήν ἐργατική τάξη «νά ὑπομένει» τήν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου.

Δέν ὑπάρχει οὔτε καί ἡ παραμικρότερη ἀμφιβολία ὅτι τό ἀγγλικό καί τό γαλλικό καθεστῶς εἶναι πολύ πιά δημοκρατικό ἀπό τό πρωσσικό, πολύ πιά εὐνοϊκό γιά τήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης, στέκει πολύ πιά ψηλά ὡς πρός τό βαθμό ἀπονέκρωσης τῶν θεσμῶν τοῦ μεσαίωνα, πού κρύβουν ἀπό τήν ἐργατική τάξη τόν κύριο καί πραγματικό της ἀντίπαλο. Δέν ὑπάρχει γι' αὐτό οὔτε καί ἡ παραμικρότερη ἀμφιβολία ὅτι ἡ ὑποστήριξη ὅλων τῶν προσπαθειῶν γιά τήν ἀναδημιουργία τῆς πατρίδας μας περισσότερο σύμφωνα μέ τό ἀγγλογαλλικό πρότυπο, παρά μέ τό πρωσσικό, εἶναι πρός τό συμφέρον τῶν ρώσων ἐργατῶν. Δέν πρέπει ὅμως νά περιοριζόμαστε, ὅπως γίνεται πάρα πολύ συχνά, σ' αὐτό τό ἀδιαφιλονίκητο συμπέρασμα.

* Τό καφτάνι τοῦ Τρίσκα (ἀπό μῦθο τοῦ Κριλόφ)=γιά τήν ὑπόθεση πού γιά νά τή φτιάξεις ἀπ' τή μιά μεριά, τή χαλᾶς ἀπ' τήν ἄλλη. Σημ. μετ.

Τό επίμαχο ζήτημα ἢ τά επίμαχα (μέ τούς δημοκράτες διαφόρων ἀποχρώσεων) ζητήματα μόλις ἐδῶ καί ἀρχίζουν.

Ἡ ὑποστήριξη τῶν προσπαθειῶν χρειάζεται, ἀλλά, γιά νά ὑποστηρίξουμε τόν ἀδύνατο καί ταλαντευόμενο, πρέπει νά τόν στηρίξουμε σέ κάτι τό πιό σταθερό, πρέπει νά διαλύσουμε τίς ἀυταπάτες πού τόν ἐμποδίζουν νά δεῖ τήν ἀδυναμία, πού τόν ἐμποδίζουν νά καταλάβει τίς αἰτίες τῆς ἀδυναμίας. Ὅποιος ἐνισχύει τίς ἀυταπάτες αὐτές, ὅποιος συμερίζεται τούς ἀνίσχυρους πόθους τῶν ἀνίσχυρων, τῶν ἀσυνεπῶν, τῶν ταλαντευόμενων ὀπαδῶν τῆς δημοκρατίας, αὐτός δέν ὑποστηρίζει τίς προσπάθειες γιά ἕναν ἀστικό δημοκρατισμό, ἀλλά ἐξασθενίζει αὐτές τίς προσπάθειες. Ἡ ἀστική τάξη στήν Ἀγγλία καί στή Γαλλία στήν ἐποχή της, στά μέσα τοῦ 17ου ἢ στά τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα, δέν ἀναστέναζε ἐξαιτίας τῆς «ἀδιαλλαξίας» τοῦ μικρότερου ἀδελφοῦ, δέν ξύνιζε τά μοῦτρα ἐξαιτίας τῶν «πολύ φλογερῶν ρητόρων» πού προέρχονταν ἀπό τίς γραμμές τοῦ μικρότερου αὐτοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλά ἀνάδειχνε ἢ ἴδια τούς πιό φλογερούς ρήτορες (καί ὄχι μόνο ρήτορες), πού ξύπναγαν αἰσθήματα περιφρόνησης ἀπέναντι στά κηρύγματα τῆς «ἀνεκτικότητας», ἀπέναντι στούς ἀνίσχυρους πόθους, ἀπέναντι στήν ταλάντευση καί τήν ἀναποφασιστικότητα. Καί ἀπό τούς φλογερούς αὐτούς ρήτορες βρέθηκαν ἄνθρωποι πού στάθηκαν στή διάρκεια πολλῶν αἰῶνων πηγὴ ἀλήθειας καί γνώσεων, δάσκαλοι, παρόλη τήν ἱστορική στενότητα, συχνά τήν ἀφέλεια, τῶν τοτινῶν τους ἀντιλήψεων ὅσοναφορᾶ τά μέσα γιά τήν ἀπαλλαγὴ ἀπό κάθε δυστυχία.

Ἡ γερμανική ἀστική τάξη παραπονοῖται κι' αὐτή, ὅπως καί ἡ ρωσική, ὅτι οἱ ρήτορες ἀπό τίς γραμμές τοῦ «μικρότερου ἀδελφοῦ» ἦταν «πολύ φλογεροί», καί στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας ἡ τάξη αὐτή ἦταν τό ὑπόδειγμα ποταπότητας, χαμέρπειας καί λακεδισμού, πού ἀνταμείφθηκε μέ τίς κλωτσιές «τῶν γιοῦνκερ». Ἡ διαφορὰ τῆς μιᾶς ἀστικῆς τάξης ἀπό τήν ἄλλη ἐξηγεῖται, φυσικά, ὄχι ἀπό τίς «ιδιότητες» τῶν διαφορετικῶν «φυλῶν», ἀλλά ἀπό τό ἐπίπεδο τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ἀνάπτυξης, πού ὑποχρέωσε τήν ἀστική τάξη νά φοβᾶται τό «μικρότερο ἀδελφό», πού ὑποχρέωσε τήν ἀστική τάξη νά ταλαντεύεται ἀνίσχυρη ἀνάμεσα στήν καταδίκη τῶν βιαιοτήτων τοῦ φεουδαρχισμοῦ καί στήν καταδίκη τῆς «ἀδιαλλαξίας» τῶν ἐργατῶν.

Ὅλες αὐτές οἱ ἀλήθειες εἶναι παλιές. Εἶναι ὅμως πάντα νέες καί παραμένουν νέες, ὅταν εἶναι κανεῖς ἀναγκασμένος

νά διαβάσει στά γραπτά ανθρώπων, πού ἐπιθυμοῦν νά εἶναι μαρξιστές, γραμμές σάν ἐτοῦτες:

«Ἡ ἀποτυχία τοῦ κινήματος τοῦ 1905-1906 δέν καθορίστηκε ἀπό τίς «ἀκρότητες» τῶν ἀριστερῶν, γιατί οἱ ἴδιες αὐτές «ἀκρότητες» καθορίστηκαν μέ τή σειρά τους ἀπό τό σύνολο σειρᾶς ὀλόκληρης αἰτιῶν, οὔτε ἀπό τήν «προδοσία» τῆς ἀστικῆς τάξης, πού παντοῦ στή Δύση, σέ ἀντίστοιχη στιγμή «πρόδινε», ἀλλά ἀπό τήν ἔλλειψη διαμορφωμένου ἀστικοῦ κόμματος, πού νά μπορούσε νά σταθεῖ στό τιμόνι τῆς ἐξουσίας, παίρνοντας τή θέση τῆς γραφειοκρατικῆς ἐξουσίας, πού ἔφαγε τό ψωμί της, κόμματος πού νά ἦταν οἰκονομικά ἰσχυρό καί ἀρκετά δημοκρατικό γιά νά ἔχει μέ τό μέρος του τήν ὑποστήριξη τοῦ λαοῦ». Καί μερικές γραμμές πιο κάτω: «...ἡ ἀδυναμία τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας τῶν πόλεων, πού θά ἔπρεπε νά σταθεῖ τό πολιτικό κέντρο ἔλξης γιά τή δημοκρατική ἀγροτιά...» («Νάσα Ζαριά», τεῦχος ἀρ. 3, σελ. 62, ἄρθρο τοῦ κ. Β. Λεβίτσκι).

Ὁ κ. Β. Λεβίτσκι ὀλοκλήρωσε περισσότερο τή σκέψη του τῆς ἀπάρνησης ἀπομέρους του τῆς ἰδέας τῆς «ἡγεμονίας» («κέντρο ἔλξης θά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ ἀστική δημοκρατία τῶν πόλεων» καί ὄχι κάποιος ἄλλος!) ἢ τήν ὀλοκληρώνει τολμηρότερα καί σαφέστερα ἀπ' ὅ,τι ὁ κ. Πότερσοφ πού τροποποίησε τό ἄρθρο του στό «Ὀμπστσέστβεννογε Ντβιζένιγε» κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν τελεσιγράφων τοῦ Πλεχάνοφ.

Ὁ κ. Λεβίτσκι σκέπτεται ἐντελῶς σάν φιλελεύθερος. Εἶναι ἀσυνεπής φιλελεύθερος, ὅσα μαρξιστικά λόγια κι' ἄν χρησιμοποιεῖ. Αὐτός δέν ἔχει καθόλου ἰδέα γιά τό ὅτι «κέντρο ἔλξης γιά τή δημοκρατική ἀγροτιά» θά ἔπρεπε νά εἶναι κάποια κοινωνική κατηγορία τελείως διαφορετική ἀπό τήν ἀστική δημοκρατία τῶν πόλεων. Ξεχνάει ὅτι αὐτή ἡ «δεοντολογία» ἦταν πραγματικότητα στή διάρκεια μεγάλων ἱστορικῶν περιόδων καί στήν Ἀγγλία καί στή Γαλλία καί στή Ρωσία, καί μάλιστα στήν τελευταία χώρα οἱ περίοδοι αὐτές ἀπό ἄποψη σημασίας ἦταν μεγάλες, χρονικά ὅμως σύντομες, ἐνῶ στίς δύο πρῶτες χῶρες ἡ πλεμπάγια, πού ἦταν στό μεγαλύτερο μέρος της δημοκρατική, ὑπερδημοκρατική, «πολύ φλογερή», συγκέντρωνε τά ποικίλα στοιχεῖα τῶν «κατώτερων στρωμάτων».

Ὁ κ. Β. Λεβίτσκι ξεχνάει ὅτι αὐτά τά «κατώτερα στρώματα» ἀκόμη καί στίς σύντομες αὐτές περιόδους, ὅταν τύχαινε νά παίξουν στήν ἱστορία τό ρόλο τοῦ «κέντρου ἔλξης γιά τή δημοκρατική ἀγροτιά», ὅταν κατόρθωναν νά ἀποσπάσουν τό ρόλο αὐτό ἀπό τά χέρια τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ἀσκοῦσαν ἀποφασιστική ἐπίδραση, ὅσοναφορᾶ τό βαθμό δημοκρατισμοῦ πού ἀποκτοῦσε ἡ χώρα στίς ἐπόμενες δεκα-

ετίες τῆς λεγόμενης ἡρεμῆς ἀνάπτυξης. Τά «κατώτερα» αὐτά «στρώματα» στίς σύντομες περιόδους τῆς ἡγεμονίας τους διαπαιδαγοῦσαν τή δική τους ἀστική τάξη, τή μεταμόρφωσαν ἔτσι πού αὐτή προσπαθοῦσε ἔπειτα νά γυρίσει πίσω, δέν μποροῦσε ὅμως στήν παλινδρομική αὐτή κίνηση νά τραβήξει πιο πέρα ἀπό τή δεύτερη, ἄς ποῦμε, βουλή στή Γαλλία, ἢ τίς ὑποχωρήσεις ἀπό τή δημοκρατικότητα τῶν ἐκλογῶν κτλ. κτλ.

Ἡ ἰδέα λοιπόν αὐτή, πού ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τήν ἱστορική πείρα ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἡ ἰδέα ὅτι στήν ἐποχή τῶν ἀστικῶν μετασχηματισμῶν (ἢ πιο σωστά: τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων) ἡ ἀστική δημοκρατία κάθε χώρας διαμορφώνεται κατά τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο, παίρνει τή μιά ἢ τήν ἄλλη μορφή, διαπαιδαγωγεῖται μέ τή μιά ἢ τήν ἄλλη παράδοση, παραδέχεται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τό ἐλάχιστο ὄριο δημοκρατισμοῦ, ἀνάλογα μέ τό κατά πόσο ἡ ἡγεμονία στίς ἀποφασιστικές στιγμές τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας περνάει ὄχι στήν ἀστική τάξη, ἀλλά στά «κατώτερα στρώματα», στήν «πλεμπάγια» τοῦ 18ου αἰῶνα, στό προλεταριάτο τοῦ 19ου καί 20οῦ αἰῶνα, ἡ ἰδέα αὐτή εἶναι γιά τόν κ. Β. Λεβίτσκι ξένη. Ἡ ἰδέα αὐτή τῆς ἡγεμονίας ἀποτελεῖ ἀκριβῶς μιά ἀπό τίς βασικές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ, καί τό ξέκομμα ἀπ' αὐτές (ἢ ἀκόμη καί ἡ ἀδιαφορία ἀπέναντι σ' αὐτές) τῶν λικβινταριστῶν εἶναι μιά ἀπό τίς πιο βαθιές αἰτίες μιᾶς ὀλόκληρης σειρᾶς ἀσυμβίβαστων θεμελιακῶν διαφωνιῶν μέ τούς ἀντίπαλους τοῦ λικβινταρισμοῦ.

Κάθε καπιταλιστική χώρα περνάει τήν ἐποχή τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων, ὅταν διαμορφώνεται τοῦτος ἢ ἐκεῖνος ὁ βαθμός δημοκρατισμοῦ, τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τό συνταγματικό ἢ κοινοβουλευτικό καθεστῶς, τοῦτος ἢ ἐκεῖνος ὁ βαθμός αὐτοτέλειας, ἀνεξαρτησίας, ἀγάπης πρὸς τήν ἐλευθερία καί πρωτοβουλίας τῶν «κατώτερων στρωμάτων» γενικά, καί εἰδικά τοῦ προλεταριάτου, τούτη ἢ ἐκείνη ἡ παράδοση στήν ὅλη κρατική καί κοινωνική ζωή. Τό ποιός θά εἶναι ὁ βαθμός αὐτός τοῦ δημοκρατισμοῦ καί ποιά θά εἶναι ἡ παράδοση αὐτή θά ἐξαρτηθεῖ ἀκριβῶς ἀπό τό ἄν στίς ἀποφασιστικές στιγμές ἡ ἡγεμονία θά ἀνήκει στήν ἀστική τάξη ἢ στόν ἀντίποδά της, ἀπό τό ἄν ἡ πρώτη ἢ ὁ τελευταῖος (πάλι στίς ἀποφασιστικές αὐτές στιγμές) θά εἶναι «τό κέντρο ἔλξης γιά τή δημοκρατική ἀγροτιά» καί γιά ὅλες γενικά τίς δημοκρατικές ἐνδιάμεσες ομάδες καί στρώματα.

Ἡ κ. Β. Λεβίτσκι εἶναι τεχνίτης στίς λαμπρές διατυπώσεις πού φανερώνουν ἀμέσως ὀλόγυμνα καί καθαρά τίς ἰδεολογικές

βάσεις τοῦ λικβινταρισμοῦ. Τέτια εἶναι ἡ περίφημη διατύπωση του «ὄχι ἡγεμονία, ἀλλά ταξικό κόμμα» πού, γιά νά τό ποῦμε ἀπλά, σημαίνει: ὄχι μαρξισμός, ἀλλά μπρεντανισμός (σοσιαλφιλελευθερισμός). Τό ἴδιο περίφημες θά γίνουν, ἀσφαλῶς, καί οἱ δύο διατυπώσεις πού ἀναφέρθηκαν ἐδῶ: «κέντρο ἔλξης γιά τή δημοκρατική ἀγροτιά θά ἔπρεπε νά γίνει ἡ ἀστική δημοκρατία τῶν πόλεων» καί «ἡ ἀποτυχία καθορίστηκε ἀπό τήν ἔλλειψη διαμορφωμένου ἀστικοῦ κόμματος».

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 25,
11 τοῦ Ἰούνη 1911
Ἑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΙΙ ΠΑΡΙΣΙΝΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ¹²²

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἀπόφαση πού δημοσιεύεται παρακάτω τῆς ΙΙ Παρισινῆς ὀμάδας τοῦ ΣΔΕΚΡ — ἡ ὀμάδα αὐτή ἀποτελεῖται κυρίως ἀπό μπολσεβίκους καί ἀπό ἓνα μικρό ἀριθμό «βπεριοντοφικῶν» καί «συμφιλιωτιστῶν» — χαράζει τίς βασικές θέσεις τῆς πλατφόρμας ὅλων τῶν μπολσεβίκων. Σέ μιά ἐποχή ὅπου ἡ ἐσωκομματική πάλη ὀξύνεται, ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ἡ ἐκθεση τῶν ἀπόψεων *πάνω στήν οὐσία* τῶν βασικῶν ζητημάτων τοῦ προγράμματος, τῆς τακτικῆς, τῆς ὀργάνωσης. Οἱ ἄνθρωποι σάν τόν Τρότσκι, μέ τήν πομπώδη φρασεολογία του γιά τό ΣΔΕΚΡ καί τή δουλοπρέπειά του ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, πράγματα πού δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τό ΣΔΕΚΡ, ἀποτελοῦν σήμερα τήν «ἀρρώστια τῆς ἐποχῆς». Θέλουν νά σταδιοδρομήσουν μέ τό πολύ φτηνό κήρυγμα τῆς «συμφωνίας» — μέ ὅλους, μέ ὁποιονδήποτε, ὡς τόν Πότρεσοφ καί τούς ὀτσοβιστές! — ἐνῶ, συνάμα, κρατοῦν ἀπό ἀνάγκη ἀπόλυτη σιγή γιά τούς πολιτικούς ὅρους αὐτῆς τῆς ἐξαιρετικῆς δῆθεν «συμφωνίας». Στήν πράξη οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶναι κήρυκες τῆς *συνθηκολόγησης* ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, τούς ὀργανωτές τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολίπιν.

Ὅλοι οἱ μπολσεβίκοι ὀφείλουν τώρα νά συσπειρωθοῦν πιά στενά, νά δυναμώσουν τήν ὀμάδα τους, νά καθορίσουν ἀκριβέστερα καί σαφέστερα τήν κομματική γραμμή αὐτῆς τῆς ὀμάδας, — σέ διάκριση ἀπό τίς ἄλλες ὀμάδες πού ἔτσι ἢ ἄλλιῶς κρύβουν τό «πρόσωπό» τους, — ὀφείλουν νά συγκεντρώσουν τίς σκόρπιες δυνάμεις καί νά προχωρήσουν στή μάχη γιά ἓνα Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας, ξεκαθαρισμένο ἀπό τούς φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς στό προλεταριάτο.

I

Ἡ συνέλευση τῆς ΙΙ Παρισινῆς ομάδας τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀφοῦ συζήτησε τήν κατάστασιν τοῦ ΣΔΕΚΡ γενικά καί τίς τελευταῖες ἐκδηλώσεις τῆς πάλης πού ἄναψε στό ἐξωτερικό ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες καί σ' ἐκείνους πού θέλουν νά συγκαταλέγουν τόν ἑαυτό τους στούς σοσιαλδημοκράτες,

θεωρεῖ ἀπαραίτητο, πρῶτα ἀπόλα, νά ὑπενθυμίσει τή βασική θέση ἀρχῆς πού ἐγκρίθηκε ὁμόφωνα ἀπό τήν τελευταία (Γενάρης τοῦ 1910) ὀλομέλεια τῆς ΚΕ καί καθορίζει τό χαρακτήρα τῆς πραγματικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς. Ἡ βασική αὕτη θέση λέει ὅτι «ἡ ἀπάρνηση τοῦ παράνομου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἡ ὑποτίμησις τοῦ ρόλου καί τῆς σημασίας του, οἱ προσπάθειες περικοπῆς τῶν προγραμματικῶν καθηκόντων καί τῶν καθηκόντων τακτικῆς, καθῶς καί τῶν συνθημάτων τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας», ἀποτελοῦν ἐκδήλωσις τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο. Μόνο ἡ συναίσθησις τοῦ κινδύνου, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπ' αὕτη τήν παρέκκλιση, καθῶς καί ἀπό κάθε ἰδεολογικοπολιτικό ρεῦμα «ὀτσοβιστικό» ἢ πού δικαιολογεῖ τόν ὀτσοβισμό, μόνο ἡ δουλιά πού ὑπερνικάει στήν πράξιν αὐτές τίς παρεκκλίσεις, εἶναι σοσιαλδημοκρατική δουλιά.

Ἡ συνέλευσις διαπιστώνει σέ συνέχεια ὅτι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς «Γκόλος Σοσιάλ-Ντεμοκράτα» καί ἡ ομάδα τῶν ὀπαδῶν της, τῶν γκολοσοφικῶν, παρά τήν παραπάνω ὁμόφωνη ἀπόφασιν τῆς ὀλομέλειας, παρά τήν ἐπίσημη ὑπόσχεσιν τῶν ἐκπροσώπων τῆς «Γκόλος» στήν ὀλομέλεια ὅτι θά ξεκόψουν ἀπό τό λικβινταρισμό καί θά παλέψουν ἐναντίον του, ἐπί ἐνάμιση καί πάνω χρόνον μετὰ τήν ὀλομέλεια ἐφάρμοζε ἀκριβῶς τήν ἀστικὴν αὕτη πολιτικὴν τοῦ λικβινταρισμοῦ, ὑποστήριζε, δικαιολογοῦσε καί ὑπεράσπιζε τά ὄργανα τῶν ρώσων λεγκαλιστῶν, πού δέν ἔχουν σχέση μετὰ τήν σοσιαλδημοκρατία καί τό σοσιαλισμό, ὅπως εἶναι τό «Νάσα Ζαριά», τό «Βοζροζντένιγε», τό «Ντιέλο Ζίζνι» κ.ἄ. Ὅπως ἀναγνώρισε πολλές φορές ἐκ μέρους τοῦ κόμματος τό Κεντρικό του Ὅργανον, ὅπως ἀναγνώρισαν καί οἱ κομματικοὶ μενσεβίκοι μ' ἐπικεφαλῆς τόν σ. Πλεχάνοφ, οἱ συνεργάτες τῶν ὀργάνων αὐτῶν δέν ἔχουν τίποτε τό κοινόν μετὰ τό ΣΔΕΚΡ. Οἱ συνεργάτες αὐτῶν τῶν ὀργάνων ὄχι μόνον ὑποτιμοῦν τό ρόλον καί τήν σημασίαν τοῦ παράνομου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἀλλά καί ἀρνοῦνται ἀνοιχτά τήν ἀναγκαιότητά του, δια-

σύρουν προδοτικά τήν «παρανομία», ἄρνοῦνται τόν ἐπαναστατικό χαρακτήρα τῆς δράσης καί τά ἐπαναστατικά καθήκοντα τοῦ σύγχρονου ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας, ἐξαπατοῦν τούς ἐργάτες, διαδίδοντας φιλελευθεροαστικές ιδέες σχετικά μέ τό «συνταγματικό» χαρακτήρα τῆς κρίσης πού ὠριμάζει, ἀπορίπτουν (καί δέν περικόπτουν ἀπλῶς) τά πατροπαράδοτα συνθήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμού, ὅπως εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό καί τή δημοκρατική ἐπανάσταση. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί πού προπαγανδίζουν καί ὀργανώνουν ἕνα νόμιμο ἢ «ἀνοιχτό» ἐργατικό κόμμα, ὅπως τό λένε, στήν πράξη οἰκοδομοῦν ἕνα στολιπινικό «ἐργατικό» κόμμα καί εἶναι οἱ φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο, γιατί στήν πραγματικότητα τά κηρύγματα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι γεμάτα ἀστικό περιεχόμενο, καί «ἀνοιχτό» ἐργατικό κόμμα σέ καθεστώς Στολίπιν δέν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρά ἀνοιχτή ἀποστασία ἀνθρώπων πού ἄρνοῦνται τά καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν μαζῶν ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία, ἐνάντια στήν III Δούμα καί σ' ὅλο τό καθεστώς τοῦ Στολίπιν.

Ἡ συνέλευση διαπιστώνει ὅτι τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ, πού ἔπρεπε νά εἶναι τό τεχνικό της ὄργανο, ἔπεσε ὀλοκληρωτικά κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τῶν λικβινταριστῶν*.

Τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ, ἐνῶ μέσα σέ ἐνάμιση χρόνο δέν πραγματοποίησε οὔτε μιά ἀπό τίς ἐντολές πού τοῦ ἀνάθεσε ἡ ΚΕ (λογουχάρη νά ἐνοποιήσει τίς ὀμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ μέ βάση τήν ἀναγνώριση καί τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τῆς ὀλομέλειας, ἢ νά βοηθήσει τίς τοπικές ὀργανώσεις, ἢ νά ἐπιδιώξει, μέ βάση τήν ἐντολή, τό κλείσιμο τῆς «Γκόλος» καί τό σταμάτημα τῆς φραξιονιστικῆς διαμόρφωσης τῆς ὀμάδας «Βπεριόντ»), βοήθησε ἀνοιχτά τούς ἐχθρούς τῆς σοσιαλδημοκρατίας, τούς λικβινταριστές.

Ἡ πλειοψηφία τοῦ ΓΕΚΕ, ἐμπαίζοντας τό κόμμα, τορπίλιζε συστηματικά ἀπό τό Δεκέμβρη ἀκόμη τοῦ 1910 τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας (ὑποχρεωτική, σύμφωνα μέ τό καταστατικό). Τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἔχασε ἑπτὰ ἐβδομάδες γιά μιά «ψηφοφορία» πάνω στό ζήτημα

* Ὁ γκολοσοφικός Ἰγκόριεφ (πού ξεσκεπάστηκε ἀρκετά καί στιγματίστηκε ἀπό τόν κομματικό μενσεβίκο Πλεχάνοφ) καί ὁ μπουντιστής Λίμπερ πού κάνει ἀνοιχτή προπαγάνδα, ὑπερασπίζοντας τόν κ. Πότρεσοφ καί τούς ἄλλους παράγοντες τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολίπιν, εἶναι οἱ καθοδηγητές αὐτοῦ τοῦ ΓΕΚΕ.

τῆς ὀλομέλειας, ὅταν οἱ μπολσεβίκοι ζήτησαν γιά πρώτη φορά νά συγκληθεῖ ἡ ὀλομέλεια αὐτή. Τό ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας πού κράτησε ἑπτὰ ἑβδομάδες ἦταν ὅτι τό ΓΕΚΕ ἀναγνώρισε πώς τό αἶτημα τῶν μπολσεβίκων νά συγκληθεῖ ἡ ὀλομέλεια εἶναι «νόμιμο», ταυτόχρονα ὅμως στήν πράξη *τορπίλισε* τήν ὀλομέλεια, ὅπως τήν *τορπίλισε* καί τή δεύτερη φορά, στό τέλος τοῦ Μάη τοῦ 1911. Ὁ πραγματικός ρόλος ἑνός τέτιου Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἦταν νά βοηθάει ἀπό τό ἐξωτερικό καί μέσα ἀπό τά κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος τούς ἀρχηγούς τῶν λεγκαλιστῶν καί τούς παράγοντες τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολίπιν, σάν τόν Μιχαήλ, τόν Γιούρι καί τόν Ρόμαν, πού διακήρυξαν ὅτι καί ἡ ἴδια ἡ ὑπαρξη τῆς ΚΕ εἶναι ἐπιζήμια (ἀρ. φύλ. 12 καί 21-22 τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ κόμματος «*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*»^{*}). Ἡ συνέλευση διαπιστώνει ὅτι τό νά βρίσκονται σέ ὑπεύθυνες κομματικές θέσεις λικβινταριστές ἀποτελεῖ κατάφωρη *ἐξαπάτηση* τοῦ κόμματος, γιατί οἱ ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας λένε καθαρά καί κατηγορηματικά ὅτι στίς ὑπεύθυνες αὐτές θέσεις μποροῦν νά βρίσκονται μόνον *ἐκεῖνοι* οἱ μενσεβίκοι πού ἐκπληρῶνουν *εὐσυνείδητα* τήν ὑπόσχεσή τους νά ἀποκηρύξουν τό λικβινταρισμό καί νά παλέψουν ἐνάντιά του^{**}.

Γι' αὐτό ἡ συνέλευση θεωρεῖ ὅτι ἡ ὀλοκληρωτική ρήξη τῶν μπολσεβίκων μέ τό ΓΕΚΕ, σάν ὄργανου πού ἔβαλε τόν ἑαυτό του ἔξω ἀπό τό νόμο καί τό κόμμα, ἦταν ἀναντίρητα ἀπαραίτητη καί ὅτι ἡ σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ (βλ. τήν «Ἀνακοίνωσή» της), πού ἀντιπροσωπεύουν τήν καταπληκτική πλειοψηφία τῶν κομματικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων, ὁμάδων καί ὁμίλων πού δουλεύουν πραγματικά στή Ρωσία, ἀναγνώρισε πολύ σωστά ὅτι τό «ΓΕΚΕ ἀκολουθεῖ τό δρόμο τῆς ἀντικομματικῆς φραξιονιστικῆς πολιτικῆς, παραβιάζοντας στήν περίπτωση αὐτή τίς σαφεῖς καί ἀκριβεῖς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας τοῦ 1910».

Ἡ συνέλευση ἀποφασίζει νά κόψει κάθε σχέση μέ τό ΓΕΚΕ

^{*} Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 212 καί σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 187-191. Ἡ *Σύντ.*

^{**} Ὅσο γιά τίς μεθόδους πάλης τῶν λικβινταριστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐνάντια στό ΣΔΕΚΡ, ὅπως εἶναι ὁ πολιτικός ἐκβιασμός καί ἡ παροχή πληροφοριῶν στήν ἀσφάλεια — μέ τίς ὁποῖες καταπιάστηκε ὁ Μάρτοφ μέ τή βοήθεια τῆς σύνταξης τῆς «Γκόλος» — ἡ συνέλευση στιγματίζει μέ ἀποτροπιασμό αὐτές τίς ἐνέργειες, πού ἀρκεῖ νά ἀναφερθοῦν γιά νά προκαλέσουν τήν ἀποστροφή ὅλων τῶν τίμιων ἀνθρώπων.

καί νά ὑποστηρίξει τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, πού καθόρισε ἕνα μίνιμουμ ἀπαραίτητων μέτρων γιά νά παραλύσει ἡ δράση τῶν λικβινταριστῶν, ἡ ὁποία φρενάρει ὅλη τήν κομματική δουλιά, γιά νά συγκληθεῖ κομματική συνδιάσκεψη καί νά ἀνασυγκροτηθοῦν μέ τίς δυνάμεις τῶν τοπικῶν στελεχῶν οἱ παράνομες ὀργανώσεις καί οἱ πυρῆνες τοῦ κόμματος. Ἡ συνέλευση καλεῖ ὅλους τούς κατά τόπους κομματικούς συντρόφους νά καταπιαστοῦν ἀμέσως (σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς Σύσκεψης) μέ τήν προετοιμασία τῆς συνδιάσκεψης καί τήν ἐκλογή ἀντιπροσώπων γι' αὐτήν, ἀποκαθιστώντας πρὸς τό σκοπό αὐτό κανονική σύνδεση μέ τήν Ὁργανωτική Ἐπιτροπή, τό ΚΟ καί τή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα».

II

Ἡ συνέλευση ἐφιστᾶ τήν προσοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν, ἄσχετα ἀπό ομάδες, στό γεγονός ὅτι οἱ ἀρχηγοί τῆς ομάδας «Βπεριόντ» πού βρίσκονται στό ἐξωτερικό καί ὁ διευθυντής τῆς «Πράβντα» Τρότσκι ἀκολουθοῦν πολιτική ὑποστήριξης τῶν λικβινταριστῶν καί συμμαχίας μ' αὐτούς ἐνάντια στό κόμμα καί ἐνάντια στίς ἀποφάσεις του. Ἡ πολιτική αὐτή πρέπει νά ἀποκρουστεῖ πολύ πιό ἀποφασιστικά, μιά καί εἶναι ἐξαιρετικά ἐπιζήμια στά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, ἔρχεται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τήν δράση τῶν παράνομων σοσιαλδημοκρατικῶν ομάδων τῆς Ρωσίας πού, ἐνῶ συνδέονται μέ τήν «Πράβντα» ἢ τό «Βπεριόντ», ἀποδέχονται ἀναμφισβήτητα εἰλικρινά τίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος καί ὑπερασπίζουν παντοῦ τό παράνομο ΣΔΕΚΡ καί τό ἐπαναστατικό του πρόγραμμα, κάνοντας ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές.

Ἡ συνέλευση ἐφιστᾶ ἰδιαίτερα τήν προσοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν ἐνάντια στήν ἀπάτη πού μετέρχονται συστηματικά οἱ γκολοσοφικοί, παρουσιάζοντας ὅλους τούς παράγοντες τοῦ νόμιμου κινήματος σάν ἐχθρούς τοῦ παλιοῦ κόμματος καί ὁπαδούς τοῦ νέου ποτρεσοφικοῦ «ἀνοιχτοῦ» κόμματος. Ἐτσι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» στό τελευταῖο φύλλο τῆς «Γκόλος» τῆς 25. VI (μέ τήν ἀνακοίνωση γιά τή «σύσκεψη» τῶν παραγόντων τοῦ νόμιμου κινήματος), ἀπόκρυψε τό γεγονός ὅτι ἡ σύσκεψη ἀπόριψε τήν πρόταση τῶν λικβινταριστῶν νά μποῦκοταριστεῖ μιά νόμιμη ἐφημερίδα λόγῳ τῆς ἀντικβινταριστικῆς της κατεύθυνσης¹²³. Ἐπίσης

ἡ Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τῆς «Γκόλος» ἀπόκρυψε τὸ γεγονὸς ὅτι στήν ἴδια αὐτὴ σύσκεψη ἀπορίφθηκαν οἱ ἀνοιχτά-λεγκαλιστικές ἀποφάσεις καὶ οἱ ἀποφάσεις καθαρῆς ἀποστασίας πού εἶχαν προταθεῖ ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς «Γκόλος». Ἀκόμη καὶ ὁ μπουντιστής, ἓνας ἀπὸ ἐκείνους πού πῆραν μέρος στή σύσκεψη, ἀναγκάστηκε νά ἀναγνωρίσει ἐκεῖ τὸν ἀντικομματικό χαρακτήρα τῶν προτάσεων «τῶν ποτρεσοφικῶν». Πολλοὶ παράγοντες τοῦ ἀνοιχτοῦ κινήματος ἄρχισαν κιόλας ἀποφασιστικό ἀγῶνα ἐνάντια στό «ἐργατικό» κόμμα τοῦ Στολίπιν. Καί εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι μέ τίς κοινές προσπάθειες ὄλων τῶν κομματικῶν συντρόφων, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν παραγόντων θά μεγαλώσει.

III

Σέ περίοδο ὄξυνσης τῆς πάλης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐνάντια στοὺς φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο, ὅλα τὰ χωρὶς ἀρχές στοιχεῖα κατευθύνουν πάντα τίς προσπάθειές τους στό νά καλύψουν τὰ μεγάλα ζητήματα ἀρχῶν μέ φτηνές ἐντυπώσεις καὶ μικρά σκάνδαλα πού τὰ προσφέρουν μέ τόσο ζῆλο οἱ γκολοσοφικοὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ στό ἀκροατήριον τῶν λικβινταριστικῶν συνελεύσεων, πού διψάει γιὰ μιά σαπισμένη πνευματικὴ τροφή.

Σέ μιά τέτια περίοδο οἱ ἐπαναστάτες μαρξιστές εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά ὑποχρεωμένοι νά ὑπενθυμίζουν σέ ὅλους τίς παλιές, τίς λησμονημένες ἀπὸ τοὺς λικβινταριστές ἀλήθειες, πού ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς μας δουλιᾶς.

Γι' αὐτὸ ἡ συνέλευση ὑπενθυμίζει σέ ὅλα τὰ μέλη τοῦ ΣΔΕΚΡ τὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας — πρόγραμμα πού στήν ἐποχὴ τῆς ἐνίσχυσης τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουניσμοῦ καὶ τῆς ὠρίμανσης τῆς ἀποφασιστικῆς του πάλης ἐνάντια στήν ἐπαναστατικὴ σοσιαλδημοκρατία ἔδωσε ἀκριβή, σαφὴ, ἀπαρέγκλιτα σταθερὴ διατύπωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ τελικοῦ σκοποῦ τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὁ ὁποῖος σκοπὸς θά πραγματοποιηθεῖ μόνο μέ τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου — καὶ τοὺς ἄμεσους ἐπαναστατικούς σκοποὺς τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, δηλ. τὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρισμοῦ καὶ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας. Ὁλητὴ ἡ προπαγάνδα τῶν λεγκαλιστῶν μας καὶ τῶν γκολοσοφικῶν μας δείχνει ὅτι στήν πράξη αὐτοὶ ὄχι μόνο δέν παραδέχονται καὶ δέν ἐφαρμόζουν τὸ πρόγραμμά μας,

ἀλλά ὑπερασπίζουσαν ἀνοιχτά τὸ ρεφορμισμὸ — αὐτὸ τὸ ἀναγνώρισαν καὶ οἱ κομματικοὶ μενσεβίκοι (βλ. «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τοῦ Πλεχάνοφ ¹²⁴ καὶ τὸ «Ντισκουσιόννι Λιστόκ» ἀρ. 3) — καὶ ἀπαρνοῦνται ἀνοιχτά τοὺς ἄμεσους ἐπαναστατικούς σκοποὺς τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἡ συνέλευση ὑπενθυμίζει σέ ὅλα τὰ μέλη τοῦ ΣΔΕΚΡ ὅτι γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς κομματικός *στήν πράξη*, δέν φτάνει νὰ ἀποκαλεῖ τὸν ἑαυτὸ του κομματικό, δέν φτάνει νὰ κάνει προπαγάνδα «στό πνεῦμα» τοῦ προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ, χρειάζεται ἀκόμη νὰ κάνει καὶ ὅλη τὴν πρακτικὴ δουλιὰ, σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις γιὰ τὰ ζητήματα *τακτικῆς* τοῦ κόμματος. Στὴν ἀντεπαναστατικὴ ἐποχὴ πού ζοῦμε, ἐποχὴ γενικῆς ἀποστασίας, ἀπάρνησης, ἀπογοήτευσης — ἰδιαίτερα ἀνάμεσα στοὺς ἀστοὺς διανοούμεενους — μόνο στίς ἀποφάσεις γιὰ τὰ ζητήματα τακτικῆς τοῦ κόμματος διατυπώνεται ἡ ἐκτίμηση τῆς στιγμῆς πού περνᾶμε, ἡ ἐκτίμηση τῆς γραμμῆς πού πρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε *στήν πράξη* σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. Γιὰ τὸ πραγματικὸ ΣΔΕΚΡ — ὄχι ὅμως γιὰ ἐκεῖνο, πού τὸ ὄνομά του χρησιμοποιοῦν οἱ γκολοσοφικοὶ γιὰ νὰ καλύψουν τὸ λικβινταρισμὸ — δέν ὑπάρχει ἄλλος κομματικός ὀρισμὸς τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλδημοκρατίας *στήν ἐποχὴ* πού ζοῦμε, ἐκτός ἀπὸ τίς ἀποφάσεις γιὰ τὰ ζητήματα *τακτικῆς* τοῦ Δεκέμβρη 1908.

Οἱ λικβινταριστές, ἐνμέρει καὶ οἱ «βπεριοντοφικοὶ», παρασιωποῦν αὐτές τίς ἀποφάσεις, ἢ περιορίζονται σέ σύντομες παρατηρήσεις καὶ κραυγές *ἐναντίον* τους, γιατί αἰσθάνονται ὅτι στίς ἀποφάσεις αὐτές ὑπάρχει ἡ γραμμὴ δράσης πού ἀποκρούει κατηγορηματικά καὶ τίς ὀπορτουλιστικές καὶ τίς μισοαναρχικὲς ταλαντεύσεις, — γραμμὴ πού ὑψώνει τὴ σημαία τῆς ἐπανάστασης σέ ἀντίθεση στά κάθε λογῆς ἀντεπαναστατικὰ ρεύματα — πού ἐξηγεῖ τίς οἰκονομικὲς καὶ πολιτικὲς ἰδιομορφίες τῆς περιόδου πού περνᾶμε σάν γνωρίσματα μιᾶς καινούργιας φάσης *στήν* ἀστικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας, μιᾶς φάσης πού ὀδηγεῖ *στήν* ἐπανάσταση καὶ πού ὀφείλει νὰ λύσει τὰ παλιὰ προβλήματα. Κομματικός εἶναι ἐκεῖνος πού ἐφαρμόζει *στήν* πράξη τὴ γραμμὴ τακτικῆς τοῦ κόμματος. Καὶ ἡ τακτικὴ τοῦ κόμματος, ἡ τακτικὴ τοῦ ΣΔΕΚΡ, εἶναι ἐκείνη καὶ μόνο ἐκείνη, πού ἐκτέθηκε στίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη 1908, οἱ ὁποῖες συνδυάζουν τὴν πίστη *στήν* ἐπαναστατικὴ σημαία μέ τὸν ὑπολογισμὸ τῶν καινούργιων συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς μας. Ἄμεσο πόρισμα, φυσικὴ συνέχεια καὶ ὀλοκλήρωση τῶν

ἀποφάσεων τοῦ Δεκέμβρη 1908, πού καταδικάζουν τό λικβιν-ταρισμό καί ἀπαιτοῦν τήν ἀναντίρητη ἀναγνώριση τῆς δουλιᾶς τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στή Δούμα, καθώς καί τή χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων, ἀποτελοῦν οἱ ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη 1910 πού στρέφονται ἐνάντια στούς φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο. Στήν ἐποχή μας, ἐποχή διασπορᾶς καί ἀποσύνθεσης, συχνά συναντᾶ κανεῖς ἀνθρώπους πού, ἐπικαλούμενοι τίς μεγάλες ἀρχές τῆς ἐνότητας τῆς προλεταριακῆς στρατιᾶς, δικαιολογοῦν τίς χωρίς ἀρχές, ἤ τίς θλιβερά διπλωματικές προσπάθειες «ἐνοποίησης» ἢ «προσέγγισης» μέ τούς φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο. Ἡ συνέλευση καταδικάζει καί ἀποκρούει μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο ὅλες αὐτές τίς ἀπόπειρες, ἀπό ὁποιονδήποτε κι' ἂν προέρχονται, καί διακηρύσσει ὅτι ἡ μεγάλη ὑπόθεση τῆς ἐνοποίησης καί ἐδραίωσης τῆς μαχόμενης στρατιᾶς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς ἕνα ὀριστικό ξέκομμα, χωρίς μιά ἀνελέητη πάλη ἐνάντια σ' ἐκείνους πού διοχετεύουν τήν ἀστική ἐπιροή πάνω στό προλεταριάτο.

Κομματικός εἶναι ἐκεῖνος πού βοηθάει πραγματικά νά συγκροτηθεῖ ὀργάνωση σύμφωνα μέ τίς σοσιαλδημοκρατικές ἀρχές. Γιά τό κῶμμα, γιά τό ΣΔΕΚΡ, δέν ὑπάρχει ἄλλος κομματικός ὀρισμός τοῦ χαρακτήρα καί τῶν καθηκόντων τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς, ἐκτός ἀπό ἐκεῖνον πού ἔχει δοθεῖ στίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη 1908 πάνω στό ὀργανωτικό ζήτημα, στήν ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη 1910 γιά τό ἴδιο ζήτημα καί στό γράμμα τῆς ΚΕ πού δημοσιεύτηκε ἀμέσως ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια¹²⁵. Κομματική δουλιά εἶναι μόνο ἡ ὀλόπλευρη βοήθεια γιά τήν ἀνασυγκρότηση καί τό δυνάμωμα τῆς παράνομης ὀργάνωσης, καί μόνο τό παράνομο ΣΔΕΚΡ μπορεῖ καί πρέπει νά περιβάλλει τόν ἑαυτό του μέ ἕνα δίχτυ νόμιμων ὀργανώσεων, νά χρησιμοποιήσει κάθε λογῆς νόμιμη ὀργάνωση, νά κατευθύνει ὅλη τή δουλιά αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τῶν ἐπαναστατικῶν μας ἀρχῶν. Ὅποιος στήν πράξη δέν κάνει αὐτή τή δουλιά, ὅποιος παίρνει μέρος στήν ἀντεπαναστατική γενικά καί εἰδικότερα στή φιλελεύθερη ἐκστρατεία ἐνάντια στήν «παρανομία», καί ἐνάντια στήν παράνομη δουλιά, ἐξαπατᾶ τούς ἐργάτες, ὅταν λέει ὅτι ἀνήκει στό ΣΔΕΚΡ.

Πλησιάζουν οἱ ἐκλογές γιά τήν ΙV Δούμα. Ὅσο ὀξύτερη

είναι ή κρίση στίς κομματικές κορυφές του έξωτερικού, τόσο έπιτακτικότερη είναι ή ανάγκη νά δείξουν πρωτοβουλία τά τοπικά σοσιαλδημοκρατικά στελέχη, μέ τόσο περισσότερη αϋστηρότητα πρέπει νά επιμένουν και νά επιμείνουν ώστε κάθε ομάδα, κάθε πυρήνας, κάθε όμιλος εργατών νά κάνει τή δουλιά τών εκλογών μέ *πραγματικά* κομματικό τρόπο. "Οποιος εξακολουθεϊ νά θεωρεί τόν «ότζοβισμό» «νόμιμο ρεύμα μέσα στό κόμμα μας», άδिका χρησιμοποιει τό όνομα του ΣΔΕΚΡ. Δέν μπορεί νά κάνει κανείς κομματική δουλιά για τίς εκλογές στην IV Δούμα, αν δέν ξεκόψει μέ τόν πιο αποφασιστικό τρόπο από τέτιους ανθρώπους. "Οποιος εξακολουθεϊ νά λέει ότι οί εκλογές για τήν IV Δούμα θά γίνουν μέ τίς δυνάμεις και τά μέσα τών «νόμιμων οργανώσεων», μέ τίς δυνάμεις και τά μέσα του «άνοιχτου εργατικού κόμματος», όποιος στην περίπτωση αϋτή δέν παίρνει έμπρακτα ύπόψη του και δέν εφαρμόζει τίς αποφάσεις του ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τήν παράνομη οργάνωση, τήν τακτική που εκτέθηκε στίς αποφάσεις του κόμματος, άδिका χρησιμοποιει τό όνομα του ΣΔΕΚΡ. "Οποιος δουλεύει για τίς εκλογές, παίρνοντας ύπόψη του όχι τίς αποφάσεις του ΣΔΕΚΡ, αλλά τά άρθρα του «Νάσα Ζαριά», τής «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», του «Ντιέλο Ζίζνι», οικοδομεϊ τό «εργατικό» κόμμα του Στολίπιν και όχι τό επαναστατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα του προλεταριάτου.

Στίς επικείμενες εκλογές για τήν IV Δούμα τό κόμμα μας επιδιώκει πριν άπόλα νά δια φωτίσει σοσιαλιστικά τίς μάζες και νά κάνει μαζική ζύμωση υπέρ τής πραγματοποίησης μιās επαναστατικής-δημοκρατικής αλλαγής μέ τίς δυνάμεις του προλεταριάτου και τής επαναστατικής αστικής δημοκρατίας (πρῶτα άπόλα τής επαναστατικής άγροτιās).

Πρός τό συμφέρον αϋτής τής προπαγάνδας και ζύμωσης τό κόμμα μας πρέπει νά οργανώσει μιá ανεξάρτητη εκλογική καμπάνια τής σοσιαλδημοκρατίας και νά εκθέσει τούς δικούς του κομματικούς υποψήφιους όχι μόνο στίς εργατικές κουρίες, αλλά και παντου όπου υπάρχουν εκλογείς τής πόλης και του χωριου.

Η όλη εκλογική ζύμωση του κόμματος πρέπει νά διεξαχθει σε δύο μέτωπα, δηλ. και ενάντια στην κυβέρνηση και τά κόμματα που τήν υποστηρίζουν άνοιχτά, και ενάντια στο καντέτικο κόμμα του άντεπαναστατικού φιλελευθερισμου.

Υποψήφιοι του κόμματος μπορούν νά προταθοϋν μόνο άνθρωποι που στην πραγματικότητα εφαρμόζουν ολοκληρω-

τικά τήν πολιτική τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἄνθρωποι πιστοί ὄχι μόνο στό πρόγραμμά του, ἀλλά καί στίς ἀποφάσεις γιά τήν τακτική του καί πού παλεύουν ἐνάντια στό νέο «ἐργατικό» κόμμα τοῦ Στολίπιν.

“Ὅσο γιά τό ζήτημα τῶν ἐκλογικῶν συμφωνιῶν πρέπει νά ἰσχύσουν οἱ βασικές ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ὑποδείξεις τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος, πού ἔγινε στό Λονδίνο καί τῆς κοινοπρακτικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Ἰούλη 1907¹²⁶.

Οἱ ἐκλογές γιά τήν IV Δούμα πρέπει νά προετοιμαστοῦν ἀπό τίς κοινοπρακτικές ομάδες τῶν ἐργατῶν, νά προετοιμαστοῦν στό πνεῦμα τῶν κοινοπρακτικῶν ἀποφάσεων καί σέ αὐστηρή συμφωνία μ’ αὐτές.

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) 1911· ὁ πρόλογος ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) 1911

*Δημοσιεύτηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1911
σέ ξεχωριστό φυλλάδιο*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ φυλλαδίου*

ΔΗΛΩΣΗ ¹²⁷

Ἐμεῖς, τὰ μέλη τῆς σύσκεψης πού ὑπογράφουμε παρακάτω, ἀφοῦ μάθαμε τήν ἀπόφαση τῆς Τεχνικῆς ἐπιτροπῆς ¹²⁸ νά μή δοθοῦν χρήματα στή Σχολή ¹²⁹, δηλώνουμε ὅτι θεωροῦμε τήν ἀπόφαση αὐτή ἐντελῶς παράνομη καί ὑποβάλλουμε σέ ψηφοφορία στά μέλη τῆς σύσκεψης τήν παρακάτω πρόταση: *Τά μέλη τῆς σύσκεψης ἀποφασίζουν νά δοθεῖ ἀπό τὰ ὑπάρχοντα χρήματα (ἢ ἀπό τὰ χρήματα πού ἔχουν οἱ μεσεγγυητές) τό ἀπαραίτητο γιά τή σχολή — σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς κομματικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Σχολῆς (γιά ἔξοδα μεταφορᾶς καί διατροφῆς ὄχι ἀργότερα ἀπό τήν 1.IX.1911) — ποσό.*

N. Λένιν

30.VII.11.

*Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά,
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ «ΤΑ ΔΥΟ ΚΟΜΜΑΤΑ»

Ἡ μπροσούρα τοῦ σύντρ. Κάμενεφ ἀποτελεῖ μιά συστηματοποιημένη σύνθεση στοιχείων, τά ὅποια ἀναφέρονται στήν πάλη πού ἔκανε στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης ὁ μπολσεβικισμός καί σέ συνέχεια καί ὅλο τό ΣΔΕΚΡ ἐνάντια στό λικβινταρισμό. Τό ὅτι ὁ Κάμενεφ ἀφιέρωσε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς μπροσούρας του στό φῶτισμα τῶν θεμελιακῶν διαφοριῶν ἀνάμεσα στή σοσιαλδημοκρατία καί στό λικβινταρισμό εἶναι τελείως φυσικό. Μέ τό ζήτημα αὐτό ἀσχολοῦνταν στά 1908-1911 περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο καί ἡ «Προλετάρη»¹³⁰ καί τό ΚΟ τοῦ κόμματος «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ».

Ἐπίσης ἀπόδειξε ὀλοκληρωτικά ὅτι ἡ ὁμάδα τῶν λικβινταριστῶν εἶναι *στήν πράξη* ἰδιαίτερο κόμμα, δέν εἶναι ΣΔΕΚΡ. Τά τεκμήριά του συνοψίζουν τήν πείρα κυρίως τῆς περιόδου 1909-1911, πείρα πού ἐπιβεβαίωσε τήν ἀπόφαση τοῦ Δεκέμβρη 1908. Στήν ἀπόφαση αὐτή, πού προτάθηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους ἐξονόματος τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ψηφίστηκε, εἶχε τονιστεῖ ὅτι οἱ λικβινταριστές *ἐπιδιώκουν «ν ἄ ἄ ν τ ι κ α τ α σ τ ῆ σ ο υ ν»* τό ΣΔΕΚΡ μέ μιά «ἄμορφη» νόμιμη ἔνωση. Σήμερα πιά ἡ ἄμορφη αὐτή νόμιμη ἔνωση τῶν κ.κ. Πότρεσοφ, Λάριν, Λεβίτσκι καί Σίας (μέ οὐραγούς τούς κ.κ. Μάρτοφ καί τούς γκολοσοφικούς τοῦ ἐξωτερικοῦ) ἐκδηλώθηκε πέρα γιά πέρα. Πρόκειται γιά μιά ὁμάδα λογίων πού δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τό ΣΔΕΚΡ, πού δέν ἐφαρμόζει σοσιαλδημοκρατική, ἀλλά φιλελεύθερη ἐργατική πολιτική. Εἶναι παράγοντες τοῦ «ἐργατικοῦ» κόμματος τοῦ *Στολίπιν*.

Τό πέρασμα ἀπό τό μαρξισμό στό φιλελευθερισμό καί μάλιστα τό πιά γρήγορο, κάποτε καί πιά «ἀναπάντεχο» πέρασμα, εἶναι τό εἰδικό γνώρισμα τῆς Ρωσίας τοῦ τέλους τοῦ 19ου καί τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Οἱ «οἰκονομιστές» καί τό «Credo» — ὁ κ. Στροῦβε καί Σία — οἱ κ.κ. λικβινταριστές, ὅλα αὐτά εἶναι βαθμίδες τῆς ἴδιας κλίμακας, στάδια τῆς ἴδιας ἐξέλιξης,

ἐκδηλώσεις τῆς ἴδιας τάσης. Τό ἐργατικό κόμμα στή Ρωσία ἄρχισε νά συγκροτεῖται λίγο πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905· τό κόμμα αὐτό ἀναδιοργανώνεται — ἐνμέρει συγκροτεῖται ἐκ νέου, πάνω σέ περισσότερο σταθερή βάση — στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης. Οἱ ἀστοί διανοούμενοι, πού τραβήχτηκαν στήν ἐπανάσταση ἀπό τή συναίσθηση ὅτι ἡ Ρωσία δέν πέρασε ἀκόμη τήν ἐποχή τῶν δημοκρατικῶν ἐπαναστάσεων, προσχωροῦν ἢ μιά ομάδα πίσω ἀπό τήν ἄλλη στό προλεταριάτο καί ἀπομακρύνονται πάλι ἢ μιά ομάδα πίσω ἀπό τήν ἄλλη ἀπό αὐτό, ἀφοῦ πείστηκαν ἀπό τήν πείρα ὅτι δέν βαστοῦν τά κότσια τους γιά τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό, ὅτι ἡ πραγματική τους θέση εἶναι ἔξω ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Τέτιοι εἶναι καί οἱ δικοί μας λικβινταριστές, ἀπό τούς ὁποίους μιά μερίδα μιλάει ἤδη πολύ καθαρά, ἀνοιχτά καί ἀπροκάλυπτα, γιά τό νέο κόμμα πού πᾶνε νά δημιουργήσουν.

Καί ὁ ὀτσοβισμός καί ὁ λικβινταρισμός, πού μοιάζουν κατά τό ὅτι καί τά δύο αὐτά ρεύματα εἶναι μή σοσιαλδημοκρατικά, ἀστικά ρεύματα, διαφέρουν οὐσιαστικά ὡς πρός τήν τύχη τῆς πολιτικῆς τους ἐξέλιξης. Ὁ ὀτσοβισμός ἀφοπλίστηκε ἔγκαιρα ἀπό τόν μπολσεβικισμό καί δέν ἔφτασε μέχρι τήν ἀπόπειρα νά δημιουργήσει δικό του κόμμα· τώρα ἀπ' αὐτόν ἀπόμεινε μιά ἀσήμαντη ομάδα στό ἐξωτερικό, πού ἡ δράση της περιορίζεται νά βοηθάει τούς λικβινταριστές στίς ραδιουργίες καί στήν πάλη τους ἐνάντια στό ΣΔΕΚΡ. Ἀντίθετα, ὁ λικβινταρισμός ἔχει τό κέντρο του (πρῶτα ἀπόλα μέ τήν πολιτική ἔννοια, σέ συνέχεια καί μέ τήν ὀργανωτική) στή Ρωσία· ὁ λικβινταρισμός ἔφτιαξε *ἰδιαίτερο*, ἄν καί ἀδιαμόρφωτο (γιά τήν ὥρα ἀδιαμόρφωτο) κόμμα· νά γιατί ὁ σύντρ. Κάμενεφ ἀναγκάστηκε νά μιλήσει τόσο λεπτομερειακά γιά τό λικβινταρισμό, καί μονάχα νά θίξει φευγαλέα τόν ὀτσοβισμό.

Ἀνάμεσα στούς ὀπαδούς τοῦ ΣΔΕΚΡ λίγοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν τήν ἱκανότητα νά ὑπερασπίσουν μέ εἰλικρίνεια τό λικβινταρισμό*. Δυστυχῶς ὅμως ὑπάρχουν ἀκόμη πολλοί

* Ἐννοεῖται, ὅτι θά ἦταν γελοῖο νά μιλήσουμε γιά εἰλικρίνεια τῶν γκολοσοφικῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Αὐτοί εἶναι εἰδικοί στόν τομέα τῶν ἐκβιασμῶν καί τῆς συκοφαντίας, πού καθοδηγεῖται ἀπό τούς κ.κ. Μάρτοφ. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Κάουτσκι, τοῦ Μέρινγκ καί τῆς Τσέτκιν νά μὴ δοθοῦν τά διαφιλονικούμενα χρήματα στό ΓΕΚΕ, ἀλλά στήν Τεχνική ἐπιτροπή (βλ. τό φυλλάδιο τῆς Ὄργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς 1 Αὐγούστου 1911) ἀποτελεῖ πλήρη δικαίωση τοῦ σ. Ἀλεξάντροφ καί ὄλων τῶν μπολσεβίκων (πού συμφωνοῦν ἀπολύτως μέ τόν Ἀλεξάντροφ), ἀποτελεῖ ὀλοκληρωτική καταδίκη τῆς βρωμερῆς συκοφαντίας τῶν κ.κ. Μάρτοφ,

ἄνθρωποι πού εἶναι εἰλικρινεῖς ἐχθροί τοῦ λικβινταρισμοῦ καί δέν καταλαβαίνουν τούς ὄρους τῆς πάλης ἐναντίον του. Φυσικά, λένε οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ὁ λικβινταρισμός εἶναι ἀστικό ρεῦμα μέσα στή σοσιαλδημοκρατία, γιατί ὅμως νά μήν παλεύουμε ἐναντίά του μέσα στίς γραμμές τοῦ ἐνιαίου κόμματος, ὅπως παλεύουν οἱ γερμανοί ἐναντία στόν μπερνσταϊνισμό; Γιατί νά μήν προσπαθήσουμε νά ἐπιτύχουμε «συμφωνία» μέ τούς λικβινταριστές;

Οἱ «συμφιλιωτιστές» μας δέν καταλαβαίνουν ἕνα πολύ βασικό καί πολύ ἀπλό πράγμα: οἱ λικβινταριστές δέν εἶναι μόνο ὀπορτουниστές (ὅπως ὁ Μπέρνσταϊν καί Σία), ἐπιπλέον αὐτοί φτιάχνουν ἰδιαίτερο κόμμα, αὐτοί δήλωσαν γιά σύνθημά τους: ΣΔΕΚΡ δέν ὑπάρχει καί δέν ὑπολογίζουν καθόλου τίς ἀποφάσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ. Νά ποιά εἶναι ἡ διαφορά ἀπό τήν «Εὐρώπη», πού μποροῦν νά τήν ἐπικαλοῦνται μόνον ἄνθρωποι πού δέν μελέτησαν καλά τό ζήτημα, ἢ δέν ξέρουν τίς ρωσικές συνθήκες. Στήν Εὐρώπη ἕναν ὀπορτουниστή πού θά ἔκανε ἐναντία στό κόμμα του, ἐναντία στίς ἀποφάσεις του τό δέκατο ἀπό ἐκεῖνα πού ἔκαναν καί κάνουν οἱ κ.κ. Πότρεσοφ, Ἰγκόριεφ, Μπέρ, Μάρτοφ, Ντάν καί Σία, δέν θά τόν ἀνέχονταν οὔτε ἕνα μήνα στίς γραμμές τοῦ κόμματος. Στήν Εὐρώπη τά κόμματα εἶναι νόμιμα καί φαίνεται ἀμέσως ἄν ἀνήκει κανείς στήν ὀργάνωση, κι' ἄν πειθαρχεῖ σ' αὐτήν.

Στή χώρα μας τό κόμμα εἶναι παράνομο. Δέν μπορεῖ «νά δεῖ» κανείς καί δέν μπορεῖ (ἐκτός ἄν εἶναι συνεργάτης τῆς ἀσφάλειας) νά πεῖ ἀνοιχτά ἄν οἱ Χ, Ψ, Ζ ἀνήκουν στήν ὀργάνωση. Τό ὅτι ὅμως οἱ κ.κ. Πότρεσοφ καί Σία δέν ἀνήκουν στήν ὀργάνωση καί ὅτι *μουντζώνουν* ὅλες τίς ἀποφάσεις της — ἀκριβῶς ὅπως καί οἱ γκολοσοφικοί — εἶναι γεγονός. Πῶς μποροῦμε λοιπόν «νά συμφωνήσουμε» μέ τούς κ.κ. Πότρεσοφ, πού ἀπόδειξαν ὅτι γι' αὐτούς τό κόμμα δέν ὑπάρχει, μέ τούς κ.κ. Μάρτοφ καί Ντάν πού ἀπόδειξαν τό ἴδιο; Πάνω σέ τί ἄλλο μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μέ τούς λικβινταριστές, ἐκτός ἀπό τή διάλυση τοῦ ΣΔΕΚΡ;

Ἄς δοκιμάσουν οἱ «συμφιλιωτιστές» νά ὑποδείξουν τούς ὄρους τῆς συμφιλίωσης μέ τούς λικβινταριστές, τά μέσα ἐλέγχου γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν ὄρων, τά γεγονότα πού ἀπο-

Ντάν, Μαρτίνοφ καί Ἀξελρόντ. Ἐφιστοῦμε ἐπίσης τήν προσοχή τοῦ ἀναγνώστη στό γράμμα τοῦ κ. Βίκτορ¹³¹ πού δημοσιεύεται στό «Παράρτημα» καί πού δείχνει σέ τί σιχαμερά μέσα καταφεύγει ὁ κ. Μαρτίνοφ καί οἱ συνεργοί του στήν πάλη ἐναντία στούς πολιτικούς τους ἀντίπαλους.

δείχνουν τήν εκπλήρωσή τους. Δέν μποροῦν νά ὑποδείξουν οὔτε τό πρῶτο, οὔτε τό δεύτερο, οὔτε τό τρίτο. Καί γι' αὐτό δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τά λόγια γιά «συμφιλίωση» εἶναι κούφια καί ἀνόητα. Τά λόγια αὐτά βοηθοῦν μόνο τίς ραδιουργίες τῶν ὀμίλων τοῦ ἐξωτερικοῦ (ὅπως εἶναι οἱ ὀμιλοι τῶν βπεριοντοφικῶν, τῶν γκολοσοφικῶν, τῶν τροτσκιστῶν) πού ἀπόδειξαν πέρα γιά πέρα ὅτι τίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος τίς μουντζώνουν καί δέν περιορίζουν καθόλου τήν «ἐλευθερία» τους ὅσοναφορᾶ τήν ὑποστήριξη τῶν λικβινταριστῶν.

Στή Ρωσία ὅμως οἱ παράνομοι ὀμιλοι τῶν ἐργατῶν ξέκοψαν καί κάθε μέρα ξεκόβουν ὅλο καί περισσότερο ἀπό τούς λικβινταριστές, χτίζοντας ἀργά καί δύσκολα τό ἐπαναστατικό ΣΔΕΚΡ. Νά βοηθᾶμε αὐτούς τούς ὀμίλους, νά ἐφαρμόζουμε στήν πράξη τίς ἀποφάσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ, νά παραιτηθοῦμε ἀπό τό παιχνίδι τῆς συμφιλίωσης μέ τά μηδενικά τοῦ ἐξωτερικοῦ (οἱ γκολοσοφικοί εἶναι ἡ πιά ισχυρή ὀμάδα τοῦ ἐξωτερικοῦ, καί ἕνα πραγματικό μηδενικό), αὐτό εἶναι τό καθῆκον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος. Πάλι γιά τό κόμμα σημαίνει κομματικότητα. Οἱ κουβέντες γιά «συμφιλίωση» μέ τούς λικβινταριστές πού ὀργανώνουν ἕνα μή σοσιαλδημοκρατικό κόμμα εἶναι ἔγκλημα ἐνάντια στό χρέος τῆς κομματικότητας.

N. Λένιν

2 τοῦ Αὐγούστου 1911.

P. S. Θεωρῶ ἀπαραίτητο νά προσθέσω ὅτι ἡ ἐξέταση τῶν κατηγοριῶν ἐνάντια στό Μπολσεβίκικο Κέντρο, πού δημοσιεύεται σέ «Παράρτημα» ἀντιπροσωπεύει τή συλλογική μας γνώμη καί τήν ἐπεξεργαστήκαμε μέ βάση τά ὑλικά καί τά ντοκουμέντα πού βρίσκονται στή διάθεση τοῦ Μπ. Κ., καθώς καί μέ βάση τίς πληροφορίες τῶν συντρόφων τοῦ Μπ. Κ. πού χειρίστηκαν προσωπικά διάφορες ὑποθέσεις τοῦ Μπ. Κ.

N. Λένιν

*Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Ἰούλη
(2 τοῦ Αὐγούστου) 1911*

*Δημοσιεύτηκε τόν Αὐγουστο τοῦ 1911
στήν προσούρα, πού ἐκδόθηκε στό Παρίσι
ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς προσούρας*

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ
«ΤΑ ΔΥΟ ΚΟΜΜΑΤΑ»

Πρέπει νά διαλέξουμε ανάμεσα στό κόμμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί στό κόμμα τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν. Κάθε ὄμιλος, κάθε ομάδα τοῦ ΣΔΕΚΡ πρέπει νά τό πεῖ αὐτό στούς ἐργάτες καί νά τό πραγματοποιήσει.

Ξέρουμε πώς ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού, ἀναγνωρίζοντας τήν ἀνάγκη τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ἐναντιώνονται στόν ὀλοκληρωτικό ἀποχωρισμό καί συνεχίζουν (ἀκόμη καί τώρα!) νά μιᾶνε γιά «συμφιλίωση» ἢ γιά «συμβιβασμό». Καί σ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους δέν ἀνήκουν μόνο οἱ «πιστοί ὑπηρέτες» τοῦ Τρότσκι, τόν ὁποῖο ἤδη λίγοι τόν παίρνουν στά σοβαρά. Οἱ συμφιλιοτιστές καί οἱ συμβιβαστές κάνουν σοβαρό λάθος: 1 1/2 χρόνο ἀπόδειξαν στήν πράξη ὅτι οἱ λεγκαλιστές καμιά ὑποχρέωση δέν ἐκπληρώνουν. Πῶς λοιπόν μπορεῖ νά μιλάει κανεῖς γιά συμβιβασμό μέ ἀνθρώπους πού δέν ἐκπληρώνουν καμιάν ὑποχρέωση; Δέν εἶναι ἀστεῖο νά μιλάει κανεῖς γιά συμβιβασμό, ὅταν αὐτός πού τό λέει αὐτό δέν μπορεῖ νά ὑποδείξει οὔτε τούς ὅρους τῶν συμφωνιῶν, οὔτε τά μέσα πού ἐξασφαλίζουν τήν ἐκπλήρωση τῶν ὁποιωνδήποτε ὅρων;

*Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 20 τοῦ Ἰούλη
(2 τοῦ Αὐγούστου) 1911*

*Δημοσιεύτηκε τόν Αὐγουστο τοῦ 1911
στήν μπροσούρα, πού ἐκδόθηκε στό Παρίσι
ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Τό κόμμα μας ἔφτασε ἀναμφίβολα σέ μιά ἀπό τίς κρίσιμες στιγμές τῆς ἀνάπτυξῆς του. Ὅλοι οἱ μπολσεβίκοι πρέπει νά ἐντείνουν τίς δυνάμεις τους γιά νά ἐξηγήσουν ὀλοκληρωτικά τήν προσηλωμένη σέ ἀρχές γραμμή τους, νά συσπειρωθοῦν καί νά ἐξακολουθήσουν νά βοηθοῦν τό κόμμα νά βρεῖ τό σωστό δρόμο.

Στό ἐξωτερικό, μόλις πρίν λίγο (τόν Ἰούνη καί Ἰούλη τοῦ 1911) συνέβηκαν γεγονότα πού δείχνουν τήν κρίση τῶν κομματικῶν κέντρων. Τά γεγονότα αὐτά, πού ἀναφέρονται καί φωτίζονται σέ μιά σειρά φυλλάδια ὅλων σχεδόν τῶν ὁμάδων καί τῶν ρευμάτων, συνοψίζονται στό ὅτι οἱ λικβινταριστές (μέσω τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς) τορπίλισαν ὀριστικά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας. Οἱ μπολσεβίκοι ξέκοψαν ἀπό τό ΓΕΚΕ, πού τοποθέτησε τόν ἑαυτό του ἔξω ἀπό τούς κομματικούς νόμους, καί σέ συνασπισμό μέ τούς «συμφιλιωτιστές» καί τούς πολωνούς δημιούργησαν τήν «Τεχνική ἐπιτροπή» καί τήν «Ὀργανωτική ἐπιτροπή» γιά τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης.

Ποιά εἶναι ἡ θεμελιακή σημασία τῶν γεγονότων αὐτῶν;

Ἡ ρήξη μέ τούς λικβινταριστές, πού ξέκοψαν ἀπό τό ΣΔΕΚΡ, ὅμως πού ἔβαζαν φρένο σέ ὅλη τή δουλιὰ του μέσα ἀπό τά κέντρα (σάν τό ΓΕΚΕ), σημαίνει ἀπομάκρυνση τῆς τροχοπέδης αὐτῆς καί δίνει τή δυνατότητα νά καταπιαστοῦμε ἀπό κοινοῦ μέ τήν ἀνασυγκρότηση τοῦ παράνομου καί πραγματικά ἐπαναστατικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο καί κύριο. Δεύτερο: ἡ ρήξη μέ τό ΓΕΚΕ, πού παραβίασε ὅλους τούς κομματικούς νόμους (καί ἡ μετέπειτα ἀποχώρηση ἀπό τή σύνταξη τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν, πού ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1910 δέν πῆραν καθόλου μέρος στό ΚΟ), σημαίνει ἐπανόρθωση τοῦ λάθους

ἐκείνου τῆς ὀλομέλειας (τό Γενάρη τοῦ 1910), πού ἐξαιτίας του στά κέντρα βρέθηκαν ὄχι κομματικοί μενσεβίκοι, ἀλλά γκολοσοφικοί, δηλ. λικβινταριστές. Ἡ θεμελιακή γραμμή τῆς ὀλομέλειας (ἐκκαθάριση τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἀπό τά ἀστικά ρεύματα τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμού) ἀπαλλάχτηκε τώρα ἀπό τά λικβινταριστικά κέντρα πού τήν ἔκρυβαν.

Εὐτυχῶς οἱ ὑποκριτικές κραυγές τῶν γκολοσοφικῶν καί τοῦ Τρότσκι ὑπέρ τοῦ ΓΕΚΕ ἐκτιμήθηκαν ὅπως πρέπει ἀπό τούς διαιτητές. Τρεῖς γερμανοί σοσιαλδημοκράτες (ὁ Μέρινγκ, ὁ Κάουτσκι καί ἡ Τσέτκιν) ἔπρεπε ν' ἀποφασίσουν γιά τό ζήτημα τῶν χρημάτων τῶν μπολσεβίκων, πού εἶχαν δοθεῖ ὑπό ὄρους στήν ΚΕ, ὅμως ἀποφάσισαν, προκαταρκτικά, μέχρι τή συνδιάσκεψη, νά μή δόσουν τά χρήματα στό ΓΕΚΕ, ἀλλά στήν Τεχνική ἐπιτροπή. Ἡ ἀπόφαση αὕτη ἰσοδυναμεῖ μέ τό ὅτι τό διαιτητικό δικαστήριο παραδέχεται πῶς τό ΓΕΚΕ ἔχει ἄδικο.

Τί στάση κρατοῦν οἱ ἄλλες ὀμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ; Ὁ Τρότσκι, φυσικά, ὑποστηρίζει μ' ὅλες του τίς δυνάμεις τούς λικβινταριστές, οἱ βπεριοντοφικοί ἐπίσης (αὐτό δέν γράφτηκε ἀκόμη στόν τύπο, ὅμως εἶναι γνωστό ἀπό τίς ἐπίσημες συνομιλίες τους μέ τήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή). Ὁ Πλεχάνοφ «κρατάει στάση ἀναμονῆς», κηρύσσοντας γιά τήν ὥρα (βλ. τήν ἀπόφαση τῶν πλεχανοφικῶν) νά γίνει συμφωνία μέ τό ΓΕΚΕ.

Τό ΓΕΚΕ προσπαθεῖ νά καταπιαστεῖ μόνο του μέ τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης, ἔχοντας τή βοήθεια τοῦ Τρότσκι, τῆς ὀμάδας «Βπεριόντ» καί Σίας. Τί θά βγεῖ ἀπό τούτη τή «συμμαχία», εἶναι ἄγνωστο. Ἡ χρεοκοπία ἐδῶ ἀπό ἄποψη ἀρχῶν εἶναι ἀναπόφευκτη. Τίποτε πού νά μοιάζει στό ἐλάχιστο μέ κομματική δουλιὰ δέν μπορεῖ νά βγεῖ ἀπ' αὐτό τό συνασπισμό. Τίποτε, ἐκτός ἀπό ραδιουργίες γιά τήν κάλυψη τῆς ἀντικομματικῆς καί ἀντισοσιαλδημοκρατικῆς δράσης τῆς ὀμάδας τοῦ κ. Πότρεσοφ, τοῦ Μιχαήλ, τοῦ Γιούρι, τοῦ Ρόμαν καί Σίας, δέν σημαίνει ὁ «συνασπισμός» πού ὀργανώνεται ἀπό τό πρῶην ΓΕΚΕ.

Τό καθῆκον τῶν μπολσεβίκων σήμερα εἶναι νά συσπειρωθοῦν, νά ἀποκρούσουν ὅλους τούς ἐχθρούς τῆς σοσιαλδημοκρατίας, νά δόσουν τό παράδειγμα σ' ὅλους τούς ταλαντευόμενους καί νά βοηθήσουν τό παράνομο ΣΔΕΚΡ νά σταθεῖ στά πόδια του.

Λένε: αὐτό εἶναι διάσπαση. Τήν ὑποκρισία αὐτῶν τῶν

φωνῶν τῶν κυρίων ἀπό τό ΓΕΚΕ τήν παραδέχτηκαν ἀκόμη καί οἱ γερμανοί, πού εἶναι ξένοι πρὸς τίς ρωσικές ὑποθέσεις. Ἡ μπροσούρα τοῦ Μάρτοφ στά γερμανικά, πού δόθηκε στούς μεσεγγυητές, προκάλεσε τόν ἐξῆς χαρακτηρισμό τῆς Κλάρας Τσέτκιν: «Αἰσχρό κατασκεύασμα».

Στή Ρωσία δέν ὑπάρχει διάσπαση τῶν παράνομων ὀργανώσεων, δέν ὑπάρχουν παράλληλες σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Ὑπάρχουν μέλη τοῦ κόμματος καί οἱ λικβινταριστές πού ἀποχωρίστηκαν καί ἀποσπάστηκαν. Οἱ ὀμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν γκολοσοφικῶν, τοῦ Τρότσκι, τῆς Μπούντ, τῆς «Βπεριόντ», κτλ. θέλουν νά σκεπάσουν τόν ξεχωρισμό τῶν λικβινταριστῶν, θέλουν νά τούς βοηθήσουν νά κρυφτοῦν πίσω ἀπό τή σημαία τοῦ ΣΔΕΚΡ, νά τούς βοηθήσουν νά τορπιλίσουν τήν ἀνασυγκρότηση τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἔργο μας εἶναι ν' ἀποκρούσουμε μέ κάθε τρόπο τούς λικβινταριστές καί, παρά τήν ἀντίδρασή τους, νά ἀναδημιουργήσουμε τό ΣΔΕΚΡ. Τό νά ὀνομάζεις «διάσπαση» τήν ἀναδημιουργία καί τό δυνάμωμα τοῦ παράνομου κόμματος, παρά τήν ἀντίδραση τῶν ἀποσπασμένων λεγκαλιστῶν, αὐτό σημαίνει νά χλευάζεις τήν ἀλήθεια καί (ἀσυνείδητα εἴτε ὑποκριτικά) νά προτείνεις τό χέρι στούς λικβινταριστές. Λένε πὼς οἱ μπολσεβίκοι θέλουν νά κάνουν ὀμάδα. Σ' αὐτό τό σημεῖο ξεχώρισαν τώρα (στό Παρίσι) σέ ἰδιαίτερη ὀμάδα οἱ «συμφιλιωτιστές». Ἀντικρούοντας τό «φραξιονισμό», ἔφτιαξαν καινούργια ὀμάδα (μέ ἰδιαίτερη ἀντιπροσώπευση στήν Τεχνική ἐπιτροπή καί στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή — αὐτό ἀκριβῶς καί εἶναι τό βασικό γνώρισμα τῆς ὀμάδας, ἡ ἐσωτερική πειθαρχία τῶν «συμφιλιωτιστῶν» ἀνάμεσά τους).

Πὼς μπαίνει τό ζήτημα τοῦ φραξιονισμοῦ; Οἱ μπολσεβίκοι τό Γενάρη τοῦ 1910 διάλυσαν τήν ὀμάδα τους μέ τόν ὄρο ὅτι ὅλες οἱ ὀμάδες ἐπίσης θά διαλυθοῦν. Ὁ ὄρος, ὅπως εἶναι γνωστό σέ ὅλους, δέν ἐκπληρώθηκε. Καί ἡ «Γκόλος», καί ἡ «Βπεριόντ» καί ὁ Τρότσκι καί Σία δυνάμωσαν τό φραξιονιστικό τους ξεχώρισμα. Κι' ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1910 δηλώσαμε ἀνοιχτά ὅτι ὁ ὄρος παραβιάστηκε, ὅτι ἡ συμφωνία μας γιά τή διάλυση τῶν ὀμάδων ἀκυρώθηκε καί ἀπαιτήσαμε νά μᾶς ἐπιστραφοῦν τά χρήματα τῆς ὀμάδας μας.

Ἦχι μόνο τά ἀντικομματικά ρεύματα, ἀλλά καί οἱ πλεχανοφικοί μείνανε σάν ὀμάδα· ἔχουν τό δικό τους ὄργανο («Ντνιεβνίκ»), τή δική τους πλατφόρμα, τούς δικούς τους ἰδιαίτερους

υποψήφιους στά κέντρα, τή δική τους έσωτερική πειθαρχία τής ομάδας.

Τί αερολογίες, λοιπόν, σέ μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων, εΐναι οί φωνές κατά τοϋ «φραξιονισμού» καί μάλιστα από μέρους εκείνων πού μόλις σχημάτισαν τή δική τους ομάδα. Εΐναι πιά καιρός νά γίνει κατανοητό πώς οί φωνές κατά τοϋ φραξιονισμού εΐναι *τράβηγμα τής προσοχής από ένα ζήτημα πραγματικά σοβαρό, από τό ζήτημα τοϋ κομματικού ή τοϋ αντικομματικού περιεχομένου τής δουλιᾶς τῶν διαφόρων ομάδων*. Έμεΐς οί μπολσεβίκοι φτιάξαμε τήν ΤΕ καί τήν ΟΕ σέ συνασπισμό μέ τίς ομάδες τῶν «συμφιλιωτιστῶν» καί τῶν πολωνῶν. Οί πολωνοί εΐναι *υπερ* τῶν «συμφιλιωτιστῶν», έμεΐς εΐμαστε μειοψηφία, έμεΐς δέν εϋθυνόμαστε γιά τά συμφιλιωτιστικά λάθη τής ΤΕ καί τής ΟΕ. Όλη ή ιστορία τοϋ «συμφιλιωτισμοϋ» (πού θά τήν περιγράψουμε στόν τύπο, μόλις οί συμφιλιωτιστές μᾶς *αναγκάσουν* νά τό κάνουμε αϋτό) *φωνάζει* γιά τά λάθη του. Οί μπολσεβίκοι πρέπει νά τό καταλάβουν αϋτό, γιά νά μήν επαναλάβουν ξανά τά λάθη αϋτά.

Οί «συμφιλιωτιστές» δέν *κατάλαβαν* τίς ιδεολογικές ρίζες τοϋ διαχωρισμοϋ από τούς λικβινταριστές, γι' αϋτό καί τούς ἄφησαν πολλά *παραθυράκια* καί συχνά ἔγιναν (ἄθελα) παιχνιδάκι στά χέρια τῶν λικβινταριστῶν. Οί «συμφιλιωτιστές» στήν ὀλομέλεια τοϋ Γενάρη 1910 (μαζί μέ τούς πολωνούς) συντέλεσαν νά περάσει ένα ἀνόητο ἄρθρο τής ἀπόφασης: «Γιά πρώτη φορά» κτλ. (βλ. «Ντισκουσιόννι Λιστόκ», ἄρ. 2, ἄρθρο τοϋ Λένιν¹³², «Ντιεβνίκ» τοϋ Πλεχάνοφ, πού παραδέχεται αϋτό τό ἄρθρο σάν φουσκωμένο, στρογγυλεμένο, δηλ. ἀνόητο). Οί συμφιλιωτιστές ἔδοσαν πίστη στούς γκολοσοφικούς· ή «Γκόλος» γι' αϋτό ντρόπιασε *δημόσια* τούς συμφιλιωτιστές μέ τά πλούσιά της φιλία.

Οί συμφιλιωτιστές ἔδοσαν πίστη στόν Τρότσκι πού στράφηκε καθαρά καί ὀλοκληρωτικά πρὸς τούς λικβινταριστές. Οί συμφιλιωτιστές στή Ρωσία (ἔχοντας πάνω ἀπό ένα χρόνο τό Γραφεῖο τής ΚΕ, δηλ. ὄλη τήν ἐξουσία καί ὄλα τά χρήματα) παζάρευαν μέ τούς λικβινταριστές, τούς καλοῦσαν, τούς «περίμεναν» καί *γι' αϋτό* δέν ἔκαναν τίποτε.

Τώρα οί συμφιλιωτιστές, μπαίνοντας στήν ΤΕ καί στήν ΟΕ, ἔφτασαν μπροστά στό σταυροδρόμι: ἀπό τή μιά μεριά, τό γεγονός τής ρήξης μέ τό ΓΕΚΕ σημαίνει ἀναγνώριση καί ἐπανόρθωση τῶν συμφιλιωτιστικῶν λαθῶν. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ή δημιουργία ξεχωριστῆς ομάδας ἐνάντια στούς μπολσε-

βίκους καί ἡ συμμαχία μέ τούς λιγότερο σταθερούς πολωνούς σημαίνει βῆμα πρὸς τή συνέχιση τῶν παλιῶν λαθῶν.

Τό χρέος μας εἶναι νά ἐπιστήσουμε τήν προσοχή ὄλων τῶν μπολσεβίκων γιά τόν κίνδυνο αὐτό καί νά τούς καλέσουμε νά συσπειρώσουν ὅλες τίς δυνάμεις τους καί νά παλέψουν γιά τή σύγκληση συνδιάσκεψης. Πρέπει νά κινητοποιηθοῦν οἱ πάντες καί τά πάντα στήν πάλη αὐτή. Οἱ μπολσεβίκοι πρέπει νά νικήσουν γιά νά ὀδηγήσουν τό κόμμα στό σωστό δρόμο.

Δυό λάθη δοκίμασαν οἱ μπολσεβίκοι σάν ρεῦμα, ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση: 1) τόν ὀτσοβισμό-βπεριοντοφισμό καί 2) τό συμφιλιωτισμό (ταλάντευση πρὸς τήν πλευρά τῶν λικβινταριστῶν). Εἶναι καιρός νά ἀπαλλαγοῦμε καί ἀπό τά δυό.

Ἐμεῖς οἱ μπολσεβίκοι πήραμε τή σταθερή ἀπόφαση: νά μὴν ἐπαναλάβουμε σέ καμιὰ περίπτωση (καί νά μὴν ἀφήσουμε νά ἐπαναληφθεῖ) τό συμφιλιωτιστικό λάθος σήμερα. Αὐτό θά σήμαινε νά βάλουμε φρένο στήν ἀνασυγκρότηση τοῦ ΣΔΕΚΡ, νά τό μπλέξουμε σέ καινούργιο παιχνίδι μέ τούς γκολοσοφικούς (ἢ μέ τούς λακέδες τους τύπου Τρότσκι), τούς βπεριοντοφικούς, κτλ., ἐνῶ οἱ καιροί εἶναι κρίσιμοι καί δέν ἐπιτρέπεται ἀργοπορία.

Ὅλοι οἱ μπολσεβίκοι πρέπει νά συσπειρωθοῦν, νά κάνουν γρήγορα καί ὀπωσδήποτε τή συνδιάσκεψη, νά νικήσουν σ' αὐτήν ἢ νά περάσουν σέ ἀνοιχτή, ξεκάθαρη ἀντιπολίτευση στή βάση ἀρχῶν. Τό κόμμα μπορεῖ νά τό βγάλει στή λεωφόρο μόνον ὁ μπολσεβικισμός πού εἶναι ξένος πρὸς τίς ταλαντεύσεις εἴτε πρὸς τ' ἀριστερά εἴτε πρὸς τά δεξιά.

Γράφηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1911

*Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1956
στό περιοδικό «Κομμουνίστ», ἀρ. τεύχ. 5*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό δακτυλογραφημένο
ἀντίγραφο*

Ο ΡΕΦΟΡΜΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἡ τεράστια πρόοδος τοῦ καπιταλισμοῦ στίς τελευταῖες δεκαετίες καί ἡ γρήγορη ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος σ' ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες προκάλεσαν μεγάλες ἀλλαγές ἐν στή στάση πού κρατοῦσε προηγούμενα ἡ ἀστική τάξη ἀπέναντ στό προλεταριάτο. Ἡ ἀστική τάξη τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς ἀντί τῆς ἀνοιχτῆς, ἀδιάλλακτης, ἄμεσης πάλης ἐνάντια σ' ὅλες τίς βασικές θέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐνονόματι τοῦ ἀπόλυτα ἀπαραβίαστου τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καί τῆς ἐλευθερίας συναγωνισμοῦ, τάσσεται ὅλο καί πιό συχνά μέσω τῶν θεωρητικῶν της καί τῶν πολιτικῶν της παραγόντων ὑπέρ τῶν λεγόμενων κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων καί κατά τῆς ἰδέας τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Ὁχι φιλελευθερισμό ἐνάντια στό σοσιαλισμό, ἀλλά ρεφορμισμό ἐνάντια στήν κοινωνική ἐπανάσταση, αὕτη εἶναι ἡ θέση τῆς σημερινῆς «πρωτοπόρας» μορφωμένης ἀστικῆς τάξης. Καί ὅσο πιό ὑψηλό εἶναι τό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στή δοσμένη χώρα, ὅσο πιό ἀμιγῆς εἶναι ἡ κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅσο περισσότερη πολιτική ἐλευθερία ὑπάρχει, τόσο πιό πλατιά εἶναι τά περιθώρια γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ «νεότατου» ἀστικοῦ συνθήματος: μεταρρυθμίσεις ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, ἕνα ἐπιμέρους μπάλωμα τοῦ καθεστῶτος πού χάνεται, μέ σκοπό τή διάσπαση καί τήν ἐξασθένηση τῆς ἐργατικῆς τάξης, μέ σκοπό τή διατήρηση τῆς ἀστικῆς τάξης στήν ἐξουσία ἐνάντια στήν ἐπαναστατική ἀνατροπή αὐτῆς τῆς ἐξουσίας.

Ἀπό τήν ἄποψη τῆς παγκόσμιας ἀνάπτυξης τοῦ σοσιαλισμοῦ δέν μποροῦμε νά μή δοῦμε στίς ἀλλαγές πού ἀναφέραμε ἕνα μεγάλο βῆμα πρός τά μπρός. Στήν ἀρχή ὁ σοσιαλισμός πάλευε γιά τήν ὑπαρξή του, καί εἶχε ἐνάντιά του μιά ἀστική τάξη, πού πίστευε στίς δυνάμεις της καί ὑπεράσπιζε μέ θά-

ρος καί συνέπεια τό φιλελευθερισμό, σάν ἓνα ὀλοκληρωμένο σύστημα οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν ἀντιλήψεων. Ὁ σοσιαλισμός ἀναπτύχθηκε καί ἔχει ἤδη ἀποσπάσει σ' ὄλο τόν πολιτισμένο κόσμο τό δικαίωμα τῆς ὑπαρξῆς. Τώρα παλεύει γιά τήν ἐξουσία· καί ἡ ἀστική τάξη πού ἀποσυντίθεται, πού βλέπει τόν ἀναπόφευκτο χαμό της, ἐντείνει ὅλες τίς δυνάμεις της, κάνοντας μεσοβέζικες καί ὑποκριτικές παραχωρήσεις, γιά νά ἐπιβραδύνει αὐτό τό χαμό, γιά νά διατηρήσει τήν ἐξουσία καί στίς καινούργιες συνθῆκες.

Ἡ ὄξυνση τῆς πάλης ἀνάμεσα στό ρεφορμισμό καί στήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία στούς κόλπους τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος εἶναι τελείως ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τῶν ἀλλαγῶν πού ἀναφέραμε, ἀλλαγῶν πού ἐπῆλθαν στήν ὄλη οἰκονομική καί πολιτική κατάσταση ὅλων τῶν πολιτισμένων χωρῶν τοῦ κόσμου. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος προσελκύει ἀναπόφευκτα στίς γραμμές του καί ὀρισμένα μικροαστικά στοιχεῖα, πού εἶναι ὑποταγμένα στήν ἀστική ἰδεολογία, πού δύσκολα ἀπαλλάσσονται ἀπό αὐτήν καί πού συνεχῶς πέφτουν ξανά καί ξανά κάτω ἀπό τήν ἐπιροή της. Τήν κοινωνική ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου δέν μποροῦμε οὔτε καν νά τή φανταστοῦμε χωρίς αὐτή τήν πάλη, χωρίς ἓναν σαφή καί κατ' ἀρχήν διαχωρισμό τῶν «Ὀρεινῶν» σοσιαλιστῶν ἀπό τούς «Γιρονδίνους»¹³³ σοσιαλιστές πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση αὐτή, χωρίς μιά ὀλοκληρωτική ρήξη ἀνάμεσα στά ὀπορτουνιστικά, μικροαστικά καί στά προλεταριακά, ἐπαναστατικά στοιχεῖα τῆς νέας ἱστορικής δύναμης στή διάρκεια αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης.

Γιά τή Ρωσία ἡ ὑπόθεση στήν οὐσία δέν ἀλλάζει, ὥστόσο περιπλέκεται, καλύπτεται, παίρνει διάφορες μορφές καί αὐτό γιατί μείναμε πίσω σέ σχέση μέ τήν Εὐρώπη (ἀκόμη καί σέ σχέση μέ τό πρωτοπόρο τμήμα τῆς Ἀσίας), βρισκόμαστε ἀκόμη στήν ἐποχή τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων. Γι' αὐτό καί ὁ ρωσικός ρεφορμισμός διακρίνεται ἰδιαίτερα γιά τήν πεισματικότητα του, εἶναι, ἄς ποῦμε, μιά ἀρρώστια μέ τήν πιο κακοήθη μορφή, προξενεῖ πολύ μεγαλύτερη ζημιά στήν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἐπανάστασης. Στή χώρα μας ὁ ρεφορμισμός πηγάζει ταυτόχρονα ἀπό δύο πηγές. Πρῶτο, ἡ Ρωσία εἶναι πολύ πιο μικροαστική χώρα ἀπό τίς δυτικοευρωπαϊκές χῶρες. Γι' αὐτό ἐδῶ παρουσιάζονται πολύ συχνά ἄνθρωποι, ὀμάδες, ρεύματα πού διακρίνονται γιά τήν ἀντιφατική, τήν ἀσταθή, τήν ταλαντευόμενη στάση τους ἀπέναντι στό σο-

σιαλισμό (πότε «παράφορη αγάπη», πότε αίσχρη προδοσία), πράγμα πού αποτελεί γνώρισμα κάθε μικροαστικής τάξης. Δεύτερο, στή χώρα μας οί μάζες τής μικροαστικής τάξης πάρα πολύ εύκολα καί πάρα πολύ γρήγορα απογοητεύονται καί κυριεύονται από τό πνεῦμα τής αποστασίας σέ κάθε αποτυχία μιᾶς από τίς φάσεις τής αστικής μας ἐπανάστασης, πάρα πολύ γρήγορα ἀπαρνοῦνται τό καθῆκον τής ολοκληρωτικής δημοκρατικής ἐπανάστασης, πού θά ξεκαθαρίσει τελείως τή Ρωσία ἀπό τά ὑπολείμματα τοῦ μεσαίωνα καί τής δουλοπαροικίας.

Δέν θά ἀσχοληθοῦμε λεπτομερειακά μέ τήν πρώτη πηγή. Θά ὑπενθυμίσουμε μονάχα ὅτι δέν θά βρεθεῖ ἀσφαλῶς οὔτε μιά χώρα στόν κόσμο, ὅπου νά συμβαίνουν τόσο ἀπότομες «μεταστροφές» ἀπό τή συμπάθεια πρὸς τό σοσιαλισμό στή συμπάθεια πρὸς τόν ἀντεπαναστατικό φιλελευθερισμό, ὅπως ἔγινε μέ τούς δικούς μας κυρίους Στροῦβε, Ἰζγκόγεφ, Καραοῦλοφ κτλ. κτλ. Γιατί οί κύριοι αὐτοί δέν ἀποτελοῦν ἐξαίρεση, δέν εἶναι μονάδες, ἀλλά ἐκπρόσωποι πλατιά διαδομένων ρευμάτων! Οἱ καλοκάγαθοι ἄνθρωποι, ἀπό τούς ὁποίους ὑπάρχουν πολλοί ἔξω ἀπό τίς γραμμές τής σοσιαλδημοκρατίας, μά δέν εἶναι λίγοι καί μέσα στίς γραμμές της, καί πού τούς ἀρέσει νά κάνουν κηρύγματα ἐνάντια στήν «ὑπερβολική» πολεμική, ἐνάντια στό «πάθος τοῦ διαχωρισμοῦ» κτλ., δείχνουν ὅτι δέν καταλαβαίνουν καθόλου τίς ἱστορικές συνθῆκες πού προκαλοῦν στή Ρωσία τό «ὑπερβολικό» «πάθος» γιά μεταπηδήσεις ἀπό τό σοσιαλισμό στό φιλελευθερισμό.

Ἄς περάσουμε στή δεύτερη πηγή τοῦ ρεφορμισμού στή Ρωσία.

Ἡ αστική ἐπανάσταση στή χώρα μας δέν τέλειωσε. Ἡ ἀπολυταρχία προσπαθεῖ νά λύσει μέ καινούργιο τρόπο τά προβλήματα πού κληρονόμησε ἀπό τήν αστική ἐπανάσταση καί πού τής ἐπιβάλλει ἡ ὅλη ἀντικειμενική πορεία τής οικονομικῆς ἀνάπτυξης, ὥστόσο δέν μπορεῖ νά τά λύσει. Καί τό νέο βῆμα στό δρόμο πρὸς τή μετατροπή τοῦ παλιοῦ τσαρισμοῦ σέ ἀνακαινισμένη αστική μοναρχία, καί ἡ ὀργάνωση σέ ἐθνική κλίμακα τῶν εὐγενῶν καί τῶν κορυφῶν τής αστικῆς τάξης (III Δούμα), καί ἡ αστική ἀγροτική πολιτική, πού ἐφαρμόζεται ἀπό τούς τοπάρχες τῶν ζέμστβο, ὅλα αὐτά τά «ἔσχατα» μέτρα, ὅλες αὐτές οἱ «τελευταῖες» προσπάθειες τοῦ τσαρισμοῦ στό τελευταῖο πεδίο δράσης πού τοῦ ἀπόμεινε, πεδίο προσαρμογῆς στήν καπιταλιστική ἀνάπτυξη, ἀποδείχνονται ἀνε-

παρκεῖς. Καί ἔτσι δέν βγαίνει τίποτε! Ἡ μέ τέτιον τρόπο «ἀνανεωμένη» Ρωσία ὄχι μόνο δέν μπορεῖ νά φτάσει τούς ἰάπωνες, ἀλλά ἀρχίζει μάλλον νά μένει πίσω ἀκόμη καί ἀπό τήν Κίνα. Ἡ ἐπαναστατική κρίση σάν ἀποτέλεσμα τῶν ἄλλων ἀστικοδημοκρατικῶν προβλημάτων εἶναι ἀναπόφευκτη. Ὁριμάζει ξανά, προχωροῦμε καί πάλι σέ προὑπάντησή της, προχωροῦμε μέ καινούργιο τρόπο, ὄχι ὅπως προηγούμενα, ὄχι μέ ἐκείνους τούς ρυθμούς, ὄχι μόνο μέ τίς παλιές μορφές, ὅμως, σίγουρα, προχωροῦμε.

Ἐκ τῆν κατάσταση αὐτή βγαίνουν μέ τήν πιά πλήρη, μέ τήν πιά ἀπόλυτη ἀκρίβεια τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου. Τό προλεταριάτο, σάν ἡ μοναδική ὡς τό τέλος ἐπαναστατική τάξη τῆς σύγχρονης κοινωνίας, πρέπει νά εἶναι ὁ καθοδηγητής, ὁ ἡγεμόνας στήν πάλη ὅλου τοῦ λαοῦ, γιά μιά ὀλοκληρωμένη δημοκρατική ἐπανάσταση, στήν πάλη ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων ἐνάντια στούς καταπιεστές καί στούς ἐκμεταλλευτές. Τό προλεταριάτο εἶναι ἐπαναστατικό μόνο στό βαθμό πού συνειδητοποιεῖ καί πραγματοποιεῖ τήν ἰδέα αὐτή τῆς ἡγεμονίας. Ὁ προλετάριος πού ἔχει συνειδητοποιήσει αὐτό τό καθήκον εἶναι σκλάβος πού ξεσηκώθηκε ἐνάντια στή σκλαβιά. Ὁ προλετάριος πού δέν συνειδητοποιεῖ τήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας τῆς τάξης του, ἢ τήν ἀπαρνιέται, εἶναι σκλάβος πού δέν καταλαβαίνει τή σκλαβιά του· στήν καλύτερη περίπτωση εἶναι σκλάβος πού παλεύει γιά τή βελτίωση τῆς σκλαβιάς του καί ὄχι γιά τό γκρέμισμα τῆς σκλαβιάς.

Εἶναι, λοιπόν, εὐνόητο ὅτι ἡ περιβόητη διατύπωση ἑνός ἀπό τούς νεαρούς ἡγέτες τοῦ δικοῦ μας ρεφορμισμού, τοῦ κ. Λεβίτσκι, τοῦ «Νάσα Ζαριά», ὁ ὁποῖος διακήρυξε ὅτι ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά εἶναι «ὄχι ἡγεμονία, ἀλλά ταξικό κόμμα», εἶναι διατύπωση τοῦ πιά συνεποῦς ρεφορμισμού. Κάτι περισσότερο. Εἶναι διατύπωση ὀλοκληρωτικῆς ἀποστασίας. Τό νά λέει κανείς: «ὄχι ἡγεμονία, ἀλλά ταξικό κόμμα» σημαίνει ὅτι περνάει μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης, μέ τό μέρος τοῦ φιλελεύθερου πού λέει στό σκλάβο τῆς ἐποχῆς μας, τό μισθωτό ἐργάτη: ἀγωνίσου γιά τή βελτίωση τῆς θέσης σου, σάν σκλάβου, νά θεωρεῖς ὅμως βλαβερή οὐτοπία τήν ἰδέα τοῦ γκρεμίσματος τῆς σκλαβιάς! Κάντε μιά σύγκριση τῆς περιβόητης διατύπωσης τοῦ Μπέρνσταϊν: «Τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε», μέ τή διατύπωση τοῦ Λεβίτσκι, καί θά δεῖτε πώς καί οἱ δύο ἀποτελοῦν παραλλαγῆ τῆς ἴδιας ἰδέας. Καί στίς δύο περιπτώσεις ἔχουμε ἀνα-

γνώριση μόνο τῶν μεταρρυθμίσεων καί ἄρνηση τῆς ἐπανάστασης. Ἡ διατύπωση τοῦ Μπέρνσταϊν εἶναι πιά πλατιά, γιατί ἔχει ὑπόψη τῆς τῆ σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης (=τόν τελικό σκοπό τῆς σοσιαλδημοκρατίας σάν κόμματος τῆς ἀστικῆς κοινωνίας). Ἡ διατύπωση τοῦ Λεβίτσκι εἶναι πιά στενή, γιατί, ἀποτελώντας ἀπάρνηση τῆς ἐπανάστασης γενικά, ἀποβλέπει εἰδικά στήν ἀπάρνηση ἐκείνου πού ἦταν περισσότερο ἀπόλαμισητό στους φιλελευθέρους τό 1905-1907, δηλαδή τοῦ γεγονότος ὅτι τό προλεταριάτο ἀφαίρεσε ἀπό τούς φιλελευθέρους τήν καθοδήγηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν (καί ιδιαίτερα τῆς ἀγροτιᾶς) στήν πάλη γιά μιᾶ ὀλοκληρωμένη δημοκρατικῆ ἐπανάσταση.

Τό νά προπαγανδίζει κανείς στους ἐργάτες τήν ἰδέα ὅτι τούς χρειάζεται «ὄχι ἡγεμονία, ἀλλά ταξικό κόμμα», σημαίνει νά παραδίνει τήν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου στους φιλελευθέρους, σημαίνει νά προπαγανδίζει τήν ἀντικατάσταση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐργατικῆς πολιτικῆς μέ τή φιλελεύθερη ἐργατικῆ πολιτικῆ.

Ἡ ἀπάρνηση ὅμως τῆς ἰδέας τῆς ἡγεμονίας εἶναι ἡ πιά χοντροκομμένη μορφή ρεφορμισμού στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία, καί γι' αὐτό δέν τολμοῦν ὅλοι οἱ λικβινταριστές νά διατυπώσουν ἀνοιχτά τίς ἀντιλήψεις τους μέ τόσο κατηγορηματικῆ μορφή. Μερικοί ἀπ' αὐτούς (ὅπως ὁ κ. Μάρτοφ) προσπαθοῦν μάλιστα, χλευάζοντας τήν ἀλήθεια, νά ἀρνηθοῦν τή σύνδεση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν παραίτηση ἀπό τήν ἡγεμονία καί στό λικβινταρισμό.

Μιά περισσότερο «ραφιναρισμένη» προσπάθεια «θεμελίωσης» τῶν ρεφορμιστικῶν ἀντιλήψεων, ἀποτελεῖ ὁ ἐξῆς συλλογισμός: ἡ ἀστικῆ ἐπανάσταση στή Ρωσία τέλειωσε· δεύτερη ἀστικῆ ἐπανάσταση, δεύτερη πανεθνική πάλη γιά δημοκρατικῆ ἀνατροπή, ὕστερα ἀπό τό 1905 δέν μπορεῖ νά γίνει· γι' αὐτό στή Ρωσία δέν ἐπίκειται ἐπαναστατικῆ κρίση, ἀλλά «συνταγματικῆ» καί στήν ἐργατικῆ τάξη δέν ἀπομένει παρά νά φροντίσει ἀπλῶς νά περιφρουρήσει τά δικαιώματά της καί τά συμφέροντά της στή βάση αὐτῆς τῆς «συνταγματικῆς κρίσης». Ἔτσι σκέπτεται ὁ λικβινταριστής Γιούρι Λάριν στό «Ντιέλο Ζίζνι» (καί προηγούμενα στό «Βοζροζντένιγε»).

«Ὁ Ὀχτώβρης τοῦ 1905 δέν βρίσκεται στήν ἡμερήσια διάταξη— ἔγραφε ὁ κ. Λάριν. Ἄν διάλυαν τή Δούμα, θά τή συγκαλοῦσαν πολύ γρηγορότερα ἀπό τή μετεπαναστατικῆ Αὐστρία, πού κατάργησε τό σύνταγμα τοῦ 1851 γιά νά τό ψηφίσει ξανά τό 1860, ὕστερα ἀπό 9 χρόνια, χωρίς καμιά ἐπανάσταση» (σημειῶστε το!), «ἀπλῶς γιατί τό ἐπέβαλλαν τά συμ-

φέροντα τῆς μερίδας τῶν κυρίαρχων τάξεων, πού εἶχε τή μεγαλύτερη ἐπιροή καί πού εἶχε ἀνασυγκροτήσει τήν οἰκονομία της πάνω σέ καπιταλιστική βάση». «Στό στάδιο πού περνᾶμε ἀποκλείεται ἕνα πανεθνικό ἐπαναστατικό κίνημα, ὅπως τό 1905».

Ὅλοι αὐτοί οἱ συλλογισμοί τοῦ κ. Λάριν δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μιά μακροσκελῆς ἐπανάληψη τῶν ὅσων εἶπε ὁ κ. Ντάν στή συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Δεκέμβρη τοῦ 1908. Ἐνάντια στήν ἀπόφαση πού ἔλεγε ὅτι «οἱ βασικοί παράγοντες τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ζωῆς, πού προκάλεσαν τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905, ἐξακολουθοῦν νά δροῦν», ὅτι ὠριμάζει καί πάλι μιά ἐπαναστατική ἀκριβῶς καί ὄχι «συνταγματική» κρίση, ἐνάντια στήν ἀπόφαση αὐτή ὁ διευθυντής τῆς «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἀναφώνησε: «αὐτοί» (δηλ. τό ΣΔΕΚΡ) «θέλουν νά χωθοῦμε ἐκεῖ πού μιά φορά μᾶς τσάκισαν».

Σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τῶν ρεφορμιστῶν, τό μεγάλο ἔγκλημα τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό φταίξιμο τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου εἶναι τό ὅτι «χώνεται» πάλι στήν ἐπανάσταση, δουλεύει ἀκούραστα καί μέσα στίς ἀλλαγμένες συνθῆκες, προπαγανδίζοντας τήν ἐπανάσταση, προετοιμάζοντας τίς δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης γιά τήν ἐπανάσταση. Δέν χρειάζεται «νά χωθοῦμε ἐκεῖ πού μιά φορά μᾶς τσάκισαν», νά ποιά εἶναι ἡ σοφία τῶν ἀποστατῶν καί τῶν ἀνθρώπων πού ἀπογοητεύονται ὕστερα ἀπό κάθε ἦττα.

Τό ἐπαναστατικό ὅμως προλεταριάτο σέ χῶρες πιά παλιές καί πιά «ἔμπειρες» ἀπό τή Ρωσία, μπόρεσε δύο καί τρεῖς καί τέσσερις φορές «νά χωθεῖ ἐκεῖ πού μιά φορά τό τσάκισαν», κατόρθωσε (ὅπως στή Γαλλία) νά κάνει ἀπό τό 1789 ὡς τό 1871 τέσσερις φορές ἐπανάσταση, νά ξεσηκωθεῖ ξανά καί ξανά στόν ἀγῶνα ὕστερα ἀπό τίς πιά σοβαρές ἦττες καί νά κατακτήσει τή δημοκρατία, στήν ὁποία ἔχει ἀντιμέτωπο τόν τελευταῖο ἐχθρό του — τήν πρωτοπόρα ἀστική τάξη — τή δημοκρατία, ἡ ὁποία μπορεῖ νά εἶναι ἡ μόνη μορφή τοῦ κράτους πού ἀντιστοιχεῖ στίς συνθῆκες τοῦ τελικοῦ ἀγῶνα γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Αὐτή εἶναι ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς σοσιαλιστές καί στούς φιλελευθέρους, δηλ. τούς ὀπαδούς τῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ σοσιαλιστές ὑποδείχνουν ὅτι ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἀναπόφευκτη καί ὅτι τό προλεταριάτο πρέπει νά ἐκμεταλλεύεται ὅλες τίς ἀντιθέσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, κάθε ἀδυναμία τῶν ἐχθρῶν του, ἡ τῶν ἐνδιάμεσων στρωμάτων, γιά νά προετοιμάσει τήν καινούργια ἐπαναστατική πάλη, γιά νά ἐπαναλάβει

τήν ἐπανάσταση σέ πιό πλατιά κλίμακα, σέ συνθήκες μεγαλύτερου βαθμοῦ ἀνάπτυξης τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ἀστική τάξη καί οἱ φιλελεύθεροι ὑποδείχνουν ὅτι οἱ ἐπαναστάσεις δέν χρειάζονται καί ὅτι εἶναι ἐπιζήμιες στούς ἐργάτες, οἱ ὅποιοι δέν πρέπει «νά χώνονται» στήν ἐπανάσταση, ἀλλά σάν καλά παιδιά νά δουλεύουν μέ ταπεινοφροσύνη γιά μεταρρυθμίσεις.

Γι' αὐτό καί οἱ ρεφορμιστές — αἰχμάλωτοι τῶν ἀστικῶν ἰδεῶν — γιά νά ἀποτραβήξουν τούς ρώσους ἐργάτες ἀπό τό σοσιαλισμό ἐπικαλοῦνται πάντοτε τό παράδειγμα ἀκριβῶς τῆς Αὐστρίας (καθώς καί τῆς Πρωσσίας) τῆς περιόδου 1860-1870. Γιατί τούς ἀρέσουν αὐτά τά παραδείγματα; Ὁ Γιούρι Λάριν ἄφησε νά τοῦ ξεφύγει τό μυστικό: γιατί στίς χῶρες αὐτές, ὕστερα ἀπό τήν «ἀποτυχημένη» ἐπανάσταση τοῦ 1848, ὁ ἀστικός μετασχηματισμός τους πραγματοποιήθηκε «χωρίς καμιᾶ ἐπανάσταση».

Νά ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία! Νά τί γεμίζει χαρά τήν καρδιά τους. Ἄρα, ὁ ἀστικός μετασχηματισμός μπορεῖ νά γίνει χωρίς ἐπανάσταση!! κι' ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, τότε, πρὸς τί ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι νά βασανιζόμαστε μέ τήν ἰδέα τῆς ἐπανάστασης; γιατί νά μήν ἀφήσουμε κι' ἐμεῖς τούς τσιφλικάδες καί τούς ἐργοστασιάρχες νά κάνουν τόν ἀστικό μετασχηματισμό τῆς Ρωσίας «χωρίς καμιᾶ ἐπανάσταση»!;

Ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας του, τό προλεταριάτο τῆς Πρωσσίας καί τῆς Αὐστρίας δέν μπόρεσε νά ἐμποδίσει τούς γαιοκτήμονες καί τήν ἀστική τάξη νά κάνουν τό μετασχηματισμό, παραβλέποντας τά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν, μέ τήν πιό ἀσύμφορη γιά τούς ἐργάτες μορφή, διατηρώντας καί τή μοναρχία καί τά προνόμια τῶν εὐγενῶν καί τήν ἔλλειψη δικαιωμάτων στό χωριό καί ἓνα σωρό ἄλλα ὑπολείμματα τοῦ μεσαίωνα.

Οἱ ρῶσοι ρεφορμιστές — ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι τό 1905 τό προλεταριάτο μας ἔδειξε τή δύναμή του, δύναμη ἀνείδωτη ὡς τότε σ' ὅλες τίς ἀστικές ἐπαναστάσεις τῆς Δύσης — φέρνουν γιά παράδειγμα τήν ἀδυναμία πού ἔδειξε ἡ ἐργατική τάξη ἄλλων χωρῶν, πρὶν ἀπό 40-50 χρόνια, γιά νά δικαιολογήσουν τήν ἀποστασία τους, γιά «νά στηρίξουν» τό ἀποστατικό τους κήρυγμα.

Τό παράδειγμα τῆς Αὐστρίας καί τῆς Πρωσσίας τοῦ 1860-1870, πού τόσο ἀρέσει στούς ρεφορμιστές μας νά ἐπικαλοῦνται, ἀποδείχνει κατά τόν καλύτερο τρόπο ὅτι θεωρητικά οἱ συλλογισμοί τους εἶναι ἀστήρικτοι καί ὅτι αὐτοί πέρασαν πρακτικά-πολιτικά μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης.

Καί πραγματικά, ἂν ἡ Αὐστρία ἐπανάφερε τό σύνταγμα πού καταργήθηκε μετά τήν ἦττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848, ἂν στήν Πρωσσία ἡ «ἐποχή τῆς κρίσης» σημειώθηκε στά 1860-1870, τί ἀποδείχνει αὐτό; Πρῶτα ἀπ' ὅλα ὅτι ὁ ἀστικός μετασχηματισμός αὐτῶν τῶν χωρῶν δέν εἶχε τελειώσει. Νά λές ὅτι στή Ρωσία ἡ ἐξουσία μετατράπηκε *κιόλας* σέ ἀστική (ὅπως λέει ὁ Λάριν), ὅτι γιά δουλοπαροικιακό χαρακτήρα τῆς ἐξουσίας οὔτε κἀν λόγος μπορεῖ νά γίνεται σήμερα στή χώρα μας (βλ. στόν ἴδιο τόν Λάριν) καί ταυτόχρονα νά ἐπικαλεῖσαι τήν Αὐστρία καί τήν Πρωσσία, σημαίνει ὅτι ἀναιρεῖς τόν ἴδιο τόν ἑαυτό σου! Γενικά, θά ἦταν γελοῖο νά ἀμφισβητεῖ κανεῖς τό ὅτι ὁ ἀστικός μετασχηματισμός τῆς Ρωσίας δέν τέλειωσε: ἀκόμη καί ἡ πολιτική τῶν ἀστικῶν κομμάτων, τῶν καντέτων καί τῶν ὀχτωβριστῶν, τό ἀποδείχνει αὐτό πεντακάθαρα, καί ὁ ἴδιος ὁ Λάριν (ὅπως θά δοῦμε παρακάτω) ὑποχωρεῖ σ' αὐτό τό σημεῖο. Ὅπως τό εἶπαμε ἤδη καί ὅπως τό ἀναγνώρισε ἡ ἀπόφαση τοῦ κόμματος (Δεκέμβρης 1908) εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ μοναρχία κάνει ἀκόμη ἓνα βῆμα στό δρόμο τῆς προσαρμογῆς της πρὸς τήν καπιταλιστική ἀνάπτυξη, εἶναι ὅμως πῶς ἀναμφισβήτητο ὅτι ἀκόμη καί ἡ προσαρμογή αὐτή, ἀκόμη καί ἡ ἀστική ἀντίδραση, καί ἡ III Δούμα, καί ὁ ἀγροτικός νόμος τῆς 9.XI.1906 (14.VI.1910) δέν λύνουν τά προβλήματα τοῦ ἀστικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς Ρωσίας.

Πᾶμε παρακάτω. Γιατί οἱ «κρίσεις» στήν Αὐστρία καί στήν Πρωσσία στά 1860-1870 ἀποδείχτηκαν «συνταγματικές» καί ὄχι ἐπαναστατικές κρίσεις; Γιατί μιά σειρά ἀπό ἰδιαίτερα περιστατικά διευκόλυναν τή δύσκολη θέση τῆς μοναρχίας (ἡ «ἐπανάσταση ἀπό τά πάνω» στή Γερμανία, ἡ συνένωση τῆς Γερμανίας «μέ τή φωτιά καί τό σίδηρο»), γιατί τό προλεταριάτο τῶν παραπάνω χωρῶν ἦταν ἀκόμη τότε πολύ, πάρα πολύ ἀδύνατο καί καθυστερημένο, ἐνῶ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη τή διέκρινε ἡ ἴδια σιχαμερή δειλία καί προδοσία, πού χαρακτηρίζει καί τούς ρώσους καντέτους.

Γιά νά δείξουμε πῶς ἐκτιμοῦσαν αὐτή τήν κατάσταση οἱ ἴδιοι οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες πού ἔζησαν ἐκείνη τήν ἐποχή, θά παραθέσουμε μερικές κρίσεις τοῦ Μπέμπελ πού τόν περασμένο χρόνο ἔκδοσε τό πρῶτο μέρος τῶν «ἀπομνημονευμάτων» του. Μιλώντας γιά τό 1862, χρόνο τῆς «συνταγματικῆς» κρίσης στήν Πρωσσία, ὁ Βίσμαρκ ἔλεγε — ὅπως ἔγινε γνωστό ἀργότερα — ὅτι ὁ βασιλιάς βρισκόταν τότε στήν πῶς ἀπελπιστική κατάσταση καί κλαιγόταν σ' αὐτόν, στόν Βίσμαρκ,

γιατί τούς απειλούσε και τούς δύο κρεμάλα. Ὁ Βίσμαρκ μάλωσε τό δειλό βασιλιά και τόν συμβούλευσε νά μή φοβᾶται τόν ἄγωνα.

«Τά γεγονότα αὐτά δείχνουν — λέει σχετικά ὁ Μπέμπελ — τί θά μπορούσαν νά πετύχουν οἱ φιλελεύθεροι, ἄν ἤξεραν νά ἐκμεταλλευτοῦν τήν κατάσταση. Αὐτοί ὅμως φοβοῦνταν τώρα τούς ἐργάτες πού ἔστεκαν πίσω τους. Τά λόγια τοῦ Βίσμαρκ: «ἄν μέ φέρουν στά ἔσχατα, θά ξεσηκώσω τόν Ἄχέροντα»» (δηλ. θά ξεσηκώσω σέ λαϊκό κίνημα τά κατώτερα στρώματα, τίς μάζες) «προκάλεσαν στούς φιλελευθέρους ἀνυπολόγιστο φόβο».

Ὁ ἀρχηγός τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν, μισό αἰῶνα ὕστερα ἀπό τή «συνταγματική» κρίση, πού «χωρίς καμιά ἐπανάσταση» μετέτρεψε τή χώρα του σέ μοναρχία τῆς ἀστικής τάξης και τῶν γιοῦνκερ, μιλάει γιά τήν ἐπαναστατική κατάσταση πού ὑπῆρχε τότε και τήν ὁποία οἱ φιλελεύθεροι δέν τήν ἐκμεταλλεύτηκαν, ἐπειδή φοβοῦνταν τούς ἐργάτες. Οἱ ἀρχηγοί τῶν ρώσων ρεφορμιστῶν λένε στούς ρώσους ἐργάτες: ἄν ἡ γερμανική ἀστική τάξη ἦταν τόσο ποταπή, ὥστε νά δειλιάσει μπροστά στόν φοβιτσιάρη βασιλιά, τότε γιατί νά μή δοκιμάσουμε και μεῖς νά ἐπαναλάβουμε τήν ὑπέροχη αὐτή τακτική τῆς γερμανικῆς ἀστικής τάξης; Ὁ Μπέμπελ κατηγορεῖ τήν ἀστική τάξη, τό φόβο της, σάν ἐκμεταλλεῦτριας τάξης, μπροστά στό λαϊκό κίνημα, τήν κατηγορεῖ πού δέν «ἐκμεταλλεύτηκε» τή «συνταγματική» κρίση γιά τό συμφέρον τῆς ἐπανάστασης. Ὁ Λάριν και Σία κατηγοροῦν τούς ρώσους ἐργάτες γιά τό ὅτι ἐπιδιώκουν νά πάρουν τήν ἡγεμονία (δηλ. νά τραβήξουν τίς μάζες στήν ἐπανάσταση παρά τή θέληση τῶν φιλελευθέρων) και τούς συμβουλεύουν νά ὀργανωθοῦν «ὄχι γιά τήν ἐπανάσταση», ἀλλά «γιά νά ὑπερασπίσουν τά συμφέροντά τους στήν ἐπικείμενη συνταγματική ἀνακαίνιση τῆς Ρωσίας». Τίς σάπιες ἀπόψεις τοῦ σάπιου γερμανικοῦ φιλελευθερισμοῦ τίς προσφέρουν οἱ λικβινταριστές στούς ρώσους ἐργάτες σάν ἀπόψεις «σοσιαλδημοκρατικές»! Πῶς, λοιπόν, νά μήν ἀποκαλέσει κανείς αὐτούς τούς σοσιαλδημοκράτες στολιπινικούς σοσιαλδημοκράτες;

Ὁ Μπέμπελ, κάνοντας ἐκτίμηση τῆς «συνταγματικῆς» κρίσης τῆς Πρωσίας τοῦ 1860-1870, δέν περιορίζεται νά δείξει ὅτι ἡ ἀστική τάξη φοβόταν νά παλέψει ἐνάντια στή μοναρχία, γιατί φοβόταν τούς ἐργάτες. Δείχνει ἐπίσης και τό τί γινόταν τότε στούς κόλπους τῶν ἐργατῶν. «Ἡ ἀφόρητη πολιτική κατάσταση — τονίζει — πού γινόταν κάθε μέρα και πιο καθαρή γιά τούς ἐργάτες, εἶχε, φυσικά, τήν ἀντανάκλασή

της καί στίς διαθέσεις τους. "Όλοι ζητοῦσαν ἀλλαγὴ. Ἐπειδὴ ὅμως δέν ὑπῆρχαν καθοδηγητές μέ πλήρη συνείδηση, πού νά βλέπουν καθαρά τό σκοπό πού ἔπρεπε νά ἐπιδιώκεται καί νά ἐμπνέουν ἐμπιστοσύνη, ἐπειδὴ δέν ὑπῆρχε ἰσχυρή ὀργάνωση, πού νά συσπειρώνει τίς δυνάμεις, οἱ διαθέσεις πῆγαν χαμένες (verpuffte). Ποτέ ἄλλοτε κίνημα, μεγαλειῶδες στήν οὐσία του (in Kern vortreffliche) δέν τέλειωσε τόσο ἄδοξα. "Όλες οἱ συγκεντρώσεις ἦταν πολυπληθεῖς καί, ὅποιος τά ἔλεγε πῶς τσουχτερά ἀπό ὅλους, γινόταν ὁ ἥρωας τῆς ἡμέρας. Ἡ διάθεση αὐτή κυριαρχοῦσε ἰδιαίτερα στόν ἐργατικό σύλλογο αὐτομόρφωσης τῆς Λειψίας». Σέ συγκέντρωση 5.000 ἀνθρώπων στή Λειψία, στίς 8 τοῦ Μάη 1866, ψηφίστηκε ὁμόφωνα ἡ ἀπόφαση πού προτάθηκε ἀπό τόν Λῆμπκνεχτ καί τόν Μπέμπελ· ἡ ἀπόφαση ζητοῦσε σύγκληση Βουλῆς μέ βάση τή γενική, ἄμεση, ἴση καί μυστική ψηφοφορία, Βουλῆς πού νά στηρίζεται στόν καθολικά ἐξοπλισμένο λαό καί ἔκφραζε «τήν ἐλπίδα ὅτι ὁ γερμανικός λαός θά ἐκλέξει βουλευτές μόνον ἀνθρώπους πού ἀποκρούουν κάθε κληρονομική κεντρική ἐξουσία». Ἡ ἀπόφαση τοῦ Λῆμπκνεχτ καί τοῦ Μπέμπελ, εἶχε, συνεπῶς, σαφέστατο δημοκρατικό καί ἐπαναστατικό χαρακτήρα.

Ἔτσι, λοιπόν, ὁ ἀρχηγός τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν, τήν ἐποχὴ τῆς «συνταγματικῆς» κρίσης προτείνει καί ψηφίζονται στίς μαζικές συγκεντρώσεις ἀποφάσεις δημοκρατικοῦ καί ἐπαναστατικοῦ χαρακτήρα. Μισό αἰῶνα ἀργότερα, ὅταν θυμᾶται τά νειάτα του καί διηγεῖται στή νέα γενιά τά γεγονότα τῶν ἡμερῶν πού πέρασαν ἀπό καιρό, ὑπογραμμίζει περισσότερο ἀπ' ὅλα τή λύπη του, γιά τό ὅτι δέν ὑπῆρχαν καθοδηγητές πού νά εἶναι ἀρκετά συνειδητοί καί νά καταλαβαίνουν τά ἐπαναστατικά καθήκοντα (δηλ. δέν ὑπῆρχε ἐπαναστατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πού νά καταλαβαίνει τά καθήκοντα τῆς ἡγεμονίας), γιά τό ὅτι δέν ὑπῆρχε ἰσχυρή ὀργάνωση, γιά τό ὅτι «πῆγαν χαμένες» οἱ ἐπαναστατικές διαθέσεις. Ἀντίθετα, οἱ ἀρχηγοί τῶν ρώσων ρεφορμιστῶν μέ τή βαθύνοια ἑνός Ἰβάνουσκα, ἐπικαλοῦνται τήν Αὐστρία καί τήν Πρωσσία τοῦ 1860-1870 γιά ν' ἀποδείξουν ὅτι μπορεῖ νά τά βολέψουμε καί «χωρίς καμιᾶ ἐπανάσταση»! Καί τά μικροαστικά αὐτά ἀνθρωπάκια, πού ἔχουν κυριευτεῖ ἀπό τήν ἀντεπαναστατική μέθη, πού ἔχουν ὑποδουλωθεῖ ἰδεολογικά στό φιλελευθερισμό, τολμοῦν ἀκόμη νά ντροπιάζουν τό ὄνομα τοῦ ΣΔΕΚΡ!

Ἐννοεῖται ὅτι ἀνάμεσα στούς ρεφορμιστές πού ξεκόβουν

ἀπό τό σοσιαλισμό, ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ἀντικαθιστοῦν τόν ἀπροκάλυπτο ὀπορτουνισμό τοῦ Λάριν μέ τή διπλωματία γύρω ἀπό τά βασικά ζητήματα ἀρχῆς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, χωρίς νά μπαίνουν στήν οὐσία. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί μπερδεύουν τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης, λερώνουν τίς ἰδεολογικές συζητήσεις, τίς βρωμίζουν, ὅπως π.χ. ὁ κ. Μάρτοφ πού ἐπιχείρησε νά ὑποστηρίξει στό νόμιμο τύπο (ἔχοντας δηλ. τήν ὑπεράσπιση τοῦ Στολίπιν ἀπό τίς ἄμεσες ἀπαντήσεις τῶν μελῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ), ὅτι δῆθεν ὁ Λάριν καί οἱ «ὀρθόδοξοι μπολσεβίκοι στίς ἀποφάσεις τοῦ 1908» δίνουν τό ἴδιο «σχῆμα». Αὐτό εἶναι καθαρή διαστρέβλωση τῆς ἀλήθειας, ἄξια γιά ἓνα συντάκτη βρωμερῶν ἐργασιῶν. Ὁ ἴδιος αὐτός Μάρτοφ, διαφωνώντας δῆθεν μέ τόν Λάριν, δήλωσε στόν τύπο ὅτι «αὐτός, ἐννοεῖται, δέν ὑποπτεύεται τόν Λάριν ὅτι ἔχει ρεφορμιστικές τάσεις». Τόν Λάριν, πού ἐκθέτει καθαρὰ ρεφορμιστικές ἀπόψεις, ὁ Μάρτοφ δέν τόν ὑποπτεύεται γιά ρεφορμισμό!! — ὑπόδειγμα τεχνασμάτων τῶν διπλωματῶν τοῦ ρεφορμισμού*. Ὁ ἴδιος αὐτός Μάρτοφ, πού μερικοί ἀπλοϊκοί νομίζουν ὅτι εἶναι πιό «ἀριστερός», πιό σταθερός ἐπαναστάτης ἀπό τόν Λάριν, συνοψίζει μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο τίς «διαφωνίες» του μέ τόν Λάριν:

«Ἀνακεφαλαιώνω. Γιά τή θεωρητική θεμελίωση καί τήν πολιτική δικαιολόγηση ἐκείνου τό ὁποῖο κάνουν τώρα οἱ μενσεβίκοι, πού ἔμειναν πιστοί στό μαρξισμό, εἶναι ὑπεραρκετό τό γεγονός ὅτι τό σημερινό καθεστώς ἀποτελεῖ ἓναν ἐσωτερικό ἀντιφατικό συνδυασμό τῆς ἀπολυταρχίας μέ τό συνταγματισμό, καί ὅτι ἡ ρωσική ἐργατική τάξη εἶναι ὠριμη γιά ν' ἀρπάξει, ὅπως καί οἱ ἐργάτες τῶν προηγμένων χωρῶν τῆς Δύσης, τό καθεστώς αὐτό ἀπό τήν ἀχίλλειο πτέρνα τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν».

Ὅσο κι' ἂν ἐλίχθηκε ὁ Μάρτοφ, ἡ πρώτη κιόλας ἀπόπειρα ἀνακεφαλαιώσεως κατάληξε στήν αὐτοχρεοκοπία αὐτῶν τῶν ἐλιγμῶν. Τά λόγια πού ἀναφέραμε ἀποτελοῦν πλήρη ἀπάρνηση τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ἀντικατάστασή του μέ τό φιλελευθερισμό. «Ἐπεραρκετό» χαρακτηρίζει ὁ Μάρτοφ ἐκεῖνο πού εἶναι ἀρκετό μόνο γιά τούς φιλελευθέρους, μόνο γιά τήν ἀστική τάξη. Ὁ προλετάριος πού θεωρεῖ «ὑπεραρκετή» τήν ἀναγνώριση τῆς ἀντιφατικότητας τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἀπολυταρχίας μέ τό συνταγματισμό, συμερίζεται τήν ἀποψη τῆς φιλελεύ-

* Συγκρίνετε τίς σωστές παρατηρήσεις γιά τό ρεφορμισμό τοῦ Λάριν καί τίς ὑπεκφυγές τοῦ Μάρτοφ πού διατυπώνονται στό δημοσίευμα τοῦ κομματικοῦ μενσεβίκου Ντιεβνίτσκι στό 3ο φύλλο τοῦ «Ντισκουσιόννι Λιστόκ» (παράρτημα τοῦ ΚΟ τοῦ κόμματός μας).

θερης εργατικῆς πολιτικῆς. Αὐτός δέν εἶναι σοσιαλιστής, αὐτός δέν κατάλαβε τά καθήκοντα τῆς τάξης του, πού συνίστανται στό νά ξεσηκώσει τίς μάζες τοῦ λαοῦ, τίς μάζες τῶν ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία σ' ὅλες τίς μορφές της, γιά μιᾶ αὐτοτελή ἐπέμβαση στίς ἱστορικές τύχες τῆς χώρας, παρά τίς ταλαντεύσεις ἢ τήν ἀντίδραση τῆς ἀστικῆς τάξης. Καί ἡ αὐτοτελής ἱστορική δράση τῶν μαζῶν, πού ἀπαλάσονται ἀπό τήν ἡγεμονία τῆς ἀστικῆς τάξης, μετατρέπει τή «συνταγματική» κρίση σέ ἐπανάσταση. Ἡ ἀστική τάξη (ιδίως ὕστερα ἀπό τό 1905) φοβᾶται τήν ἐπανάσταση καί τή μισεῖ· τό προλεταριάτο διαπαιδαγωγεῖ τίς λαϊκές μάζες στό πνεῦμα τῆς ἀφοσίωσης στήν ἰδέα τῆς ἐπανάστασης, ἐξηγεῖ ποιά εἶναι τά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης, προετοιμάζει διαρκῶς τίς μάζες γιά νέες ἐπαναστατικές μάχες. Τό ἄν θά ξεσπάσει ἡ ἐπανάσταση, πότε, καί σέ ποιές συνθήκες, δέν ἐξαρτιέται ἀπό τή θέληση τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης τάξης, ἡ ἐπαναστατική ὁμως δουλιά στίς μάζες ποτέ δέν πάει χαμένη. Μόνο μιᾶ τέτια δουλιά ἀποτελεῖ δράση πού προετοιμάζει τίς μάζες γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τίς στοιχειώδεις, τίς ἀπλές αὐτές ἀλήθειες τοῦ σοσιαλισμοῦ τίς λησμονοῦν οἱ κ.κ. Λάριν καί Μάρτοφ.

Ὁ πρῶτος ἀπ' αὐτούς, ἐκφράζοντας τίς ἀπόψεις τῆς ρωσικῆς λικβινταριστικῆς ὁμάδας πού ξέκοψε τελείως ἀπό τό ΣΔΕΚΡ, δέν διστάζει νά ἐκθέσει ἀνοιχτά καί ὀλοκληρωμένα τό ρεφορμισμό του. Νά τά λόγια του παρμένα ἀπό τό «Ντιέλο Ζίζνι» (1911, 2ο τεῦχος), πού ἀξίζει νά τά θυμᾶται ὁ καθένας πού τοῦ εἶναι προσφιλεῖς οἱ ἀρχές τῆς σοσιαλδημοκρατίας:

«Κατάσταση σύγχυσης καί ἀοριστίας, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀπλῶς δέν ξέρουν τί νά περιμένουν ἀπ' τήν αὐριανή ἡμέρα, τί καθήκοντα νά βάλουν μπροστά τους, νά τί σημαίνει ἡ διάθεση τῆς ἀκαθόριστης ἀναμονῆς, οἱ ἀμυδρές ἐλπίδες πότε γιά ἐπανάληψη τῆς ἐπανάστασης καί πότε γιά «τότε θά δοῦμε». Καθῆκον τῆς στιγμῆς δέν εἶναι ἡ ἄκαρπη ἀναμονή οὐριου ἄνεμου, ἀλλά ἡ καλλιέργεια στούς πλατιούς κύκλους τῆς καθοδηγητικῆς ἰδέας ὅτι στήν καινούργια ἱστορική περίοδο πού ἄρχισε γιά τή ρωσική ζωή, ἡ εργατική τάξη δέν πρέπει νά ὀργανώνεται «γιά τήν ἐπανάσταση», οὔτε «γιά τήν ἀναμονή τῆς ἐπανάστασης», ἀλλά ἀπλῶς... (σημειώστε το αὐτό: ἀπλῶς...) «γιά τή σταθερή καί σχεδιασμένη ὑπεράσπιση τῶν ἰδιαίτερων συμφερόντων της σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς ζωῆς· γιά τή συγκέντρωση καί τήν ἐκγύμναση τῶν δυνάμεών της μέ τήν πολύμορφη καί σύνθετη αὐτή δράση· γιά τήν καλλιέργεια καί τή συσσώρευση μέ τόν τρόπο αὐτό σοσιαλιστικῆς συνείδησης γενικά· γιά νά ἀποκτήσει τήν ἰκανότητα νά προσανατολίζεται (νά καταλαβαίνει) — καί νά ὑπερασπίζει τόν ἑαυτό της! — μέσα στίς πολύπλοκες ἀμοιβαῖες σχέσεις τῶν κοινωνικῶν

τάξεων τῆς Ρωσίας στήν ἐπικείμενη, ὕστερα ἀπό τήν οἰκονομικά ἀναπόφευκτη αὐτοεξάντληση τῆς φεουδαρχικῆς ἀντίδρασης, συνταγματική ἀνακαίνισή της, εἰδικά».

Νά ἕνας ὀλοκληρωμένος, ἀπροκάλυπτος, αὐτάρεσκος ρεφορμιστής καθαρῆς μορφῆς. Πόλεμος ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς ἐπανάστασης, ἐνάντια στήν «ἐλπίδα» τῆς ἐπανάστασης (στό ρεφορμιστή οἱ «ἐλπίδες» αὐτές φαίνονται ἀμυδρές, γιατί δέν καταλαβαίνει τό βάθος τῶν σημερινῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν ἀντιθέσεων), πόλεμος ἐνάντια σέ κάθε δράση, πού συνίσταται στήν ὀργάνωση τῶν δυνάμεων καί τήν προετοιμασία τῶν πνευμάτων γιά τήν ἐπανάσταση, πόλεμος ἀπό τό νόμιμο τύπο, πού τόν ὑπερασπίζει ὁ Στολίπιν ἀπό τίς ἄμεσες ἀπαντήσεις τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πόλεμος ἐξονόματος τῆς ὁμάδας τῶν λεγκαλιστῶν πού ξέκοψαν ὀλοκληρωτικά ἀπό τό ΣΔΕΚΡ, νά ποιό εἶναι τό πρόγραμμα καί ἡ τακτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολίπιν, πού πᾶνε νά δημιουργήσουν οἱ κ.κ. Πότρεσοφ, Λεβίτσκι, Λάριν καί Σία. Τό πραγματικό πρόγραμμα, ἡ πραγματική τακτική αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων διατυπώνεται μέ ἀκρίβεια στήν περικοπή πού ἀναφέρθηκε, σέ ἀντίθεση ἀπό τίς ὑποκριτικές ἐπίσημες διαβεβαιώσεις ὅτι κι' αὐτοί «ἐπίσης» εἶναι «σοσιαλδημοκράτες», ὅτι κι' αὐτοί «ἐπίσης» ἀνήκουν στήν «ἀδιάλλακτη Διεθνή». Οἱ διαβεβαιώσεις αὐτές εἶναι λόγια ὑποκριτικά. Τό πρόγραμμα αὐτό, πού ὑποκαθιστᾷ τελείως τό σοσιαλισμό μέ τή φιλελεύθερη ἐργατική πολιτική, ἀντιπροσωπεύει τά ἔργα τους τήν πραγματική κοινωνική τους οὐσία.

Καί κοιτάξτε σέ τί γελοῖες ἀντιφάσεις μπλέκονται οἱ ρεφορμιστές. Ἄν στή Ρωσία ἡ ἀστική ἐπανάσταση τέλειωσε (ὅπως ἔλεγε ὁ Λάριν), τότε στήν ἡμερήσια διάταξη προβάλλει ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Αὐτό εἶναι αὐτονόητο, αὐτό εἶναι ὀλοφάνερο γιά τόν καθένα πού συγκαταλέγει τόν ἑαυτό του στούς σοσιαλιστές ὄχι γιά νά ἐξαπατήσει τούς ἐργάτες μέ ἕνα δημοφιλή τίτλο. Τότε ἐμεῖς πρέπει νά ὀργανωθοῦμε ἀκριβῶς «γιά τήν ἐπανάσταση» (τή σοσιαλιστική), ἀκριβῶς «περιμένοντάς» την, ἀκριβῶς μέ τήν «ἐλπίδα» (ὄχι τήν ἀμυδρή, ἀλλά τή στηριγμένη στά ἀκριβῆ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης πού πληθαίνουν, «ἐλπίδα»-πεποίθηση) τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Ἄλλά ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία ὅτι γιά τό ρεφορμιστή ἡ φλυαρία γιά τήν τελειωμένη ἀστική ἐπανάσταση (ὅπως καί γιά τόν Μάρτοφ ἡ φλυαρία γιά τήν ἀχίλλειο πτέρνα κτλ.) εἶναι

ἀπλῶς προσπάθεια νά ἀποκρύψει μέ λόγια τήν ἀπάρνηση καθε ἐπανάστασης. Τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τήν ἀπαρνιέται μέ τό πρόσχημα ὅτι τέλειωσε — ἤ μέ τή δικαιολογία ὅτι εἶναι «ὑπεραρκετό» νά ἀναγνωρίσουμε τήν ἀντίφαση ἀνάμεσα στήν ἀπολυταρχία καί στό συνταγματισμό — ἐνῶ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τήν ἀπαρνιέται μέ τό πρόσχημα ὅτι ἐμεῖς «γιά τήν ὥρα» πρέπει «ἀπλῶς» νά ὀργανωνόμαστε γιά νά πάρουμε μέρος στήν «ἐπικείμενη συνταγματική ἀνακαίνιση τῆς Ρωσίας»!

Ἄν ὅμως ἐσεῖς, ἀξιότιμε καντέτε, πού στολίζεστε μέ σοσιαλιστικά φτερά, ἀναγνωρίζετε ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη «ἡ ἐπικείμενη συνταγματική ἀνακαίνιση» τῆς Ρωσίας, τότε ἀναιρεῖτε ὁ ἴδιος τόν ἑαυτό σας, γιατί ἔτσι ἀναγνωρίζετε ὅτι ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή χώρα μας δέν τέλειωσε. Φανερόνεται ξανά καί ξανά τήν ἀστική σας φύση, ὅταν λέτε εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ «αὐτοεξάντληση τῆς φεουδαρχικῆς ἀντίδρασης» καί μουντζώνετε τήν προλεταριακή ἰδέα γιά ἐκμηδένιση ὄχι μόνο τῆς φεουδαρχικῆς ἀντίδρασης, ἀλλά καί ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ φεουδαρχισμοῦ μέ τό λαϊκό ἐπαναστατικό κίνημα.

Παρά τά φιλελεύθερα κηρύγματα τῶν ἡρώων μας τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολίπιν, τό ρωσικό προλεταριάτο ὅλη του τή βαριά, τή δύσκολη, καθημερινή, μυρμηγκίστικη, ἀφανή δουλιὰ πού τοῦ ἐπέβαλε ἡ ἐποχή τῆς ἀντεπανάστασης θά τή διαποτίζει πάντοτε καί ἀπαρέγκλιτα μέ τό πνεῦμα τῆς ἀφοσίωσης στή δημοκρατική ἐπανάσταση καί στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, θά ὀργανώνεται καί θά συγκεντρώνει δυνάμεις γιά τήν ἐπανάσταση, θά καταπολεμᾷ ἀμείλικτα τούς προδότες καί τούς ἀποστάτες, θά καθοδηγεῖται ὄχι ἀπό τήν «ἀμυδρή ἐλπίδα», ἀλλά ἀπό τήν ἐπιστημονικά θεμελιωμένη πεποίθηση ἐπανάληψης τῆς ἐπανάστασης.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 23,
14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ
 ΤΟΥ «ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ» ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΙΠΙΝ
 (ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ «ΣΥΜΦΙΛΙΩΤΙΣΤΕΣ» ΚΑΙ
 ΣΤΟΥΣ «ΣΥΜΒΙΒΑΣΤΕΣ» ΜΑΣ)

Ἡ ἀνταπόκριση τοῦ σ. Κ.¹³⁴ ἀξίζει νά προσεχτεῖ πάρα πολύ ἀπό ὅλους ἐκείνους πού ἀγαποῦν τό κόμμα μας. Εἶναι δύσκολο νά φανταστεῖ κανεῖς καλύτερο ξεσκέπασμα τῆς «γκολοσοφικῆς» πολιτικῆς (καί τῆς γκολοσοφικῆς διπλωματίας), καλύτερη ἀνασκευή τῶν ἀπόψεων καί τῶν ἐλπίδων τῶν «συμφιλιωτιστῶν καί τῶν συμβιβαστῶν» μας.

Ἀποτελεῖ ἄραγε ἐξαίρεση ἢ περίπτωση πού περιγράφει ὁ σ. Κ.; Ὁχι, ἐδῶ πρόκειται γιά τυπική περίπτωση τῶν παραγόντων τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολίπιν, γιατί ξέρουμε πολύ καλά ὅτι δέν εἶναι ὁ πρῶτος χρόνος πού πολλοί λόγιοι τοῦ «Νάσα Ζαριά», «Ντιέλο Ζίζνι» κτλ. ἀναπτύσσουν συστηματικά αὐτές ἀκριβῶς τίς λικβινταριστικές ιδέες. Δέν συμβαίνει πάντα νά συναντιοῦνται οἱ λικβινταριστές αὐτοί μέ τούς κομματικούς ἐργάτες, πολύ σπάνια τό κόμμα παίρνει τόσο ἀκριβεῖς πληροφορίες γιά τίς ἐπαίσχυντες ἐνέργειές τους, πληροφορίες γιά τίς ὁποῖες πρέπει νά εἴμαστε εὐγνώμονες ἀπέναντι στόν σ. Κ., ἢ προπαγάνδα ὅμως τῆς ὁμάδας τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν διεξάγεται παντοῦ καί πάντοτε μ' αὐτό ἀκριβῶς τό πνεῦμα. Δέν μπορεῖ ν' ἀμφιβάλλει κανεῖς γι' αὐτό τό γεγονός, μιά καί ὑπάρχουν περιοδικά τύπου «Νάσα Ζαριά» καί «Ντιέλο Ζίζνι». Ἡ παρασιώπηση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ συμφέρει μόνο στούς πολύ δειλούς καί πολύ σιχαμερούς ὑπερασπιστές τῶν λικβινταριστῶν.

Συγκρίνετε μέ τό γεγονός αὐτό τίς μεθόδους πού χρησιμοποιοῦν ἄνθρωποι σάν τόν Τρότσκι, πού φωνασκοῦν γιά τή «συμφωνία» καί γιά τήν ἐχθρότητά τους ἀπέναντι στό λικβι-

νταρισμό. Οί μέθοδοι αὐτές εἶναι πολύ καλά γνωστές: νά φωνάζουμε ὅσο μπορούμε πῖο δυνατά ὅτι δέν εἴμαστε δά «οὔτε μπολσεβίκοι, οὔτε μενσεβίκοι, ἀλλά ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες», νά ὀρκιζόμαστε σέ θεούς καί δαίμονες ὅτι εἴμαστε ἐχθροί τοῦ λικβινταρισμοῦ καί ὑποστηρίζουμε μέ θερμῆ τό παράνομο ΣΔΕΚΡ, νά βρίζουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις ἐκείνους πού ξεσκεπάζουν τούς λικβινταριστές κ.κ. Πότρεσοφ καί Σία, νά ἀποκαλοῦμε τούς ἀντικβινταριστές ἀνθρώπους «πού ἐξογκώνουν» τό ζήτημα, νά μή λέμε οὔτε λέξη ἐνάντια στούς ξεκάθαρους λικβινταριστές κ.κ. Πότρεσοφ, Μάρτοφ, Λεβίτσκι, Ντάν, Λάριν κτλ.

Ἡ πραγματική σημασία τῶν τέτοιων μεθόδων εἶναι ὀλοφάνερη. Μέ τή φρασεολογία καλύπτονται οἱ πραγματικοί λικβινταριστές καί καταβάλλονται κάθε λογῆς προσπάθειες νά ἐμποδιστεῖ ἡ δουλιὰ τῶν ἀντικβινταριστῶν. Τήν ἴδια ἀκριβῶς πολιτική ἀκολουθοῦσε καί τό γνωστό στήν ἱστορία τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν ἔλλειψη ἀρχῶν «Ραμπότσεγε Ντιέλο»¹³⁵: ὀρκιζόταν σέ θεούς καί δαίμονες ὅτι ἐμεῖς δά, δέν εἴμαστε καθόλου «οἰκονομιστές», ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε πέρα γιά πέρα ὑπέρ τῆς πολιτικῆς πάλης, ἐνῶ στήν πραγματικότητα συγκάλυπτε τή «Ραμπότσαγια Μίσλ»¹³⁶ καί τούς «οἰκονομιστές», κατευθύνοντας ὅλη τήν πάλη του ἐνάντια σ' ἐκείνους πού ξεσκεπάζαν τούς «οἰκονομιστές» καί τούς ἀντέκρουαν.

Ἀπό δῶ γίνεται φανερό ὅτι ὁ Τρότσκι καί οἱ ὅμοιοί του «τροτσκιστές καί συμβιβαστές» εἶναι περισσότερο ἐπιζήμιοι ἀπό κάθε λικβινταριστή, γιὰτί οἱ πεπεισμένοι λικβινταριστές ἐκθέτουν ἀνοιχτά τίς ἀπόψεις τους, καί εἶναι εὔκολο στούς ἐργάτες νά καταλάβουν τή σφαλερότητα αὐτῶν τῶν ἀπόψεων, ἐνῶ οἱ κ.κ. Τρότσκι ἐξαπατοῦν τούς ἐργάτες, συγκάλυπτουν τό κακό, κάνουν ἀνέφικτο τό ξεσκεπάσμα καί τή θεραπεία του. Ὅποιος ὑποστηρίζει τήν ὀμαδούλα τοῦ Τρότσκι, ὑποστηρίζει τήν πολιτική τῆς ψευτιᾶς καί τῆς ἐξαπάτησης τῶν ἐργατῶν, τήν πολιτική τῆς συγκάλυψης τοῦ λικβινταρισμοῦ. Πλήρης ἐλευθερία δράσης γιά τόν κ. Πότρεσοφ καί Σία στή Ρωσία, συγκάλυψη μέ «ἐπαναστατική» φρασεολογία τῶν ἔργων τους στό ἐξωτερικό, νά ἦ οὐσία τῆς πολιτικῆς τοῦ «τροτσκισμοῦ».

Ἀπό δῶ γίνεται φανερό, σέ συνέχεια, ὅτι κάθε «συμφωνία» μέ τούς γκολοσοφικούς, πού θά παρέκαμπε τό ζήτημα τοῦ λικβινταριστικοῦ κέντρου στή Ρωσία, δηλ. τό ζήτημα τῶν παραγόντων τοῦ «Νάσα Ζαριά» καί τοῦ «Ντιέλο Ζίζνι», δέν

θά ἦταν τίποτε ἄλλο, παρά συνέχεια τῆς ἴδιας ἐξαπάτησης τῶν ἐργατῶν, τῆς ἴδιας συγκάλυψης τοῦ κακοῦ. Ἐκείνη ὁλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 κι' ἐδῶ οἱ γκολοσοφικοὶ ἀπόδειξαν πέρα γιὰ πέρα ὅτι εἶναι ἱκανοὶ «νά ὑπογράψουν» ὅποιεσδήποτε ἀποφάσεις, χωρίς οὔτε στό ἐλάχιστο νά «περιορίσουν τήν ἐλευθερία» τῆς λικβινταριστικῆς τους δράσης ἀπό κανενός εἴδους ἀποφάσεις. Εἶναι ἱκανοὶ νά ὑπογράψουν στό ἐξωτερικό ἀποφάσεις πού λένε ὅτι κάθε ὑποτίμηση τῆς σημασίας τοῦ παράνομου κόμματος εἶναι ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο, καί στή Ρωσία νά βοηθοῦν τοὺς κ.κ. Πότρεσοφ, Λάριν, Λεβίτσκι, πού ὄχι μόνο δέν παίρνουν μέρος στήν παράνομη δουλιά, ἀλλά καί τήν εἰρωνεύονται καί διαλύουν τό παράνομο κόμμα.

Σήμερα ὁ Τρότσκι μαζί μέ τοὺς μουντιστῆς σάν τόν κ. Λίμπερ, (—ἄκρος ὀπορτουνιστῆς πού ὑποστήριξε δημόσια τόν κ. Πότρεσοφ στίς διαλέξεις του καί τώρα, γιὰ νά καλύψει αὐτό τό γεγονός, ἐπιδίδεται σέ πλεκτάνες καί κουτσομπολιά) μαζί μέ τοὺς λεττονούς σάν τόν Σβάρτς κτλ. σκαρώνουν μιά τέτια ἀκριβῶς «συμφωνία» μέ τοὺς γκολοσοφικούς. Ἐσ μή γελαστεῖ κανεὶς ἀπό αὐτό: ἡ συμφωνία τους θά εἶναι συμφωνία γιὰ τή συγκάλυψη τῶν λικβινταριστῶν.

P. S. Οἱ γραμμές αὐτές εἶχαν πιά στοιχειοθετηθεῖ, ὅταν ἐμφανίστηκε στὸν τύπο ἡ εἴδηση σχετικά μέ τή «συμφωνία» τῶν γκολοσοφικῶν μέ τόν Τρότσκι, τόν μουντιστή καί τόν λικβινταριστή-λεττονό. Τά λόγια μας ἐπιβεβαιώθηκαν ἀπόλυτα: αὐτή εἶναι συμφωνία γιὰ τή συγκάλυψη τῶν λικβινταριστῶν στή Ρωσία, συμφωνία ἀνάμεσα στοὺς λακέδες τοῦ κ. Πότρεσοφ καί Σία.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 23,
14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
 ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΣΟΤΣΙΑΛ-ΝΤΕΜΟΚΡΑΤ» ΠΑΝΩ
 ΣΤΗ ΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ
 ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ¹³⁷

Ἡ Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ΚΟ ἀπὸ παλιά ἀκόμη, ἀπὸ τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1910, προειδοποίησε τὸ κόμμα ὅτι οἱ γκολοσοφικοὶ *τορπιλίζουν* τὴν ὀλομέλεια*. Τώρα πιά εἶναι γεγονός: οἱ γκολοσοφικοὶ *τορπίλισαν* τὴν ὀλομέλεια πρῶτα στή Ρωσία καί μετὰ στό ἐξωτερικό.

Τὴν ὀλομέλεια στή Ρωσία τὴν *τορπίλισαν* οἱ κύριοι Μιχαήλ, Γιούρι καί Ρόμαν. Μὲ τὴν «ἐπιδέξια διάψευση» ἀπλῶς ἐπιβεβαίωσαν τὸ γεγονός ὅτι τοὺς κάλεσαν στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ, τοὺς κάλεσαν νὰ παρουσιαστοῦν ἔστω καί γιὰ πρόσληψη, τοὺς κάλεσαν ὄχι οἱ κακοὶ «φραξιονιστές», οἱ «λενινιστές» μπολσεβίκοι, ἀλλὰ οἱ *συμφιλιωτιστές* καί παρόλα αὐτὰ οἱ κύριοι αὐτοὶ ἀρνήθηκαν νὰ πᾶνε. Ἡ ἄρνησή τους ἀκριβῶς ἦταν πού *τορπίλισε* τὴν ΚΕ στή Ρωσία, γιατί ὅλοι οἱ μπολσεβίκοι-μέλη τῆς ΚΕ πού πῆγαν στή Ρωσία (καί πῆγαν ὅλα τὰ στελέχη τῆς πρακτικῆς δράσης) γιὰ νὰ πάρουν μέρος στήν ὀλομέλεια «ἀχρηστεύτηκαν», προτοῦ προλάβουν νὰ συγκαλέσουν ὀλομέλεια, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄρνηση αὐτῆς τῆς τριάδας.

Ὅσα κι' ἂν λένε τώρα οἱ γκολοσοφικοὶ, ὅσες διαβεβαιώσεις καί ὄρκους κι' ἂν δίνουν, ὅσο κι' ἂν προσπαθοῦν μέ βρισιές, πλεκτάνες καί ἐκβιασμούς νὰ πνίξουν καί νὰ σκεπάσουν τὸ ζήτημα, τὸ γεγονός παραμένει γεγονός. Ἡ «τριάδα» τῶν *κυριότερων* ἀρχηγῶν τῶν λεγκαλιστῶν, Μιχαήλ+Γιούρι+Ρόμαν, οἱ πιο στενοὶ συνεργάτες τῶν κ.κ. Πότερσοφ καί τῶν ἄλλων

* Βλ. σέ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 49-64. Ἡ Σύντ.

ἡρώων τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολίπιν, *τορπίλισαν* τήν ΚΕ στή Ρωσία.

Οἱ γκολοσοφικοί *τορπίλισαν* τώρα τήν ΚΕ καί στό ἐξωτερικό. Οἱ μπολσεβίκοι ζήτησαν τή σύγκλησή της τό Δεκέμβρη τοῦ 1910, τό λικβινταριστικό ΓΕΚΕ *ἀρνήθηκε*, προβάλλοντας τό ἐπιχείρημα ὅτι ὑπάρχει τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ στή Ρωσία (τό ἐπιχείρημα ἦταν κίβδηλο, γιατί ἡ ὀλομέλεια στό ἐξωτερικό δέν ἀπόκλειε τήν ὀλομέλεια στή Ρωσία).

Γιά δεύτερη φορά ὕστερα ἀπό τό *τορπίλισμα*, ζήτησαν οἱ μπολσεβίκοι τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας στό ἐξωτερικό τόν Ἰανουάριον-Μάρτιον τοῦ 1911. Δεύτερη ἀρνήσις τοῦ ΓΕΚΕ, μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι τό μισό «Γραφεῖο στή Ρωσία» εἶναι *ἄθικτο*.

Ἀπό τότε πέρασαν 4-5 μῆνες, καί ἡ ψευτιά τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ΓΕΚΕ *ξεσκεπάστηκε τελείως*: τό «μισό» «γραφεῖο», μέσα σέ τέσσερις μῆνες δέν ἔγραψε οὔτε ἓνα γράμμα, δέν ἔκανε καμιά ἐνέργεια, δέν ἔδειξε κανένα σημεῖο ζωῆς!! Οἱ Λίμπερ, Ἰγκόριεφ καί Σβάρτς ἐξαπάτησαν τό κόμμα: ἐπικαλούμενοι τό *ἀνύπαρκτο* γραφεῖο στή Ρωσία, *ἀρνοῦνταν* νά συγκαλέσουν τήν ΚΕ στό ἐξωτερικό. Ἡ σύσκεψη ὅμως τοῦ Ἰουνίου τῶν μελῶν τῆς ΚΕ ἀπόδειξε ὅτι *ἐννιά* μέλη τῆς ΚΕ *βρίσκονταν* στό ἐξωτερικό.

Ὅποιος *μπορεῖ* νά σκέπτεται χωρίς νά τοῦ θολῶνουν τή σκέψη οἱ φωνασκίες, οἱ βρισιές, οἱ πλεκτάνες, οἱ ἐκβιασμοί δέν *μπορεῖ* νά μή δεῖ ὅτι ἡ ΚΕ *τορπιλίστηκε* ὀριστικά ἀπό τοὺς γκολοσοφικούς.

Οἱ γκολοσοφικοί ἔκαναν ὅ,τι *μποροῦσαν* γιά νά ἐκμηδενίσουν τό κόμμα. Τό κόμμα θά κάνει τό πᾶν γιά νά ἐκμηδενίσει τοὺς γκολοσοφικούς.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 23,
14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΣΤΟΛΙΠΙΝ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ὁ φόνος τοῦ ἀρχιδέμου Στολίπιν ἔγινε σέ μιά στιγμή πού πολλά σημάδια ἔδειχναν ὅτι ἡ πρώτη περίοδος στήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἀντεπανάστασης τέλειωσε. Γι' αὐτό τό λόγο, τό γεγονός τῆς 1 τοῦ Σεπτέμβρη, μικρῆς σημασίας αὐτό καθ'αυτό, βάζει ξανά στήν ἡμερήσια διάταξη ἕνα ζήτημα πρωταρχικῆς σπουδαιότητος, τό ζήτημα τοῦ περιεχομένου καί τῆς σημασίας τῆς ἀντεπανάστασης τῆς χώρας μας. Ἀνάμεσα στή χορεία τῶν ἀντιδραστικῶν πού ἐξυμνοῦν δουλικά τόν Στολίπιν, ἡ ἐντρυφοῦν στήν ἱστορία τῶν μηχανοραφιῶν τῆς μαυροεκατονταρχίτικης συμμορίας, πού ἔχει τό πρόσταγμα στή Ρωσία, ἀνάμεσα στή χορεία τῶν φιλελευθέρων πού κουνοῦν τό κεφάλι ἀπ' ἀφορμή τόν «ἄγριο καί ἀλόγιστο» πυροβολισμό (στούς φιλελευθέρους συγκαταλέγονται, φυσικά, καί οἱ πρόην σοσιαλδημοκράτες τοῦ «Ντιέλο Ζίζνι», οἱ ὁποῖοι χρησιμοποίησαν τήν τριμμένη ἔκφραση πού παραθέσαμε σέ εἰσαγωγικά), ἀκούγονται καί μερικές ξεχωριστές νότες πού ἔχουν πραγματικά σοβαρό, θεμελιακό περιεχόμενο. Γίνονται προσπάθειες νά ἐξεταστεῖ σάν κάτι τό ἐνιαῖο ἡ «περίοδος Στολίπιν» τῆς ρωσικῆς ἱστορίας.

Ὁ Στολίπιν ἦταν ἀρχηγός τῆς κυβέρνησης τῆς ἀντεπανάστασης σχεδόν πέντε χρόνια, ἀπό τό 1906 ὡς τό 1911. Ἡ περίοδος αὐτή εἶναι περίοδος πραγματικά ιδιόμορφη καί πλούσια σέ διδάγματα. Ἀπό τήν ἐξωτερική της πλευρά μπορούμε νά τή χαρακτηρίσουμε σάν περίοδο προετοιμασίας καί πραγματοποίησης τοῦ πολιτικοῦ πραξικοπήματος τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη 1907. Ἡ προετοιμασία αὐτοῦ τοῦ πραξικοπήματος, πού σήμερα πιά ἔδοσε ὅλους τούς καρπούς του σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, ἄρχισε τό καλοκαίρι ἀκριβῶς τοῦ 1906, ὅταν ὁ Στολίπιν ἔβγαλε λόγο στήν I Δούμα σάν ὑπουργός Ἐσωτερικῶν. Γεννιέται τό ἐρώτημα: σέ ποιές κοινωνικές

δυνάμεις στηρίχτηκαν οί ὀργανωτές αὐτοῦ τοῦ πραξικοπήματος ἢ ποιές δυνάμεις τούς κατεύθυναν; Ποιό ἦταν τό κοινωνικοοικονομικό περιεχόμενο τῆς περιόδου «τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη»; Ἡ προσωπική «σταδιοδρομία» τοῦ Στολίπιν προσφέρει διδακτικό ὕλικό καί ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα πάνω στό ζήτημα αὐτό.

Τσιφλικάς καί προεστός τῶν εὐγενῶν γίνεται διοικητής Κυβερνεῖου τό 1902 στήν ἐποχή τοῦ Πλέβε, — «γίνεται ἐνδοξος» γιά τόν τσάρο καί τή μαυροεκατονταρχίτικη καμαρίλα του μέ τίς θηριωδίες καί τά βασανιστήρια σέ βάρος τῶν ἀγροτῶν (στό κυβερνεῖο Σαράτοφ), — ὀργανώνει μαυροεκατονταρχίτικες συμμορίες καί πογκρόμ τό 1905 (πογκρόμ στό Μπαλασόφ), γίνεται ὑπουργός Ἐσωτερικῶν τό 1906 καί πρωθυπουργός ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς πρώτης Κρατικῆς δούμας. Αὐτή εἶναι σέ πολύ χοντρές γραμμές ἡ πολιτική βιογραφία τοῦ Στολίπιν. Καί ἡ βιογραφία αὐτή τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντεπαναστατικῆς κυβέρνησης εἶναι ταυτόχρονα καί βιογραφία τῆς τάξης πού ἔκανε τήν ἀντεπανάσταση στή χώρα μας καί τῆς ὁποίας ὁ Στολίπιν δέν ἦταν τίποτε περισσότερο ἀπό πληρεξούσιος ἢ ἐντολοδόχος. Ἡ τάξη αὐτή εἶναι οἱ ρῶσοι εὐγενεῖς μέ ἐπικεφαλῆς τόν πρῶτο εὐγενή καί τό μεγαλύτερο τσιφλικά, τόν Νικόλαο Ρομάνοφ. Ἡ τάξη αὐτή εἶναι οἱ τριάντα χιλιάδες φεουδάρχες-γαιοκτήμονες πού κατέχουν στήν Εὐρωπαϊκή Ρωσία 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆς, δηλ. ὅση γῆ ἔχουν δέκα ἑκατομμύρια ἀγροτικά νοικοκυριά. Τά ἀγροτικά λατιφούντια στά χέρια τῆς τάξης αὐτῆς ἀποτελοῦν τή βάση τῆς φεουδαρχικῆς ἐκμετάλλευσης, πού μέ διάφορες μορφές καί ὀνομασίες (ξεπληρωμή μέ δουλιά, ὑποδουλωτικές συμφωνίες κτλ.) κυριαρχεῖ στό πατροπαράδοτο ρωσικό κέντρο τῆς Ρωσίας. «Ἡ στενότητα γῆς» τοῦ ἀγρότη (γιά νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἀγαπημένη ἐκφραση τῶν φιλελευθέρων καί τῶν ναρόντικων) δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἀντίθετη ὄψη τῆς ἀφθονίας γῆς πού ἔχει ἡ τάξη αὐτή. Τό ἀγροτικό πρόβλημα πού βρισκόταν στό κέντρο τῆς ἐπανάστασής μας τοῦ 1905 συνοψιζόταν στό ἄν θά διατηρηθεῖ ἡ τσιφλικάδικη γαιοκτησία — στήν περίπτωση αὐτή εἶναι ἀναπόφευκτη καί ἡ διατήρηση γιά πάρα πολλά χρόνια τῆς δυστυχισμένης, τῆς κακομοίρικης, τῆς πεινασμένης, τῆς ἐξουθενωμένης καί συνθλιμμένης ἀγροτιᾶς, πού ἀποτελεῖ τή μάζα τοῦ πληθυσμοῦ, — ἢ ἄν θά μπορέσει ἡ μάζα τοῦ πληθυσμοῦ νά ἀποκτήσει κάπως ἀνθρώπινες, κάπως ἐλεύθερες συνθῆκες ζωῆς, παρόμοιες μέ τίς εὐρωπαϊκές, ἀλλά αὐτό ἦταν ἀπραγματοποίητο

χωρίς τήν ἐπαναστατική κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί τῆς τσιφλικάδικης μοναρχίας πού συνδέεται ἀδιάρηκτα μ' αὐτήν.

Ἡ πολιτική βιογραφία τοῦ Στολίπιν εἶναι ἡ ἀκριβῆς ἀπεικόνιση καί ἔκφραση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῆς τσαρικήσ μοναρχίας. Στήν κατάσταση πού εἶχε βρεθεῖ ἡ μοναρχία τήν ἐποχή τῆς ἐπανάστασης, ὁ Στολίπιν δέν μποροῦσε νά ἐνεργήσει διαφορετικά ἀπό ὅ,τι ἐνήργησε. Ἡ μοναρχία δέν μποροῦσε νά ἐνεργήσει διαφορετικά, ὅταν φάνηκε πολύ καθαρά, καί φάνηκε ἀπό τήν πείρα, καί πρίν ἀπό τή Δούμα, τό 1905, καί στήν περίοδο τῆς Δούμας, τό 1906, ὅτι ἡ τεράστια, ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ εἶχε καταλάβει πιά ὅτι τά συμφέροντά της δέν συμβιβάζονται μέ τή διατήρηση τῆς τάξης τῶν τσιφλικάδων καί ἐπιδίωκε νά ἐξαφανίσει αὐτή τήν τάξη. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιο ἐπιπόλαιο καί πιο ψεύτικο ἀπό τούς ἰσχυρισμούς τῶν καντέτων συγγραφέων ὅτι οἱ ἐπιθέσεις κατά τῆς μοναρχίας στή χώρα μας ἦταν ἐκδήλωση τοῦ ἐπαναστατισμοῦ τῶν «διανοουμένων». Ἀντίθετα, οἱ ἀντικειμενικές συνθήκες ἦταν τέτιες, πού ἡ πάλη τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία ἔβαζε ἀναπόφευκτα ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου τῆς τσιφλικάδικης μοναρχίας μας. Ὁ τσαρισμός ἀναγκάστηκε νά κάνει ἀγώνα ζωῆς ἢ θανάτου, ἀναγκάστηκε νά ἀναζητήσσει μέσα ὑπεράσπισης ἔξω ἀπό τήν τελείως ἀνίσχυρη γραφειοκρατία καί τό στρατό, πού εἶχε ἀδυνατίσει ἀπό τίς στρατιωτικές ἡττες καί τήν ἐσωτερική ἀποσύνθεση. Τό μόνο πού ἀπόμενε νά κάνει ἡ τσαρική μοναρχία στήν κατάσταση αὐτή ἦταν νά ὀργανώσσει τά μαυροεκατονταρχίτικα στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ καί νά ἐξαπολύσει πογκρόμ. Ἡ ἀγανάκτηση, στό ὄνομα ὑψηλῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, μέ τήν ὁποία μιλοῦν οἱ φιλελεύθεροί μας ἐνάντια στά πογκρόμ δέν μπορεῖ νά μήν προξενεῖ σέ κάθε ἐπαναστάτη τήν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται γιά κάτι πέρα γιά πέρα ἐλεινόνό καί δειλό, ἰδιαίτερα ὅταν αὐτή ἡ καταδίκη τῶν πογκρόμ στό ὄνομα ὑψηλῶν ἠθικῶν ἀρχῶν συνδυάζεται μέ τήν ἀμέριστη γνώμη ὅτι ἐπιτρέπονται οἱ διαπραγματεύσεις καί οἱ συμφωνίες μέ τούς πογκρομιστές. Ἡ μοναρχία δέν μποροῦσε νά μήν ὑπερασπίσει τόν ἑαυτό της ἀπό τήν ἐπανάσταση καί ἡ μισοασιατική, ἡ φεουδαρχική, ἡ ρωσική μοναρχία τῶν Ρομάνοφ δέν μποροῦσε νά ὑπερασπίσει τόν ἑαυτό της παρά μέ τά πιο βρωμερά, τά πιο ἀπαίσια, τά πιο ποταπά καί ἄγρια μέσα. Ἡ μοναδικά σωστή, ἡ μοναδικά λογική γιά κάθε σοσιαλιστή καί κάθε δημοκράτη μέθοδος πάλης ἐνάντια στά πογκρόμ δέν εἶναι ἡ

καταδίκη τους στό ὄνομα κάποιας ὑψηλῆς ἠθικῆς ἀρχῆς, ἀλλά ἢ ὀλόπλευρη καί ἀπεριόριστη ὑποστήριξη τῆς ἐπανάστασης, ἢ ὀργάνωση τῆς ἐπανάστασης γιά τήν ἀνατροπή αὐτῆς τῆς μοναρχίας.

Ἐπογκρομιστής Στολίπιν προετοιμάστηκε γιά τό ὑπουργικό ἀξίωμα ὅπως ἀκριβῶς μποροῦσαν νά προετοιμάζονται μόνο οἱ τσαρικοί διοικητές τῶν κυβερνεύων: μέ τά βασανιστήρια σέ βάρος τῶν ἀγροτῶν, μέ τήν ὀργάνωση πογκρόμ, μέ τήν ἰκανότητα νά καλύπτει τήν ἀσιατική αὐτή «πρακτική», μέ ὕφος καί φρασεολογία, μέ πόζα καί χειρονομίες κατά «εὐρωπαϊκό τρόπο».

Καί οἱ ἀρχηγοί τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς μας τάξης, πού καταδικάζουν τά πογκρόμ στό ὄνομα κάποιας ὑψηλῆς ἠθικῆς ἀρχῆς, ἔκαναν διαπραγματεύσεις μέ τούς πογκρομιστές, ἀναγνωρίζοντάς τους ὄχι μόνο τό δικαίωμα τῆς ὑπαρξῆς, ἀλλά καί τήν ἡγεμονία στό ἔργο τῆς ὀργάνωσης τῆς νέας Ρωσίας καί τῆς διακυβέρνησής της! Ἐφόνος τοῦ Στολίπιν στάθηκε ἀφορμή νά γίνουν πολλές ἐνδιαφέρουσες ἀποκαλύψεις καί ὁμολογίες, πού ἔχουν σχέση μέ τό ζήτημα αὐτό. Κοιτάξτε π.χ. τά γράμματα τοῦ Βίττε καί τοῦ Γκουτσκόφ τά σχετικά μέ τίς διαπραγματεύσεις τοῦ πρώτου μέ τούς «κοινωνικούς παράγοντες» (διάβαζε: μέ τούς ἀρχηγούς τῆς μετριοπαθοῦς φιλελεύθερης μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης) γιά τό σχηματισμό κυβέρνησης, ὕστερα ἀπό τίς 17 τοῦ Ὀκτώβρη 1905. Στίς διαπραγματεύσεις μέ τόν Βίττε — ὅπως φαίνεται οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές κράτησαν πολύ, γιατί ὁ Γκουτσκόφ κάνει λόγο γιά «βασανιστικές ἡμέρες μακρόχρονων διαπραγματεύσεων» — πῆραν μέρος ὁ Σίποφ, ὁ Τρουμπετσκόι, ὁ Οὐροῦσοφ, ὁ Μ. Σταχόβιτς, δηλ. οἱ μέλλοντες παράγοντες καί τοῦ καντέτικου κόμματος καί τοῦ κόμματος «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης» καί τοῦ ὀχτωβριστικοῦ κόμματος. Διαφώνησαν, ὅπως φαίνεται, γιά τόν Ντουρνοβό, πού οἱ «φιλελεύθεροι» δέν τόν ἤθελαν γιά ὑπουργό Ἐσωτερικῶν, ἐνῶ ὁ Βίττε ἐπέμενε τελεσιγραφικά. Συνάμα ὁ Οὐροῦσοφ, καντέτικο ἀστέρι τῆς I Δούμας, ἦταν «ἐνθερμος ὑπερασπιστής τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Ντουρνοβό». Ὅταν ὁ πρίγκηπας Ὀμπολένσκι πρότεινε τήν ὑποψηφιότητα τοῦ Στολίπιν, «μερικοί δέν ἐνέκριναν, μερικοί ἀπάντησαν ὅτι δέν τόν ξέρουν». «Θυμᾶμαι καλά — γράφει ὁ Γκουτσκόφ — ὅτι ἀντίθετη γνώμη, γιά τήν ὁποία μιλάει ὁ κόμης Βίττε, δέν εἶχε κανένας».

Ἐτύπος τῶν καντέτων, θέλοντας τώρα νά ὑπογραμμίσαι τό «δημοκρατισμό» του (μή γελάτε!) ἰδιαίτερα λόγῳ, ἴσως,

τῶν ἐκλογῶν στήν I κουρία τῆς Πετρούπολης, ὅπου ὁ καντέτος πάλευε ἐνάντια στόν ὀχτωβριστή, προσπαθεῖ νά θίξει τόν Γκουτσκόφ ἀπ ἀφορμή τίς τοτινές διαπραγματεύσεις. «Πόσες φορές — γράφει ἡ «Ρέτς» τῆς 28 τοῦ Σεπτέμβρη — οἱ κ.κ. ὀχτωβριστές κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Γκουτσκόφ δέν συνεργάστηκαν μέ τούς ὁμοϊδεάτες τοῦ κ. Ντουρνοβό γιά νά φανοῦν ἀρεστοί στή διοίκηση! Πόσες φορές, ἔχοντας στραμμένα τά βλέμματα πρὸς τή διοίκηση, δέν γύρισαν τίς πλάτες στήν κοινή γνώμη!» Τό κύριο ἄρθρο τῆς «Ρούσκιγε Βέντομοστι» τῆς ἴδιας ἡμερομηνίας ἐπαναλαβαίνει σέ διάφορους τόνους τήν ἴδια αὐτή καντέτικη κατηγορία ἐνάντια στούς ὀχτωβριστές.

Ἄλλά, ἐπιτρέψτε μας κ.κ. καντέτοι νά ρωτήσουμε: μέ ποιό δικαίωμα κατηγορεῖτε ἐσεῖς τούς ὀχτωβριστές, ἀφοῦ στίς ἴδιες ἐκεῖνες διαπραγματεύσεις πῆραν μέρος καί οἱ δικοί σας ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὑποστήριξαν μάλιστα τόν Ντουρνοβό; Μήπως τότε, τό Νοέμβρη τοῦ 1905, ὅλοι οἱ καντέτοι, ἐκτός ἀπό τόν Οὐροῦσοφ, δέν βρίσκονταν στήν κατάσταση τῶν ἀνθρώπων «πού εἶχαν τά βλέμματα στραμμένα πρὸς τή διοίκηση» καί «τίς πλάτες στήν κοινή γνώμη»; Ἄγάπη δίχως πείσματα δέν ἔχει νοστιμάδα. Δέν πρόκειται γιά πάλη ἀρχῶν, ἀλλά γιά συναγωνισμό κομμάτων, πού στόν ἴδιο βαθμό δέν ἔχουν ἀρχές, νά τί πρέπει νά πει κανεῖς σχετικά μέ τίς σημερινές κατηγορίες πού ἀπευθύνουν οἱ καντέτοι στούς ὀχτωβριστές ἀναφορικά μέ τίς «διαπραγματεύσεις» πού ἔγιναν στά τέλη τοῦ 1905. Οἱ τέτιου εἴδους λογομαχίες χρησιμεύουν ἀπλῶς καί μόνο νά σκεπάσουν τό πραγματικά σοβαρό, τό ἱστορικά ἀναμφισβήτητο γεγονός ὅτι ἀπό τήν ἐποχή πού ἡ ἐπανάστασή μας πῆρε πραγματικά λαϊκό χαρακτήρα, δηλ. ἔγινε δημοκρατική ἀπό τήν ἴδια τή σύνθεση ἐκείνων πού πῆραν δραστήριο μέρος σ' αὐτήν, ὅλες οἱ ἀποχρώσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης, ἀπό τούς ὀχτωβριστές ὡς τούς καντέτους, εἶχαν «τά βλέμματα στραμμένα πρὸς τή διοίκηση» καί τίς «πλάτες» πρὸς τή δημοκρατία. Τήν περίοδο Στολίπιν τῆς ρωσικῆς ἀντεπανάστασης τή χαρακτηρίζει ἀκριβῶς τό γεγονός ὅτι ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη γύρισε τίς πλάτες στή δημοκρατία καί γι' αὐτό ὁ Στολίπιν μπορούσε νά ἀπευθύνεται πότε στόν ἕνα καί πότε στόν ἄλλο ἐκπρόσωπο τῆς ἀστικής αὐτῆς τάξης, ζητώντας βοήθεια, συμπαράσταση, συμβουλές. Ἄν δέν ὑπῆρχε μιά τέτια κατάσταση, ὁ Στολίπιν δέν θά μπορούσε νά πραγματοποιήσει τήν ἡγεμονία τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν πάνω στήν ἀστική τάξη, ἡ ὁποία εἶχε ἀντεπαναστατικές δια-

θέσεις, μέ τή συνδρομή, τή συμπαράσταση, τήν ἐνεργητική ἢ παθητική ὑποστήριξη τῆς ἀστικής αὐτῆς τάξης.

Αὐτή ἡ πλευρά τοῦ ζητήματος ἀξίζει νά προσεχτεῖ ἰδιαίτερα, γιατί ὁ φιλελεύθερος τύπος μας καί τά ὄργανα τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς, ὅπως τό «Ντιέλο Ζίζνι», αὐτήν ἀκριβῶς τήν πλευρά παραβλέπουν ἢ ἀγνοοῦν σκόπιμα. Ὁ Στολίπιν δέν ἦταν μόνο ὁ ἐκπρόσωπος τῆς δικτατορίας τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων· τό νά περιοριστεῖ κανεῖς σ' ἕναν τέτιο χαρακτηρισμό σημαίνει ὅτι δέν κατάλαβε τίποτε ἀπό τήν ἰδιομορφία καί τή σημασία τῆς «περιόδου Στολίπιν». Ὁ Στολίπιν ἦταν ὑπουργός σέ μιά ἐποχή, πού σ' *ὀλόκληρη* τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, μέχρι τήν καντέτικη, κυριαρχοῦσαν ἀντεπαναστατικές διαθέσεις, ὅταν οἱ τσιφλικάδες *μποῦσαν* νά στηρίζονται καί στηρίζονταν σ' αὐτές τίς διαθέσεις, *μποῦσαν* νά κάνουν καί ἔκαναν «προτάσεις» (προσφέροντας τό χέρι καί τήν καρδιά) στούς ἀρχηγούς τῆς ἀστικής αὐτῆς τάξης, *μποροῦσαν* νά βλέπουν, ἀκόμη καί στούς πῖο «ἀριστερούς» ἀπ' αὐτούς τούς ἀρχηγούς, τήν «ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος», *μποροῦσαν* νά ἐπικαλοῦνται καί ἐπικαλέστηκαν τή στροφή τῶν ἰδεολογικῶν ἀρχηγῶν τοῦ φιλελευθερισμοῦ μέ τό μέρος τους, πρὸς τό μέρος τῆς ἀντίδρασης, πρὸς τό μέρος ἐκείνων πού παλεύουν ἐνάντια στή δημοκρατία καί διασύρουν τή δημοκρατία. Ὁ Στολίπιν ἦταν ὑπουργός σέ μιά ἐποχή, πού οἱ φεουδάρχες-τσιφλικάδες ἐφάρμοζαν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις, μέ τούς πῖο γρήγορους ρυθμούς ἀστική πολιτική ἀπέναντι στήν ἀγροτική ζωή τοῦ χωριοῦ, ἐγκαταλείποντας ὅλες τίς ρομαντικές αὐταπάτες καί ἐλπίδες γιά τίς «πατριαρχικές παραδόσεις» τοῦ μουζίκου καί *ἀναζητώντας* συμμάχους στά καινούργια, τά ἀστικά στοιχεῖα τῆς Ρωσίας γενικά καί τοῦ ρωσικοῦ χωριοῦ εἰδικότερα. Ὁ Στολίπιν προσπάθησε νά βάλει τό καινούργιο κρασί σέ παλιό ἀσκή, προσπάθησε νά μετασχηματίσει τήν παλιά ἀπολυταρχία σέ ἀστική μοναρχία, καί ἡ χρεοκοπία τῆς πολιτικῆς τοῦ Στολίπιν εἶναι χρεοκοπία τοῦ τσαρισμοῦ πάνω στόν τελευταῖο αὐτό, *τελευταῖο νοητό* γιά τόν τσαρισμό δρόμο. Ἡ τσιφλικάδικη μοναρχία τοῦ Ἀλεξάνδρου Γ' προσπάθησε νά στηριχτεῖ στό «πατριαρχικό» χωριό καί στίς «πατριαρχικές παραδόσεις» γενικά τῆς ρωσικῆς ζωῆς· ἡ ἐπανάσταση ἔβαλε τελεία καί παύλα σ' αὐτή τήν πολιτική. Ἡ τσιφλικάδικη μοναρχία τοῦ Νικολάου Β' προσπάθησε ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση νά στηριχτεῖ στίς ἀντεπαναστατικές διαθέσεις τῆς ἀστικῆς τάξης καί στήν ἀστική

ἀγροτική πολιτική πού ἐφάρμοζαν οἱ ἴδιοι αὐτοί τσιφλικάδες· ἡ χρεοκοπία τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν, πού σήμερα εἶναι ἀναμφισβήτητη ἀκόμη καί γιά τούς καντέτους, ἀκόμη καί γιά τούς ὀχτωβριστές, ἀποτελεῖ χρεοκοπία τῆς τελευταίας δυνατῆς γιά τόν τσαρισμό πολιτικῆς.

Ἡ δικτατορία τοῦ φεουδάρχη-τσιφλικᾶ στήν ἐποχή τοῦ Στολίπιν δέν στρεφόταν ἐνάντια σ' ὄλο τό λαό, περιλαβαίνοντας ἐδῶ καί ὅλη τήν «τρίτη τάξη», ὀλόκληρη τήν ἀστική τάξη. Ὁχι. Γιά τή δικτατορία αὐτή ὑπῆρχαν εὐνοϊκές συνθήκες: ἡ ὀχτωβριστική ἀστική τάξη τήν ὑπηρετοῦσε μέ τήν ψυχή της· οἱ τσιφλικάδες καί ἡ ἀστική τάξη εἶχαν ἀντιπροσωπευτικό σῶμα, ὅπου εἶχε ἐξασφαλιστεῖ ἡ πλειοψηφία γιά τό συνασπισμό τους καί εἶχαν δημιουργηθεῖ οἱ δυνατότητες γιά διαπραγματεύσεις καί συμφωνίες μέ τό στέμμα· οἱ κ.κ. Στροῦβε καί οἱ ἄλλοι βεχιστές μέ ὑστερική ἔξαψη περιέλουζαν μέ βρωμιές τήν ἐπανάσταση καί δημιουργοῦσαν μιά ἰδεολογία πού χαροποιοῦσε τόν Ἄντόν Βολίνσκι· ὁ κ. Μιλιουκόφ διακήρυσσε ὅτι ἡ καντέτικη ἀντιπολίτευση εἶναι «ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος» (τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ ἐπιγόνου τῶν φεουδαρχῶν). Καί ὡστόσο, παρόλες τίς πολύ εὐνοϊκές αὐτές συνθήκες γιά τούς κ.κ. Ρομάνοφ, παρόλες τίς εὐνοϊκές αὐτές συνθήκες πού μποροῦσαν νά ὑπάρξουν ἀπό τήν ἄποψη τοῦ συσχετισμοῦ τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων στήν καπιταλιστική Ρωσία τοῦ 20οῦ αἰῶνα, παρόλα αὐτά, ἡ πολιτική τοῦ Στολίπιν χρεοκόπησε· ὁ Στολίπιν θανατώθηκε ὅταν χτύπησε τήν πόρτα ὁ νέος νεκροθάφτης — ἡ πιό σωστά, ὁ νεκροθάφτης πού συγκεντρώνει νέες δυνάμεις — τῆς τσαρική ἀπολυταρχίας.

* * *

Ἡ ἐποχή τῆς I Δούμας χαρακτηρίζει πολύ παραστατικά τίς σχέσεις τοῦ Στολίπιν πρὸς τούς ἀρχηγούς τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἀντίστροφα. «Ἡ περίοδος ἀπό τό Μάη ὡς τόν Ἰούλη τοῦ 1906 — γράφει ἡ «Ρέτς» — ἦταν ἀποφασιστική γιά τή σταδιοδρομία τοῦ Στολίπιν». Ποῦ βρισκόταν λοιπόν τό κέντρο βάρους αὐτῆς τῆς περιόδου;

«Τό κέντρο βάρους αὐτῆς τῆς περιόδου—δηλώνει τό ἐπίσημο ὄργανο τοῦ καντέτικου κόμματος—δέν βρισκόταν, φυσικά, στίς ἀγορεύσεις στή Δούμα».

Ἀλήθεια, πραγματικά πολύτιμη ὁμολογία! Τί καυγάδες

δέν κάναμε μέ τούς καντέτους ἐκεῖνο τόν καιρό πάνω στό ζήτημα ἄν μπορούμε νά θεωροῦμε «σάν τό κέντρο βάρους» ἐκείνης τῆς περιόδου «τίς ἀγορεύσεις στή Δούμα»! Πόσες βαριές βρισιές, πόσες ὑπεροπτικές δογματικές νουθεσίες δέν ὑπῆρχαν τότε στόν καντέτικο τύπο πρὸς τούς σοσιαλδημοκράτες, πού τήν ἀνοιξη καί τό καλοκαίρι τοῦ 1906 ὑποστήριζαν ὅτι τό κέντρο βάρους ἐκείνης τῆς περιόδου δέν βρισκόταν στίς ἀγορεύσεις στή Δούμα! Πόσες κατηγορίες δέν ἀπηύθυνε τότε ἡ «Ρέτς» καί ἡ «Ντούμα» σέ ὅλη τή ρωσική «κοινωνία», γιατί ἡ κοινωνία αὐτή ὄνειρεύεται μιά «Συνέλευση» καί δέν ἐνθουσιάζεται ἀρκετά ἀπό τίς καντέτικες νίκες στό «κοινοβουλευτικό» πεδίο τῆς πρώτης Δούμας! Ἔχουν περάσει πέντε χρόνια, πρέπει νά δοθεῖ μιά γενική ἐκτίμηση τῆς περιόδου τῆς πρώτης Δούμας καί οἱ καντέτοι, μέ μιά εὐκολία λές καί ἀλλάζουν γάντια, διακηρύσσουν: «τό κέντρο βάρους ἐκείνης τῆς περιόδου, δέν βρισκόταν, φυσικά, στίς ἀγορεύσεις στή Δούμα».

Φυσικά, δέν βρισκόταν αὐτοῦ, κύριοι! Ποῦ βρισκόταν, λοιπόν, τό κέντρο βάρους;

«...Στά παρασκήνια — διαβάζουμε στή «Ρέτς» — γινόταν ἔντονη πάλη ἀνάμεσα στούς ἐκπροσώπους τῶν δύο ρευμάτων. Τό ἓνα συνιστοῦσε νά ἀναζητηθεῖ μιά συμφωνία μέ τή λαϊκή ἀντιπροσωπεία, χωρίς νά διστάζει νά δεχτεῖ καί σχηματισμό «κυβέρνησης καντέτων». Τό ἄλλο ἀπαιτοῦσε ριζικά μέτρα, διάλυση τῆς Κρατικῆς δούμας καί τροποποίηση τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Ἐνα τέτιο πρόγραμμα ἐφάρμοσε τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν πού διάθετε τεράστια ἐπιροή... Ὁ Στολίπιν γιά ἓνα ὀρισμένο διάστημα ταλαντευόταν. Ὑπάρχουν μαρτυρίες ὅτι μέσω τοῦ Κριζανόβσκι πρότεινε δύο φορές στόν Μούρομτσεφ νά συζητήσουν τή δυνατότητα συγκρότησης κυβέρνησης καντέτων, μέ συμμετοχή τοῦ Στολίπιν σάν ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν. Τόν ἴδιο ὅμως καιρό ὁ Στολίπιν βρισκόταν ἀναμφισβήτητα σέ ἐπαφή μέ τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν».

Ἔτσι γράφουν τήν ἱστορία οἱ κ.κ. μορφωμένοι, σοφοί, διαβασμένοι ἀρχηγοί τῶν φιλελευθέρων! Συνάγεται ὅτι τό «κέντρο βάρους» δέν βρισκόταν στίς ἀγορεύσεις, ἀλλά στήν πάλη τῶν δύο ρευμάτων μέσα στούς κόλπους τῆς τσαρικήσ μαυροεκατονταρχίτικης καμαρίλας! Τήν πολιτική τῆς ἄμεσης καί χωρίς χρονοτριβές «ἐφόδου» τήν ἐφάρμοζε τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν, δηλ. ὄχι τά πρόσωπα, ὄχι ὁ Νικόλαος Ρομάνοφ, ὄχι «ἓνα ρεῦμα» τῶν «ἀνώτερων κύκλων», ἀλλά μιά ὀρισμένη τάξη. Τούς ἀνταγωνιστές τους ἀπό τά δεξιά οἱ καντέτοι τούς βλέπουν καθαρά, νηφάλια. Ὅ,τι ὅμως ὑπῆρχε ἀριστερότερα ἀπό τούς καντέτους ἐξαφανίστηκε ἀπό τό ὀπτικό τους πεδίο. Τήν ἱστορία τή δημιούργησαν «οἱ ἀνώτεροι κύ-

κλοι», τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν καί οἱ καντέτοι, ὅσο γιά τόν ἀπλό λαό, αὐτός, φυσικά, δέν ἔπαιρνε μέρος στή δημιουργία τῆς ἱστορίας! Ἀπέναντι σέ μιά ὀρισμένη τάξη (τῶν εὐγενῶν) ἀντιπαρατάχθηκε τό ὑπεράνω τάξεων κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας», ἐνῶ οἱ ἀνώτεροι κύκλοι (δηλ. ὁ πατερούλης ὁ τσάρος) ταλαντεύονταν.

Μπορεῖ λοιπόν νά φανταστεῖ κανεῖς περισσότερο ἰδιοτελή ταξική τύφλωση; μεγαλύτερη διαστρέβλωση τῆς ἱστορίας καί ξέχασμα τῶν στοιχειῶδων ἀληθειῶν τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης; πιό θλιβερή σύγχυση, ἀνακάτεμα τῶν τάξεων, τῶν κομμάτων καί τῶν προσωπικοτήτων;

Ἐκεῖνος πού δέν θέλει νά δεῖ τή δημοκρατία καί τίς δυνάμεις της εἶναι χειρότερος ἀπό κάθε εἶδους τυφλό.

Τό κέντρο βάρους στήν περίοδο τῆς πρώτης Δούμας δέν βρισκόταν, φυσικά, στίς ἀγορεύσεις στή Δούμα. Βρισκόταν στήν πάλη τῶν τάξεων ἔξω ἀπό τή Δούμα, στήν πάλη τῶν τσιφλικάδων-φεουδαρχῶν καί τῆς μοναρχίας τους ἐνάντια στίς λαϊκές μάζες, τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες. Στήν περίοδο ἀκριβῶς αὐτή ἄρχισε μιά νέα ἄνοδος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν μαζῶν: καί οἱ ἀπεργίες γενικά, καί οἱ πολιτικές ἀπεργίες καί τά ξεσπάσματα τῶν ἀγροτῶν καί οἱ στρατιωτικές στάσεις εἶχαν φτάσει σέ ἀπειλητικό σημεῖο τήν ἄνοιξη καί τό καλοκαίρι τοῦ 1906. Νά γιατί ταλαντεύονταν, κύριοι καντέτοι ἱστορικοί, οἱ «ἀνώτεροι κύκλοι»: ὁ ἀγῶνας τῶν ρευμάτων μέσα στούς κόλπους τῆς τσαρικήσ συμμορίας διεξαγόταν γύρω στό ζήτημα ἄν μποροῦσε, μέ τήν τοτινή δύναμη τῆς ἐπανάστασης, νά γίνει ἀμέσως πολιτικό πραξικόπημα, ἢ ἄν χρειαζόταν ἀκόμη ἀναμονή, ἀκόμη νά συνεχιστεῖ τό σούρσιμο τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπό τή μύτη.

Ἡ πρώτη Δούμα εἶχε πείσει τελείως τούς τσιφλικάδες (Ρομάνοφ, Στολίπιν καί Σία) ὅτι ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί στήν ἀγροτική μάζα καί στούς ἐργάτες δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει εἰρήνη. Καί ἡ πεποίθησή τους αὐτή ἀνταποκρινόταν στήν ἀντικειμενική πραγματικότητα. Ἐμενε νά λυθεῖ τό δευτερεῦον ζήτημα: πότε καί πῶς νά τροποποιήσουν τόν ἐκλογικό νόμο, ἀμέσως ἢ βαθμιαῖα. Ἡ ἀστική τάξη ταλαντευόταν, ὅλη της ὅμως ἡ διαγωγή — ἀκόμη καί τῆς καντέτικης ἀστικῆς τάξης — ἔδειχνε ὅτι φοβᾶται τήν ἐπανάσταση ἑκατό φορές περισσότερο ἀπό τήν ἀντίδραση. Γι' αὐτό καί οἱ τσιφλικάδες εὐαρεστοῦνταν νά καλοῦν τούς ἀρχηγούς τῆς ἀστικῆς τάξης (Μούρομτσεφ, Χάιντεν, Γκουτσκόφ καί Σία) σέ συσκέψεις, γιά νά δοῦν

μήπως μπορούν νά σχηματίσουν μαζί κυβέρνηση. Καί ἡ ἀστική τάξη *δλόκληρη*, μαζί καί οἱ καντέτοι, συσκεπτόταν μέ τόν τσάρο, μέ τούς πογκρομιστές, μέ τούς ἀρχηγούς τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας γιά τά μέσα πάλης ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, ἐνῶ, ἀπό τά τέλη τοῦ 1905, ἡ ἀστική τάξη δέν ἔστειλε ποτέ κανένα ἀπό τά κόμματά της νά συσκεφθεῖ μέ τούς ἀρχηγούς τῆς ἐπανάστασης γιά τό πῶς νά ἀνατρέψουν τήν ἀπολυταρχία καί τή μοναρχία.

Νά ποιό εἶναι τό βασικό δίδαγμα ἀπό τή «στολιπινική» περίοδο τῆς ρωσικῆς ἱστορίας. Ὅταν ἡ ἐπανάσταση φαινόταν ἀκόμη ἰσχυρή, ὁ τσαρισμός καλοῦσε τήν ἀστική τάξη σέ συσκέψεις, σιγά-σιγά ὅμως, ὅταν ἡ ἐπανάσταση ἔπαψε νά ἀσκεῖ πίεση ἀπό τά κάτω, ἀπέπεμπε μέ τίς κλωτσιές ὅλους τούς ἀρχηγούς τῆς ἀστικῆς τάξης, πρῶτα τόν Μούρομτσεφ καί τόν Μιλιουκόφ, ἔπειτα τόν Χάιντεν καί τόν Λβόφ καί τέλος τόν Γκουτσκόφ. Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς Μιλιουκόφ, Λβόφ καί Γκουτσκόφ ἦταν τελείως ἐπουσιώδης καί βρισκόταν στή σειρά πού οἱ ἀρχηγοί αὐτοί τῆς ἀστικῆς τάξης πρόσφεραν τά μάγουλά τους στούς Ρομάνοφ — Πουρισκέβιτς — Στολίπιν γιά... «φίλημα» καί δέχονταν τέτια... «φιλήματα».

Ὁ Στολίπιν κατέβηκε ἀπό τό προσκήνιο τότε ἀκριβῶς, ὅταν ἡ μαυροεκατονταρχίτικη μοναρχία πῆρε ὅ,τι μπορούσε νά πάρει πρὸς ὄφελός της ἀπό τίς ἀντεπαναστατικές διαθέσεις ὅλης τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης. Σήμερα ἡ ἀστική αὐτή τάξη ἀποδιωγμένη, καταξευτελισμένη, αὐτοστιγματισμένη μέ τήν ἀπάρνηση τῆς δημοκρατίας, τῆς πάλης τῶν μαζῶν, τῆς ἐπανάστασης, βρίσκεται σέ κατάσταση σύγχυσης καί ἀμηχανίας, βλέποντας τά σημάδια μιᾶς καινούργιας ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης. Ὁ Στολίπιν ἔδωσε στό ρωσικό λαό ἕνα καλό μάθημα: νά τραβήξει πρὸς τή λευτεριά, ἀνατρέποντας τήν τσαρική μοναρχία, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου ἢ νά ὑποδουλωθεῖ στούς Πουρισκέβιτς, στούς Μάρκοφ, στούς Τολματσόφ, κάτω ἀπό τήν ἰδεολογική καί πολιτική καθοδήγηση τῶν Μιλιουκόφ καί Γκουτσκόφ.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 24,
18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΣΥΜΦΙΛΙΩΤΙΣΤΩΝ Ἡ ΤΩΝ ΕΝΑΡΕΤΩΝ

Τό «Ἰνφορμασιόννι Μπιουλιετέν» τῆς Τεχνικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ¹³⁸ (ἀρ. φύλ. 1, τῆς 11 τοῦ Αὐγούστου 1911) καί τό φυλλάδιο «Πρός ὅλα τά μέλη τοῦ ΣΔΕΚΡ», πού βγήκε σχεδόν ταυτόχρονα μέ τό πρῶτο ἐπίσης στό Παρίσι, καί τό ὑπογράφει ἡ «Ὁμάδα τῶν κομματικῶν-μπολσεβίκων», εἶναι, ὡς πρὸς τό περιεχόμενο, ταυτόσημα δημοσιεύματα πού στρέφονται ἐνάντια στόν «ἐπίσημο μπολσεβικισμό», ἢ, σύμφωνα μέ ἄλλη ἔκφραση, ἐνάντια στούς «μπολσεβίκους-λενινιστές». Τά δημοσιεύματα αὐτά εἶναι γραμμένα σέ ἔντονο ὕφος — εἶναι πιό πλούσια σέ ἐπιφωνήματα ὀργῆς καί ρητορεῖες παρά σέ περιεχόμενο — ὥστόσο, πρέπει νά ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτά, γιατί ἐδῶ θίγονται πολύ σοβαρά ζητήματα τοῦ κόμματός μας. Καί εἶναι πολύ φυσικό νά ἀσχοληθῶ ἐγώ μέ τήν ἐκτίμηση τῆς καινούργιας ὀμάδας: 1ο γιατί ἐγώ ἔγραψα γιά τά ἴδια ἀκριβῶς ζητήματα καί ἐξονόματος ἀκριβῶς ὅλων τῶν μπολσεβίκων ἐδῶ καί 1 1/2 χρόνο ἀκριβῶς (βλ. «Ντισκουσιόννι Λιστόκ», ἀρ. φύλ. 2)* καί 2ο γιατί παραδέχομαι πλήρως τήν εὐθύνη μου γιά τόν «ἐπίσημο μπολσεβικισμό». Ὅσοναφορᾶ τήν ἔκφραση «λενινιστές», εἶναι ἀπλῶς μιά ἀποτυχημένη ἀπόπειρα δηκτικῆς εἰρωνείας, ὑπαινιγμός ὅτι δῆθεν ἐδῶ πρόκειται ἀπλῶς καί μόνο γιά τούς ὀπαδούς ἐνός προσώπου! Στήν πραγματικότητα ὅλοι ξέρουν θαυμάσια ὅτι δέν πρόκειται καθόλου γιά ἐκείνους πού παραδέχονται τίς προσωπικές μου γνώμες πάνω σέ τοῦτες ἢ ἐκεῖνες τίς πλευρές τοῦ μπολσεβικισμοῦ.

Οἱ συντάκτες τοῦ φυλλαδίου πού ὑπογράφουν: «κομματικοί μπολσεβίκοι», ἀποκαλοῦν ἀκόμη τόν ἑαυτό τους «ἐξωφραξιακούς μπολσεβίκους» καί δηλώνουν ὅτι «ἐδῶ» (δηλ.

* Βλ. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 256-311. Ἡ Σύντ.

στό Παρίσι) «πολύ άποτυχημένα» τούς λένε συμφιλιωτιστές. Όπως όμως θά πειστεϊ ό άναγνώστης από τά παρακάτω, στην πραγματικότητα αυτή άκριβώς ή όνομασία πού καθιερώθηκε πριν από 15 και πάνω μήνες και όχι μονάχα στό Παρίσι, όχι μονάχα στό έξωτερικό, αλλά και στη Ρωσία, είναι ή μόνη πού άποδίδει σωστά τήν πολιτική ούσία τής καινούργιας ομάδας.

Ό συμφιλιωτισμός είναι ένα σύνολο από διαθέσεις, επιδιώξεις, άπόψεις, πού συνδέονται άδιάρηκτα μέ τήν ίδια τήν ούσία του ιστορικού καθήκοντος πού μπήκε μπροστά στό ΣΔΕΚΡ στην περίοδο τής άντεπανάστασης του 1908-1911. Γι' αυτό πολλοί σοσιαλδημοκράτες, μ' όλο πού ξεκινούσαν από τις πιο διαφορετικές προϋποθέσεις, «έπεσαν» στό συμφιλιωτισμό στην περίοδο αυτή. Τόν συμφιλιωτισμό τόν έκφρασε μέ περισσότερη συνέπεια ό Τρότσκι, πού είναι σχεδόν ό μόνος πού προσπάθησε νά θεμελιώσει θεωρητικά τήν κατεύθυνση αυτή. Η θεμελίωση αυτή είναι: οί ομάδες και ό φραξιονισμός ήταν πάλη των διανοουμένων «για τήν έπιροή στό άνώριμο προλεταριάτο». Τό προλεταριάτο ώριμάζει και ό φραξιονισμός χάνεται μονάχος του. Δέν είναι ή άλλαγή των σχέσεων ανάμεσα στις τάξεις, δέν είναι ή εξέλιξη των θεμελιακών ιδεών των δυό κυριότερων ομάδων, πού βρίσκεται στη βάση τής διαδικασίας συγχώνευσης των ομάδων. Η ύπόθεση έξαρτιέται από τήν τήρηση ή τήν παραβίαση των συμφωνιών ανάμεσα σ' όλες τις ομάδες των «διανοουμένων». Γι' αυτό και ό Τρότσκι — από καιρό ήδη και συνάμα ταλαντευόμενος πότε περισσότερο προς τό μέρος των μπολσεβίκων, πότε περισσότερο προς τό μέρος των μενσεβίκων — προπαγανδίζει επίμονα μία τέτια συμφιλίωση (ή συμβιβασμό) ανάμεσα σ' όλες τις ομάδες.

Η αντίθετη άποψη (βλ. «Ντισκουσιόννι Λιστόκ»*, άρ. φύλ. 2 και 3) ύποστηρίζει ότι οί ομάδες γεννήθηκαν από τό συσχετισμό των τάξεων στη ρωσική επανάσταση. Οί μπολσεβίκοι και οί μενσεβίκοι άπλως διατύπωσαν τις άπαντήσεις στα ζητήματα πού έβαλε μπροστά στό προλεταριάτο ή αντικειμενική πραγματικότητα του 1905-1907. Γι' αυτό, μόνο ή έσωτερική εξέλιξη πού παρατηρεϊται σ' αυτές τις ομάδες, τις «ισχυρές» ομάδες, ισχυρές γιατί έχουν βαθιές ρίζες, ισχυρές γιατί οί ιδέες τους αντιστοιχοϋν σε όρισμένες πλευρές τής αντικειμενικής πραγματικότητας, ή έσωτερική αποκλειστικά εξέλιξη άκριβώς αυτών των ομάδων είναι ικανή νά εξα-

* Βλ. "Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 19ος, σελ. 263-264, 381. Η Σύντ.

σφαλίσει τήν πραγματική συγχώνευσή τους, δηλ. τή δημιουργία ενός πραγματικά ενιαίου πέρα για πέρα κόμματος τοῦ προλεταριακοῦ, μαρξιστικοῦ σοσιαλισμοῦ στή Ρωσία. Ἐκ βγαίνει τό πρακτικό συμπέρασμα: μόνο ἡ προσέγγιση τῶν δύο αὐτῶν ἰσχυρῶν ομάδων στή δουλιά καί μόνο στό βαθμό τῆς ἐκκαθάρισής τους ἀπό τά μή σοσιαλδημοκρατικά ρεύματα τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτσοβισμού εἶναι πολιτική πραγματικά κομματική, πού πραγματοποιεῖ ἀληθινά τήν ἐνότητα κατά ἓνα τρόπο ὄχι εὐκόλο, ὄχι ὀμαλό, καθόλου ἄμεσο, ὅμως πραγματοποιήσιμο, σέ ἀντίθεση μέ τήν πληθώρα τῶν τσαρλάνικων ὑποσχέσεων γιά μιά εὐκόλη, ὀμαλή, ἄμεση συγχώνευση «ὄλων» τῶν ομάδων.

Οἱ δύο αὐτές ἀπόψεις καθορίστηκαν σέ γενικές γραμμές πρὶν ἀκόμη ἀπό τήν ὀλομέλεια, ὅταν στίς συζητήσεις πρότεινα τό σύνθημα: «προσέγγιση τῶν δύο ἰσχυρῶν ομάδων καί ὄχι κλαψουρίσματα γιά διάλυση τῶν ομάδων», — ὅπως πληροφόροῦσε τό κοινό ἡ ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιαλ-Ντεμοκράτα» ἀμέσως ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια. Τίς δύο αὐτές ἀπόψεις τίς ἔκθεσα ἀνοιχτά, καθαρά καί συστηματικά τό *Μάη* τοῦ 1910, δηλ. ἐδῶ καί 1 1/2 χρόνο καί ταυτόχρονα σέ «παγκομμιατική» κλίμακα στό «Ντισκουσιόννι Λιστόκ» (ἀρ. φύλ. 2). Ἐάν οἱ «συμφιλιωτιστές», μέ τούς ὁποίους συζητούσαμε πάνω στά θέματα αὐτά ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1909, δέν ἀποφάσισαν οὔτε μιά φορά μέχρι σήμερα νά ἀπαντήσουν στό ἄρθρο αὐτό, ἄν δέν προσπάθησαν γενικά οὔτε μιά φορά νά ἐξετάσουν αὐτό τό ζήτημα κάπως συστηματικά, νά ἐκθέσουν τίς ἀπόψεις τους κάπως ἀνοιχτά καί ὀλοκληρωμένα, τό φταίξιμο εἶναι ὀλοκληρωτικά δικό τους. Αὐτοί ἀποκαλοῦν τό φραξιονιστικό τους κατασκεῦασμα, πού δημοσιεύτηκε σέ φυλλάδιο ἐξονόματος μιᾶς ἰδιαίτερης ομάδας, «δημόσια ἀπάντηση»: ἡ δημόσια αὐτή ἀπάντηση ἀνθρώπων πού ἔμειναν ἄφωνοι πάνω ἀπό ἓνα χρόνο, δέν εἶναι ἀπάντηση στό ἐρώτημα, ὅπως αὐτό ἀνακινήθηκε ἀπό καιρό, ὅπως συζητήθηκε ἀπό καιρό, ὅπως λύθηκε ἀπό καιρό στίς δύο θεμελιακά διαφορετικές κατευθύνσεις, ἀλλά ἀποτελεῖ τήν πιό ἀπελπιστική σύγκυση, τό πιό ἐξοργιστικό ἀνακάτεμα δύο ἀσυμβίβαστων ἀπαντήσεων. Δέν ὑπάρχει οὔτε μιά θέση πού νά ἔχουν διατυπώσει οἱ συντάκτες τοῦ φυλλαδίου, χωρίς νά τήν ἀναιροῦν ἀμέσως. Δέν ὑπάρχει οὔτε μιά θέση στήν ὀποία οἱ δῆθεν μπολσεβίκοι (στήν πραγματικότητα μή συνεπεῖς τροτσκιστές) νά μήν ἔχουν ἀναμασήσει τά λάθη τοῦ Τρότσκι.

Πραγματικά, ρίξτε μιά ματιά στις βασικές ιδέες του φυλλαδίου.

Ποιοί είναι οί συντάκτες του; Κατά τά λεγόμενά τους είναι μπολσεβίκοι «πού δέν συμερίζονται τίς ὀργανωτικές ἀπόψεις τοῦ ἐπίσημου μπολσεβικισμοῦ». Δηλαδή κάτι σάν «ἀντιπολίτευση» μόνο πάνω στό ὀργανωτικό ζήτημα, δέν εἶναι ἔτσι; Διαβάστε τήν παρακάτω φράση: «...Τά ὀργανωτικά ἀκριβῶς ζητήματα, τά ζητήματα τῆς ὀργάνωσης καί ἀνασυγκρότησης τοῦ κόμματος, προωθοῦνται στήν πρώτη γραμμή τώρα, ὅπως ἐδῶ καί 1 1/2 χρόνο». Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό· αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό βασικό λάθος τοῦ Τρότσκι, πού τό ξεσκέλασα ἐδῶ καί 1 1/2 χρόνο. Στήν ὀλομέλεια τό ὀργανωτικό ζήτημα *μποροῦσε* νά φαίνεται πρωταρχικό, μόνο καί στό βαθμό πού ἡ ἀποκλήρυξη τοῦ λικβινταρισμοῦ ἀπό ὄλα τά ρεύματα θεωροῦνταν πραγματικότητα, ἐπειδή καί οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί, «καθησυχάζοντας» τό κόμμα, εἶχαν «ὑπογράψει» τήν ἀπόφαση ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό. Τό λάθος τοῦ Τρότσκι ἦταν ἀκριβῶς ὅτι ἐξακολουθοῦσε νά παρουσιάζει τή *φαινομενικότητα* αὐτή γιά πραγματικότητα καί ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι τό «Νάσα Ζαριά», ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1910, ὕψωσε ὀριστικά τή σημαία τοῦ λικβινταρισμοῦ, καί οἱ βπεριοντοφικοί στήν περιβόητη σχολή τους τοῦ Ν. ὕψωσαν τή σημαία τῆς ὑπεράσπισης τοῦ ὀτζοβισμοῦ. Τό νά θεωρηθεῖ στήν ὀλομέλεια ἡ φαινομενικότητα αὐτή σάν πραγματικότητα *μποροῦσε* νά εἶναι ἀποτέλεσμα αὐταπάτης. Ὁ Τρότσκι, ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια, ἀπό τήν ἀνοιξη τοῦ 1910, ἐξαπατοῦσε τούς ἐργάτες κατά τόν πιό ἀσυνείδητο καί ἀφιλότιμο τρόπο, διαβεβαιώνοντας ὅτι τά ἐμπόδια γιά τήν ἔνωση εἶναι κυρίως (ἂν ὄχι ἀποκλειστικά) ὀργανωτικά. Τήν ἀπάτη αὐτή τή συνεχίζουν τό 1911 οἱ συμφιλιωτιστές τοῦ Παρισιοῦ, γιατί τό νά λέει κανείς τώρα ὅτι τά ὀργανωτικά προβλήματα βρίσκονται στήν πρώτη γραμμή εἶναι ἐμπαιγμός τῆς ἀλήθειας. Στήν πραγματικότητα, στήν πρώτη γραμμή σήμερα δέν βρίσκεται καθόλου τό ὀργανωτικό ζήτημα, ἀλλά τό ζήτημα τοῦ ὄλου προγράμματος, τῆς ὄλης τακτικῆς, τοῦ ὄλου χαρακτήρα τοῦ κόμματος, καί πιό σωστά τό ζήτημα τῶν δύο κομμάτων, τοῦ *Σοσιαλδημοκρατικοῦ* ἐργατικοῦ κόμματος καί τοῦ *στολιπινικοῦ* ἐργατικοῦ κόμματος τῶν κ.κ. Πότρεσοφ, Σμιρνόφ, Λάριν, Λεβίτσκι καί Σίας. Οἱ συμφιλιωτιστές τοῦ Παρισιοῦ λές καί κοιμόνταν ἐπί 1 1/2 χρόνο μετά τήν ὀλομέλεια. Στό διάστημα αὐτό ἡ πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί

ἀπό τήν πλευρά τή δική μας καί ἀπό τήν πλευρά τῶν κομματικῶν μενσεβίκων μετατοπίστηκε ἐξολοκλήρου ἀπό τά ὀργανωτικά ζητήματα στά ζητήματα τῆς ὑπαρξῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ — καί ὄχι τοῦ φιλελεύθερου — ἐργατικοῦ κόμματος. Τό νά συζητήσουμε τώρα μέ τούς κυρίους, ἄς ποῦμε, τοῦ «Νάσα Ζαριά» γιά τά ὀργανωτικά ζητήματα, γιά τή σχέση τῆς νόμιμης καί τῆς παράνομης ὀργάνωσης, θά σήμαινε νά παίξουμε κωμωδία, γιατί οἱ κύριοι αὐτοί εἶναι ἀπολύτως σέ θέση νά ἀναγνωρίσουν μιά τέτια «παράνομη» ὀργάνωση, ὅπως εἶναι ἡ «Γκόλος», πού ἐξυπηρετεῖ τούς λικβινταριστές! Ἀπό καιρό τώρα εἰπώθηκε ὅτι μιά τέτια παράνομη ὀργάνωση πού νά ὑπηρετεῖ τό μοναρχικό φιλελευθερισμό τήν ἀναγνωρίζουν καί τήν κάνουν πράξη οἱ καντέτοι μας. Οἱ συμφιλιωτιστές αὐτοαποκαλοῦνται μπολσεβίκοι γιά νά ἐπαναλάβουν τώρα, ὕστερα ἀπό 1 1/2 χρόνο (καί μάλιστα σέ εἰδική δήλωση ὅτι αὐτό γίνεται ἀπό μέρος ὄλου τοῦ μπολσεβικισμοῦ!) τά λάθη τοῦ Τρότσκι πού τά ξεσκέπασαν οἱ μπολσεβίκοι. Δέν ἀποτελεῖ λοιπόν αὐτό κατάχρηση τῶν καθιερωμένων κομματικῶν ὀνομασιῶν; Δέν εἴμαστε λοιπόν ὕστερα ἀπ' αὐτό ὑποχρεωμένοι νά δηλώσουμε σέ ὄλους ὅτι οἱ συμφιλιωτιστές δέν εἶναι καθόλου μπολσεβίκοι, ὅτι δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τόν μπολσεβικισμό, ὅτι εἶναι ἀπλῶς ἀσυνεπεῖς τροτσκιστές;

Διαβάστε λίγο παρακάτω: «Μπορεῖ νά μή συμφωνήσει κανείς μέ τό πῶς καταλάβαινε τό καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό ὁ ἐπίσημος μπολσεβικισμός καί ἡ πλειοψηφία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ...». Μά εἶναι δυνατό νά ὑποστηρίξει κανείς στά σοβαρά ὅτι «τό καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό» εἶναι ὀργανωτικό καθῆκον; Οἱ ἴδιοι οἱ συμφιλιωτιστές δηλώνουν ὅτι διαφωνοῦν μέ τούς μπολσεβίκους ὄχι μόνο στά ὀργανωτικά ζητήματα! Σέ τί λοιπόν συγκεκριμένα; Σιωποῦν. Ἡ «δημόσια ἀπάντησή» τους ἐξακολουθεῖ νά παραμένει ἀπάντηση ἄφωνων... ἢ ἀδιάφορων;.. ἀνθρώπων. Μέσα σέ 1 1/2 χρόνο οὔτε μιά φορά δέν δοκίμασαν νά διορθώσουν τόν «ἐπίσημο μπολσεβικισμό», ἢ νά ἐκθέσουν τή δική τους ἄποψη σχετικά μέ τά καθήκοντα τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό! Καί τήν πάλη αὐτή ὁ ἐπίσημος μπολσεβικισμός τήν κάνει τρία ἀκριβῶς χρόνια, ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1908. Ἀντιπαραβάλλοντας αὐτές τίς πασίγνωστες ἡμερομηνίες, ἀναζητᾶμε ἄθελά μας τήν ἐξήγηση τῆς παράξενης αὐτῆς «σιωπῆς» τῶν συμφιλιωτιστῶν καί οἱ ἀναζητήσεις αὐτές φέρνουν ἄθελά μας στή μνήμη μας τόν Τρότσκι

καί τόν Ἴονοφ πού διαβεβαίωναν ὅτι κι' αὐτοί εἶναι ἐνάντια στούς λικβινταριστές, ἀλλά καταλαβαίνουν διαφορετικά τό καθῆκον τῆς πάλης ἐνάντιά τους. Μά αὐτό εἶναι γιά γέλια, σύντροφοι: τρία χρόνια ὕστερα ἀπό τήν ἔναρξη τῆς πάλης νά λέτε ὅτι τήν καταλαβαίνετε διαφορετικά. Ἡ τέτιου εἴδους διαφορετική κατανόηση μοιάζει μέ τήν πλήρη μή κατανόηση, ὅπως δύο σταγόνες νερό!

Πᾶμε παρακάτω. Ἡ οὐσία τῆς τωρινῆς κομματικῆς κρίσης συνοψίζεται, ἀναμφίβολα, στό ζήτημα: πλήρης διαχωρισμός τοῦ κόμματός μας, τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀπό τούς λικβινταριστές (μαζί καί τούς γκολοσοφικούς) ἢ συνέχιση τῆς πολιτικῆς τοῦ συμβιβασμοῦ μ' αὐτούς. Εἶναι ζήτημα ἄν θά βρεθεῖ ἔστω κι' ἓνας σοσιαλδημοκράτης, γνώστης κάπως τῆς ὑπόθεσης, πού νά ἀρνιέται τό γεγονός ὅτι ἡ οὐσία τῆς τωρινῆς κομματικῆς κατάστασης βρίσκεται στό ζήτημα αὐτό. Τί ἀπάντηση, λοιπόν, δίνουν σ' αὐτό οἱ συμφιλιωτιστές;

«Μᾶς λένε — γράφουν στό φυλλάδιο — ὅτι ἔτσι (μέ τήν ὑποστήριξη τῆς σύσκεψης) παραβιάζουμε τούς κομματικούς τύπους καί δημιουργοῦμε διάσπαση. Δέν τό πιστεύουμε (sic!*). Ἄλλά κι' ἄν ἦταν ἔτσι, ἐμεῖς δέν θά τό φοβόμασταν αὐτό». (Σέ συνέχεια γίνεται λόγος γιά τόν τορπιλισμό τῆς ὀλομέλειας ἀπό τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό, γιά τό ὅτι «τήν ΚΕ τήν παίζουν κορώνα-γράμματα», γιά τό ὅτι οἱ «κομματικοί τύποι ἄρχισαν νά παίρνουν φραξιονιστικό περιεχόμενο» κτλ.)

Τήν ἀπάντηση αὐτή μπορεῖ κανεῖς πραγματικά νά τήν ὀνομάσει «κλασικό» ὑπόδειγμα ἰδεολογικῆς καί πολιτικῆς ἀδυναμίας! Σκεφτεῖτε μόνο: διατυπώθηκε λέει ἡ κατηγορία γιά διάσπαση. Καί νά, ἡ καινούργια ὁμάδα πού ἔχει τήν ἀξίωση νά ὑποδείξει στό κόμμα τό δρόμο πού πρέπει νά ἀκολουθήσει, δηλώνει στόν τύπο καί δημόσια: «δέν τό πιστεύουμε» (δηλ. δέν πιστεύετε ὅτι διάσπαση ὑπάρχει καί θά ὑπάρξει;) «ἀλλά» ... ἀλλά «δέν θά τό φοβόμασταν αὐτό».

Μποροῦμε νά ἐγγυηθοῦμε ὅτι στήν ἱστορία τῶν πολιτικῶν κομμάτων δέν θά βρεθεῖ τέτιο παράδειγμα σύγχυσης. Ἄν ἐσεῖς «δέν πιστεύετε» ὅτι διάσπαση ὑπάρχει καί θά ὑπάρξει, ἐξηγεῖστε το λοιπόν αὐτό! ἐξηγεῖστε γιατί μποροῦμε νά δουλεύουμε μέ τούς λικβινταριστές! Πέστε το ἀνοιχτά ὅτι μ' αὐτούς μποροῦμε — ἄρα καί πρέπει — νά δουλεύουμε.

Οἱ συμφιλιωτιστές μας ὄχι μόνο δέν τό λένε αὐτό, ἀλλά λένε

* — ἔτσι! Ἡ Σύντ.

τό αντίθετο. Σέ ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Μπιουλιετέν, ἄρ. φύλ. 1 (ἢ ὑποσημείωση λέει καθαρά ὅτι ἀντιτάχθηκε σ' αὐτό τό ἄρθρο ὁ μπολσεβίκος, ὁ ὁπαδός τῆς μπολσεβίκικης πλατφόρμας = ἀπόφασης τῆς II Παρισινῆς ὁμάδας) διαβάζουμε:

«... Εἶναι γεγονός ὅτι κοινή δουλιὰ μέ τούς λικβινταριστές στή Ρωσία ἀποκλείεται», ἐνῶ λίγο νωρίτερα ἀναγνωρίζοταν ὅτι ἀνάμεσα στούς γκολοσοφικούς καί τούς λικβινταριστές «γίνεται ὅλο καί δυσκολότερο νά χαράξεις ἀκόμη καί τό πιό λεπτό σύνορο».

ἽΟποιος μπορεῖ, ἄς βγάλει ἄκρη! Ἐπό τή μιά μεριά ἔχουμε τήν πιό ἐπίσημη δήλωση ἐξονόματος τῆς Τεχνικῆς ἐπιτροπῆς (στήν ὁποία οἱ συμφιλιωτιστές μέ τούς πολωνούς, πού τώρα τούς ὑποστηρίζουν, ἀποτελοῦν πλειοψηφία ἀπέναντι σέ μᾶς, τούς μπολσεβίκους) ὅτι κοινή δουλιὰ ἀποκλείεται. Στή ρωσική γλώσσα αὐτό λέγεται ἀκριβῶς κήρυξη τῆς διάσπασης. Καμιά ἄλλη ἔννοια δέν ἔχει ἡ λέξη διάσπαση. Ἐπό τήν ἄλλη μεριά, τό ἴδιο φύλλο ἄρ. 1 τοῦ «Μπιουλιετέν» διακηρύσσει ὅτι ἡ Τεχνική ἐπιτροπή συγκροτήθηκε «ὄχι γιά νά προκαλέσει τή διάσπαση, ἀλλά γιά νά τήν ἀποτρέψει», καί οἱ ἴδιοι συμφιλιωτιστές γράφουν ὅτι αὐτοί «δέν τό πιστεύουν αὐτό» (ὅτι διάσπαση ὑπάρχει καί θά ὑπάρξει).

Μπορεῖ κανεῖς νά φανταστεῖ μεγαλύτερη σύγχυση;

Ἐν ἡ κοινή δουλιὰ ἀποκλείεται, αὐτό μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ γιά τούς σοσιαλδημοκράτες, αὐτό μπορεῖ νά δικαιολογηθεῖ στά μάτια τῶν σοσιαλδημοκρατῶν εἴτε μέ τήν ὀλοφάνερη παραβίαση τῶν κομματικῶν ἀποφάσεων καί ὑποχρεώσεων ἀπό μιά ὀρισμένη ὁμάδα ἀνθρώπων (καί τότε ἡ διάσπαση μέ αὐτήν τήν ὁμάδα ἀνθρώπων εἶναι ἀναπόφευκτη), εἴτε μέ τή ριζική διαφορά ἀρχῶν, πού κατευθύνει ὄλη τή δουλιὰ τοῦ γνωστοῦ ρεύματος ἔξω ἀπό τό σοσιαλδημοκρατισμό (καί τότε ἡ διάσπαση μέ ὄλο τό ρεῦμα εἶναι ἀναπόφευκτη). Ἐμεῖς, ὅπως εἶναι γνωστό, ἔχουμε καί τίς δύο περιπτώσεις: ἡ ὀλομέλεια τοῦ 1910 διακήρυξε ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ δουλιὰ μέ τό λικβινταριστικό ρεῦμα, ἐνῶ ἡ διάσπαση μέ τήν ὁμάδα τῶν γκολοσοφικῶν, πού παραβίασε ὄλες τίς ὑποχρεώσεις καί πέρασε ὀριστικά μέ τό μέρος τῶν λικβινταριστῶν, συντελεῖται τώρα.

ἽΟποιος λέει συνειδητά ὅτι ἡ «κοινή δουλιὰ εἶναι ἀδύνατη», ὀποιος σκέφτηκε κάπως σοβαρά πάνω στή δήλωση αὐτή καί κατάλαβε τίς βασικές ἀρχές αὐτῆς τῆς δήλωσης, αὐτός θά στρέψει ὀπωσδήποτε ὄλη του τήν προσοχή καί ὄλες του τίς προσπάθειες στό νά ἐξηγήσει τίς βασικές αὐτές ἀρχές στίς πιό

πλατιές μάζες και να τις απαλλάξει όσο τό δυνατό γρηγορότερα και πληρέστερα από τις άσκοπες και επιζήμιες άπόπειρες να συνεχίσουμε όποισδήποτε σχέσεις με εκείνους με τούς όποιους είναι αδύνατο να δουλέψουμε. "Οποιος όμως κάνει τή δήλωση αυτή και ταυτόχρονα προσθέτει: «εμείς δέν πιστεύουμε» ότι θά επέλθει διάσπαση, «άλλά όμως δέν θά τό φοβηθοῦμε αυτό», αποκαλύπτει με τή μπερδεμένη και διστακτική αυτή γλώσσα ότι φοβάται τόν ίδιο τόν εαυτό του, φοβάται τό βήμα πού έκανε, φοβάται τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε! Μιά τέτια ακριβώς έντύπωση δημιουργεί τό φυλλάδιο τών συμφιλιωτιστών, οί όποιοι θέλουν για κάτι να δικαιολογηθοῦν, θέλουν σε κάποιον να φανοῦν «άρεστοί», κάνουν σε κάποιον νόημα... Θα δοῦμε άμέσως τί σημασία έχει τό νόημα πού κάνουν στή «Βπεριόντ» και στήν «Πράβντα». Πρέπει να τελειώσουμε πρώτα με τό πώς καταλαβαίνουν οί συμφιλιωτιστές «τά συμπεράσματα τής περιόδου πού πέρασε ύστερα από τήν όλομέλεια», τά συμπεράσματα πού έβγαλε ή σύσκεψη τών μελών τής ΚΕ.

Και πραγματικά είναι άπαραίτητο να καταλάβει κανείς αυτά τά συμπεράσματα, να καταλάβει για ποιό λόγο ήταν άναπόφευκτα: άλλιώς ή συμμετοχή μας στα γεγονότα θα είναι άθόρμητη, άνίσχυρη, τυχαία. Κοιτάξτε, λοιπόν, πώς τό καταλαβαίνουν αυτό οί συμφιλιωτιστές. Πώς άπαντοῦν στο έρώτημα: γιατί από τά έργα τής όλομέλειας, από τίς αποφάσεις της, πού είναι κυρίως ένωτικές, προέκυψε διάσπαση ανάμεσα στο ΓΕΚΕ (= λικβινταριστές) και στους άντλικβινταριστές; Τήν άπάντηση στο έρώτημα αυτό οί άσυνεπείς τροτσκιστές μας τήν άντέγραψαν άπλως από τόν Τρότσκι και τόν Ίόνοφ και είμαι ύποχρεωμένος να επαναλάβω τά όσα είπα τό Μάη του περασμένου χρόνου ένάντια στους συνεπείς αυτούς συμφιλιωτιστές*.

Ή άπάντηση τών συμφιλιωτιστών λέει: φταίει ο φραξιονισμός, ο φραξιονισμός τών μενσεβίκων, τών βπεριοντοφικών, τής «Πράβντα» — άπαριθμοῦμε τίς φραξιονιστικές ομάδες με τή σειρά του φυλλαδίου — και τέλος τών «έπίσημων εκπροσώπων του μπολσεβικισμού», πού «ξεπέρασαν ίσως όλες αυτές τίς ομάδες σε φραξιονιστικές προσπάθειες». Οί συντάκτες του φυλλαδίου αποκαλοῦν άνοιχτά και καθαρά έξωφραξιακούς μόνο τόν εαυτό τους, τούς συμφιλιωτιστές του Παρισιοῦ. "Ολοι είναι άμαρτωλοί, εμείς είμαστε ένάρετοι. Οί συμφιλιωτιστές δέν αναφέρουν κανενός είδους ιδεολογικές αιτίες πού προκαλοῦν

* Βλ. "Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 19ος, σελ. 256-311. Ή Σύντ.

τό εξεταζόμενο φαινόμενο. Δέν αναφέρουν κανενός είδους οργανωτικές ή όποιεσδήποτε άλλες ιδιομορφίες τών ομάδων, πού νά προκάλεσαν αυτό τό φαινόμενο. Τίποτε, απόλύτως τίποτε δέν προσφέρουν για *έξήγηση* έκτός από τή φράση: φραξιονισμός=άμάρτημα, έλλειψη φραξιονισμού=άρετή. Ή μόνη διαφορά ανάμεσα στους συμφιλιωτιστές του Παρισιοῦ καί στον Τρότσκι είναι ότι οί πρώτοι θεωροῦν τόν Τρότσκι φραξιονιστή, καί τόν έαυτό τους όχι, ένῶ ό δεύτερος πιστεύει τό αντίθετο.

Πρέπει νά όμολογήσω ότι ή τέτια αντιμετώπιση του ζητήματος, όταν δηλ. για νά εξηγήσουν τά πολιτικά φαινόμενα αναφέρουν μόνο τίς άμαρτωλές πλευρές τούτων καί τίς ένάρετες εκείνων, μου θυμίζει πάντα τά προσποιητά-καλοκάγαθα πρόσωπα, πού όταν τά δείς σου έρχεται αὐθόρμητα ή σκέψη: «αὐτός είναι σίγουρα άπατεώνας».

Σκεφτείτε πάνω στην ακόλουθη σύγκριση: οί συμφιλιωτιστές μας είναι έξωφραξιακοί, ένάρετοι. Ήμείς, οί μπολσεβίκοι, ξεπεράσαμε όλες τίς ομάδες στίς φραξιονιστικές προσπάθειες, δηλ. έμείς είμαστε οί πιο άμαρτωλοί. Γι' αυτό ή ένάρετη ομάδα υποστήριξε τήν πιο άμαρτωλή, τήν μπολσεβίκικη, στην πάλη ένάντια στό ΓΕΚΕ!! Δέν τά λέτε καλά, σύντροφοι! Όλο καί περισσότερο τά μπερδεύετε ύστερα από κάθε δήλωση πού κάνετε.

Γίνεστε γελοιοί όταν αλληλοεκτοξεύετε μέ τόν Τρότσκι — ακριβώς σαν νά παίζετε τόπι — άμοιβαίες κατηγορίες για φραξιονισμό: δέν κάνετε τόν κόπο νά σκεφτείτε τί είναι φραξιονιστική ομάδα; Δοκιμάστε νά δώσετε έναν όρισμό· έμείς σας τό λέμε προκαταβολικά ότι θά τά μπερδέψετε άκόμη περισσότερο, γιατί έσείς οί ίδιοι άποτελείτε ομάδα, ομάδα πού τανταντεύεται, ομάδα χωρίς αρχές, ομάδα πού δέν κατάλαβε τί έγινε στην όλομέλεια καί ύστερα απ' αυτήν.

Όμάδα είναι όργάνωση μέσα στό κόμμα, πού τήν ένώνει όχι ό τόπος τής δουλιᾶς, όχι ή γλώσσα ή άλλες αντικειμενικές συνθήκες, αλλά μία ιδιαίτερη πλατφόρμα άπόψεων πάνω στα κομματικά ζητήματα. Οί συντάκτες του φυλλαδίου άποτελοῦν ομάδα, γιατί τό φυλλάδιο είναι ή πλατφόρμα τους (πολύ άσχημη, αλλά υπάρχουν ομάδες μέ λαθεμένες πλατφόρμες). Αυτοί άποτελοῦν ομάδα, γιατί, όπως καί κάθε όργάνωση, συνδέονται μέ έσωτερική πειθαρχία: τόν εκπρόσωπό τους στην Τεχνική επιτροπή καί στην Ήργανωτική επιτροπή τόν όρίζει ή ομάδα τους μέ πλειοψηφία, αυτή επίσης συντάσσει καί εκδίδει τό φυλλάδιο-πλατφόρμα καί τά λοιπά. Αυτά είναι τά αντικειμενικά γεγονότα πού αποδείχνουν ότι οί φωνασκίες ένάντια

στό φραξιονισμό είναι *υποκρισία*. Καί ο Τρότσκι καί οί «*ασυνεπείς τροτσκιστές*» διαβεβαιώνουν ότι δέν ἔχουν ομάδα, *γιατί...* ὁ «μοναδικός» σκοπός τῆς συσπείρωσης (σέ ομάδα) εἶναι νά διαλύσουν τίς ομάδες, νά προπαγανδίσουν τή συγχώνευσή τους κτλ., ὅλες ὅμως οἱ διαβεβαιώσεις αὐτές δέν εἶναι παρά αὐτοδιαφήμιση καί δειλή προσπάθεια νά παίξουν τό κρυφτούλι, γιά τόν ἀπλούστατο λόγο ὅτι ὅποιος κι' ἂν εἶναι ὁ σκοπός (ἔστω καί ὑπερενάρετος) τό γεγονός τῆς ὑπαρξης τῆς ομάδας δέν ἀνατρέπεται. Κάθε ομάδα εἶναι πεπεισμένη ὅτι ἡ πλατφόρμα τῆς καί ἡ πολιτική τῆς εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος νά ἐξαλειφθοῦν οἱ ομάδες, γιατί κανένας δέν θεωρεῖ ὅτι τό νά ὑπάρχουν ομάδες ἀποτελεῖ ἰδανικό. Ἡ μόνη διαφορά εἶναι ὅτι οἱ ομάδες μέ σαφή, συνεπή, ὀλοκληρωμένη πλατφόρμα ὑπερασπίζονται ἀνοιχτά τήν πλατφόρμα τους, ἐνῶ οἱ χωρίς ἀρχές ομάδες κρύβονται πίσω ἀπό φτηνές κραυγές ὅτι εἶναι ἐνάρετες, ὅτι δέν ἔχουν φραξιονιστικό χαρακτήρα.

Ποῦ βρίσκεται ἡ αἰτία τῆς ὑπαρξης τῶν ομάδων στό ΣΔΕΚΡ; Στό γεγονός ὅτι αὐτές ἀποτελοῦν συνέχεια τῆς διάσπασης τοῦ 1903-1905. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀδυναμίας τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, *ἀνίσχυρων* νά ἐμποδίσουν τή μετατροπή τῶν φιλολογικῶν ὀμίλων, πού ἐκφράζουν τά καινούργια ρεύματα καί ρευματάκια, σέ καινούργιες «ομάδες», δηλ. σέ ὀργανώσεις πού βάζουν στήν πρώτη γραμμή τήν ἐσωτερική πειθαρχία. Ποῦ βρίσκεται ἡ ἐγγύηση γιά τήν ἐξάλειψη τῶν ομάδων; Μόνο στήν πλήρη ἐξαφάνιση τῆς διάσπασης πού παρατηρήθηκε στά χρόνια τῆς ἐπανάστασης (καί αὐτοῦ ὀδηγεῖ *ἀποκλειστικά* τό ξεκαθάρισμα τῶν δύο βασικῶν ομάδων ἀπό τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό), στή δημιουργία μιᾶς ἰσχυρῆς προλεταριακῆς ὀργάνωσης, πού νά μπορεῖ νά ἀναγκάζει τή μειοψηφία νά ὑποτάσσεται στήν πλειοψηφία. Ἐφόσον μιά τέτια ὀργάνωση δέν ὑπάρχει, μόνο ἡ συμφωνία ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς ομάδες θά μποροῦσε νά ἐπιταχύνει τό προτσές τῆς ἐξαφάνισής τους. Ἀπό δῶ φαίνεται καθαρά καί ἡ ἰδεολογική ὑπηρεσία πού πρόσφερε ἡ ὀλομέλεια καί τό *συμφιλιωτιστικό* τῆς λάθος: ἡ ὑπηρεσία τῆς εἶναι ἡ καταδίκη τῶν ἰδεῶν τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ· τό λάθος τῆς εἶναι ἡ συμφωνία μέ ἀνθρώπους καί ομάδες χωρίς διάκριση, χωρίς νά ὑπάρχει ἀντιστοιχία ἀνάμεσα στίς ὑποσχέσεις τους («*ὑπόγραψαν τήν ἀπόφαση*») καί στά ἔργα τους. Ἡ ἰδεολογική προσέγγιση πάνω στή βάση τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό προχωρεῖ παρόλα τά ἐμπόδια καί τίς δυσκολίες.

Τό συμφιλιωτιστικό λάθος τῆς ὀλομέλειας * ὀδήγησε κατά τρόπο ἀπολύτως ἀναπόφευκτο στή χρεοκοπία τῶν συμφιλιωτιστικῶν τῆς ἀποφάσεων, δηλ. στή χρεοκοπία τῆς *συμμαχίας* μέ τούς γκολοσοφικούς. Ἡ ρήξη τῶν μπολσεβίκων (καί ὕστερα καί τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ) μέ τό ΓΕΚΕ ἀποτελεῖ *διόρθωση* τοῦ συμφιλιωτιστικοῦ λάθους τῆς ὀλομέλειας: ἡ προσέγγιση τῶν ὀμάδων *π ο ὕ π α λ ε ὕ ο υ ν* ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό θά προχωρήσει τώρα ἔξω ἀπό τίς μορφές πού καθορίστηκαν ἀπό τήν ὀλομέλεια, γιατί οἱ μορφές αὐτές δέν ἀντιστοιχοῦσαν στό περιεχόμενο. Ὀλος γενικά ὁ συμφιλιωτισμός καί ὁ συμφιλιωτισμός τῆς ὀλομέλειας χρεοκόπησε, γιατί τό περιεχόμενο τῆς δουλιᾶς διασποῦσε τούς λικβινταριστές ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες καί καμιά μορφή, καμιά διπλωματία καί κανένα παιχνίδι τῶν συμφιλιωτιστῶν δέν *μποροῦσαν* νά τά βγάλουν πέρα μέ τό προτσές αὐτό τῆς διάσπασης.

Ἀπό αὐτή καί μόνον ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη, πού τήν ἀνάπτυξα τό Μάη τοῦ 1910, ὅλα ὅσα μεσολάβησαν ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια, γίνονται κατανοητά, ἀναπόφευκτα, ἀπορέουν ὄχι ἀπό τίς «ἀμαρτωλές πλευρές» τούτων καί τίς «ἐνάρετες» ἐκείνων, ἀλλά ἀπό τήν ἀντικειμενική πορεία τῶν γεγονότων, πού ξεχωρίζει τό λικβινταριστικό ρεῦμα καί σαρώνει τίς ἐνδιάμεσες ὀμάδες καί ὀμαδοῦλες.

Οἱ συμφιλιωτιστές, γιά νά σκεπάσουν αὐτό τό ἀδιαφιλονίκητο πολιτικό γεγονός τῆς πλήρους χρεοκοπίας τοῦ συμφιλιωτισμοῦ, ἀναγκάζονται νά προσφύγουν ὡς τήν ἀνοιχτή διαστρέβλωση τῶν γεγονότων. Ἀκοῦστε: «Ἡ φραξιονιστική πολιτική τῶν μπολσεβίκων-λενινιστῶν προξένησε πολύ μεγάλη ζημιά, γιατί εἶχαν τήν πλειοψηφία στά κυριότερα κομματικά ὀργανα, καί χάρη σ' αὐτό ἡ φραξιονιστική τους πολιτική ἔδινε τή δικαιολόγηση στά ἄλλα ρεύματα νά ἔχουν τή δική τους ξεχωριστή ὀργάνωση καί τά ἐξόπλιζε στήν πάλη τους ἐνάντια στά ἐπίσημα κομματικά ὀργανα».

Τό τροπάριο αὐτό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μιά δειλή καί καθυστερημένη «δικαιολόγηση»... τοῦ λικβινταρισμοῦ, γιατί ἀκριβῶς οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ρεύματος αὐτοῦ ἐπικαλοῦνταν πάντοτε τό «φραξιονισμό» τῶν μπολσεβίκων. Ἡ δικαιολόγηση αὐτή καθυστέρησε, γιατί ὁ κάθε πραγματικά κομματικός ἄνθρωπος (σέ ἀντίθεση ἀπό τούς ἀνθρώπους πού χρη-

* Πρβλ. «Ντισκουσιόννι Λιστόκ», ἀρ. φύλ. 2. (Βλ. Ἔπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 264-311. Ἡ Σύντ.

σιμοποιούν τό σύνθημα τῆς κομματικότητας σάν ρεκλάμα) εἶχε καθῆκον νά πάρει θέση τότε, ὅταν ἄρχισε αὐτός ὁ «φραξιονισμός» κι' ὄχι 1 1/2 χρόνο ἀργότερα! Οἱ συμφιλιωτιστές ὑπερασπιστές τοῦ λικβινταρισμοῦ δέν μποροῦσαν νά πάρουν καί δέν πῆραν θέση νωρίτερα, γιατί δέν εἶχαν στοιχεῖα. Αὐτοί ἐπωφελοῦνται ἀπό τήν τωρινή «ταραγμένη ἐποχή» γιά νά προβάλουν τίς κούφιες φράσεις τῶν λικβινταριστῶν. Τά γεγονότα ὅμως μιλοῦν καθαρά καί ἀπερίφραστα: ἀμέσως μετά τήν ὀλομέλεια, τό Φλεβάρη τοῦ 1910, ὁ κ. Πότερσοφ ὕψωσε τή σημαία τοῦ λικβινταρισμοῦ. Εὐθύς ἀμέσως, τό Φλεβάρη ἤ τό Μάρτη, οἱ κ.κ. Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι πρόδοσαν τό κόμμα. Εὐθύς ἀμέσως οἱ γκολοσοφικοί ἄρχισαν τή ζύμωση ὑπέρ τῆς «Γκόλος» (βλ. σχετικά μ' αὐτό στό «Ντιεβνίκ» τοῦ Πλεχάνοφ τήν ἄλλη μέρα μετά τήν ὀλομέλεια) καί ἐπανέκδοσαν τήν «Γκόλος». Εὐθύς ἀμέσως ἐπίσης οἱ βπεριοντοφικοί ἄρχισαν νά ὀργανώνουν τή «σχολή» τους. Ἀντίθετα, ἡ πρώτη φραξιονιστική ἐνέργεια τῶν μπολσεβίκων ἦταν ἡ ἴδρυση τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», τό Σεπτέμβρη τοῦ 1910, ὕστερα ἀπό τή ρήξη τοῦ Τρότσκι μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς ΚΕ.

Τί χρειάστηκε στούς συμφιλιωτιστές ἡ διαστρέβλωση πασίγνωστων γεγονότων; Γιά νά κάνουν νόημα στούς λικβινταριστές, νά φανοῦν ἀρεστοί σ' αὐτούς. Ἀπό τή μιά μεριά, «κοινή δουλιὰ μέ τούς λικβινταριστές εἶναι ἀδύνατο νά γίνει». Ἀπό τήν ἄλλη, «δικαιολογεῖ» τή στάση τους ὁ φραξιονισμός τῶν μπολσεβίκων!! Ρωτᾶμε κάθε σοσιαλδημοκράτη πού δέν τόν ἔχει μολύνει ἡ διπλωματία τοῦ ἐξωτερικοῦ: τί πολιτική ἐμπιστοσύνη ἀξίζουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί πού μπερδεύονται σέ τέτιες ἀντιφάσεις; Ἀξίζουν τά φιλιὰ πού τούς χάρισε δημόσια ἡ «Γκόλος» καί τίποτε παραπάνω.

«Φραξιονισμό» δικό μας οἱ συμφιλιωτιστές ἀποκαλοῦν τήν ἀνελέητη πολεμική μας (γιά τήν ὁποία χιλιάδες φορές μᾶς κατηγορήσαν προφορικά στίς γενικές συνελεύσεις στό Παρίσι) καί τό ἀνελέητο ξεσκέπασμα τῶν λικβινταριστῶν (αὐτοί ἦταν ἐνάντια στό ξεσκέπασμα τοῦ Μιχαήλ, τοῦ Γιούρι καί τοῦ Ρόμαν). Οἱ συμφιλιωτιστές πάντα ὑποστήριζαν καί συγκάλυπταν τούς λικβινταριστές, χωρίς νά τολμήσουν οὔτε μιά φορά νά ἐκδηλώσουν ἀνοιχτά τήν ὑποστήριξή τους οὔτε στό «Ντισκουσιόννι Λιστόκ», οὔτε μέ μιά ἐντυπη, δημόσια δήλωση. Καί τώρα βάζουν τήν ἀδυναμία τους, τή δειλία τους ἐμπόδιο στό δρόμο τοῦ κόμματος πού ἄρχισε νά ξεκόβει ἀποφασιστικά ἀπό τούς λικβινταριστές. Οἱ λικβινταριστές λένε:

λικβινταρισμός δέν ύπάρχει, αὐτόν τόν «διόγκωσαν» οί μπολσεβίκοι (βλ. τήν ἀπόφαση τῶν λικβινταριστῶν τοῦ Καυκάσου¹³⁹ καί τούς λόγους τοῦ Τρότσκι). Οἱ συμφιλιωτιστές λένε: δουλιά μέ τούς λικβινταριστές εἶναι ἀδύνατο νά γίνει, ἀλλά... ἀλλά «δικαιολογεῖ τή στάση τους» ὁ φραξιονισμός τῶν μπολσεβίκων. Μά δέν εἶναι φανερό ὅτι τό πραγματικό νόημα τῆς γελοίας αὐτῆς ἀντίφασης τῶν ὑποκειμενικῶν κρίσεων εἶναι ἕνα καί μόνο ἕνα: δειλή ὑπεράσπιση τοῦ λικβινταρισμοῦ, προσπάθεια νά βάλουν ὑπουλα τρικλοποδιά στούς μπολσεβίκους καί νά ὑποστηρίξουν τούς λικβινταριστές;

Δέν εἶναι ὅμως καθόλου αὐτό μονάχα. Ἡ χειρότερη καί ἐλλεινότερη διαστρέβλωση τῶν γεγονότων εἶναι ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ἐμεῖς εἴχαμε δῆθεν τήν «πλειοψηφία» «στά κυριότερα κομματικά ὄργανα». Ἡ κραυγαλέα αὐτή ἀνακρίβεια ἀποβλέπει σ' ἕνα καί μόνο σκοπό: νά σκεπάσει τήν πολιτική χρεοκοπία τοῦ συμφιλιωτισμοῦ. Γιατί στήν πραγματικότητα, ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια, σέ κανένα ἀπό «τά κυριότερα κομματικά ὄργανα» δέν εἶχαν τήν πλειοψηφία οἱ μπολσεβίκοι, τήν πλειοψηφία τήν εἶχαν ἀκριβῶς οἱ συμφιλιωτιστές. Ἄς βρεθεῖ ἕνας ἄνθρωπος πού νά δοκιμάσει νά ἀμφισβητήσῃ τά παρακάτω γεγονότα. Ὑστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια «τά κυριότερα κομματικά ὄργανα» ἦταν μόνο τρία: 1) τό Γραφεῖο τῆς ΚΕ στή Ρωσία — ὑπερεῖχαν οἱ συμφιλιωτιστές*. 2) τό ΓΕΚΕ — τούς μπολσεβίκους, ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1910 ὡς τό Νοέμβρη τοῦ 1910, τούς ἐκπροσωποῦσε σ' αὐτό ἕνας συμφιλιωτιστής κι' ἐπειδή ἐπίσημα καί ὁ μπουντιστής καί ὁ λειτονός ἀκολουθοῦσαν συμφιλιωτιστική γραμμή, αὐτό σημαίνει ὅτι 11 ὀλόκληρους μῆνες ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια τήν πλειοψηφία τήν εἶχαν οἱ συμφιλιωτιστές. 3) ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ — σ' αὐτήν ὑπῆρχαν δύο «μπολσεβίκοι-φραξιονιστές» πού εἶχαν ἀντιμέτωπους δύο γκολοσοφικούς: χωρίς τόν πολωνό πλειοψηφία δέν ὑπῆρχε.

Τί χρειάστηκε στούς συμφιλιωτιστές ἡ κατάφωρη αὐτή ἀναλήθεια; Γιά νά κρύψουν ἀκριβῶς τό κεφάλι κάτω ἀπό τή φτερούγα, γιά νά σκεπάσουν τήν πολιτική χρεοκοπία τοῦ συμφιλιωτισμοῦ. Ὁ συμφιλιωτισμός κυριαρχοῦσε στήν ὀλομέλεια, εἶχε τήν πλειοψηφία σέ ὅλα τά κυριότερα πρακτικά κέντρα

* Φυσικά, συμφιλιωτιστής ἀπό συμφιλιωτιστή ἔχει διαφορά. Καί κάθε ἄλλο παρά ὅλα τά πρῶην μέλη τοῦ Γραφείου στή Ρωσία μποροῦν (καί θέλουν) νά ἀναλάβουν τήν εὐθύνη γιά ὅλες τίς περισπούδαστες κουταμάρες τῶν συμφιλιωτιστῶν τοῦ Παρισιοῦ, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀπλά φερέφωνα τοῦ Τρότσκι.

τοῦ κόμματος μετά τήν ὀλομέλεια, καί μέσα σέ 1 1/2 χρόνο χρεοκόπησε τελείως: κανέναν δέν «συμφιλίωσε», δέν δημιούργησε ἀπολύτως τίποτε καί πουθενά, ταλαντευόταν ἀνήμπορα ἀπό δῶ κι' ἀπό κεῖ, καί γι' αὐτό δέχτηκε ἐπάξια τούς ἀσπασμούς τῶν γκολοσοφικῶν.

Ἐλοκληρωτική χρεοκοπία ἔπαθαν οἱ συμφιλιωτιστές ἰδίως στή Ρωσία. Ἐχει μεγάλη σημασία νά τό τονίσουμε αὐτό, γιατί οἱ συμφιλιωτιστές τοῦ Παρισιοῦ ἐπικαλοῦνται δημαγωγικά καί μέ ἰδιαίτερο ζήλο τή Ρωσία. Ἡ Ρωσία εἶναι συμφιλιωτιστική, σέ ἀντίθεση μέ τό ἐξωτερικό, αὐτό εἶναι τό βασικό ἐπιχείρημα τῶν συμφιλιωτιστῶν. Παραβάλετε τά λόγια αὐτά μέ τά γεγονότα καί θά καταλάβετε ὅτι ἀποτελοῦν τήν πιό κούφια καί τήν πιό φτηνή δημαγωγία. Τά γεγονότα λένε ὅτι στό Γραφεῖο τῆς ΚΕ στή Ρωσία, πάνω ἀπό ἕνα χρόνο μετά τήν ὀλομέλεια, βρίσκονταν μόνο συμφιλιωτιστές, μόνο αὐτοί ἔκαναν ἐπίσημες ἐκθέσεις γιά τήν ὀλομέλεια, συσκέπτονταν ἐπίσημα μέ τούς λεγκαλιστές, μόνο αὐτοί καθόριζαν τά στελέχη καί τά ἔστελναν στά διάφορα ὄργανα, μόνο αὐτοί διαχειρίζονταν ὅλα τά χρήματα, πού ἔστελνε χωρίς καμιά ἀντίρηση τό ΓΕΚΕ, μόνο αὐτοί ἔκαναν διαπραγματεύσεις μέ τούς δημοσιολόγους «τῆς Ρωσίας» πού παρεῖχαν ἐλπίδες ὁσοναφορᾶ τόν τομέα τῆς σύγχυσης (δηλ. τόν τομέα τοῦ συμφιλιωτισμοῦ) κτλ.

Καί τό ἀποτέλεσμα;

Τό ἀποτέλεσμα, μηδέν. Κανένα φυλλάδιο, καμιά ἐκδήλωση, κανένα ὄργανο, καμιά «συμφιλίωση», ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι-«φραξιονιστές» (γιά νά μή μιλήσουμε γιά ὅσα μιλάει ἀνοιχτά ὁ κ. Μάρτοφ πού μόνο τήν ἀσφάλεια βοηθάει) ἔχουν τή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» τοῦ ἐξωτερικοῦ πού στάθηκε στά πόδια της ἀπό τό δεύτερο φύλλο. Συμφιλιωτισμός=μηδέν, λόγια, κούφιοι πόθοι (καί τρικλοποδιές στόν μπολσεβικισμό μέ βάση τούς «συμφιλιωτιστικούς» αὐτούς πόθους): ὁ «ἐπίσημος» μπολσεβικισμός ἀπόδειξε μέ ἔργα τήν πλήρη ὑπεροχή του ἀκριβῶς στή Ρωσία.

Τί εἶναι, λοιπόν, αὐτό, σύμπτωση; ἀποτέλεσμα τῶν συλλήψεων; Οἱ συλλήψεις ὅμως μπόρεσαν «νά ἀφήσουν ἀπείρακτους» τούς λικβινταριστές, πού δέν δούλευαν στό κόμμα, ἐνῶ τούς μπολσεβίκοις καί τούς συμφιλιωτιστές τούς θέρισαν ἐξίσου.

Ἦχι, δέν εἶναι σύμπτωση, οὔτε ἀποτέλεσμα τῆς εὐστοχῆς δράσης ἢ τῆς ἐπιτυχίας προσώπων. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς χρεοκοπίας μιᾶς πολιτικῆς κατεύθυνσης, πού εἶναι κίβδηλη ἀπό τήν ἀφειτηρία της. Εἶναι κίβδηλο τό βᾶθρο τοῦ συμφιλιωτισμοῦ. δηλ. ἡ προσπάθεια νά χτίσει τήν ἐνότητα τοῦ κόμ-

ματος τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἔνωση ὄλων, ἀκόμη καί τῶν ἀντισοσιαλδημοκρατικῶν μή προλεταριακῶν ὁμάδων, εἶναι κίβδηλη ἢ χωρίς ἀρχές «ένωτική» σχεδιομανία πού ὀδηγεῖ σέ μιά σαπουνόφουσκα, εἶναι κίβδηλες οἱ φράσεις ἐνάντια στίς «ὁμάδες» (μέ τήν ἔμπρακτη δημιουργία καινούργιας ὁμάδας), φράσεις πού δέν μποροῦν νά διαλύσουν τίς ἀντικομματικές ὁμάδες καί πού ἀδυνατίζουν τήν ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων, ἡ ὁποία διεξήγαγε τά $\frac{9}{10}$ τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό.

Παραδείγματα «ένωτικῆς» χωρίς ἀρχές σχεδιομανίας μᾶς δίνει ἄφθονα ὁ Τρότσκι. Θυμηθεῖτε π.χ. (παίρνω ἓνα ἀπό τά πιό πρόσφατα παραδείγματα) πῶς ἐγκωμίαζε τήν Παρισινή «Ραμπότσαγια Ζίζν»¹⁴⁰ πού τήν καθοδηγοῦσαν ἐξίσου οἱ συμφιλιωτιστές καί οἱ γκολοσοφικοί τοῦ Παρισιοῦ. Εἶναι νά θαυμάζεις! ἔγραφε ὁ Τρότσκι, «οὔτε μπολσεβίκος, οὔτε μενσεβίκος, ἀλλά ἐπαναστάτης σοσιαλδημοκράτης». Ὁ θλιβερός ἥρωας τῆς φράσης δέν παρατήρησε μιά λεπτομέρεια: ἐπαναστάτης εἶναι μόνο ἐκεῖνος ὁ σοσιαλδημοκράτης πού κατάλαβε τό ἐπιζήμιο τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ ψευτοσοσιαλδημοκρατισμοῦ στή δοσμένη χώρα, στή δοσμένη ἐποχή, δηλ. τό ἐπιζήμιο τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ στή Ρωσία τό 1908-1911, ἐκεῖνος πού ξέρει νά παλεύει ἐνάντια στά παρόμοια μή σοσιαλδημοκρατικά ρεύματα. Ἐπαινώντας τή «Ραμπότσαγια Ζίζν» — πού δέν πάλευε καθόλου ἐνάντια στούς μή ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες στή Ρωσία — ὁ Τρότσκι ἀποκάλυπτε ἀπλῶς τό σχέδιο τῶν λικβινταριστῶν πού τούς ὑπηρετεῖ μέ πίστη καί ἀφοσίωση: *ἰσοψηφία* στό ΚΟ σημαίνει σταμάτημα τῆς πάλης ἐνάντια στούς λικβινταριστές· οἱ λικβινταριστές ἔχουν στήν πραγματικότητα ἀπόλυτη ἐλευθερία πάλης ἐνάντια στό κόμμα, ἐνῶ τό κόμμα ἄς τό δέσει χειροπόδαρα ἢ «ἰσοψηφία» τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν κομματικῶν στό ΚΟ (καί στήν ΚΕ). Ἡ νίκη τῶν λικβινταριστῶν θά ἦταν τότε τελείως ἐξασφαλισμένη, καί μόνο οἱ λακέδες τῶν λικβινταριστῶν μποροῦσαν νά ἐφαρμόζουν ἢ νά ὑπερασπίζουν ἓνα τέτιο σχέδιο.

Παραδείγματα μιᾶς χωρίς ἀρχές «ένωτικῆς» σχεδιομανίας πού ὑπόσχεται εἰρήνη καί εὐδαιμονία χωρίς μακρόχρονη, ἐπίμονη, φοβερή πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές μᾶς πρόσφεραν στήν ὀλομέλεια οἱ Ἴονοφ, Ἰννοκέντι καί ἄλλοι συμφιλιωτιστές. Ἐνα τέτιο ἐπίσης παράδειγμα εἶδαμε στό φυλλάδιο τῶν συμφιλιωτιστῶν μας πού προσπαθοῦν νά δικαιολογήσουν τό λικβινταρισμό μέ τό «φραξιονισμό» τοῦ μπολσε-

βικισμού. Ένα παράδειγμα ακόμη: οί λόγοι τους για «ἀπομόνωση» τῶν μπολσεβίκων «ἀπό τὰ ἄλλα ρεύματα («Βπεριόντ»), («Πράβντα»), πού εἶναι ὑπέρ τοῦ παράνομου σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος».

Ἡ ὑπογράμμιση τοῦ ἀξιόλογου αὐτοῦ κατεβατοῦ εἶναι δική μας. Στό κατεβατό αὐτό ἀντικαθρεπτίστηκε — ὅπως ὁ ἥλιος σέ μιά μικρή σταγόνα νεροῦ — ὅλη ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν τοῦ συμφιλιωτισμοῦ, πού ἀποτελεῖ τή βάση τῆς πολιτικῆς του ἀδυναμίας.

Πρῶτο. Ἀντιπροσωπεύουν ἄραγε ἡ «Πράβντα» καί ἡ «Βπεριόντ» σοσιαλδημοκρατικά ρεύματα; Ὁχι, δέν ἀντιπροσωπεύουν, γιατί ἡ «Βπεριόντ» ἀντιπροσωπεύει ἕνα μή σοσιαλδημοκρατικό ρεῦμα (τόν ὀτσοβισμό καί τό μαχισμό), καί ἡ «Πράβντα» ἀντιπροσωπεύει μιά ὀμαδοῦλα πού δέν ἔδοσε αὐτοτελεῖς καί ὀλοκληρωμένες ἀπαντήσεις σέ κανένα ἀπό τὰ θεμελιακά ζητήματα τῆς ἐπανάστασης καί τῆς ἀντεπανάστασης. Καί ρεῦμα μποροῦμε νά ὀνομάσουμε μόνο τό σύνολο ἐκείνων τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν, πού ἔχουν διαμορφωθεῖ πάνω σέ ὀλα τὰ σοβαρά ζητήματα καί τῆς ἐπανάστασης (γιατί πολύ λίγο ἀπομακρυνθήκαμε ἀπ' αὐτήν, καί ἀπό κάθε ἄποψη ἐξαρτιόμαστε ἀπ' αὐτήν) καί τῆς ἀντεπανάστασης καί πού, ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἀπόδειξαν ὅτι ἔχουν τό δικαίωμα ὑπαρξης σάν ρεῦμα μέ τή διάδοσή τους ἀνάμεσα στά πλατιά στρώματα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Καί ὀ μενσεβικισμός καί ὀ μπολσεβικισμός εἶναι σοσιαλδημοκρατικά ρεύματα, αὐτό τό ἀπόδειξε ἡ πείρα τῆς ἐπανάστασης, ἡ ἰστορία τοῦ ὀχτάχρονου ἐργατικοῦ κινήματος. ὀμαδοῦλες πού δέν ἀντιπροσώπευαν κανένα ρεῦμα ὑπῆρχαν τήν περίοδο αὐτή πολλές, ὅπως ὑπῆρχαν πολλές καί προηγούμενα. Τό νά μπερδεύεις τό ρεῦμα μέ τίς ὀμαδοῦλες σημαίνει — στήν κομματική πολιτική — νά καταδικάζεις τόν ἑαυτό σου νά ἀσχολεῖται μέ ραδιουργίες. Γιατί ἡ ἐμφάνιση μικρῶν ὀμάδων χωρίς ἀρχές, ἡ ἐφήμερη ὑπαρξή τους, οἱ ἔντονες προσπάθειές τους νά ποῦν κι' αὐτές τό «λόγο τους», οἱ «σχέσεις» πού ἔχουν μεταξύ τους, σάν ἰδιαίτερες δυνάμεις, αὐτά ἀποτελοῦν καί τή βάση τῶν ραδιουργιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀπό τίς ὀποῖες καμιά ἄλλη σωτηρία δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἐκτός ἀπό τήν αὐστηρή, τή συνεπή πολιτική ἀρχῶν, τήν ἐπαληθευμένη ἀπό τήν πείρα τῆς μακρόχρονης ἰστορίας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Δεύτερο — καί ἐδῶ βλέπουμε ἀμέσως τήν πρακτική μετατροπή τῆς ἔλλειψης ἀρχῶν τῶν συμφιλιωτιστῶν σέ ραδιουργίες — τό φυλλάδιο τῶν Παρισινῶν λέει μιά καθαρή καί ἐν-

συνείδητη αναλήθεια όταν δηλώνει: «ὁ ὀτσοβισμὸς δὲν βρίσκει πιά ἀνοιχτούς ὀπαδούς καὶ ὑπερασπιστὲς μέσα στό κόμμα μας». Αὐτό, ὅπως εἶναι γνωστό σέ ὄλους, ἀποτελεῖ ἀναλήθεια. Τήν ἀναλήθεια αὐτή τήν ἀνατρέπει μέ ντοκουμένα τό 3ο τεῦχος τῆς «Βπεριόντ» (Μάης τοῦ 1911), ὅπου λέγεται ἀνοιχτά ὅτι ὁ ὀτσοβισμὸς εἶναι «τελείως νόμιμο ρεῦμα στό κόμμα μας» (σελ. 78). Ἡ μήπως οἱ πάνσοφοι συμφιλιωτιστὲς μας θά ἰσχυρισθοῦν ὅτι μιά τέτια δήλωση δὲν ἀποτελεῖ ὑπεράσπιση τοῦ ὀτσοβισμοῦ;

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νά δικαιολογήσουν στή βάση ἀρχῶν τήν προσέγγισή τους μέ τή μιά ἢ τήν ἄλλη ὀμαδούλα, δὲν τοὺς μένει παρά ἡ πολιτική τῆς μικροψευτιᾶς, τῆς μικροκολακείας, τῶν γνεψιμάτων καὶ τῶν νοημάτων, δηλ. τοὺς μένει ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού στό σύνολό του δίνει τήν ἔννοια τῆς ραδιουργίας. Ἡ «Βπεριόντ» παινεύει τοὺς συμφιλιωτιστὲς, οἱ συμφιλιωτιστὲς παινεύουν τή «Βπεριόντ» καὶ καθησυχάζουν τό κόμμα μέ ψέματα σχετικὰ μέ τόν ὀτσοβισμό. Καί σάν ἀποτέλεσμα ἔχοιμε παζαρέματα καὶ ξανά παζαρέματα γιά τίς θέσεις καὶ τίς θεσοῦλες μέ τοὺς ὑπερασπιστὲς τοῦ ὀτσοβισμοῦ, μέ τοὺς παραβάτες ὀλων τῶν ἀποφάσεων τῆς ὀλομέλειας. Βοηθοῦν στά κρυφά τοὺς λικβινταριστὲς, βοηθοῦν στά κρυφά τόν ὀτσοβισμό — νά ποιά εἶναι ἡ μοίρα τοῦ συμφιλιωτισμοῦ, νά σέ τί συνίστανται οἱ ἀνίσχυρες καὶ θλιβερὲς ραδιουργίες.

Τρίτο. «Ἡ κοινή δουλιὰ μέ τοὺς λικβινταριστὲς στή Ρωσία εἶναι ἀδύνατο νά γίνει». Τήν ἀλήθεια αὐτή ἦταν ὑποχρεωμένοι νά τήν παραδεχτοῦν καὶ οἱ συμφιλιωτιστὲς. Γεννιέται τό ἐρώτημα: ἀναγνωρίζουν ἄραγε τήν ἀλήθεια αὐτή καὶ οἱ ὀμαδοῦλες τῆς «Βπεριόντ» καὶ τῆς «Πράβντα»; Ὅχι μόνο δὲν τήν ἀναγνωρίζουν, ἀλλά καὶ δηλώνουν ἀνοιχτά τό ἀντίθετο, ζητοῦν ἀνοιχτά «κοινή δουλιὰ» μέ τοὺς λικβινταριστὲς, κάνουν ἀνοιχτά αὐτή τή δουλιὰ (βλ. π.χ. τόν ἀπολογισμό τῆς 2ης βπεριοντοφικῆς σχολῆς). Γεννιέται τό ἐρώτημα: ὑπάρχει ἄραγε ἔστω καὶ ἴχνος ἀρχῆς καὶ τιμιότητος στή διακήρυξη τῆς πολιτικῆς προσέγγισης μέ τίς ὀμάδες πού δίνουν διαμετρικὰ ἀντίθετες ἀπαντήσεις στά βασικά ζητήματα; γιατί τό ζήτημα τοῦ λικβινταρισμοῦ ἀναγνωρίστηκε μέ σαφὴ καὶ ὀμόφωνη ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας σάν ἓνα ἀπό τά βασικά ζητήματα. Εἶναι φανερό ὅτι δὲν ὑπάρχει, ὅτι ἔχοιμε μπροστά μας ἓνα ἰδεολογικό χάος καὶ ἀνεξάρτητα ἀπό τίς πῖο ἀγαθὲς προθέσεις τοῦ Ἰβάν Ἰβάνιτς καὶ τοῦ Ἰβάν Νικηφόροβιτς, οἱ προσπάθειες νά χτίσουν πάνω ἀπ' αὐτό ἓνα γεφύρι ἀπό λόγια, ἓνα διπλωματικό

γεφύρι, τούς καταδικάζουν ἀναπόφευκτα νά καταγίνονται μέ ραδιουργίες.

Καί ὅσο δέν μᾶς δείξουν καί δέν μᾶς ἀποδείξουν μέ σοβαρά στοιχεῖα καί μέ τήν ἐξέταση τῶν πιό βασικῶν ζητημάτων ὅτι ἡ «Βπεριόντ» καί ἡ «Πράβντα» ἀντιπροσωπεύουν σοσιαλ-δημοκρατικά ρεύματα (καί κανένας στόν 1 1/2 χρόνο πού μεσολάβησε ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια δέν προσπάθησε νά τό ἀποδείξει καί οὔτε μπορεῖ νά τό ἀποδείξει), ἐμεῖς δέν θά πάψουμε νά ἐξηγοῦμε στούς ἐργάτες ὅλη τή ζημιά πού κάνουν αὐτά τά χωρίς ἀρχές τεχνάσματα, οἱ ραδιουργίες αὐτές, στίς ὁποῖες συνοψίζεται ἡ προσέγγιση μέ τή «Βπεριόντ» καί τήν «Πράβντα», πού τήν προπαγανδίζουν οἱ συμφιλιωτιστές. Ἡ ἀπομόνωση ἀπ' αὐτές τίς μή σοσιαλδημοκρατικές καί τίς χωρίς ἀρχές ὀμαδοῦλες πού βοηθοῦν τούς λικβινταριστές εἶναι ἡ πρώτη ὑποχρέωση τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Νά ἀπευθυνόμαστε πρὸς τούς ρώσους ἐργάτες, πού συνδέονται μέ τή «Βπεριόντ» καί τήν «Πράβντα», ἀγνοώντας τίς ὀμάδες αὐτές καί ἐνάντια σ' αὐτές, νά ποιά εἶναι ἡ πολιτική πού ἀκολουθοῦσε, ἀκολουθεῖ καί θά ἀκολουθεῖ ὁ μπολσεβικισμός παρόλα τά ἐμπόδια.

Εἶπα ὅτι ὁ συμφιλιωτισμός μέσα σέ 1 1/2 τώρα χρόνο κυριαρχίας του στά κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος, ἔπαθε ὀλοκληρωτική πολιτική χρεοκοπία. Ἡ συνηθισμένη ἀπάντηση σ' αὐτό εἶναι: ναί, ἀλλά αὐτό ἔγινε γιατί ἐσεῖς, οἱ φραξιονιστές μᾶς ἐμποδίζατε (βλ. τό γράμμα τῶν συμφιλιωτιστῶν — ὄχι ὅμως μπολσεβίκων — Γκέρμαν καί Ἀρκάντι στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 20).

Ἐδῶ βρίσκεται ἀκριβῶς ἡ πολιτική χρεοκοπία τῆς κατεύθυνσης καί τῆς ὀμαδοῦλας, στό ὅτι τά πάντα τήν «ἐμποδίζουν», τά πάντα στρέφονται ἐνάντιά της, γιατί δέν ὑπολόγισε σωστά αὐτά «τά πάντα», γιατί διάλεξε γιά βάση της τά κούφια λόγια, τούς ἀναστεναγμούς, τή λύπη, τά μυξοκλάματα.

Ἐμᾶς, ὅμως, κύριοι, μᾶς βοηθοῦσαν οἱ πάντες καί τά πάντα καί ἐδῶ βρίσκεται ἡ ἐγγύηση τῆς ἐπιτυχίας μας. Μᾶς βοηθοῦσαν οἱ κ.κ. Πότρεσοφ, Λάριν, Λεβίτσκι, γιατί δέν μποροῦσαν νά ἀνοίξουν τό στόμα τους χωρίς νά ἐπιβεβαιώσουν τίς γνώμες μας γιά τό λικβινταρισμό. Μᾶς βοηθοῦσαν οἱ κ.κ. Μάρτοφ καί Ντάν, γιατί αὐτοί τούς ὑποχρέωσαν ὅλους νά συμφωνήσουν μέ τή γνώμη μας ὅτι οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ λικβινταριστές εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Μᾶς βοήθησε ὁ Πλεχάνοφ στό βαθμό πού ξεσκέπαζε τούς λικβινταριστές, ὑποδείχνοντας στίς ἀπο-

φάσεις τῆς ὀλομέλειας τὰ «παραθυράκια» πού εἶχαν ἀφήσει (οἱ συμφιλιωτιστές) «γιά τούς λικβινταριστές» καί εἰρωνευόταν τίς «φουσκωμένες» καί «ἐνσωματικές» θέσεις τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν (πού τίς εἶχαν εἰσηγηθεῖ οἱ συμφιλιωτιστές ἐναντίον μας). Μᾶς βοηθοῦσαν οἱ ρῶσοι συμφιλιωτιστές, πού «προσκάλεσαν» τόν Μιχαήλ, τόν Γιούρι καί τόν Ρόμαν, μέ τίς ὑβριστικές ἐπιθέσεις ἐνάντια στόν Λένιν (βλ. «Γκόλος») καί ἔτσι ἐπιβεβαίωσαν ὅτι ἡ ἄρνηση τῶν λικβινταριστῶν δέν ἐξαρτήθηκε ἀπό τίς δολοπλοκίες τῶν «φραξιονιστῶν». Γιατί, λοιπόν, ἦρθαν ἔτσι τὰ πράγματα, ἀγαπητοί συμφιλιωτιστές, ὥστε ἐσῶς τὰ πάντα σᾶς ἐμπόδιζαν, παρά τίς ἐνάρετες πλευρές σας, ἐνῶ ἐμᾶς τὰ πάντα μᾶς βοηθοῦσαν, παρά τίς φραξιονιστικές μας ἀμαρτωλές πλευρές;

Διότι ἡ πολιτική τῆς ὀμαδούλας σας στηριζόταν μόνο στή φρασεολογία — συχνά πολύ καλοπροαίρετη καί καλόπιστη — ὅμως κούφια φρασεολογία. Ἡ πραγματική ὅμως προσέγγιση τῆς ἐνότητας δημιουργεῖται μόνο μέ τήν προσέγγιση τῶν ἰσχυρῶν ὀμάδων, ἰσχυρῶν ἐξαιτίας τῆς ἰδεολογικῆς τους πληρότητας καί τῆς ἐπιροῆς τους στίς μάζες, ἐπιροῆς πού ἐπαληθεύτηκε ἀπό τήν πείρα τῆς ἐπανάστασης.

Οἱ φωνασκίες σας ἐνάντια στό φραξιονισμό παραμένουν ἀκόμη καί τώρα φρασεολογία, γιατί ἐσεῖς οἱ ἴδιοι ἀποτελεῖτε ὀμάδα, καί μάλιστα μιά ἀπό τίς χειρότερες, τίς πιό ἀσταθεῖς ὀμάδες, τίς ὀμάδες χωρίς ἀρχές. Φρασεολογία εἶναι ἡ ἡχηρή καί μεγαλόστομη δήλωσή σας (στό «Ἰνφορματσιόννι Μπιουλιετέν»), «οὔτε σαντίμι στίς ὀμάδες». Ἐάν αὐτό τό λέγατε σοβαρά, μπορούσατε νά ξοδέψετε «σαντίμια» γιά νά ἐκδόσετε τό φυλλάδιο, δηλ. τήν πλατφόρμα τῆς καινούργιας ὀμαδούλας; Ἐάν αὐτό τό λέγατε σοβαρά, μπορούσατε νά σιωπᾶτε, ὅταν βλέπατε νά ἐκδίδονται τὰ φραξιονιστικά ὄργανα «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» καί «Ντνιεβνίκ Σοτσιαάλ-Ντεμοκράτα»; μπορούσατε νά μήν ἀπαιτήσετε δημόσια τό κλείσιμό τους;* Ἐάν τό ἀπαιτούσατε αὐτό, ἄν βάζατε σοβαρά ἕναν τέτιο ὄρο, ἀπλῶς θά γελάγανε μέ σᾶς. Ἐάν λοιπόν ἐσεῖς, πού τό καταλαβαίνετε αὐτό θαυμάσια, περιορίζεστε σέ παθητικούς ἀναστεναγμούς,

* Ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νά ποῦμε ὅτι οἱ συμφιλιωτιστές τοῦ Παρισιοῦ, πού ἐκδόσανε τώρα τό φυλλάδιό τους, ἦταν ἐνάντια στήν ἐκδοση τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» καί ἀποχώρησαν ἀπό τήν πρώτη συνέλευση, ὅπου τούς εἶχε προσκαλέσει ἡ σύνταξή της. Λυπούμαστε πού δέν μᾶς βοήθησαν (βοήθησαν στό ξεσκέπασμα τοῦ κούφιου συμφιλιωτισμοῦ) μέ μιά ἀνοιχτή ἐνέργεια ἐνάντια στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα».

δέν αποδείχνει μήπως αυτό ξανά και ξανά ὅτι ὁ συμφιλιωτισμός σας κρέμεται στὸν ἀέρα;

Οἱ ὁμάδες μποροῦν νὰ ἀφοπλιστοῦν μόνο πάνω στή βάση τῆς ἀμοιβαιότητας, σ' ἀντίθετη περίπτωση αὐτό εἶναι ἀντιδραστικό σύνθημα, πολύ ἐπιζήμιο γιά τήν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου, δημαγωγικό σύνθημα, γιατί ἀπλῶς καί μόνο διευκολύνει τήν ἀδιάλλακτη πάλη τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα. "Ὅποιος προβάλλει αὐτό τό σύνθημα τώρα, ὕστερα ἀπό τήν ἀποτυχία τῆς ὀλομέλειας νὰ τό πραγματοποιήσει, ὕστερα ἀπό τόν τορπιλισμό τῆς συγχώνευσης (τῶν ὁμάδων) ἀπό τίς ὁμάδες τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν βπεριοντοφικῶν, ὅποιος τό κάνει αὐτό, χωρίς κἄν νὰ προσπαθήσει, χωρίς νὰ τολμήσει νὰ ἐπαναλάβει τόν ὄρο τῆς ἀμοιβαιότητας, νὰ τόν θέσει καθαρά, νὰ καθορίσει τά μέσα ἐλέγχου γιά τήν πραγματική του ἐκπλήρωση, αὐτός ἀπλῶς νανουρίζει τόν ἑαυτό του μέ γλυκόηχα λόγια.

Μπολσεβίκοι, συσπειρωθεῖτε, ἐσεῖς εἶστε τό μοναδικό στήριγμα τῆς συνεποῦς καί ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στὸν ὀτζοβισμό.

Ἀκολουθεῖστε τήν πολιτική τῆς προσέγγισης μέ τόν ἀντικβινταριστικό μενσεβικισμό, πολιτική πού δοκιμάστηκε στήν πράξη καί ἐπιβεβαιώθηκε ἀπό τήν πείρα, αὐτό εἶναι τό σύνθημά μας. Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική πού δέν ὑπόσχεται τή γῆ τῆς ἐπαγγελίας, δέν ὑπόσχεται τή «γενική εἰρήνη», — ἀπραγματοποίητη στήν ἐποχή τῆς διάλυσης καί τῆς ἀποσύνθεσης — ὅμως πού στήν πράξη προωθεῖ στήν πορεία τῆς δουλιᾶς τήν προσέγγιση τῶν ρευμάτων πού ἐκπροσωποῦν ὅ,τι εἶναι ἰσχυρό, ὑγιές καί βιώσιμο στό προλεταριακό κίνημα.

Τό ρόλο τῶν συμφιλιωτιστῶν στήν ἐποχή τῆς ἀντεπανάστασης μποροῦμε νὰ τόν δόσουμε μέ τήν ἐξῆς εἰκόνα. Οἱ μπολσεβίκοι σπρώχνουν μέ μεγάλο κόπο πρὸς τήν κορυφή ἑνός ἀπότομου βουνοῦ τό κομματικό μας ἀμάξι. Οἱ λικβινταριστές-γκολοσοφικοί τό τραβοῦν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις πρὸς τά πίσω, πρὸς τά ριζά. Στό ἀμάξι κάθεται ὁ συμφιλιωτιστής. Ἡ ὄψη του συμπαθητική, συμπαθητική· τό πρόσωπό του γλυκό, γλυκό, ἀκριβῶς σάν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Στή μορφή του εἶναι ἐνσαρκωμένη ἡ ἀρετή. Καί, ρίχνοντας ταπεινά τό βλέμμα του πρὸς τά κάτω, ὑψώνοντας τά χέρια του πρὸς τόν οὐρανό, ὁ συμφιλιωτιστής ἀναφωνεῖ: «σ' εὐχαριστῶ, θεέ μου, πού δέν εἶμαι σάν αὐτούς — καί κουνάει τό κεφάλι πρὸς τό μέρος τῶν μπολσεβίκων καί τῶν μενσεβίκων — τούς δολοπλόκους φραξιονι-

στές, πού ἐμποδίζουν κάθε κίνηση πρὸς τὰ μπρός». Τό ἀμάξι ὁμως προχωρεῖ σιγά-σιγά, καί πάνω του κάθεται ὁ συμφιλιωτιστής. Ὅταν οἱ μπολσεβίκοι-φραξιονιστές τσάκισαν τό λικβινταριστικό ΓΕΚΕ καί ξεκαθάρισαν ἔτσι τό ἔδαφος γιὰ νά χτίσουν ἓνα καινούργιο σπίτι, γιὰ τό συνασπισμό (ἢ γιὰ μιά προσωρινή ἔστω συμμαχία) τῶν κομματικῶν ομάδων, τότε στό σπίτι αὐτό μπῆκαν (βρίζοντας τούς μπολσεβίκους-φραξιονιστές) οἱ συμφιλιωτιστές καί ἔκαναν τὰ ἐγκαίνια... ραντίζοντας το μέ ἁγιασμό ἀπό γλυκούτσικους λόγους περί μή φραξιονισμοῦ!

Τί θά ἔμενε ἀπό τό ἱστορικά ἀλησμόνητο ἔργο τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα» στήν περίπτωση πού ἀντί τῆς συνεποῦς, τῆς ἀνειρήνευτης ἀπό ἀποψη ἀρχῶν ἐκστρατείας ἐνάντια στόν «οἰκονομισμό» καί τόν «στρουβισμό», συμφωνοῦσε νά γίνει ἓνας κάποιος συνασπισμός, συμμαχία ἢ «συγχώνευση» ὄλων τῶν ομάδων καί ὁμαδούλων, πού στό ἐξωτερικό δέν ἦταν λιγότερες ἀπό ὅ,τι εἶναι σήμερα;

Καί ἐκτός ἀπ' αὐτό, οἱ διαφορές ἀνάμεσα στήν ἐποχή μας καί στήν ἐποχή τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα» ἐπαυξάνουν κατά πολύ τή ζημιὰ πού προξενεῖ ὁ χωρίς ἀρχές καί φρασεολόγος συμφιλιωτισμός.

Ἡ πρώτη διαφορά συνίσταται στό ὅτι ἐμεῖς βρισκόμαστε πολύ ψηλότερα ὁσοναφορᾶ τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς ἀστικῆς τάξης, τήν ἀποσαφήνιση τῆς ταξικῆς πάλης στή Ρωσία. Γιὰ τή φιλελεύθερη ἐργατική πολιτική τῶν κυρίων Πότρεσοφ, Λεβίτσκι, Λάριν καί Σίας ὑπάρχει ἤδη (γιὰ πρώτη φορά ὑπάρχει στή Ρωσία) μιά ὀρισμένη ἀντικειμενική βάση. Ὁ στολιπινικός φιλελευθερισμός τῶν καντέτων καί τό στολιπινικό ἐργατικό κόμμα διαμορφώνονται ἤδη. Γι' αὐτό στήν πραγματικότητα εἶναι πολύ πιά ἐπιζήμιες ἢ συμφιλιωτιστική φρασεολογία καί οἱ ραδιουργίες μέ τίς ὁμαδοῦλες τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού ὑποστηρίζουν τούς λικβινταριστές.

Ἡ δεύτερη διαφορά: τό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τοῦ προλεταριάτου, τῆς συνειδητότητάς του καί τῆς ταξικῆς του συσπείρωσης εἶναι ἀφάνταστα πιά ὑψηλό. Γι' αὐτό, ἡ τεχνητή ὑποστήριξη πού παρέχουν οἱ συμφιλιωτιστές στίς ἐφήμερες ὁμαδοῦλες τοῦ ἐξωτερικοῦ («Βπεριόντ», «Πράβντα» κτλ.), πού δέν δημιούργησαν καί οὔτε μποροῦν νά δημιουργήσουν κανένα ρεῦμα μέσα στή σοσιαλδημοκρατία, εἶναι πιά ἐπιζήμια.

Ἡ τρίτη διαφορά: στήν ἐποχή τῆς «Ἴσκρα» ὑπῆρχαν παράνομες ὀργανώσεις τῶν «οἰκονομιστῶν» στή Ρωσία, πού χρειάστηκε νά τίς τσακίσουμε, νά τίς διαλύσουμε γιά νά ἐνώσουμε ἐναντίον τους τούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες. Τώρα παράλληλες παράνομες ὀργανώσεις δέν ὑπάρχουν, πρόκειται μόνο γιά πάλι ἐναντία στίς ἀποχωρισμένες νόμιμες ὁμάδες. Καί τό προτσές αὐτό τοῦ ξεχωρισμοῦ (αὐτό εἶναι ὑποχρεωμένοι νά τό ἀναγνωρίσουν ἀκόμη καί οἱ συμφιλιωτιστές) τό ἐμποδίζουν μέ τό πολιτικό τους παιχνίδι μέ τίς ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού δέν ἐπιθυμοῦν καί δέν εἶναι ἱκανές νά δουλέψουν πάνω στή γραμμή ἐνός τέτιου διαχωρισμοῦ.

Ἡ μπολσεβικισμός «πέρασε» τήν ἀρρώστια τοῦ ὀτσοβισμού, τήν ἐπαναστατική φρασεολογία, τό παιχνίδι μέ τόν «ἀριστερισμό», τήν ταλάντευση ἀπό τό σοσιαλδημοκρατισμό πρὸς τ' ἀριστερά. Οἱ ὀτσοβιστές ἐκδηλώθηκαν σάν ὁμάδα, ὅταν πιά ἦταν ἀδύνατο «νά ἀνακληθοῦν» οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς Δούμας.

Ἡ μπολσεβικισμός θά περάσει καί τήν ἀρρώστια τοῦ «συμφιλιωτισμοῦ», τήν ταλάντευση πρὸς τή μεριά τοῦ λικβινταρισμοῦ (γιατί στήν πραγματικότητα οἱ συμφιλιωτιστές ἦταν πάντοτε παιχνίδι στά χέρια τῶν λικβινταριστῶν). Οἱ συμφιλιωτιστές ἄργησαν κι' αὐτοί ἀπελπιστικά πολύ, γιατί ἐκδηλώθηκαν σάν ὁμάδα τώρα, πού ὕστερα ἀπό 1 1/2 χρόνο κυριαρχίας τοῦ συμφιλιωτισμοῦ μετά τήν ὀλομέλεια ἐξαντλήθηκαν πιά καί δέν ἔχουν ποιόν νά συμφιλιώσουν.

P. S. Ἡ ἐπιφυλλίδα αὐτή γράφτηκε πρὶν ἀπό ἕνα καί πάνω μήνα. Ὑποβάλλει σέ κριτική τή «θεωρία» τῶν συμφιλιωτιστῶν. Ὅσοναφορᾶ τήν «πρακτική» τῶν συμφιλιωτιστῶν πού βρῆκε τήν ἔκφρασή της στίς ἀτέρμονες, στίς ἀνόητες, στίς ἀνάξιες, στίς ἐπονείδιστες ραδιουργίες ἀπό τίς ὁποῖες εἶναι γεμάτο τό «Μπιουλιετέν» ἀρ. φύλ. 2 τῶν συμφιλιωτιστῶν καί τῶν πολλωνῶν, δέν ἀξίζει νά χάσουμε οὔτε λέξη γι' αὐτές.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»), ἀρ. φύλ. 24,
18 (31) τοῦ Ὀκτώβρη 1911
Ἑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΚΑΜΠΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Στόν ἐρχόμενο χρόνο θά γίνουν ἐκλογές γιά τήν IV Κρατική δούμα. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει ν' ἀρχίσει ἀμέσως τήν ἐκλογική καμπάνια. Εἶναι ἤδη αἰσθητή μιὰ «δραστηριοποίηση» ὅλων τῶν κομμάτων ἐξαιτίας τῶν ἐπικείμενων ἐκλογῶν. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ πρώτη φάση τῆς ἀντεπαναστατικῆς περιόδου τέλειωσε: οἱ περσινές διαδηλώσεις, τό φοιτητικό κίνημα, ἡ πείνα στό χωριό καί τό — τελευταῖο σέ σειρά, ἀλλά ὄχι καί σέ σπουδαιότητα! — ἀπεργιακό κύμα, ὅλα αὐτά δείχνουν καθαρά ὅτι ἄρχισε ἡ στροφή, ἄρχισε μιὰ νέα φάση τῆς ἀντεπαναστατικῆς περιόδου. Ἡ ἔντονη προπαγάνδα, ἡ ζύμωση καί ἡ ὀργάνωση βρίσκονται στήν ἡμερήσια διάταξη καί φυσικός, ἀναπόφευκτος, ἐπίκαιρος «κρίκος» στή δουλιὰ αὐτή εἶναι οἱ ἐπικείμενες ἐκλογές. (Σημειώνουμε σέ παρένθεση ὅτι ὅσοι ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες ταλαντεύονται μέχρι σήμερα — ὅπως ἡ ὀμαδούλα τῶν «βπεριοντοφικῶν» — σχετικά μέ τίς στοιχειώδεις αὐτές ἀλήθειες, πού ἐπιβεβαιώθηκαν ἀπόλυτα ἀπό τή ζωή, ἀπό τήν πείρα, ἀπό τό κόμμα, ὅσοι φρονοῦν ὅτι ὁ «ὀτζοβισμός» εἶναι «νόμιμη ἀπόχρωση» («Βπεριόντ», τεύχος 3, Μάης 1911, σελ. 78), αὐτοί ἀπλῶς διαγράφουν τόν ἑαυτό τους ἀπό τίς κάπως σοβαρές κατευθύνσεις ἢ τά ρεύματα μέσα στή σοσιαλδημοκρατία.)

Στήν ἀρχή θά κάνουμε μερικές παρατηρήσεις γιά τήν ὀργάνωση, τήν τοποθέτηση, τή διεξαγωγή τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας. Γιά νά ἀρχίσει ἀμέσως ἡ καμπάνια αὐτή εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἄμεση πρωτοβουλιακή δράση τῶν παράνομων κομματικῶν πυρήνων τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ ὅλες τίς γωνιές τῆς χώρας, σέ ὅλες τίς νόμιμες καί τίς μισονόμιμες ὀργανώσεις, σέ ὅλες τίς μεγάλες φάμπρικες καί ἐργοστάσια, σέ ὅλα τά στρώματα καί ὀμάδες τοῦ πληθυσμοῦ. Πρέπει νά βλέπουμε τή δυσάρεστη πραγματικότητα κατάματα. Ἐντελῶς σχηματισμένες κομματικές ὀργανώσεις σέ πάρα πολλά μέρη δέν ὑπάρχουν καθόλου. Ὑπάρχει ἐργατική πρωτοπορία ἀφοσιωμένη στή σοσιαλ-

δημοκρατία. Ὑπάρχουν ξεχωριστά άτομα, υπάρχουν μικρές ομάδες. Γι' αυτό ἡ πρωτοβουλία συγκρότησης πυρήνων (ἡ λέξη ἐκφράζει πετυχημένα τήν ἰδέα ὅτι οἱ ἐξωτερικές συνθηκές ὑπαγορεύουν τή συγκρότηση μικρῶν, πολύ εὐλύγιστων ομάδων, ὁμίλων καί ὀργανώσεων) πρέπει νά εἶναι τό πρῶτο καθῆκον ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Π.χ., καί δύο-τρεις ἀπ' αὐτούς μποροῦν «νά γαντζωθοῦν» ἀπό κάπου, ν' ἀποκαταστήσουν ἐτοῦτες ἢ ἐκεῖνες τίς συνδέσεις καί νά ἀρχίσουν ἔστω καί τήν πιό μικρή, ἀλλά συστηματική δουλιά.

Μέ τή σημερινή κατάσταση τοῦ κόμματός μας δέν ὑπάρχει τίποτε τό πιό ἐπικίνδυνο ἀπό τήν τακτική τῆς «ἀναμονῆς», ὡς τήν ἐποχή πού θά συγκροτηθεῖ ἕνα ἔγκυρο ρωσικό κέντρο. Ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες ξέρουν ὅτι δουλιά γιά τή δημιουργία ἐνός τέτιου κέντρου γίνεται, ὅτι σχετικά μ' αὐτό ἔκαναν καθετί τό δυνατό ἐκεῖνοι πού ἔχουν κατά πρῶτο λόγο μιά τέτια ὑποχρέωση, ὅλοι ὅμως οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά ξέρουν ἐπίσης ὅτι τά ἐμπόδια πού παρεμβάλλει ἡ ἀστυνομία εἶναι ἀπίστευτα — δέν πρέπει νά ἀπογοητευόμαστε μέ τήν πρώτη, τή δεύτερη καί τήν τρίτη ἀποτυχία! — ὅλοι πρέπει νά ξέρουν ὅτι, ὅταν θά συγκροτηθεῖ ἕνα τέτιο κέντρο θά χρειαστεῖ πολύν καιρό γιά ν' ἀποκαταστήσει ἕνα γερό δίχτυ σύνδεσης μέ ὅλες τίς τοπικές ὀργανώσεις, θά ἀναγκαστεῖ γιά ἀρκετό καιρό νά περιοριστεῖ μόνο σέ μιά γενική πολιτική καθοδήγηση. Τό νά ἀναβάλλουμε τό σχηματισμό πρωτοβουλιακῶν τοπικῶν πυρήνων τοῦ ΣΔΕΚΡ, αὐστηρά κομματικῶν, παράνομων, πού νά ἀρχίσουν ἀμέσως τήν προετοιμασία γιά τίς ἐκλογές, πού νά κάνουν ἀμέσως ὅ,τι μποροῦν γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς προπαγάνδας καί τῆς ζύμωσης (παράνομα τυπογραφεία, προκηρύξεις, νόμιμα ὄργανα, ὀμαδοῦλες «νόμιμων» κομματικῶν σοσιαλδημοκρατῶν, μεταφορικά μέσα κτλ. κτλ.), τό νά ἀναβάλλουμε αὐτή τή δουλιά θά σήμαινε νά χαντακώσουμε τήν ὑπόθεση.

Τό βασικό ζήτημα γιά τή σοσιαλδημοκρατία, πού θεωρεῖ κατά πρῶτο λόγο τίς ἐκλογές μέσο πολιτικῆς διαφώτισης τοῦ λαοῦ, εἶναι, φυσικά, τό ζήτημα τοῦ ἰδεολογικοπολιτικοῦ περιεχομένου τῆς ὅλης προπαγάνδας καί ζύμωσης πού σχετίζεται μέ τίς ἐκλογές. Κι' αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ζήτημα τοῦ ἐκλογικοῦ προγράμματος. Γιά κάθε κόμμα πού ἀξίζει κάπως νά φέρνει αὐτό τό ὄνομα, τό ἐκλογικό πρόγραμμα εἶναι ἤδη κάτι τό δοσμένο πολύ πρίν ἀπό τίς ἐκλογές, κάτι πού δέν ἐφευρέθηκε ἐπίτηδες «γιά τίς ἐκλογές», ἀλλά κάτι πού ἀπορέει ἀναπόφευκτα ἀπ' ὅλα τά ἔργα τοῦ κόμματος, ἀπ' τήν ὅλη ὀργά-

νωση τῆς δουλιᾶς του, ἀπό τήν ὅλη κατεύθυνσή του, στή δοσμένη ἱστορική περίοδο. Καί γιά τό ΣΔΕΚΡ τό ἐκλογικό πρόγραμμα εἶναι ἤδη δοσμένο, τό ἐκλογικό πρόγραμμα ὑπάρχει κιόλας, ἔχει διαμορφωθεῖ κατά τρόπο φυσικό καί ἀναπόφευκτο ἀπό τίς ἀρχές τοῦ κόμματος καί ἀπό τήν τακτική πού τό κόμμα καθόρισε ἤδη, ἀκολούθησε ἤδη καί ἀκολουθεῖ σέ ὅλη τήν περίοδο ἐκείνης τῆς πολιτικῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ, περίοδο, γιά τήν ὁποία οἱ ἐκλογές ἀποτελοῦν πάντα, ἀπό μιά ὀρισμένη ἄποψη, ἕναν «ἀπολογισμό». Τό ἐκλογικό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶναι ὁ ἀπολογισμός τῆς δουλιᾶς πού ἔκαναν ὁ ἐπαναστατικός μαρξισμός καί τά στρώματα τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν πού τοῦ ἔμειναν πιστά στήν ἐποχή 1908-1911, στήν ἐποχή τοῦ ὀργίου τῆς ἀντεπανάστασης, στήν ἐποχή τοῦ «στολιπινικοῦ» καθεστῶτος «τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη».

Τρία βασικά στοιχεῖα συνθέτουν αὐτό τόν ἀπολογισμό: 1) τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος· 2) ἡ τακτική του· 3) ἡ ἐκτίμηση ἀπό μέρος του τῶν ἰδεολογικοπολιτικῶν ρευμάτων τῆς δοσμένης ἐποχῆς πού κυριαρχοῦν ἢ εἶναι τά περισσότερο διαδομένα ἢ τά περισσότερο ἐπιζήμια γιά τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό. Κόμμα χωρίς πρόγραμμα εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρχει σάν ὀλοκληρωμένος κάπως πολιτικός ὀργανισμός, ἱκανός νά ἀκολουθεῖ πάντα σταθερή γραμμή σέ κάθε τροπή τῶν γεγονότων. Χωρίς γραμμή τακτικῆς, πού νά βασίζεται στήν ἐκτίμηση τῆς δοσμένης πολιτικῆς στιγμῆς καί νά δίνει ἀκριβεῖς ἀπαντήσεις στά «ἀκανθώδη προβλήματα» τῆς ἐποχῆς, μπορεῖ νά ὑπάρχει ἕνας ὄμιλος θεωρητικῶν, ὄχι ὅμως μιά δρώσα πολιτική ὀργάνωση. Χωρίς τήν ἐκτίμηση τῶν «δραστήριων», τῶν ἐπίκαιρων, ἢ τῶν «μοντέρνων» ἰδεολογικοπολιτικῶν ρευμάτων, τό πρόγραμμα καί ἡ τακτική μποροῦν νά ἐκφυλιστοῦν σέ νεκρές «θέσεις» πού ἡ μετουσίωσή τους στή ζωή, ἢ ἐφαρμογή τους σέ χιλιάδες μικρά, συγκεκριμένα καί ὑπερσυγκεκριμένα ζητήματα τῆς πρακτικῆς δράσης εἶναι ἀδιανόητη ἀπό τήν ἄποψη τῆς οὐσίας τῆς ὑπόθεσης, ἀπό τήν ἄποψη τῶν «ἀμοιβαίων τους σχέσεων».

Ἐναφορικά μέ τά ἰδεολογικοπολιτικά ρεύματα, πού εἶναι χαρακτηριστικά γιά τήν περίοδο τοῦ 1908-1911 καί ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία γιά τήν κατανόηση τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλδημοκρατίας, στήν πρώτη θέση προβάλλει ἐδῶ ὁ «βεχισμός», σάν ἰδεολογία τῆς ἀντεπαναστατικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης (ἰδεολογία πού ἀντιστοιχεῖ ἀπόλυτα στήν πολιτική τοῦ καντέτικου κόμματος, ὅ,τι κι' ἂν λένε οἱ διπλωμάτες

του), και ὁ λικβινταρισμός σάν ἐκδήλωση τῶν ἴδιων ἀποθαρυντικῶν καί ἀστικῶν ἐπιδράσεων στό περιβάλλον πού ἐφάπτεται μέ τό ἐργατικό κίνημα. Ὁπισθοδρόμηση ἀπό τή δημοκρατία, μακριά ἀπό τό κίνημα τῶν μαζῶν, μακριά ἀπό τήν ἐπανάσταση, αὐτό εἶναι τό λάϊτμοτίβ τῶν κατευθύνσεων τῆς πολιτικῆς σκέψης, πού βασιλεύουν στήν «κοινωνία». Μακριά ἀπό τό παράνομο κόμμα, ἀπό τά καθήκοντα τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου στόν ἀπελευθερωτικό ἀγώνα, ἀπό τά καθήκοντα τῆς ὑπεράσπισης τῆς ἐπανάστασης, αὐτό εἶναι τό λάϊτμοτίβ τοῦ «βεχισμοῦ» στίς γραμμές τῶν μαρξιστῶν, πού φώλιασε στά ὄργανα «Νάσα Ζαριά» καί «Ντιέλο Ζίζνι». Ὅ,τι κι ἂν ποῦν οἱ στενοί πρακτικιστές, ἢ οἱ ἄνθρωποι πού κουρασμένοι γυρνᾶνε τίς πλάτες στή δύσκολη πάλη ὑπέρ τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ στή δύσκολη ἐποχή μας, δέν ὑπάρχει οὔτε ἓνα ζήτημα τῆς «πρακτικῆς», οὔτε ἓνα ζήτημα τῆς παράνομης καί τῆς νόμιμης δουλιᾶς τῆς σοσιαλδημοκρατίας σ' ὅποιονδήποτε τομέα τῆς δουλιᾶς της, στό ὁποῖο θά μπορούσε νά δοθεῖ ἀκριβῆς καί ὀλοκληρωμένη ἀπάντηση στόν προπαγανδιστή καί στό διαφωτιστή, χωρίς νά κατανοηθεῖ ὅλο τό βάθος καί ὅλη ἡ σημασία τῶν παραπάνω «κατευθύνσεων τῆς σκέψης» στή στολιπινική περίοδο.

Πολύ συχνά συμβαίνει νά εἶναι ὠφέλιμο καί κάποτε μάλιστα ἀπαραίτητο νά βάζουμε σάν κατακλείδα στό ἐκλογικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἓνα σύντομο γενικό σύνθημα, ἓνα ἐκλογικό σύνθημα πού νά προβάλλει τά πιό βασικά ζητήματα τῆς ἄμεσης πολιτικῆς δράσης, πού νά δίνει τήν πιό κατάλληλη καί τήν πιό ἄμεση ἀφορμή καί τά στοιχεῖα γιά τήν ἀνάπτυξη μιᾶς ὀλόπλευρης σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας. Γιά τήν ἐποχή μας ἓνα τέτιο γενικό σύνθημα θά μπορούσαν νά ἀποτελέσουν μόνο τά παρακάτω τρία σημεία: 1) δημοκρατία, 2) δήμευση ὅλης τῆς τσιφλικάδικης γῆς, 3) ὀχτάωρη ἐργάσιμη ἡμέρα.

Τό πρῶτο σημεῖο περιέχει τήν πεμπτουσία τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Τό νά περιοριστοῦμε στόν τελευταῖο αὐτόν ὄρο γιά νά ἐκφράσουμε τή θέση τοῦ κόμματός μας πάνω σέ ζητήματα τέτιου εἴδους, ἢ σέ κάποιον ἄλλο παρόμοιο ὄρο, ὅπως «ἐκδημοκρατισμός» κτλ., δέν θά ἦταν σωστό γιά τό λόγο ὅτι στήν προπαγάνδα καί στή ζύμωση ἐμεῖς πρέπει νά παίρνουμε ὑπόψη τήν πείρα τῆς ἐπανάστασης. Πραξικοπηματική διάλυση τῆς πρώτης καί δεύτερης Δούμας, ὀργάνωση πογκρόμ, ὑποστήριξη τῶν μαυροεκατονταρχίτικων συμμοριῶν καί ἀμνήστευση τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν ἡρώων, κατορθώματα τοῦ

Λιάχοφ στήν Περσία¹⁴¹, πραξικόπημα τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη, μιά σειρά ἀπό κατοπινά «μικρά coups d' état»* πάνω στή βάση αὐτή (τό ἄρθρο 87 κ.ἄ.), αὐτός εἶναι ὁ κατάλογος — κάθε ἄλλο παρά πλήρης — τῶν ἔργων τῆς μοναρχίας μας τῶν Ρομάνοφ — Πουρισκέβιτς — Στολίπιν καί Σίας. Μπορεῖ νά ὑπάρξουν καί ὑπῆρξαν ἱστορικές συνθήκες, πού ἡ μοναρχία ἦταν σέ θέση νά συμβιβαστεῖ μέ σοβαρές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, ὅπως εἶναι, λογουχάρη, τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα. Ἡ μοναρχία γενικά δέν εἶναι ἕνας θεσμός ὁμοιόμορφος καί ἀμετάβλητος, ἀλλά ἕνας πολύ εὐλύγιστος θεσμός, ἱκανός νά προσαρμόζεται στίς διάφορες ταξικές σχέσεις κυριαρχίας. Τό νά βγάζουμε ὅμως ἀπό τίς ἀναμφισβήτητες αὐτές ἀφηρημένες σκέψεις συμπεράσματα γιά τή συγκεκριμένη ρωσική μοναρχία τοῦ 20οῦ αἰῶνα, σημαίνει ὅτι χλευάζουμε τά αἰτήματα τῆς ἱστορικής κριτικῆς καί προδίνουμε τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας.

Ἡ κατάσταση τῆς χώρας μας καί ἡ ἱστορία τῆς κρατικῆς μας ἐξουσίας — τήν τελευταία ιδιαίτερα δεκαετία — μάς δείχνουν παραστατικά ὅτι ἡ τσαρική ἀκριβῶς μοναρχία εἶναι τό κέντρο τῆς συμμορίας τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν τσιφλικάδων (καί πρῶτος ἀνάμεσά τους εἶναι ὁ Ρομάνοφ) πού ἔκανε τή Ρωσία φόβητρο ὄχι μόνο γιά τήν Εὐρώπη, ἀλλά τώρα καί γιά τήν Ἀσία, τῆς συμμορίας πού ἀνέβασε τώρα σέ ἐξαιρετικά πράγματικά ὕψη τήν ἀυθαιρεσία, τή ληστεία καί τίς καταχρήσεις τῶν ὑπαλλήλων σέ βάρος τοῦ δημοσίου, τή συστηματική χρησιμοποίηση βίας ἀπέναντι στόν «ἄπλό λαό», τά μαρτύρια καί τά βασανιστήρια τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων, κτλ. Στίς συνθήκες τῆς τέτιας συγκεκριμένης μορφῆς, συγκεκριμένης οἰκονομικῆς βάσης καί πολιτικῆς φυσιογνωμίας τῆς μοναρχίας μας, τό νά βάλουμε στό κέντρο τῆς πάλης γιά πολιτική ἐλευθερία τό αἶτημα π.χ. τοῦ γενικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, θά ἦταν ὄχι τόσο ὀπορτουνισμός, ὅσο γενικά παραλογισμός. Ὅταν πρόκειται νά ἐκλέξει κανεῖς τό κεντρικό σημεῖο τῶν διεκδικήσεων, σάν γενικό σύνθημα τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας, τότε πρέπει νά ἔχει στή διάθεσή του διάφορες δημοκρατικές διεκδικήσεις μέ κάποια ἀληθοφανή προοπτική καί ἀναλογία· γιατί, πραγματικά, δέν μπορεῖ νά ἐπιδιώκει κανεῖς — χωρίς νά προκαλέσει τά γέλια στούς ἐγγράμματους καί νά δημιουργήσει σύγχυση στούς ἀγράμματους — ἀπό τόν Πουρισκέβιτς νά παραδεχτεῖ ὅτι πρέπει νά συμπεριφέρεται μέ εὐ-

* — πραξικοπήματα. Ἡ Σύντ.

πρέπεια στις γυναίκες και να μή χρησιμοποιεί «άπρεπεις» εκφράσεις, δέν μπορεί να ζητᾶ κανείς άνοχή από τόν Ίλιόντορ, άνιδιοτέλεια και τιμιότητα από τόν Γκοϋρκο και τόν Ράινμποτ, νομιμότητα και καθεστώς δικαίου από τόν Τολματσόφ και τόν Ντουμπάτζε, δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις από τόν Νικόλαο Ρομάνοφ!

Βάλτε τό ζήτημα από γενική-ίστορική, ἄς ποῦμε, ἄποψη. Εἶναι άναμφισβήτητο (για ὄλους, ἔκτός από τόν Λάριν και μία χούφτα λικβινταριστές), ὅτι ἡ άστική ἑπανάσταση στη Ρωσία δέν τέλειωσε. Ἡ Ρωσία βαδίζει πρὸς ἑπαναστατική κρίση. Πρέπει να αποδείχνουμε τήν άνάγκη τῆς ἑπανάστασης, να προπαγανδίζουμε ὅτι εἶναι δικαιολογημένη και «ὠφέλιμη». Ἐφόσον ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, πρέπει να κάνουμε ζύμωση για τήν πολιτική ἑλευθερία κατά τρόπο πού να βάλουμε τό ζήτημα σέ ὄλο του τό πλάτος, να δείξουμε τό σκοπό ἑνός νικηφόρου κινήματος, κι ὄχι ἑνός κινήματος πού θά σταματήσει στη μέση τοῦ δρόμου (ὄπως τό 1905), να ρίξουμε ἕνα σύνθημα πού να μπορεί να προκαλέσει τόν ἑνθουσιασμό στη μάζα τῶν ἀποκαμωμένων από τή ρωσική ζωή, τῶν συντριμμένων από ντροπή γιατί εἶναι ρῶσοι, οἱ ὄποιοι ὄμως ἐπιδιώκουν να κάνουν μία Ρωσία πραγματικά ἑλεύθερη, πραγματικά ἀναγεννημένη. Βάλτε τό ζήτημα από τήν προπαγανδιστική-πρακτική ἄποψη. Δέν μπορεί να μήν ἐξηγήσει κανείς ἀκόμη και στον πιό καθυστερημένο μουζικό ὅτι τό κράτος πρέπει να τό κυβερνᾶ μία «Δούμα» πού να ἐκλέγεται πιό ἑλεύθερα και πιό λαοπρόβλητα ἀπ' ὄ,τι ἡ πρώτη Δούμα. Τί πρέπει ὄμως να γίνει για να μήν μπορούν να διαλύσουν τή «Δούμα»; Αὐτό δέν μπορεί να γίνει, ἄν δέν τσακιστεῖ ἡ τσαρική μοναρχία.

Θά μᾶς ἀντιτείνουν ἴσως: τό να προβάλουμε τό σύνθημα τῆς δημοκρατίας σαν σύνθημα ὄλης τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας, σημαίνει ὅτι ἀποκλείουμε τή δυνατότητα να τή διεξάγουμε νόμιμα, σημαίνει ὅτι δέν παίρνουμε στα σοβαρά τήν ἀναγνώριση τῆς σπουδαιότητας και ἀναγκαιότητας τῆς νόμιμης δουλιᾶς. Μία τέτια ἀντίρηση θά ἦταν σοφιστεία ἀντάξια τῶν λικβινταριστῶν. Δέν μπορούμε να μιᾶμε νόμιμα για δημοκρατία (μέ ἑξαίρεση τό βῆμα τῆς Δούμας, ἀπό τό ὄποιο μπορούμε και πρέπει να κάνουμε δημοκρατική προπαγάνδα, παραμένοντας τελείως στό ἑδαφος τῆς νομιμότητας), μπορούμε ὄμως να γράφουμε και να μιᾶμε ὑπερασπίζοντας τό δημοκρατισμό ἔτσι, πού να μήν κάνουμε οὔτε τήν παραμικρότερη ὑποχώρηση πρὸς τίς ιδέες συμβιβασμοῦ τοῦ δημοκρατισμοῦ μέ τή μοναρχία,

ἔτσι, πού νά ἀνασκευάζουμε καί νά διακωμοδοῦμε τούς φιλελευθέρους καί τούς ναρόντικους μοναρχικούς, ἔτσι πού ὁ ἀναγνώστης καί ὁ ἀκροατής νά καταλάβουν τή σύνδεση ἀκριβῶς τῆς μοναρχίας, σάν μοναρχίας, μέ τήν ἔλλειψη δικαιωμάτων καί μέ τήν αὐθαιρεσία στή Ρωσία. Ὡ, ὁ ρῶσος πέρασε τό μακραίωνα σχολειό τῆς δουλείας: μπορεῖ νά μαντέψει καί νά συμπληρώσει ὅ,τι δέν εἶπε ὁ ρήτορας. «Μή λές: δέν μπορῶ, ἀλλά λέγε: δέν θέλω», νά πῶς πρέπει ν' ἀπαντᾶμε στούς νόμιμους παράγοντες τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού θό ἐπικαλοῦνταν τό «ἀδύνατο» τῆς τοποθέτησης τοῦ αἰτήματος τῆς δημοκρατίας στό κέντρο τῆς προπαγάνδας μας καί τῆς ζύμωσης.

Σχετικά μέ τή σπουδαιότητα τοῦ αἰτήματος τῆς δήμευσης ὅλης τῆς τσιφλικάδικης γῆς ἀμφιβάλλω ἂν ὑπάρχει ἀνάγκη νά ἐπεκταθοῦμε ἰδιαίτερα. Σέ μιά ἐποχή ὅπου στά ρωσικά χωριά ἀκούγεται τό ἀσίγαστο βογγητό πού προκάλεσε ἡ «μεταρύθμιση» τοῦ Στολίπιν, ὅπου διεξάγεται ἕνας ἀγώνας μέ τίς πιό σκληρές μορφές ἀνάμεσα στούς «καινούργιους τσιφλικάδες» μέ τούς φρουρούς τους καί στή μάζα τοῦ πληθυσμοῦ, ὅπου — σύμφωνα μέ τίς μαρτυρίες τῶν πιό συντηρητικῶν καί τῶν πιό ἐχθρικῶν πρὸς τήν ἐπανάσταση στοιχείων — φουντώνει ἕνα πρωτοφανές μίσος, σέ μιά τέτια ἐποχή στό κέντρο ὀλόκληρου τοῦ δημοκρατικοῦ ἐκλογικοῦ προγράμματος πρέπει νά βρίσκεται τό αἶτημα πού ἀναφέραμε. Θά σημειώσουμε μόνο ὅτι τό αἶτημα ἀκριβῶς πού ἀναφέραμε θά διαχωρίσει καθαρά τή συνεπή προλεταριακή δημοκρατία ὄχι μόνο ἀπό τόν τσιφλικάδικο φιλελευθερισμό τῶν καντέτων, ἀλλά καί ἀπό τίς διανοουμένο-υπαλληλικές συζητήσεις γιά «νόρμες», «καταναλωτικές νόρμες», «παραγωγικές νόρμες», γιά «ἐξισωτική κατανομή» καί ἄλλες κουταμάρες, πού ἀρέσουν στούς ναρόντικους καί πού τίς εἰρωνεύονται ὅλοι οἱ μυαλωμένοι ἀγρότες. Δέν ἔχει κανένα νόημα νά λέμε «πόση γῆ χρειάζεται ὁ μουζίκος»: ὁ ρωσικός λαός θέλει νά δημευθεῖ ὅλη ἡ τσιφλικάδικη γῆ, γιά νά ἀποτινάξει ἀπό πάνω του τό ζυγό τῆς φεουδαρχικῆς καταπίεσης, πού βαραίνει σ' ὅλη τήν οἰκονομική καί πολιτική ζωή τῆς χώρας. Χωρίς νά παρθεῖ ἕνα τέτιο μέτρο, ποτέ ἡ Ρωσία δέν θά εἶναι ἐλεύθερη, ποτέ ὁ ρῶσος ἀγρότης δέν θά εἶναι κάπως χορτάτος καί γραμματισμένος.

Ἄκόμη λιγότερα σχόλια χρειάζονται γιά τό 3ο σημεῖο: ὀχτάωρη ἐργάσιμη ἡμέρα. Ἡ ἀντεπανάσταση ἀφαιρεῖ μέ λύσσα ἀπ' τούς ἐργάτες τίς κατακτήσεις τοῦ χίλια ἐννιακόσια πέντε, ὅμως τόσο περισσότερο δυναμώνει ἡ πάλη τῶν ἐργατῶν γιά

τή βελτίωση τῶν ὄρων ἐργασίας καί ζωῆς· τήν πρώτη θέση στίς βελτιώσεις αὐτές τήν ἔχει ἡ ὀχτώωρη ἐργάσιμη ἡμέρα.

Ἀνακεφαλαιώνοντας, μπορούμε νά διατυπώσουμε τήν οὐσία καί τήν κύρια κατεύθυνση τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐκλογικοῦ προγράμματος μέ τρεῖς λέξεις: ὑπέρ τῆς ἐπανάστασης! Ὁ Λέων Τολστόι εἶπε λίγο πρὶν ἀπό τό θάνατό του, καί τό εἶπε μέ θλίψη πού χαρακτηρίζει τίς πιό ἄσχημες πλευρές τοῦ «τολστοϊσμοῦ», ὅτι ὁ ρωσικός λαός «ἔμαθε νά κάνει ἐπανάσταση» ἐξαιρετικά γρήγορα. Ἐμεῖς λυπούμαστε μόνο πού ὁ ρωσικός λαός δέν ἔμαθε καλά αὐτή τήν ἐπιστήμη, χωρίς τήν ὁποία μπορεῖ νά μείνει ὀλόκληρους αἰῶνες σκλάβος στούς Πουρισκέβιτς. Εἶναι ὅμως ἀλήθεια ὅτι τό ρωσικό προλεταριάτο, στήν προσπάθειά του γιά ἕναν πλήρη σοσιαλιστικό μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας, ἔδωσε στό ρωσικό λαό γενικά, καί στούς ρώσους ἀγρότες ἰδιαίτερα, πολύτιμα μαθήματα αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης. Καμιά κρεμάλα τοῦ Στολίπιν, καμιά προσπάθεια τῶν «βεχιστῶν» δέν θά ἐξαναγκάσουν νά λησμονηθοῦν αὐτά τά μαθήματα. Τό μάθημα δόθηκε. Τό μάθημα ἀφομοιώνεται. Τό μάθημα θά ἐπαναληφθεῖ.

Τό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό παλιό μας πρόγραμμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀποτελεῖ τή βάση τοῦ ἐκλογικοῦ μας προγράμματος. Τό πρόγραμμά μας δίνει ἀκριβή διατύπωση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν μας καθηκόντων, τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τοῦ σοσιαλισμοῦ, καί μάλιστα μιά διατύπωση τέτια πού ἡ αἰχμή της στρέφεται ἰδίως ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί στό ρεφορμισμό. Σέ μιά ἐποχή πού ὁ ρεφορμισμός σηκώνει κεφάλι σέ πολλές χῶρες, μαζί καί στή δική μας, καί πού, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, πληθαίνουν τά σημάδια πού δείχνουν ὅτι στίς πιό πρωτοπόρες χῶρες ἡ περίοδος τοῦ λεγόμενου «εἰρηνικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ» πλησιάζει πρὸς τό τέλος, ὅτι ἀρχίζει ἡ περίοδος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀναβρασμοῦ τῶν μαζῶν, σέ μιά τέτια ἐποχή τό παλιό μας πρόγραμμα ἀποκτᾶ ἀκόμη μεγαλύτερη (ἂν χωράει ἐδῶ συγκριτικός βαθμός) σημασία. Ἀναφορικά μέ τή Ρωσία τό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ βάζει στό κόμμα σάν ἄμεσο σκοπό τήν «ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας τοῦ τσάρου καί τήν ἀντικατάστασή της μέ τή λαοκρατική δημοκρατία». Τά εἰδικά κεφάλαια τοῦ προγράμματος πού ἀναφέρονται στά ζητήματα τῆς διακυβέρνησης τοῦ κράτους, στά δημοσιονομικά, στήν ἐργατική νομοθεσία, στό ἀγροτικό ζήτημα, παρέχουν ἀκριβολογημένο καί ξεκάθαρο καθοδηγητικό ὕλικό γιά ὅλη τήν πολύπλευρη δουλιὰ τοῦ

κάθε προπαγανδιστή και διαφωτιστή, για τή συγκεκριμενοποίηση του εκλογικού μας προγράμματος στις όμιλίες στό ένα ή τό άλλο ακροατήριο, μέ τή μιά ή τή άλλη άφορμή, μέ τοῦτο ή εκείνο τό θέμα.

Ἡ τακτική τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν περίοδο τοῦ 1908-1911 ἔχει καθοριστεῖ ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη 1908. Στίς ἀποφάσεις αὐτές, τίς ὁποῖες ἐπικύρωσε ή ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910, καί πού ἐπαληθεύτηκαν ἀπό τήν πείρα ὅλης τῆς «στολιπινικής» περιόδου, δίνεται μιά ἀκριβολογημένη ἐκτίμηση τῆς κατάστασης καί τῶν καθηκόντων πού ἀπορέουν ἀπ' αὐτήν. Ἡ παλιά ἀπολυταρχία ἐξακολουθεῖ νά παραμένει ὁ κύριος ἐχθρός, ἐπαναλαμβάνεται καί πάλι τό ἀναπόφευκτο τῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης πρός τήν ὁποία βαδίζει ξανά ή Ρωσία. Οἱ συνθήκες ὅμως δέν εἶναι πιά οἱ παλιές. Ἡ ἀπολυταρχία ἔκανε ἕνα «βῆμα στό δρόμο τῆς μετατροπῆς της σέ ἀστική μοναρχία», προσπαθεῖ νά κατοχυρώσει τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία τῶν φεουδαρχῶν μέ μιά νέα, ἀστική ἀγροτική πολιτική· ὀργανώνει συμμαχίες τῶν τσιφλικάδων μέ τήν ἀστική τάξη μέσα στήν μαυροκίτρινη Δούμα· ἐκμεταλλεύεται τίς πλατιά διαδομένες ἀντεπαναστατικές (= «βεχικές») διαθέσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Ὁ καπιταλισμός ἔκανε μερικά βήματα μπρός, οἱ ταξικές ἀντιθέσεις ὀξύνθηκαν, ή διάσπαση ἀνάμεσα στά δημοκρατικά στοιχεῖα καί στό «βεχικό» φιλελευθερισμό τῶν καντέτων ἔγινε σαφέστερη, ή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀγκαλιάζει καινούργιους τομεῖς (Δούμα καί «νόμιμες δυνατότητες»), δίνοντας τή δυνατότητα, παρά τήν ἀντεπανάσταση, νά πλατύνει ή σφαῖρα δράσης τῆς προπαγάνδας καί τῆς ζύμωσης ἀκόμη καί σέ συνθήκες πού οἱ παράνομες ὀργανώσεις ἔχουν «χτυπηθεῖ» γερά. Τά παλιά ἐπαναστατικά καθήκοντα, τίς παλιές, δοκιμασμένες μεθόδους ἐπαναστατικῆς μαζικῆς πάλης — νά τί ὑποστηρίζει τό κόμμα μας στήν περίοδο τῆς διάσπασης καί ἀποσύνθεσης, ὅταν συχνά ἀναγκάζεται «νά ἀρχίζει ἀπό τήν ἀρχή», ἀναγκάζεται νά κάνει τήν προπαρασκευαστική δουλιά στίς καινούργιες συνθήκες ὄχι μόνο μέ τόν παλιό τρόπο, ἀλλά καί μέ καινούργιο, μέ νέες μεθόδους, συγκεντρώνοντας δυνάμεις για τήν περίοδο τῶν νέων μαχῶν.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 24,
18 (31) τοῦ Ὀκτώβρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΟΥ «ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ» ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΙΠΙΝ

Τά τεύχη 6, 7 καί 8 τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά» εἶναι ἀφιερωμένα, κυρίως, στήν ἐκλογική καμπάνια καί στό ἐκλογικό πρόγραμμα. Ἡ οὐσία τῶν ἀπόψεων τῶν λικβινταριστῶν σκεπάζεται, στά ἄρθρα πού εἶναι ἀφιερωμένα σ' αὐτό τό θέμα, ἀπό ἕνα τεράστιο πλῆθος πομπώδεις, ἐπιτηδευμένες καί μεγαλόστομες φράσεις γιά «μαχητική κινητοποίηση τοῦ προλεταριάτου», γιά «πλατιά καί ἀνοιχτή κινητοποίηση τῶν μαζῶν», γιά «μαζικές πολιτικές ὀργανώσεις τῶν πρωτόβουλων ἐργατῶν», γιά «αὐτοδιοικούμενες κολεχτίβες», «αὐτοσυνειδητοποιημένους ἐργάτες», κτλ. κτλ. Ὁ Γιούρι Τσάτσκι ἔφτασε μάλιστα νά πεῖ ὅτι τό ἐκλογικό πρόγραμμα δέν πρέπει μόνο «νά τό σκεφτοῦμε βαθιά», ἀλλά καί νά τό «νιώσουμε βαθιά»... Οἱ φράσεις αὐτές πού μποροῦν, ἀσφαλῶς, νά ἐνθουσιάσουν τούς μαθητές καί τίς μαθήτριες τῶν γυμνασίων, ζαλίζουν τόν ἀναγνώστη καί «δημιουργοῦν θολούρα», μέσα στήν ὁποία δέν εἶναι πιά δύσκολο νά γίνει λαθρεμπόριο.

Νά, π.χ., ὁ κ. Γιούρι Τσάτσκι ἐξυμνεῖ τή σημασία τοῦ ἐκλογικοῦ προγράμματος καί τή σπουδαιότητα ἑνός ἐνιαίου ἐκλογικοῦ προγράμματος. «Ἀποδίδουμε — γράφει — τεράστια σημασία στήν ἐπικύρωση (τοῦ ἐκλογικοῦ προγράμματος) τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, ἀλλά μέ τόν ἀπαραίτητο ὄρο ὅτι ἡ τελευταία δέν θά ἀκολουθήσει τή γραμμή τῆς μικρότερης ἀντίστασης, ἐπικυρώνοντας τό ἐκλογικό πρόγραμμα πού θά τῆς ἐπιβληθεῖ ἀπό τούς ὁμίλους τοῦ ἐξωτερικοῦ».

Ἔτσι ἀκριβῶς εἶναι δημοσιευμένο. Καί ἐδῶ δέν πρόκειται γιά ἕνα μαυροεκατονταρχίτικο ὄργανο πού καλλιεργεῖ τό μίσος ἐνάντια στόν «τσιφούτη» καί ἐνάντια στόν πολιτικό πρόσφυγα, ἀλλά γιά ἕνα ὄργανο «σοσιαλδημοκρατικό»! Πόσο χαμηλά

πρέπει νά ἔχουν πέσει οἱ κύριοι αὐτοί γιά νά ξεφωνίζουν ἐνά-
ντια στό ἐξωτερικό, ἀντί νά ἐξηγήσουν τή διαφορά ἀρχῶν
πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό δικό τους ἐκλογικό πρόγραμμα καί
στό ἐκλογικό πρόγραμμα «τῶν ὁμίλων τοῦ ἐξωτερικοῦ»!

Ἐπί τῷ Γιούρι Τσάτσκι εἶναι συνάμα τόσο ἀδέξιος πού στή
φλυαρία του λέει ἐξονόματος τίνος ὁμίλου ἀκολουθεῖ τή λικβι-
νταριστική του γραμμή: «στοιχεῖο πιθανῆς συγκέντρωσης —
γράφει — εἶναι ἡ ὁμάδα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν (;;;) στελεχῶν
πού συνδέονται στενά μέ τό νόμιμο ἐργατικό κίνημα (μέσω
τοῦ «Νάσα Ζαριά», ἔ;) καί ἀποκτοῦν ὅλο καί μεγαλύτερη
σταθερότητα»... (καί ὅλο καί πιά φιλελεύθερη μορφή)...
«ἔχουμε ὑπόψη μας ιδιαίτερα τήν Πετρούπολη»...

Θά ἔπρεπε νά μιλάτε ἀνοιχτά, κύριοι! Δέν εἶναι ἀξιοπρε-
πές καί ἔξυπνο νά παίζετε τό κρυφτούλι: «στοιχεῖο συγκέν-
τρωσης», ἡ ἀπλούστερα κέντρο (τοῦ λικβινταρισμοῦ) θεωρεῖ-
τε ἐσεῖς — καί δικαιολογημένα — τήν ὁμαδούλα τῶν συνεργα-
τῶν τοῦ «Νάσα Ζαριά» τῆς Πετρούπολης. Τό σουβλί στό
σακκί δέν κρύβεται.

Ἐπί τῷ Λ. Μάρτοφ προσπαθεῖ νά κρύψει τό σουβλί, ἐπαναλα-
βαίνοντας τίς νόμιμες θέσεις τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προ-
γράμματος, πού ἀποτελοῦν τή βάση τοῦ ἐκλογικοῦ προγράμ-
ματος. Συνάμα λέει καί καλά λόγια, ὅτι δηλ. ἀπό τίποτε δέν
πρέπει «νά παραιτηθοῦμε», τίποτε δέν πρέπει «νά περικόψου-
με». Αὐτά στή σελ. 48, τεῦχος 7-8. Ὅμως στή σελ. 54 στήν
τελευταία παράγραφο τοῦ ἄρθρου διαβάζουμε:

«Ὅλη τήν ἐκλογική καμπάνια πρέπει ἐμεῖς (; τό «Νάσα Ζαριά» καί τό
«Ντιέλο Ζίζνι», προφανῶς) νά τή διεξάγουμε κάτω ἀπό τή σημαία (sic!*)
τῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ἐλευθερία τῆς πολιτικῆς του αὐτο-
διάθεσης, τῆς πάλης γιά τό δικαίωμα νά ἔχει δικό του ταξικό κόμμα καί
νά ἀναπτύσσει ἐλεύθερα τή δράση του, τῆς πάλης γιά νά συμμετέχει
στήν πολιτική ζωή σάν αὐτοτελῆς ὀργανωμένη δύναμη. Στήν ἀρχή αὐτή
πρέπει νά ὑποταχθοῦν τόσο τό περιεχόμενο τῆς ἐκλογικῆς ζύμωσης, ὅσο
καί οἱ μέθοδοι τῆς ἐκλογικῆς τακτικῆς καί τῆς ὀργανωτικῆς προεκλο-
γικῆς δουλιᾶς».

Ἐπέροχη ἐκθεση τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πλατφόρ-
μας! Ἐπί τῷ σοσιαλδημοκράτης ἐργάτης «διεξάγει τήν καμπάνια
κάτω ἀπό τή σημαία» τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία ὅλου τοῦ
λαοῦ, γιά τή λαοκρατική δημοκρατία. Ἐπί τῷ φιλελεύθερος ἐργά-
της παλεύει «γιά τό δικαίωμα νά ἔχει τό δικό του ταξικό (ὅπως

* —ἔτσι! Ἐπί τῷ Σύντ.

τό καταλαβαίνουν ὁ Μπρεντάνο καί οἱ σοσιαφιλελεύθεροι) κόμμα». Ἡ ὑποταγή σέ μιά τέτια ἀρχή σημαίνει ἀκριβῶς προδοσία τῆς ὑπόθεσης τῆς δημοκρατίας. Καί οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί καί οἱ ἐπιδέξιοι καταφερτζῆδες τῆς κυβέρνησης αὐτό μονάχα θέλουν, νά παλεύουν οἱ ἐργάτες γιά τήν ἐλευθερία τῆς «πολιτικῆς τους αὐτοδιάθεσης» καί ὄχι γιά τήν ἐλευθερία ὅλης τῆς χώρας· ὁ Μάρτοφ ἐπανάλαβε μέ ἄλλα λόγια τή διατύπωση τοῦ Λεβίτσκι: «ὄχι ἡγεμονία, ἀλλά ταξικό κόμμα»! Ὁ Μάρτοφ ἔδωσε ἓνα σύνθημα τοῦ πιό καθαροῦ «νεοοικονομισμοῦ». Οἱ «οἰκονομιστές» ἔλεγαν: οἱ ἐργάτες τήν οἰκονομική πάλη, οἱ φιλελεύθεροι τήν πολιτική πάλη. Οἱ «νεοοικονομιστές», οἱ λικβινταριστές, λένε: ὅλο τό περιεχόμενο τῆς ἐκλογικῆς ζύμωσης νά τό ὑποτάξουμε στήν ἀρχή: πάλη τῶν ἐργατῶν γιά τό δικαίωμα νά ἔχουν τό δικό τους ταξικό κόμμα.

Καταλαβαίνει ἄραγε ὁ Μάρτοφ τήν ἔννοια τῶν λόγων του; Καταλαβαίνει ἄραγε ὅτι τά λόγια αὐτά σημαίνουν παραίτηση τοῦ προλεταριάτου ἀπό τήν ἐπανάσταση;: «κύριοι φιλελεύθεροι, τό 1905, παρά τή θέλησή σας, ξεσηκώσαμε στήν ἐπανάσταση γενικά τίς μάζες καί εἰδικότερα τούς ἀγρότες, παλέψαμε γιά τήν ἐλευθερία τοῦ λαοῦ, παρά τίς προσπάθειες τῶν φιλελευθέρων νά σταματήσουν τήν ὑπόθεση σέ μιά μισοελευθερία· στό ἐξῆς δέν πρόκειται «νά παρασυρθοῦμε» καί θά παλέψουμε γιά τήν ἐλευθερία τοῦ δικοῦ μας ταξικοῦ κόμματος». Οἱ «βεχιστές», οἱ ἀντεπαναστάτες φιλελεύθεροι (πρβλ. ἰδιαίτερα τά γραφόμενα τοῦ Ἰζγκόγεφ) τίποτε ἄλλο δέν ζητοῦν ἀπό τούς ἐργάτες. Τό δικαίωμα τῶν ἐργατῶν νά ἔχουν τό δικό τους ταξικό κόμμα οἱ φιλελεύθεροι δέν τό ἀρνοῦνται. Ἀρνοῦνται τό «δικαίωμα» τοῦ προλεταριάτου, πού εἶναι ἡ μόνη ὡς τό τέλος ἐπαναστατική τάξη, νά ξεσηκώνει τά κατώτερα στρώματα στήν πάλη, παρά τή θέληση τῶν φιλελευθέρων, καί μάλιστα ἐνάντια στούς φιλελευθέρους.

Ὁ Μάρτοφ, ἀφοῦ ὑποσχέθηκε νά μήν «παραιτηθεῖ» ἀπό τίποτε καί «νά μήν περικόψει» τίποτε, ἔκανε ὡστόσο μιά τέτια ἀκριβῶς περικοπή τοῦ προγράμματος τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ὥστε αὐτό νά ἱκανοποιεῖ ἀπόλυτα τούς Λάριν, Πότερσοφ, Προκοπόβιτς καί Ἰζγκόγεφ.

Κοιτάξτε πῶς ἐπικρίνει ὁ Μάρτοφ τήν ἀπόφαση γιά τά ζητήματα τακτικῆς τοῦ κόμματος (τοῦ Δεκέμβρη 1908). «Εἶναι ἀποτυχημένη ἡ διατύπωση», λέει, γιά τό «βῆμα στό δρόμο τῆς μετατροπῆς σέ ἀστική μοναρχία», γιατί «ἐκλείπει ἀπ' αὐτήν τό πραγματικό γεγονός ὅτι ἔγινε ἓνα βῆμα πρός τά πίσω, πρός

τό μοίρασμα τῆς ἐξουσίας ἀνάμεσα στούς φορεῖς τῆς ἀπολυταρχίας καί στούς γαιοκτήμονες εὐγενεῖς», «λείπει σ' αὐτήν τό σημεῖο τῆς ἀποφασιστικῆς σύγκρουσης τῶν τάξεων» (προφανῶς τῶν φιλελευθέρων ἀστῶν μέ τούς φεουδάρχες!). Τό γεγονός ὅτι οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί τό 1905-1907 φοβήθηκαν τήν «ἀποφασιστική σύγκρουση» μέ τούς φεουδάρχες καί προτίμησαν «νά συγκρουστοῦν ἀποφασιστικά» μέ τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες ὁ Μάρτοφ τό ξεχνάει (ὅπως τό ξεχνοῦν καί οἱ φιλελεύθεροι πού κατηγοροῦν τούς ἐργάτες γιά «ὑπερβασίες»). Ὁ Μάρτοφ βλέπει τό «βῆμα πρὸς τά πίσω» πρὸς τούς φεουδάρχες πού ἔκανε ἡ ἀπολυταρχία (στήν ἀπόφαση τοῦ κόμματος ἀναφέρεται μέ ἀκρίβεια αὐτό τό βῆμα: «νά διατηρήσουν οἱ φεουδάρχες τήν ἐξουσία καί τά ἔσοδά τους»). Ὁ Μάρτοφ ὅμως δέν βλέπει τό «βῆμα πρὸς τά πίσω» πού ἔκαναν οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί ἀπό τή δημοκρατία πρὸς τήν «ἐννομη τάξη πραγμάτων», πρὸς τή μοναρχία, πρὸς τήν προσέγγιση μέ τούς τσιφλικάδες. Ὁ Μάρτοφ δέν βλέπει τή σύνδεση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό «βῆμα στό δρόμο» πρὸς τήν ἀστική μοναρχία καί στήν ἀντεπαναστατικότητα, στό βεχισμό τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Δέν τό βλέπει, γιατί καί ὁ ἴδιος εἶναι «βεχιστής ἀνάμεσα στούς μαρξιστές». Ὁ Μάρτοφ, ὄνειρευόμενος κατά τρόπο φιλελεύθερο μιά «ἀποφασιστική σύγκρουση» τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν μέ τούς φεουδάρχες, πετάει στόν κάλαθο τῶν ἀχρήστων τήν ἱστορική πραγματικότητα τῆς ἐπαναστατικῆς σύγκρουσης τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν μέ τούς φεουδάρχες, παρά τίς ταλαντεύσεις τῶν φιλελευθέρων καί μάλιστα παρά τό πέρασμά τους μέ τό κόμμα τῆς ἐννομης τάξης πραγμάτων.

Τό συμπέρασμα καί δῶ εἶναι τό ἴδιο: ὁ Μάρτοφ ἀπορίπτει τήν ἀπόφαση τοῦ κόμματος, ξεκινώντας ἀπό τήν ἄποψη τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς, χωρίς νά ἀντιπαραθέσει, δυστυχῶς, καμιά δική του ἀπόφαση τακτικῆς (ἄν καί ὁ Μάρτοφ ὑποχρεώνεται νά ἀναγνωρίσει τήν ἀνάγκη νά στηριχτεῖ ἡ τακτική στήν ἐκτίμηση «τοῦ ἱστορικοῦ νοήματος τῆς περιόδου τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη»!).

Γι' αὐτό εἶναι πολύ εὐνόητο ὅτι ὁ Μάρτοφ γράφει: «... ἐπιδίωξη τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος πρέπει νά εἶναι... νά παρακινήσει τίς ἰθύνουσες τάξεις νά κάνουν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τό βῆμα πρὸς τήν πλευρά τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ τῆς νομοθεσίας καί τῆς διεύρυνσης τῶν συνταγματικῶν ἐγγυήσεων...». Κάθε φιλελεύθερος θεωρεῖ ἀπόλυτα δικαιολογημένη τήν ἐπιδίωξη τῶν ἐργατῶν «νά παρακινήσουν τίς ἰθύνουσες τάξεις» νά κάνουν

τοῦτα ἢ ἐκεῖνα τὰ βήματα — ὄρος τοῦ φιλελευθέρου: οἱ ἐργάτες νά μὴν τολμήσουν νά παρακινήσουν τίς ἄπορες τάξεις νά κάνουν «βήματα» πού δέν ἀρέσουν στούς φιλελευθέρους. Ὅλη ἡ πολιτική τῶν ἄγγλων φιλελευθέρων, πού διέφθειραν τόσο βαθιά τούς ἄγγλους ἐργάτες, συνοψίζεται σέ τοῦτο: νά παρέχουν τή δυνατότητα στούς ἐργάτες «νά παρακινοῦν τίς ἰθύνουσες τάξεις» καί νά μὴν ἐπιτρέπουν στούς ἐργάτες νά κατακτήσουν τήν ἡγεμονία στό παλλαϊκό κίνημα.

Εἶναι ἐπίσης πολύ εὐνόητο καί τό μίσος τοῦ Τσάτσκι, τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν ἀπέναντι στήν τακτική «τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ». Μέ τήν ἐκφραση αὐτή δέν ἐννοοῦν τόν «ἀριστερό συνασπισμό» στίς ἐκλογές, ἀλλά τή γενική τακτική πού καθόρισε τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου: νά ἀποσπάσουμε τούς ἀγρότες (καί γενικά τούς μικροαστούς) ἀπό τήν ἐπιροή τῶν καντέτων, νά ὑποχρεώσουμε τίς ὀμάδες τῶν ναρόντικων νά διαλέξουν ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες. Παραίτηση ἀπό τήν τακτική αὐτή σημαίνει ἀπάρνηση τῆς δημοκρατίας: αὐτό τό πράγμα, τώρα, ὕστερα «ἀπό τή στολιπινική περίοδο», ὕστερα ἀπό τά κατορθώματα τοῦ «στολιπινικοῦ φιλελευθερισμοῦ τῶν καντέτων» (τό σύνθημα τοῦ Μιλιουκόφ στό Λονδίνο ἦταν: «ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος»! ¹⁴²), ὕστερα ἀπό τή συλλογή «Βέχι», μόνο οἱ στολιπινικοί σοσιαλδημοκράτες μποροῦν νά μὴν τό βλέπουν.

Δέν πρέπει νά ἔχουμε αὐταπάτες: ἐκλογικά προγράμματα ἔχουμε δύο, αὐτό εἶναι γεγονός. Ἀπό τό γεγονός αὐτό δέν μπορεῖ κανείς νά ξεφύγει μέ φράσεις, παράπονα καί εὐχές. Τό ἓνα, πού τό ἐκθέσαμε παραπάνω, στηρίζεται στίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος. Τό ἄλλο εἶναι τοῦ Πότρεσοφ-Λάριν, πού τό ἀνάπτυξαν καί τό συμπλήρωσαν ὁ Λεβίτσκι, ὁ Γιούρι Τσάτσκι καί Σία καί τό λουστράρισε ὁ Μάρτοφ. Τό τελευταῖο αὐτό, δῆθεν σοσιαλδημοκρατικό ἐκλογικό πρόγραμμα εἶναι στήν πραγματικότητα πρόγραμμα τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς.

Ὅποιος δέν κατάλαβε τή διαφορά, τήν ἀγεφύρωτη διαφορά τῶν δύο αὐτῶν ἐκλογικῶν προγραμμάτων ἐργατικῆς πολιτικῆς, δέν μπορεῖ νά διεξάγει συνειδητά τήν ἐκλογική καμπάνια. Σέ κάθε βῆμα τόν περιμένουν ἀπογοητεύσεις, «παρεξηγήσεις», κωμικά ἢ τραγικά λάθη.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»), ἀρ. φύλ. 24,
18 (31) τοῦ Ὀκτώβρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Τήν πολεμική ανάμεσα στόν Βίττε καί στόν Γκουτσκόφ τήν ἀκολούθησαν μέ ζήλο καί ἡ «Ρέτς» καί ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» γιά νά κάνουν προεκλογική ζύμωση. Ὁ χαρακτήρας τῆς πολεμικῆς φαίνεται καθαρά ἀπό τό παρακάτω κατεβατό τῆς «Ρέτς»:

«Πόσες φορές οἱ κ.κ. ὀχτωβριστές, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Γκουτσκόφ, γιά νά φανοῦν ἀρεστοί στή διοίκηση, δέν συνεργάστηκαν μέ τούς ὁμοϊδεάτες τοῦ κ. Ντουρνοβό! Πόσες φορές, ἔχοντας στραμμένα τά βλέμματα πρὸς τή διοίκηση, δέν γύρισαν τίς πλάτες στήν κοινή γνώμη!».

Αὐτά λέγονται ἀπ' ἀφορμή τό γεγονός ὅτι ὁ Βίττε τόν Ὁχτώβρη-Νοέμβρη τοῦ 1905 συσκέφθηκε μέ τούς κ.κ. Οὐροῦσοφ, Τρουμπετσκόι, Γκουτσκόφ καί Μ. Σταχόβιτς γιά τή συγκρότηση κυβέρνησης· μάλιστα οἱ τρεῖς τελευταῖοι ἀρνήθηκαν κατηγορηματικά νά ὑποστηρίξουν τήν ὑποψηφιότητα τοῦ Ντουρνοβό γιά τή θέση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν.

Ὡστόσο, οἱ κ.κ. καντέτοι, ἐνῶ κατηγοροῦν τούς ὀχτωβριστές, παρουσιάζουν τό περίεργο φαινόμενο νά ξεχνοῦν τό δικό τους παρελθόν. «Οἱ ὀχτωβριστές συνεργάστηκαν μέ τούς ὁμοϊδεάτες τοῦ Ντουρνοβό». Αὐτό εἶναι σωστό. Καί αὐτό ἀποδείχνει ἀναμφισβήτητα ὅτι θά ἦταν γελοῖο νά μιλάει κανεὶς γιά δημοκρατισμό τῶν ὀχτωβριστῶν. Οἱ ὀχτωβριστές ὅμως δέν προβάλλουν ἀξιώσεις γιά δημοκρατισμό, ἐνῶ οἱ καντέτοι ὀνομάζουν τόν ἑαυτό τους «συνταγματικούς δημοκράτες». Ἄλλά μήπως οἱ «δημοκράτες» αὐτοί, ὅπως π.χ. ὁ Οὐροῦσοφ, πού ὑποστήριζε τήν ὑποψηφιότητα τοῦ Ντουρνοβό στίς συσκέψεις μέ τόν Βίττε, δέν «συνεργάστηκαν μέ τούς ὁμοϊδεάτες τοῦ Ντουρνοβό»; Μήπως οἱ καντέτοι, σάν κόμμα, καί στίς δύο πρῶτες Δοῦμες δέν «εἶχαν τά βλέμματα στραμμένα πρὸς τή διοίκηση καί τίς πλάτες γυρισμένες στήν κοινή γνώμη»; Δέν ἐπιτρέπεται νά ξεχνιοῦνται ἢ νά διαστρεβλώνονται

πασίγνωστα γεγονότα. Θυμηθείτε τήν ιστορία μέ τίς τοπικές επιτροπές γῆς στήν I Δούμα. Οἱ καντέτοι ἦταν ἀντίθετοι ἀκριβῶς «γιά νά φανοῦν ἀρεστοί στή διοίκηση». Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ καντέτοι σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα (πού ἦταν ἓνα ἀπό τά βασικότερα πολιτικά ζητήματα γιά τήν ἐποχή τῆς I Δούμας) «εἶχαν τά βλέμματα στραμμένα πρός τή διοίκηση» καί «τίς πλάτες γυρισμένες στήν κοινή γνώμη». Γιατί οἱ τρουντοβίκοι καί οἱ βουλευτές τῶν ἐργατῶν, πού ἀντιπροσώπευαν μαζί τά $\frac{9}{10}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ρωσίας, ἦταν τότε ὑπέρ τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν γῆς. Δεκάδες φορές παρατηρήθηκε καί σέ ἄλλα ζητήματα ἢ ἴδια ἀκριβῶς σχέση ἀνάμεσα στά κόμματα καί στήν I καί στή II Δούμα.

Εἶναι δύσκολο νά φανταστεῖ κανεῖς, πῶς μπόρεσαν οἱ καντέτοι νά διαμφισβητήσουν τά γεγονότα αὐτά. Μπορεῖ μήπως νά ὑποστηρίξει κανεῖς ὅτι αὐτοί δέν διαφωνοῦσαν μέ τούς τρουντοβίκοι καί τούς βουλευτές τῶν ἐργατῶν καί στίς δύο πρῶτες Δοῦμες, ὅτι δέν βάδιζαν χέρι-χέρι μέ τούς Χάιντεν, τούς ὀχτωβριστές καί τή διοίκηση; Ὅτι οἱ τρουντοβίκοι καί οἱ βουλευτές τῶν ἐργατῶν δέν ἀντιπροσώπευαν, ἐξαιτίας τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, τήν τεράστια πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ; Ἡ μήπως οἱ «δημοκράτες» μας θά ἀποκαλέσουν κοινή γνώμη τή γνώμη τῆς «μορφωμένης» (ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐπίσημων πτυχίων) «κοινωνίας» καί ὄχι τή γνώμη τῆς πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ;

Ἄν ἐκτιμήσουμε ἀπό ἱστορική ἄποψη τήν περίοδο τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Στολίπιν, δηλ. τήν πενταετία 1906-1911, εἶναι ἀδύνατο νά ἀρνηθοῦμε τό γεγονός ὅτι καί οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι δέν ἦταν δημοκράτες. Ἐπειδή ὅμως μόνον οἱ καντέτοι διεκδικοῦν τόν τίτλο αὐτό, γι' αὐτό ἀκριβῶς γίνεται τώρα ἰδιαίτερα αἰσθητή, ἰδιαίτερα ἐπιζήμια ἢ αὐταπάτη τῶν καντέτων καί ἡ ἐξαπάτηση τῆς «κοινηῆς γνώμης», τῆς γνώμης τῶν μαζῶν ἀπό μέρους τους.

Δέν θέλουμε, φυσικά, νά ποῦμε ὅτι οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ καντέτοι εἶναι «μιά ἀντιδραστική μάζα», ὅτι οἱ ὀχτωβριστές δέν εἶναι λιγότερο φιλελεύθεροι ἀπό τούς καντέτους. Θέλουμε νά τούς ποῦμε ὅτι ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ φιλελευθερισμός καί ἄλλο ἢ δημοκρατία. Οἱ φιλελεύθεροι εἶναι φυσικό νά θεωροῦν «κοινή γνώμη» τή γνώμη τῆς ἀστικῆς τάξης καί ὄχι τή γνώμη τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν. Ὁ δημοκράτης δέν μπορεῖ νά ὑποστηρίξει μιά τέτια ἄποψη καί, ὅποιες αὐταπάτες καί ἄν ἔτρεφε κάπου-κάπου σχετικά μέ τά συμφέροντα καί τίς ἐπι-

διώξεις τῶν μαζῶν, ὁ δημοκράτης πιστεύει στίς μάζες, στή δράση τῶν μαζῶν, στή νομιμότητα τῶν πόθων τῶν μαζῶν, στή σκοπιμότητα τῶν μεθόδων πάλης τῶν μαζῶν.

Τή διαφορά αὐτή τοῦ φιλελευθερισμοῦ ἀπό τή δημοκρατία εἶναι ἀνάγκη νά τήν ὑπενθυμίσουμε τόσο πιά επίμονα, ὅσο περισσότερη κατάχρηση γίνεται τῆς ὀνομασίας δημοκράτης. Σέ ὅλες τίς ἀστικές χῶρες τά ἀστικά κόμματα χρησιμοποιοῦν τίς ἐκλογές γιά διαφημιστικούς σκοπούς. Γιά τήν ἐργατική τάξη οἱ ἐκλογές καί ἡ ἐκλογική καμπάνια πρέπει νά χρησιμεύουν γιά τήν πολιτική διαφώτιση, τήν ἐξήγηση τῆς πραγματικῆς οὐσίας τῶν κομμάτων. Τά πολιτικά κόμματα δέν ἐπιτρέπεται νά τά κρίνουμε ἀπό τούς τίτλους τους, τίς διακηρύξεις καί τά προγράμματα, ἀλλά ἀπό τά ἔργα τους.

Ἡ πολεμική ὁμως ἀνάμεσα στόν Βίττε καί στόν Γκουτσκόφ, πού ἔθιξε τό ζήτημα τοῦ πῶς ἄρχισε ἡ ὑπουργική σταδιοδρομία τοῦ Στολίπιν (ὁ Γκουτσκόφ ἀναφέρει, ἀνάμεσα στά ἄλλα, ὅτι τό φθινόπωρο τοῦ 1905 κανένας ἀπό τούς «κοινωνικούς παράγοντες» δέν εἶχε ἀντιταχθεῖ στήν ὑποψηφιότητα τοῦ Στολίπιν), ἀνακινεῖ καί ἄλλα, πολύ πιά σοβαρά καί ἐνδιαφέροντα ζητήματα.

Ἡ ὑποψηφιότητα τοῦ Στολίπιν γιά τό ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν ὑποβλήθηκε γιά πρώτη φορά (τό φθινόπωρο τοῦ 1905) κατά τή σύσκεψη τοῦ Βίττε μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Ἀκόμη καί στήν ἐποχή τῆς I Δούμας, ὁ Στολίπιν σάν ὑπουργός Ἐσωτερικῶν «εἶχε προτείνει δύο φορές στόν Μούρομτσεφ μέσω τοῦ Κριζανόβσκι νά συζητήσουν τή δυνατότητα σχηματισμοῦ καντέτικης κυβέρνησης»· αὐτά γράφει ἡ ἐφημερίδα «Ρέτς» σέ ἄρθρο τῆς σύνταξης, στίς 6 τοῦ Σεπτέμβρη, προσθέτοντας διπλωματικά: «ὑπάρχουν μαρτυρίες» ὅτι ὁ Στολίπιν ἐνεργοῦσε ἔτσι. Ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε ὅτι προηγούμενα οἱ καντέτοι ἀπαντοῦσαν μέ σιωπή ἢ μέ βρισιές σέ παρόμοιες «μαρτυρίες». Τώρα ἀναφέρουν οἱ ἴδιοι αὐτές τίς μαρτυρίες, ἐπιβεβαιώνοντας, προφανῶς, μ' αὐτόν τόν τρόπο τήν ἀκρίβειά τους.

Πᾶμε παρακάτω. Ὑστερα ἀπό τό τσάκισμα τῆς I Δούμας, ὅταν ὁ Στολίπιν ἔγινε πρωθυπουργός, ἔγιναν προτάσεις ἀπευθείας στούς Χάιντεν, Λβόφ, Μ. Σταχόβιτς νά μποῦν στήν κυβέρνηση. Ὑστερα ἀπό τήν ἀποτυχία αὐτοῦ τοῦ «συνδυασμοῦ», «στήν περίοδο ἀνάμεσα στήν πρώτη καί στή δεύτερη Δούμα, ὁ Στολίπιν ἀποκατάστησε στενές πολιτικές σχέσεις μέ τόν Γκουτσκόφ» καί οἱ σχέσεις αὐτές διατηρήθηκαν, ὅπως εἶναι γνωστό, ὡς τό 1911.

Τί βλέπουμε ὅμως στό τέλος; Ἡ ὑποψηφιότητα τοῦ Στολίπιν γιά τό ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ συζητιέται μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης, καί στή διάρκεια ὅλης τῆς ὑπουργικῆς του σταδιοδρομίας, ἀπό τό 1906 ὡς τό 1911, ὁ Στολίπιν κάνει «προτάσεις» στόν ἕνα ἐκπρόσωπο τῆς ἀστικῆς τάξης ὕστερα ἀπό τόν ἄλλο, ἀποκαθιστώντας ἢ προσπαθώντας νά ἀποκαταστήσει πολιτικές σχέσεις στήν ἀρχή μέ τούς καντέτους, ἔπειτα μέ τό Κόμμα τῆς εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης¹⁴³ καί, τέλος, μέ τούς ὀχτωβριστές. Στήν ἀρχή «προτείνουν» τόν Στολίπιν σάν ὑποψήφιο ὑπουργό στούς «κοινωνικούς παράγοντες», δηλ. στούς ἀρχηγούς τῆς ἀστικῆς τάξης, καί μετά ὁ Στολίπιν, σάν ὑπουργός πιά, στή διάρκεια ὅλης τῆς σταδιοδρομίας του, κάνει «προτάσεις» στούς Μούρομτσεφ, Χάιντεν καί Γκουτσκόφ. Ὁ Στολίπιν τελειώνει τή σταδιοδρομία του (εἶναι γνωστό ὅτι ἡ παραίτηση τοῦ Στολίπιν εἶχε πιά προαποφασιστεῖ), τή στιγμή πού ἐξαντλήθηκε ὅλος ὁ κύκλος τῶν κάθε λογῆς κομμάτων καί ἀποχρώσεων τῆς ἀστικῆς τάξης πρὸς τά ὁποῖα θά μπορούσε νά κάνει «προτάσεις».

Τό συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπό τά γεγονότα αὐτά εἶναι καθαρό. Ἄν οἱ καντέτοι καί οἱ ὀχτωβριστές μαλώνουν τώρα μεταξύ τους γιά τό ποιός ἀπό αὐτούς κράτησε περισσότερο δουλική στάση κατά τίς διαπραγματεύσεις γιά τούς ὑπουργούς ἢ μέ τούς ὑπουργούς, ὁ Οὐροῦσοφ ἢ ὁ Γκουτσκόφ, ὁ Μούρομτσεφ ἢ ὁ Χάιντεν, ὁ Μιλιουκόφ ἢ ὁ Σταχόβιτς κτλ. κτλ., τά μαλώματα αὐτά εἶναι ἐπουσιώδη καί ἀποβλέπουν ἀπλῶς στό νά ἀποσπάσουν τήν προσοχή τοῦ κοινοῦ ἀπό ἕνα σοβαρό πολιτικό ζήτημα. Καί τό σοβαρό αὐτό ζήτημα συνοψίζεται καθαρά σέ τοῦτο: νά καταλάβουμε τίς συνθῆκες καί τή σημασία τῆς ἰδιαίτερης ἐκείνης ἐποχῆς στήν ἱστορία τοῦ ρωσικοῦ κρατικοῦ συστήματος, ὅπου οἱ ὑπουργοί ἦταν ὑποχρεωμένοι νά κάνουν συστηματικά «προτάσεις» στούς ἀρχηγούς τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅπου οἱ ὑπουργοί *μποροῦσαν* νά βρίσκουν ἔστω καί μιά ὀρισμένη κοινή βάση μέ τούς ἀρχηγούς αὐτούς, κοινή βάση γιά τή διεξαγωγή καί τήν ἀνανέωση τῶν διαπραγματεύσεων. Τό σοβαρό δέν εἶναι ποιός κράτησε χειρότερη στάση στήν περίπτωση αὐτή, ὁ Κάρπ ἢ ὁ Σιντόρ, τό σοβαρό εἶναι, πρῶτο, ὅτι ἡ παλιά τσιφλικάδικη τάξη δέν μπορούσε πιά νά κυβερνᾷ χωρίς νά κάνει «προτάσεις» στούς ἀρχηγούς τῆς ἀστικῆς τάξης· τό σοβαρό εἶναι, δεύτερο, ὅτι βρέθηκε *κοινή* βάση γιά διαπραγματεύσεις, ἀνάμεσα στόν ἄγριο τσιφλικά καί στόν ἀστό καί ἡ βάση αὐτή ἦταν ἡ *ἀντεπαναστατικότητα*.

Ὁ Στολίπιν δέν εἶναι ἀπλῶς ὑπουργός τῶν τσιφλικάδων πού δοκίμασαν τό 1905· ὄχι, εἶναι ταυτόχρονα καί ὑπουργός τῆς ἐποχῆς τῶν ἀντεπαναστατικῶν διαθέσεων τῆς ἀστικῆς τάξης, στήν ὁποία οἱ τσιφλικάδες ὄφειλαν νά κάνουν προτάσεις καί μποροῦσαν νά τίς κάνουν, γιατί τούς συνέδεε τό κοινό μίσος πρὸς τό «ἐννιακόσια πέντε». Οἱ διαθέσεις αὐτές τῆς ἀστικῆς τάξης — κι' ἂν ἀκόμη μιλήσουμε τώρα μόνο γιά τούς καντέτους, τό πιό ἀριστερό ἀπό τά «φιλελεύθερα» κόμματα — ἐκδηλώθηκαν καί στά κηρύγματα τῆς συλλογῆς «Βέχι», πού περιέλουσαν μέ βρισιές τή δημοκρατία καί τό κίνημα τῶν μαζῶν, καί στό σύνθημα «τοῦ Λονδίνου» τοῦ Μιλιουκόφ, καί στούς πολυάριθμους θρησκόληπτους λόγους τοῦ Καραοῦλοφ καί στό λόγο τοῦ Μπερεζόβσκι Α' πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα κτλ.

Αὐτήν ἀκριβῶς τήν πλευρά τοῦ ζητήματος ἔχουν τήν ἀδυναμία νά ξεχνοῦν πολύ εὐκόλα ὅλοι οἱ φιλελεύθεροί μας, ὅλος ὁ φιλελεύθερος τύπος, μαζί καί οἱ φιλελεύθεροι ἐργατικοί πολιτικοί. Κι' ὡστόσο αὐτή ἀκριβῶς ἡ πλευρά τοῦ ζητήματος εἶναι ἡ πιό σημαντική, γιατί μᾶς ἐξηγεῖ τήν ἱστορική διαφορά τῶν συνθηκῶν ὅπου οἱ τσιφλικάδες γίνονταν διοικητές κυβερνείων καί ὑπουργοί τόν 19ο ἢ στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα καί μετά τό 1905. Φιλονικῶντας μέ τόν Γκουτσκόφ, ἡ καντέτικη «Ρέτς» γράφει («Ρέτς» τῆς 30 τοῦ Σεπτέμβρη): «ἡ ρωσική κοινωνία θυμᾶται καλά τό βίο καί τήν πολιτεία τοῦ ὀχτωβρισμοῦ».

Ναί, ναί! Ἡ φιλελεύθερη κοινωνία θυμᾶται καλά τούς μικροκαυγάδες τῶν «ἀνθρώπων της», τῶν Οὔροῦσοφ καί τῶν Μιλιουκόφ μέ τούς Χάϊντεν, Λβόφ, Γκουτσκόφ. Ἡ ρωσική ὅμως δημοκρατία γενικά — καί ἡ ἐργατική δημοκρατία εἰδικότερα — θυμᾶται καλά «τό βίο καί τήν πολιτεία» ὅλης τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, μέχρι καί τούς καντέτους· θυμᾶται καλά ὅτι ἡ μεγάλη ἀλλαγὴ τοῦ 1905 ὑποχρέωσε τούς τσιφλικάδες καί τήν τσιφλικάδικη γραφειοκρατία νά ἀναζητοῦν ὑποστήριξη στήν ἀστική τάξη καί ἡ ἀστική αὐτή τάξη ἐκμεταλλεύτηκε τή θέση της πάρα πολύ ἐπάξια. Συμφωνοῦσε ἀπόλυτα μέ τούς τσιφλικάδες ὅτι οἱ τοπικές ἐπιτροπές γῆς εἶναι ἄχρηστες καί ἐπιζήμιες καί διαφωνοῦσε μαζί τους πάνω σέ ἓνα ἐξαιρετικά σοβαρό, πάνω σέ ἓνα ἀληθινά θεμελιακό ζήτημα: Ντουρνοβό ἢ Στολίπιν!

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 26,
23 τοῦ Ὀκτώβρη 1911
Ἑπογραφή: Β. Φ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΔΥΟ ΚΕΝΤΡΑ

Μέ τήν ἔναρξη τῆς τελευταίας συνόδου τῆς τρίτης Δούμας τέθηκε ἀμέσως τό ζήτημα τῶν συμπερασμάτων ἀπό τή δράση αὐτοῦ τοῦ σώματος. Ἐνα ἀπό τά σπουδαιότερα συμπεράσματα μποροῦμε νά τό διατυπώσουμε μέ τά λόγια τῆς «Ρέτς».

«Ἐχουμε — ἔγραφε τελευταία ὁ συντάκτης ἐνός κύριου ἄρθρου της — μιά σειρά ἀπό ψηφοφορίες, πού στήν οὐσία ἐπαναφέρουν τήν κυριαρχία τοῦ «ἀριστεροῦ κέντρου» μέσα στή Δούμα... Ἡ πραγματική δράση τῆς Δούμας, πού ἀφορᾷ τίς ζωτικές ἀνάγκες καί τά αἰτήματα τῆς ζωῆς, ἀπό τήν ἀρχή ἀκόμη τῆς συνόδου ἀκολουθεῖ τή σταθερή καί συστηματική γραμμή τοῦ — ἀνύπαρκτου, φυσικά, — ἀριστεροῦ κέντρου».

Καί σάν νά τσάκωσε τόν «ἴδιο» τόν πρωθυπουργό, ἡ ἐφημερίδα αὐτή ἀναφωνεῖ μέ ἐνθουσιασμό: «Ὁ κ. Κοκόβτσοφ δέν δίστασε (στήν πρώτη του ἀγόρευση) νά δηλώσει τρεῖς φορές ὅτι εἶναι ἀπόλυτα σύμφωνος μέ τά συμπεράσματα τοῦ (καντέτου) Στεπάνοφ».

Τό γεγονός εἶναι ἀναμφισβήτητο: τό «ἀριστερό κέντρο» ὑπάρχει. Τό ζήτημα εἶναι τοῦτο μόνο: ἡ ὑπαρξη αὐτοῦ τοῦ γεγονότος δείχνει ὅτι ὑπάρχει «ζωή» ἢ στασιμότητα;

Στήν III Δούμα ὑπῆρχαν ἀπό τήν ἀρχή δύο πλειοψηφίες. Οἱ μαρξιστές ἀπό τό τέλος ἀκόμη τοῦ 1907, προτοῦ ἀρχίσουν οἱ «ἐργασίες» αὐτῆς τῆς Δούμας, ἔβαλαν στό κέντρο τῆς ἐκτίμησής τους τῆς τρέχουσας στιγμῆς καί τῆς ἐκτίμησης τῆς III Δούμας τήν ἀναγνώριση τῆς ὑπαρξης «δύο πλειοψηφιῶν» καί τό χαρακτηρισμό τῶν δύο αὐτῶν πλειοψηφιῶν.

Ἡ πρώτη πλειοψηφία ἦταν ἡ μαυροεκατονταρχίτικη-δεξιοοχτωβριστική, ἡ δεύτερη ἦταν ἡ ὀχτωβριστική-καντέτικη: Ὁ ἐκλογικός νόμος γιά τήν III Δούμα εἶχε συνταχθεῖ ἔτσι, ὥστε νά προκύψουν οἱ δύο αὐτές πλειοψηφίες. Τοῦ κάκου οἱ φιλελεύθεροί μας προσποιοῦνται πώς δέν τό βλέπουν τάχα αὐτό.

Ἐκεῖνο πού ἀνάγκασε τήν κυβέρνηση ν' ἀκολουθήσει αὐτόν ἀκριβῶς τό δρόμο δέν ἦταν ἡ σύμπτωση ἢ κάποιος πονηρός ὑπολογισμός ὀρισμένων προσώπων, ἀλλά ἡ ὅλη πορεία τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ 1905-1907. Τά γεγονότα ἔδειξαν ὅτι δέν μπορεῖ «νά ποντάρει» στή μάζα τοῦ πληθυσμοῦ. Παλιότερα, πρίν ἀπό «τά γεγονότα», μποροῦσε ἀκόμη νά ὑπάρχει ἡ αὐταπάτη γιά μιᾶ ἐπίσημη «λαϊκή πολιτική»: τά γεγονότα τή διάλυσαν. Ἡ κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νά ποντάρει ἀνοιχτά, χωρίς προσχήματα, κυνικά, μόνο στήν κυρίαρχη τάξη, στήν τάξη τῶν Πουρισκέβιτς καί τῶν Μάρκοφ, καί στή συμπάθεια ἢ στό φόβο τῆς ἀστικῆς τάξης. Σέ ὀρισμένους κύκλους τῆς ἀστικῆς τάξης ἐπικρατοῦσε ἡ τάση γιά μιᾶ συστηματική ὑποστήριξη τῆς κυβέρνησης (ὀχτωβριστές), στούς ἄλλους κυριαρχοῦσε ἡ συμπάθεια πρὸς τή λεγόμενη ἔννομη τάξη ἢ ὁ φόβος (καντέτοι): ἡ διαφορά αὐτή δέν ἔπαιζε σοβαρό ρόλο.

Οἱ ἀλλαγές σέ ὅλο τό ρωσικό πολιτικό σύστημα, πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω, παρατηρήθηκαν ἀκόμη καί στίς συζητήσεις πού ἔκαναν ἀπό τά τέλη τοῦ 1905 οἱ Βίττε, Τρέποφ καί Στολίπιν μέ τούς Οὐροῦσοφ, Τρουμπετσκόι, Γκουτσκόφ, Μούρομτσεφ καί Μιλιουκόφ. Οἱ ἀλλαγές αὐτές ἀποσαφηνίστηκαν καί ἀποκρυσταλλώθηκαν ὀριστικά σέ κρατικές-νομοθετικές μορφές στήν τρίτη Δούμα μέ τίς δύο πλειοψηφίες της.

Εἶναι περιττό νά ποῦμε γιά ποιό λόγο χρειάζεται στό σημερινό πολιτικό καθεστῶς ἡ πρώτη πλειοψηφία. Συνήθως ὅμως ξεχνιέται τό γεγονός ὅτι καί ἡ δεύτερη, ἡ ὀχτωβριστική-καντέτικη πλειοψηφία εἶναι γιά τό καθεστῶς αὐτό ἀναγκαία: χωρίς τόν «ἐνάγοντα ἀστό» ἡ κυβέρνηση δέν θά μποροῦσε νά ἦταν αὐτό πού εἶναι: χωρίς μιᾶ συνεννόηση μέ τήν ἀστική τάξη δέν θά μποροῦσε νά ὑπάρχει: χωρίς τίς προσπάθειες συμβιβασμοῦ τῶν Πουρισκέβιτς καί τῶν Μάρκοφ μέ τό ἀστικό καθεστῶς καί τήν ἀστική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας, δέν μποροῦν νά ζήσουν οὔτε τό Ἰπουργεῖο Οἰκονομικῶν οὔτε καί ὅλα τά Ἰπουργεῖα μαζί.

Καί ἂν τώρα τό «ἀριστερό κέντρο», παρόλη τή μετριοφροσύνη του, δέν ἔχει ἱκανοποιηθεῖ, αὐτό δείχνει, φυσικά, πώς ἐδραιώνεται ἡ πεποίθηση ὅλης τῆς ἀστικῆς τάξης ὅτι πῆγαν χαμένες οἱ θυσίες της στό βωμό τῶν Πουρισκέβιτς.

Ὅμως «οἱ ζωτικές ἀνάγκες καί τά αἰτήματα τῆς ζωῆς» δέν μποροῦν νά ἱκανοποιηθοῦν μέ τούς ἀναστεναγμούς καί τά παράπονα αὐτά τοῦ «ἀριστεροῦ κέντρου». Μποροῦν νά ἱκανοποιηθοῦν μόνο μέ τόν ὄρο νά κατανοήσει ὅλη ἡ δημοκρατία

τίς αιτίες τῆς ἀδυναμίας καί τῆς ἀξιοθρήνητης θέσης τοῦ κέντρου. Γιατί ὅλο τό κέντρο, μαζί καί τό ἀριστερό, στέκει σέ ἀντεπαναστατική βάση: βογγοῦν ἐξαιτίας τῶν Πουρισκέβιτς, ὅμως δέν θέλουν καί δέν μποροῦν νά κάνουν χωρίς τοὺς Πουρισκέβιτς. Νά γιατί ἡ μοίρα τους εἶναι μαύρη, νά γιατί τό ἀριστερό αὐτό κέντρο δέν ἔχει νά ἐπιδείξει οὔτε μιά νίκη, οὔτε ἓνα πολλοστημόριο νίκης.

Τό «ἀριστερό κέντρο» — γιά τό ὁποῖο μιλάει ἡ «Ρέτς» — εἶναι θάνατος καί ὄχι ζωή, γιατί ὀλόκληρο αὐτό τό κέντρο στίς ἀποφασιστικές στιγμές τῆς ρωσικῆς ἱστορίας τρόμαξε μπροστά στή δημοκρατία καί τήν ἀπαρνήθηκε. Ἡ ὑπόθεση ὅμως τῆς δημοκρατίας εἶναι ζωντανή ὑπόθεση, ἡ πιά ζωντανή ὑπόθεση τῆς Ρωσίας.

Οἱ ζωτικές ἀνάγκες καί τά αἰτήματα τῆς ζωῆς προωθοῦνται σέ τομεῖς οἱ ὁποῖοι εἶναι ξένοι πρὸς τό «ἀριστερό κέντρο» πού ἀποροφᾷ τήν προσοχή τῶν καντέτων. Ἕνας προσεκτικός ἀναγνώστης, διαβάζοντας λ.χ. τά πρακτικά τῶν συζητήσεων τῆς Δούμας γιά τήν «ἀσφάλεια», δέν μπορεῖ ἀσφαλῶς νά μήν παρατηρήσει ὅτι ὁ τρόπος πού ἔθεσαν τό ζήτημα στοὺς λόγους τους ὁ Ποκρόβσκι Β' καί ἰδίως ὁ Γκεγκετσκόρι, διαφέρει ὅσο ὁ οὐρανός ἀπό τή γῆ, ὅσο ἡ ζωή ἀπό τό θάνατο, ἀπό τόν τρόπο πού τό ἔθεσαν ὁ Ροντίτσεφ καί ἡ παρέα του.

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 28,
5 τοῦ Νοέμβρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ

(ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ)

Παίρνεις στά χέρια σου τίς ἔφημερίδες καί ἀμέσως ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς «παλιᾶς» Ρωσίας προβάλλει ἀπό ὅλες τίς πλευρές. Ἡ δίκη γιά τό πογκρόμ τοῦ Ἄρμαβίρ. Σφαγές σέ γνώση καί μέ τή συγκατάθεση τῶν ἀρχῶν, παγίδες πού στήνουν οἱ ἀρχές, «ἐξόντωση τῆς διανόησης τῆς Ρωσίας μέ τήν πλατιά ἔννοια τῆς λέξης» «πού τήν ἐμπνέει καί τήν ὑπαγορεύει κάποιος» (λόγια τοῦ πολιτικοῦ ἐνάγοντα). Μιά παλιά, μά πάντα νέα πραγματικότητα τῆς ρωσικῆς ζωῆς, μία πικρή εἰρωνεία τῶν «συνταγματικῶν» αὐταπατῶν.

Πικρή, ἀλλά ὠφέλιμη εἰρωνεία! Γιατί εἶναι φανερό — καί στή νέα γενιά τῆς Ρωσίας γίνεται ὀλοένα καί πιά φανερό — ὅτι καμιά καταδίκη, καμιά ἀπόφαση δέν πρόκειται ἐδῶ νά βοηθήσει. Ἐδῶ πρόκειται γιά ὅλο τό πολιτικό σύστημα στό σύνολό του, ἐδῶ ἡ ἱστορική ἀλήθεια ἀνοίγει τό δρόμο της μέσα ἀπό τήν καταχνιά τῆς ἀπατηλῆς χίμαιρας, ὅτι εἶναι τάχα δυνατό νά βάλει κανεῖς καινούργιο κρασί σέ παλιό ἀσκή.

Λιμός... Ξεπούλημα τῶν ζώων, πούλημα κοριτσιῶν, πλήθη ζητιάνων, τύφος, θάνατοι ἀπό τήν πείνα. «Ὁ πληθυσμός ἔχει ἓνα καί μόνο προνόμιο, νά πεθαίνει ἤσυχα καί ἀπαρατήρητα» — γράφει ἓνας ἀνταποκριτής.

«Οἱ ζέμτσι, γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, εἶναι κυριολεκτικά κατατρομαγμένοι πού θά βρεθοῦν μέ τά ὑπάρχοντά τους ἀνάμεσα σέ ἀνθρώπους πεινασμένους, ἐξαγριωμένους, πού ἔχασαν κάθε πίστη γιά κάποιο φῶς» (ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Καζάν).

Θά νόμιζε κανεῖς ὅτι τά σημερινά ζέμστβο εἶναι ἀξιόπιστα, ὥστόσο ἀνάμεσα σ' αὐτά καί στήν κυβέρνηση γίνεται καυγᾶς γιά τό μέγεθος τῶν πιστώσεων. Ζητοῦν 6 ἑκατομμύρια ρούβλια (κυβερνεῖο τοῦ Καζάν), καί τό δημόσιο ταμεῖο τούς δίνει 1

έκατομμύριο. Ζήτησαν 600 χιλιάδες (Σαμάρα), και τούς δόθηκαν 25 χιλιάδες ρούβλια.

“Οπως παλιά!

Στήν έπαρχία του Χόλμ, του κυβερνείου Πσκόφ, στή συνέλευση των ζέμστρο άκόμη και οι τοπάρχες των ζέμστρο καταφέρθηκαν ενάντια στό γεγονός ότι οι γεωπόνοι έξυπηρετούν μόνο τούς κατόχους άγροκτημάτων! Στο Κουμπάν έγινε συνέδριο των άταμάνων των κεφαλοχωριών, όπου όλοι τάχθηκαν όμόφωνα ενάντια στό σχέδιο που ψήφισε ή ΙΙΙ Δούμα για τή μετατροπή του προσωρινοϋ κλήρου σε άτομική ιδιοκτησία.

Στό Τσαρίτσιν ή έπαρχιακή συνέλευση αποφάσισε να μήν παραπέμψει σε δίκη τον πρόεδρο που βασάνισε μιά γυναίκα («για τήν άνεύρεση του έγκληματία»). Οι άρχές του κυβερνείου άπόριψαν τήν άπόφαση.

Σ’ ένα προάστιο τής Πετρούπολης οι εργάτες έβαλαν τό διευθυντή του εργοστασίου κ. Γιάκοβλεφ σ’ ένα τσουβάλι και τον τραβοϋσαν προς τό Νεβά. Οι άστυνομικοί διάλυσαν τούς εργάτες και έπιασαν 18.

Δέν πρέπει να έκπλαγει κανείς που άκόμη και ή έφημερίδα «Ρέτς» αναγκάζεται, μπροστά σε τέτιες εικόνες τής ζωής, να διαπιστώσει ότι ύπάρχει «μεγάλη κοινωνική κατάπτωση». Και ό κ. Κουντουρούσκιν σε γράμμα του από τή Σαμάρα παραπονείται για τήν πείνα * : «αυτή ή ρωσική κοινωνία, μου φαίνεται ότι είναι μαλακή σαν λάστιχο, σαν ζυμάρι. Μπορείς να τή ζουλήσεις και να τή μαλάξεις με λόγια και με έργα. Μόλις όμως τήν αφήσεις, επανέρχεται πάλι στά παλιά».

«Ο μικροαστός και ό διανοούμενος ρώσος, πλούσιος είναι αυτός είτε φτωχός, είναι ήρεμος. Μά να, μόλις αρχίζουν οι άνθρωποι «να πρήζονται» από τήν πείνα, αυτός χαίρεται, δακρύζει από άγαλλίαση. Πρέπει όπωσδήποτε να σπεύσει σε βοήθεια με δάκρυα στά μάτια και με «εϋγενικά» αισθήματα. Του παρουσιάζεται έδω μιά θαυμάσια ευκαιρία να φροντίσει για τήν ψυχή του. Γιατί χωρίς αισθήματα, χωρίς δάκρυα και ή δουλιά δέν είναι δουλιά, και ή βοήθεια δέν είναι βοήθεια. Χωρίς τά δικά του δάκρυα και τό ζήτημα δέν τό θεωρεί σοβαρό και από τή θέση του δέν τό κουνάει. “Οχι, πρέπει πρώτα να τον συγκινήσεις, να τον κάνεις να κλάψει και να φυσήξει τή μύτη του σε καθαρό μαντήλι. “Οσο για τον άυστηρό ύπολογισμό, τήν ύγιή και νηφάλια αντίληψη των κρατικων αναγκων, αυτό τό πράγμα είναι πληκτικό, έδω δέν ύπάρχει ευαισθησία».

Ναί, ναί, τό κήρυγμα τής «άυστηρότητας» είναι πολύ ωφέ-

* Κυριευμένος «από τή θλίψη για τήν κακοδαιμονία που κυριαρχεί σ’ όλη τή Ρωσία».

λιμο στόν κόσμο τοῦ «ζυμαριοῦ» καί τοῦ «λάστιχου». Μόνο πού ὁ δικός μας ὁ φιλελεύθερος δέν παρατηρεῖ ἀπό ποιά σκοπιά κάνει αὐτό τό κήρυγμα γιά τήν «ὑγιή καί νηφάλια ἀντίληψη τῶν κρατικῶν ἀναγκῶν». Μήπως κ. Κοντουρούσκιν τό ἀντιγράψατε αὐτό ἀπό τόν Μένσικοφ; Γιατί τέτιες κουβέντες γιά κρατικές ἀνάγκες μποροῦν νά εἰπωθοῦν μόνο ἂν ἔχουν ἀκριβῶς σάν βάση τους τό «ζυμάρι» καί τό «λάστιχο», μόνο ὅταν ἔχουν ἀκριβῶς σάν βάση τους μία εὐαίσθητη καί κλαψιάρικη διάθεση. Ἀκριβῶς ἐπειδή ὑπάρχουν ἄνθρωποι ζυμαροειδεῖς, νιώθουν τόν ἑαυτό τους σίγουρο οἱ κράχτες «τῆς ὑγιοῦς καί νηφάλιας ἀντίληψης τῶν κρατικῶν ἀναγκῶν».

«Ἡ ρωσική κοινωνία εἶναι μαλακή σάν λάστιχο», λέει — ὅπως λέγαν καί παλιά — ὁ κ. Κοντουρούσκιν. Ὑπάρχει κοινωνία καί κοινωνία. Ὑπῆρχε ἐποχή πού ἡ λέξη «κοινωνία» τά περιλάβαινε ὅλα, τά σκέπαζε ὅλα, ἔκφραζε τά ἕτερογενῆ στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ, πού ἄρχιζαν νά συνειδητοποιοῦνται ἢ ἀπλῶς τούς λεγόμενους «μορφωμένους».

Μά ἀκριβῶς ἀπ' αὐτήν τήν ἄποψη τά πράγματα τώρα στή Ρωσία δέν εἶναι ὅπως παλιά. Ὅταν ἄλλοτε μποροῦσε νά μιλάει κανεῖς γενικά γιά τήν κοινωνία, οἱ καλύτεροι τότε ἄνθρωποῖ της κήρυσσαν τή σκληρή πάλη καί ὄχι τήν «ὑγιή καί νηφάλια ἀντίληψη τῶν κρατικῶν ἀναγκῶν».

Τώρα ὅμως δέν μπορεῖ νά μιλάει κανεῖς γιά «κοινωνία» γενικά. Στήν παλιά Ρωσία ἐμφανίστηκαν οἱ διαφορές τῶν καινούργιων δυνάμεων. Οἱ παλιές συμφορές, σάν τήν πείνα κτλ., πού μαστίζουν, ὅπως καί παλιά, τή Ρωσία, πού ὀξύνουν τά παλιά ζητήματα, ἀπαιτοῦν νά ἐξετάσουμε πῶς ἐμφανίστηκαν οἱ καινούργιες αὐτές δυνάμεις στήν πρώτη δεκαετία τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Ἡ «κοινωνία» εἶναι εὐαίσθητη καί κλαψιάρικη, γιατί ἡ τάξη πρὸς τήν ὁποία ἔλκεται καί στήν ὁποία ἀνήκει κατά τά $\frac{9}{10}$ εἶναι ἀνίσχυρη καί ἀναποφάσιστη. Τό κήρυγμα πού ζητάει τόν «αὐστηρό ὑπολογισμό, τήν ὑγιή καί νηφάλια ἀντίληψη τῶν κρατικῶν ἀναγκῶν» ἀποτελεῖ ἀπλῶς δικαιολόγηση τῆς κυριαρχίας τῆς «διοίκησης» πάνω στήν πλαδαρή αὐτή κοινωνία.

Ὡστόσο ἡ δεκαετία πού πέρασε παρουσίασε στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ πού δέν ἀνήκουν στήν «κοινωνία», πού δέν τά διακρίνει συναισθηματικότητα καί διάθεση γιά κλάματα...

Στή Ρωσία ἐπιφανειακά ὅλα εἶναι «ὅπως παλιά», στό βάθος ὅμως ὑπάρχει κάτι τό καινούργιο. Ὅποιος μπορέσει, βοη-

θούμενος «ἀπό τή θλίψη γιά τήν κακοδαιμονία πού κυριαρχεῖ σέ ὅλη τή Ρωσία», νά δεῖ, νά ψηλαφίσει, νά βρεῖ αὐτό τό καινούργιο, τό στέρεο, πού δέν εἶναι κλαψιάρικο, πού δέν εἶναι σάν ζυμάρι, αὐτός θά κατορθώσει νά βρεῖ τό δρόμο πού ὀδηγεῖ στήν ἀπαλλαγή ἀπό τό παλιό.

Ὅσο γιά κεῖνον πού τίς θρηνωδίες ἀπό τή θλίψη αὐτή τίς ἀνακατεύει μέ κουβέντες γιά «ὑγιή καί νηφάλια ἀντίληψη τῶν κρατικῶν ἀναγκῶν», εἶναι ζήτημα ἄν δέν θά μείνει γιά πάντα συστατικό μέρος τοῦ «ζυμαριοῦ», πού «τό ζουλᾶνε καί τό μαλάζουν». Στό ὄνομα ἀκριβῶς τῆς «ὑγιοῦς καί νηφάλιας» ἀντίληψης τῶν κρατικῶν ἀναγκῶν τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς «τούς ζουλᾶνε» καί «τούς μαλάζουν» καί καλά τοὺς κάνουν.

Ἄν ἀπό τά ἑκατό πρόσωπα τῆς «κοινωνίας», πού θά ὑποβληθοῦν σέ μιά τέτια ἐπεξεργασία, ἀποκτήσει σταθερότητα ὁ ἕνας, τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι ὠφέλιμο. Χωρίς τό διαχωρισμό, προκοπή δέν ὑπάρχει.

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 28,
5 τοῦ Νοέμβρη 1911
Ἑπογραφή: Β. Φ.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΙΙ ΔΟΥΜΑΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ¹⁴⁴

Πέρασαν ήδη τέσσερα χρόνια από τότε πού όλα τά μέλη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς δεύτερης Δούμας, θύματα μιᾶς ἐπαίσχυντης συνωμοσίας τῆς κυβέρνησῆς μας, παραπέμφθηκαν σέ δίκη καί ρίχτηκαν στά κάτεργα σά νά ἦταν φοβεροί ἐγκληματίες. Τό ρωσικό προλεταριάτο κατάλαβε πολύ καλά, πώς ἡ κατηγορία ἐνάντια στούς ἀντιπροσώπους του στηρίχτηκε σέ πλαστογραφίες· αὐτά ὅμως ἔγιναν τήν ἐποχή πού ὀργίαζε ἡ ἀντίδραση καί ἐπιπρόσθετα ἡ δίκη ἔγινε κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, γιά νά μήν ὑπάρχουν ἀρκετές ἀποδείξεις τοῦ ἐγκλήματος πού ἔκανε ὁ τσαρισμός. Μόνο τά πειστικά γεγονότα πού ὁμολόγησε τελευταῖα ὁ πράκτορας τῆς ἀσφάλειας Μπρόνσκι ἀποκάλυψαν τελείως τίς σιχαμερές μηχανοραφίες τῶν ἀρχῶν μας.

Νά πῶς ἔγιναν ὅλα αὐτά:

Παρόλο πού τά ἐκλογικά δικαιώματα ἦταν πολύ τσεκουρεμένα, τό ρωσικό προλεταριάτο ἔβγαλε γιά τή δεύτερη Δούμα 55 σοσιαλδημοκράτες βουλευτές.

Ἡ σοσιαλδημοκρατική αὐτή ομάδα δέν ἦταν μόνο πολυάριθμη, ἀλλά καί ἐξαιρετικά ἀξιόλογη ἀπό ιδεολογική ἄποψη. Γεννημένη ἀπό τήν ἐπανάσταση, ἔφερνε τή σφραγίδα τῆς ἐπανάστασης, καί στίς ἀγορεύσεις της, στίς ὁποῖες ἐξακολουθοῦσε ν' ἀκούγεται ὁ ἀντίλαλος τοῦ μεγάλου ἀγώνα πού εἶχε ἀγκαλιάσει ὅλη τή χώρα, ὑπόβαλλε σέ ὀξεία καί καλά θεμελιωμένη κριτική ὄχι μόνο τά νομοσχέδια πού ἐξέταζε ἡ Δούμα, ἀλλά καί τό ὅλο τσαρικό καί καπιταλιστικό σύστημα διακυβέρνησης στό σύνολό του.

Ἡ σοσιαλδημοκρατική αὐτή ομάδα ἐξοπλισμένη μέ τό

ἀκαταμάχητο ὄπλο τοῦ σύγχρονου σοσιαλισμοῦ, ἦταν ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς ἀριστερές ομάδες ἢ πιά ἐπαναστατική, ἢ πιά συνεπής, καί ἢ πιά συνειδητοποιημένη ταξικά. Τίς ομάδες αὐτές ἢ σοσιαλδημοκρατική ομάδα τίς ἐπηρέαζε καί ἔβαζε στή Δούμα τήν ἐπαναστατική της σφραγίδα. Οἱ ἀρχές μας θεωροῦσαν τήν ομάδα σάν τήν τελευταία ἐστία τῆς ἐπανάστασης, σάν τό τελευταῖο της σύμβολο, σάν ζωντανή ἀπόδειξη τῆς ἰσχυρῆς ἐπιροῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας πάνω στίς προλεταριακές μάζες καί γι' αὐτό ἢ ομάδα ἀποτελοῦσε μόνιμη ἀπειλή γιά τήν ἀντίδραση, τό τελευταῖο ἐμπόδιο στή θριαμβευτική της πορεία. Γι' αὐτό ἢ κυβέρνηση θεωροῦσε ἀπαραίτητο ὄχι μόνο νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ὑπερβολικά ἐπαναστατική Δούμα, ἀλλά, κοντά στ' ἄλλα, καί νά περιορίσει στό ἐλάχιστο τά ἐκλογικά δικαιώματα τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς πού εἶχε δημοκρατικές διαθέσεις, νά ἐμποδίσει τήν ἐκλογή παρόμοιας Δούμας στό μέλλον. Τό καλύτερο μέσο γιά τήν πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ πραξικοπήματος ἦταν νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τή σοσιαλιστική ομάδα, ἀφοῦ τήν ἐκθέσουν στά μάτια τοῦ κόσμου: νά κόψουν τό κεφάλι γιά ν' ἀπονεκρώσουν ἔτσι ὅλο τό σῶμα.

Γιά νά γίνει ὅμως αὐτό χρειαζόταν ἕνα πρόσχημα: νά βρεθεῖ, λ.χ., ἕνας τρόπος νά κατηγορηθεῖ ἢ ομάδα γιά κάποιο βαρῦ πολιτικό ἔγκλημα. Ἡ ἐφεύρετικότητα τῆς ἀστυνομίας καί τῆς ἀσφάλειας βοήθησαν γρήγορα γιά νά βρεθεῖ ἕνα τέτιο πρόσχημα. Ἀποφάσισαν νά ἐκθέσουν τή σοσιαλιστική κοινοβουλευτική ομάδα, κατηγορώντας την ὅτι ἔχει στενή σύνδεση μέ τή σοσιαλδημοκρατική μαχητική ὀργάνωση καί τή σοσιαλδημοκρατική στρατιωτική ὀργάνωση. Μέ τό σκοπό αὐτό ὁ στρατηγός Γκεράσιμοφ, διοικητής τῆς ἀσφάλειας (ὅλα τά στοιχεῖα αὐτά πάρθηκαν ἀπό τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Τό Μέλλον» («L' Avenir») πού τήν ἐκδίδει ὁ Μποῦρτσεφ στό Παρίσι, 50, boulevard Saint-Jacques¹⁴⁵), πρότεινε στόν πράκτορά του Μπρόνσκι νά μπεῖ στίς ὀργανώσεις πού ἀναφέραμε. Ὁ Μπρόνσκι κατάφερε νά τρυπώσει σ' αὐτές τίς ὀργανώσεις: στήν ἀρχή ἦταν ἀπλό μέλος, ἀργότερα ἔγινε γραμματέας. Μερικά μέλη τῆς στρατιωτικῆς ὀργάνωσης σκέφτηκαν νά στείλουν μιά ἀντιπροσωπεία φαντάρων στή σοσιαλιστική κοινοβουλευτική ομάδα. Ἡ ἀσφάλεια ἀποφάσισε νά τό ἐκμεταλλεῖ αὐτό γιά τούς σκοπούς της, καί ὁ Μπρόνσκι, πού κατάφερε νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύνη τῆς στρατιωτικῆς ὀργάνωσης, ἀνάλαβε νά ἐφαρμόσει τό σχέδιο αὐτό. Διαλέχτηκαν μερικοί

φαντάροι, συντάχθηκε ένα υπόμνημα μέ στρατιωτικά αίτήματα καί χωρίς καν νά προειδοποιηθεῖ ἡ σοσιαλιστική ομάδα, ὀρίστηκε ἡ ἡμέρα πού ἡ ἀντιπροσωπεῖα θά ἐπισκεπτόταν τήν ομάδα στήν ἐπίσημη αἴθουσά της. Ἐπειδή οἱ φαντάροι δέν μποροῦσαν νά πᾶνε ἐκεῖ μέ στρατιωτική στολή, τούς ὑποχρέωσαν νά ἀλλάξουν ροῦχα, μάλιστα αὐτό ἔγινε στό σπίτι ἑνός πράκτορα τῆς ἀσφάλειας, ὅπου φόρεσαν τά ροῦχα πού εἶχε ἀγοράσει καί ἐτοιμάσει γι' αὐτούς ἡ ἀσφάλεια. Σύμφωνα μέ τό βρωμερό σχέδιο τοῦ Γκεράσιμοφ, ὁ Μπρόνσκι ἔπρεπε νά παρουσιαστεῖ ταυτόχρονα μέ τούς φαντάρους στήν αἴθουσα τῆς σοσιαλιστικῆς ομάδας, φέρνοντας μαζί του ἐπαναστατικά ἔγγραφα, γιά νά ἐκτεθοῦν ἔτσι πῶς πολύ οἱ βουλευτές μας. Σέ συνέχεια εἶχε συμφωνηθεῖ νά συλληφθεῖ ὁ Μπρόνσκι μαζί μέ τούς ἄλλους, καί ὕστερα, μέ τή βοήθεια τῆς ἀσφάλειας, πού θά τοῦ ἐξασφάλιζε τή δυνατότητα νά κάνει μιά εἰκονική δραπέτευση, θά ἔμενε ἐλεύθερος. Ὁ Μπρόνσκι ὅμως ἔφτασε πολύ ἀργά καί, ὅταν θέλησε νά μπεῖ στήν αἴθουσα τῆς ομάδας μέ τά ἐνοχοποιητικά ἔγγραφα, δέν τόν ἄφησαν, γιατί εἶχε κιόλας ἀρχίσει ἐκεῖ ἡ ἔρευνα.

Αὐτή ἦταν ἡ σκηνοθεσία πού ἐτοιμάστηκε ἀπό τήν ἀσφάλεια μέ μεγάλη προσοχή καί ἔδωσε τή δυνατότητα στήν ἀντίδραση ὄχι μόνο νά καταδικάσει καί νά στείλει στά κάτεργα τούς ἀντιπροσώπους τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά ἐκτός ἀπ' αὐτό καί νά διαλύσει τή δεύτερη Δούμα καί νά πραγματοποιήσῃ τό πραξικόπημά της τῆς 3 (16) τοῦ Ἰούνη 1907. Πραγματικά, ἡ κυβέρνηση διακήρυξε μέ τό διάγγελμά της τῆς ἴδιας ἡμερομηνίας (τό διάγγελμα αὐτό, ὅπως καί ὅλα τά τσαρικά διαγγέλματα, προκαλεῖ κατάπληξη μέ τήν ἀναίσχυντη ὑποκρισία του) ὅτι ἀναγκάστηκε νά διαλύσει τή Δούμα, γιατί, ἀντί νά ὑποστηρίξει καί νά βοηθάει τήν κυβέρνηση στήν προσπάθειά της νά ἀποκαταστήσει ξανά τήν ἡσυχία στή χώρα, ἀντίθετα, ἡ Δούμα ἀντιδροῦσε σ' ὅλες τίς προτάσεις καί τίς προθέσεις τῆς κυβέρνησης καί, ταυτόχρονα, δέν ἤθελε νά κατοχυρώσει μέ τήν ὑπογραφή της τά κατασταλτικά μέτρα ἐνάντια στά ἐπαναστατικά στοιχεῖα τῆς χώρας. Κάτι περισσότερο (παραθέτω τό κείμενο κατά λέξη): «ἔγινε κάτι τό πρωτάκουστο στά χρονικά τῆς ἱστορίας. Οἱ δικαστικές ἀρχές ἀνακάλυψαν συνωμοσία ἑνός ὀλόκληρου τμήματος τῆς Κρατικῆς δούμας ἐνάντια στό κράτος καί στήν τσαρική ἐξουσία. Καί ὅταν ἡ κυβέρνηση μας ζήτησε νά ἀπομακρυνθοῦν προσωρινά — μέχρι τό τέλος τῆς δίκης, — οἱ κατηγορούμενοι γιά τό ἔγκλημα αὐτό

πενήντα πέντε βουλευτές τῆς Δούμας καί νά τεθοῦν ὑπό κράτησι οἱ περισσότεροι ἔνοχοι ἀπ' αὐτούς, ἡ Κρατική δούμα δέν ἐκπλήρωσε ἀμέσως τή νόμιμη αὐτή ἀξίωση τῶν ἀρχῶν, ἀξίωση πού δέν ἐπιδεχόταν καμιά ἀναβολή».

Ἄς σημειωθεῖ ὅτι τά ἀποδεικτικά στοιχεῖα τοῦ ἐγκλήματος τοῦ τσάρου δέν τά ἤξεραν μόνο ἡ κυβέρνηση καί οἱ στενοί της φίλοι. Καί οἱ ἀγαπητοί μας συνταγματικοί δημοκράτες, πού φλυαροῦν ἀδιάκοπα καί ἀκούραστα γιά νομιμότητα, δικαιοσύνη, ἀλήθεια κτλ. κτλ., πού ἔχουν στολίσει τό κόμμα τους μέ τό μεγαλόστομο τίτλο «Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας», ἤξεραν τέσσερα ὀλόκληρα χρόνια ἐξίσου καλά ὅλες τίς ἀποτροπιαστικές λεπτομέρειες τῆς βρωμερῆς αὐτῆς ὑπόθεσης πού κρατοῦνταν μυστικές. Τέσσερα ὀλόκληρα χρόνια παρακολουθοῦσαν σάν ἀπαθείς θεατές τοὺς βουλευτές μας νά δικάζονται ἐντελῶς παράνομα, νά βασανίζονται στά μπουντρούμια τῶν κάτεργων, νά πεθαίνουν μερικοί ἀπ' αὐτούς καί νά τρελλαίνονται καί αὐτοί... σιωποῦσαν συνετά. Κι' ὡστόσο εἶχαν κάθε δυνατότητα νά μιλήσουν, γιατί εἶχαν βουλευτές στή Δούμα καί διάθεταν πολλές καθημερινές ἐφημερίδες. Στριμωγμένοι ἀνάμεσα στήν ἀντίδραση καί στήν ἐπανάσταση, φοβοῦνταν περισσότερο τήν ἐπανάσταση. Γι' αὐτό ἐρωτοτροποῦσαν μέ τήν κυβέρνηση καί τήν κάλυπταν τέσσερα ὀλόκληρα χρόνια μέ τή σιωπή τους καί γίνονταν ἔτσι συνεργοί στό ἐγκλήμα της. Καί μόνο ἐντελῶς τελευταῖα, (συνεδρίαση τῆς Δούμας στίς 17 τοῦ Ὀκτώβρη 1911) στήν πορεία τῆς συζήτησης πάνω στήν ἐπερώτηση γιά τήν ἀσφάλεια, ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ βουλευτής Τεσλένκο, τόλμησε ἐπιτέλους ν' ἀποκαλύψει τό μυστικό πού φυλαγόταν τόσο προσεκτικά. Ὅριστε ἕνα μέρος ἀπό τήν ἀγόρευσίν του (παραθέτουμε τό κείμενο κατά λέξη ἀπό τά ἐπίσημα στενογραφημένα πρακτικά): «Ὅταν μπῆκε ζήτημα ἀσκησης ποινικῆς δίωξης τῶν 53 μελῶν τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας, σχηματίστηκε μιά κοινοβουλευτική ἐπιτροπή. Στήν ἐπιτροπή αὐτή κατατέθηκαν ὅλα τά στοιχεῖα πού ἔπρεπε ν' ἀποδείξουν ὅτι οἱ 53 βουλευτές τῆς Κρατικῆς δούμας ὀργάνωσαν συνωμοσίαν μέ σκοπό νά κάνουν ἐνοπλή ἐξέγερση καί νά ἐγκαθιδρῦσουν στή Ρωσία τή δημοκρατία. Ἡ ἐπιτροπή τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας — ἐγώ ἤμουν εἰσηγητής της — σχημάτισε τή γνώμη, τήν ὁμόφωνη γνώμη, ὅτι δέν πρόκειται γιά συνωμοσίαν πού ὀργανώθηκε ἀπό τοὺς σοσιαλδημοκράτες ἐναντίαν στό Κράτος, ἀλλά γιά συνωμοσίαν πού ὀργανώθηκε ἀπό τήν ἀσφάλειαν τῆς Πετρούπολης ἐναν-

τια στή δεύτερη Κρατική δούμα. Όταν ή έκθεση τής επιτροπής, πού στηριζόταν σέ αποδεικτικά στοιχεία, ήταν έτοιμη, τήν παραμονή τής ήμέρας πού όλα αὐτά τά στοιχεία έπρόκειτο νά ανακοινωθοῦν από τό βήμα αὐτό, ή Κρατική δούμα εἶχε διαλυθεῖ καί δέν ήταν πιά δυνατό νά εἰπωθοῦν από τό βήμα αὐτό τά ὅσα εἶχαν αποκαλυφθεῖ. Όταν ἄρχισε ή δίκη, οἱ ὑπόδικοι, τά 53 αὐτά μέλη τής Κρατικῆς δούμας, ζήτησαν νά διεξαχθεῖ ή δίκη δημόσια, γιά νά μάθει ή κοινή γνώμη πώς οἱ ἐγκληματίες δέν εἶναι αὐτοί, ἀλλά ή ασφάλεια τής Πετρούπολης· ή δίκη ὅμως ἔγινε κεκλεισμένων τῶν θυρῶν καί ὁ κόσμος δέν ἔμαθε ποτέ ποιοί ήταν οἱ ἐγκληματίες».

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα. Οἱ βουλευτές μας τέσσερα ὀλόκληρα χρόνια λυώνουν ἀλυσοδεμένοι στίς ἀπαίσιες ρωσικές φυλακές, πού τό σκληρό καί ἀπάνθρωπο καθεστώς τους σᾶς εἶναι, βέβαια, γνωστό. Πολλοί ἐκεῖ μέσα πέθαναν κιόλας. Ένας βουλευτής τρελλάθηκε, οἱ ἀφόρητες συνθήκες ζωῆς ὑπόσκαψαν τήν ὑγεία πολλῶν καί μπορεῖ σήμερα αὔριο νά πεθάνουν. Τό ρωσικό προλεταριάτο δέν μπορεῖ πιά νά βλέπει μέ ἀπάθεια νά πεθαίνουν στίς τσαρικές φυλακές οἱ ἀντιπρόσωποί του, πού τό μοναδικό τους ἔγκλημα εἶναι ὅτι ἔδειξαν πώς ξέρουν νά παλεύουν ἀλύγιστα γιά τά συμφέροντά του. Πολύ περισσότερο δέν μπορεῖ νά βλέπει μέ ἀπάθεια τήν ὑπόθεση αὐτή, ὅταν τά στοιχεία πού ἔγιναν γνωστά από τίς ὁμολογίες τοῦ Μπρόνσκι, δίνουν από νομική πλευρά ὅλο τό δικαίωμα νά ζητηθεῖ ή ἀναθεώρηση τής δίκης. Καί στή Ρωσία ἄρχισε κιόλας ή καμπάνια γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν βουλευτῶν μας.

Ἡ ἐργατική ἐφημερίδα «Ζβεζντά» πού βγαίνει στήν Πετρούπολη, στό φύλλο της τής 29 τοῦ Ὀχτώβρη 1911, ἀφιερώνει πολλές στηῆλες στό ζήτημα αὐτό. Κάνει ἐκκλήση στόν τύπο, στούς φιλελεύθερους βουλευτές, στούς βουλευτές τής ἀριστερᾶς, στίς ἐνώσεις καί στά συνδικάτα καί κυρίως στό προλεταριάτο. «Δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει — ἀναφωνεῖ ή ἐφημερίδα — ήσυχία, ψυχική γαλήνη, ἐκεῖ ὅπου καθένας εἶναι ἀναγκασμένος ν' ἀκούει νά τρίζουν κάθε ὥρα, κάθε λεπτό οἱ ἀλυσίδες τῶν ἀνθρώπων πού εἶναι θαμμένοι στά κελιά τοῦ θανάτου, πού ἔχασαν τή λευτεριά τους καί ὅλα τά δικαιώματα τοῦ πολίτη μόνο καί μόνο γιατί εἶχαν τό σθένος νά ἐκπληρώσουν τό χρέος τους ἀπέναντι σ' ὅλη τή χώρα σάν ἄνθρωποι καί σάν πολίτες. Ἡ συνείδηση τής κοινωνίας δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά ἐπαναπαύεται ὕστερα από τήν ἀποκάλυψη τής φοβερῆς ἀλήθειας. Ὅσες δυσκολίες καί ἄν ὑπάρ-

χουν, πρέπει νά τίς ὑπερπηδήσουμε καί νά ζητήσουμε τήν ἀναθεώρηση τῆς δίκης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας!.. Πρῶτο ὅμως πρέπει νά ὑψώσει τήν ἰσχυρή φωνή του τό προλεταριάτο: γιατί οἱ ἀντιπρόσωποί του εἶναι πού καταδικάστηκαν τελείως ἄδικα καί ἀργοπεθαίνουν τώρα στά κάτεργα».

Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας, ἀρχίζοντας τήν πάλη αὐτή, κάνει ἔκκληση στούς σοσιαλιστές ὅλων τῶν χωρῶν νά τό ἐνισχύσουν καί μαζί του νά βροντοφωνάξουν σ' ὅλο τόν κόσμο τήν ἀγανάκτησή τους γιά τίς ὀμότητες καί τά αἴσχη τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ στή χώρα μας, πού σήμερα κυριαρχεῖ καί πού, ἄν καί κρύβεται κάτω ἀπό τή μάσκα μιᾶς ἐλεεινῆς ὑποκρισίας, ξεπερνάει τή βαρβαρότητα καί τήν ἀμορφωσιά ἀκόμη καί τῶν ἀσιατικῶν κυβερνήσεων.

Στή Γαλλία ὁ σύντροφος Σάρλ Ντουμά ἄρχισε ἤδη τήν καμπάνια καί μέ τό ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «L' Avenir», πρότεινε νά ὑποστηριχτεῖ ἐνεργά τό ρωσικό προλεταριάτο στή δύσκολη αὐτή στιγμή. Οἱ σοσιαλιστές ὅλων τῶν χωρῶν ἄς ἀκολουθήσουν τό παράδειγμα αὐτό· στά κοινοβούλια, στόν τύπο τους, στίς λαϊκές τους συγκεντρώσεις, παντοῦ, ἄς ἐκφράσουν τήν ἀγανάκτησή τους καί ἄς ζητήσουν τήν ἀναθεώρηση τῆς δίκης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς δεύτερης Δούμας.

*Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς
6 (19) τοῦ Νοέμβρη 1911*

*Δημοσιεύτηκε στά γερμανικά, γαλλικά
καί ἀγγλικά τό Δεκέμβρη τοῦ 1911
στό «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», ἀρ. φύλ. 8
Ἑπογραφή: N. Lenine*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ «Bulletin»
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά*

*Στά ρωσικά πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1940
στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια
Ρεβολιούτσιγια», ἀρ. τεύχ. 4*

ΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΕΞΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΩΛ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΑΟΥΡΑ ΛΑΦΑΡΓΚ

20 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ (3 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ) 1911

Σύντροφοι!

Παίρνω τό λόγο γιά νά ἐκφράσω ἐξονόματος τοῦ ΣΔΕΚΡ τή βαθιά μας λύπη γιά τό θάνατο τοῦ Πώλ καί τῆς Λάουρα Λαφάργκ. Οἱ συνειδητοί ἐργάτες καί ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας ἔχουν μάθει ἀπό τήν περίοδο ἀκόμη τῆς προετοιμασίας τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης νά σέβονται βαθιά τόν Λαφάργκ, σάν ἕναν ἀπό τούς πιά προικισμένους καί πιά ἔξυπνους προπαγανδιστές τῶν ιδεῶν τοῦ μαρξισμοῦ, πού τίς ἐπιβεβαίωσε τόσο λαμπρά ἡ πείρα τῆς πάλης τῶν τάξεων στή ρωσική ἐπανάσταση καί ἀντεπανάσταση. Κάτω ἀπό τή σημαία αὐτῶν τῶν ιδεῶν συσπειρώθηκε τό πρωτόπορο τμήμα τῶν ρώσων ἐργατῶν, κάτω ἀπό αὐτή τή σημαία κατάφερε μέ τήν ὀργανωμένη μαζική του πάλη ἕνα χτύπημα στήν ἀπολυταρχία καί ὑπεράσπισε καί ὑπερασπίζει τήν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ, τήν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης, τήν ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας, παρόλες τίς προδοσίες, τούς δισταγμούς καί τίς ταλαντεύσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης.

Στή σκέψη τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν τό πρόσωπο τοῦ Λαφάργκ συνενώνει δύο ἐποχές: τήν ἐποχή πού ἡ ἐπαναστατική νεολαία τῆς Γαλλίας ἔκανε, μαζί μέ τούς γάλλους ἐργάτες, στό ὄνομα τῶν δημοκρατικῶν ιδεῶν, ἔφοδο ἐνάντια στήν αὐτοκρατορία, καί τήν ἐποχή πού τό γαλλικό προλεταριάτο, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῶν μαρξιστῶν, ἔκανε συνεπή ταξική πάλη ἐνάντια σέ ὅλο τό ἀστικό καθεστώς, προετοιμαζόμενο γιά τόν τελικό ἀγώνα κατά τῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τό σοσιαλισμό.

Ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες, πού δοκιμάζουμε

ὅλη τήν καταπίεση μιᾶς διαποτισμένης ἀπό ἀσιατική βαρβαρότητα ἀπολυταρχίας καί εἶχαμε τό εὐτύχημα νά γνωρίσουμε ἄμεσα ἀπό τά ἔργα τοῦ Λαφάργκ καί τῶν φίλων του τήν ἐπαναστατική πείρα καί τήν ἐπαναστατική σκέψη τῶν ἐργατῶν τῆς Εὐρώπης, ἐμεῖς βλέπουμε τώρα πολύ καθαρά πόσο γρήγορα πλησιάζει ἡ ἐποχή τοῦ θριάμβου τῆς ὑπόθεσης γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς ὁποίας ὁ Λαφάργκ ἀφιέρωσε τή ζωή του. Ἡ ρωσική ἐπανάσταση ἐγκαινίασε τήν ἐποχή τῶν δημοκρατικῶν ἐπαναστάσεων σ' ὅλη τήν Ἀσία καί 800 ἑκατομμύρια ἄνθρωποι παίρνουν τώρα μέρος στό δημοκρατικό κίνημα ὅλου τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ταυτόχρονα, στήν Εὐρώπη ὅλο καί πληθαίνουν τά σημάδια πού δείχνουν ὅτι πλησιάζει πρὸς τό τέλος τῆς ἡ ἐποχή τῆς κυριαρχίας τοῦ λεγόμενου εἰρηνικοῦ ἀστικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, γιά νά παραχωρήσει τή θέση στήν ἐποχή τῶν ἐπαναστατικῶν μαχῶν τοῦ ὀργανωμένου καί διαπαιδαγωγημένου στό πνεῦμα τῶν ἰδεῶν τοῦ μαρξισμοῦ προλεταριάτου, πού θά ἀνατρέψει τήν κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης καί θά ἐγκαθιδρύσει τό κομμουνιστικό καθεστῶς.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 25,
8 (21) τοῦ Δεκέμβρη 1911

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Ο ΧΑΪΝΤΜΑΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΞ

Τελευταία εκδόθηκαν σέ ὀγκῶδες βιβλίο τά ἀπομνημονεύματα τοῦ Χένρι Μάιερς Χάιντμαν, ἑνός ἀπό τούς ἰδρυτές καί ἡγέτες τοῦ ἀγγλικοῦ «σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος». Τό βιβλίο αὐτό μέ τίς πεντακόσιες περίπου σελίδες τιτλοφορεῖται: «Σημειώσεις γιά μιά ζωή γεμάτη περιπέτεια»* καί περιέχει ἀναμνήσεις γραμμένες μέ ζωντάνια, γιά τήν πολιτική δράση τοῦ συγγραφέα καί γιά τούς «διάσημους» ἄντρες πού γνώρισε. Τό βιβλίο τοῦ Χάιντμαν προσφέρει πολύ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιά τό χαρακτηρισμό τοῦ ἀγγλικοῦ σοσιαλισμοῦ καί τήν ἐκτίμηση μερικῶν βασικῶν ζητημάτων τοῦ ὅλου διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος.

Γι' αὐτό νομίζουμε πῶς θά ἦταν ἐπίκαιρο νά ἀφιερῶσουμε στό βιβλίο τοῦ Χάιντμαν μερικά ἄρθρα καί ἰδίως γιατί ἡ δεξιά καντέτικη ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι» (τῆς 14 τοῦ Ὀχτώβρη) «ἐμφανίστηκε» μέ ἕνα ἄρθρο τοῦ φιλελεύθερου Ντιονέο, πού ἀποτελεῖ ὑπέροχο δειγματάκι γιά τό πῶς οἱ φιλελεύθεροι φωτίζουν, ἢ καλύτερα συσκοτίζουν αὐτά τά ζητήματα.

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τίς ἀναμνήσεις τοῦ Χάιντμαν γιά τόν Μάρξ. Ὁ Χ. Χάιντμαν γνωρίστηκε μαζί του μόλις τό 1880, ὄντας, ὅπως φαίνεται, πολύ λίγο πληροφορημένος γιά τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ καί τό σοσιαλισμό γενικά. Εἶναι χαρακτηριστικό γιά τίς ἀγγλικές συνθῆκες ὅτι ὁ Χάιντμαν, πού γεννήθηκε τό 1842, ἦταν ὡς τότε «δημοκράτης» ἀκαθόριστου χρώματος καί εἶχε δεσμούς καί συμπάθειες πρὸς τό συντηρητικό κόμμα (τούς τὸρηδες). Ὁ Χάιντμαν στράφηκε πρὸς τό σοσιαλισμό ὅταν διάβασε τό «Κεφάλαιο» (σέ γαλλική μετάφραση), σέ ἕνα ἀπό τά πολλά ταξίδια του πού ἔκανε στήν Ἀμερική ἀνάμεσα στά 1874 καί 1880.

* «The Record of an Adventurous Life», by Henry Mayers Hyndman. London (Macmillan and Co), 1911.

‘Ο Χάιντμαν, πηγαίνοντας μαζί με τόν Κάρλ Χίρς νά γνωρίσει τόν Μάρξ, τόν σύγκρινε νοερά με τόν... Μαντζίνι!

‘Η βάση πάνω στην οποία ο Χάιντμαν έκανε αυτές τις συγκρίσεις φαίνεται από τό γεγονός ότι τήν επίδραση του Μαντζίνι στό περιβάλλον του τήν όνομάζει «προσωπική και άτομική-ήθική», ενώ τήν επίδραση του Μάρξ «σχεδόν τελείως διανοητική και επιστημονική». ‘Ο Χάιντμαν πήγαινε στόν Μάρξ σάν σέ μία «μεγάλη αναλυτική μεγαλοφυία» μέ σκοπό νά διδαχτεί απ’ αυτόν· στόν Μαντζίνι τόν τραβοῦσε ο χαρακτήρας, «ο ανώτερος τρόπος σκέψης και συμπεριφοράς». ‘Ο Μάρξ ήταν «χωρίς αμφιβολία πιο δυνατό μυαλό». ‘Ο Χάιντμαν τό 1880 καταλάβαινε, αναμφισβήτητα, πολύ άσχημα (μά και τώρα δέν τήν κατάλαβε καλά — σχετικά μ’ αυτό θά μιλήσουμε παρακάτω) τή διαφορά ανάμεσα στόν άστό δημοκράτη και στό σοσιαλιστή.

«Όταν είδα τόν Μάρξ — γράφει ο Χάιντμαν — ή πρώτη μου έντύπωση ήταν: ένας δυνατός, πυκνόμαλλος, άτίθασος γέρος, έτοιμος — για νά μήν πώ: πού επιδιώκει — νά μπει σέ καυγά και μέ μία διάθεση όρισμένης καχυποψίας, σά νά έπρόκειτο ν’ αντιμετώπισει εκείνη τή στιγμή επίθεση. Μέ χαιρέτισε όμως μέ ευγένεια και τό ίδιο ευγενικά ήταν και τά πρώτα του λόγια. Του είπα πώς για μένα είναι μεγάλη ευχαρίστηση και τιμή νά σφίξω τό χέρι του συγγραφέα του «Κεφαλαίου»: αυτός μου άπάντησε πώς διάβασε μέ ευχαρίστηση τά άρθρα μου για τήν ‘Ινδία* και μίλησε κολακευτικά γι’ αυτά στίς ανταποκρίσεις του στίς έφημερίδες».

«Όταν ο Μάρξ μιλούσε τρομερά έξοργισμένος για τήν πολιτική του Κόμματος των φιλελευθέρων, όσοναφορά ιδιαίτερα τήν ‘Ιρλανδία, τά μικρά βαθουλωμένα μάτια του γέρο-άγωνιστή άστραφταν, τά πυκνά φρύδια του σούφρωναν, ή πλατιά μεγάλη μύτη του σάλευε, τό πρόσωπό του συσπαζόταν και από τό στόμα του ξεχυνόταν ένας χείμαρος από καυστικές και βαριές κατηγορίες, πού μου άποκάλυψαν και όλο τό πάθος τής ιδιοσυγκρασίας του και τή θαυμάσια γνώση τής άγγλικής γλώσσας. ‘Ηταν καταπληκτική ή αντίθεση ανάμεσα στόν τρόπο πού μιλούσε, όταν τόν συντάραζε βαθιά ή όργή, και στην άλλη του όψη, όταν εξέθετε τις άπόψεις του πάνω στα οικονομικά γεγονότα μιās όρισμένης περιόδου. Χωρίς καμιά φανερή προσπάθεια περνούσε από τό ρόλο του προφήτη και του μεγάλου κήρυκα στό ρόλο του ήρεμου φιλόσοφου. Και ένιωσα άμέσως πώς θά περάσουν πολλά χρόνια ώσπου νά πάψω, στόν τομέα των τελευταίων αυτών ζητημάτων, νά νιώθω τόν έαυτό μου μπροστά του σάν μαθητής μπροστά στό δάσκαλο.

* ‘Ο Χάιντμαν πριν από τήν τελευταία του στροφή προς τό σωβινισμό ήταν αδιάλλακτος έχθρός του άγγλικού ιμπεριαλισμού και από τό 1878 έκανε μία ευγενική καμπάνια πού ξεσκεπάζε όλη εκείνη τήν έπονεϊδιστηβία, τις αίσχροτητες, τις ληστείες, τους έξευτελισμούς (μέχρι τά μαστιγώματα των πολιτικών «έγκληματιών»), για τους όποιους φημίζονταν από παλιά οι άγγλοι όλων των κομμάτων στην ‘Ινδία, ακόμη και ο «μορφωμένος» και «ριζοσπαστικός» συγγραφέας Τζόν Μόρλεϋ (Morley).

Όταν διάβασα τό «Κεφάλαιο» καί ιδιαίτερα τά μικρά του ἔργα γιά τήν Κομμούνια τοῦ Παρισιοῦ καί τή «18η Μπρυμαίρ» μοῦ ἔκανε κατάπληξη ἡ ἱκανότητά του νά συνδυάζει τήν πιό ἀκριβή καί ψυχρή ἔρευνα τῶν οἰκονομικῶν αἰτίων καί τῶν κοινωνικῶν συνεπειῶν μέ τό πιό ἄσβεστο μίσος ἐνάντια στίς τάξεις, ἀκόμη καί ἐνάντια σέ ξεχωριστά πρόσωπα, σάν τόν Ναπολέοντα III, ἤ τόν Θιέρσο, πού, σύμφωνα μέ τή θεωρία τοῦ Μάρξ δέν ἦταν τίποτε περισσότερο ἀπό μύγες στούς τροχούς τοῦ ἄρματος Ντζαγκερνάουτ τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ὁ Μάρξ ἦταν ἑβραῖος, καί μοῦ φαίνεται ὅτι συνδύαζε στό πρόσωπό του, στό χαρακτήρα του, στή φυσιογνωμία του — μέ τό ἐπιβλητικό του μέτωπο, τά μεγάλα πυκνά φρύδια, τά φλογερά ἀστραφτερά μάτια, τήν πλατιά σαρκώδη μύτη καί τό ἀεικίνητο στόμα, μέ ἕνα πρόσωπο σκεπασμένο ἀπό παντοῦ μέ πυκνά γένια — τή δίκαιη ὀργή τῶν μεγάλων προφητῶν τῆς φυλῆς του καί τό ψυχρό ἀναλυτικό πνεῦμα τοῦ Σπινόζα καί τῶν ἑβραίων σοφῶν. Ἦταν ἕνας ἀσυνήθιστος συνδυασμός διαφόρων ἱκανοτήτων, πού δέν συνάντησα σέ κανένα ἄνθρωπο.

Όταν βγήκαμε μέ τόν Χίρς ἀπό τόν Μάρξ καί ἐνῶ βρισκόμουν κάτω ἀπό τήν ἰσχυρή ἐντύπωση τῆς προσωπικότητας αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου, ὁ Χίρς μέ ρώτησε τί γνώμη ἔχω γιά τόν Μάρξ. «Νομίζω — τοῦ ἀπάντησα — ὅτι εἶναι ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ 19ου αἰῶνα». Ἀλλά, ὅταν τό εἶπα αὐτό, κατάλαβα ἀμέσως πώς ὁ ὀρισμός αὐτός δέν περιλαμβάνει ὅλο τό «ἀντικείμενο». Πρῶτ' ἀπόλα δέν μπορεῖ νά φανταστεῖ κανεῖς τόν Μάρξ νά συνδυάζει τά καθήκοντα τοῦ αὐλικοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα μέ τίς βαθιά ἐπιστημονικές ἐργασίες πού ἄσκησαν τόσο ἰσχυρή ἐπίδραση σέ πολλές γενεές. Καί ἐπιπρόσθετα ὁ Μάρξ ποτέ δέν ἀπομόνωνε τελείως τόν ἑαυτό του — σέ ἀντίθεση μέ ὅσα ἔχουν λεχθεῖ πολλές φορές γι' αὐτόν — ἀπό τά ἄμεσα ἀνθρώπινα ἐνδιαφέροντα, γιά νά ἐξετάσει τά γεγονότα καί τίς συνθήκες τους μέ ἕνα ψυχρό, ξερό τρόπο πού χαρακτηρίζει τό μεγαλύτερο φιλόσοφο τῆς ἀρχαιότητος. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία ὅτι τό μίσος τοῦ Μάρξ ἐνάντια στό σύστημα τῆς ἐκμετάλλευσης καί τῆς μισθωτῆς σκλαβιάς πού τόν περιέβαλλε, δέν ἦταν μόνο διανοητικό καί φιλοσοφικό, ἀλλά καί σφοδρά προσωπικό.

Θυμᾶμαι πώς κάποτε εἶπα στόν Μάρξ πώς ὅσο γερνάω φαίνεται γίνομαι πιό ἀνεκτικός. «Πιό ἀνεκτικός; ἀπάντησε ὁ Μάρξ, *πιό ἀνεκτικός;*» Ἦταν φανερό ὅτι αὐτός δέν γινόταν πιό ἀνεκτικός. Νομίζω πώς αὐτό ἀκριβῶς τό βαθύ μίσος τοῦ Μάρξ ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα τάξη πραγμάτων καί ἡ ἐξοντωτική κριτική του κατά τῶν ἀντιπάλων του, ἐμπόδισε πολλούς ἀπό τοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους τῆς εὐπορῆς τάξης νά ἐκτιμήσουν τήν ὄλη σημασία τῶν μεγάλων του ἔργων καί συντέλεσε ὥστε νά φαίνονται ἥρωες στά μάτια τους ὀρισμένοι μισομορφωμένοι καί λογομάχοι τρίτης σειρᾶς, σάν τόν Μπέμ-Μπάβερκ, μόνο καί μόνο γιατί διαστρέβλωναν τόν Μάρξ καί προσπαθοῦσαν νά τόν «ἀνασκευάσουν». Ἐμεῖς συνηθίσαμε τώρα, ιδιαίτερα στήν Ἀγγλία, νά παλεύουμε πάντα βάζοντας στήν ἄκρη τοῦ ξίφους μιά μεγάλη μαλακή μπάλα. Οἱ σφοδρές ἐπιθέσεις τοῦ Μάρξ ἐνάντια στοὺς ἐχθρούς του μέ γυμνό τό σπαθί φαίνονται ἀπρεπεῖς στοὺς δικούς μας τζέντελμαν ὑποκριτές σοφοῦς μονομάχους καί δέν μποροῦν νά πιστέψουν ὅτι ἕνας τόσο ἀμείλικτος πολεμιστής καί ἄσπονδος ἐχθρός τοῦ κεφαλαίου καί τῶν καπιταλιστῶν ἦταν στήν πραγματικότητα ὁ πιό βαθύς στοχαστής τῆς ἐποχῆς μας».

Τό 1880 ὁ Μάρξ ἦταν σχεδόν ἄγνωστος στό ἀγγλικό κοινό.

Ἡ ὑγεία του τήν ἐποχή αὐτή εἶχε χειροτερέψει αἰσθητά, ἡ ἐντατική δουλιά (16 καί πάνω ὥρες πνευματική ἐργασία τό 24ωρο!) εἶχε ὑποσκάψει τόν ὀργανισμό του· οἱ γιατροί τοῦ ἀπαγόρευαν νά δουλεύει τά βράδια κι' ἐγώ — διηγεῖται ὁ Χάιντμαν — ἀπό τά τέλη τοῦ 1880 ὡς τίς ἀρχές τοῦ 1881 ἐκμεταλλεύτηκα τίς ὥρες ἀνάπαυσής του γιά νά συζητῶ μαζί του.

«Ὁ τρόπος τῆς συζήτησής μας ἦταν ἀρκετά πρωτότυπος. Ὁ Μάρξ εἶχε τή συνήθεια νά βαδίζει πέρα-δῶθε στό δωμάτιο, ὅταν τόν ξεσήκωνε ἡ συζήτηση — σά νά ἔκανε βόλτες σέ κατάστρωμα καραβιοῦ. Ἐγώ στά μακρόχρονα ταξίδια μου (στήν Ἀμερική, τήν Αὐστραλία κτλ.), εἶχα ἀποκτήσει τήν ἴδια ἀκριβῶς συνήθεια νά βαδίζω πέρα-δῶθε ὅταν τό μυαλό μου ἦταν ιδιαίτερα ἀπασχολημένο μέ κάτι. Καί ἔτσι μποροῦσε κανεῖς νά δεῖ τούτη τή σκηνή: ὁ δάσκαλος καί ὁ μαθητής νά πηγαινοέρχονται δύο καί τρεῖς ὥρες μέσα στό δωμάτιο, γύρω ἀπό τό τραπέζι, συζητώντας ζητήματα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς καί ὑποθέσεις τοῦ παρελθόντος».

Ποιά ἦταν ἡ θέση τοῦ Μάρξ στά διάφορα ζητήματα πού συζητοῦσε μέ τόν Χάιντμαν, αὐτό ὁ τελευταῖος δέν μᾶς τό λέει κάπως διεξοδικά γιά κανένα ζήτημα. Ἀπό τά ὅσα παραθέσαμε παραπάνω φαίνεται πώς ὁ Χάιντμαν περιορίζεται περισσότερο καί σχεδόν ἀποκλειστικά στήν ἀνεκδοτολογική πλευρά τῆς ὑπόθεσης: αὐτό ἰσχύει καί γιά ὅλο τό ἄλλο περιεχόμενο τοῦ βιβλίου του. Ἡ αὐτοβιογραφία τοῦ Χάιντμαν εἶναι βιογραφία ἑνός ἄγγλου ἀστού φιλισταίου πού, ἐπειδή εἶναι ὁ καλύτερος ἀπό τούς καλύτερους τῆς τάξης του, βρίσκει στό τέλος τό δρόμο γιά τό σοσιαλισμό, χωρίς ποτέ νά ξεκόψει ὀλοκληρωτικά ἀπό τίς ἀστικές παραδόσεις, τίς ἀστικές ἀπόψεις καί προκαταλήψεις.

Ὁ Χάιντμαν, ἐνῶ ἐπαναλαβαίνει τίς φιλισταϊκές μομφές κατά τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ὅτι τάχα ἦταν «ἀπόλυτοι μονάρχες» στή «δηθεν δημοκρατική» Διεθνή, ὅτι δέν κατάλαβαιναν τήν πρακτική καί δέν ἤξεραν τούς ἀνθρώπους κτλ., δέν δοκιμάζει οὔτε μιά φορά νά ἐκτιμήσει ἔστω καί μιά ἀπό τίς μομφές αὐτές μέ βάση μιά ἀκριβή, συγκεκριμένη ἀνάλυση τῶν συνθηκῶν τῶν ἀντίστοιχων περιόδων.

Ἔτσι ἔχουμε μιά ἀνεκδοτολογία καί ὄχι μιά ἱστορική ἀνάλυση μαρξιστῆ. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς πάλευαν ἐνάντια στήν ἔνωση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Γερμανίας (μέ τούς λασσαλιστές¹⁴⁶), ἐνῶ ἡ ἔνωση αὐτή ἦταν ἀναγκαία! Σ' αὐτό συνοψίζονται ὅλα τά λεγόμενα τοῦ Χάιντμαν. Γιά τό ὅτι ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς εἶχαν χίλιες φορές δίκιο ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, ἀντιτασσόμενοι στόν Λασσάλ καί τούς λασσαλιστές,

ὁ Χάιντμαν δέν λέει οὔτε λέξη. Τό ζήτημα αὐτό ὁ Χάιντμαν οὔτε κἀν τό θίγει. Ὁ Χάιντμαν οὔτε κἀν ἀναρωτιέται, ἄν ὁ «δημοκρατισμός» (ὄργανωτικός) στήν ἐποχή τῆς Διεθνούς δέν ἦταν παρά τό προκάλυμμα τῶν ἀστικῶν αἰρέσεων πού ἀποσύνθεταν τήν ὀργάνωση τῆς προλεταριακῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Γι' αὐτό τό λόγο καί ἡ ἱστορία τῆς ρήξης τοῦ Χάιντμαν μέ τόν Μάρξ ἔχει ἐξιστορηθεῖ κατά τρόπο, ὥστε ἐκτός ἀπό κουτσομπολιό (στό πνεῦμα τῶν κυρίων Ντιονέο), ἀπολύτως τίποτε ἄλλο νά μήν βγαίνει. Ὁ Ἔνγκελς, βλέπετε, ἦταν «μικρολόγος, καχύποπτος, ζηλιάρης», ἡ γυναίκα τοῦ Μάρξ εἶπε τάχα στή γυναίκα τοῦ Χάιντμαν ὅτι ὁ Ἔνγκελς ἦταν ὁ «κακός δαίμονας» (!!) τοῦ Μάρξ· ὁ Ἔνγκελς, τόν ὁποῖο ὁ Χάιντμαν οὔτε κἀν εἶδε ποτέ (σ' ἀντίθεση μέ τά ὅσα ἔγραψε ὁ κ. Ντιονέο στή «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*») «στίς σχέσεις του μέ τούς ἀνθρώπους πού βοηθοῦσε (μέ χρήματα· ὁ Ἔνγκελς ἦταν πολύ πλούσιος ὁ Μάρξ πολύ φτωχός), προσπαθοῦσε νά βγάλει ὅλη τήν ἀνταλλακτική ἀξία τῶν χρημάτων του»· ὁ Ἔνγκελς ἔβαλε τάχα τόν Μάρξ νά μαλώσει μέ τόν Χάιντμαν, γιατί φοβόταν πώς ὁ Χάιντμαν, πού ἦταν τότε πλούσιος, θά πάρει τή θέση τοῦ Ἔνγκελς σάν πλούσιου φίλου τοῦ Μάρξ!!

Οἱ κύριοι φιλελεύθεροι νιώθουν, φυσικά, εὐχαρίστηση νά ἀντιγράφουν ἀκριβῶς τέτιου εἴδους ἀνείπωτες χυδαιολογίες. Φυσικά, οἱ φιλελεύθεροι καλαμαράδες δέν ἐνδιαφέρονται καθόλου νά διαβάσουν ἔστω καί τά γράμματα ἐκεῖνα πρὸς τόν Ζόργκε (τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς)¹⁴⁷, πού ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὁ Χάιντμαν καί νά *κατατοπιστοῦν* πάνω στό ζήτημα ἀπό κεῖ πού πρέπει! Δέν σκοτίζονται γι' αὐτό! Καί ὅμως τό διάβασμα αὐτῶν τῶν γραμμάτων καί ἡ ἀντιπαραβολή τους μέ τά «ἀπομνημονεύματα» τοῦ Χάιντμαν λύνουν ἀμέσως τό ζήτημα.

Τό 1881 ὁ Χάιντμαν ἔκδοσε τήν προσούρα «Ἡ Ἀγγλία γιά ὅλους», ὅπου προσχωρεῖ στό σοσιαλισμό, παραμένοντας ἕνας ἀστός δημοκράτης μέ πάρα πολλές συγχύσεις. Ἡ προσούρα γράφτηκε γιά τή «Δημοκρατική Ὁμοσπονδία» (ὄχι σοσιαλιστική) πού εἶχε δημιουργηθεῖ τότε, καί εἶχε στίς γραμμές της πάρα πολλά ἀντισοσιαλιστικά στοιχεῖα. Ὁ Χάιντμαν λοιπόν, πού σέ δύο κεφάλαια τῆς προσούρας του ἐπαναλαμβάνει καί ἀντιγράφει τό «Κεφάλαιο», *χωρίς νά ἀναφέρει τόν Μάρξ*, μιλάει στόν πρόλογο ἀόριστα γιά κάποιο «μεγάλο στοχαστή καί πρωτότυπο συγγραφέα», στόν ὁποῖο χρωστάει πολλά κτλ. Γι' αὐτό, λοιπόν, ὁ Ἔνγκελς μᾶς ἔβαλε «νά τσακω-

θοῦμε» μέ τόν Μάρξ — λέει ὁ Χάιντμαν — καί παραθέτει ταυτόχρονα ἕνα γράμμα τοῦ Μάρξ πρὸς αὐτόν (τῆς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1880)¹⁴⁸, ὅπου, σύμφωνα μέ τά λεγόμενα τοῦ Χάιντμαν, ὁ Μάρξ γράφει ὅτι αὐτός, δηλαδή ὁ Χάιντμαν, «δέν συμερίζεται τίς ἀπόψεις τοῦ κόμματός μου (τοῦ Μάρξ), ὁσοναφορᾶ τήν Ἑγγλία».

Εἶναι φανερό ποῦ βρίσκεται ἡ διαφωνία τήν ὁποία ὁ Χάιντμαν δέν τήν κατάλαβε, δέν τήν παρατήρησε, δέν τήν ἐκτίμησε: βρίσκεται στό ὅτι ὁ Χάιντμαν ἦταν τότε (ὅπως γράφει ἀπροκάλυπτα ὁ Μάρξ στόν Ζόργκε στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη 1881) ἕνας «αἰσθηματίας μικροαστός συγγραφέας», «κατά τό μισό ἀστός καί κατά τό μισό προλετάριος». Εἶναι φανερό πῶς ὅταν ἕνας ἄνθρωπος, πού γνωρίζεται μέ τόν Μάρξ, συνδέεται μαζί του, αὐτοκαλεῖται μαθητής του, ἰδρύει κατόπιν τή «δημοκρατική» ὁμοσπονδία καί γράφει γι' αὐτή μιά προσούρα, στήν ὁποία διαστρεβλώνεται ὁ μαρξισμός καί παρασιωπᾶται τό ὄνομα τοῦ Μάρξ, ἀκριβῶς δέν μποροῦσε αὐτό νά τό ἀφήσει ὁ Μάρξ χωρίς «λυσσαλέα» διαμαρτυρία. Καί, προφανῶς, διαμαρτυρία ὑπῆρξε, γιατί ὁ Μάρξ στό ἴδιο γράμμα πρὸς τόν Ζόργκε παραθέτει περικοπές ἀπό τά γράμματα συγγνώμης τοῦ Χάιντμαν, στά ὁποία ὁ τελευταῖος δικαιολογεῖται λέγοντας ὅτι οἱ «ἄγγλοι δέν ἀγαποῦν νά διδάσκονται ἀπό ξένους», ὅτι τό «ὄνομα τοῦ Μάρξ εἶναι πολύ μισητό» (!!) κτλ. (Ὁ ἴδιος ὁ Χάιντμαν λέει ὅτι κατάστρεψε ὅλα σχεδόν τά γράμματα πού πῆρε ἀπό τόν Μάρξ κι' ἔτσι δέν μποροῦμε νά περιμένουμε τίποτε ἀπό τήν πλευρά αὐτή γιά νά βροῦμε τήν ἀλήθεια.)

Ὡραία συγγνώμη, δέν εἶναι ἔτσι; Ὅταν λοιπόν τό ζήτημα τῶν τοτινῶν διαφωνιῶν τοῦ Χάιντμαν μέ τόν Μάρξ ξεκαθαρίζεται μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια, ὅταν ἀκόμη καί ὀλόκληρο τό σημερινό βιβλίο τοῦ Χάιντμαν ἀποδείχνει ὅτι οἱ ἀπόψεις του σέ μεγάλο βαθμό εἶναι φιλισταϊκές καί ἀστικές (ὅπως λογουχάρη τά ἐπιχειρήματα πού φέρνει ὁ Χάιντμαν γιά νά ὑποστηρίξει τή θανατική ποινή γιά τούς ἐγκληματίες τοῦ ποινικοῦ δικαίου!), αὐτοί προσφέρουν σάν ἐξήγηση γιά τή ρήξη μέ τόν Μάρξ τίς «μηχανορραφίες» τοῦ Ἑνγκελς, πού σαράντα χρόνια ἀκολουθοῦσε τήν ἴδια γραμμή ἀρχῶν μέ τόν Μάρξ. Ἀκόμη κι' ἂν ὄλο τό ὑπόλοιπο μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Χάιντμαν ἦταν ἕνα ὀλόκληρο βαρέλι μέ μέλι, καί μόνο αὐτή ἡ κουταλιά κατράμι θά ἦταν ἀρκετή...

Οἱ τοτινές διαφωνίες τοῦ Μάρξ μέ τόν Χάιντμαν ἀποκαλύπτονται πολύ χαρακτηριστικά ἀπό ὅσα λέει ὁ τελευταῖος σχε-

τικά μέ τή γνώμη τοῦ Μάρξ γιά τόν Χένρυ Τζώρτζ. Ἡ γνώμη αὐτή εἶναι γνωστή ἀπό τό γράμμα τοῦ Μάρξ πρὸς τόν Ζόργκε τῆς 20 τοῦ Ἰούνη 1881. Ὁ Χάιντμαν ὑπεράσπιζε τόν Χ. Τζώρτζ μπροστά στὸν Μάρξ μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι τάχα «ὁ Τζώρτζ θά μᾶς διδάξει μέ τήν ἐπιμονή του στό λάθος περισσότερο ἀπ' ὅ,τι θά μᾶς διδάξουν ἄλλοι ἄνθρωποι, ἐκθέτοντας ὀλόκληρη τήν ἀλήθεια».

«Ὁ Μάρξ — γράφει ὁ Χάιντμαν — δέν θέλει οὔτε κἀν νά ἀκούσει ὅτι παρόμοια ἐπιχειρήματα εἶναι ἐπιτρεπτά. Ἡ γνώμη του ἦταν ὅτι ἡ διάδοση τοῦ λάθους δέν θά μπορούσε ποτέ νά εἶναι ὠφέλιμη στό λαό. «Ἄν δέν ἀνασκευάζεις τό λάθος, σημαίνει ὅτι ἐνισχύεις τή διανοητική ἀνεπιτιμότητα. Στούς δέκα πού θά προχωρήσουν πιο πέρα ἀπό τόν Τζώρτζ, θά ὑπάρχουν ἴσως ἑκατοντάδες πού θά μείνουν μέ τίς ἀπόψεις τοῦ Τζώρτζ καί ὁ κίνδυνος αὐτός εἶναι πολύ μεγάλος γιά νά τόν ἀψηφίσουμε»». Αὐτά ἔλεγε ὁ Μάρξ!!

Ὡστόσο, ὁ Χάιντμαν μᾶς πληροφορεῖ, ἀπό τό ἕνα μέρος, πὼς καί σήμερα ὑποστηρίζει τήν προηγούμενη γνώμη του γιά τόν Τζώρτζ, καί ἀπό τό ἄλλο, πὼς ὁ Τζώρτζ λέει, ἦταν ἕνα παιδαρέλι πού μ' ἕνα κερὶ τῆς πεντάρας στό χέρι ἔκανε χαζομάρες πλάι σ' ἕναν ἄνθρωπο πού κρατοῦσε ἠλεκτρικό προβολέα.

Σύγκριση ὑπέροχη, μόνο... μόνο πού ἦταν ριψοκίνδυνο ἀπό μέρους τοῦ Χάιντμαν νά βάλει τήν ὑπέροχη αὐτή σύγκριση πλάι στό δικό του ἄθλιο κουτσομπολιό γιά τόν Ἐνγκελς.

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 31,
26 τοῦ Νοέμβρη 1911
Ἐπογραφή: Β λ. Ἰ λ ί ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ζβεζντά»

ΤΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ¹⁴⁹

I

Αὐτός ἀκριβῶς ὁ τίτλος ταιριάζει στό ἄρθρο τοῦ Ν. Ρ-κόφ πού δημοσιεύτηκε στό τεύχ. ἀρ. 9-10 τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά».

Ὅσο καί ἂν εἶναι σκληρό γιά τούς μαρξιστές νά χάσουν στό πρόσωπο τοῦ Ν. Ρ-κόφ ἕναν ἄνθρωπο πού στά χρόνια τῆς ἀνόδου ὑπηρετήσε τό ἐργατικό κίνημα μέ ἀφοσίωση καί ἐνεργητικότητα τά συμφέροντα τῆς ὑπόθεσῆς μας πρέπει νά στέκουν ψηλότερα ἀπό ὅποιεσδήποτε προσωπικές ἢ παραταξιακές σχέσεις, ψηλότερα ἀπό ὅποιεσδήποτε «καλές» ἀναμνήσεις. Τά συμφέροντα τῆς ὑπόθεσης μᾶς ὑποχρεώνουν νά ἀναγνωρίσουμε ὅτι τό μανιφέστο τοῦ νέου λικβινταριστῆ μέ τήν εὐθύτητα, τή σαφήνεια καί τήν πληρότητα τῶν ἀπόψεών του θά ὠφελήσει πολύ. Ὁ Ν. Ρ-κόφ μᾶς ἐπιτρέπει καί μᾶς ὑποχρεώνει νά τοποθετήσουμε τό σοβαρότατο καί βασικό ζήτημα τῶν «δυό κομμάτων» ἔξω ἀπό κάθε στοιχεῖο «διαφωνίας» πάνω σέ καθαρά ἰδεολογική βάση σέ μεγάλο μάλιστα βαθμό ἔξω ἀπό τό χωρισμό σέ μπολσεβίκους καί μενσεβίκους. Ὑστερα ἀπό τόν Ρ-κόφ δέν μπορούμε νά μιλοῦμε γιά τό λικβινταρισμό μόνο μέ τήν παλιά ἔννοια, γιατί ὁ Ρ-κόφ ἀνέβασε ὀριστικά τό ζήτημα σέ ἀνώτερη βαθμίδα. Καί ὕστερα ἀπό τόν Ρ-κόφ δέν μπορούμε ἀπλῶς νά μιλοῦμε γιά τό λικβινταρισμό, γιατί ἔχουμε μπροστά μας τό πῶς ὀλοκληρωμένο—πού θά μπορούσε κανείς νά φανταστεῖ—σχέδιο ἄμεσης πρακτικῆς δράσης.

Ὁ Ν. Ρ-κόφ ἀρχίζει μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ «βασικοῦ ἀντικειμενικοῦ καθήκοντος τῆς Ρωσίας», περνάει μετά στήν ἐκτίμηση τῆς ἐπανάστασης, σέ συνέχεια ἀναλύει τή σημερινή κατάσταση, μιλώντας γιά τήν κάθε τάξη μέ σαφήνεια καί ἀκρίβεια

καί τελειώνει μέ μιά ἀκριβέστατη περιγραφή ὄλων τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς νέας «νόμιμης πολιτικῆς ἐργατικῆς ἔνωσης» πού πρέπει λέει ἀμέσως νά ἰδρυθεῖ καί «νά λειτουργήσει πρακτικά». Μέ λίγα λόγια ὁ Ρ-κόφ ἀρχίζει ἀπό τήν ἀρχή καί φτάνει μέ συνέπεια ὡς τό τέλος, ὅπως ἀκριβῶς ἀρμόζει νά ἐνεργεῖ ἓνας ἄνθρωπος πού αἰσθάνεται κάποια σοβαρή πολιτική εὐθύνη γιά τούς λόγους καί τίς πράξεις του. Καί πρέπει νά εἴμαστε δίκαιοι ἀπέναντι στόν Ρ-κόφ: ἀπό τήν ἀρχή ὡς τό τέλος καί μέ τόν πιό συνεπή τρόπο ὑποκαθιστᾶ τό μαρξισμό μέ τό φιλελευθερισμό.

Πάρτε τήν ἀφετηρία τῶν συλλογισμῶν του. Θεωρεῖ «ἀπολύτως ἀναμφισβήτητο καί ἀδιαφιλονίκητο» ὅτι «τό βασικό ἀντικειμενικό καθῆκον τῆς Ρωσίας εἶναι σήμερα ν' ἀποπερατωθεῖ ὀριστικά ἡ ἀντικατάσταση τῆς ὠμά ληστρικῆς, μισοφεουδαρχικῆς ὀργάνωσης τῆς οἰκονομίας μέ τόν πολιτισμένο καπιταλισμό». Κατά τή γνώμη του τό ἐπίμαχο ζήτημα εἶναι, ἂν ἡ Ρωσία ἔφτασε στήν κατάσταση στήν ὁποία, «ἂν καί δέν ἀποκλείεται ἡ δυνατότητα νά ξεσπάσουν κοινωνικές θύελλες, ὡστόσο οἱ θύελλες αὐτές γιά τό ἄμεσο μέλλον δέν εἶναι ἀπαραίτητες κι' ἀναπόφευκτες».

Θεωροῦμε ἀπολύτως ἀναμφισβήτητο καί ἀδιαφιλονίκητο ὅτι αὐτή εἶναι μιά καθαρά φιλελεύθερη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος. Οἱ φιλελεύθεροι περιορίζονται στό ζήτημα ἂν θά ἔχουμε «πολιτισμένο καπιταλισμό» ἢ ὄχι, ἂν θά ἔχουμε «θύελλες» ἢ ὄχι. Ὁ μαρξιστής δέν ἐπιτρέπει νά περιορίζεται κανείς σ' αὐτό, ἀλλά ζητάει νά ξεκαθαριστεῖ τό ζήτημα *ποιές τάξεις ἢ στρώματα τάξεων* ἀκολουθοῦν, στήν ἀστική κοινωνία πού ἀπελευθερώνεται, τήν ἄλφα ἢ βήτα σαφῶς καθορισμένη γραμμῆ αὐτῆς τῆς ἀπελευθέρωσης, λογουχάρη, τή γραμμῆ δημιουργίας τῆς ἄλφα ἢ βήτα πολιτικῆς μορφῆς τοῦ λεγόμενου «πολιτισμένου καπιταλισμοῦ». Οἱ μαρξιστές καί στήν περίοδο τῶν «θυελλῶν» καί στήν περίοδο πού ὅπωςδήποτε δέν ὑπάρχει θύελλα, ἀκολουθοῦν γραμμῆ πού διαφέρει ριζικά ἀπό τό φιλελευθερισμό, γραμμῆ δημιουργίας ἀληθινά δημοκρατικῶν καί ὄχι γενικά «πολιτισμένων» μορφῶν ζωῆς. Ὅλοι μας τείνουμε στόν «πολιτισμένο καπιταλισμό», λένε οἱ φιλελεύθεροι, προσπαθώντας νά παραστήσουν τόν ἑαυτό τους σάν κόμμα ὑπεράνω τάξεων. Ἐμεῖς, λένε οἱ μαρξιστές στούς ἐργάτες καί σ' ὅλη τή δημοκρατία, μέ τή λέξη «πολιτισμός» δέν πρέπει νά ἐννοοῦμε αὐτό πού ἐννοοῦν οἱ φιλελεύθεροι.

Μιά ἀκόμη πιό ἀνάγλυφη, κλασικά-«καθηγητική» διαστρέ-

Россійская Соц.-Дем. Рабочая Партія

(Кружокъ Рабочей Газеты)

Въ понедѣльникъ 27-го ноября с. г.

SALLE de l'ALCAZAR, 190, avenue de Choisy

СОСТОИТСЯ РЕФЕРАТЪ

Н. ЛЕНИНА

**„МАНИФЕСТЪ ЛИБЕРАЛЬНОЙ
РАБОЧЕЙ ПАРТІИ“**

1. Почему статья Н. Р-кова въ № 9-10 «Нашей Зари» заслуживаетъ такого названія и самаго внимательнаго разбора? Возможность разобрать вопросъ о двухъ линияхъ рабочаго движенія и «двухъ партияхъ» въ всякаго «конкретнаго» матеріала, или «склонн».

2. Типъ «соціал-демократіи дикой свободы». Буржуазные демократы въ марксистскомъ нарядѣ. Р-ковъ какъ образецъ, въ его статьѣ сплюснутъ подмѣни марксизма либерализмомъ.

3. Роль крѣпостниковъ въ современной Россіи съ точки зрѣнія либераловъ (Р-ковъ) и марксистовъ. «Декабрьскія резолюціи» (1908 г.) Р. СоцД: Р. П.

4. Отношеніе демократіи къ рѣшенію (Столыпинскому) аграрной проблемы «путемъ компромисса между разными группами буржуазіи».

5. Предстоитъ-ли Россіи «торжество весьма умирнаго буржуазнаго прогрессизма»?

6. Сравненіе современной Россіи и IIIей Думы съ Франціей 60-хъ годовъ XIX вѣка съ Законод. Корпусомъ и съ Пруссіей 60 годовъ.

7. Провратились-ли «старые догмы» въ «мертвые слова»?

8. Почему основываемое Р-ковимъ «Общество защиты интересовъ рабочаго класса» есть общество либеральной защиты по либеральному понимаемыхъ интересовъ рабочаго класса?

9. Пропорція: Ю. Ларинъ относится къ рабочему съѣзду, какъ Н. Р-ковъ относится къ легальной ликвидаторской партіи

НАЧАЛО РОВНО ВЪ 9 ЧАС. ВЕЧЕРА

БИЛЕТЫ 3, 1 ФР. И 50 САНТ.

Ἀνακοίνωση γιὰ τὴ διάλεξη τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Τὸ μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος», ποῦ ἔγινε στὶς
14 (27) τοῦ Νοέμβρη 1911 στὸ Παρίσι

Σμίχρυνση

βλωση του μαρξισμού μάς παρουσιάζει ο Ρ-κόφ, όταν επικρίνει τους «ἐπιπόλαιους παρατηρητές» που «νομίζουν ότι ἡ ἐπανάστασή μας δέν πέτυχε». «Οἱ διανοούμενοι που ἔχουν ἀδύνατα νεῦρα —γράφει ὁ Ρ-κόφ— παντοῦ καί πάντοτε τό ἔριχναν στά μυξοκλάματα καί στή γκρίνια, μετά ἀκολουθοῦσε ἡ ἠθική κατάπτωση, ἡ ἀποστασία, ὁ μυστικισμός». «Ὁ στοχαστικός ὅμως παρατηρητής» ξέρει, ὅτι «τό φρένιασμα τῆς ἀντίδρασης συχνά ἐκφράζει τίς πιό βαθιές κοινωνικές ἀλλαγές», ὅτι «στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης διαμορφώνονται καί ὀριμάζουν καινούργιες κοινωνικές ὁμάδες καί δυνάμεις».

Ἔτσι σκέπτεται ὁ Ρ-κόφ. Κατάφερε νά βάλει τό ζήτημα τῆς «ἀποστασίας» τόσο φιλισταϊκά (ἄν καί μέ ἐπιστημονικές λέξεις), ὥστε νά ἐξαφανιστεῖ τελείως ἡ σχέση που ὑπάρχει στή Ρωσία ἀνάμεσα στίς ἀντεπαναστατικές διαθέσεις καί στή θέση καί τά συμφέροντα ὀρισμένων τάξεων. Κανένας βεχιστής, δηλ. καί ὁ πιό φανατικός ἀντεπαναστάτης φιλελεύθερος, δέν θά ἀμφισβητήσῃ τό γεγονός ὅτι στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης ὀριμάζουν καινούργιες δυνάμεις, κανένας ἀπό τούς συνεργάτες του λικβινταριστικοῦ πεντάτομου, που τό ἀπαρνήθηκαν οἱ καλύτεροι μενσεβίκοι, δέν θά ἀρνηθεῖ νά βάλει κάτω ἀπ' αὐτό τήν ὑπογραφή του. Ἡ συγκεκριμένη μορφή καί ὁ ταξικός χαρακτήρας τῆς δικῆς μας ἀντεπανάστασης ἐξαφανίστηκαν ἀπό τόν ἱστορικό μας καί ἔμειναν τά τριμμένα καί κούφια λόγια γιά τά ἀδύνατα νεῦρα μερικῶν διανοουμένων καί τῆ στοχαστική παρατηριτικότητα τῶν ἄλλων. Τό βασικότερο γιά ἕναν μαρξιστή ζήτημα, δηλαδή τό πῶς ἡ ἐπανάστασή μας παρουσίασε διαφορετικές μεθόδους δράσης καί διαφορετικές ἐπιδιώξεις τῶν διάφορων τάξεων καί γιατί αὐτό προκάλεσε τήν «ἀποστασία» ἄλλων ἀστικῶν τάξεων ἀπέναντι στήν πάλῃ γιά τόν «πολιτισμό», ἔμεινε ἀπαρατήρητο ἀπό τόν Ρ-κόφ.

Ἄς περάσουμε στό κύριο: στήν ἐκτίμηση τῆς στιγμῆς που κάνει ὁ Ρ-κόφ, στηριζόμενος στήν ἐκτίμηση τῆς κατάστασης ὄλων τῶν τάξεων. Ὁ ἀρθρογράφος ἀρχίζει ἀπό τούς «ἐκπρόσωπους τῆς μεγάλης μας γαιοκτησίας» καί λέει: «Πρίν ἀπό λίγο καιρό αὐτοί στήν πλειοψηφία τους ἦταν (ἦταν!) πραγματικοί φεουδάρχες, τυπικοί εὐγενεῖς-τσιφλικάδες. Τώρα λίγοι ἀπομείναν ἀπ' αὐτούς τούς τελευταίους μοϊκανούς. Αὐτοί, μιά χούφτα ἄνθρωποι, συγκεντρώνονται ἀκόμη γύρω ἀπό τούς κ.κ. Πουρισκέβιτς καί Μάρκοφ Β' καί χύνουν ἀνίσχυροι (!) τό δηλητηριασμένο σάλιο τῆς ἀπελπισίας... Ἡ πλειοψηφία τῶν μεγάλων μας γαιοκτητῶν —εὐγενῶν καί μή εὐγενῶν— που ἀντιπρο-

σωπεύεται στή Δούμα από τούς έθνικιστές και τούς δεξιούς όχτωβριστές, μετατρέπεται βαθμιαία και άπαρέγκλιτα σέ άγροτική άστική τάξη».

Αυτή είναι ή «έκτίμηση τής στιγμής»: πού κάνει ό Ρ-κόφ. Είναι περιττό νά ποϋμε ότι ή έκτίμηση αυτή είναι γελοιοποίηση τής πραγματικότητας. Στήν πραγματικότητα ή «μιά χούφτα άνθρωποι πού συγκεντρώνονται γύρω από τούς κ.κ. Πουρισκέβιτς και Μάρκοφ Β'» δέν είναι άνίσχυροι, αλλά πανίσχυροι. Οί σημερινοί κοινωνικοί και πολιτικοί θεσμοί τής Ρωσίας έξασφαλίζουν τήν έξουσία και τά έσοδα αυτής άκριβώς τής χούφτας, ή θέλησή της είναι άκριβώς πού σέ τελευταία άνάλυση αποφασίζει, αυτή άκριβώς άποτελεϊ τό στοιχείο πού καθορίζει τήν όλη δράση και όλα τά χαρακτηριστικά τής λεγόμενης γραφειοκρατίας από τά κάτω ως τά πάνω. Όλα αυτά είναι τόσο πασίγνωστα, τά γεγονότα πού άποδείχνουν τήν κυριαρχία αυτής άκριβώς τής χούφτας στή Ρωσία είναι τόσο φανερά και συνηθισμένα, ώστε για νά ξεχαστοϋν χρειάζεται πραγματικά ή άπεριόριστη φιλελεύθερη αυτοϊκανοποίηση. Τό λάθος τοϋ Ρ-κόφ είναι ότι διόγκωσε ως τό γελοίο τή «μετατροπή» τής φεουδαρχικής οίκονομίας σέ καπιταλιστική, πρώτο αυτό, και δεύτερο λησμόνησε μιά «λεπτομέρεια» — άκριβώς τή «λεπτομέρεια» πού ξεχωρίζει τό μαρξιστή από τό φιλελεύθερο — και συγκεκριμένα ότι τό προτσές προσαρμογής τοϋ πολιτικοϋ έποικοδομήματος στή μετατροπή τής οίκονομίας είναι πολύπλοκο και γίνεται μέ άλματα. Για νά εξηγήσουμε και τά δυό αυτά λάθη τοϋ Ρ-κόφ, φτάνει νά αναφέρουμε τό παράδειγμα τής Πρωσίας, πού, ως τά σήμερα, παρόλο τό κατά πολύ ύψηλότερο επίπεδο άνάπτυξης τοϋ καπιταλισμοϋ γενικά και τής μετατροπής τής παλιās τσιφλικάδικης οίκονομίας σέ άστική ειδικότερα, οί Όλντενμπουργκ και Χάιντεμπραντ παραμένουν πανίσχυροι, κρατοϋν στά χέρια τους τήν κρατική έξουσία, γεμίζουν μέ τό δικό τους, ως ποϋμε, κοινωνικό περιεχόμενο όλη τήν πρωσσική μοναρχία, όλη τήν πρωσσική γραφειοκρατία! Στήν Πρωσία ως τώρα, 63 χρόνια ύστερα από τό 1848, παρά τήν άφάνταστα γοργή άνάπτυξη τοϋ καπιταλισμοϋ, τό έκλογικό δικαίωμα για τή Βουλή παραμένει τέτιο πού έξασφαλίζει τήν παντοδυναμία στους πρώσους Πουρισκέβιτς. Όστόσο για τή Ρωσία, ό Ρ-κόφ, έξι χρόνια ύστερα από τό 1905, περιγράφει τό άρκαδικό ειδύλλιο τής «άδυναμίας» τών Πουρισκέβιτς!

* Η οϋσία όμως είναι άκριβώς ότι ή περιγραφή τοϋ άρκαδικοϋ ειδυλλίου — σχετικά μέ τήν «άπαρέγκλιτη» μετατροπή

τοῦ πουργκεβιτισμοῦ καί τό «θρίαμβο τοῦ πολύ μετριοπαθοῦς ἀστικοῦ προοδευτισμοῦ» — ἀποτελεῖ τό βασικό μοτίβο ὄλων τῶν ἀπόψεων τοῦ Ρ-κόφ. Πάρτε τήν ἀποψή του, τή σχετική μέ τή σημερινή ἀγροτική πολιτική. «Δέν ὑπάρχει πιά καθαρή καί πιά πλατιά ἀπεικόνιση» τῆς μετατροπῆς (τῆς φεουδαρχικῆς οἰκονομίας σέ καπιταλιστική) ἀπό τήν πολιτική αὐτή, δηλώνει ὁ Ρ-κόφ. Ἐξαφανίζεται ὁ καταταμαχισμός τῆς γῆς, ἐνῶ «ἡ ἐξαφάνιση τῆς στενότητος γῆς στά 20 μαυρόχωμα γεωργικά κυβερνεῖα δέν παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες καί ἀποτελεῖ ἓνα ἀπό τά πιά προσεχῆ καί ἄμεσα ζητήματα τῆς ἐποχῆς, πού θά λυθεῖ προφανῶς μέ τό συμβιβασμό ἀνάμεσα στίς διάφορες ὁμάδες τῆς ἀστικῆς τάξης».

«Ὁ συμβιβασμός αὐτός στό ἀγροτικό ζήτημα, πού διαγράφεται σάν ἀναπόφευκτος γιά τό μέλλον, ἔχει τώρα κιάλας μιά σειρά ἀπό προηγούμενα...»

Ὅριστε ἓνα γνήσιο δεῖγμα τῆς μεθόδου πού χρησιμοποιοῖ ὁ Ρ-κόφ στούς πολιτικούς του συλλογισμούς. Ἀρχίζει μέ τήν ἐξοστράκιση τῶν ἀκροτήτων, χωρίς κανένα στοιχεῖο, μέ βάση ἀπλῶς τή φιλελεύθερη ἀγαθότητά του! Συνεχίζει, λέγοντας ὅτι ὁ συμβιβασμός ἀνάμεσα στίς διάφορες ἀστικές ὁμάδες δέν εἶναι δύσκολος καί εἶναι πιθανός. Καί τελειώνει, ὑποστηρίζοντας ὅτι ἓνας τέτιος συμβιβασμός εἶναι «ἀναπόφευκτος». Μέ τήν ἴδια μέθοδο θά μπορούσε νά ἀποδειχτεῖ ὅτι οἱ «θύελλες» τῆς Γαλλίας τό 1788 καί τῆς Κίνας τό 1910 δέν ἦταν οὔτε πιθανές, οὔτε ἀναγκαῖες. Φυσικά, ὁ συμβιβασμός ἀνάμεσα στίς διάφορες ὁμάδες τῆς ἀστικῆς τάξης δέν εἶναι δύσκολος, ἄν δεχτοῦμε ὅτι ὁ Μάρκοφ Β' δέν ἔφυγε ἀπό τή μέση μόνο στήν ἀγαθή φαντασία τοῦ Ρ-κόφ. Τό νά δεχτοῦμε ὅμως αὐτή τήν ὑπόθεση, σημαίνει πῶς δεχόμαστε τήν ἀποψη τοῦ φιλελεύθερου πού φοβᾶται νά μείνει χωρίς τούς Μάρκοφ Β' καί νομίζει ὅτι αὐτό θά τό φοβοῦνται ὅλοι καί πάντα.

Ὁ συμβιβασμός εἶναι, φυσικά, «ἀναπόφευκτος», ἄν (πρῶτο «ἄν») δέν ὑπάρχουν οἱ Μάρκοφ ἄν (δεύτερο «ἄν») οἱ ἐργάτες καί οἱ καταστραμμένοι ἀγρότες βρίσκονται σέ βαθύ πολιτικό λήθαργο. Ἀλλά τό νά κάνεις πάλι μιά τέτια ὑπόθεση, νά δεχτεῖς τό δεύτερο «ἄν», δέν σημαίνει μήπως ὅτι παίρνεις τό ἐπιθυμητό (γιά τόν φιλελεύθερο) γιά πραγματικό;

II

Ἐμεῖς, ἐπειδή δέν ἔχουμε τήν τάση νά παίρνουμε γιά πραγματικότητα τίς ἐπιθυμίες τῶν φιλελευθέρων ἢ τίς ὑποθέσεις

τῶν φιλελευθέρων, βγάλαμε ἓνα ἄλλο συμπέρασμα: ἡ σημερινή ἀγροτική πολιτική ἔχει ἀναμφισβήτητα ἀστικό χαρακτήρα. Ἐπειδὴ ὅμως τὴν ἀστική αὐτή πολιτική τὴν κατευθύνουν ἀκριβῶς οἱ Πουρισκέβιτς, πού παραμένουν κύριοι τῆς κατάστασης, ἀκριβῶς γι' αὐτό παρουσιάζεται μιά τόσο μεγάλη ὄξυνση τῶν ἀντιθέσεων, ὥστε ἡ πιθανότητα συμβιβασμοῦ γιὰ τὸ ἄμεσο, τουλάχιστο, μέλλον πρέπει νά θεωρεῖται ὅτι ἀποκλείεται ἐντελῶς.

Ἐνα ἄλλο σπουδαῖο κοινωνικό προτσές — συνεχίζει στήν ἀνάλυσή του ὁ Ρ-κόφ — εἶναι τὸ προτσές τῆς ἐδραίωσης τῆς βιομηχανικῆς καί ἐμπορικῆς μεγαλοαστικῆς τάξης. Ὁ ἀρθρογράφος, ἀναφερόμενος μέ τὸ δίκιο του στίς «ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις» τῶν καντέτων καί τῶν ὀχτωβριστῶν, βγάζει τὸ συμπέρασμα: «Δέν πρέπει νά ἔχουμε αὐταπάτες: ἐτοιμάζεται ὁ θρίαμβος τοῦ πολὺ μετριοπαθοῦς ἀστικοῦ «προοδευτισμοῦ»».

Θρίαμβος ποῦ; πάνω σέ ποιόν; Μήπως στίς ἐκλογές γιὰ τὴν IV Δούμα, γιὰ τίς ὁποῖες μίλησε πρό ὀλίγου ὁ Ρ-κόφ; Ἄν ναί, τότε θά εἶναι «θρίαμβος» μέσα στά στενά ἐκεῖνα πλαίσια τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη 1907. Καί ἀπό δῶ βγαίνει ἀναπόφευκτα ἓνα ἀπό τά δύο: ἢ ὁ «θρίαμβος» αὐτός, μιά καί δέν θά προκαλέσει καμιά ἀναταραχή, δέν θά ἀλλάξει ἀπολύτως τίποτε ἀπό τὴν ἔμπρακτη κυριαρχία τῶν Πουρισκέβιτς, ἢ ὁ «θρίαμβος» αὐτός θά ἐκφράσει ἔμμεσα μιά δημοκρατική ἄνοδο, πού δέν μπορεῖ παρά νά ἔρθει σέ ὀξεία σύγκρουση μέ τά παραπάνω «στενά πλαίσια» καί μέ τὴν κυριαρχία τῶν Πουρισκέβιτς.

Καί στίς δύο αὐτές περιπτώσεις, ἀπό τὸ θρίαμβο τῆς μετριοπάθειας στίς ἐκλογές, πού ἔχουν τοποθετηθεῖ σέ μετριοπαθῆ πλαίσια, δέν θά προκύψει στή ζωὴ οὔτε ὁ παραμικρός θρίαμβος τῆς μετριοπάθειας. Ἀλλά ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία, ὅτι ὁ Ρ-κόφ ἔπεσε κιόλας σ' ἓνα τέτιο «κοινοβουλευτικό κρετινισμό» πού τοῦ ἐπιτρέπει νά μπερδεύει τίς ἐκλογές τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη μέ τὴ ζωὴ! Γιὰ νά ἀποδείξουμε στὸν ἀναγνώστη τὸ ἀπίστευτο αὐτό γεγονός, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά παραθέσουμε ὀλόκληρη τὴν περικοπὴ τοῦ Ρ-κόφ:

«Καί ὁ θρίαμβος αὐτός εἶναι τόσο πῖο πιθανός, ὅσο ἡ μάζα τῆς μικροαστικῆς τάξης τῶν πόλεων, πού κυριεύεται ἀπὸ μικροαστική ἀπογοήτευση ὅταν ἀτενίζει τὸ φάσμα «νά χάσει κι' αὐτὰ πού ἔχει», θά ἀκολουθήσει παθητικά τὸ μετριοπαθῆ προοδευτισμό. Ἡ ἀγροτιά πάλι εἶναι πολὺ ἀδύνατη στίς ἐκλογές, ἐξαιτίας τῶν ἰδιομορφιῶν τοῦ ἐκλογικοῦ μας συστήματος, τὸ ὁποῖο δίνει τὴ δυνατότητα στοὺς γαιοκτῆμονες πού πλειοψηφοῦν στά σώματα τῶν ἐκλεκτόρων τῶν κυβερνεῖων νά ἐκλέγουν «δεξιούς» βουλευτές τῶν ἀγροτῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰκόνα τῶν κοινωνικῶν ἀλλαγῶν πού πρα-

γματοποιούνται σήμερα στη Ρωσία, αν αφήσουμε για την ώρα κατά μέρος την εργατική τάξη. Η Ρωσία δεν βρίσκεται καθόλου σε στασιμότητα ή σε πισωδρόμηση. Δεν χωράει αμφιβολία πώς η καινούργια αστική Ρωσία δυναμώνει και προχωρεί. Πολιτική επιβεβαίωση της μελλοντικής κυριαρχίας της μετριοπαθούς προοδευτικής βιομηχανικής και εμπορικής αστικής τάξης πλάι στη συντηρητική αγροτική αστική τάξη (ή Αγγλία, και τίποτε άλλο!) είναι η Κρατική δούμα που τό βάθρο της είναι ο έκλογικός νόμος της 3ης του Ιούνη του 1907. (Παραλείπουμε τη σύγκριση με τη Γαλλία και την Πρωσία· σχετικά μ' αυτό γίνεται λόγος παρακάτω.) Έτσι, συνοψίζοντας όλα όσα ειπώθηκαν τώρα μόλις, πρέπει ν' αναγνωρίσουμε ότι υπάρχουν όλες οι προϋποθέσεις για μία άργη, άκρως βασανιστική για τις μάζες, ωστόσο όμως αναμφισβήτητη πρόοδος του αστικού κοινωνικού και κρατικού καθεστώτος της Ρωσίας. Φυσικά, δεν αποκλείεται η δυνατότητα νά έχουμε θύελλες και τρανταγμούς, μά η δυνατότητα αυτή δεν μετατρέπεται σε αναπόφευκτη αναγκαιότητα, όπως συνέβαινε πρίν την επανάσταση».

Βαθιά φιλοσοφία, τί νά πεις. Αν αφήσουμε κατά μέρος την αγροτιά, γιατί «στίς εκλογές είναι αδύνατη», και αν την εργατική τάξη απλώς «τήν αφήσουμε για την ώρα κατά μέρος», τότε, φυσικά, η δυνατότητα νά έχουμε θύελλες αποκλείεται τελείως! Αυτό όμως καταλήγει σε τοῦτο: όταν κοιτάζει κανείς τη Ρωσία μέ φιλελεύθερο τρόπο, τίποτε άλλο, εκτός από τό φιλελεύθερο «προοδευτισμό» δεν μπορεί νά δει! Βγάλτε τά φιλελεύθερα ματογυάλια και η εικόνα θά είναι διαφορετική. Έπειδή η αγροτιά δεν παίζει καθόλου στη ζωή τό ρόλο που παίζει στό σύστημά τῶν εκλογῶν της 3ης του Ιούνη, για τό λόγο αυτό η «αδυναμία στίς εκλογές» ὀξύνει τήν αντίθεση ανάμεσα σ' ὅλη τήν αγροτιά και στό ὅλο σύστημα και δεν ανοίγει καθόλου τήν πόρτα στόν «μετριοπαθή προοδευτισμό». Έπειδή τήν εργατική τάξη *δέν μπορούμε* «νά τήν αφήσουμε κατά μέρος», οὔτε σε μία καπιταλιστική χώρα γενικά, οὔτε ειδικά στη Ρωσία που πέρασε τά 10 πρώτα χρόνια του 20οῦ αἰῶνα, για τό λόγο αυτό ὁ συλλογισμός του Ρ-κόφ δεν αξίζει τίποτε. Έπειδή στη χώρα μας κυριαρχεῖ (και στην ΙΙ Δούμα και πάνω ἀπ' αυτή) τό καθεστώς τῶν Πουρισκέβιτς, που τό μετριάζουν τά μουρμουρητά τῶν Γκουτσκόφ και Μιλιουκόφ, οἱ κουβέντες για «μελλοντική κυριαρχία» της μετριοπαθούς προοδευτικής αστικής τάξης είναι απλῶς ἕνα φιλελεύθερο νανούρισμα. Έπειδή οἱ Γκουτσκόφ και Μιλιουκόφ δεν μπορούν, ἐξαιτίας της ταξικής τους θέσης, ν' αντιτάξουν στην κυριαρχία τῶν Πουρισκέβιτς τίποτε άλλο εκτός από μουρμουρητά, η σύγκρουση της νέας αστικής Ρωσίας μέ τούς Πουρισκέβιτς είναι αναπόφευκτη και κινητήριες δυνάμεις της σύγκρουσης θά είναι οἱ δυνάμεις που ὁ Ρ-κόφ, ἀκολουθώντας τούς φιλελευθέρους, «τίς ἄφησε

κατά μέρος». Καί ἐπειδή ἀκριβῶς οἱ Μιλιουκόφ καί Γκουτσκόφ «κάνουν ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις», γιά νά φανοῦν ἀρεστοί στούς Πουρισκέβιτς, πέφτει πιό ἐπιτακτικό στούς ἐργάτες τό καθῆκον τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς δημοκρατίας ἀπό τό φιλελευθερισμό. Ὁ Ν. Ρ-κόφ δέν κατάλαβε οὔτε τίς συνθήκες ἐμφάνισης τῆς θύελλας στή Ρωσία, οὔτε τό καθῆκον πού μόλις ἀναφέραμε, καθῆκον πού εἶναι ὑποχρεωτικό καί ὅταν δέν ὑπάρχει καθόλου θύελλα.

Ὁ ἀγοραῖος δημοκράτης εἶναι ἱκανός νά ἀνάγει ὅλο τό ζήτημα σέ τοῦτο: ὑπάρχει ἢ δέν ὑπάρχει θύελλα. Γιά τό μαρξιστή πρίν ἀπ' ὅλα μπαίνει τό ζήτημα τῆς γραμμῆς τοῦ πολιτικοῦ διαχωρισμοῦ τῶν τάξεων, πού εἶναι ἡ ἴδια κι' ὅταν ὑπάρχει κι' ὅταν δέν ὑπάρχει θύελλα. Ἡ δήλωση τοῦ Ρ-κόφ ὅτι «οἱ ἐργάτες πρέπει νά ἀναλάβουν τό καθῆκον τῆς πολιτικῆς ἡγεμονίας στήν πάλη γιά ἕνα δημοκρατικό καθεστῶς», ἤχει πολύ παράξενα ὕστερα ἀπ' ὅσα ἔγραψε στό μανιφέστο του. Αὐτό σημαίνει πώς ὁ Ρ-κόφ παίρνει ἀπό τήν ἀστική τάξη πιστοποιητικό ὅτι αὐτή ἀναγνωρίζει στούς ἐργάτες τό δικαίωμα τῆς ἡγεμονίας καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά δίνει ὁ ἴδιος στήν ἀστική τάξη πιστοποιητικό ὅτι οἱ ἐργάτες παραιτοῦνται ἀπό τά καθήκοντα πού ἀποτελοῦν τό περιεχόμενο τῆς ἡγεμονίας! Ὁ Ρ-κόφ ἐξαφάνισε τελείως αὐτό τό περιεχόμενο κι' ἔπειτα ἐπαναλαμβάνει μέ ἀφέλεια μιά κούφια λέξη. Ὁ Ρ-κόφ στήν ἀρχή κάνει μιά ἐκτίμηση τῆς κατάστασης, ἀπ' ὅπου φαίνεται πώς ἡ ἡγεμονία τῶν φιλελευθέρων εἶναι γι' αὐτόν γεγονός τετελεσμένο, ἀμετάκλητο καί ἀκαταμάχητο καί ἔπειτα μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἀναγνωρίζει τήν ἡγεμονία τῆς ἐργατικῆς τάξης!

Ἡ «πραγματική» σημασία τῆς Δούμας — λέει ὁ Ρ-κόφ — «δέν εἶναι¹ μικρότερη ἀπό τή σημασία τοῦ γαλλικοῦ Νομοθετικοῦ σώματος τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας, ἢ ἀπό τή σημασία τοῦ ἐνδιάμεσου ἀναλογικοῦ σώματος ἀνάμεσα στό γερμανικό Ράϊχσταγκ καί στήν πρωσσική βουλή, πού χαρακτηρίζει τήν Πρωσσία τῆς 9ης δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰώνα».

Μιά παρόμοια σύγκριση εἶναι τόσο ἐπιπόλαιη, πού μπορεῖ νά χρησιμεύσει σάν ὑπόδειγμα παιχνιδιοῦ μέ ἱστορικούς παραλληλισμούς. Στή Γαλλία τῆς δεκαετίας 1860-1870 ἀπό καιρό πιά εἶχε τελειώσει ἡ ἐποχή τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων, χτυποῦσε τήν πόρτα ἡ ἀνοιχτή σύγκρουση τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀστική τάξη καί ὁ βοναпарτισμός ἀποτελοῦσε ἕλιγμό τῆς ἐξουσίας ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δύο τάξεις. Εἶναι ἀστεῖο νά συγκρίνει κανείς τήν ἐποχή αὐτή μέ τή σημερινή Ρωσία. Ἡ III Δούμα μοιάζει περισσότερο μέ τήν *Chambre introuvable*¹⁵⁰ τοῦ 1815!

Στήν Πρωσία τῆς 9ης δεκαετίας ἔχουμε ἐπίσης τήν ἐποχή τῆς ὀλοκλήρωσης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, πού τελείωσε τό ἔργο τῆς στά 1870: ὅλη ἡ ἀστική τάξη, μαζί καί ἡ μικροαστική τάξη τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, ἱκανοποιήθηκε καί ἔγινε ἀντιδραστική.

Μήπως τοῦ Ρ-κόφ τοῦ ἦρθε ἡ ἰδέα νά συγκρίνει τό ρόλο τῶν βουλευτῶν τῆς δημοκρατίας καί τοῦ προλεταριάτου στό Νομοθετικό σῶμα καί στό Ράϊχσταγκ μέ τό ρόλο τῶν ἀντίστοιχων βουλευτῶν στήν III Δούμα; Μιά τέτια σύγκριση μπορεῖ νά γίνει, ὅμως ἡ σύγκριση αὐτή εἶναι ἴσα-ἴσα σέ βάρος τοῦ Ρ-κόφ, γιατί ἡ στάση τοῦ Γκεγκετσκόρι, καί ὡς ἓνα βαθμό καί τοῦ Πετρόφ Γ' *, μαρτυρεῖ ὅτι οἱ τάξεις πού αὐτοί ἐκπροσωποῦν ἔχουν τόση δύναμη, αὐτοπεποίθηση καί διάθεση γιά ἀγώνα, ὥστε ὁ «συμβιβασμός» μέ τούς Πουρισκέβιτς νά φαίνεται ὄχι μόνο ἀπίθανος, ἀλλά καί ν' ἀποκλείεται τελείως.

III

Γιά τήν ἐκτίμηση τοῦ ρόλου τῶν τάξεων πού κάνει ὁ Ρ-κόφ χρειάστηκε νά μιλήσουμε ἀναλυτικότερα, γιατί ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκονται οἱ ἰδεολογικές ρίζες τῆς ἀπόλυτης διαφωνίας μας. Τά πρακτικά συμπεράσματα πού βγάζει ὁ Ρ-κόφ — πρέπει νά ποῦμε τό σωστό — μέ σπάνια τόλμη καί εὐθύτητα, εἶναι πολύ πιό ἐνδιαφέροντα, γιατί ὀδηγοῦν τή «θεωρία» τοῦ ἀρθρογράφου ὡς τόν παραλογισμό. Ὁ Ρ-κόφ ἔχει, φυσικά, χίλιες φορές δίκιο, ὅταν συνδυάζει τό ζήτημα τῆς δυνατότητας ὑπαρξης μιᾶς νόμιμης πολιτικῆς ὀργάνωσης τῶν ἐργατῶν μέ τήν ἐκτίμηση τῆς κατάστασης, μέ τήν ἐκτίμηση τῶν ριζικῶν ἀλλαγῶν πού ἐπῆλθαν στό πολιτικό καθεστῶς. Τό δυστύχημα ὅμως εἶναι ὅτι, ἀντί νά μᾶς παρουσιάσει τίς ἀλλαγές αὐτές πού σημειώθηκαν στή ζωή, μᾶς παρουσιάζει μόνο ἀγαθοῦς καθηγητικούς συλλογισμούς: τό πέρασμα στόν «πολιτισμένο καπιταλισμό» «προϋποθέτει» τήν ἀνάγκη μιᾶς νόμιμης πολιτικῆς ὀργάνωσης τῶν ἐργατῶν. Εἶναι εὐκόλο νά γράψει κανεῖς ἓνα τέτιο πράγμα στά χαρτιά, στήν πραγματικότητα ὅμως τό πολιτικό καθεστῶς τῆς Ρωσίας δέν θά γίνει μ' αὐτό οὔτε κατά ἓνα γιώτα «πολιτισμένο».

«Ὁ προοδευτισμός, ἀκόμη καί ὁ πιό μετριοπαθής, πρέπει νά διευρύνει ἀναμφισβήτητα τά ὑπάρχοντα πολύ στενά πλαίσια».

* Στή συλλογή «Ὁ μαρξισμός καί ὁ λικβινταρισμός» οἱ λέξεις «τοῦ Γκεγκετσκόρι καί ὡς ἓνα βαθμό καί τοῦ Πετρόφ Γ'» ἔχουν ἀντικατασταθεῖ μέ τίς λέξεις «τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν καί ὡς ἓνα βαθμό ἐπίσης καί τῶν τρουντοβίκων». Ἡ Σύντ.

‘Ο προοδευτισμός τῶν καντέτων στήν IV Δούμα — θά ἀπαντήσουμε πάνω σ’ αὐτό — τίποτε δέν πρόκειται νά διευρύνει καί δέν θά μπορέσει «νά διευρύνει», ἄν δέν κινηθοῦν τά στοιχεῖα πού δέν ἐνεργοῦν καθόλου σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τῆς Δούμας καί πού δέν εἶναι καθόλου καντέτικα.

«Χωρίς αὐτή τήν ὀργάνωση — λέει ὁ Ρ-κόφ, ἀναφορικά μέ τή νόμιμη καί πλατιά πολιτική ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν — ἡ πάλη ἀναπόφευκτα θά ἔπαιρνε ἀναρχικό χαρακτήρα, ἐπιζήμιο ὄχι μόνο γιά τήν ἐργατική τάξη, ἀλλά καί γιά τήν πολιτισμένη ἀστική τάξη».

Δέν θά σταθοῦμε στό τελευταῖο μέρος τῆς φράσης, γιά νά μὴν ἀδυνατίσουμε τό «μαργαριτάρι» αὐτό μέ σχόλια. Τό πρῶτο ὅμως μέρος ἱστορικά δέν εἶναι σωστό: τό 1878-1890 δέν ὑπῆρχε ἀναρχισμός στή Γερμανία, παρόλο πού δέν ὑπῆρχε «νόμιμη καί πλατιά» πολιτική ὀργάνωση.

‘Ο Ρ-κόφ ἔχει ἐπίσης χίλιες φορές δίκιο, ὅταν παρουσιάζει ἕνα συγκεκριμένο σχέδιο νόμιμης ἐργατικῆς πολιτικῆς «ὀργάνωσης» καί προτείνει νά ἀρχίσουμε μέ τήν ἴδρυση «πολιτικῆς ἔνωσης ὑπεράσπισης τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης», ἔχει δίκιο μέ τήν ἔννοια ὅτι μόνο ἀερολόγοι μπορεῖ νά φλυαροῦν μῆνες καί χρόνια γιά τή δυνατότητα «νόμιμου» κόμματος, χωρίς νά κάνουν ἕνα ἀπλό καί φυσικό βῆμα γιά τήν ἴδρυσή του. ‘Ο Ρ-κόφ ἀρχίζει ἀπό τήν ἀρχή καί φτάνει ὡς τό τέλος, σάν ἄνθρωπος τῶν ἔργων καί ὄχι τῶν λόγων.

‘Η «ὑπόθεσή» του ὅμως εἶναι *φιλελεύθερη* ὑπόθεση, ἡ «σημαία» πού «ὑψώνει» (σελ. 35 τοῦ ἄρθρου ἀπό τό ὁποῖο παραθέτουμε περικοπές) εἶναι σημαία τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς. Δέν ἔχει σημασία τό γεγονός ὅτι στό πρόγραμμα τῆς ἔνωσης πού ἰδρύει ὁ Ρ-κόφ γίνεται λόγος γιά «δημιουργία μιᾶς νέας κοινωνίας μέ βάση τήν κοινωνική ἰδιοκτησία στά μέσα παραγωγῆς» κτλ. Στήν πραγματικότητα ἡ ἀναγνώριση τῆς μεγάλης αὐτῆς ἀρχῆς δέν ἐμπόδισε ἕνα τμήμα τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν νά ἐφαρμόσει στή δεκαετία 1860-1870 «μοναρχοπρωσσική ἐργατική πολιτική», δέν ἐμποδίζει τόν Ράμσεϋ Μακντόναλντ (τόν ἀρχηγό τοῦ ἀγγλικοῦ «ἀνεξάρτητου» ἀπό τό σοσιαλισμό ἐργατικοῦ κόμματος) νά ἀκολουθήσει φιλελεύθερη ἐργατική πολιτική. Καί ὁ Ρ-κόφ, μιλώντας γιά τά πολιτικά προβλήματα τῆς ἄμεσης, τῆς δικῆς μας, τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ἔκανε ἀκριβῶς μιά συστηματική ἀνάλυση τῶν φιλελεύθερων ἀρχῶν. Τή «σημαία» πού «ὑψώνει» ὁ Ρ-κόφ, τήν ἔχουν ὑψώσει ἤδη ἀπό καιρό οἱ κ.κ. Προκοπόβιτς, Πότερσοφ, Λάριν κτλ. καί ὅσο περισσότερο «ὑψώνεται» ἡ σημαία αὐτή,

τόσο πιά καθαρά φαίνεται στον καθένα ότι έχουμε μπροστά μας μιά ξεφτισμένη, βρώμικη φιλελεύθερη πατσαβούρα.

«Έδω δέν υπάρχει ούτε ίχνος ουτοπίας» — προσπαθεί νά μᾶς πείσει ό Ρ-κόφ. Θά αναγκαστοῦμε νά ἀπαντήσουμε στον ἀρθρογράφο, παραφράζοντας τό γνωστό ἀπόφθεγμα: εἶσαι με-μεγάλος ουτοπιστής, ἢ ουτοπία σου ὅμως εἶναι μικρή. Καί πραγματικά, θά ἦταν, ἴσως, ἔλλειψη σοβαρότητας τό νά ἀπαντήσει κανείς διαφορετικά, ἐκτός ἀπό τό νά τό ρίξει στό ἀστεῖο, σέ ἕνα πράγμα ὀλοφάνερα μή σοβαρό. Σέ ἐποχή πού κλείνουν τά ἀπολύτως εἰρηνικά, νομιμόφρονα, μή πολιτικά συνδικάτα, νά πιστεύεις πώς δέν εἶναι ουτοπία ἢ ἴδρυση νόμιμης πολιτικῆς ἐργατικῆς ἔνωσης! Νά κάνεις μιά ἀπό τό «ἄλφα» ὡς τό «ὦμέγα» φιλελεύθερη ἐκτίμηση τοῦ ρόλου τῶν τάξεων καί νά βεβαιώνεις ὅτι δέν γλιστρᾷς πρὸς τό καθεστῶς ἑνός ἀνακαινισμένου τολματοσοφισμοῦ! «Έδω δέν κηρύσσουμε καμιά βία, — τονίζει ὁ καλός Ρ-κόφ — ούτε λέξη υπάρχει, ούτε σκέψη γίνεται γιά τήν ἀνάγκη βίαιης ἀνατροπῆς, ἀφοῦ καί στήν πραγματικότητα μπορεῖ νά μήν υπάρχει μιά τέτια ἀνάγκη. Ἐάν κάποιος, τυφλωμένος ἀπό τήν ἀντιδραστική παραφροσύνη, θά σκεπτόταν νά κατηγορήσει τά μέλη μιᾶς τέτιας «ἔνωσης» γιά τάσεις βίαιης ἀνατροπῆς, ὅλο τό βάρος μιᾶς τέτιας παράλογης, ἀστήρικτης, νομικά τιποτένιας κατηγορίας θά ἔπεφτε στό κεφάλι τοῦ κατηγοροῦ!»!

Πολύ ὠραία τά λέει ὁ Ν. Ρ-κόφ! Ἀπαράλλακτα ὅπως ὁ κ. Π. Μπ. Στροῦβε, πού τό 1901 ἐξαπέλυσε ἐξίσου τρομεροῦς μύδρους πάνω «στά κεφάλια» τῶν διωκτῶν τῶν ζέμστβο¹⁵¹. Εἰκόνα: ὁ Ν. Ρ-κόφ ἀποδείχνει στον κατήγορό του Ντουμπάτζε ὅτι μιά καί δέν ἔχει καμιά «ἰδέα», τό βάρος τῶν νομικά τιποτένιων κατηγοριῶν θά πέσει στά κεφάλια τῶν ἰδίων τῶν Ντουμπάτζε. Ναί, ναί, κοινοβούλιο δέν ἔχουμε ἀκόμη, ἐνῶ κοινοβουλευτικό κρετινισμό ἔχουμε ὅσο θέλετε. Εἶναι φανερό πώς μέλη σάν τόν μαρξιστή Γκεγκετσκόρι* ἢ ἀκόμη καί σάν τό μή μαρξιστή, μά τίμιο δημοκράτη Πετρόφ Γ', θά τά διέγραφαν ἀμέσως ἀπό τήν καινούργια ἔνωση στήν πρώτη κιόλας γενική συνέλευση... ἄν δέν ἔστελναν κατά λάθος στό φρέσκο τοῦς συγκεντρωμένους, προτοῦ κᾶν προλάβουν ν' ἀρχίσουν τή συνέλευση.

«Οἱ λικβινταριστές» τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά», χάρηκαν, πού ὁ Ρ-κόφ πῆγε μαζί τους. Μέσα στον ἐνθουσιασμό

* Στή συλλογή «Ὁ μαρξισμός καί ὁ λικβινταρισμός» οἱ λέξεις «ὁ μαρξιστής Γκεγκετσκόρι» ἀντικαταστάθηκαν μέ τίς λέξεις «οἱ μαρξιστές Ποκρόβσκι καί Γκεγκετσκόρι». Ἡ Σύντ.

τους οίλικβινταριστές υποτίμησαν τή θερμή τῶν ἐναγκαλισμῶν τοῦ Ν. Ρ-κόφ, πού ἔγινε λικβινταριστής. Καί οἱ ἐναγκαλισμοί αὐτοί εἶναι τόσο θερμοί καί τόσο σφιχτοί, πού μπορούμε νά ἐγγυηθοῦμε πώς οἱ θερμοί ἐναγκαλισμοί τοῦ Ρ-κόφ θά πνίξουν τό λικβινταρισμό, ὅπως οἱ θερμοί ἐναγκαλισμοί τοῦ Γιούρι Λάριν ἔπνιξαν τό ἐργατικό συνέδριο. Ὁ Γιούρι Λάριν διέπραξε τόν ἀναίμακτο αὐτό φόνο διά στραγγαλισμοῦ ἀπλῶς μέ τήν προσούρα του· γιατί ὕστερα ἀπό τήν προσούρα του οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν—ἀπό τό φόβο κυρίως τῆς σύγχυσης—νά ἀποφεύγουν νά ὑποστηρίζουν τήν ἰδέα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου. Ὑστερα ἀπό τό νέο «μανιφέστο» τοῦ λικβινταρισμοῦ πού δημοσίευσε ὁ Ρ-κόφ στό «Νάσα Ζαριά», οἱ ἄνθρωποι θ' ἀρχίσουν—ἀπό τό φόβο κυρίως τῆς σύγχυσης— ν' ἀποφεύγουν νά ὑπερασπίζονται τήν ἰδέα τῆς ἰδρυσης ἑνός νόμιμου λικβινταριστικοῦ κόμματος.

Ὡστόσο στήν ἰδέα αὐτή—γιατί πρέπει ἐπιτέλους νά συμφωνήσουμε σέ κάτι μέ τόν Ρ-κόφ— ὑπάρχει κάποιο «ἶχνος» μή οὐτοπίας. Γιά βγάλτε, ἀγαπητέ, τά καθηγητικά σας γυαλιά, καί θά δεῖτε πώς ἡ «ἔνωση», πού ἐτοιμάζετε «νά δημιουργήσετε ἔμπρακτα» (ἀφοῦ τό βάρος τῶν συμβουλῶν σας «πέσει στά κεφάλια» τῶν Μιμρετσόφ¹⁵²), ἔχει ἤδη δημιουργηθεῖ ἐδῶ καί δύο χρόνια. Καί σεῖς εἶστε κιόλας μέλος της! Καί αὐτή ἡ «ἔνωση ὑπεράσπισης τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης» εἶναι τό περιοδικό «Νάσα Ζαριά» (σάν ἰδεολογική ὁμάδα καί ὄχι σάν τυπογραφική ἔννοια). Εἶναι οὐτοπία ἢ νόμιμη καί πλατιά ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν, δέν εἶναι ὅμως καθόλου οὐτοπία, δέν εἶναι καθόλου, μά καθόλου οὐτοπία τά «νόμιμα» καί ἀπροκάλυπτα περιοδικά τῶν ὀπορτουμιστῶν διανοουμένων. Τό ὅτι αὐτά ὑπερασπίζουν κατά τό δικό τους τρόπο τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης, αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, ὅμως ὁ καθένας πού δέν ἔπαυσε νά εἶναι μαρξιστής βλέπει ὀλοκάθαρα ὅτι ἡ «ἔνωσή» τους εἶναι ἔνωση φιλελεύθερης ὑπεράσπισης τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης ὅπως τά ἐννοοῦν οἱ φιλελεύθεροι.

«Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 32,
3 τοῦ Δεκέμβρη 1911
Ὑπογραφή: Β λ. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά», πού
παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς
συλλογῆς «Ὁ μαρξισμός καί ὁ
λικβινταρισμός», 1914

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ «ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ»

ΔΙΑΛΕΞΗ IV

1. Ἡ οὐσία τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς σέ σύγκριση μέ τούς ἄλλους τρόπους παραγωγῆς πού προηγήθηκαν ἱστορικά ἀπ' αὐτόν.

2. Ὁμοιότητα στήν ὕπαρξη ταξικῆς καταπίεσης καί διαφορά στίς μορφές καί στίς συνθῆκες τῆς ταξικῆς πάλης.

3. Ἡ πάλη τοῦ ἐργάτη ἐνάντια στόν καπιταλιστή ἐξαιτίας τῆς διάρκειας τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας. Οἱ ὅροι πούλησης τοῦ ἐμπορεύματος «ἐργατική δύναμη». Ἡ παραγωγή τῆς ἀπόλυτης καί τῆς σχετικῆς ὑπεραξίας.

4. Οἱ «κανονικοί» ὅροι κατανάλωσης τοῦ ἐμπορεύματος «ἐργατική δύναμη» καθορίζονται ἀπό τήν πάλη τοῦ ἐργάτη ἐνάντια στόν καπιταλιστή.

5. Ἡ ἀπεργιακή πάλη, τά συνδικάτα καί ἡ ἐργατική νομοθεσία στήν ἱστορία τῆς πάλης γιά τή μείωση τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας.

6. Μερικά συμπεράσματα ἀπό τήν πενηντάχρονη περίοδο τῆς νεότερης ἱστορίας (19ος-20ός αἰώνας) σχετικά μέ τήν ὑπόθεση τῆς μείωσης τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας. Τό «δελτίο» τοῦ Κάουτσκι¹⁵³. Ἡ μηδαμινότητα τῆς «κοινωνικῆς προόδου».

*Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 27 τοῦ Γενάρη
(9 τοῦ Φλεβάρη) 1911*

*Δημοσιεύτηκε τό 1911 στό Παρίσι
σέ πολυγραφημένο φυλλάδιο πού
τό ἔβγαλε ἡ Ὀργανωτική ἐπιτροπή
τῶν Μαθημάτων κοινωνικῶν ἐπιστημῶν*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ φυλλαδίου*

ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΞΗΣ «ΤΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ»

1. Γιατί τό ἄρθρο τοῦ Ν. Ο. Ροζκόφ στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», τεῦχος 9-10, ἀξίζει ἕνα τέτιο τίτλο καί τήν πίο προσεκτική ἀνάλυση; Ἡ δυνατότητα ἐξέτασης τοῦ ζητήματος γιά τίς δύο γραμμές τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τά «δύο κόμματα» ἔξω ἀπό κάθε στοιχεῖο «διαφωνίας», ἔξω ἀπό «φαγωμάρες».

2. Ὁ τύπος «τοῦ σοσιαλδημοκράτη τῶν ἡμερῶν τῆς ἐλευθερίας». Ἀστοί δημοκράτες μέ μαρξιστική ἀμφίεση. Ὁ Ροζκόφ σάν ὑπόδειγμα· στό ἄρθρο του *ὀλοκληρωτική ὑποκατάσταση τοῦ μαρξισμοῦ μέ τό φιλελευθερισμό*.

3. Ὁ ρόλος τῶν φεουδαρχῶν στή σύγχρονη Ρωσία ἀπό τήν ἄποψη τῶν φιλελευθέρων (Ροζκόφ) καί τῶν μαρξιστῶν. «Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη» (τοῦ 1908) τοῦ ΣΔΕΚΡ.

4. Ἡ στάση τῆς δημοκρατίας ἀπέναντι στή λύση (τή στολιπινική) τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος «μέ τό συμβιβασμό ἀνάμεσα στίς διάφορες ὁμάδες τῆς ἀστικῆς τάξης».

5. Ἐπίκειται στή Ρωσία «ὁ θρίαμβος τοῦ πολύ μετριοπαθοῦς ἀστικοῦ προοδευτισμοῦ»;

6. Σύγκριση τῆς σύγχρονης Ρωσίας καί τῆς III Δούμας μέ τή Γαλλία τῆς 7ης δεκαετίας τοῦ 19ου αἰῶνα μέ τό Νομοθετικό σῶμα καί μέ τήν Πρωσία τοῦ 1880-1890.

7. Μετατρέπηκαν μήπως τά «παλιά συνθήματα» σέ «νεκρές λέξεις»;

8. Γιατί ἡ «Ἐνωση ὑπεράσπισης τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης» πού ἰδρύει ὁ Ροζκόφ εἶναι ἔνωση φιλελεύθερης ὑπεράσπισης τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅπως τά ἐννοοῦν οἱ φιλελεύθεροι;

9. Ἀναλογία: ὅποια στάση κρατάει ὁ Γ. Λάριν ἀπέναντι στό ἐργατικό συνέδριο, τήν ἴδια στάση κρατάει καί ὁ Ν. Ροζκόφ ἀπέναντι στό νόμιμο λικβινταριστικό κόμμα.

*Γράφηκε νωρίτερα ἀπό τίς 14 (27)
τοῦ Νοέμβρη 1911*

*Δημοσιεύτηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1911
στήν ἀνακοίνωση γιά τή διάλεξη, πού
ἔβγαλε ὁ ὄμιλος τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα»*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἀνακοίνωσης*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ
ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ

—————
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

—————
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

—————
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ

(Νοέμβρης 1910 - Νοέμβρης 1911)

1910

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΧΟΥΪΣΜΑΝΣ

Πληροφορίες για ένα από τα γράμματα προς τον Κ. Χούισμανς υπάρχουν στο γράμμα του Β. Ι. Λένιν στον Γκ. Β. Πλεχάνοφ τῆς 9 (22) τοῦ Νοέμβρη 1910: «Ἀπό τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο εἶχα ὄλο κι' ὄλο ένα χαρτάκι ἀποκλειστικά γιά τά χρήματα, δηλ. γιά τίς συνδρομές τοῦ κόμματός μας γιά τή συντήρηση τοῦ Διεθνούς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Τό ἔδοσα στον ταμία τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ καί ἀπάντησα στον Χούισμανς ὅτι ἀνακοίνωσα στήν ΚΕ γιά τή συνδρομή» (Ἐπαντα 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 141).

Τό δεύτερο γράμμα γράφτηκε στίς 5 (18) τοῦ Δεκέμβρη 1910. Στίς 21 τοῦ Γενάρη (3 τοῦ Φλεβάρη) 1911 ὁ Λένιν ἔγραφε στον Γκ. Β. Πλεχάνοφ: «Στίς 18 τοῦ Δεκέμβρη Σᾶς ἔστειλα τό γράμμα τοῦ Χούισμανς καί τό σχέδιο ἀπάντησής μου» (Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 142). Τό γράμμα τοῦ Λένιν ἦταν, ὅπως φαίνεται, ἀπάντηση στήν ἐγκύκλια ἐπιστολή τοῦ ΔΣΓ τῆς 15 τοῦ Δεκέμβρη 1910 πρὸς τά κόμματα τῆς II Διεθνούς πού τήν πῆρε στίς 4 (17) τοῦ Δεκέμβρη 1910 καί στήν ὁποία ὁ Λένιν εἶχε κάνει σημειώσεις (βλ. Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV, σελ. 258 - 261).

ἈΡΘΡΟ ΠΟΥ ΣΤΑΛΘΗΚΕ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΣΟΒΡΕΜΕΝΝΙ ΜΙΡ»

Γιά τό ἄρθρο αὐτό ὁ Λένιν ἔγραφε στή Μ. Ι. Ἐλιζάροβα στίς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1910 (3 τοῦ Γενάρη 1911): «Τό ἄρθρο τό ἔστειλα στό «Σοβρεμέννι Μίρ», ὅμως, ὅπως φαίνεται, κι' ἐκεῖ ὑπάρχουν δυσκολίες· κάμποσες ἑβδομάδες δέν ἔχω ἀπάντηση» (Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 387). Στόν πρόλογο τῶν γραμμάτων τοῦ Β. Ι. Λένιν πρὸς τοὺς δικούς του, πού δημοσιεύτηκε στό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια» τεύχος 4 τοῦ 1930, ἡ Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα κάνει λόγο γιά τό περιστατικό αὐτό: «Ὅπως εἶναι γνωστό, κανένα ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν δέν δημοσιεύτηκε τό 1911 στό «Σοβρεμέννι Μίρ», ὅτι ὅμως τό ἄρθρο του τό χρόνο ἐκεῖνο συζητήθηκε στή σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ, τό βεβαιώνει κατηγορηματικά ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς. Μόνο πού δέν μπορεῖ νά θυμηθεῖ ποιός ἦταν ὁ τίτλος του καί τί ἔγινε» (σελ. 128).

1911

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Μ. Α. ΟΥΛΙΑΝΟΒΑ

Πληροφορίες για τήν ἀλληλογραφία περιέχονται στό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν στή μητέρα του, τή Μ. Α. Ουλιάνοβα, τῆς 6 (19) τοῦ Γενάρη 1911 : «Σ' ἕνα ἀπό τά τελευταῖα γράμματά μου ἔγραφα ὅτι δέν εἶχε διευθετηθεῖ οὔτε τό ζήτημα τοῦ βιβλίου, οὔτε τό ζήτημα τοῦ ἄρθρου. Ὅμως στό τελευταῖο μου γράμμα ἔγραψα ἤδη πῶς τό ἄρθρο, λένε, πῶς τό δέχονται» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 389).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΜΙΣΛ»

Πληροφορίες για τά γράμματα αὐτά ὑπάρχουν στό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Μίσιλ» πρὸς τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 11 (24) τοῦ Γενάρη 1911 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Ἡ ἀλληλογραφία ἀφοροῦσε ζητήματα πού συνδέονταν μέ τήν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ καί τό περιεχόμενο τῶν τευχῶν του.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Α. ΡΟΖΚΟΦ

Τό γράμμα αὐτό εἶναι γνωστό ἀπό τό γράμμα τοῦ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ πρὸς τόν Ν. Α. Ροζκόφ τῆς 21 τοῦ Ἀπρίλη (4 τοῦ Μάη) 1911 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Τό γράμμα τοῦ Λένιν γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο τοῦ Ροζκόφ «Ἀπαραίτητη πρωτοβουλία», πού στάλθηκε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἔφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί ὅπου ὁ συγγραφέας ἀνάπτυσε ἕνα λικβινταριστικό σχέδιο δημιουργίας ἑνός πλατιοῦ νόμιμου ἐργατικοῦ κόμματος μέσα στίς συνθήκες τοῦ καθεστώτος τοῦ Στολίπιν.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Β. ΟΖΟΛΙΝ

Τό γράμμα γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 17 καί στίς 20 τοῦ Μάη (30 τοῦ Μάη καί 2 τοῦ Ἰούνη) 1911. Πληροφορίες γι' αὐτό ὑπάρχουν στό γράμμα τοῦ Μ. Β. Ὁζόλιν πρὸς τόν Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ τῆς 20 τοῦ Μάη (2 τοῦ Ἰούνη) (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Τό γράμμα τοῦ Λένιν ἀφοροῦσε ζητήματα πού εἶχαν σχέση μέ τήν προετοιμασία τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Ἰούνη στό Παρίσι καί τή συμμετοχή σ' αὐτή τοῦ Ὁζόλιν σάν ἀντιπροσώπου τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Ἡ ἔκθεση γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν ἀνάμεσα στίς 19 καί 23 τοῦ Μάη (1 καί 5 τοῦ Ἰούνη) 1911 μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπικείμενης σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (σύσκεψη τοῦ Ἰούνη). Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

φυλάγεται αντίγραφο τῆς ἐκθεσης αὐτῆς, γραμμένο μέ τό χέρι τοῦ Φ. Ε. Τζερζίνσκι (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 271-275).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἐξαιτίας τῶν διαφωνιῶν σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού ἐκδηλώθηκαν ὕστερα ἀπό τή σύσκεψη τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, δόθηκε σχετικό ἐρώτημα στά μέλη τῆς σύσκεψης. Στά πρακτικά τῆς συνεδρίασης τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς 6 (19) τοῦ Ἰούνη 1911 ὑπάρχει ἡ παρακάτω σημείωση: «Διαβάζεται ἡ ἀπάντηση τοῦ σ. Λένιν στό ἐρώτημα τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΖΒΕΖΝΤΑ»

Πληροφορίες γιά τό γράμμα αὐτό περιέχονται στό γράμμα τοῦ μέλους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά» Ι. Γκλάντινιεβα (Σ. Μ. Ζάκς) πρὸς τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ» τῆς 11 (24) τοῦ Ἰούνη 1911. Τό γράμμα τοῦ Λένιν ἀφοροῦσε τίς οἰκονομικές ὑποθέσεις τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΣΕ ΑΓΝΩΣΤΟ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ

Τό γράμμα γράφτηκε ἀνάμεσα στόν Ἰούλη καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1911. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται ἡ 26η σελίδα τοῦ γράμματος καί μέ τό παρακάτω κείμενο: «...ΚΟ τοῦ κόμματος. Τό ἔγραψα αὐτό μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά προφτάσω νά ἀνακοινώσω τό γράμμα σέ ὀλόκληρη τή Συντακτική ἐπιτροπή. Δυστυχῶς, ἀποδείχτηκε ὅτι δέν ὑπάρχει πιά χρόνος γιά νά ἀνακοινωθεῖ στόν πολωνό-μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού λείπει σέ ταξίδι. Γι' αὐτό, τό γράμμα αὐτό, πού δέν πέρασε τυπικά μέσω τῆς σύνταξης τοῦ ΚΟ, πρέπει νά θεωρηθεῖ ὅτι ἐκφράζει τίς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ, συγκεκριμένα τῶν 2 μελῶν του ἀπό τά τρία: τοῦ Λένιν καί τοῦ Ζηνόβιεφ».

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΕΤΤΟΝΙΑΣ

Ἀπό γράμμα τοῦ μέλους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ» Β. Λ. Λέντερ πρὸς τήν Κεντρική διοίκηση τῆς ΣΔΒΠ καί Λ τῆς 30 τοῦ Αὐγούστου (12 τοῦ Σεπτέμβρη) 1911 εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Λένιν ἐξονόματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ ἔστειλε γράμμα στό ἐπικείμενο συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας περιοχῆς Λεττονίας. Στό γράμμα αὐτό ὁ Λένιν ἐπέστησε ιδιαίτερα τήν προσοχή τοῦ συνεδρίου στήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Λ. ΣΚΛΟΒΣΚΙ

Γιά τό τηλεγράφημα αυτό, πού στάλθηκε στή Βέρνη, ό Λένιν κάνει λόγο σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Λ. Σκλόβσκι, πού τό έγραψε ανάμεσα στίς 13 καί 15 (26 καί 28) του Σεπτέμβρη 1911 : «Πήρα τό γράμμα Σας καί άπάντησα μέ τηλεγράφημα» (Άπαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 36ος, σελ. 152). Στο τηλεγράφημα γινόταν λόγος, όπως φαίνεται, για τήν προσεχή διάλεξη του Λένιν στή Βέρνη πάνω στό θέμα : «Στολίπιν καί επανάσταση».

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Α. ΠΙΑΤΝΙΤΣΚΙ

Τό γράμμα γράφτηκε στίς 19 του Όχτώβρη (1 του Νοέμβρη) 1911. Πληροφορίες για τό γράμμα αυτό, όπου ό Λένιν πρότεινε στον Πιάτνιτσκο νά πάει στήν Πράγα για τήν προετοιμασία της κομματικής συνδιάσκεψης, περιέχονται στίς αναμνήσεις του Πιάτνιτσκο: «Στίς αρχές του Νοέμβρη πήρα από τόν Ίλίτς ένα επείγον γράμμα, όπου μου πρότεινε νά πάω στήν Πράγα κι' εκεί νά κάνω όλες τις προετοιμασίες για τήν κομματική συνδιάσκεψη. Στο ίδιο πάλι γράμμα υπήρχε καί ένα σημείωμα του Ίλίτς για τόν τσέχο σοσιαλδημοκράτη Νέμετς» (Ο. Πιάτνιτσκο. Σημειώσεις ενός μπολσεβίκου. Μόσχα, ρωσ. έκδ., 1956, σελ. 157).

ΑΡΘΡΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΑΣ ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ

Για τήν ύπαρξη ενός τέτιου άρθρου κάνει λόγο ό Α. Γ. Φίνν-Ένοτάγεβσκι σέ γράμμα του πρός τή Συντακτική έπιτροπή της έφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», της 30 του Όχτώβρη (12 του Νοέμβρη) 1911. Μέ τό γράμμα γίνεται γνωστό ότι έχει αποφασιστεί νά έκδοθει περιοδικό πού τό πρώτο τεύχος του πρέπει νά βγει στίς 10 (23) του Δεκέμβρη 1911. «Άν είστε σύμφωνοι έτοιμάστε άμέσως τά άρθρα, αναφέρεται στό γράμμα. Ό Ίλίτς έχει ένα για τήν άγροτιά στή Σουηδία... Άς τό δώσει» (Κεντρικό κομματικό αρχείο του Ίνστιτούτου μαρξισμού-λενινισμού της ΚΕ του ΚΚΣΕ).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΠΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ
Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΣΟΤΣΙΑΛ-ΝΤΕΜΟΚΡΑΤ»

- Ἄρ. φύλ. 18, 16 (29) τοῦ Νοέμβρη 1910
- Ἄρ. φύλ. 19, 20 - 13 (26) τοῦ Γενάρη 1911
- Ἄρ. φύλ. 21, 22 - 19 τοῦ Μάρτη (1 τοῦ Ἀπρίλη) 1911
- Ἄρ. φύλ. 23, 1 (14) τοῦ Σεπτέμβρη 1911
- Ἄρ. φύλ. 24, 18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη 1911

«ΡΑΜΠΟΤΣΑΓΙΑ ΓΚΑΖΕΤΑ»

- Ἄρ. φύλ. 2, 18 (31) τοῦ Δεκέμβρη 1910
- Ἄρ. φύλ. 3, 8 (21) τοῦ Φλεβάρη 1911
- Ἄρ. φύλ. 4, 5 - 15 (28) τοῦ Ἀπρίλη 1911
- Ἄρ. φύλ. 6, 22 τοῦ Σεπτέμβρη (5 τοῦ Ὀχτώβρη) 1911

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΜΙΣΛ»

- Ἄρ. τεύχ. 1, Δεκέμβρης τοῦ 1910
- Ἄρ. τεύχ. 2, Γενάρης τοῦ 1911
- Ἄρ. τεύχ. 3, Φλεβάρης τοῦ 1911
- Ἄρ. τεύχ. 4, Μάρτης τοῦ 1911
- Ἄρ. τεύχ. 5, Ἀπρίλης τοῦ 1911

Η ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΗ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΑ
ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Στό ντοκουμέντο αὐτό πού γράφτηκε στίς 12 (25) τοῦ Ἀπρίλη 1911 σέ σχέση μέ τήν προετοιμασία τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὑπάρχουν διορθώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν (βλ. Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV, σελ. 78 - 79).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΠΟΥ ΠΙΘΑΝΟΝ ΑΝΗΚΟΥΝ
ΣΤΟΝ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

«Η ΣΙΤΟΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΙΠΙΝ»

Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο, χωρίς ὑπογραφή, τήν 1 (14) τοῦ Σεπτέμβρη 1911 στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 23.

Στό γράμμα τῆς 11 (24) τοῦ Αὐγούστου πρὸς τήν Κεντρική διοίκηση τῆς ΣΔΒΠ καί Ἄ ὁ Β. Λ. Λέντερ ἀνακοινώνει γιά τά τρία ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν πού προορίζονται γιά δημοσίευση στό φύλ. ἀρ. 23 τοῦ Κεντρικοῦ Ὁργάνου. Τά δύο ἄρθρα : «Ὁ ρεφορμισμός στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία» καί «Ἀπό τό στρατόπεδο τοῦ «ἐργατικοῦ» κόμματος τοῦ Στολίπιν (ἀφιερώνεται στούς «συμφιλιωτιστές» καί στούς «συμβιβαστές» μας)» εἶναι γνωστό ὅτι ἀνήκουν στόν Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 315-328, 329-331). Γιά τό τρίτο ἄρθρο ὁ Λέντερ γράφει: «...θέλουν νά δημοσιεύσουν 1) σάν κύριο ἄρθρο τό ἄρθρο τοῦ Λένιν γιά τή γενική κατάσταση στή Ρωσία (σέ σχέση μέ τή σιτοδεία καί τίς προσεχεῖς ἐκλογές)» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

Εἶναι πιθανό ὅτι στό γράμμα τοῦ Λέντερ γίνεται λόγος γιά τό ἄρθρο «Ἡ σιτοδεία καί τό καθεστώς τοῦ Στολίπιν».

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ ΣΤΟ ΦΥΛ. ΑΡ. 26 ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΖΒΕΖΝΤΑ»

23 τοῦ Ὀχτώβρη 1911

Τό ἄρθρο γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ Στολίπιν καί εἶναι ἀφιερωμένο στήν ἀνάλυση τῆς χρεοκοπίας τοῦ συστήματος τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη. Ἡ τοποθέτηση μιᾶς σειρᾶς ζητημάτων στό ἄρθρο αὐτό — γιά τή στροφή πρὸς τά δεξιὰ τῆς ἀστικής τάξης καί τό δυνάμωμα τῶν δυνάμεων τῆς δημοκρατίας, γιά τό «βεχισμό», γιά τά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τοῦ κόμματός της — συμπίπτει ὡς πρὸς τό περιεχόμενο μέ τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν πού γράφτηκαν τήν περίοδο αὐτή: «Οἱ καταλυτές μας (Γιά τόν κ. Πότερσοφ καί τόν Β. Μπαζάροφ)», «Ὁ ρεφορμισμός στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία», «Στολίπιν καί ἐπανάσταση», «Ἀπό τό στρατόπεδο τοῦ «ἐργατικοῦ» κόμματος τοῦ Στολίπιν» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 117-137, 315-328, 334-343, 375-379). Αὐτό μᾶς κάνει νά ὑποθέσουμε ὅτι τό ἄρθρο γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹ Πρόκειται για τό Κεντρικό Όργανο του ΣΔΕΚΡ, τήν παράνομη έφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» («Σοσιαλδημοκράτης»). Ή έφημερίδα έβγαινε από τό Φλεβάρη του 1908 ώς τό Γενάρη του 1917. Τό πρώτο φύλλο, πού προετοιμάστηκε από τούς μπολσεβίκους καί μέρος του τιράζ του είχε ήδη τυπωθεί στή Βίλνα σέ ιδιωτικό τυπογραφείο, κατασχέθηκε από τήν τσαρική ασφάλεια. Ύστερα από λίγο έγινε στήν Πετρούπολη δεύτερη απόπειρα νά εκδοθεί ή έφημερίδα. Μεγάλο μέρος από τόν αριθμό τών φύλλων πού τυπώθηκαν έπεσε έπίσης στά χέρια τών χωροφυλάκων. Μετά ή έκδοση τής έφημερίδας μεταφέρθηκε στό έξωτερικό: τά φύλ. αρ. 2-32 (Φλεβάρη 1909-Δεκέμβρη 1913) βγήκαν στό Παρίσι, τά φύλ. αρ. 33-58 (Νοέμβρη 1914-Γενάρη 1917) στή Γενεύη. Συνολικά βγήκαν 58 φύλλα, απ'αυτά 5 είχαν παραρτήματα.

Ή σύνταξη τής «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», σύμφωνα μέ απόφαση τής ΚΕ του ΣΔΕΚΡ πού εκλέχτηκε στό V συνέδριο (του Λονδίνου), αποτελέστηκε από αντιπροσώπους τών μπολσεβίκων, τών μενσεβίκων, καί τών πολωνών σοσιαλδημοκρατών. Στήν πραγματικότητα καθοδηγητής τής έφημερίδας ήταν ό Β. Ι. Λένιν. Τά άρθρα του κατείχαν κεντρική θέση στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Στήν έφημερίδα δημοσιεύτηκαν πάνω από 80 άρθρα καί σημειώματα του Β. Ι. Λένιν.

Μέσα στή σύνταξη τής «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ό Β. Ι. Λένιν έκανε πάλη για μιá συνεπή μπολσεβίκικη γραμμή ενάντια στους μενσεβίκους-λικβινταριστές. Ένα μέρος τής σύνταξης (ό Κάμενεφ καί ό Ζηνόβιεφ) κρατούσε συμφιλιωτιστική στάση απέναντι στους λικβινταριστές, προσπαθώντας νά ματαιώσει τήν εφαρμογή τής λενινιστικής γραμμής. Οί μενσεβίκοι Μάρτοφ καί Ντάν, μέλη τής σύνταξης, σαμποτάροντας τή δουλιά στή σύνταξη του Κεντρικού Όργάνου, ταυτόχρονα υπεράσπιζαν ανοιχτά τό λικβινταρισμό στή «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»: έμπόδιζαν τούς κομματικούς-μενσεβίκους νά πάρουν μέρος στό ΚΟ. Ή ανειρήνευτη πάλη του Λένιν ενάντια στους λικβινταριστές οδήγησε στήν αποχώρηση του Μάρτοφ καί του Ντάν από τή σύνταξη τόν Ιούνη του 1911. Από τό Δεκέμβρη του 1911 ή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» διευθυνόταν από τόν Β. Ι. Λένιν.

Στά δύσκολα χρόνια τής αντίδρασης καί στήν περίοδο τής νέας ανόδου του επαναστατικού κινήματος ή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» είχε τεράστια σημασία στήν πάλη τών μπολσεβίκων ενάντια στους λικβινταριστές, τούς τροτσκιστές, τούς ότσοβιστές, για τή διαφύλαξη

τοῦ παράνομου μαρξιστικοῦ κόμματος, τὴν ἐδραίωση τῆς ἐνότητάς του, τὸ δυνάμωμα τῶν δεσμῶν του μέ τις μάζες.

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ὄντας Κεντρικό Ὑπόργανο τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος, ἔπαιξε ἐξαιρετικά σπουδαῖο ρόλο στήν ὑπόθεση τῆς προπαγάνδισης τῶν μπολσεβίκικων συνθημάτων γιά τά ζητήματα τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐπανάστασης.

Στίς στήλες τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύτηκε τὸ ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τὸ σύνθημα τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης», ὅπου ὁ Λένιν γιά πρώτη φορά διατύπωσε τὸ συμπέρασμα ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀρχικά σέ μερικές εἴτε ἀκόμη καί σέ μιά, χωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα. Ἡ διάδοση τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στή Ρωσία, ἡ ἀναδημοσίευση τῶν σπουδαιότερων ἄρθρων τῆς στίς τοπικές μπολσεβίκικες ἐφημερίδες, βοηθοῦσαν στήν πολιτική διαφώτιση, στή διεθνιστική διαπαιδαγώγηση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας, στήν προετοιμασία τῶν μαζῶν γιά τὴν ἐπανάσταση.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐκτιμώντας ἐξαιρετικά τίς ὑπηρεσίες τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ἔγραφε ἀργότερα ὅτι χωρίς τὴ μελέτη τῶν ἄρθρων πού εἶναι δημοσιευμένα σ' αὐτὴν «δέν μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα κανεὶς συνειδητός ἐργάτης, πού θέλει νά καταλάβει τὴν ἐξέλιξη τῶν ιδεῶν τῆς διεθνούς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τῆς πρώτης νίκης τῆς στίς 25 τοῦ Ὀκτώβρη 1917» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 194).—1.

² «Ρούσκιγε Βέντομοστι» («Ρωσικά—Χρονικά») —ἐφημερίδα. Ἐβγαίνε στή Μόσχα ἀπὸ τὸ 1863 καί ἦταν ἐκφραστής τῶν ἀπόψεων τῆς μετριοπαθοῦς φιλελεύθερης διανόησης. Στήν περίοδο 1880-1900 συνεργάζονταν στήν ἐφημερίδα οἱ συγγραφεῖς τοῦ δημοκρατικοῦ στρατοπέδου Β. Γκ. Κορολένκο, Μ. Ε. Σαλτικόφ-Στσεντρίν, Γκ. Ι. Οὐσπένσκι καί ἄλλοι, δημοσιεύονταν ἔργα τῶν φιλελεύθερων ναρόντικων. Ἀπὸ τὸ 1905 ἡ ἐφημερίδα ἔγινε ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κόμματος τῶν καντέττων. Ὁ Λένιν ἔλεγε ὅτι ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» συνδύαζε κατὰ τρόπο ἰδιόμορφο «τὸ δεξιὸ καντετισμὸ μ' ἓνα ναροντικιστικὸ ἐπίχρισμα» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 111). Τὸ 1918 ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» κλείστηκε μαζί μέ ἄλλες ἀντεπαναστατικές ἐφημερίδες. —1.

³ Τρουντοβίκοι (Ἐργασιακὴ ομάδα) —ὁμάδα μικροαστῶν δημοκρατῶν στίς Κρατικές δοῦμες, ἀποτελούμενη ἀπὸ ἀγρότες καί διανοούμενους ναροντικιστικῆς κατεύθυνσης. Ἡ ομάδα τῶν τρουντοβίκων σχηματίστηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1906 ἀπὸ ἀγρότες βουλευτὲς τῆς I Κρατικῆς δούμας.

Οἱ τρουντοβίκοι πρόβαλλαν τά αἰτήματα τῆς κατάργησης ὅλων τῶν κοινωνικῶν καί ἐθνικῶν περιορισμῶν, τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ τῆς αὐτοδιοίκησης τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων, τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος στίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας. Τὸ ἀγροτικὸ πρόγραμμα τῶν τρουντοβίκων ξεκινούσε ἀπὸ τίς ναροντικιστικὲς ἀρχές τῆς «ἐξισωτικῆς» γαιοχρησίας: δημιουργία ἐνὸς παλλαϊκοῦ ἀποθέματος ἀπὸ τίς γαῖες τοῦ δημοσίου, τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογένειας, τοῦ στέμματος, τῶν μοναστηριῶν, καθὼς καί ἀπὸ τίς ἰδιόκτητες γαῖες, ἂν ἡ ἔκταση τοῦ κτήματος ξεπερνοῦσε τὴν κα-

θορισμένη εργασιακή νόρμα· για τις απαλλοτριούμενες ιδιόκτητες γαῖες προβλεπόταν αποζημίωση. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι ὁ ἀντιπροσωπευτικός τύπος τοῦ τρουντοβίκου εἶναι ὁ ἀγρότης πού «δέν τοῦ εἶναι ξένες οἱ τάσεις για συναλλαγή μέ τή μοναρχία, οἱ τάσεις νά βρεῖ τήν ἡσυχία του στό δικό του κομματάκι γῆς μέσα στά πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος, ἀλλά τή στιγμή αὐτή δίνει τήν κύρια δύναμή του στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς τσιφλικάδες για γῆ, στόν ἀγώνα ἐνάντια στό δουλοπαροικιακό κράτος για δημοκρατία» (Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 25).

Στήν Κρατική δούμα οἱ τρουντοβίκοι ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες. Οἱ ταλαντεύσεις αὐτές προέρχονταν ἀπό τήν ἴδια τήν ταξική φύση τῶν μικροϊδιοκτητῶν-ἀγροτῶν. Ἐπειδή οἱ τρουντοβίκοι ἐκπροσωποῦσαν ὡς ἓνα βαθμό τίς ἀγροτικές μάζες, οἱ μπολσεβίκοι στή Δούμα ἀκολουθοῦσαν τήν τακτική τῶν συμφωνιῶν μαζί τους πάνω σέ ὀρισμένα ζητήματα για τή διεξαγωγή τῆς κοινῆς πάλης ἐνάντια στόν τσαρισμό καί στούς καντέτους. Τό 1917 ἡ Ἐργασιακή ομάδα συγχωνεύτηκε μέ τό Κόμμα τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» καί ὑποστήριζε ἐνεργά τήν Προσωρινή ἀστική κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ τρουντοβίκοι τάχθηκαν μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς ἀντεπανάστασης.—2.

⁴ «Γκόλος Μοσκβί» («Φωνή τῆς Μόσχας») —καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν ὀκτωβριστῶν· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1906 ὡς τό 1915.—2.

⁵ Καντέτοι —μέλη τοῦ συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος, τοῦ κύριου κόμματος τῆς φιλελεύθερης μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Τό Κόμμα τῶν καντέτων ἰδρύθηκε τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1905· ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀπό τσιφλικάδες παράγοντες τῶν ζέμστβο, καί ἀπό ἀστούς διανοούμενους. Ἐπιφανεῖς παράγοντες τῶν καντέτων ἦταν οἱ: Π. Ν. Μιλιουκόφ, Σ. Α. Μούρομτσεφ, Β. Α. Μακλάκοφ, Α. Ι. Σιγκαριόφ, Π. Μπ. Στροῦβε, Φ. Ι. Ροντίτσεφ κ.ἄ. Για νά ἐξαπατήσουν τίς ἐργαζόμενες μάζες οἱ καντέτοι πῆραν τήν παραπλανητική ὀνομασία «Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας», στήν πραγματικότητα ὅμως δέν προχωροῦσαν πέρα ἀπό τό αἶτημα τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας. Οἱ καντέτοι ἔβαζαν σάν κύριο σκοπό τους τήν καταπολέμηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί ἐπιδίωκαν νά μοιραστοῦν τήν ἐξουσία μέ τόν τσάρο καί τοῦς τσιφλικάδες-φεουδάρχες. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου οἱ καντέτοι ὑποστήριζαν ἐνεργά τήν κατακτητική ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη προσπαθοῦσαν νά σώσουν τή μοναρχία. Οἱ καντέτοι, κατέχοντας καθοδηγητική θέση στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, ἐφάρμοζαν ἀντιλαϊκή ἀντεπανάστατική πολιτική, ἀρεστή στούς ἀμερικανο-αγγλο-γάλλους ἰμπεριαλιστές. Μετά τή νίκη τῆς Ὀκτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης οἱ καντέτοι ἐκδηλώθηκαν σάν ἄσπονδοι ἐχθροί τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἔπαιρναν δραστήριο μέρος σέ ὅλα τά ἔνοπλα, ἀντεπανάστατικά κινήματα καί τίς ἐκστρατεῖες τῶν ἐπεμβασιῶν. Ἀπό τό ἐξωτερικό, ὅπου κατέφυγαν μετά τή συντριβή τῶν εἰσβολέων καί τῶν λευκοφρουριτῶν,

τά μέλη τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων συνέχισαν τήν ἀντισοβιετική, ἀντεπαναστατική δράση τους.—2.

- ⁶ «Ρέτς» («Λόγος») —καθημερινή ἔφημερίδα, Κεντρικό Ὑπόργανο τοῦ Κόμματος τοῦ καντέτων. Ἐβγαίνε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη) 1906 κάτω ἀπό τήν οὐσιαστική διεύθυνση τοῦ Π. Ν. Μιλιουκόφ καί τοῦ Ι. Β. Γκέσσεφ καί μέ τή στενή συνεργασία τῶν Μ. Μ. Βινάβερ, Π. Ντ. Ντολγκοροῦκοφ, Π. Μπ. Στροῦβε καί ἄλλων. Ἡ ἔφημερίδα κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική-ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης στίς 26 τοῦ Ὀκτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917. Ὡς τόν Αὐγουστο τοῦ 1918 ἔξακολουθοῦσε νά βγαίνει μέ διάφορους τίτλους: «Νάσα Ρέτς», «Σβομπόντναγια Ρέτς», «Βέκ», «Νόβαγια Ρέτς», «Νάς Βέκ». —2.
- ⁷ «Ροσσίγια» («Ρωσία») —καθημερινή ἔφημερίδα μέ ἀντιδραστικές μαυροεκατονταρχίτικες ἀρχές. Ἐβγαίνε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ὡς τά τέλη τοῦ Ἀπρίλη 1914. Ἀπό τό 1906 ὄργανο τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. Ἡ ἔφημερίδα χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τά μυστικά κονδύλια («κονδύλια ἔξαγοράς») τῆς κυβέρνησης, πού βρισκόνταν στή διάθεση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμαζε τή «Ροσσίγια» «πουλημένη ἀστυνομική φυλλάδα». —2.
- ⁸ Πρόκειται γιά τήν *III Κρατική Δούμα* (ἐπίσημη ὀνομασία—Κρατική Δούμα τῆς τρίτης περιόδου). Ἡ *III Δούμα* λειτούργησε ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Νοέμβρη 1907 ὡς τίς 9 (22) τοῦ Ἰούνη 1912 (συνολικά ἔγιναν πέντε σύνοδοι). Ἡ *III Δούμα*, πού βγήκε μέ βάση τόν ἐκλογικό νόμο τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, ἦταν μαυροεκατονταρχίτικη-ὀχτωβριστική ὡς πρός τήν ταξική της φύση καί τή σύνθεση τῶν κομμάτων, καί πειθήνιο ὄργανο τῆς τσαρικήσ κυβέρνησης στήν ἐφαρμογή τῆς ἀντεπαναστατικῆς της πολιτικῆς τῆς βίας καί τῶν διώξεων ἀπέναντι στίς ἐπαναστατικές δυνάμεις τῆς Ρωσίας.
- Στίς ἀρχές τῆς πρώτης συνόδου στή Δούμα ἀντιπροσωπεύονταν 11 πολιτικά κόμματα καί ὁμάδες· ἀνάμεσά τους ἦταν δεξιοί βουλευτές (ἄκροι δεξιοί, ἐθνικιστές καί μετριοπαθεῖς δεξιοί) 147, ὀχτωβριστές 154, τῆς πολωνο-λιθουανο-λευκορωσικήσ ὁμάδας 7, τοῦ πολωνικοῦ κόλο 11, τῆς προοδευτικῆσ ὁμάδας 28, τῆς μουσουλμάνικης ὁμάδας 8, καντέτοι 54, τῆς Ἐργασιακῆσ ὁμάδας 14, σοσιαλδημοκράτες 19.
- Κανένα κόμμα δέν εἶχε στή Δούμα ἀπόλυτη πλειοψηφία, πράγμα πού ἀντιστοιχοῦσε στούς σκοπούς τῆς τσαρικήσ κυβέρνησης, ἡ ὁποία ἀκολουθοῦσε βοναπαρτική πολιτική ἐλιγμῶν ἀνάμεσα στούς τσιφλικάδες καί στήν ἀστική τάξη. Στήν *III Δούμα* διαμορφώθηκαν δύο ἀντεπαναστατικές πλειοψηφίες: ἡ μαυροεκατονταρχίτικη-ὀχτωβριστική καί ἡ ὀχτωβριστικο-καντέτικη. Ἡ πρώτη ἐξασφάλιζε στό Στολίπιν τήν ἐφαρμογή τῆς πολιτικῆς τῆς τσαρικήσ κυβέρνησης στό ἐργατικό, τό ἀγροτικό καί τό ἐθνικό ζήτημα. Ἡ δεύτερη πλειοψηφία δημιουργοῦσε τήν ἐπίφαση ὑπαρξῆς κοινοβουλευτικῶν κανόνων ζωῆς στή Ρωσία, συντελοῦσε στήν ἀπόσπαση τῶν μαζῶν ἀπό τήν ἐπανάσταση μέ μικροῦποχωρήσεις-μεταρρυθμίσεις.
- Δίνοντας γενικό χαρακτηρισμό τῆς *III Δούμας* ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Τήν ἀπολυταρχία θέλησαν νά τήν καλύψουν, νά τή ντύσουν

καί νά τή στολίσουν μέ τή Δούμα. Στήν πραγματικότητα ἡ μαυροεκατονταρχίτικη-ὀχτωβριστική Δούμα κάθε μέρα πού περνάει ὄλο καί περισσότερο ἀποκαλύπτει, ξεσκεπάζει, δείχνει τόν ἀληθινό χαρακτήρα τῆς κρατικῆς μας ἐξουσίας, τά πραγματικά ταξικά της στηρίγματα καί τό βοναпарτισμό της» (Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 281).

Ἡ III Κρατική δούμα ὑποστήριζε πέρα γιά πέρα τό ἀντιδραστικό καθεστῶς τῆς 3 τοῦ Ἰούνη σ' ὄλα τά ζητήματα τῆς ἐξωτερικῆς καί ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, δίνοντας πλούσιες ἐπιχορηγήσεις σέ χρῆμα στήν ἀστυνομία, στούς χωροφύλακες, στούς τοπάρχες τῶν ζέμιστρο, στά δικαστήρια, στίς φυλακές, στήν Ἱερά σύνοδο.

Ἐπιπλέον ἀντιδραστικός ρόλος τῆς III Δούμας ἐκδηλώθηκε ἰδιαίτερα στό ζήτημα τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας. Τρία χρόνια ἡ ἀντιδραστική πλειοψηφία τῆς Δούμας εἶχε κλεισμένα στό χρονοντούλαπο πολλά νομοσχέδια γιά τίς ἐργατικές ἀσφαλίσεις. Μόλις τό 1911, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς νέας ἀνόδου τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἡ Δούμα ἐπικύρωσε τά νομοσχέδια αὐτά. Μά ἦταν τόσο κουτσουρεμένα πού δέν καλυτέρεψαν, ἀλλά χειροτέρεψαν τούς ὅρους ἀσφάλισης σέ σύγκριση μέ τό νόμο τοῦ 1903, ἐπεκτείνοντας τήν ἀσφάλιση μόνο σέ 2,5 ἑκατομ. ἐργάτες ἀπό τά 13 ἑκατομ. ἄτομα πού ζοῦσαν ἀπό τή μισθωτή ἐργασία.

Ἡ Ἐπιτροπή ἐργατικῶν ζητημάτων τῆς Δούμας ἀπόριψε στίς 5 (18) τοῦ Μάρτη 1912 τό νομοσχέδιο γιά τήν ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν, μὴν ἐπιτρέποντας ἀκόμη καί τή συζήτησή του στίς συνεδριάσεις τῆς Δούμας.

Ἡ ἀντιδραστική πλειοψηφία τῆς III Δούμας ὑποστήριζε τήν πολιτική ἐκρωτισμοῦ πού ἐφάρμοζε ἡ τσαρική κυβέρνηση, ὑποδαύλιζε τήν ἐθνική διχόνοια. Στόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἡ III Δούμα ἦταν ὑπέρ τῆς ἐνεργοῦς ἐπέμβασης στίς ὑποθέσεις τῶν βαλκανικῶν κρατῶν, ὑποστηρίζοντας τίς ἀντιδραστικές, πανσλαβικές διαθέσεις ἐπιδίωκε τήν αὔξηση τῶν πολεμικῶν πιστώσεων. Ἡ Δούμα ὑποστήριζε πέρα γιά πέρα τήν ἀγροτική νομοθεσία τοῦ Στολίπιν, ψηφίζοντας τό 1910 ἀγροτικό νόμο πού εἶχε σάν βάση του τό διάταγμα τῆς 9 (22) τοῦ Νοέμβρη 1906. Ἀπόριψε ὄλα τά νομοσχέδια τῶν ἀγροτικῶν βουλευτῶν γιά χορήγηση γῆς στούς ἀκτήμονες καί μικροκτηματίες ἀγρότες, μὴν ἐπιτρέποντας τή συζήτησή τους στίς συνεδριάσεις της.

Ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς III Κρατικῆς δούμας, παρά τίς πολύ δύσκολες συνθῆκες δουλιᾶς της, τή μικρή δύναμή της καί μιά σειρά λάθη της, ἔκανε, χάρη στήν ὕπαρξη μπολσεβίκων βουλευτῶν σ' αὐτήν, σοβαρή δουλιά γιά τό ξεσκεπάσμα τῆς ἀντιλαϊκῆς πολιτικῆς τῆς III Δούμας, γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς τῆς Ρωσίας, τόσο μέ τή χρησιμοποίηση τοῦ βήματος τῆς Δούμας, ὅσο καί μέ τή δουλιά ἔξω ἀπό τή Δούμα. —2.

⁹ Ὀχτωβριστές—μέλη τοῦ Κόμματος «Ἐνωση τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη» πού δημιουργήθηκε στή Ρωσία μετά τή δημοσίεση τοῦ τσαρικοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη 1905. Τό κόμμα αὐτό ἦταν ἀντεπαναστατικό κόμμα, τό ὁποῖο ἐκπροσωποῦσε καί ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικᾶδων πού ὀργάνωναν τήν οἰκονομία τους μέ καπιταλιστικό τρόπο· ἀρχηγοί τοῦ κόμματος αὐτοῦ ἦταν ὁ γνωστός βιομήχανος καί ἰδιοκτῆτης σπιτιῶν στή Μόσχα Α. Ι. Γκουτσκόφ καί ὁ μεγαλοτσιφλικᾶς Μ. Β. Ροτζιάνκο. Οἱ ὀχτωβριστές

ὑποστήριζαν πέρα για πέρα τήν ἑσωτερική καί τήν ἑξωτερική πολιτική τῆς τσαρικήσ κυβέρνησης.—2.

- ¹⁰ *Προοδευτικοί*—πολιτική παράταξη τῆς ρωσικήσ φιλελεύθερης-μοναρχικήσ ἀστικήσ τάξης, πού στίς ἐκλογές για τίς Κρατικές δοῦμες καί μέσα στίς Δοῦμες προσπαθοῦσε νά συνενώσει κάτω ἀπό τή σημαία τῆς «ἀκομματικότητος» στοιχεῖα ἀπό διάφορα ἀστοτσιφλικάδικα κόμματα καί ομάδες.

Στήν III Κρατική δούμα οἱ προοδευτικοί συγκρότησαν ομάδα, ὅπου μπῆκαν ἐκπρόσωποι τῶν κομμάτων τῆς «εἰρηνικήσ ἀνακαίνισης» καί τῶν «δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων». Ὁ φόβος μιᾶς νέας ἐπαναστατικήσ ἔκρηξης ἔσπρωχνε τούς προοδευτικούς νά κριτικάρουν τίς «ἀκρότητες» τῆς τσαρικήσ κυβέρνησης, πού, κατά τή γνώμη τους, δημιουργοῦσε μέ τήν ἀδιαλλαξία της τό ἔδαφος για τή δράση τῶν ἀριστερῶν, καί ἐπαναστατικῶν δυνάμεων. Τό 1912, στίς ἐκλογές για τήν IV Κρατική δούμα, οἱ προοδευτικοί συνασπίστηκαν μέ τούς καντέτους, βοηθώντας τους μέ τή δῆθεν ἀκομματικότητά τους νά ψαρεύουν τίς ψήφους τοῦ «ἀστοῦ ἐκλογέα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη» (B. I. Λένιν. Ἔπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 63).

Τό Νοέμβρη τοῦ 1912 οἱ προοδευτικοί σχημάτισαν αὐτοτελές πολιτικό κόμμα μέ τό παρακάτω πρόγραμμα: μετριοπαθές στενά τιμοκρατικό σύνταγμα, μικρομεταρρυθμίσεις, ὑπόλογη κυβέρνηση, δηλ. κυβέρνηση ὑπόλογη ἀπέναντι στή Δούμα, κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ὁ B. I. Λένιν τόνιζε ὅτι οἱ προοδευτικοί ὡς πρός τή σύνθεσή τους καί ὡς πρός τήν ἰδεολογία τους, εἶναι «ἓνα κράμα ὀχτωβριστῶν καί καντέτων», καί χαρακτήριζε τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος τῶν προοδευτικῶν σάν ἐθνικοφιλελεύθερο. «Τό κόμμα αὐτό — ἔγραφε — θά εἶναι κόμμα τῆς «πραγματικήσ» καπιταλιστικήσ ἀστικήσ τάξης, σάν αὐτό πού βλέπουμε καί στή Γερμανία» (Ἔπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 469, 412).

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου τό Κόμμα τῶν προοδευτικῶν δυνάμωσε τή δράση του, ἀπαιτώντας τήν ἀντικατάσταση τῆς στρατιωτικήσ ἡγεσίας, τήν ἐπιστράτευση τῆς βιομηχανίας για τίς ἀνάγκες τοῦ μετώπου καί «ὑπόλογη κυβέρνηση» μέ συμμετοχή ἐκπροσώπων τῆς ρωσικήσ ἀστικήσ τάξης. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη ὀρισμένοι ἡγέτες τοῦ κόμματος πῆραν μέρος στήν Προσωρινή ἀστική κυβέρνηση. Ὑστερα ἀπό τή νίκη τῆς Μεγάλης ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικήσ ἐπανάστασης τό Κόμμα τῶν προοδευτικῶν ἔκανε δραστήρια πάλη ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Ἀνάμεσα στούς ἡγέτες τῶν προοδευτικῶν ἦταν οἱ γνωστοί ἐργοστασιάρχες τῆς Μόσχας Π. Π. Ριαμπουσίνσκι, Α. Ι. Κονοβάλοφ, ὁ τσιφλικός Ι. Ν. Ἐφρέμοφ. Οἱ προοδευτικοί ἔβγαζαν κατά καιρούς τά πολιτικά τους ὄργανα: τό περιοδικό «Μοσκόβσκι Ἐξενεντέλνικ» καί τίς ἡμερίδες «Σλόβο», «Ρούσκαγια Μολβά» καί «Οὔτρο Ροσσί».—4.

- ¹¹ *Πολωνικό κόλο*—ἔνωση τῶν πολωνῶν βουλευτῶν στίς Κρατικές δοῦμες. Τό βασικό πυρήνα στήν ἔνωση αὐτή τόν ἀποτελοῦσαν οἱ ναρόντοβτσι, μέλη τοῦ ἀντιδραστικοῦ, ἐθνικιστικοῦ κόμματος τῶν πολωνῶν τσιφλικάδων καί τῆς ἀστικήσ τάξης. Σέ ὅλα τά βασικά ζητήματα τακτικήσ τῆς Δούμασ τό Πολωνικό κόλο ὑποστήριζε τούς ὀχτωβριστές.—4.

- ¹² Ἡ I Κρατική δούμα (ἢ λεγόμενη Δούμα τοῦ Βίττε) συγκλήθηκε στίς

27 του Ἀπρίλη (10 του Μάη) 1906 μέ βάση τό νόμο πού εἶχε καταρτίσει ὁ πρωθυπουργός Σ. Γ. Βίττε.

Ἡ πανρωσική ἀπεργία του Ὀκτώβρη (1905) ἀνάγκασε τόν τσάρο νά βγάλει στίς 17 (30) του Ὀκτώβρη διάγγελμα, μέ τό ὁποῖο ἀνακοίνωνε τή σύγκληση τῆς Κρατικῆς δούμας μέ νομοθετικές ἀρμοδιότητες, σέ ἀντίθεση ἀπό τή συμβουλευτική Δούμα του Μπουλίγκιν, πού τήν εἶχε σαρώσει ἡ ἐπανάσταση. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ὑπολόγιζε μέ τή σύγκληση τῆς νέας Δούμας νά διασπάσει καί νά ἐξασθενήσει τό ἐπαναστατικό κίνημα, νά ὀδηγήσει τήν ἐξέλιξη τῆς χώρας σέ εἰρηνικό συνταγματικό-μοναρχικό δρόμο. Ἡ κυβέρνηση, δίνοντας συνταγματικές ὑποσχέσεις, ἀναζητοῦσε ταυτόχρονα τέτιες μορφές ὀργάνωσης τῆς Κρατικῆς δούμας πού θά ἐξασφάλιζαν μιά σύνθεση τῆς ἀρεσκείας της. Σ' αὐτό ἀπόβλεπαν ὁ νόμος γιά τίς ἐκλογές τῆς Δούμας τῆς 11 (24) του Δεκέμβρη 1905 καί ὁ νόμος τῆς 20 του Φλεβάρη (5 του Μάρτη) 1906. Οἱ ἐκλογές γιά τήν I Κρατική δούμα ἔγιναν τό Φλεβάρη-Μάρτη του 1906. Οἱ μπολσεβίκοι κήρυξαν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές. Ἡ ἀποχή ὑπόσκαψε σημαντικά τό κύρος τῆς Κρατικῆς δούμας καί κλόνισε τήν ἐμπιστοσύνη μιᾶς μερίδας του πληθυσμοῦ πρὸς αὐτήν, ὥστόσο δέν κατόρθωσε νά ματαιώσει τίς ἐκλογές. Ἡ βασική αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀποχῆς ἦταν ἡ ἔλλειψη μαζικῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, πού θά μπορούσε νά ματαιώσει τή σύγκληση τῆς Δούμας. Στήν ἀποτυχία τῆς ἀποχῆς συντέλεσαν καί οἱ ἀποδιοργανωτικές θέσεις τῶν μενσεβίκων καί οἱ ἰσχυρές συνταγματικές αὐταπάτες πού ὑπῆρχαν στήν ἀγροτιά. Ὅταν, παράλα αὐτά, συνῆλθε ἡ Δούμα, ὁ Λένιν ἔβαλε τό καθῆκον νά τή χρησιμοποιοῦν γιά νά κάνουν ἐπαναστατική ζύμωση καί προπαγάνδα καί νά τήν ξεσκεπάσουν σάν χοντροκομμένη πλαστογράφηση τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης.

Στήν I Κρατική δούμα ἐκλέχτηκαν 478 βουλευτές, ἀπό τούς ὁποίους 179 ἦταν καντέτοι, 63 αὐτονομιστές (σ' αὐτούς ἀνήκαν τά μέλη του Πολωνικοῦ κόλο, τά μέλη τῆς οὐκρανικῆς, τῆς ἐσθονικῆς, τῆς λεττονικῆς, τῆς λιθουανικῆς καί τῶν ἄλλων ἀστικῶν ἐθνικῶν ομάδων), 16 ὀκτωβριστές, 105 ἀνεξάρτητοι, 97 τρουντοβίκοι καί 18 σοσιαλδημοκράτες. Ἐτσι, πάνω ἀπό τό ἕνα τρίτο τῶν ἐδρῶν τῆς Δούμας ἀνήκε στους καντέτους.

Ἀνάμεσα στά ζητήματα πού συζήτησε ἡ Κρατική δούμα στίς συνεδριάσεις της ἦταν καί τά ζητήματα του ἀπαραβίαστου τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, τῆς κατάργησης τῆς θανατικῆς ποινῆς, τῆς ἐλευθερίας τῆς συνείδησης καί τῆς ἐλευθερίας του συνέρχεσθαι, τῆς ἰσοτιμίας τῶν πολιτῶν κ.ἄ. Ὅμως τά νομοσχέδια γιά τά ζητήματα αὐτά, πού ὑποβλήθηκαν κυρίως ἀπό τούς καντέτους, ἀποτελοῦσαν στήν οὐσία «νομοσχέδια κατέργων καί ἐνάντια στήν ἐλευθερία του λόγου καί ἐνάντια στήν ἐλευθερία του συνέρχεσθαι, καί ἐνάντια σέ ἄλλα ὠραία πράγματα» (B. I. Λένιν Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 13ος, σελ. 287).

Κεντρική θέση στήν Κρατική δούμα κατεῖχε τό ἀγροτικό ζήτημα. Στή Δούμα ὑποβλήθηκαν δύο βασικά ἀγροτικά προγράμματα: τό νομοσχέδιο τῶν καντέτων, πού τό εἶχαν ὑπογράψει 42 βουλευτές, καί τό νομοσχέδιο τῶν τρουντοβίκων τό γνωστό μέ τήν ὀνομασία «σχέδιο τῶν 104». Οἱ καντέτοι, σέ ἀντίθεση μέ τούς τρουντοβίκους, ἐπιδίωκαν νά διατηρήσουν τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία, παραδεχόμενοι τήν ἀπαλλοτρίωση μέ ἐξαγορά «μέ λογικές τιμές» μόνο τῶν τσιφλικάδικων ἐκείνων γαιῶν πού καλλιεργοῦνταν κυρίως μέ ἐργαλεῖα τῶν ἀγροτῶν ἢ ἐκμισθώνονταν.

Στίς 8 (21) τοῦ Ἰούλη 1906 ἡ Κρατική δούμα διαλύθηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση.—5.

13 *Τό συνέδριο τοῦ Μαγδεμβούργου τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος* ἔγινε στίς 18-24 τοῦ Σεπτέμβρη 1910. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἦταν δύο ζητήματα: 1) γιά τήν παραβίαση τῆς κομματικῆς πειθαρχίας ἀπό τοὺς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς Βουλῆς τοῦ Μπάντεν καί 2) γιά τήν πάλη ὑπέρ τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος στήν Πρωσσία.

Ἡ οὐσία τοῦ πρώτου ζητήματος ἦταν ἡ ἐξῆς: ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς Βουλῆς τοῦ Μπάντεν ψήφισε ὑπέρ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς κυβέρνησης, παρά τίς ἀποφάσεις τῶν προηγούμενων κομματικῶν συνεδρίων, πού ἀπαγόρευαν στοὺς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές νά ψηφίσουν ὑπέρ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς ἀστικῆς κυβέρνησης. Τέ συνέδριο μέ συντριπτική πλειοψηφία (289 ψῆφοι ὑπέρ καί 80 κατά) καταδίκασε τήν ὀπορτουμιστική τακτική τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ Μπάντεν. Ὑστερα ἀπό αὐτό οἱ βουλευτές τοῦ Μπάντεν δήλωσαν ὅτι καί στό μέλλον ἐπιφυλάσσουν στόν ἑαυτό τους τό δικαίωμα νά μήν ὑποτάσσονται στίς ἀποφάσεις τῶν συνεδρίων. Σ' ἀπάντηση σ' αὐτή τήν δήλωση ἡ πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου ψήφισε εἰδική ἀπόφαση γιά τή ἄμεση διαγραφή ἀπό τό κόμμα ὅποιου θά παραβιάσει τήν ἀπόφαση τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου γιά τήν ψήφιση τοῦ προϋπολογισμοῦ. Πρίν ἀπό τήν ψήφιση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς οἱ βουλευτές τοῦ Μπάντεν ἐγκατάλειψαν ἐπιδεικτικά τήν αἴθουσα τοῦ συνεδρίου.

Ἡ συζήτηση στό συνέδριο τοῦ ζητήματος γιά τήν πάλη ὑπέρ τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος στήν Πρωσσία ἦταν συνέχιση τῆς πολεμικῆς πού διεξαγόταν ἀνάμεσα στοὺς ἀριστεροῦς τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας μ' ἐπικεφαλῆς τή Ρ. Λούξεμπουργκ, τόν Κ. Λῆμπκνεχτ, τήν Κ. Τσέτκιν κ.ἄ. ἀπό τή μιά μεριά, καί στοὺς κεντριστές μ' ἐπικεφαλῆς τόν Κ. Κάουτσκι ἀπό τήν ἄλλη. Λόγω τῆς ἀνόδου τήν ἄνοιξη τοῦ 1910 τοῦ μαζικοῦ κινήματος γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος στήν Πρωσσία, μπῆκε τό ζήτημα γιά τήν τακτική τῆς πάλης καί τή δυνατότητα κήρυξης μαζικῆς ἀπεργίας. Ἡ Λούξεμπουργκ τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἐπιθετικῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου, θεωρώντας το ἄρκετά ὄριμο γιά τή διεξαγωγή μαζικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας. Ὁ Κάουτσκι ἐκδηλώθηκε κατά τῆς τακτικῆς πού σύστηναν οἱ ἀριστεροί καί πρότεινε νά μήν προσανατολιστοῦν πρὸς τήν ἀνάπτυξη τοῦ μαζικοῦ κινήματος, ἀλλά πρὸς τόν ἐκλογικό ἀγῶνα στίς ἐπικείμενες ἐκλογές στό Ράϊχσταγκ καί πρὸς τήν κοινοβουλευτική δράση τοῦ κόμματος. Τό συνέδριο ψήφισε τήν προσθήκη στήν ἀπόφαση τῆς διοίκησης, πού ὑπόβαλε ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ, γιά τήν ἀναγνώριση τῆς γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας σάν μέσο πάλης γιά τήν ἐκλογική μεταρύθμιση στήν Πρωσσία.—10.

14 *Ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάντια στοὺς σοσιαλιστές* ψηφίστηκε στή Γερμανία τό 1878 ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Βίσμαρκ μέ σκοπό τήν καταπολέμηση τοῦ ἐργατικοῦ καί σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Μέ τό νόμο αὐτό ἀπαγορεύονταν ὅλες οἱ ὀργανώσεις τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, οἱ μαζικές ἐργατικῆς ὀργανώσεις, ὁ ἐργατικός τύπος, κατάσχονταν τά σοσιαλιστικά ἔντυπα. Στό διάστημα πού ἴσχυε ὁ ἔκτακτος νό-

μος διαλύθηκαν 350 περίπου σοσιαλδημοκρατικές οργανώσεις, περί τους 900 σοσιαλδημοκράτες εξορίστηκαν από τη Γερμανία και 1.500 ρίχτηκαν στις φυλακές, εκατοντάδες έφημερίδες, περιοδικά και άλλες εκδόσεις που έβγαιναν σε άκαθόριστα χρονικά διαστήματα απαγορεύτηκαν. Ωστόσο οι διώξεις και οι καταπιέσεις δεν λύγισαν το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα που αναπροσάρμοσε τη δράση του στις συνθήκες της παρανομίας: στο έξωτερικό εκδιδόταν το Κεντρικό Όργανο του κόμματος, η έφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», και συνέρχονταν τακτικά τα συνέδρια του κόμματος (τό 1880, τό 1883 και τό 1887). Στη Γερμανία, μέσα στην παρανομία, ανασυγκροτούνταν γρήγορα οι σοσιαλδημοκρατικές οργανώσεις και ομάδες μ' επικεφαλής τους την παράνομη Κεντρική Έπιτροπή. Το Κόμμα, δουλεύοντας στην παρανομία, εκμεταλλευόταν πλατιά τις νόμιμες δυνατότητες για το δυνάμωμα των δεσμών του με τις μάζες και η έπιροή του μεγάλωνε αδιάκοπα: ο αριθμός των ψήφων που πήραν οι σοσιαλδημοκράτες στις εκλογές για το Ράϊχσταγκ αυξήθηκε από τό 1878 ως τό 1890 πάνω από τρεις φορές. Τεράστια βοήθεια στους γερμανούς σοσιαλδημοκράτες έδινε ο Κ. Μάρξ και ο Φ. Ένγκελς. Τό 1890, κάτω από την πίεση του μαζικού εργατικού κινήματος που δυνάμωνε όλοένα, ο έκτακτος νόμος ενάντια στους σοσιαλιστές καταργήθηκε.—12.

¹⁵ Έθνικο-φιλελεύθεροι —κόμμα της γερμανικής και κατά πρώτο λόγο της πρωσικής αστικής τάξης, που ιδρύθηκε τό φθινόπωρο του 1866 έπειτα από τη διάσπαση του αστικού κόμματος των προοδευτικών. Οι έθνικο-φιλελεύθεροι έβαζαν σαν κύριο σκοπό τους τη συνένωση των γερμανικών κρατών κάτω από την κυριαρχία της Πρωσίας· η πολιτική τους εκφραζε την συνθηκολόγηση της γερμανικής αστικής τάξης μπροστά στον Βίσμαρκ. Τό 1878 ψήφισαν υπέρ της εφαρμογής του έκτακτου νόμου κατά των σοσιαλιστών. Αργότερα οι έθνικο-φιλελεύθεροι έγιναν τό κόμμα του γερμανικού μονοπωλιακού κεφαλαίου. Ήταν όπαδοί της ιμπεριαλιστικής έξωτερικής πολιτικής της Γερμανίας, τάσσονταν υπέρ της αύξησης των έξοπλισμών και της διεύρυνσης των αποικιακών κατακτήσεων. Ύστερα από την έπανάσταση του Νοέμβρη 1918 μεγάλο μέρος του Έθνικο-φιλελεύθερου κόμματος πήρε καινούργια όνομασία, «Λαϊκό κόμμα». Τό 1933 τό «Λαϊκό κόμμα» βοήθησε στην κατάληψη της έξουσίας από τους φασίστες.—13.

¹⁶ «Μηνιαία Σοσιαλιστική Έπιθεώρηση» («Sozialistische Monatshefte») —περιοδικό, κύριο όργανο των γερμανών όπορτουνιστών και ένα από τα όργανα του διεθνούς αναθεωρητισμού. Έβγαινε στο Βερολίνο από τό 1897 ως τό 1933. Τόν καιρό του πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914-1918) κρατούσε σοσιαλσωβινιστική στάση.—13.

¹⁷ Βλ. την έργασία του Φ. Ένγκελς «Ο σοσιαλισμός στη Γερμανία» (Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Άπαντα, ρωσ. έκδ., τόμ. XVI, μέρ. II, 1936, σελ. 245). Την ίδια ακριβώς σκέψη ό Ένγκελς την επανάλαβε στην «Είσαγωγή» στην προσούρα του Κ. Μάρξ «Οί ταξικοί άγώνες στη Γαλλία από τό 1848 ως τό 1850» (βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Έκλεκτά έργα σε δύο τόμους, τόμ. I, ρωσ. έκδ. 1955, σελ. 108-109).—17.

¹⁸ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» («Η φωνή του Σοσιαλδημοκράτη»)

³⁰ Άπαντα Λένιν. Τόμος 20.

—έφημερίδα, ὄργανο τῶν μενσεβίκων τοῦ ἑξωτερικοῦ. Ἔβγαινε ἀπὸ τὸ Φλεβάρη τοῦ 1908 ὡς τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1911 στήν ἀρχή στή Γενεύη, ὕστερα στό Παρίσι. Συντάκτες της ἦταν οἱ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Φ. Ι. Ντάν, Λ. Μάρτοφ, Α. Μαρτίνοφ καί Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἀπὸ τὸ πρῶτο φύλλο της ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ὑπεράσπιζε τοὺς λικβινταριστῆς, δικαιώνοντας τὴν ἀντικομματική δράση τους. Μετά τὴν ἀποχώρηση ἀπὸ τὴ σύνταξη τοῦ Πλεχάνοφ, πού καταδίκασε τὴ λικβινταριστική στάση τῆς ἑφημερίδας, ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» κατάληξε ὀριστικά νὰ γίνεῖ ἰδεολογικό κέντρο τῶν λικβινταριστῶν.

«Ζίζν» («Ἡ Ζωή») —νόμιμο κοινωνικο-πολιτικό περιοδικό, ὄργανο τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, πού ἐκδόθηκε τὸν Αὐγουστο καί τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1910 στή Μόσχα. Βγήκαν συνολικά 2 τεύχη.

«Βοζροζντένιγε» («Ἀναγέννηση») —νόμιμο περιοδικό τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπὸ τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1908 ὡς τὸν Ἰούλη τοῦ 1910. Στὸ περιοδικό συνεργάζονταν οἱ Φ. Ι. Ντάν, Λ. Μάρτοφ, Α. Μαρτίνοφ καί ἄλλοι.—18.

¹⁹ «*Die Neue Zeit*» («Νέοι Καιροί») —θεωρητικό περιοδικό τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας· ἔβγαινε στή Στουτγάρδη ἀπὸ τὸ 1883 ὡς τὸ 1923. Μέχρι τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1917 διευθυντῆς του ἦταν ὁ Κ. Κάουτσκι, ἔπειτα ὁ Χ. Κοῦνοφ. Στὸ «*Die Neue Zeit*» πρωτοδημοσιεύτηκαν ὀρισμένα ἔργα τῶν θεμελιωτῶν τοῦ μαρξισμοῦ: «Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα» τοῦ Κ. Μάρξ, «Κριτική τοῦ σχεδίου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος τοῦ 1891» τοῦ Ἐνγκελς κ.ἄ. Ὁ Ἐνγκελς βοήθησε τὴ σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ μέ τις συμβουλές του καί συχνά τῆς ἔκανε κριτική γιὰ τις παρεκκλίσεις τοῦ περιοδικοῦ ἀπὸ τὸ μαρξισμό. Στὸ περιοδικό «*Die Neue Zeit*» συνεργάζονταν ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος τοῦ τέλους τοῦ 19ου καί τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνα: Α. Μπέμπελ, Β. Λήμπκνεχτ, Ρ. Λούξεμπουργκ, Φ. Μέρινγκ, Κ. Τσέτκιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Π. Λαφάργκ κ.ἄ. Ἀπὸ τὸ 1895, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Φ. Ἐνγκελς, ἄρχισαν νὰ δημοσιεύονται συστηματικά στό περιοδικό ἄρθρα ἀναθεωρητῶν καί ἀνάμεσα σ' αὐτὰ μιά σειρά ἄρθρα τοῦ Ε. Μπέρνσταϊν μέ τὸν τίτλο «Προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ», πού ἐγκαινίασαν τὴν ἐκστρατεία τῶν ἀναθεωρητῶν ἐνάντια στό μαρξισμό. Στὰ χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου τὸ περιοδικό κρατοῦσε κεντρική θέση, ὑποστηρίζοντας στήν οὐσία τοὺς σοσιαλσωβινιστῆς.—18.

²⁰ «*Κύριος Κουπόν*» —παραστατική ἔκφραση πού εἶχε καθιερωθεῖ στή φιλολογία τῆς περιόδου 1880-1900 καί συμβόλιζε τὸ κεφάλαιο καί τοὺς καπιταλιστῆς. Τὴν ἔκφραση «Κύριος Κουπόν» τὴν ἔβαλε σέ κυκλοφορία ὁ συγγραφέας Γκλέμπ Οὐσπένσκι στὰ δοκίμιά του «Βαριά ἁμαρτήματα» (πρωτοδημοσιεύτηκαν στό περιοδικό «Ρούσκαγια Μίσλ», 1888, βιβλίο 12, σελ. 174). Βλ. ἐπίσης τὸ δοκίμιο τοῦ Γκλέμπ Οὐσπένσκι «Στὸν Καύκασο».—21.

²¹ *Βεχιστῆς* —οἱ ἐπιφανεῖς καντέτοι δημοσιολόγοι ἐκπρόσωποι τῆς ἀντεπαναστατικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης Ν. Α. Μπερντιάγιεφ, Σ. Ν. Μπουλγκάκοφ, Μ. Ο. Γκέρσενζον, Α. Σ. Ἰζγκόγεφ, Μπ. Α. Κιστια-

κόβσκι, Π. Μπ. Στρούβε και Σ. Λ. Φράνκ, πού ἔβγαλαν τήν ἀνοιξη τοῦ 1909 στή Μόσχα τή συλλογή τῶν ἄρθρων τους μέ τόν τίτλο «Βέχι» («Ὁρόσημα»). Σ' αὐτά τά ἄρθρα, πού ἦταν ἀφιερωμένα στή ρωσική διανόηση, οἱ «βεχιστές» προσπαθοῦσαν νά δυσφημίσουν τίς ἐπαναστατικές-δημοκρατικές παραδόσεις τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος στή Ρωσία, τίς ἀπόψεις καί τή δράση τῶν Β. Γκ. Μπελίνσκι, Ν. Α. Ντομπρολιούμποφ, Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι, Ντ. Ι. Πίσαρεφ. Κατασκευοφαντοῦσαν τό ἐπαναστατικό κίνημα τοῦ 1905, εὐγνωμονοῦσαν τήν τσαρική κυβέρνηση γιατί «μέ τίς λόγχες καί τίς φυλακές της» ἔσωσε τήν ἀστική τάξη «ἀπό τή λαϊκή ὀργή». Κριτική ἀνάλυση καί πολιτική ἐκτίμηση τῆς συλλογῆς τῶν καντέτων μαυροεκατονταρχιτῶν ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο «Γιά τή «Βέχι»» (βλ. Ἔπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 168-179). Ὁ Λένιν, συγκρίνοντας τό πρόγραμμα τῆς «Βέχι» στή φιλοσοφία καί στή δημοσιολογία μέ τό πρόγραμμα τῆς μαυροεκατονταρχίτικης «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι», ἀποκαλοῦσε τή συλλογή «ἐγκυκλοπαίδεια τῆς φιλελεύθερης ἀποστασίας», «ἀκατάσχετο χείμαρο ἀπό βρωμόνερα τῆς ἀντίδρασης πεταμένα ἐνάντια στή δημοκρατία». Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό ἀντίγραφο τῆς συλλογῆς «Βέχι», μέ πολλές σημειώσεις τοῦ Λένιν.—23.

²² «*Νόβογε Βρέμια*» («*Νέοι Καιροί*»)—καθημερινή ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1868 ὡς τό 1917. Ἄνῆκε σέ διάφορους ἐκδότες καί ἄλλαζε συνεχῶς τήν πολιτική κατεύθυνσή της. Στήν ἀρχή ἦταν μετριοπαθῆς-φιλελεύθερη, ἀπό τό 1876, ὅταν ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας ἔγινε ὁ Α. Σ. Σουβόριν, μετατράπηκε σέ ὄργανο τῶν ἀντιδραστικῶν ἀριστοκρατικῶν καί ὑπαλληλικογραφειοκρατικῶν κύκλων. Ἄπό τό 1905 ἦταν ὄργανο τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατικῆ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917 ἡ ἐφημερίδα ὑποστήριζε τήν ἀντεπαναστατική πολιτική τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης καί κυνηγοῦσε λυσσασμένα τοὺς μπολσεβίκους. Κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκαλοῦσε τή «*Νόβογε Βρέμια*» πρότυπο πούλημένης ἐφημερίδας. «Ὁ «*νοβοβρεμενισμός*» —ἔγραφε— ἔγινε ἔκφραση ταυτόσημη μέ τίς ἔννοιες: ἐξωμοσία, ἀποστασία, δουλοπρέπεια» (Ἔπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 251).—23.

²³ Ἡ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἡ γνωστή μέ τό ὄνομα «*ἐνωτική*», συνῆλθε στό Παρίσι στίς 2-23 τοῦ Γενάρη (15 τοῦ Γενάρη-5 τοῦ Φλεβάρη) τοῦ 1910.

Τό φθινόπωρο τοῦ 1909 μπῆκε μέ ἰδιαίτερη ὀξύτητα τό ζήτημα γιά τά μέσα καί τίς μεθόδους δυναμώματος τοῦ κόμματος καί τῆς ἐνότητάς του. Τό Νοέμβρη τοῦ 1909 ὁ Β. Ι. Λένιν, σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «*Προλετάρι*», πρότεινε σχέδιο προσέγγισης, συνασπισμοῦ τῶν μπολσεβίκων μέ τοὺς κομματικούς-μενσεβίκους γιά κοινή πάλη ἐνάντια στοὺς λικβινταριστές καί στοὺς ὀτζοβιστές. Σέ ἀντίβαρο στό λενινιστικό σχέδιο οἱ συμφιλιωτιστές Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Α. Ι. Ρίκοφ ἐπιδίωκαν τήν ἔνωση τῶν μπολσεβίκων μέ τοὺς μενσεβίκους-γκολοσοφικούς (λικβινταριστές) καί τοὺς τροτσκιστές, πράγμα

πού σήμαινε στην πράξη τή διάλυση τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος. Συμφιλιωτιστικές ταλαντεύσεις ἐκδήλωναν ἐπίσης τά μέλη τῆς ΚΕ Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι καί Β. Π. Νογκίν. Μιά καί ἡ κατάσταση πού διαμορφώθηκε στό κόμμα καί στή Ρωσία ἀπαιτοῦσε ἐπιτακτικά τή λύση ζητημάτων πού εἶχαν σχέση μέ τή συνένωση τῶν κομματικῶν δυνάμεων, οἱ μπολσεβίκοι τήν 1 (14) τοῦ Νοέμβρη 1909 ἔστειλαν στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ δήλωση ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά συγκληθεῖ τό συντομότερο χρονικό διάστημα ὀλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος.

Στίς ἐργασίες τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν ὁμάδων καί παρατάξεων, καθῶς καί ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων. Τήν πλειοψηφία στήν ὀλομέλεια τήν εἶχαν οἱ συμφιλιωτιστές.

Ὁ Λένιν ἔκανε στήν ὀλομέλεια ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στούς ὀπορτουμιστές καί στούς συμφιλιωτιστές, ἐπιδιώκοντας τήν ἀποφασιστική καταδίκη τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμού καί ἀκολουθώντας γραμμή προσέγγισης τῶν μπολσεβίκων μέ τούς κομματικούς-μενσεβίκους. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τήν κατάσταση στήν ὀλομέλεια, ἔγραφε ἀργότερα στόν Α. Μ. Γκόρκι: «Ἦταν τρεῖς βδομάδες βασανιστικές, ἔσπασαν τελείως τά νεῦρα, χίλιοι διαβόλοι!» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 367).

Ἡ ἡμερήσια διάταξη τῆς ὀλομέλειας περιλάβαινε τά ἑξῆς ζητήματα: 1) Ἀπολογισμός τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ· 2) Ἀπολογισμός τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ· 3) Ἀπολογισμός τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου· 4) Ἀπολογισμός τῶν κεντρικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων· 5) Ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος· 6) Γιά τή σύγκληση τῆς τακτικῆς συνδιάσκεψης τοῦ κόμματος· 7) Τό καταστατικό τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἄλλα ζητήματα.

Κατά τή συζήτηση τοῦ βασικοῦ ζητήματος, γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος, οἱ μενσεβίκοι-γκολοσοφικοί πού συνασπίστηκαν στήν ὀλομέλεια μέ τούς βπεριοντοφικούς καί μέ τήν ὑποστήριξη τῶν τροτσικιστῶν, προσπάθησαν νά ὑπερασπίσουν τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό. Ὡστόσο, παρά τό γεγονός ὅτι οἱ συμφιλιωτιστές καί οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν μενσεβίκων-γκολοσοφικῶν, τῶν βπεριοντοφικῶν καί τῶν τροτσικιστῶν συμφώνησαν νά μὴν ἀναφέρουν στήν ἀπόφαση «Γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος» τούς λικβινταριστές καί ὀτζοβιστές μέ τά ὀνόματά τους, ἡ ὀλομέλεια, χάρη στήν ἐπιμονή τοῦ Λένιν, καταδίκασε τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό, ἀναγνώρισε τόν κίνδυνο αὐτῶν τῶν ρευμάτων καί τήν ἀνάγκη τῆς πάλης ἐνάντιά τους. Οἱ ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας πού στρέφονταν ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό ἀποτέλεσαν ἔτσι «ἄμεσο πόρισμα, φυσική συνέχεια καί ὀλοκλήρωση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δεκέμβρη 1908, πού καταδικάζουν τό λικβινταρισμό καί ἀπαιτοῦν τήν ἀναντίρητη ἀναγνώριση τῆς δουλιᾶς τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στή Δούμα, καθῶς καί τή χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 300-301).

Ἀργότερα ὁ Λένιν, κάνοντας ἐκτίμηση τῆς σημασίας τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη, τόνιζε ὅτι αὐτή καθόρισε ὀριστικά τή γραμμή τακτικῆς τοῦ κόμματος στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης, ψηφίζοντας ἀπόφα-

ση πού αποτελεί ανάπτυξη τῆς ἀπόφασης τῆς V (Πανρωσικῆς τοῦ 1908) συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅτι ὁ λικβινταρισμός καί ὁ ὀτσοβισμός εἶναι ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς στό προλεταριάτο. Ἡ ὀλομέλεια ἔβαλε ἐπίσης τό ζήτημα γιά τήν ἀνάγκη νά ἀποκατασταθεῖ ἡ πραγματική ἐνότητα τοῦ κόμματος, σέ συνδυασμό μέ τά ἰδεολογικοπολιτικά καθήκοντα τοῦ κόμματος στή δοσμένη ἱστορική περίοδο.

Παράλληλα ὁ Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς συμφιλιωτιστικές ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας. Ἀντίθετα μέ τόν Λένιν, οἱ συμφιλιωτιστές σέ συμμαχία μέ τόν Τρότσκι ἔβγαλαν στά κεντρικά κομματικά ὄργανα ὄχι κομματικούς-μενσεβίκους, ἀλλά μενσεβίκους-γκολοσοφικούς (λικβινταριστές). Ἡ ὀλομέλεια ἀποφάσισε νά ἀναλάβει τήν ἐπιχορήγηση τῆς ἐφημερίδας τοῦ Τρότσκι —τῆς «Πράβντα» τῆς Βιέννης— καί νά βάλει στή σύνταξή της ἀντιπρόσωπο τῆς ΚΕ. Ἡ ὀμάδα «Βπεριόντ» ἀναγνωρίστηκε σάν κομματική ἐκδοτική ὀμάδα. Διαλύθηκε τό Μπολσεβίκικο κέντρο καί σταμάτησε ἡ ἐκδοση τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Ἐνα μέρος τῆς παρουσίας τους οἱ μπολσεβίκοι τό παράδωσαν στήν ΚΕ, ἐνῶ τό ὑπόλοιπο μέρος τό ἔδωσαν σέ τρίτα πρόσωπα, στούς λεγόμενους «μεσεγγυητές» (Κ. Κάουτσκι, Φ. Μέρινγκ, Κ. Τσέτκιν) μέ τήν ὑποχρέωση νά τό παραδώσουν μέσα σέ δύο χρόνια στήν ΚΕ ἐφόσον οἱ μενσεβίκοι-γκολοσοφικοί θά διαλύσουν τό φραξιονιστικό τους κέντρο καί θά σταματήσουν τήν ἐκδοση τοῦ φραξιονιστικοῦ τους ὄργανου. Στήν ἀπόφαση «Γιά τά φραξιονιστικά κέντρα» ἡ ὀλομέλεια τόνισε ὅτι «τά συμφέροντα τοῦ κόμματος καί τῆς κομματικῆς ἐνότητας ἀπαιτοῦν τό κλείσιμο στό ἄμεσο μέλλον τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Σοτσιαλ-Ντεμοκράτα»». Ὡστόσο, ὅπως ἔγραφε ὁ Λένιν, ἡ ὀλομέλεια ἀρκέστηκε ἀπλῶς στίς προφορικές ὑποσχέσεις τῶν γκολοσοφικῶν (λικβινταριστῶν) καί τῶν βπεριοντοφικῶν ὅτι θά διαλύσουν τίς ὀμάδες τους καί θά σταματήσουν τίς φραξιονιστικές ἐκδόσεις τους. Οἱ συμφιλιωτιστικές ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας βοήθησαν τούς λικβινταριστές καί τούς ὀτσοβιστές καί προξένησαν μεγάλη ζημιά στό κόμμα.

Οἱ μενσεβίκοι-γκολοσοφικοί, οἱ βπεριοντοφικοί καί οἱ τροτσκιστές ἀρνήθηκαν νά ὑποταχτοῦν στίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας. Ἡ «Γκόλος Σοτσιαλ-Ντεμοκράτα» δέν σταμάτησε νά βγαίνει. Οἱ λικβινταριστές ἄρχισαν νά βγάζουν νόμιμα στή Ρωσία τό ὄργανό τους «Νάσα Ζαριά», ὅπου συνεργάζονταν οἱ γκολοσοφικοί. Δέν σταμάτησε τή διασπαστική της δράση ἡ ὀμάδα «Βπεριόντ». Ἡ σύνταξη τῆς τροτσκιστικῆς «Πράβντα» ἀρνήθηκε νά ὑποταχτεῖ στόν ἔλεγχο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές, τρυπώνοντας στά κεντρικά κομματικά ὄργανα, τορπίλιζαν τήν ἀποκατάσταση τῆς κανονικῆς λειτουργίας τους καί τή δουλιά τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων.

Ἐστερα ἀπ' αὐτό, τό φθινόπωρο τοῦ 1910, οἱ μπολσεβίκοι δήλωσαν ὅτι δέν θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους δεσμευμένους ἀπό τή συμφωνία πού εἶχαν ψηφίσει οἱ ὀμάδες στήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη. Οἱ μπολσεβίκοι ἄρχισαν νά βγάζουν τό δικό τους ὄργανο, τήν «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» καί νά ἐργάζονται ἐπίμονα γιά τή σύγκληση μιᾶς νέας ὀλομέλειας. Ἀπαίτησαν ἐπίσης τήν ἐπιστροφή τῆς παρουσίας τους καί τῶν χρηματικῶν μέσων πού τά εἶχαν μεταβιβάσει μέ ὄρους στή διάθεση τῆς ΚΕ.

Τά πρακτικά τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη δέν βρέθηκαν. Οἱ ἐργα-

σίες τῆς ὀλομέλειας, ἡ πάλῃ πού ἔγινε σ' αὐτή ἐνάντια στούς λικβινταριστές, στούς βπεριοντοφικούς, στούς τροτσικιστές καί στούς συμφιλιωτιστές φωτίζεται λεπτομερειακά στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σημειώσεις δημοσιολόγου» (βλ. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 243-311).—25.

²⁴ Ὀτσοβισμός—ὀπορτουниστικό ρεῦμα πού ἐμφανίστηκε στούς κόλπους τῶν μπολσεβίκων. Οἱ ὀτσοβιστές (Α. Μπογκντάνοφ, Γκ. Α. Ἀλέξινσκι, Α. Β. Σοκολόφ (Σ. Βόλσκι), Α. Β. Λουνατσάρσκι, Μ. Ν. Λιάντοφ καί ἄλλοι) καλυπτόμενοι μέ ἐπαναστατική φρασεολογία ζητοῦσαν τήν ἀνάκληση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν ἀπό τήν ΙΙΙ Κρατική Δούμα καί τό σταμάτημα τῆς δουλιᾶς στίς νόμιμες ὀργανώσεις. Οἱ ὀτσοβιστές, πού διακήρυσσαν ὅτι στίς συνθήκες τῆς ἀντίδρασης τό Κόμμα πρέπει νά κάνει μόνο παράνομη δουλιά, ἀρνοῦνταν νά συμμετάσχουν στή Δούμα, στά ἐργατικά συνδικάτα, στούς συνεταιρισμούς καί στίς ἄλλες μαζικές νόμιμες καί μισονόμιμες ὀργανώσεις καί θεωροῦσαν ἀπαραίτητο νά συγκεντρωθεῖ ὅλη ἡ κομματική δουλιά μέσα στά πλαίσια τῆς παράνομης ὀργάνωσης. Ποικιλομορφία τοῦ ὀτσοβισμού ἦταν ὁ οὐλτιματισμός. Οἱ οὐλτιματιστές διέφεραν ἀπό τοὺς ὀτσοβιστές μόνο ὡς πρὸς τίς μορφές δράσης. Πρότειναν νά ἐπιδοθεῖ στή σοσιαλδημοκρατική ὀμάδα τῆς Δούμας οὐλτιμάτουμ (τελεσίγραφο) ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένη νά ὑποτάσσεται χωρίς ἀντιρήσεις στίς ἀποφάσεις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος καί σέ περίπτωση πού δέν θά ἐκπληρώνει τίς ἀποφάσεις αὐτές νά ἀνακαλοῦνται οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές ἀπό τή Δούμα. Ὁ οὐλτιματισμός ἦταν στήν οὐσία καλυμμένος, καμουφλαρισμένος ὀτσοβισμός. Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τοὺς οὐλτιματιστές «συνεσταλμένους ὀτσοβιστές».

Οἱ ὀτσοβιστές προξενοῦσαν τεράστια ζημιὰ στό κόμμα. Ἡ πολιτική τους ὀδηγοῦσε στήν ἀπόσπαση τοῦ κόμματος ἀπό τίς μάζες, στή μετατροπή του σέ σεχταριστική ὀργάνωση ἀνίκανη νά συγκεντρώσει δυνάμεις γιά μιὰ νέα ἐπαναστατική ἄνοδο. Ὁ Λένιν ξεσκέπασε τοὺς ὀτσοβιστές σάν «λικβινταριστές ἀπό τήν ἀνάποδη» καί κήρυξε ἀνειρήνευτο πόλεμο ἐνάντια στόν ὀτσοβισμό. «Ὁ ὀτσοβισμός δέν εἶναι μπολσεβικισμός, μά ἡ χειρότερη πολιτική γελοιογραφία του, πού μόνο ὁ πῖο ἄσπονδος πολιτικός του ἀντίπαλος θά μπορούσε νά σοφιστεῖ» — ἔγραφε ὁ Λένιν (Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 376).

Ἡ πάλῃ ἐνάντια στούς ὀτσοβιστές ἄρχισε ἀπό τήν ἀνοιξη τοῦ 1908. Τό Μάρτη-Ἀπρίλη τοῦ 1908 κατά τή συζήτηση τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς πεντάμηνης δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμάδας τῆς Δούμας στήν ΙΙΙ Κρατική Δούμα μερικές ἀχτίδες τῆς Μόσχας ψήφισαν ὀτσοβιστικές ἀποφάσεις. Τό Μάη στή γενική συνδιάσκεψη πόλης τῆς ὀργάνωσης Μόσχας ἡ ἀπόφαση τῶν ὀτσοβιστῶν ἀπορίφθηκε μέ 18 ψήφους κατά ἔναντι 14 ὑπέρ. Τά ὑλικά τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τῆς Μόσχας δημοσιεύτηκαν στίς 4 (17) τοῦ Ἰούνη 1908 στό φύλ. ἄρ. 31 τῆς ἔφημερίδας «Προλετάρι». Ἀπό τό φύλλο αὐτό ἄρχισε στήν ἔφημερίδα, μέ πρόταση τοῦ Λένιν, ἡ συζήτηση γιά τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή Δούμα καί τή σοσιαλδημοκρατική ὀμάδα τῆς Δούμας. Ταυτόχρονα μέ τή συζήτηση στόν τύπο γινόταν πάλῃ ἐνάντια στούς ὀτσοβιστές μέσα στίς κομματικές ὀργανώσεις. Τό φθινόπωρο τοῦ 1908, ὅταν στήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης γίνονταν ἐκλογές ἀντιπροσώπων γιά τήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη, οἱ ὀτσοβιστές-οὐλ-

τιματιστές έπεξεργάστηκαν ιδιαίτερη πλατφόρμα πού τήν πρότειναν σάν απόφαση στήν πλατιά συνεδρίαση τής έπιτροπής Πετρούπολης. Ή απόφαση δέν βρήκε πλατιά ύποστήριξη ανάμεσα στίς κομματικές οργανώσεις. Οί ότζοβιστές δέν τόλμησαν νά ύποστηρίξουν άνοιχτά τήν πλατφόρμα τους στή συνδιάσκεψη· κατάφεραν μονάχα νά σχηματίσουν μιά άσήμαντη ομάδα τών όπαδών τους.

Μετά τή συνδιάσκεψη, μέ έπιμονή του Λένιν, ή πλατφόρμα τών ότζοβιστών δημοσιεύτηκε στήν έφημερίδα «Προλετάρι». Ή Λένιν στό άρθρο του «Γελοιογραφία του μπολσεβικισμού», πού δημοσιεύτηκε στό ίδιο φύλλο τής έφημερίδας, έκανε λεπτομερειακή κριτική στήν πλατφόρμα αυτή. Ή Λένιν αποκάλυψε όλη τήν άσυνέπεια, τήν έλλειψη αρχών, τό έχθρικό πρός τό μαρξισμό περιεχόμενο τών απόψεων τών ότζοβιστών. Στήν κριτική του ότζοβισμού είναι αφιερωμένα έπίσης τά άρθρα του Λένιν «'Απ' άφορμή δυό γράμματα», «'Απ' άφορμή τό άρθρο «Σχετικά μέ τά τρέχοντα ζητήματα»», «'Η διάλυση του λικβινταρισμού», «Γιά τή φράξια τών όπαδών του ότζοβισμού και τής θεοπλασίας» και άλλα.

Ένα μέρος τών ότζοβιστών ήγετών (Μπογκντάνοφ, Λουνατσάρσκι) μαζί μέ τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές (Βαλεντίνοφ, Γιουσκέβιτς) άνοιξαν από τόν τύπο πολεμική ένάντια στίς θεωρητικές βάσεις του μαρξισμού: στό διαλεκτικό και ιστορικό ύλισμό. Ή Λουνατσάρσκι άρχισε νά κηρύσσει τή θεοπλασία, τήν άνάγκη τής δημιουργίας μιās νέας θρησκείας, τή συνένωση του σοσιαλισμού μέ τή θρησκεία.

Τήν άνοιξη του 1909 οί ότζοβιστές, οί ούλτιματιστές και οί θεοπλάστες δημιούργησαν μιά ομάδα πού πήρε τήν πρωτοβουλία νά οργανώσει άντικομματική σχολή στό νησί Κάπρι (Μπογκντάνοφ, 'Αλέξινσκι, Λουνατσάρσκι κ.ά.). Στήν πραγματικότητα ή σχολή αυτή ήταν κέντρο τής άντικομματικής ομάδας. Τόν Ιούνιο του 1909 ή Σύσκεψη τής πλατιάς Συντακτικής έπιτροπής τής «Προλετάρι», πήρε απόφαση πού έλεγε ότι «ό μπολσεβικισμός, σάν ένα καθορισμένο ρεύμα του ΣΔΕΚΡ, δέν έχει τίποτε τό κοινό μέ τόν ότζοβισμό και τόν ούλτιματισμό», και κάλεσε τούς μπολσεβίκους νά παλέψουν μέ τή μεγαλύτερη αποφασιστικότητα ένάντια σ' αυτές τίς παρεκκλίσεις από τόν έπαναστατικό μαρξισμό. Ή Μπογκντάνοφ, ό έμπνευστής του ότζοβισμού, διαγράφηκε από τίς γραμμές τών μπολσεβίκων.

'Αργότερα, ό Λένιν στό έργο του «'Ο «άριστερισμός», παιδική άρρώστια του κομμουνισμού», έγραφε ότι οί μπολσεβίκοι μπόρεσαν μετά τήν ήττα τής έπανάστασης νά ύποχωρήσουν σωστά και νά διαφυλάξουν τίς γραμμές τους, γιατί «ξεσκέπασαν άνελέητα και έδιώξαν από τίς γραμμές τους τούς έπαναστάτες τής φράσης πού δέν ήθελαν νά καταλάβουν πώς πρέπει νά ύποχωρήσουμε, πώς πρέπει νά ξέρουμε νά ύποχωρούμε, πώς πρέπει όπωσδήποτε νά μάθουμε νά δουλεύουμε νόμιμα και στά πίο αντιδραστικά κοινοβούλια, στίς πίο αντιδραστικές συνδικαλιστικές, συνεταιριστικές, ασφαλιστικές και άλλες παρόμοιες οργανώσεις» ('Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 31ος, σελ. 12).—25.

Βπεριοντοφικοί, ομάδα τής «Βπεριόντ»—άντικομματική ομάδα τών ότζοβιστών, τών ούλτιματιστών και τών θεοπλαστών· οργανώθηκε μέ πρωτοβουλία του Α. Μπογκντάνοφ και του Γκ. Α. 'Αλέξινσκι τό Δεκέμβριο του 1909 μετά τή διάλυση του φραξιονιστικού κέντρου τών

ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν, τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι. Εἶχε ἔντυπο ὄργανο μέ τό ἴδιο ὄνομα.

Ἡ πάλη τῶν βπεριοντοφικῶν ἐνάντια στούς μπολσεβίκους διακρινόταν γιά τήν παντελή ἔλλειψη ἀρχῶν καί τήν ἀσυνειδησία στήν ἐπιλογή τῶν μέσων. Στήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 οἱ βπεριοντοφικοί δροῦσαν σέ στενή ἐπαφή μέ τούς λικβινταριστές-γκολοσοφικούς καί τούς τροτσκιστές. Οἱ βπεριοντοφικοί, ἀφοῦ πέτυχαν νά ἀναγνωρίσει ἡ ὀλομέλεια τήν ὀμάδα τους σάν «κομματική ἐκδοτική ὀμάδα» καί ἀφοῦ πῆραν ἀπό τήν ΚΕ ἐπιχορήγηση γιά τίς ἐκδόσεις της, μετά τήν ὀλομέλεια πρόβαλαν ὀτζοβιστικές-οὐλτιματιστικές θέσεις, κάνοντας αὐστηρή κριτική στίς ἀποφάσεις της καί ἀρνήθηκαν νά ὑποταχθοῦν σ' αὐτές. Μετά τήν κομματική συνδιάσκεψη τῆς Πράγας οἱ βπεριοντοφικοί ἐνώθηκαν μέ τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί τούς τροτσκιστές στήν πάλη ἐνάντια στίς ἀποφάσεις της.

Οἱ χωρίς ἀρχές ἀντικομματικές καί ἀντιμαρξιστικές ἐκδηλώσεις τῆς ὀμάδας «Βπεριόντ» ἀπομάκρυναν ἀπό αὐτήν τούς ἐργάτες. «Ἡ ὀμάδα αὐτή — ἔγραφε ὁ Λένιν — εἶχε πάντα πολύ ἀσήμαντη ἐπιρῶ καί κρατιόταν στή ζωή ἀποκλειστικά καί μόνο χάρη στούς συμβιβασμούς της μέ κάθε λογῆς, ἀποκομμένες ἀπό τή Ρωσία καί ἐντελῶς ἀνίσχυρες, ὀμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 17ος, σελ. 485). Μήν ἔχοντας στήριγμα στό ἐργατικό κίνημα, ἡ ὀμάδα «Βπεριόντ» οὐσιαστικά διαλύθηκε τό 1913-1914· τυπικά ἔπαψε νά ὑπάρχει μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917.—25.

²⁶ «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» («Ἐργατική ἐφημερίδα») — παράνομο ἐκλαϊκευτικό ὄργανο τῶν μπολσεβίκων· ἔβγαινε κατά ἀκανόνιστα χρονικά διαστήματα στό Παρίσι ἀπό τίς 30 τοῦ Ὀκτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη) 1910 ὡς τίς 30 τοῦ Ἰούλη (12 τοῦ Αὐγούστου) 1912· βγήκαν 9 φύλλα. Τήν πρωτοβουλία τῆς ἐκδοσης τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» τήν εἶχε ὁ Β. Ι. Λένιν. Τό ζήτημα τῆς ἐκδοσῆς της λύθηκε ἐπίσημα στή σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ΣΔΕΚΡ — μπολσεβίκων, κομματικῶν-μενσεβίκων, ἐκπροσώπων τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμάδας τῆς Δούμας κ.ἄ.— στή διάρκεια τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου στήν Κοπεγχάγη (Αὐγούστος τοῦ 1910). Στή σύσκεψη πῆραν μέρος οἱ Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Α. Μ. Κολοντάι, Α. Β. Λουνατσάρσκι, Ν. Γκ. Πολετάγεφ, Ι. Π. Ποκρόβσκι καί ἄλλοι.

Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε τήν «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» καί τή διηύθυνε. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ μπολσεβίκοι: Σ. Ι. Γκόπνερ, Π. Α. Τζαπαρίτζε, Ν. Α. Σεμάσκο, Σ. Γκ. Σαουμιάν κ.ἄ., καθώς καί οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι. Γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἦταν ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Μεγάλη ὕλική βοήθεια στήν ἐφημερίδα ἔδινε ὁ Α. Μ. Γκόρκι. Στίς μπολσεβίκικες ὀμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ δημιουργήθηκαν ὀμιλοι βοήθειας τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» πού τῆς ἔδιναν σημαντική ὕλική ὑποστήριξη καί βοήθεια γιά τήν ἀποστολή της στή Ρωσία. Ἡ «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» πάλευε γιά τή διαφύλαξη καί τό δυνάμωμα τοῦ μαρξιστικοῦ παράνομου κόμματος ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές, στούς ὀτζοβιστές καί στούς τροτσκιστές, ὑπεράσπιζε τήν ἐπαναστατική τακτική, προετοίμαζε ἰδεολογικά τήν ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας γιά τή νέα ἐπανάσταση. Φώτιζε πλατιά τά ζητήματα τῆς κομματικῆς ζωῆς στή Ρωσία καί τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» δημοσιεύτηκαν 14

ἄρθρα τοῦ Λένιν, ἀνάμεσα σ' αὐτά καί τὰ ἄρθρα «Διδάγματα τῆς ἐπανάστασης», «Ἡ ἀρχή τῶν διαδηλώσεων», «Ὁ Τολστόι καί ἡ προλεταριακή πάλη», «Ἴβάν Βασίλιεβιτς Μπάμπουσκιν», «Τά πενηντάχρονα τῆς κατάργησης τῆς δουλοπαροικίας», «Οἱ παραμονές τῶν ἐκλογῶν τῆς IV Δούμας». Ἡ ἐφημερίδα ἦταν πολύ δημοφιλῆς ἀνάμεσα στούς ἐργάτες στή Ρωσία· τό τιράζ της ἔφτανε τίς 6 χιλιάδες ἀντίτυπα. Οἱ ἐργάτες ὑποστήριζαν ὑλικά τήν ἐφημερίδα μέ χρηματικούς ἐράνους καί συνεργάζονταν δραστήρια σ' αὐτήν. Στίς στήλες «Κομματική ζωή», «Γράμματα ἀπό τίς ἐπαρχίες» ἡ ἐφημερίδα δημοσίευε τακτικά γράμματα καί ἀνταποκρίσεις ἐργατῶν καί τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων.

Ἡ «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἔκανε μεγάλη δουλιὰ γιά τήν προετοιμασί τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ (Γενάρης τοῦ 1912). Ἡ συνδιάσκεψη, σημειώνοντας ὅτι ἡ «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ὑπεράσπιζε ἀποφασιστικά καί μέ συνέπεια τό κόμμα καί τήν κομματικότητα, τήν ἀνακήρυξε ἐπίσημο ὄργανο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.—25.

27 Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῆς V Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἔγινε στό Παρίσι στίς 21-27 τοῦ Δεκέμβρη 1908 (3-9 τοῦ Γενάρη 1909). Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος 16 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψήφο, ἀπ' αὐτούς 5 μπολσεβίκοι (2 ἀπό τήν Κεντρική βιομηχανική περιοχή, 2 ἀπό τήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης, 1 ἀπό τήν ὀργάνωση τῶν Οὐραλίων), 3 μενσεβίκοι μέ πληρεξούσια τῆς ἐπιτροπῆς περιοχῆς Καυκάσου, 5 πολωνοί σοσιαλδημοκράτες καί 3 μπουντιστές. Οἱ μπολσεβίκοι-ἀντιπρόσωποι, πού δούλευαν ἄμεσα στή Ρωσία, ἐκπροσωποῦσαν τίς μεγαλύτερες κομματικές ὀργανώσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν μενσεβίκων, πού πῆρε τά πληρεξούσια μέ διάφορες νοθεῖες, ἀποτελοῦνταν ἀπό πρόσωπα πού ζοῦσαν στό ἐξωτερικό καί δέν συνδέονταν μέ τήν κομματική δουλιὰ στή Ρωσία. Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας ὑποστήριζε στή συνδιάσκεψη τούς μπολσεβίκους. Οἱ μπουντιστές σέ πολλά ζητήματα ἀκολουθοῦσαν τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές.

Στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνδιάσκεψης μπῆκαν τά παρακάτω ζητήματα: 1) Λογοδοσίες τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς ΚΕ τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ, τῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσχας καί τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς, τῶν Οὐραλίων, τοῦ Καυκάσου· 2) Ἡ σημερινή πολιτική κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος· 3) Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας· 4) Τά ὀργανωτικά ζητήματα σέ σχέση μέ τίς καινούργιες πολιτικές συνθῆκες· 5) Συνένωση μέ τίς κατά τόπους ἐθνικές ὀργανώσεις· 6) Οἱ ὑποθέσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν στή συνδιάσκεψη ἀνειρήνευτη πάλη σέ ὅλα τά ζητήματα ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί τούς ὀπαδούς τους. Ἡ συνδιάσκεψη στήν ἀπόφαση «Σχετικά μέ τίς λογοδοσίες» καταδίκασε αὐστηρά τό λικβινταρισμό σάν ὀπορτουνιστικό ρεῦμα καί ἔριξε τό σύνθημα τῆς πιό ἀποφασιστικῆς ἰδεολογικῆς καί ὀργανωτικῆς πάλης ἐνάντια στίς προσπάθειες διάλυσης τοῦ κόμματος.

Κεντρική θέση στίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης κατέλαβε ἡ εἰσήγηση τοῦ Λένιν «Γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος». Οἱ μπολσεβίκοι ἔδιναν μεγάλη σημασία σ' αὐτό τό ζήτημα,

γιατί ή συνδιάσκεψη έπρεπε νά καθορίσει τή γραμμή τακτικής πού άντιστοιχοϋσε στις δύσκολες συνθήκες δουλιᾶς τοϋ κόμματος στά χρόνια τής αντίδρασης. Ή προσπάθεια τών μενσεβίκων νά πετύχουν τή διαγραφή τοϋ ζητήματος αϋτοϋ από τήν ήμερήσια διάταξη τής συνδιάσκεψης ναυάγησε. Ή συνδιάσκεψη ψήφισε μέ άσήμαντες αλλαγές τήν άπόφαση πού πρότεινε ό Λένιν (βλ. ΄Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 17ος, σελ. 333-336).

Ή άπόφαση «Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τής Δούμας», πού ύποβλήθηκε από τούς μπολσεβίκους, έκανε κριτική τής δράσης τής ομάδας και ύπόδειχνε τά συγκεκριμένα καθήκοντά της. Οί μενσεβίκοι δέν συμφώνησαν μέ τίς ύποδείξεις πού γίνονταν στις αποφάσεις τής συνδιάσκεψης για τά λάθη τής ομάδας τής Δούμας και αντιτάχθηκαν στό δικαίωμα τής Κεντρικής Έπιτροπής τοϋ Κόμματος νά έχει τό βέτο σχετικά μέ τήν ομάδα. Παράλληλα επικαλοϋνταν τήν πείρα τών σοσιαλιστικῶν κομμάτων τής Δυτικής Εϋρώπης πού δέν συμπεριλάβαιναν στις αποφάσεις τών συνεδρίων και τών συνδιασκέψεων τήν κριτική τών λαθῶν τών κοινοβουλευτικῶν ομάδων τους. Ή τακτική τών μενσεβίκων στό ζήτημα τής κοινοβουλευτικής δράσης τής σοσιαλδημοκρατίας συνέπεφτε πέρα για πέρα μέ τή θέση τών όπορτουμιστῶν ήγετῶν τής II Διεθνoϋς πού θεωροϋσαν τό κόμμα σαν έξάρτημα τής κοινοβουλευτικής ομάδας.

Έναντία στή λενινιστική γραμμή για τήν ομάδα τής Δούμας τάχθηκαν και οί ότζοβιστές. Ο Σ. Βόλσκι (Α. Β. Σοκολόφ) δήλωσε ότι στή Ρωσία δέν ύπάρχουν συνθήκες για δράση τής σοσιαλδημοκρατικής ομάδας τής Δούμας και δέν συμφωνoϋσε μέ τίς ύποδείξεις πού γίνονται στήν άπόφαση για τά λάθη της, θεωρώντας τα σαν λάθη πού προκλήθηκαν από «άντικειμενικά περιστατικά».

Ο Λένιν στό λόγο του στιγμάτισε τούς ότζοβιστές σαν «λικβινταριστές από τήν άνάποδη» και έδειξε ότι, παρόλη τή διαφορά τών συμπερασμάτων τους σχετικά μέ τήν ομάδα τής Δούμας, και οί λικβινταριστές και οί ότζοβιστές έχουν κοινή όπορτουμιστική βάση. Ή συνδιάσκεψη ψήφισε τήν μπολσεβίκικη άπόφασή. Στήν άπόφαση αϋτή μπήκε ένα μέρος τής δεϋτερης παραλλαγής πού έγραψε ό Λένιν για τίς «Πρακτικές ύποδείξεις στό ζήτημα τής ψηφοφορίας τής σοσιαλδημοκρατικής ομάδας τής Δούμας σχετικά μέ τόν προϋπολογισμό» και όλόκληρη ή λενινιστική «Προσθήκη στήν άπόφαση «Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τής Δούμας»» (βλ. ΄Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 17ος, σελ. 340-341,342).

Κατά τή συζήτηση τοϋ οργανωτικοϋ ζητήματος οί μπολσεβίκοι τόνιζαν στό σχέδιο άπόφασής τους ότι τό κόμμα πρέπει νά δώσει ιδιαίτερη προσοχή στή δημιουργία και τό δυνάμωμα τών παράνομων κομματικῶν οργανώσεων, χρησιμοποιώντας για τή δουλιά άνάμεσα στις μάζες τό πλατύ δίχτυ τών ποικιλόμορφων νόμιμων συλλόγων. Οί μενσεβίκοι στήν οϋσία επιδίωκαν τή διάλυση τοϋ παράνομου κόμματος και τό σταμάτημα κάθε επαναστατικής δουλιᾶς.

Ο Λένιν στό λόγο του για τό οργανωτικό ζήτημα ύπόβαλε σέ αϋστηρή κριτική τήν άπόφαση τών μενσεβίκων-λικβινταριστῶν και τίς προσπάθειές τους νά δικαιολογήσουν όπωσδήποτε τά άτομα εκείνα πού λιποτάκτησαν από τό κόμμα στά χρόνια τής αντίδρασης.

Ή συνδιάσκεψη ψήφισε τίς «Οδηγίες στήν έπιτροπή για τό οργανωτικό ζήτημα» (΄Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 17ος, σελ. 337) πού ύπόβαλε

ὁ Λένιν καί σχημάτισε ἐπιτροπή γιά τήν ἐπεξεργασία τῆς ἀπόφασης. Ἡ ἐπιτροπή, καί ὕστερα καί ἡ συνδιάσκεψη, ψήφισε τό μπολσεβίκικο σχέδιο ἀπόφασης.

Ἡ ἀπόφαση γιά τή συνένωση τῶν κατά τόπους ἐθνικῶν ὀργανώσεων, πού ψήφισε ἡ Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπόκρουσε κατηγορηματικά τήν ἀρχή τῆς ὁμοσπονδιακῆς ὀργάνωσης πού ὑποστήριζαν οἱ μπουντιστές, οἱ ὁποῖοι ἐπέμεναν στό διαχωρισμό τῶν ἐργατῶν μέσα στό κόμμα μέ βάση τό ἐθνικό γνώρισμα. Κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος πού ἀφοροῦσε τή δουλιά τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς οἱ μενσεβίκοι πρότειναν νά μεταφερθεῖ ἡ ἔδρα τῆς ΚΕ στή Ρωσία καί νά καταργηθεῖ τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ. Τά λικβινταριστικά σχέδια τῆς ἀπόφασης ἀπορίφθηκαν. Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε ἀπόφαση γιά τή δουλιά τῆς ΚΕ, στήν ὁποία ἀναγνωριζόταν ὅτι «εἶναι ὠφέλιμο καί ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει στό ἐξωτερικό παγκοσμιακή ἀντιπροσωπεῖα μέ τή μορφή τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς». Γιά τό ζήτημα σχετικά μέ τό Κεντρικό Ὅργανο ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση τῶν μπολσεβίκων· ἡ πρόταση τῶν μενσεβίκων νά μεταφερθεῖ ἡ ἔκδοση τοῦ ΚΟ στή Ρωσία ἀπορίφθηκε.

Οἱ μπολσεβίκοι κέρδισαν στή συνδιάσκεψη μιᾶ μεγάλη νίκη στήν πάλη ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές. Παράλληλα οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης κατάφεραν χτύπημα καί στούς ὀτσοβιστές. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τό κόμμα καθοδηγοῦνταν ἀπό τίς ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στή συνδιάσκεψη. Ὁ Λένιν, κάνοντας ἐκτίμηση τῆς σημασίας τῆς συνδιάσκεψης, ἔγραφε: «Ἡ πρόσφατη Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ βοήθησε τό κόμμα νά μπεῖ στό σωστό δρόμο καί ἀποτελεῖ, ὅπως φαίνεται, σημεῖο στροφῆς στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἀντεπανάστασης» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 362).—26.

28 Πρόκειται γιά τήν ομάδα, τῶν δημοσιολόγων-ὀτσοβιστῶν, ὀπαδῶν τοῦ μαχισμοῦ.

Μαχισμός—ἀντιδραστικό ὑποκειμενικο-ιδεαλιστικό φιλοσοφικό ρεῦμα. Πῆρε πλατιά διάδοση στή Δυτική Εὐρώπη στά τέλη τοῦ 19ου-ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Θεμελιωτές του ἦταν ὁ αὐστριακός φυσικός καί φιλόσοφος Ε. Μάχ καί ὁ γερμανός φιλόσοφος Ρ. Ἀβενάριους. Ὁ μαχισμός ἦταν ιδιαίτερα ἐπικίνδυνη γιά τήν ἐργατική τάξη κατεύθυνση τῆς ἀστικῆς ιδεαλιστικῆς φιλοσοφίας, γιατί στά λόγια τασσόταν ἐνάντια στόν ιδεαλισμό, ἐπικαλοῦνταν τίς σύγχρονες φυσικές ἐπιστήμες, πράγμα πού τοῦ ἔδινε τήν ἐπίφαση «ἐπιστημονικότητας». Στή Ρωσία, στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης, ἕνα τμῆμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς διανόησης ἔπεσε κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ μαχισμοῦ. Ὁ μαχισμός εἶχε τήν πῖο πλατιά διάδοση ἀνάμεσα στούς μενσεβίκους διανοούμενους (Ν. Βαλεντίνοφ, Π. Σ. Γιουσκέβιτς καί ἄλλοι). Τίς ἀπόψεις τοῦ μαχισμοῦ τίς ἀσπάστηκαν καί ὀρισμένοι λόγιοι μπολσεβίκοι (Β. Μπαζάροφ, Α. Μπογκντάνοφ, Α. Β. Λουνατσάρσκι καί ἄλλοι). Οἱ ρῶσοι μαχιστές, καλυπτόμενοι πίσω ἀπό ὑποκριτικές δηλώσεις ὅτι ἀναπτύσσουν τό μαρξισμό, στήν πραγματικότητα ἀναθεωροῦσαν τίς βάσεις τῆς μαρξιστικῆς φιλοσοφίας. Ὁ Β. Ι. Λένιν στό βιβλίο του «Ἐλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός» ἀποκάλυψε τήν ἀντιδραστική οὐσία τοῦ μαχισμοῦ, ὑπεράσπισε τή μαρξιστική φιλοσοφία ἀπό τίς ἐπιβουλές τῶν ἀναθεωρητῶν, ἀνάπτυξε ὀλόπλευρα τίς νέες ἱστορικές συνθῆκες

τό διαλεκτικό καί ιστορικό ύλισμό. Ἡ συντριβή τοῦ μαχισμοῦ κατάφερε ἰσχυρότατο χτύπημα στίς ἰδεολογικές θέσεις τοῦ μενσεβικισμοῦ, τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας.—28.

²⁹ Πρόκειται γιά τή σχολή πού ὀργανώθηκε τό 1909 στό νησί Κάπρι (Ἰταλία) ἀπό τούς ὀτζοβιστές, τούς οὐλτιματιστές καί τούς θεοπλάστες («Σχολή στό NN»).

Οἱ ὀτζοβιστές, οἱ οὐλτιματιστές καί οἱ θεοπλάστες, ὕστερα ἀπό τήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908), ἄρχισαν νά συγκροτοῦν τό φραξιονιστικό τους κέντρο μέ τό πρόσχημα τῆς «κομματικῆς σχολῆς γιά τούς ἐργάτες». Τήν ἀνοιξη τοῦ 1909 οἱ ἡγέτες τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν Α. Μπογκντάνοφ, Γκ. Α. Ἀλέξινσκι καί Α. Β. Λουνατσάρσκι ὀργάνωσαν ὀμάδα πρωτοβουλίας γιά τή δημιουργία τῆς σχολῆς. Καλυπτόμενοι κάτω ἀπό τίς ὑποδείξεις τῆς συνδιάσκεψης γιά τήν ἀνάγκη κατάρτισης «πρακτικῶν καί ἰδεολογικῶν καθοδηγητῶν τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος ἀπό τό περιβάλλον τῶν ἰδίων τῶν ἐργατῶν», παράσυραν στήν ὀμάδα τους τόν Α. Μ. Γκόρκι καί τόν Ν. Ε. Βιλόνοφ, ἐπιφανή ἐπαναστάτη ἐργάτη. Ἡ σύσκεψη τῆς πλατιάς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» ξεσκέπασε τό φραξιονιστικό ἀντιμπολσεβίκικο χαρακτήρα τῆς σχολῆς πού ὀργάνωσαν οἱ ὀτζοβιστές, ὑπόδειξε ὅτι οἱ ὀργανωτές της δέν ἐπιδιώκουν «τούς σκοπούς τῆς μπολσεβίκικης ὀμάδας σάν ἰδεολογικοῦ ρεύματος μέσα στό κόμμα, ἀλλά δικούς τους ἰδιαίτερους, παραταξιακούς ἰδεολογικούς-πολιτικούς σκοπούς». Ἡ σχολή τοῦ Κάπρι καταδικάστηκε ἀποφασιστικά σάν «νέο κέντρο τῆς ὀμάδας πού ἀποσπᾶται ἀπό τούς μπολσεβίκους» (Β. Ι. Λένιν, Ἔπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 42, 41).

Παρόλα αὐτά, οἱ μπογκντανοφικοί, καπηλευόμενοι τήν αὐξανόμενη ἐκεῖνα τά χρόνια δίψα τῶν ἐργατῶν ν' ἀποκτήσουν κομματική μὀρφωση, συνδέθηκαν, χωρίς νά ξέρουν τά κομματικά κέντρα, μέ ὀρισμένες τοπικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας καί μέ τή βοήθεια τῶν ὀτζοβιστῶν καί ἰδιαίτερα τοῦ ἡγέτη τους στή Μόσχα Α. Β. Σοκολόφ (Σ. Βόλσκι) κατάφεραν νά σταλοῦν 13 μαθητές στή σχολή.

Ἡ σχολή ἄρχισε νά λειτουργεῖ τόν Αὐγούστο τοῦ 1909· μαθήματα στή σχολή παράδιναν οἱ Α. Μπογκντάνοφ, Γκ. Α. Ἀλέξινσκι, Α. Β. Λουνατσάρσκι, Α. Μ. Γκόρκι, Ν. Ν. Λιάντοφ, Μ. Ν. Ποκρόβσκι καί Β. Α. Ντεσνίτσκι. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀρνήθηκε νά δεχτεῖ τήν τυπική πρόταση τῶν ὀργανωτῶν τῆς σχολῆς νά πάει στό Κάπρι γιά νά παραδόσει μαθήματα. Ὁ Λένιν, σέ γράμμα του πρὸς τούς μαθητές τῆς σχολῆς πού ἐπιμένανε νά τούς διδάξει ἓνα κύκλο μαθημάτων, ἐξήγησε ὅτι δέν μπορεῖ νά τό κάνει αὐτό γιατί «ἡ σχολή αὐτή πού ἐπίτηδες κρατιέται κρυφά ἀπό τό κόμμα» σ' ἓνα «ἀπόκεντρο μέρος τῶν ἐμιγκρέδων», ἔχει φραξιονιστικό χαρακτήρα. Ὁ Λένιν πρότεινε στούς μαθητές τῆς σχολῆς νά πᾶνε στό Παρίσι γιά νά «δίδαχτοῦν τόν πραγματικό σοσιαλδημοκρατισμό» καί ὄχι τήν «ἰδιαίτερη φραξιονιστική «ἐπιστήμη» τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν» (βλ. Ἔπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 435 - 441).

Τό Νοέμβρη τοῦ 1909 στή σχολή ἔγινε διάσπαση· μερικοί μαθητές μ' ἐπικεφαλῆς τόν Ν. Ε. Βιλόνοφ, μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς σχολῆς, ξεχώρισαν ἀποφασιστικά ἀπό τούς μπογκντανοφικούς καί ἔστειλαν στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» διαμαρτυρία

έναντια στήν ἀντικομματική διαγωγή τῶν δασκάλων, γι' αὐτό καί διαγράφηκαν ἀπό τή σχολή. Οἱ μαθητές αὐτοί, μέ πρόσκληση τοῦ Λένιν πῆγαν στό Παρίσι στά τέλη τοῦ Νοέμβρη, ὅπου παρακολούθησαν ἓνα κύκλο μαθημάτων ἀνάμεσα στά ὁποῖα ἦταν καί οἱ διαλέξεις τοῦ Λένιν: «Ἡ σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντά μας» καί «Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν».

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1909 οἱ δάσκαλοι τῆς σχολῆς μαζί μέ τούς μαθητές πού παράμειναν στό Κάπρι ὀργάνωσαν τήν ἀντιμπολσεβίκικη ομάδα «Βπεριόντ».

Ἐν τῷ Β. Ι. Λένιν ἀναλύει λεπτομερειακά τό ἱστορικό τῆς σχολῆς καί τά χαρακτηριστικά της στά ἄρθρα «Σχετικά μέ τήν ομάδα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ὀτζοβισμού καί τῆς θεοπλασίας» καί «Ἐπονείδιστη χρεωκοπία» (βλ. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 74-109 καί 132-134).

Συνέχεια τῆς σχολῆς Κάπρι ἦταν ἡ ἀντικομματική σχολή τῆς Μπολῶνια (Νοέμβρης τοῦ 1910-Μάρτης 1911). Δάσκαλοι τῆς σχολῆς ἦταν οἱ Μπογκντάνοφ, Λουνατσάρσκι, Τρότσκι, Λιάντοφ, Μάσλοφ, Σοκολόφ κ.ἄ. Πρόσκληση γιά νά κάνει μαθήματα στή σχολή τῆς Μπολῶνια στάλθηκε στόν Β. Ι. Λένιν. Ὁ Λένιν στό ἀπαντητικό γράμμα του «Πρός τούς συντρόφους μαθητές τῆς σχολῆς τῆς Μπολῶνια» ἀρνήθηκε νά κάνει μαθήματα, λόγω τῆς ἀντικομματικῆς κατεύθυνσης καί τῶν διασπαστικῶν ἐνεργειῶν τῶν ὀργανωτῶν τῆς σχολῆς αὐτῆς καί κάλεσε τούς μαθητές νά πᾶνε στό Παρίσι, ὅπου ὑποσχέθηκε νά τούς κάνει σειρά μαθημάτων πάνω στά ζητήματα τῆς τακτικῆς, τῆς ἐσωκομματικῆς κατάστασης καί τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος (βλ. Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 298-299). Μαθήματα στό Παρίσι δέν ἔγιναν.—29.

³⁰ Ἡ ομάδα τῶν 16 —ὀμάδα μενσεβίκων-λικβινταριστῶν πού ὑπόγραψαν τό ἀνοιχτό γράμμα σέ ἀπάντηση στό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ στό φύλ. ἀρ. 9 τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» (Αὔγουστος 1909) ἐναντία στούς λικβινταριστές καί στόν ἡγέτη τους Α. Ν. Πότρεσοφ. Τό γράμμα τῶν 16 δημοσιεύτηκε στήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ἀρ. φύλ. 19-20 (Γενάρης-Φλεβάρης 1910). Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τό γράμμα αὐτό «ἠροστρατικά διάσημο» ντοκουμέντο.

Ἡ ομάδα τοῦ Μιχαήλ, τοῦ Ρόμαν καί τοῦ Γιούρι —οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές στή Ρωσία Ι. Α. Ἰσούφ (Μιχαήλ), Κ. Μ. Ἐρμολάγεφ (Ρόμαν) καί Π. Α. Μπρονστέϊν (Γιούρι), ἀναπληρωματικά καί τακτικά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἐκλεγμένα στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στίς ἀρχές τοῦ 1910 οἱ μπολσεβίκοι-μέλη τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ ἀπευθύνθηκαν πρὸς αὐτούς καί τούς πρότειναν νά πάρουν μέρος στή δουλιὰ τοῦ Γραφείου, αὐτοί ὅμως ὄχι μονάχα ἀρνήθηκαν νά ἐμφανιστοῦν στή συνεδρίαση τοῦ Γραφείου, μά δήλωσαν ὅτι θεωροῦν ἐπιζήμια τήν ὑπαρξη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.—29.

³¹ Πλεχανοφικοί — κομματικοί-μενσεβίκοι μ' ἐπικεφαλῆς τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, πού στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης πάλεψαν ἐναντία στούς λικβινταριστές. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 ὁ Πλεχάνοφ ἀποχώρησε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς λικβινταριστικῆς ἑφημερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί τό 1909 ξανάρχισε τήν ἔκδοση τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» γιά τή διεξαγωγή τῆς πάλης ἐναντία στούς λικβινταριστές. Οἱ πλεχανοφικοί, παραμένοντες στίς θέσεις τοῦ μενσε-

βικισμού, υποστήριζαν ταυτόχρονα τή διαφύλαξη και τό δυνάμωμα τῆς παράνομης κομματικῆς ὀργάνωσης και γι' αὐτό τό σκοπό συνασπίστηκαν μέ τούς μπολσεβίκους. Τό 1909 ὀμάδες κομματικῶν-μενσεβίκων δημιουργήθηκαν στό Παρίσι, στή Γενεύη, στό Σάν-Ρεμό, στή Νίκαια και σ' ἄλλες πόλεις. Στήν Πετρούπολη, Μόσχα, Αἰκατερινοσλάβ, Χάρκοβο, Κίεβο, Μπακοῦ, πολλοί ἐργάτες-μενσεβίκοι τάχθηκαν ἐνάντια στούς λικβινταριστές και ὑπέρ τῆς ἀνασυγκρότησης τοῦ παράνομου ΣΔΕΚΡ.

Ὁ Λένιν, καλώντας τούς μπολσεβίκους νά προσεγγίσουν τούς κομματικούς-μενσεβίκους, τόνιζε ὅτι ἡ συμφωνία μαζί τους εἶναι δυνατή πάνω στή βάση τῆς πάλης γιά τό κόμμα, ἐνάντια στό λικβινταρισμό, «χωρίς κανενός εἶδους ἰδεολογικούς συμβιβασμούς, χωρίς καμιά συγκάλυψη τῶν διαφωνιῶν σέ ζητήματα τακτικῆς καθώς και διαφωνιῶν σέ ἄλλα ζητήματα τακτικῆς, μέσα στά πλαίσια τῆς κομματικῆς γραμμῆς» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 151). Οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι ἔπαιρναν μέρος μαζί μέ τούς μπολσεβίκους στίς τοπικές κομματικές ἐπιτροπές, συνεργάζονταν στά μπολσεβίκικα ἔντυπα: «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», «Ζβεζντά», στό Κεντρικό Ὀργανο τοῦ κόμματος «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ». Ἡ λενινιστική τακτική τῆς προσέγγισης μέ τούς πλεχανοφικούς, πού τούς ἀκολουθοῦσε ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν-μενσεβίκων τῆς Ρωσίας, βοήθησε νά πλατύνει ἡ ἐπιροή τῶν μπολσεβίκων στίς νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις και νά ἐκτοπιστοῦν ἀπό αὐτές οἱ λικβινταριστές.

Στά τέλη τοῦ 1911 ὁ Πλεχάνοφ διάλυσε τό συνασπισμό μέ τούς μπολσεβίκους. Μέ τό πρόσχημα τῆς πάλης ἐνάντια στό «φραξιονισμό» και στή διάσπαση στό ΣΔΕΚΡ προσπάθησε νά συμφιλιώσει τούς μπολσεβίκους μέ τούς ὀπορτουμιστές. Τό 1912 οἱ πλεχανοφικοί μαζί μέ τούς τροτσκιστές, τούς μουντιστές και τούς λικβινταριστές τάχθηκαν ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς Πράγας τοῦ ΣΔΕΚΡ.—29.

³² Τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ (ΓΕΚΕ) δημιουργήθηκε ἀπό τήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τόν Αὐγουστο τοῦ 1908 σάν παγκομματική ἀντιπροσωπεία στό ἐξωτερικό (ἀποτελούμενη ἀπό τρία ἄτομα), πού ὑπαγόταν στό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ. Ὑποχρέωση τοῦ ΓΕΚΕ ἦταν νά κρατάει συνεχῆ ἐπαφή μέ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή πού δροῦσε στή Ρωσία και μέ τά μέλη τῆς ΚΕ πού δούλευαν στό ἐξωτερικό, νά παρακολουθεῖ τή δράση τῶν ὀμάδων βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό και τοῦ Κεντρικοῦ Γραφείου τους, νά δέχεται χρηματικές συνδρομές τῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ στό ταμεῖο τῆς ΚΕ και νά ὀργανώνει χρηματικούς ἐράνους ὑπέρ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Γιά νά συνενώσει ὅλες τίς ὀμάδες βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό και νά τίς ὑπαγάγει σέ μίαν ἐνιαία παγκομματική καθοδήγηση, ἡ ὀλομέλεια τοῦ Αὐγούστου (1908) τῆς ΚΕ ἀνάθεσε στό ΓΕΚΕ νά συγκαλέσει εἰδικό συνέδριο τῶν ὀμάδων αὐτῶν. Ὅμως τό ΓΕΚΕ δέν μπόρεσε νά συγκαλέσει συνέδριο μέσα στό 1909, γιατί ἀντιδροῦσε ἐπίμονα τό Κεντρικό Γραφεῖο τῶν ὀμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ πού βρισκόταν στά χέρια τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν.

Ἡ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ πού ἔγινε τό Γενάρη τοῦ 1910 ἀναδιοργάνωσε τό ΓΕΚΕ και περιόρισε τό ρόλο του στήν καθοδήγηση τῶν γενικῶν ὑποθέσεων τοῦ κόμματος, ἐνισχύοντας ἀντίστοιχα τή δικαιοδοσία

τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τό ΓΕΚΕ καθορίστηκε ν' ἀποτελεῖται ἀπό 5 ἄτομα· ἀπό αὐτά 3 ἦταν ἀντιπρόσωποι τῶν Κεντρικῶν Ἐπιτροπῶν τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων. Στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ μπῆκαν: ἀπό τοὺς μπολσεβίκους ὁ Α. Ι. Λιουμπίμοφ, ἀπό τοὺς μενσεβίκους ὁ Μπ. Ι. Γκόριεφ (Γκόλντμαν), ἀπό τοὺς πολωνοὺς σοσιαλδημοκράτες ὁ Γ. Τίσκα (Λεὸ Ἰογκίχες), ἀπό τοὺς μπουντιστές ὁ Ἴονοφ (Φ. Μ. Κόιγκεν) καί ἀπό τοὺς λεττονοὺς σοσιαλδημοκράτες ὁ Γ. Α. Μπέρζιν. Ἡ σύνθεση τοῦ ΓΕΚΕ ἄλλαξε γρήγορα: ἀπό τοὺς μπολσεβίκους μπῆκε ὁ Ν. Α. Σεμάσκο (Ἀλεξαντρόφ), ἀπό τοὺς μπουντιστές ὁ Μ. Ι. Λίμπερ καί ἀπό τοὺς λεττονοὺς σοσιαλδημοκράτες ὁ Σβάρτς (Γ. Ἐλιάς)· οἱ δύο τελευταῖοι ἦταν λικβινταριστές. Ἔτσι στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ δημιουργήθηκε μιά σταθερὴ λικβινταριστικὴ πλειοψηφία, πού προσπαθοῦσε μέ κάθε τρόπο νά ἀποδιοργανώσῃ τὴ δουλιὰ τῶν κεντρικῶν κομματικῶν ὀργάνων. Ἡ ἀντικομματικὴ θέση τοῦ ΓΕΚΕ ἐκδηλώθηκε πῶς ξεκάθαρα στὴν προσπάθειά του νά ματαιῶνῃ συστηματικὰ τὴ σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ, πού ἐπίμονα ἐπιδίωκαν οἱ μπολσεβίκοι, ἐπειδὴ οἱ λικβινταριστές δέν ἐκπλήρωναν τίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ πού συνῆλθε τό Γενάρη. Ἡ διαλυτικὴ τακτικὴ τοῦ ΓΕΚΕ ὑποχρέωσε τὸν ἀντιπρόσωπο τῶν μπολσεβίκων Σεμάσκο, τό Μάη τοῦ 1911 νά ὑποβάλλῃ δήλωση ὅτι ἀποχωρεῖ ἀπὸ τό ΓΕΚΕ.

Ἡ σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε τό Ἰούνη τοῦ 1911 στό Παρίσι, πῆρε ἀπόφαση πού καταδίκασε τὴν πολιτικὴ γραμμὴ τοῦ ΓΕΚΕ. Στὴν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης ἀναφερόταν ὅτι τό ΓΕΚΕ σέ πολλές περιπτώσεις, ὅπως λογουχάρη στό ζήτημα τῆς συνένωσης τῶν ὀμάδων τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό, τῆς σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ, τῆς ὑποστήριξης τῶν νόμιμων σοσιαλδημοκρατικῶν ἐκδόσεων στὴ Ρωσία καί σέ πολλὰ ἄλλα, ἀκολούθησε πολιτικὴ ἀντικομματικὴ, φραξιονιστικὴ, παραβιάζοντας τίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας τοῦ 1910. Ἡ σύσκεψη καταδίκασε τίς ἀντικομματικὲς ἐνέργειες τοῦ ΓΕΚΕ καί παράπεμψε τό ζήτημα τῆς παραπέρα ὕπαρξής του γιὰ ἐπίλυση στὴν προσεχὴ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Τό Νοέμβρη τοῦ 1911 ἀνακλήθηκε ἀπὸ τό ΓΕΚΕ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας, καί ἀργότερα ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τό Γενάρη τοῦ 1912 τό ΓΕΚΕ αὐτοδιαλύθηκε.—30.

³³ Τό ἄρθρο «Ὁ Α. Ν. Τολστόι καί τό σύγχρονο ἐργατικὸ κίνημα» δημοσιεύτηκε στὴν ἐφημερίδα «Νὰς Πούτ».

«Νὰς Πούτ» («Ὁ Δρόμος μας») —μισονόμιμη ἐφημερίδα πού καθοδηγοῦνταν ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους· ἔβγαινε στὴ Μόσχα ἀπὸ τίς 30 τοῦ Μάη (12 τοῦ Ἰούνη) 1910 ὡς τίς 9 (22) τοῦ Γενάρη 1911· συνολικὰ βγῆκαν 8 φύλλα. Ἡ ἐκδοση τῆς ἐφημερίδας ὀργανώθηκε μέ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Κεντρικοῦ γραφείου τῶν συνδικάτων τῆς Μόσχας, σάν συνέχεια τῆς ἐφημερίδας «Βέστνικ Τρουντά», πού ἔβγαινε τό 1909. Οὐσιαστικὸς διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ.

Ἡ ἐφημερίδα φώτιζε τὰ ζητήματα τῆς δράσης τῶν συνδικάτων, δημοσίευε ὕλικα γιὰ τὴν κατάσταση τῶν ἐργατῶν στὶς φάμπρικες καί στὰ ἐργοστάσια, γιὰ τό ἀπεργιακὸ κίνημα στὴ Ρωσία, δημοσίευε ἄρθρα γιὰ τὴν Κρατικὴ δούμα, γιὰ τό συνδικαλιστικὸ κίνημα καί τὴν πάλη τῶν ἐργατῶν στό ἐξωτερικό καί ἄλλα.

Όλα τὰ φύλλα τῆς ἔφημερίδας κατάσχονταν, ὅμως οὐσιαστικά δέν σταματοῦσε ἡ διάδοση τῆς ἔφημερίδας, γιατί ὁλόκληρο τό τιράζ μεταφερόταν ἀπό τό τυπογραφεῖο ταυτόχρονα μέ τήν ἀποστολή τοῦ φύλλου στή λογοκρισία γιά τόν ἔλεγχο. Στά 7 φύλλα τῆς ἔφημερίδας μπῆκε πρόστιμο 1.900 ρουβλίων. Ἡ ἔφημερίδα σταμάτησε τήν ἔκδοσή της ὕστερα ἀπό τό χτύπημα πού δόθηκε στόν βασικό πυρήνα τῶν συνεργατῶν, πού προδόθηκαν ἀπό προβοκάτορες, καί τήν ἀπαγόρευσή της ἀπό τό ἔφετεῖο.—39.

34 Πρόκειται γιά τό τηλεγράφημα πού στάλθηκε ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές τῆς III Δούμας στό Ἀστάποβο στόν Β. Γκ. Τσερκόφ, στενό φίλο καί ὁπαδό τοῦ Λ. Ν. Τολστόι. Τό τηλεγράφημα ἔγραφε: «Ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Κρατικῆς δούμας, ἐκφράζοντας τὰ αἰσθήματα τοῦ ρωσικοῦ καί ὅλου τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου, θλίβεται βαθιά γιά τήν ἀπώλεια τοῦ μεγαλοφυοῦς καλλιτέχνη, τοῦ ἀνειρήνευτου καί ἀκατανίκητου ἀγωνιστῆ ἐνάντια στήν ἐπίσημη ἐκκλησία, ἐχθροῦ τῆς αὐθαιρεσίας καί τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ, τοῦ ἀνθρώπου πού ὕψωσε τή βροντερή φωνή του ἐνάντια στή θανατική καταδίκη, τοῦ φίλου τῶν καταδιωγμένων».—39.

35 *Τό Ρωσικό κλιμάκιο τῆς ΚΕ*—τό κλιμάκιο τῆς ΚΕ πού δροῦσε στή Ρωσία. Στή σύνθεσή του ἀνῆκαν τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ, πού εἶχαν ἐκλεγεί στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ (1907). Πρωταρχικά συγκροτήθηκε στήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τόν Αὐγουστο τοῦ 1908 καί ἀποτελέστηκε ἀπό πέντε μέλη (1 μενσεβίκο, 1 μπολσεβίκο καί 3 ἀντιπροσώπους τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων). Σύμφωνα μέ τό καταστατικό τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, πού ψηφίστηκε στήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τό Γενάρη τοῦ 1910, τό Ρωσικό κλιμάκιο ἔπρεπε ν' ἀποτελεῖται ἀπό 7 μέλη (4 μέλη τῆς ΚΕ καί 3 ἀντιπροσώπους τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων). Στό κλιμάκιο, σέ περίπτωση πού θά ἔφευγε κάποιος ἀπό τά μέλη του, δινόταν τό δικαίωμα τῆς πρόσληψης. Ὡστόσο, ὕστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ, δέν κατορθώθηκε νά ὀργανωθεῖ ἡ δουλιὰ τοῦ Ρωσικοῦ κλιμακίου. Ὁλητή γενική κομματική δουλιὰ στή Ρωσία (ἐπιλογή στελεχῶν, ἔλεγχος τῆς δουλιᾶς τῶν ὀργανώσεων, σύνδεση μέ τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας κ.ἄ.) τήν ἔκαναν οἱ μπολσεβίκοι πού ἦταν τακτικά ἢ ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ: στήν ἀρχή οἱ Ι. Π. Γκόλντενμπεργκ (Μεσκόβσκι) καί Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι (Ἰννοκέντι), καί ὕστερα ἀπό τή σύλληψη τῶν παραπάνω οἱ Β. Π. Νογκίν (Μακάρ) καί Γκ. Ντ. Λεϊτέιζεν (Λίντοφ), πού ἀποτελοῦσαν στά 1910-1911 τό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ. Οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές, τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ, ἀποτραβήχτηκαν ἀπό τή δουλιὰ, ἐνῶ ὁ Ι. Α. Ἰσούφ (Μιχαήλ), ὁ Π. Α. Μπρονστέιν (Γιούρι) καί ὁ Κ. Μ. Ἐρμολάγεφ (Ρόμαν) ὄχι μόνο ἀρνήθηκαν νά πάρουν μέρος στή δουλιὰ, ἀλλά καί δήλωσαν ὅτι θεωροῦν τήν ἴδια τήν ὕπαρξη τῆς ΚΕ ἐπιζήμια. Ὅλες οἱ προσπάθειες τοῦ Γραφείου νά συγκληθεῖ τό Ρωσικό κλιμάκιο ἀπότυχαν.

Τό Μάρτη τοῦ 1911, ὕστερα ἀπό τή σύλληψη τοῦ Νογκίν καί τοῦ Λεϊτέιζεν, τό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ ἔπαψε νά ὑπάρχει.

Ὁ Λένιν, ἐκτιμώντας θετικά τίς προσπάθειες τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ νά ὀργανώσει τή δουλιὰ στή Ρωσία καί νά συγκαλέσει τό Ρωσικό κλιμάκιο τῆς ΚΕ, ἔκανε ταυτόχρονα αὐστηρή κριτική στή συμ-

φιλιωτιστική στάση τῶν μελῶν τοῦ Γραφείου (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 357).

- ³⁶ Πρόκειται γιά τά μέλη τοῦ ΓΕΚΕ —ἀντιπροσώπους τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας (ΣΔΒΠ καί Λ)—ἐπαναστατικό κόμμα τῆς πολωνικῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἐμφανίστηκε τό 1893 στήν ἀρχή σάν σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί ἀπό τόν Αὐγούστο τοῦ 1900, μετά τό συνέδριο τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας, ὅπου ἔγινε ἡ συγχώνευση τῶν πολωνῶν καί ἑνός μέρους τῶν λιθουανῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἄρχισε νά λέγεται Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας (ΣΔΒΠ καί Λ). Ἡ ὑπηρεσία πού πρόσφερε τό κόμμα ἔγκειται στό ὅτι προσανατόλιζε τό πολωνικό ἐργατικό κίνημα πρός τή συμμαχία μέ τό ρωσικό ἐργατικό κίνημα καί πάλευε ἐνάντια στόν ἐθνικισμό.

Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 ἡ ΣΔΒΠ καί Λ πάλευε μέ συνθήματα παραπλήσια μέ τά συνθήματα τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος, κρατοῦσε ἀδιάλλακτη στάση ἀπέναντι στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ταυτόχρονα ἡ ΣΔΒΠ καί Λ ἔκανε καί μιά σειρά λάθη: δέν κατάλαβε τή λενινιστική θεωρία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, δέν καταλάβαινε τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ κόμματος στή δημοκρατική ἐπανάσταση, ὑποτιμοῦσε τό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς σάν σύμμαχου τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τή σημασία τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος. Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐπικρίνοντας τίς λαθεμένες ἀπόψεις τῆς ΣΔΒΠ καί Λ, τόνιζε ταυτόχρονα καί τίς ὑπηρεσίες της ἀπέναντι στό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Πολωνίας. Οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες, ὑπογράμμιζε ὁ Λένιν, «δημιούργησαν γιά πρώτη φορά ἕνα καθαρά προλεταριακό κόμμα στήν Πολωνία καί διακήρυξαν τήν ἐξαιρετικά σημαντική ἀρχή τῆς πιό στενῆς συμμαχίας τοῦ πολωνοῦ καί τοῦ ρώσου ἐργάτη στήν ταξική τους πάλη» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 404). Στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ ΣΔΒΠ καί Λ ἔγινε δεκτὴ στό ΣΔΕΚΡ σάν τοπική ὀργάνωση.

Ἡ ΣΔΒΠ καί Λ χαιρέτισε τή Μεγάλη Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί πάλεψε γιά τή νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στήν Πολωνία. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1918, στό Ἐνωτικό συνέδριο τῆς ΣΔΒΠ καί Λ καί τοῦ Πολωνικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος (ΠΣΚ)-«λεβίτσα», τά δύο κόμματα ἐνώθηκαν καί σχημάτισαν τό Κομμουνιστικό ἐργατικό κόμμα τῆς Πολωνίας.—45.

- ³⁷ Πρόκειται γιά τά μέλη τοῦ ΓΕΚΕ —ἀντιπροσώπους τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας καί τῆς Μπούντ.

Ἡ Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας (μέχρι τό 1906 — Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας) δημιουργήθηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1904 στό πρῶτο συνέδριο τοῦ κόμματος. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΛ, πού ἔγινε τόν Ἰούνη τοῦ 1905, ψηφίστηκε τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος. Στά 1905-1907 τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας καθοδηγοῦσε τίς ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις τῶν ἐργατῶν. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι «τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τό προλεταριάτο τῆς Λεττονίας καί ἡ λεττονική σοσιαλδημοκρατία κατεῖχαν μιά

ἀπό τις πρώτες, τις πιο σοβαρές θέσεις στην πάλη ἐναντία στην ἀπολυταρχία καί σ' ὅλες τις δυνάμεις τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 312).

Στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (1906) τό ΣΔΕΚΛ μπήκε στό ΣΔΕΚΡ σάν τοπική ὀργάνωση. Μετά τό συνέδριο ἄρχισε νά λέγεται Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας.

Ἡ «Μπούντ» («Γενική ἑβραϊκή ἐργατική ἔνωση Λιθουανίας, Πολωνίας καί Ρωσίας») ὀργανώθηκε τό 1897 στό ἰδρυτικό συνέδριο τῶν ἑβραϊκῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων στή Βίλνα. Συνένωνε κυρίως μισοπρολεταριακά στοιχεῖα τῶν ἑβραίων βιοτεχνῶν τῶν δυτικῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (1898) ἡ Μπούντ μπήκε στό ΣΔΕΚΡ «σάν αὐτόνομη ὀργάνωση, ἀνεξάρτητη μόνο στά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν εἰδικά τό ἑβραϊκό προλεταριάτο» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ, καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 14).

Ἡ Μπούντ ἦταν φορέας τοῦ ἐθνικισμοῦ καί τῶν χωριστικῶν τάσεων μέσα στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 τό IV συνέδριο τῆς Μπούντ ἀποφάσισε ν' ἀλλάξει τις ὀργανωτικές σχέσεις μέ τό ΣΔΕΚΡ πού εἶχαν καθιερωθεῖ στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό συνέδριο δήλωσε στήν ἀπόφασή του ὅτι θεωρεῖ τό ΣΔΕΚΡ σάν ὁμοσπονδιακή ἔνωση ἐθνικῶν ὀργανώσεων καί ὅτι ἡ Μπούντ πρέπει ν' ἀνήκει σ' αὐτό σάν ὁμόσπονδο τμήμα.

Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅταν ἀπορίφθηκε ἡ ἀξίωση τῆς Μπούντ ν' ἀναγνωριστεῖ σάν ὁ μοναδικός ἐκπρόσωπος τοῦ ἑβραϊκοῦ προλεταριάτου, ἡ Μπούντ ἀποχώρησε ἀπό τό κόμμα. Τό 1906, μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ IV (Ἐνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ κόμματος, ἡ Μπούντ ξαναμπήκε στό ΣΔΕΚΡ.

Στούς κόλπους τοῦ ΣΔΕΚΡ οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν πάντοτε τήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματος («οἰκονομιστές», μενσεβίκους, λικβινταριστές), πάλευαν ἐναντία στούς μπολσεβίκους καί στόν μπολσεβικισμό. Στήν προγραμματική διεκδίκηση τῶν μπολσεβίκων γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν ἡ Μπούντ ἀντιπαράθετε τή διεκδίκηση τῆς πολιτιστικῆς-ἐθνικῆς αὐτονομίας. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ Μπούντ κρατοῦσε λικβινταριστική στάση καί πῆρε ἐνεργό μέρος στή δημιουργία τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου 1914-1918 οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Τό 1917 ἡ Μπούντ ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση καί πάλευε στό πλευρό τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἡγέτες τῆς Μπούντ συνενώθηκαν ὀριστικά μέ τις δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης. Ταυτόχρονα ὁμως ἀνάμεσα στά ἀπλά μέλη τῆς Μπούντ παρατηρήθηκε στροφή ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή Σοβιετική ἐξουσία. Τό Μάρτη τοῦ 1921 ἡ Μπούντ αὐτοδιαλύθηκε καί ἓνα μέρος τῶν μελῶν της μπήκε στό ΚΚΡ (μπ) μέ βάση τις γενικές ἀρχές.—45.

³⁸ Πρόκειται γιά τόν ἀντιπρόσωπο τῶν μπολσεβίκων στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, Ν.Α. Σεμάσκο.—45.

³⁹ Πρόκειται γιά τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης

(VIII συνέδριο τῆς II Διεθνούς) πού ἔγινε ἀπό τίς 28 τοῦ Αὐγούστου ὡς τίς 3 τοῦ Σεπτέμβρη 1910. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 896 ἀντιπρόσωποι πού ἀντιπροσώπευαν τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Βόρειας καί Νότιας Ἀμερικῆς, τῆς Νότιας Ἀφρικῆς καί τῆς Αὐστραλίας. Ἡ Ρωσία ἐξίσου μέ τήν Αὐστρία, τήν Ἀγγλία, τή Γερμανία καί τή Γαλλία, διάθετε στό συνέδριο 20 ψήφους: ἀπό αὐτές οἱ σοσιαλδημοκράτες (μαζί μέ τή Σοσιαλδημοκρατία τῆς Λιθουανίας καί τῆς Ἀρμενίας) εἶχαν 10 ψήφους, οἱ ἐσέροι 7, τά συνδικάτα 3. Τό ΣΔΕΚΡ τό ἀντιπροσώπευαν στό συνέδριο οἱ Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Α. Μ. Κολοντάι, Α.Β. Λουνατσάρσκι καί ἄλλοι.

Γιά τήν προκαταρκτική συζήτηση καί ἐπεξεργασία τῶν ἀποφάσεων πάνω στά ἐπιμέρους ζητήματα σχηματίστηκαν πέντε ἐπιτροπές: γιά τοὺς συνεταιρισμούς· γιά τά συνδικάτα, τή διεθνή ἀλληλεγγύη καί γιά τήν ἐνότητα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος στήν Αὐστρία· γιά τήν πάλη ἐνάντια στόν πόλεμο· γιά τήν ἐργατική νομοθεσία καί τό ζήτημα τῆς ἀνεργίας· γιά τήν ἐπεξεργασία τῶν διάφορων ἀποφάσεων, μαζί καί γιά τή σοσιαλιστική ἐνότητα, γιά τή θανατική ποινή, γιά τή Φιλλανδία, τήν Ἀργεντινή, τήν Περσία κ.ἄ.

Ὁ Λένιν μπῆκε σέ μιά ἀπό τίς βασικές ἐπιτροπές τοῦ συνεδρίου, στήν ἐπιτροπή γιά τοὺς συνεταιρισμούς. Ὑστερα ἀπό πάλη πού διεξήχθηκε στό συνέδριο πάνω στό ζήτημα τοῦ ρόλου καί τῶν καθηκόντων τῶν συνεταιρισμῶν στόν ἐπαναστατικό ἀγῶνα τοῦ προλεταριάτου καί τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς συνεταιρισμούς καί στά σοσιαλιστικά κόμματα, ψηφίστηκε ἀπόφαση ὅπου, ὅπως τόνιζε ὁ Λένιν, «ἡ Διεθνῆς σέ γενικές γραμμές καθόρισε σωστά τά καθήκοντα τῶν προλεταριακῶν συνεταιρισμῶν» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ.361).

Στήν ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στόν πόλεμο «Τά διαιτητικά δικάστηρια καί ὁ ἀφοπλισμός», τό συνέδριο ἐπικύρωσε τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης (1907) «Ὁ μιλιταρισμός καί οἱ διεθνεῖς συγκρούσεις», πού περιλάβαινε τίς τροπολογίες πού πρότειναν ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ σχετικά μέ τήν ὑποχρέωση τῶν σοσιαλιστῶν ὅλων τῶν χωρῶν νά ἐκμεταλλευστοῦν τήν οἰκονομική καί πολιτική κρίση πού θά προκαλέσει ὁ πόλεμος γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικής τάξης. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης ὑποχρέωνε ἐπίσης τά Σοσιαλιστικά κόμματα καί τοὺς ἐκπροσώπους τους στά Κοινοβούλια νά ἀπαιτοῦν ἀπό τίς κυβερνήσεις τους τήν ἐλάττωση τῶν ἐξοπλισμῶν, τήν ἐπίλυση τῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στά κράτη μέσω τοῦ διαιτητικοῦ δικαστηρίου, καλοῦσε τοὺς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν νά ὀργανώσουν διαμαρτυρίες ἐνάντια στήν ἀπειλή τοῦ πολέμου.

Ὁ Λένιν, ἀποβλέποντας στή συσπείρωση τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν στό διεθνή στίβο, ὀργάνωσε στή διάρκεια τοῦ συνεδρίου σύσκεψη μέ τοὺς ἀριστεροὺς σοσιαλδημοκράτες πού ἔπαιρναν μέρος στό συνέδριο. Στό σχέδιο τῆς προσούρας «Ὁ εὐρωπαϊκός πόλεμος καί ὁ εὐρωπαϊκός σοσιαλισμός» (ἡ προσούρα δέν γράφτηκε) ὁ Λένιν ἀπαριθμεῖ τά μέλη τῆς σύσκεψης: ἀπό τή Γαλλία πῆραν μέρος οἱ Ζ. Γκέντ καί Σ. Ραποπόρτ· ἀπό τό Βέλγιο ὁ ντέ Μπρουκέρ· ἀπό τή Γερμανία ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ καί Ε. Βούρμ· ἀπό τήν Πολωνία ὁ Γ. Μαρχλέβσκι (Κάρσκι)· ἀπό τήν Ἰσπανία ὁ Π. Ἰγκλέσιας· ἀπό τήν Αὐστρία ὁ Α. Μπράουν· ἀπό τή Ρωσία οἱ Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί ἄλλοι (βλ. Λενινιστική συλλογή, τόμ. XIV, σελ. 22).

Στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἔγινε ἐπίσης σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ΣΔΕΚΡ, μπολσεβίκων καί κομματικῶν-μενσεβίκων καί τῶν ἀντιπροσώπων τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, στήν ὁποία πῆραν μέρος οἱ Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Ν. Γκ. Πολετάγεφ κ.ἄ. Στή σύσκεψη ἐπιτεύχθηκε συμφωνία γιά τήν ἔκδοση νόμιμων καί παράνομων ὀργάνων καί γιά τή συνεργασία τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων.

Ἄπ' ἀφορμή τῆ δημοσίευση στό Κεντρικό Ὅργανο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, στήν ἔφημερίδα «Vorwärts», τοῦ ἄρθρου τοῦ Τρότσκι (ἀνώνυμου) μέ συκοφαντικές ἐπιθέσεις κατά τοῦ ΣΔΕΚΡ, τά μέλη τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας Β. Ι. Λένιν, Γκ.Β. Πλεχάνοφ καί ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας Α. Β. Βάρσκι (Α. Σ. Βαρσάβσκι) ἔστειλαν διαμαρτυρία στήν ΚΕ τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.—46.

40 «Πράβντα» («Ἀλήθεια») (τῆς Βιέννης) —φραξιονιστική ἔφημερίδα τῶν τροτσκιστῶν· ἔβγαινε στά 1908-1912. Τά πρῶτα τρία φύλλα τυπώθηκαν στό Λβόφ, ἔπειτα ἡ ἔκδοση μεταφέρθηκε στή Βιέννη (Αὐστρία)· βγῆκαν συνολικά 25 φύλλα. Ἡ ἔφημερίδα, ἐκτός ἀπό τά δύο πρῶτα φύλλα της πού βγῆκαν σάν ὄργανο τῆς οὐκρανικῆς ἔνωσης «Σπίλκα», δέν ἐκπροσωποῦσε καμιά κομματική ὀργάνωση τῆς Ρωσίας καί ἦταν, κατά τήν ἔκφραση τοῦ Β. Ι. Λένιν, «ἰδιωτική ἐπιχείρηση». Διευθυντής τῆς ἔφημερίδας ἦταν ὁ Λ. Ντ. Τρότσκι.

Ἡ ἔφημερίδα, καλυπτόμενη μέ τή μάσκα τῆς «μή συμμετοχῆς σέ ὁμάδες», ἀπό τά πρῶτα κιόλας φύλλα καταπολεμοῦσε τόν μπολσεβικισμό, ὑπερασπίζοντας τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτσοβισμό, κήρυττε τήν κεντριστική «θεωρία» τῆς συνεργασίας τῶν ἐπαναστατῶν καί τῶν ὀπορτουνιστῶν μέσα σ' ἕνα κόμμα. Ὑστερα ἀπό τήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ ἔφημερίδα ἀκολούθησε ἀνοιχτά λικβινταριστικές θέσεις· ὑποστήριζε τήν ἀντικομματική ὀτσοβιστική-οὐλτιματιστική ὁμάδα «Βπεριόντ».

Τό 1912 ὁ Τρότσκι καί ἡ ἔφημερίδα του ἦταν οἱ πρωτεργάτες καί οἱ ὀργανωτές τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου.—46.

41 Οἱ «νέοι» —μικροαστική, μισοαναρχική ἀντιπολίτευση στή γερμανική σοσιαλδημοκρατία· ἐμφανίστηκε τό 1890. Τό βασικό πυρήνα της τόν ἀποτελοῦσαν οἱ νεαροί φιλόλογοι καί φοιτητές (ἀπό δῶ πῆρε καί τήν ὀνομασία), πού διεκδικοῦσαν τό ρόλο τῶν θεωρητικῶν καί καθοδηγητῶν τοῦ κόμματος. Ἡ ἀντιπολίτευση αὐτή, μή καταλαβαίνοντας ὅτι μέ τήν κατάργηση τοῦ ἔκτακτου νόμου κατά τῶν σοσιαλιστῶν (1878-1890) ἄλλαξαν οἱ συνθῆκες δράσης τοῦ κόμματος, ἀρνοῦνταν τήν ἀνάγκη τῆς χρησιμοποίησης τῶν νόμιμων μορφῶν πάλης, πάλευε ἐνάντια στή συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας στό Κοινοβούλιο, κατηγοροῦσε τό κόμμα ὅτι ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῆς μικροαστικῆς τάξης, ὅτι εἶναι ὀπορτουνιστικό. Ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκανε ἀγῶνα ἐνάντια στήν ἀντιπολίτευση τῶν «νέων». Ὅταν ἡ «Ἐργατική ἔφημερίδα τῆς Σαξωνίας» —ὄργανο τῶν «νέων»— ἀποπειράθηκε νά παρουσιάσει τόν Ἐνγκελς ἀλληλέγγυο μέ τήν ἀντιπολίτευση, ὁ Ἐνγκελς ἀντέκρουσε ἀποφασιστικά αὐτή τήν «κολοσσιαία ξετσιπωσιά», ὅπως τή χαρακτήρισε ὁ ἴδιος καί ἔκανε συντριπτική κριτική στίς ἀπόψεις καί στήν τακτική τῶν «νέων».

Οί θεωρητικές απόψεις καί ἡ τακτική τῆς ἀντιπολίτευσης ἀποτελοῦσαν, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Ἐνγκελς, «ἓνα τρομερά διαστρεβλωμένο «μαρξισμό»». Ἡ τυχοδιωκτική καί ἀποσπασμένη ἀπό τήν ἀντικειμενική πραγματικότητα τακτική αὐτή τῶν «νέων» θά μπορούσε, ἔγραφε ὁ Ἐνγκελς, «νά χαντακώσει ἀκόμη καί τό πιό ἰσχυρό κόμμα, πού τά μέλη του μετροῦνται σέ ἑκατομμύρια, κάτω ἀπό τά ἐντελῶς δικαιολογημένα σαρκαστικά χαχανίσματα τῶν ἐχθρῶν του». Ὁ Ἐνγκελς εἰρωνευόταν τήν ἔπαρση καί τίς αὐταπάτες τῶν «νέων» ὄσοναφορᾶ τό εἰδικό τους βᾶρος καί τή σημασία τους μέσα στό κόμμα. «Εἶναι ἀνάγκη — παρατηροῦσε ὁ Ἐνγκελς — νά καταλάβουν τό ἐξῆς: ὅτι μέ τήν «ἀκαδημαϊκή τους μόρφωση» πού ἐπιπλέον ἀπαιτεῖ ἓνα γερό κριτικό αὐτοέλεγχο, σέ καμιά περίπτωση δέν ἀποκτοῦν καί βαθμό ἀξιωματικοῦ μέ δικαίωμα ἀνάδειξης τους σέ ἀνάλογη θέση μέσα στό κόμμα· ὅτι μέσα στό κόμμα μας ὁ καθένας πρέπει νά ἀρχίσει τή θητεία του σάν ἀπλός στρατιώτης· ὅτι γιά τήν κατάληψη τῶν ὑπεύθυνων θέσεων μέσα στό κόμμα δέν ἀρκεῖ μόνο τό φιλολογικό ταλέντο καί οἱ θεωρητικές γνώσεις, οὔτε ἀκόμη καί στήν περίπτωση πού ὑπάρχουν ἀναμφισβήτητα καί τό ἓνα καί τό ἄλλο, ἀλλά χρειάζονται γι' αὐτό καί καλή γνώση τῶν συνθηκῶν τῆς κομματικῆς πάλης καί πλήρης ἀφομοίωση τῶν μορφῶν τῆς, δοκιμασμένη προσωπική τιμιότητα καί σταθερότητα χαρακτήρα καί, τέλος, ἐθελοντική ἔνταξη τοῦ καθενός στίς γραμμές τῶν μαχητῶν· πρέπει νά καταλάβουν, γιά νά ἐκφραστοῦμε μέ δύο λόγια, ὅτι αὐτοί, οἱ ἄνθρωποι μέ «ἀκαδημαϊκή μόρφωση» πρέπει, γενικά, πολύ περισσότερο αὐτοί οἱ ἴδιοι νά διδάσκονται ἀπό τούς ἐργάτες, παρά οἱ ἐγάτες ἀπό αὐτούς» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς, Ἔπαντα, τόμ. XVI, μέρ. II, ρωσ. ἔκδ. 1936, σελ. 62-63). Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1861 τό συνέδριο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν Ἐρφούρτη διάγραψε ἀπό τό κόμμα ἓνα μέρος ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν «νέων».

—71.

⁴² Ἡ II Κρατική δούμα συνήλθε στίς 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) 1907. Οἱ ἐκλογές τῆς Δούμας ἦταν ἔμμεσες, ἄνισες καί ἔγιναν σέ συνθηκές λειτουργίας ἔκτακτων στρατοδικείων καί διώξεων. Παρόλα αὐτά ἡ δεύτερη Δούμα ἀποδείχτηκε ὡς πρός τή σύνθεσή της πιό ἀριστερή ἀπό τήν πρώτη. Αἰτία αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἦταν ὁ πιό σαφής, ὁ πιό ἔντονος σέ σχέση μέ τήν περίοδο τῆς πρώτης Δούμας, διαχωρισμός τῶν κομμάτων, ἡ ἀνοδος τῆς ταξικῆς συνείδησης τῶν μαζῶν, καθῶς καί ἡ συμμετοχή τῶν μπολσεβίκων στίς ἐκλογές.

Ἡ σύνθεση τῆς Δούμας ἔδειχνε τό δυνάμωμα ἀπό τή μιά μεριά τῶν ἀριστερῶν κομμάτων, τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν ναροντικιστικῶν ομάδων καί, ἀπό τήν ἄλλη, τό δυνάμωμα τῶν δεξιῶν σέ βᾶρος τῶν καντέτων. Ἡ κατανομή τῶν μελῶν τῆς II Κρατικῆς δούμας σέ πολιτικές παρατάξεις ἦταν ἡ ἀκόλουθη: δεξιοί, δηλ. μοναρχικοί καί ὀχτωβριστές 54, καντέτοι καί συγγενεῖς πρός αὐτούς 99, ἐθνικοί 76, ἀνεξάρτητοι 50, τῆς ομάδας τῶν κοζάκων 17, λαϊκοί σοσιαλιστές 16, ἐσέροι 37, τρουντοβίκοι 104, σοσιαλδημοκράτες 65. Ὡστόσο, ἡ πιό ἀριστερή, ὡς πρός τή σύνθεσή της, δεύτερη Δούμα λόγω τῆς ὑποχώρησης τῆς ἐπανάστασης ἦταν πιό ἀδύνατη ἀπό τήν πρώτη.

Τά δεξιά κόμματα τῆς II Κρατικῆς δούμας ὑποστήριζαν ἀνεπιφύλακτα τήν πολιτική τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης σέ ὅλα τά ζητήματα. Οἱ καντέτοι, πού στόν καιρό τῆς δεύτερης Δούμας ἔδειξαν ὀριστι-

κά τήν άντεπαναστατικότητά τους, ακολουθοῦσαν τακτική συναλλαγῆς μέ τήν ἀπολυταρχία.

Στή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς II Κρατικῆς δούμας ὑπερτεροῦσαν οἱ μενσεβίκοι. Στή δράση τῆς ομάδας ἔβρισκε τήν ἐκδήλωσή της ἡ ὀπορτουμιστική τακτική τῶν μενσεβίκων πού τάσσονταν ὑπέρ τῶν συνασπισμῶν μέ τούς καντέτους καί καλλιεργοῦσαν στό λαό συνταγματικές αὐταπάτες. Ὁ Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στά λάθη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς Δούμας, τόνιζε ὅτι δέν ὑπάρχει ἀντιστοιχία ἀνάμεσα στίς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς κοινοβουλευτικῆς ἀντιπροσωπείας της. Οἱ μπολσεβίκοι χρησιμοποιοῦσαν τή Δούμα σάν βῆμα γιά τό ξεσκεπάσμα τοῦ τσαρισμοῦ καί τοῦ προδοτικοῦ ρόλου τῆς άντεπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τή διακήρυξη καί προπαγάνδισή τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος, γιά τήν ἀπαλλαγῆ τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τήν ἐπιροή τῶν φιλελευθέρων καί τή δημιουργία στή Δούμα ἐπαναστατικοῦ συνασπισμοῦ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ γραμμῆ τῶν μπολσεβίκων ἦταν μιά καινούργια, ἐπαναστατική μαρξιστική γραμμῆ τακτικῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ προλεταριάτου στά κοινοβουλευτικά σώματα. Οἱ μενσεβίκοι, ἀντίθετα, ἐφάρμοζαν στή Δούμα τήν ὀπορτουμιστική τακτική ὑποστήριξης τῶν καντέτων. «Ἡ πάλι τῶν φιλελευθέρων ἐνάντια στούς ἀγρότες καί στούς σοσιαλδημοκράτες — ἔγραφε ἀργότερα Λένιν — γεμίζει ὅλη τήν ἱστορία τῆς I καί τῆς II Δούμας. Ἡ πάλι τοῦ μπολσεβικισμοῦ μέ τό μενσεβικισμό εἶναι ἀδιάσπαστα συνδεμένη μέ τήν ἱστορία αὐτή, σάν πάλι γιά τήν ὑποστήριξη τῶν φιλελευθέρων ἢ γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἡγεμονίας τῶν φιλελευθέρων πάνω στήν ἀγροτιᾶ» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 370).

Κεντρικό ζήτημα πού συζητήθηκε στήν δεύτερη Κρατική δούμα, ὅπως καί στήν πρώτη, ἦταν τό ἀγροτικό. Ἀνάμεσα στ' ἄλλα ζητήματα ἡ Δούμα στίς συνεδριάσεις της συζήτησε τόν προϋπολογισμό, τά ζητήματα τῆς βοήθειας στούς πεινασμένους καί τούς ἀνεργούς, τό ζήτημα τῆς ἀμνηστίας.

Στά μέσα τοῦ 1907 ἔγινε φανερό ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες δέν εἶχαν τίς δυνάμεις νά νικήσουν τόν τσαρισμό. Στίς 3 (16) τοῦ Ἰούνη ἡ τσαρική κυβέρνηση διάλυσε τή II Κρατική δούμα. Ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς Δούμας πιάστηκε. Ταυτόχρονα ἐκδόθηκε νέος ἐκλογικός νόμος πού ἐξασφάλισε στήν III Δούμα ἀπόλυτη πλειοψηφία στούς τσιφλικάδες καί στή μεγαλοαστική τάξη. Ἡ 3 τοῦ Ἰούνη 1907 μπῆκε στήν ἱστορία τῆς χώρας σάν ἡμέρα τοῦ άντεπαναστατικοῦ πραξικοπήματος. Ἡ διάλυση τῆς II Κρατικῆς δούμας σήμαινε τήν ἀπαρχή τῆς περιόδου τῆς πιό μαύρης ἀντίδρασης.—80.

⁴³ Ἡ «Ἐνωσις ἀγῶνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» πού ὀργανώθηκε ἀπό τόν Β. I. Λένιν τό φθινόπωρο τοῦ 1895, συνένωνε εἴκοσι περίπου μαρξιστικούς ὀμίλους τῆς Πετρούπολης. Ὅλη ἡ δουλιὰ τῆς «Ἐνωσις ἀγῶνα» ἦταν ὀργανωμένη μέ βάση τίς ἀρχές τοῦ συγκεντρωτισμοῦ καί τῆς αὐστηρῆς πειθαρχίας. Ἐπικεφαλῆς τῆς «Ἐνωσις ἀγῶνα» βρισκόταν ἡ Κεντρική Ὀμάδα, στήν ὁποία ἀνήκαν ὁ Β. I. Λένιν, ὁ Α. Α. Βανέγεφ, ὁ Π. Κ. Ζαπορόζετς, ὁ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ὁ Λ. Μάρτοφ, ὁ Μ. Α. Σίλβιν, ὁ Β. Β. Σταρκόφ κ.ἄ. Ἡ ἄμεση καθοδήγηση ἦταν συγκεντρωμένη στά χέρια πέντε μελῶν τῆς ὀμάδας μ' ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν. Ἡ ὀργάνωση διαιροῦνταν

σέ άχτιδικές ομάδες. Πρωτοπόροι, συνειδητοί εργάτες (ό Ι. Β. Μπάμπουσκιν, ό Β. Α. Σελγκουνόφ κ.ά.) συνδέανε τίς ομάδες αυτές μέ τίς φάμπρικες καί τά εργοστάσια. Στά εργοστάσια ύπήρχαν οργανωτές γιά τή συγκέντρωση πληροφοριών καί τή διάδοση του τύπου· στίς μεγάλες επιχειρήσεις είχαν δημιουργηθεί εργατικοί όμιλοι.

Ή «Ένωση άγώνα» γιά πρώτη φορά στή Ρωσία άρχισε νά πραγματοποιοει τή συνένωση του σοσιαλισμου μέ τό εργατικό κίνημα, τό πέραςμα από τήν προπαγάνδιση του μαρξισμου μέσα σ' ένα μικρό κύκλο πρωτοπόρων εργατών που άνήκαν στους όμίλους, στήν πολιτική ζύμωση μέσα στίς πλατιές μάζες του προλεταριάτου. Ή «Ένωση» καθοδηγοϋσε τό εργατικό κίνημα, συνενώνοντας τήν πάλη των εργατών γιά τίς οικονομικές τους διεκδικήσεις μέ τήν πολιτική πάλη κατά του τσαρισμου. Τό Νοέμβρη του 1895 ή «Ένωση άγώνα» οργάνωσε άπεργία στή φάμπρικα μάλλινων ύφασμάτων του Θόρντον. Τό καλοκαίρι του 1896 μέ τήν καθοδήγηση της «Ένωσης» έγινε ή περίφημη άπεργία των ύφαντουργών της Πετρούπολης, στήν όποία πήραν μέρος πάνω από 30 χιλιάδες εργάτες. Ή «Ένωση άγώνα» έβγαζε προκηρύξεις καί προσούρες γιά τους εργάτες. Ύπεύθυνος των εκδόσεων της «Ένωσης» ήταν ό Β. Ι. Λένιν· κάτω από τήν καθοδήγησή του έτοιμαζόταν ή έκδοση της πολιτικής εργατικής έφημερίδας «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Ή «Ένωση άγώνα» ξάπλωσε τήν έπιροή της καί έξω από τά όρια της Πετρούπολης. Μέ πρωτοβουλία της πραγματοποιήθηκε ή ένοποίηση των εργατικών όμίλων σέ «Ένωση άγώνα» στή Μόσχα, στό Κίεβο, στό Αϊκατερινοσλάβ καί σέ άλλες πόλεις καί περιοχές της Ρωσίας.

Τό Δεκέμβρη του 1895 ή τσαρική κυβέρνηση έδοσε ένα σοβαρό χτύπημα στήν «Ένωση άγώνα»: τή νύχτα της 8 προς 9 (της 20 προς 21) του Δεκέμβρη 1895 ένας σημαντικός αριθμός στελεχών της Ένωσης μέ έπικεφαλής τον Λένιν πιάστηκαν· κατασχέθηκε τό πρώτο φύλλο της έφημερίδας «Ραμπότσεγε Ντιέλο», που ήταν έτοιμο γιά στοιχειοθέτηση.

Ύστερα από μερικές ήμέρες, στήν πρώτη μετά τίς συλλήψεις συνέλευση της ομάδας, πάρθηκε ή άπόφαση νά όνομαστει ή οργάνωση των σοσιαλδημοκρατών της Πετρούπολης «Ένωση άγώνα γιά τήν άπελευθέρωση της εργατικής τάξης». Σάν άπάντηση στή σύλληψη του Λένιν καί των άλλων μελών της «Ένωσης άγώνα», τά μέλη της «Ένωσης», που δέν είχαν πιαστει, κυκλοφόρησαν στίς 15 (27) του Δεκέμβρη 1895 προκήρυξη μέ πολιτικό περιεχόμενο, γραμμένη από εργάτες.

Ό Λένιν καί από τή φυλακή καθοδηγοϋσε τήν «Ένωση», τή βοηθοϋσε μέ τίς συμβουλές του, έστελνε στους έξω κρυπτογραφημένα γράμματα καί προκηρύξεις, έγραψε τήν προσούρα «Γιά τίς άπεργίες» (μέχρι τώρα δέν βρέθηκε), τό «Σχέδιο καί έξήγηση του προγράμματος του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος» (βλ. Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 2ος, σελ. 87-117).

Ή «Ένωση άγώνα γιά τήν άπελευθέρωση της εργατικής τάξης» της Πετρούπολης άποτελοϋσε, κατά τήν έκφραση του Λένιν, τό έμβρυο του επαναστατικού κόμματος που στηρίζεται στό εργατικό κίνημα καί καθοδηγει τήν ταξική πάλη του προλεταριάτου.

Τά παλιά μέλη της «Ένωσης» που διέφυγαν τή σύλληψη πήραν μέρος στήν προετοιμασία καί διεξαγωγή του Ι συνεδρίου του ΣΔΕΚΡ καί στήν έπεξεργασία της «Διακήρυξης» που εκδόθηκε έξονόματος του συνεδρίου. Ωστόσο ή μακρόχρονη άπουσία των ιδρυτών της

«Ένωσης άγώνα», πού βρίσκονταν έξορία στή Σιβηρία καί σέ πρώτη γραμμή ή άπουσία του Β. Ι. Λένιν, διευκόλυνε τήν εφαρμογή όπορτου-νιστικής πολιτικής από μέρους των «νέων» καί των «οικονομιστών» πού μέσω της έφημερίδας «Ραμπότσαγια Μίσλ» καλλιεργούσαν στή Ρωσία από τό 1897 τίς ιδέες του τρέϊντ-γιουνιονισμού καί του μπερν-σταϊνισμού. Άπό τό δεύτερο έξάμηνο του 1898 τήν καθοδήγηση της «Ένωσης» τήν πήραν οί πιο άπροκάλυπτοι οικονομιστές του κύκλου της «Ραμπότσαγια Μίσλ».—83.

44 «Ίσκρα» («Σπίθα») — ή πρώτη πανρωσική παράνομη μαρξιστική έφημερίδα πού ιδρύθηκε από τον Β. Ι. Λένιν τό 1900 κι' έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στή δημιουργία του έπαναστατικού μαρξιστικού κόμματος της εργατικής τάξης της Ρωσίας.

Τό πρώτο φύλλο της λενινιστικής «Ίσκρα» βγήκε τό Δεκέμβρη του 1900 στή Λειψία· τά έπόμενα φύλλα βγήκαν στό Μόναχο, από τον Ίούλη του 1902 στό Λονδίνο καί από τήν άνοιξη του 1903 στή Γενεύη. Μεγάλη βοήθεια στήν όργάνωση της έκδοσης της έφημερίδας, (όργάνωση μυστικού τυπογραφείου, έξασφάλιση ρωσικών τυπογραφικών στοιχείων κτλ.) έδωσαν οί γερμανοί σοσιαλδημοκράτες Κ. Τσέτκιν, Α. Μπράουν κ.ά., ό πολωνός έπαναστάτης Γ. Μαρχλέβσκι πού ζούσε εκείνα τά χρόνια στό Μόναχο καί ό Γκ. Κβέλτς, ένας από τους ήγέτες της άγγλικής σοσιαλδημοκρατικής όμοσπονδίας.

Τή Συντακτική έπιτροπή της «Ίσκρα» τήν άποτελούσαν: οί Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Α. Μάρτοφ, Π. Μπ. Άξελρόντ, Α. Ν. Πότερσοφ, καί Β. Ι. Ζασούλιτς. Γραμματέας της Συντακτικής έπιτροπής ήταν στίς αρχές ή Ι. Γκ. Σμιντόβιτς-Λέμαν καί άργότερα, από τήν άνοιξη του 1901, ή Ν. Κ. Κρούπσκαγια πού κρατούσε καί όλη τήν άλληλογραφία της «Ίσκρα» μέ τίς ρωσικές σοσιαλδημοκρατικές όργανώσεις. Στο κέντρο της προσοχής της «Ίσκρα» βρίσκονταν τά ζητήματα της έπαναστατικής πάλης του προλεταριάτου καί όλων των εργαζομένων της Ρωσίας ένάντια στήν τσαρική άπολυταρχία· μεγάλη προσοχή δινόταν στά σπουδαιότερα γεγονότα της διεθνούς ζωής καί κυρίως του διεθνούς εργατικού κινήματος. Ό Λένιν ήταν στήν ουσία ό διευθυντής καί ό καθοδηγητής της «Ίσκρα»· δημοσίευε άρθρα για όλα τά βασικά ζητήματα της οικοδόμησης του κόμματος καί της ταξικής πάλης του προλεταριάτου της Ρωσίας.

Ή «Ίσκρα» έγινε τό κέντρο συνένωσης των κομματικών δυνάμεων, συγκέντρωσης καί διαπαιδαγώγησης των κομματικών στελεχών. Σε πολλές πόλεις της Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα, Σαμάρα καί άλλες) δημιουργήθηκαν ομάδες καί έπιτροπές του ΣΔΕΚΡ λενινιστικής-ίσκρικής κατεύθυνσης. Τό Γενάρη του 1902 στό συνέδριο των ίσκριστών στή Σαμάρα ιδρύθηκε ή όργάνωση «Ίσκρα» της Ρωσίας. Οί ίσκρικές όργανώσεις εμφανίζονταν καί δούλευαν κάτω από τήν άμεση καθοδήγηση των μαθητών καί των συνεργατών του Β. Ι. Λένιν: Ν. Ε. Μπάουμαν, Ι. Β. Μπάμπουσκιν, Σ. Ι. Γκοϋσεφ, Μ. Ι. Καλίνιν, Π. Α. Κράσικοφ, Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Φ. Β. Λένγκνικ, Π. Ν. Λεπεσίνσκι, Ι. Ι. Ράντσενκο κ.ά.

Μέ τήν πρωτοβουλία καί τήν άμεση συμμετοχή του Λένιν ή Συντακτική έπιτροπή της «Ίσκρα» έπεξεργάστηκε τό σχέδιο προγράμματος του κόμματος (δημοσιεύτηκε στό φύλ. αρ. 21 της «Ίσκρα») καί προετοίμασε τό ΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ. Τόν καιρό της σύγκλησης του συνεδρίου οί περισσότερες τοπικές σοσιαλδημοκρατικές όργανώσεις της

Ρωσίας είχαν προσχωρήσει στην «Ίσκρα», είχαν έγκρίνει την τακτική, τό πρόγραμμα καί τό οργανωτικό της σχέδιο καί τήν είχαν αναγνωρίσει σάν καθοδηγητικό τους ὄργανο. Τό συνέδριο μέ ειδική απόφασή του τόνισε τόν ἐξαιρετικό ρόλο τῆς «Ίσκρα» στην πάλη γιά τό κόμμα καί τήν ἀνακήρυξε Κεντρικό Ὑπόργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἄμεσως μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος οἱ μενσεβίκοι, μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Πλεχάνοφ, πῆραν τήν «Ίσκρα» στά χέρια τους. Ἡ «Ίσκρα» ἀπό τό 52ο φύλλο της ἔπαψε νά εἶναι ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ.—83.

45 «*Nássa Zariá*» («Ἡ Αὐγή μας») —μηνιαῖο νόμιμο περιοδικό τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν· ἔβγαινε στην Πετρούπολη ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1910 ὡς τό Σεπτέμβρη τοῦ 1914. Τό περιοδικό τό καθοδηγοῦσε ὁ Α. Ν. Πότερσοφ καί σ' αὐτό συνεργάζονταν οἱ Φ. Ι. Ντάν, Σ. Ο. Τσεντερμπάουμ (Β. Γεζόφ) καί ἄλλοι. Γύρω ἀπό τή «*Nássa Zariá*» διαμορφώθηκε τό κέντρο τῶν λικβινταριστῶν τῆς Ρωσίας. Στην ἀπόφαση τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ τό 1912 τονιζόταν ὅτι «μιά μερίδα τῆς σοσιαλδημοκρατίας πού εἶναι συγκεντρωμένη γύρω ἀπό τά περιοδικά «*Nássa Zariá*» καί «*Ντιέλο Ζίζνι*», ἄρχισε νά ὑποστηρίζει ἀνοιχτά τό ρεῦμα πού ὅλο τό κόμμα τό ἔχει χαρακτηρίσει σάν προϊόν τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο» («Ἀποφάσεις τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ, καί τῶν ὄλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. Ι, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 283).—93.

46 «*Vorwärts*» («Ἐμπρός») —καθημερινή ἔφημερίδα, Κεντρικό Ὑπόργανο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος· ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1891, ὕστερα ἀπό ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος πού συνῆλθε στή Χάλλη καί μέ τόν τίτλο «*Vorwärts Berliner Volksblatt*», σάν συνέχεια τῆς ἔφημερίδας «*Berliner Volksblatt*» («*Λαϊκή ἔφημερίδα τοῦ Βερολίνου*») πού ἔβγαινε ἀπό τό 1884. Ἀπό τίς στήλες τῆς ἔφημερίδας ὁ Φ. Ἐνγκελς καταπολεμοῦσε κάθε ἐκδήλωση ὀπορτουניσμοῦ. Ὑστερα ἀπό τό 1895, μετά τό θάνατο τοῦ Ἐνγκελς, ἡ σύνταξη τῆς «*Vorwärts*» ἔπεσε στά χέρια τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος καί συστηματικά δημοσίευε ἄρθρα τῶν ὀπορτουνιστῶν. Ἡ «*Vorwärts*», δίνοντας μεροληπτική εἰκόνα τῆς πάλης κατά τοῦ ὀπορτουניσμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ πού γινόταν στούς κόλπους τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὑποστήριζε τούς «οἰκονομιστές» καί ἀργότερα, μετά τή διάσπαση τοῦ κόμματος, τούς μενσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἡ «*Vorwärts*» δημοσίευε τά συκοφαντικά ἄρθρα τοῦ Τρότσκι, χωρίς νά δίνει στόν Λένιν, στούς μπολσεβίκους, τή δυνατότητα νά ἀνασκευάζουν τίς συκοφαντίες καί νά δίνουν ἀπό τίς στήλες της μιά ἀντικειμενική εἰκόνα τῆς κατάστασης μέσα στό κόμμα. Στην περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ «*Vorwärts*» ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε ἀντισοβιετική προπαγάνδα. Ἐβγαινε στό Βερολίνο ὡς τό 1933.—99.

47 Πρόκειται γιά τήν Ἐπιτροπή τῆς Σχολῆς πού ὀρίστηκε ἀπό τήν ὄλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910 γιά τήν ὀργάνωση κομματικῆς σχολῆς στό ἐξωτερικό καί πού ἀποτελέστηκε ἀπό ἐννέα ἄτομα: δύο μπολσεβίκους, δύο μενσεβίκους, δύο βπεριοντοφικούς καί ἀπό ἕναν ἀντιπρόσωπο τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων: τῆς Μπούντ, τῆς λετονικῆς καί τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας.—99.

⁴⁸ Σοσιαλιστές-επαναστάτες (έσέροι) — μικροαστικό κόμμα της Ρωσίας· έμφανίστηκε στα τέλη του 1901-άρχές του 1902 σαν αποτέλεσμα της συνένωσης διάφορων ναροντικιστικῶν ομάδων και όμίλων («Ένωση σοσιαλιστῶν-επαναστατῶν», κόμμα σοσιαλιστῶν-επαναστατῶν κ.ά.). Έπίσημα όργανά του έγιναν ή έφημερίδα «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια» (1900-1905) και τό περιοδικό «Βέστνικ Ρούσκοϊ Ρεβολιούτσιϊ» (1901-1905). Οί έσέροι δέν έβλεπαν τίς ταξικές διαφορές ανάμεσα στό προλεταριάτο και στους μικροϊδιοκτῆτες, συγκάλυπταν τόν ταξικό χωρισμό της άγροτιᾶς σέ κοινωνικά στρώματα και τίς αντιθέσεις στους κόλπους της, άρνοῦνταν τόν ήγετικό ρόλο του προλεταριάτου στην επανάσταση. Οί απόψεις τῶν έσέρων ήταν ένα έκλεκτικό μίγμα τῶν ιδεῶν του ναροντικισμού και του αναθεωρητισμοῦ. Οί έσέροι προσπαθοῦσαν, σύμφωνα μέ τήν έκφραση του Λένιν, νά διορθώσουν «τά κουσούρια του ναροντικισμού μέ τά μπαλώματα της όπορτουνιστικῆς «κριτικῆς» του μαρξισμού, κριτικῆς πού εἶναι σήμερα της μόδας» (Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 11ος, σελ. 286). Η τακτική της άτομικῆς τρομοκρατίας, πού οί έσέροι τήν προπαγάνδιζαν σαν βασική μέθοδο πάλης ενάντια στην άπολυταρχία, προξενοῦσε μεγάλη ζημιά στό επαναστατικό κίνημα, δυσκόλευε τήν όργάνωση τῶν μαζῶν για τήν επαναστατική πάλη.

Τό άγροτικό πρόγραμμα τῶν έσέρων πρόβλεπε τήν κατάργηση της άτομικῆς ιδιοκτησίας γῆς και τή μεταβίβασή της στη διάθεση τῶν κοινοτήτων, τήν καθιέρωση της «έργασιακῆς αρχῆς» και της «έξισωτικῆς» γαιοχρησίας, καθώς και τήν ανάπτυξη τῶν συνεταιρισμῶν. Στο πρόγραμμα αυτό, πού οί έσέροι τό όνόμαζαν «κοινωνικοποίηση της γῆς», στην πραγματικότητα δέν υπῆρχε τίποτε τό σοσιαλιστικό. Ο Β. Ι. Λένιν, αναλύοντας τό πρόγραμμα τῶν έσέρων, έδειξε ότι ή διατήρηση της έμπορευματικῆς παραγωγῆς και του άτομικοῦ νοικοκυριοῦ στην κοινή γῆ δέν εξαλείφει τήν κυριαρχία του κεφαλαίου, δέν απαλλάσσει τούς έργαζόμενους άγρότες από τήν έκμετάλλευση και τήν καταστροφή· οὔτε και οί συνεταιρισμοί μπορούν νά γίνουν μέσο σωτηρίας για τούς μικροκαλλιεργητές στίς συνθῆκες του καπιταλισμοῦ, γιατί αυτοί συντελοῦν στον πλουτισμό της άστικῆς τάξης του χωριοῦ. Ταυτόχρονα ό Λένιν τόνιζε ότι τά αίτήματα της έξισωτικῆς γαιοχρησίας, αν και δέν ήταν σοσιαλιστικά, είχαν από ιστορική άποψη προοδευτικό επαναστατικό-δημοκρατικό χαρακτήρα, έφόσον στρέφονταν ενάντια στην αντιδραστική τσιφλικάδικη γαιοκτησία.

Τό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων ξεσκέπαζε τίς προσπάθειες τῶν έσέρων νά προσποιοῦνται τούς σοσιαλιστές, έκανε επίμονη πάλη ενάντια στους έσέρους για νά κερδίσει τήν έπιροή πάνω στην άγροτιᾶ, απόδειχνε πώς ή τακτική τους της άτομικῆς τρομοκρατίας ήταν έπιζήμια για τό έργατικό κίνημα. Ταυτόχρονα οί μπολσεβίκοι, κάτω από όρισμένες συνθῆκες, έκλειναν μέ τούς έσέρους προσωρινές συμφωνίες για τήν πάλη ενάντια στον τσαρισμό.

Η ταξική άνομοιογένεια της άγροτιᾶς καθόρισε τήν πολιτική και ιδεολογική άστάθεια και τήν όργανωτική διασπορά του Κόμματος τῶν έσέρων, τίς συνεχείς ταλαντεύσεις τους ανάμεσα στη φιλελεύθερη άστική τάξη και στό προλεταριάτο. Άκόμη στα χρόνια της πρώτης ρωσικῆς επανάστασης αποσπάστηκε από τό Κόμμα τῶν έσέρων ή δεξιά πτέρυγα, πού δημιούργησε τό νόμιμο Λαϊκό-σοσιαλιστικό κόμμα έργασίας (ένέσοι), συγγενικό ως προς τίς απόψεις του μέ τούς καντέτους,

καί ἡ ἀριστερή πτέρυγα, πού σχημάτισε τή μισοαναρχική ἔνωση τῶν «μαξιμαλιστῶν». Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν τό Κόμμα τῶν ἐσέρων βρισκόταν σέ πλήρη ἰδεολογική καί ὀργανωτική ἀποσύνθεση. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ πλειοψηφία τῶν ἐσέρων ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις.

Μετά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917 οἱ ἐσέροι μαζί μέ τούς μενσεβίκους καί τούς καντέτους ἀποτελοῦσαν τό κύριο στήριγμα τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστοτσιφλικάδικης Προσωρινῆς κυβέρνησης καί οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος (Κέρενσκι, Αὐξέντιεφ, Τσερνόφ) συμμετεῖχαν σ' αὐτήν. Τό Κόμμα τῶν ἐσέρων ἀρνήθηκε νά ὑποστηρίξει τό αἶτημα τῶν ἀγροτῶν γιά τήν κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί τάχθηκε ὑπέρ τῆς διατήρησης τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας στή γῆ. Οἱ ἐσέροι ὑπουργοί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης ἔστειλαν καταδιωκτικά ἀποσπάσματα ἐνάντια στούς ἀγρότες πού εἶχαν καταλάβει τή γῆ τῶν τσιφλικάδων.

Στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1917 ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῶν ἐσέρων ἴδρυσε τό ἀνεξάρτητο κόμμα τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων. Οἱ ἀριστεροί ἐσέροι, ἐπιδιώκοντας νά διατηρήσουν τήν ἐπιροή τους στίς ἀγροτικές μάζες, ἀναγνώρισαν τυπικά τή Σοβιετική ἐξουσία καί ἤρθαν σέ συμφωνία μέ τούς μπολσεβίκους, γρήγορα ὅμως πῆραν τό δρόμο τῆς πάλης κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἐσέροι ἔκαναν ἀντεπαναστατική ὑπονομευτική δουλιὰ, ὑποστήριζαν δραστήρια τούς ξένους ἐπεμβασίες καί τούς λευκοφρουρίτες, ἔπαιρναν μέρος σέ ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες, ὀργάνωναν τρομοκρατικές πράξεις ἐνάντια σέ παράγοντες τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ὄταν τέλειωσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος οἱ ἐσέροι συνέχισαν τήν ἐχθρική τους δράση ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος στό ἐσωτερικό τῆς χώρας καί στό στρατόπεδο τῶν λευκοφρουριτῶν ἐμιγκρέδων.—100.

⁴⁹ «*L'Humanité*» («Ἡ Ἀνθρωπότητα») —καθημερινή ἐφημερίδα· ἰδρύθηκε τό 1904 ἀπό τόν Ζ. Ζωρές σάν ὄργανο τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τό 1905 ἡ ἐφημερίδα χαιρέτισε τήν ἐπανάσταση πού εἶχε ἀρχίσει στή Ρωσία, ἐκφράζοντας τήν ἀλληλεγγύη τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ «πρός τό ρωσικό ἔθνος πού δημιουργοῦσε τό δικό του 89». Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας ὀργάνωσε ἔρανο ὑπέρ τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914-1918) ἡ ἐφημερίδα βρισκόταν στά χέρια τῆς ἄκρας δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί ὑποστήριζε σωβινιστικές θέσεις.

Τό 1918 ἐπικεφαλῆς τῆς ἐφημερίδας, πολιτικός διευθυντής της ἔγινε ὁ ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ διεθνούς ἐργατικοῦ κινήματος Μαρσέλ Κασέν. Στήν περίοδο 1918-1920 ἡ ἐφημερίδα τάχθηκε ἐνάντια στήν ἰμπεριαλιστική πολιτική τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης, πού ἔστειλε τίς ἔνοπλες δυνάμεις της νά πολεμήσουν τή Σοβιετική δημοκρατία. Ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1920, μετά τή διάσπαση τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί τή δημιουργία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας, ἡ ἐφημερίδα ἔγινε τό Κεντρικό του ὄργανο.

Στίς ἀρχές τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, τόν Αὐγούστο τοῦ 1939, ἡ ἐφημερίδα ἀπαγορεύτηκε ἀπό τή γαλλική κυβέρνηση καί πέ-

ρασε στην παρανομία. Τήν περίοδο τῆς κατοχῆς τῆς Γαλλίας ἀπό τά χιτλερικά στρατεύματα (1940-1944) ἡ ἔφημερίδα ἔβγαινε παράνομα καί ἔπαιξε τεράστιο ρόλο στούς ἀγῶνες γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Γαλλίας ἀπό τούς φασίστες κατακτητές.

Στή μεταπολεμική περίοδο ἡ ἔφημερίδα παλεύει ἀκούραστα γιά τήν ἐδραίωση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας, γιά τήν ἐνότητα δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά τήν στερέωση τῆς εἰρήνης καί τῆς φιλίας μεταξύ τῶν λαῶν, γιά τήν δημοκρατία καί τήν κοινωνική πρόοδο.
—100.

⁵⁰ «*Ναρόντναγια Βόλια*» («*Λαϊκή ἐλευθερία*») — μυστική πολιτική ὀργάνωση τῶν ναρόντικων τρομοκρατῶν πού ἐμφανίστηκε τόν Αὐγουστο τοῦ 1879 μετά τή διάσπαση τῆς ναροντικιστικῆς ὀργάνωσης «*Ζεμλιά ἰ Βόλια*». Ἐπικεφαλῆς τῆς «*Ναρόντναγια Βόλια*» ἦταν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή πού ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς Α. Ι. Ζελιάμποφ, Α. Β. Κβιατκόβσκι, Α. Ντ. Μιχάηλοφ, Ν. Α. Μορόζοφ, Σ. Λ. Περόβσκαγια, Β. Ν. Φίγκνερ, Μ. Φ. Φρολένκο κ.ἄ. Οἱ ναροντοβόλτσι, ἄν καί ἐξακολουθοῦσαν νά παραμένουν στίς θέσεις τοῦ ναροντικιστικοῦ οὐτοπικοῦ σοσιαλισμοῦ, μπῆκαν στό δρόμο τῆς πολιτικῆς πάλης, γιατί θεωροῦσαν σάν βασικό καθῆκον τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί τήν κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Τό πρόγραμμά τους πρόβλεπε τήν ὀργάνωση μιᾶς «μόνιμης λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας» πού θά ἐκλεγόταν μέ βάση τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα, τήν καθιέρωση τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, τή μεταβίβαση τῆς γῆς στό λαό καί τήν ἐπεξεργασία μέτρων γιά νά περάσουν οἱ φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια στά χέρια τῶν ἐργατῶν. «Οἱ ναροντοβόλτσι — ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν — περνώντας στήν πολιτική πάλη, ἔκαναν ἕνα βῆμα μπρός, δέν κατόρθωσαν ὅμως νά συνδέσουν αὐτήν τήν πάλη μέ τό σοσιαλισμό» (*Ἄπαντα*, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 180).

Οἱ ναροντοβόλτσι ἔκαναν ἡρωϊκή πάλη ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία, ὅμως ξεκινώντας ἀπό τή λαθεμένη θεωρία τῶν «ἐνεργῶν» ἡρώων καί τοῦ «παθητικοῦ» ὄχλου, ὑπολόγιζαν νά πετύχουν τό μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας χωρίς τή συμμετοχή τοῦ λαοῦ, μέ τίς δικές τους δυνάμεις, μέ τήν ἀτομική τρομοκρατία, τόν ἐκφοβισμό καί τήν ἀποδιοργάνωση τῆς κυβέρνησης. Μετά τήν 1 τοῦ Μάρτη 1881 (δολοφονία τοῦ Ἀλέξανδρου Β΄) ἡ κυβέρνηση μέ τούς ἄγριους διωγμούς, τίς ἐκτελέσεις καί τίς προβοκάτσιες σύντριψε τήν ὀργάνωση «*Ναρόντναγια Βόλια*». Οἱ ἐπανειλημμένες ἀπόπειρες ἀνασυγκρότησης τῆς «*Ναρόντναγια Βόλια*» πού ἔκαναν οἱ ναροντοβόλτσι στή δεκαετία 1880-1890 ἔμειναν χωρίς ἀποτέλεσμα. Ἔτσι, τό 1886 ἐμφανίστηκε μιᾶ ὀμάδα μ' ἐπικεφαλῆς τόν Α. Ι. Οὐλιάνοφ (ἀδελφό τοῦ Β. Ι. Λένιν) καί τόν Π. Γ. Σεβίρεφ, πού ἀκολουθοῦσε τίς παραδόσεις τῆς «*Ναρόντναγια Βόλια*». Μετά τήν ἀποτυχημένη ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ Ἀλέξανδρου Γ΄, τό 1887, ἡ ὀμάδα ἀνακαλύφθηκε καί τά δραστήρια μέλη της ἐκτελέστηκαν.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐπικρίνοντας τό λαθεμένο, οὐτοπιστικό πρόγραμμα τῶν ναροντοβόλτσι, μιλοῦσε ταυτόχρονα μέ μεγάλο σεβασμό γιά τή γεμάτη αὐταπάρνηση πάλη τῶν μελῶν τῆς «*Ναρόντναγια Βόλια*» ἐνάντια στόν τσαρισμό, ἐκτιμοῦσε πολύ τήν συνωμοτική τους τεχνική καί τήν αὐστηρή συγκεντρωτική ὀργάνωσή τους.—100.

- ⁵¹ «*Βέστνικ Ναρόντοϊ Βόλι*» («'Αγγελιαφόρος τῆς Λαϊκῆς ἐλευθερίας») — ὄργανο τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ κόμματος «Ναρόνταγια Βόλια»· ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τό 1883 ὡς τό 1886. Συνολικά βγῆκαν 5 φύλλα. Στή Συντακτική ἐπιτροπή ἀνῆκαν οἱ Π. Α. Λαβρόφ, Μ. Ν. 'Ολοβένικοβα (Πολόνσκαγια), Α. Α. Τιχομίροφ.—100.
- ⁵² «*Μπιρζεβίγε Βέντομοστι*» («Δελτίο τοῦ Χρηματιστηρίου») — ἀστική ἔφημερίδα· ἰδρύθηκε τό 1880 γιά ἐμπορικούς σκοπούς. Ἐβγαινε στήν Πετρούπολη στίς ἀρχές τρεῖς φορές τήν ἐβδομάδα, ὕστερα τέσσερις καί σέ συνέχεια καθημερινά. Ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1902 ἔβγαινε δυό φορές τήν ἡμέρα: τό πρωί καί τό βράδυ. Ἡ καιροσκοπία της, ὁ ἀργυρώνητος χαρακτήρας της καί ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν ἔκαναν τό ὄνομά της προσηγορικό (Μπιρζιόβκα-«χρηματιστηριακή»). Ἡ «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι» κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης στά τέλη τοῦ 'Οχτώβρη 1917.—101.
- ⁵³ Στό σημεῖο αὐτό καθῶς καί παρακάτω ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του καί παραθέτει περικοπές ἀπό τό «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἐπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 448-449, 456).—106.
- ⁵⁴ Πρόκειται γιά τά τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἐκλέχτηκαν στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό ὁποῖο ἔγινε στίς 30 τοῦ Ἀπρίλη ὡς τίς 19 τοῦ Μάη (13 τοῦ Μάη ὡς τήν 1η τοῦ Ἰούνη) 1907.—108.
- ⁵⁵ «*Ντιέλο Ζίζνι*» («Ἐπόθεση Ζωῆς») — νόμιμο περιοδικό, ὄργανο τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη τό Γενάρη-'Οχτώβρη τοῦ 1911. Βγῆκαν 9 τεύχη.—109.
- ⁵⁶ Τό ἄρθρο «*Ὁ Μαρξισμός καί τό «Νάσα Ζαριά»*» δημοσιεύτηκε στό 3ο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Σοβρεμένναγια Ζίζν». Τό ἄρθρο γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν κατά παράκληση τοῦ Σ. Γκ. Σαουμιάν.
- «*Σοβρεμένναγια Ζίζν*» («Σύγχρονη Ζωή») — νόμιμο ἐβδομαδιαῖο κοινωνικοπολιτικό περιοδικό, ὄργανο τῆς ἐνωμένης ὀργάνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Μπακοῦ, ὅπου ἀνῆκαν οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι. Ἐβγαινε στό Μπακοῦ ἀπό τίς 26 τοῦ Μάρτη (8 τοῦ Ἀπρίλη) ὡς τίς 22 τοῦ Ἀπρίλη (5 τοῦ Μάη) 1911 μέ διευθυντή τό Σ. Γκ. Σαουμιάν. Βγῆκαν τρία τεύχη. Τό τρίτο τεύχος κατασχέθηκε καί τό περιοδικό κλείστηκε μέ ἐντολή τοῦ διοικητῆ τῆς πόλης. Στό δεύτερο καί τρίτο τεύχος τοῦ «Σοβρεμένναγια Ζίζν» μέ τόν τίτλο «Ἐπιστημονικές συζητήσεις» δημοσιεύτηκαν ἄρθρα πού ἐκθέτανε τή διδασκαλία τοῦ Κ. Μάρξ. Στό «Σοβρεμένναγια Ζίζν» δημοσιεύτηκαν πολλά ἄρθρα τοῦ Σαουμιάν.—111.
- ⁵⁷ «*Ζβεζντά*» («'Αστέρας») — μπολσεβίκικη νόμιμη ἔφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 16 (29) τοῦ Δεκέμβρη 1910 ὡς τίς 22 τοῦ Ἀπρίλη (5 τοῦ Μάη) 1912. Ἀρχικά ἡ ἔφημερίδα ἔβγαινε μιά φορά τήν ἐβδομάδα· ἀπό τίς 21 τοῦ Γενάρη (3 τοῦ Φλεβάρη) 1912 ἄρχισε νά βγαίνει δυό φορές τήν ἐβδομάδα καί ἀπό τίς 8 (21) τοῦ Μάρτη τρεῖς φορές

τήν εβδομάδα. Άμεσος συνεχιστής τῆς «Ζβεζντά» ἦταν ἡ ἔφημερίδα «Νιέβσκαγια Ζβεζντά» πού ἡ ἔκδοσή της ἀποφασίστηκε ἔπειτα ἀπό τίς συνεχεῖς κατασχέσεις τῆς «Ζβεζντά». Τό πρῶτο φύλλο τῆς «Νιέβσκαγια Ζβεζντά» βγήκε στίς 26 τοῦ Φλεβάρη (10 τοῦ Μάρτη) 1912, ὅταν δέν εἶχε κλείσει ἀκόμη ἡ «Ζβεζντά», τό 27ο (τελευταῖο) φύλλο της βγήκε στίς 5 (18) τοῦ Ὀχτώβρη 1912.

Τό τιράζ τῆς «Ζβεζντά» στήν ἀρχή τῆς ἔκδοσής της ἔφτανε τίς 7-10 χιλιάδες ἀντίτυπα. Στίς μέρες τῶν γεγονότων τοῦ Λένα (1912) τό τιράζ τῆς ἔφημερίδας ἔφτασε τίς 50-60 χιλιάδες ἀντίτυπα.

Τό ζήτημα τῆς ἐπανεκδόσης νόμιμου μαρξιστικοῦ τύπου πρόβαλε μέ ὀξύτητα, γιατί εἶχε ἀρχίσει ἡ ἀναζωογόνηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Ρωσία. Τό φθινόπωρο τοῦ 1910, στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διεθοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου στήν Κοπεγχάγη ἔγινε σύσκεψη, στήν ὁποία πῆραν μέρος ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ὁ Ν. Γκ. Πολετάγεφ, μπολσεβίκος, μέλος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας κ.ἄ. Στή σύσκεψη ἐπιτεύχθηκε συμφωνία γιά τήν ἔκδοση ἑνός νόμιμου ὀργάνου στή Ρωσία καί γιά τή συνεργασία σ' αὐτό τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων. Μέ βάση αὐτή τή συμφωνία, στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ζβεζντά» μπῆκαν οἱ Β. Ντ. Μόντς-Μπρουγέβιτς (ἀπό μέρος τῶν μπολσεβίκων), Ν. Ι. Ἰορντάνσκι (ἀπό μέρος τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων) καί Ι. Π. Ποκρόβσκι (ἀπό μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς Δούμας). Σοβαρό ρόλο στήν ὀργάνωση τῆς ἔκδοσης τῆς ἔφημερίδας ἔπαιξε ὁ Ν. Γκ. Πολετάγεφ. Ἡ «Ζβεζντά» στήν περίοδο αὐτή θεωροῦνταν ὄργανο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Στό φύλ. ἀρ. 25 τῆς 11 (24) τοῦ Ἰούνη 1911 ἡ ἔκδοση τῆς ἔφημερίδας προσωρινά σταμάτησε. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1911 ἡ «Ζβεζντά» βγαίνει ξανά μέ ἀλλαγές στή σύνθεση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, χωρίς τή συμμετοχή τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων.

Τήν ἰδεολογική καθοδήγηση τῆς «Ζβεζντά» εἶχε ἀναλάβει ὁ Β. Ι. Λένιν· διατηροῦσε ἀλληλογραφία μέ τά μέλη τῆς σύνταξης, κατεύθυνε τή δουλιά τους, ἔκανε κριτική στά λάθη, ἰδιαίτερα στήν πρώτη περίοδο τῆς ὑπαρξης τῆς «Ζβεζντά», πάλευε γιά τή συνεπή μαρξιστική κατεύθυνση τῆς ἔφημερίδας.

Στή «Ζβεζντά» καί στή «Νιέβσκαγια Ζβεζντά» δημοσιεύτηκαν 50 περίπου ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ τίς ὑπογραφές: Β. Ἰλίν, Β. Φ., Οὐίλιαμ Φρέι, Φ. Α.-κο, Κ. Τ., Τ., Μπ. Κ., Μ. Σ., Π. Π., Ρ. Σιλίν, Ρ. Σ., Μπ. Γκ., Μή φιλελεύθερος σκεπτικιστής, Κ. Φ., Φ. Φ., Μ. Μ. κ.ἄ.

Σοβαρή συντακτική καί ὀργανωτική δουλιά στή «Ζβεζντά» ἔκαναν οἱ Ν. Ν. Μπατούριν, Ν. Γκ. Πολετάγεφ, Κ. Τ. Ἐρεμέγεφ, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι. Συνεργάζονταν δραστήρια στήν ἔφημερίδα οἱ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς, Ντεμιάν Μπέντι κ.ἄ. Στή «Ζβεζντά» δημοσιεύτηκαν πολλά ἄρθρα τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Στή δουλιά τῆς «Ζβεζντά» ὁ Λένιν τράβηξε τόν Α.Μ. Γκόρκι.

Μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν ἡ «Ζβεζντά» ἔγινε μιά μαχητική μαρξιστική ἔφημερίδα. Ὑπεράσπιζε καί προπαγάνδιζε τίς ἀρχές τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, πάλευε ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί τόν ὀτσοβισμό γιά τήν ἐδραίωση τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος, γιά τήν ἐπαναστατική συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς, ὑποστήριζε τό ἐκλογικό πρόγραμμα τῶν μπολσεβίκων στίς ἐκλογές γιά τήν ΙV Κρατική δούμα. Ἡ «Ζβεζντά» δημοσίευε τίς ὁμιλίες τῶν μελῶν

τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς Δούμας καί τίς ἐπερωτήσεις πού ὑπόβαλλε ἡ ομάδα στή Δούμα. Ἡ ἐφημερίδα πάλευε δραστήρια γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἡ «Ζβεζντά» ἀποκατάστησε μόνιμη στενή σύνδεση μέ τούς ἐργάτες στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια· στή στήλη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἡ ἐφημερίδα ὑποστήριζε τίς πιό ἄμεσες ἀνάγκες τῶν ἐργατῶν. Ἡ «Ζβεζντά» εἶχε μεγάλο κῦρος ἀνάμεσα στήν ἐργατική τάξη καί στούς ἐργαζόμενους τῆς Ρωσίας.

Τήν ἀνοιξη τοῦ 1912, λόγω τῆς ἀνόδου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ὁ ρόλος τῆς «Ζβεζντά» μεγάλωσε ἐξαιρετικά. Ἰδιαίτερα πλάτυνε ἡ στήλη τῶν ἐργατικῶν χρονικῶν, ὅπου δημοσιεύονταν ἀνταποκρίσεις πού ἐκδήλωναν τήν ἀπήχηση ἀπό τά γεγονότα τοῦ Λένα. Στήν ἐφημερίδα δημοσιεύονταν πολυάριθμες εἰδήσεις ἀπό διάφορες πόλεις τῆς Ρωσίας γιά ἀπεργίες, διαδηλώσεις καί συγκεντρώσεις, δημοσιεύονταν γράμματα ἐργατῶν πρὸς τή «Ζβεζντά», ψηφίσματα διαμαρτυρίας ἐναντία στίς δολοφονίες τοῦ Λένα, πού παίρνονταν στίς συγκεντρώσεις τῶν ἐργατῶν.

Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὑποχρεωμένη νά δουλεύει μέσα σέ συνθήκες συνεχῶν διωγμῶν ἀπό μέρος τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης: κατάσχεσης τῶν φύλλων τῆς, προστίμων, ἀπαγόρευσης τῆς ἐφημερίδας, συλλήψεων τῶν συντακτῶν τῆς.

Στίς μέρες τῶν γεγονότων τοῦ Λένα, τό 1912, κάθε φύλλο τῆς «Ζβεζντά» κατασχόταν, ὅμως ἓνα μέρος τῶν ἀντιτύπων τῆς πρόφταιναν νά τό μοιράσουν στούς ἐργάτες πρὶν τήν κατάσχεση.

Ἡ ἐφημερίδα «Ζβεζντά» δέν ἔβγαινε καθημερινά καί προοριζόταν γιά τά πρωτόπορα στρώματα τοῦ προλεταριάτου. Ἦταν ἀπαραίτητο νά ἐκδοθεῖ μιά μπολσεβίκικη καθημερινή μαζική ἐφημερίδα. Ἡ «Ζβεζντά» ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν προπαγάνδισή τῆς ἐκδοσης ἑνός τέτιου ὀργάνου. Ὁ ἔρανος γιά τή δημιουργία τοῦ κεφαλαίου ἐκδοσης τῆς καθημερινῆς ἐργατικῆς ἐφημερίδας, πού ἀνοιξε ἡ σύνταξη τῆς «Ζβεζντά», βρῆκε θερμή ὑποστήριξη στίς ἐργατικές μάζες. Ἡ «Ζβεζντά» ἐνημέρωνε τακτικά τούς ἀναγνώστες τῆς γιά τήν ἀπήχηση πού εἶχε στούς ἐργάτες ὁ ἔρανος καί δημοσίευε ἀπολογισμό γιά τά ποσά πού ἀποτέλεσαν τό κεφάλαιο τῆς ἐκδοσης τοῦ νέου ἔντυπου ὀργάνου. Ἡ ἐφημερίδα «Ζβεζντά» προετοίμασε τή δημιουργία τῆς μαζικῆς νόμιμης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Πράβντα».—111.

⁵⁸ Πρόκειται γιά τή θέση πού πρόβαλε ὁ Ε. Μπέρνσταϊν, ὁ πιό ἀπροκάλυπτος ἐκφραστής τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ, ὁ γενάρχης τοῦ ἐχθρικοῦ πρὸς τό μαρξισμό ὀπορτουλιστικοῦ ρεύματος μέσα στή διεθνή σοσιαλδημοκρατία—τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ, πού ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα στή Γερμανία.

Στά 1896-1898 ὁ Μπέρνσταϊν δημοσίευσε στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»), θεωρητικό ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, μιά σειρά ἄρθρα μέ τόν τίτλο «Προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ», ὅπου ἀναθεωροῦσε τίς φιλοσοφικές, οἰκονομικές καί πολιτικές βάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. «Δέν παραδεχόταν, ὅτι μπορεῖ νά θεμελιωθεῖ ἐπιστημονικά ὁ σοσιαλισμός καί ν' ἀποδειχτεῖ, ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὑλιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖος καί ἀναπόφευκτος. Δέν παραδεχόταν τό γεγονός τῆς αὐξανόμενης

ἀθλιότητος, τῆς προλεταριοποίησης καί τῆς ὄξυνσης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν ἀντιθέσεων. Διακήρυσσε ὅτι εἶναι ἀνυπόστατη ἡ ἴδια ἡ ἔννοια «τελικός σκοπός» καί ἀπόριπτε ἀνεπιφύλακτα τήν ἰδέα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Δέν παραδεχόταν ὅτι ἀνάμεσα στό φιλελευθερισμό καί στό σοσιαλισμό ὑπάρχει ριζική ἀντίθεση. Ἐπίσης τῆς θεωρίας τῆς ταξικῆς πάλης...» (Β. Ι. Λένιν. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 7). Ἡ ἀναθεώρηση τοῦ μαρξισμοῦ ἀπό τοὺς μπερνσταϊνικούς ἀπόβλεπε στό νά μετατρέψει τῆ σοσιαλδημοκρατία ἀπό κόμμα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης σέ κόμμα τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων.

Τά ἀριστερά στοιχεῖα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἄρχισαν ἀγῶνα ἐνάντια στόν Μπερνσταϊν ἀπό τίς στήλες τῶν ἑφημερίδων τους. Τόν μπερνσταϊνισμό τόν ὑποστήριζε ἡ δεξιά, ὀπορτουνιστική πτέρυγα. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος κρατοῦσε συμβιβαστική στάση ἀπέναντι στόν μπερνσταϊνισμό καί δέν τόν ἀντέκρουε. Ἡ πολεμική στίς στήλες τοῦ περιοδικοῦ «Die Neue Zeit» ἀπ' ἀφορμή τὰ ἄρθρα τοῦ Μπερνσταϊν ἄρχισε τόν Ἰούλη τοῦ 1898 μέ τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Ὁ Μπερνσταϊν καί ὁ ὑλισμός», πού στρεφόταν ἐνάντια στόν ἀναθεωρητισμό.

Τό 1899 τὰ ἄρθρα τοῦ Μπερνσταϊν βγήκαν σέ ξεχωριστό βιβλίο μέ τόν τίτλο «Οἱ προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τὰ καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας».

Στά συνέδρια τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας πού ἔγιναν στή Στουτγάρδη (Ὀκτώβρης 1898), στό Ἀννόβερο (Ὀκτώβρης 1899) καί στή Λυβέκη (Σεπτέμβρης 1901), ὁ μπερνσταϊνισμός καταδικάστηκε, ἐξαιτίας ὅμως τῆς συμβιβαστικῆς στάσης τῆς πλειοψηφίας τῶν ἡγετῶν του, τό κόμμα δέν διαχώρισε τίς εὐθύνες του ἀπό τόν Μπερνσταϊν. Οἱ μπερνσταϊνικοί ἐξακολουθοῦσαν νά προπαγανδίζουν ἀνοιχτά τίς ἀναθεωρητικές ἰδέες τους στό περιοδικό «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία σοσιαλιστική ἐπιθεώρηση») καί στίς κομματικές ὀργανώσεις.

Ὁ μπερνσταϊνισμός ὑποστηρίχθηκε ἀπό τὰ ὀπορτουνιστικά στοιχεῖα τῶν ἄλλων κομμάτων τῆς II Διεθνούς. Στή Ρωσία οἱ μπερνσταϊνικές θεωρίες ὑποστηρίζονταν ἀπό τοὺς «νόμιμους μαρξιστές» καί τοὺς «οἰκονομιστές». Ἡ τσαρική λογοκρισία ἐπέτρεψε νά γίνουν τρεῖς ἐκδόσεις τοῦ βιβλίου τοῦ Μπερνσταϊν, πού μεταφράστηκε στά ρωσικά, καί ὁ διευθυντής τοῦ τμήματος Ὀχράνας τῆς Μόσχας Ζουμπάτοφ τό συμπεριέλαβε στόν κατάλογο τῶν βιβλίων πού συνιστοῦσε στοὺς ἐργάτες γιά διάβασμα.

Μόνο οἱ ἐπαναστάτες μαρξιστές τῆς Ρωσίας, οἱ μπολσεβίκοι, μ' ἐπικεφαλῆς τό Λένιν, πάλευαν ἀποφασιστικά καί μέ συνέπεια ἐνάντια στόν μπερνσταϊνισμό καί τοὺς ὀπαδούς του. Ὁ Λένιν, ἀκόμη ἀπ' τό 1899, τάχθηκε ἐνάντια στοὺς μπερνσταϊνικούς μέ τῆ «Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας» καί μέ τό ἄρθρο «Τό πρόγραμμά μας». Πλατιά κριτική τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ ἔκανε ὁ Λένιν στό βιβλίο του «Τί νά κάνουμε;» καί στά ἄρθρα του «Μαρξισμός καί ἀναθεωρητισμός», «Οἱ διαφωνίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης» (βλ. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167-180, 186-190· τόμ. 6ος, σελ. 1-192· τόμ. 17ος, σελ. 15-26· σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 65-72).—114.

ματικό τους ντοκουμέντο, τό λεγόμενο «Credo», τό όποίο εἶχε γραφτεῖ τό 1899 ἀπό τήν Ε.Ντ. Κουσκόβα.

«Οἰκονομισμός» — όπορτουμιστικό ρεῦμα μέσα στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία στά τέλη τοῦ 19ου μέ ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα, μιά ἀπό τίς παραλλαγές τοῦ διεθνούς όπορτουμισμοῦ. Ἐντυπα ὄργανα τῶν «οἰκονομιστῶν» ἦταν ἡ ἔφημερίδα «Ραμπότσαγια Μίσλ» (1897-1902) καί τό περιοδικό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» (1899-1902).

Οἱ «οἰκονομιστές» περιόριζαν τά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν οἰκονομική πάλη γιά τήν αὔξηση τοῦ μεροκάματου, τή βελτίωση τῶν συνθηκῶν ἐργασίας κτλ., ὑποστηρίζοντας ὅτι ἡ πολιτική πάλη εἶναι ὑπόθεση τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Οἱ «οἰκονομιστές» ἀρνοῦνταν τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, θεωρώντας ὅτι τό κόμμα πρέπει ἀπλῶς νά παρακολουθεῖ τό αὐθόρμητο προτσές τοῦ κινήματος, νά εἶναι πρωτοκολλητής τῶν γεγονότων. Οἱ «οἰκονομιστές», ὑποκλινόμενοι μπροστά στό αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, μείωναν τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας, τῆς συνειδητότητας, ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ σοσιαλιστική ἰδεολογία μπορεῖ νά δημιουργηθεῖ μέσα ἀπό τό αὐθόρμητο ἐργατικό κίνημα· ἀρνοῦνταν τήν ἀνάγκη τῆς εἰσαγωγῆς τῆς σοσιαλιστικῆς συνείδησης στό ἐργατικό κίνημα ἀπ' ἔξω, ἀπό τό μαρξιστικό κόμμα κι' ἔτσι ἄνοιγαν τό δρόμο γιά τήν ἀστική ἰδεολογία. Οἱ «οἰκονομιστές» ὑπεράσπιζαν τή διασπορά καί τό χειροτεχνικό τρόπο δουλιᾶς στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, τάσσονταν ἐνάντια στήν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας συγκεντρωτικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ «οἰκονομισμός» ἀποτελοῦσε κίνδυνο ἀποτραβήγματος τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τόν ταξικό ἐπαναστατικό δρόμο καί μετατροπῆς της σέ πολιτικό ἐξάρτημα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἀναλυτική κριτική τῶν ἀπόψεων τῶν «οἰκονομιστῶν» γίνεται στά ἔργα τοῦ Λένιν: «Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας» (ἡ «Διαμαρτυρία» πού στρέφεται ἐνάντια στό «Credo», γράφτηκε στήν ἐξορία στή Σιβηρία τό 1899 καί ὑπογράφηκε ἀπό δεκαεφτά ἐξόριστους μαρξιστές), «Πισωδρομική κατεύθυνση στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία», «Παίρνοντας ἀφορμή ἀπό μιά «Profession de foi»», «Συζήτηση μέ τούς συνήγορους τοῦ «οἰκονομισμοῦ»» (βλ. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167-180, 246-279, 316-326· τόμ. 5ος, σελ. 366-373). Ὁ Λένιν ὀλοκλήρωσε τήν ἰδεολογική συντριβή τοῦ «οἰκονομισμοῦ» στό βιβλίο του «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). Μεγάλο ρόλο στήν πάλη ἐνάντια στόν «οἰκονομισμό» ἔπαιξε ἡ λενινιστική «Ἴσκρα».—114.

⁶⁰ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς ἀπόψεις τοῦ γερμανοῦ ἀστοῦ οἰκονομολόγου Λουϊό Μπρεντάνο (1844-1931), θεμελιωτῆ τοῦ «μπρεντανισμοῦ», μιᾶς παραλλαγῆς τῆς ἀστικῆς διαστρέβλωσης τοῦ μαρξισμοῦ. Ὁ Μπρεντάνο προπαγάνδιζε τήν «κοινωνική εἰρήνη» μέσα στήν καπιταλιστική κοινωνία, τή δυνατότητα ξεπεράσματος τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων τοῦ καπιταλισμοῦ χωρίς ταξική πάλη, ὑποστήριζε ὅτι τάχα μέ τήν ὀργάνωση ρεφορμιστικῶν συνδικάτων καί ἐργατικῆς νομοθεσίας μπορεῖ νά λυθεῖ τό ἐργατικό ζήτημα, νά συμβιβαστοῦν τά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν καί τῶν καπιταλιστῶν.

Στή Ρωσία ἀνάλογη μέ τόν μπρεντανισμό θεωρία καλλιεργοῦσε ὁ κύ-

ριος εκπρόσωπος του «νόμιμου μαρξισμού» Π. Μπ. Στρούβε, πού προ-
σπαθοῦσε νά χρησιμοποιήσει τό μαρξισμό γιά τά συμφέροντα τῆς
ἀστικής τάξης. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι «ὁ στρουβισμός» παίρνει «ἀπό τό
μαρξισμό, ὅ,τι εἶναι παραδεκτό ἀπό τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη»
καί πετάει τό «ζωντανό πνεῦμα τοῦ μαρξισμού» — τήν ἐπαναστατικό-
τητά του. Ὁ Στρούβε ἦταν σέ ὅλα ἀλληλέγγυος μέ τούς εκπρόσωπους
τῆς χυδαίας πολιτικῆς οἰκονομίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀπόδινε στόν κα-
πιταλισμό ἕνα ἀνάρμοστο γι' αὐτόν σκοπό, τήν ἱκανοποίηση ὅλων
τῶν ἀνθρώπινων ἀναγκῶν στή μεγαλύτερη πληρότητά τους, καλοῦσε
«νά πᾶμε νά μαθητεύσουμε στόν καπιταλισμό», προπαγάνδιζε ἀνοιχτά
τόν μαλθουσιανισμό. Ὁ Στρούβε, «ὁ μέγας μάστορας τῆς ἀποστα-
σίας», σύμφωνα μέ τό χαρακτηρισμό τοῦ Λένιν, «ἄρχισε ἀπό τόν ὀπορ-
τουνισμό, ἀπό τήν «κριτική τοῦ μαρξισμού», καί κατρακύλησε σέ με-
ρικά χρόνια ὡς τόν ἀντεπαναστατικό ἀστικό ἐθνικοφιλευθερισμό».

Ἐνας ἀπό τούς ὀπαδούς τοῦ Στρούβε ἦταν ὁ ἀστός δημοσιολόγος
Α. Σ. Ἰζγκόγεφ, πού ὁ Λένιν τόν ἀποκαλοῦσε, ὅπως καί τόν Στρούβε,
δημοσιολόγο-ὑπάλληλο τῆς τάξης τῶν γαιοκτημόνων-τσιφλικάδων
καί τῶν καπιταλιστῶν.—115.

- ⁶¹ Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῆς V Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ
ΣΔΕΚΡ πού ἔγινε στίς 21-27 τοῦ Δεκέμβρη 1908 (3-9 τοῦ Γενάρη 1909)
(βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέ-
ψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. I, ρωσ. ἔκδ. 1954,
σελ. 195-205).—115.
- ⁶² Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν μπροσούρα τοῦ Ν. Τσερεβάνιν «Τό συνέ-
δριο τοῦ Λονδίνου τοῦ ΣΔΕΚΡ τό 1907», πού στό τελευταῖο της κεφά-
λαιο ὁ συγγραφέας ἔκανε κριτική ἀπό λικβινταριστική σκοπιὰ στήν
ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου γιά τό ζήτημα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου καί
τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων.—115.
- ⁶³ «Ὁσβομποζντένιγε» — δεκαπενθήμερο περιοδικό, πού ἔβγαινε στό
ἐξωτερικό ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) 1902 ὡς τίς 5 (18) τοῦ
Ἰουλίου 1905, μέ διευθυντή τόν Π. Μπ. Στρούβε. Τό περιοδικό ἦταν
ὄργανο τῆς ρωσικῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης καί ἀκολουθοῦσε
μέ συνέπεια τίς ιδέες τοῦ μετριοπαθοῦς-μοναρχικοῦ φιλευθερισμοῦ.
Τό 1903 γύρω ἀπό τό περιοδικό σχηματίστηκε (καί τό Γενάρη τοῦ
1904 διαμορφώθηκε) ἡ «Ἐνωση ἀπελευθέρωσης» πού διατηρήθηκε
ὡς τόν Ἰουλίου τοῦ 1905. Οἱ «ὀσβομποζντέντσι» μαζί μέ τούς συντα-
γματικούς ζέμτσι ἀπέτελεσαν τόν πυρήνα τοῦ Συνταγματικοῦ-δημοκρα-
τικοῦ κόμματος (τῶν καντέτων), πού ἰδρύθηκε τόν Ἰουλίου τοῦ 1905.
—118.
- ⁶⁴ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἐργασία του «Ἡ νίκη τῶν καντέτων καί
τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος», πού γράφτηκε τό Μάρτη καί
ἐκδόθηκε σέ ξεχωριστή μπροσούρα τόν Ἀπρίλη τοῦ 1906 (βλ. Ἐπαντα,
5η ἔκδ., τόμ. 12ος, σελ. 269-350).—119.
- ⁶⁵ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό διάταγμα «Γιά τή συμπλήρωση ὀρισμένων
διατάξεων τοῦ ἰσχύοντος νόμου, πού ἀφοροῦν τήν ἀγροτική γαιοκτη-
σία καί γαιοχρησία», πού καταρτίστηκε ἀπό τόν Στολίπιν καί ἐκδό-

θηκε από τήν τσαρική κυβέρνηση στίς 9 (22) τοῦ Νοέμβρη 1906. Τό διάταγμα αὐτό, μετά τήν ψήφισή του ἀπό τήν Κρατική δούμα καί τό Κρατικό Συμβούλιο, ἄρχισε νά ὀνομάζεται νόμος τῆς 14 τοῦ Ἰούνη 1910. Στίς 15 (28) τοῦ Νοέμβρη 1906 ἐκδόθηκε ἐπίσης τό διάταγμα «Γιά τή χορήγηση δανείων ἀπό τήν Ἀγροτική Κτηματική Τράπεζα μέ ὑποθήκη τῶν γεωργικῶν κλήρων». Σύμφωνα μέ αὐτούς τούς νόμους, δινόταν τό δικαίωμα στούς ἀγρότες νά κατοχυρώσουν τούς κλήρους τους σάν ἀτομική τους ἰδιοκτησία καί τό δικαίωμα νά βγαίνουν ἀπό τήν κοινότητα καί νά ἐγκαθίστανται στό δικό τους κομμάτι γῆς (ὄτρουμπ) ἢ ἀγρόκτημα (χοῦτορ). Οἱ κάτοχοι χοῦτορ ἢ ὄτρουμπ μπορούσαν νά πάρουν δάνεια ἀπό τήν Ἀγροτική Τράπεζα γιά ν' ἀποκτήσουν γῆ. Σκοπός τῶν ἀγροτικῶν νόμων τοῦ Στολίπιν ἦταν νά δημιουργήσουν στό πρόσωπο τῶν κουλάκων ἕνα νέο κοινωνικό στήριγμα τῆς ἀπολυταρχίας στό χωριό, μέ τή διατήρηση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς καί τή βίαιη διάλυση τῆς κοινότητας.

Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν ἐπιτάχυνε τήν καπιταλιστική ἐξέλιξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας μέ τόν πιό βασανιστικό, τόν «πρωσικό» τρόπο, διατηρώντας τήν ἐξουσία, τήν ἰδιοκτησία καί τά προνόμια τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων, δυνάμωσε τή βίαιη ἀπαλλοτρίωση τῆς βασικῆς μάζας τῆς ἀγροτιάς, ἐπιτάχυνε τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ, πού ἀπόκτησε τή δυνατότητα ν' ἀγοράζει πάμφθινα τούς κλήρους τῶν φτωχῶν ἀγροτῶν.

Ὁ Λένιν ἀποκαλοῦσε τήν ἀγροτική νομοθεσία τοῦ Στολίπιν τοῦ 1906 (καί τό νόμο πού ἐκδόθηκε στίς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1910) δεύτερο βῆμα μετά τή μεταρύθμιση τοῦ 1861 στό δρόμο τῆς μετατροπῆς τῆς δουλοπαροικιακῆς ἀπολυταρχίας σέ ἀστική μοναρχία. «Ἡ «παράταση» πού ἔδωσε ὁ Στολίπιν στό παλιό καθεστῶς καί στήν παλιά δουλοπαροικιακή γεωργία — ἔγραφε ὁ Λένιν — βρίσκεται στό γεγονός ὅτι ἀνοιχτήκε ἀκόμη μιά καί μάλιστα ἡ τελευταία βαλβίδα πού θά μπορούσε ν' ἀνοιχτεῖ, χωρίς νά γίνει ἡ ἀπαλλοτρίωση ὅλης τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας» (Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 226). Παρόλο πού ἡ κυβέρνηση προπαγάνδιζε ἐντατικά τήν ἔξοδο τῶν ἀγροτῶν ἀπό τίς κοινότητες, στήν Εὐρωπαϊκή Ρωσία μέσα σέ 9 χρόνια (ἀπό τό 1907 ὡς τό 1915) βγῆκαν ἀπό τίς κοινότητες μόνο 2 1/2 περίπου ἑκατομμύρια ἀγροτικά νοικοκυριά. Τό δικαίωμα ἐξόδου ἀπό τίς κοινότητες τό ἐκμεταλλεύτηκε πρὶν ἀπόλα ἡ ἀγροτική ἀστική τάξη, πού μ' αὐτόν τόν τρόπο ἀποκτοῦσε τή δυνατότητα νά δυναμώσει τήν οἰκονομία της. Ἀπό τίς κοινότητες ἔβγαине καί μιά μερίδα φτωχῶν ἀγροτῶν πού ἤθελαν νά πουλήσουν τόν κλῆρο τους καί νά ξεκόψουν ὀριστικά ἀπό τό χωριό. Τό μικρό ἀγροτικό νοικοκυριό, τσακισμένο ἀπό τή φτώχεια, παράμενε, ὅπως καί προηγούμενα, φτωχό καί καθυστερημένο.

Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν, ἐνῶ δέν ἐξάλειψε τή βασική ἀντίθεση ἀνάμεσα σ' ὀλόκληρη τήν ἀγροτιά καί τούς τσιφλικάδες, ὀδήγησε στήν παραπέρα ἐξαθλίωση τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν, στήν ὄξυνση τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στούς κουλάκους καί στή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ.—121.

⁶⁶ Ἡ πλατφόρμα τῶν 104—ἀγροτικό νομοσχέδιο ὑπογραμμένο ἀπό 104 μέλη τῆς I Κρατικῆς δούμας· ὑποβλήθηκε ἀπό τούς τρουνοβίκους στήν 13η συνεδρίαση τῆς Δούμας στίς 23 τοῦ Μάη (5 τοῦ Ἰούνη) 1906. Τό νομοσχέδιο ἔβαζε σάν σκοπό τῆς ἀγροτικῆς νομοθεσίας «τήν ἐπι-

δίωξη νά καθιερωθεῖ τέτια τάξη πραγμάτων, πού ὅλη ἡ γῆ μέ τό ὑπέδαφος καί τά ὕδατά τας ν' ἀνήκει σ' ὅλο τό λαό καί μάλιστα ἡ γῆ ἡ ἀπαραίτητη γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία νά δινόταν γιά χρήση μόνο σ' ἐκείνους πού θά τήν καλλιεργοῦσαν μέ τήν ἐργασία τους» («Ντοκουμέντα καί στοιχεῖα τῆς Κρατικῆς δούμας τῆς Ρωσίας». Μόσχα, 1957, σελ. 172). Γι' αὐτό τό σκοπό ἔμπαινε τό αἶτημα νά δημιουργηθεῖ «παλλαϊκό ἀπόθεμα γῆς», πού ἔπρεπε νά περιλάβει ὅλη τή γῆ τοῦ κράτους, τῆς τσαρικήσ οἰκογένειας, τῶν αὐλικῶν, τῶν μοναστηριῶν καί τῆς ἐκκλησίας. Στό ἴδιο ἀπόθεμα ἔπρεπε νά μπεῖ ὕστερα ἀπό ἀναγκαστική ἀπαλλοτριώση καί ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων καί ἄλλων γαιοκτημόνων, ἐφόσον ἡ ἔκταση ὀρισμένων κτημάτων θά ξεπερνοῦσε τήν καθιερωμένη γιά κάθε περιοχὴ ἐργασιακὴ νόρμα. Γιά τά ιδιόκτητα κτήματα πού θά ἀπαλλοτριώνονταν προβλεπόταν κάποια ἀποζημίωση. Οἱ γεωργικοὶ κληροὶ καί τά μικρά ιδιόκτητα κτήματα ἔπρεπε νά παραμείνουν προσωρινά στοὺς κατόχους τους· τό νομοσχέδιο πρόβλεπε ταυτόχρονα τό παραπέρα βαθμιαῖο πέρασμα καί αὐτῶν τῶν κτημάτων στήν παλλαϊκὴ ιδιοκτησία. Τήν ἀγροτικὴ μεταρύθμιση ἔπρεπε νά τήν κάνουν οἱ τοπικὲς ἐπιτροπές πού θά ἐκλέγονταν μέ καθολικὴ ψηφοφορία. Τά αἰτήματα αὐτά ἐκφράζανε τά συμφέροντα τῶν πλουσιωχωρικῶν πού φοβοῦνταν τήν ἄμεση καί πλήρη κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας γῆς, καί δέχονταν τήν ἐξαγορά τῆς ἀπαλλοτριωνόμενης γῆς. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι «τό νομοσχέδιο τῶν 104» «εἶναι διαποτισμένο ἀπό τό φόβο τοῦ μικροϊδιοκτῆτη μὴν κάνει πολύ ἀπότομη στροφή, μὴν τραβηχτοῦν στό κίνημα πολύ μεγάλες καί πολύ φτωχὲς μάζες λαοῦ» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 299). Παρά τήν ἀσυνέπεια καί τό οὐτοπικὸ πνεῦμα του, «τό νομοσχέδιο τῶν 104» ἀποτελοῦσε, ὅπως ἔλεγε ὁ Λένιν, μιά πλατφόρμα πάλης γιά τήν μετατροπὴ τῆς εὐπορης μερίδας τῆς ὑποδουλωμένης ἀγροτιᾶς σέ ἐλεύθερους φάρμερ.—122.

⁶⁷ «Ρούσκαγια Μίσλ» («Ρωσικὴ σκέψη») — μηνιαῖο πολιτικο-φιλολογικὸ περιοδικό· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπὸ τό 1880 ὡς τό 1918. Μέχρι τό 1905 εἶχε φιλελεύθερη-ναροντικιστικὴ κατεύθυνση (ὡς τό 1885 διευθυντῆς του ἦταν ὁ Β. Μ. Λαβρόφ). Στή δεκαετία 1890-1900, στήν περίοδο τῆς πάλης τῶν μαρξιστῶν μέ τοὺς φιλελεύθερους ναρόντικους, δημοσίευε πότε-πότε ἄρθρα μαρξιστῶν. Ἐκείνη τήν περίοδο στό περιοδικό «Ρούσκαγια Μίσλ» δημοσιεύτηκαν ἔργα προοδευτικῶν συγγραφέων: τοῦ Α. Μ. Γκόρκι, τοῦ Β. Γκ. Κορολένκο, τοῦ Ντ. Ν. Μάμιν-Σιμπιριάκ, τοῦ Γκ. Ι. Οὐσπένσκι, τοῦ Α. Π. Τσέχοφ κ.ἄ. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 τό περιοδικό ἔγινε ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων· ἔβγαινε μέ διευθυντὴ τόν Π. Μπ. Στροῦβε. Τό περιοδικό κήρυσσε τόν ἐθνικισμό, τό «βεχισμό», τήν παπαδοκρατία, ὑπερασπιζόταν τήν τσιφλικάδικη ιδιοκτησία.—127.

⁶⁸ Ὁ Λένιν παραθέτει ἀπόσπασμα ἀπὸ τήν λυρική κωμωδία τοῦ Ν. Α. Νεκράσοφ «Τό κυνήγι τῆς ἀρκούδας».—127.

⁶⁹ Ὁ Λένιν ἀναφέρει τά λόγια τοῦ Μπαζάροφ ἀπὸ τό ἔργο τοῦ Ι. Σ. Τουργκένιεφ «Πατέρες καί τέκνα».—127.

⁷⁰ Μακκιαβελικό σχέδιο — σχέδιο στό πνεῦμα τῆς πολιτικῆς τοῦ Μακκια-

- βέλι (ιταλοῦ πολιτικοῦ τοῦ τέλους τοῦ 15ου καί τῶν ἀρχῶν τοῦ 16ου αἰῶνα), πού στόν ἀγῶνα γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ δέν δίσταζε μπροστά σέ κανένα μέσο: δολιότητα, προδοσία, ἀπάτη, δολοφονία κτλ.—128.
- ⁷¹ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό βιβλίο τοῦ Φ. Ἐνγκελς «Ἀντι-Ντύρινγκ» (βλ. Φ. Ἐνγκελς «Ἀντι-Ντύρινγκ. Ἡ ἀνατροπή τῆς ἐπιστήμης ἀπό τόν κύριο Εὐγένιο Ντύρινγκ», 1957).—129.
- ⁷² Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό βιβλίο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐξέλιξης τῆς μονιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας», πού βγήκε τό 1895 μέ τό ψευδώνυμο «Ν. Μπέλτοφ».—129.
- ⁷³ *Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα* —μενσεβίκο πεντάτομο ἔργο (βγήκαν τέσσερις τόμοι) μέ τήν ἐπιμέλεια τῶν Λ. Μάρτοφ, Π. Π. Μάσλοφ, Α. Ν. Πότερσοφ. Ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, πού εἶχε μπεῖ στήν πρώτη σύνθεση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποχώρησε ἀπ' αὐτή τό φθινόπωρο τοῦ 1908, γιὰτί δέν συμφώνησε νά μπεῖ στόν πρῶτο τόμο τοῦ ἔργου τό λικβινταριστικό ἄρθρο τοῦ Πότερσοφ «Ἡ ἐξέλιξη τῆς κοινωνικοπολιτικῆς σκέψης στήν προεπαναστατική ἐποχή».—134.
- ⁷⁴ *Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν* — ἀντεπαναστατική ὀργάνωση τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων πού δημιουργήθηκε τό Μάη τοῦ 1906 στό πρῶτο συνέδριο τῶν πληρεξουσίων τῶν συλλόγων τῶν εὐγενῶν τῶν κυβερνεῖων καί διατηρήθηκε ὡς τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1917. Βασικός σκοπός τῆς ὀργάνωσης ἦταν ἡ υπεράσπιση τοῦ ἀπολυταρχικοῦ καθεστώτος, τῆς μεγάλης τσεφλικάδικης γαιοκτησίας καί τῶν προνομίων τῶν εὐγενῶν. Ἐπικεφαλῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν ἦταν ὁ κόμης Α. Α. Μπομπρίνσκι, ὁ πρίγκηπας Ν.Φ. Κασάτκιν-Ροστόβσκι, ὁ κόμης Ντ. Α. Ὀλσούφιεφ, ὁ Β. Μ. Πουρισκέβιτς κ.ἄ. Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν «συμβούλιο τῶν ἐνωμένων φεουδαρχῶν». Τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν στήν πραγματικότητα μετατράπηκε σέ μισοκυβερνητικό ὄργανο, πού ὑπαγόρευε στήν κυβέρνηση τά νομοθετικά μέτρα, τά ὁποῖα ἀπόβλεπαν στήν υπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῶν φεουδαρχῶν. Σημαντικό μέρος τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν ἔπαιρνε μέρος στό Κρατικό Συμβούλιο καί στά καθοδηγητικά κέντρα τῶν μαυροεκατονταρχίτικων ὀργανώσεων.—142.
- ⁷⁵ «Κολουπαγεφικός» καπιταλισμός —τόν ὄρο αὐτό ὁ Λένιν τόν φτιάχνει ἀπό τό ἐπώνυμο τοῦ κουλάκου Κολουπάγεφ, πού εἶναι δημιούργημα τοῦ Μ. Σ. Σαλτικόφ-Στσεντρίν στό ἔργο «Τό καταφύγιο τοῦ Μονρεπό».
- Χαρακτηρισμό τοῦ «Κολουπαγεφικοῦ» καπιταλισμοῦ ὁ Λένιν δίνει στήν ἐργασία του «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση 1905-1907» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 426).—142.
- ⁷⁶ Πρόκειται γιά τόν πόλεμο ἀνάμεσα στή Ρωσία καί στό συνασπισμό τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Τουρκίας καί Σαρδηνίας στά 1853-1856.—144.

- 77 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή δήλωση τῶν 66 ἐκπροσώπων τοῦ ἐμποροβιομηχανικοῦ κεφαλαίου τῆς Μόσχας, πού δημοσιεύτηκε στήν ἔφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι», ἀρ. φύλ. 33, τῆς 11 (24) τοῦ Φλεβάρη 1911. Ἐνῶ οἱ συντάκτες τῆς δήλωσης ἀναγνώριζαν ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ καταπολέμηση τῶν φοιτητικῶν ἀπεργιῶν, θεωροῦσαν ταυτόχρονα ὅτι τά μέτρα πού ἔπαιρνε ἡ κυβέρνησις ἐνάντια σ' αὐτούς πού συμμετεῖχαν στίς φοιτητικές ταραχές, ἔβαζαν σέ ἀπειλή τήν ἴδια τήν ὑπαρξή τῶν ἀνώτατων σχολῶν καί κατάκριναν τίς ἐνέργειες τῆς κυβέρνησις.—152.
- 78 «Ζέμστσινα» —καθημερινή μαυροεκατονταρχίτικη ἔφημερίδα πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν Ἰούνη τοῦ 1909 ὡς τόν Φλεβάρη τοῦ 1917.—156.
- 79 Παρακάτω ἀκολουθοῦν οἱ ὑπογραφές τοῦ Λένιν, τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ.—165.
- 80 «Βέστνικ Ἐβρόπι» («Ἀγγελιαφόρος τῆς Εὐρώπης») —μηνιαῖο ἱστορικο-πολιτικό καί λογοτεχνικό περιοδικό ἀστικοφιλελευθέρης κατεύθυνσης· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1866 ὡς τό 1918. Στό περιοδικό δημοσιεύονταν ἄρθρα ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες μαρξιστές. Διευθυντής-ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ ὡς τό 1908 ἦταν ὁ Μ. Μ. Στασιούλεβιτς.—176.
- 81 Ὁ Λένιν ἀναφέρει τά λόγια τοῦ Βόλγκιν, ἑνός ἀπό τούς ἥρωες τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι «Πρόλογος».—181.
- 82 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση «Γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος» πού ψηφίστηκε στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (21-27 τοῦ Δεκέμβρη 1908 (3-9 τοῦ Γενάρη 1909)).—186.
- 83 Πρόκειται γιά τό μέλος τοῦ Ρωσικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ Β. Π. Νογκίν.—188.
- 84 «Ζαριά» («Αὐγή») — μαρξιστικό ἐπιστημονικο-πολιτικό περιοδικό. Τό ἔβγαζε νόμιμα στή Στουτγάρδη ἡ σύνταξις τῆς «Ἴσκρα». Βγήκαν συνολικά τέσσερα τεύχη (τρία σώματα) τοῦ «Ζαριά». Τό τεῦχος 1 βγήκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 (στήν πραγματικότητα βγήκε στίς 10 (23) τοῦ Μάρτη), τό τεῦχος 2-3 τό Δεκέμβρη τοῦ 1901 καί τό τεῦχος 4 τόν Αὐγουστο τοῦ 1902. Τά καθήκοντα τοῦ περιοδικοῦ καθορίστηκαν στό «Σχέδιο δήλωσης τῆς σύνταξης τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά»», πού εἶχε γραφεῖ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στή Ρωσία (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 327-338). Τό 1902, ὅταν παρουσιάστηκαν οἱ διαφωνίες καί οἱ διαμάχες μέσα στή σύνταξις τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά», ὁ Πλεχάνοφ πρότεινε ἕνα σχέδιο χωρισμοῦ τοῦ περιοδικοῦ ἀπό τήν ἔφημερίδα (μέ σκοπό νά κρατήσῃ γιά τόν ἑαυτό του τή διεύθυνση τοῦ «Ζαριά»), ὅμως ἡ πρόταση αὐτή δέν ἔγινε δεκτή καί ἡ σύνταξις τῶν ὀργάνων αὐτῶν παράμεινε πάντοτε κοινή.
- Τό περιοδικό «Ζαριά» ἔκανε κριτική στό διεθνή καί στό ρωσικό ἀναθεωρητισμό καί ὑπεράσπιζε τίς θεωρητικές βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ. Στό «Ζαριά» εἶχαν δημοσιευτεῖ οἱ ἐργασίες τοῦ Λένιν: «Εὐκαιριακά

σημειώματα», «Οί διώκτες τῶν ζέμστρο καί οἱ Ἄννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ», «Οἱ κ.κ. «κριτικοί» στό ἀγροτικό ζήτημα» (τά τέσσερα πρῶτα κεφάλαια τῆς ἐργασίας «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ «κριτικοί τοῦ Μάρξ»»), «Ἐσωτερική ἀνασκόπηση», «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», καθώς καί τά ἔργα τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ: «Κριτική τῶν κριτικῶν μας. Μέρος I. Ὁ κ. Π. Στροῦβε στό ρόλο τοῦ κριτικοῦ τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης», «Ὁ Cant ἐνάντια στόν Κάντ ἢ ἡ πνευματική διαθήκη τοῦ κ. Μπέρνσταϊν» καί ἄλλα.—189.

⁸⁵ Πρόκειται γιά τόν I. Φ. Ντουμπρόβινσκι. Σέ συζήτηση πού εἶχε μέ τόν Ντ. Φ. Σβερτσκόφ δήλωσε ὅτι οὔτε ἓνας μπολσεβίκος μέλος τῆς ΚΕ δέν θ' ἀφήσει οὔτε ἓνα λικβινταριστή νά γίνει μέλος τῆς ΚΕ κατά τήν ψηφοφορία γιά τό ζήτημα τῆς πρόσληψης (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 268). Τόν καιρό πού ὁ Λένιν ἔγραψε τό ἄρθρο αὐτό, ὁ Ντουμπρόβινσκι βρισκόταν στήν ἐξορία.—190.

⁸⁶ Πρόκειται γιά τό «Μίσλ» («Σκέψη») —μπολσεβίκικο νόμιμο μηνιαῖο φιλοσοφικό καί κοινωνικοοικονομικό περιοδικό· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1910 ὡς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1911· συνολικά βγήκαν πέντε τεύχη. Τό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ κυκλοφόρησε σέ 3.000 ἀντίτυπα. Τό περιοδικό ἰδρύθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. I. Λένιν γιά τό δυνάμωμα τῆς πάλης ἐνάντια στά λικβινταριστικά νόμιμα ὄργανα καί γιά τή διαπαιδαγώγηση τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν καί διανοουμένων στό πνεῦμα τοῦ μαρξισμοῦ. Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε τό περιοδικό ἀπό τό ἐξωτερικό, ἀλληλογραφοῦσε τακτικά μέ τή Συντακτική του ἐπιτροπή. Ὁ Λένιν, ὅταν πῆρε τό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ», ἔγραψε στόν Α. Μ. Γκόρκι στίς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1910 (3 τοῦ Γενάρη 1911): «Μπορεῖτε νά μάς συγχαρεῖτε. Ἔχουμε στή Μόσχα δικό μας περιοδικό, μαρξιστικό. Πόση χαρά ἦταν γιά μάς σήμερα» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 383). Στά πρῶτα τέσσερα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ» δημοσιεύτηκαν τά ἄρθρα τοῦ Β. I. Λένιν «Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία», «Οἱ ἥρωες τῆς «ἐπιφύλαξης»», «Οἱ καταλυτές μας (γιά τόν κ. Πότερσοφ καί τόν Β. Μπαζάροφ)», «Ἀπ' ἀφορμή μιᾶ ἐπέτειο», «Ἡ κοινωνική διάρθρωση τῆς ἐξουσίας, οἱ προοπτικές καί ὁ λικβινταρισμός» καί «Σημειώσεις πολεμικῆς» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 385-414 καί σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 93-98, 117-137, 116-175, 192-214, 215-218). Στενοί συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ ἦταν οἱ Β. Β. Βορόβσκι, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, I. I. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ. Στό περιοδικό συνεργάζονταν ἐπίσης καί οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Σ. Ραποπόρτ καί ἄλλοι. Τό τελευταῖο, πέμπτο τεῦχος τοῦ «Μίσλ» κατασχέθηκε καί τό περιοδικό κλείστηκε. Ὑστερα ἀπό λίγο, στήν Πετρούπολη ἄρχισε νά βγαίνει τό περιοδικό «Προσβεστσένιγε», πού στήν πραγματικότητα ἦταν συνέχεια τοῦ «Μίσλ».—193.

⁸⁷ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό I Πανρωσικό συνέδριο γιά τήν καταπολέμηση τοῦ ἀλκοολισμοῦ, πού ἔγινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 28 τοῦ Δεκέμβρη 1909 ὡς τίς 6 τοῦ Γενάρη 1910 (10-19 τοῦ Γενάρη 1910), καί τό I Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐργοστασιακῶν γιατρῶν καί τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐργοστασιακῆς βιομηχανίας, πού ἔγινε στή Μόσχα στίς 1-6 (14-19) τοῦ Ἀπρίλη 1909.—196.

- ⁸⁸ Ὁ Λένιν παραθέτει τὰ λόγια τοῦ μενσεβίκου-λικβινταριστῆ Ντάν ἀπό τήν ὀμιλία τοῦ τελευταίου στήν V συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908) πάνω στό ζήτημα «Γιά τή σημερινή στιγμή καί τὰ καθήκοντα τοῦ κόμματος».—197.
- ⁸⁹ *Καπατσοσύνη τοῦ Μπουρένιν ἢ τοῦ Μένσικοφ* — ἀνέντιμη μέθοδος πολεμικῆς πού χαρακτήριζε τόν Μπουρένιν καί τόν Μένσικοφ, συνεργάτες τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἐφημερίδας «Νόβογε Βρέμια».—200.
- ⁹⁰ *Μεταρρυθμίσεις τοῦ Βίττε* — μεταρρυθμίσεις στόν τομέα τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, τῆς δασμολογικῆς πολιτικῆς, τῆς κατασκευῆς σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, πού ἐφάρμοσε ὁ Σ. Γ. Βίττε στά 1892-1906, ὅταν ἦταν ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί μετά ὑπουργός Οἰκονομικῶν καί πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.
- Μεταρρυθμίσεις τῆς δεκαετίας 1860 - 1870* — πρόκειται γιά τίς ἀστικές μεταρρυθμίσεις πού ἐφαρμόστηκαν στά 1860-1880 τοῦ 19ου αἰῶνα ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Οἱ σπουδαιότερες ἀπ' αὐτές ἦταν: οἱ οἰκονομικές μεταρρυθμίσεις (1860-1864)· ἡ κατάργησις τῶν σωματικῶν ποινῶν (1863)· οἱ μεταρρυθμίσεις στόν τομέα τῆς δημόσιας ἐκπαίδευσης (1862-1864)· ἡ μεταρρύθμιση τῶν ζέμστβο (1864)· ἡ δικαστική μεταρρύθμιση (1864)· ἡ μεταρρύθμιση στόν τομέα τοῦ τύπου καί τῆς λογοκρισίας (1865)· ἡ δημοτική μεταρρύθμιση (1870)· ἡ στρατιωτική μεταρρύθμιση (1874).—203.
- ⁹¹ *Μπλανκιστές* — ὀπαδοί ρεύματος στό Γαλλικό σοσιαλιστικό κίνημα, πού ἐπικεφαλῆς του ἦταν ὁ διάσημος ἐπαναστάτης, ἐπιφανῆς ἐκπρόσωπος τοῦ γαλλικοῦ οὐτοπικοῦ κομμουνισμοῦ Λουί Ὀγκίστ Μπλανκί (1805-1881). Οἱ μπλανκιστές περίμεναν «τήν ἀπαλλαγὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπό τή μισθωτὴ σκλαβιά ὄχι μέ τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά μέ τή συνωμοσία μιᾶς μικρῆς μειοψηφίας διανοουμένων» (Β. Ι. Λένιν Ἔπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 77). Οἱ μπλανκιστές, ὑποκαθιστώντας τή δράση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος μέ τίς ἐνέργειες μιᾶς μυστικῆς δράκας συνωμοτῶν, δέν ἔπαιρναν ὑπόψη τῆ συγκεκριμένη κατάστασις, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τή νίκη τῆς ἐξέγερσης, καί περιφρονοῦσαν τή σύνδεση μέ τίς μάζες.—207.
- ⁹² *Profession de foi τῆς Ἐρφούρτης* (Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης)—τό πρόγραμμα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας πού ψηφίστηκε τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1891 στό συνέδριο τῆς Ἐρφούρτης. Τό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης ἀποτελοῦσε ἓνα βῆμα μπρός, σέ σύγκριση μέ τό πρόγραμμα τῆς Γκότα (1875)· στή βάση τοῦ προγράμματος μπῆκε ἡ διδασκαλία τοῦ μαρξισμοῦ γιά τό ἀναπόφευκτο τῆς ἐξάλειψης τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς καί τῆς ἀντικατάστασής του ἀπό τό σοσιαλιστικό· στό πρόγραμμα ὑπογραμμίζοταν ἡ ἀνάγκη νά κάνει ἡ ἐργατική τάξη πολιτικό ἀγῶνα, τονιζόταν ὁ ρόλος τοῦ κόμματος σάν καθοδηγητῆ τῆς πάλης αὐτῆς κτλ., ὅμως καί στό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης ὑπῆρχαν σοβαρές παραχωρήσεις στόν ὀπορτουισμό. Ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκανε διεξοδική κριτική στό σχέδιο τοῦ προγράμματος τῆς Ἐρφούρτης στό ἔργο «Κριτική τοῦ σχεδίου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος τοῦ 1891» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἔπαντα,

τόμ. XVI, μέρ. II, 1936, σελ. 101-116). Ἡ κριτική αὐτή οὐσιαστικά ἦταν κριτική τοῦ ὀπορτουνισμού ὀλόκληρης τῆς II Διεθνούς, γιατί τό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης ἦταν ἓνα εἶδος πρότυπο γιά τά κόμματά της. Ἡ καθοδήγηση ὅμως τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔκρυψε ἀπό τίς κομματικές μάζες τήν κριτική τοῦ Ἐνγκελς καί οἱ σπουδαιότερες παρατηρήσεις του δέν πάρθηκαν ὑπόψη κατά τήν ἐπεξεργασία τοῦ τελικοῦ κειμένου τοῦ προγράμματος. Ὁ Β. Ι. Λένιν καί ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ θεωροῦσαν ὅτι κύρια ἀδυναμία, δειλή ὑποχώρηση στόν ὀπορτουνισμό, εἶναι ἡ ἀποσιώπηση ἀπό τό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης τοῦ ζητήματος τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.—211.

⁹³ Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῆς V συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσικῆς τοῦ 1908) στίς ὁποῖες κηρυσσόταν ἡ πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό.—211.

⁹⁴ Ἐνέσοι («λαϊκοί σοσιαλιστές») —μέλη τοῦ μικροαστικοῦ Λαϊκοῦ-σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας, πού ἀποχωρίστηκε ἀπό τή δεξιά πτέρυγα τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν (ἐσέρων) τό 1906. Οἱ ἐνέσοι ἦταν ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς καντέτους. Ὁ Λένιν τούς ἀποκαλοῦσε «σοσιαλκαντέτους», «μικροαστούς-ὀπορτουνιστές», «ἐσερομενσεβίκους», πού ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς ἐσέρους καί ὑπογράμμιζε ὅτι τό κόμμα αὐτό, «πολύ λίγο διαφέρει ἀπό τούς καντέτους, γιατί σβῆνει ἀπό τό πρόγραμμά του καί τή δημοκρατία καί τή διεκδίκηση ὅλης τῆς γῆς» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 24). Ἡγέτες τοῦ κόμματος ἦταν ὁ Α. Β. Πεσεχόνοφ, ὁ Ν. Φ. Ἄννεσκι, ὁ Β. Α. Μιατόκιν καί ἄλλοι. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 τό Κόμμα τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» συγχωνεύτηκε μέ τούς τρουνοβίκους, ὑποστήριζε ἐνεργά τή δράση τῆς ἀστικῆς προσωρινῆς κυβέρνησης, παίρνοντας μέρος σ' αὐτήν μέ ἀντιπροσώπους του. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ ἐνέσοι πῆραν μέρος στίς ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες καί στίς ἔνοπλες ἐνέργειες κατά τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Τό κόμμα αὐτό ἔπαψε νά ὑπάρχει στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.—213.

⁹⁵ «Ρούσκογε Μπογκάτσβο» («Ρωσικός πλοῦτος») —μηνιαῖο περιοδικό πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1876 ὡς τό 1918. Ἀπό τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890-1900 τό περιοδικό πέρασε στά χέρια τῶν φιλελεύθερων ναρόντικων μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι. Ἦταν τό κύριο ὄργανο τῶν ναρόντικων πού τό 1893 ἄρχισε ἐκστρατεία ἐνάντια στούς σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας. Τό «Ρούσκογε Μπογκάτσβο», διαστρεβλώνοντας καί παραποιώντας τό μαρξισμό, στηριζόταν στούς ἀναθεωρητές τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Γύρω ἀπό τό «Ρούσκογε Μπογκάτσβο» συγκεντρώνονταν δημοσιολόγοι, πού ἀργότερα ἔγιναν ἐπιφανῆ μέλη τῶν κομμάτων τῶν ἐσέρων, τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» καί τῶν Ἐργασιακῶν ὁμάδων στίς Κρατικές δοῦμες. Στή φιλολογική στήλη τοῦ περιοδικοῦ δημοσιεύονταν ἔργα προοδευτικῶν συγγραφέων: τῶν Β. Β. Βερεσάγεφ, Β. Μ. Γκάρσιν, Α. Μ. Γκόρκι, Β. Γκ. Κορολένκο, Α. Ι. Κουπρίν, Ντ. Ν. Μαμίν-Σιμπιριάκ, Γκ.Ι. Οὐσπένσκι κ.ἄ.

Τό 1906 τό «Ρούσκογε Μπογκάτσβο» ἔγινε ὄργανο τοῦ μισοκαντέτικου Κόμματος τῶν ἐνέσων («λαϊκῶν σοσιαλιστῶν»). Τό «Ρούσκογε

Μπογκάτσιβο» αρκετές φορές άλλαζε τόν τίτλο του («Σοβρεμέννιγε Ζαπίσκι», «Σοβρεμέννοστ», «Ρούσκιγε Ζαπίσκι»· άπ' τόν 'Απρίλη τοῦ 1917 ξαναπήρε τόν τίτλο «Ρούσκογε Μπογκάτσβο»).—217.

⁹⁶ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά γεγονότα στήν ΙΙ Δούμα πού ξετυλίχτηκαν τό Μάρτη τοῦ 1911 ἐξαιτίας τῆς ἀπόριψης ἀπό τό Κρατικό Συμβούλιο τοῦ νομοσχεδίου γιά τό θεσμό τοῦ ζέμστβο στά δυτικά κυβερνεῖα, πού εἶχε ὑποβάλει ὁ πρωθυπουργός Π. Α. Στολίπιν. Σ' ἀπάντηση ὁ Στολίπιν ὑπόβαλε τήν παραίτησή του, πού ὅμως δέν ἔγινε δεκτή ἀπό τόν Νικόλαο Β'. Ὁ Στολίπιν πέτυχε νά κλείσει γιά τρεῖς μέρες (ἀπό τίς 12 (25) ὡς τίς 14 (27) τοῦ Μάρτη) τήν Κρατική δούμα καί τό Κρατικό Συμβούλιο καί ἐφάρμοσε τό νόμο γιά τά ζέμστβο στά δυτικά κυβερνεῖα μέ βάση τό ἄρθρο 87, πού ἔδινε τό δικαίωμα στήν κυβέρνηση νά ἐκδίδει νόμους χωρίς τά νομοθετικά ὄργανα στή διάρκεια τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τους, «ὄταν ἔκτακτα περιστατικά προκαλέσουν τήν ἀνάγκη ἑνός τέτιου μέτρου». Στίς 14 (27) τοῦ Μάρτη 1911 ὁ Νόμος γιά τήν ἐπέκταση τῶν διατάξεων γιά τό θεσμό τῶν ζέμστβο καί στά δυτικά κυβερνεῖα ὑπογράφηκε ἀπό τό Νικόλαο Β' καί δημοσιεύτηκε στήν «Συλλογή νομοθετημάτων καί διαταγμάτων τῆς κυβέρνησης». Ἡ ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 87, μέ σκοπό νά παρακαμφθοῦν τά νομοθετικά σώματα, προκάλεσε τήν ἐπιδεικτική παραίτηση τοῦ Α. Ι. Γκουτσκόφ ἀπό τό ἀξίωμα τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς δούμας. Πρόεδρος τῆς Δούμας ἐκλέχτηκε ὁ δεξιός ὀχτωβριστής Μ. Β. Ροντζιάνκο.—219.

⁹⁷ Πρόκειται γιά τήν *I Διεθνή* (Διεθνή Ἐνωση τῶν Ἐργατῶν) —τήν πρώτη διεθνή μαζική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου, πού ἰδρύθηκε στίς 28 τοῦ Σεπτέμβρη 1864 στή διεθνή ἐργατική συγκέντρωση στό Λονδίνο, ἡ ὁποία συγκλήθηκε ἀπό ἄγγλους καί γάλλους ἐργάτες. Ἡ ἰδρυση τῆς *I Διεθνοῦς* ἦταν ἀποτέλεσμα ἐπίμονης μακρόχρονης πάλης τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἐνγκελς γιά ἕνα ἐπαναστατικό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ Κ. Μάρξ ἦταν ὁ ὀργανωτής καί ὁ καθοδηγητής τῆς *I Διεθνοῦς*, ὁ συντάκτης τῆς «ἰδρυτικῆς διακήρυξῆς» της, τοῦ Καταστατικοῦ της καί ἄλλων ντοκουμέντων πού ἀναφέρονται στό πρόγραμμα καί στήν τακτική. Ὅπως τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἡ *I Διεθνής*, «ἔβαλε τά θεμέλια τῆς διεθνοῦς ὀργάνωσης τῶν ἐργατῶν γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐπαναστατικῆς τους ἐφόδου ἐνάντια στό κεφάλαιο», «ἔβαλε τά θεμέλια τῆς προλεταριακῆς, τῆς διεθνοῦς πάλης γιά τό σοσιαλισμό» (Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 29ος, σελ. 280, 281).

Κεντρικό καθοδηγητικό ὄργανο τῆς *I Διεθνοῦς* ἦταν τό Γενικό Συμβούλιο τῆς Διεθνοῦς Ἐνωσης τῶν Ἐργατῶν, πού εἶχε μόνιμο μέλος τόν Κ. Μάρξ. Ὑπερνικώντας τίς μικροαστικές ἐπιδράσεις καί τίς σεχταριστικές τάσεις πού κυριαρχοῦσαν τότε στό ἐργατικό κίνημα (τρέϊντ-γιουνιονισμός στήν Ἀγγλία, προυντονισμός καί ἀναρχισμός στίς λατινικές χῶρες, λασσαλισμός στή Γερμανία), ὁ Μάρξ συσπείρωνε γύρω ἀπ' τίς ἀρχές τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦς πρωτόπορους ἐργάτες τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ *I Διεθνής* καθοδηγοῦσε τήν οἰκονομική καί πολιτική πάλη τῶν ἐργατῶν στίς διάφορες χῶρες καί στερέωνε τή διεθνή τους ἀλληλεγγύη. Ἡ *I Διεθνής* ἔπαιξε τεράστιο ρόλο στή διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ, στή συνένωση τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τό ἐργατικό κίνημα.

Ὑστερα ἀπό τήν ἦττα τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ, μπροστά

στήν ἐργατική τάξη μπήκε τό καθήκον τῆς δημιουργίας μαζικῶν ἐθνικῶν κομμάτων μέ βάση τίς ἀρχές πού διατύπωσε ἡ I Διεθνῆς. «Παίροντας ὑπόψη τήν κατάσταση πραγμάτων στήν Εὐρώπη — ἔγραφε τό 1873 ὁ Κ. Μάρξ — θεωρῶ ἀναντίρητα ὠφέλιμο νά τεθεῖ προσωρινά σέ δεύτερη μοίρα ἡ ἐπίσημη ὀργάνωση τῆς Διεθνοῦς» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ. 1953, σελ. 288). Τό 1876 στή συνδιάσκεψη τῆς Φιλαδέλφειας ἡ I Διεθνῆς διαλύθηκε ἐπίσημα. —225.

⁹⁸ Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Ἀγγλίας — ἀρχικά ὀνομαζόταν Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία τῆς Ἀγγλίας (ιδρύθηκε τό 1884). Δίπλα στούς ρεφορμιστές (Χάιντμαν κ.ἄ.) στή Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία ἀνήκε ἡ ὁμάδα τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ὁπαδῶν τοῦ μαρξισμού (Γκ. Κβέλτς, Τ. Μάν, Ε. Ἐβελινγκ, Ἐλεωνόρα Μάρξ κ.ἄ.) πού ἀποτελοῦσαν τήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκανε κριτική στήν καθοδήγηση τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας γιά δογματισμό καί σεχταρισμό, γιά τήν ἀπόσπασή της ἀπό τό μαζικό ἐργατικό κίνημα τῆς Ἀγγλίας καί ἄγνοια τῶν ἰδιομορφιῶν του. Στά 1907 ἡ Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία ὀνομάστηκε Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πού τό 1911 μαζί μέ τά ἀριστερά στοιχεῖα τοῦ Ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κόμματος σχημάτισε τό Βρετανικό σοσιαλιστικό κόμμα. Τό 1920 τό κόμμα αὐτό μαζί μέ τήν Κομμουνιστική ὁμάδα ἐνότητας ἔπαιξε τόν κύριο ρόλο στή δημιουργία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα τῆς Ἀγγλίας (Independent Labour Party) — ρεφορμιστική ὀργάνωση πού ιδρύθηκε ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν «νέων τρέϊντ-γιούνιον» τό 1893, τήν ἐποχή πού ἀναζωογονοῦνταν ὁ ἀπεργιακός ἀγώνας καί δυνάμωνε τό κίνημα γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας ἀπό τά ἀστικά κόμματα. Στό ΑΕΚ προσχώρησαν τά μέλη τῶν «νέων τρέϊντ-γιούνιον» καί πολλῶν παλιῶν συνδικάτων, ἐκπρόσωποι τῆς διανόησης καί τῶν μικροαστῶν πού ἦταν κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τῶν φαβιανῶν. Ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος ἦταν ὁ Κέιρ Χάρντυ. Τό κόμμα μέ τό πρόγραμμά του πρόβαλε τήν πάλη γιά τή συλλογική ἰδιοκτησία ὅλων τῶν μέσων παραγωγῆς, κατανομῆς καί ἀνταλλαγῆς, τήν ἐφαρμογή τοῦ ὀχτώρου, τήν ἀπαγόρευση τῆς δουλιᾶς τῶν παιδιῶν, τήν ἐφαρμογή κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων καί τή χορήγηση ἐπιδομάτων γιά τούς ἀνέργους.

Τό ΑΕΚ ἀπό τήν ἀρχή ἀκόμη τῆς ἐμφάνισής του τήρησε ἀστική ρεφορμιστική στάση, στρέφοντας τήν κύρια προσοχή στήν κοινοβουλευτική μορφή πάλης καί στίς κοινοβουλευτικές συναλλαγές μέ τό Φιλελεύθερο κόμμα. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τό Ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα, ἔγραφε ὅτι «στήν πράξη τό κόμμα αὐτό εἶναι κόμμα ὀπορτουניστικό, ἐξαρτημένο πάντα ἀπό τήν ἀστική τάξη», ὅτι «εἶναι «ἀνεξάρτητο» μόνο ἀπό τό σοσιαλισμό, ἐνῶ ἀπό τό φιλελευθερισμό εἶναι πολύ ἐξαρτημένο» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 29ος, σελ. 456· τόμ. 18ος, σελ. 331).—235.

⁹⁹ «Justice» («Δικαιοσύνη») — ἐβδομαδιαία ἐφημερίδα πού ἔβγαινε στό Λονδίνο ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1884 ὡς τίς ἀρχές τοῦ 1925. Ἦταν ὄργανο τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας καί ἀπό τό 1911 ὄργανο τοῦ

- Βρετανικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1925 ὡς τό Δεκέμβρη τοῦ 1933 ἔβγαινε μέ τόν τίτλο: «Social-Demokrat» («Σοσιαλδημοκράτης»).—236.
- ¹⁰⁰ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἔπαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. ἔκδ. 1940, σελ. 320-321· τόμ. XXIX, ρωσ. ἔκδ. 1946, σελ. 210, 306· Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 476.—238.
- ¹⁰¹ «*Labour Leader*» («Ἐργατικός Ἡγέτης») — ἑβδομαδιαία ἔφημερίδα πού βγαίνει ἀπό τό 1891· ἀπό τό 1893 εἶναι ὄργανο τοῦ Ἀνεξάρτητου ἔργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας. Ἀπό τό 1922 ἡ ἔφημερίδα ἔβγαινε μέ τόν τίτλο «*New Leader*» («Νέος Ἡγέτης»)· ἀπό τό 1946 μέ τόν τίτλο «*Socialist Leader*» («Σοσιαλιστής Ἡγέτης»).—238.
- ¹⁰² «*Daily Mail*» («Ἡμερήσιος Ταχυδρόμος») — ἀγγλική καθημερινή ἔφημερίδα· ἰδρύθηκε τό 1896 καί ἐκδίδεται στό Λονδίνο σέ μεγάλο τιράζ. Ἐκφράζει τίς διαθέσεις τῆς ἄκρας δεξιᾶς πτέρυγας τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Μεγάλης Βρετανίας.—238.
- ¹⁰³ Τό ἄρθρο «*Συζήτηση λεγκαλιστῆ μέ ἀντίπαλο τοῦ λικβινταρισμοῦ*» τό ἔγραψε ὁ Λένιν ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο τοῦ Ν.Α. Ροζκόφ «Ἀπαραίτητη πρωτοβουλία» πού στάλθηκε στό σύνταξη τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Στό ἄρθρο αὐτό ὁ Ροζκόφ ἀνάπτυσσε τό λικβινταριστικό σχέδιό του δημιουργίας ἑνός νόμιμου ἔργατικοῦ κόμματος μέσα στίς συνθήκες τοῦ καθεστώτος τοῦ Στολίπιν. Ὁ Λένιν ἔκανε προσπάθεια νά πείσει τό Ροζκόφ ὅτι εἶναι λαθεμένες οἱ ἀπόψεις του. «. . . Σᾶς παρακαλῶ θερμά νά τό ἀναβάλετε, νά παραιτηθεῖτε ἀπ' αὐτό, νά σκεφτεῖτε καλά, νά συνεννοηθεῖτε . . .» ἔγραφε στόν Ροζκόφ στίς 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη) 1911 (Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV, σελ. 66). Ὅταν ξεκαθαρίστηκε ὅτι ὁ Ροζκόφ ἐπιμένει νά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο, ὁ Λένιν δημοσίευσε στό Παράρτημα τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», στό «Ντισκουσιόννι Λιστόκ» ἀρ. 3, τῆς 29 τοῦ Ἀπρίλη (12 τοῦ Μάρτη) τό ἄρθρο «*Συζήτηση λεγκαλιστῆ μέ ἀντίπαλο τοῦ λικβινταρισμοῦ*».—242.
- ¹⁰⁴ Μετά τήν ἦττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848-1849 πού κύριο καθῆκον τῆς ἦταν ἡ συνένωση τῆς Γερμανίας σέ μιά ἐνιαία λαοκρατική δημοκρατία, ἡ ἀντιδραστική πρωσσική τάξη τῶν γιοῦνκερ μ' ἐπικεφαλῆς τόν Βίσμαρκ ἐφάρμοσε πολιτική συνένωσης τῆς Γερμανίας «μέ τή φωτιά καί τό σίδηρο». Σκοπός τῶν γιοῦνκερ ἦταν ἡ δημιουργία ἐνιαίου μοναρχικοῦ κράτους μέ τόν πρῶσο βασιλιά σάν μονάρχη. Γιά τήν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς «ἀπό τά πάνω ἐπανάστασης» ἡ πρωσσική τάξη τῶν γιοῦνκερ στηριζόταν στήν ὑποστήριξη τῆς γερμανικῆς μεγαλοαστικῆς τάξης.—251.
- ¹⁰⁵ Ἡ σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού βρίσκονταν στό ἔξωτερικό ἔγινε στίς 28 τοῦ Μάη ὡς τίς 4 τοῦ Ἰούνη (10-17 τοῦ Ἰούνη) τοῦ 1911 στό Παρίσι. Ἡ σύσκεψη προετοιμάστηκε καί συγκλήθηκε μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν, χωρίς νά ἔχει γνώση τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ, γιατί ἡ λικβινταριστική πλειοψηφία του τορπίλιζε συστηματικά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ. Οἱ προετοιμασίες γιά τή σύσκεψη ἄρχισαν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1911. Ἡ σύσκεψη ἔπρεπε νά πάρει μέτρα γιά τή σύγκληση ὀλομέλειας τῆς ΚΕ, γιά τήν ἐξάλειψη

τῆς βαριᾶς κρίσης στήν ὁποία βρισκόταν τό κόμμα πού οὐσιαστικά ἔμενε χωρίς καθοδηγητικά κεντρικά ὄργανα. Στό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Μάη 1911 οἱ μπολσεβίκοι, μέσω τοῦ ἀντιπροσώπου τους στό ΓΕΚΕ Ν. Α. Σεμάσκο, ἔβαλαν ξανά στό ΓΕΚΕ τό ζήτημα ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά συγκληθεῖ ἀμέσως ἡ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό. Παρόλο πού στό καταστατικό τῆς ΚΕ, πού ψηφίστηκε ἀπό τήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τό Γενάρη τοῦ 1910, ὑπῆρχε ἄρθρο τό ὁποῖο ὑποχρέωνε ἀμεσα σέ περίπτωση πού πιαστοῦν πάνω ἀπό τά μισά μέλη τοῦ Ρωσικοῦ γραφείου, νά συγκληθεῖ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ, τό ΓΕΚΕ ἀπόριψε καί πάλι τήν πρόταση τῶν μπολσεβίκων. Στίς 14 (27) τοῦ Μάη 1911 ὁ Σεμάσκο ἀποχώρησε ἀπό τό ΓΕΚΕ. Τήν ἴδια ἀκριβῶς μέρα ἐξονόματος τῶν μπολσεβίκων καί τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν, τακτικῶν καί ἀναπληρωματικῶν μελῶν τῆς ΚΕ, στάλθηκε πρόσκληση πρὸς ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ πού βρίσκονταν στό ἐξωτερικό νά πάρουν μέρος στή σύσκεψη.

Ἡ σύσκεψη ἄρχισε τίς ἐργασίες της στίς 28 τοῦ Μάη (10 τοῦ Ἰουνι) 1911. Σ' αὐτήν παραβρέθηκαν οἱ μπολσεβίκοι, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πολωνικῆς καί λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἕνας γκολοσοφικός καί ἕνας μπουντιστής. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας Μ. Β. Ὁζόλιν δήλωσε ὅτι, σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῆς δικῆς τους ΚΕ, θά πάρει μέρος στή σύσκεψη μέ συμβουλευτική ψήφο. Ὁ μπουντιστής Β. Ι. Λίμπερ δήλωσε ὅτι δέν ἔχει ἐξουσιοδοτηθεῖ ἀπό τήν ΚΕ τῆς Μπούντ νά τήν ἀντιπροσωπεύσει στή σύσκεψη.

Στήν πρώτη κιόλας συνεδρίαση ξέσπασε ὀξύτατη διαμάχη πάνω στό ζήτημα τῆς ἀνακήρυξης τῆς σύσκεψης. Ὁ Λένιν στήν ὀμιλία του πρότεινε νά ἀναγνωριστεῖ ὅτι ἡ σύσκεψη, λόγω τῆς κατάστασης πού δημιουργήθηκε στό κόμμα, ἔχει τό δικαίωμα ὄχι μόνο νά ὑποβάλει εὐχές γιά τό ἄλφα ἢ βῆτα ζήτημα, ἀλλά καί νά πάρει ὑποχρεωτικές γιά τό κόμμα ἀποφάσεις. Ὁ γκολοσοφικός Μπ. Ι. Γκόριεφ (Γκόλντμαν) καί ὁ μπουντιστής Λίμπερ προσπάθησαν νά ἀποδείξουν ὅτι ἡ σύσκεψη δέν ἔχει δικαιοδοσία νά παίρνει ὁποιαδήποτε πρακτικά μέτρα γιά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ καί γιά τήν προετοιμασία παγκομμιατικῆς συνδιάσκεψης. Ὑστερα ἀπό τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ σύσκεψη γιά τήν ἀνακήρυξή της, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ σύσκεψη ἔβαλε σέ ἡμερήσια διάταξη τό ζήτημα τῆς ἀνασυγκρότησης τῆς ΚΕ, ὁ Γκόριεφ ἀποχώρησε ἀπό τή σύσκεψη, κατηγορώντας τά μέλη της γιά «ἄρπαγή τῆς ἐξουσίας».

Ἡ σύσκεψη συζήτησε τό ζήτημα τῆς σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ. Κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῶν προσώπων πού ἔχουν δικαίωμα συμμετοχῆς στήν ὀλομέλεια ὁ Λένιν δήλωσε ὅτι οἱ μενσεβίκοι Ι. Α. Ἰσούφ (Μιχαήλ), Κ. Μ. Ἐρμολάγεφ (Ρόμαν) καί Π. Α. Μπρονστίν (Γιούρι) δέν ἔχουν δικαίωμα συμμετοχῆς στήν ὀλομέλεια, γιατί ἦταν ὀργανωτές τοῦ στολιπινικοῦ «ἐργατικοῦ» κόμματος, καί ὁ μπουντιστής Λίμπερ, πού τούς ὑποστήριξε, εἶναι μέ τήν ἐνέργειά του αὐτή συνεργός τους. Ὁ Λίμπερ, σέ ἐνδειξη διαμαρτυρίας γιά τή δήλωση τοῦ Λένιν ἐγκατάλειψε τή σύσκεψη. Ὁ Λένιν χαρακτήρισε τή σύνθεση τῆς σύσκεψης σάν «συνασπισμό τριῶν ὀμάδων: τῶν μπολσεβίκων, τῶν πολωνῶν καί τῶν «συμφιλιωτιστῶν»» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 17ος, σελ. 309).

Ἡ σύσκεψη πῆρε ἀπόφαση νά συγκαλέσει στό πιό κοντινό διά-

στημα τήν όλομέλεια τής ΚΕ στό έξωτερικό καί έβγαλε γι' αυτό τό σκοπό έπιτροπή.

Λόγω τών επικείμενων εκλογών για τήν IV Κρατική δούμα ή σύσκεψη καθόρισε τά μέτρα για τήν έπεξεργασία τής τακτικής του κόμματος στην εκλογική καμπάνια καί τήν κατάρτιση σχεδίου εκλογικού προγράμματος.

Βασικό ζήτημα στην ήμερήσια διάταξη τής σύσκεψης ήταν τό ζήτημα τής σύγκλησης τής κομματικής συνδιάσκεψης. Στην απόφαση πού πάρθηκε πάνω στό ζήτημα αυτό τονιζόταν ότι ή προσέγγιση τών εκλογών για τήν IV Δούμα καί ή αναζωογόνηση του εργατικού κινήματος, καθώς επίσης καί ή έσωκομματική κατάσταση κάνουν έπιτακτική τή σύγκληση τής συνδιάσκεψης. Έπειδή ήταν αδύνατο νά συγκληθεί άμέσως ή όλομέλεια τής ΚΕ, ή σύσκεψη ανάλαβε τήν πρωτοβουλία νά συγκαλέσει τή συνδιάσκεψη καί έβγαλε 'Οργανωτική έπιτροπή για τήν προετοιμασία της. 'Η σύσκεψη ψήφισε τήν πρόταση του Λένιν για τή δημιουργία ρωσικού κλιμακίου μέ σκοπό διεξαγάγει τήν πρακτική δουλιά τής προετοιμασίας τής συνδιάσκεψης (βλ. σέ τοϋτο τον τόμο, σελ. 281). 'Η απόφαση τής σύσκεψης πρόβλεπε νά κληθούν οί κομματικές οργανώσεις του έξωτερικού για νά δουλέψουν από κοινού στην ΟΕ. 'Ο Λένιν, ψηφίζοντας τήν απόφαση στό σύνολό της, ύπόβαλε ταυτόχρονα δήλωση-διαμαρτυρία κατά τής πρόσκλησης στην 'Οργανωτική έπιτροπή αντιπροσώπων τών αντικομματικών ομάδων: τών γκολοσοφικών καί τών βπεριοντοφικών (βλ. σέ τοϋτο τον τόμο, σελ. 282).

'Η σύσκεψη καταδίκασε τήν αντικομματική, φραξιονιστική πολιτική του Γραφείου Έξωτερικού τής ΚΕ καί πήρε απόφαση νά παραπέμψει τό ζήτημα τής ύπαρξής του για επίλυση στην όλομέλεια τής ΚΕ. Κατά τήν ψηφοφορία του τελευταίου μέρους τής απόφασης ό Λένιν ψήφισε λευκό, γιατί επέμενε στην άμεση αναδιοργάνωση του ΓΕΚΕ. Για τά τεχνικά ζητήματα (έξυπηρέτηση του κομματικού εκδοτικού, οργάνωση τών μεταφορών κτλ.) ή σύσκεψη έβγαλε Τεχνική έπιτροπή πού ύπαγόταν στην ομάδα τών τακτικών καί αναπληρωματικών μελών τής ΚΕ πού πήραν μέρος στη σύσκεψη.

Σέ ειδικό φυλλάδιο πού κυκλοφόρησε μετά τή σύσκεψη μέ τον τίτλο «'Ανακοίνωση» αναφέρονταν οί συνθηκες σύγκλησης τής σύσκεψης, ή σύνθεση καί οί σκοποί της. Στο ίδιο φυλλάδιο τυπώθηκαν καί οί αποφάσεις τής σύσκεψης.

'Η σύσκεψη τών μελών τής ΚΕ πού συνήλθε τον 'Ιούνη του 1911, ήταν σοβαρό βήμα για τή συγκέντρωση τών κομματικών δυνάμεων, για τή συνένωσή τους στην πάλη ενάντια στους λικβινταριστές: τους γκολοσοφικούς, τους βπεριοντοφικούς καί τους τροτσκιστές, για τό δυνάμωμα του κόμματος. Οί αποφάσεις τής σύσκεψης συνέβαλαν στη συσπείρωση καί στό δυνάμωμα τών τοπικών κομματικών οργανώσεων. Για τήν προετοιμασία τής παγκομματικής συνδιάσκεψης στη Ρωσία στάλθηκαν από τον Λένιν έμπειρα κομματικά στελέχη, οί μπολσεβίκοι Γκ. Κ. 'Ορτζονικίτζε (Σεργκό), Μπ. Α. Μπρέσλαβ (Ζαχάρ), Ι. Ι. Σβάρτς (Σεμιόν). Οί αποφάσεις τής σύσκεψης ως τό Σεπτέμβρη του 1911 επιδοκιμάστηκαν από τίς έπιτροπές του Κιέβου, του Αϊκατερινοσλάβ, του Μπακού καί του Ροστόβ, από τον αίρετό καθοδηγητικό όμιλο του ΣΔΕΚΡ τής Τιφλίδας, από τή συνέλευση τών αντιπροσώπων τών ομάδων τής περιοχής πόλης τής οργάνωσης Πετρούπολης του ΣΔΕΚΡ,

ἀπό τις σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις πολλῶν πόλεων τῶν Οὐραλίων κ.ἄ. Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1911 συγκροτήθηκε ἡ Ρωσική Ὀργανωτική ἐπιτροπή (ΡΟΕ) ὅπου μπῆκαν ἀντιπρόσωποι ἀπό μιά σειρά σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Ἡ Ρωσική Ὀργανωτική ἐπιτροπή προετοίμασε τή σύγκληση τό Γενάρη τοῦ 1912 τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ.—259.

- ¹⁰⁶ Πρόκειται γιά τίς προσπάθειες τοῦ I. Φ. Ντουμπρόβινσκι (Ἰνόκ) καί τοῦ Β. Π. Νογκίν (Μακάρ) νά τακτοποιήσουν τή δουλιὰ τοῦ Ρωσικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ, πού τελείωσαν μέ τή σύλληψη ὅλων τῶν μπολσεβίκων, τακτικῶν καί ἀναπληρωματικῶν μελῶν τῆς ΚΕ τά ὁποῖα δούλευαν στή Ρωσία.

Γιά τίς ἀποκαλύψεις τοῦ Ὀλγκιν (τοῦ κομματικοῦ-μενσεβίκου Β. Γκ. Φομίν) βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 164.—262.

- ¹⁰⁷ Τό ντοκουμέντο δημοσιεύεται μέ βάση τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ὁ Φ. Ε. Τζερζίνσκι. Τό πρωτότυπο τῆς ἔκθεσης πού εἶχε γράψει ὁ Β. I. Λένιν δέν βρέθηκε.

Στά πρακτικά τῆς σύσκεψης τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ δέν ὑπάρχει ἀπόδειξη ὅτι τήν ἔκθεση στή σύσκεψη τήν ἔκανε ὁ Λένιν. Προφανῶς ἡ ἔκθεση εἶχε δοθεῖ στά μέλη τῆς σύσκεψης πρίν τήν ἔναρξή της.—271.

- ¹⁰⁸ Στό καταστατικό τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, πού ψηφίστηκε στήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀναφερόταν: «Στήν ὀλομέλεια (ἀπό 15 μέλη) καλοῦνται: 1) τά μέλη τοῦ κλιμακίου τῆς ΚΕ πού δρᾷ στή Ρωσία· 2) τά μέλη τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ μέ ἐξαίρεση τά μέλη ἐκεῖνα πού δέν εἶναι μέλη τῆς ΚΕ· 3) ἂν τά πρῶτα καί τά δεύτερα δέν ἀνέρχονται σέ 15, τότε καλοῦνται στίς ἐργασίες τῆς ὀλομέλειας καί τά ὑπόλοιπα ἀναπληρωματικά μέλη μέ τήν ἐξῆς σειρά: α) τά ἀναπληρωματικά μέλη τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου, πού ἐκτελοῦν μιά ὀποιαδήποτε κομματική δουλιὰ στή Ρωσία· β) τά τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ πού ζοῦν στό ἐξωτερικό καί ἀπασχολοῦνται σέ δουλιὰ πού τούς ἀνάθεσε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. I, 1954, σελ. 239).—272.

- ¹⁰⁹ «*Ντισκουσιόννι Λιστόκ*» («Φυλλάδιο συζητήσεων») —παράρτημα τῆς ἔφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἔβγαине μέ ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1910 ὡς τίς 29 τοῦ Ἀπρίλη (12 τοῦ Μάη) 1911 στό Παρίσι. Βγῆκαν τρία φυλλάδια. Τή Συντακτική ἐπιτροπή τήν ἀποτελοῦσαν ἐκπρόσωποι τῶν μπολσεβίκων, τῶν μενσεβίκων, τῶν οὐλτιματιστῶν, τῶν μπουντιστῶν, τῶν πλεχανοφικῶν, τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας. Στό «*Ντισκουσιόννι Λιστόκ*» δημοσιεύτηκαν τά ἄρθρα τοῦ Β. I. Λένιν «Σημειώσεις δημοσιολόγου», «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία», «Συζήτηση λεγκαλιστῆ μέ ἀντίπαλο τοῦ λικβινταρισμοῦ» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 243-311, 366-384· σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 242-252).—273.

- ¹¹⁰ Ἡ ὁμιλία συνδέεται μέ τά παρακάτω περιστατικά: ὁ μενσεβίκος-γκο-λοσοφικός Μπ. Ι. Γκόριεφ (Γκόλντμαν) μίλησε στή σύσκεψη ἐκφρά-ζοντας τήν ἀντίθεσή του στή συμμετοχή σ' αὐτή τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων Μ. Ι. Λίμπερ ἀπό τήν Μπούντ καί Μ. Β. Ὁζό-λιν ἀπό τή Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας, χωρίς τήν ἐξουσιοδότηση τῶν ἀντίστοιχων Κεντρικῶν Ἐπιτροπῶν. Ὁ Λίμπερ δήλωσε ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων δέν πρόφθασαν νά ἐπικοινωνήσουν μέ τά κέντρα τους καί ὅτι, παρόλο πού παραβρί-σκεται στή σύσκεψη, ὅμως δέν ἀντιπροσωπεύει τήν Μπούντ.—276.
- ¹¹¹ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς ὁμιλίες τοῦ Γκόριεφ (Γκόλντμαν) καί τοῦ Λίμπερ πού ἰσχυρίζονταν ὅτι στή Ρωσία ὑπάρχουν μέλη τοῦ Ρωσικοῦ γραφείου μέ τά ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ἐπικοινωνία, πρὶν νά συγκληθεῖ ἡ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό.—276.
- ¹¹² Στή δήλωση τοῦ μπουντιστῆ Ἰόνοφ (Φ.Μ. Κόιγκεν) ἀναφερόταν ὅτι αὐτός, μή ἔχοντας τήν ἐξουσιοδότηση τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ, δέν μπορεῖ νά παρουσιαστεῖ στή σύσκεψη καί ὅτι μέ τήν πρώτη εὐκαιρία θά δια-βιβάσει τήν πρόσκληση πού πῆρε γιά τή σύσκεψη στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῆς Μπούντ.—277.
- ¹¹³ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ὁμιλία τοῦ Λίμπερ (Μπέρ) στήν ὁποία δήλωνε ὅτι δέν ὑπάρχει ἀνάγκη νά λυθεῖ τό ζήτημα τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ μέ τήν ἔκτακτη σύγκληση τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ, ἀλλά πρέπει νά βρεθεῖ μιᾶ «νόμιμη διέξοδος» μέσω τοῦ ΓΕΚΕ.—277.
- ¹¹⁴ Ἡ ὁμιλία προκλήθηκε ἀπό τή δήλωση τοῦ Λίμπερ ὅτι ἡ πλειοψηφία τοῦ ΓΕΚΕ εἶναι ὑπέρ τῆς σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας καί ἔτοιμη νά ψηφίσει ἐπίσημη ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα αὐτό.—279.
- ¹¹⁵ Πρόκειται γιά τήν πρόταση τῆς λικβινταριστικῆς πλειοψηφίας τοῦ ΓΕΚΕ νά συγκληθεῖ ἡ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ στή Ρωσία.—279.
- ¹¹⁶ Ἡ ὁμιλία αὐτή, καθῶς καί ἡ ἐπόμενη, συνδέεται μέ τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τοῦ ὀνομαστικοῦ καταλόγου τῶν προσώπων πού ἔχουν δικαίωμα νά πάρουν μέρος στήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ.—280.
- ¹¹⁷ Ἡ Ὀργανωτική ἐπιτροπή (Ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ, ΟΕΕ) γιά τή σύγκληση τῆς παγκομματικῆς συνδιάσκεψης συγκροτή-θηκε στή σύσκεψη τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τήν 1 (14) τοῦ Ἰούνη 1911, ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν μπολσεβίκων, τῶν συμφιλιωτιστῶν καί τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Οἱ ἄλλες ὀργανώσεις καί ὀμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού κλήθηκαν νά πάρουν μέρος στήν ἐπιτροπή, δέν ἔστειλαν ἀντιπροσώπους τους. Ἡ ΟΕΕ ἔστειλε στή Ρωσία σάν πληρε-ξούσιό της τόν Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε γιά τή δουλιὰ τῆς προετοιμασίας τῆς παγκομματικῆς συνδιάσκεψης καί ἔβγαλε προκήρυξη «Πρός ὅλες τίς σοσιαλδημοκρατικές κομματικές ὀργανώσεις, ὀμάδες καί ὀμίλους», κάνοντας ἔκκληση νά ἀρχίσουν τίς ἐκλογές γιά τή Ρωσική Ὀργανωτική ἐπιτροπή (ΡΟΕ). Ὡστόσο, τήν πλειοψηφία στήν ΟΕΕ ἀπό τή στιγμή τῆς συγκρότησής της τήν πῆραν οἱ συμφιλιωτιστές καί οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας πού τούς ὑποστήρι-

ζαν. Ἡ συμφιλιωτιστική πλειοψηφία ἀκολουθοῦσε μιά χωρίς ἀρχές γραμμή, συνεχίζοντας τίς διαπραγματεύσεις μέ τούς βπεριοντοφικούς καί τόν Τρόσκι, πού ἀρνοῦνταν νά στείλουν ἀντιπροσώπους τους στήν ΟΕΕ. Στά ἔντυπά τους οἱ συμφιλιωτιστές κατηγοροῦσαν τούς μπολσεβίκους γιά φραξιονισμό. Ἐκμεταλλεῦόμενοι τήν ὑπεροχή τους στήν ΟΕΕ, καθυστεροῦσαν τήν ἀποστολή τῶν κομματικῶν χρημάτων στή Ρωσία καί ἐμπόδιζαν τήν προετοιμασία τῆς συνδιάσκεψης. Ὁ Λένιν ἀργότερα ἔτσι χαρακτήρισε τήν κατάσταση πού εἶχε δημιουργηθεῖ: «Τό ζήτημα εἶχε ὡς ἐξῆς: καί τά χρήματα καί ἡ ἀποστολή ἀνθρώπων γιά δουλιὰ βρίσκονταν στά χέρια τοῦ Τίσκο καί τοῦ Μάρκ (ἀρχηγοῦ τῶν συμφιλιωτιστῶν τοῦ Παρισιοῦ). Τό μόνο πού εἶχαν ἐξασφαλίσει οἱ μπολσεβίκοι ἦταν ἡ συγκατάθεση νά τούς στέλνουν καί αὐτούς στή δουλιὰ. Οἱ διαφωνίες πού γεννήθηκαν ἀπό τήν ὀλομέλεια ἀνάγονταν στό τελευταῖο σημεῖο πού ἦταν ἀδύνατο νά παρακαμφθεῖ: ἢ νά δουλέψουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις, χωρίς νά περιμένουμε κανέναν, χωρίς νά «προσκαλοῦμε» κανέναν... ἢ νά συνεχίσουμε τά παζαρέματα καί τά παραπαζαρέματα μέ τόν Τρόσκι, τή «Βπεριόντ» κτλ. Οἱ μπολσεβίκοι διάλεξαν τόν πρῶτο δρόμο καί τό δήλωσαν ἀνοιχτά καί καθαρά στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ στό Παρίσι. Ὁ Τίσκο καί Σία διάλεξαν (καί ἐπέβαλαν καί στήν Τεχνική ἐπιτροπή καί στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ) τό δεύτερο δρόμο, πού ἀντικειμενικά ὀδηγεῖ... σέ μιά τιποτένια καί ἄθλια μηχανοραφία» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 309-310).

Ἀποτέλεσμα τῆς δουλιᾶς πού ἀνάπτυξαν οἱ μπολσεβίκοι ἦταν ἡ δημιουργία τῆς Ρωσικῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς. Στά τέλη τοῦ Ὀκτώβρη στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ συζητήθηκαν οἱ ψηφισμένες ἀπό τή ΡΟΕ «Ἀνακοίνωση» γιά τήν συγκρότησή της καί οἱ ἀποφάσεις τῆς ΡΟΕ, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες αὐτή ἀνάλαβε ἐξολοκλήρου τήν πληρεξουσιότητα γιά τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης, ἐνῶ ἡ Ὀργανωτική ἐπιτροπή καί ἡ Τεχνική ἐπιτροπή ἔπρεπε νά ὑποταχθοῦν στήν ΡΟΕ. Μετά τήν ἄρνηση τῆς συμφιλιωτιστικῆς πλειοψηφίας τῆς ΟΕΕ νά ὑποταχθεῖ σ' αὐτές τίς ἀποφάσεις, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μπολσεβίκων ἀποχώρησαν ἀπό τήν ΟΕΕ. Στίς 30 τοῦ Ὀκτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη), στή συνεδρίαση τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὁ Ὀρτζονικίτζε, πού εἶχε ἔρθει στό Παρίσι, ἔκανε ἔκθεση δράσης τῆς Ρωσικῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς καί ὕστερα ἀπ' αὐτό ἡ ΟΕΕ ἀναγκάστηκε νά ἀναγνωρίσει τόν καθοδηγητικό ρόλο τῆς ΡΟΕ. Ὡστόσο, ὕστερα ἀπό λίγο, ἡ Ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀκολούθησε τό δρόμο τῆς ἀνοιχτῆς πάλης ἐνάντια στή ΡΟΕ. Στίς 20 τοῦ Νοέμβρη (3 τοῦ Δεκέμβρη) κυκλοφόρησε τήν προκήρυξη «Ἀνοιχτό γράμμα πρὸς τήν Ρωσική Ὀργανωτική ἐπιτροπή», ὅπου κατηγοροῦσε τή ΡΟΕ γιά φραξιονισμό. Οἱ ἀντικομματικές ἐνέργειες τῆς ΟΕΕ ξεσκεπάστηκαν ἀπό τόν Ὀρτζονικίτζε στό «Γράμμα πρὸς τή σύνταξη», πού δημοσιεύτηκε στίς 8 (21) τοῦ Δεκέμβρη 1911 στό φύλ. ἀρ. 25 τῆς ἑφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Ὅλη ἡ δουλιὰ γιά τή σύγκληση τῆς παγκομματικῆς συνδιάσκεψης, πού συνῆλθε τό Γενάρη τοῦ 1912, ἔγινε ἀπό τή Ρωσική Ὀργανωτική ἐπιτροπή, πού συσπείρωσε γύρω της τίς παράνομες κομματικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας.—281.

118 Ἐκτός ἀπό τήν ὑπογραφή τοῦ Β. Ι. Λένιν, κάτω ἀπό τή δήλωση ὑπάρχει ἡ ὑπογραφή τοῦ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ.—282.

- 119** Πρόκειται για τήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ «Γιά τή σύγκληση κομματικῆς συνδιάσκεψης».—282.
- 120** *Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν* — συμβουλευτική Κρατική δούμα. Τό σχέδιο νόμου γιά τή σύγκλησή της τό κατάρτισε μέ ἐντολή τοῦ τσάρου ὁ ὑπουργός Ἐσωτερικῶν Α. Γκ. Μπουλίγκιν. Στίς 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905 δημοσιεύτηκαν τό διάγγελμα τοῦ τσάρου, ὁ νόμος γιά τήν ἴδρυση τῆς Κρατικῆς δούμας καί τό διάταγμα γιά τίς ἐκλογές της. Ἐκλογικά δικαιώματα γιά τίς ἐκλογές Δούμας παραχωροῦνταν μόνο στούς τσιφλικάδες, στούς καπιταλιστές καί σ' ἓνα μικρό ἀριθμό ἀγροτονοικοκυρέων. Ἀπό τίς 412 βουλευτικές ἔδρες πού καθόριζε ὁ νόμος στούς ἀγρότες παραχωροῦνταν ὄλο κι' ὄλο 51. Ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ — οἱ ἐργάτες, οἱ φτωχοί ἀγρότες, οἱ ἐργάτες γῆς, ἡ δημοκρατική διανόηση — στερήθηκαν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος. Ἀποκλείονταν ἀπό τίς ἐκλογές οἱ γυναῖκες, ὅσοι ὑπηρετοῦσαν στό στρατό, οἱ σπουδαστές, ἄτομα κάτω τῶν 25 χρονῶν καί μιά σειρά καταπιεζόμενες ἐθνοτήτες τῆς τσαρικήσ Ρωσίας. Ἡ Κρατική δούμα δέν εἶχε τό δικαίωμα νά ψηφίζει νόμους, μποροῦσε μόνο νά συζητάει μερικά ζητήματα, σάν συμβουλευτικό ὄργανο τοῦ τσάρου. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ἔγραφε ὅτι αὐτή ἀποτελεῖ «τόν πιό ξετσιπίωτο χλευασμό τῆς «λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης»» (Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 11ος, σελ. 183).
- Οἱ μπολσεβίκοι κάλεσαν τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες σέ ἐνεργό ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, συγκεντρώνοντας ὄλη τή διαφωτιστική καμπάνια γύρω ἀπό τά συνθήματα: ἐνοπλη ἐξέγερση, ἐπαναστατικός στρατός, προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Οἱ μενσεβίκοι θεωροῦσαν ὅτι μποροῦν νά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές τῆς Δούμας καί τάσσονταν ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη.
- Οἱ μπολσεβίκοι χρησιμοποίησαν τήν καμπάνια τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν γιά νά κινητοποιήσουν ὄλες τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις, γιά νά ὀργανώσουν μαζικές πολιτικές ἀπεργίες καί νά προετοιμάσουν τήν ἐνοπλη ἐξέγερση. Οἱ ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν δέν ἔγιναν καί ἡ κυβέρνηση δέν κατόρθωσε νά τή συγκαλέσει. Ἡ αὐξανόμενη ἄνοδος τῆς ἐπανάστασης καί ἡ Πανρωσική πολιτική ἀπεργία τοῦ Ὀκτώβρη τοῦ 1905 σάρωσαν τή Δούμα. Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν βλ. τά ἄρθρα τοῦ Β.Ι. Λένιν «Παζαρεύουν τό σύνταγμα», «Ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ἡ ἐξέγερση», «Ἡ ἐνότητα τοῦ τσάρου μέ τό λαό καί τοῦ λαοῦ μέ τόν τσάρο», «Στήν οὐρά τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης ἡ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς;» κ.ἄ. (Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 69-73, τόμ. 11ος, σελ. 167-175, 180-189, 197-209).—285.
- 121** Πρόκειται γιά τίς συλλήψεις ἐργατῶν ἀντιπροσώπων τοῦ II Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν ἐργοστασιακῶν γιατρῶν καί τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐργοστασιακῆς βιομηχανίας. Οἱ συλλήψεις ἔγιναν στίς 13 (26) τοῦ Ἀπρίλη 1911, παραμονή τῆς ἐναρξῆς τοῦ συνεδρίου.—288.
- 122** Ἡ II Παρισινή ομάδα βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ ἰδρύθηκε στίς 5 (18) τοῦ Νοέμβρη 1908. Ἀποσπάστηκε ἀπό τήν κοινή μέ τούς μενσεβίκοις

Παρισινή ομάδα· ἔνωσε τούς μπολσεβίκους, μαζί καί τά μέλη τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου.

Τό 1911 στή II Παρισινή ομάδα ἦταν οἱ μπολσεβίκοι Β. Ι. Λένιν, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Ν. Α. Σεμάσκο, Μ. Φ. Βλαντίμιρσκι, Ι. Φ. Ἄρμάντ, Α. Ν. Στάλ, Σ. Ι. Γκόπνερ, Β. Κ. Ταρατούτα, Ν. Β. Κουζνετσόφ, Α. Σ. Σαποβάλοφ κ.ἄ.· οἱ συμφιλιωτιστές Α. Ι. Λιουμπίμοφ, Μ. Κ. Βλαντίμιροφ καί ἄλλοι, καθώς καί ὀρισμένοι βπεριοντοφικοί. Συνολικά ἡ ομάδα ἀριθμοῦσε πάνω ἀπό 40 ἄτομα. Συνδεόταν μέ τίς κομματικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας, τίς βοηθοῦσε στή δουλιὰ τους, πάλευε ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί στούς τροτσκιστές, ἔκανε δουλιὰ ἀνάμεσα στούς ρώσους ἐργάτες-ἐμιγκρέδες.

Ἡ συνέλευση τῆς II Παρισινής ομάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου συζητήθηκε τό ζήτημα τῆς κατάστασης τοῦ κόμματος, ἔγινε στίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) μέ πρόεδρο τόν Μ. Φ. Βλαντίμιρσκι. Μέ πλειοψηφία 27 ψήφων ἡ ομάδα ψήφισε τήν ἀπόφαση πού ἔγραψε ὁ Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 295-303). Ὑπέρ τῆς συμφιλιωτιστικῆς ἀπόφασης πού πρότεινε ἡ μειοψηφία τῆς ομάδας δόθηκαν 10 ψήφοι. Τίς συμφιλιωτιστικές ὀμιλίες τοῦ Λιουμπίμοφ καί τοῦ Βλαντίμιροφ στή σύσκεψη ὁ Λένιν τίς ὀνόμασε «χειρότερη ἐπανάληψη τῶν χειρότερων λόγων τῶν «οἰκονομιστῶν»» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXV, σελ. 95).—294.

¹²³ Πρόκειται γιά τή νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Ζβεζντά».—298.

¹²⁴ «*Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*» («Ἡμερολόγιο τοῦ Σοσιαλδημοκρατία») — ὄργανο πού τό ἔβγαζε ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ στή Γενεύη σέ ἀκανόνιστα χρονικά διαστήματα ἀπό τό Μάρτη τοῦ 1905 ὡς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1912 (μέ μεγάλες διακοπές). Βγῆκαν 16 τεύχη. Ἄρχισε νά βγαίνει ξανά τό 1916 στήν Πετρούπολη, κυκλοφόρησε ὅμως μόνο ἕνα τεῦχος.

Στά πρῶτα ὀχτώ τεύχη (1905-1906) ὁ Πλεχάνοφ ὑποστήριζε τίς ἄκρες δεξιές μενσεβίκικες, ὀπορτουλιστικές ἀπόψεις, τασσόταν ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τήν φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἀρνιόταν τή συμμαχία τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά, καταδίκαιζε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη.

Στήν περίοδο 1909-1912 στά τεύχη 9-16 τοῦ «*Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*» ὁ Πλεχάνοφ τάχθηκε ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές, ὑπερασπίζοντας τίς παράνομες κομματικές ὀργανώσεις. Ὡστόσο στά βασικά ζητήματα τῆς τακτικῆς παράμεινε στίς μενσεβίκικες θέσεις. Στό 1ο τεῦχος τοῦ «*Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*» πού βγῆκε τό 1916 διατυπώνονταν καθαρά οἱ σοσιαλσωβινιστικές ἀπόψεις τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ.—300.

¹²⁵ Πρόκειται γιά τό «Γράμμα πρὸς τίς κομματικές ὀργανώσεις», πού δημοσιεύτηκε στίς 13 (26) τοῦ Φλεβάρη 1910 στό φύλ. ἀρ. 11 τῆς «*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*».—301.

¹²⁶ Τό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ (30 τοῦ Ἀπρίλη - 19 τοῦ Μάη (13 τοῦ Μάη - 1 τοῦ Ἰούνη) 1907), στήν ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα «Γιά τή στάση ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα», τόνιζε

ὅτι ἡ ἀπό κοινοῦ δράση μέ τά ναροντικιστικά κόμματα «πρέπει νά ἀποκλείει κάθε δυνατότητα ὀποιωνδήποτε ὑποχωρήσεων ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα καί τήν σοσιαλδημοκρατική τακτική καί νά ἐξυπηρετεῖ μόνο τούς σκοπούς τῆς κοινῆς ἐπίθεσης τόσο ἐνάντια στήν ἀντίδραση, ὅσο καί ἐνάντια στήν προδοτική τακτική τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. I, 1954, σελ. 165).

Ἡ τρίτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Δεύτερη πανρωσική») (21-23 τοῦ Ἰούλη (3-5 τοῦ Αὐγούστου) 1907) ψήφισε τό παρακάτω σχέδιο ἐκλογικῶν συμφωνιῶν μέ τά ἄλλα κόμματα:

«1. Ἡ σοσιαλδημοκρατία κατεβαίνει στίς ἐκλογές ἀνεξάρτητα, χωρίς νά κάνει καμιά ἐκλογική συμφωνία στό πρῶτο στάδιο τῶν ἐκλογῶν.

2. Στίς ἐπαναληπτικές ἐκλογές ἐπιτρέπεται συμφωνία μέ ὅλα τά κόμματα πού βρίσκονται πιά ἀριστερά ἀπό τούς καντέτους.

3. Στό δεύτερο στάδιο καί στά ἐπόμενα στάδια τῶν ἐκλογῶν ἐπιτρέπονται συμφωνίες μέ ὅλα τά ἐπαναστατικά καί ἀντιπολιτευόμενα κόμματα, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν καντέτων (καί τῶν συγγενικῶν μ' αὐτούς ὀμάδων, ὅπως ἡ μουσουλμανική, ἡ κοζάκινη κ.ο.κ.).

4. Στίς συμφωνίες ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά καθοδηγεῖται ἀπό τήν κατάταξη τῶν μή σοσιαλιστικῶν κομμάτων ἀνάλογα μέ τόν βαθμό τοῦ δημοκρατισμοῦ τους κατά τήν ἐξῆς σειρά: 1) σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, 2) λαϊκοί σοσιαλιστές, 3) τρουντοβίκοι, 4) καντέτοι.

5. Στήν ἐργατική κουρία δέν ἐπιτρέπεται καμιά συμφωνία μέ ἄλλα κόμματα ἢ ὀργανώσεις, μέ ἐξαίρεση τίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις πού δέν ἀνήκουν στό ΣΔΕΚΡ καί τό Πολωνικό σοσιαλιστικό κόμμα (ΠΠΣ).

6. Ἐπιτρέπονται συμφωνίες τεχνικοῦ μόνο χαρακτήρα» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρ. I, 1954, σελ. 177-178).—303.

¹²⁷ Ἐκτός ἀπό τήν ὑπογραφή τοῦ Β. Ι. Λένιν κάτω ἀπό τή δήλωση ὑπάρχει ἡ ὑπογραφή τοῦ Γκ.Ε. Ζηνόβιεφ.—304.

¹²⁸ Ἡ Τεχνική ἐπιτροπή (Τεχνική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ, ΤΕ) δημιουργήθηκε ἀπό τή σύσκεψη τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή συνεδρίαση τῆς 1 (14) τοῦ Ἰούνη 1911 γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν τεχνικῶν ἐργασιῶν πού εἶχαν σχέση μέ τό ἐκδοτικό τοῦ κόμματος, τίς μεταφορές κτλ. Ἡ Τεχνική ἐπιτροπή, σάν προσωρινό ὄργανο ὡς τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ, ὑπαγόταν στήν ὀμάδα τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού πῆραν μέρος στή σύσκεψη τοῦ Ἰούνη. Στήν ἐπιτροπή μπῆκαν ἀπό ἕνα ἀντιπρόσωπος τῶν μπολσεβίκων, τῶν συμφιλιωτιστῶν καί τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἡ συμφιλιωτιστική πλειοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς — Μ. Κ. Βλαντίμιροφ καί Β. Α. Λέντερ πού τόν ὑποστήριζε — καθυστεροῦσε τήν καταβολή χρημάτων γιά τήν ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού προορίζονταν γιά τό κονδύλιο τῆς σύγκλησης τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης, καθώς ἐπίσης καί γιά τή χρηματοδότηση τῆς ἐκδοσης τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Ζβεζντά», προσπαθοῦσε νά καθυστερήσει τήν ἐκδοση τοῦ Κεντρικοῦ ὀρ-

γάνου του κόμματος, της έφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Στο έντυπο όργανό της «Ίνφορματσιόννι Μπιουλετέν» ή Τεχνική έπιτροπή έκανε πολεμική ενάντια στον Λένιν και στους μπολσεβίκους. Στή συνεδρίαση της έπιτροπής της 19 του Όχτώβρη (1 του Νοέμβρη), κατά τη συζήτηση της «Άνακοίνωσης» και των αποφάσεων της Ρωσικής όργανωτικής έπιτροπής, ό αντιπρόσωπος των μπολσεβίκων Μ. Φ. Βλαντίμιρσκι ύπόβαλε πρόταση νά ύποταχθεί ή ΤΕ στις αποφάσεις της ΡΟΕ. Η πρόταση άπορίφθηκε και εξαιτίας αυτού ό Βλαντίμιρσκι άποχώρησε από την Έπιτροπή και οί μπολσεβίκοι έκοψαν κάθε σχέση μαζί της.—304.

129 Πρόκειται για την κομματική σχολή στό Λονζιμό (κωμόπολη λίγα χιλιόμετρα από τό Παρίσι) πού όργανώθηκε από τους μπολσεβίκους μέ την καθοδήγηση του Β. Ι. Λένιν την άνοιξη του 1911 για τά στελέχη των κομματικών όργανώσεων των μεγάλων προλεταριακών κέντρων της Ρωσίας. Σημαντική δουλιά για την όργάνωση της σχολής έκανε ή Έπιτροπή της σχολής πού δημιουργήθηκε μέ άπόφαση της όλομέλειας του Γενάρη της ΚΕ του ΣΔΕΚΡ (1910). Οί μαθητές της σχολής έκλέχτηκαν από τίς τοπικές κομματικές όργανώσεις και έγκρίθηκαν από την έπιτροπή πληρεξουσίων και τη γενική συνέλευση της Έπιτροπής της σχολής. Συνολικά στή σχολή ήταν 13 μαθητές-εργάτες, αντιπρόσωποι από τη Μόσχα, την Πετρούπολη, τό Μπακού, τό Ίβάνοβο-Βοζνεσένσκ, τό Νικολάγεφ, την Τιφλίδα, τό Σορμόβ, τό κυβερνείο του Αϊκατερινοσλάβ, την περιοχή Ντομπρόβσκι (Πολωνία) και 5 άκροατές. Άνάμεσα στους μαθητές της σχολής ήταν: ό Ι. Σ. Μπελοστότσκι, ό Μπ. Α. Μπρέσλαβ, ό Α. Ι. Ντογκάντοφ, ό Γ. Ντ. Ζέβιν, ή Α. Ι. Ίβανόβα, ό Γκ. Κ. Όρτζονικίτζε, ό Ι. Β. Πρισιάγκιν, ό Ε. Προυχνιάκ, ό Ι. Ι. Σβάρτς, ό Ι. Ντ. Τσουγκούριν και άλλοι. Την πλειοψηφία των μαθητών της σχολής την άποτελούσαν οί μπολσεβίκοι, όμως ανάμεσα στους μαθητές υπήρχαν επίσης και κομματικοί-μενσεβίκοι και ένας βπεριοντοφικός. Τόν κατάλογο των καθηγητών τον κατάρτισε ή Έπιτροπή της σχολής μαζί μέ τους μαθητές. Η Έπιτροπή της σχολής έστειλε προσκλήσεις σέ έκπρόσωπους διάφορων ρευμάτων μέσα στό ΣΔΕΚΡ, για νά διδάξουν στή σχολή. Οί μενσεβίκοι Λ. Μάρτοφ, Φ. Ι. Ντάν κ.ά. άρνήθηκαν νά κάνουν μαθήματα. Τά μαθήματα στή σχολή γίνονταν κυρίως από μπολσεβίκους.

Οί μαθητές δέν ήρθανε στή σχολή ταυτόχρονα. Ωσπου ν' αρχίσουν συστηματικά τά μαθήματα όργανώθηκαν προκαταρκτικές διδασκαλίες και συμπληρωματικά μαθήματα για τους λιγότερο προετοιμασμένους μαθητές.

Ίδεολογικός καθοδηγητής της σχολής και κύριος καθηγητής ήταν ό Β. Ι. Λένιν. Όταν συγκεντρώθηκαν τά δύο τρίτα των μαθητών, ό Λένιν έκανε στους μαθητές μαθήματα για «Τό μανιφέστο του Κομμουνιστικού κόμματος» των Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Ο Λένιν έκανε στή σχολή 29 διαλέξεις πολιτικής οικονομίας (43 ώρες), 12 διαλέξεις (18 ώρες) άφιέρωσε για τό άγροτικό ζήτημα. Στόν άπολογισμό της Έπιτροπής της σχολής τονιζόταν ότι ό Λένιν μέ τον κύκλο αυτό των μαθημάτων γνώρισε τους μαθητές «τόσο μέ τη θεωρία του άγροτικού ζητήματος, όσο και μέ την άγροτική νομοθεσία της κυβέρνησης στα τελευταία χρόνια». 12 διαλέξεις έκανε ό Λένιν για τη θεωρία και την πρακτική του σοσιαλισμού στή Ρωσία. «Στόν κύκλο αυτό των μαθη-

μάτων ὁ σύντρ. Λένιν ἔκανε ἀνάλυση τῶν βασικῶν ρευμάτων τακτικῆς μέσα στό κόμμα μας, καθῶς ἐπίσης τῶν κυριότερων κομματικῶν μας ἀποφάσεων», ἀναφερόταν στόν ἀπολογισμό τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς σχολῆς (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Σύμφωνα μέ τό ἀρχικό σχέδιο, διαλέξεις γιά τή φιλοσοφία ἔπρεπε νά κάνει ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ὅταν πλησίαζε νά τελειώσουν τά μαθήματα καί διευκρινίστηκε ὅτι ὁ Πλεχάνοφ δέν θά ἔρθει, ὁ Λένιν, ὕστερα ἀπό παράκληση τῶν μαθητῶν, ἔκανε τρεῖς διαλέξεις γιά τήν ὑλιστική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ὕστερα ἀπό παράκληση ἐπίσης τῶν μαθητῶν, ὁ Λένιν ἔκανε διάλεξη γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τήν κατάσταση τοῦ Κόμματος.

Στή σχολή ἔγιναν τά ἐξῆς μαθήματα: ἡ ἐργατική νομοθεσία (Ν. Α. Σεμάσκο, 7 διαλέξεις)· ὁ κοινοβουλευτισμός καί ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας (Ν. Α. Σεμάσκο, 3 διαλέξεις)· τό συνδικαλιστικό κίνημα στή Ρωσία καί στή Δύση (Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ, 11 διαλέξεις)· ἱστορία τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος στή Γαλλία (Σ. Ραποπόρτ, 8 διαλέξεις)· ἱστορία τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος στό Βέλγιο (Ι. Φ. Ἀρμάντ, 4 διαλέξεις)· ἱστορία τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος στή Γερμανία (Σ. Ραποπόρτ καί Β. Λ. Λέντερ, 11 διαλέξεις)· ἱστορία τῆς λογοτεχνείας καί τῆς τέχνης (Α. Β. Λουνατσάρσκι). Ἔγιναν ἐπίσης διαλέξεις γιά τό Συνταγματικό δίκαιο, γιά τό ἐθνικό ζήτημα, γιά τά πολιτικά κόμματα στήν Πολωνία καί γιά τόν πολωνικό σοσιαλισμό, γιά τή λεττονική σοσιαλδημοκρατία καί ἄλλες. Ἐκτός ἀπό τά μαθήματα, στή σχολή γίνονταν καί φροντιστήρια, ὅπου οἱ μαθητές μάθαιναν νά κρατᾶνε περιλήψεις, νά γράφουν ἄρθρα καί ἀνταποκρίσεις γιά τίς ἐφημερίδες, ἔκαναν διαλέξεις κτλ.

Ὑστερα ἀπό τή λήξη τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς στίς 17 (30) τοῦ Αὐγούστου, οἱ μαθητές ἔφυγαν γιά παράνομη κομματική δουλιά στή Ρωσία. Πήρανε ἐνεργό μέρος στήν προετοιμασία καί διεξαγωγή τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πολλοί ἀπό αὐτούς πού τελείωσαν τήν κομματική σχολή τοῦ Λονζιμό ἀργότερα ἔγιναν ἐπιφανῆ κομματικά καί διοικητικά στελέχη.—304.

¹³⁰ «Προλετάρι» («Προλετάριος») —μπολσεβίκικη παράνομη ἐφημερίδα. Ἔβγαινε ἀπό τίς 21 τοῦ Αὐγούστου (3 τοῦ Σεπτέμβρη) 1906 ὡς τίς 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909 μέ διευθυντή τόν Β. Ι. Λένιν. Βγῆκαν 50 φύλλα. Στή δουλιά τῆς σύνταξης ἔπαιρναν ἐνεργό μέρος οἱ Μ. Φ. Βλαντίμιρσκι, Β. Β. Βορόβσκι, Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι, Α. Β. Λουνατσάρσκι· τήν τεχνική δουλιά γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας τήν ἔκαναν οἱ Α. Γκ. Σλίχτερ, Ε. Σ. Σλίχτερ καί ἄλλοι. Τά πρῶτα εἴκοσι φύλλα τῆς ἐφημερίδας ἐτοιμάστηκαν γιά ἐκτύπωση καί στοιχειοθετήθηκαν στό Βίμποργκ (οἱ μῆτρες ἀποστέλλονταν στήν Πετρούπολη, ὅπου γινόταν ἡ ἐκτύπωση· γιά συνωμοτικούς λόγους ἡ ἐφημερίδα ἔγραφε ὅτι βγαίνει στή Μόσχα). Ἐπειτα, ἐπειδή χειροτέρεψαν στό ἔπακρο οἱ συνθῆκες ἔκδοσης τοῦ παράνομου ὀργάνου στή Ρωσία, ἡ σύνταξη τῆς «Προλετάρι», σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῶν ἐπιτροπῶν Πετρούπολης καί Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ, μετέφερε τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας στό ἐξωτερικό (τά φύλλα ἀρ. 21-40 βγῆκαν στή Γενεύη, τά φύλλα ἀρ. 41-50 στό Παρίσι).

Οὐσιαστικά ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἦταν Κεντρικό ὄργανο τῶν μπολσεβίκων. Ὅλη ἡ βασική δουλιά τῆς σύνταξης τῆς «Προ-

λετάρι» γινόταν από τον Λένιν. Τά περισσότερα φύλλα τῆς ἔφημερίδας εἶχαν καί ἀπό κάμποσα ἄρθρα του. Στήν «Προλετάρι» δημοσιεύτηκαν πάνω ἀπό 100 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Λένιν, πού ἀναφέρονταν στά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἀπό τίς στῆλες τῆς ἔφημερίδας φωτίζονταν πλατιά τά διάφορα προβλήματα τῆς τακτικῆς καί τῆς γενικῆς πολιτικῆς, δημοσιεύονταν ἐκθέσεις δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀποφάσεις τῶν συνδιασκέψεων καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ, γράμματα τῆς ΚΕ γιά διάφορα ζητήματα τῆς δράσης τοῦ κόμματος καί μιά σειρά ἄλλα ντοκουμέντα. Στό παράρτημα τοῦ φύλλου ἀρ. 46 τῆς ἔφημερίδας δημοσιεύτηκε ἡ ἀνακοίνωση γιά τή σύσκεψη τῆς πλατιᾶς σύνταξης τῆς «Προλετάρι» καθῶς καί οἱ ἀποφάσεις αὐτῆς τῆς σύσκεψης πού ἔγινε στό Παρίσι στίς 8-17 (21-30) τοῦ Ἰούνη 1909. Ἡ ἔφημερίδα εἶχε στενή σύνδεση μέ τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις.

Τά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ «Προλετάρι» ἔπαιξε ἐξαιρετικό ρόλο στή διαφύλαξη καί τήν ἐδραίωση τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων, στήν πάλη κατά τῶν λικβινταριστῶν, τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν. Σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Γενάρη 1910 ἡ ἔκδοση τῆς ἔφημερίδας σταμάτησε.—305.

¹³¹ Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ μπολσεβίκου Β. Κ. Ταρατούτα «Πρός τό κόμμα» πού γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τίς διαδόσεις πού κυκλοφόρησαν τό 1906 γιά συμμετοχή του σέ μιά προβοκάτσια. Ἡ ἀνακριτική ἐπιτροπή πού ὀρίστηκε ἀπό τήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐξέτασε τήν ὑπόθεση αὐτή καί ἀποφάσισε ὁμόφωνα νά κλείσει τήν ὑπόθεση, λόγω τῆς παντελοῦς ἔλλειψης ἐνοχοποιητικῶν στοιχείων καί νά ἀποκαταστήσει τόν Ταρατούτα στά δικαιώματα τοῦ μέλους τοῦ κόμματος.—307.

¹³² Πρόκειται γιά τό μέρος τῆς ἐργασίας τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σημειώσεις δημοσιολόγου», πού εἶναι ἀφιερωμένο στήν κριτική τῆς θέσης τῶν συμφιλιωτιστῶν στήν ὀλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. Ἀπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ.243-311).—313.

¹³³ Ὁρεινοί καί Γιρονδῖνοι λέγονταν οἱ δύο πολιτικές παρατάξεις τῆς ἀστικῆς τάξης στήν περίοδο τῆς γαλλικῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης πού ἔγινε στά τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα. Ὁρεινοῦς ἢ γιακωβίνους ὀνόμαζαν τοῦς πῖο ἀποφασιστικούς ἐκπροσώπους τῆς ἐπαναστατικῆς τάξης ἐκείνου τοῦ καιροῦ, τῆς ἀστικῆς τάξης, πού ὑποστήριζαν τήν ἀνάγκη τῆς κατάργησης τῆς ἀπολυταρχίας καί τῆς φεουδαρχίας. Οἱ γιρονδῖνοι, σέ διάκριση ἀπό τοῦς γιακωβίνους, ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντεπανάσταση καί ἀκολουθοῦσαν τό δρόμο τῆς συναλλαγῆς μέ τή μοναρχία.

«Σοσιαλιστική Γιρόνδη» ἔλεγε ὁ Λένιν τό ὀπορτουνιστικό ρεῦμα μέσα στή σοσιαλδημοκρατία· προλετάριους γιακωβίνους, «ὀρεινοῦς» ἔλεγε τοῦς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες. Μετά τή διάσπαση τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ μπολσεβίκους καί μενσεβίκους ὁ Λένιν τόνιζε συχνά ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἀποτελοῦν τό ρεῦμα τῶν γιρονδῖνων μέσα στό ἐργατικό κίνημα.—316.

- ¹³⁴ Στην ανταπόκριση, για την οποία κάνει λόγο ο Λένιν και πού δημοσιεύτηκε στο φύλ. αρ. 23 της «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» της 1 (14) του Σεπτέμβρη 1911, αναφερόταν ότι ένας επιφανής λόγιος-λικβινταριστής της Πετρούπολης μίλησε σε συνέλευση σοσιαλδημοκρατών εργατών της άχτίδας Βίμποργκ και έκανε πρόταση να δημιουργηθούν «ομάδες πρωτοβουλίας» για νόμιμη διαφωτιστική δουλιά, αντί της ανασύστασης της κομματικής οργάνωσης. Η όμιλία αυτή συνάντησε την όμοθυμη αντίσταση όλης της συνέλευσης, μαζί και των κομματικών-μενσεβίκων πού παραβρίσκονταν σ' αυτήν. Ύπέρ της πρότασης του λικβινταριστή δέν ψήφισε κανείς.—329.
- ¹³⁵ «*Ραμπότσεγε Ντιέλο*» («Εργατική Ύπόθεση») —περιοδικό, όργανο της «Ένωσης των ρώσων σοσιαλδημοκρατών του έξωτερικού». Έβγαινε στή Γενεύη από τον Άπρίλη του 1899 ως τον Φλεβάρη του 1902 μέ Συντακτική έπιτροπή αποτελούμενη από τον Μπ. Ν. Κριτσέβσκι, τον Π. Φ. Τεπλόφ (Σιμπιριάκ), τον Β. Π. Ίβάνσιν και άργότερα τον Α. Σ. Μαρτίνοφ. Βγήκαν 12 τεύχη (έννιά σώματα). Η σύνταξη του «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ήταν τό κέντρο των «οικονομιστών» στό έξωτερικό. Τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ύποστήριζε τό μπερνσταϊνικό σύνθηκα της «έλευθερίας κριτικής» του μαρξισμού, έπαιρνε όπορτουνιστικές θέσεις στά ζητήματα της τακτικής και στά όργανωτικά κθήκοντα της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας, άρνούνταν τίς έπαναστατικές δυνατότητες της άγροτιάς κτλ. Οί ραμποτσεντέλτσι προπαγάνδιζαν τίς όπορτουνιστικές ιδέες της ύποταγής της πολιτικής πάλης του προλεταριάτου στην οικονομική πάλη, ύποκλίνονταν μπροστά στό αυθόρμητο του εργατικού κινήματος και άρνούνταν τον καθοδηγητικό ρόλο του κόμματος. Ένα από τά μέλη της Συντακτικής έπιτροπής του «Ραμπότσεγε Ντιέλο», ο Β. Ι. Ίβάνσιν, έπαιρνε μέρος και στή Συντακτική έπιτροπή της έφημερίδας «Ραμπότσαγια Μίσλ», όργάνου των άπροκάλυπτων «οικονομιστών», πού ύποστηριζόταν από τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Στο ΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ οί ραμποτσεντέλτσι αντιπροσώπευαν την άκρα δεξιά, την όπορτουνιστική πτέρυγα του κόμματος.—330.
- ¹³⁶ «*Ραμπότσαγια Μίσλ*» («Εργατική Σκέψη») —έφημερίδα, όργανο των «οικονομιστών» έβγαινε από τον Όχτώβρη του 1897 ως τον Δεκέμβρη του 1902. Κυκλοφόρησαν 16 φύλλα της. Τά δύο πρώτα φύλλα της τυπώθηκαν σε πολύγραφο στην Πετρούπολη, τά φύλλα αρ. 3-11 βγήκαν στό έξωτερικό, στό Βερολίνο· ή έκτύπωση των φύλ. αρ. 12, 13, 14 και 15 έγινε στή Βαρσοβία και τό τελευταίο, τό 16ο φύλλο βγήκε στό έξωτερικό. Η έφημερίδα διευθυνόταν από τον Κ. Μ. Τάχταρεφ κ.ά.
Ο Λένιν έκανε κριτική των άπόψεων της «Ραμπότσαγια Μίσλ», σάν ρωσικής παραλλαγής του διεθνούς όπορτουνισμού, στό άρθρο του «Πισωδρομική κατεύθυνση στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία» (βλ. Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 4ος, σελ. 246-279), σε άρθρα πού δημοσιεύτηκαν στην έφημερίδα «Ίσκρα», καθώς και στό βιβλίο «Τί νά κάνουμε;».—330.
- ¹³⁷ Η σημείωση γράφτηκε από τον Λένιν πάνω στή δήλωση της έπιτροπής πού είχε όριστεί από τή σύνταξη των μελών της ΚΕ του ΣΔΕΚΡ

- τόν 'Ιούνη τοῦ 1911 γιά τήν προετοιμασία τῆς σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ. Ἡ δήλωση τῆς ἐπιτροπῆς παράθετε γεγονότα σχετικά μέ τήν ἀποδιοργανωτική δράση τῶν λικβινταριστῶν τοῦ ΓΕΚΕ, πού ἀπόβλεπε στόν τορπιλισμό τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ.—332.
- ¹³⁸ «*Ἰνφορματσιόννι Μπιουλετέν*» («Πληροφοριακό Δελτίο») — ἐκδοση τῆς Τεχνικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ (ἐβγαίνει στό Παρίσι)· φραξιονιστικό ὄργανο τῶν συμφιλιωτιστῶν, μέ τό ὁποῖο ἔκαναν πάλη ἐναντία στούς μπολσεβίκους. Βγήκαν δύο φύλλα, στίς 11 Αὐγούστου καί στίς 28 Ὀκτώβρη τοῦ 1911 (μέ τό νέο ἡμερολ).—344.
- ¹³⁹ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση «Γιά τό λικβινταρισμό», πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη τῶν λικβινταριστῶν τῆς Ὑπερκαυκασίας τήν ἀνοιξη τοῦ 1911. Ὁ ἀντικομματικός χαρακτήρας τῆς συνδιάσκεψης ξεσκεπάστηκε στήν ἀνταπόκριση «Γράμμα ἀπό τόν Καύκασο», πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 24 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ» τῆς 18 (31) τοῦ Ὀκτώβρη 1911.—356.
- ¹⁴⁰ «*Ραμπότσαγια Ζίζι*» («Ἐργατική Ζωή») — μηνιαία ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν μενσεβίκων-γκολοσοφικῶν καί τῶν συμφιλιωτιστῶν. Ἐβγαίνει στό Παρίσι ἀπό τίς 21 τοῦ Φλεβάρη (6 τοῦ Μάρτη) ὡς τίς 18 τοῦ Ἀπρίλη (1 τοῦ Μάη) 1911· συνολικά βγήκαν τρία φύλλα.—358.
- ¹⁴¹ Πρόκειται γιά τήν κατάπνιξη τό 1908 τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στήν Περσία ἀπό τό στρατό μέ διοικητή τό συνταγματάρχη τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ Β. Π. Λιάχοβ.—370.
- ¹⁴² Ὁ ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων Π. Ν. Μιλιουκόφ σέ λόγο του σέ πρόγευμα πού παράθεσε ὁ λόρδος-δήμαρχος τοῦ Λονδίνου στίς 19 τοῦ Ἰούνη (2 τοῦ Ἰούλη) 1909 δήλωσε: «...ὅσο στή Ρωσία ὑπάρχει νομοθετικό σῶμα πού ἐλέγχει τόν προϋπολογισμό, ἡ ρωσική ἀντιπολίτευση θά παραμείνει ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος καί ὄχι ἀντιπολίτευση στήν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα» («Ρέτς», ἀρ. φύλ. 167, 21 τοῦ Ἰούνη (4 τοῦ Ἰούλη) 1909).—379.
- ¹⁴³ «*Εἰρηνοανακαινιστές*» — μέλη τοῦ Κόμματος τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης», συνταγματικῆς-μοναρχικῆς ὀργάνωσης τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων, πού διαμορφώθηκε ὀριστικά τό 1906 μετά τή διάλυση τῆς I Κρατικῆς δούμας. Τό κόμμα αὐτό συνένωνε τούς ἀριστερούς «ὀχτωβριστές» καί τούς δεξιούς καντέτους. Ἡγέτες τῶν εἰρηνοανακαινιστῶν ἦταν οἱ Π. Α. Χάιντεν, Ν. Ν. Λβόφ, Π. Π. Ριαμπουσίνσκι, Μ. Α. Σταχόβιτς, Ε. Ν. καί Γκ. Ν. Τρουμπετσκόι, Ντ. Ν. Σίποφ κ.ἄ. Τό κόμμα ὡς πρός τό πρόγραμμά του προσέγγιζε πολύ τούς ὀχτωβριστές· ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῆς ἐμποροβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων πού τήν οἰκονομία τους τήν εἶχαν ὀργανωμένη μέ καπιταλιστικό τρόπο. Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τό Κόμμα τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης» «κόμμα τῆς εἰρηνικῆς καταλήστευσης», γιατί ἡ δράση του ἀπόβλεπε στό «πῶς θά ὑπερασπίσει πιό σίγουρα, πιό πονηρά, πιό μαστορικά, πιό σταθερά ἀπό τά μέσα καί πιό ἀπαρατήρητα ἀπό τά ἔξω τά δικαιώματα τοῦ ἀρχοντολογιοῦ τῆς Ρωσίας μέ τό αἷμα καί τόν ἰδρώτα τῶν ἑκατομμυρίων «μουζίκων»...» («Α-

- παντα, 5η έκδ., τόμ. 16ος, σελ. 46). Στην ΙΙΙ Κρατική δούμα τό Κόμμα τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης» ἐνώθηκε μέ τό λεγόμενο Κόμμα τῶν «δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων» καί σχημάτισαν τήν ομάδα τῶν «προοδευτικῶν».—383.
- 144 Τό ἄρθρο (ἐκθεση) «Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς ΙΙ Δούμας» δημοσιεύτηκε ἀπό τήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τοῦ Διεθοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου μαζί μέ τά στοιχεῖα γιά τήν ὑπόθεση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν τῆς ΙΙ Δούμας στή γερμανική, γαλλική καί ἀγγλική γλώσσα στό «Bulletin périodique du Bureau Socialiste International» («Περιοδικό Δελτίο τοῦ Διεθοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου») ἀρ. 8, σάν παράρτημα στήν ἐγκύκλιο ἀρ. 21. Μετά τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου τοῦ Β. Ι. Λένιν ἡ διαφωτιστική ἐκστρατεία στό ἐξωτερικό γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας δυνάμωσε. Σέ σχόλιο τῆς σύνταξης στό φύλ. ἀρ. 8 τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» τῆς 17 (30) τοῦ Μάρτη 1912 ἀναφερόταν: «Τά ξένα Σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, ὕστερα ἀπό τήν ἐκκλήση τοῦ Διεθοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, πού ἔστειλε σέ ὅλα τά κόμματα τήν ἐκθεση γιά τήν ὑπόθεση αὐτή τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ κόμματός μας στό ΔΣΓ σ. Λένιν, ἀνάπτυξαν ἐντατική διαφωτιστική δουλιά. Ἔκαναν διαμαρτυρία ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες, βουλευτές τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Σουηδίας τῆς Φιλλανδίας, τῆς Αὐστρίας κτλ».—392.
- 145 «Μπούντουστσεγε» («L'avenir») — «Τό Μέλλον» — φιλελεύθερη ἀστική ἐφημερίδα. Ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τίς 22 τοῦ Ὀκτώβρη 1911 ὡς τίς 4 τοῦ Γενάρη 1914 (μέ τό νέο ἡμερ.) κάτω ἀπό τή διεύθυνση τοῦ Β. Λ. Μπουρτσεφ στή ρωσική γλώσσα (μερικά ὑλικά τυπώνονταν στή γαλλική γλώσσα). Στην ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι.—393.
- 146 Λασσαλιστές—ὀπαδοί καί θιασῶτες τοῦ γερμανοῦ μικροαστοῦ σοσιαλιστῆ Φ. Λασσάλ, μέλη τῆς Γενικῆς γερμανικῆς ἐργατικῆς ἐνώσης πού ἰδρύθηκε στή Λειψία τό 1863 στό συνέδριο τῶν ἐργατικῶν σωματείων σέ ἀντίβαρο τῶν ἀστῶν προοδευτικῶν, πού προσπαθοῦσαν νά ὑποτάξουν τήν ἐργατική τάξη στήν ἐπιροή τους. Πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἐνώσης ἦταν ὁ Λασσάλ, πού διατύπωσε τό πρόγραμμα καί τίς βάσεις τῆς τακτικῆς της. Ἡ πάλη γιά τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα ἀνακηρύχθηκε σάν πολιτικό πρόγραμμα τῆς Ἐνώσης, ἡ δημιουργία παραγωγικῶν ἐργατικῶν ἐνώσεων πού θά χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τό κράτος ἀποτελέσει τό οἰκονομικό πρόγραμμά της. Στην πρακτική τους δράση ὁ Λασσάλ, οἱ ὀπαδοί καί διάδοχοί του, πού ἀποδέχονταν τήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας τῆς Πρωσίας, ὑποστήριζαν τή μεγαλοκρατική πολιτική τοῦ Βίσμαρκ· «ἀντικειμενικά—ἔγραφε ὁ Φ. Ἐνγκελς στόν Κ. Μάρξ στίς 27 τοῦ Γενάρη 1865—αὐτό ἦταν προστυχιά καί προδοσία ὅλου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, σέ ὄφελος τῶν πρῶσων» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, τόμ. XXIII, ρωσ. έκδ., 1932, σελ. 232). Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκαναν ἐπανελημμένα αὐστηρή κριτική στή θεωρία, στήν τακτική καί στίς ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ λασσαλισμοῦ χαρακτηρίζοντάς τον σάν ὀπορτουνιστικό ρεῦμα μέσα στό γερμανικό ἐργατικό κίνημα.—403.

- ¹⁴⁷ Πρόκειται για τις περικοπές πού παραθέτει ο Β. Ι. Λένιν από τὰ παρακάτω γράμματα τοῦ Κ. Μάρξ πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε τῆς 20 τοῦ Ἰούνη καὶ 15 τοῦ Δεκέμβρη 1881 (βλ. Κ. Μάρξ καὶ Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 349-351 καὶ Κ. Μάρξ καὶ Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 171 - 173).—404.
- ¹⁴⁸ Βλ. Κ. Μάρξ καὶ Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 101 - 102.—405.
- ¹⁴⁹ Πάνω στό θέμα «Τό μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος» ὁ Λένιν ἔκανε στίς 14 (27) τοῦ Νοέμβρη 1911 δημόσια διάλεξη στό Παρίσι. Τό σχέδιο τῆς διάλεξης αὐτῆς βλ. σέ τοῦτο τὸν τόμο σελ. 424.—407.
- ¹⁵⁰ *Chambre introuvable* (θαυμάσια, ἀπαραμίλλη βουλή)—ἔτσι ὀνόμαζε ὁ Λουδοβίκος XVIII τὴν ἀντεπαναστατική γαλλική Βουλή τῶν ἀντιπροσώπων, πού ἐκλέχτηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν παλινόρθωση τῶν Βουρβόνων, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1815. Ἡ σύνθεση τῆς Βουλῆς ἦταν τόσο ἀντιδραστική πού ὁ Λουδοβίκος, ἐπειδὴ φοβόταν ἓνα νέο ἐπαναστατικό ξέσπασμα, ἀναγκάστηκε νά τὴ διαλύσει.—416.
- ¹⁵¹ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τὸν πρόλογο τοῦ Π. Μπ. Στροῦβε (μέ ὑπογραφή Ρ.Ν.Σ.) στό σημείωμα τοῦ Σ.Γ. Βίττε «Ἡ ἀπολυταρχία καὶ τὰ ζέμστβο». Στόν πρόλογο εἶχε κάνει κριτική ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο: «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καὶ οἱ Ἀντίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73).—419.
- ¹⁵² *Μιμρετσόφ*—πρόσωπο ἀπὸ τὸ διήγημα τοῦ Γκ. Ι. Οὐσπένσκι «Μπούντκα», τύπος ἀγροίκου καὶ σκαιοῦ ἀστυνομικοῦ, προσωποποίηση τοῦ ἀπολυταρχικοῦ ἀστυνομικοῦ καθεστώτος τῆς τσαρικῆς Ρωσίας.—420.
- ¹⁵³ Στοιχεῖα γιὰ τὸν περιορισμό τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας στίς διάφορες χῶρες παρατίθενται στίς ἐργασίες τοῦ Κ. Κάουτσκι «Ἡ οἰκονομική διδασκαλία τοῦ Κ. Μάρξ» καὶ «Ἡ νομοθετική προστασία τῆς ἐργασίας καὶ τὸ δωρο».—423.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΩΝ
ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ Ἡ ΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΤΟΥΣ
Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

Τό ἀγροτικό ζήτημα στό Κουμπάν. Ἐπί τῷ Ἀρμαβίρ. — «Ρέτς». Πετρούπολη 1911, ἀρ. φύλ. 291 (1885), 23 τοῦ Ὀχτώβρη (5 τοῦ Νοέμβρη), σελ. 7.—389.

Ἐπί τῷ Αζρα, Β. Α. Καραουῖλοφ. — «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι», Πετρούπολη 1910, ἀρ. φύλ. 12084, 21 τοῦ Δεκέμβρη (8 τοῦ Γενάρη 1911), σελ. 2.—100-101.

Ἐπί τῷ Ἀνακοίνωση [τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1911]. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1911]. 2 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Ἐπί τῷ Υπογραφή: Ἐπί τῷ σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.—297.

Ἐπί τῷ Ἀνήσυχη διάθεση. — «Γκόλος Μοσκβί», 1910, ἀρ. φύλ. 260, 11 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4.—2.

Ἐπί τῷ Ἀνοιχτό γράμμα [τῶν 16 ρώσων μενσεβίκων-λικβινταριστῶν]. «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 19-20, Γενάρη-Φλεβάρη, σελ. 23-24.—50.

Ἐπί τῷ Ἀντίφαση. — «Ζβεζντά», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 4, 6 τοῦ Γενάρη, σελ. 3.—111, 112.

Ἐπί τῷ Ἀντόνι Βολίνσκι. Ἐπί τῷ Ἀνοιχτό γράμμα πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τῆς συλλογῆς «Βέχιν». 1 τοῦ Μάη 1909. — «Σλόβο», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 791, 10 (23) τοῦ Μάη, σελ. 3.—23.

[Ἐπί τῷ Ἀξελρόντ, Π. Μπ.] Ἐπί τῷ Ἡ συνένωση τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας καί τὰ καθήκοντά της. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐξάλειψης τοῦ χειροτεχνικοῦ τρόπου δουλιᾶς.—«Ἴσκρα», [Γενεύη], 1903, ἀρ. φύλ. 55, 15 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 2-5. 1904, ἀρ. φύλ. 57, 15 τοῦ Γενάρη, σελ. 2-4.—123.

— Οἱ πηγές τῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στοὺς λεγόμενους κομματικούς καί στοὺς λεγόμενους λικβινταριστές. (Διαλέξεις τοῦ Π. Μπ. Ἐπί τῷ Ἀξελρόντ).—«Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», (Παρίσι), 1910, ἀρ. φύλ. 23, Νοέμβρη, σελ. 13-14.—50.

«Ἐπί τῷ Ἀπαιτοῦμε τὴν ἀναθεώρηση». — «Ζβεζντά», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 27, 29 τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 1.—396.

[*Ἀπό τή σύνταξη*].—«*Ἰνφορμασιόννι Μπιουλετέν*», (Παρίσι), 1911, ἀρ. φύλ. 1,11 τοῦ Αὐγούστου, σελ. 1.—349 - 350, 355 - 356, 360, 362.

* [*Ἀπό τή σύνταξη*]. Κάτι γιά τίς προοπτικές.—«*Βοζροζντένιγε*», Μόσχα, ἀρ. τεύχ. 9-10, 15 τοῦ Ἰούνη, στήλ. 29-32. Ὑπογραφή: Ἡ σύνταξη.—199.

[*Ἀπό τή σύνταξη*. Σημείωση στή δήλωση τοῦ θεωρητικοῦ ὁμίλου τῶν μπολσεβίκων τῆς Γενεύης].—Στό βιβλίο: *Βπεριόντ*. Συλλογή ἄρθρων γιά τά τρέχοντα ζητήματα. Ἀρ. τεύχ. 3. Ἔκδ. τῆς ὁμάδας «*Βπεριόντ*». [Paris], συνετ. τυπογρ. «*Σογιούζ*», Μάης τοῦ 1911, στήλ. 78.—360, 366.

[*Ἀπό τή σύνταξη*. Σημείωση στό ἄρθρο τοῦ Β. Μπαζάροφ «*Γιατί σπουδαῖα πράγματα φαίνονται μερικές φορές τιποτένια*»]. «*Νάσα Ζαριά*», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 4, σελ. 80. Ὑπογραφή: Ἡ σύνταξη.—133-135.

Ἀπό τή σύνταξη. [Σημείωση στό ἄρθρο τοῦ Ν. Α. Ροζκόφ «*Ἡ σημερινή κατάσταση στή Ρωσία καί τό βασικό καθήκον τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στή δοσμένη στιγμή*»].—«*Νάσα Ζαριά*», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 9-10, σελ. 31-32.—420.

Ἀπολογισμός τῆς Δεύτερης Ἀνώτερης σοσιαλδημοκρατικῆς σχολῆς προπαγανδιστῶν-ἀγκιτατόρων γιά τούς ἐργάτες. (Νοέμβρης 1910, Μάρτης 1911). Ἔκδ. τῆς ὁμάδας «*Βπεριόντ*». [Paris, συνετ. τυπογρ. «*Σογιούζ*»], 1911, 31 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—360.

Ἡ ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ Π. Ἀ. Στολίπιν. — «*Ντιέλο Ζίζνι*», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 9, 3 τοῦ Σεπτεμβρίου, στήλ. 1-4. Ὑπογραφή: Πς.—334.

Ἀποφάσεις πού προτάθηκαν ἀπό τούς κομματικούς-μενσεβίκους στή συνέλευση τῆς I καί II ὁμάδας τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς ὁμάδας τῆς Μπούντ, πού συνῆλθε στή Γενεύη στίς 30 τοῦ Ἰούνη 1911. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1911], 4 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι τῆς Γενεύης. Πολυγρ.—311.

[*Ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ*. 1911].—Στό φυλλάδιο: Ἀνακοίνωση [τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. 1911]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1911], σελ. 2. (ΣΔΕΚΡ).—297-298.

[*Ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910*].—«*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10-11, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά βιβλία, οἱ ἐφημερίδες, τά ἄρθρα καί τά ντοκουμέντα πού ἔχουν σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν καί φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

27, 28, 58 - 59, 188 - 189, 269, 273, 274, 279, 280, 282, 296, 297, 301, 351, 356, 360, 362, 373.

- ᾽Αποφάσεις [πού ψηφίστηκαν στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908)].—Στό βιβλ.: ᾽Ανακοίνωση τῆς Κεντρικῆς ᾽Επιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τήν τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909], σελ. 4 - 7. (ΣΔΕΚΡ).—26, 114 - 115, 243, 300, 374, 414.
- ᾽Αποφάσεις τῆς Σύσκεψης [τοῦ Γραφείου ᾽Εξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ].—«Λιστόκ Ζαγκρανίτσοβο Μπιουρό Τσεντράλνοβο Κομιτέτα», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 1, 8 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 4 - 5.—331.
- ᾽Απόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα, [πού ψηφίστηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. —Στό βιβλ. Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907).—Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 454-455. (ΣΔΕΚΡ).—303, 379.
- ᾽Απόφαση γιά τούς ἀπολογισμούς [πού ψηφίστηκε στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908)].—Στό βιβλ.: ᾽Ανακοίνωση τῆς Κεντρικῆς ᾽Επιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τήν τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909], σελ. 4. (ΣΔΕΚΡ).—114-115.
- ᾽Απόφαση πού ψηφίστηκε ἀπό τήν κομματική σοσιαλδημοκρατική λέσχη τῆς Βιέννης στίς 17 τοῦ ᾽Απρίλη 1910. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1910]. 1 σελ. —347, 348, 351.
- ᾽Απόφαση πού ψηφίστηκε στή γενική συνέλευση τῆς κομματικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς λέσχης τῆς Βιέννης στίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1910. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης [1910]. 2 σελ.—45 - 48, 49, 54 - 55, 56 - 57, 58 - 59, 60, 61, 62, 163 - 164.
- ᾽Απόφαση πρός ὅλους τούς κομματικούς συντρόφους. [Φυλλάδιο]. [1911], (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι τοῦ Παρισιοῦ.—163 - 164.
- [᾽Απόφαση τοῦ Γραφείου ᾽Εξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πάνω στό ζήτημα τῆς σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό, πού ψηφίστηκε σέ ἀπάντηση τῆς αἴτησης τῶν μπολσεβίκων τῆς 5 τοῦ Δεκεμβρη (22 τοῦ Νοέμβρη) 1910, 27 τοῦ Γενάρη 1911].—Στό φυλλάδιο: Πρός ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος. 27 τοῦ Ἰούνη 1911. Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», 1911, σελ. 1 (ΣΔΕΚΡ. ΓΕΚΕ).—296 - 297, 332 - 333.
- ᾽Απόφαση τοῦ θεωρητικοῦ ὀμίλου τῶν μπολσεβίκων σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Γενεύης.—«Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 24, Φλεβάρης. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 24 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», σελ. 7.—191.

- [*Τό άρθρο 87 τῶν βασικῶν νόμων τοῦ κράτους*].—Στό βιβλ.: Κώδικας νόμων τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Τ.1. Μέρ. I. Κώδικας τῶν βασικῶν νόμων τοῦ κράτους. Ἔκδ. 1906, Πετρούπολη, Κρατ. τυπογρ. χωρίς χρόνο ἔκδοσης, σελ. 20.—220, 287, 370.
- Ἀρσένιεφ, Κ.* Ἡ ἐπικείμενη ἐπέτειος.—«Βέστνικ Ἑβρόπι», Πετρούπολη, 1911, βιβλ. 1, σελ. 273 - 284.—176.
- Αὐτοδικία*.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 293 (1889), 25 τοῦ Ὀχτώβρη (7 τοῦ Νοέμβρη), σελ. 3.—389.
- «Βέστνικ Ἑβρόπι», Πετρούπολη, 1911, βιβλ. 1, σελ. 273 - 284.—176.
- «Βέστνικ Ναρόντνοϊ Βόλι», Γενεύη.—100.
- * *Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση*. Μόσχα, (Τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης) 1909. II, 209 σελ.—123, 155 - 157, 231, 286, 379, 384.
- [*Βίττε, Σ. Γ. Γράμμα πρὸς τή σύνταξη*].—«Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 12765, 25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ Ὀχτώβρη), σελ. 3.—337, 380, 382.
- «Βοζροζντένιγε», Μόσχα.—18, 109, 114 - 115, 195, 213, 216, 295.
- 1910, ἀρ. τεύχ. 4, 15 τοῦ Μάρτη, στήλ. 39-50, 49 - 58.—198.
- 1910, ἀρ. τεύχ. 5, 30 τοῦ Μάρτη, στήλ. 17-30, 47-52.—112, 198.
- 1910, ἀρ. τεύχ. 7, 30 τοῦ Ἀπρίλη, στήλ. 47-56.—198.
- 1910, ἀρ. τεύχ. 8, 15 τοῦ Μάη, στήλ. 9-22.—198.
- * — 1910, ἀρ. τεύχ. 9-10, 15 τοῦ Ἰούνη, στήλ. 17-32.—198, 199, 205, 319, 322, 325 - 326.
- * — 1910, ἀρ. τεύχ. 11, 7 τοῦ Ἰούλη, στήλ. 1-22.—198 - 199, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 211, 322, 325 - 326.
- «Βπεριόντ». Συλλογή ἄρθρων γιά τά τρέχοντα ζητήματα. Ἔκδ. τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ»], Ἰούλης 1910. Στήλ. 64.—43.
- «Βπεριόντ». Συλλογή ἄρθρων γιά τά τρέχοντα ζητήματα. Ἄρ. 3, ἔκδ. τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris], συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», Μάης 1911. 78 στήλ.—360 - 366.
- Γιά τά φραξιονιστικά κέντρα*. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910].—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»,

- [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 11, στή στήλη: «Ἀπό τό κόμμα.—26, 33, 36, 53, 54, 140.
- Γιά τή διάλυση τῆς Κρατικῆς δούμας, γιά τό χρόνο σύγκλησης τῆς νέας Δούμας καί γιά τήν ἀλλαγὴ τοῦ νόμου γιά τίς ἐκλογές στήν Κρατικὴ δούμα. Διάγγελμα τῆς [3 (16) τοῦ Ἰούνη 1907]. Συλλογὴ νομοθετημάτων καί διαταγμάτων τῆς κυβέρνησης, πού ἐκδίδονταν ἀπὸ τὴ Διοικούσα Σύγκλητο, Πετρούπολη, 1907, ἀρ. τεύχ.94, 3 τοῦ Ἰούνη. Τμ. I, ἀρθρ. 845, σελ. 1299-1302.—394 - 395.*
- Γιά τὴ σημερινή στιγμή καί τὰ καθήκοντα τοῦ κόμματος. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσικὴ τοῦ 1908)].—Στό βιβλ.: Ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τὴν τακτικὴ γενικὴ κομματικὴ συνδιάσκεψη. [Ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909], σελ. 4 - 5 (ΣΔΕΚΡ).—183 - 184, 185 - 186, 202, 205, 211 - 212, 243, 305, 319 - 320, 322, 374, 377 - 378.*
- Γιά τὴ σύγκληση τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. 1911].— Στό φυλλάδιο: Ἀνακοίνωση [τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ 1911]. Χωρὶς τόπο ἐκδοσης, [1911], σελ. 2 (ΣΔΕΚΡ).—297 - 298.*
- Γιά τὴ σύγκληση τῆς τακτικῆς γενικῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τὸ Γενάρη τοῦ 1910].—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—189, 301.*
- Γιά τὴν ἐφημερίδα «Πράβντα». [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τὸ Γενάρη τοῦ 1910].—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—56 - 57.*
- Γιά τίς ἐκλογικὲς συμφωνίες μέ τὰ ἄλλα κόμματα. Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν Τρίτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Δεύτερη Πανρωσικὴ»). Στό φυλλάδιο: Ἀνακοίνωση γιά τὴν κομματικὴ συνδιάσκεψη τῆς 21, 22 καί 23 τοῦ Ἰούλη 1907. Ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Χωρὶς τόπο ἐκδοσης, [1907], σελ. 3 (ΣΔΕΚΡ).—302 - 303.*
- Γιά τίς ρωσικὲς διαθέσεις. (Ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις). — «Πράβντα», [Βιέννη], 1910, ἀρ. φύλ. 17, 20 τοῦ Νοέμβρη (3 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2 - 3. Ὑπογραφή. Β.Κ.—46.*
- Γιά τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. 1911].—Στό φυλλάδιο: Ἀνακοίνωση [τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. 1911]. Χωρὶς τόπο ἐκδοσης, [1911], σελ. 2 (ΣΔΕΚΡ).—297.*
- Γιά τό λικβινταρισμό. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ὑπερκαυκασίας].—«Πράβ-*

ντα», [Βιέννη], 1911, ἀρ. φύλ. 20, 16 (29) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. Μέ τό γενικό τίτλο : Πρὸς τήν ἀναγέννηση τοῦ κόμματος! Ἡ συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ὑπερκαυκασίας.— 355 - 356.

Γκλίνκα, Σ. 65 φαφλατάδες.—«Ζέμστσινα», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 558, 12 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 2.—156 - 157.

Γκόγκολ, Ν.Β. Ἀφήγηση γιά τό πῶς τσακώθηκαν ὁ Ἰβάν Ἰβάνοβιτς μέ τόν Ἰβάν Νικηφόροβιτς.—256, 258.

«Γκόλος Μοσκβί».—153.

— 1910, ἀρ. φύλ. 260, 11 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1, 4.—2.

— 1910, ἀρ. φύλ. 261, 12 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3.—2 - 3.

— 1911, ἀρ. φύλ. 38, 17 τοῦ Φλεβάρη (2 τοῦ Μάρτη), σελ. 2.—154 - 155, 158, 161.

— 1911, ἀρ. φύλ. 72, 30 τοῦ Μάρτη (12 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2.—230 - 231, 233 - 234.

«Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη - Παρίσι].—18, 25, 30, 31, 36 - 37, 50, 51, 52, 58 - 59, 61, 109, 187, 188, 191, 269, 295, 296, 297, 302, 312, 313, 320, 348, 355, 356.

— 1910, ἀρ. φύλ. 19 - 20, Γενάρης - Φλεβάρης, σελ. 17 - 19, 23 - 24.—50, 346.

— 1910, ἀρ. φύλ. 22, Ἰούλης. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 22 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», σελ. 2.—189.

— 1910, ἀρ. φύλ. 23, Νοέμβρης, σελ. 9 - 14.—43, 49, 50, 51, 53, 55 - 56, 188.

— 1911, ἀρ. φύλ. 24, Φλεβάρης. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 24 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». 8 σελ.—188 - 191, 332, 362.

[Γκόριεφ, Μπ. Ι. Γράμμα πρὸς τή σύνταξη]. — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 22, Ἰούλης. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 22 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», σελ. 2. Μέ τό γεν. τίτλο: Γράμματα πρὸς τή σύνταξη. Ὑπογραφή : Ι.—189.

[Γκουτσκόφ, Α. Ι.] Ἀπάντηση τοῦ Α. Ι. Γκουτσκόφ στόν πολίτη Βίττε. «Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα, 1911, ἀρ. φύλ. 222, 28 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 4.—380.

— Γράμμα πρὸς τή σύνταξη.— «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 12767, 27 τοῦ Σεπτέμβρη (10 τοῦ Ὀκτώβρη), σελ. 2.—337, 380, 383.

Γράμμα πρὸς τὶς κομματικὲς ὀργανώσεις. (Γιὰ τὴν τακτικὴ κομματικὴ συνδιάσκεψη).—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 11 - 12. Ὑπογραφή: Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΣΔΕΚΡ.—281, 301.

Γράμμα πρὸς τὴ σύνταξιν [τῶν 66 βιομηχάνων τῆς Μόσχας]. — «Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα, 1911, ἀρ. φύλ. 33, 11 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3. —152, 153, 154, 155, 161.

Γράμμα σὲ συντρόφους. [Φυλλάδιο]. Paris, imp. Gnatovsky, [1911]. 2 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Ἡ σύνταξις τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα».—190, 191.

Γράμμα [τοῦ Νικολάου Β'] πού ἐκφράζει εὐαρέσκεια στὸν πρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ὑπουργό Ἐσωτερικῶν... Π. Α. Στολίπιν. 19 τοῦ Φλεβάρη 1911.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 49 (1645), 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη), σελ. 10.—176.

[Γράμμα τοῦ Ρωσικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ πρὸς τὸ Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ].—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 6, στὸ ἄρθρο: Λένιν, Β.Ι. «Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στὸ κόμμα. (Ἀπάντησις στὴ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»)». Στὴν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἐκδόσεως 23/5 τοῦ Ἀπρίλη.—187, 188 - 189, 297.

[Γράμμα τοῦ Ρωσικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ πρὸς τὸ Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ].—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 21 - 22, 19 τοῦ Μάρτη (1 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 11, στὸ ἄρθρο: Λένιν, Β.Ι. «Οἱ διαλυτὲς τοῦ κόμματος στὸ ρόλο τῶν «διαλυτῶν τῶν μύθων»».—297.

Γυρίστε τοὺς ἀπὸ τὰ κάτεργα!—«L'Avenir» («Τὸ Μέλλον»), Paris, 1911, ἀρ. φύλ. 1, 22 octobre, p. 2.—393.

Διάγγελμα [γιὰ τὴν ἴδρυσιν Κρατικῆς δούμας. 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905]. —«Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 169, 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 1.—285.

Διάγγελμα τῆς 3 (16) τοῦ Ἰούνη 1907.—βλ. Γιὰ τὴ διάλυσις τῆς Κρατικῆς δούμας...

Διακήρυξις τῶν μπολσεβίκων (πού ψηφίστηκε στὴν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τὸ Γενάρη τοῦ 1910).—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 11, στὴν ἀπόφασιν: γιὰ τὰ φραξιονιστικὰ κέντρα, στὴ στήλη: Ἀπὸ τὸ κόμμα.—25, 26, 35 - 36, 44, 52 - 53, 108, 110, 162, 165, 312.

Διάταγμα γιὰ τοὺς ἀγρότες πού ἀπαλλάχτηκαν ἀπὸ τὴν δουλοπαροικιακὴ ἐξάρτησις.—19 τοῦ Φλεβάρη 1861, Πετρούπολη, 1861. 362 σελ.—166.

«Δούμα», Πετρούπολη.—341.

Ἔκκληση τῶν βουλευτῶν πρὸς τοὺς φοιτητές.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 310 (1548), 11 (24) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4.—2.

Ἐλισεφ, Α.Ι. Μοσχοβίτικες ὑποκινήσεις.—«Ζέμστσινα», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 559, 13 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 4.—156.

Ἐλφ. Ἡ πάλη κατὰ τοῦ λιμοῦ. Ἀπὸ τοῦ νομοῦ τοῦ Τσιστοπόλ, τοῦ κυβερνείου Καζάν.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 291 (1885), 23 τοῦ Ὀκτώβρη (5 τοῦ Νοέμβρη), σελ. 6.—388 - 389.

Ἐνγκελς, Φ. Ἀντι-Ντύρινγκ. Ἡ ἀνατροπή τῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τὸν κύριο Εὐγένιο Ντύρινγκ. 1876 - 1878.—128 - 129.

— Γράμμα πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε. 29 τοῦ Νοέμβρη, 1886.—87.

— Γράμμα πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε. 7 τοῦ Δεκέμβρη 1889.—87.

— Γράμμα πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε. 10 τοῦ Ἰούνη 1891.—87, 237 - 238.

— Γράμμα πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε. 18 τοῦ Μάρτη 1893.—237 - 238.

— Γράμμα πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε. 12 τοῦ Μάη 1894.—237 - 238.

— Γράμμα πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε. 10 τοῦ Νοέμβρη 1894.—237 - 238.

— Γράμμα πρὸς τὴν Φ. Κέλλι - Βισνιεβέτσαγια. 28 τοῦ Δεκέμβρη 1887.—87.

— Εἰσαγωγή στό ἔργο τοῦ Κ. Μάρξ «Οἱ ταξικοὶ ἀγῶνες στή Γαλλία ἀπὸ τό 1848 ὡς τό 1850». 6 τοῦ Μάρτη, 1895.—16 - 17.

— Ὁ σοσιαλισμός στή Γερμανία. Γύρω στίς 24 τοῦ Ὀκτώβρη καί τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1891.—16 - 17.

Ἐντολή τῆς Κρατικῆς δούμας. Πετρούπολη, Κρατ. τυπογρ., 1909. [1], 81 σελ.—7.

Ἐρμόλοφ, Α.Α. Ἡ σύγχρονη ἐπιδημία πυρκαγιῶν στή Ρωσία. Πετρούπολη, 1910, 211 σελ.—79, 80.

«Ζβεζντά», Πετρούπολη.—275, 298 - 299.

— 1911, ἀρ. φύλ. 4, 6 τοῦ Γενάρη, σελ. 3.—111, 112.

— 1911, ἀρ. φύλ. 15, 25 τοῦ Μάρτη, σελ. 1, 3 —219.

— 1911, ἀρ. φύλ. 27, 29 τοῦ Ὀκτώβρη, 4 σελ.—396.

«Ζέμστσινα», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 558, 12 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 2. ἀρ. φύλ. 559, 13 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 4. ἀρ. φύλ. 560, 14 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3.—156 - 157.

Τό ζήτημα τῆς φοιτητικῆς διαδήλωσης.—«Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα, 1910, ἀρ. φύλ. 261, 12 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 2-3. Μέ τό γεν. τίτλο: Γύρω ἀπό τή Δούμα.—1 - 2.

«Ζίζν», Μόσχα.—18, 126, 134, 195, 216.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 1, 30 τοῦ Αὐγούστου, στήλ. 1-12.—125, 200 - 209, 210 - 212, 213, 325, 327 - 328.

Ζίλκιν, I. Ζωντανό σύμβολο.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 273 (1511), 5 (18) τοῦ Ὀκτώβρη, σελ. 3.—7.

Ὁ θρόλος πού διαλύθηκε. (Ἡ «ὑπόθεση» τῶν σ.σ. Μ., Γ., καί Ρ.).—«Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 24, Φλεβάρης. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 24 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», σελ. 3-4.—188 - 191, 332 - 333, 362.

Ἰδρουση τῆς Κρατικῆς Δούμας [6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905].—«Πραβίτελσ-βεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 169, 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 1-2.—285.

Ἰζγκόγεφ, Α.Σ. Στό πέρασμα. VII. «Βεχιστής» ἀνάμεσα σέ μαρξιστές.—«Ρούσκαγια Μίσλ», Μόσχα, 1910, βιβλ. VIII, σελ. 63-72.—96, 127.

*— Γιά τή διανοούμενη νεολαία. (Σημειώσεις γιά τή ζωή καί τίς διαθέσεις της).—Στό βιβλίο: Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διάνοηση. Μόσχα (Τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης) 1909, σελ. 182-209.—155, 156 - 157, 286.

—Μιά ἀντιπαραβολή.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 44 (1640), 14 (27) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 2-3.—155, 156, 158 - 159, 161.

Ἰκοφ, Β.Κ. Ἐπισκόπηση τοῦ περιοδικοῦ τύπου.—«Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, ἀρ. τεύχ. 5, 30 τοῦ Μάρτη, στήλ. 47-52.—112.

*— Πολιτικά σημειώματα.—Ἀκόμη μιὰ φορά γιά τίς προοπτικές τῆς πολιτικῆς μας ἐξέλιξης.—«Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, ἀρ. τεύχ. 11, 7 τοῦ Ἰούλη, στήλ. 13-22. Ὑπογραφή: Β. Μίροφ.—199 - 200, 203.

«Ἰνφορματσιόννι Μπιουλετέν», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 1, 11 τοῦ Αὐγούστου, 6 σελ.—344, 349, 350, 355, 360, 362.

— 1911, ἀρ. φύλ. 2, 28 τοῦ Ὀκτώβρη, 6 σελ.—365.

[Ἰόνοφ] Οἱ φράξεις ἐνάντια στό κόμμα. — «Ὀτκλικι Μπούντα» [Γενεύη], 1910, ἀρ. τεύχ. 4, Ἀπρίλης, σελ. 19-23. Ὑπογραφή: Ἰ-οφ.—351.

«Ἰσκρα» (νέα, μενσεβίκικη), [Γενεύη], 1903, ἀρ. φύλ. 55, 15 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 2-5· 1904. ἀρ. φύλ. 57, 15 τοῦ Γενάρη, σελ. 2-4.—123.

«*Ισκρα*» (παλιά, λενινιστική), [Μόναχο, Λειψία, Λονδίνο, Γενεύη]. — 83, 364.

— [Λειψία - Μόναχο], Δεκέμβρης 1900 - 1 του Μάη 1902, αρ. φύλ. 1-20.— 83.

[*Κάμενεφ, Α. Μπ.*] *Δυό κόμματα*. Μέ πρόλογο του Ν. Λένιν και παράθεση των ἐπιστολῶν και των δηλώσεων των σ.σ. Β. Βιλιάμοφ, Ἄλ. Βλάσοφ, Ἰννοκέντιεφ, Ε. και ὀμάδας ἐργατῶν. Ἔκδ. τῆς σύντ. τῆς «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*» [Paris], 1911. XII, 155, XXIII σελ. (ΣΔΕΚΡ). Πάνω ἀπό τόν τίτλο του βιβλίου τό ὄνομα του συγγραφέα: Γ. Κάμενεφ.—305 - 308, 309.

Ἡ κατάσταση του κόμματος. [Ἀπόφαση που ψηφίστηκε στην ὀλομέλεια τῆς ΚΕ του ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη του 1910].—«*Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ*», [Παρίσι], 1910, αρ. φύλ. 11, 26 (13) του Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη: Ἄπό τό κόμμα.—25, 26, 52, 62, 63, 162, 165, 268 - 269, 274, 295, 313 - 314, 330 - 331, 347, 350, 353 - 354, 361.

Καταστατικό τῆς ΚΕ [που ψηφίστηκε στην ὀλομέλεια τῆς ΚΕ του ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη του 1910].—«*Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ*», [Παρίσι], 1910, αρ. φύλ. 11, 26 (13) του Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη: Ἄπό τό κόμμα.—54, 55, 268, 296 - 297.

Κόγκαν, Β.Ο. *Τί μᾶς λέει ἡ πραγματικότητα*.—«*Ὀμπραζοβάνιγε*», Πετρούπολη, 1907, αρ. τεύχ. 8, σελ. 49-66· αρ. τεύχ. 9, σελ. 26-43· αρ. τεύχ. 10, σελ. 24-45.—205.

Τό κοινωνικό κίνημα τῆς Ρωσίας στις ἀρχές του 20οῦ αἰῶνα. Μέ τήν ἐπιμέλεια των Λ. Μάρτοφ και Α. Πότερσοφ. Τ. I - IV. Πετρούπολη, τυπογρ. «*Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα*», 1909-1914. 5 τ.—134, 197, 411.

— Τ. I. *Οἱ προάγγελοι και οἱ βασικές αἰτίες του κινήματος*. Πετρούπολη, τυπογρ. «*Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα*», 1909, [5], 676 σελ.— 212, 291.

Κοντουρούσκιν, Σ. *Γράμματα για τό λιμό*. Κυβέρνηση και κοινωνία.— «*Ρέτς*», Πετρούπολη, 1911, αρ. φύλ. 291 (1885), 23 του Ὀχτώβρη (5 του Νοέμβρη), σελ. 2.—389 - 391.

[*Κρεστόβνικοφ*]. *Γράμμα του κ. Κρεστόβνικοφ*.— «*Ζέμστσυνα*», Πετρούπολη, 1911, αρ. φύλ. 560, 14 του Φλεβάρη, σελ. 3.—156 - 157.

Κριλόφ, Ι.Α. *Ἡ ἀλεπού και τά σταφύλια*.—217 - 218.

Κριτσέβσκι, Μπ. Ν. *Ἀρχές, τακτική και πάλη*.—«*Ραμπότσεγε Ντιέλο*», Γενεύη, 1901, αρ. τεύχ. 10, Σεπτέμβρης, σελ. 1-36.—211.

[*Credo*].—Στό βιβλ.: [Λένιν, Β. Ι.] *Διαμαρτυρία των ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν*. Μέ ἐπίλογο ἀπό τή σύντ. του «*Ραμπότσεγε Ντιέλο*». Ἔκδ.

- τῆς Ἑνώσεως τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν. Γενεύη, τυπογρ. «Σογιούζ», 1899, σελ. 1-6. (ΣΔΕΚΡ. Ἀνάτυπο ἀπό τό τεύχ. 4-5 τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»).—114, 305 - 306.
- * Λάριν, Γ. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς γεωργίας καί οἱ κοινωνικοπολιτικές τῆς συνέπειες.—«Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, ἀρ. τεύχ. 9-10, 15 τοῦ Ἰούνη, στήλ. 17-28.—198, 199, 205 - 206, 319 - 320, 321, 325.
- Δημιουργικοί δρόμοι.—«Ντιέλο Ζίζνι», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 5, 31 τοῦ Μάη, στήλ. 13-20.—319 - 320.
- Ἐπί δεξιὰ καί μεταβολή (Σχετικά μέ τή σύγχρονη κατάσταση).—«Ντιέλο Ζίζνι», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 2, 2 τοῦ Μάρτη, στήλ. 9-20.—212 - 213, 319 - 320, 321 - 322, 326 - 327, 328.
- Τό πλατύ ἐργατικό κόμμα καί τό ἐργατικό συνέδριο [Μόσχα], «Νόβι Μίρ» [1907]. 95 σελ.—198, 420.
- Οἱ προοπτικές τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς Νότιας Ρωσίας.—«Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, ἀρ. τεύχ. 4, 15 τοῦ Μάρτη, στήλ. 39-50· ἀρ. τεύχ. 5, 30 τοῦ Μάρτη, στήλ. 17-30.—198.
- Συνεταιριστικά σκιαγραφήματα.—«Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, ἀρ. τεύχ. 7, 30 τοῦ Ἀπρίλη, στήλ. 47-56.—198.
- Συρροή μέσων στή ρωσική γεωργία. «Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, ἀρ. τεύχ. 8, 15 τοῦ Μάη, στήλ. 9-22.—198.
- Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν προοπτικῶν τῆς κοινωνικοπολιτικῆς μας ἐξέλιξης. (Ἀπάντηση στή σύνταξη τοῦ «Βοζροζντένιγε»).—«Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, ἀρ. τεύχ. 11, 7 τοῦ Ἰούλη, στήλ. 1-14.—198, 199, 200, 201, 202, 203, 204 - 205, 206, 211, 321 - 322, 324 - 325.
- Λεβίτσκι, Β. Ἡ ἀφύπνιση τῆς ἀστικῆς ἀντιπολίτευσης.—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 3, σελ. 54-63.—290 - 293.
- Διάλυση ἢ ἀναγέννηση;—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 7, σελ. 91-103. Μέ τό γενικό τίτλο: Θέματα τῆς ἡμέρας.—114, 115, 116, 212, 292 - 293, 318 - 319, 377.
- [Λένιν, Β. Ι.] Ἀπόφαση τῆς II Παρισινῆς ομάδας τοῦ ΣΔΕΚΡ [Φυλλάδιο]. [Παρίσι, Ἰούλης τοῦ 1911]. 2 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—294, 350.
- Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα. (Ἀπάντηση στήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»). [Φυλλάδιο]. [Παρίσι, 1910]. 2 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Ἰδιαίτερο ἀνάτυπο ἀπό τό φύλ. ἀρ. 12 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»).—109.
- Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα. (Ἀπάντηση

- στήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα».—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 5-6. Στήν ἔφημερίδα ἡμερομηνία ἔκδοσης: 23/5 τοῦ Ἀπρίλη.—109.
- Ἡ ἐκλογικὴ καμπάνια καὶ τὸ ἐκλογικὸ πρόγραμμα.—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 24, 18 (31) τοῦ Ὀκτώβρη, σελ. 2-3.—379.
- Τὸ ἱστορικὸ νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στὴ Ρωσία.—«Ντισκουσιόννι Λιστόκ», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 3, 29 τοῦ Ἀπρίλη (12 τοῦ Μάη), σελ. 3 - 8. Ὑπογραφή: Ν. Λένιν.—345.
- Οἱ καταλυτὲς μας. (Γιὰ τὸν κ. Πότερσοφ καὶ τὸν Β. Μπαζάροφ).—«Μίσλ», Μόσχα, 1911, ἀρ. τεύχ. 2, Γενάρης, σελ. 37 - 49. Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν.—193.
- Ἡ νίκη τῶν καντέτων καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Πετρούπολη, [«Νάσα Μίσλ», 1906]. 79 σελ. Πάνω ἀπὸ τὸν τίτλο τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Ν. Λένιν.—119.
- Σημειώσεις δημοσιολόγου. II. Ἡ «ένωτικὴ κρίση» στὸ κόμμα μας.—«Ντισκουσιόννι Λιστόκ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 2, 25 τοῦ Μάη (7 τοῦ Ἰούνη), σελ. 4-14. Ὑπογραφή: Ν. Λένιν. Στήν ἔφημερίδα ἡμερομηνία ἔκδοσης: 24/7 τοῦ Ἰούνη.—313, 344 - 345, 346, 347, 351, 353, 354 - 355.
- Σχετικὰ μέ τὴν κατάστασιν τοῦ κόμματος. [Φυλλάδιο]. [Παρίσι, 1910]. 4 σελ. (ΣΔΕΚΡ. Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ φύλ. ἀρ. 19 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ΚΟ τοῦ ΣΔΕΚΡ).—64, 332.
- «Λιστόκ «Γκόλοσα Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 1, 25 τοῦ Ἰούνη, σελ. 1-3.—298- 299.
- «Λιστόκ Ζαγκρανίτσοβο Μπιουρό Τσεντράλνοβο Κομιτέτα», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 1, 8 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1-5.—331.
- Λιτόβτσεφ, Σ. Στούς κοινοβουλευτικούς κύκλους. Ἐντυπώσεις—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 80 (1676), 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2.—321 - 322.
- Μαγέβσκι, Ε. Τί εἶναι «λικβινταρισμός»; (Μερικὰ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἐμφάνισης τοῦ ζητήματος).—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 11-12, σελ. 46-59.—111, 114 - 115.
- Μάρξ, Κ. Γράμμα πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε. 20 τοῦ Ἰούνη, 1881.—404, 405 - 406.
- Γράμμα πρὸς τὸν Φ. Α. Ζόργκε. 15 τοῦ Δεκέμβρη 1881.— 404, 405 - 406.

Μάρξ, Κ. καί Ένγκελς, Φ. Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Δεκέμβρης τοῦ 1847 - Γενάρης τοῦ 1848.—106 - 107.

Μαρτίνοφ, Α. Ἡ ἀποκαλυπτική φιλολογία καί ἡ προλεταριακή πάλη. («Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 1-5).—«Ραμπότσεγε Ντιέλο», Γενεύη, 1901, ἀρ. τεύχ. 10, σελ. 37-64.—211.

— Ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος. (Συμπεράσματα ἀπό τήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ).—«Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 19 - 20, Γενάρης - Φλεβάρης, σελ. 17-19.—346.

Μάρτοφ, Α. Οἱ βασικές θέσεις τοῦ προγράμματος.—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 9-11, σελ. 42-54.—375, 376 - 379.

— Ποῦ φτάσαμε; «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 23, Νοέμβρης, σελ. 9-13.—43, 49, 50 - 51, 52, 54, 55, 188.

— Σημειώσεις δημοσιολόγου. «Λικβινταρισμός» καί «προοπτικές». «Ζίζν», Μόσχα, 1910, ἀρ. τεύχ. 1, 30 τοῦ Αὐγούστου, στήλ. 1-12.—125, 200, 209, 210, 211, 213, 325 - 326, 327 - 328.

— Σωτήρες ἢ καταλυτές; (Ποιός καί πῶς κατάστρεψε τό ΣΔΕΚΡ). Ἐκδ. τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Παρίσι imp. Cnatovsky, 1911. 47 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—297, 312.

Μάρτοφ, Α. καί Ντάν Φ. Γιά τά μέλη τοῦ κόμματος. 9 τοῦ Γενάρη 1911. (Φυλλάδιο, Παρίσι, 1911). 1 σελ.—64.

Μάσλοφ, Π. Π. Οἰκονομικά σημειώματα. «Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 10, σελ. 13-28.—97.

Μένσικοφ, Μ. Ἀχρείαστη ἐπέτειος.—«Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 12512, 11 (24) τοῦ Γενάρη, σελ. 3.—146, 172, 184.

— Ἡ τρομοκρατία στό χωριό. «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 12404, 23 τοῦ Σεπτέμβρη (6 τοῦ Ὀκτώβρη), σελ. 2.—79.

— Οἱ φωνές τῶν φοιτητῶν.—«Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 12549, 17 τοῦ Φλεβάρη (2 τοῦ Μάρτη) σελ. 5.—152 - 153, 154, 155, 158, 161.

Μέσα σέ μιά βδομάδα. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 78 (1674), 21 Μάρτη (3 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2.—219 - 220.

Μιλιουκόφ, Π. Π. Ἡ διανόηση καί ἡ ἱστορική παράδοση. Στό βιβλ.: Ἡ διανόηση στή Ρωσία. Συλλογή ἄρθρων. Πετρούπολη, «Ζεμλιά», 1910, σελ. 89-191.—51.

«Μίσλ». Μόσχα, 1911, ἀρ. τεύχ. 2, Γενάρης, σελ. 37-49.—193.

Μόσχα, 11 τοῦ Νοέμβρη. Στίς μέρες τῆς θλίψης. «Γκόλος Μοσκβί», 1910. ἀρ. φύλ. 260, 11 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1.—2.

Μόσχα, 16 τοῦ Γενάρη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα, 1911, ἀρ. φύλ. 12, 16 τοῦ Γενάρη, σελ. 2.—138, 139, 140, 230.

Μόσχα, 28 τοῦ Σεπτέμβρη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα, 1911, ἀρ. φύλ. 222, 28 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1-2.—338, 380.

Μοσκόβσκι, Α. Γράμμα πρὸς τὴ σύνταξιν.—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 10, 24 τοῦ Δεκέμβρη (6 τοῦ Γενάρη 1910), σελ. 3-4. Στὴν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἔκδοσης: 24/6 Γενάρη.—189.

Μπαζάροφ, Β. Γιατί σπουδαῖα πράγματα φαίνονται μερικὲς φορές τιποτένια.—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 4, σελ. 80-89.—112 - 113, 116, 117, 133 - 135, 136 - 137.

— Ὁ Τολστόι καὶ ἡ ρωσικὴ διάνοησις.—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910 ἀρ. τεύχ. 10, σελ. 43-52.—93 - 96, 97, 98.

«Μπιρζεβίγε Βέντομοστι». Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 12074, 21 τοῦ Δεκέμβρη, (8 τοῦ Γενάρη), 1911, σελ. 2.—100 - 101.

Μπογκντάνοφ, Μπ. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ βιοτεχνικοῦ συνεδρίου. «Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 2, σελ. 62 - 75.—215 - 218.

Μπόμπριστσεφ-Πούσκιν, Α. Β. Ἀνασκαμμένη μυρμηγκοφωλιά.—«Γκόλος Μοσκβί», 1911, ἀρ. φύλ. 72, 30 τοῦ Μάρτη (12 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2. Ὑπογραφή: Γκρομομπόι.—230 - 231, 233 - 234.

— Ἀπαραίτητη προειδοποίησις.—«Γκόλος Μοσκβί», 1911, ἀρ. φύλ. 38, 17 τοῦ Φλεβάρη (2 τοῦ Μάρτη), σελ. 2. Ὑπογραφή: Γκρομομπόι.—154 - 155, 158, 161.

«Μπούντουστσεγε» — βλ. «L'Avenir».

«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη.—93, 97, 99, 109, 114, 116, 126, 134, 195, 197, 213, 216, 269, 274, 295, 302, 329, 330 - 331, 348, 369, 376, 430.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 1-12.—111.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 2, σελ. 50-62.—111 - 113, 116, 117 - 133, 347, 354.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 4, σελ. 80-89, 89-98.—112 - 113, 116, 117, 133 - 135, 136 - 137.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 7, σελ. 22-34, 91-103.—97, 114, 115, 116, 212, 292-293, 318 - 319, 377 - 378.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 8-9, σελ. 66-78.—96, 97.

«*Νάσα Ζαριά*», Πετρούπολη.—1910, ἀρ. τεύχ. 10, 100 σελ.—93-97, 98, 116.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 11-12, 136 σελ.—97, 111, 115, 116.

— 1911, ἀρ. τεύχ. 2, σελ. 62-75.—215 - 218.

— 1911, ἀρ. τεύχ. 3, σελ. 54-63.—290 - 293.

— 1911, ἀρ. τεύχ. 6, σελ. 39-54.—375 - 376, 378.

— 1911, ἀρ. τεύχ. 7-8, σελ. 42-54, 55 - 65.—375, 376 - 379.

— 1911, ἀρ. τεύχ. 9-10, σελ. 31-35.—407 - 420, 424.

Νεβέντομσκι, Μ. Ὁ θάνατος τοῦ Λέοντα Τολστόι.—«*Νάσα Ζαριά*», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 10, σελ. 5-12.—96 - 97, 98.

Νεκράσοφ, Ν.Α. Σκηνές ἀπό τή λυρική κωμωδία «*Τό κυνήγι τῆς ἀρκούδας*».—127.

«*Νόβογε Βρέμια*», Πετρούπολη.—23, 93, 215.

— 1910, ἀρ. φύλ. 12404, 23 τοῦ Σεπτεμβρη (6 τοῦ Ὀχτώβρη), σελ. 2.—79.

— 1911, ἀρ. φύλ. 12512, 11 (24) τοῦ Γενάρη, σελ. 3.—146, 172, 184.

— 1911, ἀρ. φύλ. 12549, 17 τοῦ Φλεβάρη (2 τοῦ Μάρτη), σελ. 5.—152 - 153, 154, 155, 158, 161.

— 1911, ἀρ. φύλ. 12765, 25 τοῦ Σεπτεμβρη (8 τοῦ Ὀχτώβρη), σελ. 3.—337, 380, 382.

— 1911, ἀρ. φύλ. 12767, 27 τοῦ Σεπτεμβρη (10 τοῦ Ὀχτώβρη) σελ. 2.—337, 380, 382.

[*Νογκίν, Β. Π.* Γράμμα πρὸς τὸ ΓΕΚΕ].—«*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 6, στό ἄρθρο: *Λένιν, Β. Ι.* «Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα. Ἀπάντηση στή «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»». Στήν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἔκδοσης : 23 (5 τοῦ Ἀπρίλη).—189, 190, 297.

Νόμος γιά τίς ἐκλογές στήν Κρατική δούμα. 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905. «*Πραβίτελστβεννι Βέστνικ*», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 169, 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 2-4.—285.

Ντάν, Φ. Σχετικά μέ τήν ὁργάνωση τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας. (Σκιαγραφήματα γιά ζητήματα ὁργανωτικά καί τακτικῆς).—«*Νάσα Ζαριά*», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 7-8, σελ. 55-65.—375, 379.

[*Ντανισέβσκι, Κ. Χ. καί Καλίνιν, Φ. Ι.*] Γράμμα πρὸς τή σύνταξη τῆς

«*Πράβντα*» (Βιέννη), 1911, ἀρ. φύλ. 20, 16 (29) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 5-6. Ὑπογραφή : Γκέρμαν, Ἀρκάντι.—361.

«*Ντιέλο Ζίζνι*», Πετρούπολη.—109, 114 - 115, 195, 213, 216, 269, 274, 295, 302, 329, 330 - 331, 339, 369, 376.

— 1911, ἀρ. τεύχ. 2, 2 τοῦ Μάρτη, στήλ. 9-20.—212 - 213, 319 - 320. 321, 322, 326 - 327, 328.

— 1911, ἀρ. τεύχ. 5, 31 τοῦ Μάη, στήλ. 13-20.—319 - 320.

— 1911, ἀρ. τεύχ. 8, 3 τοῦ Σεπτέμβρη, στήλ. 1-4.—334.

«*Ντισκουσιόννι Λιστόκ*», [Παρίσι].—273, 355.

— 1910, ἀρ. φύλ. 2, 25 τοῦ Μάη (7 τοῦ Ἰούνη), σελ. 4 - 14. Στήν ἔφημερίδα ἡμερομηνία ἔκδοσης: 24/7 τοῦ Ἰούνη.—313, 344, 345, 346, 347, 351, 353 - 354, 355.

*— 1911, ἀρ. φύλ. 3, 29 τοῦ Ἀπρίλη (12 τοῦ Μάη), σελ. 3-8, 9-17.—299 - 300, 325, 345.

«*Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*», [Γενεύη].—312, 362.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 11, Μάρτης, σελ. 1-20, 22-24.—189, 296, 313, 355, 362.

— 1910, ἀρ. τεύχ. 12, Ἰούνης, σελ. 1-26, 30-32.—189, 296, 299 - 300.

* *Ντνιεβνίτσκι, Π. Ν. Στ' ἀλήθεια, μά τί ἐπιτέλους εἶναι λικβινταρισμός;*— «*Ντισκουσιόννι Λιστόκ*», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 3, 29 τοῦ Ἀπρίλη (12 τοῦ Μάη), σελ. 9-17.—300, 325.

Ὀλγκιν, Β. Πρὸς ὅλα τὰ μέλη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. «Σ' ἓνα ἀνίσχυρο μίσος!», 18 τοῦ Μάη 1911, [Φυλλάδιο]. Παρίσι, 1911. 2 σελ.—262.

— *Πρὸς ὅλα τὰ μέλη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐξυγίανσης τοῦ κόμματος.* 26 τοῦ Ἀπρίλη (νέο ἡμερολ.) 1911 [Φυλλάδιο]. Παρίσι. 1911. 1 σελ.—262.

Τό ὀργανωτικό ζήτημα. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908)].—Στό βιβλ. : Ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τήν τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἐκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, Paris, 1909], σελ. 4-5. (ΣΔΕΚΡ).—301.

[Ἡ ὀμάδα τῆς «*λαϊκῆς ἐλευθερίας*» ἀποφάσισε νά ψηφίσει τόν Μ. Μ. Ἀλέξενκο...].—«*Ρέτς*», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 78 (1674), 21 τοῦ Μάρτη (3 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2, στή στήλη : Χρονικά.—219.

- «Ὁμπραζοβάνιγε», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. τεύχ. 8, σελ. 49-66· ἀρ. τεύχ. 9, σελ. 26 - 43· ἀρ. τεύχ. 10, σελ. 24-45.—205, 206.
- «Ὁσβομποζντένιγε», Παρίσι.—118.
- «Ὁτκλικι Μπούντα», [Γενεύη], 1910, ἀρ. τεύχ. 4, Ἀπρίλης, σελ. 19-23.—351.
- Π. Α. Στολίπιν. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 224 (1840), 6 (19) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 2.—340 - 341, 383.
- Ἡ Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (τόν Δεκέμβρη τοῦ 1908). Ἔκδ. τῆς ἔφημ. «Προλετάρι». [Paris, 1909]. 47 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—196 - 197, 320.
- Πετρούπολη.—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 23, 14 (1) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 7. Μέ τό γενικό τίτλο : ἀπό τό στρατόπεδο τοῦ «ἐργατικοῦ» κόμματος τοῦ Στολίπιν. (Ἀφιερώνεται στούς «συμφιλιωτιστές» καί στούς «συμβιβαστές» μας). Ὑπογραφή : Κ.—329.
- Πετρούπολη, 11 τοῦ Νοέμβρη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 310 (1548), 11 (24) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1-2.—2.
- Πετρούπολη, 11 τοῦ Νοέμβρη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ροσσίγια», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 1530, 12 (25) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1.—2.
- Πετρούπολη, 19 τοῦ Γενάρη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ροσσίγια», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 1587, 20 τοῦ Γενάρη, (2 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 1.—140.
- Πετρούπολη, 20 τοῦ Γενάρη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 19 (1615), 20 τοῦ Γενάρη (2 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 2.—142.
- Πετρούπολη, 21 τοῦ Γενάρη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 20 (1616), 21 τοῦ Γενάρη (3 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 1-2.—138, 139, 140, 142, 208, 230.
- Πετρούπολη, 25 τοῦ Μάρτη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ζβεζντά», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 15, 25 τοῦ Μάρτη, σελ. 1.—219.
- Πετρούπολη, 14 τοῦ Ἀπρίλη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 100 (1696), 14 (27) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1-2.—288, 289, 290.
- Πετρούπολη, 28 τοῦ Ἀπρίλη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 114 (1710), 28 τοῦ Ἀπρίλη (11 τοῦ Μάη), σελ. 1.—254.
- Πετρούπολη, 25 τοῦ Ὀχτώβρη. [Κύριο ἄρθρο].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 293 (1889), 25 τοῦ Ὀχτώβρη (7 τοῦ Νοέμβρη), σελ. 1-2.—385, 386, 387.
- Πετρούπολη.—«Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα. 1910, ἀρ. φύλ. 260, 11 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4, στή στήλη: Τελευταῖες εἰδήσεις.—1 - 2.

Πιλέτσκι, Γ. *Πρόχειρες σημειώσεις*. — «Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, τεύχ. 4, 15 του Μάρτη, στῆλ. 49-58. —198.

Ἡ πλατφόρμα τῶν 104 στῆν I Κρατική δούμα.—βλ. Σχέδιο βασικῶν διατάξεων τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου, πού ὑποβλήθηκε ἀπό 104 μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας.

Ἡ πλατφόρμα τῶν 104 στῆν II Κρατική δούμα.—βλ. Σχέδιο τῶν θεμελιωδῶν διατάξεων τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης πού ὑποβλήθηκε στῆν II Κρατική δούμα ἐξονόματος τῆς Ἑργασιακῆς ομάδας καί τῆς Ἀγροτικῆς ἔνωσης.

Πλεχάνοφ, Γκ. Β. Ἡ τελευταία ὀλομέλεια τῆς Κεντρικῆς μας Ἐπιτροπῆς. — «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1910, ἀρ. τεύχ. 11, Μάρτης, σελ. 1-20.—313, 355, 361 - 362.

— Μπερδεμένη ἐξήγηση (Σχετικά μέ τήν ἱστορία τοῦ λικβινταρισμοῦ μας).—«Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη, 1911, ἀρ. τεύχ. 11, Μάρτης, σελ. 22-24.—189, 296.

— Νά προσέξει ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή.—«Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1910, ἀρ. τεύχ. 12, Ἰούνης, σελ. 30-32.—189, 296.

— Οἱ νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις καί τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας.—«Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1910, ἀρ. τεύχ. 12, Ἰούλης, σελ. 1-26.—299 - 300.

— Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐξέλιξης τῆς μονιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας. Ἀπάντηση στούς κ.κ. Μιχαηλόβσκι, Καρέγεφ καί Σία. Πετρούπολη, 1895, 287 σελ. Πάνω ἀπό τόν τίτλο τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Ν. Μπέλτοφ.—129.

Τό πογκρόμ τοῦ Ἀρμαβίρ. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 291 (1885), 23 του Ὀκτώβρη (5 του Νοέμβρη), σελ. 7.—388 - 389.

Πότερσοφ, Α. Ν. — Ἡ ἐξέλιξη τῆς κοινωνικοπολιτικῆς σκέψης στῆν προεπαναστατική ἐποχή.—Στό βιβλ. : Τό κοινωνικό κίνημα τῆς Ρωσίας στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Μέ τήν ἐπιμέλεια τῶν Λ. Μάρτοφ, Π. Μάσλοφ καί Α. Πότερσοφ. Τ. I. Οἱ προάγγελοι καί οἱ βασικές αἰτίες τοῦ κινήματος. Πετρούπολη, τυπογρ. «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1909, σελ. 538-640.—212, 291.

— Πρόχειρα κριτικά σημειώματα. Ἀπ' ἀφορμή μιά ὀμιλία ἐνός σβέλτου ἀνθρώπου.—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 8-9, σελ. 66-78.—96, 97.

— Πρόχειρα κριτικά σημειώματα. Σχετικά μέ τό γιατί τά ψιλοπράματα ἐπιβλήθηκαν.—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 2, σελ. 50-62.—111 - 113, 116, 117 - 134, 347 - 348, 355.

«Πράβντα», [Βιέννη].—46, 56 - 57, 60, 99, 298.

«Πράβντα» [Βιέννη]. 1910, ἀρ. φύλ. 12, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 2-3.—
347, 348, 351.

— 1910, ἀρ. φύλ. 13, 15 (28) τοῦ Μάη, σελ. 2-3.—329, 357 - 358.

— 1910, ἀρ. φύλ. 17, 20 τοῦ Νοέμβρη (3 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2-3.—46.

— 1911, ἀρ. φύλ. 20, 16 (29) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1, 5-6.—355-356, 361.

— 1911, ἀρ. φύλ. 21, 25 τοῦ Ἰούνη (8 τοῦ Ἰούλη), σελ. 6.—358, 359.

Πρόγραμμα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, πού ψηφίστηκε στό Δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος. — Στό βιβλ.: Τό Δεύτερο τακτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, [1904], σελ. 1-6 (ΣΔΕΚΡ).—246.

Πρόγραμμα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. — Στό βιβλ.: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 12-16 (ΣΔΕΚΡ).—
246, 299 - 300, 373.

Ἡ προεδρική κρίση. — «Ζβεζντά», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 15, 25 τοῦ Μάρτη, σελ. 3.—Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ Κρατική δούμα.—219.

«Προλετάρι», [Βίμποργκ - Γενεύη - Παρίσι].—305.

Πρός ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος ἀπό τή συγκέντρωση τῶν μενσεβίκων στό Παρίσι. [Φυλλάδιο]. Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», [1911] 2 σελ.—164, 190, 191.

Πρός ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος. (Γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος καί γιά τή σύγκληση τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης). [Φυλλάδιο]. Paris. συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ» [1911]. 2 σελ. Ὑπογραφή: Ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ».—99.

Πρός ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος. «Λιστόκ Ζαγκρανίτσοβο Μπιουρό Τσεντράλνοβο Κομιτέτα» [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 1, 8 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1-3. Ὑπογραφή: Ἡ σύσκεψη τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ.—331.

* *Πρός ὅλα τά μέλη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας.* [Φυλλάδιο]. Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», [1911]. 2 σελ. Ὑπογραφή: Ὁμάδα κομματικῶν-μπολσεβίκων.—344 - 345, 346 - 347, 348, 349, 350 - 352, 354, 355 - 356, 358 - 359, 360, 361 - 362.

Πρός ὅλες τίς σοσιαλδημοκρατικές κομματικές ὁργανώσεις, ομάδες καί ὀμίλους. 1 τοῦ Αὐγούστου, 1911 [Φυλλάδιο]. [Paris], 1911, 4 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Ἡ Ὀργανωτική ἐπιτροπή γιά τή σύγκληση τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης.—306.

Πρός τούς συντρόφους μαθητές τῆς σχολῆς τῆς ομάδας «Βπεριόντ». [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1911]. 3 σελ. Ὑπογραφή: Ἐπιτροπή τῆς γενικῆς κομματικῆς σχολῆς τῆς ΚΕ. Πολυγρ.—96, 164.

«*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*», Παρίσι.—25, 33, 37, 38, 45, 56, 298, 355, 357, 362.

«*Ραμπότσαγια Ζίζν*», [Παρίσι].—358.

«*Ραμπότσαγια Μίσλ*», [Πετρούπολη - Βερολίνο - Βαρσοβία - Γενεύη].—330.

«*Ραμπότσεγε Ντιέλο*», Γενεύη.—330.

— 1901, ἀρ. τεύχ. 10, σελ. 1-36, 37-64.—211.

«*Ρέτς*», Πετρούπολη.—62, 118, 142, 157, 341.

— 1909, ἀρ. φύλ. 167 (1045), 21 τοῦ Ἰούνη (4 τοῦ Ἰούλη), σελ. 3.—340, 379, 383.

— 1910, ἀρ. φύλ. 273 (1511), 5 (18) τοῦ Ὀκτώβρη, σελ. 3.—7.

— 1910, ἀρ. φύλ. 284 (1522), 16 (29) τοῦ Ὀκτώβρη, σελ. 5.—4, 5 - 6, 7.

— 1910, ἀρ. φύλ. 307 (1545), 8 (21) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4.—39.

— 1910, ἀρ. φύλ. 310 (1548), 11 (24) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1-2, 4.—2.

— 1911, ἀρ. φύλ. 19 (1615), 20 τοῦ Γενάρη (2 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 2-4.—142.

— 1911, ἀρ. φύλ. 20 (1616), 21 τοῦ Γενάρη (3 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 1-2.—138, 139, 140 - 141, 142, 208, 230.

— 1911, ἀρ. φύλ. 44 (1640), 14 (27) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 2-3.—155, 156, 158 - 159, 161.

— 1911, ἀρ. φύλ. 49 (1645), 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη), σελ. 1, 10.—176.

— 1911, ἀρ. φύλ. 78 (1674), 21 τοῦ Μάρτη (3 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2.—219 - 220.

— 1911, ἀρ. φύλ. 80 (1676), 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2.—221 - 222.

— 1911, ἀρ. φύλ. 100 (1696), 14 (27) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1-2.—288, 289, 290.

— 1911, ἀρ. φύλ. 114 (1710), 28 τοῦ Ἀπρίλη (11 τοῦ Μάη), σελ. 1, 3-6.—254 - 258.

- «*Ρέτζς*», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 244 (1840), 6 (19) τοῦ Σεπτεμβρίου, σελ. 2.—340-341, 382.
- 1911, ἀρ. φύλ. 266 (1862), 28 τοῦ Σεπτεμβρίου (11 τοῦ Ὀκτώβριου), σελ. 2.—338, 380, 381.
- 1911, ἀρ. φύλ. 268 (1864), 30 τοῦ Σεπτεμβρίου (13 τοῦ Ὀκτώβριου), σελ. 2.—384.
- 1911, ἀρ. φύλ. 291 (1885), 23 τοῦ Ὀκτώβριου (5 τοῦ Νοεμβρίου), σελ. 2, 4, 6, 7.—388 - 391.
- 1911, ἀρ. φύλ. 293 (1889), 25 τοῦ Ὀκτώβριου (7 τοῦ Νοεμβρίου), σελ. 1-2.—385, 386, 387, 388 - 389.
- [*Ροζκόφ, Ν. Α.*] Ἡ σημερινή κατάσταση στή Ρωσία καί τό βασικό καθήκον τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στή δοσμένη στιγμή. — «*Νάσα Ζαριά*», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. τεύχ. 9-10, σελ. 31-35. Ὑπογραφή: Ν. Ρ-κόφ.—407 - 420, 424.
- «*Ροσσίγια*», Πετρούπολη.—51, 156 - 157.
- 1910, ἀρ. φύλ. 1530, 12 (25) τοῦ Νοεμβρίου, σελ. 1.—2.
- 1911, ἀρ. φύλ. 1587, 20 τοῦ Γενάρου (2 τοῦ Φλεβάρου), σελ. 1.—138, 139, 142.
- 1911, ἀρ. φύλ. 1611, 17 τοῦ Φλεβάρου (2 τοῦ Μάρτιου), σελ. 2.—153.
- «*Ρούσκαγια Μίσλ*», Μόσχα.—159.
- 1910, βιβλ. VIII, σελ. 63-72.—127.
- «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*», Μόσχα.—142, 157.
- 1910, ἀρ. φύλ. 260, 11 τοῦ Νοεμβρίου, σελ. 4.—1 - 2.
- 1910, ἀρ. φύλ. 261, 12 τοῦ Νοεμβρίου, σελ. 2-3.—1 - 2.
- 1911, ἀρ. φύλ. 12, 16 τοῦ Γενάρου, σελ. 2.—138, 139, 140, 230.
- 1911, ἀρ. φύλ. 33, 11 τοῦ Φλεβάρου, σελ. 3.—152, 153, 154, 155, 161.
- 1911, ἀρ. φύλ. 222, 28 τοῦ Σεπτεμβρίου, σελ. 1-2, 4.—338, 380.
- 1911, ἀρ. φύλ. 236, 14 τοῦ Ὀκτώβριου, σελ. 2.—400, 404.
- «*Ρούσκογε Μπογκάτσιβο*», Πετρούπολη.—217.
- Ἡ Ρωσικός τύπος.—«*Ροσσίγια*», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 1611, 17 τοῦ Φλεβάρου (2 τοῦ Μάρτιου), σελ. 2.—153.

Ρῶσοι βουλευτὲς στὴν Ἀγγλία. Λόγοι στό πρόγευμα τοῦ λόρδου δήμαρχου. Λονδίνο, 19 τοῦ Ἰούνη (2 τοῦ Ἰούλη).—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 167 (1045), 21 τοῦ Ἰούνη (4 τοῦ Ἰούλη), σελ. 3.—339, 340, 379, 384.

[*Σημείωμα γιά τή συνέλευση τῶν ζέμιστβο τοῦ νομοῦ Χόλμ τοῦ κυβερνείου Πσκοφ*].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 293 (1889), 25 τοῦ Ὀκτώβρη (7 τοῦ Νοέμβρη), σελ. 5. Μέ τόν γενικό τίτλο: Στίς νομαρχιακές συνελεύσεις τῶν ζέμιστβο.—389.

[*Σημείωση πάνω στό ἄρθρο «Ἀπό τή σύνταξη»*].—«Ἰνφορμασιόννι Μπιουλετέν», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 1, 11 τοῦ Αὐγούστου, σελ. 1.—349 - 350.

Σημείωση τῆς σύνταξης [πάνω στό ἄρθρο τοῦ Β. Μπαζάροφ «Ὁ Τολστόι καί ἡ ρωσική διανόηση»].—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. τεύχ. 10, σελ. 43.—93, 96, 97.

**Ἡ σημερινή κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος*. Πλατφόρμα πού ἐκπονήθηκε ἀπό ὁμάδα μπολσεβίκων. Ἔκδ. τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», [1909], 32 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—31, 45, 46 - 47, 59.

[*Σκλόβσκι, Ι. Β.*] *Σημειώσεις τοῦ Χάιντμαν*.—«Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα, 1911, ἀρ. φύλ. 236, 14 τοῦ Ὀκτώβρη, σελ. 2.—400, 404.

«*Σλόβο*», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 791, 10 (23) τοῦ Μάη, σελ. 3.—23.

«*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*» [Βίλνα - Πετρούπολη - Παρίσι - Γενεύη].—30, 31, 45, 49, 50, 51, 54, 57, 58 - 59, 163, 261, 271, 272, 276 - 277, 295, 298, 305, 356, 358.

— 1909, ἀρ. φύλ. 10, 24 τοῦ Δεκέμβρη (6 τοῦ Γενάρη), σελ. 3 - 4. Στήν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἐκδοσης: 24/6 τοῦ Γενάρη.—189.

— 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10-12.—25, 26, 27, 28, 33 - 36, 44, 52 - 53, 54, 55, 56, 57, 58 - 59, 62, 63, 108, 110, 162, 164, 165, 188 - 189, 268 - 269, 273, 274, 279, 280, 281, 295, 296, 297, 300, 301, 312, 313, 330 - 331, 347, 350, 351, 353, 360, 361, 362, 374.

— 1910, ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 5-6.—Στήν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἐκδοσης: 23/5 τοῦ Ἀπρίλη.—109, 187, 188 - 189, 190, 297.

— 1910, ἀρ. φύλ. 18, 16 (29) τοῦ Νοέμβρη, 12 σελ.—1.

— 1911, ἀρ. φύλ. 21-22, 19 τοῦ Μάρτη (1 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 11.—297.

«*Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*», [Βίλνα - Πετρούπολη - Παρίσι - Γενεύη]—1911, ἀρ. φύλ. 23, 14 (1) τοῦ Σεπτεμβρίου, σελ. 7.—229.

— 1911, ἀρ. φύλ. 24, 18 (31) τοῦ Ὀκτώβριου, σελ. 2-3.—379.

Ἡ στάση ἀπέναντι στή μνήμη τοῦ Σ. Α. Μούρομτσεφ.—«*Ρέτς*», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 284 (1522), 16 (29) τοῦ Ὀκτώβριου, σελ. 5.—Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ Κρατική δούμα. Σύνοδος IV. Συνεδρίαση 1η.—4, 5, 6, 7.

Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1908. Σύνοδος δεύτερη. Μέρ. I. Συνεδριάσεις 1-35 (ἀπό τίς 15 τοῦ Ὀκτώβριου ὡς τίς 20 τοῦ Δεκέμβριου 1908). Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ. 1908, XIV σελ., 3152 στήλ. (Κρατική δούμα. Τρίτη περίοδος).—160 - 161, 383 - 384.

Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1910. Σύνοδος τρίτη. Μέρ. IV. Συνεδριάσεις 95 - 131 (ἀπό τίς 26 τοῦ Ἀπρίλιου ὡς τίς 17 τοῦ Ἰουνίου 1910). Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ. 1910. XXX σελ., 3790 στήλ. (Κρατική δούμα. Τρίτη περίοδος).—101.

Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1910. Σύνοδος τέταρτη. Μέρ. I - III. Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ., 1910 - 1911. 3 τ. (Κρατική δούμα. Τρίτη περίοδος).

— Μέρ. I. Συνεδριάσεις 1-38 (ἀπό τίς 15 τοῦ Ὀκτώβριου ὡς τίς 17 τοῦ Δεκέμβριου 1910). XV σελ., 3368 στήλ.—132.

— Μέρ. II. Συνεδριάσεις 39-73 (ἀπό τίς 17 τοῦ Γενάρου ὡς τίς 5 τοῦ Μάρτιου 1911). XIX σελ., 3722 στήλ.—183 - 184.

— Μέρ. III. Συνεδριάσεις 74 - 113 (ἀπό τίς 7 τοῦ Μάρτιου ὡς τίς 13 τοῦ Μαΐου 1911). XL σελ., 4828 στήλ., 8 σελ.—222 - 223, 283 - 284, 285.

Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1911. Σύνοδος πέμπτη. Μέρ. I. Συνεδριάσεις 1-41 (ἀπό τίς 15 τοῦ Ὀκτώβριου ὡς τίς 10 τοῦ Δεκέμβριου 1911). Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ., 1911. XX σελ., 3830 στήλ. (Κρατική δούμα. Τρίτη περίοδος).—387, 395 - 396.

Στούς διαδρόμους τῆς Κρατ. δούμας.—«*Γκόλος Μοσκβί*», 1910, ἀρ. φύλ. 261, 12 τοῦ Νοέμβριου, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο : φοιτητικές διαδηλώσεις.—2 - 3.

Στούς δρόμους τῆς Πετρούπολης.—«*Ρούσκιγε Βέντομοστι*». Μόσχα, 1910, ἀρ. φύλ. 261, 12 τοῦ Νοέμβριου, σελ. 2. Μέ τό γεν. τίτλο : Συγκεντρώσεις καί διαδηλώσεις.—1.

[*Στροῦβε, Π. Μπ.*]. Πρόλογος (στό βιβλίον τοῦ Σ.Γ. Βίττε «Ἡ ἀπολυταρχία καί τά ζέμστβο»).—Στό βιβλ.: [Βίττε, Σ.Γ.]. Ἡ ἀπολυταρχία καί τά ζέμστβο. Ἐμπιστευτικό ὑπόμνημα τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν καί συμβούλου τοῦ στέμματος Σ.Γ. Βίττε (1899). Μέ πρόλογο καί σημειώ-

- σεις τοῦ Ρ.Ν.Σ. Τυπώθηκε ἀπό τό «Ζαριά». Stuttgart, Dietz, 1901, σελ. V - XLIV. Ὑπογραφή : Ρ.Ν.Σ.—419.
- Συνεδρίαση 101 [τῆς Κρατικῆς δούμας].* 27 τοῦ Ἀπρίλη (1911). «Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 114 (1710), 28 τοῦ Ἀπρίλη (11 τοῦ Μάη), σελ. 3-6. Μέ τό γενικό τίτλο : Ἡ Κρατική δούμα. Ὑπογραφή : Λ. Νεμάνοφ.—254 - 258.
- Σύσκεψη τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ.* «Λιστόκ Ζαγκρανίτσοβο Μπιουρό Τσεντράλνοβο Κομιτέτα», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 1, 8 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1.—330 - 331.
- Σύσκεψη τῶν παραγόντων τῶν νόμιμων κομματικῶν ὀργανώσεων.*—«Λιστόκ «Γκόλοσα Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»», [Παρίσι], 1911, ἀρ. φύλ. 1, 25 τοῦ Ἰούνη, σελ. 1-3.—298 - 299.
- Σχέδιο βασικῶν διατάξεων [τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου πού ὑποβλήθηκε ἀπό 104 μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας].*—Στό βιβλ. : Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1906. Σύνοδος πρώτη. Τ.Ι. Συνεδριάσεις 1 - 18 (ἀπό τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη ὡς τίς 30 τοῦ Μάη). Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ., 1906, σελ. 560 - 562. (Κρατική δούμα).—121 - 122.
- Σχέδιο τῶν θεμελιωδῶν διατάξεων (τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης πού ὑποβλήθηκε στήν ΙΙ Κρατική δούμα, ἐξονόματος τῆς ἐργασιακῆς ομάδας καί τῆς ἀγροτικῆς ἔνωσης).*—Στό βιβλ. : [Ὑλικά πού ὑποβλήθηκαν στή γενική συνέλευση τῆς Κρατικῆς δούμας 2ης συνόδου]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1907], φύλ. 17-19, 37.—121 - 122.
- [*Ταρατούτα, Β. Κ.*]. *Πρός τό κόμμα.*—Στό βιβλ. : [Κάμενεφ, Λ. Μπ.] Δυό κόμματα. Μέ πρόλογο τοῦ Ν. Λένιν καί παράθεση τῶν ἐπιστολῶν καί δηλώσεων τῶν σ.σ. Β. Βιλιάμοφ, Ἄλ. Βλάσοφ, Ἰννοκέντιεφ, Ε. καί ομάδας ἐργατῶν. Ἔκδ. τῆς σύνταξης τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα». Paris, 1911, σελ. I - XVI, στή στήλη : Ντοκουμέντα. I. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή : Βίκτορ, Βιλιάμοφ-Σεργκέγιεφ. Πάνω ἀπό τόν τίτλο τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα : Γ. Κάμενεφ.—306.
- [*Τηλεγράφημα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας πρὸς τόν Β. Γκ. Τσερτκόφ.*].—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 307 (1545), 8 (21) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4. Μέ τό γενικό τίτλο : Στήν Κρατική δούμα.—39.
- Τολστόι, Α. Ν.* Ἀγωγή καί μόρφωση. —Στό βιβλ. : [Τολστόι, Α. Ν.] Ἔργα τοῦ κόμητα Α. Ν. Τολστόι. Μερ. 4. Παιδαγωγικά ἄρθρα. Ἔκδ. 5η. Μόσχα, τυπογρ. Βολτσάνικοφ, 1886, σελ. 104-150.—105.
- *Ἄννα Καρένινα.* Τ. ΙΙ. Στό βιβλ. : [Τολστόι, Α. Ν.] Ἔργα τοῦ κόμητα Α. Ν. Τολστόι. Μέρ. 10, Ἄννα Καρένινα. Τ. ΙΙ. Ἔκδ. 5η, Μόσχα, Τυπογρ. Βολτσάνικοφ, 1886, 462 σελ.—103 - 104, 105.

- Τολστόι, Α. Ν.** Ἐπί τῶν σημειώσεων τοῦ πρίγκηπα Ντ. Νεχλιούνοφ-Λιουτσέρον.—Στό βιβλ. : [Τολστόι, Α. Ν.]. Ἔργα τοῦ κόμητα Α. Ν. Τολστόι. Μέρ. 2. Νουβέλλες καί διηγήματα. Ἔκδ. 5η. Μόσχα, τυπογρ. Μάμοντοφ, 1886, σελ. 95-126.—104.
- Ἡ δουλεία τῆς ἐποχῆς μας. Ἔκδ. «Σβομπόντνογε Σλόβο». Ἄρ. τεύχ. 43. Purleigh, Maldon, Essex, Tchertkoff, 1900, 79. σελ. —104 - 105.
- Τό νόημα τῆς ζωῆς. Σκέψεις τοῦ Α. Ν. Τολστόι πού συγκέντρωσε ὁ Β. Τσερκόφ. Ἔκδ. «Σβομπόντνογε Σλόβο», Ἄρ. τεύχ. 56. Christchurch, Hants, Tchertkoff, 1901, 54 σελ.—105.
- Πρόλογος στό λεύκωμα «Οἱ ῥῶσοι μουζικοί» τοῦ Ν. Ὀρλόφ. —Στό βιβλ. : Ὀρλόφ, Ν. Ῥῶσοι μουζικοί. Εἰκόνες τοῦ ζωγράφου Ν. Ὀρλόφ. Μέ πρόλογο τοῦ Α. Ν. Τολστόι. Πετρούπολη, Γκόλικι καί Βίλμποργκ, 1909, σελ. 3-8.—373.
- Ἡ πρόοδος καί ὁ καθορισμός τῆς μόρφωσης. (Ἀπάντηση στόν κ. Μάρκοφ. «Ρούσκι Βέστνικ», 1862, ἄρ. τεύχ. 5)—Στό βιβλ. : [Τολστόι Α. Ν.]. Ἔργα τοῦ κόμητα Α. Ν. Τολστόι. Μέρ. 4. Παιδαγωγικά ἄρθρα. Ἔκδ. 5η. Μόσχα, τυπογρ. Βολτσάνικοφ, 1886, σελ. 151-190.—105, 106.
- Ἡ σονάτα τοῦ Κρόιτσερ. Μόσχα, 1889. 103 σελ. Λιθογρ. ἔκδ.—105.
- Τουργκένιεφ, Ι. Σ.** Πατέρες καί τέκνα.—127.
- [Τρότσκι, Α. Ντ.] Εὐρωπαϊκὴ ἐργατικὴ ἐφημερίδα στή ρωσικὴ γλῶσσα. «Πράβντα» [Βιέννη], 1911, ἄρ. φύλ. 21, 25 τοῦ Ἰούνη (8 τοῦ Ἰούλη), σελ. 6.—358, 359.
- Πρὸς τὴν ἐνότητα — μέσα ἀπόλα τὰ ἐμπόδια! — «Πράβντα», [Βιέννη], 1910, ἄρ. φύλ. 12, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 2-3.—347, 348, 351.
- Τσαρίτσιν, 22** τοῦ Ὀχτώβρη.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἄρ. φύλ. 291 (1885), 23 τοῦ Ὀχτώβρη (5 τοῦ Νοέμβρη), σελ. 4. Μέ τό γενικό τίτλο: Τηλεγραφήματα. Ἐπί τῶν ἀνταποκριτῶν μας.—389.
- Τσάτσκι, Γ.** Καιρός ν' ἀρχίσουμε! — «Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1911, ἄρ. τεύχ. 6, σελ. 39-54.—375 - 376, 379.
- ***Τσερεβάνιν, Ν.** Ἀπάντηση στόν Π. Μάσλοφ.—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἄρ. τεύχ. 11 - 12, σελ. 26-35.—97.
- Μερικά θεμελιακά ζητήματα τοῦ μαρξισμοῦ.—«Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, ἄρ. τεύχ. 7, σελ. 22-34.—97.
- Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ ΣΔΕΚΡ. 1907. Μέ παράρτημα μέ τίς ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν καί τὰ σχέδιά τους. [Πετρούπολη]. «Μπορμπά». [1907]. 102 σελ.—115 - 116.

Τσερνισέβσκι, Ν. Γκ. Πρόλογος.—180.

‘Ο τύπος.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 266 (1862), 28 τοῦ Σεπτεμβρίου (11 τοῦ Ὀχτώβη), σελ. 2.—338, 380, 381.

‘Ο τύπος.—«Ρέτς», Πετρούπολη, 1911, ἀρ. φύλ. 268 (1864), 30 τοῦ Σεπτεμβρίου (13 τοῦ Ὀχτώβη), σελ. 2.—384.

Φυλλάδιο τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ» γιά τή σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης—βλ. Πρὸς ὅλα τὰ μέλη τοῦ κόμματος. (Γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος καί τή σύγκληση κομματικῆς συνδιάσκεψης).

Φυλλάδιο τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς—βλ. Πρὸς ὅλες τίς σοσιαλδημοκρατικές κομματικές ὀργανώσεις, ὁμάδες καί ὁμίλους.

Φυλλάδιο τῶν 58—βλ. Πρὸς ὅλα τὰ μέλη τοῦ κόμματος ἀπὸ τή συγκέντρωση τῶν μενσεβίκων στό Παρίσι.

Οἱ φωνές τῶν ἐργατῶν γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος.— «Πράβντα», [Βιέννη], 1910, ἀρ. φύλ. 13, 15 (28) τοῦ Μάη, σελ. 2-3.—329, 358.

Χάινε, Ε. Λυρικό ἰντερμέτζο. Ἀγαπᾶ ὁ νέος τήν κοπέλλα, μά αὐτὴ ἀρέσει σ’ ἄλλον.—155.

«L’Avenir» («Будущее»), Paris, 1911, N 1, 22 octobre, p. 2. — 393.
— 1911, N 5, 19 novembre, p. 3. — 397.

Bebel, A. *Aus meinem Leben*. 1. T. Stuttgart, Dietz, 1910. VIII, 221 S. — 322—324.

Bernstein, E. *Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie*. Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. — 114, 117, 318 - 319.

The Birmingham conference. Annual gathering of the Independent Labour Party. — «The Labour Leader», London, 1911, N 16, April 21, p. 244—247, 252. — 238 - 241.

«Daily Mail», London, 1911, April. — 238 - 241.

Dumas, Ch. *Préface à la Revision*. — «L’Avenir» («Будущее»), Paris, 1911, N 5, 19 novembre, p. 3. — 397.

«L’Humanité», Paris, 1911, N 2459, 10 janvier, p. 2. — 100, 101.

Hyndman, H. M. *England for all*. Dedicated to the democratic and working men’s clubs of Great Britain and Ireland. London, Gilbert et Rivington, 1881. VI, 194 p. — 401 - 405, 406.

- *The Record of an Adventurous Life*. London, Macmillan, 1911. X, 460 p. — 100 - 106.
- «Justice», London, 1911, N 1, 423, April 22, p. 5—6. — 236 - 237.
- «Der Kampf», [Wien], 1909, Jg. 2, 10. Hft., 1. Juli, S. 452. — 129 - 131, 132.
- Karski, J. *Ein Mißverständnis*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910—1911, 29. Jg., Bd. 1, N 4, 28. Oktober, S. 100—107. — 18.
- Kautsky, K. *Ein Brief über Marx und Mach*. Berlin — Friedenau, den 26. März 1909. — «Der Kampf», [Wien], 1909, Jg. 2, 10. Hft., 1. Juli, S. 452. — 129 - 131, 132.
- «The Labour Leader», London, 1911, N 16, April 21, p. 243, 244—247, 252. — 238 - 241.
- [Luxemburg, R. u. andere. *Der Resolutionsentwurf zur Wahlrechtsfrage, eingebracht auf dem Parteitag der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands in Magdeburg*]. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten in Magdeburg vom 18. bis 24. September 1910. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1910, S. 181—182. — 18.
- Man, H., de u. Brouckère, L., de. *Die Arbeiterbewegung in Belgien*. Stuttgart, Singer, [1911]. 72 S. (Ergänzungshefte zur «Neuer Zeit», N 9, 1910/1911. Ausgegeben am 10. März 1911). — 213.
- Martoff, L. *Die preußische Diskussion und die russische Erfahrung*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, 28. Jg., Bd. 2, N 51, 16. September, S. 907—919. — 18.
- Marx, K. *Le capital*. Trad. de M. J. Roy, entièrement révisée par l'auteur. Paris, Lachatre, [1872—1875]. 352 p. — 100, 404.
- [Marx, K. *The letter at Hyndman*. December 8, 1880]. — In: Hyndman, H. M. *The Record of an Adventurous Life*. London, Macmillan, 1911, p. 284—285. — 104 - 105.
- Mills, J. F. *The case against*. — «The Labour Leader», London, 1911, N 16, April 21, p. 243. Под общ. загл.: Arms and the worker. — 238.
- «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, 28. Jg., Bd. 2, N 51, 16. September, S. 907—919. — 18.
- 1910—1911, 29. Jg., Bd. 1, N 4, 28. Oktober, S. 100—107. — 18.
- Pannekoek, A. *Die taktischen Differenzen in der Arbeiterbewegung*. Hamburg, Dubber, 1909. 132 S. — 65 - 66, 71 - 72.

- Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891.* — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, «Vorwärts», 1891, S. 3—6. —211, 217.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Hannover vom 9. bis 14. Oktober 1899. Berlin, «Vorwärts», 1899. 304 S. —211.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten in Magdeburg vom 18. bis 24. September 1910. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1910. 507 S. —10 - 15, 17, 18.
- Roubanovitch, E. Mort du député Vassili Karaouloff. La carrière d'un terroriste russe.* — «L'Humanité», Paris, 1911, N 2459, 10 janvier, p. 2. —100, 101.
- Die S. D. P. und Kriegsrüstungen.* — «Vorwärts», Berlin, 1911, N 94, 22. April, S. 1. —238.
- «*Sozialistische Monatshefte*», Berlin. —13 - 14, 18.
- The Thirty-first annual conference.* — «Justice», London, 1911, N 1, 423, April 22, p. 5—6. — 236—237.
- «*Vorwärts*», Berlin. — 99.
— 1911, N 94, 22. April, S. 1. —238.
- Wake, E. P. The case for.* — «The Labour Leader», London, 1911, N 16, April 21, p. 243. Под общ. загл.: Arms and the worker. — 238.
-

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

Αιζενσταντ, Ι. Α. (Γιουντίν) (1867-1937) — ένας από τούς ηγέτες τῆς Μπούντ. Ἀπό τό 1902 μέλος τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ, δούλεψε στό Μίνσκ καί στήν Ὀδησσό. Ὑστερα ἀπό τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, δραστήριος μενσεβίκος. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. Τό 1922 ἔφυγε στή Γερμανία καί μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς ὀμάδας τῶν ὀπαδῶν τῆς Μπούντ, πού ἔκανε συκοφαντική ἐκστρατεία ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ.—261 - 262, 271, 272.

Ἀλέξανδρος Β' (Ρομάνοφ) (1818 - 1881) — ρῶσος αὐτοκράτορας (1855-1881).—178 - 179.

Ἀλέξανδρος Γ' (Ρομάνοφ) (1845 - 1894) — ρῶσος αὐτοκράτορας (1881-1894).—339.

Ἀλεξάντροφ — βλ. Σεμάσκο, Ν.Α.

Ἀλεξέγεγκο, Μ. Μ. (γεν. τό 1848) — ὀχτωβριστής, μεγαλογαιοκτήμονας. Ἀπό τό 1879 ἦταν καθηγητής τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου στό Πανεπιστήμιο τοῦ Χαρκόβου, στά 1881 - 1899 πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χαρκόβου. Στά 1901 - 1906 ἦταν ἔφορος τῆς ἐκπαιδευτικῆς περιφέρειας τοῦ Χαρκόβου. Βουλευτής στήν ΙΙΙ καί ΙV Κρατική δούμα ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Αἰκατερινοσλάβ· στίς Δοῦμες ἦταν πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς προϋπολογισμοῦ.—219 - 220, 221.

Ἀντόνι Βολίνσκι (Χραποβίτσκι, Α. Π.)* (1863 - 1936) — φανατικός μαυροεκατονταρχίτης, ἐπικεφαλῆς τοῦ ἄκρου δεξιοῦ ρεύματος τῆς ρωσικῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας, ένας ἀπό τούς πιά ἐπιφανεῖς φορεῖς τῆς ἀντιδραστικῆς πολιτικῆς τοῦ τσαρισμοῦ. Ἀπό τό 1902 ἦταν ἐπίσκοπος Βολυνίας καί ἀργότερα ἀρχιεπίσκοπος Χαρκόβου. Τόν καιρό τοῦ ἐμφύλιου πολέμου καί τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης συνεργαζόταν μέ τόν Ντενίκιν. Ὑστερα ἀπό τή συντριβή τῆς ἀντεπανάστασης δραπέτευσε στό ἐξωτερικό, ὅπου ἔγινε ένας ἀπό τούς ηγέτες τῶν μοναρχικῶν ἐμιγκρέδων.—23, 340.

* Τά ὑπογραμισμένα στήν παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνοματεπώνυμα.

Ἀντριάνοφ — μενσεβίκος-λικβινταριστής, στά 1910 - 1911 βρισκόταν στό ἐξωτερικό.—277.

Ἀξελρόντ, Π. Μπ. (1850 - 1928) — ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Τό 1883 πῆρε μέρος στή δημιουργία τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Ἀπό τό 1900 ἔγινε μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν δραστήριος μενσεβίκος. Τό 1905 ἔριξε τήν ὀπορτουμιστική ἰδέα τῆς σύγκλησης «ἐργατικοῦ συνεδρίου» πού τό ἀντιπαράθετε στό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἀπό τοὺς καθοδηγητές τῶν λικβινταριστῶν, μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Τό 1912 πῆρε μέρος στόν ἀντικομματικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν κεντριστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917 ἔγινε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης καί ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. Ἀπό τό ἐξωτερικό ὅπου κατέφυγε προπαγάνδιζε τήν ἐνοπλή ἐπέμβαση κατά τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.—50, 123, 194-195, 306-307.

Ἄουερ (Auer), Ἰγνάτς (1846 - 1907) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, ἐργάτης κατασκευῆς ἱμάντων. Ἀπό τό 1874 γραμματέας τοῦ Κόμματος τῶν ἀϊζεναχικῶν καί τό 1875, μετά τήν συνένωσή τους μέ τοὺς λασσαλικούς, γραμματέας τοῦ Σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Στά 1877 - 1878 διηύθυνε τή σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα «Berliner Freie Presse» («Ἐλεύθερος τύπος τοῦ Βερολίνου»). Ἐκλέχτηκε ἐπανεπιλεγμένα βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ. Ἀργότερα πέρασε στίς θέσεις τοῦ ρεφορμισμοῦ, ἔγινε ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τῆς ὀπορτουμιστικῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας.—211.

Ἀρκάντι — βλ. Καλίνιν, Φ. Ι.

B

Β. Β. — βλ. Βοροντσόφ, Β. Π.

Βιαζέμσκι — βλ. Λειτείζεν, Γ. Ντ.

Βίκτορ — βλ. Ταρατούτα, Β. Κ.

Βίλλιχ (Willich), Ἄουγκουστ (1810 - 1878) — πῆρε μέρος στό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Γερμανίας. Τό 1847 προσχώρησε στήν Ἐνωση τῶν κομμουνιστῶν. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848 - 1849 στή Γερμανία πῆρε μέρος σέ πολλές ἐνοπλες ἐκδηλώσεις τῶν νοτιογερμανῶν δημοκρατῶν. Μετά τήν ἥττα τῆς ἐξέγερσης ἔφυγε στήν Ἑλβετία καί ἀργότερα στήν Ἀγγλία. Ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τῆς σεχταριστικῆς-τυχοδιωκτικῆς φράξιας πού ἀποσχίστηκε ἀπό τήν Ἐνωση τῶν κομμουνιστῶν τό 1850. Οἱ Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς τάχθηκαν ἐνάντια στήν τακτική τοῦ Βίλλιχ καί τῶν ὀπαδῶν του. Τό 1853 ἔφυγε στίς ΕΠΛ ὅπου πῆρε

ἐνεργό μέρος στόν ἐμφύλιο πόλεμο (1861 - 1865), κατέχοντας διάφορες διοικητικές θέσεις στό στρατό τῶν βορείων.—207, 208.

Βίσμαρκ (Bismarck), *Όττο Έντουαρντ Λεοπόλντ* (1815 - 1898) — κρατικός παράγοντας καί διπλωμάτης τῆς Πρωσίας καί τῆς Γερμανίας. Βασιικός σκοπός τοῦ Βίσμαρκ ἦταν νά συνενώσει «διά πυρός καί σιδήρου» τά μικρά καί σκόρπια γερμανικά κράτη καί νά δημιουργήσει μιὰ ἐνιαία Γερμανική αὐτοκρατορία, κάτω ἀπό τήν ἡγεμονία τῆς Πρωσίας τῶν γιουόνκερ. Τό Γενάρη τοῦ 1871 ὁ Βίσμαρκ ἔγινε καγκελάριος τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας καί ἐπί 20 χρόνια καθοδηγοῦσε ὅλη τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τῆς Γερμανίας, κατευθύνοντάς την πρός τό συμφέρον τῶν τσιφλικάδων-γιουόνκερ καί προσπαθώντας ταυτόχρονα νά ἐξασφαλίσει τή συμμαχία τῶν γιουόνκερ μέ τή μεγαλοαστική τάξη. Ὁ Βίσμαρκ ἐπειδή δέν κατόρθωσε νά πνίξει τό ἐργατικό κίνημα μέ τόν ἔκτακτο νόμο ἐνάντια στούς σοσιαλιστές, πού ἐφάρμοσε τό 1878, παρουσιάστηκε μ' ἓνα δημαγωγικό πρόγραμμα κοινωνικῆς νομοθεσίας, εἰσάγοντας νόμους γιά ὑποχρεωτική κοινωνική ἀσφάλιση ὀρισμένων κατηγοριῶν ἐργατῶν. Ὡστόσο ἡ προσπάθειά του ν' ἀποσυνθέσει τό ἐργατικό κίνημα μέ μηδαμινές ἐλεημοσύνες ἔμεινε χωρίς ἀποτέλεσμα. Τό 1890 ὁ Βίσμαρκ παραιτήθηκε.—149, 226, 322 - 323.

Βίττε, Σ. Γ. (1849-1915) — κρατικός παράγοντας, ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων τοῦ «στρατιωτικοῦ-φεουδαρχικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ» τῆς τσαρικήσ Ρωσίας, φανατικός ὀπαδός τῆς ἀπολυταρχίας πού προσπαθοῦσε νά διατηρήσει τή μοναρχία μέ ἀσήμαντες παραχωρήσεις πρός τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί μέ ἄγριους διωγμούς ἐνάντια στό λαό. Ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς ὀργανωτές τῆς κατάπνιξης τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907. Ὁ Βίττε σάν ὑπουργός Συγκοινωνιῶν (Φλεβάρης-Αὔγουστος τοῦ 1892), σάν ὑπουργός Οἰκονομικῶν (1892-1903) καί σάν πρωθυπουργός (Ὀχτώβρης τοῦ 1905-Ἀπρίλης τοῦ 1906), μέ τά μέτρα πού πῆρε στόν τομέα τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, τῆς δασμολογικῆς πολιτικῆς, τῆς κατασκευῆς σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας καί μέ τήν ὀλόπλευρη ἐνθάρυνση τῶν ξένων ἐπενδύσεων βοήθοῦσε τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία καί τό δυνάμωμα τῆς ἐξάρτησῆς της ἀπό τίς ἱμπεριαλιστικές δυνάμεις. «Ἐπουργό-μεσίτη», «πράκτορα τοῦ χρηματιστηρίου», ἔτσι τόν χαρακτήριζε ὁ Β. Ι. Λένιν.—101, 286, 337, 380, 382, 386.

Βοϊλόσνικοφ, Α. Α. (1877-1930) — μέλος τῆς III Κρατικῆς δούμας ἀπό τόν στρατιωτικό πληθυσμό τοῦ κοζάκικοῦ στρατοῦ τῆς Ἐπερβαϊκαλίας. Ἄνηκε στή σοσιαλδημοκρατική κοινοβουλευτική ὀμάδα καί προσχώρησε στοὺς μπολσεβίκους. Γιά τοὺς λόγους του σχετικά μέ τόν κανονισμό τῆς στρατιωτικῆς θητείας ὁ πρόεδρος τῆς Δούμας ἀπόκλεισε τόν Βοϊλόσνικοφ ἀπό 15 συνεδριάσεις. Στά 1911-1913 συνεργαζόταν στίς μπολσεβίκικες ἐφημερίδες «Ζβεζντά» καί «Πράβντα». Ἀπό τό 1913 ἦταν πρόεδρος τῆς Διοίκησης τῆς Ἐνώσης συνεταιρισμῶν τοῦ κυβερνείου Ἐπερβαϊκαλίας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε σέ οἰκονομικές ὑπηρεσίες στό Νοβοσιμπίρσκ, Σαράτοφ, Καζάν καί Μόσχα.—222.

Βολκόνσκι, Β. Μ. (γεν. τό 1868) — πρίγκιπας, μεγαλοτσιφλικάς. Μέλος τῆς III καί IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Ταμπόφ. Ἦταν ἀντιπρόεδρος τῆς Δούμας. Στά 1915-1916 ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν. Μετά τήν

Ὁχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἓνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἐκστρατείας τοῦ στρατηγοῦ Γιουντένιτς κατά τῆς Πετρούπολης, μετέπειτα λευκός ἐμιγκρές. —222.

Βοροντσόφ, Β. Π. (B. B.) (1847-1918) — οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος, ἓνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ φιλελεύθερου ναροντικισμοῦ τῆς περιόδου 1880-1900, συγγραφέας τῶν βιβλίων: «Οἱ τύχες τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία» (1882), «Οἱ κατευθύνσεις μας» (1893), «Δοκίμια θεωρητικῆς οἰκονομίας» (1895) καί ἄλλων· στά ἔργα αὐτά δέν παραδεχόταν τήν ἀναγκαιότητα τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία, ἐξυμνοῦσε τή μικρή ἐμπορευματική παραγωγή, ἐξιδανίκευε τήν ἀγροτική κοινότητα. Προπαγάνδιζε τή συμφιλίωση μέ τήν τσαρική κυβέρνηση καί καταπολεμοῦσε τό μαρξισμό. Οἱ ἀπόψεις τοῦ Βοροντσόφ ἐπικρίθηκαν δριμύτατα σέ πολλές ἐργασίες τοῦ Β. Ι. Λένιν.—166.

Γ

Γιάκοβλεφ — τό 1911 ἦταν διευθυντής τῆς φάμπρικας Χόρβατ στό Ἰζόρ, κοντά στήν Πετρούπολη.—389.

Γιούντιν — βλ. Ἄιζενσταντ, Ι. Α.

Γιούρι — βλ. Μπρονστέιν, Π. Α.

Γιεγκετσκόρι, Ε. Π. (γεν. τό 1879) — μενσεβίκος. Βουλευτής τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Κουταῖς, ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς Δούμας. Ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1917 πρόεδρος τῆς ἀντεπαναστατικῆς κυβέρνησης Ὑπερκαυκασίας (Ἐπιτροπάτου Ὑπερκαυκασίας), ὕστερα ὑπουργός Ἐξωτερικῶν καί ἀντιπρόεδρος τῆς μενσεβίκικης κυβέρνησης τῆς Γεωργίας. Μετά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Γεωργία τό 1921, λευκός ἐμιγκρές.—256, 387, 417, 419-420.

Γκεράσιμοφ, Α. Β. (γεν. τό 1861) — ὑποστράτηγος. Στά 1905-1909 διευθυντής τῆς ἀσφάλειας τῆς Πετρούπολης. Στά 1909-1914 στρατηγός γιά τήν ἐκτέλεση εἰδικῶν ἐντολῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν.—393, 394.

Γκέρμαν — βλ. Ντανισέβσκι, Κ. Χ.

Γκόλντενμπεργκ, Ι. Π. (Μεσκόβσκι) (1873-1922) — σοσιαλδημοκράτης· Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 ἦταν μέλος τῆς σύνταξης ὅλων τῶν μπολσεβίκικων ἐκδόσεων. Τό 1907 πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ ἀπό μέρος τῶν μπολσεβίκων. Τό 1910 ἔγινε μέλος τοῦ Ρωσικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ, ἔδειξε συμφιλιωτιστικές ταλαντεύσεις ἀπέναντι στούς λικβινταριστές. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου προσχώρησε στούς ἀμυνίτες, στούς ὀπαδούς τοῦ Πλεχάνοφ. Στά 1917-1919 ἦταν στήν ομάδα «Νόβαγια Ζίζν». Τό 1920 ἔγινε ξανά δεκτός στό κόμμα τῶν μπολσεβίκων.—108, 110, 162, 165, 262, 272, 273.

Γκόλντμαν, Μ. Ι. — βλ. Λίμπερ, Μ. Ι.

Γκόλντμαν, Μπ. Ι. — βλ. Γκόριεφ, Μπ. Ι.

Γκόριεφ, (Γκόλντμαν, Ίγκόριεφ, Ίγκορ), Μπ. Ι. (γενν. τό 1874) — σοσιαλδημοκράτης. Τό 1905 μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, μπολσεβίκος. Τό 1907 προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) (1907) ἐκλέχτηκε ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Συνεργάστηκε στά ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, στήν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά». Τό 1912 πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου στή Βιέννη. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἀμυνίτης, μέλος τῆς μενσεβίκικης ΚΕ. Τόν Αὐγούστο τοῦ 1920 δήλωσε ὅτι ἀποχωρεῖ ἀπό τή μενσεβίκικη ὀργάνωση. Ἀργότερα ἀσχολοῦνταν μέ τήν παράδοση μαθημάτων σέ μιά σειρά ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα.—44, 45, 53, 54, 189, 261, 262, 267, 296, 307, 333.

Γκουρέβιτς, Ε. Α. (Σμυρνόφ, Ε.) (γεν. τό 1865) — δημοσιολόγος, μέχρι τό 1890 ναροντοβόλετς, ἔπειτα προσχώρησε στούς σοσιαλδημοκράτες. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, μενσεβίκος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης λικβινταριστής, συνεργάστηκε στήν ἐφημερίδα τῶν ἀριστερῶν καντέτων «Τοβάριστς».—347.

Γκοῦρκο, Β. Ι. (1863-1927) — ἀντιδραστικός παράγοντας τῆς τσαρικήσ Ρωσίας. Τό 1906 ἔγινε ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν. Ἐπαιξε σοβαρό ρόλο στήν κυβέρνηση τοῦ Γκορεμίκιν, βρέθηκε ἀνακατεμένος σέ κλοπές καί καταχρήσεις τοῦ δημοσίου ταμείου καί μέ ἀπόφαση τῆς Συγκλήτου ἀπαλλάχτηκε ἀπό τά καθήκοντά του. Τό 1912 ἐκλέχτηκε μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολέμησε τή Σοβιετική ἐξουσία, λευκός ἐμιγκρές.—370 - 371.

Γκουτόβσκι, Β. Α. — βλ. Μαγέβσκι, Ε.

Γκουτσκόφ, Α. Ι. (1862-1936) — μέγας καπιταλιστής, ὀργανωτής καί ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 καταπολέμησε τό ἐπαναστατικό κίνημα καί ὑποστήριζε τήν κυβερνητική πολιτική τῶν ἄγριων διωγμῶν κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Στά 1910-1911 πρόεδρος τῆς III Κρατικῆς δούμας. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς πολεμικῆς βιομηχανίας καί μέλος τοῦ Εἰδικοῦ συμβουλίου ἄμυνας. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε ὑπουργός Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν στήν πρώτη ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Τόν Αὐγούστο τοῦ 1917 πῆρε μέρος στήν ὀργάνωση τῆς ἐξέγερσης τοῦ Κορνίλοφ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολέμησε ἐνεργά τή Σοβιετική ἐξουσία, λευκός ἐμιγκρές.—119, 140, 338, 343, 380, 382, 383, 384, 386, 415 - 416.

Γκρομομπόι — βλ. Μπόμπριστσεφ-Πούσκιν, Α. Β.

Γουλιέλμος Α΄ (Χοεντζόλλερν) (1797-1888) — βασιλιάς τῆς Πρωσίας (ἀπό τό 1861)· αὐτοκράτορας τῆς Γερμανίας (1871-1888).—322 - 323.

Γουλιέλμος Β΄ (Χοεντζόλλερν) (1859-1941) — αὐτοκράτορας τῆς Γερμανίας καί βασιλιάς τῆς Πρωσίας (1888-1918).—236.

Ε

Ἐλιας, Κ. Γ. (Σβάρτς) (1886-1963) — λεττονός σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής. Στά 1909-1913 μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ΣΔΠΛ, ἀπό τό 1911 ἀντιπρόσωπος τῆς λικβινταριστικῆς ΚΕ τῆς ΣΔΛ στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά 1910-1914 ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Zihna» («Πάλη»), πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου (1912). Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ τῶν βουλευτῶν τῶν ἐργατῶν, στρατιωτῶν καί τῶν ἀκτημόνων. Ἦταν μέλος τοῦ ἀστικοῦ Λαϊκοῦ Συμβουλίου (1918-1920), τῆς Συντακτικῆς συνέλευσης, βουλευτής τοῦ I, II καί III Σείμ.—337.

Ἐνγκελς (Engels), Φρίντριχ (1820-1895) — ἓνας ἀπό τοὺς θεμελιωτές τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ, ἀρχηγός καί δάσκαλος τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου, φίλος καί συνεργάτης τοῦ Κ. Μάρξ (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Φρίντριχ Ἐνγκελς». Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 1-14).—16 - 17, 87, 128 - 129, 150, 208, 237 - 238, 403, 404 - 405.

Ἐρμολάγεφ, Κ. Μ. (Ρόμαν) (1884-1919) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στά 1904-1905 δούλευε στήν Πετρούπολη καί στό λεκανοπέδιο τοῦ Ντονιέτς. Ἀντιπρόσωπος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἐκλέχτηκε στήν ΚΕ ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἔγινε λικβινταριστής. Τό 1910 ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς 16 μενσεβίκους πού ὑπόγραψαν τό «Ἀνοιχτό γράμμα» γιά τή διάλυση τοῦ κόμματος. Τό 1917 ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος τῶν μενσεβίκων, ἦταν μέλος τῆς ΠΚΕΕ τῆς πρώτης περιόδου.—29, 30 - 31, 43, 50, 55, 187, 188 - 189, 190, 264, 267, 271, 272 - 273, 280, 297, 311, 332 - 333, 355, 362.

Ἐρμόλοφ, Α. Σ. (1846-1917) — ὑπάλληλος τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Ἀπό τό 1894 ὡς τό 1905 ὑπουργός Γεωργίας καί Δημοσίων κτημάτων καί σέ συνέχεια μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου. Ἐγραψε πολλές ἐργασίες γιά ζητήματα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας στίς ὁποῖες ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων-φεουδαρχῶν.—79.

Ζ

Ζίλκιν, Ι. Β. (1874-1958) — δημοσιογράφος, ἓνας ἀπό τοὺς ἠγέτες τοῦ μικροαστικοῦ κόμματος τῶν τρουντοβίκων. Τό 1906 ἐκλέχτηκε στήν I Κρατική δούμα σάν ἀγροτικός βουλευτής ἀπό τό κυβερνεῖο Σαράτοφ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε σέ διάφορες σοβιετικές ὑπηρεσίες καί ἀπό τό 1925 ἀσχολήθηκε μέ τή δημοσιογραφία.—7.

Ζίνγκερ (Singer), Πάουλ (1844-1911) — ἓνας ἀπό τοὺς ἀρχηγούς τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, συνεργάτης τοῦ Α. Μπέμπελ καί τοῦ Β. Λῆμπκνεχτ, ἐπιφανῆς παράγοντας τῆς μαρξιστικῆς πτέρυγας στή II Διεθνή. Ἀπό τό 1887 μέλος τῆς διοίκησης τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί ἀπό τό 1890 πρόεδρος τοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1884 ὡς τό 1911 μέλος τοῦ Ράιχσταγκ καί πρόεδρος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευ-

τικῆς ομάδας. Ἀπό τό 1900 ἦταν μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Ὁ Ζίνγκερ πάλευε ἐνάντια στόν ὀπορτουισμό στίς γραμμές τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος κι' ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἔμεινε συνεπῆς φορέας τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς πολιτικῆς. Ὁ Λένιν ἐκτιμοῦσε πολύ τόν Ζίνγκερ σάν ἀδιάλλακτο ἀγωνιστή τῆς ὑπόθεσης τοῦ προλεταριάτου.—148 - 151.

Ζόμπαρτ (Sombart), *Βέρονερ* (1863-1941) — γερμανός ἀστός χυδαῖος οἰκονομολόγος, ἐπιφανῆς θεωρητικός τοῦ γερμανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μπρεσλάου καί ἀργότερα τοῦ Βερολίνου. Στήν ἀρχή τῆς δράσης του ὁ Ζόμπαρτ ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς ἀντιπροσωπευτικούς τύπους τῶν θεωρητικῶν τοῦ «σοσιαλφιλελευθερισμοῦ, πού ἔχει ἓνα ἐλαφρό μαρξιστικό ἐπίχρισμα» (Β. Ι. Λένιν. Ἔπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 18ος, σελ. 51). Ἀργότερα μετατράπηκε σέ ἀνοιχτό ἐχθρό τοῦ μαρξισμοῦ. Παρουσίαζε τόν καπιταλισμό σάν ἓνα ἀρμονικό οἰκονομικό σύστημα. Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του πέρασε στίς θέσεις τοῦ φασισμοῦ καί ἐγκωμίαζε τό χιτλερικό καθεστῶς. Τά βασικά ἔργα τοῦ Ζόμπαρτ εἶναι: «Ὁ σοσιαλισμός καί τό κοινωνικό σύστημα τοῦ 19ου αἰῶνα» (1896), «Ὁ σύγχρονος καπιταλισμός» (1912) καί ἄλλα.—114.

Ζόργκε (Sorge), *Φρίντριχ Ἄντολφ* (1828-1906) — γερμανός σοσιαλιστής, ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ καί σοσιαλιστικοῦ κινήματος, φίλος καί συνεργάτης τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἐνγκελς. Πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848-1849 στή Γερμανία. Μετά τήν ἧττα τῆς ἐπανάστασης κατέφυγε στήν Ἑλβετία καί ἀργότερα στήν Ἀμερική. Ἦταν ὀργανωτής τῶν τμημάτων τῆς I Διεθνοῦς στήν Ἀμερική, γραμματέας τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς I Διεθνοῦς (1872-1874). Πῆρε δραστήριο μέρος στήν ἴδρυση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῶν ΕΠΑ καί τῆς Διεθνοῦς ἐργατικῆς ἔνωσης. Ὁ Ζόργκε προετοίμασε γιά ἐκτύπωση τήν ἀλληλογραφία του μέ τόν Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς καί ἄλλους. Ὁ Λένιν ἐκτιμοῦσε πολύ τήν δράση τοῦ Ζόργκε, ἀποκαλώντας τον παλαίμαχο τῆς I Διεθνοῦς.—404, 405, 406.

Ζορντάνιγια, *N. N.* (Κοστρόφ) (1870-1953) — σοσιαλδημοκράτης μενσεβίκος. Τό 1905 διηύθυνε τή μενσεβίκικη ἔφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» (στή γεωργιανή γλώσσα). Τό 1906 ἦταν μέλος τῆς I Κρατικῆς δούμας. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ὁ Ζορντάνιγια τυπικά ἀνῆκε στούς κομματικούς-μενσεβίκους, στήν οὐσία ὑποστήριζε τοὺς λικβινταριστές. Τό 1914 συνεργαζόταν στό περιοδικό τοῦ Τρότσκι «Μπορμπά». Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Τιφλίδας τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, στά 1918-1921 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντεπαναστατικῆς μενσεβίκικης κυβέρνησης τῆς Γεωργίας. Ἀπό τό 1921 λευκός ἐμιγκρές.—261 - 262, 264, 272 - 273, 280.

Ζωρές (Jaurès), *Ζάν* (1859-1914) — ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος, ἱστορικός. Τό 1902 ὁ Ζωρές καί οἱ ὀπαδοί του δημιούργησαν τό Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα πού τό 1905 συγχωνεύτηκε μέ τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Γαλλίας καί πῆρε τήν

ὄνομασία Ἐνοποιημένο Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα. Μέλος τοῦ κοινοβουλίου στά 1885-1889, 1893-1898, 1902-1914· ἦταν ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς κοινοβουλευτικῆς σοσιαλιστικῆς ομάδας. Τό 1904 ἴδρυσε καί διηύθυνε ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του τήν ἔφημερίδα «L'Humanité» («Ἡ Ἀνθρωπότητα») πού τό 1920 ἔγινε Κεντρικό Ὑπόργανο τοῦ Γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 στή Ρωσία χαιρέτισε τόν ἀγῶνα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ὁ Ζωρές ἀγωνιζόταν ἀκούραστα ὑπέρ τῆς δημοκρατίας, τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν, τῆς εἰρήνης, κατά τῆς ἱμπεριαλιστικῆς καταπίεσης καί τῶν καταχτητικῶν πολέμων. Πίστευε ὅτι μόνο ὁ σοσιαλισμός θά βάλει ὀριστικά τέρμα στούς πολέμους καί στήν ἀποικιακή καταπίεση. Ὁ Ζωρές, ὡστόσο, θεωροῦσε ὅτι ὁ σοσιαλισμός δέν θά νικήσει μέ τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου κατά τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά μέ τήν «ἀνθιση τῆς δημοκρατικῆς ιδέας». Ὁ Λένιν ὑπόβαλε σέ αὐστηρή κριτική τίς ρεφορμιστικές ἀντιλήψεις τοῦ Ζωρές, πού τόν ἔσπρωχναν στό δρόμο τοῦ ὀπορτουнизμοῦ.

Ἡ πάλη τοῦ Ζωρές γιά τήν εἰρήνη, ἐνάντια στόν ἐπερχόμενο κίνδυνο τοῦ πολέμου προκάλεσε τό μίσος τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης ἐναντίον του. Στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Ζωρές δολοφονήθηκε ἀπό ἓναν ἐγκάθετο τῆς ἀντίδρασης.—205 - 206.

Η

Ἡλιόδωρος (Τρουφάνοφ, Σ. Μ.) (γεν. τό 1880) — ἱερομόναχος, ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν· ἴδρυσε τήν «Ἐνωση τοῦ ὀρθόδοξου ρωσικοῦ λαοῦ». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατέφυγε στό ἐξωτερικό.—370 - 371.

Θ

Θιέρσος (Thiers), Ἀδόλφος (1797-1877) — γάλλος ἀστός ἀντιδραστικός πολιτικός παράγοντας. Μετά τήν πτώση τῆς Δεύτερης αὐτοκρατορίας (4 τοῦ Σεπτεμβρίου 1870) ἦταν ἓνας ἀπό τούς οὐσιαστικούς καθοδηγητές τῆς ἀντιδραστικῆς κυβέρνησης καί στίς 17 τοῦ Φλεβάρη 1871 ἔγινε πρωθυπουργός της. Ἦταν ἓνας ἀπό τούς κυριότερους ὀργανωτές τοῦ ἐμφύλιου πολέμου καί τῆς κατάπνιξης τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ. Ὁ Κ. Μάρξ στό ἔργο του «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία» ἀνάλυσε διεξοδικά τό ρόλο τοῦ Θιέρσου στήν ἱστορία τῆς Γαλλίας (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά ἔργα σέ δύο τόμους, ρωσ. ἔκδ., τόμ. I, 1955, σελ. 461-467).—225, 227 - 228.

Ι

Ἰγκορ —βλ. Γκόριεφ, Μπ. I.

Ἰγκόριεφ —βλ. Γκόριεφ, Μπ. I.

Ἰζγκόγεφ (Λάντε), Α. Σ. (γεν. τό 1872) — ἀστός δημοσιολόγος, ἓνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Στίς ἀρχές ἦταν «νόμιμος μαρξιστής», μιά περίοδο προσχώρησε στούς σοσιαλδημοκράτες, τό 1905 μεταπήδησε στό Κόμμα τῶν καντέτων. Ἔκανε λυσσαλέες ἐπιθέσεις

έναντια στους μπολσεβίκους από τις στήλες τῶν ὀργάνων τῶν καντέτων: τὴν ἔφημερίδα «Ρέτς», τὰ περιοδικὰ «Γιούζνιγε Ζαπίσκι» καὶ «Ρούσκαγια Μίσλ», συνεργαζόταν στὴν ἀντεπαναστατικὴ συλλογὴ «Βέχι». Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση συνεργαζόταν στὸ περιοδικὸ «Βέστνικ Λιτερατούρι» πού ἀνήκε σὲ μιὰ ὁμάδα διανοουμένων τῆς παρακμῆς. Τὸ 1922 ἀπελάθηκε στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ τὴν ἀντεπαναστατικὴ του ἀρθρογραφία.—96, 97, 120, 127, 152, 155, 156, 157, 158, 159, 161, 286, 317, 377.

Ἰκοφ, Β. Κ. (Μίροφ, Β.) (γεν. τὸ 1882) —σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Συνεργαζόταν στὸ περιοδικὸ «Βοζροζντένιγε», στὴν ἔφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καὶ σὲ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Τὸν καιρὸ τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης. Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση δούλευε στὸ σύστημα τῶν συνεταιρισμῶν. Τὸ 1931 καταδικάστηκε γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς ἀντεπαναστατικῆς μενσεβίκικης ὀργάνωσης «Ἐνωσιακὸ γραφεῖο τοῦ ΣΔΕΚΡ».—199, 203.

Ἰννοκέντιεφ — βλ. Ντουμπρόβινσκι, Ι. Φ.

Ἰννοκέντι — βλ. Ντουμπρόβινσκι, Ι. Φ.

Ἰνοκ — βλ. Ντουμπρόβινσκι, Ι. Φ.

Ἰόνοφ (Κόιγκεν, Φ. Μ.) (1870-1923) — σοσιαλδημοκράτης, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς Μπούντ, ἀργότερα μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τὸ 1893 δούλευε στὸς σοσιαλδημοκρατικούς ὁμίλους τῆς Ὀδησσοῦ. Τὸ 1903 ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ. Ἀντιπρόσωπος στὸ V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος. Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1908 πῆρε μέρος στὶς ἐργασίες τῆς V συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ, στὰ βασικὰ ζητήματα ἀκολουθοῦσε τὴν πλατφόρμα τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων. Ἀργότερα ἀκολουθοῦσε συμφιλιωτιστικὴ πολιτικὴ ἀπέναντι τοὺς λικβινταριστές. Τὸν καιρὸ τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀνήκε στὴ διεθνιστικὴ πτέρυγα τῆς Μπούντ. Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση μπῆκε στὸ ΚΚΡ (μπ) καὶ δούλευε στὴν κομματικὴ ἐπιτροπὴ περιοχῆς Βότκινσκ.—277, 348 - 349, 351, 358.

Ἰσούφ, Ι. Α. (Μιχαήλ) (1878-1920) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Τὸ 1907 ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπὸ μέρους τῶν μενσεβίκων. Στὰ χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἦταν λικβινταριστῆς, συνεργαζόταν στὸ περιοδικὸ «Νάσα Ζαριά» καὶ σὲ ἄλλα ἔντυπα τῶν λικβινταριστῶν. Τὸν καιρὸ τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ἀμυνίτης. Τὸ 1917 ἦταν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τῶν μενσεβίκων, μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Μόσχας καὶ τῆς ΠΚΕΕ τῆς πρώτης περιόδου. Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση δούλευε στὸ Μουσεῖο ἐργασίας.—29, 30-31, 43, 50, 55, 187, 188 - 189, 190, 264, 267, 271, 272 - 273, 280, 297, 311, 332, 355, 362.

Κ

Καβέλιν, Κ. Ντ. (1818-1885) — ἱστορικός καὶ νομικός, καθηγητῆς τῶν Πανεπιστημίων τῆς Μόσχας (1844-1848) καὶ τῆς Πετρούπολης (1857-

1861), εκπρόσωπος τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ τῶν εὐγενῶν. Συνεργαζόταν στό «Σοβρεμένικ», στό «'Οτέτσεστβεννιγε Ζαπίσκι» καί στό «Βέστνικ 'Εβρόπι». Στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας καί τῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεταρύθμισης τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη 1861 ἦταν ἐνάντια στό ἐπαναστατικό δημοκρατικό κίνημα καί ἐπιδοκίμαζε τήν ἀντιδραστική πολιτική τῆς ἀπολυταρχίας. Ὁ Λένιν τόν ἀποκαλοῦσε ἕναν «ἀπό τούς πιό ἀποκρουστικούς τύπους τῆς φιλελεύθερης ἀναίδειας».—170.

Κάγκαν, Ζέλντα —βλ. *Κάγκαν-Κόουτς, Ζέλντα*.

Κάγκαν-Κόουτς (Kahan-Coates), *Ζέλντα* (γενν. τό 1883) — ὄντας μέλος τῆς ἀγγλικῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας, προσχώρησε στήν ἀριστερή της πτέρυγα καί τάχθηκε κατά τῆς ὀπορτουμιστικῆς πολιτικῆς τοῦ Χάιντμαν. Πῆρε μέρος σάν προσκαλεσμένη στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1912 ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βρετανικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί ἔκανε δραστήρια πάλη κατά τοῦ μιλιταρισμοῦ, τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπίθεσης καί τῆς πολιτικῆς τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν.

Τό 1925 ἔκανε ἕνα ταξίδι διαρκείας στή Σοβιετική Ἐνωση. Στά ἐπόμενα χρόνια μαζί μέ τόν σύζυγό της — μέλος τῆς ἀγγλορωσικῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς— ἐπισκέφτηκε ἐπανειλημμένα τήν ΕΣΣΔ. Μαζί μέ τόν σύζυγό της ἔγραψε πολλά βιβλία στά ὁποῖα περιέχονται σωστές πληροφορίες γιά τήν ΕΣΣΔ. Ἦταν δραστήρια ὀπαδός τῆς ἀγγλορωσικῆς φιλίας.—236, 237.

Καλίνιν, Φ. Ι. (Ἀρκάντι) (1882-1920) — ἐργάτης ὑφαντουργός, μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1903. Τό 1905 καθοδηγοῦσε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση στήν πόλη Ἀλεξάντροφ τοῦ κυβερνείου Βλαντίμιρ, ἀργότερα δούλεψε στήν Ἐπιτροπή Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου πῆρε μέρος στή φραξιονιστική σχολή στό Κάπρι καί στή Μπολῶνια (Ἰταλία), ἀνῆκε στήν ἀντικομματική ὀμάδα «Βπεριόντ». Ἀπό τό 1912 ζοῦσε στό Παρίσι. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γύρισε στή Ρωσία, δούλεψε στό συνδικάτο μεταλλουργῶν τῆς Πετρούπολης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας καί ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς «Προλετκούλτ».—367.

Κάμενεφ (*Ρόζενφελντ*), *Α. Μπ.* (1883-1936) — μέλος τοῦ κόμματος ἀπό τό 1901. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης κρατοῦσε συμβιβαστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, στούς ὀτσοβιστές καί στούς τροτσκιστές. Ὄταν τό 1915 πιάστηκε, μπροστά στό τσαρικό δικαστήριο ἀποκήρυξε τό μπολσεβίκικο σύνθημα τῆς ἡττας τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Ὑστερα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 τάχθηκε ἐνάντια στή γραμμή τοῦ κόμματος γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί ἐνάντια στίς θέσεις τοῦ Ἀπρίλη τοῦ Β. Ι. Λένιν. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 διέπραξε μαζί μέ τόν Ζηνόβιεφ προδοσία, δημοσιεύοντας στή μισομενσεβίκικη ἐφημερίδα «Νόβαγια Ζίζν» τή δήλωση ὅτι δέν εἶναι σύμφωνος μέ τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ σχετικά μέ τήν ἔνοπλη ἐξέγερση· μ' αὐτό τόν τρόπο ἀποκάλυψαν στήν Προσωρινή κυβέρνηση τά σχέδια τοῦ κόμματος.

Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε πρόεδρος τῆς ΠΚΕΕ, πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Λαοῦ· ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τάχθηκε ἐπανελημμένα κατὰ τῆς λενινιστικῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος: τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὁπαδός τοῦ σχηματισμοῦ κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ τή συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, τό 1925 ἕνας ἀπό τοὺς ὀργανωτές τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης», τό 1926 ἕνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τοῦ ἀντικομματικοῦ τροτσκιστικοῦ-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ. Τό 1927 τό XV συνέδριο τοῦ ΠΚΚ (μπ) τόν διέγραψε ἀπό τό κόμμα σάν δραστήριο παράγοντα τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης. Τό 1928 ὁ Κάμενεφ δήλωσε ὅτι ἀναγνωρίζει τά σφάλματά του κι' ἀποκαταστάθηκε στό κόμμα, ὡστόσο δέν σταμάτησε τήν ἀντικομματική του δράση καί τό 1932 διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τό ΠΚΚ (μπ). Ἀποκαταστάθηκε ξανά στό κόμμα τό 1933. Τό 1934 γιά τήν ἀντικομματική καί ἀντισοβιετική του δράση διαγράφηκε γιά τρίτη φορά ἀπό τό κόμμα.—305, 306.

Κάντ (Kant), *Ἐμμανουήλ* (1724-1804) — γερμανός φιλόσοφος, θεμελιωτής τοῦ κλασσικοῦ γερμανικοῦ ἰδεαλισμοῦ· ἀπό τό 1770 καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Καινιξβέργης. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Κάντ εἶναι μιά παραλλαγή τοῦ ὑποκειμενικοῦ ἰδεαλισμοῦ καί τοῦ ἀγνωστικισμοῦ, ταυτόχρονα ὁμως ἔχει μιά ὀρισμένη ὕλιστική τάση πού ἐκφράζεται στή διδασκαλία γιά τά «πράγματα καθεαυτά» καί στήν ἀναγνώριση τοῦ ἐμπειρικοῦ χαρακτήρα τῶν γνώσεών μας. Ὁ καντιανισμός ἔπαιξε τεράστιο ρόλο στήν ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασή του διαπλάστηκαν οἱ μεταγενέστεροι ἐκπρόσωποι τοῦ κλασσικοῦ γερμανικοῦ ἰδεαλισμοῦ (Φίχτε, Σέ-λινγκ, Χέγγελ) καί ἐμφανίστηκαν οἱ διάφορες κατευθύνσεις τῆς ἀστικῆς φιλοσοφικῆς σκέψης, ὅπως εἶναι ὁ νεοκαντιανισμός, ὁ θετικισμός καί ἄλλες. Ἡ τάση τῆς ἐπιστροφῆς στόν Κάντ ἢ τοῦ συμβιβασμοῦ τοῦ μαρξισμοῦ μέ τόν καντιανισμό ἦταν πάντα τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῶν ἀναθεωρητῶν.

Ἡ ἀντιφατικότητα καί ὁ ἀσυνεπής χαρακτήρας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Κάντ προκάλεσαν τήν κριτική τόσο «ἀπό τά δεξιά» (ἀπό τοὺς πύο συνεπεῖς ὑποκειμενικούς ἰδεαλιστές), ὅσο καί «ἀπό τ' ἀριστερά» (ἀπό τόν Φόϋερμαχ, τόν Τσερνισέβσκι, τοὺς διαλεκτικούς ὕλιστές) (βλ. Β. Ι. Λένιν. ἜΑπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 205-217, 388-390).

Βασικά ἔργα τοῦ Κάντ: «Γενική φυσική ἱστορία καί θεωρία τοῦ οὐρανοῦ» (1755), «Κριτική τοῦ καθαροῦ λόγου» (1781), «Κριτική τοῦ πρακτικοῦ λόγου» (1788), «Κριτική τῆς δύναμης κρίσης» (1790) καί ἄλλα.—131-132.

Κάουτσκι (Kautsky), *Κάρλ* (1854-1938) — ἕνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς II Διεθνούς, ἀρχικά μαρξιστής, ἀργότερα ἀποστάτης τοῦ μαρξισμοῦ, θεωρητικός τοῦ κεντρισμοῦ (καουτσκισμοῦ) τῆς πύο ἐπικίνδυνης καί ἐπιζήμιας παραλλαγῆς τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Διευθυντής τοῦ θεωρητικοῦ περιοδικοῦ τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»).

Ὁ Κάουτσκι ἄρχισε νά παίρνει μέρος στό σοσιαλιστικό κίνημα ἀπό τό 1874. Οἱ ἀντιλήψεις του ἐκεῖνο τόν καιρό ἦταν ἕνα μίγμα λασσαλισμοῦ, νεομαλθουσιανισμοῦ καί ἀναρχισμοῦ. Τό 1881 γνωρίστηκε μέ τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἐνγκελς καί κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασή τους πέρασε στό μαρξισμό, ὡστόσο, ἀπό τότε ἀκόμη παρουσίαζε ταλαντεύσεις πρὸς τήν πλευρά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, γιά τίς ὀποῖες καί τοῦ ἔκαναν δριμύτατη κριτική ὁ Κ.

Μάρξ καί ὁ Φ. Ἐνγκελς. Στήν περίοδο 1880-1890 ὁ Κάουτσκι ἔγραψε μιά σειρά ἔργα γιά διάφορα ζητήματα τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας: «Ἡ οἰκονομική διδασκαλία τοῦ Κάρλ Μάρξ», «Τό ἀγροτικό ζήτημα» καί ἄλλα, πού ἔπαιξαν, παρά τά λάθη τους, θετικό ρόλο στήν προπαγάνδισι τοῦ μαρξισμοῦ. Ἀργότερα, ὅταν τό ἐπαναστατικό κίνημα παρουσίασε πλατιά ἀνάπτυξη, πέρασε στίς θέσεις τοῦ ὀπορτουניσμοῦ. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Κάουτσκι ὑποστήριζε σοσιαλσβινιστικές θέσεις, πού τίς σκέπαζε μέ διεθνιστική φρασεολογία. Ὁ Κάουτσκι εἶναι ὁ δημιουργός τῆς θεωρίας τοῦ ὑπεριμπεριαλισμοῦ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Κάουτσκι ἐκδηλώθηκε ἀνοιχτά ἐνάντια στήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Ὁ Β. Ι. Λένιν στά ἔργα του «Ἡ χρεοκοπία τῆς II Διεθοῦς», «Ὁ ἱμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ», «Κράτος καί ἐπανάσταση», «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ὁ ἀποστάτης Κάουτσκι» καί σέ πολλά ἄλλα, ἔκανε ἐξουθενωτική κριτική στόν καουτσκισμό.—18, 97, 130, 132, 306, 311.

Καραοῦλοφ, Β. Α. (1854-1910) — καντέτος, εὐγενής, νομικός τό ἐπάγγελμα. Βουλευτής τῆς III Κρατικῆς Δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Γενισέι. Στή Δούμα κατεῖχε, ὅπως ἔγραφε ὁ Λένιν, «μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις ἀνάμεσα στούς πιά ἀίσχρους ἀντεπαναστάτες καντέτους μέ τήν αἰώνια ὑποκριτική φράση στό στόμα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 101).—100 - 102, 158, 286, 317, 384.

Κάρσκι — βλ. Μαρχλέβσκι, Γ. Γ.

Κάτσαν — βλ. Πολιακόφ, Α. Α.

Κβέλτς (Quelch), *Χάρρον* (1858-1913) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ ἀγγλικοῦ καί τοῦ διεθοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Κβέλτς ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τῆς ἀγγλικῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας, προπαγάνδιζε τίς ἰδέες τοῦ μαρξισμοῦ, ἀπό τό 1886 διηύθυνε τό Κεντρικό Ὅργανο τῶν ἀγγλῶν σοσιαλδημοκρατῶν, τήν ἐφημερίδα «Justice» («Δικαιοσύνη») καί τό μηνιαῖο περιοδικό «Σοσιαλδημοκράτης». Ἦταν ἀντιπρόσωπος σέ πολλά διεθνή συνέδρια τῆς II Διεθοῦς καί μέλος τοῦ Διεθοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Ἐπαιρνε δραστήριο μέρος στή δουλιὰ τῶν ἀγγλικῶν συνδικάτων. Στήν περίοδο τῆς ἐκδοσης τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» στό Λονδίνο (1902-1903) ὁ Κβέλτς βοήθησε ἐνεργά στήν ὀργάνωση τῆς ἐκτύπωσης τῆς ἐφημερίδας.

Ὁ Β. Ι. Λένιν τόνιζε ὅτι παρά τά ὀρισμένα λάθη σεχταριστικοῦ χαρακτήρα «ὁ Κβέλτς ἦταν στίς πρῶτες γραμμές ἐκείνων πού πάλευαν σταθερά καί μέ πεποίθησι κατά τοῦ ὀπορτουניσμοῦ καί τῆς φιλελεύθερης ἐργατικῆς πολιτικῆς μέσα στό ἀγγλικό ἐργατικό κίνημα» (Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 19ος, σελ. 332-333).—236 - 238.

Κόγκαν, Β. Α. — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, δημοσιολόγος· στά 1906-1908 συνεργαζόταν στό περιοδικό «Ὀμπραζοβάνιγε».—205.

Κοντουρούσκιν, Σ. Σ. (1874-1919) — συγγραφέας καί δημοσιογράφος. Στά 1898-1903 δούλευε δάσκαλος στόν Παλαιστινιακό σύλλογο στή Συ-

ρία, ἔπειτα γύρισε στή Ρωσία. Συνεργαζόταν στά περιοδικά «Ρούσκογε Μπογκάτσβο», «Μίρ Μπόζι», στή συλλογή «Ζνάμια» καί σέ ἄλλα.— 389 - 390.

Κοστρόφ — βλ. Ζορντάνιγια, Ν. Ν.

Κράσιν, Α. Μπ. (Νικήτα) (1870-1926) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, ἀργότερα ἐπιφανής σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἔπαιρνε μέρος ἀπό τή δεκαετία 1890-1900. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους καί μπῆκε μέ πρόσληψη στήν ΚΕ τοῦ κόμματος, ὅπου γιά ὀρισμένο διάστημα κράτησε συμβιβαστική στάση ἀπέναντι στούς μενσεβίκους. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση. Στό III καί στό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ καί στό V συνέδριο ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1908 κατέφυγε στό ἐξωτερικό. Ἐνα διάστημα ἀνῆκε στήν ἀντικομματική ομάδα «Βπεριόντ» ἀργότερα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική δράση καί δούλευε μηχανικός στό ἐξωτερικό καί στή Ρωσία. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Κράσιν ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ κι' ἀργότερα μέλος τοῦ Προεδρείου τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Λαϊκῆς οἰκονομίας καί Λαϊκός ἐπίτροπος Συγκοινωνιῶν. Ἀπό τό 1919 βρισκόταν σέ διπλωματική ὑπηρεσία. Ἀπό τό 1922 Λαϊκός ἐπίτροπος Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου. Ἀπό τό 1924 ἦταν πρεσβευτής τῆς ΕΣΣΔ στή Γαλλία καί ἀπό τό 1925 στήν Ἀγγλία.—280.

Κριτσέβσκι, Μπ. Ν. (1866-1919) — σοσιαλδημοκράτης, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ «οἰκονομισμού». Ἀπό τά τέλη τῆς δεκαετίας 1880-1890 ἔπαιρνε μέρος στή δουλιὰ τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀμίλων τῆς Ρωσίας· στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890-1900 ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Ἐνα διάστημα προσχώρησε στήν ὀμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», ἔπαιρνε μέρος στίς ἐκδόσεις τῆς. Στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890-1900 ἔγινε ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς «Ἐνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ», τό 1899 διευθυντής τοῦ ὀργάνου τῆς «Ἐνωσης», τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο», καί ἀπό τίς στήλες του προπαγάνδιζε μπερνσταϊνικές ἀπόψεις. Ἀμέσως μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποχώρησε ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα.—211.

Λ

Λαβρόφ, Π. Α. (1823-1900) — ἐπιφανής θεωρητικός τοῦ ναροντικισμού, ἐκπρόσωπος τῆς ὑποκειμενικῆς σχολῆς στήν κοινωνιολογία· συγγραφέας τοῦ βιβλίου «Ἱστορικά γράμματα» (1868-1869). Ἦταν ὁ γενάρχης τῆς ἀντιδραστικῆς ναροντικιστικῆς θεωρίας τῶν «ἠρώων» καί τοῦ «ὄχλου», πού δέν παραδεχόταν τίς ἀντικειμενικές νομοτέλειες τῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας καί θεωροῦσε τήν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας σάν ἀποτέλεσμα τῆς δράσης τῶν «κριτικά σκεπτόμενων προσωπικοτήτων».

Ὁ Λαβρόφ ἦταν μέλος τῆς ἔνωσης «Ζεμλιά ἰ βόλια» καί ἀργότερα τοῦ κόμματος «Ναρόντναγια Βόλια». Ἀπό τό 1870 ἔμενε στό ἐξωτερικό, ἐκεῖ ἔβγαζε τό περιοδικό «Βπεριόντ!» (Ζυρίχη-Λονδίνο, 1873-1876), ἦταν διευθυντής τοῦ «Βέστνικ Ναρόντνοϊ Βόλι» (1883-1886), ἔπαιρνε μέρος στή σύνταξη τῶν Συλλογῶν τῆς «Ναρόντναγια Βόλια» «Ἐλικά γιά τήν ἱστορία τοῦ ρωσικοῦ κοινωνικοεπαναστατικοῦ κινήματος» (1893-1896). Ἦταν μέλος τῆς

Ι Διεθνούς, γνώριζε τόν Κ. Μάρξ και τόν Φ. Ένγκελς και ἀλληλογραφοῦσε μαζί τους.—129.

Λάριν, Γ. (Λουριέ, Μ. Α.) (1882-1932) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Μετά τήν ἥττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς δραστήριους κήρυκες τοῦ λικβινταρισμοῦ. Πῆρε ἐνεργό μέρος στόν ἀντικομματικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου πού δημιουργήθηκε ἀπό τόν Τρότσκι τό 1912. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ομάδας τῶν μενσεβίκων διεθνιστῶν πού ἔβγαζαν τό περιοδικό «Ίντερνατσιονάλ». Τόν Αὐγουστο τοῦ 1917 ἔγινε δεκτός στό μπολσεβίκικο κόμμα. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐργαζόταν σέ διοικητικές και οἰκονομικές ὑπηρεσίες.—197 - 206, 210, 211, 212, 305, 320, 321, 322, 323, 324 - 325, 326 - 327, 330, 331, 347, 361, 364, 371, 377, 418 - 419, 420.

Λασσάλ (Lassalle), Φερντινάντ (1825 - 1864) — γερμανός μικροαστός σοσιαλιστής, γενάρχης τοῦ λασσαλισμοῦ, μιᾶς παραλλαγῆς τοῦ ὀπορτουνισμοῦ στό γερμανικό ἐργατικό κίνημα. Ὁ Λασσάλ ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς ἰδρυτές τῆς Παγγερμανικῆς ἐργατικῆς ἔνωσης (1863). Ἡ ἰδρυση τῆς Ἐνώσεως εἶχε θετική σημασία γιά τό ἐργατικό κίνημα, ὁ Λασσάλ ὅμως πού ἐκλέχτηκε πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως τήν ὀδήγησε σέ ὀπορτουνιστικό δρόμο. Οἱ λασσαλιστές ὑπολόγιζαν μέ τή νόμιμη ζύμωση γιά τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα, μέ τή δημιουργία παραγωγικῶν ἐνώσεων, πού θά χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τό κράτος τῶν γιουνκερ, νά πετύχουν τήν οἰκοδόμηση ἑνός «ἐλεύθερου λαϊκοῦ κράτους». Ὁ Λασσάλ ὑποστήριζε τήν πολιτική τῆς συνένωσης τῆς Γερμανίας «ἀπό τά πάνω», κάτω ἀπό τήν ἡγεμονία τῆς ἀντιδραστικῆς Πρωσίας. Ἡ ὀπορτουνιστική πολιτική τῶν λασσαλιστῶν ἀποτελοῦσε ἐμπόδιο στή δράση τῆς Ἰ Διεθνούς και στή δημιουργία ἑνός πραγματικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος στή Γερμανία, παρεμπόδιζε τήν καλλιέργεια ταξικῆς συνείδησης στοὺς ἐργάτες.

Αὐστηρή κριτική στίς θεωρητικές και πολιτικές ἀπόψεις τῶν λασσαλιστῶν ἔκαναν οἱ κλασσικοί τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ (βλ. Κ. Μάρξ «Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα»· Β. Ι. Λένιν «Κράτος και ἐπανάσταση» και ἄλλα ἔργα).—403-404.

Λαφάργκ (Lafargue), Λάουρα (1845 - 1911) — παράγοντας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Γαλλίας, κόρη τοῦ Κ. Μάρξ, σύζυγος τοῦ Πῶλ Λαφάργκ. Ἐκανε πολλά γιά τή διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ στή Γαλλία· μαζί μέ τόν ἄντρα της μετάφρασε στή γαλλική γλώσσα τό «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος» και δικές της εἶναι οἱ μεταφράσεις στά γαλλικά τῶν ἔργων τοῦ Κ. Μάρξ «Κριτική τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας» και τοῦ Φ. Ένγκελς «Ὁ Λουδοβίκος Φόϋερμπαχ και τό τέλος τῆς γερμανικῆς κλασσικῆς φιλοσοφίας» και ἄλλων ἔργων τῶν θεμελιωτῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομμουνισμοῦ.—398-399.

Λαφάργκ (Lafargue), Πῶλ (1842 - 1911) — ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ και τοῦ διεθνούς ἐργατικοῦ κινήματος, προικισμένος δημοσιολόγος, ἓνας ἀπό τοὺς πρώτους ὀπαδοὺς τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ στή Γαλλία, στενός φίλος και συνεργάτης τοῦ Κ. Μάρξ και τοῦ Φ. Ένγκελς. Ἦταν μέλος τῆς Ἰ Διεθνούς. Μαζί μέ τόν Ζ. Γκέντ ἰδρυσε τό Ἐργατικό κόμμα Γαλλίας, ἦταν διευθυντής τοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος, τῆς ἔφη-

μερίδας «L' Egalité» («Ἡ Ἴσότητα»). Ὁ Λαφάργκ πάλευε δραστήρια ἐνάντια στὸν ὀπορτουνισμό τῆς II Διεθνούς, χαιρέτισε τὴν πρώτη ρωσικὴ μαρξιστικὴ ὀργάνωση, τὴν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», ἀργότερα ἔδειξε συμπάθεια πρὸς τοὺς μπολσεβίκους. Ὁ Λαφάργκ στά πολυάριθμα ἔργα του προπαγάνδιζε καὶ ὑπεράσπιζε τίς ιδέες τοῦ μαρξισμού στὸν τομέα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας, τῆς γλωσσολογίας· πάλευε ἐνάντια στὸ ρεφορμισμό καὶ στὸν ἀναθεωρητισμό. Ὡστόσο οἱ ἐργασίες τοῦ Λαφάργκ δέν εἶναι ἀπαλλαγμένες ἀπὸ λαθεμένες θεωρητικὲς θέσεις, ἰδιαίτερα στὸ ἀγροτικὸ καὶ στὸ ἔθνικὸ ζήτημα, καθὼς καὶ στὸ ζήτημα τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Ἐπειδὴ εἶχαν τὴ γνώμη ὅτι στά γεράματα ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἄχρηστος γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη, ὁ Λαφάργκ καὶ ἡ γυναίκα του Λάουρα (κόρη τοῦ Κ. Μάρξ) αὐτοκτόνησαν. Στὴν κηδεῖα τους ἀπὸ μέρους τοῦ ΣΔΕΚΡ μίλησε ὁ Β. Ι. Λένιν.—398-399.

Λβόφ, Ν. Ν. (Λβόφ 1ος) (1867 - 1944) — τσιφλικάς. Σύμφωνα μέ τὸ χαρακτηρισμό τοῦ Β. Ι. Λένιν «ἀντεπαναστάτης-μικροευγενῆς», «πρότυπο καντέτου προδότη». Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ Κόμματος τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης». Μέλος τῆς I, II, III καὶ IV Κρατικῆς δούμας. Στὴν III καὶ στὴν IV Δούμα ἐμφανιζόταν σάν ἡγέτης τῶν «προοδευτικῶν». Τὸ 1917 ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς καθοδηγητὲς τῆς Ἐνωσης τῶν τσιφλικάδων. Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση λευκοφρουρίτης δημοσιογράφος καὶ ἀργότερα λευκὸς ἐμιγκρές.—256, 257, 258, 343, 382, 384.

Λεβίτσκι (Τσεντερμπάουμ), Β. Ο. (γεν. τὸ 1883) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καὶ τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τοῦ λικβινταρισμοῦ, ἀνῆκε στὸ μενσεβίκικο κέντρο καὶ στοὺς μενσεβίκους πού ὑπόγραψαν τὸ «Ἀνοιχτὸ γράμμα» γιὰ τὴ διάλυση τοῦ κόμματος. Διηύθυνε τὸ περιοδικὸ «Νάσα Ζαριά», συνεργαζόταν στὴν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», στὸ «Βοζροζντένιγε» καὶ σέ ἄλλες μενσεβίκικες λικβινταριστικὲς περιοδικὲς ἐκδόσεις. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, σοσιαλσωβινιστής, ὑποστήριζε τὴν ἄκρα δεξιὰ ὁμάδα τῶν ἀμυνιτῶν. Δέχτηκε ἐχθρικὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, πάλεψε δραστήρια ἐνάντια στὴ Σοβιετικὴ ἐξουσία· τὸ 1920 πέρασε ἀπὸ δίκη γιὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ «Κέντρου τακτικῆς». Ἀργότερα ἀσχολοῦνταν μέ φιλολογικὴ ἐργασία.—50-51, 97, 114, 124, 136, 187, 188, 193, 194-195, 197, 210, 212, 215-216, 217, 218, 291, 292, 305, 318, 327, 330, 331, 347, 361, 364, 377, 379.

Λεϊτέιζεν, Γκ. Ντ. (Βιαζέμσκι, Λίντοφ, Γκ.) (1874 - 1919) — σοσιαλδημοκράτης. Ἄρχισε τὴν ἐπαναστατικὴ του δράση στὴ δεκαετία 1890 - 1900. Μετὰ τὸ II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, μπολσεβίκος. Συνεργαζόταν στίς ἐφημερίδες «Βπεριόντ», «Προλετάρι» καὶ σέ ἄλλα μπολσεβίκικα ὄργανα. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καὶ τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἔκανε κομματικὴ δουλιὰ στὴν Τούλα. Μετὰ τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γιὰ ἓνα διάστημα ὑποστήριζε τίς θέσεις τῶν μενσεβίκων-διεθνιστῶν καὶ ἀνῆκε στὴν ὁμάδα «Νόβαγια Ζίζν». Τὸ 1918 ὁ Λεϊτέιζεν ξαναγύρισε στίς γραμμὲς τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος. Τὸ Γενάρη τοῦ 1919 σκοτώθηκε στὸ Ἀνατολικὸ μέτωπο.—261-262, 271, 272, 276.

Λένιν, Β. Ι. (Ουλιάνοφ, Β. Ι., Λένιν, Ν.) (1870 - 1924) — βιογραφικά στιχεῖα.—193, 313, 344, 346, 347, 362.

Λένσμπερι (Lansbury), Τζώρτζ (1859 - 1940) — ἓνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τοῦ ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος. Τὸ 1892 μπῆκε στὴ Σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμοσπονδία, τὸ 1906 προσχώρησε στοὺς ἐργατικούς. Στά 1910 - 1912 καὶ στά 1922 - 1940 ἦταν μέλος τοῦ κοινοβουλίου. Στά 1912 - 1920 ἔβγαζε καὶ διηύθυνε τὴν καθημερινὴ ἔφημερίδα «The Daily Herald» («Ἡμερήσιος Κήρυκας»). Στά 1929 - 1931 ἦταν ὑπουργὸς Δημοσίων ἔργων. Στά 1931 - 1935 πρόεδρος τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος.—239-240.

Λῆμπκνεχτ (Liebknecht), Βίλχελμ (1826 - 1900) — ἐπιφανὴς παράγοντας τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς καὶ ἀρχηγούς τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ἀπὸ τὸ 1875 καὶ ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ὁ Λῆμπκνεχτ ἦταν μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καὶ διευθυντῆς τῆς «Vorwärts» («Ἐμπρός»), Κεντρικοῦ Ὁργάνου τοῦ κόμματος. Ἀπὸ τὸ 1867 ὡς τὸ 1870 χρημάτισε βουλευτῆς τοῦ Βορειογερμανικοῦ Ράϊχσταγκ, καὶ ἀπὸ τὸ 1874 ἐλεγόταν ἐπανειλημμένα βουλευτῆς τοῦ Ράϊχσταγκ τῆς Γερμανίας· χρησιμοποιοῦσε μέ τέχνη τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς γιὰ νὰ ξεσκεπάσει τὴν ἀντιδραστικὴ ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ τῶν πρῶστων γιοῦνκερς. Γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ του δράση φυλακίστηκε ἐπανειλημμένα. Πῆρε ἐνεργό μέρος στὴ δράση τῆς I καὶ στὴν ὀργάνωση τῆς II Διεθνοῦς. Ὁ Κ. Μάρξ καὶ ὁ Φ. Ἐνγκελς ἐκτιμοῦσαν πολὺ τὸν Λῆμπκνεχτ. Ταυτόχρονα ἔκαναν κριτικὴ σὲ ὀρισμένα λάθη τοῦ Λῆμπκνεχτ συμφιλιωτιστικοῦ χαρακτήρα, βοηθώντας τον νὰ πάρει σωστὴ θέση.—150, 324.

Λίμπερ, Μ. Ι. (Γκόλντμαν, Μ. Ι., Μπέρ) (1880 - 1937) — ἓνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς Μπουντ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης λικβινταριστῆς, τὸ 1912 δραστήριος παράγοντας τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στὴν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστῆς. Μετὰ τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1917 μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν καὶ μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ τῆς πρώτης περιόδου· κρατοῦσε ἀντεπαναστατικὴ, μενσεβίκικη στάση, ἦταν ὀπαδὸς τῆς κυβέρνησης συνασπισμοῦ. Ἀπέναντι στὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρικὴ στάση, ἦταν δραστήριος ἐχθρὸς τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Ἀργότερα ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ καὶ ἐργαζόταν σὲ οἰκονομικὲς ὑπηρεσίες.—277, 296, 307, 331, 333.

Λίντοφ, Γκ. — βλ. Λεϊτείζεν, Γκ. Ντ.

Λιούμπιτς — βλ. Σάμμερ, Ι. Α.

Λιτόβτσεφ, Σ. — βλ. Πολιακόφ, Σ. Α.

Λοπάτιν, Γκ. Α. (1845 - 1918) — γνωστός ρῶσος ἐπαναστάτης-ναρόντικος. Στὴ δεκαετία 1870 - 1880, ζώντας στὸ ἐξωτερικὸ, διατηροῦσε φιλικὲς σχέσεις μέ τὸν Κ. Μάρξ καὶ τὸν Φ. Ἐνγκελς· ἐκλέχτηκε στὸ Γενικὸ συμβούλιο τῆς I Διεθνοῦς. «Λίγους ἀνθρώπους ἀγαπῶ καὶ ἐκτιμῶ τόσο, ὅσο αὐτόν» — ἔγραφε ὁ Κ. Μάρξ γιὰ τὸν Λοπάτιν (Ἄπαντα, ρωσ. ἔκδ.,

τόμ. XXVI, 1935, σελ. 260). Μαζί με τόν Ν. Φ. Ντανιελσόν μετάφρασε στά ρωσικά τόν πρώτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου». Γιά τήν ἐπαναστατική του δράση πιάστηκε ἐπανειλημμένα. Τό 1887 καταδικάστηκε σέ θάνατο, πού μετατράπηκε σέ ισόβια καταναγκαστικά ἔργα, ἐξέτισε τήν ποινή του στήν ἀπομόνωση τοῦ φρουρίου Σλίσελμπουργκ. Τό 1905 ἀμνηστεύθηκε καί ἀφέθηκε ἐλεύθερος, ἀργότερα ἀποχώρησε ἀπό τήν πολιτική.—100.

Λουριέ, Μ. Α. — βλ. Λάριν, Γ.

Λούξεμπουργκ (Luxemburg), Ρόζα (1871 - 1919) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ διεθνoῦς ἐργατικοῦ κινήματος, μιά ἀπό τίς ἡγετικές φυσιογνωμίες τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς II Διεθνoῦς. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική της δράση στά 1885 - 1900, ἦταν ἀπό τοὺς ἰδρυτές καί καθοδηγητές τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος τῆς Πολωνίας, καταπολεμοῦσε τόν ἐθνικισμό στίς γραμμές τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἄπό τό 1897 ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, ἀγωνιζόταν ἐναντία στόν μπερνσταϊνισμό καί στό μίλλερανισμό. Ἡ Λούξεμπουργκ συμμετεῖχε στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση (στή Βαρσοβία), τό 1907 πῆρε μέρος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου ὑποστήριζε τοὺς μπολσεβίκους. Ἄπό τίς ἀρχές ἀκόμη τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου πῆρε διεθνιστική θέση. Ἦταν ἀπό τοὺς πρωτεργάτες τῆς δημιουργίας στή Γερμανία τῆς ὁμάδας «Διεθνῆς» πού μετονομάστηκε ἀργότερα σέ ὁμάδα «Σπάρτακος» καί σέ συνέχεια σέ «Ἐνωση Σπάρτακου». Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Νοέμβρη 1918 στή Γερμανία ἔπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στό Ἰδρυτικό συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Τό Γενάρη τοῦ 1919 πιάστηκε καί δολοφονήθηκε, μέ διαταγή τῆς κυβέρνησης τοῦ Σάιντεμαν. Ὁ Λένιν, πού ἐκτιμοῦσε πολύ τή Ρ. Λούξεμπουργκ, ἔκανε ἐπανειλημμένα κριτική τῶν λαθῶν της σέ μιά σειρά ζητήματα, βοηθώντας την ἔτσι νά πάρει σωστή θέση.—18.

M

Μαγέβσκι, Ε. (Γκουτόβσκι Β. Α.) (1875 - 1918) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, συνεργαζόταν στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», στήν ἐφημερίδα «Λούτς» καί σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ἀμυνίτης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε ἐναντία στή Σοβιετική ἐξουσία.—115.

Μακάρ — βλ. Νογκίν, Β. Π.

Μακλάκοφ, Β. Α. (1870 - 1957) — δεξιός καντέτος, τσιφλικάς, δικηγόρος, πῆρε μέρος σέ πολλές πολιτικές δίκες. Βουλευτής στή II, III καί IV Κρατική δούμα ἀπό τή Μόσχα, μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 πρεσβευτής τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης στό Παρίσι, κατόπιν λευκός ἐμιγκρές.—158, 183, 254-255, 257.

Μακντόναλντ (MacDonald), Τζέιμς Ράμσεϋ (1866 - 1937) — ἄγγλος πολιτικός παράγοντας, ἓνας ἀπό τοὺς ἰδρυτές καί τοὺς ἡγέτες τοῦ Ἐργατι-

κοῦ κόμματος. Ἀκολουθοῦσε ὀπορτουμιστική ἐντελῶς πολιτική στό κόμμα καί στή II Διεθνή. Προπαγάνδιζε τήν ἀντιδραστική θεωρία τῆς ταξικῆς συνεργασίας καί τῆς βαθμιαίας μετεξέλιξης τοῦ καπιταλισμοῦ σέ σοσιαλισμό («ἐποικοδομητικός σοσιαλισμός»). Στίς ἀρχές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου κρατοῦσε πασιφιστική θέση, μετά πῆρε τό δρόμο τῆς ἀνοιχτῆς ὑποστήριξης τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης. Στά 1918 - 1920 προσπάθησε νά παρεμποδίσει τήν πάλη τῶν ἄγγλων ἐργατῶν, πού τάχθηκαν κατά τῆς ἀντισοβιετικῆς ἐπέμβασης· ἀκολουθοῦσε πολιτική διάσπασης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό 1924 καί στά 1929 - 1931 ὁ Μακντόναλντ ἦταν πρωθυπουργός. Ἡ ἐργατική κυβέρνηση τοῦ Μακντόναλντ κατάπνιξε σκληρά τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα τῶν ἀγγλικῶν ἀποικιῶν, ἐφάρμοζε ἀντεργατική πολιτική. Στά 1931 - 1935 ὁ Μακντόναλντ ἦταν ἀρχηγός τῆς λεγόμενης «ἐθνικῆς κυβέρνησης», πού τήν πολιτική της τήν καθόριζαν οἱ συντηρητικοί.—205-206, 238-239, 240, 418-419.

Μαλινόβσκι, Α. Α. — βλ. Μπογκντάνοφ, Α.

Μάν (Man), Χέντριχ, ντέ (1885 - 1953) — βέλγος σοσιαλιστής, ἀπό τό 1939 πρόεδρος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τοῦ Βελγίου. Ἀπό τό 1911 ἔπαιρνε μέρος στή δουλιὰ τῶν ἐργατικῶν διαφωτιστικῶν ὀργανώσεων. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Τό 1935 ἔγινε ὑπουργός Ἐργασίας, στά 1936 - 1940 ὑπουργός Οἰκονομικῶν. Τόν καιρό τῆς κατοχῆς τοῦ Βελγίου ἀπό τά χιτλερικά στρατεύματα συνεργαζόταν μέ τούς φασίστες, μετά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Βελγίου κατάφυγε στήν Ἑλβετία, τό 1946 καταδικάστηκε ἐρήμην ἀπό βελγικό δικαστήριό σέ 20 χρόνια φυλακή.—213.

Μαξίμοφ — βλ. Μπογκντάνοφ, Α.

Μάρκοφ, Ν. Ε. (Μάρκοφ 2ος) (γεν. τό 1876) — ἀντιδραστικός πολιτικός παράγοντας τῆς τσαρικήσ Ρωσίας, ἓνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν μαυροεκατονταρχίτικων πογκρομικῶν ὀργανώσεων «Ἐνωση τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ» καί «Τάγμα τοῦ Ἀρχάγγελου Μιχαήλ», μεγαλοτσιφλικάς. Βουλευτής τῆς III καί IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Κούρσκ. Στή Δούμα ἦταν ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση λευκός ἐμιγκρές.—220, 343, 386, 413.

Μάρξ (φόν Βεστφάλεν) (Marx· von Westphalen), *Ζένι* (1814 - 1881) — σύζυγος τοῦ Κάρλ Μάρξ, πιστή φίλη καί βοηθός του.—404.

Μάρξ (Marx), Κάρλ (1818 - 1883) — θεμελιωτής τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ, μεγαλοφυῆς στοχαστής, ἀρχηγός καί δάσκαλος τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Κάρλ Μάρξ (σύντομο βιογραφικό σημεῖωμα μέ ἔκθεση τοῦ μαρξισμοῦ)». Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 27 - 74).—87, 106, 131, 167-168, 207-208, 400, 401, 402-403, 404-405, 406.

Μαρτίνοφ, Α. (*Πίκερ, Α. Σ.*) (1865 - 1935) — ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν «οἰκονομιστῶν», ἐπιφανῆς μενσεβίκος, ἀργότερα μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου λικβινταριστής, μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφη-

μερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ὄργάνου τῶν λικβινταριστῶν. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου κρατοῦσε κεντριστική στάση, ὕστερα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 μενσεβίκος-διεθνιστής. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ξέκοψε ἀπό τούς μενσεβίκους. Τό 1923 στό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἔγινε δεκτός στό κόμμα, δούλεψε στό Ἰνστιτούτο Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς· ἀπό τό 1924 μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνιστίτσεσκι Ἰντερνατσιονάλ».—18, 194, 195, 211, 280, 306-307.

Μάρτοφ, Α. (Τσεντερμπάουμ, Γ. Ο.) (1873 - 1923) — ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου λικβινταριστής, διευθυντής τῆς ἡμερηίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου (1912). Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀκολουθοῦσε κεντριστικές θέσεις. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων διεθνιστῶν. Ὑστερα ἀπό τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πέρασε στό στρατόπεδο τῶν ἀνοιχτῶν ἐχθρῶν τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Τό 1920 κατέφυγε στή Γερμανία κι' ἔβγαζε στό Βερολίνο τό ἀντεπαναστατικό μενσεβίκικο περιοδικό «Σοσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ».—18, 43, 44, 49, 50-52, 54, 64, 97, 125, 187, 188, 189-190, 194-195, 200-201, 202-203, 204-205, 206-207, 208, 209, 210-211, 212, 213, 217, 274, 297, 305, 306-307, 310-311, 312, 319, 325, 326, 327-328, 330, 357, 361, 376, 377, 378, 379.

Μαρχλέβσκι (Marchlewski), Γιουλιάν (Κάρσκι) (1866 - 1925) — ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ πολωνικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ἦταν ἀπό τούς ὀργανωτές καί καθοδηγητές τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στά συνέδρια τῆς Ζυρίχης καί τῆς Στουτγάρδης τῆς II Διεθνοῦς. Ἀπό τό 1909 ἔκανε δουλιὰ κυρίως στή γερμανική σοσιαλδημοκρατία. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου μαζί μέ τόν Κ. Λῆμπκνεχτ καί τή Ρ. Λούξεμπουργκ πάλευε ἐνάντια στούς σοσιαλσωβινιστές, συμμετεῖχε στήν ἴδρυση τῆς «Ἐνώσης Σπάρτακου». Γιά τήν ἐπαναστατική του δράση διώχτηκε ἐπανελλημμένα.

Μέ ἀπαίτηση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης τό 1918 ἀπελευθερώθηκε ἀπό γερμανικό στρατόπεδο συγκέντρωσης καί ἦρθε στή Σοβιετική Ρωσία· ἐκλέχτηκε στήν ΠΚΕΕ καί παρέμεινε μέλος της ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του. Τό 1919 μπῆκε στήν ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Πῆρε μέρος στήν ἴδρυση τῆς κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἀπό τό 1923 ἦταν πρόεδρος τῆς ΚΕ τῆς ΔΕΒ (Διεθνῆς ἐργατική βοήθεια). Ἐγραψε πολλές ἐργασίες γιά οἰκονομικά ζητήματα, γιά τήν ἱστορία τῆς Πολωνίας καί τῶν διεθνῶν σχέσεων.—18.

Μάσλοφ, Π. Π. (1867 - 1946) — οἰκονομολόγος, σοσιαλδημοκράτης, συγγραφέας πολλῶν ἐργασιῶν γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, στίς ὁποῖες προσπαθοῦσε νά ἀναθεωρήσει τό μαρξισμό. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μενσεβίκους, πρότεινε τό μενσεβίκικο πρόγραμμα δημοτικοποίησης τῆς γῆς. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπα-

ναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική καί ἀσχολήθηκε μέ παιδαγωγική καί ἐπιστημονική ἐργασία. Τό 1929 ἔγινε τακτικό μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ.—97.

Ματζίι (Mazzini), *Τζουζέππε* (1805 - 1872) — ἐπιφανῆς ἰταλός ἐπαναστάτης, ἀστός δημοκράτης, ἕνας ἀπό τοὺς ἀρχηγούς καί θεωρητικούς τοῦ ἰταλικοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος. Ὁ Ματζίι πρότεινε ἕνα πρόγραμμα συνένωσης τῆς Ἰταλίας «ἀπό τά κάτω» σάν ἀνεξάρτητης ἀστικῆς δημοκρατίας· βασικό μέσο πάλης θεωροῦσε τήν ἐξέγερση. Ὡστόσο τόν Ματζίι τόν χαρακτήριζε ἡ συνωμοτική τακτική καί ἡ ἄγνοια τῶν συμφερόντων τῶν ἀγροτῶν. Ὁ Ματζίι προπαγάνδιζε τό οὐτοπικό μικροαστικό σχέδιο ἐπίλυσης τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος μέ τή «συνεργασία ἐργασίας καί κεφαλαίου». Ὁ Β. Ι. Λένιν τόν κατέτασσε στοὺς ἐκπρόσωπους τοῦ μή προλεταριακοῦ, τοῦ προμαρξικοῦ σοσιαλισμοῦ (βλ. Ἔπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 33).—401.

Μέλλερ-Ζακομέλσκι, *Α. Ν.* (γεν. τό 1844) — βαρῶνος, στρατηγός τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ, φανατικός ἀντιδραστικός. Τό 1906 μαζί μέ τό στρατηγό Ρεννενκάμπφ ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων γιά τήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Σιβηρία. Τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1906 διορίστηκε γενικός διοικητής τῆς περιοχῆς Βαλτικῆς· κατάπνιξε τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν λεττονῶν καί ἐσθονῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν. Στά 1909 - 1917 ἦταν μέλος τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, λευκός ἐμιγκρές.—84, 228.

Μένσικοφ, *Μ. Ο.* (1859 - 1919). — ἀντιδραστικός δημοσιολόγος, συνεργάτης τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἐφημερίδας «Νόβογε Βρέμια». Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμασε τόν Μένσικοφ «πιστό μαντρόσκυλο τῆς τσαρικῆς μαυροεκατονταρχίας» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 146). Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε δραστήρια ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία· τό 1919 ἐκτελέστηκε γιά ἀντεπαναστατική δράση.—146, 152, 153, 154, 155, 158, 161, 172, 184, 201, 390.

Μέρινγκ (Mehring), *Φράντς* (1846 - 1919) — ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Γερμανίας, ἕνας ἀπό τοὺς ἡγέτες καί τοὺς θεωρητικούς τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἦταν ἕνας ἀπό τοὺς διευθυντές τοῦ θεωρητικοῦ ὄργανου τοῦ κόμματος, τοῦ περιοδικοῦ «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»). Ἀργότερα διηύθυνε τήν ἐφημερίδα «Leipziger Volkszeitung» («Λαϊκή Ἐφημερίδα τῆς Λειψίας»). Ὁ Μέρινγκ πάλευε δραστήρια ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί τόν ἀναθεωρητισμό στίς γραμμές τῆς II Διεθοῦς, καταδίκασε τόν καουτσκιισμό, συμεριζόταν ὅμως ταυτόχρονα καί τά λάθη τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν πού φοβοῦνταν νά ξεκόψουν ὀργανωτικά ἀπό τοὺς ὀπορτουνιστές. Ὑποστήριζε μέ συνέπεια τό διεθνισμό, χαιρέτισε τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἦταν ἕνας ἀπό τοὺς καθοδηγητές τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης «Ἐνωση Σπάρτακου» καί ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στήν ἴδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας.—306-307, 311.

Μεσκόβσκι — βλ. Γκόλντενμπεργκ, I. Π.

Μιλιουκόφ, Π. Ν. (1859 - 1943) — ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, ἐπιφανῆς θεωρητικὸς τῆς ρωσικῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, ἱστορικὸς καὶ δημοσιολόγος. Ἀπὸ τὸ 1902 ἦταν στενὸς συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ τῶν φιλελευθέρων «Ὁσβομποζντένιγε» πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, σέ συνέχεια πρόεδρος τῆς ΚΕ του καὶ διευθυντῆς τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου του, τῆς ἔφημερίδας «Ρέτς». Βουλευτῆς τῆς III καὶ IV Κρατικῆς δούμας. Μετά τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν στὴν πρώτη ἀστικὴ Προσωρινὴ κυβέρνηση. Μετά τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀργανωτὲς τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης ἐνάντια στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία· δραστήριος παράγοντας τῶν λευκῶν ἐμιγκρέδων.—51, 118, 140, 156, 157, 158, 160, 195, 340, 342, 343, 379, 383, 384, 386, 415.

Μιλιούτιν, Β. Π. (1884 - 1938) — στό σοσιαλδημοκρατικὸ κίνημα συμμετεῖχε ἀπὸ τὸ 1903, στὴν ἀρχὴ ἀνήκε στους μενσεβίκους, ἀπὸ τὸ 1910 ἦταν μπολσεβίκος. Κομματικὴ δουλιὰ ἔκανε στό Κούρσκ, στὴ Μόσχα, στό Ὀριόλ, στὴν Πετρούπολη καὶ στὴν Τούλα καὶ ἐπανελημμένα ὑποβλήθηκε σέ διώξεις. Μετά τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση διορίστηκε Λαϊκὸς ἐπίτροπος Γεωργίας. Στὰ 1918 - 1921 ἦταν ἀναπληρωτῆς τοῦ προέδρου τοῦ ΑΣΛΟ καὶ μετὰ ἐργαζόταν σέ ὑπεύθυνες διοικητικὲς καὶ οἰκονομικὲς ὑπηρεσίες. Ἐκλεγόταν ἀναπληρωματικὸ καὶ τακτικὸ μέλος τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος. Συγγραφέας πολλῶν ἐργασιῶν γιὰ οἰκονομικὰ ζητήματα.—261.

Μίροφ, Β. — βλ. Ἴκοφ, Β. Κ.

Μιχαήλ — βλ. Ἰσούφ, Ι. Α.

Μιχαηλόβσκι, Ν. Κ. (1842 - 1904) — ὁ ἐπιφανέστερος θεωρητικὸς τοῦ φιλελεύθερου ναροντικισμοῦ, δημοσιολόγος, φιλολογικὸς κριτικὸς, θετικιστῆς φιλόσοφος, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐκπρόσωπους τῆς ὑποκειμενικῆς σχολῆς στὴν κοινωνιολογία. Τὸ 1892 διηύθυνε τὸ περιοδικὸ «Ρούσκογε Μπογκάτσβο» καὶ ἀπὸ τίς στήλες του ἔκανε σφοδρὴ πάλη κατὰ τοῦ μαρξισμοῦ. Κριτικὴ τῶν ἀπόψεων τοῦ Μιχαηλόβσκι γίνεται στὴν ἐργασία τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τί εἶναι οἱ «φίλοι τοῦ λαοῦ» καὶ πῶς πολεμοῦν τοὺς σοσιαλδημοκράτες;» καὶ σέ ἄλλα ἔργα.—129.

Μόρλεϋ (Morley), Τζών (1838 - 1923) — ἄγγλος ἀστὸς πολιτικὸς παράγοντας καὶ συγγραφέας. Ἀπὸ τὸ 1883 ἦταν μέλος τοῦ κοινοβουλίου. Στὰ 1905 - 1910 ἦταν ὑπουργὸς γιὰ τίς ὑποθέσεις τῆς Ἰνδίας καὶ ἐφάρμοζε πολιτικὴ κατάπνιξης τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος. Ἀργότερα ἔγινε λόρδος πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ στέμματος. Τὸ 1914 παραιτήθηκε.—237, 401.

Μοσκόβσκι, Α. — βλ. Χουντάντζε, Γκ. Ι.

Μόστ (Most), Γιόχαν Ἰωσήφ (1846 - 1906) — γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης, ἀργότερα ἀναρχικὸς. Στὰ 1874 - 1878 ἐκλέχτηκε βουλευτῆς τοῦ Ράιχσταγκ. Τὸ 1878, μετὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ ἔκτακτου νόμου ἐνάντια στους σοσιαλιστὲς, ὁ Μόστ κατέφυγε στό Λονδίνο, ὅπου ἔβγαζε τὴν ἀναρχικὴ

έφημερίδα «Freiheit («Έλευθερία»), καλοῦσε τούς ἐργάτες γὰ χρησιμοποιοῦν τὴν ἀτομικὴ τρομοκρατία πού τὴν ἔβλεπε σάν τό πιό ἀποτελεσματικό μέσο ἐπαναστατικῆς πάλης. Ὁ Μάρξ ἔγραφε: «Ἐμεῖς δέν κατηγοροῦμε τόν Μόστ γιὰ τό ὅτι ἡ «Freiheit» του εἶναι ὑπερεπαναστατικὴ. Ἐμεῖς τόν κατηγοροῦμε γιατί σ' αὐτὴν δέν ὑπάρχει ἴχνος ἐπαναστατικοῦ περιορισμοῦ, ἀλλὰ μόνο ἐπαναστατικὴ φρασεολογία» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ. 1935, σελ. 63). Τό 1882 ὁ Μόστ ἔφυγε στίς ΕΠΑ, ὅπου συνέχισε τὴν ἔκδοση τῆς «Freiheit». Στά ἐπόμενα χρόνια ἀποσύρθηκε ἀπὸ τό ἐργατικὸ κίνημα.—77.

Μούρομτσεφ, Σ. Α. (1850 - 1910) — ἐπιφανὴς παράγοντας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, μέλος τῆς ΚΕ του, νομικός, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας. Τό 1906 ἦταν βουλευτὴς τῆς I Κρατικῆς δούμας καί πρόεδρος τῆς. Στά 1908 - 1910 ἀσχολοῦνταν μέ τὴ δημοσιολογία.—4-9, 77, 85, 119-120, 342-343, 383, 386.

Μπαζάροφ (Ρούντιεφ), Β. Α. (1874 - 1939) — οἰκονομολόγος καί φιλόσοφος, συμμετεῖχε στό σοσιαλδημοκρατικὸ κίνημα ἀπὸ τό 1896. Στά 1905 - 1907 ὁ Μπαζάροφ συνεργαζόταν σέ μιά σειρά μπολσεβίκικες ἐκδόσεις. Στὴν περίοδο τῆς ἀντίδρασης ἀποχώρησε ἀπὸ τό μπολσεβικισμό καί ἦταν ἓνας ἀπὸ τούς ἀναθεωρητὲς τῆς μαρξιστικῆς φιλοσοφίας. Ὁ Β. Ι. Λένιν τόν ἀποκάλεσε «μισομπερκλεῦστή, μισοχιουμιστὴ τῆς μαρξιστικῆς αἵρεσης» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 113). Τό 1917 ἦταν μενσεβίκος διεθνιστὴς, ἓνας ἀπὸ τούς συντάκτες τῆς μισομενσεβίκικης ἐφημερίδας «Νόβαγια Ζίζν». Τάχθηκε ἐνάντια στὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση. Ἀπὸ τό 1921 ὁ Μπαζάροφ δούλευε στὴν Κρατικὴ Ἐπιτροπὴ σχεδίου (Γκοσπλάν) τῆς ΕΣΣΔ. Τό 1931 καταδικάστηκε γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς ἀντεπαναστατικῆς μενσεβίκικης ὀργάνωσης, τό 1932 ἀφέθηκε ἐλεύθερος. — 93-94, 95, 96, 97, 112-113, 114, 117, 124-125, 133-134, 135-136, 137.

Μπάμπουσκι, Ι. Β. (1873 - 1906) — ἐργάτης, μετὰ ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, μπολσεβίκος (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 82-86).—82-86.

Μπελοουσοφ, Τ. Ο. (γεν. τό 1875) — μενσεβίκος-λικβινταριστὴς, βουλευτὴς τῆς III Κρατικῆς δούμας ἀπὸ τό κυβερνεῖο Ἴρκούτσκ. Τό Φλεβάρη τοῦ 1912 ἀποχώρησε ἀπὸ τὴ σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμάδα τῆς Δούμας, μὰ δέν κατάθεσε τὴ βουλευτικὴ ἐντολή. Ὁ Β. Ι. Λένιν καταδίκασε αὐστηρὰ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ Μπελοουσοφ στό ἄρθρο «Ἀπ' ἀφορμὴ τὴν ἀποχώρηση τοῦ βουλευτῆ Τ.Ο. Μπελοουσοφ ἀπὸ τὴ σοσιαλδημοκρατικὴ ὁμάδα τῆς Δούμας» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 467 - 471).—132.

Μπέλτοφ — βλ. Πλεχάνοφ, Γκ. Β.

Μπέμπελ (Bebel), Ἄουγκουστ (1840 - 1913) — ἓνας ἀπὸ τούς πιό ἐπιφανεῖς παράγοντες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ἄρχισε τὴν πολιτικὴ του δράση στὴν περίοδο 1860 - 1865. Ἦταν μέλος τῆς I Διεθνοῦς. Τό 1869 μαζί μέ τόν Β. Λήμπκνεχτ ἱδρυσσε τό Σοσιαλδημοκρατικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα τῆς Γερμανίας (Ἀἰζεναχικοί). Ἐκλέχτηκε ἐπανεπιλεγμένα βουλευτὴς τοῦ Ράιχσταγκ. Στὴ δεκαετία 1890-1900 καί στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900 - 1910 πάλευε ἐνάντια στό ρεφορ-

μισμό και τόν αναθεωρητισμό μέσα στις γραμμές τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Β. Ι. Λένιν θεωροῦσε τούς λόγους τοῦ Μπέμπελ ἐνάντια στούς μπερνσταϊνικούς «ὑπόδειγμα ὑπεράσπισης τῶν μαρξιστικῶν ἀπόψεων καί πάλης γιά τόν πραγματικό σοσιαλιστικό χαρακτήρα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 19ος, σελ. 268). Ὁ Μπέμπελ στήν τελευταία περίοδο τῆς δράσης του ἔκανε μιά σειρά λάθη κεντριστικοῦ χαρακτήρα.—11, 12, 13, 14-16, 17, 150, 322-324.

Μπέρο — βλ. Λίμπερ, Μ. Ι.

Μπερεζόβσκι, Α. Ε. (Μπερεζόβσκι 1ος) (γεν. τό 1868) — τσιφλικάς, καντέτος, παράγοντας τῶν ζέμστβο, γεωπόνος. Βουλευτής τῆς III Κρατικῆς Δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Σιμπίρσκ. Στή Δούμα ἦταν μέλος τῶν Ἐπιτροπῶν γιά τό ἐπισιτιστικό ζήτημα, τό ἀγροτικό κ.ἄ. Ἀπό τό 1918 δούλευε στήν εἰδικότητά του.—160-161, 384.

Μπερντιάγεφ, Ν. Α. (1874 - 1948) — ἀντιδραστικός φιλόσοφος, ἰδεαλιστής καί μυστικιστής. Ἀπό τά πρῶτα φιλολογικά ἔργα του ὑπεράσπιζε τίς θέσεις τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ», σέ συνέχεια ἔγινε ἀπροκάλυπτος ἐχθρός τοῦ μαρξισμοῦ. Τό 1905 μπῆκε στό Κόμμα τῶν καντέτων· στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἦταν ἓνας ἀπό τούς ἐκπρόσωπους τοῦ θρησκευτικοφιλοσοφικοῦ ρεύματος τῆς θεοαναζήτησης, συνεργαζόταν στήν ἀντεπαναστατική συλλογή «Βέχι». Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε ἀπολογητής τοῦ φεουδαρχισμοῦ καί τοῦ μεσαιωνικοῦ σχολαστικισμοῦ, πιστεύοντας ὅτι ἀποτελοῦν τή μοναδική σωτηρία ἀπό τόν ἀναπτυσσόμενο κομμουνισμό. Τό 1922 ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό γιά τήν ἀντεπαναστατική δράση του, ὅπου ἔγινε ἓνας ἀπό τούς θεωρητικούς τῶν λευκοφρουριτῶν ἐμιγκρέδων.—257.

Μπέρνς (Burns), Τζών Ἐλλιοτ (1858 - 1943) — ἄγγλος πολιτικός παράγοντας. Στά 1880 - 1890 ἓνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν τρέϊντ-γιούνιον. Ἦταν μέλος τῆς Ἀγγλικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας, ὅμως γρήγορα ἀποχώρησε ἀπό αὐτήν. Τό 1892 ἐκλέχτηκε στή Βουλή ὅπου τάχθηκε ἐνάντια στά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τούς καπιταλιστές. Στά 1905 - 1914 ἔγινε ὑπουργός Τοπικῆς αὐτοδιοίκησης καί ὕστερα ὑπουργός Ἐμπορίου (1914). Ὁ Β. Ι. Λένιν χαρακτήριζε τόν Μπέρνς σάν ἓναν ἀπό τούς «ἀνοιχτούς προδότες τῆς ἐργατικῆς τάξης, πουλημένους στήν ἀστική τάξη γιά μιά ὑπουργική θεσοῦλα» (Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 17ος, σελ. 243). Τό 1914 παραιτήθηκε.—289.

Μπερνσταϊν (Bernstein), Ἐντουαρντ (1850 - 1932) — ἡγέτης τῆς ἄκρας ὀπορτουνιστικῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς II Διεθνούς, θεωρητικός τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ καί τοῦ ρεφορμισμού. Ἐπαιρνε μέρος στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἀπό τά μέσα τῆς δεκαετίας 1870-1880. Ἀπό τό 1881 ὡς τό 1889 ἦταν διευθυντής τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας «Der Sozialdemokrat» («Ὁ Σοσιαλδημοκράτης»). Στά 1896 - 1898 δημοσίευσε στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί») μιά σειρά ἄρθρα μέ τόν τίτλο «Πρόβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ», πού βγήκαν ἀργότερα σέ βιβλίο μέ τόν τίτλο: «Οἱ προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας», ὅπου ἀναθεωροῦσε ἀνοιχτά τίς φιλοσοφικές, οἰκονομικές καί

πολιτικές βάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. «Γιά τήν ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου ὁ ὀπορτουνιστής ξέμαθε καί νά σκέπτεται», ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἔχοντας ὑπόψη του τόν Μπέρνσταϊν (Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 400). Ὁ Μπέρνσταϊν διακήρυξε σάν μοναδικό καθῆκον τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τήν πάλη γιά μεταρρυθμίσεις πού ἀποβλέπει στή «βελτίωση» τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, ἔδωσε τήν ὀπορτουνιστική διατύπωση: «τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε». Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Στά ἐπόμενα χρόνια ὁ Μπέρνσταϊν συνέχισε τήν πάλη ἐνάντια στό μαρξισμό, ὑποστήριζε τήν πολιτική τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, τάχθηκε ἐνάντια στήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί στό Σοβιετικό κράτος.—117, 205-206, 211, 307, 319.

Μπλόχ (Bloch), Ἰωσήφ (1871 - 1936) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, ἀναθεωρητής, φιλόλογος. Στά 1897 - 1933 ἦταν διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ κυριότερου ὀργάνου τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν, τοῦ περιοδικοῦ «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία σοσιαλιστική ἐπιθεώρηση»). Τό 1933, ὅταν κατέλαβαν τήν ἐξουσία οἱ φασίστες, ἐκπατρίσθηκε στήν Τσεχοσλοβακία.—13.

Μπογκντάνοφ, Α. (Μαλινόβσκι, Α. Α., Μαξίμοφ, Ν.) (1873 - 1928) — σοσιαλδημοκράτης, φιλόσοφος, κοινωνιολόγος, οἰκονομολόγος. Σπούδασε γιατρός. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνύδου μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῶν ὀτζοβιστῶν, ἦταν ἡγέτης τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». Στά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας προσπαθοῦσε νά δημιουργήσει δικό του σύστημα, τόν «ἐμπειριομοσισμό» (παραλλαγή τῆς ὑποκειμενικῆς ἰδεαλιστικῆς μαχιστικῆς φιλοσοφίας) πού τόν ἐπέκρινε μέ δριμύτητα ὁ Λένιν στό ἔργο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός». Στή σύσκεψη τῆς πλατιάς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» τόν Ἰούνη τοῦ 1909 ὁ Μπογκντάνοφ διαγράφηκε ἀπό τίς γραμμές τῶν μπολσεβίκων. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἓνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί καθοδηγητές τῆς «Προλετκούλτ». Ἀπό τό 1926 ἦταν διευθυντής τοῦ Ἰνστιτούτου μετάγγισης αἵματος πού ἴδρυσε ὁ ἴδιος.—47-48, 280.

Μπογκντάνοφ, Μπ. Ο. (γεν. τό 1884) — μενσεβίκος λικβινταριστής, μέλος τῆς ὁμάδας «πρωτοβουλίας» πού δημιουργήθηκε ἀπό τούς λικβινταριστές στήν Πετρούπολη στά τέλη τοῦ 1910. Συνεργαζόταν στά λικβινταριστικά περιοδικά «Νόβογε Πετσάτνογε Ντιέλο», «Νάσα Ζαριά», «Ντιέλο Ζίζνι». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης, ἓνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῶν Ἐπιτροπῶν πολεμικῆς βιομηχανίας.—215-218.

Μπόμπριστσεφ-Πούσκιν, Α. Β. (Γκρομομποί) (γεν. τό 1875) — δικηγόρος, στίς ἀρχές ἀνήκε στό Κόμμα τῆς ἔννομης τάξης, σέ συνέχεια στήν «Ἐνωση τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη», ὅπου ἦταν μέλος τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς. Συνεργαζόταν στά ὀκτωβριστικά ὄργανα, τίς ἐφημερίδες «Γκόλος Μοσκβί» καί «Γκόλος Πράβντι». Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πῆρε μέρος στήν ἀντεπαναστατική ἐκστρατεία τοῦ στρατηγοῦ Ντενίκιν, σέ συνέχεια ἐκπατρίστηκε. Στό ἐξωτερικό συνεργαζόταν στή συλλογή «Σμένα Βέχ» καί στό περιοδικό μέ τόν ἴδιο τίτλο. Τό

1923, ἀφοῦ ἡ Σοβιετική κυβέρνησις ἱκανοποίησε τὴν παράκλησιν τοῦ Μπόμπριστσεφ-Πούσκιν νὰ ἀμνηστευτεῖ, ἐπέστρεψε εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν καὶ ἀσχολήθη μετὰ τὴν δικηγορίαν.—152, 154 - 155, 158, 161, 230-231, 233-234.

Μπόντμαν (Bodman), *Γιόχαν Χένριχ* (1851 - 1929) — γερμανὸς ἀστὸς κρατικὸς παράγοντας, βαρῶνος. Στὰ 1907 - 1917 ἦταν ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν καὶ ἀπὸ τὸ Δεκέμβριον τοῦ 1917 ἐπικεφαλῆς τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ μέγαλον δουκάτον τῆς Βάδης καὶ στηριζόταν εἰς τοὺς ἐθνικοφιλελεύθερους κύκλους. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Νοεμβρίου 1918 εἰς τὴν Γερμανίαν παραιτήθη.—11, 12.

Μπουλάτ (*Μπουλότα*), *Α. Α.* (1872 - 1941) — λιθουανὸς κοινωνικὸς παράγοντας, βουλευτὴς εἰς τὴν II καὶ III Κρατικὴν Δούμην ἀπὸ τὸ κυβερνεῖον Σουβάλκι. Στὶς Δούμας ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδαν τῶν τρουνοβίκων· εἰς τὴν III Κρατικὴν Δούμην ἦταν ἡγέτης τῆς ὁμάδος αὐτῆς. Στὰ 1912 - 1915 δικηγόρος εἰς τὴν Βίλναν, ἀπὸ τὸ 1915 ὡς τὸ 1917 βρισκόταν εἰς τὴν ΕΠΑ. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Πετρούπολιν προσλήφθη εἰς τὴν συμβιβαστικὴν ΚΕΕ τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καὶ στρατιωτῶν βουλευτῶν ἀπὸ τὸ Κόμμα τῶν ἐσέρων.

Τὸ 1940, ὕστερον ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ φασιστικοῦ καθεστώτος εἰς τὴν Λιθουανίαν, ἦταν μέλος τῆς ἐκλογικῆς ἐπιτροπῆς τῆς δημοκρατίας γιὰ τὴν ἐκλογὴν εἰς τὸ Λαϊκὸν σέϊμ. Στὰ 1940 - 1941 διευθυντὴς τοῦ νομικοῦ τμήματος τοῦ Προεδρείου τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιέτ τῆς ΣΣΔ τῆς Λιθουανίας. Τὸ 1941 ἐκτελέστηκε ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς κατακτητῆς.—222.

Μπουλίγκιν, *Α. Γκ.* (1851 - 1919) — κρατικὸς παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, μεγαλοτσιφλικῆς. Στὰ 1900 - 1904 ἦταν βοηθὸς τοῦ γενικοῦ διοικητῆ τῆς Μόσχας· συνέβαλε ἐνεργῶς εἰς τὴν δράσιν τῆς ὀχράνας τοῦ Ζουμπάτοφ. Τὸ 1905 ἔγινε ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν, καθοδηγοῦσε τὴν προετοιμασίαν τοῦ νομοσχεδίου γιὰ τὴν σύγκλησιν συμβουλευτικῆς Κρατικῆς Δούμας ποὺ εἶχε σκοπὸν νὰ ἐξασθενίσῃ τὴν ἀυξανόμενὴν εἰς τὴν χώραν ἐπαναστατικὴν ἄνοδον. Ὡστόσο ἡ Δούμα αὕτη δὲν συγκλήθη, γιὰ τὴν σάρωσιν ἢ ἐπανάστασιν. Ὑστερον ἀπὸ τὸ διάγγελμα τοῦ τσάρου τῆς 17 τοῦ Ὀκτωβρίου 1905, ὁ Μπουλίγκιν ἀπαλλάχθη ἀπὸ τὰ καθήκοντά του, παραμένοντας μέλος τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου καὶ οὐσιαστικῶς ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν πολιτικὴν σκηνήν.—285.

Μπουρένιν, *Β. II.* (1841 - 1926) — ἀντιδραστικὸς δημοσιολόγος καὶ λόγιος. Ἀπὸ τὸ 1876 ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Νόβογε Βρέμια» καὶ ἐπικεφαλῆς τῆς πωλημένης φιλολογικῆς κλίμακας τῶν «νοβοβρέμεντσι». Ὁ Β. I. Λένιν χρησιμοποιοῦσε συχνά τὸ ὄνομα τοῦ Μπουρένιν γιὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἀνέντιμην μεθόδον πολεμικῆς.—201, 202.

Μπουρτσσεφ, *Β. Α.* (1862 - 1936) — συμμετεῖχε εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς δεκαετίας 1880 - 1890 καὶ ἔκλινε πρὸς τοὺς ναροντοβόλτσιν. Ὑστερον ἀπὸ τὴν σύλληψίν αὐτοῦ δραπέτευσε εἰς τὸ ἐξωτερικόν ὅπου ἀσχολήθη μετὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὴν δημοσίευσιν ντοκουμέντων τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἐβγαζεν τὴν ἐφημερίδα «Σοβρεμένναγια Ροσσίγια», «Μπούντουστσεγε» καὶ τὸ περιοδικόν «Μπιλόγε», ἀσχολοῦνταν μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν

τῶν μυστικῶν ὑποθέσεων τῆς διεύθυνσης τῆς ἀστυνομίας. Πρὶν ἀπὸ τὴν πρώτη ρωσικὴ ἐπανάσταση ἔκλινε πρὸς τοὺς ἐσέρους καὶ μετὰ τὴν ἦττα τῆς ἐπανάστασης ὑποστήριζε τοὺς καντέττους. Τὸν καιρὸ τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν φανατικὸς σωβινιστῆς, ἐγκατάλειψε κάθε ἀντιπολίτευση πρὸς τὸν τσαρισμὸ. Ὄταν ἐπέστρεψε στὴ Ρωσία τάχθηκε μετὸ μέρος τῆς ἀντεπανάστασης ἐνάντια στοὺς μπολσεβίκους. Μετὰ τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση κατέφυγε στὸ ἐξωτερικὸ καὶ πῆρε μέρος στὴ δημιουργία λευκοφρουρίτικων μοναρχικῶν ὀργανώσεων γιὰ τὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὴν ΕΣΣΔ.—393.

Μπρεντάνο (Brentano), *Λουϊό* (1844 - 1931)—γερμανὸς ἀστὸς οἰκονομολόγος, ἀπὸ τὸ 1896 καθηγητῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου· ὀπαδὸς τοῦ «ἀπὸ καθέδρας σοσιαλισμοῦ» πού κήσυσσε τὴν ἄρνηση τῆς ταξικῆς πάλης, προπαγάνδιζε τὴ θέση ὅτι μετὴν ὀργάνωση ρεφορμιστικῶν συνδικάτων καὶ μετὴν ἐργατικὴ νομοθεσία εἶναι δυνατόν νὰ λυθοῦν οἱ ἀντιθέσεις τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας καὶ νὰ συμβιβαστοῦν τὰ συμφέροντα τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν καπιταλιστῶν. Στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα ὑπεράσπιζε τὴν ἀντιδραστικὴ «θεωρία» τῆς σταθερότητας τοῦ μικροῦ νοικοκυριοῦ στὴ γεωργία καὶ τὸν ψευτοεπιστημονικὸ ἀστικὸ «νόμο τῆς φθίνουσας γονιμότητος τοῦ ἐδάφους». Ὁ Μπρεντάνο ὑπεράσπιζε τὰ συμφέροντα τῶν καπιταλιστικῶν μονοπωλίων.—114.

Μπριάν (Briand) Ἰαριστείδης (1862 - 1932)—γάλλος πολιτικὸς παράγοντας καὶ διπλωμάτης. Μία περίοδος ἀνήκε στὴν ἀριστερὴ πτέρυγα τῶν σοσιαλιστῶν. Τὸ 1902 ἐκλέχτηκε στὴ βουλὴ καὶ ἔγινε ἀντιδραστικὸς ἀστὸς πολιτικὸς, ἀνοιχτὸς ἐχθρὸς τῆς ἐργατικῆς τάξης. ὄντας διαγραμμένος ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ κόμμα, προσχώρησε στὴν ὀμάδα τῶν «ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν», πού ὀνομάστηκε τὸ 1911 «Ρεπουμπλικάνικο Σοσιαλιστικὸ Κόμμα». Τὸ 1909 ὁ Μπριάν ἔγινε πρωθυπουργὸς τῆς «κυβέρνησης τῶν τριῶν ἀποστατῶν» (Μπριάν - Μιλλεράν - Βιβιανί). Στὰ 1913, 1915 - 1917, 1921 - 1922 ἦταν πρωθυπουργὸς· τὸ 1924 ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας στὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Τὸ 1925 πῆρε μέρος στὴ σύναψη τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λοκάρνο, πού στρέφονταν ἐνάντια στὴν ΕΣΣΔ. Στὰ 1926 - 1931 διηύθυνε τὴ γαλλικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ.—289.

Μπρονστέιν, Π. Α. (Γιούρι, Τσάτσκι, Γ.) (γεν. τὸ 1881)—σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στὰ χρόνια τῆς ἀντίδρασης καὶ τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου λικβινταριστῆς. Ἦταν διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ τῶν λικβινταριστῶν «Ντιέλο Ζίζνι», συνεργαζόταν στίς ἐφημερίδες «Νιέβσκι Γκόλος», «Λούτς» καὶ σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμαζε τὸν Μπρονστέιν «ἀνοιχτὸ ἀποστάτη». Τὸ 1917 ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς καθοδηγητῆς τῶν μενσεβίκων στὴν Πετρούπολη, μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τῶν μενσεβίκων «Ραμπότσαγια Γκαζέτα». Μετὰ τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση ὁ Μπρονστέιν ἔκανε ἀντεπαναστατικὴ δουλιὰ στὸ Νότο τῆς χώρας, ἀργότερα κατέφυγε στὸ ἐξωτερικὸ.— 29, 30-31, 43, 50, 55, 187, 188-189, 190, 264, 267, 271, 272-273, 280, 297, 311, 332-333, 355, 362, 375, 376, 379.

Μπρόντσκι, Μπ. Μπ. (γεν. τὸ 1889)—ἦταν μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀπὸ

τό 1904 ἔγινε μυστικός συνεργάτης τῆς ἀσφάλειας τῆς Βαρσοβίας καί σέ συνέχεια τῆς Πετρούπολης.—392, 393, 396.

Μπρουκέρ (Brouckère), *Λουί, ντέ* (γεν. τό 1870)—ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες καί θεωρητικούς τοῦ Ἑργατικοῦ κόμματος τοῦ Βελγίου· ὡς τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀριστερῆς του πτέρυγας. Τήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, φανατικός σοσιαλσωβινιστής. Μέ τό τέλος τοῦ πολέμου μέλος τοῦ Γραφείου τοῦ Γενικοῦ συμβουλίου τοῦ κόμματος καί μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς II Διεθοῦς. Ἀργότερα μπῆκε στήν κυβέρνησι, ἔγινε γερουσιαστής, ἀντιπρόσωπος τοῦ Βελγίου στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Ἀπό τό 1919 καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν, ἀπό τό 1926 μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βελγίου. Τάχθηκε ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος καί τό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων.—213.

N

Νεβέντομσκι, Μ. (*Μικλασέβσκι, Μ. Π.*) (1866 - 1943)—σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, φιλολογικός κριτικός καί δημοσιολόγος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἦταν λικβινταριστής, ἔγινε ἀλληλέγγυος μέ τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἀντεπαναστατικῆς συλλογῆς «Βέχι» καί τασσόταν ἐνάντια στήν κομματικότητα τῆς φιλολογίας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀσχολήθηκε μέ τή δημοσιολογία.—96-97.

Νικήτα — βλ. Κράσιν, Λ. Μπ.

Νικολάι-ον — βλ. Ντανιελσόν, Ν. Φ.

Νικόλαος Β' (*Ρομάνοφ*) (1868 - 1918)—ὁ τελευταῖος ρῶσος αὐτοκράτορας· ἦταν τσάρος ἀπό τό 1894 ὡς τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917. Στίς 17 τοῦ Ἰούλη 1918 τουφεκίστηκε στό Αἰκατερινμπούργκ (Σβερντλόβσκ) μέ ἀπόφαση τοῦ Σοβιέτ περιοχῆς Οὐραλίων τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν.—80, 176-177, 335, 339, 341, 342, 343, 370-371.

Νογκίν, Β. Π. (*Μακάρ*) (1878 - 1924)—ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, μετέπειτα ἐπιφανῆς σοβιετικός κομματικός καί κρατικός παράγοντας. Στό ΣΔΦΚΡ μπῆκε τό 1898, ἔκανε κομματική δουλιὰ στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό, ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς «Ἴσκρα». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔγινε μπολσεβίκος. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Καταδιώχτηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τήν τσαρική κυβέρνησι. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης παρουσίασε συμφιλιωτιστικές ταλαντεύσεις ἀπέναντι στοὺς μενσεβίκους-λικβινταριστές. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε ἀντιπρόεδρος καί ἀργότερα πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐκλέχτηκε Λαϊκός ἐπίτροπος Ἐμπορίου καί Βιομηχανίας. Ἀπό τό 1918 ἐργαζόταν σέ ὑπεύθυνες διοικητικές καί οἰκονομικές ὑπηρεσίες.—261-262, 268, 271, 272, 276, 279.

Ντάν (*Γκούρβιτς*), *Φ. Ι.* (1871 - 1947)—ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τῶν μενσεβίκων. Πῆρε μέρος στό IV (Ἐνωτικό) καί στό V (τοῦ Λονδίνου) συνέδριο

τοῦ ΣΔΕΚΡ καί σέ μιά σειρά συνδιασκέψεις. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἐπικεφαλῆς μιᾶς ὀμάδας λικβινταριστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, διηύθυνε τήν ἐφημερίδα τῶν λικβινταριστῶν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀμυνίτης. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ τῆς Πετρούπολης καί τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ τῆς πρώτης περιόδου· ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολεμοῦσε τή Σοβιετική ἐξουσία. Στίς ἀρχές τοῦ 1922 ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό σάν ἄσπονδος ἐχθρός τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους.—64, 164, 187, 188, 189, 194-195, 274, 306-307, 310, 320, 330, 361, 379.

Ντανιελσόν, Ν. Φ. (Νικ-ον, Νικολάι-ον) (1844 - 1918)—συγγραφέας οἰκονομολόγος, ἓνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ φιλελεύθερου ναροντικισμοῦ στήν περίοδο 1880 - 1900. Τέλειωσε τήν πρώτη μετάφραση στή ρωσική γλώσσα τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Κ. Μάρξ, πού εἶχε ἀρχίσει ὁ Γκ. Α. Λοπάτιν. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή εἶχε ἀλληλογραφία μέ τόν Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ὡστόσο ὁ Ντανιελσόν δέν κατάλαβε τήν οὐσία τοῦ μαρξισμοῦ καί ἀργότερα τάχθηκε ἐναντίά του. Τό 1893 ἔβγαλε τό βιβλίο του «Δοκίμιο γιά τήν κοινωνική μας οἰκονομία μετά τή μεταρύθμιση» πού ἀποτελέσε μαζί μέ τά ἔργα τοῦ Β. Π. Βοροντσόφ τή θεωρητική θεμελίωση τοῦ φιλελεύθερου ναροντικισμοῦ. Ὁ Β. Ι. Λένιν σέ πολλά ἔργα του ἐπέκρινε μέ δριμύτητα τίς ἀπόψεις τοῦ Ντανιελσόν.—166, 167-168.

Ντανισέβσκι, Κ. Χ. (Γκέρμαν) (1884 - 1941)—μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1900, μπολσεβίκος. Ἀπό τά τέλη τοῦ 1906 ἦταν στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τή Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας, στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) ἐκλέχτηκε στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) καί μέλος τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν. Ἀπό τό Μάη τοῦ 1917 ἓνας ἀπό τούς διευθυντές τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τῆς Λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τῆς ἐφημερίδας «Ζίηνα» («Πάλη») καί τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Ὀκόπναγια Πράβντα». Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν μέλος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς δημοκρατίας καί τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου τοῦ Ἀνατολικοῦ μετώπου, πρόεδρος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ στρατοδικείου τῆς δημοκρατίας. Μετά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Λεττονία, πρόεδρος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς Λεττονίας. Ἀπό τό 1921 γραμματέας τοῦ Γραφείου Σιβηρίας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ), σέ συνέχεια ἦταν καθοδηγητής οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν.—361.

Ντιονέο— βλ. Σκλόβσκι, Ι. Β.

Ντιεβνίτσκι, Π. Ν. (Τσεντερμπάουμ, Φ. Ο.) (γεν. τό 1883)—σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, δημοσιολόγος. Ἀπό τό 1909 ζοῦσε στό ἐξωτερικό, προσχώρησε στούς κομματικούς-μενσεβίκους, συνεργαζόταν στό «Ντιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τοῦ Πλεχάνοφ καί στίς μπολσεβίκικες ἐφημερίδες «Ζβεζντά» καί «Πράβντα».

Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τάχθηκε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.—325.

Ντουμπάτζε, Ι. Α. (1851 - 1916)—στρατηγός τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ, μαυροεκατονταρχίτης, ὀπαδός τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐκρωσισμοῦ στόν Καύκασο. Τό 1906 τοποθετήθηκε γενικός διοικητής τῆς πόλης Γιάλτα πού τή μετέτρεψε σέ τσιφλίκι του, τρομοκρατοῦσε τόν πληθυσμό, ἐπενέβαινε στίς δικαστικές ὑποθέσεις. Τό 1910 ἀπολύθηκε, ἀλλά ὕστερα ἀπό λίγο τοποθετήθηκε ξανά διοικητής τῆς πόλης Γιάλτα.—370-371, 419.

Ντουμπρόβινσκι, Ι. Φ. (Ἰννοκέντιεφ, Ἰννοκέντι, Ἴνοκ) (1877 - 1913)—ένας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ Κόμματος τῶν μπολσεβίκων, ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης. Ἦταν ένας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς «Ἐργατικῆς Ἐνώσης τῆς Μόσχας». Ἀπό τό 1902 ἀντιπρόσωπος τῆς «Ἴσκρα». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μπῆκε μέ πρόσληψη στήν ΚΕ. Τό 1905 ἦταν ένας ἀπό τούς ὀργανωτές καί καθοδηγητές τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης στή Μόσχα. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Ὦντας στό ἐξωτερικό, δούλευε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἐκδήλωσε συμφιλιωτιστικές ταλαντεύσεις ἀπέναντι στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές. Καταδιώχτηκε ἐπανειλημμένα καί τό 1913 πέθανε στήν ἐξορία στό Τουρουχάνσκ. Ὁ Β. Ι. Λένιν, σημειώνοντας τά συμφιλιωτιστικά λάθη τοῦ Ντουμπρόβινσκι, ταυτόχρονα τόν ἐκτιμοῦσε πολύ σάν ἕναν ἀπό τούς καλύτερους ὀργανωτές τοῦ κόμματος, ἀφοσιωμένο ὀλόψυχα στήν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης.—163, 261, 262, 268, 271, 272-273, 279, 280, 358.

Ντουρνοβό, Π. Ν. (1844 - 1915)—ένας ἀπό τούς πιό ἀντιδραστικούς κρατικούς παράγοντες τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Στά 1884 - 1893 ἦταν διευθυντής τῆς ἀστυνομίας. Στά 1900 - 1905 ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν. Ὦταν τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1905 διορίστηκε ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, πῆρε σκληρά μέτρα γιά τή συντριβή τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης, ἐνθάρυνε τίς μαυροεκατονταρχίτικες ὀργανώσεις γιά τά πογκρόμ. Ἀπό τό 1906 κι' ἔπειτα ἦταν μέλος τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου.—337, 338, 380.

Ντουμά (Dumas), Σάρλ (γεν. τό 1883)—δημοσιογράφος καί δημοσιολόγος, μέλος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, τῆς Γαλλίας, βουλευτής. Συνεργαζόταν σέ πολλά γαλλικά καί ξένα σοσιαλιστικά ὄργανα τύπου.—397.

Ντύρινγκ (Dühring), Εὐγένιος (1833 - 1921)—γερμανός φιλόσοφος καί οἰκονομολόγος, μικροαστός θεωρητικός. Οἱ φιλοσοφικές ἀντιλήψεις τοῦ Ντύρινγκ ἀποτελοῦσαν ἕνα ἐκλεκτικό μίγμα θετικισμοῦ, μεταφυσικοῦ ὕλισμοῦ καί ἰδεαλισμοῦ. Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Ντύρινγκ, πού ὑποστηρίζονταν ἀπό ἕνα μέρος τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐπικρίθηκαν ἀπό τόν Ἐνγκελς στό βιβλίο «Ἀντι-Ντύρινγκ. Ἡ ἀνατροπή τῆς ἐπιστήμης ἀπό τόν κύριο Εὐγένιο Ντύρινγκ». Ὁ Λένιν στό βιβλίο του «Ἵλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός» καί σέ πολλά ἄλλα ἔργα ἔκανε ἐπανειλημμένα κριτική στίς ἐκλεκτικές ἀπόψεις τοῦ Ντύρινγκ.

Βασικά ἔργα τοῦ Ντύρινγκ εἶναι : «Κριτική ἱστορία τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ», «Ἐγχειρίδιο ἐθνικῆς καί κοινωνικῆς οἰκονομίας», «Ἐγχειρίδιο φιλοσοφίας».—128-129.

Ο

Ὀλγκιν — βλ. Φομίν, Β. Π.

Ὀμπολένσκι, Α. Ντ. (γεν. τό 1855)—πρίγκιπας, στά 1898 - 1899 ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν, ἀπό τό 1902 μέλος τῆς Διοικούσης Συγκλήτου, στά 1902 - 1905 ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν, τό 1906 αὐτοκρατορικός ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τό 1905 - 1907 μέλος τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου.—337.

Οὐροῦσοφ, Σ. Ντ. (γεν. τό 1862)—πρίγκιπας, μεγαλοτσιφλικάς. Στά 1903 καί 1904 γενικός διοικητής Βεσσαραβίας. Τό 1905 γιά ἓνα διάστημα ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν στήν κυβέρνηση Βίττε. Τό 1906 ἐκλέχτηκε στήν I Κρατική δούμα ἀπό τό κυβερνεῖο Καλούγκα. Μέλος τοῦ Κόμματος τῶν «δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων» πού ἦταν δεξιότερο ἀπό τοὺς καντέτους. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917, ἀπό τό Μάρτη ὡς τόν Ἰούνη, ὁ Οὐροῦσοφ ἦταν ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν στήν Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐργαζόταν στήν εἰδική ἐπιτροπή τοῦ Προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ γιά τίς γεωλογικές ἔρευνες στή μαγνητική ἀνωμαλία τοῦ Κούρσκ. Ἀπό τό 1921 ὡς τό 1929 ἐργαζόταν στήν Κρατική Τράπεζα. — 337, 338, 380, 383, 384, 386.

Π

Πάννεκουκ (Pannechoek), Ἄντονι (1873 - 1960)—ὀλλανδός σοσιαλδημοκράτης, καθηγητής τῆς ἀστρονομίας στό Πανεπιστήμιο τοῦ Ἄμστερνταμ. Τό 1907 ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς ἰδρυτές τῆς ἐφημερίδας «De Tribune» («Τό Βῆμα»), ὀργάνου τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τοῦ ὀλλανδικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1910 ἦταν στενά συνδεμένος μέ τοὺς ἀριστεροὺς γερμανοὺς σοσιαλδημοκράτες, συνεργαζόταν δραστήρια στά ὄργανά τους. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν διεθνιστής, πῆρε μέρος στήν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Vorbote», («Προάγγελος»), θεωρητικοῦ ὀργάνου τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Στά 1918 - 1921 προσχώρησε στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Ὀλλανδίας κι' ἔπαιρνε μέρος στίς ἐργασίες τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς. Κρατοῦσε ὑπεραριστερή, σεχταριστική θέση. Ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἔργο «Ὁ «ἀριστερισμός», παιδική ἀρρώστεια τοῦ κομμουνισμοῦ» ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ἀπόψεις τοῦ Πάννεκουκ καί τῶν ἄλλων «ὑπεραριστερῶν». Τό 1921 ὁ Πάννεκουκ βγῆκε ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα καί ὕστερα ἀπό λίγο ἀποχώρησε ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική.—65-66, 70, 71-72.

Πεσεχόνοφ, Α. Β. (1867 - 1933)—ἀστός κοινωνικός παράγοντας καί δημοσιολόγος. Στή δεκαετία 1890 - 1900 ἦταν φιλελεύθερος ναρόντικος· συνεργάτης καί ἀπό τό 1904 μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτσβο»· συνεργάτης τοῦ φιλελεύθερομοναρχικοῦ περιοδικοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» καί τῆς ἐφημερίδας τῶν ἐσέρων «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια». Ἀπό τό 1906 ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς καθοδηγητές τοῦ μικροαστικοῦ κόμματος τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» (ἐνέσων). Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ὑπουργός Ἐπισιτισμοῦ στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Ὑστερα

ἀπό τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Ἀπό τό 1922 λευκός ἐμιγκρές.—217.

Πετρόφ, Κ. Μ. (Πετρόφ 3ος) (γεν. τό 1877)—τρουντοβίκος, γραμματέας τῆς ομάδας τῆς Ἑργασιακῆς παράταξης· στοιχειοθέτης τό ἐπάγγελμα. Βουλευτής τῆς III Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Πέρμ. Στή Δούμα ἐκλέχτηκε μέλος τῶν ἐπιτροπῶν: τῶν πόλεων, γιά τά ἐργατικά ζητήματα, προϋπολογισμοῦ κ.ἄ.—417, 419.

Πίκερ, Α. Σ. — βλ. Μαρτίνοφ, Α. Σ.

Πιλέτσκι, Γ. Α. (Π-ι, Γ.) (γεν. τό 1876)—σοσιαλδημοκράτης. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, συνεργαζόταν στά περιοδικά τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Βοζροζντένιγε» καί «Νάσα Ζαριά». Τό 1917 συμμετεῖχε στή διαφωτιστική δουλιὰ σχετικά μέ τίς ἐκλογές τῆς Συντακτικῆς συνέλευσης, παίρνοντας τό μέρος τῶν μενσεβίκων. Ἀργότερα προσχώρησε στούς μπολσεβίκους.—198, 199, 200.

Πιότρ — βλ. Ραμισβίλι, Ν. Β.

Πλέβε, Β. Κ. (1846 - 1904)—ἀντιδραστικός κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικήσ Ρωσίας. Ἀπό τό 1902 ὑπουργός Ἑσωτερικῶν. Τόν καιρό τῆς ὑπουργίας του καταπνίγηκαν σκληρά τά ἀγροτικά κινήματα στά κυβερνεῖα Πολτάβας καί Χαρκόβου, διαλύθηκαν μιά σειρά ζέμστβο. Ὁ Πλέβε ἐνθάρυνε τήν ἀντιδραστική πολιτική τοῦ ἐκρωσισμοῦ τῶν ἀκρινῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Γιά νά ἀποσπάσει τίς μάζες ἀπό τόν ἀγῶνα κατά τῆς ἀπολυταρχίας ὀργάνωνε πογκρόμ ἐνάντια στούς ἐβραίους, ἐνθάρυνε τό «ζουμπατοφισμό». Μέ τήν πολιτική του προκάλεσε τό μίσος τῶν πλατιῶν στρωμάτων τῆς ρωσικῆς κοινωνίας ἐνάντιά του. Στίς 15 τοῦ Ἰούλη 1904 δολοφονήθηκε ἀπό τόν ἐσέρο Ε. Σ. Σαζόνοφ.—335.

Πλεχάνοφ, Γκ. Β. (1856 - 1918)—ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ὁ πρῶτος προπαγανδιστής τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία. Τό 1883 ὁ Πλεχάνοφ δημιούργησε στή Γενεύη τήν πρώτη ρωσική μαρξιστική ὀργάνωση, τήν ομάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Ὁ Πλεχάνοφ πάλευε ἐνάντια στόν ναροντικισμό, καταπολεμοῦσε τόν ἀναθεωρητισμό στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900 - 1910 διηύθυνε μαζί μέ τόν Β. Ι. Λένιν τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα» καί τό περιοδικό «Ζαριά».

Ὁ Πλεχάνοφ ἔγραψε ἀπό τό 1883 ὡς τό 1903 πολλά ἔργα πού ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο στήν ὑπεράσπιση καί στήν προπαγάνδισή τῆς ὑλιστικῆς κοσμοθεωρίας: «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ πολιτική πάλη», «Οἱ διαφωνίες μας», «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐξέλιξης τῆς μονιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας», «Δοκίμια ἱστορίας τοῦ ὑλισμοῦ», «Σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ ρόλου τῆς προσωπικότητας στήν ἱστορία» καί ἄλλα.

Ὡστόσο ὁ Πλεχάνοφ καί τότε ἀκόμη ἔκανε σοβαρά λάθη πού ἀποτελέσαν τό ἔμβρυο τῶν μελλοντικῶν μενσεβίκικων ἀπόψεῶν του. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ὁ Πλεχάνοφ τάχθηκε ὑπέρ τῆς συμφιλίωσης μέ τόν ὀπορτουνισμό καί σέ συνέχεια προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907, σέ ὅλα τά βασικά ζη-

τήματα υποστήριζε μενσεβίκικες θέσεις. Καταδίκασε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη 1905. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου τάχθηκε ἐνάντια στήν ἀναθεώρηση τοῦ μαρξισμοῦ ἀπό τόν Μάχ καί ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου υποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις, υπεράσπιζε τήν μενσεβίκικη τακτική τοῦ ἀμυντισμοῦ. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γύρισε στή Ρωσία καί μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς ἄκρας δεξιᾶς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων-ἀμυνιτῶν «Γεντίνστβο», πάλευε δραστήρια ἐνάντια στούς μπολσεβίκους, ἐνάντια στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, γιατί πίστευε ὅτι ἡ Ρωσία δέν ὠρίμασε γιά τό πέρασμα στό σοσιαλισμό. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἀρνητική στάση, ὅμως δέν πῆρε μέρος στήν πάλη ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Ὁ Λένιν, ἐκτιμοῦσε πολύ τίς φιλοσοφικές ἐργασίες τοῦ Πλεχάνοφ καί τό ρόλο του στή διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία· ταυτόχρονα ὅμως ἔκανε αὐστηρή κριτική στόν Πλεχάνοφ γιά τίς παρεκκλίσεις του ἀπό τό μαρξισμό καί γιά τά μεγάλα λάθη στήν πολιτική του δράση.—30, 33, 45, 97-98, 127-128, 129-130, 136-137, 189, 212, 291, 295, 296, 299-300, 311, 313, 355, 361-362.

Ποκρόβσκι, Γ. Π. (1872 - 1963)—σοσιαλδημοκράτης. Βουλευτής τῆς III Κρατικῆς δούμας ἀπό τίς περιοχές Κουμπάν καί Τερέκ καί ἀπό τό κυβερνεῖο Μαύρης Θάλασσας, προσχώρησε στό μπολσεβίκικο τμήμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας. Τό 1910 μπῆκε στή σύνταξη τῆς νόμιμης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Ζβεζντά» σάν ἐκπρόσωπος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς III Δούμας.—387.

Πολιακόφ, Α. Α. (Κατσάν) (γεν. τό 1884)—σοσιαλδημοκράτης. Τό 1909 ἦταν γραμματέας τοῦ Περιφερειακοῦ γραφείου τοῦ ΣΔΕΚΡ τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς. Τόν Ἰούνη τοῦ 1911 στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Παρίσι προτάθηκε ὑποψήφιος τῶν μπολσεβίκων στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ. Ἀργότερα ἀκοκαλύφθηκε ὅτι ὁ Πολιακόφ στά 1911 - 1915 ἦταν μυστικός πράκτορας τῆς ἀσφάλειας τῆς Μόσχας.—261.

Πολιακόφ, Σ. Α. (Λιτόβτσεφ, Σ.) (1875 - 1945)—ἀστός συγγραφέας καί δημοσιογράφος. Συνεργαζόταν στίς καντέτικες ἐφημερίδες «Ρέτς», «Ρούσκογε Σλόβο», «Σοβρεμέννογε Σλόβο». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατέφυγε στό ἐξωτερικό, ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στίς ἐκδόσεις τῶν λευκῶν ἐμιγκρέδων.—221-222.

Πότρεσοφ, Α. Ν. (1869 - 1934)—ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου θεωρητικός τοῦ λικβινταρισμοῦ· ἔπαιζε καθοδηγητικό ρόλο στά περιοδικά «Βοζροζντένιγε», «Νάσα Ζαριά» καί σέ ἄλλα ἔντυπα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατέφυγε στό ἐξωτερικό καί συνεργαζόταν στό ἐβδομαδιαῖο περιοδικό τοῦ Κέρενσκι «Ντνί»· ἔκανε πολεμική κατά τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.—28, 29, 30, 31, 32, 36-37, 43, 44, 45, 46-47, 48, 50, 51-52, 54, 55-56, 58-59,

60-61, 62, 63-64, 93, 94, 96, 97, 109, 110, 111-112, 113, 114, 115, 117-118, 119-120, 121, 122, 123-125, 126, 127-128, 129, 130, 131-133, 134, 135, 136-137, 187, 188, 193, 194-195, 210, 212, 216, 217, 218, 291, 294, 296, 305, 307, 311, 327, 330-331, 332, 347, 355, 361, 364, 377, 418-419.

Πουρισκέβιτς, Β. Μ. (1870 - 1920)—μεγαλοτσιφλικάς, φανατικός αντιδραστικός μαυροεκατονταρχίτης, μοναρχικός. Ένας από τούς πρωτεργάτες τῆς δημιουργίας τῆς μαυροεκατονταρχίτικης «Ένωσης τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ». Τό 1907 βγήκε ἀπό τήν Ένωση αὐτή καί σχημάτισε νέα μοναρχική ἀντεπαναστατική ὀργάνωση, τό «Τάγμα τοῦ Ἀρχάγγελου Μιχαήλ». Ἦταν βουλευτής στή II, III καί IV Κρατική δούμα ἀπό τό κυβερνεῖο Βεσσαραβίας· ἔγινε πολύ γνωστός ἀπό τούς πογκρομιστικούς ἀντισημιτικούς του λόγους στή Δούμα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν δραστήριος πολέμιος τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.—51, 132, 220, 343, 370-371, 373, 386, 387, 412, 414, 415-416, 417.

Προκοπόβιτς, Σ. Ν. (1871 - 1955)—ἀστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος. Στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890 - 1900 ἐπιφανής ἐκπρόσωπος τοῦ «οἰκονομισμού», ἓνας ἀπό τούς πρώτους προπαγανδιστές τοῦ μπερνσταϊνισμού στή Ρωσία. Ἀργότερα, δραστήριο μέλος τῆς φιλελεύθερης-μοναρχικῆς ὀργάνωσης «Ένωση ἀπελευθέρωσης». Τό 1906 ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ μισοκαντέτικου, μισομενσεβίκικου περιοδικοῦ «Μπέζ Ζαγκλάβιγια». Τό 1917 ἦταν ὑπουργός Ἐπισιτισμοῦ τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀπελάθηκε ἀπό τήν ΕΣΣΔ γιά ἀντισοβιετική δράση.—377, 418-419.

Ρ

Ρ-κοφ, Ν. — βλ. Ροζκόφ, Ν. Α.

Ράινμποτ (Ρέζβοϊ), Α. Α. (1868 - 1918)—στρατηγός τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ. Στά 1906 - 1907, ὄντας διοικητής τῆς Μόσχας, κατάπνιξε σκληρά τό ἐπαναστατικό κίνημα στή Μόσχα, ἀσχολοῦνταν μέ δωροδοκίες, ἐκβιασμούς, σφετεριζόταν χρήματα τοῦ δημόσιου ταμείου. Ἡ διοικητική ἀστυνομική αὐθαιρεσία τοῦ Ράινμποτ καί οἱ ἀνομίες πού ἔκανε προκάλεσαν τήν ἀγανάκτηση τῶν πλατιῶν στρωμάτων τῆς κοινωνίας. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ἀναγκάστηκε νά τόν ἀπολύσει καί νά τόν παραπέμψει σέ δίκη. Οἱ ἀνακρίσεις γιά τήν ὑπόθεση Ράινμποτ διάρκεσαν κάμποσα χρόνια καί μόνο τό 1911 ἔγινε ἡ δίκη πού καταδίκασε τόν Ράινμποτ σέ στέρηση τῶν δικαιωμάτων του, τῆς περιουσίας του καί σέ ἓνα χρόνο φυλάκιση στίς ἐπανορθωτικές φυλακές. Μά κι' αὐτή ἡ ἐλαφρῆ καταδίκη δέν πραγματοποιήθηκε. Ὁ Ράινμποτ γρήγορα ἀπολύθηκε ἀπό τή φυλακή. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου διοικοῦσε μεραρχία.—370-371.

Ραμισβίλι, Ν. Β. (Πιότρ) (γεν. τό 1881)—ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν μενσεβίκων τῆς Γεωργίας. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) ἐκλέχτηκε στήν ΚΕ ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων. Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης ἦταν λικβινταριστής. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν

ὀμυνίτης. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 μέλος τῆς ΚΕ τοῦ γεωργιανοῦ κόμματος τῶν μενσεβίκων, διευθυντής τῆς ἔφημερίδας «Ἐρτόμπα» («Ἀγώνας»). Στά 1918 - 1920 ὁ Ραμισβίλι ἦταν ὑπουργός Ἐσωτερικῶν στή μενσεβίκικη κυβέρνηση τῆς Γεωργίας, τάχθηκε ὑπέρ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς Γεωργίας ἀπό τή Ρωσία, πάλευε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Τό 1923, ὄντας στό ἐξωτερικό, καθοδηγοῦσε τήν ὁμάδα τῶν μενσεβίκων, πού προσπάθησε νά ὀργανώσει ἐξέγερση ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία στή Γεωργία.—262, 263, 264-265, 272-273, 280.

Ρεννενκάμπφ, Π. Κ. (1854 - 1918)—τσαρικός στρατηγός, ἓνας ἀπό τοὺς δῆμιους καί στραγγαλιστές τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Στά 1900 - 1901 ἔδειξε ἐξαιρετική ἀγριότητα κατά τήν κατάπνιξη τῆς ἐξέγερσης τῶν «μπόξερ» στήν Κίνα. Τό 1906 μαζί μέ τόν στρατηγό Μέλλερ-Ζακομέλσκι καθοδηγοῦσε τίς ἐκκαθαριστικές ἐπιχειρήσεις γιά τήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Σιβηρία. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, διοικῶντας τήν 1η ρωσική στρατιά, ἔδειξε ἐγκληματική ἀμέλεια πού ἔφτανε τά ὄρια τῆς προδοσίας, πράγμα πού ἀποτελέσε μιά ἀπό τίς βασικές αἰτίες τῆς ἥττας τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων στήν Ἐνατολική Πρωσία. Τό 1915 ἀπαλλάχτηκε ἀπό τά καθήκοντά του. Τό 1918 τουφεκίστηκε γιά ἀντεπαναστατική δράση.—82, 84, 227-228.

Ροζκόφ, Ν. Α. (Ρ-κοφ, Ν.) (1868 - 1927)—ἱστορικός καί δημοσιολόγος. Στίς ἀρχές τοῦ 1905 μπῆκε στό ΣΔΕΚΡ, γιά ἓνα διάστημα ἦταν μέ τοὺς μπολσεβίκους. Μετά τήν ἥττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 ἔγινε ἓνας ἀπό τοὺς θεωρητικούς καθοδηγητές τοῦ λικβινταρισμοῦ· συνεργαζόταν στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», διηύθυνε τήν ἔφημερίδα «Νόβαγια Σιμπίρ», μενσεβίκικης λικβινταριστικῆς κατεύθυνσης. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ὁ Ροζκόφ ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ τῶν μενσεβίκων, μερικoὺς μῆνες χρημάτισε ὑφυπουργός Ταχυδρομείων καί Τηλεγραφείων στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Ἐπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. Στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πάλεψε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Τό 1922 ξέκοψε ἀπό τοὺς μενσεβίκους. Στά ἐπόμενα χρόνια ἀσχολήθηκε μέ ἐπιστημονική, παιδαγωγική καί διοικητική δουλιὰ σέ διάφορα ἰδρύματα. Εἶναι συγγραφέας πολλῶν ἔργων γιά τήν ἱστορία τῆς Ρωσίας.—273, 407-420.

Ρόμαν—βλ. Ἐρμολάγεφ, Κ. Μ.

Ρομάνοφ (οί)—δυναστεία τσάρων καί αὐτοκρατόρων τῆς Ρωσίας πού βασίλευσαν ἀπό τό 1613 ὡς τό 1917.—102, 336-337, 340.

Ροντζιάνκο, Μ. Β. (1859 - 1924)—μεγαλοτσιφλικάς, ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν, μοναρχικός. Πρόεδρος τῆς III καί μετά τῆς IV Κρατικῆς δούμας· ὑποστήριζε τήν τσαρική κυβέρνηση στήν καταπολέμηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917 ὀργάνωσε ἀντεπαναστατικό κέντρο, τήν «Προσωρινή ἐπιτροπή» τῆς Κρατικῆς δούμας καί μετά τήν «Ἰδιαίτερη σύσκεψη» τῶν μελῶν τῆς Κρατικῆς δούμας. Ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς ἀρχηγούς τοῦ κορνιλοφικοῦ κινήματος. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατέφυγε στόν Ντενίκιν,

προσπάθησε νά συνενώσει όλες τις άντεπαναστατικές δυνάμεις γιά τήν πάλη ένάντια στή Σοβιετική έξουσία· άργότερα κατέφυγε στό έξωτερικό.—221-223.

Ροντίτσεφ, Φ. Ι. (γεν. τό 1856)—τσιφλικάς τοῦ Τβέρ καί παράγοντας τῶν ζέμιστρο, ένας από τούς ήγέτες τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, μέλος τῆς ΚΕ του. Βουλευτής τῆς I, II, III καί IV Κρατικῆς δούμας. Μετά τήν άστικοδημοκρατική επανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν επίτροπος τῆς άστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης γιά τις ύποθέσεις τῆς Φιλλανδίας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση λευκός έμιγκρές.—387.

Ρουανέ (Rouanet), Γκουστάβ (γεν. τό 1855)—μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ανῆκε στήν δεξιά πτέρυγά του, δημοσιογράφος τό επάγγελμα. Ἀπό τό 1893 ὡς τό 1914 ἦταν βουλευτής. Συνεργαζόταν στήν έφημερίδα τῶν σοσιαλιστῶν «L'Humanité» («Ἡ Ἀνθρωπότητα»), ἦταν διευθυντής τῆς «La Revue Socialiste» («Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση»).—210.

Ρουμπανόβιτς, Ι. Α. (1860 - 1920)—ένας από τούς ήγέτες τοῦ Κόμματος τῶν έσέρων. Ἀντιπρόσωπος τοῦ Κόμματος τῶν έσέρων στά διεθνή σοσιαλιστικά συνέδρια τοῦ Ἄμστερνταμ (1904) καί τῆς Στουτγάρδης (1907). Μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Τήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914 - 1918), ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση, πολέμιος τῆς Σοβιετικῆς έξουσίας.—100, 101.

Ρούντιεφ, Β. Α.—βλ. Μπαζάροφ, Β. Α.

Σ

Σάμμερ, Ι. Α. (Λιούμπιτς) (1870 - 1921)—σοσιαλδημοκράτης, μπολσεβίκος. Στό επαναστατικό κίνημα μπῆκε τό 1897. Κομματική δουλιά έκανε στό Κίεβο καί στό Καζάν, πῆρε ενεργό μέρος στήν επανάσταση τοῦ 1905 - 1907. Καταδιώχτηκε επανειλημμένα από τήν τσαρική κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση δούλευε σέ οικονομική δουλιά στή Βόλογκντα καί από τό 1919 στήν Κεντρική ένωση καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν. Ἀργότερα ἦταν πρόεδρος τῆς Ἐνώσης καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν Οὐκρανίας.—273, 280.

Σβάρτς—βλ. Ἐλιας, Κ. Γ.

Σβερτσκόφ, Ντ. Φ. (1882 - 1938)—ἦταν μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ από τό 1899, στά 1903 - 1905 μπολσεβίκος, ὕστερα μενσεβίκος. Τό 1905 ἦταν μέλος τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν εργατῶν βουλευτῶν. Στά 1909 - 1910 μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ από μέρους τῶν μενσεβίκων. Τό 1917 επίτροπος τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση πάλευε ένάντια στή Σοβιετική έξουσία. Τό 1920 αποκήρυξε δημόσια τό μενσεβικισμό, ὑπόβαλε αίτηση νά μπεῖ στό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων καί έγινε δεκτός στό ΚΚΡ (μπ). Δούλευε στό Λαϊκό επιτροπάτο

Συγκοινωνιῶν, ἦταν μέλος τοῦ Ἀνωτάτου δικαστηρίου τῆς ΕΣΣΔ, σέ συνέχεια ὑποδιευθυντῆς τοῦ Κρατικοῦ φιλολογικοῦ μουσείου τῆς Μόσχας.—268.

Σεμάσκο, Ν. Α. (Ἀλεξάντροφ) (1874 - 1949)—ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, μπολσεβίκος, μετέπειτα ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1893. Τό 1905 πῆρε μέρος στήν ἔνοπλη ἐξέγερση στό Νίζνι Νόβγκοροντ, πιάστηκε, μετά τήν ἀπελευθέρωσή του ἐκπατρίστηκε. Ἦταν γραμματέας καί ταμίας τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στίς ἀρχές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου τέθηκε ὑπό περιορισμό στή Βουλγαρία. Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1917 ἐπέστρεψε στή Ρωσία. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἔνοπλη ἐξέγερση τῆς Μόσχας τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1917. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν διευθυντής τοῦ Τμήματος ὑγιεινῆς τοῦ Σοβιέτ Μόσχας. Στά 1918 - 1930 ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος Ὑγιεινῆς τῆς ΣΟΣΔΡ. Τό 1931 ἀναλαβαίνει δουλιὰ στήν ΠΚΕΕ, εἶναι μέλος τοῦ προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ. Τακτικό μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἰατρικῶν ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς Ἀκαδημίας παιδαγωγικῶν ἐπιστημῶν τῆς ΡΣΟΣΔ. Στά 1947 - 1949 ἦταν διευθυντής τοῦ Ἰνστιτούτου ὀργάνωσης τῆς ὑγιεινῆς καί τῆς ἱστορίας τῆς ἰατρικῆς τῆς Ἀκαδημίας ἰατρικῶν ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ. Ἐγραψε πολλά ἐπιστημονικά ἔργα στόν τομέα τῆς κοινωνικῆς ὑγιεινῆς καί τῆς ὀργάνωσης τῆς ὑγιεινῆς.—306-307.

Σίποφ Ντ. Ν. (1851 - 1920)—μεγαλοτσιφλικάς, ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ κινήματος τῶν ζέμστρο, μετριοπαθῆς φιλελεύθερος. Ἐνας ἀπό τοὺς ὀργανωτές τοῦ Κόμματος τῶν ὀκτωβριστῶν καί πρόεδρος τῆς ΚΕ του. Τό 1906 ἀποχώρησε ἀπό τήν «Ἐνωση τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη» καί ἔγινε ἕνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τοῦ Κόμματος τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης». Τόν ἴδιο χρόνο ἐκλέχτηκε μέλος τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου. Τό 1911 ἀποχώρησε ἀπό τήν πολιτική. Ἀπέναντι στήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. Ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τοὺς καθοδηγητές τῆς ἀντεπαναστατικῆς ὀργάνωσης «Ἐθνικό κέντρο».—119, 337.

Σκλόβσκι, Ι. Β. (Ντιονέο) (1865 - 1935)—δημοσιογράφος, μετριοπαθῆς φιλελεύθερος· στή δεκαετία 1870 - 1880 ἔπαιρνε μέρος στό ναροντικιστικό κίνημα, ἐξορίστηκε στή Σιβηρία, ἀργότερα ἔφυγε στό ἐξωτερικό καί ἐγκαταστάθηκε στό Λονδίνο. Συνεργαζόταν στό περιοδικό «Ρούσκογε Μπογκάτστρο» καί στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914 - 1918) ἦταν ὀπαδός τῆς Ἀντάντ. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐχθρός τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας.—400, 404.

Σμιρονόφ, Ε.—βλ. Γκουρέβιτς, Ε. Α.

Σούλγκιν, Β. Β. (γεν. τό 1878)—τσιφλικάς, βουλευτής τῆς II, III καί IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τῆς Βολυνίας. Φανατικός μοναρχικός καί ἐθνικιστής, διευθυντής τοῦ «Κιεβλιάνιν», ὀργάνου τῶν ρώσων ἐθνικιστῶν. Τό 1917 ὑποστήριζε δραστήρια τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἕνας ἀπό τοὺς ἰδρυτές τοῦ ἐθελοντικοῦ στρατοῦ τῶν λευκοφρουριτῶν, βοήθησε τοὺς ἀντεπαναστάτες στρατηγούς Ἀλεξέγεφ, Ντενίκιν, Βράγγελ· ἀργότερα κατέφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου ἐξακολουθοῦσε νά διεξάγει πάλι ἐνάντια

στή Σοβιετική ἔξουσία. Στά 1920 - 1930 ἀποχώρησε ἀπό τήν πολιτική. Τό 1944 μεταφέρθηκε στή Σοβιετική Ἐνωση καί καταδικάστηκε γιά τήν ἀντεπαναστατική του δράση. Ἀπολύθηκε τό 1956.—2.

Σουχόμλιν, Β. Ι. (γεν. τό 1860)—στό ἐπαναστατικό κίνημα ἔπαιρνε μέρος ἀπό τό 1879. Μέλος τοῦ Κόμματος «Ναρόντναγια Βόλια» ἀπό τό 1882. Τό 1884 πιάστηκε καί τό 1887 καταδικάστηκε σέ θάνατο, πού μετατράπηκε σέ 15 χρόνια καταναγκαστικά ἔργα. Τό 1903, ἀφοῦ ἐξέτισε τήν ποινή τῶν κατέργων, μπήκε στό Κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν καί ἦταν μέλος τῆς μαχητικῆς ὀργάνωσης τῶν ἐσέρων. Πιάστηκε ἀρκετές φορές, ἔφυγε στό ἐξωτερικό καί τό 1910 γύρισε στή Ρωσία.—100.

Σταχόβιτς, Μ. Α. (1861 - 1923)—τσιφλικάς, στά 1895 - 1907 προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ κυβερνείου Ὀριόλ, ἔπαιζε σημαντικό ρόλο στό κίνημα τῶν ζέμστβο. Στήν ἀρχή ἀνῆκε στό Κόμμα τῶν καντέτων, ἔπειτα ἔγινε ἓνας ἀπό τοὺς ὀργανωτές τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν. Βουλευτής τῆς I καί II Κρατικῆς δούμας, μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν γενικός διοικητής τῆς Φιλλανδίας καί κατόπιν ἀντιπρόσωπος τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης στό ἐξωτερικό.—337, 380, 382, 383.

Στολίπιν, Π. Α. (1862 - 1911)—κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, μεγαλοτσιφλικάς. Στά 1906 - 1911 πρωθυπουργός καί ὑπουργός Ἐσωτερικῶν τῆς Ρωσίας. Μέ τό ὄνομά του συνδέεται ἡ ἐποχή τῆς πιο ἄγριας πολιτικῆς ἀντίδρασης καί τῶν πολυάριθμων θανατικῶν ἐκτελέσεων, πού ἀπόβλεπαν στήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος (ἀντίδραση τοῦ Στολίπιν 1907 - 1910). Ὁ Στολίπιν ἔκανε ἀγροτική μεταρύθμιση μέ σκοπό νά δημιουργήσει στό πρόσωπο τῶν κουλάκων ἓνα στήριγμα τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας στό χωριό. Ὡστόσο ἡ προσπάθειά του νά σταθεροποιήσει τήν ἀπολυταρχία μέ ὀρισμένες μεταρρυθμίσεις ἀπό τά πάνω πρὸς τό συμφέρον τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων εἶχε πλήρη ἀποτυχία. Τό 1911 ὁ Στολίπιν δολοφονήθηκε στό Κίεβο ἀπό τόν ἐσέρο Μπογκρόφ.—7, 51, 54, 80, 99, 142, 176, 220, 230, 231, 232, 234, 254, 255, 256, 262, 268, 276, 283, 284, 285, 286, 287, 296, 325, 327, 334-343, 369-370, 373, 381, 383, 384, 386.

Στροῦβε, Π. Μπ. (1870 - 1944)—ἀστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος, ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Στή δεκαετία 1890 - 1900 ἦταν ἀπό τοὺς πιο ἐπιφανεῖς ἐκπρόσωπους τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ», ἔκανε «συμπληρώσεις» καί «κριτική» στήν οἰκονομική καί φιλοσοφική διδασκαλία τοῦ Κ. Μάρξ, προσπαθοῦσε νά προσαρμόσει τό μαρξισμό καί τό ἐργατικό κίνημα στά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ Στροῦβε ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς θεωρητικούς καί τοὺς ὀργανωτές τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ὀργάνωσης «Ἐνωση ἀπελευθέρωσης» (1903 - 1905) καί διευθυντής τοῦ παράνομου ὀργάνου τῆς, τοῦ περιοδικοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» (1902 - 1905). Μέ τή δημιουργία τό 1905 τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ του. Ἐνας ἀπό τοὺς θεωρητικούς τοῦ ρωσικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν φανατικός ἐχθρός τῆς Σοβιετικῆς ἔξουσίας, μέλος τῆς ἀντεπαναστατικῆς κυβέρνησης τοῦ Βράγγελ, λευκός ἐμιγκρές.—118, 120, 167-168, 195, 215, 218, 257, 286, 306, 317, 340, 419.

Τ

Τ. Α. — βλ. Ἀντριάνοφ.

Ταρατούτα, Β. Κ. (Βίκτορ) (1881-1926)—μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1898, μπολσεβίκος. Ἔκανε ἐπαναστατική δουλιὰ στήν Ὑπερκαυκασία (1904 - 1905) καί στή Μόσχα (1905 - 1907), ὅπου ἦταν γραμματέας τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀντιπρόσωπος στό IV καί V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πιάστηκε καί ἐξορίστηκε ἐπανειλημμένα· τό 1909 ἐκπατρίστηκε. Τό 1919 γύρισε στή Σοβιετική Ρωσία καί ἦταν σέ ὑπεύθυνη οἰκονομική δουλιὰ.—280, 306-307.

Τεσλένκο, Ν. Β. (γεν. τό 1870)—δικηγόρος, ἀπό τόν καιρό τῆς ἴδρυσης τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων μόνιμο μέλος τῆς Κεντρικῆς τοῦ Ἐπιτροπῆς. Βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τή Μόσχα, συνεργαζόταν στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση λευκός ἐμιγκρές.—283, 284, 285, 286, 395.

Τζώρτζ (George), Χένρυ (1839 - 1897)—ἀμερικανός μικροαστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος. Σχετικά μέ τό χαρακτηρισμό τοῦ Τζώρτζ βλ. στό γράμμα τοῦ Κ. Μάρξ πρὸς τόν Ζόργκε τῆς 20 τοῦ Ἰούνη 1881 καί στόν πρόλογο τοῦ Φ. Ἐνγκελς γιά τήν ἀμερικάνικη ἔκδοση τοῦ ἔργου «Ἡ κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν Ἀγγλία» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς, Ἄπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ. 1935, σελ. 137 - 140· τόμ. XVI, μέρ. I, ρωσ. ἔκδ. 1937, σελ. 286 - 288).—406.

Τιχομίροφ, Α. Α. (1852 - 1923)—ἓνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς περιόδου 1870 - 1890, κατόπιν ἀποστάτης. Ἦταν μέλος τοῦ Κόμματος «Ζεμλιά ἰ βόλια». Ἀπό τό 1879 μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος «Ναρόντναγια Βόλια». Τό 1883 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου ἔβγαζε τό «Βέστνικ Ναρόντνοῖ Βόλι». Τό 1888 στό Παρίσι ἔβγαλε τή προσούρα «Γιατί ἔπαψα νά εἶμαι ἐπαναστάτης;» στήν ὁποία ἀπαρνήθηκε τίς προηγούμενες ἐπαναστατικές ἀντιλήψεις του. Τό 1889, ἀφοῦ ἔστειλε στόν τσάρο γράμμα ὅπου ἐξέφραζε μετάνοια, γύρισε στή Ρωσία, ἔγινε μοναρχικός καί ἀντιδραστικός, συνεργαζόταν στή «Μοσκόβκιγε Βέντομοστι», στό «Νόβογε Βρέμία» καί στό «Ρούσκογε Ὀμποζρένιγε». Ἀπό τό 1917 ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική.—100.

Τολματσόφ, Ι. Ν. (γεν. τό 1863)—στρατηγός τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ, δραστήριος παράγοντας τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ὀργάνωσης «Ἐνωσι τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ». Στά 1907 - 1911 ἦταν διοικητής τῆς πόλης Ὁδησοῦ, καταδίωκε σκληρά τίς ἐργατικές ὀργανώσεις, τόν προοδευτικό τύπο, ἐνθάρυνε τίς δολοφονίες ἐπαναστατῶν καί τά πογκρόμ κατά τῶν ἑβραίων. Ἡ διοικητική αὐθαιρεσία καί οἱ παρανομίες πού διέπραξε ὁ Ταλματσόφ πῆραν τόσο σκανδαλώδη χαρακτήρα, πού ἀνάγκασαν τήν τσαρική κυβέρνησι τό 1911 νά τόν ἀπαλλάξει ἀπό τά καθήκοντά του.—142, 257, 343, 370-371.

Τολστόι, Α. Ν. (1828 - 1910)—μεγαλοφυής ρῶσος συγγραφέας, ἓνας ἀπό τούς μεγαλύτερους συγγραφεῖς τοῦ κόσμου, πού ἐξάσκησε τεράστια

ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς καί τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας. Γιά τόν Τολστόι βλ. τὰ ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ὁ Λέων Τολστόι σάν καθρέφτης τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης», «Λ. Ν. Τολστόι», «Ὁ Λ. Ν. Τολστόι καί τό σύγχρονο ἐργατικό κίνημα», «Ὁ Τολστόι καί ἡ προλεταριακή πάλη», «Ὁ Λ. Ν. Τολστόι καί ἡ ἐποχή του» κ.ἄ. (Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 210 - 217· σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 19-24, 39-42, 73-74, 103-107). —19-24, 32, 39-42, 73-74, 77, 93, 94-95, 96, 97, 103-107, 373.

Τουγκάν-Μπαρράνσκι, Μ. Ι. (1865 - 1919)—ῥῶσος ἀστός οἰκονομολόγος, στά 1890 - 1900 ἐπιφανῆς ἐκπρόσωπος τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ». Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 ἦταν μέλος τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν δραστήριος παράγοντας τῆς ἀντεπανάστασης στήν Οὐκρανία, ὑπουργός Οἰκονομικῶν τῆς ἀστικῆς Οὐκρανικῆς κεντρικῆς ράντας. Τά βασικά ἔργα τοῦ Τουγκάν-Μπαρράνσκι στήν περίοδο τοῦ 1890 - 1900 εἶναι: «Οἱ βιομηχανικές κρίσεις στή σύγχρονη Ἀγγλία, οἱ αἰτίες τους καί ἡ ἐπίδρασή τους στή ζωή τοῦ λαοῦ» (1894), «Ἡ ρωσική φάμπρικα στό παρελθόν καί στό παρόν» (1898) κ.ἄ.—167-168.

Τρέποφ, Ντ. Φ. (1855 - 1906)—στά 1896 - 1905 ἀνώτερος διοικητής τῆς ἀστυνομίας Μόσχας. Σύμφωνα μέ τό χαρακτηρισμό τοῦ Β. Ι. Λένιν ἦταν «ἕνας ἀπό τούς πῖο μισητούς σ' ὅλη τή Ρωσία ὑπηρέτες τοῦ τσαρισμοῦ, πού ἀπόκτησε τή φήμη του στή Μόσχα μέ τήν ἀγριότητά του, τή βαναυσότητα καί τή συμμετοχή του στίς ζουμποτοφικές προσπάθειες διαφθορᾶς τῶν ἐργατῶν» (Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 240). Ἀπό τίς 11 τοῦ Γενάρη 1905 γενικός διοικητής τῆς Πετρούπολης, κατόπιν ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν. Συντάκτης τῆς περιβόητης διαταγῆς τοῦ Ὀκτώβρη 1905: «ρίχνετε στό ψαχνό καί σφαῖρες μή λυπᾶστε». Εἶναι ὁ ἐμπνευστής τῶν μαυροεκατονταρχίτικων πογκρόμ.—8-9, 386.

Τρότσκι (Μπροστέν), Λ. Ντ. (1879 - 1940)—ἄσπονδος ἐχθρός τοῦ λενινισμοῦ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, καλυπτόμενος πίσω ἀπό τή μάσκα τῆς «μῆ συμμετοχῆς σέ φράξιες», στήν οὐσία ἔστεκε στίς θέσεις τῶν λικβινταριστῶν, τό 1912 ὑπῆρξε ὁ ὀργανωτής τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀκολουθοῦσε κεντριστικές θέσεις, πάλευε ἐναντία στόν Β. Ι. Λένιν στά ζητήματα τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐπανάστασης. Ὄταν γύρισε ἀπό τό ἐξωτερικό, ὕστερα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917, μπῆκε στήν ὀμάδα τῶν «μεζ-ραγιόντσι» καί μαζί μ' αὐτούς στό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) ἔγινε δεκτός στό Μπολσεβίκικο κόμμα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατεῖχε μιά σειρά κρατικές θέσεις. Τό 1918 τάχθηκε ἐναντία στή συνθήκη εἰρήνης τοῦ Μπρέστ, στά 1920-1921 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντιπολίτευσης στή συζήτηση γιά τά συνδικάτα, ἀπό τό 1923 ἔκανε λυσσαλέα φραξιονιστική πάλη ἐναντία στή γενική γραμμή τοῦ κόμματος, ἐναντία στό λενινιστικό πρόγραμμα οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, διακήρυττε ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ. Τό Κομμουνιστικό Κόμμα, ἀφοῦ ξεσκέπασε τόν τροτσκισμό σάν μικροαστική παρέκκλιση μέσα στό κόμμα, τόν σύντριψε ἰδεολογικά καί ὀργανωτικά. Τό 1927 ὁ Τρότσκι διαγράφηκε ἀπό τό κόμμα, τό 1929 ἀπελάθηκε ἀπό τήν ΕΣΣΔ γιά τήν ἀντισοβιετική του δράση καί τό 1932 τοῦ ἀφαιρέθηκε ἡ Σοβιετική

ύπηκοότητα. Στό έξωτερικό συνέχισε τήν πάλη ένάντια στό Σοβιετικό κράτος καί στό Κομμουνιστικό Κόμμα, ένάντια στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα.—31-32, 34-35, 45-46, 47-48, 49, 54, 56-61, 62, 63, 99, 108, 109, 162, 163, 164-165, 294, 298, 309, 311-312, 313-314, 329, 330, 331, 345, 346, 347, 348-349, 351, 352-353, 355-356, 358.

Τρουμπετσκόι, Ε. Ν. (1863-1920)—πρίγκιπας, ένας από τούς θεωρητικούς τοῦ ρωσικοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ, ἰδεαλιστής φιλόσοφος. Καθηγητής τῆς φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου στό Πανεπιστήμιο τοῦ Κιέβου καί ἀργότερα τῆς Μόσχας. Ὡς τό 1906 ἦταν καντέτος. Ἀπό τό 1906 ένας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ συνταγματικοῦ-μοναρχικοῦ Κόμματος τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης». Ἐπαιξε σημαντικό ρόλο στήν κατάπνιξη τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 ἀπό τόν τσαρισμό καί στήν ἐγκαθίδρυση στή χώρα τοῦ στυλιπνικοῦ καθεστώτος. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914-1918) ἦταν ένας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ ρωσικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἄσπονδος ἐχθρός τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, δραστήριος ὀπαδός τοῦ Ντενίκιν.—337, 380, 386.

Τσάτσκι, Γ.—βλ. Μπρονστέιν, Π. Α.

Τσεντερμπάουμ, Β. Ο.—βλ. Λεβίτσκι, Β. Ο.

Τσεντερμπάουμ, Γ. Ο.—βλ. Μάρτοφ, Α.

Τσερεβάνιν, Ν. (Λίπκιν, Φ. Α.) (1868 - 1938)—ενας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ, φανατικός λικβινταριστής. Συνεργάτης λικβινταριστικῶν ἐκδόσεων, εἶναι ένας ἀπό τούς 16 μενσεβίκους πού ὑπόγραψαν τό «Ἀνοιχτό γράμμα» γιά τή διάλυση τοῦ κόμματος (1910)· μετά τήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου 1912 γίνεται μέλος τοῦ Μενσεβίκικου κέντρου (ΟΕ). Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Τό 1917 ένας ἀπό τούς διευθυντές τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», Κεντρικοῦ Ὀργάνου τῶν μενσεβίκων καί μέλος τῆς μενσεβίκικης ΚΕ. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση.—97, 115.

Τσερνισέβσκι, Ν. Γκ. (1828 - 1889)—μεγάλος ρῶσος ἐπαναστάτης δημοκράτης καί οὔτοπιστής σοσιαλιστής, ἐπιστήμονας, συγγραφέας, φιλολογικός κριτικός· ένας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς προδρόμους τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Τσερνισέβσκι ἦταν ὁ ἰδεολογικός ἐμπνευστής καί ἀρχηγός τοῦ ἐπαναστατικοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος τῆς δεκαετίας 1860-1870 στή Ρωσία. Τό περιοδικό «Σοβρεμέννικ» πού τό διηύθυνε ὁ ἴδιος ἦταν ἡ φωνή τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας. Ὁ Τσερνισέβσκι ξεσκέπαζε μέ ἀγανάκτηση τό δουλοπαροικιακό χαρακτήρα τῆς «ἀγροτικῆς μεταρύθμισης» τοῦ 1861, καλοῦσε τούς ἀγρότες σέ ἐξέγερση. Τό 1862 πιάστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση καί κλείστηκε στό φρούριο Πετροπάβλοβσκ, ὅπου ἔμεινε περίπου δύο χρόνια καί μετά καταδικάστηκε σέ ἐπτά χρόνια καταναγκαστικά ἔργα καί σέ ισόβια ἐξορία στή Σιβηρία. Ὁ Τσερνισέβσκι ἀπολύθηκε ἀπό τήν ἐξορία μόνο ὅταν εἶχε πιά γεράσει. Ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἔμεινε φλογερός ἀγωνιστής ένάντια στήν κοινωνική ἀνισότητα, ένάντια σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς καταπίεσης.

Στήν πέννα τοῦ Τσερνισέβσκι ἀνήκει ὀλόκληρη σειρά λαμπρῶν ἔργων στόν τομέα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῆς ἱστορίας, τῆς ἠθικῆς, τῆς αἴσθη-

τικῆς. Τά φιλολογικά-κριτικά ἔργα του ἄσκησαν τεράστια ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας καί τέχνης. Μέ τό μυθιστόρημα τοῦ Τσερνισέβσκι «Τί νά κάνουμε;» διαπαιδαγωγήθηκαν πολλές γενιές ἐπαναστατῶν στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό.—170, 179-180.

Τσέτκιν (Zetkin), *Κλάρα* (1857 - 1933)—ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἔργατικοῦ κινήματος, ἀπό τούς ἰδρυτές τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, συγγραφέας μέ ταλέντο, ἐξαιρετική ρήτορας καί φλογερή προπαγανδίστρια. Ἀνήκοντας στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἡ Τσέτκιν μαζί μέ τή Ρόζα Λούξεμπουργκ, τόν Φ. Μέρινγκ καί τόν Κ. Λῆμπκνεχτ ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στήν πάλη ἐνάντια στόν Μπέρνσταϊν καί στούς ἄλλους ὀπορτουμιστές. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑπεράσπιζε τίς θέσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ διεθνισμοῦ, καταπολεμοῦσε τό σοσιαλσωβινισμό. Τό 1916 μπῆκε στήν ὁμάδα «Διεθνῆς» καί κατόπιν στήν «Ἐνωση Σπάρτακου». Ἀπό τό 1919 μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας· ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος. Στό III συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Καθοδηγοῦσε τή Διεθνή γυναικεία γραμματεία τῆς Διεθνοῦς. Ἀπό τό 1924 ἦταν μόνιμος πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Διεθνοῦς Ἐργατικῆς Βοήθειας (ΔΕΒ).—306, 311-312.

Τσουκόβσκι, Κ. Ι. (γεν. τό 1882)—γνωστός φιλολογικός κριτικός, μεταφραστής καί συγγραφέας. Τό 1905 ἦταν διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ σατυρικοῦ περιοδικοῦ «Σιγκνάλ». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης κριτικός-ἐπιφυλλιδογράφος. Ἐξέφραζε τίς ἀπόψεις τῆς φιλελεύθερης διανόησης, συνεργαζόταν στήν καντέτικη ἔφημερίδα «Ρέτς» καί στά περιοδικά «Ρούσκαγια Μίσλ», «Νίβα», «Βέσι», κ.ἄ.

Ὁ Τσουκόβσκι εἶναι συγγραφέας δημοφιλῶν ἔμμετρων παιδικῶν μύθων. Ἐβγαλε τό βιβλίο «Ἀπό τά δύο ὡς τά πέντε», ἀφιερωμένο στή μελέτη τῆς παιδικῆς ψυχολογίας, ἔγραψε ἀναμνήσεις γιά τόν Β. Γ. Μπριούσοφ, τόν Α. Μ. Γκόρκι, τόν Β. Β. Μαγιακόβσκι, τόν Ι. Ε. Ρέπιν κ.ἄ., μελέτη γιά τή ζωή καί τή δημιουργία τοῦ Ν. Α. Νεκράσοφ, μετέφρασε στά ρωσικά πολλά ἔργα ἀγγλῶν καί ἀμερικανῶν συγγραφέων.—134, 135, 136.

Φ

Φόλμαρ (Vollmar), *Γκεόργκ Χένριχ* (1850 - 1922)—ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ὀπορτουμιστικῆς πτέρυγας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, δημοσιογράφος. Στά 1879-1880 διηύθυνε τό ὄργανο τοῦ κόμματος «Der Sozialdemokrat» («Ὁ Σοσιαλδημοκράτης»), πού ἔβγαινε παράνομα στή Ζυρίχη. Ἐκλέχτηκε ἐπανειλημμένα βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ καί τῆς τοπικῆς βουλῆς τῆς Βαυαρίας. Ἐνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ ρεφορμισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ. Τασσόταν ἐνάντια στήν ὄξυνση τῆς ταξικῆς πάλης, προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει τά πλεονεκτήματα τοῦ «κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ», καλοῦσε τή σοσιαλδημοκρατία νά συμμαχήσει μέ τούς φιλελευθέρους· κατά τήν ἐπεξεργασία τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῶν μικροϊδιοκτητῶν γῆς. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914 - 1918) ὁ Φόλμαρ ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἀποσύρθηκε ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική.—211.

Φομίν, Β. Π. (Όλγκιν)—σοσιαλδημοκράτης, μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μενσεβίκος, ἀπό τό 1909 κομματικός-μενσεβίκος, ὀπαδός τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ· ζοῦσε στό ἐξωτερικό. Στά 1909 - 1910 συνεργαζόταν στή «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», καί στά 1912-1914 στό φυλλάδιο τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων «Ζά Πάρτιγιου».—164, 262.

Φόϋερμπαχ (Feuerbach), *Λούντβιχ, Άντρεας* (1804 - 1872)—ἐπιφανής γερμανός ὕλιστής φιλόσοφος καί ἀθεϊστής, ἕνας ἀπό τοὺς προδρόμους τοῦ μαρξισμού. Ὁ Φόϋερμπαχ ἔκανε κριτική στήν ἰδεαλιστική φιλοσοφία τοῦ Χέγγελ, ἔδειξε τή σύνδεση τοῦ ἰδεαλισμοῦ μέ τή θρησκεία, ὥστόσο στήν ἐξήγηση τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ὁ Φόϋερμπαχ ἔμεινε ἰδεαλιστής. Ὁ ὕλισμός του ἦταν μεταφυσικός καί ἐνατενιστικός. Δέν μπόρεσε νά καταλάβει τό ρόλο τῆς πράξης στό προτσές τῆς γνώσης καί τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ Φόϋερμπαχ ἐνδιαφέρθηκε γιά τή σοσιαλιστική φιλολογία, διάβασε τό «Κεφάλαιο» τοῦ Μάρξ καί τό 1870 μπῆκε στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας.

Ὁλόπλευρη ἀνάλυση τῆς φιλοσοφίας τοῦ Φόϋερμπαχ δίνεται στό ἔργο τοῦ Κ. Μάρξ «Θέσεις γιά τόν Φόϋερμπαχ», στό ἔργο τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἐνγκελς «Ἡ γερμανική ἰδεολογία» καί στό ἔργο τοῦ Φ. Ἐνγκελς «Ὁ Λουδοβίκος Φόϋερμπαχ καί τό τέλος τῆς κλασσικῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 3ος, σελ. 1-4, 7-544. Διαλεχτά ἔργα σέ δύο τόμους, τόμ. ΙΙ, ρωσ. ἔκδ. 1955, σελ. 339-382), καθώς ἐπίσης στό ἔργο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἐλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 18ος).—94, 95, 131-32.

Φράνκ (Frank), *Λούντβιχ* (1874 - 1914)—γερμανός σοσιαλδημοκράτης, ἕνας ἀπό τοὺς ἠγέτες τῶν ἀναθεωρητῶν, σοσιαλσωβινιστής, δικηγόρος. Ἀπό τό 1907 μέλος τοῦ Ράϊχσταγκ. Στό συνέδριο τοῦ κόμματος στό Μαγδεμβούργο (1910) τάχθηκε ὑπέρ τῆς ψήφισης τῶν πολεμικῶν πιστώσεων. Στίς ἀρχές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου πῆγε ἐθελοντής στό στρατό καί σκοτώθηκε στό μέτωπο.—11-12, 14, 120.

X

Χάιντεν, Π. Α. (1840 - 1907)—κόμης, μεγαλοτσιφλικάς, παράγοντας τῶν ζέμστρο, ὀχτωβριστής. Παριστάνοντας τό φιλελεύθερο, προσπαθοῦσε νά συνενώσει τήν ἀστική τάξη καί τοὺς τσιφλικάδες στήν πάλη ἐνάντια στό ὀγκούμενο ἐπαναστατικό κίνημα. Ὑστερα ἀπό τό τσαρικό διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905 πέρασε ἀνοιχτά στό στρατόπεδο τῆς ἀντεπανάστασης. Στήν Ι Κρατική δούμα ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὀμάδας τῶν δεξιῶν βουλευτῶν. Μετά τή διάλυση τῆς Δούμας ἦταν ἕνας ἀπό τοὺς ὀργανωτές τοῦ συνταγματικοῦ-μοναρχικοῦ Κόμματος τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης».—342-343, 381, 382, 383, 384.

Χάιντμαν (Hyndman), *Χένρι Μάγερς* (1842 - 1921)—ἄγγλος σοσιαλιστής, ρεφορμιστής. Τό 1881 ἱδρυσε τή Δημοκρατική ὀμοσπονδία πού τό 1884 μετατράπηκε σέ Σοσιαλδημοκρατική ὀμοσπονδία. Στά 1900-1910 ἦταν μέλος τοῦ Διεθνoῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Τό 1916 διαγράφηκε ἀπό τό Σοσιαλιστικό κόμμα Βρετανίας γιά προπαγάνδα ὑπέρ τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Ὁ Χάιντμαν κράτησε ἐχθρική στάση ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τασσόταν ὑπέρ τῆς ἐπέμβασης κατά τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.—236-237, 238, 400-401.

Χάιντμαν (Hyndman), *Ροζαλίνα Καρολίνα* (πέθανε τό 1923)—σύζυγος τοῦ ἄγγλου σοσιαλιστῆ Χ.Μ. Χάιντμαν. Συγγραφέας τοῦ βιβλίου «The last years of H.M. Hyndman» («Τά τελευταῖα χρόνια τοῦ Χ.Μ. Χάιντμαν»).—403-404.

Χέγγελ (Hegel), *Γκεόργκ Βίλχελμ Φρίντριχ* (1770 - 1831)—μεγάλος γερμανός φιλόσοφος, ἀντικειμενικός ἰδεαλιστής, θεωρητικός τῆς γερμανικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Χέγγελ ἦταν τό ἀποκορύφωμα τοῦ γερμανικοῦ ἰδεαλισμοῦ τοῦ τέλους τοῦ 18ου καί τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰώνα. Ἡ ἱστορική ὑπηρεσία τοῦ Χέγγελ συνίσταται στό ὅτι ἔκανε βαθιά καί ὀλοπλευρῆ ἐπεξεργασία τῆς διαλεκτικῆς, πού ἀποτελέσσε μιά ἀπό τίς θεωρητικές πηγές τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἐνγκελς. Ὡστόσο, ὁ Χέγγελ θεωροῦσε τόν ἀντικειμενικό κόσμο, τήν πραγματικότητα σάν δημιούργημα τοῦ «ἀπόλυτου πνεύματος», τῆς «ἀπόλυτης ἰδέας».

Βασικά ἔργα τοῦ Χέγγελ εἶναι: «Φαινομενολογία τοῦ πνεύματος» (1806), «Ἡ ἐπιστήμη τῆς λογικῆς» (1812-1816), «Ἐγκυκλοπαιδεία τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν» (1817), «Φιλοσοφία τοῦ δικαίου» (1821). Ἔργα πού ἐκδόθηκαν μετά τό θάνατό του: «Μαθήματα ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας» (1833-1836) καί «Μαθήματα αἰσθητικῆς εἴτε ἢ φιλοσοφία τῆς τέχνης» (1836 - 1838).—131-132.

Χίρς (Hirsch), *Κάρλ* (1841 - 1900)—γερμανός σοσιαλδημοκράτης, δημοσιογράφος· μαζί μέ τόν Β. Λῆμπκνεχτ διηύθυνε στή Λειψία τό «Demokratische Wochenblatt» («Ἐβδομαδιαία Δημοκρατική Ἐπιθεώρηση»). Μετά τή σύλληψη τοῦ Α. Μπέμπελ καί τοῦ Β. Λῆμπκνεχτ διηύθυνε τή σοσιαλδημοκρατική ἔφημερίδα «Der Volksstaat» («Τό Λαϊκό Κράτος»). Στό διάστημα πού ἴσχυε ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάντια στούς σοσιαλιστές ἦταν ἐκπατρισμένος καί ζοῦσε στή Γαλλία, στό Βέλγιο καί στήν Ἀγγλία, προπαγάνδιζε τίς ἰδέες τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Συνδεόταν μέ τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἐνγκελς. Τό 1896 ἐπέστρεψε στή Γερμανία.—401.

Χόλλ (Hall), *Λεονάρντ* (1866 - 1916)—ἄγγλος σοσιαλιστής, μέλος τῆς Σοσιαλιστικῆς ἔνωσης, καθοδηγοῦσε τό τμήμα της τοῦ Μάντσεστερ. Ἦταν ἓνας ἀπό τούς ἰδρυτές τοῦ Ἀνεξάρτητου ἔργατικοῦ κόμματος καί ἀπό τό 1894 μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς του Ἐπιτροπῆς.—239, 240.

Χομιακόφ, *Ν. Α.* (1850 - 1925)—μεγαλοτσιφλικάς, ὀχτωβριστής. Ἀπό τό 1896 ὡς τό 1902 ἦταν διευθυντής τοῦ Τμήματος γεωργίας στό ὑπουργεῖο Γεωργίας καί Δημόσιων κτημάτων. Βουλευτής τῆς II, III καί IV Κρατικῆς δούμας· ἦταν πρόεδρος τῆς III Κρατικῆς δούμας ὡς τό Μάρτη τοῦ 1910.—219-220.

Χουντάντζε, *Γκ. Ι.* (Μοσκόβски, Α.) (γεν. τό 1877)—στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἔπαιρνε μέρος ἀπό τό 1898, μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μενσεβίκος. Ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1906 ὡς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1907 μέλος τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀντιπρόσωπος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος. Στά 1909-1913 κομματικός-μενσεβίκος, συνεργαζόταν στό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ, τήν ἔφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου μενσεβίκος διεθνιστής. Τό 1917 προσχώρησε στήν ομάδα «Νόβαγια Ζίζν». Ἀπό τό 1918 ὡς τό 1920 ἐκπρόσωπος τῆς μενσεβίκικης κυβέρνησης τῆς Γεωργίας στή Μόσχα. Ἀργότερα ἀποχώρησε ἀπό τήν πολιτική.—189.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

(Νοέμβρης 1910 - Νοέμβρης 1911)

1910

- Νοέμβρης 1910 -
Νοέμβρης 1911.* 'Ο Λένιν διαμένει στό Παρίσι.
- Νοέμβρης, 1 (14).* 'Ο Λένιν στέλνει στόν Α. Μ. Γκόρκι στόν νησί Κάπρι τό φύλ. άρ. 1 τής «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», τόν πληροφορεϊ για τήν έτοιμασία τής έκδοσης του νόμιμου περιοδικου «Μίσλ».
- Νοέμβρης, 3 (16).* 'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τής σύνταξης του ΚΟ του ΣΔΕΚΡ, τής έφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», όπου συζητείται τό άρθρο του «Δυό κόσμοι».
- Νωρίτερα από τίς
9(22) του Νοέμβρη.* 'Ο Λένιν σέ γράμμα του προς τό γραμματέα του Διεθνους Σοσιαλιστικου Γραφείου Κ. Χούισμανς τόν πληροφορεϊ ότι τό έρώτημα σχετικά μέ τίς συνδρομές του ΣΔΕΚΡ για συντήρηση του ΔΣΓ μεταβιβάστηκε στό Γραφείο Έξωτερικου τής ΚΕ.
- Νοέμβρης, 9 (22).* 'Ο Λένιν σέ γράμμα του προς τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ ανακοινώνει τή λήψη έπιστολής του Διεθνους Σοσιαλιστικου Γραφείου σχετικά μέ τίς συνδρομές του ΣΔΕΚΡ για τή συντήρηση του Γραφείου· ενδιαφέρεται ποιά είναι ή γνώμη του Πλεχάνοφ για τό πρώτο φύλλο τής «Ραμπότσαγια Γκαζέτα».
- 'Ο Λένιν σέ γράμμα του προς τόν Α. Μ. Γκόρκι εκφράζει τήν αντίθεσή του για τή συνεργασία του τελευταίου μέ τό περιοδικό «Σοβρεμένικ» και κάνει αυστηρή κριτική στό περιοδικό.
- Νοέμβρης, 15 (28).* 'Ο Λένιν γράφει τό άρθρο «Μήπως είναι ή αρχή τής στροφής;». Τό άρθρο δημοσιεύτηκε στις 16 (29) του Νοέμβρη στην έφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», άρ. φύλ. 18.
- Νοέμβρης 16 (29).* Τά άρθρα του Λένιν «Δυό κόσμοι», «Γιά τή διαδήλωση άπ' άφορμή τό θάνατο του Μούρομτσεφ», «Λ. Ν. Τολ-

στόι», δημοσιεύονται στην έφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», άρ. φύλ. 18.

Νοέμβρης, 20
(Δεκέμβρης, 3).

Ο Λένιν σέ γράμμα του «Στούς συντρόφους-μαθητές τής Σχολής στην Μπολάνια» δέν δέχεται τήν πρόσκληση πού του έστειλαν νά κάνει διαλέξεις, λόγω τής αντικομματικής κατεύθυνσης και τών διασπαστικῶν ένεργειῶν τών ὀργανωτῶν τής σχολής αὐτῆς, καλεῖ τούς μαθητές νά έρθουν στό Παρίσι, ανακοινώνει ὅτι εἶναι έτοιμος νά τούς κάνει μιά σειρά διαλέξεις γιά τά ζητήματα τακτικῆς, τής έσωκομματικῆς κατάστασης και γιά τό άγροτικό ζήτημα.

Νοέμβρης, 21
(Δεκέμβρης, 4).

Ο Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τόν Ν. Γκ. Πολετάγεφ στην Πετρούπολη τόν πληροφορεῖ γιά τήν αποστολή μιᾶς σειράς άρθρων γιά τή νόμιμη μπολσεβίκικη έφημερίδα «Ζβεζντά», παρακαλεῖ νά του γράψουν άν ξεπεράστηκαν οἱ προστριβές μέσα στή σύνταξη τής έφημερίδας.

Νοέμβρης, 22
(Δεκέμβρης, 5).

Ο Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τό Γραφεῖο Έξωτερικοῦ τής Κεντρικῆς Έπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ προτείνει νά σταλοῦν άμέσως χίλια ρούβλια γιά τήν έκδοση τής έφημερίδας «Ζβεζντά».

Ο Λένιν μαζί μέ άλλους μπολσεβίκους υποβάλλει δήλωση στό ΓΕΚΕ μέ τό αίτημα τής άμεσης σύγκλησης τής ὀλομέλειας τής ΚΕ.

Ἀργότερα από τίς
22 τοῦ Νοέμβρη
(5 τοῦ Δεκέμβρη).

Ο Λένιν εξονόματος τής Συντακτικῆς έπιτροπῆς τής «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» γράφει τό «Άνοιχτό γράμμα πρὸς ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες μέλη τοῦ κόμματος» γιά τήν κατάσταση στό κόμμα.

Νοέμβρης, 24
(Δεκέμβρης, 7).

Ο Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τόν Ν. Γκ. Πολετάγεφ τοῦ ανακοινώνει τήν αποστολή χρημάτων γιά τήν έκδοση τής «Ζβεζντά», εκφράζεται κατηγορηματικά ένάντια στή συμμετοχή τών λικβινταριστῶν στην έφημερίδα.

Νωρίτερα από τίς
25 τοῦ Νοέμβρη
(8 τοῦ Δεκέμβρη).

Ο Λένιν δουλεύει πάνω στό άρθρο «Οἱ καταλυτές μας (Γιά τόν κ. Πότερσοφ και τόν Β. Μπαζάροφ)».

Νοέμβρης, 26
(Δεκέμβρης, 9).

Ο Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς στην Πετρούπολη παρακαλεῖ νά επιταχυνθεῖ ἡ έκδοση τής «Ζβεζντά» και νά τόν πληροφοροῦν τακτικά γιά τήν πορεία τής δουλιᾶς.

Νοέμβρης, 28
(Δεκέμβρης, 11).

Τό άρθρο τοῦ Λένιν «Ο Λ. Ν. Τολστόι και τό σύγχρονο εργατικό κίνημα» δημοσιεύεται στό φύλ. άρ. 7 τής έφημερίδας «Νάς Πούτ».

Δεκέμβρης, 4 (17). Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις πάνω στό ἐγκύκλιο γράμμα τῆς 15 τοῦ Δεκέμβρη 1910 τοῦ Διεθοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου πρὸς τὰ κόμματα τῆς II Διεθοῦς. Στό γράμμα ὑπῆρχε ἡ παράκληση νά ἐξετασθεῖ μιά ἀπό τίς διορθώσεις στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης (1910) πάνω στό ζήτημα τῶν διαιτητικῶν δικαστηρίων καί τοῦ ἀφοπλισμοῦ. Ἡ διόρθωση εἶχε παραπεμφθεῖ ἀπό τό συνέδριο στό ΔΣΓ γιά ἐπεξεργασία. Ἐπειδὴ στή διόρθωση γινόταν λόγος γιά τίς ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας σάν κατάλληλο μέσο παρεμπόδισης τοῦ πολέμου, τό ΔΣΓ πρότεινε σέ ὅλα τὰ κόμματα νά ἀπευθυνθοῦν στά ἀντίστοιχα συνδικάτα καί νά ὑποβάλλουν ἔκθεση στό ΔΣΓ.

Ὁ Λένιν, στέλνοντας τό γράμμα τοῦ ΔΣΓ στή σύνταξη τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» γιά δημοσίευση, πρότεινε νά συνοδευτεῖ μέ τή δήλωση ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θεωροῦν δυνατή τήν ἀποτροπή τοῦ πολέμου μόνο μέ τήν ἐπαναστατική πίεση τῶν μαζῶν τοῦ προλεταριάτου καί ὄχι μέ τήν ἀπεργία σάν ἀπομονωμένη ἐνέργεια ἀντίστασης.

Δεκέμβρης, 5 (18). Ὁ Λένιν γράφει τό γράμμα στό γραμματέα τοῦ ΔΣΓ Κ. Χούισμανς ἀπ' ἀφορμή τή λήψη τοῦ ἐγκυκλίου γράμματος τοῦ ΔΣΓ τῆς 15 Δεκέμβρη 1910 πρὸς τὰ κόμματα τῆς II Διεθοῦς.

Νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἔφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ὅπου τοῦ ἀνατίθεται νά γράψει ἀπάντηση στό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ «Ποῦ φτάσαμε;» τό ὁποῖο δημοσιεύτηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1910 στήν ἔφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ἀρ. φύλ. 23.

Ἦχι ἀργότερα ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρὸς τό Ρωσικό κλιμάκιο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος.

Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος».

Δεκέμβρης, 15 (28). Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς σύνταξης τῆς ἔφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ὅπου συζητεῖται τό ἄρθρο του «Γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος».

Δεκέμβρης, 16 (29). Στήν Πετρούπολη βγαίνει τό πρῶτο φύλλο τῆς νόμιμης μπολσεβίκικης ἔφημερίδας «Ζβεζντά», ὅπου δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ διαφωνίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης».

Δεκέμβρης, 18 (31). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ὁ Τολστόι καί ἡ προλεταριακή πάλη», «Ἀρχή τῶν διαδηλώσεων», «Τί γίνεται στό χωριό;», «Ἰβάν Βασίλιεβιτς Μπάμπουσκιν (Νεκρολογία)», δημοσιεύονται στήν «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 2.

- Δεκέμβρης, 21 (3 του Γενάρη 1911).* Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τὸν Μ. Τ. Ἐλιζάροφ στὸ Σαράτοφ, τοῦ ἀνακοινώνει ὅτι πῆρε τὸ γράμμα του, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐκδότης γιὰ τὸ βιβλίο του πάνω στὸ ἀγροτικό ζήτημα, ὅτι πῆρε τὰ πρῶτα φύλλα τῆς ἔφημερίδας «Ζβεζντά» καὶ τὸ περιοδικό «Μίσλ».
- Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τὸν Α. Μ. Γκόρκι τὸν πληροφορεῖ γιὰ τίς αἰτίες καθυστέρησης τῆς ἀπάντησης στὸ γράμμα του, γιὰ τὴν ἀρνητικὴ του στάση ἀπέναντι στὸ περιοδικό «Σοβρεμέννικ», γιὰ τὴ λαθεμένη ἐκτίμηση τοῦ Α. Ν. Τολστόι στὸ μενσεβίκικο περιοδικό «Νάσα Ζαριά», ἐκθέτει τίς ἀπόψεις τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας πάνω στὸ ζήτημα τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τῆς ἀποικιακῆς του πολιτικῆς, παρακαλεῖ τὸν Γκόρκι νὰ βοηθήσει νὰ βρεθεῖ ἐκδότης γιὰ τὸ βιβλίο του πάνω στὸ ἀγροτικό ζήτημα, κάνει ἐκτίμηση τῆς ἔφημερίδας «Ζβεζντά» καὶ τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ».
- Δεκέμβρης, 23 (5 του Γενάρη 1911).* Τὸ ἄρθρο τοῦ Λένιν «Μερικὲς ἰδιομορφίες τῆς ἱστορικῆς ἀνάπτυξης τοῦ μαρξισμοῦ» δημοσιεύεται στὴν ἔφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 2.
- Δεκέμβρης.* Στὴ Μόσχα βγαίνει τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ νόμιμου μπολσεβίκικο περιοδικοῦ «Μίσλ» μέ τὰ ἄρθρα τοῦ Λένιν «Οἱ ἥρωες τῆς «ἐπιφύλαξης»» καὶ «Γιὰ τὴ στατιστικὴ τῶν ἀπεργιῶν στὴ Ρωσία» (κεφ. Ι).
- Ὁχι νωρίτερα ἀπὸ τὸ 1910.* Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τὸν Β. Α. Καρπίνσκι στὴ Γενεύη παρακαλεῖ νὰ βοηθήσει γιὰ νὰ βρεθεῖ τὸ βιβλίο του γιὰ τὴν ἀμερικανικὴ στατιστικὴ «Abstract of the twelfth Census of the United States. 1900». Washington, 1902 («Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴ δωδέκατη ἀπογραφή τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν. 1900». Οὐάσιγκτων, 1902).
- 1 9 1 1**
- Ἀργότερα ἀπὸ τίς 2 (15) του Γενάρη.* Ὁ Λένιν γράφει τὸ σημείωμα «Τὸ ἐρύθημα αἰδοῦς τοῦ ὑποκριτῆ καὶ ταρτούφου Τρότσκι».
- Γενάρης, 5 (18).* Ὁ Λένιν κάνει διάλεξη στὸ Παρίσι γιὰ τὸν Α. Ν. Τολστόι.
- Γενάρης, 6 (19).* Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρὸς τὴ μητέρα του Μ. Α. Οὐλιάνοβα στὸ Σαράτοφ, ἀνακοινώνει γιὰ τὸ γράμμα του στὸν Α. Μ. Γκόρκι σχετικά μέ τὴν ἐκδοση τοῦ βιβλίου πού ἀφορᾷ τὸ ἀγροτικό ζήτημα, γιὰ τὴ διάλεξη πού ἔκανε στὸ Παρίσι γιὰ τὸν Α. Ν. Τολστόι καὶ σχετικά μέ τὸ ταξίδι πού σχεδιάζει στὴν Ἑλβετία γιὰ νὰ κάνει τὴ διάλεξη αὐτή.

- Ἀνάμεσα στίς 11 (24) τοῦ Γενάρη καί 8 (21) τοῦ Φλεβάρη.* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Πενήντα χρόνια ἀπό τήν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 8 (21) τοῦ Δεκέμβρη στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 3.
- Γενάρης, 13 (26).* Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ σταδιοδρομία ἑνός ρώσου τρομοκράτη» δημοσιεύεται στήν ἔφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 19 - 20.
- Γενάρης, 18 (31).* Ὁ Λένιν συναντιέται μέ τόν Γκ. Κ. Ὀρτζονικίτζε πού ἦρθε στό Παρίσι, συζητάει μαζί του γιά τή σοσιαλδημοκρατική δουλιά στόν Καύκασο.
Ὁ Λένιν ὑπογράφει τό γράμμα πρὸς τό ΓΕΚΕ ὅπου ἐκφράζεται ἡ διαμαρτυρία ἐνάντια στήν πολιτική τοῦ ΓΕΚΕ, πού ἀποσκοπεῖ στόν τορπιλισμό τῆς σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ.
- Γενάρης, 21, (Φλεβάρης, 3).* Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ στό Σάν Ρεμό τοῦ ἀνακοινώνει ὅτι πῆρε τό γράμμα του μέ τήν εἶδηση τοῦ θανάτου τοῦ Π. Ζίνγκερ, ὅτι ἔστειλε στόν Πλεχάνοφ στίς 5/18/ τοῦ Δεκέμβρη 1910 τό γράμμα τοῦ Κ. Χούισμανς καί τό σχέδιο τῆς ἀπάντησής του· τόν πληροφορεῖ γιά τή νέα ἐπίθεση τῶν λικβινταριστῶν ἀπ' ἀφορμή τό σημεῖωμα τοῦ Ν. Ι. Ἰορντάνσκι «Ἡ ἀντίφαση», στό φύλ. ἀρ. 4 τῆς ἔφημερίδας «Ζβεζντά» καί γιά τήν ἦττα τους.
- Ἀνάμεσα στίς 21 τοῦ Γενάρη καί 5 τοῦ Φλεβάρη (3 καί 18 τοῦ Φλεβάρη).* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ καντέτοι γιά τά «δύο στρατόπεδα» καί γιά «ἓνα λογικό συμβιβασμό»». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 5 (18) τοῦ Φλεβάρη στήν ἔφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 8.
- Γενάρης, 22 (Φλεβάρης, 4).* Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ὁ Λ. Ν. Τολστόι καί ἡ ἐποχή του» δημοσιεύεται στήν ἔφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 6.
- Ἀργότερα ἀπό τίς 22 τοῦ Γενάρη (4 τοῦ Φλεβάρη).* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ὁ Μαρξισμός καί τό περιοδικό «Νάσα Ζαριά»». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 22 τοῦ Ἀπρίλη (5 τοῦ Μάη) στό τεῦχος ἀρ. 3 τοῦ νόμιμου περιοδικοῦ «Σοβρεμένναγια Ζίζν» (Μπακού).
Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρὸς τήν Κεντρική Ἐπιτροπή γιά τή φραξιονιστική, ἐπιζήμια γιά τό κόμμα δράση τῶν γκολοσοφικῶν, τῶν βπεριοντοφικῶν τῶν τροτσκιστῶν, τήν παραβίαση ἀπό μέρος τους τῆς συμφωνίας πού κλείστηκε στήν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τό Γενάρη τοῦ 1910 γιά τή διάλυση τῶν φραξιονιστικῶν ὁμάδων· ἀνακοινώνει ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θά ἐξακολουθήσουν τόν ἀδυσώπητο ἀγώνα ἐνάντια στό συνασπισμό τῶν γκολοσοφικῶν καί τοῦ Τρότσκι.

- Ἀνάμεσα στίς 23 τοῦ Γενάρη καί 8 τοῦ Φλεβάρη (5 καί 21 τοῦ Φλεβάρη).* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο-νεκρολογία «Πάουλ Ζίνγκερ». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 8 (21) τοῦ Φλεβάρη στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 3.
- Νωρίτερα ἀπό τίς 27 τοῦ Γενάρη (9 τοῦ Φλεβάρη).* Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τῆς τέταρτης διάλεξης τοῦ κύκλου μαθημάτων «Ἀρχές τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας», πού τήν ἔκανε στή Σχολή κοινωνικῶν ἐπιστημῶν στό Παρίσι.
- Γενάρης.* Ὁ Λένιν ἔχει συζήτηση μέ τόν Β. Β. Ἀντοράτσκι πού ἦρθε στό Παρίσι· ξανακοιτάζει τά χειρόγραφα τῆς ἐργασίας του γιά τό κράτος.
- Βγαίνει τό 2ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ» μέ τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Οἱ καταλυτές μας (γιά τόν κ. Πότρεσοφ καί τόν Β. Μπαζάροφ)» καί «Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία» (κεφ. II).*
- Γενάρης-Φλεβάρης.* Ὁ Λένιν ἀλληλογραφεῖ μέ τόν Α. Ι. Ρίκοφ γιά τά ζητήματα τῆς ἀνασυγκρότησης τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος, τῆς σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό μέ σκοπό τήν προετοιμασία γενικῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης· κάνει αὐστηρή κριτική στόν Ρίκοφ γιά τό συμφιλιωτισμό του, γιά τήν παθητικότητα στό ζήτημα τῆς προετοιμασίας τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ.
- Ἀνάμεσα στίς 17 καί 26 τοῦ Φλεβάρη (2 καί 11 τοῦ Μάρτη).* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Σημειώσεις. Μένσικοφ, Γκρομομπόι, Ἴζγκόγεφ». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 26 τοῦ Φλεβάρη (11 τοῦ Μάρτη) στήν ἐφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 11.
- Φλεβάρης, 22 ἢ 23 (Μάρτης, 7 ἢ 8).* Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρὸς τόν Ν. Γκ. Πολετάγεφ ξεσκεπάζει τήν ἐκβιαστική τακτική τῶν λικβινταριστῶν, τονίζει τήν ἀνάγκη τῆς ἀποφασιστικῆς καί συνεποῦς πάλης ἐναντιὰ τους, παρακαλεῖ νά τοῦ κάνουν γνωστό γιά τήν κατάσταση στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά», καθώς ἐπίσης νά τοῦ στείλουν ἀμέσως τό κείμενο τοῦ προγράμματος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμάδας τῆς Δούμας πού σχετίζεται μέ τίς ἀναπληρωματικές ἐκλογές στή Μόσχα γιά τήν Κρατική δούμα.
- Ἀνάμεσα στίς 25 τοῦ Φλεβάρη καί 18 τοῦ Μάρτη (10 τοῦ Μάρτη καί 1 τοῦ Ἀπρίλη).* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ «ἀγροτική μεταρύθμιση» καί ἡ προλεταριακά-ἀγροτική ἐπανάσταση». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 19 τοῦ Μάρτη (1 τοῦ Ἀπρίλη) στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 21-22.
- Φλεβάρης.* Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στό Ρωσικό κλιμάκιο τῆς ΚΕ

για τις διασπαστικές ενέργειες των γκολοσοφικών, των βπεριοντοφικών και του Τρότσκι.

Βγαίνει τό 3ο τεύχος του περιοδικού «Μίσλ» μέ τό άρθρο του Λένιν «'Απ' άφορμή μιά έπέτειο» και μέ τό τέλος του άρθρου «Οί καταλυτές μας (Γιά τόν κ. Πότρεσοφ και τόν Β. Μπαζάροφ)».

Μάρτης, 5 (18).

Ο Λένιν μιλάει σέ συγκέντρωση στό Παρίσι άφιερωμένη στα σαραντάχρονα από τήν ανακήρυξη τής Παρισινής Κομμούνας.

Οχι άργότερα από τις 13 (26) του Μάρτη.

Ο Λένιν πηγαίνει στό Βερολίνο για συνομιλίες μέ τούς «μεσεγγυητές» των κομματικών χρημάτων (Κ. Κάουτσκι, Κ. Τσέτκιν και Φ. Μέρινγκ) για τή χρηματοδότηση τής έφημερίδας «Ζβεζντά». Στις συνομιλίες παίρνει μέρος τό μέλος τής σύνταξης τής «Ζβεζντά» Ν. Γκ. Πολετάγεφ.

Μάρτης, 19 (Απρίλης, 1).

Τό άρθρο του Λένιν «Οί καταλυτές του κόμματος στό ρόλο των «καταλυτών των θρύλων» δημοσιεύεται στην έφημερίδα «Σοτσιαλ - Ντεμοκράτ», άρ. φύλ. 21-22.

Ανάμεσα στις 22 του Μάρτη και 6 του Απρίλη (4 και 19 του Απρίλη).

Ο Λένιν και ο Γκόρκι συναντιώνται στό Παρίσι.

Ανάμεσα στις 23 του Μάρτη και 2 του Απρίλη (5 και 15 του Απρίλη).

Ο Λένιν γράφει τό άρθρο «Καντέτοι και Όχτωβριστές». Τό άρθρο δημοσιεύτηκε στις 2 (15) του Απρίλη στην έφημερίδα «Ζβεζντά», άρ. φύλ. 16.

Ανάμεσα στις 30 του Μάρτη και 16 του Απρίλη (12 και 29 του Απρίλη).

Ο Λένιν γράφει τό άρθρο «Η σημασία τής κρίσης». Τό άρθρο δημοσιεύεται στις 16 (29) του Απρίλη στην έφημερίδα «Ζβεζντά», άρ. φύλ. 18.

Μάρτης.

Ο Λένιν σέ γράμμα του προς τόν Α. Ι. Ρίκοφ τόν πληροφορεί για τή λήψη τής έπιστολής του, χαρακτηρίζει τήν άπειλή του Ρίκοφ ότι θά αποχωρήσει από τή ΚΕ σαν προδοσία του μπολσεβικισμού σέ μιά δύσκολη στιγμή· προτείνει νά κληθοϋν από τή Ρωσία οί Β.Π. Νογκίν και Ι. Α. Σάμμερ για νά εξασφαλίσουν οί μπολσεβίκοι τήν πλειοψηφία στην όλομέλεια τής ΚΕ του ΣΔΕΚΡ.

Βγαίνει τό 4ο τεύχος του περιοδικού «Μίσλ» μέ τά άρθρα του Λένιν «Η κοινωνική διάρθρωση τής έξουσίας, οί προοπτικές και ο λικβινταρισμός» και «Σημειώσεις πολεμικής».

- Νωρίτερα από τις 6 (19) του 'Απρίλη.* 'Ο Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ἐγκρίνει τό σχέδιο ἔκδοσης ἀπολογισμοῦ τῆς δουλιᾶς της πού κατάρτισε ἡ ομάδα, πληροφορεῖ γιά τή σύνθεση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καί τίς ὑποχρεώσεις της.
- 'Ανάμεσα στίς 8 καί 16 (21 καί 29) του 'Απρίλη.* 'Ο Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Τό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς 'Αγγλίας». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 16 (29) τοῦ 'Απρίλη στήν ἐφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 18.
- 'Απρίλης, 12 (25).* 'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή σύνταξη καί ὑπογράφει τήν πρωταρχική παραλλαγή τοῦ γράμματος πρὸς τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού βρίσκονται στό ἐξωτερικό, μέ τήν πρόταση νά πάρουν μέρος στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ γιά τήν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος τῆς ἄμεσης σύγκλησης ὀλομέλειας τῆς ΚΕ.
- 'Απρίλης, 15 (28).* Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Στή μνήμη τῆς Κομμούνας» δημοσιεύεται στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 4 - 5.
- 'Απρίλης, 17 (30).* 'Ο Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τό ΓΕΚΕ πληροφορεῖ γιά τή λήξη τῶν συνομιλιῶν πάνω στό ζήτημα τῆς ἔκδοσης ἀπολογισμοῦ τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας, πού ἔγιναν στό Βερολίνο ἀπό τόν Λένιν, μέ ἐντολή τῆς ομάδας τῆς Δούμας, μέ τόν Ν. Γκ. Πολετάγεφ γιά τή σύνθεση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἔκδοσης τοῦ ἀπολογισμοῦ, προτείνει νά χορηγηθεῖ στή Συντακτική ἐπιτροπή ἕνα ποσό ἀπό τά χρήματα πού κρατοῦν οἱ «μεσεγγυητές».
- Νωρίτερα από τις 21 του 'Απρίλη (4 του Μάη).* 'Ο Λένιν γράφει γράμμα πρὸς τόν Ν. Α. Ροζκόφ ἀφορμή τό ἄρθρο του «'Απαραίτητη πρωτοβουλία» πού στάλθηκε στή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ».
- 'Ανάμεσα στίς 28 του 'Απρίλη καί 7 του Μάη (11 καί 20 του Μάη).* 'Ο Λένιν γράφει τό ἄρθρο ««Θλίψη» καί «ντροπή»». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 7 (20) τοῦ Μάη στήν ἐφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 21.
- 'Απρίλης, 29 (Μάης, 12).* 'Ο Λένιν βγάζει λόγο σέ συγκέντρωση στό Παρίσι ἀφιερωμένη στήν Πρωτομαγιά.
- Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Συζήτηση λεγκαλιστῆ μέ ἀντίπαλο τοῦ λικβινταρισμοῦ» δημοσιεύεται στό φύλ. ἀρ. 3 τοῦ «Ντισκουσιόννι Λιστόκ» (παράρτημα τοῦ Κεντρικοῦ 'Οργάνου «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»).
- Τέλος τοῦ 'Απρίλη.* 'Ο Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τόν Α. Μ. Γκόρκι τόν

πληροφορεί για την κατάσχεση του 5ου τεύχους του περιοδικού «Μίσλ» και την απαγόρευση της παραπέρα έκδοσής του, τον παρακαλεί να βοηθήσει να βρεθεί εκδότης για την έκδοση νέου περιοδικού στην Πετρούπολη.

*”Οχι αργότερα
από τον ’Απρίλη.*

’Ο Λένιν γράφει παρατηρήσεις πάνω στο άρθρο του Β. Β. ’Αντοράτσκι «Γιά τό νεοφιλελευθερισμό (Σημειώσεις απ’ άφορμή τό βιβλίο του Π. Νόβγκοροντσεφ «’Η κρίση τής σύγχρονης συνείδησης για τό δίκαιο»)» για τό περιοδικό «Μίσλ».

Μάης, 14 (27).

’Ο Λένιν σέ γράμμα του προς τόν Α. Μ. Γκόρκι τόν πληροφορεί για τήν άρνητική του στάση σχετικά μέ τήν ένωση τών μπολσεβίκων, τών κομματικῶν-μενσεβίκων και τής σοσιαλδημοκρατικής ομάδας τής Δούμας γύρω από όποιοδήποτε έντυπο όργανο, γιατί στην ομάδα υπερέχουν οί μενσεβίκοι· κάνει κριτική στή σύνταξη τής «Ζβεζντά» για έλλειψη σταθερής πολιτικής γραμμής, πληροφορεί για τίς διαδόσεις απ’ άφορμή τήν έγκύκλιο του Στολίπιν πού άφορᾶ τό κλείσιμο όλων τών σοσιαλδημοκρατικῶν έντυπων οργάνων, για τήν άνάγκη δυναμώματος τής παράνομης δουλιᾶς.

’Ο Λένιν ύπογράφει τό γράμμα προς τά μέλη τής ΚΕ του ΣΔΕΚΡ πού βρίσκονται στό έξωτερικό μέ τήν πρόσκληση να πάρουν μέρος στή σύσκεψη τών μελών τής ΚΕ.

”Ανοιξη.

’Ο Λένιν και ή Ν. Κ. Κρούπσκαγια μετοικοῦν στό Λονζιμό (κωμόπολη μερικά χιλιόμετρα από τό Παρίσι).

’Ο Λένιν συζητεῖ μέ τούς εργάτες — μελλοντικούς μαθητές τής κομματικής σχολῆς του Λονζιμό πού ἤρθαν από τή Ρωσία.

”Ανοιξη και καλοκαίρι, όχι αργότερα από τίς 17 (30) του Αύγουστου.

’Ο Λένιν καθοδηγεῖ τήν οργάνωση και τή δουλιᾶ τής κομματικής σχολῆς στό Λονζιμό.

’Ο Λένιν ὡς τό άνοιγμα τής σχολῆς κάνει στους μαθητές μαθήματα για τό «Μανιφέστο του Κομμουνιστικού κόμματος» του Κ. Μάρξ και του Φ. Ένγκελς.

’Ο Λένιν κάνει στή σχολή κύκλο διαλέξεων πολιτικής οικονομίας (29 διαλέξεις - 43 ὥρες), για τό άγροτικό ζήτημα (12 διαλέξεις - 18 ὥρες), για τή θεωρία και τήν πρακτική του σοσιαλισμού στή Ρωσία (12 διαλέξεις).

Ύστερα από παράκληση τών μαθητῶν τής σχολῆς ό Λένιν κάνει τρεῖς διαλέξεις για τήν ύλιστική αντίληψη τής ιστορίας και διάλεξη για τήν τρέχουσα στιγμή και τήν κατάσταση του κόμματος.

- Ἀνάμεσα στις 17 καί 20 τοῦ Μάη (30 τοῦ Μάη καί 2 τοῦ Ἰούνη).* Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρὸς τὸν Μ. Β. Ὀζόλιν σχετικά μέ τήν ἐπικείμενη σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τή συμμετοχή σ' αὐτή τοῦ Ὀζόλιν σάν ἀντιπρόσωπου τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας.
- Ἀνάμεσα στις 19 καί 23 τοῦ Μάη (1 καί 5 τοῦ Ἰούνη).* Ὁ Λένιν γράφει τήν «Περίληψη (σχέδιο) ἔκθεσης τῶν τριῶν μπολσεβίκων μελῶν τῆς ΚΕ στήν ιδιαίτερη σύσκεψη τῶν ἐννιά μελῶν τῆς ΚΕ». Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρὸς τή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἐξωτερικό ὅπου ξεσκεπάζει τοὺς λικβινταριστές πού τορπιλίζουν τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ὁ Λένιν γράφει τήν ἔκθεση σχετικά μέ τήν κατάσταση τοῦ κόμματος γιά τήν ἐπικείμενη σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.
- Μάη, 26 (Ἰούνης, 8).* Ὁ Λένιν παρίσταται στήν προκαταρκτική συνεδρίαση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού συμμετέχουν στή σύσκεψη, στήν ὁποία ἀποφασίστηκε νά ἀναβληθεῖ ἡ ἔναρξη τῆς σύσκεψης γιά δύο μέρες.
- Μάη, 28 (Ἰούνης, 10).* Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Σχετικά μέ τά ἀποτελέσματα τῆς συνόδου τῆς Δούμας. «Μαζί τό κάναμε αὐτό»», δημοσιεύεται στήν ἔφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 24.
- Μάη, 28-Ἰούνης, 4 (Ἰούνης 10 - 17).* Ὁ Λένιν καθοδηγεῖ τίς ἐργασίες τῆς σύσκεψης τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού συγκλήθηκε μέ πρωτοβουλία του στό Παρίσι μέ σκοπό τήν ἐπεξεργασία τῶν μέτρων γιά τή συντομώτερη σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς γενικῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης.
- Μάη, 28 (Ἰούνης, 10).* Ὁ Λένιν στήν πρώτη συνεδρίαση παίρνει δέκα φορές τό λόγο πάνω στό ζήτημα τῆς ἀνακήρυξης τῆς συνδιάσκεψης. Ὁ Λένιν γράφει τά σχέδια τῶν ἀποφάσεων γιά τήν ἀνακήρυξη τῆς συνδιάσκεψης, γιά τή συμμετοχή σ' αὐτήν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Μπούντ, γιά τή συμμετοχή στή σύσκεψη τοῦ Α. Ι. Ρίκοφ.
- Μάη, 29 (Ἰούνης, 11).* Σέ ιδιαίτερη σύσκεψη τῶν μπολσεβίκων μέ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας ὁ Λένιν ἀνταλλάσσει σημειώματα μέ τὸν Φ. Ε. Τζερζίνσκι γιά τό ζήτημα τῆς ἀνάγκης διαγραφῆς ἀπό τό κόμμα τῶν γκολοσοφικῶν.
- Μάη, 30 (Ἰούνης, 12).* Ὁ Λένιν ὑποβάλλει στή δεύτερη συνεδρίαση τῆς σύσκεψης πρόταση νά παρθεῖ ὑπόψη ἡ δήλωση τοῦ

Ν. Α. Σεμάσκο για τήν παράδοση στή σύσκεψη τῶν κομματικῶν χρημάτων καί τῶν ντοκουμέντων λόγω τῆς ἀποχώρησής του ἀπό τό ΓΕΚΕ.

Ἐπί τῆς τρίτης συνεδρίασης παίρνει τό λόγο ἐννιά φορές κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς σύγκλησης τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἰούνης, 1 (14).

Ἐπί τῆς δεύτερης ἀποφάσεως γιά τό ΓΕΚΕ, ὅπου γινόταν λόγος γιά τήν παραπομπή τοῦ ζητήματος τῆς ὑπαρξης τοῦ ΓΕΚΕ πρός ἐπίλυση στήν προσεχῆ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ. Ἐπί τῆς ἐπιμένει στήν ἄμεση ἀναδιοργάνωση τοῦ ΓΕΚΕ.

Ἐπί τῆς ὑπογράφει καί ὑποβάλλει στή σύσκεψη μαζί μέ τόν Ζηνόβιεφ ἰδιαίτερη γνώμη γιά μή ἀναγνώριση τοῦ ΓΕΚΕ σάν κομματικοῦ ὄργανου.

Ἐπί τῆς γράφει τή δήλωση ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ πρόσκληση ἀντιπροσώπων τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν βεριοντοφικῶν στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή σύγκλησης τῆς Πανρωσικῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης. Ἡ δήλωση ὑποβλήθηκε κατά τή συζήτηση τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τή σύγκληση τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης.

Ἐπί τῆς γράφει πρόταση γιά τή δημιουργία Ρωσικῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς καί τήν ὑποβάλλει κατά τή συζήτηση τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τή σύγκληση τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης.

Ἰούνης, 2 (15).

Ἐπί τῆς γράφει τή δήλωση ὅτι εἶναι ἀλληλέγγυος μέ τόν Ν. Α. Σεμάσκο, ἀπ' ἀφορμή τήν ἀποχώρησή του ἀπό τό ΓΕΚΕ.

Ἀργότερα ἀπό τίς 4 (17) τοῦ Ἰούνη.

Ἐπί τῆς κάνει ἔκθεση γιά τή σύσκεψη τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή συγκέντρωση τῶν μπολσεβίκων μέ τή συμμετοχή τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν.

Ἐπί τῆς ἀργότερα ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη.

Ἐπί τῆς γράφει γράμμα στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή τοῦ ἔξωτερικοῦ γιά τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς Οἰκονομικῆς.

Ἀργότερα ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Ἰούνη.

Ἐπί τῆς ὑπογράφει τό γράμμα πρός τήν Κεντρική Διοίκηση τῆς ΣΔΒΠ καί Ἀ ὅπου διαμαρτύρεται γιά τίς ἐνέργειες τοῦ Γ. Τίσκα, οἱ ὁποῖες ἀποσκοποῦν στή ματαίωση τῶν ἀποφάσεων τῆς σύσκεψης τοῦ Ἰούνη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί παρακαλεῖ τή Διοίκηση νά πάρει μέτρα γιά νά σταματήσουν παρόμοιες ἐνέργειες.

- Ἰούνης 11 (24).* Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Παλιές, μά πάντα νέες ἀλήθειες» δημοσιεύεται στήν ἔφημερίδα «Ζβεζντά», ἄρ. φύλ. 25.
- Ἦχι ἀργότερα ἀπό τίς 14(27) τοῦ Ἰούνη.* Ὁ Λένιν πηγαίνει στή Στουτγάρδη γιά συνομιλίες μέ τήν Κ. Τσέτκιν σχετικά μέ τά «μεσεγγυητικά» χρήματα.
- Ἰούνης, 18, Ἰούλης, 1.* Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή σύσκεψη τῆς II Παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας στό ΣΔΕΚΡ, ὑποβάλλει σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος. Ἡ ἀπόφαση ψηφίζεται ἀπό τήν ὁμάδα καί τόν Ἰούνη τοῦ 1911 δημοσιεύεται σέ ξεχωριστό φυλλάδιο μέ πρόλογο τοῦ Λένιν.
- Ἰούνης, 20 (Ἰούλης, 3).* Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρὸς τοὺς Α. Ι. Λιουμπίμοφ καί Μ. Κ. Βλαντίμιροφ ὅπου δηλώνει ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ ἐνότητα δράσης τῶν μπολσεβίκων μέ τοὺς συμφιλιωτιστές, λόγω τοῦ συνασπισμοῦ τους μέ τοὺς γκολοσοφικούς, τόν Τρότσκι καί τοὺς βπεριοντοφικούς, τοὺς πληροφορεῖ ὅτι οἱ μπολσεβίκοι σκοπεύουν νά ἀποχωρήσουν ἀπό τήν Τεχνική καί τήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή σέ περίπτωση πού οἱ συμφιλιωτιστές συνεχίσουν τήν ἐπιζήμια γιά τό κόμμα πολιτική τους.
- Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ὅπου συζητεῖται τό ζήτημα τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐπόμενου φύλλου καί ἡ δήλωση τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν ὅτι ἀποχωροῦν ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ.
- Ὁ Λένιν προτείνει νά ἀνακοινωθεῖ ἀπό τή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἡ ἀποχώρηση ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν καί νά δοθεῖ ἐκτίμηση τῶν ἐνεργειῶν τους μέ ἓνα σύντομο σημείωμα.
- Ἰούλης, 4 (17).* Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις, ὑπογραμμίσεις καί πλαισιώσεις στό γράμμα τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου πρὸς τοὺς γενικούς γραμματεῖς καί τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Σοσιαλιστικῶν κομμάτων ὅλων τῶν χωρῶν μέ τό ἐρώτημα ἂν εἶναι σκόπιμη ἡ σύγκληση σύσκεψης τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Σοσιαλιστικῶν κομμάτων ἀξαιτίας τῆς ἀπόφασης τῆς κυβέρνησης τῆς Γερμανίας νά στείλει πολεμικό καταδρομικό στό Μάρκο.
- Πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Ἰούλη.* Ὁ Λένιν ἐπανειλημμένα συναντιέται καί συζητάει μέ τοὺς μαθητές τῆς κομματικῆς σχολῆς στό Λονζιμό Γκ. Κ. Ὁρτζονικίτζε, Μπ. Α. Μπρέσλαβ καί Ι. Ι. Σβάρτς μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀναχώρησής τους στή Ρωσία γιά τή δουλιὰ τῆς προετοιμασίας τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης.

- Ἰούλης, 17 (30).* Ὁ Λένιν γράφει δήλωση ἐξονόματος τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού πῆραν μέρος στή σύσκεψη τοῦ Ἰούνη, ὅπου διαμαρτύρεται γιά τήν ἄρνηση τῆς Τεχνικῆς ἐπιτροπῆς νά χορηγήσει χρήματα στήν κομματική σχολή τοῦ Λονζιμό· προτείνει νά παρθεῖ μέ ψηφοφορία ἀπόφαση γιά τήν χορήγηση τοῦ ἀναγκαίου γιά τή σχολή ποσοῦ ἀπό τά ὑπάρχοντα μετρητά ἢ ἀπό τά «μεσεγγυητικά» χρήματα.
- Ἰούλης, 20 (Αὐγουστος, 2).* Ὁ Λένιν γράφει τόν πρόλογο στήν προσούρα τοῦ Λ. Μπ. Κάμενεφ «Δυό κόμματα».
- Ἀργότερα ἀπό τίς 20 τοῦ Ἰούλη (2 τοῦ Αὐγούστου).* Ὁ Λένιν ἐπιμελεῖται τό τυπογραφικό δοκίμιο τῆς προσούρας τοῦ Κάμενεφ «Δυό κόμματα»· σέ γράμμα πρὸς αὐτόν τόν πληροφορεῖ ὅτι τοῦ στέλνει τό τυπογραφικό δοκίμιο τῆς προσούρας καί ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά κάνει μιὰ σειρά βασικές διορθώσεις στήν παράγραφο «Δυό κόμματα»· τόν παρακαλεῖ νά τοῦ στείλει τό δοκίμιο τῆς διορθωμένης παραγράφου γιά τούς συμφιλιωτιστές.
- Ἰούλης.* Ὁ Λένιν ἔχει συνομιλία μέ τόν Μ. Α. Σαβέλιεφ γιά τήν ἔκδοση τοῦ νόμιμου μπολσεβίκικου περιοδικοῦ «Προσβεστσένιγε» καί γιά τή συμμετοχή του στήν ἐπιμέλεια τῆς ὕλης τοῦ περιοδικοῦ.
 Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος».
- Αὐγουστος, 7 (20).* Ὁ Λένιν καί ἡ Κρούπσκαγια πηγαίνουν γιά μιὰ μέρα στό Φοντενέμπλο (νομός Σηκουάνα καί Μάρνη).
- Νωρίτερα ἀπό τίς 11 (24) τοῦ Αὐγούστου.* Ὁ Λένιν γράφει τά ἄρθρα «Ὁ ρεφορμισμός στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία», «Ἀπό τό στρατόπεδο τοῦ «ἐργατικοῦ» κόμματος τοῦ Στολίπιν (Ἀφιερώνεται στούς «συμφιλιωτιστές» καί στούς «συμβιβαστές» μας)». Τά ἄρθρα δημοσιεύτηκαν τήν 1 (14) τοῦ Σεπτέμβρη στήν ἐφημερίδα «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 23.
- Νωρίτερα ἀπό τίς 30 τοῦ Αὐγούστου (12 τοῦ Σεπτέμβρη).* Ὁ Λένιν ἐξονόματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ» γράφει γράμμα πρὸς τό ἐπικείμενο συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας περιοχῆς Λεττονίας, ὅπου ἐφιστᾶ ιδιαίτερα τήν προσοχή τοῦ συνεδρίου στήν ἀνάγκη τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό.
- Σεπτέμβρης, 1 (14).* Στό φύλ. ἀρ. 23 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ» δημοσιεύεται τό σχόλιο πού ἔγραψε ὁ Λένιν «Ἀπό τή σύνταξη» τῆς «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ» πάνω στή δήλωση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τή σύγκληση τῆς ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Σεπτέμβρης, 2 (15). Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τὸν Α. Μ. Γκόρκι ἐπιδοκιμάζει τὰ σχέδιά του ἔκδοσης περιοδικοῦ, μιᾶς μεγάλης ἔφημερίδας καὶ μιᾶς ἔφημερίδας-καπίκι*, τὸν πληροφορεῖ ὅτι οἱ λικβινταριστὲς σκοπεύουν ἐπίσης νὰ ἐκδόσουν ἔφημερίδα-καπίκι στὴν Πετρούπολη καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ ὀργανωθεῖ ἡ ἀντιμετώπισή τους, παρακαλεῖ τὸ Γκόρκι νὰ στείλει ἄρθρο στὴ «Ζβεζντά» μέ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπανέκδοσής της, δίνει χαρακτηρισμὸ τῆς κατάστασης τοῦ κόμματος, πληροφορεῖ ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Κ. Κάουτσκι καὶ τῆς Κ. Τσέτκιν γιὰ τὴν προσοῦρα τοῦ Λ. Μάρτοφ «Σωτῆρες ἢ καταλυτές;» εἶναι ἔντονα ἀρνητικὴ.

Σεπτέμβρης, 8 (21). Ὁ Λένιν καὶ ἡ Κρούπσκαγια μετοικοῦν ἀπὸ τὸ Λονζιμό στὸ Παρίσι.

Σεπτέμβρης, 9 ἢ 10 (22 ἢ 23). Ὁ Λένιν πηγαίνει στὴν Ἑλβετία γιὰ νὰ πάρει μέρος στὴ συνεδρίαση τοῦ ΔΣΓ στὴ Ζυρίχη.

Σεπτέμβρης, 10-11 (23 - 24). Ὁ Λένιν στὴ Ζυρίχη παίρνει μέρος στὴ συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, μιλάει ὑπὲρ τῆς θέσης τῆς Ρόζα Λούξεμπουργκ ἐνάντια στὸν ὀπορτουνισμό τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν.

Σεπτέμβρης, 12 (25). Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τὸν Γκ. Λ. Σκλόβσκι τὸν πληροφορεῖ γιὰ τὴν προσεχὴ διάλεξή του στὴ Ζυρίχη πάνω στὸ θέμα «Στολίπιν καὶ ἐπανάσταση», γιὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὴ Γενεύη καὶ στὴ Βέρνη, ρωτᾷ ἂν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ δεῖ στὴ Βέρνη τὰ μέλη τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας.

Ὁ Λένιν στὴ Ζυρίχη μιλάει σέ συγκέντρωση τῆς τοπικῆς ὁμάδας τοῦ ΣΔΕΚΡ πάνω στὸ ζήτημα τῆς κατάστασης τοῦ κόμματος.

Σεπτέμβρης, 13 (26). Ὁ Λένιν στὴ Ζυρίχη κάνει διάλεξη πάνω στὸ θέμα «Στολίπιν καὶ ἐπανάσταση».

Ἀνάμεσα στὶς 13 καὶ 15 (26 καὶ 28) τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρὸς τὸν Γκ. Λ. Σκλόβσκι ἀπ' ἀφορμὴ τὴν ὀργάνωση τῆς διάλεξης στὴ Γενεύη καὶ τὴ Βέρνη πάνω στὸ θέμα «Στολίπιν καὶ ἐπανάσταση» πρὸς ὄφελος τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», παρακαλεῖ νὰ ψάξει νὰ βρεῖ φιλολογία γιὰ τὴ διάλεξη, πληροφορεῖ ὅτι συμφωνεῖ νὰ πάρει μέρος στὴ συζήτηση μέ τοὺς μπολσεβίκους καὶ τοὺς κομματικούς-μενσεβίκους.

Σεπτέμβρης, 14-15 (27 - 28). Στὸ δρόμο πρὸς τὴ Βέρνη ὁ Λένιν περνᾷ ἀπὸ τὴ Λουκέρνη καὶ ἀνεβαίνει στὸ βουνὸ Πιλᾶτ.

* Ἐφημερίδα-καπίκι = ἔφημερίδα φτηνὴ (τιμὴ ἓνα καπίκι) καὶ μαζικὴ. Σημ. μετ.

Σεπτέμβρης, 15(28). Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τὴν Μ. Α. Οὐλιάνοβα ἀπὸ τῆ Λουκέρνη τὴν πληροφορεῖ γιὰ τὴ διαμονή του στὴν Ἑλβετία μέ τὴν εὐκαιρία τῆς συνεδρίασης τοῦ Διεθοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου στὴ Ζυρίχη, γιὰ τὸ ταξίδι του στὴν Ἑλβετία ὅπου ἔκανε τὴ διάλεξη «Στολίπιν καὶ ἐπανάσταση».

Ὁ Λένιν στὴ Βέρνη κάνει διάλεξη πάνω στό θέμα «Στολίπιν καὶ ἐπανάσταση».

Ἀνάμεσα στίς 15 καί 19 τοῦ Σεπτέμβρη (28 τοῦ Σεπτέμβρη καί 2 τοῦ Ὀχτώβρη).

Ὁ Λένιν στὴ Βέρνη κάνει συζήτηση μέ τὰ μέλη τῆς τοπικῆς ὁμάδας τοῦ ΣΔΕΚΡ γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ κόμματος.

Σεπτέμβρης, 19 (Ὀχτώβρης, 2).

Ὁ Λένιν στὴ Γενεύη κάνει διάλεξη πάνω στό θέμα «Στολίπιν καὶ ἐπανάσταση».

Ἀνάμεσα στίς 28 τοῦ Σεπτέμβρη καί 18 τοῦ Ὀχτώβρη (11 καί 31 τοῦ Ὀχτώβρη).

Ὁ Λένιν γράφει τὸ ἄρθρο «Στολίπιν καὶ ἐπανάσταση». Τὸ ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη στὴν ἔφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 24.

Ἀνάμεσα στίς 30 τοῦ Σεπτέμβρη καί 23 τοῦ Ὀχτώβρη (13 τοῦ Ὀχτώβρη καί 5 τοῦ Νοέμβρη).

Ὁ Λένιν γράφει τὸ ἄρθρο «Ἀπολογισμός». Τὸ ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Ὀχτώβρη (5 τοῦ Νοέμβρη) στὴν ἔφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 26.

Ὀχτώβρης, 18(31).

Ὁ Λένιν στό Παρίσι κάνει διάλεξη πάνω στό θέμα «Στολίπιν καὶ ἐπανάσταση».

Τὰ ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ καινούργια ὁμάδα τῶν συμφιλιωτιστῶν ἢ τῶν ἐνάρετων», «Ἡ ἐκλογικὴ καμπάνια καὶ τὸ ἐκλογικὸ πρόγραμμα», «Ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ «ἐργατικοῦ» κόμματος τοῦ Στολίπιν» δημοσιεύονται στὴν ἔφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 24.

Ὀχτώβρης, 19 (Νοέμβρης, 1).

Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρὸς τὸν Ι. Α. Πιάτνιτσκοι στὴ Λειψία τοῦ προτείνει νά πάει στὴν Πράγα γιὰ τὴν προετοιμασία τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης.

Ὁ Λένιν στέλνει γράμμα (στὴ γερμανικὴ γλώσσα) στὴν Πράγα πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ τσεχικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος στό Διεθνὲς Σοσιαλιστικὸ Γραφεῖο Α. Νέμετς, τὸν ρωτᾷ γιὰ τὴ δυνατότητα σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης στὴν Πράγα καὶ τὸν παρακαλεῖ νά βοηθήσει στὴν ὀργάνωσή της.

Ὀχτώβρης, 23 ἢ 24 Ὁ Λένιν φεύγει γιὰ τὸ Βέλγιο καὶ τὸ Λονδίνο.

- (Νοέμβρης, 5 ἢ 6). Ὁ Λένιν φτάνει στίς Βρυξέλλες καί κάνει διάλεξη πάνω στό θέμα «Στολίπιν καί ἐπανάσταση».
- Ἐνάμεσα στίς 23 τοῦ Ὀχτώβρη καί 5 τοῦ Νοέμβρη (5 καί 18 τοῦ Νοέμβρη). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Τό παλιό καί τό καινούργιο (Ἄπό τίς σημειώσεις ἀναγνώστη ἐφημερίδων)». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 5 (18) τοῦ Νοέμβρη στήν ἐφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 28.
- Ὀχτώβρης, 25 (Νοέμβρης, 7). Ὁ Λένιν στό Ἄντβερπεν κάνει διάλεξη πάνω στό θέμα «Στολίπιν καί ἐπανάσταση».
- Ἐνάμεσα στίς 25 τοῦ Ὀχτώβρη καί 5 τοῦ Νοέμβρη (7 καί 18 τοῦ Νοέμβρη). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Δυό κέντρα». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 5 (18) τοῦ Νοέμβρη στήν ἐφημερίδα «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 28.
- Ὀχτώβρης, 29 (Νοέμβρης, 11). Ὁ Λένιν στό Λονδίνο κάνει διάλεξη πάνω στό θέμα «Στολίπιν καί ἐπανάσταση».
- Νωρίτερα ἀπό τίς 30 τοῦ Ὀχτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο γιά τήν κατάσταση τῆς ἀγροτιᾶς στή Σουηδία.
- Ἀργότερα ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο (ἐκθεση) «Σχετικά μέ τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς II Δούμας». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε τό Δεκέμβρη στή γερμανική, γαλλική καί ἀγγλική γλώσσα στό «Περιοδικό δελτίο τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου», ἀρ. φύλ. 8.
- Νοέμβρης, 7 (20). Ὁ Λένιν στή Λιέγη κάνει διάλεξη πάνω στό θέμα «Στολίπιν καί ἐπανάσταση».
- Νοέμβρης, 8 (21). Ὁ Λένιν στή Λιέγη κάνει συζήτηση μέ τά μέλη τῆς τοπικῆς ομάδας τοῦ ΣΔΕΚΡ.
- Νωρίτερα ἀπό τίς 14 (27) τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τῆς διάλεξης «Τό μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος».
- Νοέμβρης, 14 (27). Ὁ Λένιν στό Παρίσι κάνει διάλεξη πάνω στό θέμα «Τό μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος». Ἡ διάλεξη ὀργανώθηκε ἀπό τόν ὄμιλο βοήθειας πρὸς τήν «Ραμπότσαγια Γκαζέτα».
- Νοέμβρης, 20 (Δεκέμβρης, 3). Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο ἐξονόματος τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν κηδεῖα τοῦ Πῶλ καί τῆς Λάουρα Λαφάργκ. Ἡ ὁμιλία δημοσιεύτηκε στίς 8 (21) τοῦ Δεκέμβρη στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 25.
- Νοέμβρης, 24 (Δεκέμβρης, 7). Ὁ Λένιν στέλνει στό γραμματέα τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου Κ. Χούισμανς τηλεγράφημα τῆς ΚΕ τοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος Περσίας, πού ἔλαβε

ή ΚΕ του ΣΔΕΚΡ, και στο οποίο εκφραζόταν ή διαμαρτυρία για την επέμβαση του ρωσικού τσαρισμού και του αγγλικού ιμπεριαλισμού στις εσωτερικές υποθέσεις του περσικού λαού.

Ο Λένιν στο συνοδευτικό γράμμα προς τον Κ. Χούιμανς πληροφορεί ότι τό τηλεγράφημα αυτό θά δημοσιευτεί στο ΚΟ του ΣΔΕΚΡ «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ» και εκφράζει την έλπίδα ότι τό περιεχόμενο του τηλεγραφήματος θά ανακοινωθεί σε όλα τά κόμματα πού ανήκουν στην ΙΙ Διεθνή.

*Νοέμβρης, 26
(Δεκέμβρης, 9).*

Φθινόπωρο.

Τό άρθρο του Λένιν «Ο Χάιντμαν για τον Μάρξ» δημοσιεύεται στην έφημερίδα «Ζβεζντά», αρ. φύλ. 31.

Ο Β. Ι. Λένιν και ο Ν. Γκ. Πολετάγεφ συναντιώνται στο Βερολίνο μέ τον Α. Μπέμπελ και τον παρακαλούν νά βοηθήσει οίκονομικά την έφημερίδα «Ζβεζντά».

Δεκέμβρης, 3 (16).

Τό άρθρο του Λένιν «Τό μανιφέστο του φιλελεύθερου εργατικού κόμματος» δημοσιεύεται στην έφημερίδα «Ζβεζντά», αρ. φύλ. 32.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	VII
1910	
ΜΗΠΩΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΤΡΟΦΗΣ;	1—3
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΜΟΥΡΟΜΤΣΕΦ (<i>Σημείωμα</i>)	4—9
ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΙ	10—18
Λ. Ν. ΤΟΛΣΤΟΪ	19—24
ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ	25—38
Ο Λ. Ν. ΤΟΛΣΤΟΪ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ	39—42
* ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ	43—48
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ	49—64
ΟΙ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	65—72
I	65
Ο ΤΟΛΣΤΟΪ ΚΑΙ Η ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΠΑΛΗ	73—74
ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΩΝ	75—78
ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ;	79—81
ΙΒΑΝ ΒΑΣΙΛΙΕΒΙΤΣ ΜΠΑΜΠΟΥΣΚΙΝ (<i>Νεκρολογία</i>)	82—86

* Μέ άστερίσκο σημειώνονται οί τίτλοι πού έβαλε τό Ίνστιτουτο μαρξισμοϋ-λενινισμοϋ τής ΚΕ τοϋ ΚΚΣΕ.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ	87—92
ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΗΣ «ΕΠΙΦΥΛΑΞΗΣ»	93—98
1911	
ΤΟ ΕΡΥΘΗΜΑ ΑΙΔΟΥΣ ΤΟΥ ΥΠΟΚΡΙΤΗ ΚΑΙ ΤΑΡΤΟΥΦΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ	99
Η ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΕΝΟΣ ΡΩΣΟΥ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΗ	100—102
Ο Λ. Ν. ΤΟΛΣΤΟΪ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ	103—107
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	108—110
Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΝΑΣΑ ΖΑΡΙΑ»	111—116
ΟΙ ΚΑΤΑΛΥΤΕΣ ΜΑΣ (<i>Γιά τόν κ. Πότρεσοφ καί τόν Β. Μπα- ζάροφ</i>)	117—137
I	117
II	120
III	123
IV	127
V	133
ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΓΙΑ ΤΑ «ΔΥΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ» ΚΑΙ ΓΙΑ ΕΝΑ «ΛΟΓΙΚΟ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟ»	138—142
ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΟ- ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ	143—147
ΠΑΟΥΛ ΖΙΝΓΚΕΡ. <i>Πέθανε στις 18 (31) του Γενάρη 1911</i>	148—151
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ. <i>Μένσικοφ, Γκρομομπόι, ΄Ιζγκόγεφ</i>	152—161
ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ	162—165
ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟ	166—175
Η «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΥΘΜΙΣΗ» ΚΑΙ Η ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΑ- ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	176—186
ΟΙ ΔΙΑΛΥΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΡΟΛΟ ΤΩΝ «ΔΙΑΛΥ- ΤΩΝ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ»	187—191

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ Ο ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΣ	192—214
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ	215—218
ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΚΑΙ ΟΧΤΩΒΡΙΣΤΕΣ	219—223
ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ	224—229
Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	230—234
ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ	235—241
ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΛΕΓΚΑΛΙΣΤΗ ΜΕ ΑΝΤΙΠΑΛΟ ΤΟΥ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΥ	242—252
«ΘΛΙΨΗ» ΚΑΙ «ΝΤΡΟΠΗ»	253—258
* <i>Η ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ 28 τοῦ Μάη-4 τοῦ Ἰούνη (10-17 τοῦ Ἰούνη) 1911.....</i>	259—282
*1. ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	261
2. ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΣΧΕΔΙΟ) ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ ΣΤΗΝ ΑΝΕΠΙΣΗΜΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΕΝΝΙΑ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ	264
*3. ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ	271
*4. ΟΜΙΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΨΗΣ 28 τοῦ Μάη (10 τοῦ Ἰούνη)	276
1	276
2	276
3	277
4	277
*5. ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΣΕ ΣΩΜΑ	278
*6. ΟΜΙΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ 30 τοῦ Μάη (12 τοῦ Ἰούνη)	279

1	279
2	279
3	280
4	280
*7. ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ...	281
8. ΔΗΛΩΣΗ	282
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ. <i>«Μαζί τό κάναμε αυτό»</i>	283—287
ΠΑΛΙΕΣ, ΜΑ ΠΑΝΤΑ ΝΕΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ	288—293
*ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΙΙ ΠΑΡΙΣΙΝΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ	294—303
Πρόλογος	294
I	295
II	298
III	299
*ΔΗΛΩΣΗ	304
*ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ «ΤΑ ΔΥΟ ΚΟΜΜΑΤΑ»	305—308
*ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ «ΤΑ ΔΥΟ ΚΟΜΜΑΤΑ»	309
*Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ	310—314
Ο ΡΕΦΟΡΜΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ..	315—328
ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΟΥ «ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ» ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΙΠΙΝ (<i>Ἀφιερώνεται στους «συμφιλιοτιστές» καί στους «συμβιβαστές» μας</i>)	329—331
*ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΣΟΣΙΑΛ-ΝΤΕΜΟΚΡΑΤ» ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ	332—333
ΣΤΟΛΙΠΙΝ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	334—343
Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΣΥΜΦΙΛΙΩΤΙΣΤΩΝ ἢ ΤΩΝ ΕΝΑΡΕΤΩΝ	344—365

Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΚΑΜΠΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	366—374
ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΟΥ «ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ» ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΙΠΙΝ	375—379
ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	380—384
ΔΥΟ ΚΕΝΤΡΑ	385—387
ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ (<i>Ἀπό τὶς σημειώσεις ἀναγνώστη ἑφημερίδων</i>)	388—391
*ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ Π ΔΟΥΜΑΣ. <i>Ἐκθεση ὅλης τῆς ὑπόθεσης</i>	392—397
ΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΕΞΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΩΛ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΑΟΥΡΑ ΛΑΦΑΡΓΚ 20 τοῦ Νοέμβρη (3 τοῦ Δεκέμβρη) 1911	398—399
Ο ΧΑΪΝΤΜΑΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΞ	400—406
ΤΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ	407—420
I	407
II	413
III	417

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

*ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ «ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ». <i>Διάλεξη IV</i>	423
*ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΞΗΣ «ΤΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ»	424

Κατάλογος ἐργασιῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν πού δέν βρέθηκαν ὡς τώρα (Νοέμβρης 1910-Νοέμβρης 1911)	427—430
Κατάλογος ἐκδόσεων καί ἐργασιῶν πού στή σύνταξή τους πῆρε μέρος ὁ Β. Ι. Λένιν.....	431
Κατάλογος ἐργασιῶν πού πιθανόν ἀνήκουν στόν Β. Ι. Λένιν....	432

Σημειώσεις	433—499
Εύρετήριο φιλολογικῶν ἐργασιῶν καί πηγῶν πού ἀναφέρει ἢ παραθέτει περικοπές τους ὁ Β. Ι. Λένιν.....	500—527
Εύρετήριο ὀνομάτων	528—570
Ἡμερομηνίες ἀπό τή ζωή καί τή δράση τοῦ Β. Ι. Λένιν	571—587

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά», ἀρ. φύλ. 1, τῆς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1910, στήν ὁποία δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Οἱ διαφωνίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης»	67
Τό ἐξώφυλλο τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ», τεύχ. 2, Γενάρης τοῦ 1911, ὅπου δημοσιεύτηκαν: τό δεύτερο κεφάλαιο τοῦ ἄρθρου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία» καί ἡ ἀρχή τοῦ ἄρθρου «Οἱ καταλυτές μας (Γιά τόν κ. Πότρεσοφ καί τόν Β. Μπαζάροφ)»	120—121
Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Περίληψη (σχέδιο) τῆς ἐκθεσης τῶν τριῶν μπολσεβίκων μελῶν τῆς ΚΕ στήν ἀνεπίσημη σύσκεψη τῶν ἐννιά μελῶν τῆς ΚΕ». — 1911 ...	265
Ἀνακοίνωση γιά τή διάλεξη τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τό μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος», πού ἔγινε στίς 14 (27) τοῦ Νοέμβρη 1911 στό Παρίσι ...	409

Τυπώθηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1978
σέ 3.00 αντίτυπα
Τυπογραφικά φύλλα 38 ³/₄

Copyright: Έκδόσεις «Σύγχρονη Έποχη ΕΠΕ»
Ζωοδόχου Πηγής 16. Άθήνα
Τηλ. 3623649, 3620835

LENIN

•
ATANTA

20